

ఆంధ్ర విజ్ఞానము

(Telugu Encyclopædia)

నాల్గవ సంపుటము.

ప్రసాద భూపాలుడు

జమిందార్ ఆఫ్ దేవిడి.

జానోదయము.

మొదటికూర్పు 2000 పుటలు.

1940

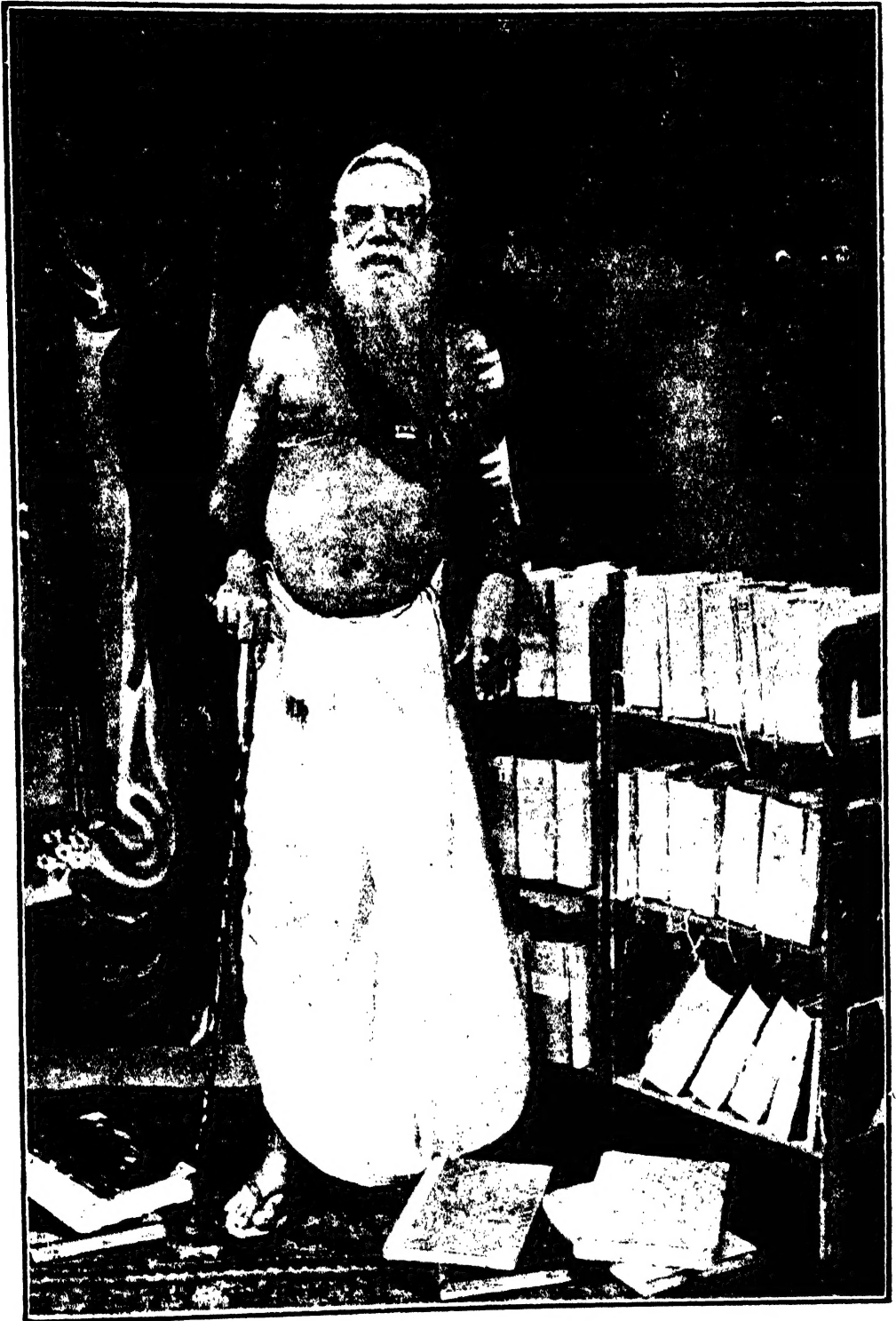
PRINTED AT THE RAJAN ELECTRIC PRESS

BY C. NAGARAJU, B. A.,

RAJAHMUNDRY.

All Rights Reserved.

స్వస్వామ్య సంకలితము.

శ్రీ చిరుమూరి చాలసూర్యప్రసాదభూపాలుడు
(జమిందార్ ఆఫ్ దేవిడి)

విషయసూచిక.

వ్యాసము	పుట	వ్యాసము	పుట
నార్తుకేపు అగ్రము ...	1641	నికుంభుడు ...	1652
నార్తు ఫ్రీజిడ్ జోన్ ...	1642	నికోటైన్	
నార్తువెను పోలిన్సు అండ్ బౌడ్	"	నిక్నేమ్ (మాటుపేరు లేక పెట్టుకుపేరు)	"
నార్తువెస్ట్రోనోప్రిన్సు	"	నిక్షేపగాయండు ...	1655
నార్తానిజమ్	"	నిగీరియా దేశము	"
నార్వే దేశము	"	నిగీరియా	"
నాలంద నగోత్రిము ...	1643	నిఘంటువులు	"
నాలంద విశ్వవిద్యాలయస్థానము	"	నిచకుడు (నేమి లేక నేమిచకుడు)	1657
నాలాయన గోత్రిము ...	1644	నిచయాత్మకము	"
నాల్గు కాలములు	"	నిచ్చెనక్రిందమారుట అయోగ్యము	"
నానలు	"	నిచోగాలిగోత్రిము	"
నాపికాశాస్త్రము	"	నిజమాడితే నిష్ఠురము	"
నావిగేటర్ ద్వీపములు ...	1645	నిజము నిలకడమీఁద తేలియును	"
నాశానిగోత్రిము	"	నిజము లేక నైజముప్రభువుగారు	"
నాశావ్యవసగోత్రిము	"	నిజమువంశస్థులు	1658
నాసాధితి కరిణమ్ ఇతిన్యాయము	"	నిట్చేవో	"
నాసాశోషగోగము	"	నితంతునిపుత్రులు	"
నాసికజలా	"	నితూదిల గోత్రిము	"
నాసికామయము	"	నిత్యతార	"
నాసికాక్షేత్రము	"	నిత్యనక్షత్రము	"
నాస్యపంచకము ...	1646	నిత్యము చచ్చేవానికి ఏడ్చేవా రెవరగు?	"
నాహునిగోత్రిము	"	నిత్యలు (పోడశనిత్యలు)	"
నాళికాస్త్రములు	"	నిత్యానిత్యవివేకశాంతము	"
నాళికాస్త్రగోళకములు (గుండు) —	1649	నిదాఘుడు (బుస్సి)	"
నాళిజంఘుడు ...	1651	నిద్ర	"
నిండుకుండ తొణకదు	"	నిద్ర మేల్కొనుట ...	1659
నిండుసున్న	"	నిద్రయందు శోభిష్కర్తయగునపునవి	"
నింబపంచకము	"	నిద్ర లేక నిదుర, నిద్దుర ...	1660
నింబొక్కమతము	"	నిద్ర లేకుండుట (జాగము) ...	1661
నికానిగువా ప్రజాపాలన దేశము	"	నిద్ర గన్నీకచెట్టు	"
నికారాగువా ప్రభుత్వము	"	నిద్రభంగిచెట్టు (నిద్రగన్నిక లేక	"
నికుంపశాఖ క్రియలు ...	1652	నిద్రాంగపథగోత్రిము ..	1662

వ్యాసము	పుట	వ్యాసము	పుట
నిద్రించినవానికాళ్ళకు మొక్కిక్కుట ...	1662	నిరాణిగోత్రము ...	1669
నిద్రించుతఱి కనుతెప్పలు	"	నిరానోట (పాతాళపురము—	"
నిధులు (నవనిధులు)	"	నిరామజ్వరము	"
నిధ్యవగోత్రము	"	నిరామయస్య-కి మాయు ర్వేదవి దేతి—	"
నిధ్యవగణము (కాశ్యపసంతతి)	"	నిరిజచెట్టు	"
నినివే పట్టణము ...	1663	నిరుక్తము	"
నిన్న కుప్పా నేడు ఆహ్లా ...	1664	నిరూప్యతీయులు	"
నిప్పకోడి	"	నిర్జలై కాదశి	"
నిప్పను (దైనిప్పన్) ...	1665	నిర్మలక్షేత్రము	"
నిప్పరు నీళ్ళతో నార్పుట	"	నిర్విషమూలిక ...	1670
నిప్ప ముట్టుకుంటేనేగాని చెయ్యి—	"	నిర్వేరిణిగోత్రము	"
నిబంధరోగము	"	నిలుకడ లేనిమాట నీటిలోని మూట	"
నిమిచక్రవర్తి	"	నిలుచుటకుతావుచోరికి నే కూర్చుండుట—	"
నిమిత్తాభావే నైమిత్తికస్యా ప్యభావః—	1666	నివధితగోత్రము	"
నిమి (రెండవనిమి)	"	నివాసస్థిరదీపన్యాయము	"
నిమిలిజమ్	"	నివాసానది	"
నిమి లేక నేమిచకుండు, నేమి, నిచకుండు	"	నివాసస్థలములు	"
నిమ్ముండు (సురకుండు)	"	నివృత్తి నదీ ...	1671
నిమ్నోన్నతములు	"	నివృత్తి దేశము	"
నిమ్మగడ్డిచెట్టు	"	నిశాకరుండు	"
నిమ్మచెట్టు ...	1667	నిశాత్రయము ...	1672
నియతి	"	నిశాని, వ్రాలు, సంతకము	"
నియమము (అప్రాంగయోగము) —	"	నిశాయనగోత్రము	"
నియాన్ వాయువు	"	నిశీధసూర్యదర్శనము	"
నియోక్తిష్టియానిజమ్ ...	1668	నిశ్శంక కొమ్మనకవి	"
నియోగులు	"	నిశ్శబ్దతాళము	"
నియోమియమ్	"	నిశ్శబ్దమార్గక్రియలు	"
నిరంజననది	"	నిశ్వాసాననము	"
నిరంజననది (శల్లణీనది)	"	నిశ్రేయసగుణమార్గములు	"
నిరమిత్తుండు	"	నిషధదేశము (నవనాగ)	"
నిరర్థకజాతినామములు	"	నిషధపర్వము ...	1673
నిరర్థకొన్నత్యనామములు	"	నిషధుండు	"
నిరశ నార్కవృత్తము ...	1669	నిసాల్ బాగ్ ఉద్యానవనము	"

వ్యాసము	పుట	వ్యాసము	పుట
నిపాదస్థపతిన్యాయము	1673	నీలగంగ (నది)	1680
నిపాదుడు.	"	నీలగిరిజిల్లా	"
నిషేధములు	"	నీల క్షేష్టాష్టమి	"
నిష్కము	1674	నీలతాళము (నల్లతాడి, హింతాలము)	"
నిష్కామము	"	నీలధారా (నది)	"
నిష్కలవ్యవస్థములు	"	నీలము	"
నిస్సారుకము	1675	నీలాచలము	1681
	"	నీలాంజనము	"
నిహతనైకరిష్టగోత్రము	"	నీలాశ్లేయగోత్రము	"
నిహూన దేశము	"	నీలానది (ఆఫ్రికా నెలునది)	"
నీకు రానిదీ నేను విసనిదీ లోకములో—	"	నీలాయనగోత్రము	"
నీచిర్వాగోత్రము	"	నీలికారోగము	"
నీచో వదతి నకురుతే, నవదతి కురుతే—	"	నీలిమందుచెట్టు (నీలిమందు)	"
నీటింగాచుతటి పాత్ర యెట్టుగఁ గాల—	"	నీలివార్త	1682
నీటిమట్టము	"	నీలుడు	"
నీటియడుగుననుండి చూచుచేపల—	1676	నీలోదరవృత్తికము	"
నీటియావిరి, పొగ, ఘోర్పు	"	నీవారానది	"
నీటిలో జాడలు వెలికినట్లు	1677	నీళ్ళుకొడితే రెండగునా ?	"
నీటిలోని మూట	"	నీళ్ళుగాచుకొనుపాత్రయందు—	"
నీటిలోనుండు వస్తు వొకప్పుడు వంగి—	"	నయ్యితియ్యబోతే దయ్యము—	1683
నీడగడియారము	"	నులిగడుపు	"
నీవుడు	"	నులిదడచెట్టు (మెలికాయచెట్టు) తీగ	"
నీరుకొట్టి చెయ్యినాకినట్లు	1678	నులిపురుగులు	"
నీరుగొట్టిచెట్టు	"	నువ్వు(ల) చెట్టు	"
నీరు ఘనీభవించి మంచుగుట	"	నువ్వులవ్యవసాయము	1684
నీరుడివిత్తులు	"	నూనొక్కతాళములు	1685
నీరుతడుపుట పాదరసమంటుకుండుట.	"	నూతనకవి సూరనామాత్యకవి	"
నీరు పల్లమెఱుంగు నిజము దేవుఁడెఱుంగు	"	నూతనవస్తుధారణము	"
నీరులి	"	నూనె తెలకపిండి	"
నీరులిపాయలు తఱుగుతటి కండనీరు—	"	నూనెలు, జలములు	1686
నీరులి వ్యవసాయము	1679	నూమిస్కెటిక్కు	1687
నీలకంఠక్షేత్రము	"	నూలు కల్లలాడి ఒకయిల్లు నిలుపు—	"
నీలకూట (వర్వత)ము	1680	నూలు కాకులలో ఒక కోవెలపిట్టవలె	"

శృంగము	పుట	వ్యాసము	పుట
నూటయ్యేవతికు నన్ను కాపాడితే—	1687	నెలగంటలు	1692
నూటనూటలు ఒక—వ్రాతకు సరిరావు	..	నెల్లి చెట్టు	1693
నూర్బాన్ కీర్తియులు	..	నెలూరి నెటబాగా	..
నృగుడు	..	నెలూరి మీరాఘవశివి	..
నృచితుడు	..	నెలూరుజిల్లా	1694
నృత్యగోత్రము	..	నెల్లియానిజమ్	..
నృత్యము-నాట్యము	..	నేచుల్ ఖియాలజీ	..
నృత్యాయనగోత్రము	... 1688	నేచుకాలిజమ్	..
నృహజయుడు	..	నేచుల్ గానీ	..
నృపాన్నధాన్యము	..	నేచుల్ హెన్ గులు	..
నృపామయనోగము	... 1689	నేచు - నెన్ - నో	..
నృసింహజయంతి	..	నేటూల్ దేశము	..
నృసింహచతుర్దశి	..	నేతగోత్రము	..
నృసింహద్వాదశి	..	నేతెనెల్లికాడ	..
నృసింహవతారహస్తము	..	నేతిపాటిపయము	..
నెగోషియేలిల్ ఇన్స్టుమెంట్లు	..	నేతిబులా	... 1695
నెగోషిపాటిద్వీపము	..	నేతిభూషణము	..
నెటి	..	నేతిమంగళకాడ	..
నెటి బాల్	..	నేతిములగుగన్నించువస్త్రపునకు నడుమ—	..
నెదర్లాండు దేశప్రభుత్వము	..	నేతినింజనము	..
నెప్ట్యూన్ గోళము	..	నేతిగోనాహ	..
నెపోటిజమ్	... 1690	నేశశబ్దము	..
నెపోలియానిజమ్	..	నేత్రాం	..
నెపోలియన్ ప్రావిన్సు	..	నేత్రీక్రియ	... 1696
నెఫ్తాలెస్ ఉండలపరిశ్రమ	..	నేతిపక్షము	..
నెఫ్తాల్	..	నేత్రోమతలం	..
నెబులే	..	నేపాల దేశము (కింపురుష వర్ణము)	..
నెమ్మటి (దుంప) చెట్టు	... 1691	నేబున్ నగరము	... 1698
నెమ్మటిగులచెట్టు (పూతికంజ చెట్టు)	..	నేబులి గోగించుకొమ్మంటే నెత్తింతా—	..
నెమ్కాన గుఱుతు	..	నేమి డే	..
నెమ్మ	..	నేమిచక్రింపు	..
నెమ్మి లేక నిరిజచెట్టు	1692	నేమినాభుడు	..
నెమ్మి సిప్రమ్ మెదడు	..	నేరెనిచెట్టు	... 1699

వ్యాసము	పుట	వ్యాసము	పుట
నేగుమ్మడిచెట్టు ...	1699	నై వాళి తేషు గుణదోషవిచారణాస్యాత్	1703
నేగురుగుడుచెట్టు ...	1700	నైషకి గోత్రము	"
నేలపట్టచెట్టు	"	నె సరి కాహారము	"
నేలవేము	"	నొప్పి	"
నేలబిల్లు	"	నొవాళోలీజిల్లా ...	1705
నేలనల్ డెట్	"	నొవేషన్	"
నై కలహ్వగోత్రము ...	1701	నోఖల్వంధాః సహస్రముపి పాంథాః—	"
నై కలహ్వగోత్రము	"	నోటపుక్కిలించినతటి నీటంగల్లు గడబిడ—	"
నై కలహ్వగోత్రము (ఆర్థిపేణ)	"	నోటరీస్	"
నై కలహ్వగోత్రము (బౌతధ్య)	"	నోటికడలిక చూచి మాటలు గొప్పించు—	1706
నై కలహ్వగోత్రము	"	నోటికెలాపులకు నొసలు అనుకూలించాలి	"
నై కాయసిగోత్రము	"	నోటీస్ ఆఫ్ డిజానర్	"
నై కల గోత్రము	"	నోడు	"
నై గీటరూ లేక బిటిషు అప్పర్నినియా—	"	నోబెల్ ప్రైజులు	"
నై గ్రీస్టు	"	నోమిసల్ ఎక్స్‌ప్లంజి ...	1707
నై జమునభువు	"	నోమిసలిజమ్	"
నై జమునెండ్లర్లు	"	నోమోగ్రాఫీ	"
నై జమునమ్మ	"	నోమోగ్రాఫీ	"
నై జేట్టుగనులు	"	నోమ్	"
నై తథాక్షీ గోత్రము ...	1702	నోమ్ శాఖ క్షత్రియులు	"
నై తుంద్య గోత్రము	"	నోరా ఏపునకుదేకే!	"
నై దగ్ రైమ్ నాక్ రీజన్	"	నోరుంటే తల కాస్తుంది	"
నై దాక్షి గోత్రము	"	నోరు ద్రవము	"
నై ధున గోత్రము	"	నోరుమంచిదై తే ఊరు మంచిదే	1708
నై సైలర్లు మేక్ ఎ మేన్	"	నోవాస్ ఆర్కు పడవ	"
నై మిశ గోత్రము	"	నోవెల్లు	"
నై మిశారణ్యము	"	నోటికల్ ఆల్మానక్	"
నై మిశ్య గోత్రము ...	1703	నోనావికన్యాయము	"
నై యాయిత శాస్త్రమతము	"	నోన్లయాపట్టణము ..	1709
నై రధిగోత్రము	"	నోని (క్రియ)	"
నైలునదియందలి సడ్ ఆటంకము	"	నోసరి (తొల్లింటినవరాష్ట్రము)	"
నైలునది (తొల్లింటి పేరు నీలానది)	"	న్యగోధగణము (మట్టిచెట్టు)	"
		న్యగోధబీజన్యాయము	"

వ్యాసము	పుట	వ్యాసము	పుట
స్వగోధుండు ...	1709	పంచగాని సమశీతోష్ణప్రదేశము	1719
న్యాయములు (లేక న్యాయములు)	,,	పంచగారీదేశము-పాంచోరాదేశము—	,,
న్యాయశాస్త్రవిధి ...	1711	పంచజన లేక పాంచజన్యగోత్రము	,,
న్యూకోంబుసిద్ధాంతము		పంచజ్ఞానములు (జైనమత పంచజ్ఞానములు)	,,
న్యూజీలాండుదీప్వములు	,,	పంచలెంత్రములు	,,
న్యూటన్సు లాస్ ఆఫ్ మోషన్	1712	పంచలెక్కకర్మములు	1720
న్యూటన్ సిద్ధాంతము ...	1713	పంచతీక్తములు	,,
న్యూడమ్ పాక్టమ్ లేక పేక్టమ్	,,	పంచతిగులు	,,
న్యూఫౌండ్లాండుదీప్వము	,,	పంచత్రింశతితాళములు (34)	,,
న్యూమరికల్సు	,,	పంచతీర్థములు	,,
న్యూమిజ్ మటోలజీ ...	1714	పంచత్యాజ్య (వర్జ)ములు	1721
న్యూగ్ ఫిజియాలజీ ...	1715	పంచత్వక్కులు (పట్టలు)	,,
న్యూక్ ...	1716	పంచదశ యోగములు	,,
న్యూస్ ఏజన్సీలు	,,	పంచదార (శర్కర)	,,
పంకపక్ష్యాళనన్యాయము ...	1718	పంచధారల (తీర్థము)	1722
పంక్తిశూల-పరిణామశూల	,,	పంచదేవతావృక్షములు	1723
పంగోడలాయనగోత్రము	,,	పంచనదములు	,,
పంగ్వంధన్యాయము	,,	పంచనారాయణములు-బదరీనారాయణ-	,,
పంచకందలు (సిద్ధాపథులు)	,,	పంచనింబలు	,,
పంచకద్వయము	,,	పంచనియమములు	,,
పంచకస్యలు	,,	పంచపల్లవములు	,,
పంచకపితములు	,,	పంచపవిత్ర సరోవరములు ...	1724
పంచకర్తలు	,,	పంచపక్షులు	,,
పంచకర్పాలదేశము	,,	పంచపాదినది	,,
పంచకల్పవృక్షములు	,,	పంచపాశములు	,,
పంచకషాయము	,,	పంచపితరులు	,,
పంచకూళకషాయము	,,	పంచపిత్తములు (చేతికట్లు)	,,
పంచకృత్తిములు	,,	పంచప్రయాగలు	,,
పంచకృష్ణానదులు ...	1719	పంచప్రేతలు	1725
పంచతౌరములు	,,	పంచబలములు (పంచబలా)	,,
పంచక్షీరవృక్షములు	,,	పంచబాణములు	,,
పంచగంగాలు	,,	పంచబీజములు	,,
పంచగణము	,,	పంచబౌద్ధ (మత) శక్తులు	,,

వ్యాసము	పుట	వ్యాసము	పుట
పంచబ్రహ్మమంత్రములు	1725	పంచసిద్ధులు ...	1729
పంచభద్రములు	1726	పంచసుగంధచూర్ణము	"
పంచభర్తలు	"	పంచసంజ్ఞలు	"
పంచభూతములు	"	పంచాక్షర (అష్టవిధములు)	"
పంచభృంగములు	"	పంచాంగము ...	1730
పంచభ్రమలు	"	పంచాంగములు చెడిపో నక్షత్రములు-	"
పంచమహాలుజ్జలా	"	పంచాచారములు	"
పంచమహాపాలకములు	"	పంచాచార్యులు (లేక వీర శైవమతి—	"
పంచమహాశబ్దములు	"	పంచానననది ...	1733
పంచమాతలు	"	పంచాస్పరిస్తీగములు	"
పంచమార్గములు-గురుశిష్యధర్మము	"	పంచామృతిములు	"
పంచముటిగంజి	"	పంచాయతినము	"
పంచముద్రలు	1727	పంచార్థవివేకము- అర్థపంచకవివేకము	"
పంచమూలములు	"	పంచారామములు (క్షేత్రములు)	1734
పంచయజ్ఞములు	1728	పంచాలవర్ణములు	"
పంచరుద్రములు	"	పంచావికములు	"
పంచలకారములు	"	పంచాస్త్రములు	"
పంచలవణములు (ఉపకలు)	"	పంచోపనిషత్తులు	"
పంచవకారములు	"	పంచరచాలనన్యాయము	"
పంచవటములు	"	పంచరముక్తపక్షిన్యాయము	"
పంచవటి	"	పంచరమునుండి తప్పించుకొనిపోయిన.	1735
పంచవల్కలములు ...	1729	పంచాబుదేశము	"
పంచవాద్యములు	"	పంచాబునగదలి యైదు నదులు	1737
పంచవాయువులు-ఉపవాయువులు	"	పంచకూర చెట్లు	"
పంచవిధభక్తులు	"	పంచపురము	"
పంచవైద్యకర్మములు	"	పంటకాఁపులు	"
పంచశక్తులు	"	పంటరెడ్లు	"
పంచశిఖిఁడు	"	పండితా రాధ్యత్రయము	"
పంచసస్యములు	"	పండుగలు-పర్వతీధులు-వృత్తిదినములు	"
పంచసాదాఖ్యములు(సాదాఖ్యపంచకము)	"	పండుగలు-పర్వదినములు-వృత్తిదినములు	1745
పంచసాయకములు	"	పండుట-ఎండుట	"
పంచసార్	"	పందికి పన్నీరుగిరిగి యేల? ...	1746
	"	పందిబురదమెచ్చు పన్నీరుమెచ్చునా?	"

వ్యాసము	పుట	వ్యాసము	పుట
పందోధ్యగోత్రము ...	1746	పటలగోత్రము లేక పాటలగోత్రము	1753
పంధార్పూర్ - పాండురంగక్షేత్రము	"	పటిక	"
పంపానది ...	1747	పటికపంచదార పరిశ్రమ ...	1754
పంపాపురిము	"	పట్టిర నా మురోగము	"
పంపాసరోవరము	"	పట్టుత్రయము (తిరిపట్టులు)	"
పంపాస్-ల్లానోస్	"	పట్టుత్తమము	"
పక్కి-చెట్టు	"	పట్టణే విద్యమానేపి గామే రత్న—	"
పక్ష్యగ్రహణము	"	పట్టమట్ట సోమనాథకవి ...	1755
పక్ష్యచ్ఛిద్రోహితులు	"	పట్టమెట్టననన్వృత్తిసోమయాజికవి	"
పక్షములు	"	పడవలు	"
పక్షవాదము	"	పడాలు	"
పక్షిత్తము	1748	పక్షిసము పదిరోగాలపెట్టు	"
పక్షివృక్షన్యాయము	"	పతంగి చెట్టు	"
పక్షిశకునపరీక్ష	"	పతంజలిగోత్రము	"
పక్షిశరీర మెగురుటకే యనుకూలము	1749	పతంజలిజన్మస్థానము	"
పక్షిశ్వాక్షేత్రము	"	పతంజలిమహర్షి	"
పక్షులదృష్టి మనుష్యులదృష్టికన్న—	"	పతనత్వరితము	1757
పక్షుల ఆకలనుండి (ఈశ)కలము—	1750	పతనాంతాస్సముచ్చయాః	"
పక్షులు నీరు త్రాగవు	"	పతాకసంజ్ఞాక్షరములు (జండా లక్షర-	"
పక్ష్యకోపరోగము	"	పతాకము (క్రియ) ...	1761
పగటికలహము పనికి చేటు, రాత్రి—	"	పతానిహస్తము	"
పగడపుచెట్టు	"	పతీత (క్రియ)	"
పగడపుతీగచెట్టు ...	1751	పత్తిచెట్టు	"
పగడము	"	పత్తుల గోత్రము ...	1762
పగడశీలకులగోత్రము	"	పత్రిగోత్రము	"
పగలు-రాత్రి	"	పత్రిఫలన్యాయము	"
పచ్చ	"	పత్రిము	"
పచ్చపొడుచుట	"	పత్రికావిద్యాభ్యాసము	"
పచ్చాకు చెటు ...	1752	పదగండిరరోగము ...	1764
పక్షాచ్ఛయనిక గోత్రము	"	పదార్థ	"
పటంగిరి	"	పదార్థము ...	1766
పటనశిష్ట (పటనమశిష్ట) గోత్రము	"	పదార్థములు	"
పటములందుండు డిగ్రీగీతలు	"	పదార్థపరిణామము ...	1767

వ్యాసము	పుట	వ్యాసము	పుట
పదార్థము లేక వస్తువు-ప్రదేశము	1768	పనసచెట్టు ...	1779
పదార్థము (వస్తుత్వము) ...	1769	పనసా లేక పనసకాగోగము ...	1780
పదార్థానుసమయన్యాయము	,,	పనసోదుంబరాణిన్యాయము	,,
పదిమందిలోపడిన పామునకైనా—	,,	పనామాకాలున	,,
పదునాల్గు భువనములు	,,	పన్నా సంస్థానము (పున్నా సంస్థానము)	,,
పదు నెన్నిది పురాణములు	,,	పనిలేనమంగలి	,,
పదు నెన్నిదివిద్యలు	,,	పన్నీరు	,,
పదుమూడవసంఖ్య	,,	పన్నులు లేకు ...	1781
పద్మ లేక కంబువేదిక ...	1770	పల్లికుకంపెనీ	,,
పద్మకముచెట్టు (పుష్కరమూలము)	,,	పయస్వినినది	,,
పద్మకాష్మవృక్షము	,,	పయోముఖిమకంభ న్యాయము	,,
పద్మకోశహస్తము	,,	పయోశ్వినీనది (పూర్వానది)	,,
పద్మగిరి	,,	పయోష్ఠినది	,,
పద్మనాభ ద్వాదశి	,,	పరకాయప్రవేశవిద్య	,,
పద్మనాభపూజము	,,	పరకాయప్రవేశసిద్ధి ...	1782
పద్మనాయకులు ...	1771	పరతింతరిం బహిర్మనశ్శతి న్యాయము	,,
పద్మపత్రిస్థితోయన్యాయము	,,	పరపతిసంఘములు	,,
పద్మపాదాచార్యులు	,,	పరబ్రహ్మపాదచతుష్టయము	,,
పద్మపు(కాయ)తీగ	,,	పరిమదకోగము ...	1783
పద్మపురము	,,	పరిమిదులు	,,
పద్మపురాణము ...	1772	పరిమహంసాభ్యాసలక్రమము	,,
పద్మపూతిక(గడ్డి)	,,	పరమాత్మ	,,
పద్మప్రభునాథుడు	,,	పరమార్ రాజకులక్షత్రియులు	,,
పద్మరేఖ	,,	పరమేషి	,,
పద్మపూజాప్రదేశము	,,	పరవస్తు రంగాచార్యులవాడినసమాలిక	,,
పద్మశాలీలు	,,	పరిశునాథము ...	1784
పద్మశిష్ట (పద్మశ్రేష్ఠ)కుల గోత్రము	1774	పరిశునాథుడు	,,
పద్మానది	,,	పరిశురామ చక్రవర్తి ...	1785
పద్మావత దేశము	,,	పరిశురామద్వాదశి	,,
పద్మావతీపురము	,,	పరిశురామద్వితీయ	,,
పద్మావనము (బద్ధపద్మావనము)	,,	పరిశురామపంతుల రామమూర్తికవి	,,
పద్మిని (కియ)	,,	పరిశురామపంతుల లింగమూర్తికవి	,,
పద్మగానకళ	,,	పరిశురాముడు	,,

న్యాయము	పుట	న్యాయము	పుట
పరశుస్థాన(రాజ్య)ము. ...	1786	పరిహ్వ గోత్రము ...	1791
పరశువేది (పరనవేది) ...	1787	పరీక్షిత్తు	"
పరస్థావిగోత్రము	"	పరుగెత్తి పాలుద్రావుటకన్న —	1792
పాస్యవిగోధహి నప్రకారాంతరస్థితి.	"	పరువిచ్చి పరువు తెచ్చుకోవలెను	"
పరాన్నం పాణినికటమ్	"	పసుష్టపది-రావీనది (లేక విరానతి)	"
పరామరులు	"	పరేపనుతి గోత్రము	"
పరామము	"	పృష్ఠన్యాయము	"
పరావసువు	"	పృష్ఠన్యాయము	"
పరాశరగణము	"	పృష్ఠమయిన్యాయము	"
పరాశర లేక పరాశరగోత్రము	1788	పృథాశానది ...	1793
పరాశరగోత్రము	"	పృథ్వీ-పక్షి	"
పరాశరుడు	"	పృథ్వీపక్షిసంస్థానము (ప్రతాపక్షుడుము)	"
పరాశ్రు దేశము	1789	పర్వాటకముచెట్టు	"
పరాసు (భృగిచి) దేశపు సామెతలు	"	పర్వతస్వకస్థమ గోత్రము	"
పరాశ్రు దేశము	"	పర్వాపక్షము	"
పరిశ్రమతాళము ...	1790	పర్వత దేశము	"
పరిగర్భక(రోగ)ము	"	పర్వతపంక్తి	"
పరిణామవాదసిద్ధాంతము	"	పర్వతపాదము	"
పరిణామశూల	"	పర్వతమాంసములు	"
పరిత్యాజ్యపంచకము	"	పర్వతలేఖ	"
పరిదర(రోగ)ము	"	పర్వతేశిఖరము ...	1794
పరిష్కలుడు	"	పర్వతేశిఖరములు-మంచు	"
పరిభవగోత్రము	"	పర్వతాసనము	"
పరిభవరోగము	"	పర్వతీధులు	"
పరిమి(పండ్ల)చెట్టు	"	పర్వతోద్భవద్వయము	"
పరిలేహి (కర్ణపాలి)రోగము	"	పర్వతేద (రోగ) ము	"
పరివర్తనపరకాదశి	"	పర్వములు ౫ (పంచపర్వములు)	"
పరివర్తనైకాదశి	"	పర్వమాంసమగోత్రము	"
పరివర్తక(రోగ)ము శూకరోగము	"	పర్మిపోలిను	"
పరివేషలక్షణపరీక్ష	"	పర్మిపోలినుపట్టణము	"
పరిశుద్ధాత్మ ...	1791	పలకకులగోత్రము	"
పరిశుద్ధాస్తిమతిమగు బ్రహ్మసమాజ—	"	పలకంపార్గమి	"
పరిషత్తు (విద్యావీతము లేక విద్వత్సభ)	"		

వ్యాసము	పుట	వ్యాసము	పుట
పలనాటివీరచరిత్రము ...	1795	పశువులు-సాలు	1804
పలనాటిసీమ ...	1797	పశువులు నిల్వబట్టములోని నీడ—	1805
పలము ...	1798	పశువులు (ఎత్తనిబట్ట చూచి) బడరుట	,,
పలల మేహము	,,	పశ్చిమ అగ్నికా	,,
పలలాశయ (రోగ)ము	,,	పశ్చిమ గోదావరిజిల్లా ...	1806
పలాలకూటస్య సావ్యశంకుంజరాదినాథితి-	,,	పశ్చిమచాళుఖ్యులవంశావళి	,,
పలాశిగోత్రము (హరిత)	,,	పశ్చిమచాళుఖ్యులిప	..
పలాశిగోత్రము (వస్తిష్ఠ)	,,	పశ్చిమ చిదంబరము	,,
పల్మిటిక్ ఏసిడ్	,,	పశ్చిమతానాసనము	,,
పల్లపు పల్లిట్యూస్, ఎత్తుపల్లిట్యూస్-	,,	పశ్చిమమాలివ ...	1807
పల్లవస్యపతులు ...	1799	పశ్చిమవాహినీ కావేరీనది	,,
పల్లెటూరికి పదిదారులు	,,	పశ్చిమోత్తరపువరగణాసరిహద్దుజాతినీమ	,,
పల్లెకు చెట్లు	,,	పశ్చిమోత్తరపుసరిహద్దుపరగణా	1808
పల్లెకు	,,	పసిపల్లలు మాటాడ నేర్చుకొనుట	1809
పల్వార్ (హొల్లిండి అ పేలనము)	1800	పసిపల్లల ఉయ్యలలోనుంచి ఊపిన—	1810
పల్మిమిటర్	,,	పసిఫిక్ ఓషన్	,,
పల్మిమిటర్	,,	పసిబాలుఁ డేప్పుట - ఉపయోగము	,,
పవనము (నగడము)	,,	పసిబిడ్డ	,,
పవనతృతీయశ్రి	1801	పసుపుచెట్టు ...	1811
పవనముక్తాసనము	,,	పసుపు వ్యవసాయము ...	1812
పవనాసనము	,,	పస్య స్యహాక్తిజ్వలదగ్నిం నపునః—	,,
పవనానపర్వతము	,,	పస్యంపుస్యాం	,,
పవిత్రప్రవాహములు (నదులు) పది	,,	పహాగీబాటివాగు	,,
పవిత్రము	,,	పహాగీగోత్రము	,,
పవిత్రసరస్సులు పండ్రెండు	,,	పళెనికొండలు	,,
పవిత్రస్థలు ...	1802	పాంచజన్యము	,,
పవిత్రాశ్రమాలు (తొమ్మిది)	,,	పాంచరాత్ర (మత) ము	,,
పశునాయకత్వము	,,	పాంచాలగోత్రము ...	1813
పశుపతి	,,	పాంచాల దేశపు విదునదులు	,,
పశుపతినాథక్షేత్రము	,,	పాంచాలీ (రీతి)	,,
పశువులు తనుపిల్లలను శిక్షించుట	1803	పాంప్లోరాదేశము	,,
పశువులజానము	1804	పాండవకొరివ వంశావళి ...	1814
పశువులభాషలు	,,	పాండరీపురిము (పందాగూర్)	1816
		పాండవగోత్రము	,,

వ్యాసము	పుట	వ్యాసము	పుట
పాండవులసంతతివంశావళి ...	1816	పాటలీపుత్రము (పాట్నా నగరము)	1824
పాండవులసంతతి క్షత్రియులు	1817	పాటికాయన గోత్రము ...	1825
పాండురాజు	,,	పాటియాలాస్టేటు	,,
పాండురా-దంతపుబరి శైలకథ ...	1818	పాట్ గాన్ టు పాట్	,,
పాండువు	1819	పాట్నా నగరము	,,
పాండ్య దేశపుతమిళసంగములు	,,	పాతకమన్యాయము	,,
పాండ్య దేశపునాడులు	,,	పాత (విసబొద్దితీర)	,,
పాండ్యమహారాజు	,,	పాడగాపాడగా రాగముకుదురుట—	,,
పాండ్య దేశము	,,	పాడలి గోత్రము ...	1826
పాండ్యవంశ నృపతులు ...	1821	పాడి	,,
పాంధిజమ్ ...	1822	పాడిపశువులు-పాలపరిశ్రమ	,,
పాకనాటిసీమ (లేక పాకనాడు)	,,	పాణిక ఉపగణము ...	1829
పాకనాడు (ప్రాజ్ఞాదు)	,,	పాణికగోత్రము	,,
పాకపరికరములు (ఉప్పతో తొమ్మిది)	,,	పాణిగోత్రము	,,
పాకము	,,	పాణిని (పాణిగ్యాచార్యుడు)	,,
పాకము (నంట)	,,	పాణిని గోత్రము (ధనంజయ)	,,
పాకయజ్ఞములు 2	,,	పాణిని గోత్రము (జమదగ్ని)	,,
పాకశాస్త్రము	,,	పాణ్యవత్తగోత్రము ...	1830
పాకృత్తణము ...	1823	పాతకములు (ఉపపాతకములు—	,,
పాకానుమతిగోత్రము	,,	పాతదొంగ ఎప్పడో ఒకమాటు—	,,
పాక్లాండుదీపములు	,,	పాతవి లేక పాతలిగోత్రము	,,
పాగులగోత్రము	,,	పాతాళపురము	,,
పాగ్వంశిగోత్రము	,,	పాతాళము, బాహ్లిక లేక వాహ్లిక-	1831
పాచకగోత్రము	,,	పాతాళములు (నప్తపాతాళములు)	1832
పాటచ్చర దేశము (పటచ్చర దేశము)	,,	పాతాళవతీనది ...	1833
పాటచ్చర లుంతి తే వేళ్ళనియామిక—	,,	పాతాళా (పాటలా) దేవీపీఠము	,,
పాటనమంతలేణ విషవ్రణానాం నోప—	,,	పాతాపాత్రవిచారస్తు ధేనుపన్నగయోరివ	,,
పాటపాడుట	,,	పాత్వికగోత్రము	,,
పాటలగంధి (పాటలగన్ని లేక గంధ—	1824	పాదలపానగమనాసనము	,,
పాటలపురము	,,	పాదకాయనగోత్రము	,,
పాటలవృక్షము	,,	పాదగండీరము (పాదవల్మీకము)	,,
పాటలాదేవి (పాతాళేశ్వరి)	,,	పాదత్రీకోణాసనము	,,
పాటలిగోత్రము	,,	పాదప్రసారికాన్యాయము	,,

వ్యాసము	పుట	వ్యాసము	పుట
పాదభూతగోత్రము ...	1833	పాయసమైనను కుక్క-ఎరిలి పాటవేయ- 1838	
పాదములందు కాయలు	,,	పానూశ్వసీనది	,,
పాదరసము ...	1834	పాయుల లేక పావలకుగచెట్టు	,,
పాదుకాసిద్ధి ...	1835	పానగోత్రము ...	1839
పాదురాక్షిగోత్రము	,,	పాశీక (జంభుత్రు) మతము	,,
పాధికగోత్రము	,,	పాశీక (జంభుత్రు) మతనిషేధములు	1841
పాధిర్వాగోత్రము	,,	పాశీక దేశపు ప్రిభుత్వము	,,
పాధుశ్శవగోత్రము	,,	పాశీక దేశము	,,
పాగోదగోత్రము	,,	పాశీక దేశపు సామెతలు ...	1843
పానిపర్ణము	,,	పాగోత్రము ...	1844
పానుబోధికరు	,,	పాగ్గాయనగోత్రము	,,
పాన్ సేవిజమ్	,,	పాగ్గవల్క-గోత్రము	,,
పాపఖీన్ సది	,,	పార్వతిగోత్రము	,,
పాపనాశనతీర్థము	,,	పార్వతీసది	,,
పాపనాశన(క్షేత్ర)ము ...	1836	పార్వతీలోచన తాళము	,,
పాపము	,,	పార్శ్వగుణః	,,
పాపముకలచోటనే భయము, కోపము. —	,,	పారాగుయె దేశము	,,
పాపాపురము	,,	పారాశర లేక పారాశర్య లేక పరాశర-	,,
పాపాయనిగోత్రము	,,	పార్థాగారిగోత్రము	,,
పాపాల్ ప్రభుత్వము	,,	పారిజాతపుచెట్టు	1845
పాపాల్ స్త్రీలు	,,	పారిమండలిగోత్రము	,,
పాసిజమ్	,,	పారియాత్ర(పర్వత)ము	,,
పాపిచెట్టు (పాపరచెట్టు)	,,	పారిషదన్యాయము	,,
పాపైరస్	1837	పారిస్ డిక్ షేషన్	,,
పాప్యలిజమ్	,,	పార్శ్విమెంటు (కాగితము)	1846
పాబిచూక్షత్రియులు	,,	పార్టింగ్	,,
పామ్సండే	,,	పార్ణిసవిగోత్రము	,,
పామనృపాలుడు	,,	పార్తినాస్ దేశము	,,
పామిర్ పీఠ భూమి	,,	పార్థివగోత్రము (ఆయాస్య)	,,
పాములబాడపాముల కేషెలుక, స్వాముల- 1838		పార్థివగోత్రము (ఔతథ్య)	,,
పాములతోచెలిమి కత్తులతోసాము—	,,	పార్థివగోత్రము (ధనంజయ)	,,
పాములుపర్విడునేర్పు	,,	పార్థివ లేక పార్థివయగోత్రము	,,
పాములలోమెలగవచ్చునుగాని స్వాములు.	,,	పార్థిగోత్రము (కుశిక)	,,

వ్యాసము	పుట	వ్యాసము	పుట
పాక్షిగోత్రము (గవిష్టర) ...	1846	పాలెయోలితిక్సు ...	1855
పాక్షిగోత్రము	"	పాలోహగోత్రము ...	1856
పార్సిపోలిస్	"	పావనినది	"
పారుడు	"	పావాపురిము	"
పార్	1847	పావామయగోత్రము	"
పార్ కాపిట	"	పావుజేరు (పావుదారు)	"
పాలకసన్నిపాతము	"	పావురములు ఇల్లుచేరు లక్షణము	"
పాలకాప్యముని	"	పావులూరి మల్లనకవి ...	1857
పాలంకికూర	"	పాశద్వాదశి	"
పాలకుడి సోమనాథుడుకవి	"	పాశములు ౫ (పంచపాశములు)	"
పాలకూరచెట్టు ...	1848	పాశినీముద్ర	"
పాలగుండపరిశ్రమ	"	పాశుపతమతము	"
పాలగురుగుచెట్టు	"	పాశ్చాత్య దేశములందు చెట్లపేర్లు	1859
పాలగోత్రము	"	పాశ్చాత్య దేశములందలి తాపీపని	"
పాలచెట్టు-పాలపండచెట్టు	"	పాశ్చాత్యలిపులపరంపర ...	1860
పాలతీగె ...	1849	పాషన్ ప్లే ...	1861
పాలతుత్తము	"	పాషా	"
పాలనుచూడనా భాండాన్ని చూడనా?	"	పాషాగిరిగోత్రము	"
పాలనూర్పుస్తేటు	"	పాషాణచతుర్దశి	"
పాలస్తినాదేశము	"	పాషాణవర్వతము ...	1862
పాలవంశసృపతులు ...	1851	పాషాణము	"
పాలవేళరి కదిరిపరికవి	"	పాసిఫిజమ్	"
పాలసాచెట్టు	"	పాహంగ్ స్టేటు	"
పాలస్యగోత్రము	1852	పాహవదేశము, పారశక దేశము, పారిశీక -	"
పాలింస్పెట్	"	పాళిభాష	1863
పాలిరోగము	"	పి (P) అక్షరము....కైస్తవపురుష-	"
పాలు (క్షీరములు)	"	(P) అక్షరము....కైస్తవస్త్రీల-	1864
పాలుకాచులతీ పొంగుట ...	1854	పింగ్ వి	1865
పాలు కీమ్	"	పింగగోత్రము	"
పాలుపోసిపెంచినను పాము కలవకమానదు	"	పింగభాజపము	"
పాలు, వెన్న, క్రీము, ఛీసు, మైక్రోబ్యు—	"	పింగళానాడి	"
పాలుకరికి సోమనాథకవి ...	1855	పింగళి ఎల్లనకవి	"
పాలియోగోఫీ	"	పింగళివారిపేరి	"

వ్యాసము	పుట	వ్యాసము	పుట
పింగళి సూరనకవి ...	1866	పిచ్చిలూనది	1875
పింగళి సూరనకవి వంశావళి	1867	పిచ్చుకిపై చంద్రియధము	"
పింగాక్షి గోత్రము (తాగాక్షి)	1868	పిచ్చుకపై బ్రహ్మశ్రుమా?	"
పింగాక్షి గోత్రము (నిధృవ)	"	పిచ్	"
పింగాణి (చైనా)పై నగపడు ప్రానురంగు	"	పిచ్ న్నాస్	"
పింగాంగు	"	పిట్టలక్రియము (పిట్టలములు)	"
పింటు	"	పటికా లేక పండికారోగము	"
పిండగ్రీవ గోత్రము	"	పిటీషనింగ్ క్రెడిటర్	"
పిండం త్యక్తా కరం లేఫి	"	పిట్ట కొంచెము కూలె ఘనము	"
పిండముత్పజ్య కరంలేఫి ఇతిన్యాయము	"	పిట్టలు నీరుత్రాగవు	"
పిండవిజ్ఞానము	"	పిట్టాపిట్ట చోరు పిల్లి తీర్చినట్లు	"
పిండారకతీరము ...	1870	పిట్ట మేన	"
పిండారకక్షేత్రము (పిండారకతీరము)	"	పిట్ట వజ్రము ...	1876
పిండారిగంగ ...	1871	పిడపత్రి బనవకవి	"
పిండారీ దోపిడికాండు (దండు)	"	పిడుగు-ఉలుము	"
పిండికుండచెట్టు	"	పడుగు	"
పిండికొండ (కొండపిండి లేక పిండి)చెట్టు	"	పిడుగువల్ల బాధకు లోబడనివృక్షములు	"
పిండికొలదిరొట్టె	"	పిడుగుకు గొడుగడ్డమా?	"
పిండిహోలు లక్ష్మణకవి	"	పిడుపత్రి నామనాథకవి	"
పిండిహోలు లక్ష్మణకవి వంశావళి	1872	పిణ్యకాయూచనార్థం గతిస్య ఖారికా—	1877
పిండిఎంతోరొట్టిఅంతకుతిగినట్టే	1873	పిత్తరులు (పిత్తడితో సమానులు)	"
పిండోత్పత్తి (విధానము)	"	పితృపుత్రన్యాయము	"
పింగాక్షిగోత్రము	"	పితృకార్యవంచపల్లవములు	"
పిక్కచెటు	"	పితృగణము లేక పితృ దేవగణము	"
పిక్టోగ్రాఫీ	"	పితృమానము (కాలమానము)	"
పిక్సిక్	"	పితృసములు ...	1878
పిక్సికాసిడ్ (ఆమ్లము)	1874	పిత్తకఫోల్బణ సన్ని పాతము	"
పిగ్గరి	"	పిత్తలి	"
పిచ్చటకము	"	పిత్తోల్బణసన్ని పాతము	"
పిచ్చికుక్క-కాటురోగము	"	పిన్నకటుకరోహిణి	"
పిచ్చిగుంటవారు	"	పినాకగోత్రము	"
పిచ్చితము	1875	పినాకము	"
		పినాకినది	"

వ్యాసము	పుట	వ్యాసము	పుట
వివాహినినదియుండలిగండికోట (దుర్గము)	1878	విష్ణు పేషణన్యాయము ...	1884
విష్ణులాదమహర్షి ...	1879	విష్ణుల్ గ్రాఫ్	"
విష్ణులికులగోత్రము	"	విస్తాచెట్టు	"
విష్ణులిచెట్టు	"	వీకింగునగరము ...	1885
విష్ణు	"	వీక్	"
విష్ణులకులగోత్రము	"	వీక్ దుంపలు	"
వివీలికాన్యాయము	"	వీకికామేహము	"
వివీలికాయతి ...	1880	వీక వేడిక	"
వియెర్సు	"	వీతచందనము (చెట్టు)	"
వియాసిలియర్ సెల్	"	వీనన	"
విరానికలియార్	"	పుంగీ	"
విరామిడులు (సమాధికట్టడములు)	"	పుండరీకక్షేత్రము	"
విల్లవచ్చినవాడు పిల్ల కేడుస్తాంటే—	1881	పుండ్రీదేశము లేక పుండ్రీదేశము	1886
విల్లవడవనిదీ తలియైనా పాలివ్వదు—	"	పుంశుండు ...	1887
విల్లగోగము	"	పుచ్చకెలిగోత్రము	"
విల్లలకోడినట్ల త్రము	"	పుచ్చకాయలదొంగా ! అంటే భుజ—	"
విల్లలమట్టి పినపిరన్న కవి	"	పుచ్చకులగోత్రము	"
విల్లలమట్టి బేతాళ రెడ్డి ...	1882	పుజియామాళిఖరము	"
విలాటన్ శిఖరము	"	పుట్	"
విలిగోత్రము	"	పుటక లేక పుటనవరోగము	"
విలికండు పోగోరునంట, కుక్కపసిగోరు—	"	పుటత్రయము	"
విలికండుమూసికొని పాలుతొగినట్లు	"	పుటపాక నన్ని పాతము	"
విలికి చెలగాటము, ఎలుకకు ప్రాణసంకట—	"	పుటసప్తము (సప్తవిధపుటములు)	1888
విలికి ఎలుక సాక్షి, ఎలుకకు పిలిసాక్షి	"	పుట్టకొక్కలు (కుక్కగొడుగులు)	"
విలికోపము తోడ విదల్చుట	"	పుట్టనిబిడ్డ మొలకు పూనలుకొన్నట్లు	1890
విలిద్రష్టి	"	పుట్టనోణము	"
విలిపాలు ...	1883	పుట్టించినవాడు పూరిమేపడు	"
విలిపీచర చెటు	"	పుట్టినన్నాళ్ళకు పురుషుడు యజ్ఞము చేసినట్లు	"
విలిబ్రహ్మహత్య ...	1884	పుటుట	"
విలువనిపేరంటము చెప్పనివిందు	"	పుట్టుమచ్చ	"
విలులు నీటికి వెళుచును	"	పుట్టెడుముదము రాచుకొని పొరలినా—	"
విశాచానాం విశాచభాషయై వో తరం—	"	పుడ్డానది	"
విశాయన గోత్రము	"	పుణ్యకాలములు	"

వ్యాసము	పుట	వ్యాసము	పుట
పుణ్యదినములు	1890	పురాణాస్థము	1898
పుణ్యానికి పుట్టడిస్తే పిచ్చకుంచమని—	„	పురిహార (భాష) ఖండియలు	„
పుత్రికగోత్రము	„	పురుకుత్తుడు (మహారాజు)	1899
పుత్రిగోత్రము ...	1891	పురుగుడు (పెలుగుడు) తీవ	„
పుత్రిణగోత్రము	„	పురుజుత్తు	„
పుత్తులుపండ్రిండువిధములు (ద్వాదశ-	„	పురుజులకు ...	1900
పుద్గల, సంకలితపుద్గల లేక మొలకూర్పు	„	పురుమీఠండు	„
పుదీనా ...	„	పురువంశస్మృతులు	„
పుదుక్కోటసంస్థానరాజ్యము	„	పురుషతీర్థస్మృతి (స్త్రీ)లు	„
పుదుచ్చేరి	„	పురుషపురిము (పెహువరుపురిము)	1903
పునగశీలగోత్రము	„	పురుష రేఖ	„
పునగోశీలకులగోత్రము	„	పురుష సాముదికము ...	1909
పునఖాపట్టణము ...	1893	పురుషారములు నాల్గు	„
పునరుక్తిపదములు	„	పురుషోత్తమపూర్వము	„
పునర్వసు	„	పురుహూత్తుడు ...	1910
పునర్వసుసక్షత్రము	„	పురుహుడు	„
పునఃపునానది-గంగానదీసంగమము	„	పురుహవశ్చక్రవర్తి	„
పునఃపునానది	„	పురోచనుడు	„
పున్నచెట్టు	„	పురోధనగోత్రము	„
పునాది ...	1894	పుత్రసంబుట్టినబుద్ధి పుడకలతోఁగానిపోదు	„
పున్నాసంస్థానము ...	1895	పులగముపై పవన	„
పునీతకుల (పుచ్చకుల) గోత్రము	„	పులస్తి గోత్రము (జమదగ్నిభిదా)	„
పుబ్బ దేశము	„	పులస్తి గోత్రము (అగస్తి)	„
పుబ్బ (పూర్వఫల్గుణి) సక్షత్రము	„	పులస్త్య సక్షత్రము లేక గోళము	„
పుమాన్దుష్కర్తిసంయుక్తో జీవన్ముచి-	„	పులస్త్య మహర్షి	„
పురగిరిక్షత్రీయులు	„	పులస్త్యమహర్షిసంతతి ...	1911
పురంజయుడు ...	1896	పులహగోత్రము ...	1912
పురమీఠుడు	„	పులహసక్షత్రము లేక గోళము	„
పుర్యష్టకము ...	1897	పులహశ్రమము	„
పురాణజ్వరము	„	పులహునిసంతతి	„
పురాణములు	„	పుల్లగ్రామము	„
పురాణలక్షణములు ...	1898	పులి	„
పురాణవైరాగ్యన్యాయము	„	పులికట్టుసరస్సు	„

వ్యాసము	పుట	వ్యాసము	పుట.
పులినిజూచి నక్క వాత పెట్టుకొన్నట్లు	1912	పుష్పమి నక్షత్రము ...	1917
పులింద దేశము		పుష్పమిత్రుడు	"
పులిపక్కజోరంగ	"	పుష్పరాగము	"
పులిపిల్ల పులిపిల్లే, నక్కపిల్ల నక్కపిల్లే	1913	పుస్తకభండారము లేక బైబిల్	1918
పులిమీడిపుల్లి	"	పుస్తకము	"
పులిమీసాలు పట్టుకొని ఉయ్యాల—	"	పూచినపూవులన్నీ కాయలేయైతే—	1919
పులోమ	"	పూతికచెట్టు (పూతికచెట్టు, పూతిక-	"
పువ్వులమ్మినడకనే కట్టెలమ్ముట	"	పూతికపంజరము	"
పుష్కరము-శీతము	"	పూతిమాషగోత్రము (సంస్కృతి)	"
పుష్కరవతి (పుంజు) ...	1914	పూతిమాషగోత్రము (జాతుకన్య)	"
పుష్కరాంజ్యము	"	పూతిమాషగోత్రము (నసిష్)	"
పుష్కరాకుళ	"	పూతిమాషగోత్రము (భరద్వాజ)	"
పుష్కరాంశ	"	పూనానగరము	"
పుష్కరిణి	"	పూనాశాఖక్షేత్రములు ...	1920
పుష్కలద్వీపము	"	పూసరిగోత్రము	"
పుష్కలవక్త్రపుంజు	"	పూమిన నాయి	"
పుష్పకము ...	1915	పూరికము ...	1921
పుష్పకాసీనము	"	పూరిక (లేక పూరిక) గణము	"
పుష్పగిరి తిమ్మనకవి	"	పూరిక లేక పూరికగోత్రము	"
పుష్పగిరి (పర్వతము)	"	పూరి (పురుషోత్తమక్షేత్రము)	"
పుష్పగిరి (వీరము)	"	పూరుసుహరాజసంతతి వంశావళి	1922
పుష్పదంతనాథుడు	"	పూరుసామ్యము	1924
పుష్పపుటహస్తము	"	పూర్ణగిరిమాయా దేవిక్షేత్రము	1925
పుష్పఫలపరీక్ష	"	పూర్ణతిథులు	"
పుష్పలగుడన్యాయము	1917	పూర్ణదర్శ	"
పుష్పవంతిగోత్రము	"	పూర్ణపాదాననము	"
పుష్పవంతుడు	"	పూర్ణానది	"
పుష్పవంశోపకారన్యాయము	"	పూరానుస్వారము	"
పుష్పవతీనది	"	పూర్ణమ	"
పుష్పాంజనము	"	పూర్ణియా క్షేత్రములు	"
పుష్పారుడు	"	పూర్వకర్మసిద్ధాంతము	"
పుష్పాలగోత్రము	"	పూర్వగంగ	"
పుష్పిగోత్రము	"	పూర్వచాళుక్యలిపి	"

వ్యాసము	పుట.	వ్యాసము	పుట
పూర్వమీమాంసాంగములు ...	1926	పెండలపుత్తీగె ...	1932
పూర్వశ్వాననక్షత్రగోళములు లేక లఘు..	,,	పెండెచాటు	,,
పూర్వస్థలి	,,	పెండ్లికులగోత్రము	,,
పూర్వాగమములు	,,	పెండ్లికొడుకు	,,
పూర్వాతిథిగోత్రము	,,	పెండ్లినందశ్శో శ్రుస్తలు ముడిచినట్లు	,,
పూర్వాభాద్రపక్షత్రము	,,	పెంపుడుజంతువువలన సంభవముగలుగుట	,,
పూర్వాషాఢనక్షత్రము	,,	పెంపుడునిమిల్లు ...	1933
పూర్వాహచ్ఛామాన్యాయము	,,	పెట్టగోని చూడేము	,,
పూల్ ...	1927	పెట్టగ్నాలిజమ్	,,
పూల్ ఆట	,,	పెట్టితె తినేవారే కాని తిట్టితే పడేవా—	,,
పూల చెట్లనిద్దుర-మెలకువ	,,	పెట్టిచూచికి పుట్టినదే నామీ, పెట్టని—	,,
పూవులు-తేనె-తేనెటీగలు	,,	పెట్టు చుట్టము, తిట్టు నైకము	,,
పూవులుపూచు చిన్న జాతి మొక్కలు	1928	పెట్టోలిముమ్	,,
పూవులుపూచు కాలములు	,,	పెట్టోలొట్టి	,,
పూసానాడి	,,	పెడిమాంటు	,,
పూసాశాఖక్షత్రియులు	,,	పెడిమెంటు	,,
పూసాఁడు ...	1929	పెళ్లొ మీటర్	1934
పూసపాటితెమ్మభూపాలకవి.	,,	పెళ్లగోనియానిజమ్	,,
పృథ్వీశిష్టగోత్రము	,,	పెళ్లిక్	,,
పృథుచక్రివర్తి (వైష్ణవఁడు)	,,	పెళ్లిలట్టి	,,
పృథుధాక-పురుంధాక (పిహూవా—	,,	పెదపకి మించిన (నోటి)పండ్లుప్రమిదకు—	,,
పృథులూఁడు	,,	పెదపినాటితే పృథివిచాటుతుంది	,,
పృథువు (శ్రీధర్మవఁడు)	,,	పెదపేకటాదిప్రభువు	,,
పృథుశ్రీవుఁడు	,,	పెదపేకటాదిప్రభువు-ఆకువీటివారివంశా-	,,
పృథుసేనుఁడు	1930	పెద్ద ఆంటిలీద్వీపములు ...	1935
పృశ్ని	,,	పెద్ద ఈగలు	,,
పృషదశ్వగోత్రము	,,	పెద్దగుమ్మడి (పెద్దగుమ్మడి) చెట్టు	,,
పృషదుఁడు	,,	పెద్ద గోపన్న గారిపెట్టె	,,
పృషతాడనా ద్వంతభంగన్యాయము	,,	పెద్దతామర (కమలము)	,,
పృష్టాకోటిన్యాయము	,,	పెద్దవస్తువులు	,,
పెంకులపరిశ్రమ	,,	పెన్నిశిష్యులగోత్రము	,,
పెంటాటచ్ (యూధమతగ్రంథము)	1931	పెన్డ్రైవ్ గోత్రము ...	1936
పెంటోగ్రాఫీ ...	1932	పెద్దాపురసంస్థానము	,,

వ్యాసము	పుట	వ్యాసము	పుట
పెనాంగు సెటల్మెంటు	1938	పేకాట (చీట్లాట) ...	1945
పెనుగొండదుర్గము	"	పేంగు చుట్టమా? పెట్టు చుట్టమా?	1946
పెనుబాగ్ నీడ	"	పేటకగోత్రము	"
పెనుపల్లె బాపనామాత్యకవి	"	పేటంటులెదర్ — జోళ్ళు.	"
పెన్నెన్సులా	"	పేట్రొస్సెయింటు	"
పెనోలజీ	"	పేటినిజమ్	"
పేర్రుచెట్టు (అశ్వగంధ)	"	పేటిమొనీ	"
స్మెచ్చ బుచ్చిరాజకవి	"	పేటియాటిజమ్	"
పెన్యనిజమ్ లేక సిస్సెనిజమ్	"	పే డే ...	1947
పెస్సులు	1939	పేథోలోజీ	"
పెస్సన్ హైడ్రోక్లోరి కాసిడ్	"	పేదవానికోపము పెదవులకుచేటు	"
స్మిజమ్	1940	పేనపాస్తలనిగోత్రము	"
పేటిచెట్టు మందునకుఁగాదు	"	పేనారాజభవనము	"
పెంసనల్ పోస్టర్	"	పేప (బెత్తము) చెట్టు	1948
పెరాలపేట	"	పేపర్ పెల్ బాదము	"
పెరపేటటిక్సీజమ్ (అరిస్టటలిజమ్)	"	పేరలెల్లు (డిగ్గెలు)	"
పెరిముదాద్విజము	"	పేరాఫీన్	"
పెరిశియా (ఇరాన్) దేశము	"	పేరాసెటుజంతువులు	"
పెరిశిష్టగోత్రము	"	పేరింటచెట్టు	1949
పెరిసోపు	"	పేరి	"
పెరిహిలియన్	"	పేరుశిష్టకలగోత్రము	"
పేరుగు	"	పేరురు (పశ్చిమ లేక మలైచిదంబరము)	"
పేరుగుట విరుగుటకొరకే ...	1942	పేలయోంటోలోజీ ...	1950
పేరుస్టిస్	"	పేలసిన్ దేశము	"
పేరూదేశపుపరిభ్రష్టము	"	పేసివ్ బాండ్సు	"
పేరూదేశము	"	పైంగలగోత్రము	"
పేరెంథిసీస్ ...	1943	పైంగలాయన లేక పైంగలాయనగోత్రము	"
పేగోటెన్ ప్రింటింగ్	"	పైంగలాయనిగోత్రము	"
పేర్నెలిజమ్	"	పైజానగరపు తూరగినగోపురము	"
పెర్నిట్	"	పైడవగోత్రము	1951
పెసరచెట్టు (పెసలచెట్టు)	"	పైడికులగోత్రము	"
పెసరవ్యవసాయము ...	1944	పైడిపాటి వేంకటస్వసింహకవి	"
పెస్టలోజీ ...	1945	పైడిమట్టి వేంకటపతికవి	"
		పైతాగరిస్ సూత్రము	"

వ్యాసము	పుట	వ్యాసము	పుట
ప్రత్యవికారములు పదివిధములు-	1952	పొగమంచు-పోర్ట్ ...	1957
ప్రసాబట్ట	"	పొగయోడ తీతము లిచ్చివేయుట	"
ప్రెస్	"	పొగయోడలయందుకాలమునులెక్కించు-	"
ప్రప్రారమంచుచేగప్పబడినసరస్సున—	"	పొగయోడలు ...	1958
ప్రప్పలగోత్రము	1953	పొగాకు లేక పుగాకు	"
ప్రప్పలాదిగోత్రము (కుండిన)	"	పొగాకుగొట్టములు ...	1960
ప్రప్పలాదిగోత్రము (శండిల)	"	పొట్టచాచు ...	1961
ప్రబ్రహ్మమాట మడిబడ్డ నీళ్ళు-	"	పొట్టామియమ్	"
ప్రయోనీర్	"	పొట్టానియమ్ ...	1962
ప్రరామియ్య ఆట	"	పొట్టికీపోవుట	"
ప్రరూపగోత్రము	"	పొట్టికాళర	"
ప్రరోగ్రాఫి	"	పొట్టిపోతరాజు కొల్లు	"
ప్రరోసజమ్	"	పొట్టివానికి పుట్టెడుబుద్ధులు	"
ప్రరోఫోగ్రాగ్రాఫి	"	పొట్టివారు (వాసులు)	"
ప్రరోమీటర్	"	పొట్టి ...	"
ప్రరస్ జయము ...	1954	పొట్టూరు	"
ప్రలగోత్రము	"	పొట్టూరునీమ	"
ప్రలన్నాయన గోత్రము	"	పొట్టూరియోమీటర్ ...	1964
ప్రల (లేక పొలి) గోత్రము	"	పొట్టమోలూజీ	"
ప్రలలేభి గోత్రము	"	పొడవత్రీ(ఆకు)చెట్టు	"
ప్రలుడు	"	పొత్తివనాటిసీమ	"
ప్రెల్ ఫౌండేషన్	"	పొత్తిదుంప	"
ప్రెక్వెంగగోత్రము	"	పొడుగుకోసి పాలు త్రాగదలచినట్లు	"
ప్రేశాచీభాష	"	పొన్నగంటికూరచెట్టు	"
ప్రెక్వికాయనగోత్రము	"	పొన్న చెట్టు	"
పొంగల్ పండుగ	"	పొన్నాడీలు ...	1965
పొంపీనగరపు పాటిసలము	"	పొన్నిగంటి తెలగన్నకవి	"
పొగ	"	పొమాలజీ	"
పొగచుట్టలపైనుండు చిన్న "పేరుల—	1955	పొమ్మనలేక (ఇంటిలో) పొగపెట్టినట్లు	"
పొగడచెటు ...	1956	పొయ్యిఅటచుట	"
పొగమంచు	"	పొయ్యిఅటిస్తే చుట్టాలు, కుక్కలుకూస్తే—	1966
పొగమంచునందు ధ్వని సరిగా వినిపింపక—	"	పొయ్యిడోదినమ్మకు బుక్కెడైనా—	"
		పొయ్యి	"
		పొరిగింట కూడరా నాపెద్దచెయ్యి	"

వ్యాసము	పుట	వ్యాసము	పుట
ప్రతీంధనుడు (ప్రతిభింధుడు) .	1991	ప్రపంచమున నెక్కువలోతునకు—	2006
ప్రతీక్ష్యరిష్ట గోత్రము	„	ప్రపంచమున నెక్కువపెద్దవి	„
ప్రతీపుడు	„	ప్రపంచములో మిక్కిలి చిన్న ప్రజా—	2007
ప్రత్ని సగణము	„	ప్రపంచపు ఏడు మహావింతలు (ఆది—	„
ప్రత్యంగతాళము	„	ప్రపంచపు ఏడు మహావింతలు (మధ్య—	„
ప్రత్యంగములు	„	ప్రపంచపు నవ్వు మహాసముద్రములు	„
ప్రత్యగ్రహపుంజము	„	ప్రపానకరినన్యాయము	„
ప్రత్యగ్నిండు	„	ప్రపామేలన్యాయము	„
ప్రత్యభిజ్ఞశైవ లేక అభినవగుప్తాచార్య-	1992	ప్రప్రొన్న నాలిజమ్	„
ప్రత్యయపంచకము (పంచప్రత్యయ—	„	ప్రప్రొండరీయకము	„
ప్రత్యక్ష కిమినుమానమితి న్యాయము	„	ప్రబంధము	„
ప్రత్యాన త్రిన్యాయము	„	ప్రబంధాంకము మూర్తిరాజకవి	2009
ప్రత్యాహరము	„	ప్రబంధాంకమువారివంశావళి	„
ప్రథమపాద మతమహాసభ	1993	ప్రబోధ	„
ప్రథమై కాదశి	„	ప్రబోధచంద్రింద్రయము	„
ప్రథాననాడులు	„	ప్రభాకర చార్యుడు	„
ప్రథానమల్లసిబ్బ గాన్యాయము	„	ప్రభాయనగోత్రము	„
ప్రదరము	„	ప్రభావతి	„
ప్రదీపేప్రదీపంప్రజ్ఞాల్పత మోనాశాయ-	„	ప్రభాన	„
ప్రదోషము (తీర్థ)	„	ప్రభానతీర్థము (సోమతీర్థములు)	„
ప్రద్యుమ్న సగరము	„	ప్రభానుడు	2010
ప్రద్యుమ్న పూహము	1994	ప్రభోన్న తగణము	„
ప్రద్యుమ్నుడు	„	ప్రమతి	„
ప్రద్యోతుడు (మహారాజు)	1995	ప్రమదాన్యాయము	2011
ప్రధ్వంసాభావము	„	ప్రమాణచతుష్టయము	„
ప్రపంచమందలి సముద్రభాగము	„	ప్రమాణములు ౮ (అష్టప్రమాణములు)	„
ప్రపంచము	1997	ప్రమాణవస్త్యద్వస్తానికల్పానిసుబహూ-	2012
ప్రపంచమున గాలివీచు నేర్పాటులు	2000	ప్రమాణవత్వాదాయాంతప్రవాహాః—	„
ప్రపంచమున గొప్పపగడపుచట్ట	2001	ప్రమార (శాఖ) ఊత్రియులు	„
ప్రపంచమునందలి యెత్తైన పర్వతశిఖర-	„	ప్రమార శాఖాఊత్రియులముఖ్యపట్టణ-	2013
ప్రపంచమున పెద్దదియగుబుద్ధవిగ్రహము	2003	ప్రముచుడు	2014
ప్రపంచమున పెద్దవి	„	ప్రమేహము	„
		ప్రమోంటోరీ	„

వ్యాసము	పుట	వ్యాసము	పుట
ప్రయాగ	2014	ప్రయాగ	2018
ప్రయాగ కామేశ్వరశివ	2015	ప్రనేనకత్తులు	"
ప్రయాజన మనుద్దిస్య నమందోసిప్రవర్తి--	"	ప్రనేమండు	"
ప్రయాజనానుబంధము	"	ప్రసము	"
ప్రలంబ (పు)ము	"	ప్రసప్రహరణాన్యాయము	2019
ప్రలాప సస్తి పాతిము	"	ప్రస్తల దేశము-ఎళోయాలానగ్నా	"
ప్రవణకులగోత్రము	"	ప్రస్థానత్రయము	"
ప్రవరపురము	"	ప్రహర్షణగణము	"
ప్రవరసేనపురము	"	ప్రహణికులగోత్రము	"
ప్రవర్తన సనుసరించియే బ్రతుకు--	"	ప్రశయము	"
ప్రవాళేయగోత్రము	"	ప్రశయములు ...	2020
ప్రవాహిగోత్రము	"	ప్రత్యక్షనాధిపంకస్య దూరాదస్పర్శనం-	"
ప్రవాహేశ్వరవాదిశైవము	"	ప్రాంశువు	"
ప్రవాహ్లాయగోత్రము	"	ప్రాకామ్యసిద్ధి	"
ప్రవీరుడు	"	ప్రాకృతభాష	"
ప్రవిరోధసమన్యవు లేక ప్రవీరుడు	"	ప్రాకృతభేదములు	"
ప్రశస్తగోత్రము	"	ప్రాకృతయోగము (మంత్రయోగము)	2021
ప్రశస్థగోత్రము	"	ప్రాకృతాభినది	"
ప్రశస్థగోత్రము	"	ప్రాగభావము	"
ప్రశస్థవగాసి (పర్వతము) ...	2016	ప్రాగల్భ్యహీనస్య సరిస్య విద్యాశత్రుం-	"
ప్రశ్నార్థకపుగుఱుతు	"	ప్రాగావనుగోత్రము	"
ప్రశ్నముడు	"	ప్రాగ్జ్యోతిషపురము	"
ప్రశ్నితప్రమాణము	"	ప్రాగ్జ్యోతిషపర్వతము	"
ప్రశ్నితుడు	"	ప్రాగ్వాల్ పట్టా ...	2022
ప్రస్థా దేశము	"	ప్రాగ్విజయ (పుర)ము	"
ప్రస్థానిజమ్ ...	2017	ప్రాచార్యగోత్రము	"
ప్రసక్తానుప్రసక్తన్యాయము ...	2018	ప్రాచీనుడు (ముచ్చేయువు)	"
ప్రసంగమూలము	"	ప్రాచీన యోగ్యగోత్రము	"
ప్రసవగండములు	"	ప్రాచీనబట్టి లేక బట్టి పదుడు	"
ప్రసాదగోత్రము	"	ప్రాచిన్వానుడు లేక ప్రాచీనుడు--	"
ప్రసాదుడు	"	ప్రాజ్ఞాటిసీమ	"
ప్రసూతిగండములు (ప్రసవగండములు)	"	ప్రాజ్ఞుడు	"
ప్రసూతివైరాగ్యము, శ్మశానవైరాగ్య-	"	ప్రాటిక్ష్వి	"

వ్యాసము	పుట	వ్యాసము	పుట
ప్రాణనాతిస్సులు (ధామకు గుహాజీ)	2022	ప్రీతిమిత్రులయిలిజమ్	2030
ప్రాణవామువు ...	2023	ప్రీతిమేడ	2031
ప్రాణవామువు-హిరి-గ్రీన్ స్టఫ్	..	ప్రీతియవద	..
ప్రాణచిక్ నాముదాయిక భాష	2024	ప్రీతిచంపచంపాదేశము	..
ప్రాణహితానది	..	ప్రీతిస్కరిప్తన్	..
ప్రాణాత్మవాదిమతము	..	ప్రీతి లేక హవిర్భుక్కు-	..
ప్రాణాయామము (యోగము)	2025	ప్రీతితో పెట్టునదికి కెడైనను చాలునన్నట్లు	..
ప్రాణాయామము (అభ్యాసము)	..	ప్రీతిలేని కూడు పిండాకూడు వంటిది	..
ప్రాణాననము ...	2027	ప్రీతిద్వితీయ	..
ప్రాణీ-ప్రాణాత్మ లేక ప్రాణహితానది	..	ప్రీతిలోద్ధాటణీనది	..
ప్రాణులు ...	2028	ప్రీతియమ్	..
ప్రాణులు సప్తవిధములు	..	ప్రీతికాన్సిల్ సభ	..
ప్రాణిధేయగోత్రము	..	ప్రాఫ్ ఆఫ్ ఫుడ్డింగ్	2032
ప్రాప్తి	..	ఫ్రాన్స్ ఆఫ్ లెట్	..
ప్రాప్తిసిద్ధి	..	హెయిరీస్	..
ప్రాప్తినిము	..	ప్రీతిదేవునిగాజువెల్లుగాది నాల్గుపాయింట్లు-	..
ప్రాయణగోత్రము ...	2029	హెసిడెన్స్	2033
ప్రాయోపవేశము	..	హెస్ బై తేరియను (క్రైస్తవ) సిద్ధాంతము	..
ప్రాప్తిములు మూడువిధములు	..	ప్రేమకణపులత	..
ప్రాణ లేక ప్రాణహితగోత్రము	..	ప్రేమవర్షతము	..
ప్రాణనానము	..	ప్రేమలు	..
ప్రాప్తిదరిగోత్రము	..	ప్రేమ్యంగగోత్రము ...	2034
ప్రవర్తగోత్రము	..	ప్రేమరీ ఎయిర్ కరెంటు	..
ప్రాలిగోత్రము	..	ప్రేమరీ పానెట్టు	..
ప్రాలంబాయనగోత్రము	..	ప్రేమ్మినిస్టర్	..
ప్రాంతస్వప్నములు	..	ప్రేరీస్	..
ప్రాసము	..	ప్రేమేలుఎరేజిమెంటు	..
ప్రాసములు ౬ (షట్పాసములు)	2030	ప్రాటగోరాస్ సిద్ధాంతము	..
ప్రాసాదవాసిన్యాయము	..	ప్రాటెస్టు	2035
ప్రి-ఆదమిటీజనులు	..	ప్రామ్యూన్	..
ప్రిజూడిస్	..	ప్రామ్యుటిగుడుచెట్టు (సూర్యకాంతపు-	..
ప్రిన్సిఫ్ వేల్పుపదవి	..	ప్రాప్తిప్రీతి కంపెనీ	..
ప్రిఫరెన్సు	..	ప్రాప్తిఫెషనాలిజమ్	..

వ్యాసము	పుట	వ్యాసము	పుట
హోమోటర్	2036	వీహ	2039
హోటోప్లానమ్	"	వీహనవ్య పాఠము	"
హోలేఖకులగోత్రము	"	హోటోగోత్రము	"
హోలేటేరియానిజమ్	"	హోటోనామా	"
హోహివిష్ (అడు లేక నిర్బంధము)	"		"
హోక్స్టేస్ బెక్	2037	హోక్స్టేస్ కాలము	"
హోక్సోనిజమ్	"	హోక్సోని	"
హోక్స్	"		"
హోజయిజమ్	"		"
హోటోప్లానమ్	"	హోగు మేను	"
హోవెగ్ (అస్తి)	"	హోవెగ్	"
హోఫ్టర్ (లాభము)	"		2040
హోబిలిజమ్	"		"
హోమిస్సోనోటు	"		"
హోవిన్సు సీమ	"	హోవిన్సు	2041
హోవెక్స్	"	హోవెక్స్	"
హోస్సోన్	"	హోవెక్స్	"
హోస్సోన్	2038	హోవెక్స్	"
హోథకవి మల్లనకవి	"	హోథకవి	2042
హోథపాదాసనము	"	హోథపాదాసనము	"
హోథయాజులగోత్రము	"	హోథయాజులగోత్రము	"
హోథశీలకులగోత్రము	"	హోథశీలకులగోత్రము	"
పనగోత్రము	"	పనగోత్రము	"
పనంగమగతిన్యాయము	"	పనంగమగతిన్యాయము	"
పహవస్యపథము	"	పహవస్యపథము	"
పహాదద్వాదశి	"	పహాదద్వాదశి	"
పక్షిగోత్రము	"	పక్షిగోత్రము	"
పాటో లేక పేటో	"	పాటో లేక పేటో	"
పానెటరీథియర్	"	పానెటరీథియర్	"
పానెటు	"	పానెటు	2043
పాక్షిగోత్రము	"	పాక్షిగోత్రము	"
పిమ్మోలీలైను	2039	పిమ్మోలీలైను	"
పిమ్మోల్ మార్కు-	"	పిమ్మోల్ మార్కు-	"

వ్యాసము	పుట	వ్యాసము	పుట
ఫాటీమా ...	2043	ఫిలాంత్రోఫీ ...	2051
ఫాదర్ క్రిష్టుమన్	"	ఫిలాసఫీ	"
ఫార్మెస్ట్రి ...	2044	ఫిలిన్ డ్రాంగు-ఫిలిప్ సోబర్ ...	2052
ఫాగోఆట	"	ఫిలిప్సెన్ ద్వీపములు	"
ఫాగోయూ ద్వీపములు	"	ఫిలిభిల్ జిల్లా	"
ఫాగోన ద్వీపములు	"	ఫీటయిల్	"
ఫార్మాలిజమ్	"	ఫీసింపిల్	"
ఫార్మోజా ద్వీపము	"	ఫుట్యుల్ ఆట	"
ఫార్మోసానము ...	2045	ఫుల్ స్టాపు ...	2054
ఫాలకులగోత్రము	"	ఫూరెయిజమ్	"
ఫావన్ ట్రియ్యులు	"	ఫూలెరి	"
ఫాసిఫియోయిజమ్	"	ఫూల్స్-పుకాగితము వాటరుమార్కు-	"
ఫిక్షర్సు	"	ఫ్యూచర్సు ...	2055
ఫిక్సెడ్ కాపిటల్	"	ఫెటిషిజమ్	"
ఫిక్సెడ్ స్టాపు	"	ఫెటిషుభక్తి	"
ఫిజిల్ ఎస్టాబ్లిష్మెంట్ ...	2046	ఫెడరేటెడ్ మలె స్టేట్సు	"
ఫిజిక్సు (జగద్వస్తుశరీరధర్మశాస్త్రము)	"	ఫెడర్ ఇన్ ది కాఫ్	"
ఫిజిద్వీపములు	"	ఫెనోమినాలిజమ్	"
ఫిజియోగ్రఫీ	"	ఫెన్	"
ఫిజియోలోజీ ...	2047	ఫెయిథోన్ రథసారథ్యకథనము	"
ఫిజియోగ్నమీ	"	ఫెర్నాండో పో ద్వీపము	2056
ఫిజియోగ్రఫీ	"	ఫెల్లా	"
ఫిజియోగారి ఎక్సుపెరిమెంటు ...	2048	ఫెర్రెట్	"
ఫిజ్జె	"	ఫెరోసియానిడీస్	"
ఫిజ్యూసియరీ లోన్	"	ఫెర్రోజుసాల్టు	2057
ఫినామినా	"	ఫేక్టరీ చిమ్నీలు-పొడవు	"
ఫిన్లాండు దేశము	"	ఫేటలిజమ్	"
ఫిన్లాండు దేశ పృథుత్వము	2050	ఫేసగిరి	"
ఫియోర్డ్ లెట్ ఫిజ్జె	2051	ఫేనింగ్ ద్వీపము	"
ఫిరంగి (శిలెఫ్ఫి)	"	ఫేబియన్	"
ఫిరంగిచెక్క లేక గాలిచెక్క-	"	ఫేవోనియస్-గాలి	"
ఫిరోజ్ పురుజిల్లా	"	ఫెసిజమ్	2058
ఫిర్దు	"		

నామము	పుట	నామము	పుట
ఫేసిమెలిస్ట్రీ (చేతిపని)	2058	ఫ్రొచిథిండియా ...	2068
ఫేసిస్సాఫ్ ది మూన్	"	ఫ్రొచికాంగో దేశము	"
ఫేస్ వేల్వూ	2059	ఫ్రొచికొచ్చిన్నెనా	"
ఫ్రెంకో మీటర్	"	ఫ్రొచిగుమానా దేశము ...	2069
ఫ్రెంకోలోజీ	"	ఫ్రొచితామనాబే హొట్టర్ రేటు	"
ఫ్రెంకో ఎటిమాలజీ	"	ఫ్రొచి దేశపుమారియన్నీ బిరుదము	"
ఫ్రెంకో-పెట్రోలిత్	"	ఫ్రొచిహాలిష్	"
ఫ్రెంకో మెకోరిగాఫీ	"	ఫ్రొచి ఫారెనోజిషన్సు	"
ఫ్రెంకోషియాలిస్	2060	ఫ్రొచి రివోల్యూషన్ ...	2070
ఫ్రెంకో గ్రాఫ్	"	ఫ్రొచి లీపు	2071
ఫ్రెంకో లజీ	"	ఫ్రొచి ఐవర్కోస్ట్రుకోలనీ	"
ఫ్రెంకో కేస్తు క్రియలు	"	ఫ్రెంకోలోజీ శాస్త్రము	"
ఫ్రెంకో బిడ్డి-స్కాటండు ...	2061	ఫ్రెంకోలోజీ	2072
ఫ్రెంకో యో	"	ఫ్రెంకో లిటీ, ఈక్వాలిటీ, లిబర్టీ	"
ఫ్రెంకో లోలాజీ	"	ఫ్రెంకో	2073
ఫ్రెంకో సెంట్రైల్ లెట్ వెలుతురు	"	ఫ్రెంకో కులు	"
ఫ్రెంకో నాడ్సులు (వేడిగాలులు)	2062	ఫ్రెంకో పోయింటు	"
ఫ్రెంకో సెన్ పేనాల (కలముల) పాళీలు	"	ఫ్రెంకో అప్	"
ఫ్రెంకో డర్న పేర్లు ...	2063	ఫ్రెంకో	"
ఫ్రెంకో ఫ్లోరా	"	ఫ్రెంకో గ్లెస్	"
ఫ్రెంకో బిల్	"	ఫ్రెంకో ఫానా	"
ఫ్రెంకో (టాంగో) దీప్వములు	"	బంకల్ టెక్నియులు	2074
ఫ్రెంకో చైజ్	"	బంకల్ మట్టి	"
ఫ్రెంకో జోసెఫ్ లాండు	"	బంకించంద్రాఫట్టి (ఫటో పాథ్యాయుడు)	"
ఫ్రెంకో జోసెఫ్ చక్రవర్తి	"	బంకిపూర్ గోలాకట్టము ...	2075
ఫ్రెంకో దేశము	2065	బంగళా (గృహము)	"
ఫ్రెంకో దేశ పరిభ్రష్టము	2067	బంగారపురంగుద్రావకము	"
ఫ్రెంకో నైటు తెర్నోమీటరు	"	బంగారము	"
ఫ్రెంకో జోసెఫ్ ధృవప్రదేశములు	"	బంగారు (వరకు) రేకులపరిశ్రమ ...	2077
ఫ్రెంకో	"	బంగారు వెండి ఫిరంగులు ...	2078
ఫ్రెంకో చిర్చి (కిష్టియానిటీ) ...	2068	బంగార దేశము-వంగ దేశము ...	2079
ఫ్రెంకో సిటీ	"	బంగార దేశపు సామెతలు	2082

వ్యాసము	పుట	వ్యాసము	పుట
బంగెనపలి నేలు ...	2083	బహుకారణము ...	2088
బండారు చెట్టు	"	బదనీ కేదారక్షేత్రము	"
బండి ఆ అక్షరము	"	బదరీనాథము ...	2089
బండి వేగముగఁ బర్విడుతఱి చక్రములు -	"	బదరీనారాయణము	"
బండేలంఱి	"	బద్దెస్సపాలుడు (లేక బద్దెనకవి)	"
బంతి తుంభుచ్చుచుఁ బై కెగురుట	"	బద్దెపురుగువ్యాధి	"
బందె ...	2084	బధిరశిష్టోపదేశనామము ...	2090
బంధకి	"	బధిరము	"
బంధుగోత్రము ...	2085	బద్ధశిష్యగోత్రము	"
బంధుడు (లేక బుధుడు)	"	బద్ధ శిష్యగోత్రము	"
బంధుబంధుగోత్రము	"	బనానా (అనఁటి) ఉపయోగము	"
బంపర్	"	బనారసే పట్టణము ..	2091
బక ధ్యానము	"	బన్ను పట్టణము ..	2092
బకకి పరిమధార్మకకి	"	బన్నువాడా (బన్నువారా) నృస్థానము	"
బకబాధననామము	"	బబ్బుల్	"
బకవృత్తినామము	"	బభ్రుగోత్రము	"
బక్క	"	బభ్రుననన్ది పాతము	"
బక్కింగ్వామ్ పేలన్	"	బభ్రువాహనము	"
బక్కిల్ మాపు	"	బభ్రువు	"
బక్కి (అస్సను) నన్	"	బమ్మెల పోతరాజు ..	2093
బక్కి	"	బయోగ్రంథి, ఆటోబయోగ్రంథి	"
బక్కిల (చెట్టు) పాడు	2086	బయోకెమిస్టర్	"
బక్కి	"	బకన్ను	"
బటానీ చెట్టు	2087	బక్కటా శాఖకుఁ బ్రియులు ..	2094
బట్టలు-గంజిబిగి	"	బర్మా దేశనివాసులు	"
బడగ ... సామెతలు	"	బర్మా దేశము	"
బడన-బడ నా క్షేత్రము	"	బర్మాలో కోరంగిశబ్దము	"
బడ్డముడి చెట్టు	"	బరోడా సంస్థాన రాజ్యము	"
బడ్తాయి నాంజ	"	బడ్డు ఇన్ డి హేండ్	2095
బడ్తీ సాయుధములు	"	బడ్డెన్	"
బడతానె పరిగణానీమ	2088	బడ్డు	"
బడనిక (నడనిక) చెట్టు	"	బబ్బరకొంకణము	"
బడరి	"	బబ్బటి	"

వ్యాసము	పుట	వ్యాసము	పుట
బరిగ్గింక చెట్టు	2095	బల్లి పాటు ...	2102
బస్టర్ (శాఖ) ఊతీయులు	"	బల్లెనీడ్విపములు	"
బస్టాశువుడు లేక అమితాశువుడు	"	బల్లెములు	"
బస్టాషుడు (పాచీనబస్టా)	"	బవేరియా రాష్ట్రము	"
బస్టామృతి	"	బసవరాజు నాగేశ్వరకవి	"
బలంధనుడు లేక హలంధనుడు	"	బసవచార పండితాచారములు	2103
బలధృతిగోత్రము	"	బసవేశ్వరుడు (మంత్రిగి బసవరాజు)	"
బలపపురాయి	"	బసుకోలాండు ...	2104
బలభీమరముంగూర్చిన శాసనము	2096	బస్తూనపూసము	"
బలమగు నెమరుగాలియందు పొగ యోడ-	2097	బస్తి (క్రియ)	"
బలరాముడు (సంకర్షణుడు, నీరి)		బహమనీస్వపవంశము	"
బలవంతానమానుస్మానములు—		బహమాద్విపములు	"
బలవదల తిన్నీ తానామార్కకృత్యప్రత్యయం-	"	బహారమున దీప్తిపము	"
బలశిష్టకుల గోత్రము ...	2098	బహారెల్ యామిన	"
బలాకాన్యుడు	"	బహువర్షాస్సంస్థానము	"
బలాకగోత్రము	"	బహుర్వాహినీనది ...	2105
బలాకుడు	"	బహుచ్ఛిన్నగుట ప్రదీపన్యాయము	"
బలాకు ఊతీయులు	"	బహులెల్ల దీప్తితీయ	"
బలాత్కారపుపని	"	బహుమింధగోత్రము	"
బలాభి దేశము	"	బహుమూత్రము	"
బలాశువుడు లేక కరంధముడు	"	బహుభుండు	"
బలి	"	బహురాజక దేశన్యాయము	"
బలిచక్రవర్తి పరిపాలించిన సామ్రాజ్య -	"	బహుశ	"
బలిపలు ...	2099	బహుళాశువుడు	"
బలిదీప్తిపము	"	బహుళాదక సన్యాసాశ్రమము	"
బలిపురము ...	2100	బహుళాదకీ (బహుళాదక) గోత్రము	"
బలిపూజనప్రతిపత్తు	"	బహుళానామనురోధోన్యాయము	"
బలుక-సిచ్చెట్టు లేక బ్రహ్మాదండిచ్చెట్టు	2101	బహుళానామనుగోహాన్యాయము	"
బలుగుచ్చెట్టు	"	బహుళానామనుమరణన్యాయము	"
బల్లెరియా దేశప్రభుత్వము	"	బహ్వాచోపనిషత్తు	"
బల్లెరియానేటు	"	బహ్మర్చిణిలా	"
బల్లిక-సిచ్చెట్టు	"	బా-కరేటు	"
బల్లికాసిచ్చెట్టు	"	బా-కన్యాపారము ...	2106
బల్లాలశాఖ ఊతీయులు	"	బా-డు (పశ్చిమ లేక దస్తావేజు)	2107

వ్యాసము	పుట	వ్యాసము	పుట
బందాద్వీపములు ...	2107	బాబిలోనియానగరము ...	2118
బాంబరాస్త్రేటు	"	బాబిలోనియాశాసనము	"
బాకర్గంజిజిల్లా	"	బాబిలోనియాసింహము (జాపకచిహ్నము)	"
బాకుపట్టణము	"	బాభ్రోన్యగోత్రము ...	2119
బాక్ గేమ్మన్ ఆట	"	బామ్రీ (బవేరు)	"
బాక్సింగు డే ...	2108	బాన్	"
బాగ్గీస్త్రేటు	"	బాంస్ గౌరవబిరుదము	"
బాగురాయణ గోత్రము	"	బారతావా (నర్మదా సంగమము)	"
బాగేటిల్ లేక బాగేటిల్లి	"	బారానగర్ (ఆనందపురము)	"
బాగ్దాదుపట్టణమునరాజ్యమేలినఖిలీఫాలు	"	బాగామూలాపురము	"
బాగ్దాదుపురము	"	బారెంక చెట్టు	"
బాగ్దాదు మసౌల్ ఇనుపదారి ...	2109	బారీదువంశ సృపులు	"
బాఘోలుశాఖక్షత్రియులు	"	బారోగ్యాఫ్	"
బాటై నడుచుపద్ధతి	"	బారోథెర్మోగ్రాఫీ ...	2120
బాడిదచెట్టు ...	2110	బారోమీటరు	"
బాడెన్ (గ్రాండుడచ్చీ) దేశము	"	బారోమెట్రోగ్రాఫీ ...	2121
బాణసంచావిద్య	"	బార్లోలోమ్యూ బాట్లీ ...	2122
బాణపురము ...	2114	బార్లి ధాన్యము	"
బాణగోములు పదివిధములు	"	బార్స్ట్రెన్య గోత్రము	"
బాణసురభూపతిరాజ్యము—	"	బార్స్టేప్ పరిశ్రమ	"
బాణుడు ...	2115	బార్న్ గోత్రము	"
బాణులు లేక బాణవంశసృపతులు	"	బార్న్ దోగులు లేక బార్న్ దోగుత్వము—	"
బాత్ - షర్చ్	"	బార్న్ దోగులు-మగధరాజ వంశావళి	2123
బాదామిగోత్రము	"	బార్న్ దిషులు ...	2124
బాదము	"	బార్న్ స్పర్శమానము	"
బాదామీ (తొల్లింటి వాతాపిపురము)	2117	బార్న్ దిషుల (బృహదిషుని) వంశావళి	2125
బాదరాయణగోత్రము	"	బాలకల్పాటోపీ ...	2126
బాధకొకకాలము, భాగ్యం కింకొకకాలము—	2118	బాలకిగోత్రము	"
బాధకొన్నాళ్ళు, భాగ్యం కొన్నాళ్ళు	"	బాలకావాటోపీ	"
బాధయందు నులుచుకొనుట	"	బాలనాయకత్వము బహునాయకత్వము—	"
బాధర్ స్తు సెటలైటు	"	బాలపాపచిహ్నము	"
బానిసస్వపవంశము	"	బాలవత్స	"
బాస్టన్ క్రైస్తవమతశాఖ	"	బాలవైద్యము	"
బాబరు చక్రవర్తి	"	బాలసరస్వతి	"
	"	బాలస్య పౌరీపకలికా క్రిడామైవ నగర—	"

వ్యాసము	పుట	వ్యాసము	పుట
బాలాసుందరీ దేవీక్షేత్రము ...	2126	బాహ్యంతరగోత్రము	2131
బాలాకిగోత్రము	"	బి "B" అక్షరము.... కె ⁴ శవపురుష-	"
బాలారిష్టములు	"	బి "B" అక్షరము.... కె ⁴ సవస్త్రిల-	2132
బాలింతబోలు	"	బిందుమతీ దేవి	2133
బాలిసి గోత్రము ...	2127	బిందుమానినితాళిము	"
బాలిసానము (చిన్నటిబెలు)		బిందువాసినిక్షేత్రము	"
బాల్మిన్, బాల్మిన్	"	బింద్రభాన్ తీర్థస్థలము	"
బాలు రెదిగిజే పాత్రము లెదుగవలసినదే-	"	బింబసారుడు	"
బాలువాహినీనది	"	బికినీరుస్థానము	"
బాలేయగోత్రము	"	బి.గ్లాటీ	"
బాల్ దేవము నారాధించుట	"	బిగ్నెన్ గడియారము	2134
బాలోక్ష దేశము-బెలూచిస్తానము	2128	బిగ్నెన్ గంట	"
బాలగ్రామరాష్ట్రములు	"	బిజాపూర్ (విజయపురపు) గోల్కంబుజ్	"
బాలు పరగణా ...	2129	బిజాపూరుజిల్లా	2135
బాల్యగోత్రము	"	బిజిక్ ఆట	"
బాల్యము-జాపకశక్తి	"	బిజ్జలభూపతి	2136
బాగ్యోదగోత్రము	"	బిజ్	"
బావంచాలచెట్టు	"	బిడాదిగోత్రము	"
బావమఱిది బ్రతుకగోరును—	2130	బిత్తరి	"
బాష్కలి	"	బిదర్ పట్టణము	"
బాష్కలుడు	"	బిధాగోత్రము	2137
బాహిక లేక వాహిక దేశము	"	బియో జెనిసిస్	"
బాహుకర్ణిగోత్రము	"	బిరుదాంకపురము	"
బాహుగోత్రము	"	బిలబ్బిత్ గోత్రము	"
బాహుశత్రుగోత్రము	"	బిలింబిచెట్టు	"
బాహుదానది (ధబలానది)	"	బిలియన్ లెక్క	"
బాహుమిత్రగోత్రము ...	2131	బిలియర్డుఆట	"
బాహుమిత్రాయణగోత్రము	"	బిల్ పార్	2138
బాహులకిగోత్రము	"	బిలాతిగోత్రము	"
బాహుమిగోత్రము	"	బిల్ ఘో ఎక్స్ ప్లోరింగ్ చెక్కు బిల్లు	"
బాహుమిగోత్రము	"	బిల్వములు	2139
బాహుల దేశము	"	బిల్వయాపి లేక బైల్వయాపి గోత్రము	"
బాహ్యగోత్రము	"	బిల్వభజనన్యాయము	"
బాహిక దేశము	"	బిల్వణ మహాశివి	2140
బాహికుడు	"	బిల్ ఆఫ్ ఎక్స్ ప్లోరింగ్	"

వ్యాసము	పుట.	వ్యాసము	పుట.
బిల్ ఆఫ్ ఎంట్రీ	...	2140 బుద్ధగయ	2148
బిల్ ఆఫ్ సఫరెన్సు		" బుద్ధగయాస్టేషను	2149
బిల్ ఆఫ్ సేల్		" బుద్ధదంతము	"
బిల్ ఆఫ్ పోర్ట్		" బుద్ధనీలకంఠ దేవస్థానము	2150
బిల్ బోర్డర్	...	2141 బుద్ధభగవానుడు	2151
బిల్ ఆఫ్ విక్ట్యుయల్లింగ్		" బుచవనము	2152
బిల్ ఆఫ్ లాండింగ్		" బుధానది	"
బిషపురింగు		" బుధానుస్మృతి	"
బిస్మిట్ (బినకత్తు)		" బుద్ధి	"
బి హేవియరిజమ్		" బుద్ధి లేక బుద్ధికులగోత్రము	"
బీజావాపన పరీక్ష		" బుద్ధి సప్తవిధములు (సప్తవిధబుద్ధులు)	"
బీజస్యమన్యాయము	...	2143 బుద్ధోక్త సాంకేతిపరిభాషాపదములు	"
బీజామన్యాయము		" బుద్ధగుంటలోని పందివలె	2155
బీజాశాఖకుత్రియులు		" బుద్ధలోని కుమ్మరిపురుగువలె	"
బీమ్ (బిడ్డి) వంతెన		" బుట్ట కొకగుణము, జిహ్వా కొకరుచి	"
బీమ్ సిస్టమ్		" బుట్ట కొకగుణము, ముఖమున కొకరూపు	"
బీ-కాయ		" బుల్	"
బీజామన్యాయము	...	2144 బులాండ్ పహార్	"
బీర్	...	2145 బులాగ్ కుక్క	"
బీర్స్ ఎండ్ బుల్స్		" బుల్లిగోశాఖకుత్రియులు	"
బీర్ ఎండ్ బెల్		" బుల్లియన్	"
బీహార్ (నిహారి) దేశము		" బుల్లెటిన్	"
బీచ్	...	2146 బుహూహార్ సంస్థానము	"
బుందేలుఖండము		" బూందీపురము	"
బుందెల్ఖండ్ సంస్థానములు		" బూందీసంస్థానము	...
బుందెల్ఖండ్ భాష		" బూడాపెస్టునగరము	2156
బుకోవియా		" బూడిదలోపోసినపన్నీరు	"
బుకోక్రెడిట్టు (లేక బుక్కుక్రెడిట్టు)	-	" బూతెల్లి గడ్డ	"
బుచులుకుక్కలకులము	...	2147 బూతులబుంగ	...
బుడ్డకాళరచెట్టు		" బూ (భూ) శనగ	2157
బుద్ధనకులగోత్రము		" బూరుగ (దూది) చెట్టు	"
బుద్ధుకులగోత్రము		" బృందావనము	...
బుద్ధవారము		" బృందావన మహేంద్రాస్థానము	2158
బుధుడు	...	2148 బృహత్కథ	"
బుధోదరిగోత్రము		"	2159

నా రుకేష్ అగ్రము—ఇది విశ్వోపాఖండమునందలి నా ర్వేదేశపు ఉత్తరభాగమున నున్నది. ఉత్తరభాగ ప్రదేశ సీమయగుంటయేగాక ఇటనుండి నడుమ నేయాటంకమ్ములు లేక ఉత్తరభాగ ప్రదేశమును దర్శించుటకుగాని, అధ్యరాత్రియందు సూర్యబింబమును చూచుటకుగాని, సూర్యోదయమే లేని ఒగలు నీక్షించుటకుగాని, అష్టాంశముగ శాస్త్రజ్ఞులచే నిర్ణయింపబడిన దీయుత్తరాగ్నిస్థలమే.

ఈ విచిత్రదృశ్యము అక్కడ క్రింద లోచన చేసిన నా ర్వేదేశపు ఉత్తరభాగపు సీమయగుంటలను గాననగు గాని అచట కదలరాని స్థానముగ నిర్ణయింపబడినది. ఉత్తరాగ్నిస్థానమునకే ఎప్పుడో యుగదర్శనచో వేసిన యంతయు అటునెలలు ఒకేపనియగను, అనగా సూర్యాస్తమయమే లేని ఒకటికాలముగన, తక్కిన శీతకాల మంతయు అటునెలలు రాత్రిగను, అనగా సూర్యోదయమే లేని రాత్రికాలముగను ఉండెడివి. అట్లన ఈ దక్షిణ దిశగా అక్కడ క్రింద దిశకు గానగాన, తగ్గిరావుచు, ఆ రేఖకు దక్షిణ ప్రదేశములన వృత్తాంత సూర్యుడు గాని, సూర్యుడ లేని గాని గానిగలవు.

మున మేనెల ౧౩ తేదీ మొదలు ౨౭ ౩౧ తేదీవఱకు ఎనుబదిదినములు సూర్యుడస్తమించుట లేక గన్పట్టును. ఇంక నవవంద నెల ౧౮ తేదీ సూర్యుడస్తమించి ఒకనెల ౨౪ తేదీవఱకు సూర్యోదయమే యుండును.

ఈ విచిత్రదృశ్యము గాంచు మాత్రీకులు గొంపోవుపోగయోడలు నా ర్వేదేశమందలి బెజ్జనుపురమునుండి బయలుదేలును. ఇది దీప్తికాలముబట్టును గాన ఒక్కొక్కయారాత్రికులు బెజ్జనుపురమునుండి ఇనుపదారిపై ప్రయాణమున ర్చుచు టోండ్ రెండు పురమున కరిగి అట

పోగయోడ నెక్కంటయుంగలదు. టోండ్ ను మృనిన సింహానననల మని నా ర్వేదేశమున దగ్గము. ఇది నా ర్వేదేశపు పునాదిపురాధాని. నేరకపి అదేపు పూవని లేపుమున నేపట్టము గట్టుకొని మును నాచారము కలను. ఇటనుండి ఉత్తరాగ్రము చేరి గిరిమలు పట్టును.

ఈ పార్శ్వము నెయు గానకాలమున నెనినానవేదేశము లని అచటేవాని నెదిను. కొన్ని వేదేశములను కొండిలను ఒకకొండ కివ్వ లుంగిల నెమూనా ధర్మమున, కొన్ని కిఫనముల ను జెరి మానవాధ్యుగ జూపుదురు. మూడుమున ప్రాము లోభాదా ద్వీపములు మోసపునుమన నున్న పామ్మరు ఫట్టపుము నెనుండు. ఇటయన్నయును పుడల పుత్రాపుల ముని గన్పట్టుము, యెలు నెయు భాగనాముగ నున్నది. ఎదల నచికాలమున నే ఉత్తరాగ్రము చేరి నెను.

ఈ మును మూర్త్యునుండి ఉత్తర భాగమున నెయును సముద్రపు నేల మట్టమునుండి నేలు యెగుల యెత్తననుండును. పోగయోడ అచటనే నెపుతావు గలదు. అగ్రమున కెక్కుటకు మూర్తము కలదు. మున అగ్రముననున ఒక్కొక్క భూటలచేట్టల నెగ్గు ధర్మము(King Oscar's Column) కలదు. అటకే నెను నెను. ఇట నుండి ఉత్తరాగ్రమున గిట్టముగ నేయగ్గమున లేదనె నెను, అచట కొన్ని కొన్ని మున్నదేమో యెగుల నెను. నెలగుచు చున్నది. చూచిన బస్సులు గూడెము నెను.

ఉత్తరాగ్రము నున్న పాతాపున అధ్యరాత్రి సూర్యబింబము, సూర్యోదయములేని

గళ్ళు చూడ నయ్యెడివి. (అర్ధరాత్రి) సూర్యుడు కన్పించుట చూ. ఉత్తరధ్రువ మహాసముద్రము చూ.)

నార్త్ ఫ్రీజ్ జోన్ (North Frigid Zone—North Pole) ఉత్తరధ్రువ ప్రదేశము ఉత్తరధ్రువము.

నార్త్ వెస్ట్ ప్రోవిన్సు ఆండ్ టైడ్—ఇది ఆగ్రాపోవిన్సునకు వెనుకటి పేరు. (ఆగ్రా అయోధ్యాసంయుక్త రాష్ట్రములు చూ.)

నార్త్ వెస్ట్ ప్రోవిన్సు (North Western Province)—(పశ్చిమోత్తర సరిహద్దు పరగణా చూడుడు).

నార్మానిజమ్ (Normanism)—శిల్పము నందు నార్మాన్ దేశీయుల పవతి ననుకరించు విధానము.

నార్వే దేశము (Norway) — ఐరోపా భూభాగమునందలి స్కాండినేవియా ద్వీపకల్పమునందు ఉత్తరభాగపు దేశము. దీనిని స్వదేశీయులు నర్గే యనెదరు. మనము వాడుచున్న నార్వే యనునది ఆంగ్లేయు లిడిన పేరు. ఐరోపా యందలి చాలయుత్తరమున నున్న దేశము. ఐరోపాయందు ఉత్తరపుకడ యని చెప్పబడిన నార్త్ కేపులగ్రమీ దేశమునందే యున్నది. ౧౨౪౦౦౦ చతురపు మైళ్ళ వైశాల్యముగల దేశము. కొండలమయమైన దేశము. సముద్రోత్తరము లందు భూమిలోనికి జొచ్చుకొనివచ్చిన నీటి కాల్యలంబోలిన ఫియోర్డు అనేకములు కలవు. వాటికడ సచ్చటచ్చట కొండలును, దరినే సముద్రమున చిన్నద్వీపములును గలవు. దేశము యొక్క దిగువభాగమున నేజ్ (Nose) మొదలొని ఉత్తరమునకడనటకు పర్వతపంక్తి కలదు. దీనిదక్షిణభాగమును హార్డెంగ్ పిజె ల్డనియు, మధ్యభాగమును బోవిఫ్ జె ల్డనియు, ఉత్తరభా

గము కియోలెన్సిజె ల్డనియు పేరులం గల్గి యున్నది. ఫిజె ల్డనిన నార్వే భాషయందు మంచుమయమైన గ్లేసియరులనముదాయ మని భావము. ఎల్లప్పుడును కరగని మంచువలకు ఫిజెల్డని యందురు. వీటియందు గోల్డు హౌసింగ్ గనుశిఖరము కలదు. అది ౮౫౪౬ అడుగుల ఎత్తుకలది. నార్త్ కేపును మేగిగోద్వీపమునందుండి ఉత్తరసముద్రములోనికి వెళ్ళించి చొచ్చుకొనిపోయిన పర్వతమే గాని వేరుకాదు. అది సముద్రపు నీటిమట్టముపై ౧౨౯౦ అడుగుల ఎత్తుననున్న శిలాతలము. నార్త్ కేపును జూడఁదలంచిన ప్రయాణికులు పొగయోడలో నటకుఁ జేర్చబడుదురు. ఆకొండ నెక్కినపైని అర్ధస్థలమున ఓస్కారు భూపతి నిర్మించిన స్తంభము కలదు. అట నిలిచి సితిగతులను పరిశీలించెదరు.

ఈ ఉత్తరధ్రువ ప్రదేశములందు ఆఱునెలలు పగలును ఆఱునెలలు రాత్రియు నె యుండును. ఆఱునెలలు సూర్యుడ స్తమింపనే అస్తమింపఁడు. అస్తమించినపిదప ఆఱునెలలుదయింపనే ఉదయింపకుండెడిని.

ఈచిత్ర మేనున భూమియొక్క ఉత్తరపు కొన నుండినవారికి భూమధ్య రేఖపై నెత్తున ఆకనముననుండు సూర్యుడు, భూమి తనకు దా నెంత గిరిగిర తిరుగుచుండినను, ఉత్తరాయణము నందారునెలలు ఒకేకీతిని కన్పించుచునే యుండును. దక్షిణాయణమున సూర్యుడు వంగి యున్నభూమి కవ్వల ఆఱునెలలు మరుగుపడి యుండుటంజేసి కన్పింపక రాత్రిగనే యుండును. ఇటులనే దక్షిణధ్రువమున (భూమియొక్క దక్షిణ కొన నుండినవారికి భూమధ్య రేఖపై నెత్తున ఆకనమున నుండు సూర్యుడు భూమి తనకు దా నెంత గిరిగిర తిరుగుచుండినను ఉత్తరాయణమునం దాఱునెలలు ఒకేకీతిని వంగియున్న

భూమి కవ్వల ఆటనలలు మరుగుపడియుంటం జేసి కన్పింపక రాత్రిగనే యుండును) దక్షిణా యనమునం దాటనెలలు సూర్యుడు ఒకేరీతిని గన్పించుచు పగలై యుండెడిని.

ఇంకను నార్వుకేఫుకడ నవంబరు ౧౮ వ తేదీని అస్తమించి, జనవరి ౨౪వ తేదీని తిరుగ నుదయించును. ఈచీకటియందు అనోరాబోరియా లిస్ వెలుతురు కలుచుండెడిని. (చూ). వేసవి యందు, అనగా పగలుగనే యుండుకాలము నందు, అర్ధరాత్రమున సూర్యునికాంతి ఇంచుక తగ్గి, ఎఱ్ఱపడి తిరుగ అచిరకాలముననే పగటివలె దీప్తి యతిశయించు చుండును (ఉత్తరార్ధవ ముచూడుడు).

లోఫోడో దీవులను పేరుగల ద్వీపములీ దేశము నకుం జెందినవి. వాటిలో రెండు ద్వీపముల నడుమ రెండు సముద్ర ప్రవాహము లొకటి నొకటి ఎదుర్కొను వింత దృశ్యము కల దంట. సీరు పెకెగురుటను Moelstrom అని వాడుచున్నారు.

నార్వే దేశపునదులు కొండజ క్కెరలం బోలి యుండును. వీటియందు పెద్దనదికి గోమ్రెన్నని యనిపేరు. ఇది స్కాగరాకునందు సంగమిం చును. ఈశీతల దేశమున వేసవిదినములు చాల తక్కువ సంఖ్యగను, శీతకాలము చాల దీర్ఘము గను నుండును. అందు కడుశీతలమె యుంట చలిబాధ ఎక్కువ.

నార్వే దేశపుగనులందు రాగి, ఇనుము దొరకుచున్నవి. భూమియు సారవంతమైనది కాదు. దక్షిణాసీమలందు వీలగుతావులందు ట్టుభా న్యము, రై ధాన్యము, బార్లీ ధాన్యము, కొంచె ముగా గోధుమలు పైరుచేయంబడుచున్నవి. ట్రోండ్ టెంపటణమున కుత్తరస్థానమున గోధుమపంట నిర్వరకము. అడవులందు వృశస్త్ర మైన కలప గలదు. నార్వేయందుజనాభా చాల

తక్కువ(ఐరోపాచూడుడు). చతురపుమైలునకు ౧౮ మందిగా లెక్కింపబడినది. నిమ్మల్రుష హృదయులు. అతిథిఅభ్యాగతులనాదరించి భోజనమిడు ధర్మపద్ధతి వీరియందు గలదు. ప్రజలు చిరకాలజీవులు. నూలుసంవత్సరములుజీవించుట సర్వసాధారణమే. ప్రోటెస్టాంటు క్రిస్టియన్ మతస్థులు.

క్రిస్టియానియా నగరము రాజధాని (౨౩౦౦౦౦) ప్రభుత్వము లిమిటెడ్ మోనార్శీ. ఇట నొక విశ్వవిద్యాలయము కలదు. బెజ్జెన్ పురము, ట్రోండ్ టెంపటణము ఇతరపట్టణములు. ట్రోండ్ టెంప అన (Thronehome) అని యర్థము. ఇది తొల్లింటి రాజధాని. ఇప్పటికిని ఈనార్వే రాజుల పట్టాభిషేక మిటనే జరుగుచుం డును. క్రిస్టియానియానగరము నాల్గవక్రిస్టియన్ అనుభావతీ పేరున బంధునది. నార్వేస్వీడనులు ఒకప్పుడు ఒకేభావతీకింద నుండినవి. క్రి.వె. ౧౯౦౬ నుండి వేర్వేలు భావతులకింద తిరుగ నుండుట కేర్పాటు జరిగినది. (స్వీడన్ దేశము చూడుడు.)

నాలందనగోత్రము-గవిష్కిరగణముచూ.

నాలంద విశ్వవిద్యాలయస్థానము-

ఇది పాట్నా జిల్లాలోని రాజగృహము (రాజ గర్) నకు వాయవ్యదిశగా ఏడుమైళ్ళ దూరము నంగల బరగాన్ కడ నుండిన తొల్లింటి నాలంద పుర ముండినతావు. తొల్లింటిపేరు విహార గ్రామము. రానురాను విహారగ్రామమై కడ కిప్పటికి బారగాన్ ఆయెను. నాలందనామము విశ్వవిద్యాలయనామ మని పెక్కండురీతలంచు చున్నారు. ఇది తొల్లింట పెద్దనగర మనియు, నిందు పెక్కండురీజనులు, వసుగులు, గుట్టములు ఉండిన వనియుం చెలియుచున్నది. ఇది బౌద్ధ మతవిద్యకు ప్రధానస్థానమై యుండెను. క్రి.వె. ౧౩ శతాబ్దకాలమువరకుం బనిచేయు చుండె

నఁట. ఇప్పు డంతయు పాడుదిబ్బలమయమై యున్నది.

బుద్ధభగవానుని శిష్యుఁడగు సారీపుత్రుఁ డిట జన్మించినవాఁ డట. అతఁడు మరణించి నదియు నిచటనే. శంకరుఁడు, ముద్గరగ్రామణి యనుపేరుగల ఇర్వురు సోదరులు సారీపుత్రుని జన్మస్థానమున నీనాలందవిద్యావీతము నిర్మించి రని పఠితీతలడు. కాని సూర్యనచ్యాయగు శక్రాదీత్యుఁ డనునృపాలుఁడు నిర్మించె నని వాసి యున్నాఁడు. మహాయాన పద్ధతికి నిర్మాత యగు నాగార్జున పండితుఁడు నివసించువాఁ డనియు, నాతఁడే దీనిని మహాయానపద్ధతులలోనికిఁ దెచ్చి నడిపె ననియు, నది క్రీ. వె. ౧ వ శతాబ్దకాల మనియుం జెప్పఁ బడినది. విశ్వవిద్యాలయ భవనములు, మఠములు కుండలగునవిగల యానవాళ్లు బౌద్ధాన్, బేగమ్మూర్, ముస్తఫాపూర్, కపతియా, ఆనంద పూరు లనంబరగు గ్రామముల నాక్రమించి యున్నవి.

ఇం హొకసరస్సున నాలందుఁ డనునాగ ముంజడి దఁట. దాని నిప్పుడు కార్గిద్యపుఘోర్ అనెదరు. ఇందు మహావీరస్వామి జైనదేవతము కలదు.

క్రి. వె. ౧-౨ శకాబ్దాంతమున భక్తార్కరి-జీ యను మహమ్మదీయుఁడు భంగమొనర్పజే నఁట. (మగధరాజ్యము చూ.)

నాలాయనగోత్రము—జమదగ్ని వత్స ఉపగణము చూడుడు

నాల్లకాలములు—ఎప్రోనోమీ శాస్త్రములగు నాల్లకాలములు— (ఎప్రోనోమీ— సీజన్సు చూడుడు.)

౧ Spring-Vernal equinox నుండి ప్రారంభము (మార్చి 21)

౨ Summer-Summer solsticesనుండి ప్రారంభము (జూన్ 21.)

3 Autumn-Autumnal equinoxనుండి ప్రారంభము (సెప్టెంబరు 23.)

౪ Winter-Winter solstices నుండి ప్రారంభము (డిశంబరు. 22.)

నావలు—ఓడలు చూడుడు.

నావికాశాస్త్రము—ఈపేరుగల కళనుగూర్చినగ్రంథములు మనవాఙ్మయమునందు గాన రాకున్నవి. కాని యవి మనపూర్వు లెఱుంగనివి కావు. ఇతరనిదర్శనములవలన నట్టిగ్రంథములు తొల్లి మనకుంజినట్లు తెలియుచున్నది.

వృక్షాయుర్వేద మనంబడు పురాతనగ్రంథమున ఏయేజాతిచెట్లకలప ఏయేతరగతియోడలంజేయ నర్హమో చెప్పఁ బడినది. నావికా చ్ఛందోగ్రంథ మని చెప్పఁబడఁ దగినది కాకున్నను, యుక్తికల్పతరు వనంబడు చిన్న సంస్కృతగ్రంథమునందు సముద్రయానమునకైన యోడలు సామాన్యజాతి యనియు, విశేషజాతి యనియు ద్వివిధముగఁ జెప్పఁబడినవి.

సామాన్యజాతి దశభేదములు కలది. ౧ తుద్రజాతి, ౨ మధ్యమజాతి, ౩ భీమజాతి, ౪ చపలజాతి, ౫ పాటలజాతి, ౬ భయజాతి, ౭ దీర్ఘజాతి, ౮ పాత్రపుటజాతి, ౯ గర్భజాతి, ౧౦ మందరజాతి యని వీట్లపరిమాణములీయఁ బడియున్నవి.

విశేషజాతి దీర్ఘము లనియు, ఉన్నతము లనియు ద్వివిధము. అందు దీర్ఘజాతి ౧ దీర్ఘక, ౨ తరణి, ౩ లోల, ౪ గత్వర, ౫ గామిని, ౬ తరి, ౭ జంఘల, ౮ ప్లావిని, ౯ ధారిణి, ౧౦ దేగిని యని దశభేదములుగ నుండును. వీట్ల ఉపయోగములును వేఱుగ నుండెడివి. ఇంక నున్నతజాతియందు ౧ ఊర్ధ్వ, ౨ అసూర్ధ్వ,

3 స్వర్ణములు, ౪ గర్భిణి, ౫ మందార యని యెరువిధములుగఁ జెప్పఁబడినవి.

యుద్ధనావలు నిండే కలవు. అవి ఇవి యని చెప్పటకు వలయు పరికరములు చాలవు. కాని యుద్ధనావలందు ౧ సర్వమందిరములు, ౨ మధ్య మందిరములు, 3 అగ్రమందిరములు ననుక్రింది భేదములుగ నుండినటు తోఁచెడిని.

అన్ని దేశములు నిద్రనుండి మేల్కొనక పూర్వ మిస్థితి భరత దేశమునం దుండినది ఇతర దేశములం దీ నావికాశాస్త్ర మభివృద్ధి గాంచి, పంస్తుతము సముద్రమునందుఁ బర్విడుచున్న పీఠములు యుద్ధనావలుగ నగు పరిస్థితులు గల్గినవిగాని, భరత దేశపు మరద్రవ్యముననావలు, గహదారీపడవలు, సరుకులను మోయు తొట్టిపడవలు వీటితోనే మనశాస్త్రము నిలిచిపోయియున్నది. అంగ నావికాశాస్త్రము మన కిప్పట్లున సధికముగ చేదోడువాడో డగుఁ గాక. దాని సభ్యునించుటయే సమంజసమని తోఁచెడిని. ఈవ్యాసమున భరత దేశపు పూర్వస్థితి వినరింపఁబడినటు మాత్ర మెఱుంగఁ దగినది.

నావికేటర్ ద్వీపములు (సామోఆన్ ద్వీపములు)— ఇవి ఓసీనియాయందలి పొలినేసియా ద్వీప సమూహమునకుఁ జొందిన ద్వీపములు. వీటిని కెప్టెన్ కుక్కు- (Captain Cook) గారు క్రీ. వె. ౧౭౭౮ లోఁ గనిపెట్టి, అందలి ప్రజలనావికాచతురత, వాడునామమున నడుచునేర్పుల నెఱింగి వీటి కీపే రిడిరఁట. టోన్లో ద్వీపములకు (ఫ్రంజీ ద్వీపములు) తూర్పుగా నున్నవి. స్వదేశస్థులు వీటిని సామోఆన్ ద్వీపము లనియెదరు. (ఓసీనియా, పొలినేసియా ద్వీపములు చూ.)

నాగరిగోత్రము— నిధువగణము చూ.

శావ్యజనగోత్రము— వాఙ్మయస్వలేక మిత్రీడపగణము చూడఁడు.

నాసాదితంకరణమృతతిన్యాదుము- నెఱవేటి పూర్ణిత నందిన సత్యముతోఁ జేయ నగును గాని అట్టి పరిపూర్ణత నందని సంగతి వేఱొక చర్యయందు స్థితియు గల్గింపఁ జాలదనియు లేక గల్గించుపరిస్థితియు గానేర దనియు భావము.

నాసాశోషరోగము— ఆయుర్వేద వైద్య శాస్త్రమున ముక్కుయొక్క శోషోష నకు పేరు.

నాసిక జిల్లా (Nasik Dt — నాసిక్ పట్టణము ప్రధానస్థానము. (బొంబై రాజధానిచూ.)

నాసికామయము— ఆయుర్వేద వైద్య శాస్త్రమున పీనసరోగమునకుఁ బేరు.

నాసికాక్షేత్రము— బొంబై రాజధాని నాసిక జిల్లాలోని నాసిక్ అనంబడు పట్టణము. దీనిని మనియు నందురు. కాని, త్ర్యంబకక్షేత్రము నాసికకు పదమెనిది మైళ్ల దూరమునఁగలదు. అది గోదావరీనది పుట్టిన తావు. గౌతముని యాశ్రమమై యుండును. ఇట నొక గండశిలనుండి మూడు రంధ్రములనుండి పైకి వచ్చుచుండు మూడు జలధారలే గోదావరీనది యగును. కాన నిది గోదావరీనదీ జన్మ స్థాన మనంబరఁగెడిని. ఇట గౌతమేశ్వర శివలింగము కలదు. దీనికి తొల్లింట జన్మస్థాన మనుపేరుండనని చెప్పఁబడినది.

నాసిక పట్టణమునకు పంచవత్సక్షేత్ర మనియుం బేరుకలదు. గోదావరీనది కుభయతీరములందు వ్యాపించియున్న పట్టణము. సదీతీరములందు దేవళములు, సత్రములు, మఠములు విరివిగఁ గలవు. నదియం దొక ద్వీపమున తొల్లింటి పంచ నటి (విదు మట్టి చెట్లు) క్షేత్ర ముండెను. అందు వర్షశాలవైచుకొని శ్రీరాముడు సీతతోఁ గొంత కాలము ప్రవాసముఁ గడపెనని చెప్పఁబడినది. రావణుండు సీతాదేవి నపహరించుట ఇటనే

యందురు. శూర్పణఖయొక్క ముక్కును లక్ష్మణుండు కోసినదాదిగ నీపురమునకు నాసిక్ అని పేరయ్యెనట. పంచవటియందు సీతారామాలయము కలదు. ఇత్యావున స్త్రీదీనిని తూర్పుతీరమని చెప్పనొప్పను. ఇది ఊరిబయట అరమైలు దూరమున నున్నది. ఇట రామకుండముకలదు. అందు శ్రీరాముండు జలకములాడుచుండెనట.

నాసికయందు పంచవళికడనున్న శివలింగము కడుపురాతన మనియు, శ్రీరాముఁడీశివలింగము నర్చించుచుండె ననియు ప్రతీతి కలదు. నాసికయందు గల బలరామస్వామి దేవళము చక్కని పనితనమునకు పేరందినది. నాసికా పార్శ్వమున నమశీతోష్ణసిద్ధి గలది గాన, నిట కూరిగాయ లపరిమితముగఁ బెరిగి వృద్ధియగుట నుపసాధము. ఇవి పెక్కుగళము లిట చోకగ నమ్మబడుటయే గాక విస్తారము బొంబై నగరమునకు పంపబడి శీఘ్రముగ నమ్ముడపోవును. నాసికయందు ప్రభుత్వమువారి స్థాంపులు ముద్రించుచుండెడి శాల కలదు. నాసిక ఇత్తిడిచేతిపనులకు, రాగిచేతిపనులకు పేర్పడసిన తావు. ఇచటి పనులు అందమైన పని నుపసాధి కలదు.

తొలింటి అంధ్రసామ్రాజ్యమునకు రాజధానిగనుండిన ప్రతిష్ఠానపుర మిచటికి నూటపది మైళ్ళ దూరము కలదు. లీనా గుహాయందలి శాసనములవలన అంధ్ర లీప్రాంత దేశమున క్రి. ము. ౨౦౦ సంవత్సరములనుండి పాలించి ట్లు చరిత్రోవిమర్శనములవలనఁ దేలుచున్నది. ఇది మహారాష్ట్రదేశ మనఁదగు ననితోఁచెడిని.

నాస్యపంచకము— బౌద్ధసంప్రదర్శమున ౧ అవిద్య, ౨ అశ్మత (నాడి యనకాంతు), ౩ అనురాగము, ౪ అభినివేశము (పట్టదల), ౫ ద్వేషము, నాస్యపంచక మనంబడును.

నాహునిగోత్రము— ఉపమన్యగము చూడుడు.

నాళికాస్త్రములు (Fire Arms)—

నాళికాస్త్రము లనఁగా తుపాకులు, ఫిరంగులు మొదలగువానిని పార్శ్వీనులగు నార్యు లెఱింగి యేయున్నారు. కాని పాశ్చాత్యులవలన మన దేశమునకవి కొత్తగా వచ్చినవికావు. ఆర్యుల మహిమలఁ దెల్పుటకై వేదశాస్త్రపురాణముల నుండి కొన్ని పరమాణము లిందుదాహరింపఁ బడి:

తుపాకులకును, ఫిరంగులకును నళికములు, నాళికములు, నాళికములు, సూర్యులు, శతఘ్నులు అను పర్యాయపదములు వేదశాస్త్రాదులయందు గాన నగుచున్నవి.

నళయంత్రమున వెలువడునది గావున నాళిక యనుపేరుగల బాణవిశేషము గలదు. శార్ఙ్గధరి ధనుర్వేదమునందు,

“నాళికా లఘువో బాణా

నళయంత్రేణ నోదితాః

అత్యుచ్చ దూరపాతేషు

దుర్గయుద్ధేషు తే మతాః॥”

అని యున్నది. నళయంత్రమున వెలువడు నాళికలనుచిన్న బాణములు గడదూరముననుండుకోటలను గొట్టవలసినయుద్ధములయందుపయోగించునని దీని తాత్పర్యము.

తుపాకులు మొదలగునవిగూడ యంత్రముల వలననే వెలువడును. కావున శబ్దశక్తినిబట్టి వాని కివి నాళికములని వ్యవహారము గలిగినది. మఱి యును నాళము గలిగినవి కావున నవి నాళికములగుచున్నవి. మీఁద నుదహరింపఁబడిన నాళికలను బాణవిశేషములకంటె నాళికములనంబడు. తుపాకులు మొదలగునవి భిన్నములని సీతీప్రకాశికవలనఁ దెలియుచున్నది. అందు,

“నాళికా ఋజుదేహస్యా త్రన్వంగీ

మధ్యరంధ్రికా, మర్మచ్ఛేదకరీ నీలా....” అనియు,

“గ్రహణం ధృవసం చైవ
సూత్రం చేతి గతిత్రయం
తామశ్రితం విదిత్వాతు
జేతానన్నాన్ రిపూన్ యుధి”

అనియును జెప్పఁ బడియున్నది. తిన్న నైన
ఆకారమును, మధ్యరంధ్రమును గలిగి మర్తము
లను దోలుచునట్టి నాళిక నల్లనై సన్నముగా
నుండును. పట్టుకొనుట, కాల్పుట, గుటిపెట్టి
కొట్టుట, అను దానితోవిధగతులను జక్కఁగా
గ్రహించినచో యుధమునం దానన్నులగు
శత్రువులను జయింప నగునని దీనితాత్పర్యము.
ఈవివరణమునుబట్టి నాళికాశబ్దముచేత తుపాకులె
చెప్పఁబడిన వనుట నిర్వివాదాంశము. •

వేగమునఁ దెలి రీయసంహితయందు-

“ఏనానై సూక్ష్మీకర్ణకాన త్యేతయా హస్త
నై దేవా అసురాణాం శతతర్హాం స్త్రంహంతి
యదేతయా సమిధమాదదాతి వజ్రమే నైతత్
శతఘ్నీం యజ భ్రాతృవ్యాయ ప్రహరణి”
అనియున్నది.

ఈమంత్రమునందలి సూక్ష్మి యనఁగా లోహ
మయమగు మండునట్టి పోతనస్తువు, కర్ణకావతి
యనఁగా లోపల రంధ్రము గలదియు లోపల
నుండునదియు ననియర్థము. ఒకదెబ్బతో నూర్గు
రను జంపునట్టియసురులను దీనితో దేవతలు
చంపుదురు. కావున నీఋక్కుచేత యజమా
నుఁడు సమిధ నాదానముచేసి వజ్రాయుధ
సదృశమగు మీఁదఁజెప్పిన సూక్ష్మి యను
ఈశతఘ్నీ శత్రువులమీఁదఁ బ్రయోగించు నని
భట్టభాస్కరభాష్యమును, “సూక్ష్మి” యనఁగా
మండునట్టి లోహమయమగు పోతనస్తువు; అది
కర్ణకావతి యనఁగా రంధ్రముగలదీ గనుకనే
మండునది యనియర్థము. ఈఋక్కు దానినం
టించి. ఒక్కదెబ్బతో నూర్గురను జంపునట్టి
సూరులు శతతర్హులు, అసురులలో నట్టివారి

నీఋక్కుతో (దేవతలు) హింసింతురు. దీనితో
సమిదాదానముచేసి శతఘ్నీయగు నీఋక్కును
వజ్రాయుధముగా నొనరించి (యజమానుఁడు)
శత్రువులను సంహరించుటకుఁ బ్రయోగించు నని
సాయణాచార్యభాష్యమును చెల్పుచున్నది.

శుక్రనీతియందు నాలుగవయధ్యాయమున-
‘అశ్రుంతు ద్వివిధం జ్ఞేయం నాళికాశ్రుం
తామశ్రితం తామశ్రితం తామశ్రితం

యదాతు మాంత్రికం నాస్తి నాళికం తిత్రి
ధారయేత్ ||

నాళికం ద్వివిధం జ్ఞేయం బృహత్ తిత్రి
విభేదతః |

తిర్వ శూర్ధ్వ చ్చిధ్రీమూలమ్ నాళం పంచ
విత సిక్తమ్ ||

మూలాగ్రయో ర్లక్ష్యభేదీ తిలబిందు ముతం
సదా |

యంత్రా ఘాతాగ్నికృత్ గ్రామిచూర్ణ
దృక్కర్ణమూలకమ్ ||

సుకాఠో పాంగబుద్ధం చ మధ్యాంగుళి
బిలాంతరమ్ |

స్వాంతేగ్నిచూర్ణ సంధాతీ శలాకాసం
యుతం దృఢమ్ ||

లఘునాళిక మప్యేతత్ ప్రధార్యం పుష్టి
సాదిభిః |

యథా యథాతు త్వక్సాగం యథా సూల
బిలాంతరమ్ ||

యథా దీర్ఘం బృహద్గోళం దూరభేదితథా
తథా |

మూలకీల భ్రమా ల్లక్ష్యసమసంధానభాజి
యత్ ||

బృహన్నాళికసంజ్ఞం తత్ కాష్ఠబుద్ధునివృత్తం
ప్రవాహ్యం శిశుద్యైస్తు
సుయుక్తం విజయప్రదమ్ || ”

అనియున్నది. అశ్రుము నాళిక మనియు,
మాంత్రిక మనియు ద్వివిధము. మాంత్రికా

శ్రుము లేనియెడల నాళికాశ్రుము ధరింపవలయును. నాళికాశ్రుము తుద్రము (చిన్నది), బృహత్తు (పెద్దది) అని ద్వివిధము. అందు తుద్రముగు లఘునాళికము. (తుపాకీ) అయిదు జేవల పొడుగుగలిగి నిడుపుగా లోపలరంధ్రమును మొదట నడ్డముగాఁ జిన్న బిలముగల నాళమును గలిగియుండును. మఱియును నాళమునకు మొదటను, చివరను గురిచూచుట కనుకూలముగా నుండు నూగింజవంటి బిందువుండును. మొదట నగ్నిచూర్ణము (మందు) పోయుటకు చెవివంటిచోటును, కీలునొక్కుట చేతి నిప్పురాలునట్టి తాయి (చెకుముకితాయి) యు నుండును.

నాళమునకు కాపుడలగా మంచితో జేయఁబడిన యుపాంగము (పిడి,) కుండా మొదలగునవి గలిగి నాళమునకు నుపాంగమునకు నడుమ నొకయంగుళ మెడముగల బిలమును గలిగియుండును. నాళములో నగ్నిచూర్ణము (తుపాకీమందును) బోసి దట్టించుటకుఁ దగిన గట్టి శిలాక (గజము) యీ బిలమునం దుండును. కాల్బలమును, గుట్టపుదళమును ధరింపఁ దగిన లఘునాళిక (తుపాకీ) యిది. నాళము యొక్క త్వక్సారము (దళముఁ పటిమ మొదలగునవి) కొలదిని, బిలముయొక్క స్థౌల్యము కొలదిని, పొడుగుకొలదిని దూరభేదియగు బృహద్దోళము (పెద్దగుండు) ప్రయోగింపఁబడుచుండును. మొదటనున్న కీలుముఱను ద్రిప్పట చేత గుఱి చూచి ప్రేల్పవలసియుండునదియు, గట్టతోఁ జేసిన యుపాంగము లేనిదియు, శకటములు మొవలగు వానిపై నెక్కించుకొని పోఁబడునదియు, విజయప్రద మగునదియు బృహన్నాళిక (ఫిరంగి) యనంబడునని తాత్పర్యము.

మఱియును శుక్రసీతియందే నాళికాశ్రు ప్రయోగముం గూర్చి,

“నాళాశ్రుం శోధయే దానా దద్యాత్తత్రాగ్నిచూర్ణకం ।
నివేశయే త్తండేన నాళమూలే యథా

దృఢం ॥

తతః సుగోళకం దద్యాత్ తతః కర్ణేఽగ్నిచూర్ణకం ।

కర్ణచూర్ణాగ్నిదానేన గోళం లక్ష్మ్య నిపాతయేత్ ॥

లక్ష్మ్యభేద యథాబాహో ధనుజ్ఞా

వియోజితః ।

భవేత్ సంధాయతు తథా...”

అని చెప్పఁబడినది. తొలుదొల్త నాళికమును (తుపాకీని) శోధించి, పిమ్మట దానిలో నగ్నిచూర్ణము (మందు) ను బోసి, ఆవల నాళమూలమున గట్టిగా దండముతో (గజముతో) దట్టించి, తర్వాత మంచిగోళము (గుండు) ను వేసి, ఆ వెనుకఁ జెవిలో మందుఁ బోసి, అనంతరము దానికి నిప్పంటించి ప్రేల్చి గుండుతో గుఱిని గొట్టవలయును. ధనుస్సుచుక్క నాఁకుంకి ప్రయోగింపఁబడుబాణము గుఱిఁదగులు నట్లే గుండును గుఱికిఁ దగులునని తాత్పర్యము.

మఱియు శ్రీమద్రామాయణమునందును—

“నాళికై రథనారాచై ర్భ్రాతై రథ విశిష్టభిః ।
నిహతో లక్ష్మణః శేతే దిప్య మాదాయకార్ముకమ్ ॥”

అని యిందొజ్జుత్తు లక్ష్మణునిపై నాళికప్రయోగము చేసినట్లు చెప్పఁబడియున్నది.

భారతమునందుఁగూడ—

“కర్ణినాళికనారాచాన్తు పంతోమహావధః”

“కర్ణినాళికనారాచాన్ నిర్హరంతి శరీరతః”

“ఆస్యతేః కర్ణినాళికా మార్గణాన్ హృదయచ్చిదః”

“శతో నాళికనారాచై ర్భ్రాతైః”

అని యనేకస్థలములయందు నాళికాశ్రుప్రయో

గము చెప్పబడియున్నది. అధర్వ వేదమునఁ గొన్ని చోట్ల సీసముతో శత్రులను నశింపజేయు గాధలు గల మంత్రము లగవడుచున్నవి.

అందు-

“ సీసాయాద్యాః వరుణః సీసాయాగి-

రుపావతి |

సీసమ్ మఇంద్రోః ప్రియచ్ఛత్ తదంగం
యాతుచాతనం”

“యది నో గామహంసి యద్యశ్వమ్ యది
పూరుషమ్ |

తం హత్వా సీసేన విధ్యామో యథా నో-
సౌ అవైరహః”

అనియున్నది.

ఇంకను గొన్ని మంత్రములయందును సీసముతో శత్రునాశనము చెప్పబడి యున్నది. సీసముతో శత్రునాశనము చేయుట యనఁగా గుండుతోఁగొట్టుట యనియూహింపవలయును.

పైనుదాహరించినయధర్వ వేదమంత్రములకు గ్రీథిత దోరగారి భాషాంతరీకరణము—

“Varuna's benson has blessed the *lead and Agni strengthens it. Indra has given me the lead; this verily repels the fiends.”

“If thou destroy a cow of ours, a human being, or a steed,

We pierce thee with this piece of lead

So that thou mayst not slay our men”.

The hymn has been translated and annotated by Dr. Julius Crill, Hendert Leider des Atharvaveda (pp. 1;75.)

*The lead: a piece of this metal employed as a charm against demons and socery: See Bk XII 2. 1, 19, 20, 53. So in England a horse

shoe was in former times generally regarded as a protection against witches and is still sometimes nailed on or over the door of a house or stable.

Iron in other forms also was used as a charm for stables:—

“Hang up hooks and shears to scare,

Hence the hag that rides the mare,

Till they be all over wet with mire & the sweat,

This observed, the manes shall be, Of your horses, all knot-free”.

Herrick-charms and ceremonies LXVIII

అని వాసియున్నాడు. కాని యధర్వ వేదము నందలి మంత్రప్రకరణములనుబట్టి పరిశీలించి నను సీసశబ్దప్రయోగమునకు నన్నిహితముగా నగ్ని శబ్దప్రయోగము గనఁబడు చుండుటచేతను సీస మనఁగా సీసపుగోళ మనియే యర్థము చేయుట యుక్తియుక్తిముగా నుండును. కాని, ఇంగ్లాండులో కనుపముక్కను గుమ్మమునకు ప్రేలుగట్టునట్టి యాచార మున్నదిగనుక అధర్వ వేదమునఁజెప్పబడిన సీసమునకు సీసపుముక్కయేయని గ్రీథిత దోరగారు వాసినవారిత సహేతుకముగా నుండలేదు.

నాళికాస్త్రగోళకములు (గుండ్లు) అగ్నిచూర్ణము (మందు) (Bullets & Gunpowder) —

“గోహో లోహమయో ర్భృ

ముఖిణః కేవలోపి వా

సీసస్య లఘునాశాన్

హ్యశ్వధా తు భవోపి వా ||”

అనియున్నది. గోళము (గుండు) కేవలము

లోహముతోఁగాని, సీసముతోఁగాని యితర
ధాతువులతోఁగాని చేయఁబడి లఘునాళికము
లకు (తుపాకులకు) గర్భస్థుటికగా నుండునని
దీని తాత్పర్యము. అగ్నిచూర్ణము (మందు)
చేయుటంగూర్చి—

“సువర్చిలవణాత్పంచ పలానిగంధకాత్పలం

అంతర్దూమవిపక్వావర్ణస్ను హ్యే

ద్యః తః పలం

శుద్ధాత్ సంగ్రహ్య సంచూర్ణ్య

సమీకల్యప్రపుటే ద్యునైః

శుద్ధావర్ణాం రసో నస్య

శోషయే దాతపేన చ ।

పిష్ట్యా శర్కరం చైత్రే

నగ్నిచూర్ణం భవేత్ ఖలు॥”

అనిచెప్పఁబడియున్నది.

సువర్చిలవణము అయిదుపలములు (20తు),
గంధకము ఒక పలము (10తు॥), పొగపోకుండ
కాల్చిన జిల్లేడుబొగ్గుగాని, జెముడుబొగ్గుగాని,
అముడవుబొగ్గుగాని 1 పలము. వీనిని వేఱు
వేఱుగా మెత్తగా నూటి, కలిపి తెల్లజిల్లేడు
పాలతో మద్దించి తడి యిగురున ట్లెండఁబెట్టి
మరల నూటిన నిసుకవలె నగ్నిచూర్ణ మగునని
దీనితాత్పర్యము.

నాళికాశ్రుముకోటకు—

“సువర్చిలవణా ద్భాగః

షడ్వా చత్వార యేవ వా

నాళాస్త్రాగ్నిచూర్ణేతు

గంధాంగారౌతు పూర్వవత్ ॥

అని యింకొక ప్రకారమును చెప్పఁబడినది.
సువర్చిలవణము 6 లేక 4 పాళ్లును, మునుపటి
వలెనే బొగ్గును, గంధకమును జేర్చిన అగ్నిచూర్ణ
మగునని దీనితాత్పర్యము.

“అంగారస్త్రివ గంధస్య సువర్చిలవణస్యచ

శిలాయా హరితాశస్య తథా సీసమలస్య చ

హింగుళస్య తథా కాంతరజః కర్పూరస్యచ
జనీల్యోధ సరళనిర్యాసస్య తద్దేవ చ

సమన్యూనాధికైరంతైర్గ్నిచూర్ణాన్యనేకశః

కల్పయంతి చ తద్విద్యా చంద్రికాభాది
మంతి చ॥”

అని యింక సనేకవిధము లగు నగ్నిచూర్ణ
ములు వివరింపఁబడియున్నవి. బొగ్గు, గంధకము,
సువర్చిలవణము, మనశ్శిల (మణిశిల), హరి
తాశము, సీసమలము, ఇంగిలీకము, ఉక్కుబీడు,
కర్పూరము, లక్క, నీలి, సరళ (దేవదారు)
నిర్యాసము వీనిలో నెచ్చుతగ్గులు గల పాళ్లను
సమకూర్చి వెన్నెల మొదలగు వాని వన్నెలు
గల వివిధములగు నగ్నిచూర్ణములను నేర్పరులు
కల్పింతు రని దీనితాత్పర్యము. దీనింబట్టి చూడ
యుద్ధములలో నుపయోగించు నగ్ని బాణముల
చూర్ణములును, పొగలేని యగ్నిచూర్ణములును,
విలాసార్థముగా నుపయోగింపఁబడు నాకాశ
బాణములు, చిచ్చుబుట్లు, మతాబులు మొదలగు
వానిచూర్ణములను జేయునట్టి విధానము
సూచింపఁ బడుచున్నది.

ఈతీరున మనపూర్వులు నాళికాశ్రుములను,
గోళములను, అగ్నిచూర్ణములను జక్కఁగా
నెఱిగి యున్నను, నాళికాశ్రుప్రయోగ మానుర
మనియు, అది యధర్మయుద్ధమునఁ బ్రయో
గింపఁ బడఁదగిన దనియు వారితలంపు.
కాఁబట్టియే ధనుర్వేదము నందలి
మాంత్రికాశ్రుములతో నాళికాశ్రుము సమ
గౌరవమును బొందలేదు. దీనికన్న నధిక వీర్య
వంతములగు మాంత్రికాశ్రుము లుండుటచేత
నిది తుచ్ఛముగా నెంచఁబడు చుండెను.
కార్యవశమున నొకానొకప్పుడు వారు దీనిని
ప్రయోగించినను దీని కంతగాఁ బ్రసిద్ధి రాలేదు.

మహాభారతమునందు ద్రోణపర్వమున—

“ధర్మయుద్ధ మయుధ్యంత ప్రేష్పంతో గతి
ము తమాం

నత్రతాసీ దధర్మిషమశత్రుమయ్యధమేవవా
న తత్ర కర్ణనాళీకో నాలిప్తో న చ వస్తుకః॥”
అని తుపాకులు మొదలగు తుచ్చాశ్రు
ములు మొదలగునవి యేవియు లేని ధర్మ
య్యుద్ధమే చేయఁబడినదని చెప్పఁబడియున్నది.

నాళీజంఘుఁడు— బకము (కొంగ).
దీనికి రాజధర్మఁ డనుబిరుదనామము కలదు.
దీనికొక దైత్యుఁడు చెలికాఁడుండెను. గౌతముఁ
డను నొక విప్రుని కొకమర్మార్గుఁ డగు
సుతుఁ డుండె నట. వాఁ డీబకము నర్థింపఁ
దనచెలికాఁడగు దైత్యునితోఁజెప్పిధనమిప్పింపఁ
గైకొని మాంసాహార మపేక్షించి యీ
బకమునే చంపఁబోయెనట. దాని మిత్రుండగు
దైత్యుం డది చూచి బకమును బట్టుకొని
రక్షించి యాకృతఘ్నునిఁ బరిమార్చె నట.

నిండుకుండ తొణఁగడు— ఆంధ
లోకోక్తి.

నిండుసున్న— అనుస్వారము చూ.

నింబపంచకము — ఆయుర్వేదవైద్య
శాస్త్రమున నేలవేము, వేఁపచెక్క, తురకవేప,
కరివేప, పెదమామిడి (అనఁగా పెనువేప)
చెట్లకు నింబపంచక మనిపేరు.

నింబార్కమతము— ఈమతాచార్యు
నకు భాస్కరాచార్యుండని పేరు. కాని యీ
మహానీయునకు నింబార్కుం డని ప్రసిద్ధమగు
వాడుకనామ ముంట నీమతమునకు నింబార్క
మతమని పేరు ప్రసిద్ధియయ్యెను. ఆతండ్రి యీ
మతకర్త. సూర్యసింధాంతకర్తయగు భాస్కరా
చార్యుం డీతఁడే యని వాడుక గలదు.

నింబార్కుఁడు సూర్యనియంతమున జనించె
నందురు. ఈతనిమతానుసారము వేదభాష్య
మీమహాత్ముఁడు రచించెననియు, అది ఔరంగ
జీబు నాజ్ఞమేర కగ్నిపా లేయఁబడినవాల్లతో
బాటు రూపుమాసె ననియు నొకవాడుకయుం

గలదు. భాగవతము నీమతస్థు లెక్కువప్రవృత్తితో
గారివెంటురు. ఈ మతము వైష్ణవమతములలో
నొకటి. విష్ణుపారమ్యము. ఏడు రాధాకృష్ణులను
పూజింతురు. గోపీచంద్రనమునిార్ధ్యపుండ్రములం
ధరింతురు.

గీతగోవిందమును రచించిన జయదేవకవి
తమమతమునకుం జేరినవాఁ డని యీమతస్థు
లందురు. అట్లగునేని ఇది చైతన్యమతమునకు
దగ్గఱమతిమై యుండవలయును. వీరును జీవా
త్మను రాధ యగునాయీకగాను, పరిమాత్మను
పతిగాను సంభావెంటురు. జగదీశ్వరుఁ డొక్కఁడే
యున్నాడనియు ఆవిగ్రహముంజూచి భూలోక
మున నెటానందించు చుందురో అతే పరలోక
మునందునను పరిమాత్ముం డగు శ్రీకృష్ణుం
గాంచి యానందింప నగు ననియు, అందుకు
భక్తియే సాధన మనియు, రాధాకృష్ణులను
జీవాత్మపరిమాత్మల కైహికభోగము లాపాదింప
రాదనియుఁ జెప్పఁబడినది.

ఈ మతగ్రంథములు గిరివృజము, రత్నమం
జరి, రత్నమాల, సిద్ధాంతరత్నాంజనము, సేతు
కము ననునవి గలవందురు.

నికారగువా ప్రజాపాలనదేశము—
(Nicaragua Republic) ఇది మధ్యఅమెరికా
యందలి ప్రజాస్వపరిపాలనదేశము. ౪౯,౨౦౦
చతురపుష్పైళ్ల వైశాల్యము గలది. ఇం దించు
మించు ౪౪౦౦౦౦ జనులు వసించుచున్నారట.
Leon పురము ప్రభుత్వస్థాన మున్న ప్రధాన
పురము. (మధ్యఅమెరికా చూ.)

నికారాగువా ప్రభుత్వము (Nicara-
gua)— మధ్యఅమెరికా ఖండములోని ప్రజాప్ర
భుత్వదేశము. నలువదిలోమూడివేల రెండువం
దల చతురపుష్పైళ్ల వైశాల్య మనియు, ఏడు
లక్షలప్రజలు జనసంఖ్యయనియుఁజెప్పఁబడినది.

నికుంపశాఖక్షత్రియులు—(క్షత్రియ కులము చూ.)

నికుంభుండు — తండ్రి కుంభకర్ణుడు. అసురుడు. లంకాయధిమున హనుమంతునిచే నిహతుఁ డైనవాడు. మఱియు నిక్షౌఢకుమార క్షత్రియుఁ డగు హ్యశ్వని కుమారునకును నికుంభుఁ డనుపేరు కలదు. కుమారుడు బర్హిణాశ్వండు లేక అమితాశ్వండు, లేక సంభాశ్వండు, లేక సుహతాశ్వండు డనుపేర్లు కలవాడు.

నికోటెన్ (Nicotine)—ఇదిహాగాకునందుండెడి విషము. ఇది తొలుత రంగులేనిదిగా నుండు ద్రవమేకాని మహానాముపథమునకు బహిరింగపఱచిన పచ్చనిధాశువు కలదిగ నగును. లోనికిచ్చిన పాణము దీయును. విషములలోనిదిగాఁ జెప్పబడినది. చుట్టగాల్పుతఱి నిది కాలిబొప్పను గాన సంత యపాయకరము గాదట.

నిక్నేమ్ (మాటుపేరు లేక పెట్టుడు పేరు) Nick Name—ఒకనికి తలిదండ్రులు బాల్యమునందిన ప్యావహాళికనామము వానికిఁ జేరగుచుండును. భరతదేశమున నామకరణము నందు ఏనక్షత్రమున జన్మించెనో దాని కనుగుణమైన నక్షత్రనామముకూడ నుంచెదరు కాని అది వ్యవహారమున వాడుక నందియుండుట లేదు. క్రైస్తవులందు రామానుజీయ వైష్ణవ దీక్షియందు మతసంబంధనామములిడబడుచుండును. కాని వైష్ణవదీక్షానామము వాడుకలోనికి వచ్చుచుంటుఁ గానరాదు. ఒక రొనర్చిన ఘనకార్యముల నీచకార్యముల మేరకు వారికి లోకులు వేరొక పెట్టుదుపేరు లేక మాటుపేరు పెట్టుచుండుటయు, అది వాడుకనంది ప్రసిద్ధమగుటయు నచ్చటచ్చట జరుగుట గాననగు

చుండును. ఇట్టిపే రాంగ్లమున(Nick Name) (నిక్నేమ్) అనంబడుచున్నది. నిక్నేమ్ము మంచి వియైనను కావచ్చును. కొన్ని బిరుదము లవే చెలుటయుం గలదు. కొన్ని చెడ్డపేర్లు కొన్ని వెక్కిరింతు (హేళన) పేర్లు కూడ నై యుండును. ఎల్లున్నను అట్టిపేర్లు నిక్నే మ్మనం బడుచుండునదియే. భరతదేశమున నిట్టి యాచారమున్నను, అమెరికాదేశముననివి గాజకీయవ్యవహారములందుఁ గూడ వ్యాపించియుండుట గాన నగుచుండెని. కొన్ని జాతికంతకుం గల్గి, విదేశస్థులచే వాడబడుచుండును. కొన్ని ప్రత్యేకవ్యకులకుం జెంది వ్యవహరింపఁ బడుచుండును. కొన్ని దేశములకుఁ, గొన్ని పట్టణములకుం జెంది వాడబడుచుండును.

కలకత్తానగరమున కాంగ్లమున City of Palaces.

కాశ్మీర్ దేశమునకుకుంకుమపువ్వుల దేశము.

బెల్జియమ్ దేశమునందలి ఫెంటుపురమునకు City of flowers.

శ్రీజగన్నాథము (పూర్వ) నకు యాత్రీకుల యూరు.

జపాన్ దేశమునకు Land of Raising Sun.

దీప్వమునకు Fairy land అనియు, Land of spirits అనియు నిక్నేమ్ము కలవు.

గ్రీసుదేశమునకు Land of Currents.

ఫిల్లినగరమునకు Imperial City.

ద్వారకాపట్టణమునకు శ్రీకృష్ణనిపట్టణము.

నేపాలదేశమునకు కస్తూరిదేశము.

నార్వేదేశమునకు Land of Vikings.

పరాసుదేశమునకు Land of Fraternity, Equality, and Liberty.

బనారస్ పట్టణమునకు Holy City.

బొంబై నగరమునకు Commercial capital.

బెల్లిస్ (జర్మనీ) నగరమునకు City of Storks.

బూజెన్ (బెల్జియమ్) పట్టణమునకు Dead City.

మైసూరునగరమునకు City of Electricity

బెల్జియము దేశములోని మెల్లిన్సుపురమునకు Town of Moon Quenchers.

ఫిన్లాండు దేశమునకు Land of Thousand lakes.

అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రములకు Land of Strips and Stars

సింధూనగరమునకు Viceroy's City, City of Political atmosphere.

సింహళ ద్వీపమునకు రాక్షసరాజ్యము.

స్విజర్లాండు దేశమునకు Play ground of Europe, Land of Avalanches.

హరిద్వారపురమునకు స్నానాలయూరు. విష్ణుపాదనగరము.

హృషీకేశమునకు బైరాగులపట్టణము.

హైదరాబాదునగరమునకు Aristocratic City.

హాలండు దేశమునకు Land of Tulips, Land of Windmills and Dykes.

అలహాబాదు (ప్రయాగ) పురమునకు City of Holy Baths, City of Distances.

ఈజిప్టు దేశమునకు Land of Pyramids.

ఐస్లాండు దేశమునకు Land of Humours and Emotions.

ఇటలీ దేశపు ఫ్లోరెన్సునగరమునకు City of Flowers.

ఐస్లాండు దేశమునకు Land of Guishers, Land of Ponies నికేమ్ము.

స్కాట్లాండు దేశములోని అబ్బర్డీనుపురమునకు Granite City.

ఈజిప్టు దేశములోని అల్తెజ్జాండా పురమునకు Delta City.

ఈజిప్టు దేశములోని కైరో నగరమునకు ఉమ్ముద్దున్యా. (భూమికి మాలతీ యని యర్థము).

మెసపొటోమియా దేశపు బాగ్దాదుపురమునకు City of Caliphs.

పాలస్తీనా దేశపు జరూసలేమ్ పురమునకు City of Peace అనియు, City of the Great King అనియు, City of Herod అనియు నికేమ్ము.

స్కాట్లాండు దేశపు ఎడింబరో నగరమునకు Maiden Town.

జిబ్రాల్టరు దుగ్గమునకు Key of Midetaranian.

క్యూబా దేశపు హావనాపురమునకు Pearl of Antelles.

ఐస్లాండు దేశపు లిమరిక్ పురమునకు City of Violated Treaty.

ఇస్రాండు దేశపు లండన్ నగరమునకు Modern Babylon అనియు, City of Masts అనియు, బేరలు.

ఇటలీ దేశపు పిరిస్ పురమునకు Little Paris.

చీనా దేశపు పీకింగ్ నగరమునకు Celestial Town.

కనడా దేశపు క్యూబిక్ పురమునకు Gibraltar of America.

ఇటలీ దేశపు రోముకపురికి Eternal City, City of Seven Hills.

ఇటలీ దేశపు వెనిస్ నగరమునకు Bride of the sea, Town of Gondola Roads.

అంగ్లా దేశపు సేద్యూనికి John Bull.

ఐస్లాండు దేశపు శూరునకు Vat.

డెన్మార్కు దేశపు హూరులకు Danish wouolves.

- అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్ర బాల్టిమోరె పురమునకు Monumental City.
- ,, బోస్టన్ పురమునకు Puritan City యనియు, Hub of the Universe అనియు పేరులు.
- ,, బూక్లీన్ పురమునకు City of Churches.
- ,, కేరాండు పురమునకు Forest City.
- ,, హాన్సి బల్ఫర్ పురమునకు Bluff City.
- ,, హేలాలియో పురమునకు Paper City.
- ,, విల్వాక్రీ పురమునకు Cream City,
- ,, న్యూఓర్లీన్స్ పురమునకు Crescent City.
- ,, న్యూయార్క్-నగరమునకు Gotham అనియు, Empire City యనియు నికేమ్ము.
- ,, ఫిలడల్ఫియా నగరమునకు Quaker City యనియు, City of Brotherly Love అనియు పేరులు.
- ,, పిట్స్ బర్గ్ పురమునకు Iron City, Smokey City.
- ,, పియోరియా పురమునకు Whiskey Town.
- ,, రిచ్చండు పురమునకు City of Seven Hills.
- ,, సాన్ ఫ్రాన్సిస్కో పురమునకు Golden City.
- ,, సాట్టలేక్సిటీ పురమునకు City of Saints.
- ,, స్ప్రింగ్ ఫీల్డ్ పురమునకు Flower City.
- ,, టోలెడో పురమునకు Corn City.

అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రమునందలి వేర్వేరు స్థానములు (States) నివాసముగాగల ప్రజలకు సాముదాయకము లగు నికేమ్ము.

అలబామా	లేట్యు నివాసులకు	Lizards
కాలిఫోర్నియా	,,	Gold Hunters.
కొలరాడో	,,	Silverites.
కనెక్టికట్	,,	Nutmegs.
డెలావారా	,,	Blue hen chickens.
ఇండియానా	,,	Hoosiers.
ఇయోవా	,,	Hawkeyes.
కాన్సాస్	,,	Jayhawkers.
పెంటక్	,,	Corncrackers.

మేరీలాండు	స్టేటునివాసులకు	Clamthumpers.
మిచిగాన్	„	Wolverines.
మిస్సోరీ	„	Bullions.
నివేడా	„	Sage hens.
నార్త్ హెంపుషైర్	„	Granite Boys
ఓహియో	„	Buckeyes.
వెస్ట్ వర్జీనియా	„	Snake deggers.

ఇట్లే అమెరికా నయ క్షరాప్రముల ప్రిసిడెంట్లకుఁగూడ ఈవిక్షేము తప్పలేదు.

President: Washington--Father of his Country.

... Adams--Colossus of independence.

... Jefferson--Sage of monticello--Long Tom

... Madeson--Father of Constitution.

... Q. Adams--Old man eloquent.

... Harrison--Old Tip.

... Tyler--Young Hickory.

... Buchanan--Old public Functionary.

... Garfield--Martyr President and first gentleman in the land.

... Mackinly--Advance Agent of Prosperity.

... Roosevelt--Rough Rider Teddy.

విక్షేపరాయఁడు—విగ్రహపుష్టి గల్లు నప్రయోజకుఁ డనిభావము. పైకి దర్శముగ నగపడుచున్న చేతగానివాఁ డనుట కీడ కిని వాడుచుందురు. ఇది హేళన.

నిగ్గీరియాదేశము—ఇది ఆఫ్రికాఖండ మున సాడాన్ లేక నిగ్గీరియా దేశమున నున్నది. ఇందు సోకోటోప్టేటు, బోర్నూప్టేటు అని రెండు స్టేట్సు చేరియున్నవి. విగెరియా Royal Niger Company వారి టెరిటరీ యనంబడుచున్నది. (ఆఫ్రికాఖండము సాడాన్ లేక నిగ్గీరియా దేశము చూ.)

నిగ్గీటియా—(సాడాన్ లేక నిగ్గీరియా దేశము చూడుఁడు.)

నిఘంటువులు—వీభాషయం దైనను నిఘంటువు లుండుట ఆభాషాప్రాశస్త్యమును

దెల్పెడివి. శబ్దము, దానియత్పత్తి, దాని రూప నిష్పత్తులు, వానియర్థములం దెల్పు గ్రంథములు నిఘంటువు లనంబరఁగును. సంస్కృత భాషానిఘంటువులందు పైసంగతులే గాక ఆశబ్దము ఏలింగమో, ఏలంతమో కూడ వివరింతురు. వీటికిందోడుమహానిఘంటువు(Laxican) లందు ఏయేగ్రంథములం దాశబ్దము లేయర్థముల నొసంగ నెట్లు ప్రయోగింపఁ బడినవియుం దెల్పుదురు. భరత దేశపు నిఘంటువు లాదికాలమునుండియు సూత్రరూపమునను శ్లోకరూపమునను నుండుచువచ్చినవి. ఆంధ్రభాషకుఁ బద్యరూపమునను, ఇటీవల మాటలుగను, (వాక్యములుగను) నిఘంటువులు వ్రాయంబడినవి.

సంస్కృతభాషానిఘంటువులం దమరసిం హుండను బౌద్ధపండితునిచే శ్లోకరూపమున విర

చింపఁబడిన అమరకోశ మను వాడుకనామము నందిన నామలింగానుశాసననామక నిఘంటువు భారతదేశమునం దెక్కువ వ్యాపక మందియు న్నది. ఇందుఁ గానంబడిని కొన్ని శబ్దములకు అమరశేష మని వేఱొక గ్రంథము కలదు. అమరకోశవ్యాఖ్య యనందగిన గురుబాలప్రబోధిక యనంబడు నిఘంటువొకటి కలదు. ఇంక ధనంజయ నిఘంటువు, నానార్థరత్నమాల, బహురూపకోశము, విశ్వకోశము, మేదినికోశము, హారావళికోశము, ఏకాక్షరకోశము, ద్వ్యక్షరకోశము, త్రిక్షరకోశము, మొదలగు కోశములు లెక్కకు మితిమీఱునట్లు గానంబడుచున్నవి.

ఇవి గాక వైద్యశాస్త్రమునకు ధన్వంతరి కృతమగు ధన్వంతరినిఘంటువును, ధనంజయ కృతమగు ఓషధీగుణకల్పమను వనోషధినిఘంటువొకటియు, రాశినిఘంటువు, నక్షత్రనిఘంటువు, గ్రహనిఘంటువు మొదలగు కుజ్యోతిష శాస్త్రపరిభాషల నిఘంటువులును గలవు. ఇటీవల మహామహేశాపాధ్యాయ పరవస్తు రింగాచార్యులయ్యవార్లుంగారు రచించిన సర్వశబ్దసంబోధినియు, ఆట్టిగారు రచించిన సంస్కృతాంగకోశమును సుప్రసిద్ధములుగ వాడుక నందియున్నవి.

శ్రీవిజయనగర భూపాలురలో నొకరగు ఆనందగజపతి మహారాజుగారి పోషణము మేరకు తారానాథ తీర్థవాచస్పతి యనంబడిన మహావిద్వాంసుఁడు రచించిన నాచస్పతియమును, దానినుండి సంగ్రహించి యాచూపానీయుఁ వేలుగవ్రాసిన యొకనిఘంటువును ఉత్తమకోశములె దనరుచున్నవి. ఇంక పట్టివెన్ని యోగలవని యూరకుండుటయేసమంజసము. ఇంక తెలుఁగు నిఘంటువులంగూర్చి యెఱచిన నవియుఁ గొన్ని పద్యములుగను,

గొన్ని మాటలరూపమునను ఉండుట గాన నగుట నిదియు సంస్కృతపద్ధతయే యని తొపకపోదు. తరాలతకాలమున రచింపఁబడిన నిఘంటువులు శబ్దారములు మాటలుగనే యుండుట గాననగును.

తెలుఁగు భాషయందు నిఘంటువులు అమరకోశమునకువలె వర్ణకమమునఁ గాక వర్ణకమముననే యుండుట గాననయ్యెడిది. బహుజనపల్లి సీతారామాచార్యులవారి శబ్దరత్నాకరమును, ఓగిరాల జగన్నాథకవికృతమైన శుద్ధాంధ్రపదపారిజాతమును, రంగనాయకులు శ్రేష్ఠిచే విరచితమైన ఆంధ్రదీపికయును, బ. సీతారామాచార్యవిరచితమైన వెక్సతదీపికయును, మహాకాళి సుబ్బరాయ విరచితమైన శబ్దార్థచంద్రికయును, మాటలుగ నున్న తెలుఁగు నిఘంటువులందగ్గరగ్యములుగఁ జెప్పం బడెడివి.

మఱియు కోటి వెంకనార్యకృతమైన ఆంధ్రభాషార్ణవనిఘంటువు, రాజా త్యాడ పూసపాటి వీరపరాజ దక్షిణకవాట దుగరాజా బహద్దరు వారు రచించిన ఆంధ్రప్రదాకరనిఘంటువును, పైడిపాటి లక్ష్మణకవిచే విరచితమైన ఆంధ్రనామసంగ్రహమును, అడిదము సూరకవిరచించిన ఆంధ్రనామశేషమును, రంగకవిచే విరచితమైన సాంబనిఘంటువును, వెంకనకవిచే విరచితమైన వేంకటేశాంధ్రమును పద్యములుగనున్న తెలుఁగు నిఘంటువులం దగ్రస్థాన మాకొమింపఁ దగినవగ నెన్నంబడి యున్నవి.

పద్యరూపమున రచింపఁబడిన ఆంధ్రభాషాభూషణము, ఆంధ్రభాషార్ణవమును, అడిదము సూరకవి రచిత కవిజనరంజన మనంబరంగు నవియు, మామిడి వెంకయ్యగారి ఆంధ్రదీపికయును, బహుజనపల్లి సీతారామాచార్యవిరచితమైన బాలచంద్రోదయమును, ఆంధ్రభాషకై న గ్రంథములే. ఉత్కల (ఓడ్ర) భాషయందు

దిటీవలనే ప్రహరాజపండితమహాశయని యాధి పత్యమున “బిష్వకోశో,” యనంబడు మహా నిఘంటు వొకటి వ్రాయంబడుచున్నదని వినుచున్నాము. తమ్మిళమునను ఇట్టిగ్రంథ మొకటి వ్రాత్రయం దున్నదని విందుము. ఇట్లు వేర్వేరు భాష లిప్పుడు మేల్కొని ఇట్టిగ్రంథముల వ్రాత్రకుం గడంగుచున్నవని వినుచున్నాము. వంగభాషయందు హిందీభాషయందు నిదనతకే నిఘంటువులు పెక్కు లున్నవట. ఉరుదు, పారశీ మొదలగు భాషల కిదివఱకే వ్రాయం బడినవి. అంగ భాషయందు నిఘంటువులు, మహానిఘంటువులు, విజ్ఞానగ్రంథములు మితి మీటి యుండుట సుప్రసిద్ధమే. ప్రభుత్వా వలంబన మందినభాష కేమి కొదవ ?

నిచకుడు (నేమి లేక నేమిచక్రు డు)—నీక్షిత్తు సంతతి. చంద్రవంశ క్షత్రి యుడు. తండ్రి అసీమశ్యామిడు. కమారుడు ఉచకుడు.

ఈతనినాడు హాస్సినాపురము ఏట గలిసి పోయె ననియు, పిదప కొశాంబీనగరి మీ ప్రభువునకు రాజధాని యయ్యె ననియు జెప్పఁ బడినది.

నిచయాత్తకము— ఆయన శాస్త్రమున సన్నిపాత గోగభేదములలో నొకటి. సన్నిపాతమన తిద్రోషము లనంబడు వాత పైత్య శ్లేష్మముల మూడింటియొక్క ప్రకోప మని యెఱుంగునది.

నిచ్చెనక్రింద దూరుట అయోగ్యము— ఒకగోడకు నిచ్చెన అనిచియుండ దానిక్రింది నుండి దూరి నడుచుట శ్రేయముగాదని భారత దేశమున ప్రతీతి కలదు. ఇందుకు గారణము లండటికాళ్లను తనపై నానుమెట్లుగల నిచ్చన క్రిందినుండి నడుచుట హేయమని తేలుచున్నది.

ఐరోపాదేశముల తొల్లింటికాలమున నేరస్థు

లను నిచ్చెనమెట్ల కుదీయు నాచార ముండి యుంట నిచ్చెన క్రిందుగ నేగుట యమాంగస్య ముగఁ దలఁపఁబడుచుండిన దట. క్రైస్తవమతి ధర్మమున నిచ్చెనక్రింద దూరుట దోషమని పరిగణింపఁ బడెడిని. తొల్లి ప్రభువుగ నేను క్రిస్తు సిలువవేయఁబడిన పిదప నా కిట్లుము దింప ఆయనశిష్యులు నిచ్చెనవేసికొని పైకెక్కి దింపఁ జోయి రెట. పిశాచములు నిచ్చెనక్రింద జేరి దానిని నెనుకొని దిగుగఁద్రోయ ప్రయత్ని ములొనర్చినవట. గాన నిచ్చెనక్రింద దూరుట దోషముగఁ బరిగణింతురు.

ఎత్తిగుతావుల రంగువేయ రంగుపాత్రుం గొని నిచ్చెన నెక్కి రంగులువేయఁతఱి,నిచ్చెన క్రింద నుంట కుంచెనుండి రంగుజాతీ మీఁదఁ బడుట మూలముననో, రంగుపాత్ర చేజాతీ మీఁదఁబడుట మూలముననో అదృష్టహీనత నిచ్చెనక్రింద దూరువానికి సిద్ధింపనోపునని ఐరోపాదేశముల నొక లోకోక్తి కలదు.

నిచోరాళిగోత్రము— ఔత్సాహికపరము చూడుడు.

నిజ మాడితే నిష్ఠురము— అంధ్ర లోకోక్తి *

నిజము నిలకడమింద తెలియును— అంధ్రలోకోక్తి.

నిజాము లేక నైజాము ప్రభువు గారు. వీరు హైదరాబాదురాజ్య మేలు మహాప్రభువులు. వీరికి “His Exalted Highness the Nizamulmulk” అనియు, “Faithful Ally of British Empire” అనియు బిరుదములు వంశానుగతములుగఁ గలవు. ఇప్పటి నిజాంప్రభువు అసఫ్ జాహి నృప వంశపు ప్రభువులో నేడప్రభువు. ప్రపంచ మంతటిలో నెక్కువ భాగ్యవంతుఁ డని చెప్పఁ బడినవాడు. వీరు పరిపాలించు రాజ్యము

నిజామువంశస్థులు

౧౭౬౯ చతురపుమైశ్య వైశాల్య మనియు, అది క్రేలుబ్రిటనునకు వైశాల్యమున సరిపోవు ననియుఁ జెప్పబడినది. ఇందు పదునాల్గు మిలియనుల పరిజ లున్నారట. అందు నూటికి ఐబ్బదిమందికి పైగా తన లుందు రట. వీనికి దినమునకు యిది ఒకలక్ష ఏలబడివే లందురు. నిజాముల్ముల్క్-నిన అంగ్లమున Discipline of the Realm అని యర్థమగు ననుచున్నారు. హైదరాబాదాస్థప వంశమునకు అనఁ న్నపుడు మూలపురుషుడు. ఆయన పౌరుషము ధైర్యజేలు చకిన ర్తికడ సేనానిగ నుండి, పిదప హైదరాబాదునకు రాజవత్తిపిదగ నేతొచ్చి స్వతంత్రుడై నవాడు. హైదరాబాదు వైజాముప్రభువులు ఆంగ్ల భగ్గించివానికి చాక్రయిండి, పిదప ఈస్టు ఇండియా కంపెనీవానికి వన్నగ నిలిచి, విశ్వాస పాశులుగ నుంట వారికి Faithful Ally of the British Empire అనుబిరుద మీయంబడెనట. వీరు విద్యాభిమాను లనియు పేరొందినవారు. వీరి ఉన్మనియావిశ్వవిద్యాలయము సకలకలలను ఉద్ధూభాషయందు నేర్పుచున్న సంస్థగఁ జెప్పబడినది.

నిజామువంశస్థులు— తొలింటి బహనునీరాజ్యము క్రి. వె. ౧౮౮౯ లో విడుచిన్న రాజ్యములుగ చీలుటతో నేర్పడిన రాజ్యములలో నొకటి యగును. అహమద్నగరు రాజ్యము నేలిన ముసల్మానుస్థులలో చాందు బీబీ సుప్రసిద్ధురాలు.

నిట్టేచో— రష్యాదేశమున నిట్టేచో పదముయొక్క వాడుక అధికము. దీనికి ఫరవా లేదు అనియర్థము. ఏది ఎల్లుజరిగినను నిట్టేచో, అలస్యమైనను నిట్టేచో, లోప మేదివచ్చినను నిట్టేచో, నిట్టేచో అర్థము గ్రహించఁ గల్గిన

వారు రష్యావారి నెఱుంగఁ గలరను సామెత కలదు.

నితంతునిపుత్రులు—వీరు అతిసారుడు, సాల్వేయుడు మొదలగువారు. (ఎదలో సరిగాఁ దెలియకున్నది.) అందఱును అజ్ఞతయను కాంత నొక్కరితనే పెండ్లాడిరి.

నితుందిలగోత్రము— విషువృద్ధ ఉపగణము చూడుడు.

నిత్యతార—(నక్షత్రములు, సరిత్రాచూ.)

నిత్యనక్షత్రము— (నక్షత్రములు చరిత్ర చూడుడు.)

నిత్యము చచ్చేవానికి ఏడ్చేవారెవరు?—ఆంధ్రలోకోక్తి.

నిత్యలు (పోడశనిత్యలు)— దేవీఖడ్గ మాలయం దిట్లు చెప్పబడినది.

౧ కామేశ్వరి, ౨ భగమాలిని, ౩ నిత్య క్లిన్న, ౪ భేరుడ, ౫ మ్నావాసిని, ౬ సుహావజేశ్వరి, ౭ శివమాత, ౮ త్వరిత, ౯ కులసుందరి, ౧౦ నిత్య, ౧౧ నీలపతాక, ౧౨ విజయ, ౧౩ సర్వమంగళ, ౧౪ జ్వాలామాలిని, ౧౫ చిత్ర, ౧౬ మహానిత్య.

నిత్యానిత్యవివేకశాంతము— దీనికి ఆత్మానాత్మవివేకశాంత మనిపేరు. (సాధన చతుష్టయము చూడుడు).

నిదాఘుడు బుష్పి— పులస్త్యుని కుమారుడు; ఋభుని శిష్యుడు.

నిద్ర—ఎవ్వ రెవ్వరి శరీరస్థితింబట్టియు, మనస్థితింబట్టియు వారివారికి నిదుర కల్గుచుండును. పనిపాటులు లేక పగలు నిదించువారికి రాత్రులందు నిద్ర తక్కువగ నుంట సహజమే. రాత్రులందు తొలుదొలుత గాఢనిద్ర పట్టుటయు సహజమే. దానిని పాశ్చాత్యశాస్త్రవేత్తలు Beauty sleep అనియు, Beautiful sleep

అనియు పేడియున్నారు గాఢనిద్రయందు స్వప్నము లుండవు. దానికి గొంత తక్కువ గాఢమగు నిద్ర సర్వసాధారణనిద్ర యనబడుచున్నది. ఇందు స్వప్నము లున్నను ఉండ వచ్చును. ఇదియుఁ గొంతవఱకు విశ్రాంతికర మైనదిగానే యెఱుంగవలయును. పిదపఁ జెప్పఁ దగినది కూర్పు (కునుకు) నిద్ర. ఇది చాల తక్కువబలము గల్గినది. ఇందు స్వప్నము లరుదుగఁ గల్గుచుండును. ఇందు మెళకువ యధికమై యుండును. గాఢనిద్రయందు మెళకువ చాల తక్కువగ నుండును గాన నిద్ర నుండి లేపుట కధికధ్వని చేయవలసియుండును. తెల్లవాలుజామున నిద్ర కూర్పు ద్రగ నుండును. కోడి, కాకి, యెఱచినధ్వనికే మెళకువ గల్గునంతటి బలహీన మైనది. ఇంక ప్రాణి కాలపు వెల్లు మేల్కొంచు జేయనడయే. బయటనిదురించు పశుపక్ష్యాదులు వెల్లునుండియే మేల్కొంచు నట. పసిబాలు రలసినకలిస గాఢ నిద్ర జెందుటయు నెల్లరెఱింగినదే.

నిద్ర మేల్కొనుట—నిద్ర విశ్రాంతి కరము. పగలంతయుఁ బనిచేసి యలసటవలన గలినబడలికఁదీర్చి తిరుగ బలమునంగ నాశ్రి లందు నిద్ర యవసరము. ఇది మానవశరీర ధర్మముగా నెఱుంగఁ దగినది. పగలు వ్యయ మైన శరీరతౌణి నిద్రయందు విశ్రాంతినుండి తిరుగ శరీరమున బలపడుచుండును. వలయు నంత నిద్రకు పిదప మెళకువ తనంతటనే గల్గుట సహజము. ఇంక పసిబాలుర కీనిద్ర యెక్కువయవసరము. గొప్పగొప్పవైద్యవిద్యా విశారదులగు పరిశీలకులు పసిబాలు రాహారము వలన నిద్రయందే యెదుగుచుండు రని నుడివి యున్నారు.

పసిబాలుర నిద్రగూర్చి యొకనమ్మకము దేశ దేశములందు వ్యాపకము గాంచియున్నది.

బాల్యమున మనోబలము, బుద్ధిబలము చాల కుండును గాన నిద్రయఁ దెక్కువకాలము గడచుచుండుట రిది కన్పట్టి వాని లేపి యాహార మిడుచు చుట వద్దట నేర్పి యున్న దని యెల్లరెఱింగినదే. కాని ఇటీవల పరిశీలనలు, నిద్రకు చిదవ మెలకువ గలుగు యవ నిద్రయొక్క యస్థిభలమే యనియు, బాలు రివసరమైనంతికిన్న సభికిముగ నిద్ర జాల రనియు, నిద్రించుచుండుట ఆశ్రితిమున కవసరమై యుండీయే యనియు బయల్పడినవి. ఎవరో ముద్దుపిచ్చురగల బాలురును రోగిముగలవాఁడును దక్కఁ దక్కఁ నవాఁడు కదలిక సడికి మేల్కొంచుచునే యుండును. నిద్రకు కారణ మలసట యని మనసున దుంచు కొనుట చాల సమంజస మని తోచెడిది.

నిద్రయందు శ్రోత్రేంద్రియపు పని-

నిద్రయందు శ్రోత్రేంద్రియము పనిచేయుచునే యుండును గాని, అనఁగా ధ్వనులు చెవుల లోనికిం జేరి నాశములగుండా మేధస్సున కిరు గును గాని అది విశ్రాంతిక గాని నిద్రించుచుండు చైతన్యశక్తి లేకయుండుం గాన ఇది యటే వృథామై యుండును. ఇది చిన్నచిన్న ధ్వనులు. ఇంక మేధస్సును ఉలికించి లేవఁగల పెద్దధ్వని యగుతఱి చైపనియే నడిచి మేధస్సుగూడ నిద్రనుండి మేల్కొనగ జేసి చైతన్యము ఆధ్వనిని గ్రహింపఁ జేయును.

విషమువల్ల మేధస్సును చైతన్యశక్తి నుండి తప్పించి నిదురింపగ జేసినతఱి, ఎట్టిధ్వనియు దానిని లేవజాలదు గాన వినిపింపఁ జాలదు. నిద్రించువానిచేవియందు రహస్యముం జెప్పి స్వప్నముం గల్గింప నగునని ఇటీవల కనిపెట్టం బడినది గాన, స్వప్నములకు ధ్వనిగూడ కారణ మగునని తోచెడిది.

నిద్ర లేక నిదుర, నిద్దుర— శరీరమున కనస్థలములు. జాగ్రదవస్థ (మెళకువ), స్వప్నావస్థ (కలం గనుట), సుషుప్తావస్థ (నిద్దుర). ఇందు నిద్రావస్థ విశ్రాంతి నిచ్చు మరునాడు దుదయమునకు తాజా పఱచుటకు గల్గుతాత్కాలిక విశ్రాంతి. ఇది స్వప్నావస్థలకు గల్గుచుండు నవస్థయే. ఇందు నోటినుంచి తప్పదు. నేత్రములకెఱ్ఱలు మూసికొనును. శరీరమును మౌనస్థానములందు బిగి తగ్గి పోవును. చైతన్యవృత్తిను కొంతవఱకు తగ్గును. నరములు తమతమపనుల నాచును. స్వేచ్ఛగ ఊపిరి యాహుచుండుటదక్క తక్కిన యవయవములు తమతమపనులను చేయుచుండుభావ్యతయు తగ్గియుండునట్టి కలును. నోటినుండి లోనికి గుంటలు వేయును ద్రవము మింగుచుండుట యొకస్వభావ నిలచి యుండినను ఉండును. ఆంగిపోయిన ఆంగిపోవును. ఇట్లు ప్రత్యాఘాతము సంభవించుచు కొన్నిగంటల కాల ముండుచు శరీరమున కించుక వేడి అధిక మగుటతో వదలి మెళకువగల్గుతత్తి విడిపోయెడి యవస్థకు నిద్ర యనిపేరు. నిద్ర సంభవించుటకు శరీరమున మెదడు విశ్రాంతిని గొనవలసి యుండును. మలకోశమున ఉష్ణాధిక్యము లేక సమముగనుండి యుండవలెను.

పాదములు (అందు ముఖ్యముగ సరికాళ్లు), కర్లరంధ్రములు ఇంచుక వేడిగిరి వెచ్చదనము గోరు స్థితి గల్గియుండ వలెను. శరీరపుబడలిక గాని జాగ్రదవస్థయందలి కార్యములందు విసుగుదలయో లేక విముఖతయో మనస్సునకు గల్గియుండి విశ్రాంతియందు నాంధ్ర పొడముట కున్ముఖమై యుండుట గల్గవలయును. ఇత్తటి నిద్ర వచ్చుచున్నదని యనుకొందుము. విధిలేక మీలుగాక అట్టిస్థితి గల్గుతఱి మాటలాడుట, కూర్చుండియుండుట తప్పనియదనన కునికి

పాటుపడుట సంభవించును. కునికిపాటు నిద్ర మెంగొమ్ముటయే గాని వేఱు కాదు.

నిద్రించుటయందు తారతమ్యములు కలవు. స్వప్నములేని గాఢనిద్ర శరీరమునకు మిక్కిలి తేలికదనము నిచ్చును. చక్కంగ జేర్చుమొనర్చి ఆరిలి న్నదేకింప జేయును. శరీరబలమునకు నిర్వాహకస్థితి గల్గించి, మనస్సునకు వ్యాకులత లేని శాంతి నొసంగి, దృష్టి బలపఱచి, యోచనా శక్తిని దృఢపఱచును. స్వప్నములతో నిండిన నిద్రకు గలతనిద్ర యని పేరు. ఇది ప్రాపనులం జక్కంగ జరుగనీయదు. నిద్రాభంగము గల్గించి నిద్రయందు లేపుట యసాధ్యకరమై, కొద్దిగనో గొప్పగనో నిద్రలేని గుణములం గల్గించునని చెప్పబడినది. నిద్ర పట్టకుండు జబ్బునకు Insomnia అని యాంగమున పేరు. నిద్ర లేకుండిన శరీరస్థునందు వేడి, నేత్రము లందు భ్రామము, శరీరమునందు బడలిక, నరము లందు బలహీనత, ఇంచుక యజీర్ణిక్షణములు సంభవించును. ఇంక నివి యిట్లే యధిక మగు నేని ఒడలునొప్పి, శిలబరువు, ఆవులీంతలు, బలహీనత, బడలిక, భ్రమ, సోమరితనము, లేక చాడితనము, రొంప, దగ్గు, వాతము గల్గునని మనస్సునకు సూచించెడిని.

పసిబాలుడు దినమున పండ్రోడుగంటల కాలము నిద్రొప్పవలె ననియు, వయస్సు ముది రినకొలది నిద్ర తగ్గుచుండు ననియు, బలము గల్గిన యౌవనకాలమున ఎనిమిది గంటల కాలము నిద్ర యవసర మనియు, వార్ధక్యము వచ్చినకొలది నిద్ర తగ్గుననియు చెప్పబడినది. వేసవికాలమున ఎండవేళల ఉష్ణాధిక్య మగుతఱి నిద్రించుట యవసర మనియు, ఉష్ణాధిక్యము లేక సౌఖ్యముగ నుండుతఱి పగటినిద్ర యనానోగ్యప్రదమై అన్నమఱుగకపోవుననియు, తమును ప్రేరేపించి బద్దకమును గలించు

సనియు, బుద్ధిమాంద్యము, దుర్బలత తోఁపఁజేయుననియుఁ జెప్పఁబడినది. ఇంక జ్వరము, ఉబ్బుజాడ్యము, అగ్నిమాంద్యము, పాంశువు, నాతము, ఔయ, గలరోగులు పగలు నిద్రించుట కీడని చెప్పఁబడినది.

వైద్యులు బలముగలవారికిఁ జెప్పిది గంటలు నిద్రించుట యవసరమనియు నందును. ఒకపరిఁగిలకుండు బాధ్యతగల పనులు జేయుచుండు బుద్ధిశాలి కాఱుగంటలు నిద్రాచాలు సనియు, ఆరోగ్యము పూర్తిగఁ గలవారికిఁ జెప్పిదిగంటలును, బుద్ధిబలము తగ్గినవారికి బాధ్యతలేనివారికి పది లేక పండ్రెండుగంటలు నిద్రాకలుననియుఁ జెప్పియుండెను. నిద్రయందు కొందఱుగొట్టు పెట్టుచును. కొందఱుకలనరింతురు. కొందఱులేచి నడుచుదురు. ఇట్టివన్నియునిద్రావిధానమునవికాగము లగుచుక్కపరిణామములనికన్గొనఁబడినది. నిద్రకు పైత్యమువిరోధి. పైత్యోదేకము గల్గునప్పులందినిన నిద్రా రాకుండును. అధికముగ భుజించిన స్వప్నములు కలుగును. యోచన లభికమై విశ్రాంతిచాలకుండిన స్వప్నములుకలుచుదురు.

నిద్ర లేకుండుట (జాగరము)—

మనుష్యులు నిద్రయే లేకుండిన తొమ్మిదిదినములు మాత్రమే జీవింపగలరని వైద్య, శారీరక శాస్త్రవేత్తలు కనిపెట్టియున్నారు. నిద్రబొత్తిగా పట్టనిజబ్బును ఆంగ్లవైద్యవేత్తలు ఇన్సోమ్నియా (Insomnia) యనెదరు.

ఎంత బలాభ్యుదయము ఎడతెగక తొంబది గంటలకాలము నిద్రపోకుండ నుండఁజాలఁడని పరీక్షలవలన తెలిసికొనిరి. ఇంతవఱకు నిద్రింపకుండ శరించి జాగరము సల్పిన పాగ్రాపాయకరమగువ్యాధి గల్గునని తేలినది. ఇంకను శరీరమున నీనాల్గరోజులలోనే చాలఘోరమగు మార్పులు గల్గు నందురు. ఆ మార్పులలో ముఖ్యమగునవి మేనుఅపరిమితముగ భా

మగుట, బలము తీరనిచుట, జ్ఞాపకము చుట ఇవి అన్నియో కొన్నియో గల్గెడివి.

మధ్యమధ్య కొంచెము కునుకుపట్టుచు నులికవ కలుచు మొత్తమున నిద్ర లేదనటయుండిన్నియాపదలు కలుగక పోవచ్చును. పూర్తియగు ఇన్సోమ్నియా యగునేని మూడవ దినమున మోటలే యుండవు. (నిద్ర చూ.)

నిద్రాగన్వికచెట్టు—(నిద్రాభంగి చూ.)

నిద్రాభంగిచెట్టు (నిద్రాగన్విక లేక అత్త పత్తిచెట్టు)—అంగ్ల. Touch me not tree.

నిద్రాభంగిచెట్టును నిద్రాగన్విక యనియు, అత్తపత్తిచెట్టుయు నాచురు. దీనివృక్ష రంగులంబట్టి ఇది నాల్గు భేదములు కలదిగ వచింతురు గాని, అవి కానరాకున్నవి. దీనియాకులు సూర్యుఁడుదయింపగనే విప్పకొని సూర్యాస్తమయముతో ముడుచుకొనిపోవును. పగటియందు దీనియాకులు విడియున్న తోడేవితో నైన దానిని చాచి గదల్చితేమిని చోడనే ముడుచుకొని తీరుగఁ గొంతవడికి విడుచు.

నిద్రాభంగికి వింతగుణములు చెప్పఁబడినవి. దీనిసమూలము పవ్వడినములం దాదినారము గూడినతఱి తెచ్చి నీడ నెఱిగించి, చూడముచేసి, పుచ్చుకొనుచుండిన మొదటివారమున పురాణ జ్వరములు, పైత్యోగములు నివారణ మగుననియు, రెండవవారమున పాంశురోగము, మూలవ్యాధి నివారణ మగుననియు, మూడవ వారమున పొక్కువ్యాధి, పల్లికలు, పాలునువాఱు చ్చవ్యాధి, కుష్ఠము తగ్గిపోవుననియు, మఱియు నట్టికాలముననే తీసిన నిద్రాభంగివేలు మెడ చుట్టు ధరించిన మొండిదగ్గులు నివారణ మగుననియు, మొలచుట్టు ధరించిన వీర్యనప్తము నివారణమగు ననియుఁ జెప్పఁబడినది. దీనివేలు రసము లేక కషాయము మాత్రాకృచ్ఛముచు నివారించు నందురు.

నిద్రాభంగియాకుపసరూప సదోషమున
హరించును. పెన రాయుచు: ఒకబీజము
హరించును. దుష్టమగు కరువులను శుభ్రపఱచి
కుళ్ళుట నాపును. గడ్డలం జితుకజేసి లేక కొం
గించి కరువుల మాన్పును. శరీరక్రియ చెడి
కలిగి పైశ్చిము నివారించును. భగవంతుని
పుష్కమాన్పును. వ్రణములలోను నాటసలలో
ను పోయుటవలననవి మాన్పుటను. దీనిసమూ
ళకార్యము లేక చూర్ణముమేహశాంతి, పైశ్చి
శాంతి గల్గించి, ధాతునష్టము నివారించి, వీర్య
వృద్ధి గల్గించుగుణము కలదనియు, మూలవ్యాధి
భగవంతుల మాన్పి, జక్కగా పనిచేయునని
యు జెప్పబడినది.

నిద్రావగణము— భరద్వాజఉప
గణము చూడుడు.

నిద్రించినవానికాళ్లకు మ్రొక్కుట—
అంధోభాషాసాంప్రదాయాన్ని పదము. ఎవరి
కొట్టై పాపపని చేయబడినో ఆపనినిగూర్చి
వాడు గ్రహింపలేని యవస్థను దెలుప నీఉక్తిని
వాడుచుండుడు. (అంధోలోకోక్తి)

నిద్రించుతఱి కనుజెప్పలు వ్రాలి
యుండుట— కనుజెప్పలు వ్రాలియుండుట
యన కండ్లు మూసికొనియుండుట యనిభావము.
కండ్లు తెరిచుటకు కనుజెప్పలను బ్రయత్న
పూర్వకముగ నెత్తవలసి యుండును. నిదుర
విశ్రాంతికొరకై గల్గునది గాన శరీరావయము
లన్నియు తమతమ పనులను మాని విశ్రాంతి
కైకొనెడిని. అట్లే కనుజెప్పలను విశ్రాంతికై
వ్రాలును. అత్తఱినే శరీరభాగమునను ఉత్సాహ
శక్తి (Activity) మరుగుపడి యుండెడిని.
మేధస్సుయొక్క కొన్ని భాగములు విశ్రాంతికై
చైతన్యస్థితిని వదిలియుండెడిని. రక్తసాంపము
మొదలగు శరీరరక్షణ పోషణ కార్యములు,
ఉపరి మొదలగునవి కొన్ని యత్యావశ్యక

ములు పనిచేయుచుండుం గాని యివి అప్ర
యత్నముగ తమకార్యములు నెఱపుకొనం
గల్గునవి. అట్లు ఉపరితీయుట కేయాటంకమును
ఏప్రయత్నమును అక్కఱ లేదని ఎల్ల రెఱిం
గినదే. విశ్రాంతికై నిద్రించుట గాన వెలుతురు
కండ్లకుం గట్టముగఁ దొంచి కనుజెప్పలు వ్రాలు
టయు వాటి కవసరమని తోచవలెదు. ఇంక
నిశ్శబ్దస్థితి నిదుర కట్టి యవసర మనయే స్ఫురిం
చెడిని. ఏలయన శబ్దము నిదురనుండి లేపగల్గును.
ఇటీవల నిద్రించువానిచేవిలో రహస్యము జెప్పి
కలను గల్గింప నగునని కన్గొనబడినది. ఇదియు
శబ్దసంబంధముగనే యున్నది. స్వప్నము గాఢ
స్థితికిన్న క్కువ నిద్రయందు కలుగ దని
ఇదివఱకే కన్గొనబడినది.

నిదులు (నవనిదులు)— ౧ మహా
నద్రము, ౨ సద్రము, ౩ శంఖము, ౪ మహా
నద్రము, ౫ కన్ఘనము, ౬ ముకుందము, ౭ కుం
దము, ౮ నీలము, ౯ వరము.

నిద్రావగణము—నిద్రావగణము చూ.

నిద్రావగణము (కాశ్యపసంతతి)—

౧ నిద్రావగణమునందు ౧౮౧ గోత్రములు కలవు.
బోధాయన స్మాత్రోక్త గోత్రములు (౯౨).
౧ అగ్ని, ౨ అగ్నిశర్మాయణ, ౩ అప, ౪ అ
భూత్య, ౫ అవిశ్రేణ్య, ౬ ఆగ్రాయణ, ౭ ఆ
తప, ౮ ఆనురాయణ, ౯ ఉత్తర, ౧౦ ఉదర,
౧౧ ఉల్కాయని, ౧౨ వితిశాయన, ౧౩
బౌటవృక్ష, ౧౪ బౌదలి, ౧౫ బౌపవ్య, ౧౬
బౌసకాయన, ౧౭ కవి, ౧౮ కంసాలాయన,
౧౯ కామ్బలోదరి, ౨౦ కానలి, ౨౧ క్రోష్ట,
౨౨ కాశికేయ, ౨౩ కాందాయన, ౨౪
గన్ధేషు, ౨౫ గోమాయన, ౨౬ గౌరివాయన,
౨౭ ఛాగవ్య, ౨౮ చాన్దరి, ౨౯ చైల, ౩౦
జారమాత్య, ౩౧ జీవంత, ౩౨ దక్షిపాణి, ౩౩
ధర్మాయణ, ౩౪ ధూమలక్షణ, ౩౫ ధూమ,

31 ఘామాయణ, 32 దేవ, 33 దేవపాత, 34 దేవి, 35 నిధ్వవ, 36 నైధ్వన, 37 సంక్పాయనిక, 38 పంచాల, 39 పాధక, 40 పాలస్య, 41 పాస్య, 42 పింగాక్షి, 43 పాలవి, 44 బైదల, 45 భాగు, 46 భాలందన, 47 మాతర, 48 ముత్రిత, 49 మహాచక్రేయ, 50 మారాయణ, 51 మాజాలాయన, 52 మానవి, 53 మితకుంభ, 54 ముసల, 55 మేసాతకి, 56 పాభాణి, 57 రోహితాయన, 58 లాక్షాయన, 59 పాధకి, 60 పానకాణి, 61 విమత్స్య, 62 విషగణ, 63 వైకర్ణి, 64 వైకర్ణేయ, 65 వైశిఖ్య, 66 వైయకి, 67 వైశంపాయన, 68 వైశిష్టి, 69 శంఖామిత్రేయ, 70 శ్రీవన, 71 సామశి, 72 సాయస్య, 73 సావి, 74 సుక, 75 సురేభ, 76 సూణ, 77 సూప, 78 సూర్య, 79 సూలబిందు, 80 స్వేగ, 81 సానఘ, 82 సామ్య, 83 స్థాలకే, 84 హరిత్య, 85 హ్యద్యోగ, 86 హిరణ్యవాయన, 87 హిమాలయ.

కాత్యాయన సూక్ష్మోక్త గోత్రాలు (౪౫)
౧ అగ్నికర్మాయణ, ౨ అన్యకృత్, ౩ అన్వవాతాయన, ౪ అహిమాయణ, ౫ అగ్నియణ, ౬ ఉపత్పాయవి, ౭ ఔషధపత్రిమ, ౮ కాచాయన, ౯ కాశ్యహాయన, ౧౦ కైకశి, ౧౧ కైరజ, ౧౨ కాశీదక, ౧౩ ఖగద, ౧౪ గవ్యాయన, ౧౫ చక్రధర్మి, ౧౬ చేదు, ౧౭ చైకేత, ౧౮ త్రైకి, ౧౯ త్రైపణయ, ౨౦ దేవయాత, ౨౧ ద్విహాయన, ౨౨ ఘోషారహరేయ, ౨౩ పాణి, ౨౪ భాభూల, ౨౫ భావన, ౨౬ మాహూజ్య, ౨౭ మాత్మస్త, ౨౮ మానగ, ౨౯ మాషక, ౩౦ రతికాయన, ౩౧ వాత్స్య, ౩౨ వీరాధ్య, ౩౩ శత్రేహ, ౩౪ శ్రేయ, ౩౫ శీఘ్రిక, ౩౬ సరాగోజ,

౩౭ స్వవభ్రష్ట, ౩౮ సానుకృత, ౩౯ సానుభవ, ౪౦ సోమమూగ, ౪౧ హరితాయన, ౪౨ హస్త, ౪౩ హస్తాది, ౪౪ హస్తలాయన, ౪౫ హస్త్య.

మాత్స్యసూక్ష్మోక్త గోత్రములు (౪౬)

౧ అగ్రావ, ౨ అజీహాయన, ౩ అమి, ౪ కాస్తాయన, ౫ కీ, ౬ కాశీతక, ౭ యన, ౮ జానానాధ, ౯ నాగ, ౧౦ లాయన, ౧౧ పైలలేభి, ౧౨ పౌలి, ౧౩ విభృ, ౧౪ భృగు, ౧౫ భవనంది, ౧౬ ముసన, ౧౭ మారీవ, ౧౮ మాషడి, ౧౯ వసు, ౨౦ వాత్యాయని, ౨౧ శ్యామ, ౨౨ స్వ, ౨౩ సాసిస, ౨౪ స్వాస, ౨౫ హరితాయన, ౨౬ హస్తలాయని, ౨౭ హస్తిక, ౨౮ హస్తిత.

ఇతరగోత్రోక్త గోత్రములు (౪౭)

౧ కాండవాయన, ౨ కామేసానకి, ౩ కైజాలి, ౪ కౌరహ్య, ౫ చాక్రాయణ, ౬ జ్ఞానహస్త, ౭ నాగశిర, ౮ ప్రతిశ్రవ, ౯ పానామయ, ౧౦ ప్రాతిధేయ, ౧౧ భృగపౌరి, ౧౨ భిక్షిరి, ౧౩ వాహూకాయన, ౧౪ వేలని, ౧౫ శౌకయ, ౧౬ స్వాసశాంత.

ఈ (కశ్యప-నిధ్వవగణ) గోత్రములకు బ్రవరగూపములు ఎన్నిది కలవు.

౧ కాశ్యప, అవత్సర, నైధ్వన.

౨ కాశ్యప, అవత్సర, నైధ్వన, రేభ, రైభ.

౩ కాశ్యప, అవత్సర, నైధ్వన, రేభ, రైభ, శండిల, శాండిల్య.

౪ కాశ్యప, అవత్సర, అసిత.

౫ కాశ్యప, అవత్సర, శాండిల్య.

౬ కాశ్యప, అసిత, దైవ.

౭ కాశ్యప, అవత్సర, దైవ.

౮ శాండిల్య, అసిత, దైవ.

నినివే పట్టణము — ఇది టైగ్రిస్ నది ఎడమతీరమున నడితీరముననే ఉండినపట్టణము.

అస్సీయా రాజ్యములోనికి నుండును. మెస పోటేమియా దేశమునందు మసోల్ పట్టణమున కెదురుగనుండిన తావున నుండునట. పురిని జాటియుండిన కోటగోడల యిగము ౧౮౦౦ యెకము లుండినట్లు తేలుచున్నది. పట్టణము నకు ౧౫ ద్వారములు, పెక్కు బురుజులం గలి మూడుచేసలందు ఈపురియందు టైగ్రసునది లో చేరుకొను నొకపాటి చిన్ననదినుండి నీటిని నిండున కందకమును, నాలువచేసి టైగ్రసునదియే కందకముగ నుండియుండును. తూర్పువైపుగోడకు రెట్టింపుబలమియంబడెనని పోల్పుంబడుచున్నది.

జాటిపనిముట్లుగ ఆయుధములు గలవారు తొలుతను, లోహపుపనిముట్ల వాడుప్రజలు పిద పను, ఇట నివసించు చుండి రని తేలుచున్నది. వీరదేవతకు నినాయనిపేరు. ఆమె మత్స్యకా రమున నుండునది. ఆమెనుండియే వీరిపురికి నినివే అనిపేరు కలియుండునని తలంపంబడుచున్నది.

ఈదేవత కొకదేవళము నిర్మింపఁబడి యుం డను. క్రీ. ము. ౨౦౦౦ నాఁడు బాగు చేయించిరని తెలిసెడిని. ఆదేవత కింకను ఇష్టానుబిరుదనామ ముండెను. క్రీ. ము. ౧౮౦౦ సంవత్సరప్రాంతమున నిటకు మిటన్నియను లనం బడు ప్రజలు చేరి కాపురము కుదిరియుండిరినియు, క్రీ. ము. ౧౩౦౦ నాఁడు ఒకటవ పాల్యానేసరు క్రింద అసీరియనుజాతివారు దాడివెడలి ప్రవేశించి రనియు, ఈ అసీరియన్లుపతి పాల్యా నేసరుగారు కలా యనుతావున తనరాజధాని నేర్పటచుకొన్నను నినామత్స్యదేవతాదేవస్థానమును బాగుచేయించియుద్ధరించియుండెననియు పరిశీలనలు బయల్పటచినవి. ఎప్పుట క్రీ. ము. ౧౧౦౦ ప్రాంతమున అషూర్పల్కాలా యను పేరుగల ప్రభువు ఈ నినివే పురిని తనరాజధా నుగఁ జేసికొనె నట.

పిదప నీదేశము పాలించిన సెన్నాచెరబ్

ఒకరాజభవనమును, ఒకనక్షత్రశాలను (జ్యోతిషశాస్త్ర పరిశీలనాలయము) నిర్మించె నట. ఇటనే జోనాప్రవక్తసమాధి సుప్రసిద్ధమై యుండెనట. పట్టణమున దా హోదకపు కాల్వలు త్రవ్వించెనట. ఒకతోటను నిర్మించిరి. అందు విదేశపుచ్చెలు, జంతువులు, పెంపంబడు చుండిన వట. అరేబియాపత్తి ఇట చక్కఁగ పెరిగెనందురు.

పిదప ఎస్సార్వాడస్ నృపాలుఁడు నగరపు ఇటుకువీధులను వెడలుపుచేయించి వేటొకరాజ భవనమును నిర్మించె నట. సెన్నాచెరబున కుత్తరముగా అస్సూర్జానివాల భూపతి తన ప్రాసాదనిర్మాణ మొనర్చుకొని, అందు ఒక గ్రంథనిలయము నేర్పటచెను. అది కూనిఫారమ్ లైబ్రరీ అనంబడుచు నిప్పుడు బ్రిటీషుమ్యూజియమునం దున్నది.

ఇంతి వృద్ధిసందిన నినివే నగరము నశించి పాడుపడునని సహూమ్ జెఫానియా ప్రవక్త లిర్వూరును ప్రవచించుచుండి రట. మీడియను దేశస్థుఁడగు సైనెక్కిరీను దాడివెడలి వచ్చి కొంతగను, క్రీ. ము. ౬౦౬ లో బాబిలోనియా భూపతి నెబూపోలాసార్ను, నినివేపట్టణమును బడఁద్రొసి పాడుచేసి భంగ మొనర్చి రనియుఁ జెప్పఁబడినది. క్రీ. ము. ౪౦౧ లోనే ఎక్సనో

అనువాఁ డాపాడుమీఁదుగా ప్రయాణ మొనర్చె ననియు, పిదప నాపాడుదిబ్బలపై సస్సేనియనులు గ్రామములు నిర్మించుకొని రనియు పరిశీలనలు బయల్పటచినవి

నిన్న కుప్పా నేఁడు ఆల్లూ—ఆంధ్ర లోకో కి.

నిప్పుకోడి (Ostrich)—పెద్దపక్షి, గాని ఎగురఁజాలదు. దీనిఱెక్కలు ఎగురుటకు పనికి రావు. ఆఫ్రికాఖండము, అరేబియా, మెస

పొటేమియా దేశపు విజనప్రదేశపు బయళ్లలో నసింపెడిది. అడవిజంతువు. సాధువుగా నొనర్ప చనవుచేయ నగును. ఒకమనుజు విచ్చునక్కొంచుకొని త్వరితగతిగల గుట్టముకన్న నతి నేగముగఁ బర్విడఁగలడు.

పక్షి విదముగుల యెత్తు. మెడ ప్రత్యేకముగ మూఁ డడుగులు. పాదములందు రెండేసి షక్కులు. శరీరముతో పొల్చినతెటి చిన్నది యనిపించును. అడవులం దుండుట గానరాదు. గుడ్డను నేల పల్ల మొనర్చి అందడి, పగలు, ఎండవేడిమికి వదలి, రాత్రిలందు తిండిపెట్టి పైన గూర్చుండి పొదుగును. పగలు శీతలముగ నుండుతెటి తిండిపెట్టి పైనగూర్చుండుట ముఁ గలదు. అది తిండికి జనుతెటి తల్లిపట్టయుం బొదుగుచుండును. దీని వెండుకలు విలువగలవి గాఁ గుండు మొదలు ఆఫ్రికా ఖండముననే గాక ఆస్ట్రేలియా, అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములు, ఆఫ్రికా, అంతర్జాతీయ దేశములందు Ostrich Farms నాపింపింబడి పక్షులు పెంపఁబడుచున్నవి. ఐరోపాదేశపు శీతోష్ణసితి కీపక్షులు బ్రతుకఁజాల వఁట. (రిహ్యనిప్పుకోడి చూ.)

నిప్పును (డైనిప్పస్)—జపాన్ దేశము నకు వారిస్వభావయందు డైనిప్పస్ అనియెదరు. “డై” అనిన మహా యనియు, “నిప్పస్” అనిన మనము జపాన్ అనుచున్న దేశపు పేరనియు నర్థములు.

నిప్పును నీళ్లతో నార్పుట — నిప్పు కట్టపైనుండి గాని, రాక్షసబాగ్గుపైనుండిగాని, దూదిమొదలగు నితరపదార్థములపై నుండిగాని చమురులు (Oils) చాల వేడిగ నగుటవలనఁ గాని, గంధకము మొదలగు నగ్నిప్రమాదకర పదార్థముల నుండిగాని, లేక ఫాస్ఫరస్ మూలమునఁగాని మండుటకు ఆక్సిజెన్ (Oxygen)

కావలయును. లేకున్న అగ్ని ప్రజ్వలనలేదు. ఆక్సిజెన్ గాలియం దుండునది గాన గాలిలో సంబంధముండుట అగ్ని కన్యవసరము. యన నిట బహిష్కరించుచుపోవాయుమంద యని మనమున ముంచుకొనవలయును. ఇ కాక ఏవదాఁము కాలుచున్నదో పరిమితకీ తక్కువగాని వేడి తగులుటగూడ మాట కనసములే.

నీరు అగ్నిని తా నార్పలేదు. నూనె ఎక్కువ కాఁగి మండు నారంభించెనేని నీరు దానిని మఱిత ప్రజ్వలింపఁజేయునేగాని అప్పుజాలదు. అగ్నిపై నీరుచేయుపని యిది. అగ్నిపై నీరు పోయుదుమేని అది ఒకపొరవలె నానిమిషమున దనరి, బహిష్కరించునాయుమండలికని అయగ్ని కని తా నట్టిమై ఆక్సిజెనును రాకుండ నున్నచును. ఇతను అగ్నియందలి వేడిని జల్లార్చు మండకుండఁజేయును. ఈ రెండవనలు అగ్నిని ప్రజ్వలింపనీయఁ జాలకుండఁ జేసియు, వేడిని తగ్గించియు అగ్నిని జయించును. కాని నీరు తాను స్వతంత్రముగ నగ్నిని జల్లార్చ శక్తికలది కాదు. ఎత్తునను ఉదక సాహాయ్యముననే గొప్పగొప్ప యగ్నిప్రమాదముల నెదుర్కొన నగుచున్నది. నిజముగ నందు జరుగుపని యిది.

నిప్పు ముట్టుకుంటేనేగాని చెయ్యి చురుకదు—ఆంధ్రలోకొక్తి.

నిబంధరోగము — ఆయుర్వేద వైద్య శాస్త్రమున మలమూతావరోధ రోగమునకుఁ బేరు. నిబంధ మన వేఁపచెట్టునకును పేరుకలదు.

నిమిచక్రవర్తి—సూర్యవంశక్షత్రియుఁడు. (వైవస్వతమనువుచూ.)

ఈతఁడు గొప్పయాగ మొనర్చినవాఁడు. కారణాంతరమున వసిష్ఠ మహర్షికిఁ గోపము తెప్పించి ఆయనవలన శాప మంది, తానును ఆయనను శపించినవాఁడు.

శాపఫలముగ వసిష్ఠుని శరీరము బ్రహ్మమానసపుత్రత్వముఁ గోల్పోయి, కుంభసంభవుడై తిరుగ జన్మించి, తిరుగ వసిష్ఠత్వ మందెను. ఈతఁడును శరీరాంగముఁ గోల్పోయెను. అెప్ప పాటునకు నిమిష మనిపేరు గల్గుట నిమియుక్కజాపకార్యమే. ఈయన పేరుననే యని చెప్పఁబడినది.

నిమిత్తభావే నైమిత్తికస్యాప్యభావః ఇతి న్యాయము—చేసినవాడు (కర్త) లేకుండిన చేయఁబడెన యుఁ గూడ నుండదని భావము.

నిమి (రెండవనిమి)— పాండవసంతతి క్షత్రియుఁడు. తండ్రి వండ పాణి. పితామహుఁడు మహాచంద్రుఁడు. పుత్రుఁడు క్షేముఁడు, లేక క్షేమకుఁడు.

నిమిలిజమ్ (Nimilism)— విషాదేశమున లేకుండుట అనర్హత సోపలిప్తుల సిద్ధాంతము. ఒత్తిడి సహింపలేక తిరుగుబాటు నర్చనవారి కోర్కెలు ౧ వార్తా ప్లేకలందు ప్రాయు స్వాతంత్ర్యము, ౨ ఉపన్యాసములు, ౩ మతసంబంధమున సమానస్వత్వము, ౪ స్త్రీలకు సమానస్వత్వము, ౫ భూమి పరిజలకోణకనెసి సిద్ధాంతము. ఇవి ఏదీ సిద్ధాంతములు.

నిమి లేక నేమిచక్రుఁడు, నేమి, నిచక్రుఁడు— పాండవ సంతతి క్షత్రియుఁడు. చంద్రవంశము. తండ్రి ఆసీమకృష్ణుఁడు. పితామహుఁడు అశ్వమేధజుఁడు. కుమారుఁడు ఉక్రుఁడు. నిమి రాజధాని కౌశాంబీనగరము.

మఱియు సూర్యవంశక్షత్రియుఁ డొక నిమి కలఁడు. ఆతఁడు చక్రవర్తి. ఇత్యౌక్యుమహారాజు పుత్రుఁడు. పితామహుఁడు వైవస్వతసునుపు. కుమారుఁడు మిథిలుఁడు. ఏరు విదేహ దేశ

మేలిసప్తభువులు. ఈనిమి ఒక యాగ మొనర్ప వసిష్ఠుని బ్రహ్మమానసపుత్రుని పిలిచె నట. వసిష్ఠుఁడు రాక దేవేంద్రునికడకు వేలు పనికై యేగెనట. నిమి గౌతముని రావించి క్రొత్తు నొనర్చెనట. వసిష్ఠుఁడు తిరిగి “నీ వగ్గ హీనుడవగు” మని శపింప, నిమి “నీవు దగ్ధశరీరుడవుగ” మ్మని ప్రతిశాప మిచ్చెనట. ఉభయులు నట్లు శరీరములం గోల్పోయి, వసిష్ఠ మైత్రావరుణులకునుతుండుగ కుంభజుడై పుట్టవలసివచ్చె నట. నిమి తిరుగ జన్మింప నిచ్చగింపఁడాయెనట. నిమిష (అెప్పపాటు కాలము) మాతనినామముగ నేటికిని వాడుచున్నారు.

నిమ్ముఁడు (సురథుఁడు)— అత్తి, చంద్ర, యాదవ క్షత్రియుఁడు. తండ్రి అనమిత్తుఁడు. సోదరులు శిని, వృష్టి. అందు శిని కుమారుఁడు సత్యకుఁడు. వృష్టికుమార్లు శ్వఫల్కుఁడు, చిత్రకుఁడు. నిమ్ముని కుమారుఁడు విమూరకుఁడు.

నిమ్నోన్నతములు— ఏటిల్లూనుడుచూ.

నిమ్మగడ్డిచెట్టు— లా. Andropogon Citratis, Hemionitis Cordifolia ఆం. Lemon grass సం. సోగనికం. ఇంకను కటత్పణ, రోదిషత్పణయనియు వాడఁబడినది. కొందఱు కామాక్షిగడ్డి, కామంచిగడ్డి యనియు వాడుదురు. కొన్ని దేశములందు కామాక్షి పూరి, కామంచిపూరి (పూరి గడ్డి) అనుటయుం గలదు. ఇది పెద్దతుంగవలె నుండెడిగడ్డి. ఆకు సలిపి వాసన జూచిన నిమ్మకాయనాసనతోఁ గూడిన చక్కనిపరిమళము గల్గియుండును గాన పూఁదోలెలందు నాటి పెంచెదరు.

దీని సమూలకపాయము బలకరము. జ్వరమునం దిచ్చిన చెమటపట్టిచిజ్వరమునాపుటయే గాక మఱి యొకప్పుడు ఘుండు రానున్న

జ్వరముయొక్క బలము తగ్గించును. నిద్ర చేయును. బడలిక దీర్చును. విషూచిరోగుల కను కాలమై యుండును. సీరసము మాన్పును. ఋతుబద్ధము నివారించును. అజీర్ణశూల, కడుపు నొప్పి, కడుపులోబల్ల, గుండెలలో మంట, దగ్గు, దోషజ్వరము, సీరసము, నీళ్ళనిరేచనములు, రిక్తవాతము, వగర్పు, విదాహము, హృద్రోగముల నడంచును. నిమ్మనూనె (తైలము) మర్దన నొప్పుల నివారించును.

నిమ్మచెట్టు—లా. Citrus Bergamia, Citrus acida—ఆంగ్ల. Lime Tree. సం. జంబీరక, జంబీరకక, దంతాఘాతక, వక్త్రోశోధనమ్, వక్త్రోశోధి.

గజనిమ్మకు సంస్కృతపు పేరు. దంతహరకక. తియ్యనిమ్మకు సంస్కృతపు పేరు. మధుజంబీరక.

నిమ్మచెట్టు తియ్యనిమ్మ యనియు, పుల్లనిమ్మ యనియు రెండు ముఖ్యభేదజాతులు కలది. తియ్యనిమ్మయందు పెద్దకాయలఁ గాచు జాతికి అటవమున 'సాత్తుకుడి' యందురు. పుల్లకాయలలో పెద్దకాయలఁ గాచుజాతికి గజనిమ్మ యందురు. నిమ్మకాయలలో కోలవాటపు కాయలం గాచుజాతికి పుట్టనిమ్మ యందురు. ఇవి పులుపుకాయలేగాని తీపిజాతి గానరాదు. ఇంకను తీగనిమ్మ యనియు, అడవినిమ్మ యనియు రెండు అధమపుజాతులు వేరుగఁ గలవు.

నిమ్మకాయలరసము కడు నానోగ్యకరమని ప్రాకృత్సమదేశములందలి పండితులు పరిశోధనలవలనఁ గనిపెట్టి పొగడుచున్నారు. విస్తారము స్పానియా దేశమున నిమ్మ పెంచఁబడుచున్నది. ఆంధ్రదేశమునందు సర్వత్ర నీరుగల చోట్లను, విస్తారముగా పశ్చిమగోదావరీమండలమున పాలకొల్లుప్రాంతములను, దక్షిణదేశమున తంజావూర్ మండలమున అయ్యంపేట పరిసర

ములను వృద్ధి నొందుచున్నవి. నిమ్మకాయలందు పెద్దవి శ్రేష్ఠ ముందుట. చిన్న జాతి రసముతిక్కువ జాతి. అధమపుని.

నిమ్మపండ్లరసము త్రిదోషములను హరించి, ఆఁకలి నభివృద్ధిపఱచి, విరేచనము వెఱిలించి, ఆనోగ్యము గల్గించు ననియు, త్రిదోషము నడంచి ప్రైశ్యశూలల నివారించి నిమ్మను పరిశుభ్రపఱచి నిశాను విటచి వాంతి రాకుండ నాచి సముద్రస్రవజ్ఞు (Sea sickness) రాకుండఁ గాచాడు ననియుఁ జెప్పఁబడినది.

నియతి—మేరుపుత్రిక. విధాతభార్య.

౨ నియమము (అంగయోగము)
౧౦ విధములు—నియమము, నియతి, నియమితుకొను దీక్ష, దశవ్రతములు— ౧ జపము, (చేయుచుండుట), ౨ తపము (శరీరమునకు వేడి గల్గించుటమూలమున లఘుపుగ నొనర్చుకొనుచుండుట), ౩ దానము (కాంతను తగ్గించుకొనుచు త్యాగమున వెనుదీయుట), ౪ వేదాంతశాస్త్రశ్రవణము (వేదాంతరహస్యములను వినుచుండుట), ౫ ఆస్తికృతానము (దేవునిగూర్చి సంశయమువీడుట), ౬ వ్రతము (వీలగుసంత నటనను జీవనము నియతులచే నడుపుట), ౭ ఈశ్వరపూజనము (భక్తి గల్గియుండుట), ౮ యదృచ్ఛాలాభసంశోషము (కల్గినదానికి సంపీరించుట, దురాశ వనలుట), ౯ శోధ, ౧౦ లజ్జ (దంభము మానుట). (అష్టాంగయోగములు చూ.)

నియాన్ వాయువు (Neon Gas) — ఇది గాసియస్ ఎలిమెంట్ అని చెప్పఁబడినది. Atmosphere నందు 80000లో నొక పాలుగ నుండును. Argon నందు లభించు చున్నది. దీని కీ. వె. 1898 లో Sir William Ramsay అను రసాయనశాస్త్రవేత్త కనిపెట్టెనట.

నియాన్ వాయువు నివసన గొట్టముగుండా విద్యుచ్ఛక్తిని నడిపి యవ్వల దీపము వెలిగించిన మంచుగుండా వొచ్చుకొనిపోవు దీప్తి కిణములు గల వెలుగిచ్చు నుమరు. దీని Chemical symbol Ne అనియు, Atomic weight 20.2 అనియు, Atomic Number 10 యనియుఁ జెప్పబడినది.

నియో క్రిస్టియానిజమ్ (Neo Kristianism)— క్రైస్తవ దేశమున (కీ. శ. 1782-1854) పాగొలియున కేంద్ర మనునయునగు వ్యక్త్య పితృహామము లేనిదే ముగ్ధ దనము నివారము లుమరు దేశీయత. అంతయును. గ్రహసంప్రదాయము ననుసరించి దేశాశ్రయము దైవము నూతనవ్యక్తి నచ్చి నపుడు Neo అనగా కొత్తది అను వర్ణముతో

నియోగులు-(అంగ్లభాషాగులుమా).

నియోడైమియమ్ (Neodymium)— ఇది Cerium group పటం చెందిన Rare Earth metal లు చెప్పు బడినది. దీని Chemical Symbol Nd అనియు Atomic weight 144.3 యనియు, Atomic Number 60 అనియు, Specific Gravity 6.956 అనియు, Melting point సుమారు 1500° C అనియు, 84 డిగ్రీల వేడి అనియు చెప్పబడినది. కీ. శ. 1885 లో Auer Von Welsbach అను వసాయన భాస్రవేత్త Didymium నుండి వేరుపఱచి వెల్లడించెను.

నిరంజన నది— నిరంజన లేక నీలాజన నది ఒకటియు, మోహననది యొకటియు (చిన్న నదులు) కలిసి ఖల్లణీనది యనంబరగి గయాపట్టణము పక్కగా ప్రవహించును. ఇందు నిరంజననది హజారీబాగుజిల్లాలో సిమే రియాకడజన్మించునది. ఎత్తగువర్షతమలమధ్య

దొరలుచు లోతుగఁ గోయఁబడిన పల్లము గుండా ప్రవహించుచుఁ జని హజారీబాగుజిల్లా లోని మాలుడా యనంబడు తావుకడ (ఫ్రతా నుండి ౬ మైళ్లు) చాలఎత్తునుండి క్రిందికి జల పాతమై దిగజూటి, బహుదూరము వినిలించు గొప్పధ్వని చేయుచు నగ్నియు ముందునకు నడిచి బుడగయ కెనుగుగ రెండుపాయలుగ జీలి పోవును. అందు ద్వదగు తూర్పు భాగకు నీలాజనము లేక నిరంజనముని పేరు.

రెండినదియగు మోహనయందు నిశ్చరా యనంబడు చిన్ననది సంగమించి, రెండును గలిసినతోడ ఖల్లణి యనంబరగి గయా పట్టణము పక్కంబడి ప్రసరింపఁజేసి.

నిరంజననది (ఫల్గుబీనది)— దీనిని నూచ్చిన ప్రాంతము పలుతావులందు గలవు. అన్ని పురాణము ౧౧౬ అధ్యాయమునను, మార్కండేయ పురాణము ౫౭ అధ్యాయ మునను, ఇంకను పెక్కుబౌద్ధమతి గ్రంథము లందునను గాననగును.

నిరమిత్రుడు— అత్యంత చంద్ర పూరు కునుసంతతి క్షత్రియుడు. పాండవపక్షుండుగు నకులుండు తండ్రి. చేదిదేశపురాజపుత్రునిగు రేమచుతీదేవి తల్లి. భిన్నోదకసోదరుడు శతా నీకుడు. మగధరాజవంశము. బాహుద్రాధనం తల్లి క్షత్రియుడు. తండ్రి ఐతావు. పితామ హుడు శుశ్రూషువుడు. పుత్రుండు సుర. తుడుగాఁగల నిరమిత్రుడు పోకోకడుగలడు.

నిరర్థకజాతి నామములు— అంధభాష యందుఁ గొన్ని పదములు క్రిమికీటకాది కొన్ని జాతులనామములు చెప్పబడినవి. అవి కుమ్మరి పురుగు, వడ్కింగిపిట్ట, గొల్లభామ, మాలకాకి, చాలెపురుగు మొ॥

నిరర్థకౌన్మత్యనామములు— అంధభాష యందుఁ గొన్ని పదములు నిరర్థకౌన్మత్య

పదములను తమ పేర్లకు ముందు కల్గియుండును. అవి నేటిబీరకాయ, పుల్లగుమ్మడికాయ, బంగారు చుప్పక, లక్ష్మీదేవిపురుగు, సీతాకోకచిలుక, కేటివొండకాయ మొదలగునవి.

నిరశనార్కవృత్తము -- పాదమూలముల ముందు సుకీలలగు స్త్రీలు మాఘమాసమున ఆదివారములందునకు, శుద్ధపక్షము అనగా పక్ష పట్టమిదివమునకు, అపక్షపక్షాదులనుమాత్రము తిసి అశవము దినతో నూనతి పూదలించి సూర్యుని బూజించుదురు. (నిరశవృత్తి చూ.)
చిది కంఠన అపక్షభాగములు యు పనుట కలదు. సప్తవాధానముగ మాఘపాది వారములనో పని యనుట కలదు.

నిరాణిగోత్రము—(జనునన్ని నాస్తి గణము చూ.)

నిరాస్కృట (పాతాళపురము, హైదరాబాదు)— ఇప్పుడు సింధుదేశమున ఉదరాబా దనిపేరందిన పురమున కిది (నిరాస్కృట) యనియు, అదిని పాతాళపురమనియు పిలువనికా సాంతివాసులందురు. (సింధుదేశముచూ.)

నిరామజ్వరము— ఆయుర్వేద వైద్య శాస్త్రమున పక్షపైస జ్వరమునకు పేరు.

నిరామయస్య కిమాయుర్వేదవిదేతి న్యాయము సుపూర్ణావోగ్యము కలదికి ఆయుర్వేదవైద్య విశాదునితోఁ బని యేమి? యని యర్థము. అననము లేదని భావము.

నిరిజచెట్టు— (నెరిచెట్టు చూ.)

నిరుక్తము— నిరుక్తము వేదానుబాధముగ వేదాంగముగఁ జెప్పబడిన గ్రంథము. నిరుక్తమన నిర్వచన మని యర్థము. న్యాయకణమువలన సాధ్యము గాని వ్యుత్పత్తులుగల శబ్దములను సాంప్రదాయము ననుసరించి వినయించి నిష్కర్షగఁ జెప్పట యని భావము.

నిరుక్తమునకు భాగవత మొదలగునవి పూర్వాచార్యులుగ నూహ్యర్థిచేఁ దలచింపబడినది. మరియు వేదములందలి గ్రాహ్యమున నుపవలబడిన వినియోగము మే గూఢానుగింపబడిన భాగవత స్వరూపశాస్త్రమునకు వైదికవినియోగము చేయబడినది. అదిని నిరుక్తమున నూహ్యములుగ నచింపెను. కాని కేవలనిరుక్తమున భావము చూపదు. భాగవతమున కావ్యపద్ధతి వేదమునకు భాగ్యమునము.

భాగవతమున నిరుక్తమునకు వినియోగమున్నది. ఈ గ్రంథమున నూహ్య భాగ్యములు కలవు. ఇదిగాక వర్ణిస్తా న్నాయములు రెండు విధికిఁ జేర్చబడినవి. ఈ విధుల గ్రంథము

వ్యక్తత ఋజువాక్యభ్యయు, దేవ జయవ్యక్తత మగు వేదాక వ్యాఖ్యయు కలవు. ఈ గ్రంథమునందలి “సమామూయ న్నమామూయితి” అను సూత్రమే బ్రహ్మయజ్ఞాంగముగ నున్నది.

నిరూప క్షత్రియులు— (నిరూపకాక్షత్రియులు చూ.)

నిర్జలైకాదశి— క్షేపశుద్ధికాదశి. (పాశు గలు చూ.)

నిర్మలక్షేత్రము— బొబ్బిలై బకోనా ట్రిలిండిమా రెయిల్వే బేసిన్ గోడు స్టేషనునకు పశ్చిమముగా నైదుమైళ్ళ దూరమున నిర్మిలక్షేత్రముకలదు. ఇట నెలమిది దేవాలయములు, శంకరాచార్యస్వాములతో నొకరి సమాధియుం గలదు. ఇట శాస్త్రకమాసమున గొప్పయూత్సవము జరుగును.

ఇచటికిఁ గతిపయదూరముననే జన్మపవర్గతముపై నొకయూవకుని నైదుగుహలు కలవు. అవి పాండవులగుహ లందురు. ఇట పశ్చిమితి దైవమును వాఙ్మలు పూజించుటవలన సంతానవంతు లగుమని ప్రతీతి కలదు.

పేసినోడ్డు నేషనుకడనే యున్న తూంగార్ పర్వతము సమశీతోష్ణప్రదేశము. ఇట వేసవి నివాసములు జరుగును. ఇది అరణ్యప్రదేశమై యుండును.

నిర్విషమూలిక — ఇది హిమాలయ ముపై బడరీకేదార్ ప్రాంతమున గలదనియు, దీనికి విషవారణే, అపవిసా, విషవారణే, విషపిన్న అనుపేర్లు కలవనియు, ఇది అనేక విషములను హరించుననియు, తుంగవలె నుండునని యుఁ జెప్పఁబడినది.

నిర్వేరిణిగోత్రము -- (అగస్త్యిడపగణము చూడుడు.)

నిలుకడలేనిమాట నీటలోనిమాట - (నీట ప్రతిఫలించిన మూటయొక్క - ఛాయ యని భావము) అంధ్రలోక్తి.

నిలుచుటకు తావు దొరికితే కూర్చుండుట కాలోచింప వచ్చును — అంధ్రలోక్తి

నివధితగోత్రము -- (అర్హిషి) పేణగణము చూడుడు.)

నివాతస్థితధీపన్యాయము — గాలి లేని చోటనుంచిన దీపకళికవలె ననిభావము. అనఁగా నిర్బాధకముగా జీవించుట యనిభావము.

నివారానది — ఇప్పుడు నీరా యనెಂಬరఁ గుచు భీమానదియందు సంగమించు నదిగా నున్నది. పడమటికనుమలందు జనించెను. పద్మపురాణ-స్వర్గ ఆది. 3 యందున దీనివర్ణనకలదు.

నివాస స్థలములు (House sites) -- నివాసస్థలముల గొప్పసముదాయమును సగరమనియు, సాధారణముగ పెద్దదిగా నుండిన పట్టణమనియు, తక్కువగా నుండిన గ్రామమనియు, అత్యల్పముగానుండినదానిని కుగ్రామమనియు ననుచుందురు. ఎందె నను ఒకబాట

కిరుదెసలం దున్న నివాసములను వీధి యందురు. నివాసము లాదికాలమున భరతదేశమునందు తృణము (గోగ్రాసమునకును), కాష్ఠములు (వంటచెఱకునకును), జలము (దాహస్నానాద్యుపయోగమునకును) సమృద్ధిగ లభించు తావులందు నివాసముల నేర్పఱచుకొనుపద్ధితి యుండెడిది. ఇప్పు డట్టి దృక్పథము మాటి సౌఖ్యము నంతగా పాటింపక ధనాన్వితసాధనము లగుతావులందు పట్టణము లేర్పడుచున్నది.

భరతదేశమున ప్రాముఖ్యము గల్గుచున్న తావులందు, పట్టణములు గాకున్న గ్రామములైన నేర్పడుటయు, అదివఱకే గ్రామ మటనుండిన నది పెరిగి పట్టణ మగుటయు, అదివఱకే యట పట్టణముండిన నది పెరిగి పెద్దది యగుటయుఁ గాననగుచున్నది. ప్రాముఖ్యమన

కార్యాలయములు, న్యాయస్థానములు స్థాపించుటయు, సముద్రపుటోడల నిలయస్థానము (హార్బరులేవు) స్థాపించుటయు, ఇనుపబాటలకుఁ గాని, బండబాటలకుఁ గాని, మోటారు సర్వీసులకుఁ గాని సంధిస్థానముగ నేర్పడుటయు, పడవలు నడుచు కాలువలకు సంధిస్థానముగఁగాని, మొగగాఁ గాని, రెండునుగూడఁ గాని ఏర్పడుటయు, ఆకాశవిమానములు నడుచు మార్గముల కూడలిగఁ గాని, మొగగాఁగాని, ఏర్పడుటయు, వర్తకుల నాక్షరింపఁ దగిన సులలు మొదలగు కూటము లేర్పడుటయుఁ గల్గిన తావులందు కొద్దిగనో గొప్పగనో అభివృద్ధులు గాన్పించుచునే యున్నవి. అనఁగా నివాసస్థలములసంఖ్య యధికమగుచునే యున్నది.

ఇంక నన్య దేశములందు ఇతరఖండములందు దీప్తితి యెటులనున్నదియు నిట వివరించి ముగింతుముగాక. సర్వసాధారణముగ శివరదేశములందు దిట్టి పరిస్థితుల సందర్భమున నొకపాటి పెద్ద గ్రామము నైనను పట్టణ మనియే వాడు.

చుందురు. పడవలు నడువదగిన బోతుగల నదులనే నదులుగఁ బరిగణింతురుగాని, నీరు తక్కువగల నదులను నదులుగఁ బొలిపరు. ఈరెండు సంగతులును మనస్సునందుంచుకొనఁ దగినవి.

పట్టణములు నదులనంటి యున్నవి, మార్గముల నంటియున్నవి, చేతిపనులవలన ప్రాముఖ్యమునందినవి, వర్తకమునుండి ప్రాముఖ్యమునందినవి యని నాల్గు విధములుగఁ జెప్పదురు. కొండలు వర్తకప్రాముఖ్యమును వేరుగ వివరింప నక్కఱలే దనియు, వర్తకసంబంధమే లేకున్న ప్రైమూడింటికినిస్థానమేయుండదనియు, ననిరి. అందు నదుల నంటియున్న పట్టణములు:

౧ దూరమునుండి యరుదెంచిన సరకులను ఓడలనుండి కాలువపడవలలోనికిఁ గాని బాటలపై బండ్లు లారీలపైఁ గాని, ఇనుపదారి బండ్లలోఁగాని ఎగుమతిదిగుమతు లొనర్చుట, సరకులను కొనుట, అమ్ముట, ఇతరులకై మధ్యవర్తిగ నుండికొనుగోలుకార్యములొనర్చుట మొ॥పనులు చేయు వర్తకస్థానము లున్న పట్టణములు.

౨ నదులపై వంతెనలు, వానధులుఉన్న లేక ఉండఁదగిన పట్టణములు (Bridge Towns.)

౩ నీటిధారల శక్తిగొని యంత్రముల నడుప వీలగుతావులు (Cataract Towns).

౪ అనేకనదుల నడుమను, కొండలపై ననున్నవి (Defence Towns).

౫ నదీసంగమస్థలముల (వాణిజ్యాది సౌకర్యముల) కు నేర్పడినవి. (Confluence Towns.)

మార్గముల నంటియున్న పట్టణములు:—

౧ పెద పర్వతపంకుల కవ్వలిదేశములకు వర్తకపుసరకులగ జేర్చు బాట లాపర్వతపంక్తి దాటఁదగిన కొండలోప లేక కనుమ మార్గము నంటిగాని, దానికిం గతిపయదూరమున నర్హస్థల

మున కట్టబడిన పట్టణములు. (Mountain pass Town

౨ జలసాగులం దాటుతావునఁ గలవి. (ఇగ్లాండు దేశపు వోనరు వాటిని) (Ferry Towns.)

౩ వీనెన ఇతిరవృత్తులకాస్పదమైనతావు దేశ్యుడిన పట్టణములు. గమలు వ్యాపకము గలతావులందలివి.

౪ హాస్యముల సంబంధపట్టణములు. ఇంక చేతిపనులవలన ప్రాముఖ్యమునందు పట్టణము లొకాపనుల కవసరమగు ముడిసరకులు (Raw-materials) దొరకుచు, సులభముగఁ జేరుటకు నడుపాయములు గలతావునందుఁ గట్టబడి యుండును. వాటిని Industrial Towns అనియెను.

నివృత్తినది—మెనపొటిమి రూ దేశమున అస్సీరియా (శాల్మలిద్వీపము) యూఫ్రేటీస్ అనుపేరం బరంగుడు నదిగా పోల్చబడిన నది.

దీనిప్రశంస బ్రహ్మాండ పురాణము ౫౩ అధ్యాయమునఁ గాననయ్యెడిది.

నివృత్తిదేశము—(నంగ దేశము చూ.)

నివాసములు—ముషి. ఈతనియాశ్రమము

వింధ్యారణ్యమున నుండెను. అం దొకచెట్టుపై సంపాతియు, జటాయువు ననుపక్షులు నసింపుచుగడువవి. అవి మొకతటి సూర్యునివై పుమింటి కెగయ, జటాయువు మూర్ఖిల్లి జనస్థానము నందునను, సంపాతి తెక్కలు కాలి తిరిగి నివాళరాశ్రమమునను పడవంటి. నివాళరుడు సంపాతి నాదరించి, శ్రీరాముని కాపన సంభవించునట్టి వారిమనుష్యుల కా యాపదసంగతి నెఱుంగఁ దెప్పినకథన, నీతెక్కలు మరల మొలచునని యోదార్చెననియు, నీతను గానముడు కొనిపోయిననాఁత ఆంజనేయూదులకు సంపాతి తెల్పితెక్క లున్నవిలెననియుఁ జెప్పఁబడినది.

మతియు నిశాత్రియము డెనుపేరు చుండునకుం గూడఁ గలదు.

నిశాత్రియము—ఆయుర్వేద వైద్యశాస్త్రమున నాదావసువు, కస్మాదీపసువు, మాన్య పసువులకు పేరు. నిశాద్వయ మన నాదా వసువు, మనమపసువులకుం గలదు.

నిశాని. వ్రాలు. సంతకము—మనభర తదేశమున పత్రిములందు (ఏదస్తావే జైసను పత్రిమే) వాసియిచ్చిన నా తనుపేరు వ్రాయుట మూలమున సంతక మొనర్చు నాచారిము కలదు. సంస్కృతభాష వ్యాపకమునం దుండిన నాని శాసనములయందు పేరునకుం బిదప “స్వవాస్త మమ” అని చేర్చుచుండిరి. మధ్య కాలమునఁ జేగులకుం బిదప వాల్లు అని చేర్చుచుండిరి. ఇది దస్కతు లేక సంతకము. ఇంక వాల్యఁజాలనివారు ఏదేని యొకగుర్తు నావర్తిమస్తై లిఖింప, లేఖకుఁడు సాక్షుల యె దుట “కలము ముట్టిన నిశాని” అని పత్రిము సీయిచ్చినవానిపేరునకుం బిదప చేర్చుచుం డును. ఇంకను ఎడమచేతి బొటనవేలిముద్రను సిరాతో నం దంటించు నాచార ముండుట (Thumb impression) గాననగును.

బొటిపసీమలందు తొల్లి చదువ వాయనే రనివారు కలముతోనొకసిలువను గుర్తుగ లిఖించి తమకీలును సిరాతో అద్దుచుండి రట. సిలువ క్రైస్తవమతపద్ధతి ప్రమాణముగను లేక ఒప్పు దలగను, కీలు (Seal) స్వంతగుర్తుగను నుండి నవి. మధ్యకాలమున సిలువను (Cross) లిఖించి తనపేరును వాయుట (సంతకము చేయుట) యాచారిముగ నుండెను. ఇక్కాలమున సిలువ వ్రాయుట తగ్గి పేరువ్రాయుటతో (సంతకముతో) పూర్తియగుచున్నది. చర్చినంబంధమగు పత్రి పత్రిమునందు సంతకములకుముందు సిలువను

మానక వ్రాయుచుండుట నేటికిని నిలిచి యున్నది.

నిశాయనగోత్రము—(ప్రేయగణము చూడుడు.)

నిశేధసూర్యదర్శనము—(ఉత్తరద్రువ మహాసముద్రము చూ. నార్మకేప్ అగ్రము చూడుడు.)

నిశ్శంక కొమ్మనకవి—అంధోకవలలో నాదికపులలో నొక్కొకడుగఁ బుంగిజేరిపఁబడిన వాఁడు. ఈతఁడు రచించినది శివలీలాపలాసము. ఇక్క-వింగూర్చి యంతగాఁ దెలియఁగాకున్నది.

నిశ్శబ్దతాళము—(తాళములు చూ.)

నిశ్శబ్దమార్గక్రియలు—(క్రియాపాఠము చూ.)

నిశ్వాసాసనము—యోగ శాస్త్రమునఁ జెప్పఁబడిన యాసనములలో నొకటి. కాళ్ళను ముందునకు నిలుపుగాఁ జూచి, మడమల భూమి కానించి, పాదమును నిలువఁజేసి, రెండుమడమలను రెండు బొటనవేళ్ళను దరిజేర్చి, పైకి నిలువఁబెట్టి కూర్చుండుట. ఇందువలన శరీరము నకు బలముకల్గి శ్వాసగతి నిలుచునని చెప్పఁ బడినది.

నిశ్రేయసగుణమార్గములు—నిర్వృం ద్యము, ౨ నిత్యసత్యత్వము (నిజాయితీ లేక సత్యవ్రతము), ౩ నిర్వోగము (కోర్కులు లేకుం డుట), ౪ ఆత్మజ్ఞానము.

నిషధదేశము (నవనాగ)—గ్వాలియరు పురమునకు వాయవ్యదిశగా నలుబది మైళ్ల దూరమునఁగల నార్వార్, అనంబడు పురమును నిషధపురముగఁ బోల్చియున్నారు. ఈప్రాంత దేశము నిషధదేశముగా నుండియుండనోపు. తొల్లింట దీనికి నవనాగ దేశమనియుం బేరుండె నని తెలియు చున్నది. సర్వసాధారణముగ

కొంచె మెక్కువ తక్కువలతో మార్వారు దేశము నిషధదేశ మని తలంపఁ బడుచున్నది. నార్వార్ పురము నలపుర మనుమాటయొక పరిణామరూపమా యని తోచెడిది.

ట్రాసెన్ పండితుఁడు బీరారునకు వాయవ్యదిశగా నిషధదేశ ముండననియు, బర్లెన్ పరిశోధకుఁడు మాల్యవక్త దక్షిణముగ నిషధ యుండననియు పరిశోధనలవలన ఫలితముగఁ దెల్పిరి. మహాభారతము, వనపర్వము, ౫౩ యందు నిషధదేశ ప్రశంస కలదు. నిషధ యన బురదనేల లేక శౌకనేల యనఁజుదు. పరిపాలకులుగ నిషధదేశ సందర్భమున నలమహారాజు పేరును దమయంతి పేరును నెఱుంగనివారు మనయార్ధధదేశమున లేనేలేరు.

తొల్లింటి నిషధదేశ వాసులను ఇప్పటి భీలులుగ పోల్చుచున్నారు. వారు తఱచుగ నితరులచేఁ దఱుముఁబడుచు దక్షిణదిశగా మాల్యదేశ పశ్చిమభాగపు కొండలకు, ఖండ్ దేశములోని కొండలకు వింధ్యనగరమునందలి సామ్రాజ్య వింధ్యపాదపర్వత భాగములకు, మాహీ, తపతీ, నర్మదా నదీతీరములకు నడిచి యటఁ జేరిరిని Malcolm's Memoirs of Central India Vol 1, Page 452 యందుఁ జెప్పఁబడినది.

నిషధపర్వతము (కులపర్వతములు చూడుడు.)

నిషధుఁడు—అత్రి, చంద్ర, యదు, కరు సంతతి క్షత్రియుఁడు. తండ్రి కరుమహారాజు. సోదరులు పరీక్షిత్తు, సుధనుస్సు, జహ్నువు.

ఈతనినుండి ఈతఁ జేలిన దేశమునకు నిషధదేశ మనిపే రయ్యెను.

నిషాత్ బాగ్ ఉద్యానవనము—(కాశ్మీర దేశపు సుప్రసిద్ధోద్యానవనములు చూ) 210

నిషాదస్థపతిన్యాయము—నిషాదులలో నధిపతికి స్థపతి యనిబిరుదము కలదు. ఇచట నిషాదులకు స్థపతి యనియు, తాను నిషాదుఁడనియు నర్పింపబడును. కాని కల్యాణహితమునఁజేసి పునరుక్తి కాదు.

నిషాదుఁడు—తండ్రి వేనుచక్కనర్థి. తల్లి సునీధ. సోదరుఁడు వృణుచక్రవర్తి. పత్నినది నిషధరాజ్యము. (ఉత్తిరపంచాలము చూ.)

నిషేధములు—నిషేధింపఁబడినవి. నిషేధమాన తగినవి యగుము. ఇట్టివి వేర్వేరు కార్యములకు వేర్వేలు నిషేధములు చెప్పఁబడినవి.

రాజ్యపాలనయందుపక్షపాతియు నిషేధము. ఉద్యోగ నిర్విహణమునందు లంచగొండితనము నిషేధము.

సంఘసామ్యరణమునందు తా నాచరింపకుండుట నిషేధము

వర్తకమునందు అబద్ధములాడుట నిషేధము. దానమునందు ప్రతిఫలాపేక్ష నిషేధము. యుద్ధమునందు అప్రమత్తత నిషేధము. సన్యాసమునందు కోపము నిషేధము. ధన్యాసమునందు దురాశ నిషేధము. వైద్యమునందు దశధ్యము నిషేధము. జ్ఞానమునందు ఆచరణలోపము నిషేధము. జ్ఞానరాగ్యమునందు పట్టుదల నిషేధము. భోజనమునందు మితి లేకుండుట (అబ) నిషేధము.

కార్యాచరణమునందు బద్ధకము నిషేధము. తపస్సునందు నిశ్చలత లేకుండుట నిషేధము. యాచనయందు దసంతృప్తి నిషేధము. ప్రసంగమందు పరుషవాక్యములు నిషేధము. సభలయందు మితభాషిత్యము నిషేధము. గురుత్వమునందు కనికరము లేకుండుట నిషేధము

అనురాగమునందు మితిమీరి యుండుట నిషేధము.

గమనమునం దజాగ్రత నిషేధము

ఆరాధనయందు భక్తిహీనత నిషేధము.

సేనకావ్యత్రియందుద్రోహచింత నిషేధము.

గౌరవము లందుటయందు దుఃఖాంభావము నిషేధము.

తెక్కించుటయందన్యాలోచనమునిషేధము

ప్రత్యుత్తర మిచ్చుటయం దనాలోచన నిషేధము.

నిష్కము— నాల్గు మాషముల పరిమాణము.

నిష్కామము— ఇది సంగీతశాస్త్రమందలి క్రియాప్రాణములలోని మార్గక్రియయందలి నిశ్శబ్దక్రియలలోనొకటి. (క్రియాప్రాణముచూ.)

నిష్కలస్వప్నములు— ఇంతదనుకఁ జెప్పఁబడినవి శుభాశుభ స్వప్నములు రెండును సఫలస్వప్నములు. ఇంక నిష్కల స్వప్నములు ముదిమి మిగిలినతఱి గల్గునవియు, శోకభయాదులవలన గల్గునవియు, ఆకలిదప్పలవలన గల్గునవియు, మూత్రపురీష ప్రకోపనిరోధాదులవలన గల్గునవియు, దివాస్వప్నములు నిష్కలములు.

దోషజ లేక రోగసేతుస్వప్నములు—

వాతప్రకృతితత్వములకు ఆకాశ గమనము, ప్రచండవాయువు, నల్లనిరంగు తఱచుగ స్వప్నమునఁ గాననగుచుండు ననియు, పైతృప్రకృతి తత్వములకు మనుష్యులు, బంగారము, రత్నములు, సూర్యాగ్నులు, దీపములు, జ్వాలలు, మెఱపులు స్వప్నమునఁ గానంబడుచుండు ననియు, క్లేష్టప్రకృతి తత్వములకు చంద్రుఁడు, నక్షత్రములు, తెల్లరంగు, సముద్రతరణము, జలములు స్వప్నములం దగపడుచుండు ననియుం జెప్పఁబడినది.

౧ రాజయక్షుఁడు (క్షయరోగము) శరీరమునందంకురించి యుండుతఱి గల్గెడి స్వప్నములు: గాడిద, బంట, కుక్క వీటపై నెక్కుట స్వప్నమునఁ గలిగెనేని క్షయరోగ మంకురించి యున్నదని గ్రహింపవలయును.

౨ రక్తపైత్యరోగస్వప్నములు—లక్కరంగు, ఎఱ్ఱనికాకాశము, స్వప్నమునఁ గాననగుట.

౩ రక్తరోగస్వప్నములు— ఎఱ్ఱనిరంగు, ఎఱ్ఱని వస్త్రములు, పుష్పములు, ఎఱ్ఱనిస్త్రీలు స్వప్నమునఁ గనఁబడుట.

౪ గుల్మరోగసేతుస్వప్నములు— కడుపు నొప్పి, అపస్మారము తనకుఁ గల్గినట్లు, అస్త్రరోగము సంభవించినట్లు, గోఘ్న నల్లవడినట్లు స్వప్నమగుట, ఘోమ్యున లతలు మొలచినట్లు కల గనుట.

౫ కుష్ఠరోగలక్షణస్వప్నములు— దిగంబరత్వము, దేహమున నెయ్యి రాచికిరిసెట్లును, ఘోమ్యుపై పద్మముజనించినట్లును, లేనియగ్నిలో హోమము వేల్చినట్లును కలఁ గనుట.

౬ ప్రమేహరోగస్వప్నములు—స్నానము, వందనానులేపనము, తనపై తేనెటీగలు ముసరుట.

౭ మధుప్రమేహరోగస్వప్నములు—చండాల సీచ సాంగత్యములు, నేయి దావుట స్వప్నమగుట.

౮ ఉన్మాదరోగ స్వప్నములు— రాక్షస సహవాసము, నీట ముగ్గుట, ఈడుట, అతివాదము, ఆనందము, కోభము, స్వప్నమునఁ గలుట.

౯ అపస్మారరోగ స్వప్నములు— అతిభయము, అతిక్రూరము, పగ, సృత్య మొనర్చుట స్వప్నమగుట.

౧౦ బహిరాయామరోగ స్వప్నములు— చక్కిలములు, అపూపములు, (అప్పములు).

తినుట, కక్కుట, తనదేహనాడులు నిలిచి పోవుట స్వప్నమునఁ దోచుట.

౧౧ జ్వరరోగదోషస్వప్నములు - శరీరము జ్వరగత మగుకతన జ్వరపరిణామసంబంధములుగఁ గోఁతులతో స్నేహము స్వప్న మగుట శోషసంబంధ మనియు, రాక్షసమైత్రీ స్వప్న మగుట ఉన్మాదసంబంధ మనియు, విశాచముల మైత్రీ మూర్ఛాసంబంధ మనియు, నీరు దానినట్లు స్వప్న మగుట మేహరోగ సంబంధ మనియు, దాహము దానినస్వప్నము అతిసారరోగసంబంధ మనియు, తైలములు దానినట్లు కుష్మరోగ సంబంధ మనియు, శిరిస్సు హృదయము చంకలు పట్లయందు మొక్కలు మొలచినట్లు స్వప్నమగుట గుల్మ రోగసంబంధ మనియు, తినుట కక్కుట మార్మి గమనము శ్వాసవిపానరోగసంబంధ మనియు, పసుపు దినినట్లు స్వప్నమగుట పాండురోగ సంబంధ మనియు, రక్తపానస్వప్నము రక్తపిత్త రోగసంబంధ మనియు ఋషులుచెప్పియున్నారు. (స్వప్నశాస్త్రము చూడుడు.)

నిస్సారుకము—(తాతములు చూ.)

నిహతగోత్రము--(ఔశసన ఉపగణము చూడుడు.)

నిహతనైకరిష్టగోత్రము--(ఔతధ్యఉప గణము చూ.)

నిహోన్దేశము--(జపాన్ దేశముచూ.)

నీకు రానిదీ నేను విననిదీ లోకములో లేనిదీ ఒకమాట చెప్పు మన్నాడట—ఆంధ్రలోకోకి.

నీచిర్వాగోత్రము--(ఔతధ్యఉపగణము చూడుడు.)

నీచో వదలి నకురుతే, నవదతి కురుతే సజ్జనః— ఇది సంస్కృత భాషయందలి లోకోకి. నీచుడు చెప్పను గాని చేయుట

యందు బాధ్యతఁ గలియుండదు. సజ్జనుడటు గాదు. చేసియుఁ జెప్పటయందు బాధ్యతఁ గలియుండదు.

నీటిం గాచుతటి పాత్ర యెట్టుగఁ గాలకుండుట—నీటిం గాచుట యన పాత్రయందు నీరుండు నని వేరుగఁ జెప్ప నక్కఱ యుండదు. ఇంక నీరు బోయిలింగుపోయింటు వేడికిఁగాని అవిరి యెపోదు. గాన సంతదనకి (బోయిలింగుపోయింటునకు తక్కువవేడియందే) ద్రవరూపము (Liquid form)ననే పాత్రయందుండునని స్పష్టమగును. వేడితో నెంతదగ్గఱ సంబంధము గల్గించినను తక్కువవతుంపరేచగునందున్న దానిలోని నీరు పాత్రకుం గలుచున్న వేడిని పీల్చుకొనుచు లాగికొనుచుండుం గాని దాని నట్లే వదలి పెరుగనీయకుండును.

వేటువిధముగ నీరంతయు నావిరియై యెగసి పోయినతఱి, పాత్ర వేడియై ఎట్టుగఁ గాలినఁ గాలుంగాని, నీరుండుతఱి నెట్టుగఁ గాలదు. నీరు లేని వట్టిపాత్ర ఎట్టుగఁ గాలుటకు ప్రస్తుతాంశముతో సంబంధము లేదు.

నీటిమట్టము-- నీటిమట్టముసమముగ నొకేరీతి నుండు నని తలంపఁ బడుచున్నది. కాని ఇంచుక పరిశీలించిన నీతలంపు పొరపాటని తోచకపోదు. భూమి గుండ్రముగ నుండియు మధ్యమున (భూగర్భమున) గొప్ప యాకర్షణశక్తి గలదు. అదియే భూమిపైనుండు సమస్తపదార్థములను తనదిశ కాకర్షించుకొనుచున్నది. అట్లే భూమియొక్క ఉపరిభాగమును మధ్యభాగము వైపున కాకర్షింపబడుచునేయుంట భూమి గుండ్రనిబంటివలె నుండుట సంభవించెను. భూమిపై పల్లములందున్న నీరు సముద్రములుగను, సరస్సులుగను, నదులు మొదలగుజలాశయములుగను నున్నవి. ఇవియు భూగర్భమువైపు నాకర్షింపఁ బడుచునే యుండుట విధియై

యున్నది. నీరు భూమియందు దిగుటకును ఆకర్షణ శక్తియే కారణము. ఈ ఆకర్షణ శక్తికి Gravity యని పేరు. సముద్రజలములును భూమితో పాటు తామును అనుకూలించుటకు భూమి గుండ్రముగ నున్నట్లే తమ ఉపరిభాగమగు నీటిచుట్టమును నించుక వంచి బంతివలె భూమి యుండునట్లు చేయుచున్నవి. చిన్న సరస్సులందలి నీరును భూమితోపాటు అటులనే తమ నీటి చుట్టము నించుక వంచి యుండును. భూజలాదులను నొకేరీతి నాకర్షించు గ్రావిటీ ధర్మబద్ధమైన జలముల ఉపరిభాగము లిట్లు వంగియుండియు, ఊవగుట చాల స్వల్పస్వల్పముగవంగియుంట, మననేత్రములకుఁ దెలియకుండుగాని, పరిశీలనలవలన తెలియకపోదు. (గ్రావిటీ చూడుడు.) భూమి బంతివలె గుండ్రముగ నుండుటాగూర్చి వాయునక్షత్రములకు లేదు. భూమి యెంత స్వల్పముగ వంగి బంతివలె గుండ్రముగ నగుచున్నదో అందలి పల్లములందు నిండియున్న సముద్ర సరస్సుల జలములును అట్లే తామును వంగుచు భూమి గుండ్రముగ బంతివలె నుండుట కనుకూలించు చున్నవని తెల్పుట సమంజసము.

నీటియడుగున నుండి చూచు చేపల కగపడుదృశ్యము— ఆంధ్రదేశమున పల్లెవాండ్రాయందు “మన కగపడని చేపలు సైతము మనలం జూడఁ గలవు” అనుసామెత గలదు. దీనిని జక్కఁగఁ బరిశీలించిన నీటినుండి చేపలు ఒడ్డున నున్నవారిం జూడఁగల వనియు, దరినున్న వారలకు నీటిలోనిచేప లగపడుట దుస్థరమనియు స్ఫురించెడిని. దీనికి ముఖ్య కారణము ఒడ్డున బయట నున్నవారు ఎక్కువ వెలుతురునం దుండుటయు, నీటియందు తక్కువ వెలుతురుంట చేపలు మొదలగునవి తక్కువ వెలుతురునం దుండుటయు నైయున్నది. తక్కువ వెలుతురునం దుండి, ఎక్కువ వెలుతురునం

దుండువాటిని జక్కఁగఁ జూడఁ గల్గుదురు గాని, ఎక్కువ వెలుతురునం దున్నవారు తక్కువ వెలుతురునం దుండువాటిని జక్కఁగఁ జూడఁజాలరని యెల్ల రెఱింగినదే. కాని యిచట నీటిగుండా చూచుట యనునది పరిస్థితులం గూడ కొంత మార్పు నందించెడిని. ఇటీవలి పరిశీలనలనుండి నీటి యడుగుభాగమున తానుండి పైకి జూచిన చేప కగపడుదృశ్య మిట్లు వివరింపం బడినది. నీటియందు దొకగుండ్రని ప్రదేశము నీటి యుపరి భాగమునుండి చేపకండవల కగపడి, దాని గుండా ఆకాశమందు వెలుగుపడులు మొదలగు వాటికి చక్కఁగ నగపడునది వెలుతురుగా తెలిసెడిని. అం దగపడుటయే సంభవించునేని దరినున్నవికూడఁ జక్కఁగఁ గన్పించెడిని. అట్టి వెలుతురు (వృత్తము) తావుం జుట్టియున్న కొంత ప్రదేశము కదలిక గల్గినరీతిని బహుముఖముల అద్దమునందువలె చేపకుఁ గన్పడును. ఇంకను దానిం జుట్టి దూర మరిగినకొలఁది దృశ్యము బలము తగ్గిపోవుచుండును. ఒక్కొక్కతటి వెలుతురు రంగుల ననుసరించి చుట్టు వేర్వేరురంగులగపడుటయుంగలదు. దరినున్న వారికిఁ జక్కఁగా నీటిలోనివి కన్పడక వంగినట్లును, కదలునట్లును గూడ నీటిగుండా చూచిన దృశ్య ముండెడిని. చీకటిలో నసలే కన్పడకుండును.

నీటియావిరి, పొగ, ఫోర్సు— నీటిం గాచిన యావిరి బయలుదేలును. ఆ యావిరిని బహిర్వాతావరణములోని కరుగనీక యొక యావరణమున నిర్బంధించితిమేని దానికిం బిడవ వచ్చునావిరి యొత్తిడిగల్గింపమొదలిడును. ఒత్తిడి యుండుచు నాయావరణమంతయు నిండినపిడవ నింకను గల్గుచుండునొత్తిడిచే దానినుండి తప్పించుకొని బయటఁబడ ప్రయత్నింప మొదలిడును. ఆ ప్రయత్నమునే ఆంగ్లపండితుడు (Force) అనిరి. ఆ ఫోర్సునే యొక బలముగఁగైకొనియంత

ముల నడిపించుచున్నారు. అట్టి యావిరీయే మానవుల కుపయోగించుచున్నది. ఇంక నట్లు నిర్బంధింపఁ బడక బహిర్యాతావరణమునంబడి గాలితోఁగలియుచుండునావిరి యెందులకుంబనికి రానిదియైపోవును. ఒకపాత్రలోఁ గొంతజలము పోసి, పైని పలుచనిరేకుమూత్ర వైచి కాచితి మేని ఈపనియే జరుగును. లోన నొత్తిడి యధిక మగుకతన నావిరి పైకి దప్పించుకొన ప్రయత్నముగ పైమూత్ర నొకవైపు ఇంచుక పైకెత్తి తాను దప్పించుకొనుచుండుట చూచుచునే యుండును. ఇట్టి యావిరీయే మానవోపయోగమునకై యుపయోగించుచు యంత్రములను నడుపునది. తప్పించుకొని బయటఁబడిన యావిరీయ, మూత్ర లేక పైకెగురుచుండు నావిరీయు నిర్వర్ణములే.

ఇంక పొగ ఒకగాలి (Gas) కానేరదు. నిర్బంధింపఁబడినతత్త్వతప్పించుకొనుప్రయత్నము చేయునది కాదు. దానియందు పోర్పు లేదు. అగ్నియందు కాలకష్టతప్పిపోయిన పదార్థము. పరిమించినవా రది గట్టిపదార్థమునందలి త్రసరేణువు లనిరి. అవి చులుకనయై గాలియందెగురుగలవు గాని మానవోపయోగమునకుఁ బనికిరానివిగా నున్నవి.

నీటిలో జాడలు వెతకినట్లు— అంధ్రలోకము

నీటిలోనిమూట— అంధ్రభాషాసాంప్రదాయార్థపదము.

మాయాకల్పితమగు భ్రమయేగాని నిజముగ లభించునది కాదనిచెప్పటకు నిరసనగా నీడిక్కిని ప్రయోగించుచుండురు.

“నీటిలో ప్రతిఫలించు ధనపు మూట వలె” నని భావము. ఇది “దర్పణదృశ్యమాననగరీతుల్య”మను నుక్తి దీనినే పోలినయభిప్రాయము గలది.

నీటిలో నుండువస్తు వెకప్పుడు వంగియున్నట్లగపడును—నీటిలోనుండు నొకవస్తువును చూచుట యన నీటిగుండా చూచుట యగును. నీటిగుండా చూచుట అనీటియంత దళనని అద్దముగుండా చూచుట వంటిది.

ఇంక చూచుటయన నేమో యోచింతము. మన మొకవస్తువును చూచుటయన అవస్తురూపమున, వెలుతురుకిరణములు మన నేత్రావయవముకడకుం జేర్చుచున్నవని భావము. వెలుతురు కిరణములు పెక్కు కలవు. అం దేమి ముఖ్యములు. ఈయేడును గలిసి ఎలదిక్కులం గాంచు తెల్లరంగు వెలుతురుకిరణము లగుచున్నవి. ఇట్టి వెలుతురుకిరణములు సగంపరగా నెడతెగక నొకేరీతి నావస్తురూపమును మనకడకు జేర్చుచుంటయు, మనదృష్టి నావస్తువుకడకుం గొంపోవుచుంటయు జరపుచుండుతత్త్వ, కొంతదూరము నీటిగుండాగూడ ప్రయాణ మొనర్పవలసియుండును.

నీరు కదలక నిశ్చలముగానుండుతత్త్వ, అద్దము గుండా నగపడునట్లు కొంత దర్పితమై (పెద్దదగు రూపము కలదిగ) గానవచ్చుం గాని నీరేమాత్రమైనను గాలికిఁ గాని తొణకుటవలనఁ గాని కదలుచున్నతత్త్వ, వెలుతురుకిరణములును నీటితోపాటుగనే కదలియు, వంకలు గేటియు, వికారరూపము బహుముఖముల అద్దమునందలి రూపప్రతిబింబమువలెఁ గాననగును. దీనిని వంగినట్లు కనపడుచున్నదని తలంతుము.

నీడగడియారము — (ఛా.మాగడియారము చూ.)

నీపుడు—బృహదిషుని సంతతి వంశక్షత్రియుడు. సొండ్రి పారుడు. నీపునకు నూర్గురుసుతులు. (అందు క్షేష్టుడు సమరుడు. కాంపిల్యాధిపతి యైనవాడు.)

నీరు కొట్టి చెయ్యి నాకినట్లు-(ఏమియు రాదని భావము). అంధోలోకోక్తి.

నీరుగొట్టిచెట్టు—(గొట్టిచెట్టు చూ.)

నీరు ఘనీభవించి మంచుగట్ట— నీటియందుగూడ వేడి కలిసియుండును పెన నుడుగాలి యధికమగు చల్లదనము కలదియగు నేని క్రిందినీటియం దిమిడియుండు వేడిగూడఁ బీల్చుకొన నారంభించును. గాన తనయందిమిడి యున్న వేడిగూడఁ గోల్పోయిన యాయుదక మింతక బల్లఁబడుచుండును. కాని, యది లోతు తక్కువనీ రిగునేని క్రిందిభూభాగ మించుక వేడిగల్గి యుండుంగాని, అది యుదకముతోఁ గూడ చల్లఁబడఁజాలదు. సెంటీగ్రేడు తెర్మోమీటరునందలి లెక్కమేరకు నాల్గు డిగ్రీల వఱకు నీరు శీతలస్థితియందు బరువై, అడుగుపారగా దిగుచు, చించుక వేడి యధికముగ నున్న నీటిం బైకిపోనిచ్చుచుండుం గాని, నాల్గు డిగ్రీలు మొదలు జీరో వరకును అట్లు జరుగక అడుగంటక పైననే యుండును. ఇట జీరో యనిన ఘనీభవించుమా ద్దని (Freezing point) యెఱుంగునది. అట్లు సెంటీగ్రేడు నాల్గు డిగ్రీలనుండి ఫీజింగు పాయింటుదనుక బరు వెక్కక శీలక యగుట కారంభించి, కడకు మంచుగనై నీటి పైపారగ నేర్పడి యుండుంగాన, నీరు అడుగుననుండిగాక పైనండి యడుగునకు ఘనీభవించు ననుభవ మేర్పడి యున్నది. ఇందువలన నింకను మెరకగ లోఁ తధికముగ లేకయుండుచెఱువులందు వేగిరముగ ఘనీభవించెడిని. అట్టితఱి లోతునీరు నీరుగనే యుండునని యెఱుంగునది. దీని కు దాహరణము హిమవత్పర్వతసమీపలందు కాళీనదీజన్మస్థానము కడ నున్న వ్యాసగుహచెంగటి వ్యాససరోవర మెప్పుడు పైపార మంచుగను, దానిం గజములతోఁ బగులఁదీసిన లోనున్న జలములు ద్రవ రూపముగను నుండెడివి. ఇది యాత్రాస్థలమై

కైలాసశిఖరముకడ దర్చిన్ గ్రామమున కరుగు మార్గమం దున్నది.

నీరుడివిత్తులు—(బాదము చూ.)

నీరు తడుపుట- పాదరస మంట కుండుట—నీరును, పాదరసమును ప్రవహింపఁగల పలుచని ద్రవపదార్థములే. జిడ్డునుండి చేతులను శుభ్రముగా కడిగికొని నీట ముంచిన నానీ రించుక చేతంబట్టుకొని తడిగాచేయుంగాని పాదరస ముంచిన నట్లు గాక చేయి పొడిగానే యుండెడిని. ఈసందర్భమున శరీరచర్మమునకు జిడ్డుతో కొద్దిగ సంబంధ ముండియేయుండు ననియు, అజిడ్డు శరీరములోనుండియే లూబ్రికేషన్ (Lubrication) మూలమునఁ గల్గుచుండుననియు మనసునం దుంచుకొన వలసియుండును. చేతిచర్మమునందు జిడ్డే యుండినతఱి నీరు గూడ చేతుల కంటకపోవచ్చుం గాని లేనట్లు వలె తడవఁజాలకుండును. పాదరస మట్లు గాక జిడ్డులేనిచో చేతి కంటదు. నీరు తడుపును. ఇట నీరుతడుపుట యన శరీరచర్మముచే నాకరింపఁబడి దానిం జేరుకొనుట యనియు, పాదరసమట్లాకరింపంబడక యంటుకొనకపోవుట యనియు నెఱుంగునది.

నీరు పల్ల మెఱుంగు నిజము దేవుఁడెఱుంగు—అంధోలోకోక్తి.

నీరుల్లి—(ఉల్లి చూడుడు.)

నీరుగల్గుట-పూటు—మన కండ్లలోని, కొకభాగమునుండి నీరు ప్రవహించుమార్గములు సన్ననిరంధ్రములును, వేటికవైపున ఆనీటిని శరీరములోని కింకఁజేసి లోనికిం గొంపోవు. సన్ననిరంధ్రములును గలవు. వాల్లపని సర్వదా జరుగుచునేయుండును. అనఁగా తఱచుగ కండ్లలోనికి కొన్ని మార్గములగుండా కొంచెముకొంచె

ముగ నీరు వచ్చుచుంటుము, తోడనే మనకంటి తెప్పలు మూసిగొని తోడనే తెలుచుటతో నానీటిచే కండ్లయందు పడఁగల చిన్నచిన్న అపరిశుద్ధపదార్థాణువులు కడిగివేయఁ బడుటయు (ఇట్లు నేత్రము పరిశుభ్రముగ నుంచఁ బడుట యైనతోడనే), తిరుగ నానీరు వేఱునూర్గములగుండా శరీరములోని కేగుచుంటయు సర్వదా జరుగుచునే యుండును. ఇది తఱచు కనుతెప్పలు మూసి తెలుచుతఱి నడుచుపని.

ఇంక నీరుల్లి పాయ పౌరలనడుమ ఆక్రిడ్ ఆయిల్ (Acrid Oil) అనుపదార్థ ముండును. ఉల్లిపాయలు తఱుగుచున్నతఱి ఈ ఆక్రిడ్ ఆయిల్ కొంతకొంత బయటఁబడుచుండుట తటస్థించుచుండును. దీనిని వొలైటైల్ (Volatile) పదార్థ మందురు. వొలైటైల్ అన గాలిసంబంధము గల్గునట్లు బయటఁబడఁగనే తాను నెగిరి గాలిలోఁ గలిసిపోయి తనయందున్న (గంధకధృతి) పదార్థమును నలుదెసలకుఁ జిమ్మి పర్విడఁ జేయునది యనియర్థము. ఈగంధకధృతి నేత్రముల మండఁజేయుఘాటు గాన దానిని పరిశుభ్రపఱుప నెక్కువ నీరు నేత్రములలోనికి దానంతట నదియే వచ్చును. దానిని దిరుగ శరీరములోనికిఁ గొంపోవ రంధ్రములు చాలకుండుం గాన నానీరు బెటకుం గాఱ మొదలిడును. కండ్లనీరు గాఱుచున్నదని యనుకొందుము.

నీరుల్లి వ్యవసాయము—నీరుల్లి యన లోన నీరుగల ఉల్లి యని భావము. దీనిని ఎఱ్ఱఉల్లి యనియు ననుట కలదు. ఇట్టివామక యున్నను ఇందు ఎఱ్ఱనిరంగుగల పాయలు, తెల్లనిరంగుగల పాయలు రెండు ముఖ్యభేద జాతులు కలవు. ఉల్లిదుంపను గడ్డ యనియు, పాయ యనియు నందురు. రెండుజాతులను నీరుల్లి యనియే వాడెదరు.

ఈపైరు తోఁటపైరులలోనిది. భరత

దేశము, ఈజిప్టు దేశము, మొదలగు పలు దేశము లందుఁ గలదు. బావులక్రింద నీరు తోడి యీపైరు పెట్టుచుందురు. విస్తారము వేలికగా నుండని నల్లఘాములు మొదలగున వన్నియు నీపైరున కనుకలములు. శీతకాలమున నీపైరు చేయుచుండుట వాడుక. చిన్నచిన్న పాయలను విత్తనపుపాయ లనియెదరు.

దీనివిత్తనము రెండువిధములుగా నున్నది. చిన్న సన్నపు ఉల్లిపాయలు పాతిన, ముక్కులు బయలుదేఱి నడుమనుండి కాడలు పైకెఱిచును. వాటికడను పూవువలెఁ బుట్టును. వీటిని ఉల్లికోళ్లనియెదరు. ఆపువ్వు ముదిరిన నందే నల్లని గింజలు విత్తులుగ నేర్పడును. వాటిని పాతి నారుచేసిన నారు పుట్టును. వాటిని నూర్చినచో పిని ఉల్లికోళ్లు రావుగాని క్రింద పాయ లేర్పడును.

ఉల్లిపాయలను ఆ అంగుళముల కొకటిసా తున పాతుదురు. ఉల్లిమడికి నీరు తోచుచుంట యవసరము. మామూలు పశువులపంట, బుగ్గి, వీధుల ఊళ్లుచెత్త, ఎరువులుగ నైచెదరు. నీరు ముఖ్యము. మూడు నెలలకు పంకును.

నీలకంఠక్షేత్రము— నేపాల దేశములోని శివపురి (షియోపురి యనుచున్నారు.) పవిత్ర పాదమునఁగల నీలకంఠశివక్షేత్రము. శివపురికి తొల్లింటిపేరు శతర్గుడపర్వతము. ఇది కట్కండు నగరమున కు త్తరదిశగా నైదుమైళ్లదూరము. దీనింగూర్చి బృహచ్చివపురాణము, ఉత్తరఖండము 3-9 యందు ప్రశంసకలదు.

నేపాల నీలకంఠక్షేత్రము కౌశికీనదీ జన్మస్థానమునఁ గలదనియు, ఇట నీలకంఠేశ్వరశివలింగము కలదనియుం జెప్పఁబడినది. తావు సరిగాఁ దెలియదు.

ఇశను మైసూరుకడ నున్న సంజన్ గుడి దేవస్థానము నీలకంఠక్షేత్ర మనియు, సాజుండేశ్వరము

నీలకంఠశబ్దమునకు కన్నడభాషానువాదపరమే యనియు నందురు.

నీలకూట (పర్వతము)—ఆసామునందు (తొల్లింటి కామరూపదేశము) కామాఖ్య (కామరూపి) దేవస్థానమున్న పర్వతముపేరు. (కామరూపదేశము చూ.)

నీలగంగ (నది)—గంగలో సంగమమగు నొక యుపనది. దీనిని నీలగంగి యనియు, నీల ధార యనియు ననుచున్నారు. నిజముగ నది యొక జలపాతము. హరిద్వారపురముకడ నున్నది.

నీలగిరిజిల్లా—అఱవదేశములోనిది. చెన్న పురరాజధాని జేరియున్నది. నీలగిరి పర్వతము పేరు. ఉదకమండలపట్టణము ప్రధానస్థానము. ఇది సమశీతోష్ణప్రదేశము. చెన్నపురి ప్రభుత్వ మువారికి వేసవినివాసము. కూనూరు, వెల్లింగ్గున, కోటగిరి, యితర సమశీతోష్ణస్థానములు. కాశీ, షేయాక, చింకోనా, యూకలిప్టసు తోటలు విస్తారముగాఁ గలవు. దీని పరిపాలన యందు వేనాండు పరగణా చేరియున్నది. ఇందు బంగారుగనులు కలవు. మానంటాళి ప్రధాన స్థానము. నీలగిరి పశ్చిమకొండలభాగము. వీటి యందే తూర్పుకనుమలు, పడమటికనుమలు కలియును. పశ్చిమకొండలయందే పశ్చిమమును కడ సుప్రసిద్ధ సుబ్రహ్మణ్యక్షేత్రము కలదు.

నీలజ్యేష్ఠాష్టమి—భాద్రపదశుద్ధాష్టమిని జ్యేష్ఠానక్షత్రముకూడిన నీలజ్యేష్ఠాష్టమి యనె దురు. ఆదికమున నీలజ్యేష్ఠావ్రతమాచరింతురు.

నీలతాళము (నల్లతాడి, హింతా లము)—ఇది తాటిచెట్లలో నొకజాతి. చీకటి మూసనియు నందురు.

నీలధారా (నది)—హరిద్వారముకడ నున్న జలపాతపునది. (నీలానది చూ.)

నీలము—**లా.** Sapphirus. **అంగ్ల.** Sapphire. **ఫ్రెంచి.** Saphir **జర్మన్.** Sappheiros. **హిబ్రూ.** Sappir. **సం.** నీలః.

ఎక్కువభాగము స్వచ్ఛత గల్గినవత్నము. ఇది సవరత్నములలో నొకటిగాఁ జెప్పఁబడినది. నీలి ఊదారంగు గల్గిన తాయి. ఇటీవలి పరిశోధనలు నీల మొక ప్రత్యేకజాతి గాదనియు, కెంపువలెనే యిదియు కురువింద (Corundum) జాతికిఁ జెందినదే యనియు వెల్లడించి నవి. కెంపునకు నీలమునకు రంగునందుఁ దప్ప వస్తుతః భేదము లే దందురు. కెంపునకన్న నీల మించుక గట్టిగనుండు తాయి. ఇంకను కురువింద మెట్టనిది కెంపుగను, నీలి ఊదారంగుని నీలముగను అగునట్లు నీలమునం దింకను భేదజాతుల రంగులు గల వందురు. నీలమునకు వేడిసంభవించిన రంగు గోల్పోయి స్వచ్ఛత మిగులును. తెల్లకురువిందమును నీటి నీలము (Water sapphire) అందురు. పసుపు పచ్చనీలమును (కురువిందము) గలదు. దీనిని కనకపువ్వురాగ మనియు వాడుట కలదు. సగటున రంగులేని నీలమును తెల్ల నీల మందురు. (Leucosapphire.)

నీలము స్వచ్ఛత గల్గియుండి విస్తారము గాఢమగు రంగు గాక మనోహరమగు నొక పాటి నీలపురంగు గల్గియుండిన శ్రేష్ఠమని చెప్పఁబడినది. వర పుమబ్బయొక్క నీలిధాతువు నీలమునందుఁ దోచుచుండిన నది ఇంద్రనీల మనంబును నుత్తమజాతి యనియు, శ్రేష్ఠమగు జాతి నీలము తనపరిమాణమునకం దగినట్లు పచ్చగరిక లేతపరకను బట్టుకొని యాకరించు ననియుఁ జెప్పఁ బడినది. దానిని తృణగ్రాహి నీల మందురు. నీలమునం దొకప్పుడు పసుపు పచ్చ, తెలుపుధాతువు మచ్చ లుండుటయుం గలదు. నీలములోన మేఘముంబోలిన పొర

యుండును. ఇది దోషముగ నెన్నబడుచున్నది. ముదురురంగుగల నీలములకన్న లేతరంగు దట్టముగనున్న నీలము లెక్కువవెల కమ్ముడు వోవును. ఇట్లనుటవలనరంగులెక్కువ నీలములకు వెల్ల బొగుగ నుండునని తలంపఁజనదు.

ఎక్కువ విలువగల్గిన నీలములు సయాందేశమున లభించు చున్నవి. మత్రియు సింహశ ద్వీపమునను, బర్మాదేశమునను నీలములు దొరకును. ఇవి తఱచుగ కెంపులుదొరకు గనియందు దొరకుచున్నవి. మహానీల మణి యనంబడునది స్వచ్ఛమగు నాకాశవర్ణము గల్గియుండుననియు, దీనియం దాకరణశక్తి యధికముగ నుండుననియుఁ జెప్పఁబడినది గాని అట్టి నీలము లభించుట దుస్సరము.

ఆయుర్వేద వైద్యశాస్త్రోక్తముగ నీలమును భస్మము జేయుదురు. ఇది వేడిచేసి ఇంచుక పైత్యము జేయును. ఆకలిని రేపును. దగ్గులు నివారించును.

నీలాచలము—దీనికి నీలపర్వత మనియు వాడుక గలదు. (ఉత్తరదేశములోనిది)

జగన్నాథమున (పూరి) జగన్నాథదేవాలయ ముండిన చిన్నమిట్ట. ఇది పర్వతమని సాధారణముగాఁ దెలియమి నెత్తుగ ప్రదేశమని తోఁచెడిని. కాని శిలాతల మగుట స్పష్టము. ౨౦ అడుగులయె త్తుండును. దీనింగూర్చి పద్మ పురాణము. పాతాళ, ౯ అధ్యాయ ప్రశంసకలదు.

మఱియు సమశీతోష్ణ ప్రదేశమగు నీలగిరి కొండలకును, అసామునందు (తొల్లింటి కామరూపదేశము) గౌహతీపురముకడ కామరూపిణి దేవి దేవస్థానముండిన పర్వతమునకును ఇదే పేరు కలదు. మఱియు హరిద్వారముకడ (శివాలిక్) కనుమలకును ఈపేరే కలదని తెలియుచున్నది. ఇందు జనించి గంగానదిలోఁ గలియు జలపాత ధారానదికి “నీలధార” యనిపేరు.

నీలాంజనము — దీనికి ఇతరభాషల యనువాదనామములుసరిగా తెలియరాకున్నది. ఇది Sulphate of Antimony జాతులలో నొకటి యని కొందఱు అనుచున్నారు. సంస్కృత భాషయందు పార్వతేయం, మేచకం, దుష్పదం, నీలం, అంజనం అను పేర్లు. ఇది సుర్మాతాయీ వంటి తాయి. ఇది సుప్రసిద్ధమగు నంజనము. సుర్మాతాయీజాతిదే.

దీనిని శాస్త్రోక్తముగ భస్మ మొనర్చి లోనికిచ్చిన గుల్మరోగములు, నాసికారోగములు, మందాగ్నిరోగము, మూలవ్యాధి, విషదోషములు, శ్వాసకాసలు, రక్తకాస, క్షయరోగముల నివారించుననియు, అంజన మిడిన నేత్రరోగములు నివారించు ననియుఁ జెప్పఁబడినది. (సుర్మాతాతికి సావీరాంజన మందురు.)

నీలాత్రేయగోత్రము—(ఆత్రేయగణము చూడుడు.)

నీలానది (ఆఫ్రికా నైలునది)--(నైలు నది చూ.)

నీలాయనగోత్రము — (ఆత్రేయగణము చూ.)

నీలికారోగము ఆయుర్వేద వైద్య శాస్త్రమున నేత్రరోగములలో నిది యొకజాతికి పేరు. క్షుద్రోగము.

నీలిమందుచెట్టు (నీలిమందు)—
లా. Indigofera Tinctoria (Dicum).
ఆంగ్ల. Indigo. స్పానియా. Indico. ఫ్రెంచి. Indigo. జర్మన్. Indikon. సం. నీలికా, నీలీ, గ్రామణీ, గ్రామిణీ, గ్రామిణా, గ్రామ్యా, రంజనకేశీ.

నీలిమందుచెట్టు చిన్ననీలి, పెద్దనీలి యని రెండు భేదములుగ నుండును గాని అన్ని లక్షణములందు రెండు నొకటిగనే యుంట భేదము

పాటింపఁబడుట లేదు. నీలి చవిటినిస్సార్పుపాల ములకు మంచిబలము నొసగు నెరువు, గాన నట్టిపాలములందు నీలి మొలపించి ఎదిగినపెని కలియదున్నివై చెడరు. సుప్రసిద్ధ మగు ఎరువగు సెంపలిచెట్టును అడవినిలి యనియెడరు. (Wild Indigo).

ఇది భరతదేశము మొదలగు ఉష్ణ దేశము లందు పైరగును. ఈచెట్టునుండి నీలిమందు తీయ నగును. ఇట్లే కొన్ని యితరజాతి చెట్టునుండి కూడ నీలిమందు వచ్చునందురు. నీటియం దీచెట్టును కొన్నిగంట లూరవైచిన నీలిమందు నీటిలోనికి జాతి వచ్చును. దాని కాంగ్లమున Indican అనిపేరు. దానిని కాచి నీలిమందు చేయుదురు. గాలి తాకనీయక ఆనీటినుండి నీలిమందును వేలుచేయఁ గలుగుదు మేని, అది తెల్లనిగుండ యగును. దానికాంగ్లమునIndigo whiteఅని పేరు. దానియం దేరంగు నుండదు. గాలితాఁకు తుతో ఆక్సిజెన్ వాయువును పీల్చుకొని నీలిరంగు గల నీలిమం దగును.

ఇక్కాలమున నిదేరంగు కోల్తారునుండి చౌకగ తీయఁబడుట కనిపెట్టఁ బడినది. గాన నీలిమందు చెట్టునుండి చేయఁబడుట చాల భాగము తగ్గిపోయినది. ఆంధ్ర దేశమున పెక్కు చోట్ల తొల్లింటికాలపు నీలిఫ్యాక్టరీలు పాడుపడి యుంటఁ గాననగుచుండును.

నీలిచెట్టువేటు కషాయము జంతువిషము లను, పాషాణవిషములను హరించు ననియు, నీలిచెట్టుఆకు కషాయము సమస్తవిషములు, మూత్రకృచ్ఛము, ప్రక్కశూలలు, నోటిపూత, నోటిరసపుపట్టు, పుష్పిపంటిబాధ, గజ్జ, చిడుము మొదలగు చర్మరోగములు, నరములవ్యాధులు, మూర్ఛ, ఒగర్బుదగ్గు, మూత్రనిరోధము నివారింపు నననియు, పైకిరాచిన మూత్రనిరోధము, శైత్యదాహ మడఁగు ననియు, వేటునందు

విరేచనముజేయు గుణము గల దనియుఁ జెప్పఁ బడినది. నీలిచెట్టు సమూలకషాయము ఎక్కువ బలముగ పనిచేయునందురు. (నీలిమందు చూ.)

నీలివార్త— ఆంధ్రభాషాసాంప్రదాయార్థ పదము. కేవలాస్మృత మయ్యుప్రజలు నమ్మనట్లు దేశమందు వ్యాపించినవార్తకు “నీలివార్త” యని వాడుదురు.

నీలుఁడు— అత్రి, చంద్ర, యదుసంతతి క్షత్రియుఁడు. తండ్రి అజమీఘుఁడు. సోదరులు బృహదిఘుఁడు, ఋతుఁడు. పుత్రుఁడు భర్త్యు శ్వుఁడు.

మఱియు రాజసూయయాగమునకై పాండవులు దిద్విజయ మొనర్చుతఱి సహదేవునితోఁ గలహించిన మాహిష్మతీ పురాధీశుని పేరు నీలుఁడు.

ఇంకను సుగ్రీవుని సేనాధిపతులలో నొక నీలుఁ డనువానరుఁడు కలఁడు. ఈతఁడు అగ్ని వలన పుట్టినవాఁడు.

నీలోదరవృద్ధికము — ఇది మహావిష వృద్ధికజాతి. (తేలు). అపాయకరము.

నీవారానది — దీని నివ్వడు నిబారా యనియు నందురు. నీరానది యని కొందఱు వాడెదరు. భీమానదిలో సంగమించు చిన్ననది. పడమటికనుమలలో నుద్భవించునది. దీనిగుర్చి పద్మపురాణము- స్వర్గ- ఆది. 3 అధ్యాయమున ప్రశంస కలదు.

నీళ్లు కొడితే రెం డగునా?— ఆంధ్ర లోకోక్తి.

నీళ్లు గాఁచుకొను పాత్రయందు మార్చెలు (బలపము) నుంచుట — నీటియందు పెక్కు ఉప్పులు, పులుపులు (Salts & Acids) ఉండునని కనిపెట్టుం బడియుంట యంద తెలింగినదియే. నీరు వేడియెనతఱి నని

యన్నియు నడుగునకుం జేరుకొనుచుండును. పై నీరు వాడకొన, అడుగున నుండిపోయిన నీటియందు దివి యుండిపోవుటతో అడుగంటి, రానురాను పొరవలె నేర్పడుచుంటు సంభవించెడిని. కాంగు నీటియందు దొక బలపము నుంచుచుండిన, వాటి నాకర్షించుక గలది గాన, వాటి నొక తావు నకుం జేర్చి పైకి రానీయదు. దానిని శుభ్రముగ గడిగి కొనుచుండిన వాడకొనునీటికి వాటి బాధ యుండదు. ఐరోపా దేశములందు దిట్లు Kettle పాత్రయందు నీటింగాచుతటి నందుకొక బలపము నుంచుట ఆచారమై వాడుక నంది యున్నది.

సుయ్య తియ్యబోతే దయ్యము
బయటపడ్డట్టు—ఆంధ్రలోకొక్తి.

నులిగడుపు—(అమాతీసారము చూ. అమీబా చూ.)

నులిదడ చెట్టు (మెలికాయ చెట్టు)
తీగ—లా. Helicteres Isora. ఆంగ్ల. Indian Screw Tree. సం. ఆవర్తకీ, రంగలతా, రంగవల్లరీ. అజవము-వాలంబీమరమ్.

దీనికాయలునులుచుకొనియుండును. చిన్నవి. కాయలచూర్ణ మాముదమునఁ గలిపి చెవిపైని పూసిన చెవిలోని కురుపులు మొదలగునవి మానును. దీనివేలు, ఆకుల రసకషాయములు గుల్మము, ఉదరరోగము, విషదోషము లడంచి వీర్యస్తంభనము చేయుననియు, చీము మొదలగు దుష్టపదార్థములను వెడలఁజేయు ననియు, దీని యాకులకషాయము పిచికారీ చేసిన విరేచన మగుననియుం జెప్పఁబడినది.

నులిపురుగులు (Thred worms)— ఇది సూక్ష్మజీవుల (worms) నుండి సంభవించు నంటువ్యాధి జీర్ణకోశములోని పెద్దప్రేగుల నాశ్రయించుకొనియుండి, గ్రుడ్లంబెట్టుచు వృద్ధి

యగును. పురుగులు, గ్రుడ్లం గూడ మలముతో బయటకు వెడలి, సంవర్క-దోషమువలన తిరిగి మానవశరీరములోనికిం జేరుకొనుచు నంటు రోగముగఁ బరిణమించు నని చెప్పఁబడినది. ఈ రోగమువలన కడుపునొప్పి, ఆసనమున జిల కలుచుండెడిని. (అంటువ్యాధులు, సూక్ష్మ జీవులు చూడుము.)

సువ్వు (ల) చెట్టు—లా. Sesamum Indicum. ఆంగ్ల. Gingily plant. సం. తిలవృక్షి. సువ్వు పరిస్థిమగు పంట. సువ్వుచేను వ్యవసాయ మందఁ జెరింగినదే. సువ్వు తెల్ల సువ్వు, నల్లసువ్వు, ఎఱ్ఱసువ్వు, కాలుసువ్వు అని నాలుభేదములు కలది. ఇం దెఱ్ఱసువ్వులు శ్రేష్ఠ జాతిగను, కాలుసువ్వు లభమజాతిగను నెంచఁ బడుచున్నవి. అన్ని జాతుల సువ్వుగింజలనుండియు నూనె తీయుదురు. సువ్వులపప్పు పరిస్థిభోజనోపయోగ పదార్థము. నూనెయు నట్టిదియే.

సువ్వుపూవును స్త్రీలముక్కుతో బోల్చి తొల్లింటికవులు వణించి యున్నారు. సువ్వుపూవులరసము లోనికిచ్చిన వాతదోషము హరించి వీర్యవృద్ధి గల్గించి క్రిమి శ్రేష్ఠరోగములఁ బుట్టించు ననియు, కండలో వేసిన నేత్రరోగముల నివారించు ననియుం జెప్పఁబడినది. ఆకులందుఁగల జిగురు అనఁగా పచ్చిఆకులు చన్నీళ్ళలోను, ఎండుఆకులు వేడినీళ్ళలోను నానించినకల్లుజిగురు మృదువుపఱువ వలసినతావులకు (మోరులు కల్గినతావుల) పైన రాచిన ఆ ప్రదేశము మెత్తఁబడును.

సువ్వుల చెట్టు సువ్వులు సహా కాల్చి చేసిన బూడిద (ఘోరము) వేడి చేయును. అజీర్తి, శూలలు, కడుపునొప్పలు మొదలగు పెక్కు బాధలు లోనికిచ్చిన నివారించును. ఇంకను అనేక దోషములు విఱుచుటకు లోనికిత్తురు. సమూలము సువ్వులు సహా నూటి తేనెతో నుడికించి పైన

కట్టుటవలన పగులని గడ్డలు, కురువులు కరగి అణగిపోవుటయో లేక మెత్తపడి పగులుటయో జరుగును.

సువ్వులు, సువ్వులపప్పు, నూనె మొదలగు వాటయందు పైత్తము, శరీరబలము, వీర్యవృద్ధి గల్గించి, యొంటిని నార్పివైచి, మూత్రము వెడలుటను తగ్గించి, వ్రణములను మాన్పి, స్త్రీల ఋతురక్తమును చక్కఁగ వెడలించి, ప్రసవస్త్రీలఋతురక్తమును చక్కఁగ వెడలించి శరీరమును బిగదీసియు, అగోగ్యము గల్గించు గుణము కలదనియు, ఇంచుక మేహము నుద్రోకింప జేయుననియు, ద్వంద్వతత్వములుగల వారి మూలవ్యాధి రోగులకు అనుకూల మనియు, ఉప్పు, కలిసీళ్లు, తేనె, సువ్వులపప్పు వేయించుట సువ్వులకు విటుగుడు లనియుం జెప్పఁబడినది.

సువ్వుల వ్యవసాయము — ఇంచు మించు సువ్వులజాతియందుఁగాని వ్యవసాయము నందుఁగాని ఎక్కువ భేదములు గానరాకున్నను సువ్వులందు తెల్లసువ్వులు, నల్లసువ్వులు, ఎఱ్ఱ సువ్వులు నను భేదములు గన్పట్టెడివి. ఇందు తెల్లసువ్వులు శ్రేష్ఠజాతి. ఎఱ్ఱసువ్వులను తురి యాలసువ్వులని కొన్ని సీమలందు వాడుటకలదు.

ఉండినట్లు తేలికపదార్థ తల్ల సువ్వులందు నామములు

తేమ Moist	4.87
నూనె Oil	48.13
జగురు పదార్థము	14.05
Vegetable matter	4.49
Ash	5.96
ఎముకలనువృద్ధిపఱచుబలపదార్థము	22.50
Sand matter	.37
ఉప్పు వాయుపదార్థము	3.60

సువ్వులు పునాసపంటసువ్వు లనియు, పెరుపంట సువ్వు లనియు రెండుపంటలవి కలవు. అందు పునాసజాతికన్న పైరుజాతి శ్రేష్ఠ మందురు. ఎఱ్ఱజాతి కొంత అరుదుగా నున్నది. అది నైద్య గుణమునం దధికమని కొందఱు పరిశీలకు లందురు.

సువ్వులు చమురునకే పండించు పంట. భోజనపదార్థముగా నుపయోగించుచున్నపంట తెలకపిండి పశువుల కాహార మగుటయే గాక కొన్ని సీమలందు మనుష్యాహారముగఁ గూడ వాడఁబడు చున్నది. మొక్కల కిది మంచి యెరువుగ నున్నది. సువ్వులపెంటయు మొక్కల కెరువని చెప్పఁబడినది.

పునాసపంటసువ్వులు వర్షాధారమునఁజెంచఁ బడునవి. వీటికి తేలిక యగు గరపభూము లర్హములు. పైరుపంటసువ్వులు భూమియందుఁ గల పదును నుపయోగించుకొనుచు మంచు చలవకు పండుపంట. వీటికి పదును విస్తారము నిల్పుకొను నల్లరేగటి నేలలు, మంచు విస్తారము పడు ప్రదేశములు శ్రేష్ఠములు. పునాసగర మునఁగల ప్రభుత్వపు వ్యవసాయశాస్త్ర పరి శోధకస్థానమున జరిగిన పరిశీలనలవలన నీకింది సంగతులు గ్రహింపఁబడినవి.

నల్లసువ్వులందు ఎఱ్ఱసువ్వులందు

5.42	5.37
46.50	46.20
9.06	15.87
6.52	4.18
6.69	7.35
25.81	21.03
.66	1.35
4.13	3.37

మూడురకముల నువ్వులును కొంచె మెచ్చు తక్కువగ నాల్గు నెలలకాలపుపంటలేయెనను తెల్ల జాతినువ్వులు వేగిరముగ పండి కోతకు వచ్చెడిని. అది అన్ని విధములను శ్రేష్ఠజాతి యని తేలు చున్నది. పైపథకమునఁ జెప్పబడిన పద్ధాతము లందు నువ్వుల నాడి నూనెను వేటు చేయఁగా మిగిలిన తెలకపిండియందు మిగిలిన పద్ధాతము లుండునని చెప్పబడినది.

నువ్వులు ఎకరమునకు పాతికపాను విస్త్రులు చల్లుదురు. నాలుగు నెలలలో ఎనుబది మొదలు నూటయిఱువదివఱకు పానులపంట పండితుల మేరకులభించునని పరిశీలనలనుండి తేలుచున్నది. చేను పండినపై నధికకాలము పొలముననుంచిన కాయలు పగిలి గింజలు రాలిపోయెడిని. నువ్వుల కట్టెను గాల్చినబూడిద వైద్యోపయోగమైపది.

నూటొక్క తాళములు-- (తాళములు చూడుడు.)

నూతనకవి సూరనామాత్యకవి —

ఆంధ్రకవులలో నాధునికుడుగఁ బరిగణింపఁ బడినవాడు. నియోగ్ని బాహ్యుడు. ఆపస్తంబ సూత్రిుడు. కాశ్యపసగోత్రిుడు. తంజ్రిపేరు తిప్పయ్య. తాతపేరు మల్లయ్య. తిక్కనసోమ యాజిబంధువర్గములోనివాడు.

రచించినది సకలజనాభిరామ మనునామాం తరముగల ధనాభిరామ మను పద్యకావ్యము. దీనిని ద్రాక్షారామ భీమేశ్వరస్వామికిఁ గృతి యొనర్చెను.

నూతనవస్త్ర ధారణము—

కం. గంటువడు ఆదివారము
కంటఁదడియును సోమవారము
అంటిన పుణ్యంబువాయు...మంగళవారము
అతిశుభ మిచ్చున్ బుధవారము
ఇంటికిఁ జుట్టముఁ దెచ్చును...గురువారము

మెటనె వస్త్రము వచ్చు ... శుక్రవారము
వేగమె మాయున్. ... శనివారము
నూతనవస్త్రధారిణమున నీవారములం నుదహరించినవృత్తాంతము ఫలితములు కలుగఁ గలుగని చెప్పబడిను.

నూనె తెలకపిండి-- కొన్ని జాతుల నెట్ల గింజలు లేక కాయలలోని పలుకులం బిండిగాను, గానుగయుం దాడిగాని, నెట్లయందున్న చమురు పైకి తీయుట యాంధ్ర దేశమున ప్రత్యేక మగు నొకకులమువారి వృత్తిగ సనాతనముగ నేర్పడి యున్నది. ఈ దేశమున తీయఁబడు చమురులలో ముఖ్యమైనదియు, పెక్కుడకు భోజనోపయోగ మగునదియు, ఊరూర నాకుల జాలచే వృత్తిగ జరపఁబడి యుక్కుబడు చుండు నది నువ్వులచమురు. ఈ చమురులకు నూనె లనియుం బేరు కలదు. తిలలనుండి తైలముఁ దీయుకులమువారికి తిలకులను లని పేరు. ఆపేరు నానాటికి మాటి తెలుకులవా రనియ్యెను.

ఇంతియేగాదు. నువ్వులకు తిలలని సంస్కృత నామ మున్నటులనే నువ్వులనూనెకు తైల మనియు, నువ్వులనుండి తైలము పిండివేయఁగ మిగిలిన ద్రవ్యమునకు తిలపిష్ట మనియుం బేరు. అది మాటి నేటికాలమునకు తెలకపిండి యై నిలిచెను. ఇటుల నీనామము లన్నియు నువ్వుల సంబంధమున నేర్పడినవే యైనను ఇతరజాతి గింజలనుండి పిండఁబడిన చమురునకుం గూడ నూనె యనియు, చమురు పిండివేయఁగ మిగిలి నిలిచిన ద్రవ్యముగు పిష్టములకు తెలకపిండి యనియు నాశుకనామములు వ్యాపించి నిలిచెను.

ఈవిధమున వేరుకనగనూనెయు, వేరుకనగ తెలకపిండియు, కొబ్బరినూనె, కొబ్బరి తెలక పిండియు, ఆవనూనెయు, ఆవతెలకపిండియు మొదలగు నామము లేర్పడియెను. ఇక్కాలమున పెక్కుజాతుల నూనెలు, తెలకపిండ్లు

చేయఁబడుచున్నవి. అందునువ్వులనూనె భోజన పదార్థమై పాఠ్యముఖ్యము నందియున్నది. పిదప ఆవనూనె, మేరుశనగనూనె, కొబ్బరినూనెలు భోజనపదార్థములుగ నుపయోగపడుచు, నితర పయోగములంగూడఁ గల్గియున్నవి. ఇంకను బాదఁనూనె, వేపనూనె, కాఁగునూనె, అవిసి నూనె, పత్తినూనె, ఇప్పనూనె మందులలోఁ గలియునవిగను, దీపములందుపయోగింపఁబడు నవిగను, యంత్రములు వేడియెక్కి అఁగిపోకుండ వాట్ల ఇటుకునందులందు జాతగుటకు కందెన వేయఁ బడునవిగను ఉపయోగించు చున్నవి. ఆలివునూనె యీ దేశపుదికాక విదేశములనుండి దిగుమతి చేయఁబడుచున్నను, అట్టిదియే వీట్ల తెలకపిండులు కొన్ని పశువుల కాహారముగను, కొన్నిచెట్లకు, చేలకు నెరువులుగను వేయుట కుపయోగించు చున్నవి. కొన్నినూనెలు తలకు రాచుకొనునూనెలుగఁ జేయఁబడు చున్నవి. కొన్ని నబ్బులు చేయుటయందు పయోగించు చున్నవి. మంచిగండపుకట్టనుండి తీయఁబడు నూనె పరిమళద్రవ్యముగను మందులందు చేర్చుటకును, నబ్బునందుఁ గల్పుటకును, వాడఁబడు చున్నది. ఇతరమగు కట్టలనూనెలు వార్జీనులు చేయుటకును ఔషధములుగను వాడుచున్నారు. జీడిపప్పుపిక్కలనూనె ఔషధముల కుపయోగించుచున్నది. పొన్నకాయలనూనె, బలరక్కసి గింజలనూనె మొదలగునూనె లెన్నియో వేర్వేరుపనుల కుపయోగించెడిని. సువ్వానూనె యనంబడునది వాసనకై యుపయోగింపఁ బడెడిది.

నువ్వులనూనె- ఇదియు, దీని తెలకపిండియు భోజనపదార్థములు. నూనె తలంటుకొనుటకు, వంటకములు చేయుటకు వాడుదురు. దీనియుపయోగము లెన్నియో గలవు. ఇంచుక పైత్యము చేయును. పుడిటాండ్రుకు శరీరము గట్టిపడఁజేసి

యార్చును. నువ్వులతెలకపిండి పశువుల కాహారముగను, చెట్లకు, చేలకు నెరువుగను ఉపయోగించును. హిందువులు గ్రామదేవతల నారాధించునదనున తెలకపిండికూర నైవేద్య మిడుదురు. ఇది శరీరమునకు వేడి గల్గించును.

మేరుశనగనూనె-నువ్వులనూనెవలెనే భోజన పదార్థముగ వాడఁబడునది. ఇది యించుక పైత్యోద్రేకము గల్గించును. దీని తెలకపిండిని ఎరువులుగ నుపయోగింతురు. ఇది నువ్వుల నూనెకన్న రుచ్య మందురు.

కొబ్బరినూనె- ఎక్కువ ఉపయోగములు గల్గినది. మళయాళ దేశమునను, పశ్చిమ సముద్ర ప్రాంత దేశములను కొబ్బరిచెట్లతోటలు మొండుగగల్గియుంట నాప్రాంతములవారు కొబ్బరినూనెను నేయిగను, నూనెగను గూడ వాడుదురు. కొబ్బరితెలకపిండి భోజనపదార్థముగను, ఎరువుగను గూడ నుపయోగించును. ఎంచుకొబ్బరి భోజనపదార్థము. కొబ్బరినూనె ఔషధముల కుపయోగించును. యంత్రములకును, తలకు రాచికొనుటకును ఇంక నెన్నియో యుపయోగములు కలవు.

కొబ్బరినూనె పుండ్లు, గాయములు మొదలగువానిని మానఁజేయును. వలెసెనూనెకను నిట్టియుపయోగములు కలవందురు. అది అరుదు.

నూనెలు జలములు— జిడ్డుగల ద్రవ పదార్థము లన్నియు అంగ్లమున Oils అనంబడుచున్నవి. ఉదకములందు జిడ్డుండదు. అవి అంగ్లమున Waters అనంబడుచున్నవి. ఇవి యన్నియు నొకే పదార్థముగ నాంగ్లమున Liquids అనంబడుచున్నను, వీటియందలి పరమాణుపదార్థములు వేర్వేరుజాతులవిగా నుంట నొకటితో నొకటి కలియకున్నవి. అట్టిపరమాణు పదార్థముల నాంగ్లమున Molecules అనఁబడుచున్నవి. ఆయిల్సునందలి మొలెక్యుల్సు ఒక

జాతివి. వాటర్సునందలి మొలెక్యుల్సు వేచాక
జాతివి. రౌటికి నొకటితో నొకటి కలిసిపోవు
స్నేహబాంధవ్యము లేకుంట కలియకుండెడిని.

నూమిస్మేటిక్సు (Numismatics)—
నాణెములు (Coins) పతకపుబిళ్ళలు (Medals)
వీట్లంగూర్చి తెలుపు శాస్త్రము.

భరత దేశమున శ్రీరాముని పరిపాలనమున
శ్రీరామమాడలనంబడిన నాణెములు ముద్రింపఁ
బడుట అందఁజెఱింగినదియే. లైడియా (Lydia)
పురమున ఆదిని ముద్రింపఁబడినసంగతిని పాశ్చా
త్యులు తెల్పుచున్నారు. పిదప గ్రీకు దేశము
లందు నాణెములు ముద్రింపఁ బడినవి. సిసిలీ
దీవులమున చిరకాలమునుండి ముద్రింపఁబడుట
చూడెను. క్రీ. ము. ఇదివిదవశ తాబ్దకాలముదురు.
రోమనులు నాణెములను ముద్రించుట క్రీ. ము.
390 నుండి అని తెలియుచున్నది. మహమ్మదీయ
ప్రభుత్వమున నాణెములు ముద్రింపఁబడుట
క్రీ. వె. ఏడవ శతాబ్దమునుండియు నని తేలినది.
సగటున ఐరోపా ప్రభుత్వములు నాణెములు
ముద్రించుట, ప్లానిన్సునగరమున ప్లానిన్సునాణె
మును ముద్రించుటతో ప్రారంభ మైన దని
సర్వసాధారణముగఁ జెప్ప చున్నారు. ఇది
క్రీ. వె. ౧౨౫౨-క్రీ. వె. ౧౨౫౦ లో వెనిస్
నగరమున డ్యూకాట్ అనంబడిన నాణెము
ముద్రింపఁబడిన దట. క్రీ. వె. ౧3౪౪ లో
నోబుల్ అనంబడిన నాణె మాంగ్ల ప్రభుత్వము
ముద్రించిన దట. ఇది బంగారు నాణెము.
క్రీ. వె. పదునాల్గవ శతాబ్దమునుండి నాణెముల
ముద్రిణము ఐరోపా దేశములందు సర్వసాధా
రణమయ్యెనని చెప్పవచ్చును.

మెడల్సు పదునాఱవశతాబ్దమునుండి బహు
మతులచిహ్నముగా ప్రబలి వ్యాపించిన వను
చున్నారు.

నూతుకల్లలాడి ఒకయిల్లు నిలుపు
మన్నారు—అంధ్రలోకోక్తి.

నూతుకాకులలో ఒకకోవెలపిట్టవలె.
అంధ్రలోకోక్తి.

నూతుయ్యేవతికు నన్ను కాపాడితే
నూతైనతర్వాత నేనే పెరుగుతా నన్న
దట—(అనఁగా నూతుమాపాయ అని
భావము.)

నూతుమాటలు ఒక్కవ్రాతకు సరి
రావు—అంధ్ర లోకోక్తి.

నూర్బాన్ క్షత్రియులు—(చౌహనులు
చూడుడు.)

నృగుండు — అతిప్రసరిత. చంద్రివంశ
క్షత్రియుడు. తండ్రి ఉశీనరుడు. సోదరులు
శిబి, నవుడు, కిమి, సువృతుడు.

మఱియు వైవస్వతమనుపుత్రుడును ఇత్యౌకు
మహారాజు తమ్ముడును సగు నృగుమహారా
జుకడు కలఁడు. ఈతఁడు బహుధర్మాతుడు.
పేర్వడసిన నరపాలుడు. వానీకూప తటాకా
రామాదుల పెక్కింటిని దాన మొనర్చినవాడు.
ఇతఁడే తాను దానమొనర్చియుండిన గోవును
తిరుగ దానమొనర్చుట, నూనర వెల్లిగ జన్మించి,
శ్రీకృష్ణసూదన్యనమున పాపవిముక్తుఁ డయ్యెనని
చెప్పఁ బడినది.

నృచక్షుండు — పాండవసంతతి క్షత్రి
యుడు. తండ్రి సునీతుడు. పితామహుడు
సుసేనుడు. పుత్రుడు సుఖివలుడు.

నృత్యగోత్రము—(వశిష్ఠగణము చూ.)

నృత్యము-నాట్యము—యనస్సునకుఁ
గల్గినయత్సాహము నాట్యము గల్గించెడిని.
ఉత్సాహశక్తి విజృంభించి వైరస్యమునకన్న
సధికమై దాని నాకోమించుకతన నృత్యమునకు
శరీరావయవము లాయత్తమై నృత్యము సిద్ధ

మగును. అట్టిచర్యను వశపఱచుకొని మనోభావములను వెల్లిబుచ్చుట కర్హమగునట్లు విభజించి యుపయోగించుకొనునట్టికలకు నాట్యమనెదరు.

ఒక ఆంగ్లవిద్యావిశారదుడు "Dance is an expression of the Joys of life, an outpouring of the soul such as we have in the burst of music from the throat of a nightingale" అని నృత్యమును నిర్వచించెను. భరతదేశమున నాదినుండియు నృత్యనాట్యముల కళంగూర్చి శివతాండవ మనుగ్రంథమును, అభినయదర్పణ మనుగ్రంథమును గలవు. వీటి నిటీవల డా॥ కమారస్వామి పండితు లాంగ్లభాషలోని కనువ దించిరి. అందు మొదటిగ్రంథమునకు రోమెయిన్ రోలాండు పండితుడు పీఠికను వ్రాసి పరిచయ మొనర్చెను. రెండవది సందికేశ్వరుడు రచించినది. ఇతరగ్రంథము లింకను గలవు కాని యివి మాత్రమే మాదిగ్రంథములు.

అజంతాగుహ (అచింత్యకందరము) లందలి చిత్రములీ నాట్యకలను వేర్వేలు భేదాకారము లతో వివరించునవిగా జెప్పబడు చున్నవి. ఇక్కలపు నాట్యకలాధురీణుడగు ఉదయ శంకర్ విద్వాంసుఁ డీ యచింత్యకందరములోని చిత్రములు ప్రదర్శించు నాట్యభేదములను ప్రదర్శించుచున్నాడని ఎల్లరు "When Uday springs up on his feet an Ajanta fresco comes to life" అని ప్రసిద్ధోక్తిగ వాడుచున్నారు. (అచింత్యకందరము చూ.)

ఉదయశంకరుడు రాజపుత్ర స్థానమున ఉదయపూరునందుదయించినవాడు. ఈయన తండ్రిపేరు పండిత శ్యామశంకర్. ఈయన గొప్ప సంస్కృతవిద్వాంసుడు. సంగీతకలానిధి. ఝాలాపటన్ రాజ్యపు ప్రధానమంత్రిగ నుండిన పంతులుడు. తండ్రి సభయందు

నడిచిన గానముల కనుగుణముగ నెవ్వరు నేర్పకయే తనంతట తాను నైసర్గికముగ నృత్య మొనర్చుట కనిపెట్టి యాశ్చర్యనుంచుచుండ, ఉదయశంకరుడు కొన్ని సంగీతపరికిరములను వాయింప నేర్చె నట. భూపతి యాశ్చర్యపడి దీన కార్యములే దనితలంచి, లండనునగరము సందలి రోయల్ కాలేజీ ఆఫ్ ఆర్ట్సు నందు చిత్రలేఖనము నేర్చుకొనుటకై ౧౯౨౦ లో పంపెను. అట నుదయశంకరుడు Self Portraiture కళయందు George Clauson గారి బహుమాన మందుటయే గాక ౧౯.

పట్టపరీక్షయందుఁ గృతార్థుఁ డయ్యెను. పిదప పారిస్ నగరమున కరిగి విదేశనృత్యవిధానముల నన్నిటిని విమర్శించుచు తన భరతదేశపు విధానములతో సరిచూచుకొనుచు నాల్గు వత్సరములు కృషి చేసెను. వీరి నృత్యాభి నయములు శుద్ధములుగను, బలవత్తరములు గను, అందములుగను పేరందినవి. ఈయన విద్యానిపుణత ఐరోపాదేశములందే గాక అమె రికాయందు, తూర్పు దేశములందు పేరెన్నిక నందినవి. ఇటీవల సంయుక్త రాష్ట్రములందు ఆల్టోడా పురసమీపమున నొక విద్యాసంస్థ నేర్పఱచి, తనశిష్యుల నటనుంచి విద్యాబోధ లొనర్పనేర్పఱచి, పనిచేయుచున్నాడని తెలియు చున్నది. (అభినయ భరతశాస్త్రము చూ. హస్తాభినయము చూడుడు).

నృత్యాయన గోత్రము— భరద్వాజ. ఉపగణము చూడుడు.

నృపంజయుడు— పాండవ సంతతి క్షత్రియుడు. తండ్రి మేధావి. ఐతామహుడు. సునయుడు. పుత్రుడు ధూర్జయుడు.

నృపాన్న ధాన్యము— దీర్ఘ కూరకములు చూడుడు.

సృష్టామయ రోగము— ఆయుర్వేద వైద్యశాస్త్రమున క్షయ (రాజయక్ష్మ) రోగము నకు పేరు.

సృసింహజయంతి— వైశాఖ శుద్ధ చతుర్దశి. ఈదినమున సోమవారము సంభవించి సాయంకాలమునకు స్వాతీనక్షత్ర మమరునేని మహాపవిత్రపర్వముగ నెంచి ఘూర్జరదేశస్థులు కదళీవృక్ష సహితముగ సుమామహేశ్వరపూజ యొనరురు. (పండుగలు చూ.)

సృసింహచతుర్దశి— వైశాఖ శుద్ధ చతుర్దశి కీ పేరుకలదు. ఇది సృసింహవతారదిన మందురు. ఇది శనివారమున సంభవించుటయు, స్వాతీ నక్షత్రము సంభవించుటయుగూడ గల్గినచో చాలపవిత్రదినముగ నెంచి సృసింహదేవుడగు విష్ణు నారాధించుదురు.

సృసింహద్వాదశి— ఫాల్గుణ శుద్ధ ద్వాదశి (పండుగలు చూడుడు).

సృసింహవతారహస్తము— (హస్తాభి నయము చూ. భరతశాస్త్రము చూ.)

నెగోషియేబిల్ ఇన్స్ట్రుమెంటు— వాణిజ్యసంబంధ పరిభాషాపదము. Negotiable Instruments and Negotiable Paper హుండీలు, నోట్లు, చెక్కులు, బిల్లు మొదలగు వారంటు బొంపు. ఇవి రూపాయలతో సమముగనే చూడబడునవి. ఎవ్వరు వాటకు సొమ్మిచ్చి నైకో నెడరో వారికే చెందుచుండు నవి. మఱియుఁ గొన్ని హుండీలపైఁగాని, చెక్కులపైఁ గాని Not negotiable అని వ్రాయ బడుటయు గూడ కలదు. అట్టివి Not negotiables అనబడుచున్నవి.

నెగ్రేపాంటిద్వీపము— గ్రీసు దేశము లోని ద్వీపము (గ్రీసు దేశము చూ.)

నెట్ (Net or Nett)— వాణిజ్యసంబంధ

పరిభాషాపదము. Net, Nett నికర మని యర్థము. ఇతరములను తీసివేయఁగా ఉన్న అసలు. అసలునస్తువుయొక్క నికరపుతూనికకు (అనెఁగా ఒకబస్తాయందుఁగల ధాన్యమును తూచుతిత్తి నంచి, కుట్టినపురిత్యాశ్య బరువును, మినహాయించఁగా ఉన్న ధాన్యముయొక్క అసలుబరువునకు) Nett weight అనియెనరు.

నెట్ బాల్ (Net Ball)— ఈ యాట పుట్టబల్, హాకీ ఆటలను మనసునం దుంచుకొని కల్పించి రని కొందఱు నెడరు. ఆంగ్లసీమలం దాడుపిల్లలు మిక్కిలిగా నాడుచుండు రట.

ఆటనామతావున నొకపదియ మిగులు భూమి పైకుండునట్లు స్తంభము పాతి, దాని కొకవల సంచి గట్టి వేలాడవైచి, ఆటజాగా కన్నదిశలను దిశ కేవల రాటకాంక్ష నిలిచియుండి బంతి నెగురవేయుచు, ఆచిక్కపుసంచియందు పడఁదోయినట్లు పోయెత్తించుచు నాడెదరు. చేతులతో బంతి విసరవచ్చును, నెత్తితో నెదిర్చి తీర్చివేయవచ్చును. కాని బంతిని రన్నరాదట. బంతిని బట్టయుండుతిటి అడుగుతీసి యడుగు పట్టరాదట. బంతి నెగుర వేయుట విసరుట దక్క చేతినిగాని, శరీరమును గాని, సాగదీసిగాని, చాచిగాని ఇతరులకందీయ రాదట.

నెదర్లాండు దేశప్రభుత్వము (Nether lands)— (హాలండు రాజ్యము చూ.)

నెప్ట్యూన్ గోళము (Neptune)— ఇది Solar System నకుం జెందిన యొకగోళము. సూర్యునినుండి 2822000000 మైళ్ళ దూరమున నాగోళమును జాతి 60624 దినముల పడునేను గంటలలో తిరిగివచ్చుచుండునది యనియు, భూమితో పోల్చి చూచిన దానికన్న 60 రెట్లుధిక మైన శరీరము కలిగిన దనియు చెప్పబడినది.

ఇది Primary planet గా చెప్పబడిన ప్రధాన గోళములలో నొకటి.

క్రీ. మ. 1846లో దీనిని ఫ్రెంచి దేశపు గణితశాస్త్రజ్ఞుడగు M. Le Verrier గారు, కేంబ్రిడ్జి విశ్వవిద్యాలయపు పండితుడగు Mr. Adams గారును, జర్మనీ దేశపు బెర్లినునగర వాసియగు Dr. Galle పండితుడును కనుగొని రచింపబడినది. ఇది తనకుతానై గిరిగిరి తిరుగుటకు ౧౧ సంవత్సరము లగును. సూర్యుని జుట్టినచ్చుటకు 165 సంవత్సరము లగును. కాని వెనిసుగోళమునకన్న నించుక చిన్నది యని తలంపబడుచున్నది. నెప్ట్యూనున కార్థితగోళముగు చుదుర్చోక్కడు కలడు. శాటర్న్ గోళమును జుట్టియుండిన రింగువంటి రింగొకటి కలదు. (శాటర్న్ గోళము చూ. సోలార్ సిస్టమ్ చూ. ఎస్ట్రోనామి చూ.)

నెపోటిజమ్ (Nepotism) — అధికారులు తమబంధువులు మొదలగు తమవారి యందుఁ జూపు పక్షపాతతాభిమానములకు నామనట్టినదము. తొల్లింట ఇట్లీ దేశమున పోవుల యధికారకాలమున వారిబంధువర్గము వారిపట్ల నడిపిన అనర్హాభిమానమునుండి ఏర్పడిన ఉక్తి.

నెపోలియానిజమ్ (Nepoleonism) — నెపోలియాను ఫ్రెంచి సేనాధిపతి. యూరపు ఖండము చాలభాగము తనయధికారముక్రిందికి దెచ్చుకొన్నవాడు. క్రీ. శ. 1804 లో తనంతటతానే ఫ్రెంచి దేశమునకుచక్రవర్తియయ్యెను. ఇతని పరిపాలనపద్ధతిని “నెపోలియానిజమ్” అందురు.

నెపోలియన్స్ — ఇట్లీ దేశముచూ. **నెప్తాలైన్ ఉండలపరిశ్రమ (Naphthaline)** — ఇందు విస్తారము చతురత అనవసర

మైనను హెచ్చువేడిమియందు నెప్తాలైన్ ఖండి పోవుపదార్థము కాన, మంట చాల నన్నముగ నుంచి కరంగుదనుక జాగ్రత్తగా నుండవలసియుండును. కరంగినతోడనే అచ్చులలో పోసి యుండలుగఁ జేయుదురు. చల్లారుటతో గట్టి పడును.

నెప్తాలైన్ — ఘటగువాసన గల్గియుండి, కాగితపుపుస్తకములను, బట్టలను గొట్టివేయు చిన్న జాతిపురుగులను (Moths) చేరనీయకకాపాడును. ఇది హైడ్రోకార్బన్ అనియు, Dry distillation of Coal వల్ల నేర్పడిన దనియుఁ జెప్పబడుచున్నది. పుండ్లను మాన్పుగూము గలది. రంగులందుఁ గూడ నుపయోగింపఁ బడును.

నెప్తోల్ (Nephthol) — ఇది గట్టిగ (ఘనరూపమున) నున్న హైడ్రోకార్బన్ అనియు, Phenola in their chemical properties తో సంబంధము కలది యనియుఁ జెప్పబడినది. ఇది Alpha యనియు, Beta యనియు ద్వివిధము. రెండును పుండ్లను మాన్పుగూము గలవి. రంగులందుఁ గూడ నుపయోగించును. దీని Chemical formula. C. 16—HO—H అని చెప్పబడినది.

నెబులే (Nabulae) — ఒక దూర దర్శక సాధనముగు దుర్బిణి దీసికొని (Telescope) పరిశీలించినచో ఆకాశమున నసంఖ్యాకములగు గోళములంబోలిన పదార్థములు వెలుగిచ్చునట్లు కొంతసేదేశము నాక్రమించి మేఘముంబోలి గన్పట్టునదియే అంగ్లజ్యోతిష వేత్తలచే నెబ్యులా యనంబడునది. ఇది లాటిన్ భాషాపదము. దీని కర్థము మేఘ మనియే. అందు పెద్దవి, నేత్రదృష్టికి గన్పడునవి కూడ నుండును. అందు కొన్ని నక్షత్రముల వలె నుండును. కాని నిజముగ నవి నక్షత్రములు కావని పరిశీలకు భ్రమచున్నారు. Nebula కు

బహువచనపదము Nebulae. ఇట్టివి ఆకాశమున ౧౨౦౦౦౦ వఱకుఁ గలవట. వాటిని శాస్త్రవేత్తలు Glowing clouds of matter అనియెదరు. పాశ్చాత్యకవులు అట్టివాటిని Fire mist అని వర్ణించిరి. కొన్ని నెబ్యులే సోలార్ సిస్టమ్ ఆక్రమించిన ప్రదేశమునకన్న పెద్దవి కలవని తేలుచున్నది. కొందఱు ట్టిదానిని Spiral Nabulae యనిరి కాని అం దట్టి తిరుగుడు ఆకార మేమియుఁ గానరాదు. కాని కొన్ని తావుల హెచ్చుదశనఁ ద్రేశములు గానవచ్చెడిని. అవి సక్షత్రము లేమో యని కొందఱు సంశయింతురట. అట్టివారు సోలారు సిస్టమ్ మొదలగున విట్టి నెబ్యులానుండి యేర్పడి కల్గినవేయని తెల్పుచున్నారు. ఏదియో శక్తి ఆకాశమునందు పెక్కు మార్పులు గల్గించుచున్న దనియు, అది యిప్పటి నెబ్యులేలను మున్నందు ఇంకం గొన్ని సోలారుసిస్టములంబోలిన సిస్టములం గల్గించు ననియు, అది నిట్టిదానినుండియే సోలారుసిస్ట మేర్పడినదనియు నెల్లరంగీకరించు చున్నారు. దీనినిమిల్క్ వే (Milkey way) యనియు ననుట కలదు

నెమ్యటి (దుంప) చెట్టు—దీనింగూర్చి యంతగా తెలియరాకున్నది. దీనిపూవులందు క్రిమిరోగము, రక్తపైత్యము, స్త్రీలకుసుమరోగముల నివారించి శ్లేష్మము నుదోకింపఁ జేయు గుణము గల దనియు, దుంపయందు అనఁగా దుంపచూర్ణమందు మేహశాంతి, పైత్య శాంతి గలిగించి శ్లేష్మోదోషము చేయుననియు నందురు.

దీనిని నెమ్యదుంప లేక నెమ్మగడ్డ యనియు నందురట

నెమలిఅడుగులచెట్టు (పూతికరంజ చెట్టు)-- లా. Guilandina Bonducella.

సం. కలికారకః-కలిమాంబః- పూతికరంజః. దీని ఆకు, వేలు, చెక్క- రస కషాయములు కఫ దోషము, క్రిమిరోగము, కష్టము, గుల్మరోగము, మూలవ్యాధి, యోనిరోగములు, వ్రణములు నివారించి వేడిచేయు నని చెప్పబడినది.

నెమ్ కాన్ గులుతు— ఇది Nemine Contradicente అనమాటలయొక్క క్లుప్త పఱుపఁబడిన చూపము. (ఈడ్ క్రిన్) ఎవ్వరు నెదుర్కొనలేదని యర్థము. సభయందు అందఱు సంగీకరింపఁబడిన దనిభావము.

నెయ్యి— నెయ్యి పాలలోనుండు బలకర పదార్థము. పా లెంత శ్లేష్మమైనవో నేయియు నంత శ్లేష్మమై యుండును. పాలయం దావుపా లెంత ప్రశస్తమో నేతులం దావునెయ్యియు నంత ప్రశస్తము. పెన్ను గాచిన నెయ్యి యగును. నెయ్యి ప్రసిద్ధభోజనపదార్థము. అప్పుడుకాచిన నేతికి సద్యోఘ్నత మనిపేరు. అది శైష్వ మనియు, విషదోషమును హరించి నేత్రములకు బల మొసంగి వీర్యపుష్టి దేహ పుష్టి యొసంగుటయే గాక జఠరాగ్నిని వృద్ధి పఱుచుననియుఁ జెప్పబడినది. గాయము తగిలినవారికి, బ్వరపడి లేచినవారికి, అగ్గిసెగ తగిలినవారికి, క్షయ, కార్ష, విసర్పి, రోగములు గలవారికి నెయ్యి మిక్కిలి అవసర మని చెప్పబడినది. వసుతర్జువునందు త్రికటుక చూర్ణముతోడను, గోమృత్తువునందు శర్కరతో డను, వసుతర్జువునందు పంచకోలములచూర్ణము తోడను, శిశిరర్జువునందు పిప్పలిచూర్ణము తోడను నేతిని (అందు ముఖ్యముగ ఆవునేతిని) ఔషధప్రాయముగ (వీలగు నేనిసద్యోఘ్నతము) నుదయసనే పుచ్చుకొను చుండిన ఆయు రారోగ్యములభివృద్ధి గాంచునని చెప్పబడినది.

ఇటులనే అగ్నిమాంద్యరోగము గలవారును, కుసుమరోగముగలస్త్రీలును, కుష్ఠరోగులు, జ్వర గతతత్వము గలవారు, జలోదరరోగులు, భగం దరరోగము గలవారు, శ్వాస శ్లేష్మప్రకోపము గలవారు, స్థూలకాయము పెరిగినవారును నెయ్యి పుచ్చుకొనరా దనియు, వాటికి నవధ్య మనియుఁ జెప్పఁబడినది.

అప్పుడు కాచినకపునేతి నొక కొత్తకుండ యందు నింపి, మూకుడు తోబిగించి చీలమన్నిచ్చి దానిని వేఱోకకుండయందుంచి మూసి భూమి యందు పాతి ఒక సంవత్సర ముంచి తీసి ఔష ధమునలె లోనికిచ్చిన అపస్మారరోగము, ఉన్మా దము, మదము, మూర్ఛ జబ్బు, కర్లజములు, నేత్రజములు, యోనిజములు, శిరోజములు నగు పురాణరోగములు నివృత్తి యగు ననియు, ఇది యించుక ఉష్ణము, గురుత్వము చేయుచుండును గాన జాగ్రత్తగ ననువును సరిహారముగ పన్నీరు లోని కిచ్చుచుండవలె ననియుఁ జెప్పఁబడినది.

మేకనెయ్యి చలవజేసి నేత్రోద్వష్టికి బల మొసంగు ననియు, జశరదీప్తి నిచ్చి బలము జేయు ననియు, జ్వరములు, మూలవ్యాధి, వాతదోషముల నడంచి ఇంచుక శ్లేష్మము నభివృద్ధిపఱచు ననియుఁ జెప్పఁబడినది. పులి నెయ్యి యనంబడునది పులిక్రోవ్యుగాని నెయ్యి కానేరదు. వాతదోషముచేతను మేహవాతముల చేతను కాళ్ళు, కీళ్ళు పడిపోయినవారికి పైని పులి నెయ్యి (పులిక్రోవ్యు) మర్దన చేయుచుం డిన నివారణముగు ననియు నందురు. చిన్నపిల్ల లకు కాళ్ళు బలహీనమై నడక రాకుండిన పంది నెయ్యి ఇట్లే పైని మర్దనచేయుచుండిన కీళ్ళు బలపడి నడక పొరఁభింతురు.

నెరసి లేక నిరిజచెట్టు—లా. Clidendron Roxburghii. దీనింగూర్చి సరిగా తెలియరాకున్నది. దీనివేలుగంధము లోనికిచ్చి

యు, పైన లేపనము చేయుటవలన సర్పవిషము హరించుననియు, పైని రాయుటవలన వాపులు, ఉబ్బులు హరించు ననియు, దీనియందు వగధు ఎక్కువగఁ గల్గి యుండును గాన విరేచనములు కట్టుటయేగాక విరేచనబద్ధముగూడఁ గల్గించును గాన లోనికిచ్చుతఱి జాగ్రత్తగ వాడవలయు ననియు నందురు.

నెర్వస్ సిస్టమ్ మెదడు (Nervous System Brain)—మనుష్యులు, పశువులు మొదలగు జంతుజాలమునందు సరములకూడలి స్థానముగు మెదడున్నది. దీనికి “నెర్వస్ సిస్టమ్ బ్రెయిన్” అని ఆంగ్ల శరీర శాస్త్రవేత్తలు పేరు లిడి యున్నారు. ఈపద్ధతి ఉత్తమ జాతియందలి విధానముగ తలఁచు చున్నారు. ఇంక కొన్ని యధమపుజాతి పురుగులం దట్లుండక మేదస్సు శరీరమందంతటను వ్యాపించియుండునట్లుండును. అవిఅధమపుజాతిపురుగులుగ నెఱుంగుచున్నారు. అట్టివాటి శరీరమును రెండుగ విభజించిన నా గాయములు మాన్వ ఏలగునేని ఆరెండుభాగ ములు గూడ వేర్వేరుగ జీవింపఁగల్గుననిపోల్పం బడినవి. ఇట్టివి ఆంగ్లమున Worms అనంబడు చున్నవి.

నెర్వస్ సిస్టమ్ బ్రెయిను గల పెద్దజాతిశరీ రములందు బ్రెయినునుండి వేతైన భాగము జీవింపనేరదు. ఏల యన దానియందు సరము లను పనిచేయుచు మేదస్సు (Brain that controls the nervous system) ఉండదు.

నెలగంటు—ఆంధ్రదేశమున రవి ధనూ రాశియందు ప్రవేశించినదినమును నెలగంటు పెట్టిన దినమందురు. అనఁగా ఆనాటికి మకర సంక్రాంతిపండుగ (ఇంచుమించుగా) నెలదినము లుండుటను గుర్తించుట కీపేరు గానోపు. నాటినుండియు హిందువులవాకిండ్ల చిత్రవిచిత్ర పు మ్మిగ్గులను వరిపిండితో నిడి స్త్రీ లలంక

ంతురు. విష్ణుదేవస్థానములందు ఇల్లవాలు
వాముననే పూత్తుల పూజారులు వంటజేసి
విష్ణుదేవునకు నైవేద్య మర్పింతురు. ఈ నెల్లూరి
ధనుర్మాస మనియెదరు.

ఈ నెలయందు బూశిదగుమ్మడికాయలకు
కత్తిగంటు (గాయము, లేక నటకు, లేక కోత) అనర్హముగాన వడియములు పెట్టువారు గొట్టు
ర్వదినముననే గుమ్మడికాయలు కోసి నడియము
లొనర్చుటంజేసి గాఢోలు నెలగఁ దనుపే
రేర్పడినది.

నెల్లిచెట్టు— పెద్దనెల్లి లేక ధాన్యపు
చెట్టు, చిటినెల్లి, గిబ్బునెల్లి యని మూడు
భేదములు కలది. అందు పెద్దనెల్లిచెట్టు పెద్దది
యగును. ఆకులును పెద్దవియే. చిటునెల్లి చిన్న
చెట్టుగ నుండును. ఇది ఉత్తమబాతిగ నెంచు
దురు. దీనియాకులను తిక్కలిక్కలికూర యనఁట
యుం గలదు. ఇంక గిబ్బునెల్లి అధమపుజాతిది.

నెల్లికూర పచ్చడి చేసి భోజనపదార్థముగ
వాడుదురు. నైద్యోపయోగమున చిటునెల్లి
శ్రేష్ఠము. లా. Clerodendrum phlomo-
ides అని చిటినెల్లిపెద్దనెల్లులకును, Premma-
integrifolia అని గిబ్బునెల్లికిని పేరు.

సంస్కృతమున కర్ణికా యని నెల్లిసామాన్య
మునకును, గణికారికా యని చిటునెల్లికినిపేరు.
కొందఱు అగ్నిమంధః అని గిబ్బునెల్లినివాసిరి.
కొందఱు నెల్లిజాతి కంతటికిని వాడియున్నారు.

నెల్లిచెక్క, వేలు, ఆకులు వీటి రసకషా
యము వేడిచేసి శరీరతత్వమును బాగుపఱచు
ననియు, వాతపునొప్పలను హరించు ననియు,
వేటుగంధము పైని పూసిన చచ్చుకోగములు
మాన్యుశ్చ కలదనియు, సమూలకషాయము
నందు ఉబ్బుజాడ్యము, పాంశువు, జ్వరము, మస్య
పుజ్వరము, మలబద్ధముల నడంచు గుణముకల
దనియు, నెల్లికాయలవరుగు మేహశాంతిగల్గించు

ననియు, ఆకులంద రిము, పైత్యము, గుల్మము,
మూలవ్యాధుల ఉద్ధృతియు తగ్గించుశక్తి కలదని
యుఁ జెప్పఁబడినది.

గిబ్బునెల్లి వేలుకషాయము జ్వరమాం
ద్యముల నడంచి బలమొసంగు నందును.

నెల్లూరి నెఱజొణ— నెల్లూరుప్రాంత
సీమ లన్నిటికి నెల్లూరుపురమున సధికసంఖ్యాకు
లుగ నెఱజొణ లుండినట్లు. నెఱ నెల్లమునకు
నేర్పరితనము లేక చతురిత యనియర్థము. జాణ
నెల్లము జానశబ్దమునుండి కల్గినది. గాన నెఱజొణ
యన నేర్పునం దాటితేటిన యెఱుక గలవాఁ
డని భావము. దీనింగూర్చి యొక వాడుక
గలదు. నెల్లూరు మూలపేటయందు మూల
స్థానేశ్వరుని దేవస్థానముకడ వేమాలనుయ్య
(బహుళక వేములనుయ్య లేక బావి)యుండెడి
దట. దానియుదకములు త్రొగుచుండిన శరీ
రము కడుజాగరూకతను జెందుటయు, మనస్సు
నకు చక్కనిబలము, అభివృద్ధి, వికసనము గల్గు
చుండు గుణ ముండెడిదట. దూర దేశవాసిగ
నున్న యొక నెల్లూరుపురవాసి, అటనుండి యే తెం
చిన వేఱొక నెల్లూరిబాలు నడిగినట్లు గాన్పించునీ
కొంది చాటుధా రావద్యమునందు దీనివశంప
కలదు.

శా. మల్లెల్ మొల్లులు సేమమా? సుకరమా?
మాకంచముల్ గేదగుల్;

మొల్లం బాటకయుండునా? సువతులున్
మోదంబు వాటింతురా?

మొల్లం గోలముఁ దీయునా మురుగు? నా
వేమాలనూ యున్నదా?

నెల్లూరన్ జెదసోమసిద్ధిని గదా నీరాక?
జైవార్యకా!

నెల్లూరి వీరరాఘవకవి— ఆంధ్రోకపు
లలో నాధునికులలోఁ బరిగణింపఁ బడినవాఁడు.
ఆశ్వలనియోగి శాస్త్రాచార్యుఁడు. వీరికిటిపేరు

దేశీరాజువారు. తర్వాత నెల్లూరుకాపురముగుట నాపేరింటిపేరియ్యెనట. ఆపస్తంబసూత్రము కాశ్యపసగోత్రము. తండ్రిపేరు వేంకటపతి. తాతపేరు కొండనమంత్రి.

రచించినది యాదవరాఘవపాండవీయ మను త్రోవకావ్యము. అనగా ప్రతిపద్యమునందు శ్రీరామపరమైనయర్థము, పాండవులపరమగు నర్థము, శ్రీకృష్ణపరమగు నర్థము నిమిషియుండవల్యకావ్యము. వసుంధరాపరిణయము గూడ వ్రాసెను. 3 ఆ.

నెల్లూరుజిల్లా- ఆంధ్రదేశములోనిది. చెన్నపురిరాజధానికే జెందియున్నది. (వెన్నా) పినాకినీ నదీతీరమందున్న నెల్లూరు పోధాన స్థానము గూడూరు రైల్వేకూడలిస్థానము. అభ్యోకపు రేకుల వరకము జరుగుతావు. అభ్యోకపు గను లున్నతావు. బిట్రిగుంట, యాదగిరి సుప్రసిద్ధ విష్ణు క్షేత్రములు. నాయడపేట వేటాకపట్టణము. పాకనాటి సీమ ఈజిల్లోనిది. (పాకనాటిసీమ చూ.)

నెస్టోరియానిజమ్-(Nestorianism) క్రీ. వె. ఐదవ శతాబ్దమునందు కాన్స్టాంటి నోపిలు నగరమునందు ప్రధానాచార్యుడు (Nestoreousఅనుభవముగల, వయస్సుగల) తన యనుభవజ్ఞానమునుబట్టి ప్రబోధించిన తత్త్వము:- ఏనుకీస్తునందు రెండు వ్యక్తిత్వము లనియు, నొకటి స్వర్గీయమును,నిత్యము ననియు రెండవది మానసిక మనియు నీసిద్ధాంతము.

నేచరల్ థియాలజీ (Natural Theology)- ప్రకృతిసిద్ధము లగు (దృశ్య) ఉపపత్తులచేతనే మతమును ప్రబోధించు సిద్ధాంతము.

నేచరాలిజమ్ (Naturalism)- (Idealism) దృశ్యప్రపంచము మిథ్య యను వాదమును తోసివేసి ప్రకృతిపరిణామముల

నుండియే సత్యమును గుర్తింపవలె నను సిద్ధాంతము. చిత్రకళయందును, కవితయందును దీనిని రియాలిజమ్ (Realism) అందురు. (అనుభవైక విషయములనే పరిధర్శించుట).

నేచురల్ గాస్ (Natural Gas) - భూమియందుండి నిల్వయైన గాలి. ఇది కాలుట మొదలగుపనుల కుపయోగించునట. అమెరికా దేశములందు కొన్ని గనులు దొరకియున్నవి.

నేచురల్ డైన్ రంగులు-(రంగులు చూచుడు).

నేజ్-నెస్-నోస్-- Naze-Ness-Nose ఇవి యన్నియు అగ్రమున (Cape) కర్ణములు. (Cape చూ. Land portions చూ.)

నేటాల్ దేశము - దక్షిణఆఫ్రికాయందున్న బ్రిటీషుకోలనీ. స్వపరిపాలనగల దేశము. క్రీ. వె. ౧౮౫౬ లో ఏర్పాటైన దేశము. ఏడవ ౧౮౯౭ లో జూలూలాండును దీనికిం జేర్చిరి. వైశాల్యము ౩౦౦౦౦ చతురపుమైళ్ళు. వ్యవసాయార్హప్రదమగు భూమి. నాస్టోడిగామా ఈ దేశమును గనిపెట్టినదినము క్రీస్తుపుట్టినదిన మగుట వారిభావయందు నేటినిటి యనుట నాయన నేటూలని ఆపేరే ఈ దేశమున కిడనని చెప్పబడినది. Pietermaritz burg ప్రధానపురము. డర్బాన్ పురము, లేడీస్మిత్ పురము నుడువదగిన పట్టణములు. దేశమున ౩౦౦౦మైళ్ళ ఇనుపబాట కలదు. కేపుటాను నుండి ఈజిప్టులోని కైరో నగరముతో ఇనుప బాటచేకలుపుకోరిక ప్రజలకు గలదనియందురు. (దక్షిణఆఫ్రికా చూ.)

నేతగోత్రము-అశ్వరథ్యగణము చూ.

నేత్రనిర్మల్యకారీ - ధాతుకపరికర్ణము. (నేత్రశబ్దము చూ.)

నేత్రపాటివిషయము - (నతపాటి సీమ చూ.)

నేత్రబలా-సంజనము (నేత్రశబ్దముచూ.)

నేత్రభూషణము — నీలాంజనము.

(నేత్రశబ్దము చూ.) సుర్మాతాతికిగూడ నేత్ర భూషణ మనునర్థము కలదు.

• నేత్రమంగళకారీ — ధాతుకపరి. (నేత్ర శబ్దము చూ.)

నేత్రములకుఁ గన్పించువస్తువు నకు నడుమ బలమగు నగ్ని యుండుతఱి గన్పించువస్తు విటునటు వణఁకునట్టు (Quiver) అగపడుట — చూచునేత్రములకు చూడంబడు వస్తువునకు సమము నగ్ని ప్రజ్వలించు చుండుతఱి సవ్యల గన్పించునది, ఇటునటు నణకుచున్నటులఁ గాన నగుటకుఁ గారణము. అది నణకుట గానేను. ఇట్టి యగ్ని యందు పొగ లేకపోవచ్చును. అగ్ని యొక్క వేడిమి మాత్రమే యుండవచ్చును. వాతావరణపుగాలి పెక్కు డెన్నిటీయ (భారము దళసరి) కలదియై పీల్చునుండి ఏర్పడిన సేర్వేలు పొరలుగ నుంట పరిశీలించినవారికిఁ దెలియఁ గలదు. (డెన్నిటీ చూడుము). ఇది నేత్రశబ్దమున మోసగించుటయే. ఇం దగ్నియొక్క వేడిమి పైకిబంపుటయు, ఆవేడి వాయువుననున్న చెమ్మనుగరఁగించి దానిడెన్నిటీకూటమిం జెనక గొట్టియు, ఆచెదరఁగొట్టంబడిన వాయువు ఇటు నటు పలుచనడి పర్విడుటయు, దానినుండి యద్రముం బోలి స్వచ్ఛమైన వాతావరణము నందు చలనము (కదలిక) గల్గుటయు, ఆకదలిక గుండా వెలుతురు తెచ్చి కంటి కగింపఱుచు సవ్యలివస్తువుయొక్క బింబము తిన్ననిప్రమాణ మున ఇటునటు గదలి ఇంచుక బలము నగుచు చూచువారి కంటికడకుం జేరి, నేత్రేంద్రియ మున ప్రతిబింబించి అగపడుటయు, జరుగు చుంట నాయుచలనమునఁ గల్గిన బింబచలనమే

గాని నిజముగ నవ్వలి వస్తుచలన మొక మాత్రము కానేరదు.

వెలుతురు గాలిగుండా సవ్యలి కలుగుతఱి తిన్ననిమార్గమునందే యరుగునదై వస్తువుల బింబములచలననిజిని నేత్రములకడకుం జేర్చునదే యెనను ఈధర్మ ముకేడెన్నిటీయందు మాత్రమే నుండు నని మనసునందుంచుకొన నలసి యుండును. డెన్నిటీ చూటుతఱి దానిమార్గమును గొట్టినో, గొప్పగినో ఇటునటు మాటవచ్చును. ఒక్కొక్కతఱి తప్పక మాటనగును. వేడి తగు లుట డెన్నిటీని (వాయువులందు) మార్పుచునే యుండునది గాని, ఒకతఱి మార్చి యూరకుండు నది కాదు. ఇంక వాయువు వేర్వేలు డెన్నిటీల పొరలం గల్గియుండినతఱి నింక నీమార్పు చలన ము గూడ వెలుతురునందు పోవుచుండు వస్తు బింబములకు గల్గించుచుండును. గాన నిజిని నేత్రేంద్రియము గాని, వస్తుభేదము గాని గాక వాతావరణభేద మని తెలియ నగును.

నేత్రరంజనము—అంజనము (కాటుక). (నేత్రశబ్దము చూ.)

నేత్రరోగాహ—తేలుమణి చెట్టు. (నేత్ర శబ్దము చూ.)

నేత్రశబ్దము— నేత్రశబ్దమునకు కన్నని యర్థము. నేత్ర నిర్మల్యకారీ యనిన ధాతు కర్థము. నేత్రభూషణ మనిన నీలాంజనమున కర్థము. నేత్రమంగళకారీ యనిన ధాతుకపరి కర్థము. నేత్రరంజన మనిన అంజనమున (కా టుక) కర్థము. నేత్రరోగాహ యనిన తేలుమణి చెట్టున కర్థము. నేత్రభూషణ మనిన సుర్మా తాతి కర్థము. నేత్రాంజ యనిన కాజ చెముడున కర్థము. నేత్రేంద్రియకలః యనిన బాదంచెట్టు కాయ కర్థము.

నేత్రాంజ-కాజ చెముడు (నేత్రశబ్దముచూ.)

నేతిక్రియ — యోగాభ్యాసమున మంత్ర పైతృశ్లేష్మదోషసంజనితరోగముల నిరోధములు కలుగకుండ నిర్భాధకముగ ప్రాణాయామాభ్యాసము నడుచుచుండుటకు షట్క్రియలు చెప్పబడినవి. (యోగాభ్యాస క్రియాశుట్రము చూడుము.)

అందు నేతిక్రియ యొకటి. ఇది ఒకేవిధము. ఒకజేనేమపాదపు నూలుతాళిను సన్ననిదిగ చూచి ముక్కురంధ్రముగుండా లోనికి దింపి, నోటిలోనికి దిగినపిదప ఆరెండుకొనలను రెండు చేతులతో బట్టుకొని ఇటు నటు కొంచెమునేపు జరిపి, నోటిగుండా పైకి లాగివేయుట నేతిక్రియ యనబడును.

ఇందువలన శ్లేష్మరోగములు నశించుటయు, భేచరీముద్రకు పీలుకలుగటయు, దివ్యదృష్టి గల్గుటకు సాధన మగుటయు సంభవించునని చెప్పబడినది.

నేతిపరిశ్రమ — వెన్న కాచిన నెయ్యి యగునని యంద తెలిసినదే. ఇది చిన్న మంటపై వెన్నయందలిని రిగిరిపోవునంతదనుక గాచిన చాలును. నీరంతయు నెగిరిపోయిన ధ్వని యాగిపోయెడిని. కాక ఎక్కువయెయ్య నేని ఒకవిధమగు వాసనగల్గును. దానిని వడకట్టి కుండయందు గాని తగరపుపూలగుల పాత్రయందుగాని నిల్వయుంచినచాలకాలము నిలిచి యుండును. అపరిశుభ్రపదార్థము లందూడిన త్వరలో చెడి దుర్వాసన గొట్టును కాన వెన్న నవీనముగ నుండునట్లేనే పరిశుభ్రముగ గడిగి కాచవలయును.

నిల్వవాసన గొట్టునేతి నొకయినుపబాణలి యందుంచి రెండురెల్లు నీటిని జేర్చి అగ్నిపై బెట్టి కలుపుచుండిన దుర్వాసనకు హేతువుగు నపరిశుభ్రపదార్థ మంతయు పైకి దేలుచుండ దీసివేయుచుండవలయును. నేతిని స్వచ్ఛమైన

నెయి నీటిపై దేలుచుండ జాగ్రత్తగా శుభ్రమైన పాత్రయందుఁ గైకొందురు.

మిములపాకలు, చలవమిరియాలు, లవంగములు, దాల్చిన చెక్కలగుండ కాంగుచుండు దుర్వాసనగల నేతియందు వైచి కాచిన నపరిశుభ్రపదార్థమును వేటుచేయును. ములగాకు నందుఁగూడ ఈశక్తియే కలదు. వర్తకమునకు నూనెను గాని (అనఁగా నూనెను నీటితో గిల కొట్టి వెన్నవలెఁజేసి వెన్నయందే కల్పి సంకర మొనర్చు) గోధుమపిండినిగాని అరిటిపండ్లను గాని కల్పి అపరిశుభ్రపాత్రచి మోసగింతురు. ఇవి దానికి వినాశకరములు గాని పరిశుభ్రమును నిచ్చనేరవు.

నేత్రమకలః బాదంచెట్టుకాయ. (నేత్రశిబ్దము చూ.)

నేపాలదేశము (కింపురుషవర్దము).

ఆదినుండియు పేరు మార్పబడకయు, పాల సము మార్పబడకయు నేటివఱ కొకేరీతిని దనరుచున్న దేశము నేపాలము. ఇది కస్తూరికి వాసిచెందిన దేశము. కాన పండితరాయ లను నొక సుప్రసిద్ధాంధ్రకవి “నేపాలభూష పాల భూమున నొకవేళ పల్లభురద పడియుండినను దాని నందఱు కస్తూరి యనుకొందు”రని నుడివి యున్నాఁడు.

నేపాల దేశమునుగూర్చిన పశ్చింస వరాహ పురాణము ౧౪౫-౨౧౫యందుఁ గలదు. బౌద్ధగ్రంథమగు స్వయంభుపురాణము ౧-౩ అధ్యాయములం దీ దేశమునుగూర్చి ఇట్లు చెప్పబడినది. తొలుత నేపాల మొకసరిస్సై యుండెడిదట. అందు కర్కోటకనాగము నసించుచుండెడిదట. దానికి నాగవాస మనియు, కాలీహృద మనియు పేర్లుండెనట. పదునాల్గు మైళ్ళ పొడవును, నాల్గుమైళ్ళు వెడల్పునుగల్గిన

యాసరన్న జలార్ణవమై యుండ, మహాచీనా ప్రజలు చుట్టుపట్ల ప్రదేశముల కాపుర ముండుచు నేపాల మనుపేరుననే ఆ దేశమును వాడుచుండువారట. మహాచీనా దేశములోని పంచ శ్రీర పర్వతమునుండి యొకప్పుడు మంజుశ్రీ బోధిసత్వుఁ డేతెంచి దక్షిణదిశనున్న పర్వతమును ఖండించి గండె యొనర్చి కాళీహ్రాదమందలి జలముల నవ్వలకుఁ బాటించి కాళీహ్రాదమును కాళీచేసే నట. తోడనే భూభాగము బయల్పడ నం దెత్తగుతావున స్వయంభూజ్యోతి స్వరూపుఁడును, స్వయంభూనాథుఁడును నగు నాదిబుద్ధుని గుహ్యేశ్వరీదేవిని (శక్తిని) ప్రతిష్ఠించి దేవాలయనిర్మాణము లొనర్చెనట. ఈనందర్భమున నుత్తర పార్శ్వ దేశములందు స్వయంభూనాథుఁడును ఆదిబుద్ధుని, గుహ్యేశ్వరీశక్తిని పూజించు చుందురని మా చదువరు లెఱుంగదగును. మంజుశ్రీ బోధిసత్వుఁడు హిందువుల దేవతాశిల్పి యగు విశ్వకర్మవంటివాఁ డని యెఱుంగునది.

ఇట్టి నేపాలభూమియందు ప్రధాననగరమగు కన్ధమండపపురమును (ఇప్పటి కట్మాండా నగరము)గూర్చి కూడ నించుక వివరించుట సమంజసము. ఇట్లు కాళీహ్రాదముం బాటించి భూమిని బయలుదేఱఁదీసిన మంజుశ్రీబోధిసత్వుఁ డే నేపాలదేశమునకు పార్శ్వమతభక్తిని దెచ్చిన వాఁడనిస్వయంభూపురాణమును పార్శ్వగ్రంథమున జెప్పఁబడినది. కాశ్మీరదేశము నేలుచుండిన గుణకామదేవస్థపతి భాగమతీవిష్ణుమతీనదులసంగమముకడ తనరాజధానిని నిర్మించి మంజుశ్రీ బోధిసత్వునిపేర మంజుపట్టణ మని పిలువసాగెనట. మఱియు మంజుశ్రీబోధిసత్వుఁడు విశేషకాంతి గలవాఁ డగుట కాంతిమతీపుర మనియుం బేరుండెనట. ఈపేరు లిటులనే కొంతకాలము వాడఁబడు చుండె నట. కాని, పురమధ్యమున

నిర్మింపఁబడిన కన్ధమండపము (ఇది చాలపెద్దది) ప్రఖ్యాతి యధికమై కన్ధమండపపురమని వాడఁబడ నారంభ మయ్యెనట. నేటికదియుమార్పునంది కట్మాండా యనుపేరం బరంగు నగుమైరాజధానిగనే యున్నది.

కట్మాండా నగరమున రాజనగరునకుం జెందిన తులజాభవానీ దేవస్థానము గలదు. అది గొప్ప ధనవంతుమగు శక్తిపీఠము. మఱి రాజకటుంబముచేతను, ప్రజలచేతను గూడ నొకే విధముగ గౌరవింపఁబడుచుండు మత్స్యేంద్రనాథదేవస్థానమునుగలదు. మత్స్యేంద్రనాథుఁడు పార్శ్వఁడుగ యోగసిద్ధుఁడు. ఒకతఱి నేపాలమున వర్షములు లేక గొప్పత్రామము సంభవింప మనుష్యులే గాక, గడ్డి లేక పశువులు గూడ నాశన మగుచుండుట నరేంద్రదాసను నేపాలభూపతి సహింపనేరక తనసుతుని అస్సా (కామరూప) దేశమున కంపి, మత్స్యేంద్రనాథ యోగిని రప్పించె నట. అతఁడు మహాత్ముఁ డగుట తనప్రభావముచే వర్షములు గురిపించి దేశమున సుఖీభూత వ్యాపింపజేసె నట. పిదప నామహాత్ముఁ డటనే వసించుచు నటనేసిద్ధిపందె నట. అతావే ఇప్పటి మత్స్యేంద్రనాథదేవస్థానమై యున్నది. అందా మహానీయునికాలమున నుండిన బొంతను భద్రపఱచి యున్నారు. ఏటేట గొప్ప యుత్సవ మొనర్తురు. జాతీయ గౌరవములతో దాని నందఱు జరపెదరు.

ఇంక దేశమందలి యొకరాజ్యభాగమునకుఁ కొంతకాలము రాజధానిగ నుండిన భట్లాన్ తొల్లింట భక్తగ్రామ మనియు, పిదప భటగ్రామ మనియు పిలవంబడుచుండెడి దట.

మఱియు నీ దేశమునందలి నదులలో విష్ణుమతీయనంబడునది భాగమతీనదిలో సంగమించునని మున్ను వివరించియుంటిమి. దీని కింకను కేశమతి యనియుం బేరకలదు.

ఈ దేశమున ప్రధానమగు నది ఇస్మదు బాచమతి యనబడుచున్న వాచమతీనది. దీనికే యింకను భాగమతీనది యనియు, భాగమతీనది యనియు, భాగమతీనది యనియుగూడ వాడుక పేరులు కలవు. ఇతరనదులు చిన్నచిన్నవి దీని యందు సంగమించుచుండును. జాధు లీనదీ సంగమములందుఁ జెప్పఁబడినతీర్థము లన్నియు జాధమతీసంబంధములే యందురు కాని హిందువులును వానిని గౌరవించుచునే యుందురు. ఈనదియందు పదునాల్గుతీర్థములుకలవనిస్వయం భూ పురాణము, ౪ అధ్యాయమునఁ గలదు.

౧ మరధారికానదీ సంగమమున శాంత తీర్థము.

౨ మానససోహిణీనదీసంగమమున శంకర తీర్థము.

౩ రాజమంజరీనదీసంగమమున రాజతీర్థము.

౪ రత్నావళీనదీసంగమమున ప్రమాద తీర్థము.

౫ చారుమతీనదీసంగమమున సులక్షణ తీర్థము.

౬ ప్రభావతీనదీసంగమమున జయాతీర్థము.

౭ చింతామణీనదీసంగమమునగోకర్ణతీర్థము

౮ శతలక్షణా నదియు, సుసూపా నదియు భాగమతీనదిలో సంగమించుతావున త్రివేణీ తీర్థము.

౯ విమలావతీనదీసంగమమున కామతీర్థము లేక మనోరథతీర్థము.

౧౦ భద్రానదీసంగమమున నిర్మలతీర్థము (దీనినిగూడ త్రివేణి యనెదరు.)

౧౧ స్వర్ణవతీనదీసంగమమున నిధాన లేక అశరతీర్థము.

౧౨ పాపనాశినీనదీసంగమమున యువాన (జగీన లేక జవన) తీర్థము.

౧౩ కనకవతీనదీ సంగమమున చింతామణీ తీర్థము.

౧౪ విష్ణుమతి లేక కేశమతీనదీసంగమమున విష్ణుతీర్థము.

భాగమతీనదీజన్మస్థానమునను, సంగమము కడను, పశుపతినాథ దేవస్థానముకడను రెండేసి చొప్పున ఆఱుతీర్థములు కలవు.

క్షేత్రములలో నగ్రగణ్యమగునది పశుపతి నాథ దేవస్థానము. పశు వన పార్శ్వ కర్ణము. దీనికిఁ దొల్లి మృగస్థలి యనియుం బేరుండె నట. భాగమతీ నదీతీర్థమున కెగువగ రెండుఫర్లాంగుల దూరముననున్న కట్టాంహా నగరమునకీశాన్యదిశ గా మూడుమైళ్లదూరమున నున్న గుహ్యేశ్వరీదేవస్థానమును, పశుపతినాథ దేవస్థానమునుహిందువులకునుజాధులకునుగూడ సర్వసీయములై యున్నవి. గుహ్యేశ్వరీప్రశంస దేవీభాగవతమున కాననగుచున్నది. (2-3౮) నేపాలము కింపురుషవర్ష మని యందురు.

నేపిల్సు నగరము- ఇటలీ దేశముచూ.

నేటంతగొరిగించుకొమ్మంటెనెత్తంతా గొరిగించుకొని వచ్చినట్లు—(నేటు = డబ్బు, లేక రాగినాణెము) ఆంధ్రలోకొక్తి.

నేమ్ డే (Name day) — వాణిజ్య సంబంధపరిభాషయందు స్టోకు ఎక్స్ఛేంజీతీర్థాన మునకు మరుచటిదినము.

నేమిచక్రం— (నిచకుడు చూ.)

నేమినాథుడు — జైన తీర్థకరులలో నొకఁడు.(తీర్థకరులు చూ). ౨౨నేమినాథుడు. ఈయన క్రిత్యష్టని పితృవ్య పుతృండు. అనఁగా వసుదేవునిపొదరుడగు సమద్విజయునిసుతుఁడు. చిహ్నము శంఖము. యదావంశ కుత్రియుఁడు. తండ్రి సమద్విజయుఁడు. తల్లి శివాదేవి. జన్మ స్థానము సారీపూర్ (ద్వారక లేక ద్వారావతీ

పురము). పొడవు పది ధనుస్సులు. కృష్ణవర్ణము. ఆయువు వేయి సంవత్సరములు. గణధ ర్సంఖ్య ౧౧. నిర్వాణస్థలము గిరినాథ పర్వతము. (పాలిటానా సంస్థానములోనిది. దీనిని శత్రుంజగిరి యనియు నందురు) అంతరాళకాలము ౮౩౭౫౦ వత్సరములు. (గిరినగరము చూడుడు).

నేరేడుచెట్టు—*లా. Syzygium Jambolanum; Engenia Jambolana.* అంగ్ల. Jambul; Black plum సం. జంబుః (సాధారణమైన పండ్లు గల నేరేడు) జంబుకః (గులాబీ జామి యనంబడు గులాబీనేరేడు దీనినే అల్లోనేరే డందురు). జంబూరాజః (పెద్దపండ్లు గల నేరేడు). జంబూహయం (రాజనేరేడు) దీని పండ్లు చాలపెద్దవి. ఇది చాల అరుదుగ నుండు జాతి.

జంబూరాజః అనంబడు పెద్దనేరేడుజాతిని జంబూనేరే డందురు. ఇది శ్రేష్ఠమగు జాతి. చిన్నపండ్లజాతి అధమపుజాతిగ నెన్నబడుచున్నది. అల్లోనేరే డనంబడు గులాబీనేరేడు నేరేడుమొక్కమొదలునకును (Rose apple) గులాబీజామిమొక్క కొమ్మకును అంటుకట్టుదురు. దీనిని తప్పగా గులాబీజామి యనివాడుచున్నారు. కాని నిజముగ నది గులాబీనేరే డనబడఁ దగినది. (జామిసంబంధి కాదు.) నేరేడుచెట్టుయొక్క ముదిరినకట్ట తలపులకు, ద్వారబంధములకు, వాసములకు, బల్లలకు, పనికివచ్చు కలపగ నున్నది.

నేరేడుచెక్క, వేలు, వీటిరసము లేక కషాయము రసదోషము విఱచు ననియు, గొంతు కలో పుండు, నొప్పి మాన్పు ననియు, జిగురువీరేచనములు, రక్తగ్రహణి, గ్రహణి వీటను గట్టుననియు, గర్భస్థవాతమును వెడలించి జ్వరమును గట్టు ననియు, పుండ్లను కడిగిన ముఱికిని వదల్చి మాన్పు ననియుఁ జెప్పఁబడినది. నేరేడువేలు

నుండి నీరుతీసి యారసము లోనికిచ్చిన వాతము, చలవ, మేహశాంతి చేయుననియు, నేరేడాకుల రసకషాయములు రక్తగ్రహణి మొదలగు గ్రహణులు, పండ్ల చిగుళ్ళువాపులు, పండ్లు కదలుట నివారించి కుదుళ్ళను విగించు ననియు, నేరేడాకుల చూర్ణముతో పండ్లు తోముచుండిన పండచిగుళ్ళు గట్టిపడు ననియుఁ జెప్పఁబడినది.

నేరేడుపండ్ల రసము-కడుపులోనికి ప్రమాద వశమున పోయిన తల వెండ్రుకలను, రాళ్ళను హరింపఁ జేయును గాన తప్పక సంవత్సరమున కొకసారి యైనను నేరేడుపండ్లను దినుచుండవలె నందురు.

పండ్లరసము - మేహశాంతి, తలశాంతి యొనర్చి అజీర్తిని మాన్చి, ఆఁకలి నభివృద్ధిఁజుచు ననియు, స్త్రీహారోగమును నివారించు ననియు, గ్రహణిని గట్టు ననియుఁ జెప్పఁబడినది. నేరేడు విత్తులచూర్ణము, ముషిడిగింజలవిషమును విఱచు ననియు, పచ్చిగింజలు స్త్రీహారోగమును నివారించు ననియు, అతిమూత్రము నడంచి లోన పంచదారపుట్టుట నాఁపి రోగమును నిర్మూలించు ననియుఁ జెప్పఁబడినది.

నేరేడునకు శోంఠి, మిరియాలు, ఉసిరికపప్పు విఱుగుపలు. ఇంక నేలనేరే డనంబడు దీనికిం జెందిన హీనపుజాతికి లాటిన్భాషయందు *Premna herbacea* యనియు, సంస్కృతమున భూజంబు అనియుఁ బేరులు కలవు. దీనివేలు యొక్క రసకషాయములు కఫమును, పైత్యమును, గళరోగమును నివారించి శుక్లవృద్ధి గల్గించు ననియు, నించుక మలబద్ధము చేయు ననియుఁ జెప్పఁబడినది.

నేలగుమ్మడిచెట్టు—*లా. Ipomaea, Digtata, Convolvulus Paniculatus.* సం. భూకూష్మాంఢీ, విదారీ, విదారీకందః. ఇదిగుమ్మడి పాదుతో సంబంధము గలది గాకున్నను దాని

పేరనే పరంగెడిని, గాన నిట వాయించినది. దీని దుంపయందు జిగురుండును. దీని చూర్ణము నిక్కాక నడంచి, తత్వమును మంచికి మార్చి, నపుంసకత్వమును బాపి, రక్తమును శుభ్రపఱచి, స్త్రీల ఋతుస్థానమును క్రమముగనిల్పి, దేహమెండిపోవుటను గుదిల్చి, క్షయ, రక్తపైత్యము, వాతదోషముల నడంచు ననియు, దీని దుంప చూర్ణమును ఆవువెన్న పంచదారలతోఁ గల్పి సేవించుచుండిన సతిత్వరితముగ నిందియవుష్టి, దేహపుష్టి, బలము నొనంగఁగల దనియుఁ జెప్పఁ బడినది.

దీనికిం జెందినది పాలగుమ్మడిచెట్టు ఒకటి గలదు. అది పాలుగల నేలగుమ్మడియేయందురు. దీనిదుంప జ్వరములు, ఎండురోగము, వాతము, మేహముల నడంచి బల మిచ్చును. అతిమూత్రము నాఁపు నందురు.

నేలగురుగుడు చెట్టు—దీనిని నేల పురుగుడు, పురుగుడుచెట్టయు వాడుట కలదు. లా. Heliotropum indicum. దీనింగూర్చి సరిగా తెలియ రాకున్నది. దీని యాకునందు ఉష్ణముచేసి వాతదోషము, చర్మరోగము, కండ్లతెప్పలపై లేచుపుండ్లు, ముఖముపై మొలచు మొటిమలు, దంతపు చిగుళ్ళనొప్పి నివారించు శక్తిగల దనియు, ఆకుపసరు గాని, ఎండాకుల కషాయముగాని లోని కిత్తురనియు, పైకి పసరు పూయుదు రనియు నందురు.

నేలతప్పటచెట్టు—దీనింగూర్చి యంతగా తెలియదు. దీని వేరురసము వేడి చేసి వాతరోగము, సన్నిపాతదోషము, స్త్రీలయొక్క సూతికావాతము నివారించునని యందురు.

నేలవేము—లా. Swertia chirata. అంగ్ల. Chirata సం. కిరాతకి, కిరాతకీ, కిరాత తిక్తీ, భూనింబి.

నేలవేము జ్వరాంతకములగు పంచతిక్తము

లలో నొకటిగఁ జెప్పఁబడినది. దీని సమూల కషాయము తిరోషముల నడంచి, నమస్త జ్వరముల నివారించి, రక్తశుద్ధి గల్గించి, సకల చర్మరోగములనివారించి, ఆమవాతపునొప్పులు, క్రిమిరోగము, కుష్ఠరోగము, గండమూల, గుల్మము, దగ్గులు, దురదలు, నిస్త్రాణ, రక్త కాస, వ్రణములు, విదాహదోషము హరించి, పునరారోగ్య మీయఁగలదని చెప్పఁబడినది.

నేవీ బిల్లు (Navy Bills)—వాణిజ్యసంబంధ పరిభాషయందు ఓడఉద్యోగులు నౌకర్ల జీతములబాకీలకై యిచ్చు హాజీల కన్వయించుపదము

నేషనల్ డెబ్ట్ (National Debt)—ఒక దేశప్రభుత్వము ఆరాజ్యసంరక్షణమున కత్యవసరమగు వెచ్చమునకుఁ గాని రాజ్యమందలి ప్రజల యభివృద్ధికిఁ గాని ఉపయోగించుటకు ప్రభుత్వముచేసిన అప్పునకు 'నేషనల్ డెబ్ట్' అనియెదరు. ఇది దేశమంతట నైన ఋణము. ఇవి War loans మొదలగునవి. ఇట్టిఋణములకు బ్రిటీషుద్వీపమున Consols అనియు, ఫ్రాన్సుదేశమున Rentes అనియు పేర్లువాడుచున్నారు. ఈఋణములు Temporary Loans అనియు, Permanent Loans అనియు నిరుతెఱంగులుగ నుండును.

రాఁగలపన్నులు వసూలుపఱచిగాని, కొన్ని కర్చుల నిలిపియు, తగ్గించియు వేటువిధముల దొన్వము పోగుచేసియు, తీర్చివేయుట కేర్పాటుతోఁ జేసిన అప్పు Temporary Loan అనఁబరగెడిని. ఇనుపదారులు, పంటకాల్వలు, ఆనకట్టలు మొదలగు నిర్మాణముల కిట్టి యప్పులు జేయుదురు. వీటికింకను Floating Debt అనుటయు గలదు. ఇంగ్లాండుదేశము నందు తొల్లింటి భూపతులు William III భూపతిదనుక ఇట్టి ఋణములను యూదుల

నుండియు, Gold Smiths నుండియు, స్వదేశ విదేశమందలి ధనికులగు వర్తకులనుండియు, Antwerp, Amesterdam, Hamburg, London, Milan, Venice పురములందలి గొప్పగొప్ప ధనికులనుండియు తెప్పించి తీర్చి వేయుచుండి రట.

రెండవపద్ధతియగు Permanent Loans ఎప్పుడును తీర్చక వడ్డీగాని లాభముగాని ఏటేట నిచ్చుచుండు పద్ధతిని చేయబడిన అప్పులు. ఇట్టివి, బ్యాంకులు మొదలగునవి దరిమిలాకాలమున నాగరికప్రపంచమున Credit System ను చక్కగా Development పడిచిన పిదపనే పెద్ద మొత్తముల Permanent Loans నడుప మొదలైనవి. బేంకు ఆఫ్ ఇంగ్లాండు ఇటుల నేర్పాటున సంస్థయే. (బేం కాఫ్ ఇంగ్లాండు చూ.)

నైకజిహ్వగోత్రము— (జమదగ్ని వత్స ఉపగణము చూ.)

నైకరిషిగోత్రము— ఆయాస్యఉపగణము చూడుడు.

నైకషిగోత్రము— ఆర్షి షేణగణము చూ.

నైకషిగోత్రము— ఔతధ్యఉపగణముచూ

నైకర్షిగోత్రము— (జమదగ్నివత్స ఉపగణము చూడుడు).

నైకాయనిగోత్రము— (కశ లేక కశ్య గణము చూడుడు).

నైగలగొత్రము— (వసిష్ఠ గణము చూ).

నైగీరియా లేక బ్రిటిషు అప్పర్గినియా దేశము— ఆఫ్రికాఖండమున ఆఫ్రికాపశ్చిమ భాగమున అప్పర్గినియా దేశమునం దున్న బ్రిటిషువారి దేశము. ఇది పరిపాలనకు ఉత్తర నైగీరియా యనియు, దక్షిణనైగీరియా యనియు రెండుభాగములై, రెండును గలిసి బ్రిటిషు

అప్పర్గినియా యనబడుచున్నది. ఇవిగాక ఇండించు ఇతరమైన చిల్లరస్థలములును గలవు. వైశాల్యము ౫౦౦౦౦౦ చతురపుమైళ్లు కలవందురు. ఇది ఒక హైకమీషనరుచే పరిపాలింపబడుచున్నది. విస్తారము విదేశవర్తకము గలదు. నికేర్ నది బెన్యూనదిలో సంగమించుతావున గల లోకజాపురము ప్రధానకార్యస్థానము. బెన్యూ సైన్యస్థానమై యున్నది.

నైగ్రీష్టేటు— ఇది ఫెడరేటెడ్ మలేష్టేట్స్ లో నొకటి. (మలెయా దేశము చూ.)

నైజాముప్రభువు— (నిజాము లేక నైజాముప్రభువుగారు చూ.)

నైటు టెంప్లర్లు (Knights Templars). ఇది మధ్యకాలమున మిలిటరీఆర్డరుగా నిర్మింపబడినది. జనాసలెము నగరమున యాత్రికులరిక్షణకై క్రీ.వె. ౧౧౧౮లో నేర్పడి, ౧౩౧౨ లో పోపుగారి అధికారమున రద్దు పలుపబడినది.

నైటుహుడ్డు (Knight hood)—బ్రిటిషు సామ్రాజ్యమున Baronet నకు లెరువాతిగొరవ బిరుదము. ఇందు రెండువిధములు కలవు. బిరుద మందినవారిపేరునకు ముందు Sir చేర్చుదురు. ౧ Knights Bachelor ఇది తక్కువబిరుదు. కాని చాలపూర్వపుదై యున్నది. ౨ Knight of the various orders ఆ ఆర్డరులు పది కలవు. ౧. Garter, ౨. Thistle, ౩. St. Patrick, ౪. Bath, ౫. St. Macheal, ౬. St. George, ౭. Star of India, ౮. Indian Empire, ౯. Royal Victorian, ౧౦. British Empire. ఇది చక్కవర్తి Knight అని యందురు.

నైట్రేట్లు (Nitrates) గనులు — ఇక్కాలమున (గాలి యందలి) నైట్రోజను

నుండిచేయుచున్నారు. ఇవి పొలములలో నెరుపు వేయుటయందును, Explosive పనులయందును నుపయోగించుచున్నవి.

కాని ఫిలిదేశము, పెరూదేశముల సముద్ర తీరములందు నెక్స్ట్రిటుగిన్నలుకలవు. ఇవి పాటిచిన్న వర్షపు జల్లున కైనను కరగిపోవును. ఆతీరములందనలే వర్షములు పడవు గాన నట సీగనలు నిలిచియున్న వందురు. ఆఫ్రిదేశమున ౨౫౦ మైళ్ళ పొడవునను, మూడు మైళ్ళ వెడల్పునను సీఫినిజము కలదట. అట మజియే పంటలును గానట.

నైతధాక్షి గోత్రము — (రథితర ఉప గణము చూ.)

నైతుంద్యగోత్రము: (విష్ణువృద్ధ ఉప గణము చూ.)

నైదర్ రైమ్ నార్ రీజన్ (Neither Rhyme nor Reason)- Sir Thomas More మంత్రికడ కొకకవి తానువాసిన యొక Poem తెచ్చి యభిప్రాయ మర్థించె నట. ఆమంత్రి దానిని వచనరూపమున వ్రాసి తన కిచ్చినచో బాగుగగ్రహింపఁగల్గుదు ననెనట. ఆకవి యట్లానర్ప మంత్రిపుంగవుఁడు “మునుపు Rhyme లేదు, ఇప్పుడు Reason లేదు” అనె నట. పిదప నీఉక్తిని Spencer వండితుఁడు వాడియున్నాఁడు.

నైద్రాక్షిగోత్రము- గర్గఉపగణము చూ.

నైద్యవగోత్రము— నిద్యవగణముచూ.

నైన్ టైలర్సు మేక్ ఎ మేన్ (Nine Tailors make a man)— కీ. వె. ౧౭౪౨ వ సంవత్సరమున నొక గొప్ప కుట్టు పనివాని దుకాణముకడ కొక దీనుఁ డగు తల్లి దండ్రుల్లు లేని బీడబాలుఁ డేతెంచి యడుగు కొన, నందు పనిచేయు తొమ్మిడుగురు

కుట్టుపనివాండు) వానిని గనికరించి తొమ్మిది పిల్లింగు లొనగి రట. వాఁ డాద్రవ్యము పెట్టి పండ్లు కొని, యిండ్లవెంబడి తిరిగి, విక్రయించి కొంత లాభము గొని యొచ్చించుట మాని అట్లే వృత్తిజీవనము సల్పుచు ద్రవ్య మార్పించి, కొంతవడికి ధనికుడై కృతజ్ఞతతో పైఉక్తిని తనచిహ్నముగ తనకార్యస్థానమున కిచ్చె నట.

నైమిశగోత్రము — హరితఉపగణము చూడు.

నైమిశారణ్యము-దీని నిష్పాదనిమ్నార్ అనుచున్నారు. సంయు కరాష్ట్రములలోని సీతా పూర్వనుండి ౨౦ మైళ్ళదూరము. నగరమునుండి వాయవ్యదిశగా ౪౫ మైళ్ళు. గోమతీ నదీప్రాంతభూమి. ఈ పవిత్రాగ్రణ్యమున తొల్లి అఱువదివేల మహర్షులు వసించిరట. పురాణ గాథ లనేకము లిటనే శౌనకాదులకు సూతుఁ డుపదేశించెనట. ఇందు గోమతీ నదీతీరమున నాగపుర మను పట్టణ ముండిన దట. దీని పశ్చింసలు పలుతావులఁ గలవు. రామాయణము, ఉత్తరకాండము ౯౧ అధ్యాయమున పశ్చింసంపఁ బడినది. (అరణ్యములు చూ)

తొల్లింటికాలమున ౧ మరీచి, అత్తి, ౩ భృగువు, ౪ వశిష్ఠుఁడు, ౫ క్రతువు, ౬ ఆంగీరసుఁడు కలసి అర్హ తపస్థానమునకె బ్రహ్మ నర్థింప, మనోమయచక్రమును సృజించి దానిని దోరలించి “దీని వెంటనంటి జనుఁడు. అది యెచటఁబడునో ఆతావు మీకు తపస్థాన”, మనియె నట. అది చనిచని యొక అరణ్యమున “నేమి” (చక్రమును జట్టియుండిన ఇనుపకట్టు లేక కమ్మి) ఊడి నేలంబడెనట. గాన దానికి నైమిశ మని పే రయ్యెనట. ఇది మహాపుణ్య డ్డెత్రము. సంయు కరాష్ట్రములలో సీతాపూర్వ సమీపమున నిమ్నార్ అను ధూమకకటస్థానముకడ (E. I. R. Nimsar Station)నున్నది.

నైమిష్యగోత్రము- (జమదగ్నివత్స ఉపగణము చూ.)

నైయాయికశాస్త్రమతము — (అక్ష పాదమతము చూ.)

నైరధిగోత్రము- భృగుసంతతి (ఆర్ష్టి షేణగణము చూ.)

నైలునదియందలి సడ ఆటంకము.
ఆఫ్రికాఖండమందలి ఈజిప్టుదేశములోని నైలు నదియందు ప్రారంభ భాగముల, అనగా ఖార్తూమ్ ప్రాంతముల నది కడ్డముగ సడ అనంబడు నాటంకము గల్గుచుండును. పలవలతో సహా వృక్షము లందు తేలుచుండ నందుకా ప్రాంతముల విస్తారముగ నీటియందు తేలు చుండు నాచు, మొక్కలు, తీగెలు మొదలగు నన్నియు జటిలొని, నదియందు దిద్దరియద్దరులకు రహదారి పడవలు మొదలగు వాటిని జొర నీయక, రాకపోకల కాటంకము గల్గించుచుండెడిది. సడ అనిన ఆటంక మనియే ఆయర్బీ పదమున కర్థము. ఇటీవల ఖార్తూము పురమున ఏటిని దరికిచ్చు యంత్రపరికరముల సమర్థి దరికిచ్చి యొడించెదరు. దాని నొకయంత్రసాహాయ్యమునఁజూర్చుముగఁజేసి ఇటుకలుగనొక్క భద్రపఱచుచురు. ఇది నైలునదియందునడుచు పొగయోడలకు చక్కని ప్యూయల్ గా నుపయోగింపనగుచున్నది. దీనిని గాల్చి స్టీరురు యంత్రముల నడుపుట పరిపాటి యైయున్నది.

నైలునది (తొల్లింటిపేరు నీలానది)— ఆఫ్రికాఖండమునందలి నది. విక్టోరియాసరస్సున జన్మించి, కియోగానదిగుండా నడిచి ఆల్బర్టు సరస్సు ప్రక్కగఁ జని, బహార్ ఎల్ జబెల్ ను (White Nile) కలిసికొని, ఖార్తూమ్ కడ బహరెల్ అజార్క్ నది (బ్లూ నైలు) బహరెల్ జబెల్ తో చేరికొనును. నడుచును. ఖార్తూమ్

నుండి సముద్రముకడకు దానిపోడవు ౧౭౫౦ మైళ్ళు. విక్టోరియా న్యాజాకడ జన్మస్థానము నుండి సముద్రముకడకు నదిపోడవు ౩౪౭౦ మైళ్ళని చెప్పబడినది.

ఈజిప్టు దేశమును నైలునదియే యింకొకటి వంతిముగఁ జేయుచున్నది. దానిపోడవునను పొలముల కుపయోగించుచు, కైరోనగరము ప్రక్కంబడి చని చీలి రొశెల్టాడా మియెట్టాల సమీపమున మధ్యధరాసముద్రమునఁ జేరికొనును. ఖార్తూముకడను, రోశెల్టాడామియెట్టాలకడను ఆనకట్టలు కలవు. పెక్కు కాల్యలు కలవు. సెన్నూరుకడ నొక యానకట్ట కలదు.

నైవాత్రేసు గుణదోష విచారణా
స్యాత్—ఇది సుస్మృతభాషయందలిలోకోక్తి. ఆశ్రితులయందలి గుణదోషములను పాటించు చుండుట (విచారణగా పరిశీలింపఁబడుట) జరుగు చుండదు. ఏలయన నాశ్రితులయందు స్వస్థాధారణముగా నభిమాన ముండుట సహజము. అది బలపడుటచేతఁ బరిశీలనకుఁ దానియనని భావము.

నైషకిగోత్రము— శౌతధ్యక్షుడపగణము చూడుడు.

నైసర్గికాహారము— శరీరపోషణమునకు గాను భుజించునది మాహారి నునంబడును. ఇది జన్మించినదాదిగ ప్రాగంభమై ఆచరణాంత ముండెడిది. చక్కగఁ బరిశీలించిన స్థితిపాలతో నారంభమైన యాహారము కొంత ముదిరిన వెనుక మార్పులం జెంద మొదలిడును. చెల్లకు బాధ లేకుండ గెఱింపఁ దగిన సంస్కృత కాయలు, గింజలు, కొన్నిదుంపలు మొదలగునవి నైసర్గికముగ సృష్టియందు మానవుల కేర్పరుపఁబడిన నై సర్గికాహారము లని ఎరిగి దోషకపోదు. ఇదియే భరత దేశమున నాదికాలపు మహర్షుల వాడుకయూ దుండినట్లు తెలిపెడిది. తక్కిన

వన్నియు తరువాత నేర్పడినట్లును, చేడలు, మాంసము మొదలగునవి నైస్థికాహారములు కావనియు చక్కఁగఁబరిశీలించినతోఁపఁగలదు.

ప్రాగ్దేశపు నాగరికత వదిలియుమునో వండిన (Rice) యన్నము లైనను, పాశ్చాత్య దేశపు నాగరికత గోధుమరొట్టె (Loaf, Bread) పైనను ఆధారపడినదిగా ఆంగ్లమున నొకఉక్తి కలదు. ధాన్యపుపంట యథాస్థితే యుండి వదిలియుమున కేయిబ్బండియుఁ గలుగుట లేదు, గాని పాశ్చాత్యుల గోధుమరొట్టె వాడుకకు వలయుస్థితి చాలక, రొట్టెలధర పెరిగిపోవుచున్న దని వాడుకలు ప్రబలి యున్నవి. దీనిని తినువారు తెల్లవా రనబడుచుందురు. వారు వదిలియుపుటన్నమునందుకన్న గోధుమరొట్టెలం దధికబల మిచ్చుపదార్థములు, ప్రోటీను మొదలగునవి కలవనియు, అందుననువైట్ బ్రెడ్ నందుకన్న బ్రౌన్ బ్రెడ్ అధికజీర్ణశక్తి గల్గించి తానే గాక పాలు మొదలగు సస్యపదార్థములంగూడ జీర్ణమొనర్చు శక్తిగలది అనియు ననుచున్నారు. బ్రౌన్ బ్రెడ్ నుండి డిట్టి మాహాశక్తి గల్గుటకుం గారణము, అందు కలిసెడి గోధుమ ఉముక (Wheat Bran) అందురు. అందు రంగు గల్గించు పదార్థముగూడ నుంట, తెల్లరంగును బ్రౌన్ రంగుగా మారుఁ జేయునట. ఈ ఊక తినుటయం దేయే మాహాత్మ్యము లింక బయల్పడునున్నవో వింత యయ్యెడిని. అందు ప్రోటీన్ (Protein) అధికముగ గలదట.

ఈ పాశ్చాత్య నాగరికతకు పునాది యనంబడిన Loaf, Bread రకములందు తెల్లరొట్టె యందు చెమ్మ యధిక మనియు, బ్రౌన్ రొట్టె Dry గా నుండటయే దాని యాధిక్యమునకుం గారణ మనియు పరిశీలనలు తెల్పుచున్నవి. చిగ్గట్లు మఱియు మంచివఁట.

నొప్పి—దీనింగూర్చి సరిగా వివరించుటకు

వలనుపడదు. ఆలోపతీ వైద్యవిధానమున దీనికి Pain అని పేరుకాని దీనింగూర్చి సరిగా తెలియుటలేదు. ఆయుర్వేద వైద్యవిధానమున నొప్పి శూల యనంబడి అనేకవిధములుగఁ జెప్పబడినది. కాని, యిది శరీరావయవధర్మమున నేల కల్గునో వివరింపఁబడలేదు. శరీరమునందు గల నాళములలో కొన్ని చర్మమునకుం దగులు పేగులకు చైతన్యనాళము లనిరి. (Sensitive nerves) అట్టినాళములకు ఇంచుక యుద్ధృతముగాని ఒత్తిడిగానికల్గిన నవి చైతన్యనాళములు గాన లఘువుగ నగు తఱి సుఖముగను, బలు వు గ నం భ విం చు త ఱి కష్టముగను, చైతన్యమును ప్రేరేపించెడిని. కష్టముగ నుండుతఱి గల్గిన బాధకు నొప్పి యని పేరు. ఏకారణముచేత నైనను చైతన్యమును ప్రేరేపింపఁ జాలకుండిన నట్టిబాధ తెలియకపోవచ్చును. అట్టిస్థితియందు చర్మము మొద్దుబాటిన దని తలంచుచుందురు. నొప్పిలందు తలనొప్పియు, కడుపునొప్పియు మొదలగునవి ముఖ్యములు. నడుమునొప్పి, కీళ్లనొప్పలు మొదలగు కొన్ని వాతదోషము లోపల రేగి పుండగుట మొదలగుకారణములుగ నొప్పిగ నగును. గాన ము రేతస్థితియం దనఁగా తక్కువయగుధ్వనులయందు చెవులకు శ్రావ్యమై, సుఖకరముగ నుండియు, కొంత హద్దు నతిక్రమించి అధికధ్వనియందు చెవులకుఁ గష్టమై నొప్పి గల్గించెడిని. కొన్ని దృశ్యములు సైతము భయంకరము లగు కఠిన హృదయమునకు అహితములగుట నొప్పి గల్గించునవిగనే యగును. ఇట్టి పరిస్థితులందు నొప్పిగల్గించు మార్పులు, లోన నేమి సంభవించునో సరిగా తెలియదు. కాని నొప్పి నెల్లరు సర్వసాధారణముగ ననుభవించియే యుందురు గాన దీనివివరణము నెఱుంగ నవసరము గలుగుచుటలేదు.

శరీరమందలి సరములు మంచి యవస్థయందుండి, ఎంత యొత్తిడిని పనిని గల్గియుండవలయునో అంతగానే యుండిన తప్ప ఎక్కువ యొత్తిడి గాని ఎక్కువ పనిగాని కల్గి చేయవల్సినవచ్చుతఱి మనచర్మమునకుంగల చైతన్యమునకు విపరీతదశ సంభవించును. దానిని నొప్పి యందురు. ఇది బాధాకరమై యుండు నవస్థ. సరములకు హానియే సంభవించుతఱి చర్మమునకు చైతన్యమే కలుగదు. సరములను రేపుట వలన బాధ కలుగునని చెప్పఁబడినది. కురుపును రేపిన బాధ కలుటకును ఇదియే కారణము. సంగీత మైనను ఎంత రుచికరముగ పాడినను కొంత ధ్వని చెవుల కనుకూలమై రుచికరముగ నుండును. ధ్వని యధిక మగునేని అది కర్ణేంద్రియమందలి సరములకు పని నధికముగఁ గల్గించి ఒత్తిడి యధికమై కర్ణకఠోరమై నొప్పి గల్గించును. ఇట్టి నొప్పి శరీరమందలియింద్రియములలో దేనికైనను కలుగవచ్చును. అనఁగా మిలిమిఱి ఒత్తిడి గల్గుట నొప్పి యని మనము తలంతుము.

నొవాభోలీ జిల్లా—మెగ్నా నదీముఖద్వారముననున్న బురద నేలజిల్లా. సందీప ద్వీపము మఱిగొన్ని యితర ద్వీపములు నిందులోనివి. నొవాభోలీపురము ప్రధానస్థానము. (బంగాళా దేశము చూ).

నోవేషన్ (Novation)—వాణిజ్య సంబంధ పరిభాషా పదము. ఒకఁడు తీర్పవలసిన అప్పును ఇంకొకఁడు తాను తీర్చెదనని సిద్ధపడినచో అందునకు అప్పతీసికొన్నవారు, ఇచ్చినవారు, తాను తీర్చెదనని సిద్ధపడినవారు ముగ్గురు అనుమతింపవలయును. ఆ యనుమతుల కీపేరు వర్తించెడిది.

నోఖల్వందాః సహస్రమపి పాంథాః పంథానం విదంతీతి న్యాయము—మార్గమున నడుచు వేయిమంది గుఱ్ఱివారందఱి కీభవించినను, తా మేగవలసిన సరియగు బాట కనుగొనఁజాలరని యర్థము. అసమర్థుల ప్రయత్న మెంతయున్నను నిరర్థక మనిభావము.

నోట పుక్కిలించినతఱి నీటంగల్లు గడబిడధ్వని (Gurgling noise)—నోటి యందు నీటిని బోసికొని పుక్కిలించుతఱి గడబిడధ్వని కలుగును. దాని కాంగ్లమున Gurgling noise అనెదరు. గాలికి ఒత్తిడిబాధ కలదని ఎల్లరెఱింగినదే. నోట నీటిని బుక్కిలించుతఱి, అందున్న గాలి కొత్తిడిఁ గల్గించుచుండును. ఇంక నీటిచే నింపఁబడిన గొయ్యిని నీరు ఒలికిన కొలఁది లోన కాళ్ళీసల మేర్పడు చుండుటయు, బయటనుండిన వాయువు లోనికి జొచ్చుకొని పోయి యాకాళ్ళీసలమునకుం జేరుకొన మొదలిడుటయు సంభవించెడివి. గళానునంటి మూతి వెడల్పుగల పాత్రనుండియైన నిటిధ్వనికారణము కలుగకుండును. మూతిసన్నపు సీసాలయం దిట్టి పరిస్థితు లుండును. లోనినీరు భూమియొక్క ఆకర్షణశక్తి (Gravitation pull) వలన వెలుపలికిం దప్పించుకొనునదిగ జూటయు, గాలి లోనికి బలాత్కారముగ తోర్చికొనిపోవం జూటయు, సీసాయం దొకయుద్ధము వలె రాపిడి యొత్తిడిగ నై యెండుంటితో నొఱసికొనుటయందు కలతతరంగము (Disturbance wave) ప్రారంభమై గాలియందు కదలుచు వినఁబడును. దానినే పుక్కిలించితధ్వని యందుము. ఇది నీటంగల్లినది కాదు. గాలియే కారణముగాఁ గల్గినది.

నోటరీస్ (Notaries)—వాణిజ్యసంబంధ పరిభాషయందు దవసరము లగు పత్రములను,

దస్తావేజులను ధృవపఱచునధికారము నందిన వాడు.

నోటికడలిక చూచి మాటలు గ్రహించు విధానము (Lip Reading)— ఈ విధానమెల్లభాషలందు వ్రాసికొనఁదగియున్నది. అంగమున Speech, reading అనియెదరు. మూగ, చెముడు గలవారు నోటికడలిక చూచి అనినమాటలు గ్రహించుట కిది సాధనముగ నుండును.

ఇందు పెదవులు, నాలుకల కడలికయు, ముఖవైఖరులు (స్మిత హాసిత విహాసితాదులు) ఇందు ప్రధానములై ధ్వనులవలె భావములం దెలుపును. వీటిమూలముననే బధిరులతో ప్రసంగింప వలయుడిని. తొలుత నొకేధ్వనిగల (అభాషయందలి) ఏకాక్షరములను గుర్తింప నేర్పి, పిదప రెండు, పిదప మూడు ధ్వనులు గల పలుకులను గ్రహింప నేర్పుదురు. పిమ్మట కలిపి యుచ్చరింపఁదగిన యుమ్మడి పలుకులు గుర్తింపఁజేయుఁ బ్రయత్నింతురు. క్రమముగ వాక్యములంగూడ గుర్తింపఁజేయుఁ గల్గుదురని విందుము.

Mulb-walle విధాన మనంబరఁగు నీవిధానము తొలుత జర్మనుదేశపు బెర్లిన్ నగరమున కల్గినదని విందుము. ఇటీవల అమెరికాయందు వ్యాపించినది.

నోటి శలింపులకు నొసలు అనుకూలించాలి— (నొసలన నుదుటివారిత యని భావము). ఆంగ్లలోకోక్తి.

నోటీస్ ఆఫ్ డిజానర్ (Notice of Dishonour)— ఒక హుండిసామ్ము చెల్లింపక నిరాకరింపఁబడినప్పుడు హుండిచేతగలఆసామీ, హుండియిచ్చిన ఆసామీకి (అది నిరాకరింపఁ బడిన దని) యిచ్చిన తెలుపుడు పత్రము. ఆహుండి తిరిగి ఆయనకు చూపియు, సామ్ము

చెల్లింపక నిరాకరించెనేని, నిరాకరించినట్లు ఒక Notary వలన దానిపై Endorse చేయించుటకు Noting a Bill అనిపేరు.

నోడ్సు (Nodes)— గ్రహమునట్లు సూర్యునకు భూమికి నడుమ చంద్రుఁడును, చంద్రునకు సూర్యునకు నడుమ భూమియు, నడుమట సంభవించిన యవస్థకుఁ బేరు. ఆ Point నకు నోడ్సు అని పాశ్చాత్యులు పేరిడిరి. అమావాస్య దినమున సూర్యుఁడును, పౌర్ణమి దినమున చంద్రుఁడును నోడ్సు పరిసరముల నేగుచుండుట జరగుచుండును. నోడ్సుగూడ నడుమట సంభవించునేని గ్రహణము గల్గును. (గ్రహణములు చూడుడు.)

ఇది Ascending Node అనియు, Descending Node అనియు ద్వివిధము.

నోబెల్ ప్రైజులు (Nobel Prizes)— ఐరోపాఖండమున స్వీడన్ దేశపు ముఖ్యనగరమగు స్టాక్ హామ్ నగరమున క్రీ. వె. 1833 సంవత్సరమున జన్మించి రసాయనశాస్త్రజ్ఞుఁడై గొప్ప పరిశీలకుఁడని. పేరందిన ఆల్ ఫ్రెడ్ బెర్నార్డు నోబెల్ గొప్పధనికుడు. ఈయనకు నిరువది లక్షలపానుల యాస్తి కలదని చెప్పఁబడినది. దానినుండి వచ్చు రాఁబడివడ్డీనుండి రమారమీ ఎనిమిదివేలపానుల విలువగల బహుమానముల నైదింటి నేర్పఱచి, ఎఱుట నిచ్చుచుండునట్లు ఉద్దేశ్యపత్రమును (will) వ్రాసి క్రీ. వె. 1896 సం॥రము మరణించెను. అందు ఒక్కొక్కటి ఎన్నిదేసివేలపానులవిలువగల బహుమానములు. ఒకటి ఫిజికల్ సయన్సు (Physical Science) నందునను, ఒకటి కెమిస్ట్రీ (Chemistry) యందునను, ఒకటి మెడికల్ సయన్సు (Medical Science) నందునను ఎక్కువ పరిశీలనచేసి ఏదేని యొకగొప్ప విశేషమును కనిపెట్టినవారికి బహుమతిగా

నిచ్చుట కేర్పఱచెను. ఇంకను నొకబహుమాన మంతే విలువగలది విధిలక్షణము క్ష మనిపించు కొనఁదగిన పాండిత్య విద్యావిశేషరచన యగు గ్రంథము రచించినవారికిని (Remarkable literary work of an idealistic tendency) ఇచ్చుచుండ నేర్పఱచెను. ఈ నాల్గు బహుమానములు స్వీడన్ దేశ మేలు భూపాలుఁ డేర్పఱచిన యొకసంఘమువారిచ్చుటకు నేర్పఱపఁబడినది.

ఇంక నైదవబహుమాన మెనిమిదివేల పౌను లను, సర్వదేశ జనసౌభాగ్యోత్పత్తి ధర్మమును వ్యాపింపఁజేయు నెక్కువసేవ యొనర్చినవారికి (For a person rendering the greatest service to the cause of international Brother-hood in reduction of standing armies and Furtherence of Peace congress.) ఈయఁబడ నేర్పఱచెను. ఇది దేశము పైన్యములు తగ్గించుకొనియుద్ధ బాధలు లేకుండపనిచేయుటకై యుద్దేశింపఁబడెను. ఈ బహుమానమును పార్లమెంటు నిర్ణయించి యిచ్చుట కేర్పాటు. లోక మం దెవ్వరైనను ఈ బహుమానముల నంద నర్హులు.

నోమినల్ ఎక్స్‌చేంజి (Nominal Exchange) వాణిజ్యసంబంధపరిభాషాపదము ఒకానొక కాలమందలి అవసరమువలనఁ గల్గిన తాత్కాలికపు డబ్బుపత్తిడివల్ల గల్గిన ధర గాక దేశమునందలి ధనధాన్యములస్థితినుండి గల్గిన ధరవరలు Exchange rate.

నోమినలిజమ్ (Nominalism)— దీనిని Scholastic philosophy అనియు నందురు. ఇది Realism సిద్ధాంతమునకు వ్యతిరేకముగ నెదురు సిద్ధాంతము.

ఇందు Individualనకుమాత్రము నిజమగు

నున్ని కలదు. కాని General-Species నకు రెండింటికి నిజమగు నున్ని లేదనియు, అవి ధ్వనులుగను, మాటలుగను మాత్రమే యుండు ననియు, అవి వేఱుచేయుఁ బడిన పరధ్యానము వలనఁ గల్గిన వనియుఁ జెప్పఁబడిన సిద్ధాంతము.

నోమోగ్రాఫీ (Nomography)— శాస్త్ర గ్రంథములు (Laws) వ్రాయునపుడు విషయ విభాగక్రమము ననుసరించి వ్రాయువిధానము.

నోమోలోజీ (Nomology)— నోమో గ్రాఫీ చూడుము.

నోరమ్ (Notam)— స్థాటిస్టిక్కు చూ.

నొర్క్ శాఖ క్షత్రియులు— (క్షత్రియ కులము చూడుము.)

నొర వీఁపునకు దేశే!— (నోట తూలమాటలు వచ్చిన వీఁపునకు దెబ్బలు తగులు నని భావము.) ఆంగ్లలోకోక్తి.

నొ రుంటి తల కాస్తుంది— (అంగ్లీ లోకోక్తి.)

నోరు-ద్రవము— మన నోటియందగ పడని నెక్కు సన్నపురంధ్రములు కలవు. వీట్లగుండా అవసర మగుతే నోటిలోని ద్రవము స్రవించుచునే యుండును. మనము భుజించు ప్రతిపదార్థమును నోటియందు దంతములతో నమలఁబడి మ్రింగఁబడుటకును, పిదప సుఖపుగ జీర్ణమగుటకును సిద్ధపఱుపఁబడును. ఈరెండింటి కిని నోటియందు ద్రవము సిద్ధముగా నుండుట (Saliva) అవసరము. అట్లు ద్రవము నోట భోజనపదార్థము నుంచుకొనునరికి సిద్ధమై యుండుటకు మార్గ మిరంధ్రములగుండా ద్రవము నోటిలోనికి వచ్చుటయే.

రుచికరములగు పదార్థములంగూర్చి మన స్సునకు పూర్వానుభవమువలన నెఱుక గల్గియే యుంటు, వాట్లంగూర్చి తలంచునపుడు గాని,

వినునవుడుగాని, నోట పదార్థముంచుకొనఁజూపు నంతటి పనియే జరిగి మనస్సుయొక్క ప్రోత్సాహమున రంధ్రములగుండా నోటిలోనికి ద్రవము ప్రసహించును. నో రూరుచున్న దని అనుకొంచుము. ఈద్రవము తఱచు మాటిమాటికి నోటి లోనికి ప్రసహించుచుండుకొన తఱచు గుట్టకలు వేసి మ్రింగవలసి నవచ్చుచుండు గలుగుచున్నది.

జీర్ణశక్తి బోతిగా చేసిపోయినరోగికి నోట ద్రవము చక్కఁగా స్రవించును.

నోరుమంచిదైతే ఊరుమంచిదే—

(ఆంధ్రలోకోక్తి.)

నోవాన్ ఆర్కు (Noah's Ark) పడవ మహమ్మదీయుల ఖురానునందు, క్రైస్తవుల బైబిలు పూర్వనిబంధనగ్రంథమునందు నోవా మహాత్ముడు ప్రవక్తగాఁ జెప్పఁబడినవాఁడు. ఈయనకాలమున ప్రజలు పాపులై రఱు. వారిని నశింపఁజేయ పరమేశ్వరుడగు యహ్వ తలచి, జలప్రళయమువలన వారిసంతమొందింప సంకల్పించెనట. తనభక్తుండగు నోవామహాత్ముని, ఆతనినత్కుటుంబమును, కొన్ని జాతుల మృగపక్ష్యాదులను సంకల్పిత జలప్రళయము నుండి రక్షింప నెంచి, యాయహ్వదేవుఁడు నోవామహాత్మునకుఁ బ్రత్యక్షమై “భక్తుడా! గోఢ రసంబునుజాతి కట్టతో (ఇది బహుశః Cedar గాని, Cypress గాని కానోవు నని తర్వాతివ్యాఖ్యాత లర్థము చెప్పిరి.) నొక Flat bottomed boat ను నిర్మింప మొనరిడుము. దానిలోపలను, వెలుపలను పూత పూయవలయును. అది మూడంతస్తులలోనికి వెలుగు రా మార్గములు, ఒకద్వారము గల్గి, 300 మూరలుపొడవు, 50 మూరలు వెడలుపు, 30 మూరలు ఎత్తు గల్గియుండ వలయు” నని విధించెనట. దాని నాతఁ డట్లే రచింప, “నీవును నీమృత్యురు సుతులును, కోడఁడు” మొదలగు

వారు రకమునకు రెండేసిచొప్పున మృగపక్ష్యాదులు (ఒకటి మగది, ఒకటి ఆడది) అందు ప్రవేశింపు”డన వా రట్లు చేయ జలములుద్భవించి లోకమును ముంచివేయ నాశనము సంభవించెనట. వీరు మాత్రము రక్షింపఁ బడిరఱు. అంత కొన్నిదినముల కాజలము లింకి, భూమి బయల్పడ, ఈతఁకుపడవ ఇప్పటి ఎర్రేరమ్ పురము దరిని అరాఠాత్పర్వతశిఖరమున తేలుచు నిలచియుండె నట.

క్రైస్తవులందీ నోవాతఁకు సుప్రసిద్ధము.

నోవెల్పు— (నవలలు చూ).

నౌటికల్ ఆల్మానక్ (Nautical

Almanac)-ఇది సముద్రమున నోడలునడుపు నావికులకుఁ దెలియఁదగిన సంగతుల నేటేట పంచాంగములనలె ప్రకటింపఁబడునది. ఇందు సోలారుస్థిమము, గ్రహముల (గోళముల) అను దినస్థితులు, చలింపని నక్షత్రముల (గోళముల) స్థితులు, రాగల (భవి) స్థితుల విశేషములు మొదలగు విషయములు చేర్చి ప్రకటించుచుండురు. ఇట్టివి బ్రిటిషుప్రభుత్వము, అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రప్రభుత్వము మొదలగు గొప్ప ప్రభుత్వములు ప్రకటించు చుండును.

క్రీ. నె. 1762 లో బ్రిటిషు ప్రభుత్వము ప్రకటించినది చాలగౌరవపాత్రమైనదిగాఁ జెప్పఁబడినది. దీని నవ్వఁకు Astronomer Royal పదవియం దుండిన Dr. Maskelyne పండితులు రచించిరఱు. ఆయనకుం బిదప పంచాంగమువిలువ కొంత తగ్గెననియు, పిదప పథకములను చక్కఁగ నవరించి 1844 నుండియు ప్రకటింపఁ బడుచు సరిగా నడుచు చున్నవని ప్రతీతి కలదు.

నౌ నావికన్యాయము—నావ లేకున్న నావికుని ఉపయోగము లేదు. నావికుడు లేకున్న నావ యుండిన ప్రయోజనము లేదు.

రెండునుగూడ నుండిననే ఉపయోగముని భావము. దీనిని అన్యోన్యశ్చయ మందురు.

నౌప్లియా పట్టణము-(గ్రీసు దేశములోని యొక పట్టణము. ఒకప్పుడు రాజధానిగ నుండినది. (గ్రీసు దేశము చూ.)

నౌలి (క్రియ)-యోగాభ్యాసమున వాత పైతృ శ్లేష్మదోష సంబంధరొగములు కలుగకుండ నిరోధపరిహారముగను, ప్రాణాయామాభ్యాసము ననుచుచుండుటకును పట్కీయలు చెప్పబడినవి. (యోగాభ్యాస క్రియాపట్కము చూడుడు.)

అందు నౌలిక్రియ యొకటి. ఇది ఒకే విధము. పొత్తికడుపునందలి సరములను కడుపులోపల గిరిగిరి తీర్చివేయు, అటునిటు కదలించుటయు నౌలిక్రియ యనబడును. ఇందు నలన రోగములు నశించి జతరాగ్ని బలపడునని చెప్పబడినది.

నౌసరి (తొల్లింటి నవరాష్ట్రము)- (నవరాష్ట్రము చూ.)

నృగ్రోధగణము (మట్టిచెట్టు)- ౧ అశ్వత్థి రావిచెట్టు, ౨ ఆమ్రో మామిడి చెట్టు, ౩ బొడుంబరి మేడిచెట్టు, ౪ కకుభి మద్దిచెట్టు, ౫ కదంబరి కదంబవృక్షము, ౬ కపీతకః దిరిసెనచెట్టు, ౭ కోశామ్రో అడవిమామిడి చెట్టు, ౮ చోరకపత్రి లక్క, ౯ జంబూద్వయః నేరేడు పిన్న నేరేడు చెట్టు, ౧౦ తిందుకః తుమికిచెట్టు, ౧౧ న్యగ్రోధః మట్టిచెట్టు, ౧౨ నంది నందివృక్షము, ౧౩ పలాశ మోదుగుచెట్టు, ౧౪ ప్లక్షి జువ్విచెట్టు, ౧౫ పావరరోధః, ౧౬ పియాల చారపవ్వచెట్టు, ౧౭ బంధులః ఋషభకము, ౧౮ బడరీ రేగుచెట్టు, ౧౯ భల్లాతకః నల్లజీడిచెట్టు, ౨౦ మధుకః ఇప్పచెట్టు, ౨౧ మధూకః ఇప్పచెట్టులో భేదము, ౨౨ రోధోః

లోద్దుగిచెట్టు, ౨౩ రోహిణీ కరకాయచెట్టు, ౨౪ సలకీ అందుగుచెట్టు.

ఇంకను మతాంతమున మఱిగొందఱు—

౧ అర్జునః లేకుచెట్టు, ౨ ఆమ్రో మామిడిచెట్టు, ౩ కదంబరి కదంబవృక్షము, ౪ కపీతకః దిరిసెనచెట్టు, ౫ కోలీ, ౬ జూద్వయః పిన్నచెట్టు నేరేడుచెట్టు, ౭ న్యగ్రోధః మట్టిచెట్టు, ౮ సలకీ నందివృక్షము, ౯ పలాశ మోదుగుచెట్టు, ౧౦ ప్లక్షి జువ్విచెట్టు, ౧౧ పిప్పలః రావిచెట్టు, ౧౨ పియాలః చారపవ్వచెట్టు, ౧౩ బంధులః ఋషభకము, ౧౪ మధుకః ఇప్పచెట్టు, ౧౫ మధూకః ఇప్పచెట్టులో భేదము, ౧౬ రోధయుగ్మ లోద్దుగిచెట్టు రేండు జాతులు, ౧౭ విరలా తుమికిచెట్టు, ౧౮ నదాశలా సందభవృక్షము, ౧౯ సోమవల్కః కాయఫలచెట్టు.

ఈచెట్లను న్యగ్రోధ గణ మనిరి.

నృగ్రోధబీజన్యాయము— మట్టిపండు లోనిగిరిజ యణుమాత్రముగా చిన్నదియైనను దానినుండిపుట్టిమట్టిచెట్టు చాలగొప్పదిగనగును.

సరిల కాణమును, గొప్ప కార్యమును తెల్పుట కీన్యాయము వర్తించును.

నృగ్రోధుఁడు-యదుసంతతి. నల్లదవంశ కుత్రియుఁడు. కంసుని తమ్ముఁడు

న్యాయములు(లేక న్యాయములు) ధర్మమునకు న్యతిరేకింపని పద్ధతులు న్యాయము అనబడును. న్యాయ మన యథావిధి యని భావము. ఎటుల ధర్మమో అటుల జరుగుట న్యాయము.

న్యాయబద్ధమై, తర్క-వాదమున నోడింపఁబడక, నిలిచియుండుసిద్ధాంతములు న్యాయము అనబడును. ఏటింగూర్చి సంశయపడ నక్కఱ యుండదు గాన వాడకములందు స్థిరపడిన ధర్మములే గాన, వాట్లను నుడువుచు సాదృశ్యము

జువుచుందురు. ధర్మబద్ధము లగుటయే గాక న్యాయము లర్హ సాదృశ్యము లగునని వాడుక నందియున్నవి. ఈన్యాయము లొకవిధమున నుండునవి కావు. కొన్ని లోకనటనలు లోకవ్యవహారముల కనుకూలించునవి. కొన్ని వ్యాకరణ శాస్త్రధర్మములం దెల్పున్యాయములు, కొన్ని తర్కశాస్త్రధర్మములం దెల్పు న్యాయములు, కొన్ని కర్మ మీమాంసాయందునను, కొన్ని బ్రహ్మ మీమాంసాయందుననుజెప్పబడినన్యాయములు కలవు. ఇంకను పురాణములందు, ఇతిహాసములందు, ఆగమములందు, తత్త్వగ్రంథములందు చెప్పబడినన్యాయములు కొన్ని గలవు. ఎచ్చటి వైనను లక్షణము లన్నియు నొకేరీతి గుణలక్షణములం గల్గియుండునవియె.

కర్మమీమాంసాయందు జైమినికవసరములైన ధర్మము లన్నియు జైమినీన్యాయమాలయందుఁ గాననగును. పిదప రిఘునాథవర్మ యనంబు మరాజపుత్రవిద్వాంసుఁడు కొన్ని న్యాయములం గూర్చి తాకికన్యాయసంగ్రహమని యొకగ్రంథముం గూర్చెను. కొన్ని న్యాయములు తారానాథ తర్కవాచస్పతికృతమగు వాచస్పత్యమున వివరింపబడినవి. పండిత సత్యవ్రత సమాశ్రిమి కొన్నిటింజేర్చి యొక చిన్నపుస్తకముగ నొనర్చి యుండెను. సాంఖ్యమతగ్రంథములందు వాడబడిన న్యాయములు తాకికన్యాయములుగనే యుండును.

ఇందు కొన్ని న్యాయము లిండియా ఆఫీసు లైబ్రరీయందు రెండు వ్రాతగ్రంథములఁ గానంబడును. ఇన్ని తావులనుండి మాకు దొరికిన న్యాయము లీగ్రంథమున వాటివాటి వర్ణకృమ ప్రదేశములందుఁగాననగును. కొన్ని సంస్కృత లోకోక్తులునున్యాయములవంటివే. ఎట్లయందు చేర్పబడి న్యాయముల వలెనే ఉపయోగించుట కీగ్రంథమున అక్షరవర్ణకమఘానములం దుంపఁ

బడినవి. వాట్లను ఆయా తావులందు చూడవలయును

న్యాయము:— ప్రపంచమున నొకరివలన నన్యలకు నెట్టిబాధలు కలుగకుండ జరుగుటకైన యథాధర్మవిధానము. ఇట్టి ధర్మపద్ధతు లన్నియుం గూడినదియే న్యాయ మనంబడును. ఇది పరమేశ్వరసంబంధమని తోచెడిని. యోగ్యులు న్యాయధర్మమార్గానువర్తులై నడిచెదరు. వాట్ల సత్తికమించి స్వార్థపరాయణులుగ కొందఱును, దుష్టులుగకొందఱును ప్రవర్తించుటంజేసిదుర్మార్గులనిపించుకొనుచుందురు.

శాసనములు, న్యాయము నొకటియే యని భ్రమపడరాదు. శాసనములు మనుష్యనిర్మితములు. ఆయాదేశముల యాచారములమేరకుఁ గాని, లేక ప్రజలసౌఖ్యములకు గాని, నిర్దింపఁబడి శాసింపఁ బడినవి. ఇంక ధర్మశాస్త్రము (Law) ప్రజలప్రవర్తనకై ఏర్పఱుపఁబడిన పద్ధతి. శాసనములు, ధర్మపద్ధతులు ఒకప్పుడు న్యాయమైనవి కాకపోవచ్చును. కాననే అప్పటప్పట నివి మార్పబడుచుండును. కాని ఏలగునంతవఱకు న్యాయమార్గము దాటకుండ నివి ఏర్పఱుపఁబడుచుండునని తలంపఁబడుచున్నది. వేర్వేరుదేశముల వేర్వేరువిధములుగ ధర్మశాస్త్రములుండును గాని, ప్రపంచమంతకు న్యాయ మొకేరీతిని దనరెడిని. న్యాయ మెక్కడను వ్యాయఃబడియుండలేదు. అట్లయ్యునుయోగ్యుల మనస్సులకు న్యాయాన్యాయములు స్ఫురించుచునేయుండును. దుర్మార్గులు దుష్టులకుం గూడ మనస్సులకు న్యాయాన్యాయములు స్ఫురించుచుండనోవు గాని, వారు దానిం బాటింపక దాటుచుందురు. పరమేశ్వరుని న్యాయమూర్తి యందురు. భూపాలురు న్యాయపద్ధతినే తమ పరిపాలన నెఱప వ్రయత్నింతురని తెల్పుటకు తమ న్యాయస్థానముల తాగ్రసును గురుతుగ

తొల్లింటికాలమున నుంచువారంటఁకొన్ని న్యాయ స్థానములందు సింహమును గురుగ వె చెదరు. ఇది పద్ధతుల నాచరణయందు బలాత్కరించుటకు ప్రభుత్వమునకుం గల బలమును సూచించెడిది.

పద్ధతులు గాని, శాసనములు గాని, ఆచార వ్యవహారధర్మములు గాని, నియతులు గాని, న్యాయమునకు లోబడకుండిన నిర్ధారములు. ఆంగ్లమున Uncompromising as truth అనియు, Unbending as Justice అనియు సామెత కలదు. అనఁగా సత్యము, సఖ్యపడని దనియు, న్యాయము ఇతరములకు లొంగని దనియు భావము. న్యాయబుద్ధికి కనికరము, అభిమానము నుండరాదని చెప్పఁబడినది.

న్యాయశాస్త్రవిధి-న్యాయమునకు, న్యాయ పద్ధతులకు, న్యాయస్థానముల ఉత్తరువులకు నెల్లరు లోబడి నడువవలసియుండును. ప్రభువు పేరిట న్యాయపరిపాలనము నడుచుచున్నను ప్రభువులకూడ న్యాయబద్ధులై దానికి లోబడ వలసియుండును. న్యాయమున కాంగ్లమున లా (Law) యనెదరు. అది ఆంగ్లో శాస్త్రముపదము. Fixed అని ఆంగ్ల భాషయందు దర్శము. ఇట్టిపద్ధతులు, దేశాచారములు, ప్రజానుకూలధర్మములు, లోకవిహిత ధర్మవిహితములుగా నుండవలసి యుండును. భరతదేశమున మనుస్మృతి, పరాశరధర్మశాస్త్రము మొదలగు పూర్వగ్రంథములు న్యాయపద్ధతులందెల్లనవి కలవు. పాశ్చాత్య దేశస్థులకు రోమనుల న్యాయ పద్ధతులు పునాదులుగా నున్న న్యాయశాస్త్రగ్రంథము లేర్పడియున్నవి. నిజముగ విధినిక్షేధములు, పరిహారములు, వారసత్వములు, శిక్షలు మొదలగు వాటి నివి యెరింగించుచుండునవి. వేర్వేలు దేశములందు వేర్వేరు విధములుగా నుండునవి. అనఁగా దేశానుకూలములై యుండవలయునని భావము. ఆచారములపై నాధారపడిన పద్ధతులు

గల న్యాయవిధులు ఆంగ్లమున Common Law అనబడుచున్నవి. ధర్మన్యాయములపై నాధారపడి పద్ధతులు Judicial Law అనబడుచున్నవి. కనికరము నాధారపడిన ధర్మము Law of equity యనబడుచున్నది.

న్యూకొంబు సిద్ధాంతము-(Newcomb Theory)-ఇది Simon Newcomb పండితునిచే రచింపబడిన లా ఆఫ్ గ్రావిటేషన్ నకు సంబంధించిన విధానము. కీ.వె. పదునెనిమిదవ శతాబ్దాంతికాలమున చంద్రగోళము ఆర్కు ముందున పదునాల్గు సెకెండ్ల తావునందాకసమున నుండినది. పునొమ్మిదవ శతాబ్దాంతికాలము వచ్చువఱకు ఆర్కు వెనుక పది సెకెండ్ల తావున నుండెను. అనఁగా నిరువది నాల్గు సెకెండ్లు వెనుకఁబడిన దనిభావము.

లెక్కించి చూచినదిప నుండవలసిన తావున నుండి పదిసెకెండ్లు వెనుకఁబడి నని తేలినది. ఇది ఒకవిధానమున లెక్కమేరకు గల్గిన వెనుకఁబడుట కాదనియు, గోళములు ఎదురుతిరుగుట, భూమి, చంద్రుల నడుమనుండు గ్రావిటేషన్ (ఆకర్షణ) శక్తి ఒకేవిధమున బ్రసరింపక మార్పులనందుట, సూర్యునందలి Magnetic activity సంబంధము భ్రులమై మార్పు గల్గించుట మొదలగునవి దీనికారణము లనియు సిద్ధాంతపఱచెను. సిదప వేచోకప్పుకు తొమ్మిది సెకెండ్లు ముందుగ నుండుతావున నుంటఁ గాన నయ్యెనంట.

న్యూజీలాండు ద్వీపములు- ఇవి మొదటిద్వీప మనియు, మధ్యద్వీపమనియు, కడ ద్వీపమనియు మూడు ద్వీపములుగ నున్నవి. ఇవి ఫీసీయా, ఆస్ట్రలేషియాద్వీపసమూహమునకుం జెంది, పసిఫిక్కు మహాసముద్రమున ఆస్ట్రేలియా ఖండమునకు ఆగ్నేయ దిశగా నున్నవి. మొదటి ద్వీపమునకు ఉత్తరద్వీప మనియు,

రెండవ ద్వీపమునకు మధ్యద్వీప మనియు, కడ ద్వీపమునకు Stewart Island అనియు వాడుకనామములు కలవు.

మొదటిద్వీపము ౪౪౫౦౦ చతురపుమైళ్ళు వైశాల్యము కలది. మధ్యద్వీపము ౫౦౫౦౦ చతురపుమైళ్ళు వైశాల్యము కలది. వీటిరెండింటి నడుమను కుక్కు-జలసంధి కలదు. కడ ద్వీపము చాల చిన్నది. అది ౬౬౫ చతురపుమైళ్ళు వైశాల్యము కలది. పర్వతమయ ప్రదేశములు గల్గి సమశీతోష్ణపు తావులుగ నున్నవి. కొన్ని పర్వతశిఖరములం దెల్లప్పుడు మంచు కరంగక నిలిచియుండును. అగ్నిపర్వతములు, ఉష్ణోదకప్రవాహములు కొన్ని కలవు. భూకంపము లప్పులప్పుట కలుచుండును. భూములు చాల సారవంతము లైనవి. మధ్యద్వీపమున బంగారు గనులు కలవు. గొప్పజాతివగు Fern చెట్లు విస్తారముగఁగలవు. అందు కొన్ని జాతుల ఫెన్సు వృక్షములవేళ్లు ఆహారమునకుఁ బనికి వచ్చుచున్నవి. ఇచ్చట నార చాల క్రేష్టతు మని పేరందినది.

ఈ ద్వీపవాసులం దాదిమనివాసు లగు మలయ తెగవారికి మావోరీ లని పేరు. ఆదినిపేరు సంమాంసభక్షకలుగనుండి ఇప్పుడు విద్యాధికులై నాగరికత నొంది మానివేసిరి. ఐరోపా దేశస్థులధికసంఖ్యాకలుగ నీ దేశమునకుఁ జేరి వసించుచున్నారు. గొట్టెబొచ్చు, బంగారము ఎగుమతి చేయఁబడుచున్నవి. దేశము బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమున స్వపరిపాలన గల్గియున్నది.

క్రీ. వె. ౧౬౪౨ లో టాస్మాన్ అను పేరు గల హాలెండు దేశస్థుఁడే దీనిం గనుఁగొనెనట. కాని Captain Cook గారు దీనిని సర్వ చేయుటనుండి క్రీ. వె. ౧౭౭౦ నుండి కుక్కు-జలసంధియనియు, మధ్యద్వీపమునందలి ౧౩౨౦౦ అడుగుల ఎత్తుగల ఒక పర్వతశిఖరమును కుక్కు-

శిఖరమనియు, పేరిడి పిలుచుచున్నారు. ౧౮౪౦ లో స్వపరిపాలనగల బ్రిటీషుకోలనీ యైనది.

కుక్కు-జలసంధి నంటియున్న వెల్లింగ్టన్ పురము ప్రభుత్వస్థానము. ఇందు ఏబదివేల జనులు కలరు. ఉత్తరద్వీపమునఁ గల ఆక్లాండు పట్టణము తొల్లింటి రాజధానిగ నుండిన తావు. మధ్యద్వీపమున ఒటాగో సీమయందు ముఖ్య పట్టణము డూనిడికో పుంము.

న్యూటన్ లాస్ ఆఫ్ మోషన్—
(Newton's Laws of motion) (Newton's laws of deduction) హిజ్మాన్ సిద్ధాంతము చూ). వీటిని న్యూటన్ లాస్ ఆఫ్ మోషన్ అనియు పనుచున్నారు. వీటిని ఎప్టోనోమి శాస్త్రసీధులు కెప్లర్స్ తీర్మానానో పాటుగ పోలికల నుపయోగించి ఆ శాస్త్రమున వాడుచుందురు. (కెప్లర్స్ తీర్మానానో చూ).

౧. The force under which a planet describes its orbit, always acts along the "Radius vector" in the direction of the Sun's centre.

౨. The force on any planet varies inversely as the square of its distance from the sun.

౩. The forces on different planets vary directly as their masses and inversely as the squares of their distances from the sun or in other-words the accelorations of different planets, due to the Sun's attraction very invresely as the squares of their distances from the sun.

ఇందు మొదటిది కెప్లరుయొక్క రెండవ లాకును, రెండవది కెప్లరుయొక్క మొదటి లాకును సరిపోయెడివి.

న్యూటన్ సిద్ధాంతము— ఇంగ్లాండు నందు చిరకాలము క్రిందట జీవించి యుండిన సర్. ఐజాక్ న్యూటన్ అనుపండితుఁడు (Sir-Isaac Newton) ఒక ఏపిలు చెట్టుక్రింద న్నుడుతఱి నొక Apple పండు రాలి ఆయన తలపైఁ బడె నట. తోడనే ఆయన 'కా పండు క్రింది కేల పడవలయును. ప్రక్కలకు, పైకి ఏల పడరాదు?' అను శంక కల్గెనట. పిదప చాల యోచనలు సల్పియు, చాల పరీశీలనలు చేసియు తుదకు ఆకర్షణపద్ధతిని (Law of gravity) ఆయన కనిపెట్టె నట.

ప్రతివస్తువును భూమి యాకర్షించు చుండు ననియు, సూర్యుఁడు, చంద్రుఁడు, నక్షత్రములు, భూమి మున్నగున హాకటి నొకటి యాకర్షించు (Attract) కొనుచున్న వనియు, గనుకనే అట్లవి అర్ధస్థానములందుండును గాని వివిధాకర్షణములకు పాల్పడకున్న, ఏలును చాలును లేకుండ నెరిపిపోవుటయో పడిపోవుటయో జరిగి యుండవలసినదనియు, ఆకర్షణములవల్లనే నర్వమును ఆకాశమున విఘ్నైక్రమనములకుఁగొనై యున్నవనియు, నాతఁడు కనిపెట్టి ఋజువు పఱచెను. Gravity యన లాటిన్భాషయందు బరువున కర్థము. ప్రపంచమునందలి నర్వపదార్థములు బరువుగ నుండుటకు కారణము భూమి యొక్కయు, ఇతరపదార్థములయొక్కయు నాకర్షణమే (Gravity) యనియు, న్యూటన్ సిద్ధాంతము.

న్యూడమ్ పాక్టమ్ లేక నేక్షమ్ (Nudum Pactum)— వాణిజ్య పరిధాష యందు ప్రతిఫలములేనిదస్తావేజునకు, ఎక్స్క్రెమిటనుకు యీపేరు వర్తించును.

న్యూఫౌండ్లాండు ద్వీపము (New found land)— న్యూఫౌండ్లాండు అనఁగానే ఆజాతికుక్కలన్వదేశమని స్ఫురింపకపోదు. ఈ

సుప్రసిద్ధశునకజాతి ఈదేశపుదిగఁ జేరందినది. ఇది బ్రిటీషు దేశమునకు ప్రప్రథమమునఁ గల్గిన పురాతనపుకొలసీ యైయున్నది. ఉత్తర (బ్రిటీషు). అమెరికాయందు లాబ్రెయోరునకు ప్రక్కగా నున్న Strait of Belle ద్వీపమునకు ప్రక్కగ నున్నది.

దీనిని క్రీ. వె. ౧౪౦౭ సంవత్సరమున Sebastian Cabot అను నావికుఁడు కనిపెట్టె నట. ఇట తొలుత బ్రిటీషుప్రజలు ప్రాంచి ప్రజలు కూడ నాకర్షించుచుండిరి గాని, క్రీ.వె. ౧౫౮౩లో పూర్ణముగ బ్రిటీషువారి వశమయ్యె నని చెప్పఁబడినది. చాల శీతలప్రదేశము. దీని తీరములందు Cod fisheries (for Cod liver oil) నుండి ఇది విశేష ధనవంతముగు చున్నది. దీనియందు సెంటుజాన్సు (St. Johns) పురము (౩౦౦౦౦) ప్రధానస్థానము.

లాబ్రెయోర్ అనునది కేనడాకు ఈశాన్య దిశయందు దాని సరియియున్న సముద్రతీరప్రదేశము. ఇది ఎక్స్క్రెమోజాతి ప్రజలకు స్వదేశము. ఇది న్యూఫౌండ్లాండునకు చెందిన కొలనియె యున్నది. ఇందు ప్రజలు కొంతపఱకు Cod చేపలు పట్టుచుందురు.

సెంటు జాన్సు పురము ఇంగ్లాండు తీరమునకు వెయ్యిమైళ్ళదూరమని చెప్పఁబడినది.

న్యూమరికల్సు (Numericals)— పాశ్చాత్య విధాన సంఖ్యాస్థానములు. ఇందు అంగ్ల జర్మను దేశములవిధాన మొకటియు; ఫ్రెంచి అమెరికా దేశముల విధాన మొకటియు సుప్రసిద్ధవిదానములు కలవు. కొన్ని దేశములందదియు, మఱికొన్ని దేశములందదియు వాడుకగా ప్రచారము నందియున్నది.

ఏకస్థానము మొదలు మిలియన్ అనఁగా పది లక్షలపఱకు నన్నివిధానము లొకేరీతి నున్నవి.

1 ఒకటి. ఏకస్థానము. సున్నలిం దుండవు.
One.

10 పది. దశ స్థానము. ఒకసున్న ఇం దుం
సను. Ten.

100 నూఱు. శతస్థానము. రెండుసున్నలు
Hundred.

1000 వేయి. సహస్రస్థానము. మూడు
సున్నలు. Thousand.

10000 పదివేలు. దశసహస్రస్థానము. నాలు
సున్నలు. Ten Thousands.

100000 లక్ష. శతసహస్రస్థానము. ఐదు
సున్నలు. Hundred Thousands. ఈస్థాన
మీశాస్త్రమునఁ జెప్పబడలేదు. వాచకయం
దున్నది.

1000000 మిలియన్. (వేయివేలు) ఆఱు
సున్నలు. Million. (భరతదేశ గణితశాస్త్ర
మున నిది పదిలక్ష అనబడుచున్నది.

మఱియు నిటనుండి ఆంగ్లజర్మనువిధానము
లకును, ఫ్రెంచిఅమెరికను విధానములకును
భేదములు గాన్పించెడివి.

ఆంగ్లజర్మనువిధానము - 1000000,000000
బిలియన్ (Billion.) (పంజెండు సున్నలు.
అనగా మిలియనుమిలియను అని భావము).
ఎస్పానోమీ శాస్త్రమున ఆకాశమందలి గోళ
ములదూరమును కొలుచుతఱి బిలియనుమైళ్ళ
దూరమునకు లైట్ ఇయర్ (Light year) అని
పేరిడి వాడియున్నారు.

ఫ్రెంచి అమెరికాదేశముల విధానము—
బిలియను (Billion) 1000,000,000. (తొమ్మిది
సున్నలు.)

టిరియను. ఆంగ్ల జర్మను విధానము—
1000000,000000,000000 (18 సున్నలు).

ఫ్రెంచి అమెరికా విధానము—
1000000,000000 (పంజెండు సున్నలు).

క్వాడ్రీలియన్ (Quadrillion)—ఆంగ్ల
జర్మను విధానము—

1000000,000000,000000,000 (21 సున్నలు).

ఫ్రెంచి అమెరికా విధానము—

1000000,000000,000 (పదునేను సున్నలు).

క్వింటిలియన్ (Quintillion)—ఆంగ్ల
జర్మను విధానము—

1000000,000000,000000,000000,000000

(ముప్పది సున్నలు).

ఫ్రెంచి అమెరికా విధానము—

1000000,000000,000000 (18 సున్నలు)

సెక్స్టిలియన్ (Cextillion) ఆంగ్ల జర్మను
విధానము 1000000,000000,000000,000000,
000000,000000 (ముప్పదియాఱు సున్నలు)

ఫ్రెంచి అమెరికను విధానము—

1000000,000000,000000.000 (21 సున్నలు)

సెప్టిలియన్ (Septillion) ఆంగ్లజర్మను
విధానము—1, నలువది రెండు సున్నలు.

ఫ్రెంచి అమెరికా వారి విధానము— 1000000,
000000,000000,000000 (24 సున్నలు).

ఆక్టిలియన్ (Octillion) ఆంగ్ల జర్మను
విధానము— 1 నలువదిప్పది సున్నలు.
ఫ్రెంచి అమెరికనువిధానము— 1. 27 సున్నలు.

నానిలియన్ (Nonillion) ఆంగ్లజర్మనువిధా
నము— ఒకటిపై 54 సున్నలు. ఫ్రెంచి అమెరి
కనువిధానము— ఒకటిపై ముప్పది సున్నలు.

డెసిలియన్ (Decillion) ఆంగ్లజర్మను
విధానము. ఒకటిపై అఱువది సున్నలు. ఫ్రెంచి
అమెరికనువిధానము— ఒకటిపై ముప్పది
మూడు సున్నలు.

న్యాయమరికము (Numismato-
logy) — నాణెములు మొదలైనవానిచరిత్ర
పరిశోధనముచేయు విధానము.

న్యూరో ఫిజియాలజీ — (Neuro Physiology) సరములంగూర్చిన శాస్త్రము. దీనిని పెక్కుండు పౌరపడి న్యూరోలోజీ యనివాడుదురు. కాని అది నిజముగ సరములకు గల్గిన వ్యాధులసందర్భమున వాడఁదగిన మాట గాని సరములంగూర్చిన శాస్త్రమున కర్హపదము కాదు. ఫ్రెంచిభాషాపని మగు Neur పదమునుండి కల్గిన పదము. దానికి Neuro అనియు ప్రతిరూపము కలదు. సరము అని యర్థము. ఇది Physiology లోని యొకశాఖ. సరములనుగూర్చియు మెదడును (Brain) గూర్చియు వివరించు కల. సరముల సముదాయమున కాంగ్లము Nervous system అని వాడెదరు.

ఇది Higher ordered animals జాతులలో పరిపూర్ణత (Development) నొంది యున్నరీతిని Lower ordered animals జాతులలో అర్హస్థితికిఁ జెందియుండనట్లు గాన నయ్యెడిని. మెదడు శరీరాంగము లన్నిటియందు ముఖ్యము గాన దానింగూర్చి ఈశాస్త్రవిదులగు పరిశోధకులు “Brain is the centre of nervous system” అనియు, “It is controlling all the systems of the body” యనియుఁ జెప్పియున్నారు.

సరములు రెండు రకములు గలవు. మెదడు నుండి వెలువడువాటి కీశాస్త్రమున Cranial nerves అనియెదరు. ఈసందర్భమున మెదడున్నపుణక భాగమునకు Cranium అనిపేరు గల దని మనస్సునం దుంచుకొనఁ దగును. రెండవతెగకుఁ జెందినసరములు Spinal nerves అనబడుచున్నవి. ఏలయన అవి వెన్నముక (Spinal cord) తో సంబంధము కలవి. ఈ సరములు తిరిగి Sensory nerves అనియు, Motor nerves అనియు ద్వివిధముగఁ జెప్పఁబడియు నున్నవి.

Sensory nerves (సరములు) Sensory cell చేత చేయుబడినవి. ఇవి Feeling ను మెదడునకు సమవుచుండునవి. ఇదియే చైతన్యమని యనెదరు. రెండవ తెగకుఁ జెందిన Motor nerves మోటారునెల్సులు చేయుబడినవి. ఇవి మెదడునుండి తిరిగి వచ్చి శరీరభాగములందు Feeling ను కలుగఁ జేయును. వీరికి Working cells అనియు పేరు వచ్చుచున్నాడు. ఇట్టి మెదడు Control ఒక్కొక్కటి నొక్కొక్కవిధమున ఇష్టముతోడను, వేఱొకతటి ఇష్టముతో సంబంధము లేకుండగను శరీరభాగములను Control చేయు చుండును (witting or unwitting).

మెదడు దనేక సరముల కూటములు (Nerve centres) కలవనియు, అవి అనేక కార్యములకు కారణములై యున్న వనియుఁ దేలుచున్నది. అందు ముఖ్యములు మూడు Nerve centres అని చెప్పఁబడినది.

1. Concious activity centre-ముందు స్ఫుటించి పిదప పనిచేసెడి సరములకూడిక.

2. Co-ordinate activity centre-స్ఫుటించుటయు, పనిజరుగుటయు ఒకేసారిగ (Symultaniously) జరుపు సరములకూడిక.

3. Automatic activity centre-తెలియక (స్ఫురింపక) తనంతట తానే పని జరుగునట్లు Control నెఱపు సరములకూడిక.

ఇంక చిన్న చిన్నవి యగు సరములకూడికలు పెక్కులు గలవు. కాని, అవి అంత ప్రాముఖ్యము నొందినవి కావు. ఇట్టి మెదడు (Brain)నందు మూడు భాగములు కలవు.

1. Cerebrum- ఇది సైనుండు భాగము. మెదడునందు 7/8 పరిమాణము గల్గియుండును. పొరలుపొరలుగా నుండి ఒకచీలిక (Fissure) గల్గియుండును. ఈ చీలిక ఎంత పెద్దది యైయున్న

అంత మేధాశక్తి అధికమై యుండునని చెప్పబడినది. కేవలము తగ్గియుండేనేని బుద్ధిహీనత యుండునట. దానికొకవైపున Sensary part అనియు, రెండవవైపున Motor part అనియు చెప్పబడినది.

2. Cerebellum - దీనిని Smaller Brain (చిన్న మెదడు) అనియు నందురు. ఇది కూడ పైవలెనే రెండు భాగములు గల్గియున్నది. ఇది పైమెదడునకు అనుకూలమైన సాయ మొనర్చుచుండు ననియు, పై మెదడుమెదడున కించుక యపాయము వాటిల్లిన పిచ్చి యెత్తుట మొదలగు అవగ్రతలు గల్గినఁ గల్గినోపును గాని, చిన్న మెదడున కపాయము వాటిల్లిన మృత్యు యే ఫలిత మని చెప్పబడినది. మరియు నిది Equilibrium of muscles ను సరిగా నడుపుచుండునని చెప్పబడినది.

3. Medulla- ఇది చాల చిన్నదియు, మెదడుయొక్క క్రిందిభాగముగ వెన్నముక నరములకు తలవలె నున్నది. దీనికి Circulation పైనను ఊపిరిపైనను Control కలదు. మరియు జీర్ణశక్తితో సంబంధించిన దని చెప్పబడినది. ఇది ముచ్చిలిగుంటకడ నుండును. ఇట నేపాటిదెబ్బ తగిలినను ఏనుఁగువంటి బలమగు జంతువులు సైతము మృతినొందు నని చెప్పదురు.

వ్యాయామమువలన శరీరావయవములు పెరిగి వికసించినట్లే Culture వలన మేదస్సు వృద్ధినొందు ననియు, దానికిఁ గల్గిన బాధలు Mental disorders గా పరిణమించుననియు చెప్పబడినది. అందు ముఖ్యములు-

- (1) Improper development of Brain.
- (2) Brain Fag.
- (3) Degeneration of Brain.

(4) Concussions (మొట్టికాయలు తగులుచుండుట).

(5) Loss of Memory.

(6) Paralysis (పక్షవాతరోగము తగులుట).

(7) Epilepsy (మూర్ఛరోగము, Fits తగులుట).

(8) Idiocy (or Brainlessness).

ఇంకను అనేక కారణములు కలవు. అవి బలహీనములుగ చెప్పబడినవి.

న్యూస్ (News)-వార్తలు. New అనిన కొత్త యని యర్థము. కొత్తగ తెలిసినవార్త యని భావము. కొండలు దీనిని N అనిన North నుండి యనియు, E అన East నుండి యనియు, W అన West నుండి యనియు, S అన South నుండి యనియుఁ దలంతురు. కాని, అది సరికాదని పెక్కండ్రయభిప్రాయము.

న్యూస్ ఏజన్సీలు— ప్రపంచమందలి వేర్వేలు దేశములవార్తలు పోగుచేయుచు, ననుదినము వార్తాపత్రికల కందించుచుండు సంస్థలకు న్యూస్ ఏజన్సీ లని పేరు. ప్రపంచమునం దిట్టిసంస్థలు నాల్గు ముఖ్యమైనవి కలవు. అవియే సుప్రసిద్ధములు.

1. Reuter Agency- ఇది బ్రిటీషు సామ్రాజ్యములోనిది. ఇది బ్రిటీషుదీవులలోని వార్తలనే గాక, బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమందలి వార్తలను, జపాన్ దేశము మొదలగు మిత్ర దేశముల వార్తలను పోగు చేయునది. ఇది సుప్రసిద్ధ మైనది. దీని ప్రధానకార్యస్థానము లండను నగరమునఁ గలదు.

2. Havas Agency- ఇది లాటిన్ దేశముల (అనఁగా ఫ్రాన్సు, ఇటలీ, స్పెయిను దేశములు, పోర్చుగలు దేశము, బెలియం దేశము, దక్షిణఅమెరికా దేశములు, ఉత్తర

౩. Wolf Agency- ఇది ట్యాంబూనిక్కు దేశములు, స్లావూ దేశములు, స్లాండ్ నీవియను (అనగా నార్వే, స్వీడను) దేశములు, ఏట్ల యొక్క వార్తలు ప్రోగ్గుచేయునది. దీనిపధాన కార్యస్థానము బెర్లిను నగరమునందుఁ గలదు.

4. Associated Press- ఇది అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రముల సంస్థ. చాల గొప్ప ఏర్పాట్లు గల సంస్థ. రైటరు ఏజన్సీ, హావాస్ ఏజన్సీ, వుల్ఫు ఏజన్సీతో వార్తలను మార్పు కొను సఖ్యులు తేర్పాట్లులు గలిగినది. ప్రపంచ మం దన్ని సగరములందు ఆరించాలగు ఏజంట్ల నుంచి, ఎ-ర్తలు ప్రోగుచేయించుచుండు వ్యాపారము గలదిగ వినుచున్నాము.

స్వదేశమగు నమెరికాసంయుక్తరాష్ట్రములందున్న సట్టణములందునను, అలాస్కా, ఫిలిప్పీన్లు, హావాయిస్ ద్వీపములు, మెక్సికో, మధ్యఅమెరికాస్టేట్సు, కరీబియన్ సముద్రమందలి ద్వీపములందును ఈ సగస్థయొక్క ఏజెంట్లు న్యాయపించియున్నారు. ఈయ్యోస్ ఏజెన్సీకి అద్దెకు తీసికొనిన ఏజెంట్లవేల మైళ్ళపొడవుగల తులెగ్రావులైనులు, తులెగ్రోనులైనులు కలవటం. వీటిపై అసోసియేటెడ్ ప్రెస్ ఏజెన్సీ రి సొంత యుద్యోగులు ఏరికీ బనిచేయుచుండు రని చెప్పబడినది.

అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములలో నున్న ముఖ్యవార్తాపత్రికలే యిందు భాగస్థులై దీనిని నిర్మించియుంట దీనికి "అసోసియేటెడ్ ప్రెస్" నని పేరిడంబడినది. పరిపంచమంతటనుండియు వార్తలను బోగొచ్చేయు నీమహాసంస్థ, కోటపరేటిపు పద్దతులపై నిర్మింపం బడియున్నది. దీనినుండి

వార్తలను గొనునభ్యులు దీనిభాగములుగ నుంట
యేగాని, వాటికి లాభములు గాని, డివిడెండ్లు
గాని పంచుకొను నేర్పాట్లు లేవనియు, వారు
తమతమపత్రికలకు తక్కువధనమిచ్చుకొనినా
పడనీనుండి వార్తలు కొనెద రనియు, అసామ్యం
తయు వార్తలను పోగొచేయుటకు అన్ని తావుల
కనుపుటకు అగు వ్యయములకు వినియోగించు
బడుచున్న దనియు వినుచుందుము.

ఇందు ౯౫౦ వార్తాపత్రికలు భాగస్థులై
దీనిని నడుపుచున్నవని తెలిపింది. ఏరు Board
of Directors ను తమలోనుండి ఎన్నుకొని
యెదరు. ఆ డైరెక్టరులసంఘమునుండి జనరల్
మేనేజరు ఎన్నుకొనఁ బడుచుండును. ఆయనయే
వార్తలుప్రచురించేయించుచు నలుదిశల కనువుచు
దానివ్యవహారములను బోర్డుతీర్మానముల మేరకు
నడుపుచుండువనికీ బాధ్యత గలియుండువాఁడు.

ఇందు భాగస్థులుగనున్న సభ్యులు తమతమ
వాస్తవస్థితిలకు తమ సొంత దివోష్టరులగుండా
తాము పోగుచేసికొనిన వార్తలను తమతోడి
భాగస్థులగు సన్యప్రతికలవారికి గూడ నొసంగు
చుండు నేర్పాట్లుగలవని తెలిసెడిని. దీనిప్రధాన
కార్యస్థానము న్యాయాధ్యక్షగరమునందుంచఁ
బడినది.

ఈ ఎస్సీయే బుక్ ప్రెస్సున జన్మి అతిత్వరిత
గతిని వార్తలు చేర్చి కూర్చి యందిచ్చు నేర్పాట్లు
గల్గినదని సగర్వముగ నమెరికావారు తెల్పు
చుందురు. ఇటలీ దేశములోని గోమకపురికడ
నున్న “నెటికాస్” అనుభవనమునపదమూడవ
లియో సోపు జగద్దేశికుడుమృతినొందుతఱి నెటి
కాన్వైద్యశిఖామణితో నీవజన్మివారు చేసికొ
నిన యేర్పాట్లులమేరకు గోమక సగరమందలి
ఎస్సీయే బుక్ ప్రెస్ బ్రాంచిజన్మినున కామృత
వార్త తోడనే యనుపబడి, తక్షణమే ప్రధాన
కార్యస్థానమున కావార్త తందిద్వారా చేరి,

తొమ్మిది మినిట్లకాలమునకు న్యాయార్థము, సాన్ ప్రాన్ సెస్కో నగరములకును పంపిడి, ఇన్ పాఖండమందలి దేశములకు నల్లియనుపంపిడినట్లు. ఇట్లీ దేశమునకు గూడ ఈవిజన్సనుండి యేకమృతి

వార్త దెలిసినట్లు. అమెరికాసంయుక్తరాష్ట్రములవారికి దంభవాక్యములు, గర్వము పరిపాటి యేయని యంద తెలింగినదే. (పత్రికానిర్వహణకళ- పత్రికావిధ్యాభ్యాసము చూ.)

పంచప్రక్షాళనన్యాయము— ముగ్ధయంటిన కడుగుకొనక తీర దనిభావము. లేవుని కార్యములందు అనగా ప్రమాదము కల్గినతెట్టి దానినివదల్చుకొనుట కీన్యాయము వాడుదురు.

పంక్తిశాల-పరిణామశాల — ఆయుర్వేద వైద్యశాస్త్రమున పరిణామశాలకు పేరు. భోజన పదార్థములు జీర్ణమగునదనునది గలదే కడుపునొప్పి. ఇది కడుపుయొక్క అనేకభాగములందు లేచునది. ఒకప్పుడు డాక్టర్లవేళ కల్పించుటయుం గలదు. దీనికి సోడా మొదలగు నుప్పులు తాత్కాలికశాంతిని గల్గించెడివి. పులుపులేని చప్పనిమజ్జిగ దీని నివారించు నుదురు.

పంగోడలాయన గోత్రము— (నిధ్యవగణము చూడుడు).

పంగ్వంధన్యాయము— గుడ్డివానిభుజములపైని కుంటివాడు డెక్కి పోవుట కర్తము. నడువలేని కుంటివాడు గుడ్డివానిపై నెక్కిన పోగల్గుటయు, చూడకన్నులులేని గుడ్డివాడు కండ్లుగల కుంటివాని నెక్కించుకొని వానిసాయమున నిర్బాధకముగ మార్గమున పోగల్గుటయు, నుపాయముచే నన్యోన్యము పోగల్గుటను దెల్పుతెట్టి నీన్యాయము వాడుదురు.

పంచ కందలు (సిద్ధోషధులు) — ఆయుర్వేద వైద్యశాస్త్రమున సిద్ధాపధులైన విధము లనియు, అవి తైలకంద, కొండకంద, శుభాకంద, రుదంతి, సర్పాక్షి యనియుఁ జెప్పబడినది.

పంచకర్షయము— ఆయుర్వేద వైద్యశాస్త్రమున జీవనపంచమూలములకును హాస్యపంచ మూలములకును పేరు. (పంచమూలములు చూ.)

పంచ కన్యలు— ౧ అహల్య, ౨ శౌచదీ, ౩ కుంతీదేవి, ౪ తారాదేవి, ౫ మందోదరీదేవి.

పంచకపిత్తములు— కపిత్థ మన నెలగ పంచన కర్ణము. ఆయుర్వేద వైద్యశాస్త్రమున పంచ కపిత్థములన నెలగచెట్టుయొక్క నేటు, బెర్రు, ఆకు, పండు, పువ్వు లని యెఱుంగునది.

పంచకర్తలు— (పేర చూడుడు).

పంచకర్పాతదేశము— (పంచగోరీదేశము చూడుడు).

పంచకల్పవృక్షములు — (కల్పవృక్షములు చూడుడు).

పంచకషాయము— ఆయుర్వేద వైద్యశాస్త్రమున వస, మాంసరోహిణి, చేదుపొట్ల, ప్రియంగు, నింబ వీట్ల కషాయమునకు పేరు.

పంచకూళ కషాయము— (కూళములైన) “పిప్పలీ పిప్పలీమూలం శేవ్యం చిత్రీక నాగరమ్.” ౧ పిప్పళ్లు, ౨ పిప్పలిదుబ్బులు, ౩ శేవ్యము (ఒక గింజీగలవినును), ౪ చిత్రీకము (చిత్రమూలము), ౫ నాగరము (శొంఠి).

పంచకృత్యములు — (పరమేశ్వర కృత్యములు ౫) ౧ సృష్టి (పుట్టించుట), ౨ స్థితి (పెరిగి పెద్దవియగునట్లునర్చుట), ౩ లయము.

(సమసింపఁ జేయుట), ౪ అనుగోహము (పరమేశ్వరుని సమీపించు మార్గమున నడుపుట), ౫ తిరోధానము (పరమేశ్వరునకు దూరమగు నట్లు నడుపుట).

పంచకృష్ణానదులు—(దక్షిణ పంచనదములు చూడుడు.)

పంచక్షారములు— అయశ్వేద వైద్యశాస్త్రమున యన, మోదుగు, గంట, నువ్వు, మొక్కపు చెట్టు, వీటి క్షారమునకు (సమూలము కాల్చినబూడిదకు) పంచక్షారము అనిపేరు. అనఁగా నీచెట్లు కాల్చినబూడిద లేక కొయ్యియని భావము.

పంచక్షీర వృక్షములు— అయశ్వేద వైద్యశాస్త్రమున మట్టి, రావి, జువ్వ, మేషి, కలజువ్వ [(లేక గంగరావి) దీనికి సంస్కృతమున గర్భభాండ] వీటికి పంచక్షీరవృక్షము అనిపేరు. అనఁగా పాలుగల చెట్లని భావము.

మతాంతరమున నికను గొందఱు గర్భభాండమునకు (కలజువ్వకి) బదులు బెత్తిపుచెట్టని చెప్పిరి.

పంచగంగలు— (గంగలు చూ.)

పంచగణము— అయశ్వేద వైద్యశాస్త్రమున నేలములగ, పల్లెరు, వాకుడు, కోలాకుపొన్న, ముయ్యాకుపొన్న యను నీయై దింటికి పేరు.

పంచగాని- సమశీతోష్ణప్రదేశము— (మహాబలేశ్వరము చూడుడు.)

పంచగోరీదేశము-పాంచోరాదేశము-పంచకార్పాతదేశము-దీర్ఘస్థానరాజ్యము-హింజూకుష్మరదక్షిణదిశనుపాంచోరాజిల్లాగాఁ బరఁగుచున్న సీమ. ఐదుతావులనుండి ఐదు నదులుగ జన్మించి ఐదును గలిసి గోరీ నదియై ఇప్పుడు పాంచోరానది యనబరఁగు

చున్నది. ఇది పంచగోరీనది యనుమాటయుక్తవికారరూపమే కాని, వేఱు కానేరదు. మొదటి యైదునదులకుఁగూడ గోరీనదు అనియే పేరు. దీనిపై “పాంచోరా” యను పురుషును గలదు. బహుశః ఇది పంచగోరీపురి మేమో.

మహాభారతము, సభాపర్వము. ౩. ౨౦౦౦దు పంచగోరీనదీతీర్థము పంచకార్పాత మనియు, దానిని సహదేవుఁడు దియించె ననియుం జెప్పఁబడిన దగుట, దీనికి తొల్లింటి పేరు పంచకార్పాత మనియు, దాని మొక్క— గూపపు మార్చే పాంచోరా యనియు స్ఫురింపకపోదు.

ఇప్పటి రాజధాని దీర్ పురము. ఈ దేశము దీర్ స్థానరాజ్యముగ తేలుచున్నది.

పంచజన లేక పాంచజన్యగోత్రము— (ఆశోయగణము చూడుడు.)

పంచజ్ఞానములు (జైనమత పంచజ్ఞానములు)—జైనమతధర్మమున ౧ మతిజ్ఞానము, ౨ శ్రుతిజ్ఞానము, ౩ అవధిజ్ఞానము, ౪ మనఃపరిజ్ఞానము, ౫ కై నల్యజ్ఞానము ననునవి పంచజ్ఞానము అని చెప్పఁబడినది. వీటిని స్వభాషలందు జైనులగు మార్వాడదేశస్థులు ౧ మతి, ౨ శ్రుతి, ౩ అవధి, ౪ మన్వర్మజ్ఞాన, ౫ కేవలజ్ఞాన అని పల్కెదరు. ఇందు మొదటి రెండును దూఁదృష్టి, దూరశాసనములుగ తెల్పెదరు.

పంచతంత్రములు హితోపదేశగ్రంథాత్మకములగు నైదుతంత్రములు. ౧ మిత్రలాభము, ౨ మిత్రభేదము (ఇరువుర మధ్య కలహము జనింపఁజేయుతంత్రము), ౩ సంధివిగోహము (యుద్ధతంత్రమునందు మైత్రిభేదము), ౪ లబ్ధిపాశము (దొరకినదానిని వదలివేయుట), ౫ అసంపేక్షకారిత్యము (అలోచనలేని పని). (హితోపదేశము చూ.)

పంచతర్క-కర్మలు— ౧ చలనము (కదలుట), ౨ ధావనము (పరుగిడుట), ౩ ఆకుంచనము (ముడుచుకొనుట), ౪ ప్రసారణము (సాగుట), ౫ కంపనము (వణకుట).

మతాంతరము: ౧ ఉత్తేపణము (పైకి లేచుట), ౨ అవక్షేపణము (క్రిందికి దిగుట), ౩ ఆకుంచనము (వంగుట లేక ముడుచుకొనుట), ౪ ప్రసారణము (సాగుట), ౫ గమనము (పోవుట).

పంచతిక్తములు— ఆయుర్వేద వైద్య శాస్త్రమున ౧ వేము (వేప), ౨ తిప్పతీగె, ౩ అడ్డసరము, ౪ చేదుపొట్ల, ౫ వాకుడు అననీ యెడిదిటికి పేరు.

పంచతిథులు— శృష్ట పక్షమునందు ౧ సాడ్యమి, ౨ద్వితీయ, ౩ తృతీయ, ౪ చతుర్థి, ౫ పంచమి.

పంచ త్రింశతి తాళములు (౩౫)— సంగీతశాస్త్రమునందు ౧ ధ్రువ, ౨ మధ్యమ లేక మతిమ, ౩ రూపక, ౪ ఝంపె, ౫ త్రిపుట, ౬ అట, ౭ ఏక యని తాళము లేడు. సప్త తాళము లని వర్ణింపబడును. ఇం దొక్కొక్కటి త్రిశ్రీ, చతుశ్రీ, మిశ్రీ, ఖండ, సంకీర్ణ జాతు లుగ నేర్పడి యుంట ముప్పదియైదు తాళము లుగ నేర్పడినవి. వాట్ల కర్వనామములను పూర్వకాలవిద్వాంసు లేర్పఱచిరి.

౧. ధ్రువ త్రిశ్రీ— మణితాళము. చతుశ్రీ శ్రీకరతాళము, మిశ్రీ— పూర్ణతాళము, ఖండ—ప్రమాణతాళము, సంకీర్ణ—భవనతాళము.

౨. మతిమ— త్రిశ్రీ—సారతాళము, చతుశ్రీ—సమతాళము, మిశ్రీ— ఉదీర్ణతాళము, ఖండ— ఉదయతాళము, సంకీర్ణ—గావతాళము.

౩. రూపక— త్రిశ్రీ— చక్రతాళము, చతుశ్రీ—పత్తితాళము, మిశ్రీ—కులతాళము, ఖండ—రాజతాళము, సంకీర్ణ— బిందుతాళము.

౪. ఝంపె— త్రిశ్రీ— కదంబ తాళము, చతుశ్రీ—మధురతాళము, మిశ్రీ—సురతాళము, ఖండ—చణతాళము, సంకీర్ణ—కరతాళము.

౫. త్రిపుట—త్రిశ్రీ—శంఖతాళము, చతుశ్రీ—ఆదితాళము, మిశ్రీ—లీలతాళము, ఖండ—నుష్కరతాళము, సంకీర్ణ—భోగతాళము.

౬. అట—త్రిశ్రీ—గుప్తతాళము, చతుశ్రీ—లేఖతాళము, మిశ్రీ— లోయతాళము, ఖండ—విదళతాళము, సంకీర్ణ—ధీరతాళము.

౭ ఏకతాళము—త్రిశ్రీ—జాతి—సుధతాళము, చతుశ్రీ—జాతి— మానతాళము, మిశ్రీ—జాతి—రాగతాళము, ఖండ—జాతి—రతితాళము, సంకీర్ణ—జాతి—వసుతాళము.

ఈ ముప్పదియైదు తాళములందు త్రిశ్రీజాతి తాళములందు లఘువునకు మూడుమాత్రలును, చతుశ్రీజాతితాళములకు నాలుగు మాత్రలును, మిశ్రీజాతితాళములందు లఘువునకు ఏడుమాత్రలును, ఖండజాతిలఘువులందెనిమిదిమాత్రలును సంకీర్ణజాతి లఘువులందు తొమ్మిదిమాత్రలును, సప్తతాళములందుండునవి యెఱుంగునది.

ఇంకను పైవరుసనే ధ్రువసతాళమున మీఁది ఐదుజాతులందు త్రిశ్రీగరి, చతుశ్రీగరి, మిశ్రీ-౨౩, ఖండగరి, సంకీర్ణ-౨౪ అక్షరములను, మతిమ ౮, ౧౦, ౧౬, ౧౭, ౨౦ అక్షరములను, రూపకము ౫, ౬, ౯, ౧౧, ౧౨, ౧౩ అక్షరములను, ఝంపె తాళము ౬, ౭, ౧౦, ౮, ౧౨ అక్షరములను త్రిపుటతాళము ౭, ౮, ౧౧, ౯, ౧౩ అక్షరములను, అటతాళము ౧౦, ౧౨, ౧౪, ౧౪, ౧౭, ౨౦ అక్షరములును, ఏకతాళము ౩, ౪, ౭, ౨ అక్షరములను గల్గి యుండెడిని. (సంగీత శాస్త్రము చూ. పద్యగానకళ చూ.)

పంచతీర్థములు—హరిద్వారము పశ్చిమముగాఁ గలిపయదూరమున రెండుకొండల మధ్యప్రదేశమునందు ౧ అమృతకుండము,

౨ తప్తకుండము, ౩ రామకుండము, ౪ సీతాకుండము, ౫ సూర్యకుండము నను నైదుకుండములు.

అర్జునుడు తీర్థమాచిన పంచతీర్థములు—సౌభద్ర, పాలామ, భారద్వాజ, కారింధమ, పగ్గనన్నములు.

పంచత్యాజ్య(వర్జ)ములు—౧ మాసమందలి త్యాజ్యములు కరిదినములు, ౨ వారముయొక్క త్యాజ్యములు రాహుకాలము, ౩ నక్షత్రముయొక్క త్యాజ్యకాలము త్యాజ్యము, ౪ యోగముయొక్క త్యాజ్యకాలము మరణయోగములు, ౫ లగ్న లేక రాశియొక్క త్యాజ్యము.

పంచత్వక్కులు (పట్టలు)—౧ రావిపట్ట, ౨ మఱిపట్ట, ౩ జావ్విపట్ట, ౪ మేడిపట్ట, ౫ మామిడిపట్ట వీటకు పంచత్వక్కు లనిపేరు.

పంచదశయోగములు—యోగములు చూడుడు).

పంచదార (శర్కర)—పంచదార దేశ ప్రసిద్ధపదార్థము. ఇది భోజనపదార్థములకు తీసిరుచి గల్గింపఁ గలుపుచుండును. మనదేశమున శర్కర, కండశర్కర, (కలకండ లేక పటికపంచదార), చక్కిపంచదార, చీనాపంచదార, శక్కరైన్ (పలుకులపంచదార) (Sugar crystals) అనునవి కలవు. కండశర్కరను కలకండ యనియు నందురు. ఇది శర్కరపాకమును ముమరునట్లు కాచి, ఆరఁజెట్టుటవలన పలకలుగలి గట్టిపడునది. ఇది కొంతవఱకు స్వచ్ఛత గల్గి యుండునది. చక్కిపంచదార యందు ఇంచుక యెఱ్ఱనిరంగు కలిసియుండి తీపురుచి అధికముగ గల్గియుండును. ఇంక చీనాపంచదార యనంబడునది చీనాదేశసంబంధికాదు. చీనీ యన నర్వసాధారణముగ మాధుర్యమునకు వాడుచుండురు. ఇది ఇనుకవలెను,

మెత్తనిగుండవలెను ద్వీవిధముగ రచింపఁబడును. అందు మెత్తనిగుండను బనారన్ చీనీ యందురు. శక్కరైన్ బహుమూత్రగోగులకు సైత మీయఁదగురీతిని దోషరహిత మైనది. మఱియు పల్కులపంచదార తాంబూలమున కొన్ని చోట్ల వాడుచుండురు.

జొన్న, చోడి మొదలగుచెట్ల కాడలరిసము తీయగ నుండును గాన ఆరిసములనుండి పంచదార చేయ నగును. కాని, ముఖ్యముగ చెఱకు గడల రిసమునుండియు, బీటుదుంపలనుండియు పంచదార చేయఁబడు చున్నది. రిసవాదశాస్త్రమున (Chemistry) దీనిని Soluble and fermentable carbo hydrate with sweet taste అని పేరొడఁబడినది. ఉష్ణదేశములందు చెఱకుగడలనుండియు, సమశీతోష్ణదేశములందు Sugar-beet అను దుంపలనుండియు పంచదార విస్తారము చేయఁబడుచున్నది. ఫ్రాన్సు మొదలగు కొన్ని దేశములందు విస్తారమూల్యము పెట్టుబడి పెట్టి బీటుదుంపలను జెంచి శర్కరజేయు గొప్పగొప్ప ప్రతిష్ఠాపనలు కలవు. వాట్లకు Sugar bounties అనిపేరు. పంచదారను విస్తారముగ మిఠాయిలు చేయుటయు దుపయోగించుచుండురు.

శర్కర సమధాతువుగ నుండి చలవజేసి దాతువునకు బలము గల్గించును. ఏయాషధముతో దీని ననుపానముగ లోని కిత్తురో, ఆ యాషధగుణమును త్వరితముగ శరీరమంతలను వ్యాపింపఁజేసి గుణముఁ గల్గించును. కాన, ద్వంద్వరోగములం దనుపానముగ దీని నిచ్చుచుండురు. శర్కర నఱకులను మాన్పును. శరీరమున రక్తమును శుభ్రపఱచును. నరములకు బల మొసంగి, క్షీమిని హరించి, లోని దుష్టపదార్థకూటుమిని నడలఁజేసి, కడుపునొప్పిని

శాంతింపఁజేసి ఆరోగ్యమును రక్షించు ననియు, ఉన్మాదము, ఎక్కిళ్లు, కామెర్లు, జ్వరతీవ్రత, తాపము, దాహము, ధాతుసత్వము, ప్రదర (యోనిరోగ)ము, ప్రమేహరోగము, పాండురోగము, పెత్తనవికారము, బడలిక, బలహీనత, మూత్రోక్తచ్ఛ్రము, మూర్ఛ, రక్తపైత్యము, వాంతులు, శ్వాస, శోష, క్షయ రోగముల నివారించు ననియుఁ జెప్పఁబడినది.

పంచధారను పరగడుపునఁ దినినను, అధికముగ దినుచుండినను ఆకలి మందగించి ఆజీర్తి కూడఁ గల్గించును. గర్భమున నెమిడికపాములను, నులిపురుగులను గల్గించును. ఈదోషములకు విఱుగుడు బాదంపప్పు, పాలు, పులుసు, తుంగము స్తలచూర్ణము నని చెప్పఁబడినది.

పంచధారల (తీర్థము)—ఇది విశాఖ పట్టణమండలమున, సర్వసిద్ధి తాలూకాలో, అనకాపల్లినుండి పదునాల్గుమైళ్ల దూరమునను, యెలమంచలినుండి యెదుమైళ్ళ దూరమునను ఉన్న తీర్థము. ఇటనున్న పర్వతమునకు “ఘడిగిరి” యని పేరు. పర్వతదక్షిణభాగమున నైదు జలధార లుద్భవించి, సమీపముననే కలిసిపోయి యుంట నీపే రయ్యెను. అట కైదుఫర్లాంగుల దూరమున “పంచధారల” యనుపేరం బరఁగు గ్రామమును గలదు. ఆధారల కించుక యెత్తున కొండపక్కను శివదేవస్థాన మున్నది.

తొల్లి శివభక్తుం డగు మార్కండేయుని హింసించి, యముఁడు శిక్షితుఁ డగుటయు, మార్కండేయుఁడు రక్షితుఁ డగుటయు పురాణ పసిద్ధమే. అత్తటి నాయముఁడు తనదేశికుఁ డగు వరసిద్ధు నాశ్రయించి, యాయనసలహా మేరకు ఘడిగిరిపై పంచధారల సమీపముననే గురువుగారిపేరిట వరసిద్ధలింగము పోతిష్ఠించి, పూజించుచు తపంబొనర్చి శివప్రసీదత నందెనట. ఆశివలింగము యమధర్మరాజుచే ప్రతిష్ఠిత

మగుట యమధర్మలింగేశ్వరుఁ డని ప్రజలచే వాడఁబడుచు వరసిద్ధలింగ మనుపేరు వాడఁ బడక మాసిపోయెను.

కాలము గడచిగడచి ఆపేరికను క్లుప్తపఱు పఁబడి ఇక్కాలమున ధర్మలింగ మనుపేరఁ బరఁగుచున్నది. (శాలివాహన శక మేము?) ౧౩౪౫ సంవత్సరమున చోడచక్రవర్తి యీదేవస్థానమునకుఁ గొన్ని యీవుల నిచ్చినట్లును, విష్ణువర్ధనుం డనునృపతి పిదపఁ గొన్ని యీవుల నిచ్చినట్లును, ఉపేద్రాదేవచక్రవర్తి కుమారుఁ డగు నృసింహచక్రవర్తి కొన్ని యీవుల నిచ్చినట్లును, దేవాలయావరణమున వాయవ్య దిశనున్న మంటపమున శాసనములు కలవు.

ఇటీవల ధారల కొక ఫర్లాంగుదూరముననే, సమీపముగ ధారపాలె మనుగ్రామము నిర్మింపఁబడినది. శాలి ౧౬౬౨ సంవత్సరమున, విజయనగర మహారాజుగా రీపంచధారల గ్రామమును బెడదకోట రామజోగిగా రనువారికి ఇట యాత్రికుల కన్నదాన మిడుచుండుట కగ్రహారముగ నిచ్చివేసినట్లు రాగిరేకులశాసన మొకటి ఆగ్రామమునం దున్నదట. కాని, దీని శివారు పల్లె యగు ధర్మవరమును మాత్ర ముంచి, తక్కినదానిని విజయనగరమువారే తమసంస్థానమునకుఁ దీసికొనిరని యచటివా రనెదరు. ఆబెడదకోటవారును తమభూముల నమ్మకొని రఁట. వారెవ్వ రిప్పు డచ్చటఁ గానరాదు. దేవస్థానమున కిప్పు డాటువందల రాఁబడిగల భూస్థితి కలదట.

ఇటీవల నఱువది, లేక డెబ్బది వత్సరముల క్రిందట, ధారకు సమీపముననే మాధవస్వామి కొక చిన్న దేవస్థానము నిర్మింపఁబడిన దందురు. ధారతుండలి యుదక మించుక పులుపుతోఁ నూడిన మాధుర్యము గల్గియున్నది. దీనిని బరిశీలించిన రసాయనశాస్త్రవేత్తలు ధారయొక్క

మార్గమునం దెచ్చటనో గంధకసంబంధముండుటచే చర్మరోగముల నివారించు శక్తి యిందు గలదనినట్లు వదంతి కలదు. ముక్తికి వదలజేసి శరీరమునకు తేలికదన మిచ్చుటయందునను, బట్టలను పరిశుభ్రపఱచుటయందునను ధాగోదకములు పేరందినవట. రెండు గ్రామములందును కొబ్బరి, యనటి, పోకతోటలు చక్కగాఁ బెరుగుచున్నవి.

పంచదేవతావృక్షములు— (దేవతావృక్షములు చూడుడు.)

పంచనదములు— జప్యేశ్వరమున సంగమించు నైదునదులు. ౧ జాతోదకానది, ౨ త్రిశోటానది, ౩ వృషధ్వనినది, ౪ స్వర్ణోదకానది, ౫ జాంబూనది యని లింగపురాణమున ౧-౪౩ అధ్యాయమునఁ గలదు.

ఇంకను దక్షిణాపథమున సంగమనదములకు దక్షిణపంచనదము లనిపేరు. అవి ౧ కృష్ణానది, వేణా, లేక వేణీనది, ౩ తుంగానది, ౪ భద్రానది, ౫ కోనా లేక కోయన నది యని విష్ణుసంహిత ౮౫ అధ్యాయమునఁ జెప్పబడినది. (నదములు చూడుడు).

పంచనారాయణములు— బదరీనారాయణములు—హిమవన్నగమునగార్వాల్ సంస్థానముం దున్న దరీనారాయణ క్షేత్రము (బదరీనాథము) నంటి యున్న నారాయణ క్షేత్రము పేరు.

౧ బదరీనారాయణము— దీనిని సరనారాయణ మనియు, బదరీనాథ మనియు నందురు. ౨ వృద్ధబదరీనారాయణము. ౩ యోగబదరీనాథము (పాండుకేశ్వరము). ౪ ఆదిబదరీనాథము. ౫ భవిష్యద్బదరీనాథము. ఇంకను త్రియుగీనారాయణక్షేత్ర మనివేణీకటి కలదుగాని, అది బదరీకారణ్యక్షేత్రము కా దందురు.

పంచనింబలు— నింబ యనిన వేము,

లేక వేప కర్ణము. ఆయుర్వేద వైద్యశాస్త్రమున పంచనింబ లన వేపచెట్టుయొక్క పైబెరడు, వేపాకు, వేపపూవు, వేపకాయ, వేటుపైపట్ట (బొడు) యని యెఱుంగునది.

పంచనియమములు— ౧ శౌచము. శరీరములోపలను, వెలుపలను గూడ శుచిగల్గియుండుట.

౨ తపము—కాయక వాచిక మానసికముల మూఁటిని వ్యతిరేకముముచే తపింప (వేడియగునట్లు) జేయుట.

౩ సంతోషము—సుఖదుఃఖములు, ఆపత్సంపదలు, కష్టసుఖములు, దారిద్ర్యోత్సర్గములు, మొదలగు ద్వంద్వముల (రెండింటి)యందొకేరీతి నుత్సాహముతో వాట్ల వేదనలకు వెఱవక సహించి యనుభవించు చుండుట.

౪ స్వాధ్యాయము— వేదశాస్త్రాదులు పఠించుచుండుట.

౫ ఈశ్వరప్రణిధానము - పరిమేశ్వరుని యందు మనస్సు నిల్పి ధ్యానించుట. (నియమము చూడుడు.)

పంచపల్లవములు— పుణ్యాహవాచనము, వృత్తిములు మొదలగువాటయందు కల శములలో నైదు చిగుళ్ళ నుంచెదరు. ౧ అశ్వత్థపల్లవములు (రావిచిగుళ్ళు), ౨ జౌదుంబంపల్లవములు (మేడిచిగుళ్ళు), ౩ వటపల్లవములు (మట్టిచిగుళ్ళు), ౪ ఆమ్రపల్లవములు (మామిడిచిగుళ్ళు), ౫ ప్లక్షపల్లవములు (జివ్వచిగుళ్ళు).

ధూపమునకు పంచపల్లవములు-౧మామిడి, ౨ నేరేడు, ౩ వెలగ, ౪ మాదీఫలము (బీజ పూర్వకము), ౫ మారేడు (బిల్వము).

తాంత్రికకర్మలకు పంచపల్లవములు: ౧పనస చిగుళ్ళు, ౨మామిడిచిగుళ్ళు, ౩ రావిచిగుళ్ళు, ౪ మట్టిచిగుళ్ళు, ౫ పొగడ (వక్షము) చిగుళ్ళు.

ఆయుర్వేద వైద్యశాస్త్రమున ౧ మామిడి చిగురు, ౨ నేరేడుచిగురు, ౩ వెలగచిగురు, ౪ మారేపచిగురు, ౫ మాదీఫలపుచెట్లచిగురు, ఏటకు పేరు.

సిద్ధికార్యములందు యజ్ఞములందు పంచ పల్లవము లన ౧ ఆ శా) న య, (౪ అక్షరములు), ౨ అస్తు శౌ) షట్ (౪ అక్షరములు), ౩ య జ (౨ అక్షరములు), ౪ ఏ. య జా మ హే (౫ అక్షరములు). ౫ వ షట్ (౨ అక్షరములు). ఏటికి పంచపల్లవములని పేరు.

శ్లో॥ “చతుర్భిశ్చ చతుర్భిశ్చద్వాభ్యాం పంచభి రేవ చ | హూయతే చ పునర్ద్వాభ్యాం సమే విష్ణుః ప్రసీదతు॥” అని వచింతురు.

పంచపవిత్రసరోవరములు—౧ ఉత్తరమున- హిమాలయముపై టిబెట్టు దేశమున, కైలాసశిఖరముకడ మానససరోవరము (మాంధాత్యచక్రం నర్తకపాదానర్చిపూజామయమైనది.)

౨ తూర్పున-ఉత్కల దేశమునందలి భువనేశ్వరమున బిందుసరోవరము.

౩ దక్షిణమున-బళ్ళారిమండలమున జీర్ణవిజయనగరముకడ తుంగభద్రానదికవలలి నైజాంరాజ్యపు హద్దులలో ఆనేగొంది (తొలింటికిష్కింధ) కవ్వలి కతిపయదూరమున గల పంచాసరోవరము (సీతాదేవిన్నానమొనర్చెను)

౪ పశ్చిమమున-రాన్ ఆఫ్ కచ్చి యనంబడు దాని పశ్చిమపుకడను, సింధునది సముద్రగామి యగుతావుసమీపమున, లక్ష్మీ తుర్పరమునుండి నైఋతి దిశగా పదునెనిమిది మైళ్ళలో గల నారాయణసరోవరము. దీనిప్రశంస భాగవతము ౬-౫ యంతు గలదు.

౫ అజ్మీరు పట్టణమునకు ౧౫ మైళ్ళదూరమున గల పుఖార్ అనంబడుచున్న పుష్కరసరోవరము. ఇది మధ్యనున్న సరోవరము.

ఇచట బ్రహ్మదేవున(విభాత) కొకయాలయము కలదు. (శివజటాజూటగంగ చూడుడు.)

పంచపక్షులు—పంచపక్షి (యనంబడు ప శాస్త్రమున- ౧ డేగ-సంజాక్షరము ఆ. ౨ గుడ్లగూబ (ఉలూకము)-సంజాక్షరము ఈ. ౩ కాకి- సంజాక్షరము ఊ. ౪. కోడి- సంజాక్షరము ఏ. ౫ మయూరము (నెమలి)- సంజాక్షరము ఓ.

పంచపాదినది— దీని నివ్వడు పంఖాయ నెడరు. అక్సస్ నదిలో సంగమించుచున్నది.

పంచపాశములు— ఇహలోకమందున సంపాదనమగు డగు పురుషునకు పంచపాశము లావరించి యుండుట కలదు. ౧ ఆణవపాశము, ౨ కార్మికపాశము, ౩ మాయాపాశము, ౪ బైందవపాశము, ౫ నిరోధకపాశము.

పంచపితరులు— (పితరులు చూ.)

పంచ పిత్రములు (చేతికట్టు)— ఆయుర్వేద వైద్యశాస్త్రమున చేప, పంది, మేక, దున్నపోతు, నెమలి వీటిచేతికట్టుకు పేరు. ఇం దేది లభింపక పోయినను, దానికి ప్రత్యామ్నాయముగ మొసలిచేతికట్టు వేసికొందురట. ఇంకను గొందఱు దీనికి చేదుపొట్ల కూడ చేర్చుదురని తెలిసెడిది

పంచప్రయాగలు ప్రయాగలు ౫. హిమవత్పర్వతప్రదేశమున నీయైదు ప్రయాగాలును గలవు

౧ కర్ణప్రయాగ- అలకానందతో పిండారి గంగ, లేక కర్ణగంగ కలియుస్థలము. ఇటలంగరాజు కర్ణుడు క్రితువు లొనర్చెను.

౨ రుద్రప్రయాగ-అలకానందతో మందాకినీగంగ కలియుస్థలము.

౩ నందప్రయాగ- అలకానందతో నందాకినీగంగ కలియుస్థలము.

౪ విష్ణుప్రయాగ - అలకానందతో ఘోషం (విష్ణు) గంగ కలియుద్ధము. ఇది జ్యోతిషము కడ నున్నది.

౫ దేవప్రయాగ- భాగీరథీనదితో అలకా నుదా, మందాకినీ నదులు కలియుద్ధము. సంగమ క్షేత్రములలోని అలహాబాద్ నగరముకడ ధారాగంజిప్రయాగకడ గంగాయమునలు కలియును. దీని మాధవప్రయాగ యందు.

త్రిముగీనారాయణముకడనున్న మందాకినీ గంగా శౌనకగంగా సంగమమున శౌనక ప్రయాగయు, బదరీనాథ (బదరీనారాయణ) మునకు నాలుమైశ్లేషమున నున్న మణిభద్రాచలముగ్రామముదరినున్న (కింపురుషన్సముగోవి) అలకానందా సరస్వతీ నదులసంగమమున నున్న సరస్వతీప్రయాగయు, సంగమ క్షేత్రములలోని అలహాబాదునగరముకడ, గంగాయమునా సరస్వతి (అంతర్వాహిను)ల సంగమముకడ మాధవప్రయాగయు, పైపంచ ప్రయాగలకు గల్పి అష్టప్రయాగ లనెదరు.

పంచప్రేతలు- (ప్రేతలు చూడుడు.)

పంచబలములు (పంచబలా)-

ఆయుర్వేద వైద్య శాస్త్రమున ౧ బలా (ముత్తేవ పులగము), ౨ అతిబలా (దుష్వేన చెట్టు), ౩ నాగబలా (జిబిలిక), ౪ రాజబలా (గొంతెను గొమరు), ౫ మహాబలా (సహదేవి చెట్టు) వీటకు “పంచబలా” యని పేరు.

పంచబాహుములు- (మన్మథ బాహులు చూడుడు)

పంచబీజములు - ఆయుర్వేద వైద్య శాస్త్రమున ౧ పెద్దదోసగింజలు, ౨ చిన్నదోసగింజలు, ౩ దాకిమగింజలు, ౪ తామరగింజలు, ౫ దూలగొండిగింజలు వీటికి పేరు.

మతాంతరమున ౧ ఆవాలు, ౨ అజా మోద

ము, ౩ జీలకఱ్ఱ, ౪ నువ్వులు, ౫ గసగసాలు. వీటిని పంచబీజము లని నుడివి యున్నారు.

పంచ బౌద్ధ (మత) శక్తులు- ౧ విరోచనధ్యాన బుద్ధుని శక్తి పేరు. వజ్రధాతే శ్వరీ శక్తి. ౨ అక్షోభ్యధ్యాన బుద్ధుని శక్తి పేరు లోచనాశక్తి. ౩ విత్తి సంభవధ్యాన బుద్ధుని శక్తి పేరు. మాముఖీ శక్తి. ౪ అమితాభధ్యాన బుద్ధుని శక్తి పేరు. వా శక్తి. (ఈశా దీక్షాబుద్ధు బుద్ధుడు). ౫ అమోఘసిద్ధధ్యాన బుద్ధుని శక్తి పేరు. తారాదేవి శక్తి (ఇతి యురాంగల బుద్ధుడు)

ప్రజ్ఞాస్వాభావికబౌద్ధమున ఆర్యతారాశక్తి. పరిక ప్రజ్ఞా, ఆర్యతాగా ద్వంద్వము.

పంచబ్రహ్మమంత్రములు- ౧ సద్యోజాత. నామ దేవ, ౩ అఘోర, ౪ తత్త్వరుష, ౫ ఈశాన మంత్రము లైదును పంచబ్రహ్మ మంత్రము లనబడును. వీటను పరమేశ్వరుడు కాశిక, కాశ్యప, భిందావజ, అత్య, గౌతము లనుపంచరులను శైవులుగ నొనర్చి యుపదేశించెను. ఈమంత్రములను పరమేశ్వరుడు వదేశించుటండేసి పరమేశ్వరునకు ౧ సద్యోజాతముఖము, ౨ నామదేవముఖము, ౩ అఘోరముఖము, ౪ తత్త్వరుషముఖము, ౫ ఈశానముఖము ననునైదుముఖములు కలవని వాడఁ దొడంగిరి. పరమేశ్వరుని పంచబ్రహ్మత్వకుఁ డందురు. ఈ పంచబ్రహ్మమంత్రము లె దింటిని వేదమూలము లందురు.

౧. సద్యోజాతమంత్రము- సకారరూపము, పశ్చిమదిశనుండి కల్గిన యుపదేశము. సిద్ధి, బుద్ధి, ద్యుతి, లక్ష్మీ, మేధా, కాంతి, స్వధా, ధృతి యనంబును నెనిమిది కలల కాశ్యాయము.

౨. నామదేవమంత్రము- మకారరూపము. ఉత్తరదిశనుండి కల్గిన యుపదేశము. ౧ రజా, ౨ రిక్షా, ౩ రలి, ౪ పాలీ, ౫ కామా, ౬ సంయమా, ౭ క్రియా, ౮ బుద్ధి, ౯ కార్యా, ౧౦

ధాత్రీ, ౧౧ భామినీ, ౧౨ మోహినీ, ౧౩ మనోన్మనీ యనంబడు పదమూడుకలల కాశ్రయము.

౩. అభ్యుదయబ్రహ్మమంత్రము-శివారూపము దక్షిణదిశనుండి కల్గిన యుపదేశము. ౧ తమా, ౨ మోహ, ౩ క్షమా, ౪ నిష్ఠా, ౫ మృత్యు, ౬ మాయా, ౭ భయా, ౮ జరా అను నెనిది కలల కాశ్రయము.

౪. తత్పరమబ్రహ్మమంత్రము- వాకారరూపము పూర్వదిశనుండి కల్గిన యుపదేశము. ౧ శాంతి, ౨ విద్య, ౩ ప్రతిష్ఠ, ౪ నివృత్తి యను నాలుకలల కాశ్రయము.

౫. ఈశానబ్రహ్మమంత్రము-యశ్వరూపము. మధ్యమస్థానమునుండి కల్గిన యుపదేశము. ౧ శశిని, ౨ అంగద, ౩ ఇష్ట, ౪ మరీచి, ౫ జ్వాలినీ యనంబడు నైదుకలల కాశ్రయము.

ఇట్లు పంచబ్రహ్మమంత్రములు శైవపంచాక్షరీమంత్రాక్షరరూపములై ముప్పది యెనిది కలల కాశ్రయములై పదమూలముగ నున్నవి గల జెప్పబడినవి.

పంచభద్రములు — ఆయుర్వేదవైద్య శాస్త్రమున తిప్పతీగె, సర్పాలకము, తుంగదుఃప, నేలవేము, శొంఠి వీటికి పేరు.

పంచభర్తలు — (పేర్ల చూడఁడు.)

పంచభూతములు — భూతములు చూ.

పంచభృంగములు — ఆయుర్వేద వైద్య శాస్త్రమున డావరుడంగి, వావిలి, జమ్మి (శమి), గంజాయి, తాళిసవత్తి వీటికి పేరు. గంజాయికి బదురు తేగడ అని కొందఱు వాడుట గలదు.

పంచబ్రహ్మము — భ్రమపంచకము చూ.

పంచమహాలు జిల్లా — (బొంబైరాజధాని చూడఁడు.) ప్రధానస్థానపు కార్యాలయములు వడియూడునగరమునందే యున్నవి.

పంచ మహాపాతకములు — (మహాపాతకములు చూ.)

పంచ మహాశబ్దములు — ౧ కున శబ్దము, ౨ వితతశబ్దము, ౩ గుమీర శబ్దము, ౪ వంది శబ్దము, ౫ మాగధ శబ్దము.

పంచ మాతలు — (మాతలు చూ.)

పంచమార్గములు-గురుశిష్య ధర్మము — ౧ శపి మార్గము- కోటిపిల్ల తల్లినిఁ బట్టుకొనినట్లు శిష్యుడే గురుని వీడకుండుట.

౨ విహంగమార్గము- గుడ్డి పిల్ల వాటిపైఁ గూర్చుండి పొదిగి పిల్లలందఱిని రక్షించు నట్లు గురుడే శిష్యునియందు బాధ్యత వహించి బోధించి మార్గమునఁ జెట్టుట.

౩ మాజాల మార్గము- పిల్లి తన పిల్లలను నోటఁగఱచుకొని గొంపోవుచుండునట్లు గురుఁడు శిష్యుని తనతోఁగూడఁదిప్పికొనుచు బోధించుచు మార్గమునఁ జెట్టుట.

౪ మీనమార్గము- చేప గుడ్డుపెట్టి తాను జూచుచుండుట మాత్రమున నాగుడ్లు ద్వనియు పిల్లలై బాగుపడునట్లు గురుండు శిష్యునకు బోధించుచు అప్పటప్పట తానే వానినరయుచు విద్యాభివృద్ధి పరిశీలించుకొనుచు మార్గమునఁ జెట్టుట.

౫ కూర్మమార్గము- తాఁబేలు ఒక తావున గ్రుడ్లనిడి యెచటో వగడిని. తిరిగి ఆ తావునకు రాలేకపోయినను రాలేకపోవును. తన గ్రుడ్లను గూర్చి మనస్సునందు తలంచుకొనుచుండిన యంతమాత్రముననే యవి పిల్లలై పెరిగి పెద్దవి యగును. అట్లే గురుండు శిష్యున కుపదేశించి, తిరుగ నాతనిఁ గాంచకున్నను, తన మదియందాతని యభివృద్ధి గాఢించుటందేసి శిష్యుఁడు పరిపూర్తి నంది మార్గమునఁ బడును.

పంచముటిగంజి — బియ్యము, సెనగలు, పెసలు, యవలు, ఉలవలు సమభాగ

ములుగ గాచిన గంజి. వేడిది త్రిదోషహరిమై పథ్యమై యుండును.

పంచముద్రలు— ౧ భూచరీముద్ర, ౨ భేచరీముద్ర, ౩ మధ్యమాముద్ర, ౪ షణ్ముఖీముద్ర, ౫ శాంభవీముద్ర. ఇవి ముఖ్యము లగు ముద్రలని చెప్పబడినవి.

పంచమూలములు — ఆయుర్వేద వైద్యవిధానమున పంచమూలములు చెప్పబడి నవి. (విదుజాతుల వేటులనిఅర్థము). వేర్వేలు రోగసితులపై నుపయోగించుట కివి పలువిధ ములఁ జెప్పియున్నారు. ఇందు బృహత్సంచ మూలము లనియు, స్వల్ప లేక కనిష్ఠపంచ మూలము లనియు, హృన్వపంచమూలము లనియు, తృణపంచమూలము లనియు, జీవః పంచమూలము లనియు, శతావరీపంచమూలము లనియు, బలాపంచమూలము లనియు, కంటక పంచమూలము లనియు, గోక్షురపంచమూలము లనియు, గుహాచ్యాదిపంచమూలము లనియు, మధ్యమ పంచమూలము లనియు భేదములు చెప్పబడి యున్నవి.

సర్వసాధారణముగ ౧ శేవ్యము, ౨ చిత్ర మూలము, ౩ గంటుభారంగి, ౪ శొంఠి, ౫ దుంపరాష్ట్రము వీటిని పంచమూలము లను చుందురు.

నేలములగ, నాకుడు, పృశ్నిపర్ణి, శాలిపర్ణి, పల్లెరుల వేళ్ళు వీటిని హృన్వపంచమూలము లని వాడుచున్నారు. తృణపంచమూలము లాయుర్వేద వైద్యగ్రంథములందు మూడు భేదాభిప్రాయములపాలై యున్నవి. చక్రదత్త కుశ దర్భవేళ్ళు, రెల్లుగడ్డివేళ్ళు, ముంజదర్భవేళ్ళు, కాకిచెఱకువేళ్ళు, దర్భగడ్డివేళ్ళు పంచమూలము లనెను. చరకమునందు ముంజదర్భవేళ్ళు, కాకి చెఱకువేళ్ళు, దర్భగడ్డివేళ్ళు, తెల్లువేళ్ళు, కాలి

తృణవేళ్ళు పంచమూలము లని వచించెను. వైద్యక నిఘంటువునం దిటులనే చెప్పబడి నది. ఇంక సుశ్రుతమున ముంజదర్భవేళ్ళు, కాకిచెఱకువేళ్ళు, దర్భగడ్డివేళ్ళు, తెల్లువేళ్ళు, కిక్కిసగడ్డివేళ్ళు పంచమూలములుగఁ జెప్పబడినవి. వీటికి తృణపంచమూలము లనియుఁ బేరడం బడినది.

జీవనపంచమూలములకు జీవనీయగణ మని యుఁ బేరు కలదు. ఇవి ౧ జీవకము, ౨ ఋష భకము, ౩ మేధా, ౪ మహామేధా, ౫ కాకోళి యని యనుచున్నారు. ఇవి ప్రచారిమునందు లేనని ఒకవాడుకయుం గలదు.

శతావరీపంచమూలములు పిల్లి తేగల సంబంధము. పిల్లిపెసర, పెసగ, గల్లేరు, ముత్తవపుల గము, ఆముదపుచెట్టు పీట్ల వేళ్ళని వాడుచున్నారు. ఇవి త్రిదోషహర మనుచున్నారు. వీటికి మధ్యమపంచమూలము లనియుఁ బేరు.

బలాపంచమూలములు—బల, నాగబల, అతి బల, మహాబల, రాజబల, యనంబునవి. పసుపు, తిప్పటిగె, నేలగుమ్మడి, సుగంధి, బద్ది (మేడాకింగి)వేళ్ళను బలాపంచమూలము లని వాడుటకలదు. మఱికొందఱు మతాంతరముగనో అభిప్రాయాంతరముగనో ౧ ముత్తవపులగపువేలు, ౨ పెన్నేరువేలు, ౩ సిగ్గుడితలు పము, (చుగోసి వేలు), సాసాణభేదివేలు, దువ్వెనచెట్టువేలు బలాపంచకముగ వాడుటయుం గలదు. కొన్ని దేశములందు చిట్టి గుమ్మడివేలు, తక్కలివేలు, కలిగొట్టువేలు, ముత్తవపులగపువేలు, నల్లచండ్రవేలు బలాపంచమూలము లని వాడుచు, వీటికపాయములు జ్వరములు, కఫములు, వాతములు హరించు ననుచుందురు.

కంటకత్రోయ మనిన పల్లెరు, నేలములగ, నాకుసలకు పేరు. వీటి వేళ్ళను, కోలాకుపాన్న,

పంచాంగము— ౧ తిథులు- పాడ్యమి, ద్వితీయ, తృతీయ మొదలగునవి ౩౦.

౨ నారములు- ఆదివారము, సోమవారము మొదలగునవి ౭.

౩ నక్షత్రములు- అశ్విని, భరణి, కృత్తిక మొదలగునవి ౨౭.

౪ యోగములు- నిష్కలభము, వీరతి మొదలగునవి ౨౭.

౫ కరణములు- పున, బౌలవ, కౌలవ మొదలగునవి ౧౧.

ఈ యైదునుగల గ్రహమునకు పంచాంగ మనిపేను. ఇది సంవత్సరమున కొక్కటిగ రచింపఁ గుణింపఁబడుచుండును. సంవత్సరమున కొక్క-పంచాంగము.

పంచాంగములచెడితే నక్షత్రములు తిథులు చెడవు— అర్థలోకోక్తి.

పంచాచారములు— ఇవి శ్రై లోగముము లందుఁ జెప్పఁబడిన మతధర్మములు.

శ్లో॥ లింగాచార స్పదాచారః శిః చార

స్మితైవ చిగణభృత్యాచారకౌవ పంచాచారాః పక్షితాః.

శిలసంపాదనక్రమమునందు అనఁగా ౧ లింగాచారము, ౨ సదాచారము, ౩ శివాచారము, ౪ గణాచారము, ౫ భృత్యాచారము. ఇఁ పంచాచారము అని చెప్పఁబడినది.

పంచాచార్యులు (లేక వీరశైవమత పంచాచార్యులు)- వీరశైవమతవిధానమున (వీరశైవులు చూడుడు.) పరమేశ్వరుఁ డగు శివునకు సద్యోజాత, వామదేవ, అఘోర, తత్పరుష, ఈశానము లను నైదు ముఖము లాగ మోక్షములుగ సుప్రసిద్ధములు. కావుననే పరమేశ్వరుఁడు పంచముఖుఁ డని చెప్పఁబడెను. అందు పశ్చిమదిశకు దిరిగియుండు సద్యోజాత ముఖము శుక్ల మనియు, ఉత్తరదిశకు దిరిగి

యుండు వామదేవముఖము తామ్రవర్ణ మనియు దక్షిణదిశకు దిరిగియుండు అఘోరముఖము నీలవర్ణ మనియు, పార్శ్వదిశకు దిరిగి యుండు తత్పరుష ముఖము ధూసర (బూడిద) వర్ణ మనియు, ఉద్భిద్దిశకు దిరిగియుండు ఈశానము ఖము పింగళివర్ణ మనియుం జెప్పఁబడియున్నవి. ఇంక నీ యైదు ముఖములను ధ్యానించు నైదు మంత్రము లాపేరులనే పఠఁగుచు “పంచబ్రహ్మ మంత్రము” అని శైవలోకమునం జెల్లెడను శ్రైవు లందఱుచే వాడఁబడుచున్నవి.

ఇంక నీ పరమేశ్వరపంచముఖసంబంధులుగ నైదుగురు పరమేశ్వరచార్యు లుద్భవించిరి. వారు సద్యోజాతముఖసంబంధులుగ రేణుకాచార్యులు, వామదేవ ముఖసంబంధులుగ దారుకాచార్యులు, అఘోరముఖసంబంధులుగ ఘంటాక్షణాచార్యులు, (లేక శంఖక్షణాచార్యులు), తత్పరుష ముఖసంబంధులుగ ధేనుక్షణాచార్యులు (లేక గజక్షణాచార్యులు), ఈశానముఖసంబంధులుగ విశ్వక్షణాచార్యులు ననంబడువారిలు. ఈ మహాత్ము లైదుగురు మతగ్రంథములందు గణాధీశ్వరులనియు, పంచముఖాధీశ్వరగణాధీశ్వరులనియుం జెప్పఁబడినది. వీరిని గురువులని యందును వీరిసంతతివారే జంగమదేవరిలు.

౧ రేణుకగణాధీశ్వరుఁడు- ఈజగదురునకుఁ గృతయుగమున నేకాక్షరిశివాచార్యుఁ డనియు, త్రేతాయుగమున నేకవక్త్రశివాచార్యుఁ డనియు ద్వాపరయుగమున రేణుకశివాచార్యుఁ డనియు, కలియుగమున రేవణాచార్యశివాచార్యుఁ డనియు వాడుకనామము లుండినది.

వీరికి కొల్లిపాక్షత్రమున సోమేశ్వరశివ లింగసన్నిధిని (బాలిపాలి) శ్రీశ్రీత్ర వీరసింహాసనము స్థాన మనియు, వీరిది పోడవట్టి (లేక పోడవట్టి) సూత్ర మనియు, వీరేశ్వరగోత్ర

మనియు, ఏకాక్షరశివాచార్యప్రవర యనియు, రేణుకశాఖ యనియు, ఏరు ఋగ్వేదాధ్యాయ యనియు, వీరిది అశ్వత్థదండ మనియు, రజితక మండలధారి యనియు, హరిత్ (లేక మణి మయకలశ మనియు, శ్వేతకంఠ (దుప్పటము) ధరి లనియు, నకార ప్రధానముగ ప్రసాద పంచాక్షరి జపించినవా రనియు, పృథ్వీతత్త్వ లక్షణు లనియు, వీరి హోద్యక్ష మహాసూత్ర మున ౧ పురాణ, ౨ పంచశింతి, ౩ షడంగీ, ౪ సురగీ, ౫ మహిషీ, ౬ మొరట, ౭ వేణి, ౮ చిత్తీ, ౯ దిగంబర, ౧౦ వాటీ, ౧౧ శౌరి, ౧౨ సూతూన్ముసడీ యను ద్వాదశనామము లుద్భవించె ననియు, ౧ శతాంగ, ౨ ప్రముఖ, ౩ మర్కర, ౪ వృషభ, ౫ సహస్రాక్ష, ౬ పృషభేది, ౭ విపాద, ౮ మోదకంద, ౯ పదర్మండ, ౧౦ కుంజరారి, ౧౧ శేషశిఖండ, ౧౨ హోద్విషండ అనునవి వీరి ఉపసూత్రము లనియుం జెప్పబడినది. కొలనుపాక (కొల్లిపాక) ఇప్పటి నైజామురాజ్యమున నున్నది. (కొలను పాకక్షేత్రము చూడుడు.)

౨ దారుకగణాధీశ్వరుడు (వామ దేవముఖ సంజాతుడు)- క్షేత్ర యుగమున ద్వ్యక్షర శివాచారి యనియు, త్రేతా యుగమున ద్వివక్త్రశివాచారియనియు, ద్వాపరయుగమున దారుకశివాచారి యనియు, కలియుగమున మరుళారాధ్యశివాచారి యనియు వాడుకనామ ములు గలవాడు.

వీరికి ఉజ్జయినీపట్టణక్షేత్రమున, సిద్ధేశ్వర శివలింగక్షేత్రముకడ, వటక్షేత్రమతమున జాన సింహాసనము స్థాన మనియు, వీరిది వృష్టి సూత్రము, నందిగోత్రము, ద్వ్యక్షర శివాచార్యప్రవర యనియు, దారుకశాఖ, యజుర్వేదాధ్యాయ యనియు, పలాశదండము, తామ్రకమండలుపు, మాణిక్యమయకలశము,

రక్తవర్ణకంఠ (దుప్పటము) ధరించినవా రనియు, మకారప్రధానముగ మయాపంచాక్షరీజపపరా యణు లనియు, బలతిత్త్వలక్షణు లనియుం బ్పించు

వీరి వృష్టిమహాసూత్రమున ౧ లోహకంతి, ౨ జ్వలత్కంఠ, ౩ శృంగీ, ౪ మమట, ౫ కదాళి, ౬ చైత్రీ, ౭ కదాళి, ౮ చాడీ, ౯ కపాట, ౧౦ కుటీకంతి, ౧౧ స్వస్థికంతి, ౧౨ సింహీ యను ద్వాదశనామము లుద్భవించె ననియు, వీరి ఉపసూత్రములు ౧ కేళవాక్ష, ౨ నాగ దంత, ౩ షణావవ, ౪ వృషంబ, ౫ శీలాంగ, ౬ శృంగిశీర్ష, ౭ శతభుజి, ౮ చీలాంబర, ౯ కుహసన, ౧౦ నౌలేశ, ౧౧ బహువిహ్వ, ౧౨ మృగారి యనునవి ఉపసూత్రము లనియుం జెప్పబడినది.

౩ ఘంటాక్షరగణాధీశ్వరుడు - వీరి కింకను శంకుక్షరగణాధీశ్వరు లనియు ననుట కలదు. (అఘోరముఖసంజాతులు). వీరికిం గృతయుగ మున స్వోక్షరశివాచార్యుడనియు, త్రేతాయుగమున త్రివక్త్ర శివాచార్యుడనియు, ద్వాపర యుగమున ఘంటాక్షర శివాచార్యుడనియు, కలియుగమున ఏకోరామశివాచార్యుడనియు వాడుకనామములు కలవు.

వీరికి ద్రాక్షరామ క్షేత్రమున, రామనాథ శివలింగము నన్నిధిని, హిమవత్సగరముపై కేదారక్షేత్రమతమున, సద్ధర్మసింహాసనము స్థాన మనియు, వీరిది ముక్తిగుచ్ఛ మహాసూత్ర మనియు, వృషభగోత్రము, త్ర్యక్షరశివాచార్య ప్రవర యనియు, ఘంటాక్షరశాఖ, సామవేదాధ్యయన మనియు, వీరు స్యగోధదండమును, లోహ (ఇనుప) కమండలువును, నీలమణిమయ కలశమును, నీలవర్ణకంఠ (దుప్పటము) ధరించువారనియు, శికారప్రధానముగ సూక్ష్మపంచాక్షరీ

యను లనియుఁ జెప్పఁ బడినది. లేజస్తత్వలక్షణము లవారు.

ఏరి ముక్తిగుచ్ఛ మహాసూత్రమున ౧ గోణి కంతా, ౨ దంతి, ౩ జడవజ్జి, ౪ తిగ్గుణి, ౫ కేళికంతి, ౬ లలాట, ౭ వ్యాసుకంతి, ౮ లోచన, ౯ భగినీ, ౧౦ జాలుకంతి, ౧౧ నటన, ౧౨ భదదీ యను ద్వాదశనామము లుద్భవించె ననియు, ఏరి ఉపసూత్రము ౧-౧ సహస్రీర్షి, ౨ సీతాంగ, ౩ గణచూలుడ, ౪ నిరశన, ౫ యమద్విశి, ౬ సప్తాంగ, ౭ లలితాంగ, ౮ మృత్యునాశన, ౯ సుతన, ౧౦ ఘంటవక్త్ర, ౧౧ నిహంగ, ౧౨ భవ అను పేరుగల వనియుఁ జెప్పబడినది.

౪ ధేనుక గణాధ్యక్షుడు- ఏరి కింకను గజ కర్ణగణాధ్యక్షుడు డనిపేరు కలదు. (తత్పురుషముఖ సంజాతులు) ఏరికి గృత యుగమున చతురక్షర శివాచారి యనియు, తేరితాయుగమున చతుర్వక్త్రశివాచారి యనియు, ద్వాపర యుగమున ధేనుకర్ణశివాచారి యనియు, కలి యుగమున పండితారాధ్యశివాచారి యనియు వాసుకనామములు కలవు.

ఏరిక శ్రీశైలమున మల్లికార్జునశివలింగనన్ని ధి సుధాకందాండక్షేత్ర మతమున వైరాగ్య సింహాసనము స్థాన మనియు, ఏరిది లంబమహా సూత్ర మనియు, భృంగిగోత్రము, చతురక్షర శివాచార్యప్రవర యనియు, ధేనుకర్ణశాఖ, అధ ర్వణవేదాధ్యయన మనియు, వీరు వేణు (వెదురు) దండము, కాంశ్య(కంచు)కమండలువు, ధూసర మణిమయకలశము, బూడిదరంగుకంఠ(దుప్పట ము)ధరించువా రనియు, వాకార ప్రధానముగ స్థూలపంచాక్షరీజపపరాయణు లనియు, వాయు తత్త్వలక్షణము గలవారనియుఁ జెప్పబడినది.

ఏరి లంబమహాసూత్రమున ౧ తిస్రటీ, ౨ రజ్జుకంతా, ౩ భన్తు, ౪ శిఖరి, ౫ రాషణి,

౬ చంద్రగ, ౭ మృత్యుంత, ౮ కాష్ఠక, ౯ ముండీ, ౧౦ భర్గీ, ౧౧ రామగిరి, ౧౨ పమ యను ద్వాదశ నామము లుద్భవించె ననియు, ఏరి ఉపసూత్రములు ౧ అగ్నిహృత్, ౨ హవిత, ౩ నిర్జంత, ౪ నిశాయాథ, ౫ నిశాఖ, ౬ లలా టాక్ష, ౭ కరాక్ష, ౮ పాదాస్య, ౯ జాబాలి, ౧౦ హరిన్ముఖ, ౧౧ శిలాద, ౧౨ విటగుండము లని పేరుగలవి యనియుఁ జెప్పబడినది.

౫ విశ్వకర్ణగుణాధ్యక్షుడు- (ఈశానముఖ సంజాతులు) ఏరికి గృతయుగమున పంచాక్షరశివాచార్యుఁ డనియు, తేరితాయుగమున పంచవక్త్రశివాచారి యనియు, ద్వాపరయుగమున విశ్వకర్ణశివాచారి యనియు, కలియుగమున విశ్వారాధ్యశివాచారి యనియు వాసుక నామములు కలవు.

ఏరికి గాకీక్షేత్రమున విశ్వనాథ శివలింగ సన్నిధిని జంగంవాడీ (విశ్వారాధ్య) మతమున సత్కిర్తసింహాసనము స్థాన మనియు, ఏరిది పంచవర్ణ మహాసూత్రము, స్కంద గోత్రము, పంచాక్షర శివాచార్యప్రవర యనియు, విశ్వ కర్ణశాఖ, సూక్ష్మవేదాధ్యయన మనియు, వీరు బిల్వ (మారేడు) దండము, స్వర్ణకమండలువు, పీతము క్షమణిమయ కలశము, పీతవర్ణ కంఠ (దుప్పటము) ధరించువా రనియు, యకార ప్రధానముగ మూలపంచాక్షరీమంత్రీజపపరాయణు లనియు, ఆకాశతత్త్వలక్షణము గలవారనియుఁ జెప్పబడినది.

ఏరి పంచవర్ణమహాసూత్రమున ౧ పాశుపత, ౨ కంబళి, ౩ దశముఖ, ౪ గోధర, ౫ వృషభ, ౬ జరత్కింద, ౭ గుహగ్ర, ౮ గిగిన, ౯ పంచముఖ, ౧౦ ముసల, ౧౧ లగుడీ, ౧౨ వివితి యను ద్వాదశనామము లుద్భవించె ననియు, ఏరి ఉపసూత్రములు ౧ తిస్రదన, ౨ పంచద్వగ, ౩ గిరివక్త్ర, ౪ దశానన, ౫ వృష్టాస్య

౬ గోముఖ, ౭ అజాగ్రీస, ౮ విషానన,
 స్వర్ణవిభవ, ౧౦ ఉగ్రశేష, ౧౧ శీతవాచ,
 ౧౨ సహస్రస్కందము అనుపేగులు గలవి
 యనియుం చెప్పబడినది. (వీరశైవులు చూ.
 విరశైవలింగాయతమతము చూ.)

పంచానననది-మగధదేశమున రాజగో
 పక్షిగా ప్రవహించు నది. ఇంద్రబిణ్ము.
 (ఇంద్రశైలగుహ చూడుడు.)

పంచాపర్వస్తీర్థములు - రామాయా
 మన పంచాపర్వస్తీర్థము లొకనా స్సునం నంద
 నని తెలియుచున్నది. కొందఱు పంచోధకులు
 నానాటి కాసున్న మెరకడై, అందు ౧ పు,
 ౨ బంధనూన, ౩ బంధయ , ౪ పోని
 యను చిన్న చిన్న స్థానము లన్ని పై
 తావు సున్నవనియుం చెల్పుచున్నారు. ఇది
 నోటానాగవూరున చున్నది.

చైతన్యచైతామృతమున పంచాపర్వస్తీర్థ
 ములు గోక్షణమున నున్నట్లు చెప్పబడినది.

శ్రీధరస్వామి (వ్యాభ్యాతీ) పంచాపర్వ
 స్తీర్థములు ఘర్ణిణపునము (ఇప్పటి అనంత
 పునము. అంధోదేశమున అనంతపురముజిల్లా)
 కడిగ గల దని వ్యాసెను. భాగవతము ౧౦-౭౯
 యందు దక్షిణదేశములం దని చెప్పబడియుం
 టయు, భారతము ఆది. ౨౧౭ అధ్యాయమున
 దీనిని అన్వయించు, బలరాముడు కలిసి పంద
 ద్విచినట్లు చెప్పబడి యుంటయు,
 ఆగ్నేయదిశగా ౫౭మైళ్ళ దూరమునందు గల
 పంచాపర్వస్తీర్థమే సరియగునది యని పోల్చి
 యున్నారు. వీట్ల ప్రశంస మహాభారతము- ఆది
 పర్వము, ౨౧౭ అధ్యాయమునను, స్కాంద
 పురాణ- కుమారికాఖండము ౧ అధ్యాయము
 నను గలదు.

పంచామృతములు- దేవపూజామగు
 పంచామృతములు- పాలు, తేనె, నెయ్యి,

పెరుగు, శిశు - లని చెప్పబడినది. ఆము
 త్వేద నైవేద్యశాస్త్రమున పంచామృతము అన-
 తిస్పతీగ్గ, పల్లెగు, వేల తాడి, శ తావరీ, ముడికా
 లేక గోడిలాముడి యని చెప్పబడినది.

పంచాయతనము ఆయుతిని మన
 నాన మని యుండు. నామావ్యయుగ వాచాయ
 తన మన శుక్లాద్వైపాంతములు పూరించునని
 యని భావము. ౧ ఆదిత్యము (సూర్యకాంత
 నిలబడి తేనుబడిన గుండనిసూర్యాకాము).
 ౨ అంబిక (స్వర్ణశక్తి (శ్రీ) విగ్రహము), ౩
 విష్ణుదేవుడు (నాలగార్హము), ౪ గణనా
 థుడు (విఘ్నేశ్వర విగ్రహము. దీనిని శోణ
 భావావర్యము నొకట నొకవిధమగులిటిలో
 తేయవలయును), ౫ మహేశ్వరుడు (సర్వదా
 సదురు య మోక్షదాణాలింగము గాని, లేకున్న
 కలింగము గాని యై యుండవలయును).

శ్రీరామపంచాయతినము- శ్రీరామ, సీత,
 కుమారి శత్రుఘ్న విగ్రహములు.
 నాంజనేయవిగ్రహము కూడ తెలుచుగ

శైవి పంచాయతినము- శివ, పార్వతి, విఘ్నే
 శ్వర, నంద కేశ్వరి, భృంగీశ్వర విగ్రహములు.
 విష్ణుపంచాయతినము-విష్ణుదేవుడు, శ్రీదేవి,
 గరుడగిరితుడు, విష్వక్సేనుడు, అనంతుడు,
 శేషుడు. (రాముపైని దేవుడుండజిని)

**పంచార్థ వివేకము- అర్థపంచక వివే
 కము**-(రామానుజశ్వామినయతమున) పంచా
 కము తెలిగియుండుట యనిభావము.

౧. స్వస్వరూపము-(అనగా ప్రాణియొక్క
 లక్షణలక్ష్యముల నెఱుంగుట). పాగిలు ౧
 నిత్యపాగిలు, ౨ ముక్తపాగిలు, ౩ బద్ధ
 పాగిలు, ౪ కేవలపాగిలు, ౫ ముముక్షు
 పాగిలు నని విదువిధములు.

౨. పరస్వరూపము- (అనఁగా పరిమేళ్య రునియొక్క- లక్షణముల నెఱుంగుట) పరమేశ్వరుఁడు ఐదుస్వరూపములఁ దెలియనగుచుండును. ౧ పరస్వరూపము, ౨ పూర్వాస్వరూపము, ౩ విభవస్వరూపము, ౪ అర్చాస్వరూపము, ౫ అంతర్యామిస్వరూపము నని యైదు విధములు.

౩. పురుషార్థస్వరూపము- ఇది ౧ ధర్మము, ౨ అర్థము, ౩ కామము, ౪ మోక్షము, ౫ పరమపదము అని యైదువిధములు.

౪. ఉపాయస్వరూపము- ఇది ౧ కర్మ, ౨ జ్ఞానము, ౩ భక్తి, ౪ పోవత్తి, ౫ ఆచార్యాభిమానము నని యైదువిధములు.

౫. విరోధిస్వరూపము- పైనాల్గింటిని సిద్ధింప నీయని యాటంకము లైదు. ఇవి ౧ స్వస్వరూపవిరోధి, ౨ పరస్వరూపవిరోధి, ౩ పురుషార్థవిరోధి, ౪ ఉపాయవిరోధి, ౫ ప్రాప్తి, లేక సిద్ధివిరోధి యని యైదు విధములు. వీట్ల వివేకము అనఁగా వీటి నెఱిగి పోవత్తించుట పంచారివివేకము.

పంచారామములు (క్షేత్రములు)- గోదావరీమండలములలోని యైదు గ్రామములు. అమరారామ, కొమరారామ, భీమారామ, దాక్షారామ, క్షీరారామములు. వీటిని క్షేత్రములుగ నచటివా రనుచున్నను వీటి నిజస్థితి సంతయగ్రస్తముగ నున్నది.

౧ అమరారామము - దీనింగూర్చి యేమియుం దెలియరాకున్నది.

౨ కొమరారామము-దీనింగూర్చి యేమియుం దెలియరాకున్నది. సుప్రసిద్ధ స్థలమును కాదు. బహుశః కుమారారామ మేమో.

౩ భీమారామము-శృష్ణజిల్లా, గుడివాడయొద్ద నున్న భీమవర మని కొందఱును, చామర్లకోట కేడురుగనున్న భీమవర మని కొందఱును అభి

ప్రాయభేదములు కల్గియున్నారు. గుడివాడయొద్ద నున్న భీమవర మనువారు అచటి గునుపూడి గ్రామములోని (జంగాలగునుపూడి) సోమసుందరిశివలింగక్షేత్రమును, చామర్లకోట భీమవర మనువారు (చాళుక్య)భీమవరములోని భీమేశ్వర శివలింగమును పవిత్రస్థలము లని వాదించెదరు.

౪ దాక్షారామము-ఇది గోదావరీమండలములోని కోటిప్పలికి ఆఱుమైళ్లలో నున్నది. ఇట భీమేశ్వరశివలింగము కలదు.

౫ క్షీరారామము-పశ్చిమగోదావరీమండలములోనిపాలకొల్లును (బహుశః పాలకొలనేమో) క్షీరారామ మనియెదరు. ఇది వృక్షస్థలమై యున్నది. పశ్చిమగోదావరీమండలమున సర్వా పురమునుండి ఆఱుమైళ్ళదూరమందున్నది. ఇట రామలింగేశ్వర దేవస్థానమును, అందొకయెత్తైన గోపురమును నున్నవి.

పంచాలవగోత్రము- (వీరహన్య లేక యాస్క-గణము చూడుడు.)

పంచావికములు- ఆయుర్వేద వైద్య శాస్త్రమున మేఁకపాలు, మేఁకపెరుగు, నెయ్యి, మేఁకఘూత్రము, పెంటికలు నని చెప్పఁబడినది.

పంచాస్త్రములు- (మన్మథ బాణములు చూడుడు.)

పంచోపనిషత్తులు- ఉపనిషత్తులు చూ.

పంజరచాలనన్యాయము- వలలోఁ జక్కిన పక్షు లన్నియు నొకేసారి యెగిరిన, వల నెత్తుకొని పోగల్గు ననిభావము.

ఇటుకుకొనఁబడుతఱిఁ గూడ, సంద తేక మనస్కులై ఒకేతఱి ప్రయత్నించిన జయము గల్గి విముక్తి నందుదు రనుట కీన్యాయమును వాడుదురు.

పంజరముక్తపక్షిన్యాయము- పంజరమునుండి విముక్తిగాంచినపక్షివలె నని అర్థము.

పంజరమునుండి (అనగా నిర్బంధమునుండి) తప్పించుకొనిన పక్షికి స్వేచ్ఛ (స్వతంత్రి) గలుగుట యని భావము.

వేదాంతశాస్త్రమున ప్రాణికి కర్మబంధము నుండి విముక్తిగలుగు కీన్యాయమును వాడిరి.

పంజరమునుండి తప్పించుకొనిపోయిన చిలుక పిల్లకంటఁ బడినట్లు — ఆంధ్ర లోకోక్తి.

పంజాబుదేశము — ఇండియాదేశము లోనిది. (పాంచాల దేశములు చూడుడు.) పదునదులనుండి కల్గినపేరు. (ఇండియాదేశము చూడుడు). త్తరమున కాశ్మీర దేశము, తూర్పున యమునానదియు, దక్షిణమున రాజపుత్రస్థానము, పశ్చిమమున సులైమాన్ పర్వత సంక్తియు నెల్లలు. యవ్యదిశయందు నార్త నెట్టి న్నాగ్రింటియరు పోవినను కలను. నైఋత్యము ౯౭౦౦౦ చతురపుమై భ్రమిండును.

ఉత్తరమునైపున పర్వతములు కలవు. వాటి యందలి లోనలు చాల ఫలనాత మైనవి. వాటిని దేశభాషయందు “షూను” అని చున్నారు. వాటిదిగువ సింధునది కడముగా నాట్టురేంజీ లున్నవి. ఇవి తూర్పున విత్తస్థా (ఝిలంనది)వఱకు వ్యాపించి యున్నవి. తక్కిన పంజాబుదేశ మంతయు చక్కని సమతలప్రదేశము. ఇది నైర్వృత్తిదిక్కునైపు ఏటవాలు కలది.

పదునదులు దేశమునఁ బ్రసరించుచుంట దీనికి పాంచాలదేశ మని పేరు కల్గినది. అవి సింధునదియందు జేరుకొనును గాన, పంజాబు నందు మొత్త మాఱు ప్రవాహములు కలవు. ఈ యాటింటినడుమను, సింధుసాగరు దోఱ బనియు, జేట్టి దోఱ బనియు, రెచ్చా దోఱ బనియు, బారీ దోఱ బనియు, జలంధరు దోఱ బనియు నైదు దోఱబులు కలవు. (దోఱబు చూడుడు). ఝిలమ్, చీనాబు నదులనడుమ

జేట్టిదోఱబు, చీనాబు, రావీనదులనడుమ రెచ్చా దోఱబు, రావీ నట్లజీ నదులనడుమ బారీదోఱబు, (ఇందు జనాభా యధికము). నట్లజీ, బీయాన్ నదులనడుమ జలంధరుదోఱబునుకలవు. సింధునదికిని జీలంనదికిని నడుమ నున్నది సింధు సాగర్దోఱ బనంబడుచున్నది. ఇది చాల పెద్దది. వేసవియం దుష్టాధిక్యమును, శీతకాలమున శీత లాధిక్యమును గలవు. ఉత్తరమున కొండలపడి నేటేట నలుబది యంగుళములు ఎంచుచు, దక్షిణమునకు (దిగువకు)నచ్చినకొలఁది వస్తము తగ్గిపోవుచు, సింధుదేశమువాదన నేటేట పది యంగుళములు మాత్రమే వర్షించు చుండును. నాట్టురేంజీలయందు సింధవలనగాపుగను లధికముగ నున్నవి. ఇటు సింధునది కడము నచ్చినప్రదేశమునఁగల కాలాబాగ్ (Black garden) పురమున పటిక విస్తారము చేయంబడుచున్నది. ఉత్తరమున కొండలం దిడవులు కలవు. సగటున పల్లపుప్రదేశము లిసుకపొరం గల్గియుండునట్లగపడు చుండును. వీటియందు క్లుచ్చేమ లధికముగ పెరుగవు. కాంగ్రాలోన లందు శేయాకుతోట లధికముగా పెరుగుచున్నవి. నెట్టి, నైమ్నా కెనాలు, నట్లజీ కెనాలు, బారీదోఱ బెనాలు మొదలగుపంట కాల్య లవ్వారిగ పొలముల నింపుచుండ, భూములు ఫలవంతములుగ నున్నవి. చెట్లు నాటఁబడి పెంచఁబడు చుండును. గోధుమల పంట యధికముగాఁ గలదు. మూల్కాను (తోల్లింటి మూలస్థానము) పొంతముల కట్టు పురుగులు విస్తారము పెంచఁబడుచున్నవి. తేనె, మైసము లధికముగా దొరకుచున్నవి. నూలు బట్టలు, ఉన్ని బట్టలు, పట్టుబట్టలు, శాలువలు విస్తారము నేయంబడు చున్నవి. ఉన్ని, ఇగువ, ఎండుపండ్లు, ఆప్తనుష్ఠానమునుండి విస్తారము రప్పింపం బడుచున్నవ్యాపారము దేశ మంత

టను కలదు. గుజ్రము లాస్థానమునుండి రప్పించబడుచున్నది. సదులయందు సజనలు వర్తకపుసరకులం గొంపోవు చుండును. దేశమున నినపజాతులు వర్తకవ్యాపారిముల కుపయోగించు చుండును. పంజాబీ భాషయు, ఉరదీ భాషయు వాడుకయందున్న భాషలు. పట్టణములందు ఉరదీ దెక్కన వాడుక గొడును. హిందూ పంజాబీ లిఖితముగను, సిక్కులు కొలదనుంగను ఉన్నది. వాని మొత్త మిరువదిలక్ష లున్నా నందును. హిందూమతాన్ని దీయులు దేశమున సమముగనే యున్నారే తెలియుచున్నది. (సిక్కుమతము-క్రీడానిగ్నా వాదమతము చూడండి.) పైలునకు 1200 మంది యని లెక్కింపబడినది.

పంజాబు దేశము- లాహోరు, జలంధరు ఢిల్లీ, దెహ్రాదు, రావల్పిండి యను నైదు డివిజనులుగను, అవి తిరుగ నరువది మొనిమిది జిల్లాలు గను విభజింపబడి యున్నవి.

౧. లాహోరు డివిజనులో :- లాహోరు జిల్లా, ౨ అమృతసర్ జిల్లా, ౩ గురుదాస్పూరు జిల్లా, ౪ ముల్తానీ జిల్లా, ౫ ఝాంగ్ జిల్లా, ౬ మాఝా గోమర్ జిల్లా.

౨ జలంధరు డివిజనులో :- ౧ జలంధరు జిల్లా, ౨ హోషియార్పూరు జిల్లా, ౩ కాంగ్రా జిల్లా, ౪ లూథియానా జిల్లా, ౫ ఫరోజ్ పూరు జిల్లా.

౩ ఢిల్లీ డివిజనులో :- ౧ ఢిల్లీ జిల్లా, ౨ గుర్గాం జిల్లా, ౩ కర్ణాలి జిల్లా, ౪ హిస్సార్ జిల్లా, ౫ రోహ్తాక్ జిల్లా, ౬ అంబాలా జిల్లా, ౭ సిమా జిల్లా.

౪ డెరజాతు డివిజనులో :- డెరాగాజి షా నిల్లా, ౨ డెహరాద్విన్ జిల్లా, ౩ ముజఫర్ పూరి జిల్లా, ౪ బన్నూ జిల్లా.

౫ రావల్పిండి డివిజనులో :- రావల్పిండి జిల్లా, ౨ ఝిలమిల్లా, ౩ గుజరాతు జిల్లా,

౪ షహపూర్ జిల్లా, ౫ గుజరాన్వాల్ జిల్లా, ౬ సయాల్కోట జిల్లా.

నానికీ దీర్ఘముందలి లాహోరు పట్టణము పంజాబు దేశమునకు ముఖ్యపట్టణము. కొంత కాల మిది యక్కిని దేశమునకిది రాజధానిగా నుండెను. ౨ జిల్లెగుసమూహ చిక్కిరికట్టము చూపించగనది. కొన్ని వర్తక స్థలము. హైకోర్టుదేశము. శిశియ దూరమునకు గల బురగాన్వేరి సైన్యస్థానము.

యమృతసర్ పట్టణము జిల్లాయందు ముఖ్య పట్టణము. సీక్కులపరిధాన దేశము, ప్రధాన నున్న ఉన్నతావు. మహాపరిధాన పరిధిము. గొప్ప వర్తకస్థానము. శాలువలు, పట్టుబట్టులు, నూలుబట్టలనేల సేస్తారము కలదు. పోక్కునే యెకి పెర్వతముపై పెంజలిసిగు మహారాజుచే నిర్మింపబడిన గోవిందఘట్ సైన్యద్గమము చాల బలమైనది. పేరిందినది. సెక్రుజ సదీతీరుమందలి లూథియానాపురము శాలువలనేలకు, ఇగు న, పంజు, వర్తకమునకుం బేరిందినతావు. అంబాలా జిల్లాయందు ప్రధానస్థానము సైన్యస్థానము నైయున్నతావు సిమానగరు వైస్రాయి గారి వేసవినివాసము, ఇండియా ప్రభుత్వస్థానము నైయున్నది. స్థానేర్వంము కురుక్షేత్రములోనిది, యాతాస్థలము. ఇట నాదిని మహాభారత యుద్ధము జరిగెను. పాసపట్టు తొల్లింట యుద్ధములు జరిగినతావున నున్న పురము.

యమునానదిపైనున్న ఢిల్లీనగరి మిండియా ప్రభుత్వమునకు ప్రధానస్థానము. తొల్లింట మొగలైచక్రవర్తుల రాజధానిగనుండిననగరము. ముల్తానుపురము చీనాబునదీతీరముననున్న గొప్ప సైన్యస్థానము. నేతపను లధికముగఁగలవు. వర్తకస్థలము. తొల్లింట హిరణ్యకశ్యపునిరాజధాని. విష్ణుదేవుండు నృసింహవతార మెత్తినతావు. పోహాదగిరి మొదలగునానవా శనేకములు గల

తావు. అటాక్ష్పట్టణము సింఘునద్విశే నున్నది. ఇట నది దాటువంతైన గలదు. రావల్పింగ్ కాశ్మీరమార్గమున నున్న పైన్యస్థానము. మరొక కాశ్మీరమార్గముననున్న సమశీతోష్ణప్రదేశము. గృజరాను పట్టణ మిత్తడిపనలు విశేషముగ గలతావు. పథాన్-టవర్తికన్యము. ఇటనండి సుప్రసిద్ధ సమశీతోష్ణప్రదేశ మగు డల్-హాసీ కేగు మార్గము కలదు. జలంధరువుము పైన్య స్థానము. తొల్లింట తిగ్గర్తిదేశపురాజధానిగ నుండినది. నాగ్-హోట కాంగ్-గాలోవయి నున్నది. దీనిని కాంగ్-పుర మనియు నెంచును. ఇది సుప్రసిద్ధ దేవీక్షేత్రము. (పాంచాల దేశము చూ.)

పంజాబునందలి యెదునదులు—
(పాంచాల దేశపువిదునదులు చూడుడు. సింఘు నదము చూడుడు.)

పంజికూరచెట్టు- దీనిగూర్చి యెంతగా తెలియరాదు. ఇది నలుపు, తెలుపు, ఎఱుపు రంగులచే తిగ్గివిధ మనియు, దీని రస కషాయ ములు జ్వరదోషము నడంచి కఫము హరించు ననియుం జెప్పబడినది.

పంజిమృతము— (పోర్చుగీ సిడి చూ చూడుడు).

పంటకాచులు-- వీరు పదునాల్గుశాఖల కావులనంబడిరి. తొల్లింట కోసలదేశమందలి యయోధ్యనుండి యాంధ్రప్రదేశమున కేతెంచి రట. పిల్లలమఱ్ఱి బేతాళరెడ్డి యనువారు వీరికి మూలపురుషులనియు చెప్పదురు. వీరియిండ్ల స్త్రీలమెడలయందు పసుపుకొమ్మనకు గట్టిన తొట్టిని ధరియింతురు. వీరి కిలువేల్పు గంగమ్మ యనుదేవత కులదైవమై యుండెడిని. వివాహము లందు గంగమ్మన పూజింతురు.

వీరు త్తరమునుండి బెజవాడ మీదుగా తిరిగి దేశభూపతియగు తాళరుద్రరాజ్యము

నకుం జేరి రట. పాతాళరెడ్డి సూర్యరాసను నెఱపువారి యనుచును.

పంటరెడ్డు— పట్టణముననున్నది.

పండితారాధ్యత్రయము— ౧

బ్రాహ్మణులు చూడుడు.

పండుగలు-పర్వతానులు-వృత్తదిన ములు— ౧ పాడ్యమిళిగులును సభ వించునవి:—

చైత్రశుద్ధపాడ్యమి—“సంవత్సరాది”. (చాంద్ర మాసమున ప్రారంభదినము). దీని నాంగ్లమున “Telugu new years day” అని యెంచుదురు. ఇందు నింబకుసుమ (వేపపువ్వు) భక్షణము విధింపబడినది. సంవత్సరాదిదినము తన కెట్లు గడచునో, సంవత్సరిమును తన కట్లే గడచునని ఈ దినమును సూచార్థముచేత దినముగా నెంచురు. ఈదినమున కొద్దిగనో, ఎక్కువగనో అన్నది నక్షత్రము సంభవించి తీరెడిని.

ఆశ్వయుజ శుద్ధపాడ్యమి—“బలిపూజనప్రీతి పుట్టు.” బలిచక్రవర్తిని బూజింతురు. దేవీనవ రాత్రీములగు దసరాప్రారంభదినము.

కార్తికశుద్ధపాడ్యమి—“గోక్షీడనప్రీతిపడు.” గోవుల నలంకరించు, మేపియు, ఊరిబయి టికిరి గొంపోయి వాటతో నాడుకొందురు.

౨ ద్వితీయాతిథులందు సంభవించునవి:—

ఆనాథ బహుళ ద్వితీయ— “చాతుర్మాస్య ద్వితీయ.” (యతుల కాపాథబహుళ ద్వితీయ మొదలు కార్తికబహుళ ద్వితీయవఱకుం గల్గు నాల్గునెలలు వ్రాదినములు. వీల్లను చాతుర్మాస్య లందురు. ఇందు వారు సంచార మొనర్చక యొకేతావుననిలిచి వ్రతదినములుగ గడపెదరు).

శాన్తబహుళ ద్వితీయ— “బహుశల్ప ద్వితీయ”

ఆశ్వయుజ శుద్ధద్వితీయ— “ప్రీతిద్వితీయ”

కార్తికశుద్ధ ద్వితీయ- “యమద్వితీయ”.
“భాస్వద్వితీయ”

కార్తిక బహుళ ద్వితీయ - చాతుర్మాస్య ద్వితీయ. (యతులకు ఈదినమున చాతుర్మాస్యవ్రతము ముగియును).

మార్గశిర బహుళ ద్వితీయ - “పరశురామ ద్వితీయ”

ఆదివారమున సంభవించిన ద్వితీయ “భాను ద్వితీయ”

3 తృతీయాదినముల సంభవించునవి:—

చైత్రశుద్ధ తృతీయ- “ఆంధోళనతృతీయ.”
ఉయ్యెలలూగు పండుగ.

వైశాఖ శుద్ధ తృతీయ- “అక్ష తృతీయ”
నృసింహస్వామి దేవాలయములందు, దేవునకుం బూసిన చందనమును తీసివైచి, యభిషేకము లొనర్చి, తిరుగ చందనము పూయ మొదలిడుదురు. ఈదినమున గాత్రీ పృథమ యాచుమున పునర్వసు నక్షత్రము సంభవించునేని పరశురామజయంతి యగును.

జ్యేష్ఠశుద్ధ తృతీయ-“రంభాతృతీయ.” అనఁ టిచ్చెట్టుక్కింద గోరీదేవిని బూజింతురు.

శ్రావణశుద్ధ తృతీయ- “స్వర్ణ (పోడశ) గోరీవ్రతము” ఈదినమున మంగళవారము తలసించునేని “కుజగోరీవ్రతము”.

భాద్రపదశుద్ధ తృతీయ-దక్షిణ దేశమునను కన్నడ దేశమునను, స్వర్ణ (పోడశ) గోరీ వ్రతము. దీనినే పెక్కంపు మంగళగోరీ వ్రత మనియు నందురు.

భాద్రపద బహుళ తృతీయ- “ఉండ్రముల తృతీయ” (ఉండ్రాళ్ళ తదై అని యందురు). బాల బాలికలు, అందు ముఖ్యముగ బాలికలు, తెల్లవాలుజామున మేల్కూచి, భుజించి, అటలాడుకొందురు. పిదప గోరీదేవిని బూజించి యుండ్రముల నివేదన మర్పింతురు.

ఆశ్వయుజ బ॥ తృతీయ- “అట్టులతృతీయ” (అట్లతదై అని యందురు.) బాల బాలికలు, అందు ముఖ్యముగ బాలికలు, ఉండ్రముల తృతీయ నలెనే అటలాడ్చి గోరీపూజ యొనర్చి అట్లను నివేదన మర్పింతురు.

౪ చతుర్థిదినముల సంభవించునవి:—

శ్రావణశుద్ధ చతుర్థి- “ఘోర్వా గణపతి వ్రతము” గణకే ఘోర్వాములతో గణపతిని బూజింతురు. నాగచతుర్థి. కొందఱు నాగపూజ చేతురు.

శ్రావణ బహుళ చతుర్థి- “సంకట హరణ చతుర్థి” సంకటహరణ వినాయకపూజ.

భాద్రపద శుద్ధ చతుర్థి-“వినాయకచతుర్థి” సిద్ధివినాయక పూజ యొనర్తురు. ఈ దినము మొదలుగ తొమ్మిది దినములు గణపతివరాత్రిము లందురు. మహారాష్ట్ర దేశమున నీతొమ్మిది దినములు గణపతిపూజలు విశేషముగ నొనర్తురు. దీనినే ఉండ్రాళ్ళచవితి యనియు నందురు.

కార్తికశుద్ధ చతుర్థి- “నాగ చతుర్థి” నాగపూజ. కొందరు గణపతిని బూజింతురు. పాముల పుట్టలో పాలు పోసి నాగపూజ యొనర్తురు.

మాఘశుద్ధ చతుర్థి- “కుండచతుర్థి” మల్లె మొగ్గలచే గోరీదేవిని బూజింతురు. ఆడుపిల్లలు మల్లె మొగ్గలజడలు వైచుకొందురు. ఇంకను “తీలచతుర్థి” యనియు, “వరదచతుర్థి” యనియు నీ దినమునకుం బేర్లు కలవు.

ఫాల్గుణ శుద్ధ చతుర్థి-“శాంతిచతుర్థి” మంగళ వారమున చతుర్థి సంభవించు నేని భామచతుర్థి యనిపేరు.

౫ పంచమీదినమున సంభవించునవి:—

చైత్రశుద్ధపంచమి- “శ్రీపంచమి”. “లక్ష్మీ పంచమి” అనియు నందురు. విష్ణు దేవస్థానము

లందు దోలోత్సవములు (విష్ణు దేవునియ్యలయం దుంచి యూపుట).

ఆషాఢ శుద్ధ పంచమి- “స్కందపంచమి”. కుమారస్వామిపూజ.

శ్రావణ శుద్ధ పంచమి-“నాగపంచమి” నాగ పూజ, గినుడపూజ. ఈతిథి ఒకేదినమున చతుర్థి, పంచమి, షష్ఠియు గూడ కొద్దిగనో గొప్పగనో సంభవించెనేని పవిత్రముగ నెంతురు.

భాద్రపద శుద్ధ పంచమి- “ముమిపంచమి” వ్రతము. సప్త మహర్షులం బూజింతురు.

కార్తిక శుద్ధ పంచమి- “పూజ.

మాఘ శుద్ధ పంచమి- ‘మదనపంచమి’ “వసంతపంచమి” నవంతిప్రవృత్తివ్రత మొనర్చి (మదనపూజ) హరిహరపూజ నొనర్తురు.

౬ షష్ఠిదినమున సంభవించునవి:—

ఆషాఢ శుద్ధ షష్ఠి- “కుమారషష్ఠి” కుమార స్వామిపూజ.

శ్రావణ శుద్ధ షష్ఠి- “సూర్యషష్ఠి” సూర్యుని పూజింతురు.

శ్రావణ బహుళ షష్ఠి-“సూర్యషష్ఠి” సూర్యుని పూజింతురు.

భాద్రపద శుద్ధ షష్ఠి- “లలితాషష్ఠి”- ఘూర్జర దేశమున లలితాపూజచేయుదురు.

భాద్రపద బహుళ షష్ఠి- “అవనుచంద్రషష్ఠి” ఈ దినమున ఆదివారము, రోహిణి నక్షత్రము, కుజపాతము గల్గినచో “కపిలాషష్ఠి” యందురు. సూర్యపూజ, కపిలగోదానము.

కార్తిక శుద్ధ షష్ఠి- “సుబ్రహ్మణ్యషష్ఠి”. దక్షిణ దేశమున, అందు ముఖ్యముగ మళయాళ మున, సుబ్రహ్మణ్యపూజ లొనర్తురు.

మార్గశిర శుద్ధ షష్ఠి-“స్కందషష్ఠి” “సంహార షష్ఠి” “మల్లారిషష్ఠి” దక్షిణ దేశమున

మళయాళమున సుబ్రహ్మణ్యపూజ, దక్షిణ దేశ శారణ్యవాసులు చంపకాదేవుపూజ యొనర్తురు.

2 సప్తమిదినమున సంభవించునవి :-

చైత్ర శుద్ధ సప్తమి- “కోస్తా” గా తీరప్రాంతముల గొంతపూజ.

త్తిరియతి మిక్కిలి

శ్రావణ బహుళ సప్తమి- “శీతలాష్టమి”

ఉత్తర దేశముల శీతలాదేవి బూజింతురు.

భాద్రపద శుద్ధ సప్తమి-“అముక్తాభిరణ సప్తమి” వ్రతము.

మాఘ శుద్ధ సప్తమి - “మిత్రసప్తమి” సూర్యపూ “సందాసప్తమి” హిమవత్పర్వత ములపై కుమార (Kuman Division) ప్రాంతమునందుల నందాదేవి క్షేత్రమున సందా దేవిని బూజింతురు. “కాలభైరవసప్తమి”- కాశీ ప్రాంతమున కాలభైరవపూజ.

మాఘ శుద్ధ సప్తమి- “రథసప్తమి” సూర్య పూజ. స్త్రీలు సూర్యుని చిక్కుడాకలు, చిక్కుడు కాయలు రథమునకు దుంచి పూజించి, చిక్కు డాకులలో క్షీణాన్ననివేరన మొనర్తురు. సూర్య చానకప్రసాద మొనర్తురు. సప్తమి నూదివార మువ్వనేని “భానుసప్తమి”.

సూర్యపూజకు మరీ పవిత్రముగ నెంతురు. మొత్తమున మాఘమాసమున నన్ని నూదివారములందు స్త్రీలు సూర్యుని బూజింతురు.

౩ అష్టమిదినమున సంభవించునవి:—

చైత్ర శుద్ధ అష్టమి - “శ్రీశోకాష్టమి”. ఈ తిథియందు బుధవారము, పునర్వసునక్షత్రము సంభవించునేని మరీ పవిత్రముగ నెంతురు. అశోకగోటివృత్తి మాచరించి, (అశోకవృక్షము క్రింద) నాపూవులం బూజించి, వాట్లం దినెదరు. “భవాన్యష్టమి” భవాని బూజింతురు. మఱియు భవానినదీతీరముల నానదిజన్మదిన ముగ పూజ లొనర్తురు.

శ్రావణబహుళ అష్టమి - “కృష్ణాష్టమి” (శ్రీకృష్ణజయంతి). స్వామి లీదినమున శ్రీకృష్ణ జన్మదిన మని పూజింతురు. రామానుజయ శ్రీవైష్ణవులు శ్రావణబహుళ అష్టమి, నవమి, దశమి తీర్థులలో నెవరో నను రాత్రియందు గోహిణీనక్షత్రము సంభవించినతీదిన శ్రీకృష్ణ జయంతి జరిపి పూజింతురు. ఒకవేళ చాంద్రమాన శ్రావణ మాసమున నష్టమి సంభవించినచో సారమాస సిమామాసమున (అవణి మాసము) నెన్నిది, తొమ్మిది, పది తీర్థులలో నెప్పుడై నను రాత్రియందు గోహిణీనక్షత్రము సంభవించును. శ్రీకృష్ణజయంతి జరిపి పూజింతురు. నాటిక గోహిణీనక్షత్రము యందుంట సంధానము. ఇంక మాధ్వ వైష్ణవులకు రాత్రి యనునిచునును లేదు. అష్టమితిథి యు దెప్పుడై నను గోహిణీనక్షత్రము సంభవించు జూచి శ్రీకృష్ణజయంతి జరపెదరు.

ఈతిథిని గోహిణీనక్షత్ర మధ్యరాత్రిముసం దుండుటయు, తులానాథుండగు శుక్రకుసు ఉదయించుటయు సంభవించునేని దశఫలనశ్రీము.

భాద్రపదశుద్ధ అష్టమి - “ధూర్వాష్టమి” శివుని ధూర్వముల (గరికె)చే పూజింతురు. ఈదినమున కేదారవ్రత మారంభము. మఱియు నీదినము మొదలు పదునాఱు దినములు (స్త్రీలు) మహాలక్ష్మీవ్రత మొనర్తురు.

మఱియు, నీతిథియందు కృష్ణా నక్షత్రము సంభవించినచో “కృష్ణాష్టమి” యనబడును. ఇందు మృతవాధ్యలు (పిల్లలుచనిపోవుచుండుట వలన వాధ్యలై నస్త్రీలు)ను, కాకవాధ్యలు (ఒకే పిల్ల గల్గిన పిదప సంతానము లేక గొడ్డువారి వాధ్యలై నస్త్రీలు)ను, దోషపరిహారార్థముగా “అలక్ష్మీపరిహార కృష్ణావ్రత మొనర్చి, కృష్ణా దేవింబూజింతురు. అట్టివ్రతమును అనూరాధా నక్షత్రమున వంతాగలదు.

కృష్ణా నక్షత్రమున పూజయు, వంతాచరణ మును, మూలా నక్షత్రమున వశిష్టాపన మును నడిపెదరు.

భాద్రపద బహుళ అష్టమి - “మధ్యాష్టమి” “రుద్రాష్టమి.”

ఆశ్వయుజ శుద్ధ అష్టమి - “మహాష్టమి” దుర్గాష్టమి బుగాళిమునను, కాశీప్రాంతము లను దుర్గా పూజలొనర్తురు. “కాళికాష్టమి” ఉత్తర దేశము లను, ముఖ్యముగ్గైవాలక దేశపుహరిద్వారము లను, దక్షిణజయినాశనియగు భద్ర కాళి (మా యాదేవి)ని పూజించుచు, కాళికాష్టమి యని పిలిచెదరు. ఈదినమున సప్తమి కలియుటయు, అదివార మగుటయు కూడదని యందురు.

ఆశ్వయుజ బహుళ అష్టమి - “అశోకాష్టమి” వంతము అశోకనృపము క్కింద గారీపూజ, అశోకకుసుమనై వేద్యము, భక్షణము చేతురు.

కార్తిక శుద్ధ అష్టమి - “గోస్తాష్టమి”.

మాగశిర శుద్ధ అష్టమి - “కాలభైరవాష్టమి” కాశీయందు కాలభైరవ స్వామిని దర్శించి పూజింతురు.

పుష్యశుద్ధ అష్టమి - “మహారుద్రాష్టమి” శివ క్షేత్రముల మహారుద్రాభిషేకము లొనర్చి రుద్ర శాంతి గల్గింతురు.

మాఘశుద్ధాష్టమి - “భీమాష్టమి”

అష్టమితిథియందు దాద్రా నక్షత్రము సంభవించిన “ఆద్రాష్టమి”.

అష్టమితిథియందు సోమనాగము సంభవించిన “సోమాష్టమి”.

నవమిదినమున సంభవించునవి :—

చైత్రశుద్ధనవమి - “శ్రీరామనవమి” వసంత నవరాత్రిములతో సంవత్సరాది దినముననే ప్రారంభించి (ఉత్తర దేశములందు, అందు ముఖ్యముగ ఉత్తరకోసల దేశమునందలియయో

శ్రీరామనవమి రోజున శ్రీరామ సీతాశిష్యా
ణముల నెరపి శ్రీరామజన్మస్థలి జరిపెనను.

భాద్రపదశుద్ధపంచమి-“సందానవమి” హిమ
వన్నందా దేవిత్రేతిమున సందాపూజయు, బదనీ
కేదారత్నమున కేదారేశున కభిషేకార్చ
నామలును కేదారనవమి యని
నామము.

భాద్రపదపంచమి-“అక్షయవమి”.

ఆశ్వయుజ శుద్ధపంచమి-“మహానవమి” దేవి
పూజ, సాన్వతీపూజ.

కార్తికశుద్ధపంచమి “అక్షయవమి” ప్రతము.
“కూర్కపాదపంచమి” (కూర్కపాదమున నున్న రక్క-
సుని విష్ణుదేవుని డంతిరంపింజేసి పూజవారుగ
విష్ణుపూజింపబడును. గుమ్మరకాయలను
దాఁ మొనరును.

మార్గశిరశుద్ధపంచమి-“మాఘపంచమి” అసంవ
త్సామి యొక్క పుణ్యదినమును మత్స్యవైష్ణవులు
జరిపెదరు.

౧౦ దశమిదినమున సభవించునవి:—

చైత్రశుద్ధదశమి-“ధన్వంతరీదశమి”.

జ్యేష్ఠశుద్ధదశమి- ఈ దినమున ౧ జ్యేష్ఠ
మాసము, ౨ శుక్లపక్షము, ౩ దశమితిథి, ౪
బుధవారము, ౫ హస్తనక్షత్రము, ౬ గంధర్వ
ణము, ౭ వృశ్చికరాశియోగము, ౮ కన్యారాశి
(చంద్ర)లగ్నము, ౯ వృషభమునందు కవి
యుండుట, ౧౦ సంభాగకాలము ఈ పది
యోగములు సంభవించునని “దశపాపహర
దశమి” యగును. గంగాతీరదేశముల గంగా
స్నానము, గంగాపూజయు మహాఫలప్రద
మందురు. సర్వసాధారణముగ జ్యేష్ఠ శు. ౧౦
ని దశపాపహరదశమి యని వాడుదురు. తొల్లి
యొకప్పు డిది యాస్థానముల సంవత్సరాదిగ
మండెడి దందురు.

ఆషాఢశుద్ధ దశమి- “ద్విదేవతాదశమి”
వృతము. దిక్పాలకపూజ.

భాద్రపద శుద్ధదశమి-“దశావతారిదశమి”
విష్ణుపూజ లోనగును.

ఆశ్వయుజశుద్ధ దశమి- “పిండయదశమి”
శమి (జమ్మిచెట్టు) పూజ. భోతాలిపూజ,
ఆయుధపూజ, అపరాజితాదేవిపూజ.

౧౧ ఏకాదశిదినమున సభవించునవి:—

సర్వసాధారణముగ అన్ని ఏకాదశీతిథులును
పర్వములుగ నెంచబడును. విష్ణుభక్తు లన్ని
మాసములం మధ్యమక్ష ఏకాదశీతిథులయం
దుపనసెందురు. రామానుజీయ వైష్ణవులును
మధ్యమక్షవులును గూడ ఏకాదశిరోజున (హరి
వాసరమున) వత్సరపునలం గూడ పాఠింపక
నిలిసి మఱునాఁ జూపరైదురు.

జ్యేష్ఠశుద్ధ ఏకాదశి- “నిర్రల కాదశి”.

ఆషాఢశుద్ధ ఏకాదశి - “శయనై కాదశి”
ఈదినము ముందలు కార్తికశుద్ధ ద్వాదశి నఱకు
గోపద్రవ్యవృత్తిము నెరపి, లక్ష్మీనారాయణపూజ
లోనగును. శ్రీజగన్నాథత్రేతిమున(రథయాత్ర)
న్వామిని విధముపై నుంచి ఇంద్రద్యుమ్న నగరు
నకుం గొంపోయి, యట తొమ్మిదిదినము లుంచి
పూజించుచుండురు. ప దేఁ లయమునకు
జేర్చుదురు.

భాద్రపదశుద్ధ ఏకాదశి-“పరివర్తనై కాదశి”

కార్తికశుద్ధ ఏకాదశి-“బోధన (మేల్కాల్పు)
ఏకాదశి” “ఉత్థానై కాదశి” యనియునందురు.
విష్ణుదేవుని డది నఱకు నిద్రించుచుండి, ఈదినమున
మేల్కొంచు నటలు.

మార్గశిరశుద్ధ ఏకాదశి - వైతరణీనదీ తీర
మందలి యజ్ఞనరాహత్రేతిమున (Gagpur)
యజ్ఞనరాహైకాదశీవృత్తి మొనర్చి (కపిల)
గోదాన మొనర్చును.

మార్గశిర బహుళ ఏకాదశి- “ఉత్పన్నై కా

దశి”(ఉత్పన్నమయుని భార్య)కాక్తికమార్గమున
మాసములయొక్క ఉభయపక్షముల ఏకాదశి
లయందు “శుక్ల కృష్ణైకాదశీవ్రత” మొనర్తురు.

పుష్య శుద్ధ ఏకాదశి- “వైకుంఠైకాదశి”.
దక్షిణ దేశమున కావేరీ క్రింగ ఊత్తిమున,
వైకుంఠద్వార మనంబును నొక పవిత్ర స్థానమును
తెరిచెదరు. దానిగుండా యోగిస్థు
లసంఖ్యాకములుగ జని, స్వామిని నచ్చింతురు.
ఈకార మట విత్తవంతము గను,
మహాఫలసంధాయకము గను తిలంపఁ బడెడిని.

మాఘశుద్ధ ఏకాదశి - “భీష్మైకాదశి”.
అపుత్రవంతులు సంతానముకొనుట గాంగేయుఁ
డగు భీష్ముని పూజింతురు. ఇది వ్రతము. ఏను
దినములు శరవంజరమున పండుకొని యుండి,
పాండవులకు ధర్మముల నుపదేశించినభీష్ముఁ
డీదినమున ప్రాణముల విడిచెను. ఏకాదశివ్రత
మాచరించి, ద్వాదశి దినమున విష్ణుదేవునకు
తులసీవివాహ మొనర్తురు.

౧౨ ద్వాదశిదినమున సంభవించునవి:—

చైత్రశుద్ధ ద్వాదశి- “వామన ద్వాదశి”
దమనోత్పన్నపూజ.

వైశాఖశుద్ధ ద్వాదశి-“పరశురామద్వాదశి”.
ఈదినమున ౧ వైశాఖ మాసము, ౨ శుక్ల
పక్షము, ౩ ద్వాదశితిథి, ౪ హస్త నక్షత్రము,
౫ వృశిపాతము, ౬ సింహమున గురు డుండుట,
౭ సింహమున కుజుఁ డుండుట, ౮ మేష
రాశియందు సూర్యుఁ డుండుట సంభవించుచో
“పాశ ద్వాదశి”యనిపేరు. మాధవపూజ యట్టి
తత్తి మహాఫలప్రద మందురు.

జ్యేష్ఠశుద్ధ ద్వాదశి-“రామలక్ష్మణద్వాదశి”

జ్యేష్ఠబహుళ ద్వాదశి-“కూర్మద్వాదశి”.

ఆషాఢశుద్ధ ద్వాదశి-“వాసుదేవద్వాదశి”
దధివ్రత మాచరింతురు.

శ్రావణశుద్ధ ద్వాదశి-“దామోదరద్వాదశి”

భాద్రపదశుద్ధ ద్వాదశి-“ఉపేంద్రద్వాదశి”
ఆమలకద్వాదశి, కల్పి-ద్వాదశి, శక్రద్వాదశి,
యసి పేర్లు. ఈ దినమున శ్రీవరాహత్రిము
భవించిన “శ్రీవరాహద్వాదశి” ఇందు వామన
పూజ యొనర్తురు.

ఆశ్వయుజశుద్ధ ద్వాదశి - ‘పద్మనాభద్వా
దశి’ గోద్వాదశీవ్రత మొనర్తురు.

కార్తికశుద్ధ ద్వాదశి-“యోగీశ్వరద్వాదశి-
శ్రీరాధిద్వాదశి” (చిలుకు ద్వాదశి) యని
పేరు. (శ్రీరసముద్రమధనము) తులసీనహిత
లక్ష్మీనారాయణపూజ.

కార్తికబహుళ ద్వాదశి-“గోవత్సద్వాదశి”
మార్గాశ్విశుద్ధ ద్వాదశి-“అంఖండ ద్వాదశి”
“మత్స్యద్వాదశి”.

పుష్యశుద్ధ ద్వాదశి-“సూర్యద్వాదశి-(తివిక్ర)
మద్వాదశి”.

మాఘశుద్ధ ద్వాదశి - “వరాహద్వాదశి -
ప్రహ్లాద ద్వాదశి-తిలద్వాదశి”.

ఘాణశుద్ధ ద్వాదశి-“నృసింహద్వాదశి”.

౧౩ త్రయోదశిదినమున సంభవించునవి:—

చైత్రశుద్ధ త్రయోదశి-“అనంగత్రయోదశి”

చైత్రబహుళ త్రయోదశి-ఈదినమున శని
వానిము శతభిషనక్షత్రము, శని శతభిషమున
సుండుట సంభవించుచో “మహావారుణిత్రయో
దశి.” ఇది చుర్ర భయోగము వ్రతము.

ఆషాఢశుద్ధ త్రయోదశి- “జయపారలీలవ్ర
తము”.

శ్రావణశుద్ధ త్రయోదశి-శనివార మగునేని
“శనిత్రయోదశి” పవిత్రదినము.

భాద్రపదశుద్ధ త్రయోదశి-ఘూర్జర దేశమున
“గోర్ఖత వ్రత” మొనర్తురు.

ఆశ్వయుజశుద్ధ త్రయోదశి- దక్షిణ దేశమున
“అశోకతిరాత్రివ్రత” మొనర్తురు.

కార్తికశుద్ధత్రయోదశి, కార్తికబహుళత్రయోదశి- ఈ రెండుతీకులు శనివార మయ్యేనేని “శనిత్రయోదశి”.

మార్గశిరశుద్ధత్రయోదశి-“అనంగ త్రయోదశి” శివపూజా వ్రతము.

౧౪ చతుర్దశిదినముల సంభవించునవి :—

చైత్రశుద్ధచతుర్దశి “భూతచతుర్దశి” భూతములు గాత్రీయందు భ్రమించి తిరుగునని, తొల్లింటికాలమున భూతబలినిచ్చుచుండి. “శివచతుర్దశి” వ్రతము.

వైశాఖశుద్ధచతుర్దశి - “నృసింహజయంతి” ఈదినమున సాయంకాలమున స్వాతినక్షత్రము సంభవించి, సోమవార మగునేని ఘూర్జరదేశమున కదళీవృక్షసహిత ఉమామహేశ్వరపూజ నొనర్చి మహాపవిత్రీకరించుముగ నెఱతురు.

భాద్రపదశుద్ధచతుర్దశి- “అనంతపద్మనాభచతుర్దశి” వ్రతము. తిరువాన్కూరునందనంతిపద్మనాభస్వామి దేవస్థానమున నిది విశేషముగ జరుగును. ఇంకను ఘూర్జరదేశమున “కదళీవ్రత” మొనర్తురు.

ఆశ్వయుజశుద్ధచతుర్దశి-“అవమచతుర్దశి”.

ఆశ్వయుజబహుళచతుర్దశి-“నరకచతుర్దశి” నరకాసురుని చాముండిదేవి నశించిన జాపకార్థపుపండుగ. ఈ దినమున స్వాతీనక్షత్రము సంభవించును.

కార్తికశుద్ధ చతుర్దశి - “పాషాణచతుర్దశి” “వైకుంఠచతుర్దశి” మహారాష్ట్రదేశమున కదళీ వ్రతము.

మాఘబహుళచతుర్దశి- “మహాశిరాత్రి” ఆరటంతీ చతుర్దశి, కృష్ణపక్షచతుర్దశి మంగళవార మగునేని “కృష్ణాంగారకచతుర్దశి”

౧౫ పౌర్ణమిదినమున సంభవించునవి :—

వైశాఖశుద్ధపౌర్ణమి-“మహావైశాఖపౌర్ణమి” (మహాపౌర్ణమి).

జ్యేష్ఠశుద్ధపౌర్ణమి- “వృషభ పౌర్ణమి” నట (వృక్షచ్ఛాయ) సావిత్రీవ్రతము.

ఆషాఢశుద్ధ పౌర్ణమి - “వ్యాసపౌర్ణమి” యతులు వ్యసపూజ నొనర్తురు. స్త్రీలు గోపద్దవ్రతము(విష్ణుపూజ) నొనర్తురు. ఉత్తరదేశములందు కోకిలావ్రత మొనర్తురు.

శ్రావణశుద్ధపౌర్ణమి- “జందెములపౌర్ణమి” యజుర్వేదముల ఉపాకర్మ, యజ్ఞోపవీతధారణము, రక్షాబంధనము.

భాద్రపదశుద్ధపౌర్ణమి- “ఉమామహేశ్వర వ్రతము”.

ఆశ్వయుజశుద్ధపౌర్ణమి-“కాముదీ పౌర్ణమి” కాముదీజాగరవ్రతము. “ఆగ్రాయణ (జాదముల) పౌర్ణమి” జాదములు, పాచికలాటలు ఆడుదురు. అనతిక్రాంత మగునేని దానఫల వ్రత మొనర్తురు.

కార్తికశుద్ధ పౌర్ణమి- “త్రిపుర (బ్రహ్మలా తోనగా) దహనము” దీపాలపౌర్ణమి. భక్తేశ్వర (శివపూజ) వ్రతము.

మార్గశిరశుద్ధపౌర్ణమి- ద్వాత్రింశద్వితీయము లొనర్తురు.

పుష్యశుద్ధపౌర్ణమి-“తూలాపరీక్షాపౌర్ణమి”

మాఘశుద్ధపౌర్ణమి- మహా(మాఘి)పౌర్ణమి.

ఫాల్గుణశుద్ధపౌర్ణమి- “చోలా (ఉయ్యెల) పౌర్ణమి” హోళిపండుగ, కామునిపున్నమి, మన్మథదహనము

౩౦ అమావాస్య దినము లందు సంభవించునవి :—

ఆషాఢ బహుళఅమావాస్య- “దిశాగారీ వ్రతము”.

భాద్రపదబహుళఅమావాస్య- “మహాలయామావాస్య” (మాలాలమావాస్య)సంతానరక్షణకు కంద, బచ్చలి మొక్కలక్రింద

గారీదేవి నుంచి పూజింతురు. కర్ణాటదేశ స్త్రీలు ఫలగారీవ్రత మాచరింతురు.

ఆశ్వయుజశుద్ధ అమావాస్య- “దీపావళి అమావాస్య” చాముండిదేవి మహానామ సంపాదించిన జాపకారము పండుగ. ఘోరజ్వర దేశమున సంవత్సరాది (మఱునాడు) స్వర్ణాజవటవృక్ష ఛాయను కేదా దేశ్వరుని పూజించి ౨౧ దినము వ్రతమాచరింప ప్రారంభింతురు.

కార్తికబహుళ అమావాస్య- “లక్ష్మీవ్రతం” మార్గశిర బహుళ అమావాస్య- “గౌరీవ్రతం” వ్రతము”.

మాఘబహుళ అమావాస్య- “అశ్విని వ్రతము బ్రహ్మ విష్ణు రుద్ర పూజ.

ఫాల్గుణబహుళ అమావాస్య- “కౌత్తి అమావాస్య”.

అమావాస్యలందు సోమవారము సంభవించు నేని “అమాసోమవారవ్రతం” మొనర్తురు. ఇది సూర్యగ్రహణతుల్యముగా పవిత్రవ్రతము.

సౌరమాససంబంధములు, వారగత, నక్షత్ర గతములునగు ఇతరమైన పండుగలు, పర్వములు, వ్రతములు:—

వసంతి నవరాత్రీములు- చైత్రశుద్ధ పాడ్యమి మొదలు తొమ్మిదిదినములు.

ఇందు వసంతిమాధవపూజ నొనర్చి వసంతోత్సవము లొనర్తురు.

గణపతి నవరాత్రీములు— భాద్రపద శుద్ధ చతుర్థి మొదలు తొమ్మిదిదినములు.

ఇందు మహాగణాధిపతి యగు వినాయకుని పూజింతురు.

శరన్నవరాత్రీములు- వీట్లను దేవినవరాత్రీ ములనియు నందురు. ఆశ్వయుజశుద్ధ పాడ్యమి మొదలు తొమ్మిది దినములు దుర్గాదేవిని బూజింతురు.

మహాలయపక్షము- భాద్రపదబహుళమును మహాలయపక్ష మనియు, పితృపక్ష మనియు నందురు. నృతీతిథులందు మహాలయ శ్రాద్ధ మొనర్తురు. భరణీనక్షత్ర ముంహుళాధియందు భరణీమహాలయ శ్రాద్ధమును, నృతీపాతయోగ ముంహుళాధియందు నృతీపాతమహాలయమును, ద్వాదశియందు యతిమహాలయ శ్రాద్ధమును, చతుర్దశియందు విశ్వక్రమహతిమహాలయ శ్రాద్ధమును, అమావాస్యయందు తిథిమహాలయ శ్రాద్ధమును, జరుగక నిలచిపోయిన మహాలయములును జరిపెనరు. ఆశ్వయుజశుద్ధ పాడ్యమియందు గౌహితీశక్తి మహాలయ శ్రాద్ధము జరిపెనరు. అష్టమి తిథియందునను అందరు జరుపుటకలదు.

మకరసంక్రాంతి, కర్కాటకసంక్రాంతిలు:— సూర్యుడు మకరరాశిగతుం డగుటకు ముందు దినము “బోగి” యనబడును. తర్వాతిదినమగు “సంక్రాంతి” దినమున పిత్రర్చన విధింపబడినది. మూడవదినమును “కను”మందురు. ఇది బలిచక్ర వర్తినిపాలన జాపకార్థము జరిపెడిపండుగ. మకర సంక్రాంతి ఉత్తరాయణమునకు ప్రారంభము.

కర్కాటకసంక్రాంతి :- దక్షిణాయమునకు ప్రారంభము. ఇందునను పిత్రర్చన విధింపబడినది. ఇందు రవి కర్కాటకప్రవేశమున కిరువదిఘటికలకుం బూర్వముగా స్నానమునను, మకరప్రవేశమున కిరువదిఘటికల పిదప స్నానమునను పిత్రర్చన జరుప వలయును.

మంగళగారీవ్రతము:- స్త్రీలకు వివాహమైన దాదిగ శ్రావణమాసమునందలి మంగళవాగముల మంగళగారీదేవి బూజించి, వ్రత మైదు సంవత్సరములవఱకు జరుపుదురు. ఇది సామాన్యగ్రహక్షణకై యొనర్తురు.

వరలక్ష్మీవ్రతము :- స్త్రీలకు వివాహమైన దాదిగ శ్రావణమాసమునందలి శుక్రవారముల, వరలక్ష్మీదేవిని బూజించి, సుమంగలి యై

యన్నంతవఱకు వ్రతముజరుపుచుందురు. ఇది సామాంగల్యమును, విశ్వమును భద్రపఱచుట కైవ వ్రతము. స్వస్థిమును పూజించుచుందురు.

మహాలక్ష్మీవ్రతము:- స్త్రీలకు వివాహమైన దానిగ మార్గశిరమాసమున గురువాకములందు సుమంగళి దేవుమున్నంతవఱకు మహాలక్ష్మీపూజ యైశ్వర్యమును పొందెను పుచ్చుచుందురు. ఈదినములందు కిశిత్తిము (నెలగకాయ)ను విన రింతురు.

నిశితనాగవ్రతము:- స్త్రీలు మార్గశిరమాస మున ఆదివాకములందునను, పుష్యమి లేక రశివస్తమియగుచునను సూర్యునిపూజించి, వడని అవళ్లవదానములను మార్గమే తీసుచు నిశిత (అన్నము) దీపనీ) వ్రతమును జరిపెను. ఈ వ్రతమును అవళ్ల (వడని) భానువాస (ఆదివాకము) వ్రత మనియు పిలుచును. అశివ మును (అన్నము) దీపనీ గాన నిశిత (అన్నము) దీపనీ అక్క- (ఆదివాకపు) వ్రత మనియు పిలుచురు.

వలక్ష్మీవ్రతము:-గంగా యమునాసంగమ మున (వ్రయాగయందు) గాని, తుంగభద్రా నదీతీరమున గాని, ప్రార్థించి వలయు నని చెప్పబడినది. ఇది ఆతీరములందు ప్రాముఖ్యము వహించిన వ్రతము. రవి కర్కటకరాశియగు దుండుతటి శ్రావణమాసమున, శుక్లపక్షమున నీవ్రత మాచరింపవలయునని యందురు. అసంగ ప్రాప్తికి ముందువచ్చు శుక్రవార మ్మివ్రతము నకు యోగ్య మని యందురు. ఇది స్త్రీలు సామాంగల్యరక్షణకై యాచరించువ్రత మని యెఱుంగునది.

సోమవారవ్రతము:-దీనింగూర్చి పెద్దవిధాన మెంతయో గలదు. ఇది పురుషులు, స్త్రీలు, బాలురు గూడ నాచరింతురు. చైత్రమాసము, వైశాఖమాసము, కార్తికమాసము, మార్గశిర

మాసము, శ్రావణమాసము ఈ నెలలు దేవుల కైవ ప్రార్థించి సువాసిమును పొందెను. కాలములమును ఇందు ప్రార్థన మేష్టములు భూమి ఉపరిమిమును పునరుజ్జీవింతు.

పండుగలు-పర్వదినములు ప్రత దినములు-

దిన సూక్తోమహిమము తోలుగుట, పాతకం గల్గిన యభ్యుదయము, లేని పుణ్యచోదలకు సౌఖ్యముల జూపకొనియు సూక్తోమముతో జాతయని నెల గాని, నిశిత యగు నొకపండుముచే గాని, ఏదని నాచరింప బడునూతోమదినములు పండుగ లనబడును.

ఇక వలగొనలముతో నాచరింపబడు దినములు పర్వతీకు లనబడును. వీటిని పవిత్ర దినము లనబడును. ఇవి మహాశివరాత్రి, వైకుంఠవిశాఖ, శరన్నవరాత్రులు మొదలగునవి.

వ్రతదినము లాయూ వ్రతముల నాచరించుటకైవ దినములు. ఇవి అట్లతిద్ద, ఉండ్రముల తిద్ద, సుభాత్పతీయ, నాగులచవితీ, రథవస్తమి మొదలగునవి. హిందువులందు వ్రతములు నుదలకొలది కలనందురు. కాని, యాచరిణ మందు చాల తక్కువగ గానింబడియెడినవి.

భరతి దేశమున నీమూటికిగూడ కార్తికనో గొప్పగనో సుబంధ ముండియేయుండెడిని. గాన కల్పి నివసించుటయే సమంజస మని యటుల వ్రాయుండినది. వాటిని వేర్వేలు తావులందు గాననగును.

పండుగలు ఎందుకు-వరిగడ్డి, గోధుమ గడ్డి, పెక్కు-జాతుల కాయలు, పెక్కు-జాతుల ఆకులు వయస్సుకలుగకపూర్వ మాకుపచ్చని రంగుంగల్గియుండు ననియు, పండినపిదప పసుపు పచ్చరంగుగ మాటుననియు, నెలరెడింగినదే.

ఆకుపచ్చ రంగునం దుండిన (Greens tuff) దానికి రసాయనశాస్త్రమున Chlorophyll) అను పాఠకేతిక నామము నిడియున్నది. అదియే ఆకుపచ్చరంగున నందు వ్యాపించియుండునది. ఆకుపచ్చరంగుయొక్క పరిణామముగ అది ముడిప (ముడిపిన) పదన పసుపుపచ్చ గందు ఏర్పడియేసిని. ఈ రెండురంగులు నొకటి నుండి వేరొకటి కొన్నిటిని గలుపుట కొన్నిటిని దీసివేయుటల మూలమున నుత్పత్తియుగమార్చునగుట రసాయనశాస్త్రపరిచయము గల కెల్లరిటు దెలిసినదే. ఆకులును ఇట్లే సూర్యరశ్మి సహాయమున వాతావరణపు వాయువునుండి కార్బోన్-డి-ఆక్సైడ్ ను పీల్చుకొనుచుండునంత కాల మివి ఆకుపచ్చరంగుగ నే యుండెడిని. అత్తరినే Chlorophyll వాటియందుండి దాని నిజస్వభావమును ఆకుపచ్చరంగు బదర్శించుచుండెడిని. లేతపరువున వానిని గోసిన అఫక్ష స్థితియందున్న ఆపదార్థ మొడ కెడి, నీటంగుల్ల వేర్వేలువికారపురంగులుగ మాటిపోవును. పక్షస్థితినిగదినకతన నదియే పసుపుపచ్చరంగుగ నూటిపోవును. అత్తరి కోసిన నెడియు, నారంగు మార్క నిలచెడిని. ఆకులును నిట్టిస్థితికే పాల్పడును. గంక మొదలగు పచ్చగడ్డియు నిట్ల పరిణమించెడిని.

పందికి పన్నీరుగిండి యేల?—
ఆంధ్ర లోకోక్తి.

పంది బురద మెచ్చు పన్నీరు
మెచ్చునా?—ఆంధ్ర లోకోక్తి.

పందోధ్యత గోత్రము— అగస్త్య ఉప
గణము చూడుడు.

పంధార్పూర్-పాండురంగక్షేత్రము—
ఇది మహారాష్ట్ర దేశమునందున్న సుప్రసిద్ధ విష్ణుక్షేత్రము. పంధార్పూరు పట్టణము గోల్
ఇండియ స్పెసెస్సలూ రెయిల్వే, బొంబై రాయ

చూరులైను (బ్రాడ్జి) కురుడ్వాడీసాధిమిఁదు
గా, బార్సీలైటు రెయిల్వే (టాత్తూరునుండి)
ఖురుడ్వాడీ మిరాజులైను పైనున్న తావు. కాని
పెక్కింపు యాత్రాస్థలు పలుతావులనుండి
మోటార్లపై నను, బుడ్లపై నను, పోవుట కలదు.
ఈ సుప్రసిద్ధ యాత్రాస్థలమున కనుదినము
లండ్లోవలదిములుగ భక్తు లగు దొంచుచు నేగు
చుంట క్షేత్రము పట్టక కిటకిటలాడుచు నిలుకు
గ నేయుండెడిని. దీనిప్రసిద్ధి దేవస్థానమునుండియే
గాక, ఇట భక్తి పల్ని తరించిన భక్తులనుండి
యధికమని తోచెడిని. అట్టివారిలో వుండలికు
డు, జానబాయి, నామదేవుడు, తుకారామ్,
కాన్హోపాతుని, చోకమేధుడు, జానేశ్వరుడు,
ఏకనాథుడు ముఖ్యులని చెప్పుదురు.

దేవునకు పాండురంగ వితల్, లేక విఠోబా
యని పేరు. ఇట భక్తులు దేవతావిగ్రహమును
స్మరించుటయెగాక, గాగిలించుకొని భక్తిపార
వశ్యమునఁ దనరు నాచారముకలదు. విగ్రహ
మిసుక రాతితోఁ జేయబడినది. (పాండుర
మనిన ఇసుక యనియు, అంగ మనిన శరీర
మనియు నర్థములు.) కీ. వె. పదునాల్గవ
శతాబ్దమున జీవించియుండిన వుండలిక మహా
భక్తుండును, నామదేవుండును, ఈ దేవస్థాన
ప్రసిద్ధి నెక్కువగ వ్యాపింపఁజేసి రందురు. నామ
దేవుం డిట వసింపలే దంట. ఇట కొకమైలు
దూరమునఁగల గోపాలపురమున వసింపుచుండె
నంట. కాని, యా మహాభక్తుండు తనశిష్యుల
నర్పించి, తన శరీరమును దేవాలయద్వారమున
కరుగుమెట్లక్రింద పాతున టానర్చె నంట.
దానిపైనుండి నడిచి లోని కరుగుభక్తుల పాద
రేఖలు తనపైనుండ, నాయన వాంఛించెనంట.
అట్లే చేయబడె నని తలంపబడుచున్నది. ఆ
ప్రక్కగనే ఆ మహాత్ముని విగ్రహముంచబడి,
దానిం దొలుత పూజించి మొక్కియే ప్రధా

దేవాలయములోని కరుగుట యాచారమై యున్నది. భక్తులకోర్కెలం దీర్ప పాండురంగ విఠలుఁ డిట సంసిద్ధుడై యుండుననియు నొక బలమగు పోతీతి భక్తులయందు కలదు గాన, తమవినతు లొనర్చి వెనుక నేతెంచు భక్తుల కిటుకు లేకుండ నేగవలయు నందురు. ఇట నామాధ కార్తిక మాసముల ఏకాదశులందు గొప్ప యుత్సవములు జరుగును.

పంపానది — పంపానదీ నాముకడనున్న యొక చిన్న నది. జలధారంబోలు చిన్న కాల్య తుంగభద్రలో సంగమించును. (పంపానదీ వరము చూడుడు.)

పంపాపురము — ఇస్పాని బింధాచో అనం బరంగుచు, పొద్ధాచలవాసినీ దేవీవీర మున్న తావునకు తొల్లింటిపేరు పంపాపురము. ఇది సంయుక్త రాష్ట్రములందు, మీజాపూరు పరిసరముల, గంగాతీరమునందున్న షేల్సము. శక్తివీరము.

పంపాసరోవరము — జీర్ణ విజయనగర మున కవ్వల తుంగభద్రానదిదాటి, ఆనేగొంది పరిసరములనున్న పవిత్రసరస్సు. ఋష్యమూక పర్వతముకడ నున్నది. పంపాదేవి పార్వతీదేవి యొక్క వివాహతూర్పర్య తపోవస్థ యని చెప్పఁ బడినది. ఇందు సీతాదేవి జలకములాడె నం దురు. పంపాక్షేత్రము (ఇప్పటి హంపి) విరూ పాక్షేత్రముతో సంబంధము గలది. (పంచ పవిత్రసరోవరములు చూడుడు.)

పంపాన్ లానోస్ -- (Pampas and Llanos) దక్షిణలమెరికా దేశములం దరణ్య ములచే నాక్రమింపఁబడని బయళ్లకు పేరులు. (Land portions చూడుడు.)

పక్కి చెట్టు—**లా. Tamarix gallica, Trophis aspera, ఆంగ్ల. Tamarisk.**
పం. ఝావుక, పిచులకి.

దీనిని పోక్కి-చెట్టునియు ననుట కలను. పాలుండు చెట్టు. దీనిపాలు కాలిమడమపగుల్లి కును, చర్మముపై నొక ఊడిపోయిన తావులు దునను అంటించిన మాను ననియు, కుండపట్టి కలిసిపోవు ననియు, కుచ్చివ్రణముల ముటికిం బాపి శుభ్రపఱచి మాన్మట్టజేయు ననియుఁ దీని చెక్కెడి యాయమునందును నివేగుణములు కలవనియుం తెప్పఁబడినది.

పక్షగ్రహణము—గ్రహణములు చూ.

పక్షచ్ఛద్రతిథులు— కృష్ణ పక్షముః చతుర్థి, షష్ఠి, అష్టమి, ద్వాదశి, చతుర్థి.

పక్షములు — శుక్ల లేక శుద్ధ పక్ష మనియు, కృష్ణ లేక బహుళపక్ష మనియు, నొక్కొక నెలయందు రెండు పక్షములు. శుక్ల పక్షము- శుద్ధపాడ్యమి మొదలు పౌర్ణమికడవఱ కును, కృష్ణపక్షము బహుళపాడ్యమి మొద లమావాస్య కడవఱకును నుండును. శుక్లపక్ష మున రాత్రులందు చంద్రిక (వెన్నెల) గోళాకు రో జభివృద్ధి నందుచు వెలుగు గల్గి యుండుం గాన, శుక్లపక్ష మని (శైలనిభాగ మని) యు, కృష్ణపక్షమున రాత్రులందు చీకటి యభివృద్ధి యగుచు, రాత్రులంధికారబంధురమై యుండుం గాన కృష్ణపక్ష మని (నల్లనిభాగ మని) యు పేర్లు గల్గెను.

పక్షవాతము—ఆంగ్ల. Paralysis. శరీ రముయొక్క సగముభాగమున కాలుచేతులందు వ్యాపించి, వాల్లసరముల నత్తువు లేకుండఁజేసి, పడఁజేయు రోగము. ఒక్కొకతటి మూతిని వంకఱపోఁ జేయును. ఇది నరములరోగము.

నరములబలహీనత నెఱిగి, రోగము బల పడకపూర్వమే తేనెను లోని కిచ్చుచు ధాతువు క్షీణింపకుండఁ జేయుటవలన నీరోగమును నిరో ధింపఁదగు నని చెప్పఁబడినది.

ఈలోగ నుంకుంచినతోడనే పక్షిశకునము లోని కిచ్చుట, లేక పక్షిశకునముల కొరత మిచ్చుట కానివలయునని నచానునని యుదును.

పక్షిత్విము— పక్షిశకునమున చెంగి ల్పట్టునుండి నుంచుబొటను పక్షిశకునమున తిరుగుచున్నప్పుడు ముక్కుననున్న పక్షిశకునమున వేదగిరి యనునది ముక్కుననున్న గ్రామముననున్న పక్షిశకునము పక్షిశకునమున, బిడ దేవాలయమును కలదు. ఇట్లే కెక్కుటకు మెట్లు కలదు. కొలీలు చుక్కను. వేదగిరి నొక చురుకున నొక గురువలయుం దొక చురుకున చురుకునను. దానిని పక్షి త్విమునును. ఇట్లు పక్షిశకునము లోనివచ్చుట లేదు. రెండుచురుకులు కాష్టాకాలము కాంగానే కొండచురుకుల వచ్చుచున్నను. అట్లు నదివలకె పాయనము నుండి వేచి యుండిన పుడార (అచ్చుకుండు) మాపాయనము నా రెండు పక్షులకుం దివలించును. పక్షులు రెండే వచ్చుటయు, తప్పకవచ్చుటయు, పక్షులమునకు వచ్చుటయు నాశ్చర్యకరమై యుండును.

పురాణములందీపక్షులుశాపమందిన ఇద్దరు బలిషులని చెప్పబడినది. దేవాలయమునగల శాపనములమేక కిది రెండువేల సంవత్సరముల నుండి యున్నట్లుల తెలిసెడిది. కొండైన తిరుమల పొక్కమ్మాణి (శ్రీగిరి నుందరి) దేవస్థానము విన్నది కలదు. ఈదేవిని పార్వతి యందురు. (నేనపర్యతము చూడఁడు).

పక్షివృక్ష న్యాయము—పక్షియొకకొమ్మ నుండి యెగిరి పోకకొమ్మపై వ్రాలితరి బరువున నూగుచు రెండుకొమ్మలు కదలును. అనగా నదివలకుండి విడినకొమ్మయు, వ్రాలిన కొమ్మయుం గాడ కదలి యూగును. జ్యోతిష శాస్త్రముననుష్ఠగ్రహము ప్రవేశించుతరిని వదలి

పోవుతరిగూడ కొంత చలనము అలబడి కలుగుచుండునని చెప్పటకీన్యాయమువాడఁబడినది.

పక్షిశకునపరీక్ష— కాలవిజ్ఞానశాస్త్రమున వివరింపబడిన పక్షిశకునమున (కాలవిజ్ఞాన శాస్త్రము చూడఁడు).

పక్షిశకున పరీక్ష యనగా దేశమున వాంగలనుభూతముంగూర్చి ఎఱుంగుకొనినవారి పైఁడికంటి శకునమును పక్షిశకునమున నెఱుంగుటకు తోలున పక్షిశకునమున నివసించునట్లుము నెఱింగి దానికడకుం జని ఆ పక్షిశకునము సంభావిత వలయు ననియు సూచించి యున్నది.

1 పుష్పాక్షుల నావృక్షముకడి నిడి మనస్సులను వృక్షము మొనర్చి, పైఁడికంటి బిడిగఁ బట్టిన నన్న సమృద్ధి యనియు, పక్షిశకున స్వల్పవర్ష మనియు,

2 అచెట్టుకడి చక్కెరను, మాంసఖండమును పక్షి కిగవడునట్లు నేలంబెట్టి, అది ఆహారముగఁగైకొని వృక్షము కుత్తిరి మిమ్మని మనంబునం దలంప, నాపైఁడికంటి నివసించునట్లుము నుండి పక్షిశకునము దిగివచ్చి వాట్ల దాకిన శీఘ్రముగ పెద్దవర్షములు గుఱియుచిహ్నముగ నెఱుంగు మనియు,

3 పైఁడికంటి నివసించునట్లుముం బూజింప, నాచెట్టుకొమ్మలనుండి నాపక్షి సమీపమునం గల వాపీకూపతలాకాదులతీరమున వ్రాలి, తన చెక్కలం దీర్చి సొంపున నేగిన నధికవర్షములు త్వరలో రానున్నట్లుల నెఱుంగుం దనియు,

4 పూజాకాలమున పైఁడికంటిపెద్దగ రొప్పి నను, చెట్టునుండి దిగి వచ్చి నేల వ్రాలినను, మ్రానికుడిట్టున నిలిచినను, చెట్టు వీడి యెగిరి యుఱచినను, చెట్టునకు పక్షిశకున మొనర్చి నట్లు లెరిగినను, మూత్రము విడచినను, తప్పక వర్ష యోగము కలుగనున్న పైఱుంగుం దనియు,

౫ పూర్వాదృష్టికాలముల ప్రాణికిని గాత్రైసి, కట్టపైనిమూలము, రెట్ట, విజనరాదనిము, దానిగుట్ట లేనిగ నుండినను దోష మనియు, శిలాన్నము, వడగుడ్డవాన, స్థిమై స్వము గల్గించు ననియు,

౬ పక్షులము లేక పక్షియగునో లేక సోపునో యని తెలుగుకొలుమున గాని ప్రాణి కంటి చెట్టునుండి ఎడమవైపునకు ననుమము, దానిచిత్తానియునగుగుటయు, అగువక కలక కనగ్రుడ్లకై నాల్పుండి కవలకుంటయు (కన న్నన లేకపోవుట) న్నములేని చిహ్నము లనియు,

౭ వన్యపక్షునగుగుటకై ప్రాణికిని ననించు వృక్షమునకు కేగుచుండుట— ౧ ఆగ్నేయదిశ నుండిగానీ, దక్షిణదిశనుండిగానీ, ౩ వాయు వ్యదిశనుండి గాని, ౪ ఆగ్నేయదిశ నుండిగానీ యేమొచి తీర్చుచున్నను, లేకఆదిశల కడగడే నిలచినను క్షేమముగ న్నమునన్పునని యెటుంగుడనియు రెట్టచెనజూచుకాజ్ఞానమున చెల్లెను.

పక్షిశరీర మెగురుటకే యనుకూలము—పక్షులశరీరము తెగురుటకును, మనుష్యులశరీరములు నడుచుటకును స్వేతువలబడి నవి. పక్షిశరీరము వీలగునంత చురుకైన గా చేయబడి యున్నది. అందు Lungs ఉండవలసినంతకన్న పెద్దవియైన అవి గాలిచే నింపబడు వీలు కలదు. అంతియె గాక, దానిశరీరమునందు గాలిచే నింపబడదగిన గుల్లభాగములు పెక్కు కలవు. దానిశరీరపు ముందుభాగము సూదిగ నుండుటయు, వెనుకకుఁ జక్కనివంక గల్గియుండుటయు, ఎగురుట కనుకూలించెడి పద్ధతినే సూచించెడిని. దాని మేని బొచ్చు, రోమములు Water proof గా నుంట, తడి యంటక తడి సినతితీని దులుపుటతో పొడిగానే యుండెడిని.

లేకపోయిన పక్షి నడిసినతితీ బను నెక్క-వలసి యుండును. ఇది దాని Museles ఎగురుట ప్రధాన కార్యముగ దాని శరీరావయవము లతో పోల్చిన కఠిన బలము గల్గి తెక్కులను విప్ప యాడించును నెగురుట టుమిక్కు బడినవి. వీటియందు చాల మూపక్షి శరీరపు భాగా ముంటిని మోయుటకువలయుబలముకన్న మిక్కిలిచెడినది. కాననే ఆ నిట్లుత్తముగా వడితో మోగాటలుగ గాలిలోనికి మునుపన తునుఁ గల్గుచుండును. ఇందుకనేపు అటునిటు నడుచుట చెట్లకొమ్మలపై వ్రాటుటకుమాత్రము నలయుకాళ్ళు రెండు సన్నముగను, గట్టిగను, పట్టుకొన వీలగు కాలివేళ్ళు గల్గియుండును. తోకకుచ్చు ఓడయందలి చుక్కాని వలె పని చేయుచు నిటునటుఁ దిగ్రవ్వట కనుకూలించుచున్నది. కాళ్ళు దాని శరీరము మోయందగన టుండియు శరీరమును మోయఁ గలవియ.

పక్షిశరీరక్షేత్రము—ఆగ్రా, అరెరా భాగ, సముద్రతాప్రములలోని ఆగ్నేయా, లేక కాళి కుమారాడినిలమహా నున్నది. ఆగ్నేయానూని చెబ్బివైశ్వి హారము. ఇట శాంగ్గోనది సర యూసదిని చేరును. ఇటనుండి ఆకలిసివనాహ మునకు శాదానది యనిపేరు. ఆశారదాప్రవాహము పక్షిశ్వాశివక్షేత్రముకడనే కాళినది యందు సంగమించును.

పక్షిశ్వాసము గొప్పపక్షిశ్వాసలిగ నెన్నఁ బడుచు వీరనదప్రాంతముల గ్రామములకు శ్మశానస్థలమై యున్నది. బహుమూలమునుండి శ్వాసము లిటుకుం దేబడుచుండును.

పక్షులదృష్టి మనుష్యులదృష్టికన్న నధికబల మైనది—మనుష్యుడు కొంత ఎత్తగుతావున కెక్కితిన్న గనుంకుక్రిందికించిన కండ్లు తిరుగును. కండ్లు పచ్చబడుట (తాత్కాలికముగ దృష్టి యాగిపోవుట) సంభవించును.

ఇది దృష్టియందలిబలమున కన్న నుగుసంతకంబై నధికమగు యెత్తునుండి క్రిందికి జూచుటవలన గల్గునని పరిశీలనలు తెలుపుచున్నవి. పక్షి యటుల గాక చాల యెత్తున కాకినమునం దెగురు చుండును. అది చూచుదృష్టి తిన్నగ క్రిందికే యుండుం గాని వేరుకాదు. ఏల యన నది యపాయములనుండి జాగ్రత్తం గొనుచుండ వలసియుండునది యైయున్నది. అట్టితరం గూడ మనుష్యులవలె నిలిచియుండక అది యెగురుచు, తెక్కల నాడించుచు, శ్రమనందుచుండుం గాన దానికి కండ్లు తిరుగుట సంభవించ వలసి యుండెడిని. కాని, యటుల జరుగకుండుట దాని దృష్టి మనుష్యులదృష్టికన్న చాల బలమైనదిగాఁ జెప్పందగి యుండెడిని.

పక్షులతెక్కలనుండి(ఈ(క)కలము లూడుట (Birds moulting feathers) పక్షులతెక్కలకడ నుండు ఈ కెకలములు మను ష్యుల నోటివండ్లం బోలినవి. అవి వాటితెక్కల కడల నొకవరుసగను, వాటికింద వేరొకవరుస గను, వాటికి దిగువ నింకొక వరుసగను, ఇట్లు పెక్కువరుసలుగనుండును. అవి ముదిరినకొలది తెక్కలకడనుబయటికివచ్చుచుండును. ఈనడుమ ప్రాంతతెక్కలరిగి, చిరిగి భిన్నమై, పటుత్వముం గోల్పోయి, ఒక్కొక్కటిగ రాలిపోవుచుండ, లోనిది పైకి రామొదలిడుచుండును. ఇవి వాటి రోమములం బోలిన మృతపదార్థమే Dead material) యైనను, దానివలె బలహీనమైనది గాక, లోననే యేర్పడిన బలమగు మృతపదార్థ ముగను, నించుక గట్టిగను నుండునది. ఎగురుట యం దుపయోగించు శరీరావయవముగ నుం దుంగాని, రోమములం బోలి (ఒక్కచలి నాఁపి వెచ్చగ నుంటఁ దక్క) వేరొక నిరుపయోగ పదార్థము కాదు. ఏటట నిది ఊడిపోయి శ్రితవి వచ్చుచుండు నని తలంపఁబడుచున్నది.

కాని, నత్తగుల్లలు, శంఖములు, గన్వలు మొద లగువాటిగుల్లలం బోలి, జీవితకాల ముండునది కాదు. గుట్టములు, గొట్టలు, కుక్కలు మొద లగునవి వేసవియందు బొచ్చు రాల్చి శీతకాల మునకు తిరుగ బెంచుచుండును. వాములు శీత కాలపుకుబుసము (పైసారి)లను వేసవియందు చును.

పక్షులు నీరుతాగవు పక్షులు నీరు తాగవు చూడుడు.

పక్షుకోపరోగము—ఇది నేతిన ర్త్యగత నోగమునకుఁ జేరు.

పగటికలహము పనికిచేటు, రాత్రి కలహము నిద్రకు చేటు—ఆంధ్రలోకొక్క.

పగడపుచట్టు (Coral reef)—పగ డపుచట్టు సముద్రములం దుండునది. తిరుగు గుండ్రముగనుండును. కొన్ని అర్ధవృత్తములుగఁ (Semi circle) గూడ నుండుట కలదు. ఇవి సముద్రమందలి పురుగులవలనఁజేర్పబడి నిర్మిం పఁబడును. ఏబదియవగులకన్న లోతు లేని దియు, జలచలనము లేనిదియు నగు మొరకప్ప) దేశపు నీటియం దివి ప్రారంభింపఁబడి, నీటిమట్ట మునకు రాఁ జేయును. ఏకారణముచేత నైన సముద్రభాగము విపరీత పరిస్థితులకు లోనై, లోతుగ నగునేని, తిరిగి పెక్కి పెంచఁబడును. అట్లే సముద్రభాగము మొరక యగుచోట పగ డపుచట్టు నీటినుండి పైకివచ్చి కనఁబడు చుండె డిని. కొన్ని పగడపుచట్టు లిట్టిపరిస్థితులకు లోనై పెరుగుచు, తిరుగ మొరకయగుచోట చిన్నకొం డలవలె నై యగుపడుచుండుటయుం గలదు.

లోతుసముద్రములందు పగడపుపురుగులు బ్రతుకవు. పగడపు పురుగున కాంగ్లమున “Coral Polyp” అనియెదరు. చట్టు ముదిరిన తావులలోపల పండినభాగము ఎఱ్ఱనిపగడ మగును.

పగడపుతీగచెట్టు - (ఇదితీగనుబోలిన కొంక) లా. Arum colocosta. సం. కిపా తాంగీ, విదురులతా, విదురు లతికా.

దీనిని గువ్వగు త్రిచెట్టనియు నుచును. దీని వేళ్లుఆకులరిసము చెక్కకపోయము చలవ,సమ ఘాతువుచేసి నేత్రదోగముల నివారించి, ప్రమే హము వలన గల్గిన క్షస్తావము నిల్పి, మూత్రోక్తచ్ఛ్రము, మేహదోషముల నాడి, రక్తక్షేత్రము నడంచి, విషదోషము హరించి, నుఖిరోగబాధల నివారించు నని చెప్పబడినది.

పగడము—(పవడము చూడుడు.)

పగడశీలకులగోత్రము—(ప్రాకశీలచూ.)

పగలు రాత్రి (Day and Night) —

(దినారాత్రములు చూడుడు.)

పచ్చ— లా. Smaragdus. ఆంగ్ల.

Emerald. ఫ్రెంచి Emeraude. జర్మను భాష. Smaragdos. సం. మరకతినుణి.

పచ్చ ఆకుపచ్చవర్ణముగల రత్నము. ఇది నవరత్నములలో నొకటిగల జెప్పబడినది. పచ్చ నాంగ్ల రసాయనశాస్త్రవేత్తలు Beryl సముదాయమున నిది యొకటి యందురు. Beryl పనము జర్మనుపద మగు Beryllos నుండి కల్గినది. Emerald, Aquamarine, Morganite, Euclase అన్నియు Beryl సముదాయమునకుం జేరినవని యాంగ్ల విజ్ఞాన సర్వస్వమునందు చెప్పబడినది. అందు పచ్చను “Beryl” అనుచు అందు త్తమజాతికి Gold Beryl అని పేరిడియున్నారు. అది పరిశుద్ధమైన పనుపుపచ్చ ధాతువులు గల్గిన ఆకుపచ్చ రాయి గను వివరించి, దాని కింకను Chryso beryl అని ప్రత్యేక నామ మిడిరి.

రసాయనశాస్త్రవేత్తలు “Berylను Silicate of Beryllium and Aluminium”

అనెదరు. ఇది ఊరి ల్వర్వతము లందునను, హంగేరీ జైల్లో దేశము లందునను లభించునని చెప్పబడినది.

పమనాటవ శతాబ్దమునకు పూర్వకాలము నందు మన భారతదేశమునుండి ఐరోపాదక్షిణ దేశసీమలకు పచ్చలు వెనిషియన్ వర్తికులే నాక ఇతరవర్తకులు గూడ నెగురుతి చేయుచుండుట ను ప్రసిద్ధమే. కాన, భారతదేశవాసు లనాదిగ పచ్చలు గల్గియుండి రనుట నిస్సంశయము. తరుచాత పమనాటవ శతాబ్దమునుండియు స్పాని యా దేశస్థు లీవర్తకమును బలపఱచుకొనిరి. బైబిలునందు వివరింపబడినది పచ్చకా దనియు, Carbuncle అను మణి యనియుం గొందఱు పరిశీలకులు జెప్పుచున్నారు. తొల్లింటికాలమున Upper Egypt నందీగను లుండె ననియు, క్రియోసాత్రా కటనుండియే పచ్చలు లభించె ననియు నందురు. పచ్చ స్వచ్ఛమై గాఢమై యుండునట్టి చక్కని రంగు గలది శ్రేష్ఠము. దీనికి ‘గరుడపచ్చ’ యనిపేరు. గరుడ పచ్చ విషదోషముల హరించు నని వాసుక గలదు. పచ్చలు రంగు తక్కువ యైనను, లోన మేసుముబోలు పొరలున్నను దోషము లనం బడును. మంచిపచ్చకు వజ్రమునకన్న నెక్కువ విలువ కల దుచును. పచ్చలభస్మము రాజ యక్ష్మ, పాండువు, మూలవ్యాధి, నన్ని సాతము, ఉబ్బుజాడ్యముల నివారించు నని చెప్పబడినది. (రత్నములు చూడుడు.)

పచ్చ పొడుచుట (Tattooing) —

పచ్చపొడుచుటనవనాగరికపుపద్ధతులకాక్షేపణార్హమో యనునట్లుండును. కాని, జాపకమునకు లొంగని తొల్లింటికాలములనుండి పలు దేశముల వ్యాపకము నంది యుండెను. నేటికిని వ్యాపక మునందున్నదియే

తొలుదొలుత భారతదేశమున సౌందర్యా

ధిక్యమును గాంక్షించి, నుదుట చిన్నదిగ నొక పచ్చబొట్టు పొడుచుచుచార ముండును. బైబిలు నందు ప్రాతగ్రంథము (Old Testament) నందు యూదులకు పచ్చబొట్టు నిమేధింపబడినది. ఐరోపా దేశములందు హైనికలు చేతుల ను వివిధాకారముల పచ్చ పొడిచి పరికిన చుండెడి నేటికిని ఐరోపా హైనికలు కిది సామాన్యము గనే యున్నది. ౧౮౮౦ ప్రాంతముల వాగ్దా హైనికలు తప్పించుకొని సాతీయీయవారికిని, దుష్ప్రవృత్త గలవారికిని D. అక్షరము గాని, B. C. అక్షరములు గాని పచ్చపొడిచి మైల్ల కగలపట్టు చేయుట శిక్షగా నిర్ణయించెను. కొన్ని భాషలవారు తమ బాతీశాసన అస్థులను గుర్తున పచ్చపొడుచుకొందుటయు, అపవిత్రముల వసించు మూఢులకు ననాగోతులు, తనవలె భయపెట్టుటకు వెట్టివికారములుగ, భయంకరముగ మోముల పచ్చ పొడిచుచు నొ

పచ్చరంగు (కొన్ని చూపుటపనులు) తమ శరీరమున చిన్ననూదితో లోతు లేని గంధము లొనర్చి, యందు రంగు జొప్పించి మానుటచే “పచ్చ పొడిపించుకొనుట” యను పేరు గల్గెను. ఇం దైరోపావారి పచ్చ పొడుచుటయందు ఆకు పచ్చయే గాక వేర్వేరురంగు లుండును.

పచ్చాకు చెట్టు— ఆకు తెండినను ఆకు పచ్చరంగు దీనికి నిలిచియుండను కాన, పచ్చా కని పేరందినది. దీనింగూర్చి యంతగా తెలియదు. దీనియాకులు మాత్ర మెల్లచోట్ల అంగడులందు లభించెడిని. ఇది పరిమళమునకుఁ గాను వాడబడు చున్నది.

కపాయము జీర్ణశక్తి నధికపఱచును. చూర్ణముగాని, కపాయము గాని, కఫదోషమును, వాతదోషమును హరించు నందురు.

పచ్చాయనిక గోత్రము — నిధన గణము చూడుడు.

పటంగిరి— పాండవుల స్వర్గారోహణ స్థానము. (గంగాతది చూడుడు.)

పటనశిష్ట (పటనమశిష్ట) గోత్రము— (చూడుడు.)

పటములందుండు డిగ్రీ గీతలు— (Latitude and Longitude) భూగోళమును గాని, ఒక దేశపు పటము గాని చూడఁ గనే నిలువుగను, అడ్డుగను గీతలుండుటయు, వాల్లకడల సుఖ్య లంఘనములు గాననగును. భూగోళ పటము (Map of Hemisphere) నందును గీతలతెక్కి నెఱింగినచో నన్నియుఁ దేలు తెల్లనుచున్నది. ఇవి పటమునను నొక దేశములొలలనని చెప్పెడిని. ఒకపటమునదలి అడ్డు గొలుకకు తూర్పునడమరిలకు Longitude అనియును, నిలువుకొలలకు ఉత్తర దక్షిణములకు Latitude అనియును జెప్పబడుచున్నవి.

భూమియందొకగోళార్ధపు (Hemisphere) పటము పరిశీలించుము గాక. ఇందలి భూమధ్య రేఖ (Equator) గోళార్ధమును ఉత్తర దక్షిణ భాగములుగ విభజించుచుండెడిని. దీనిని మూలముగ నిర్ణయింపటయు, నిలునుండియొలలతగీతలు ప్రాంత మగుటయు, దీనిని నున్న గీతగ నెన్నుదురు. భూమధ్యరేఖాస్థానమున భూమి ఒక్క చుట్టుకొలత ౨౪౯౦౦ మైళ్ళుగ లెక్కింపఁ బడినది. ఇంక నీభూమధ్యరేఖ కుత్తరముగ తొంబదిగీతలును, దక్షిణముగ తొంబది గీతలునుగీయుదురు. ఈగీత లన్నియు భూమధ్యరేఖవలె భూమిని జుట్టియుండునవియే. వీల్లకు డిగ్రీ లనిపేరు. తొంబదియవడిగ్రీ ఉత్తరధ్రువము మధ్యగను, దక్షిణధ్రువముమధ్యగను నరిహద్దుగ చుక్కలు (Points) గ మాత్ర ముండెడిని. అనగా నీడిగ్రీ లావరించుతావు లేదనియు, ఇది ప్రదేశమాత్రమే అనియు నెఱుంగునది. తక్కిన ౮౯ డిగ్రీలగీతలు భూమధ్యరేఖ కిరుదెసలను

ఉత్తరమున ఉత్తరధ్రువమునందలి ౯౦ వ డిగ్రీ హద్దుదనుకను, దక్షిణమున దక్షిణధ్రువమునందలి ౯౦ వ డిగ్రీహద్దు దనుకను, మధ్యమధ్య నర్హస్థలములందనుకను, భూమిని చుట్టుకొని యుండును. ఈ గీతలకు "Parallels" అని పేరు. ఇట్లు ఉత్తరధ్రువము (North Pole) నుండి, దక్షిణధ్రువము (South Pole) కడకు ఈ క్రేస్తురు కాక నూటయెనుబది డిగ్రీలని యెఱుంగునది.

ఇట్లు ఉత్తరధ్రువమునుండి దక్షిణధ్రువపు కూడిక స్థానముగు తొంబదియవ డిగ్రీ స్థానము గుండా భూభాగమున కన్వలి కేంద్ర భూమిం జాటి, సగ నుత్తరధ్రువమునందలి తొంబదియవ డిగ్రీ స్థానమునకు జేరుకొనునట్లు నిలుపుడిగ్రీ గీతల నిరువది నాల్గింటిని గీచెదరు. వీటలకు మెరిడియన్స్ అని పేరు. ఈ మెరిడియన్ మెరిడియన్ మధ్య పదునేను డిగ్రీల పరిమాణ ముండును. కాన, నిల్వడిగ్రీగీతలు మొత్తము (15 x 24) మూడువందల యెఱువది యని యెఱుంగునది. పదునేను డిగ్రీల కొకటిగ నిరువదినాలుగు మెరిడియన్ గీతలను మాత్రము లిఖించుట గంటల సౌకర్యమున కని యెఱుంగ వలయును.

లాటిన్ భాషయందు Meridies అన మధ్యాహ్న మనియర్థము. కాన, మన మెరిడియనుకును అదే యర్థము. మధ్యాహ్న మన దినమందలి సగము కాలముగా నెఱుంగునది. అప్పుడు సూర్యుడు సరిగాఁ దలపైఁ గాన్పించుటయు, మననీడ మనశరీరమునందే సరిపోవుటయే గాని తూర్పునకుం గాని పడమరకుం గాని వ్యాపింపక యుండు కాలమని యెఱుంగునది. ఇందెఱుంగఁ దగినది ఏ మెరిడియన్ నిల్వడిగ్రీతపై సరిగా తలపై సూర్యుడుండునో ఆ మెరిడియన్గీత పొడవునను సూర్యుడు సరిగా పైననే గన్పించుటయును, ఆగీతపై నుండు అన్ని తావులందు అప్పుడు మధ్యాహ్నమే అయి యుండుటయు సంభవించును.

భూమి తనకుఁ దాను గిరిగిరి తిరుగుచుండు తటి ఇరువదినాలు మెరిడియన్ రేఖల దాటి, మొదటి కేగుతటి, నిరువదినాలు గంటలకాల మగును గాన, నొక మెరిడియనునుండి తర్వాతి మెరిడియనుపైకి సూర్యుఁ డగువడుకాల మొక గంట యగును. ఇట్లను మెరిడియన్ గీతల మధ్యనుండు పదునేనేను, డిగ్రీలలో నొక డిగ్రీ పైనుండి వేరొక డిగ్రీపైకి సూర్యుఁ డగువడుటకు నాలుగు మినిట్లకాలము వట్టును.

భూమి తనకుఁ దాను గిరిగిరి తిరుగునప్పుడు సూర్యున కెదురుగ నుండు భూమధ్య రేఖా (Equator) ప్రదేశమున భూమిచుట్టుకొలత ౨౪౯౦౦ మైళ్ళుండును గాన, మెరిడియన్ మెరిడియనుల మధ్య ౧౦32 మైళ్ళ నాలుగు ఫర్లాంగుల దూరమును, డిగ్రీ డిగ్రీల నడుమ ౬౯ మైళ్ళ ౧ ఫర్లాంగు 23 గజములు ౧ అడుగు దూరమును ఉండెడిది. ఇట్లనుటవలన భూమధ్య రేఖకడ భూచలనము మినిటున మై. ౧2 ఫర్లాంగు. ౨ గజ. 23 అడు. ౧ అని తేలుచున్నది.

పటల గోత్రము లేక పాటల గోత్రము—
(అగస్త్య ఉపగణము చూడుఁడు.)

పటిక—లా. Alumen. అంగ్ల. Alum. సం. స్ఫటికా, స్ఫటికాత్మా, స్ఫటికాఠి, స్ఫటికోపలి, స్ఫటి, స్ఫాటిక, స్ఫాటికోపలి, స్ఫుటికా.

ఇది Double sulphate of Potassium and aluminium అని చెప్పఁగఁడ్రమతముగాని సరిగాఁ జెప్పవలయు ననిన Alum సంఘమునకుం జెందిన పటికలలో నిది యొకటి. (Amember of Alum group) అని చెప్పవలయును. మనదేశమున అంగడులలో దొరకు పటికను, మనము దేనిని పటిక యని పిలుచుచున్నామో ఆపటిక నిజముగ Potassium

Alum ఐయున్నది. Sodium Alum, Ammonium Alum మొదలగు పటిక లనేకము లింకను గలవు. ఈ జాతిపటిక లందు ఇతరసహజములు కొన్ని చేరియున్నను అల్యూమినియము తప్పక యుండితీరును. అర్ధ స్వచ్ఛత గల్గి, అన్నిజాతుల పటికలు నొకేరీతిని గన్పట్టెడివి. గనులనుండి యెత్తబడిన పటిక మూలమునకు Alumite అనియు, Alum Stone అనియు నందురు.

ఇంకను Alum Shale, Alum Schist, Bauxita, Cryolite అను పదార్థముల నుండియు పటిక చేయుదురు. పటిక ముఖ్యముగ రంగులందు కలియును. కాగితములు చేయుతఱి పటిక దానిని పీల్చుకాగితము కాకుండఁజేయుచు దానియందలి రంధ్రాణువులు కప్పివేయును. వర్షమునందు తడిసిపోక నీటిని నిరోధించుబట్టలను (Water & Shower proof Cloth) చేయుతఱి పటిక ఉపయోగించును. ఇంతయేల? ఛాయాపటములు తీసి కడుగుటయుం దగ్గికి గాలక నిరోధించి నిలుచునట్లు చేయుపనులందు Plaster of Paris తో బొమ్మలు మొదలగువాటిని జేసినతఱి వాటిని గట్టిపఱచుట కును, తోళ్లు బాగుచేయుటయుందును పట్టణము లందు ముఠిఱిబాగాలను శుభ్రపఱచుటకును బుర దనీటినుండి బురదను విఱచి శుభ్రపఱచుటకును నీటిని మృదువు పఱచుటకును, అనఁగా నబ్బు కరగఁగఁగనీళ్ళను మృదువుపఱచి కరగుచున్నచేయుటకును, ఇంక నెన్నియో పనులకును పటిక యుపయోగించును గాన విలువ గల్గియున్నది.

పటిక విషములను విఱచు ననియు, రసపు పట్టు విఱచు ననియు, పటిక కరఁగించిన నీరు కండ్లలోఁ బోసిన నేత్రోరోగములు, కండ్లయెఱువులు, కండ్లకలక నివారణ మగు ననియు, నోట పుక్కులించిన నోటిపూత, గళరోగములు నివ

రణ మగు ననియుఁ జెప్పఁబడినది. పటికకు నెయ్యి నిలుగు డని చెప్పఁబడినది.

పటికపంచదార పరిశ్రమ—పటికపంచ దారయు పంచదారలలో నొకపంచదారయే. దీని నాంగ్లమున 'Sugar candy' అనియెదరు. నీటియందు పంచదార చేర్చినఁ గరఁగి పోవును. ఉడుకుచున్న నీటియందు పంచదార చేర్చుదురు. పంచదార అధిక మైనచో నీటి యందు శుభ్రముగ పలుచనై కరఁగదు. అట్టి స్థితిని జాగ్రత్తగ నీక్షించుకొనుచు, ఉడుకునీటి యందు తెల్లచక్కెరను అధికముగాకుండ పోయఁ దగినంతకు తక్కువగాకుండఁ బోసెదరు. కరఁ గినతఱి సవరిశుభ్రత కలదేని తీసివేసెదరు. లేకున్న వేడి చల్లారకుండ నడియఁ గట్టుదురు. ఆ వేడిపాకము నచ్చులందుఁ గాని, కఱ్ఱపైఁ బోలువంబడిన గుంటలందుఁ గాని, పోసి చల్లార నిత్తురు. చల్లారి బిగిసిపోకుండ నాయచ్చులలోని పాకములోనికి దారములు చొనిచి బిగియఁజేసి గట్టిపడినపిదప నవి ప్రేలాడఁదీయుదురు.

ఇది పటికంబోలి యుంట పటికపంచ దార యని పేరయ్యె నందురు. కాని, పటికతో నేనంబంధమును దీనికి లేదు.

పటిరవాయురోగము— ఆయుర్వేద వైద్యశాస్త్రమున సంధివాయువునకుఁ జేరు.

పట్టత్రయము (త్రిపట్టాలు) — ఆయుర్వేద వైద్యశాస్త్రమున కాచలవణము, బిడాలవణము, సైంధవలవణము వీట్లకు పేరు.

పట్టాత్తమము— ఆయుర్వేద వైద్య శాస్త్రమున సైంధవలవణమునకుఁ జేరు. ఇది లవణములం దుత్తమలవణ మని భావము.

పట్టణే విద్యమానేపి గ్రామే రత్నపరీక్షా— ఇది సంస్కృతభాషయందలి లోకోక్తి. "పట్టణము దరినుండఁగా పల్లెయందా రత్నపరీక్ష" అనిభావము.

పట్టమట్ట సోమనాథ కవి— ఆంధ్ర కవులలో నాథునికులలో నొకఁడుగఁ బరిగణింపఁబడినవాఁడు. ఆఱువేల నియోగి బ్రాహ్మణుఁడు. తొడిమేరు వేంకటరాజు.

స్కాంద పురాణములలోని సూత్రసంహిత సాంధ్రపద్యకావ్యముగ రచించి చిక్కనవోలి కామారెడ్డి కంకిత మొనర్చెను.

పట్టమెట్ట సరస్వతిసోమయాజి కవి ఆంధ్రకవులలో నాథునికులందుఁ బరిగణింపఁబడినవాఁడు. ఆఱువేలనియోగి బ్రాహ్మణుఁడు. హరితసగోత్రము. తొడిమేరు పెదిరాజు. తాత పేరు పోతరాజు. కవి శివతెంక గౌరనారాధ్యుని కడ విద్యాభ్యాస మొనర్చినఁడని చెప్పకొని యున్నాఁడు. ఈతని తొడితాతలు కవులనియు, అగ్రజుఁడు రఘునాథసోమయాజి యోగాభ్యాసి యనియు, తలి పేరు మాంబ యనియు, ఈతనికి బాలసరస్వతి యను విరుద ముఁద సనియు, ఇతఁ డగ్ని సామ్రాట్రి యనియుఁ జెప్పఁబడినది.

రచించినది పృథుచరిత్ర మనుప్రబంధము. ఇది వత్సరామభీమేశ్వరస్వామి కంకితముగ నమర్పించెను. శబ్దాలంకారముల విన్యాసమున నీతఁ డెక్కువ పటిమ గలవాఁడు.

పడవలు—(ఓడలు చూడుఁడు.)

పడాలు—కడు మన్యప్రదేశములందు గ్రామాధికారులకు “పడాలు” అని విరుద నామము. వీరు చాల పలుకుబడి కలవారుగ నుందురు. ఇది ప్రభుత్వోద్యోగపు టధికారనామమేయని తలంపరాదు. ధనము, పలుకుబడి, పెత్తనము గలవా రందరు పడాలనిపించుకొందురు.

పడిసెము పదిరోగాలపెట్టు—ఆంధ్రలోకోకి.

పతంగిచెట్టు — లా. Caesalpinia Sappan. ఆంగ్ల. Sappan wood, Brasi-

letto. సం.పతంగి, పతంగమ్. చందనముజాతి లోని భేద ముదురు. కుచాదన మనియుఁ బేరు కలదట. దీనినికూర్చి యింకను దెలియనగును.

దీని మౌనమెక్కఁకసాయము స్త్రీల ఋతు రక్షమును జక్కఁగ వెడలించుచు నిరోధములఁ బాపునని చెప్పఁబడినది.

పతంజలిగోత్రము (కపిడిపగణము చూడుఁడు.)

పతంజలి జన్మస్థానము—(గొనాథ చూడుఁడు.)

పతంజలి మహర్షి— చిత్రపటములందు పతంజలిమహర్షిచూకారమును ఊర్ధ్వభాగము ఋషిగను, అధోభాగము సర్పముగను లిఖించుచున్నారు. ఈ మహాత్ముఁ డాది నాదిశేషుఁడుగ నహస్రజిహ్వలు గలవాడై యుండె సనియు నందురు. శంకరభగవత్పాదుల (ఆచార్య) పరంపర యనుగ్రంథమునందు,

“శ్లో॥ హరితల్పహరాఘ్నినూపురత్నై ధనసామిత్రిబల్కాణి పుత్రజన్మాః।

జయగోవిందముని సుచంద్రనామా.”

అని చెప్పఁబడి యుంట నాదిశేషునకు విష్ణు దేవునితల్పము, హరుని యంఘ్రినూపురము, భూభారమును వహించి మోయుసర్పము, సామితి (స్త్రీరామునిముగ్ధుఁడగు లక్ష్మణుఁడు), బల్కాముఁడు (స్త్రీకృష్ణుని యన్న), పతంజలి మహర్షి (అత్యసంతోషియందలి ఆత్రేయుని సుతుఁడు), పూర్వాశ్రమమున చంద్రశర్మ (యనుపేరంబుగఁగి సన్యాసము గైకొని గోవింద భగవత్పాదుల డగ్ధుపేరం బరఁగుచు శంకర భగవత్పాదులకు గురుండై తుర్యాశ్రమదీక్ష నిచ్చినవాఁడును) అవతారిభేదములే యనితేలుచున్నది.

పతంజలి తల్లిపేరు కొనికాదేవి. ఏమరచించి నవి మనోవాక్కాయముల పరిశుద్ధికిఁ గాను మూఁడుమహాగ్రంథములు. అనఁగా మనశ్శుద్ధికి పతంజలియోగసూత్రములు, నాశ్శుద్ధికి వ్యాకరణమహాభాష్యము, కాయశుద్ధికి చుకసంహితయు (ఆయుర్వేద వైద్య గ్రంథము) నై యున్నవి.

పతంజలిమహర్షి ఆదిని తనవ్యాకరణవిధాన జ్ఞాన ముపదేశింపఁ దలంచి ఋషికుమారుల రావించె నట. వేయిమంది యరుదేశఁ గూర్చుండ నియమించి, తనయుపదేశము ముగియువఱ కం దెవ్వరు నాతాపు వదలిపోరాదనియు, పోయిన బ్రహ్మరాక్షసత్వము సిద్ధించుననియుఁ దెల్పి, మనుష్యరూపమున నొకనోటితో నుపదేశించుట కష్టమని తన తెలివోని కరిగి, తన పూర్వనిజాకార మగు సర్పరూపమున వేయి జివ్వాలతో నుపదేశింప మొనరిడనట. వేయి మందిశిష్యులలో నొకయవివేకీ తెరఁదీసి వారి యాకారమును గాంచఁబోవ, వేయి విషజ్వాలా వాయువులు శిష్యబృందముపై వ్యాపింప, తొమ్మిన్నాట తొంబదితొమ్మిండుగురు మృతి నందుటయు, ఒక్కఁ డెట్లో తప్పించుకొని పాతీ పోవుటయు సుభవించె నట. ఆదిశేషుండగు పతంజలి దీనిని గాంచి వగచి చేయుటకేమియుఁ దోచక బ్రతికినవానిని రావించి యాతనికి వ్యాకరణ మంతయుఁ గల్గుటకుఁ గొంచెము సంతసించి, “నీపే రేమి?” యనియడుగ నాతఁ “ఁడోగురువరా! గొడపాదుఁ” డని తెల్పె నట. గురుండును భేదముతో “వత్సా! నీ విక బ్రహ్మ రాక్షసత్వముం బూని సర్పదానదీ తీరమున, నుత్తరదక్షిణముల కరుగు పెద్దబాట ప్రక్కనే యున్న పెద్దరావిచెట్టుపై వసించుచు, దారినేగు వారల కిగపడక ‘పక్’ (వండుట) ధాతువునకు నిష్పతంజేర్చిన నేమగు? ననియడుగుచుండుము.

నాబోధ నెఱుంగనివారి కది పక్షం అని తోచును గాన అట్లు పల్కుచుండును. నేనిక ప్రియత్నము లారంభించి చంద్రశర్మ యను బ్రాహ్మణబాలుఁడుగ జన్మించి, ఆమార్గమున నరుగుచు నీకడ కేతెంచి నీవలన ప్రశ్నింపఁబడి నాబోధవిధానమున పక్షమ్ అని ప్రత్యుత్తర మిత్తును. తోడనే నన్నుగ నెఱుంగుము. నీ బ్రహ్మ రాక్షసత్వము ను బాపువాడ” నని తెల్పెనట. ఈ సందర్భమున వ్యాకరణ శాస్త్రము (సిద్ధాంత కాముది) సందలి “ఁకోవఁ” అను సాణినిసూత్రముమేఱుకు అట్టిరూపము పక్షం అని యగును గాని పక్షం కానేరదని చదువరులు మనస్సునందుంచుకొనవలగును. తోడనే యట్లరిగిన గొడపాదబ్రహ్మరాక్షసి స్మదానదీ తీరమునం దారావిచెట్టు చేరి యట్లగుచుండెను. ఒకనాఁ డొక విప్రకు మారుఁ డామానమున నట కేతెంచి, బ్రహ్మరాక్షసిచే ప్రశ్నింపఁబడి, పక్షమ్ అని ప్రత్యుత్తరమియఁ, దన బ్రహ్మరాక్షసత్వ విముక్తికిఁ గాఁ మానన్న మాయె నని గొడపాదుఁ డెఱింగి, ఆపుని చెట్టుపై రావించి, వ్రాయ నియమించి తాను వచింప మొనరిడనట. విప్రుండగు చంద్రశర్మ రావియాకుల తొమ్మిదిదినములు బ్రహ్మరాక్షసి చెప్పిన దంతయు వ్రాసెననియు, నదియే పిదప పతంజలికృత మహాభాష్యమనఁబరఁగె ననియుఁ జెప్పఁబడినది. ఈచంద్రశర్మ ఆదిశేషుండగు పతంజలియవతారమని వేఱుగఁ జెప్పనక్కఱలేదు. పిదప నీచంద్రశర్మయే సన్యాసము స్వీకరించి, గోవిందభగవత్పాదుఁడు, లేక గోవిందముని యనఁబరఁగి శ్రీశంకరభగవత్పాదులకు గురుం డాయె నట. (గొడపాదాచార్యులు చూ.)

ఈసందర్భమున నెఱుంగఁగల్గినవేఱొక్కసంగతి. చంద్రశర్మ వ్యాకరణమహాభాష్యమును

రావిచెట్టుపై బ్రహ్మరాక్షసత్వము నందియున్న గొడపాదుని నుడువులమేట తీసికొనివచ్చుటతీ మార్గమధ్యమునం దెచ్చుటనో (బహుశః ఉజ్జయి నీపుర మని యనుచున్నారు) కొంత ఒకమేఠ తినివేసె ననియు తక్కినదే యిప్పుడున్న వ్యాక రణమహాభాష్యముగ నున్న దనియు, మేఠతిని వేసినభాగమునకు “అజభక్షితభాష్య” మని పేరయ్యె ననియు ననుచున్నారు. నేటికిని సప్త పది గతించి తీరుగ నానిదానినిఅజభక్షితభాష్య మని సామెతగా వాడుచుందురు. చంద్ర శర్మ పిదప ముగ్గురు భాష్యులను బరచాయ మై కొంతకాలము గృహస్థాశ్రమముచుండి, మువ్వు రియందు నొక్కొకరుగ మువ్వురు కుమారుల గని, పిదప సన్యసించి గోపందభగవత్పాదా చాక్రలయ్యనట. (భువ్విద్యాగీతా.)

పతనత్వరితము — గ్రామీటీచన్ పుత్ర ధర్మముమేట పనిని నుపాయము కానే దనియు, ఏల యనఁజిన్నణము చాల మంద ముగా బరుగుచుండుట గాన నది నిరపాయకని ముగనే యుండును. నైనుండి క్రొందరు బడుటయందు క్రమశ్రమముగఁ బడు శ్రద్ధపు (Mass) బరువునతో హెచ్చుగ నగుచుండు గాన నపాయకరిముగఁ బరణమించు ననియుఁ గనిపెట్టఁబడినది. నిజముగా నేదియు గ్రామీటీ షను నాటంకపఱచునది యుండఁ జాలదు. ఆకాశమునం దెచ్చుటనో మేఘముల దేచ్చి డిన వర్షబిందువు పడుట సాదృశ్యముగఁ జైకొనిన, అది పడుట ప్రారంభించునట్టి మందగమ నముగల్గి మొదటిసెకెండునం దించుమించు గల అడుగులు మాత్రమే పైనుండి క్రొందికఁబడి నోవు. గాని, దాని (Mass) బరువు వేగవంత Forceగా నేర్పడి, రెండవసెకండునందు 3౨ అడుగుల త్వరితగతిని క్రొందికఁ బడెడిని. ఇట్లు రెండుసెకెండులకాలమున ౪౮ అడుగు లగును.

పైనుండి క్రొందికఁగల నుడువు పాతయుండనో దాని నెట్లు తెక్కింపవలయుండును.

పతనాంతాస్పముచ్చయాః — ఇది సంస్కృతభాషయందలి లోకోక్తి. పైకెగురుట తొల్పుట క్రొందరినంటకే యనిభావము. తొల్పు పాటునకు తూచి పయ్యో పిదప యి లోకోక్తి కలదు.

పతాక-సంజ్ఞాక్షరములు (జండాత్మక రములు)—దీని నాంగ్లమున “Flag alphabet” అనియందురు. కొంతలు దీనిని Sema- phore alphabet అనియెదరు కాని, పైనికో ద్యోగులు వాడుచున్న సమాధోగునకును దీనికిని వ్యత్యాస మున్నది. ఇది ఐరోపాఖండ దేశము లందు ప్రచారము పొదియుండు గాననగును. దీనియందుఁ గొన్ని గుఱుములు ఇరువదియేడక్షర ములు కలవు. ఇవి సుపేక్షరణములుగ నాడఁ బడును. ఒకనునుష్కరించును, ఆతఁడు చేతఁ బూనిన రెండవజాడలు నై యుండును.

గుఱుములు ౨౬.

Ready to start.

ప్రారంభము లేక శ్రద్ధగా నుండుము.

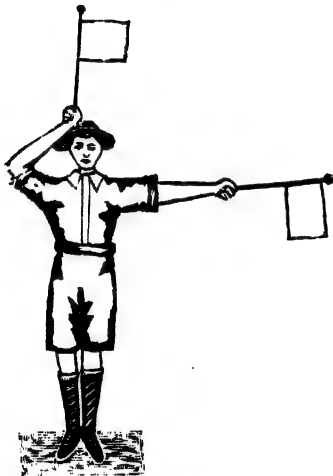

Repeat. పురిగి చెప్పము.

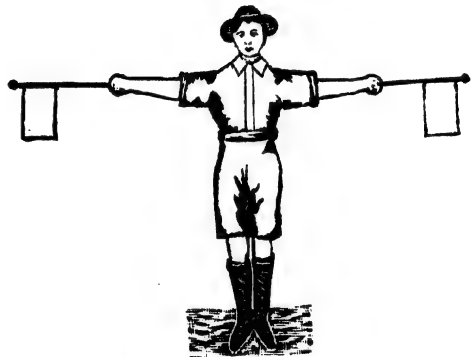
Cancill previuos Signal.

ఇదివఱకు జెప్పినవి గద్దపఱువఱడినది.

Letters Follow.

అక్షరములు చెప్పచున్నాను.

గృహించితి ననుటకు గుఱుతు.

Numerical figures will follow.

అంకెలు చెప్పచున్నాను.

Crossed.

ఇది విరామమునకు గుఱుతు.

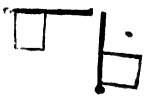
అక్షరములు ౨౭ అంశములు:—

ఒకటవయంకె గుఱుతు.

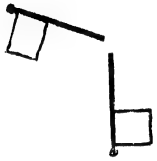
H ఎన్నిదంకె గుఱుతు

B రెండంకె గుఱుతు.

I తొమ్మిదంకె గుఱుతు.

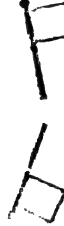
C మూడంకె గుఱుతు.

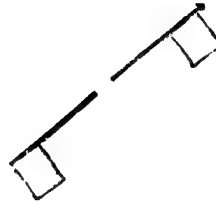
K సున్నకు గుఱుతు.

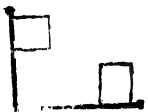
D నాల్గంకె గుఱుతు.

E ఐదంకె గుఱుతు.

M

F ఆఱంకె గుఱుతు.

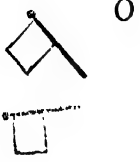

N

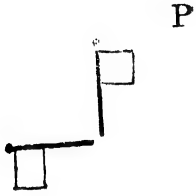

G ఏడవయంకె గుఱుతు.

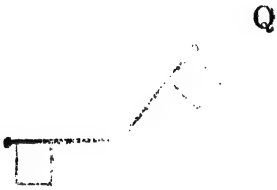

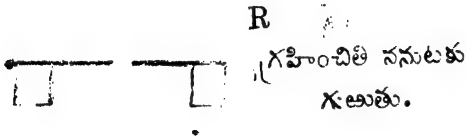
O

P

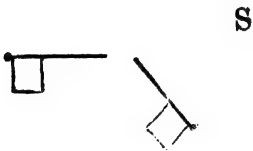

Q

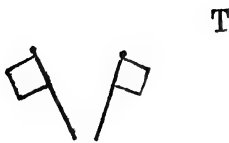

R

గహించితి ననుటకు గుఱుతు.

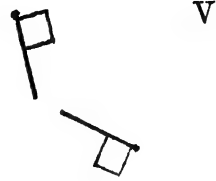
S

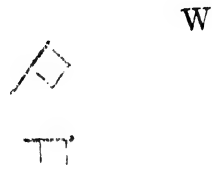
T

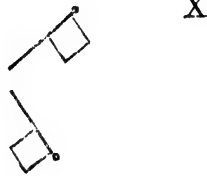
U

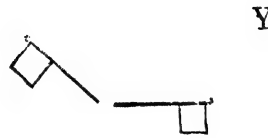
V

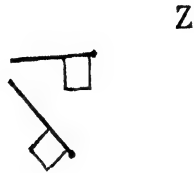
W

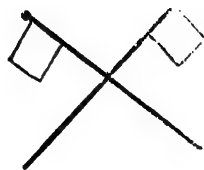
X

Y

Z

(Crossed) విరామము

పద్ధతులు లేక విధులు:-

౧ కుడిచేతి ఎడమచేతి జండాలు రెండును క్రిందికిదించి నిలిపిన సిద్ధముగా నున్నానని యర్థము.

౨ కుడిచేతి ఎడమచేతి జండాలు రెండును పైకెత్తి నిలువగ జెట్టిన (అనగా వంకరలు లేక తిన్న గా నిలువంజెట్టిన) తిరిగి తెల్పునుని యర్థము.

౩ చేతు లేనపునకుఁ జూచునను పూర్తిగాఁ జూపవలెను.

౪ జండాలు విప్పియుంచవలెను గాని చుట్టయుంచరాదు.

౫ అక్షరమున కక్షరమునకును సమమ కొంచెము కాలమును, మాటకును మాటకును సమమ నిలకఁ గొంత యధికకాలమును విరామ మొనఁగుచుండవలయును.

పతాకము (క్రియ)- పతాకహస్తముగా బట్టినచేతిని మీఁది కెట్టుటకు పేరు.

ఇది సంగీతశాస్త్రమున క్రియాప్రాణము లోని దేశ్యక్రియ లెన్పదివిధములలో నొకటి. (క్రియాప్రాణము చూ.)

పతాకహస్తము-(హస్తాభినయము చూ. భరతశాస్త్రము చూ.)

పతిత(క్రియ)--పతాకహస్తముగాఁ బట్టి మీఁది కెత్తినచేతిని క్రిందికి దించుటకు పేరు.

ఇది సంగీతశాస్త్రమున క్రియాప్రాణము లోని దేశ్యక్రియ లెన్పదివిధములలో నొకటి. (క్రియాప్రాణము చూ.)

పతిచెట్టు—ఇది తెల్లపత్తిచెట్టు, ఎఱ్ఱఁ పత్తిచెట్టు, పైడి (పచ్చ) పత్తిచెట్టు, చిట్లపత్తిచెట్టు, జందెములపత్తిచెట్టు అని ముఖ్యజాతులయిదు. కాని, ఇందు లెక్కలేని భేదజాతులు కలవు. వేర్వేలు దేశముల వేర్వేలు జాతుల పత్తులు గాననయ్యెడివి. తెల్లపత్తి తెల్లపువ్వు

లను, ఎఱ్ఱపత్తి ఎఱ్ఱపువ్వులను, పైడిపత్తి పసుపుపచ్చ పువ్వులను పూచును. చిట్లపత్తి చిన్నచెట్టు. అధమపుజాతికి జందెములపత్తి పెద్దచెట్టు. గింజ లేడీని కలిసియుండి పద్ధకాయలు న్ని విసారము ఫలించు నవి. కొన్ని పంటకొక్కవ. పల్ల రేగటిభూములు పత్తి కనుకాలములు. పత్తియుపయోగములు కెక్కుగలవు. నూలువడికి బట్టలు నేయుట ముఖ్యమైనది. పత్తి శుభ్రపఱచి పరుండుటకు పరుపులు, తలగడలు కట్టుదురు. దూదితో పలు విధములగు మెత్తులు చేయుదురు.

పత్తిగింజలనుండి నూనె తీయుదురు. అది నుండి చౌకగ లభించును. పత్తి గింజలు పాలిచ్చుపశువులకు మంచిబలము గల్గించునాహారము. పత్తిగింజలలోని పలుకులు జిగట విరేచనముల నాపుకై గలవి కాన నొషధములందు వాడుదురు. జందెములపత్తిని జటపత్తి యనెదరు. దీనితో పరిశుభ్రముగు దూది లభించును. కాన దానినుండి యబ్జోపవీరము లకుఁ (జందెములకు) గాను దారము తీయుదురు. పత్తిచెట్టునకు లాటిన్పాసయందు Gossypium, Herbecum అనియు, ఆంగ్ల. Cotton tree అనియు, సంస్కృతమున కర్పాసః, సూత్రపుష్పవృక్షః, బదరీ అనియుం బేర్లు.

పత్తి, ఆకు, కాయ, పువ్వులరసమందు నాభి విష పాచికావిషదోషముల హరించుగుణముకలదనియు, కండ్లకలకులు, ఎఱుపులు, పోట్లు, నివారించుననియు, చెవిలో వేసిన పోటు మొదలగు కష్టరోగములు నివారించుననియు, లోనికిచ్చిన గ్రహిణి కట్టి, మేహశాంతి యునర్చు ననియు, పత్తిపూవులందు (శ్రేష్ఠముగ పైడి లేక ఎఱ్ఱపత్తి పూవులని చెప్పఁ బడినది) శ్రీల కుసుమజాడ్యముల నాపుకై గలదనియుం జెప్పబడినది.

పత్తి ఆకులు రక్తగహాణికట్టి, నొప్పల తీయు

ననియు, ఆకు చూర్ణముచేసి కషాయము గాచి లోని కీచ్చిన కలరా నివారించు ననియు, దీని వేణునందు పూవులందు స్త్రీల ఋతుదోషము నివారించు శక్తిగలదనియుఁ జెప్పదురు.

పత్తుల గోత్రము-(శౌనకి లేక గ్రత్న మదగణము చూ.)

పత్ర గోత్రము-(విష్ణువృద్ధఉపగణముచూ)
పత్రఫలన్యాయము— దీనిని ఖేలుపత్ర ఫలన్యాయ మనియుఁ గొందఱువాడుచున్నారు. ఒక చెట్టుఆకులు కలుపుగా నుచిహీనమై యుండి నను ఫలములు రుచిగానే యుండును. సంబంధ పదార్థములు దోషముబట్టి తక్కిన (కావలసిన) పదార్థమునందు దోషారోపణ మొనర్చుట అసమంజస మనిభావము.

పత్రము—(దీక్ష చూడుడు.)

పత్రికావిద్యాభ్యాసము — పత్రికలు నడుపుట కొందఱు తలంచునటుల సులభసాధ్య మైనపని కాదు. దాని విధివిధానముల చక్కఁగ నెఱుంగుట కెక్కువ శ్రమ కొర్చుటతో నెక్కువ పరిజ్ఞానము గల్గినవాఁడుగ నుండవలసియుండును. కొన్ని దేశములందలి విశ్వవిద్యాలయము లిట్టివిద్యల నొసంగు సంస్థలను నిర్వహించుచున్నవి. ఇది యొక స్పష్టమైనవృత్తి గాన చక్కని తలచీయతు సమట యత్యవసరము.

“A man behind the pen (in peace times) is as powerful as a man behind the Gun. (in war times)” అను సుప్రసిద్ధలోకోక్తి యేర్పడి యున్నది. ఇందు “Behind the pen” అనిన వార్తా పత్రికానిర్వహణ మొనర్చువాఁ డనియు, “Behind the gun” అనిన పటాలము నందలి సిపాయి యనియు భావము. పత్రికా విద్యాభ్యాసము లేనియెంతటివిద్యాధికుఁడైనను, ఈకార్యమున నిరర్థకుఁడే యగుచుండును.

పత్రికానిర్వహణశాస్త్రమున కాంగ్లభాష యందు “Journalism” అనెదరు. ఈవిద్య “General journalism” అనియు, “Technical journalism” అనియు ద్వివిధముగ విభజింప బడినది.

జనర లైర్నలిజము- భాషాజ్ఞానము, విదేశ భాషాజ్ఞానము కల్గినవిదప “Economics, Government procedures, Sociology, Philosophy” అనెను విద్యలను నేర్వవలసి నదిగాఁ జెప్పబడినది.

టెక్నిక లైర్నలిజము నాల్గుభాగములుగ విభజింపబడి నేర్పబడుచున్నది. అవి ౧ Elementary course, ౨ Extended course, ౩ Editing and Editorial writing, ౪ Editorial management అనంబడునవి. వీటం బరిశీలించు గాక.

౧ Elementary course — దీనికి “Newspaper Writing” అనియుం బేరు కలదు. ఇది కేవలము వార్తాపత్రికలరిపోర్టరులు (Reporters) చేయుపని యైయున్నది. అట్టి వారినమెరికాయందు “News-paper-man” అనియు ననుచున్నారు. ఇట్టివారు ప్రత్యేక వార్తల కొక్కొకతావున కంపఁబడుదురు. లేక ఒక్కొకతావున నియమింపబడి, అచటివార్తల నన్నిటిం దెల్పుచుండుటయుం గలదు. వీరి కర్తవ్యభాషయందు వ్యాసింపుటను నేర్పుట ‘ఎలిమెంటరీకోర్సు’ అనెదరు.

౨ “Extended Course”—తరువాత నేర్చుకొనవలసినదానికి పేరు. దీనిని “Extended Assignments” అనియు ననుట కలదు. ఇదియు మొదటి పద్ధతిచే గాని “Higher problems” గూర్చియిందువ్రాయ నేర్చుదురు. ఇం దెక్కువగా వేర్వేలు విషయములం గూర్చి ప్రత్యేకముగ చదువ వలసి

ఉండును. ఇందు వార్తలబంపుటకగు చిన్న చిన్న వ్రాతలు గాక, పెద్దవ్యాసములు గూడ వ్రాయవలసియుండును. ఇంతటితో నాగక త్వరితముగఁ జదువుటయు, త్వరితముగ వ్రాయుటయుం గూడ నేర్చుకొనవలసి యుండును. ఇట్టి దీర్ఘవ్యాసము పరీక్షకు లోనుగావలసియుండును. ఆపరీక్షకు “Copy-reading” అనియెదరు.

ఇందు విమర్శనము, తర్కించుట, పునఃలేఖనము అను మూడుపనులు జరగెడివి. ౧ ఇందేమైన లోపము లున్నవా? యనియు, నచ్చిన భోగట్టఁ సంపూర్ణమైనదా? యనియు, ౨ రివ్యర్టు అడుగవలసిన యన్నిప్రశ్నలు నడిగెనా? యనియు, ౩ ప్రారంభపు పేరా బలమగు మాటలతో వ్రాయఁబడి చక్కఁగ నర్థమగుచున్నదా? యనియు, ౪ కడపేరా చక్కఁగా నచ్చఁజెప్పనట్లు వ్రాయఁబడినదా? యనియు, ౫ వ్రాయఁబడిన శబ్దజాలపుభాష తిన్నగను, స్పష్టార్థసంధాయకముగను, సధికపుమాటలు, అధికప్రసంగము లేకుండ వ్రాయఁబడినదా, లేక యధికశబ్దములం గల్గి గాని, ఈడ్చుచున్నట్లు గాని, దూరాస్వయము గల్గి గాని యున్నదా? యనియు నిందు విమర్శనము జరుగవలయును. ఇందేదేయేని కుదురకున్న దానిం దర్శించుటయు, కుదురనితావులం దిద్ది సవరించుటయుఁ గాని, లేక తిరిగి వ్రాయించుటఁ గాని జరుగవలసియుండును. కేవలము త్రిప్పివేయంబడుటకు “Green” అని పేరిడియున్నారు.

ఇంక నీవ్యాసము పూర్తిచేయబడినతోడనే దీనికి “Heading” వ్రాయఁబడ వలయును. అది అర్థమైనదిగను, లోపలిప్రధానాంశములను స్ఫురింపఁ జేయునదిగను నుండునటుల వ్రాయ నేర్చుకొనవలయును. ఇది కొంతవఱకు కష్టసాధ్యముగనే యుండును.

3 Editing and Editorial writing-

పిదప నేర్చుకొనఁదగినది ప్రధానవ్యాసములు వ్రాయునేర్పు. ఏటనే సంపాదకీయము లనేదరు. ఇదియే ఈజ్ఞానిజమువిద్యయం దెక్కిన కఠినవిద్య. ఈయభ్యాసమునకు చరిత్రజ్ఞానము, రాజకీయజ్ఞానము, సైంటిఫిక్ జ్ఞానము (Scientific Knowledge) జననఘముగూర్చిన సాంఘికజ్ఞానము (Sociology) లోపలియ జ్ఞానము లన్నియుండి వలసియుండును. ఏలయన నవి యనుదినము వ్రాతయందవసరములై యుండును.

ఇత్తటి విద్యార్థి స్పష్టార్థములు స్ఫురించు నటులను, అర్థమగు భాషలో క్లుప్తముగను వ్రాయ నభ్యసించ వలసియుండును. చేవగలదేని Witt and humor వ్రాతలయందు పొందునటుప నేర్వవలసి యుండెడివి. ఇత్తటినే Colonial policy of Japan, Future of China, Turn over in Turkey మొదలగునవి చక్కఁగ నెఱింగి వ్రాయవలసియుండును. సగటున చాల సంగతుల నెఱింగినవాడుగ నాయత్తపటుపఁ బడవలసియుండును.

నిజముగ గతచరిత్రమును చక్కఁగా నెఱుంగనివారు భవిష్యత్తు నెఱుంగఁ జాలరనుసత్యమిట బ్రత్యక్ష మగుచుండును. “Vagaries of style, inaccuracies of statements, unsoundness of Principles” అను త్రిదోషములు లేకుండఁ గుదిరేనేని సంపాదకీయములు నిర్దుష్టములుగ నెఱచఁబడును.

పిదప నేర్వందగినది వార్తాపత్రికా నిర్వహణచరిత్ర. దీని నెఱుంగుట కనేకములగు నాధికాలపువార్తాపత్రికల నెఱింగి పరిశీలించవలసి యుండును. క్రీ. వె. ౧౮౦౯ నాటి Leip-Zic relation (ఇది ప్రపంచముం దాదిని ముద్రింపఁబడిన వార్తాపత్రికగాఁ జెప్పఁ

బడినది), "News Letters" అనంబడిన పత్రిక యొక్క పాత్ర సంచికలు, Weekly Diurnal పత్రికయొక్క పాత్ర సంచికలు, London Gazette సంచికలు, Boston News Letters అనంబడిన పత్రిక పాత్ర సంచికలు Mercurius Politicus పత్రిక యొక్కయు, Mercurius Anticus పత్రికయొక్కయు ప్రాతసంచికలు, దీని కనుకూ లించునవిగ వెల్లడిండ్ల యభిప్రాయము. ముఖ్యముగ నెఱుంగదగిన యంశములు Illustrations గూర్చియు, Typography గూర్చియు, General make-up గూర్చియు నై యున్నవి.

౪ Editorial management- ఇది నిజముగ పత్రికానిర్వహణ మని చెప్పదగి యుండును. ఇందే నాల్గుభేదములగుపనులనిర్వహించుకొనవలసి యుండును.

(౧) Editorial Policy-ఇది దూరదృష్టిగల్గి ఎక్కువ జాగ్రత్తతో నవ్వుటప్పట కుదుర్చుకొనుచుండదగినది. దేశకాల పాత్ర్యతల నెఱిగినఁ గాని ఇది చక్కఁగా నిర్వహింపఁబడజాలదు.

(-౨) Development of Public opinion-దీనిని జాగ్రతగా పరిశీలించు చుండవలయుం గాని తనకక్ష పట్టుదలలకు, తన గర్వాతిశయములకు, తావిచ్చి ప్రతిష్ఠలం గోల్పోవరాదు. ఇదియే పత్రికాయం దామోదము గాని, విముఖత గాని గల్గించునది.

(3) Organization-ఇది Editorial force (సంపాదకీయవర్గము)ను, Reportorial force ను అర్హులగువారిని కుదుర్చుకొని పత్రికయొక్క పోలీస్మేరకు క్రమముగ పని నడుపుట. దీనికి అప్రెంటిస్ తత్ గల్గియుండుట అత్యవసరము.

(౪) Management of the concern as a whole- ఇది ఆర్థికపరిస్థితులు మొద గువాటిని జూచుకొనుచు నడుపుట యని భావము. (వార్తాపత్రికానిర్వహణకల చూడుడు.)

పదగండిర రోగము- ఈ ముర్వేదవైద్య శాస్త్రమును శ్రీ పదరోగమునఁ బేరు.

పదాధ్య- పరమేశ్వరుని శబ్దతత్త్వము నుండి అకాశ మనంబును భూతతత్త్వము కల్గెను. దానియందు సప్తకోటిమహామంత్రము లేర్పడెనని చెప్పఁబడినది. ఈ సప్తకోటిమహామంత్రములందు ముఖ్యపదము లేనుబదియొకటి వాడఁబడినవి. వాటికి సాముదాయికముగ "పదాధ్య"యని పేరిడియున్నారు. ఆపదములు క్రింద వివరింపఁబడును.

౧ ఓం పదము ఒకేఅక్షరము. శివాత్మక పదము, ౨ వ్యోమవ్యాపినే అ॥ ౫ శివాత్మక పంచాంగవాచకపదము, ౩ వ్యోమరూపాయ అ॥ ౫ శివాత్మక పంచాంగవాచకపదము, ౪ సర్వవ్యాపినే అ॥ ౫ శివాత్మక పంచాంగవాచకపదము, ౫ శివాయ అ॥ ౩ శివాత్మక పంచాంగవాచకపదము, ౬ అనంతాయ అ॥ ౪ అనంతవాచకపదము, ౭ అనాథాయ అ॥ ౪ సూక్ష్మవాచకపదము, ౮ అనాశ్రితాయ అ॥ ౫, శివోత్తమవాచకపదము, ౯ ధృవాయ అ॥ ౩ ఏకనేత్రీవాచకపదము, ౧౦ శాశ్వతాయ అ॥ ౪ ఏకరుద్రీవాచకపదము, ౧౧ యోగవీరసంస్థితాయ, అ॥ ౮ త్రిమూర్తివాచకపదము, ౧౨ నిత్యయోగినే, అ॥ ౫ క్రికంఠవాచకపదము, ౧౩ ధ్యానాహారాయ, అ॥ ౫ శిఖండివాచకపదము, ౧౪ ఓం నమ శివాయ, అ॥ ౬ గాయత్రీవాచక పదము, ౧౫ సర్వప్రభవే, అ॥ ౫ సావిత్రీవాచకపదము, ౧౬ శివాయ, అ॥ ౩ విద్యేశవాచకపదము, ౧౭ ఈశానమూర్తాయ, అ॥ ౬ పంచబ్రహ్మవాచకపదము. ౧౮ తనుగను

పక్తాయ, అ॥ 2 ప॥ ౧౯ అశూర
హృదయాయ, అ॥ 2 ప॥ వా॥ ప॥, ౨౦ వామ
దేవగుహ్యాయ, అ॥ 2 ప॥ వా॥ ప॥, ౨౧ సద్యో
జాతమూర్తయే అ॥ 2 ప॥ వా॥ ప॥, ౨౨ ఓం
సోమో నమః, అ॥ ౫ చండనాచకపదము, ౨౩
గుహ్యతిగుహ్యాయ, అ॥ ౬ హృదయనాచక
పదము, ౨౪ గోష్ఠి అ॥ ౨ శిరోవాచకపదము,
౨౫ నిధనాయ అ॥ ౪ శిఖానాచకపదము, ౨౬
సర్వవిద్యాధిపాయ అ॥ 2 కవచవాచకపదము,
౨౭ జ్యోతిసుపాయ అ॥ ౫ నేత్రవాచకపదము,
౨౮ పరాయ చండనాదాయ అ॥ ౮ అశ్రు
వాచకపదము, ౨౯ చేనాచేనాయ అ॥ 2
ఆసనాత్మకపరమేశ్వరనాచకపదము, ౩౦ వ్యోమ
వ్యోమ అ॥ ౪ ధర్మనాచకపదము, ౩౧ వ్యాపి
న్యాపి అ॥ ౪ జ్ఞాననాచకపదము, ౩౨ అయా
సిన అకూపి అ॥ ౬ వైరాగ్యనాచకపదము, ౩౩
ప్రథమ ప్రథమ అ॥ ౬ విశ్వరూపనాచకపదము,
౩౪ తేజస్తేజః అ॥ ౪ కర్ణికానాచకపదము, ౩౫
జ్యోతిర్జ్యోతిః అ॥ ౪ అనంతనాచకపదము,
౩౬ అకూప అ॥ ౩ ఊర్ధ్వఅగ్రోదిమ-లందుగల
కేసరసంబంధనాచకపదములు ౩౭, ౩౮ అనగ్ని
అ॥ ౩ ఊర్ధ్వ కేసర వా॥ ప॥ ౩౨, ౩౯ అ
ఘామ అ॥ ౩ ఊర్ధ్వ కేసర వా॥ ప॥ ౩౨,
౪౦ అభస్మ అ॥ ౩ ఊర్ధ్వ కేసర వా॥ ప॥ ౩౨,
౪౧ అనాద అ॥ ౩ ఊర్ధ్వ కేసర వా॥ ప॥ ౩౨,
౪౨ నానా అ॥ ౩ ఊర్ధ్వ కేసర వా॥ ప॥ ౩౨,
౪౩ ధూధూధూఅ॥ ౩ ఊర్ధ్వ కేసర వా॥ ప॥ ౩౨,
౪౪ ఓంభూ అ॥ ౨ ఊర్ధ్వ కేసర వా॥ ప॥ ౩౨,
౪౫ ఓంభూమి అ॥ ౩ ఊర్ధ్వ కేసర వా॥ ప॥ ౩౨,
౪౬ ఓంసుమి అ॥ ౩ ఊర్ధ్వ కేసర వా॥ ప॥ ౩౨,
౪౭ అనిధన అ॥ ౪ ఊర్ధ్వ కేసర వా॥ ప॥ ౩౨,
౪౮ నిధన అ॥ ౩ ఊర్ధ్వ కేసర వా॥ ప॥ ౩౨,
౪౯ నిధనోద్భవ అ॥ ౫ ఊర్ధ్వ కేసర వా॥ ప॥ ౩౨,
౫౦ శివ అ॥ ౨ ఊర్ధ్వ కేసర వా॥ ప॥ ౩౨,

౫౦ శివ అ॥ ౨ ఊర్ధ్వ కేసర వా॥ ప॥ ౩౨,
౫౧ పరమాత్మ అ॥ ౪ ఊర్ధ్వ కేసర వా॥ ప॥ ౩౨,
౫౨ మహేశ్వర అ॥ ౪ ఊర్ధ్వ కేసర వా॥ ప॥ ౩౨,
౫౩ పరమేశ్వర అ॥ ౫ ఊర్ధ్వ కేసర వా॥ ప॥ ౩౨,
౫౪ కమహదేవ అ॥ ౪ సద్భావేశ్వరనాచకపదము,
౫౫ మహాతేజ అ॥ ౪ సద్భావేశ్వరనాచకపదము
౫౬. యోగాధిపతి, అ॥ ౫ సద్భావేశ్వర
నాచకపదము, ౫౭. ముంచముంచ అ॥ ౪
సద్భావేశ్వరనాచకపదము, ౫౮. ప్రథమప్రథ
మ, అ॥ ౬ సద్భావేశ్వరనాచకపదము, ౫౯.
శివశివ అ॥ ౪ సద్భావ వా॥ ప॥ ౬౦. భవ
భవ అ॥ ౪ స॥ వా॥ ప॥ ౬౦. భవోద్భవ అ॥
౪ స॥ వా॥ ప॥ ౬౨. సర్వభూతసుఖపద అ॥
౪ స॥ వా॥ ప॥ ౬౩. సర్వసాన్నిధ్యకర అ॥ 2
స॥ వా॥ ప॥ ౬౪. బ్రహ్మవిష్ణురుద్రపద అ॥
౪ స॥ వా॥ ప॥ ౬౫. అసర్పితాసర్పితాయ
అ॥ ౪ స॥ వా॥ ప॥ ౬౬. అసంస్థితాసంస్థితాయ
అ॥ ౪ స॥ వా॥ ప॥ ౬౭. పూర్వస్థితాపూర్వస్థిత అ॥
౪ స॥ వా॥ ప॥ ౬౮ నాక్షిన్ సాక్షిన్ అ॥ ౪
పత్రినాచకపదము. ౬౯. తురుతురు (ఇంద్ర)
అ॥ ౪ అష్టదిక్పాలకనాచకపదము. ౭౦. పతం
గపతంగ (అగ్ని) అ॥ ౬ అ॥ వా॥ ప॥ ౭౧.
పింగపింగ (యమ) అ॥ ౪ అ॥ వా॥ ప॥ ౭౨
జ్ఞానజ్ఞాన (నిర్మల) అ॥ ౪ అ॥
శబ్దశబ్ద (వసుధ) అ॥ ౪ అ॥ వా॥ ప॥ ౭౪
సూక్ష్మసూక్ష్మ (యమ) అ॥ ౪ అ॥ వా॥ ప॥
౭౫. శివ (కుబేర) అ॥ ౨ అ॥ వా॥ ౭౬.
శివ (శివాన) అ॥ ౨ అ॥ వా॥ ప॥ ౭౭.
సద్వదా అ॥ ౩ సర్వవిద్యాధిపనాచకపదము.
౭౮. ఓంసమోనమః అ॥ ౫ బ్రహ్మశిరోఽ
మృతనాచకపదము. ౭౯. ఓంశివాయ అ॥ ౪
సూదాణీనాచకపదము. ౮౦. సమోనమః అ॥
౪ పాశుపత నాచకపదము. ౮౧ ఓం అ॥ ౧
వజ్రాదినాచకపదము.

ఇందు 3౬ (అరూపశక్తి), 32-3౮-3౯-౪౦-౪౧-౪౨ పదములు శివాగమోపదములనియు, ౪౩ (ఓంభూతి) ౪౪-౪౫-౪౬-౪౭-౪౮-౪౯-౫౦-౫౧-౫౨-౫౩ పదములు పరమేశ్వరసంబంధ వాచకపదములనియు చెప్పబడినవి. మఱియు ౩౬ (అరూపపదము) మొదలు ౬౭ (పూర్వస్థితపూర్వస్థిపదము) వరకు ౩౨ పదములును ఊర్ధ్వలక్ష్మణిలందు గల కేసరసంబంధ చకపదములని చెప్పబడినవి.

పదార్థము— పదార్థ మన నైఘంటికముగ పదమునందలి యర్థ మని భావము. లోకమున నాడుకయందు పదార్థ మన ఏదేని యొకవస్తు వనిభావము. ఇంక నాయుక్తేంద్రవైద్యశాస్త్రమున పదార్థమన ద్రవ్య (వస్తువు) గతిమైన రసము (రుచి), గుణము (అది గల్గించుగుణము), వీర్యము (బలము), విపాకము, శక్తి ఈ యైదింటి బేరు. ఈ యైదు నొకవస్తువునందు జేరియుండునవి. ఆవస్తువు భుజించుట మొదలగు నుపయోగములకతియున లోనికి జేరి శరీరమునకు గల్గించుగుణములు.

పదార్థములు పదార్థ మన నస్తువు (పదముయొక్క అర్థము) అని యర్థము

వైశేషికశాస్త్రమునందు పదార్థము లాఱు- ౧ ద్రవ్యము, ౨ గుణము, ౩ కర్మ, ౪ సామాన్యము, ౫ విశేషము, ౬ సమవాయము. మతాంతరమున వీటికి అభావమును జేర్చి నప్త పదార్థములని కొందఱు వాడియున్నారు.

న్యాయశాస్త్రమునందు పోడవ పదార్థములు- ౧ ప్రమాణము, ౨ ప్రమేయము, ౩ సంశయము, ౪ ప్రయోజనము, ౫ దృష్టాంతము, ౬ సిద్ధాంతము, ౭ అవయవము, ౮ తర్కము, ౯ నిర్ణయము, ౧౦ వాదము, ౧౧

జల్పము, ౧౨ విరంధము, ౧౩ హేత్వాభాసము ౧౪ ఫలము, ౧౫ జాతి, ౧౬ నిగ్రహస్థానము

ఇందు ౧౫ వది యగు జాతి ౨౪ భేదములు కలది. ౧ సాధర్మ్యము, ౨ వైధర్మ్యము, ౩ ఉత్పన్నము, ౪ అపకన్నము, ౫ వర్ణ్యము, ౬ అవర్ణ్యము, ౭ వికల్పము, ౮ ప్రాప్తి, ౯ అప్రాప్తి, ౧౦ ఇతిసాధ్యత, ౧౧ ప్రసంగము, ౧౨ ప్రతిదృష్టాంతము, ౧౩ అనుశ్చిత్తి, ౧౪ సంశయము, ౧౫ అనాపత్తి, ౧౬ అపశేషము, ౧౭ హేతువు, ౧౮ ప్రకరణము, ౧౯ కార్యము, ౨౦ ఉపలబ్ధి, ౨౧ అనుపలబ్ధి, ౨౨ నిత్యము, ౨౩ అనిత్యము.

మిమాంసానుమండలి ప్రభాకరపక్షమున పంచపదార్థములు- ౧ ద్రవ్యము, ౨ గుణము, ౩ కర్మము, ౪ సామాన్యము, ౫ పరితంత్రత. వీటను పంచపదార్థములందురు. మతాంతరమున వీటకు ౧ శక్తి, ౨ సాదృశ్యము, ౩ సంఖ్యలు నను మూటిని జేర్చి అష్టపదార్థములని మఱి కొందఱు అనిరి. వేదవ్యాసమతమున పదార్థములు రెండు- ౧ పురుష (ఆత్మ లేక ప్రాణి) యని యర్థము. ఆత్మలు పరమాత్మపదార్థమే గాన ఇందు జీవాత్మ పరమాత్మలు చేరియున్న వని భావము), ౨ ప్రకృతి (ఇది లోకము. పాంచభౌతికములగులోకములన్నియు నిండేచేరియున్న వని తాత్పర్యము. ఇంతకన్న వేఱు వస్తువులు లేవని భావము.

పాతంజలి గురునివలన ఉద్ధరింపఁ బడిన (శ్వేత యోగి క ర) నేశ్వర సాంఖ్యమున త్రిపదార్థములు.

౧ ఈశ్వరుడు, ౨ ఆత్మ (ప్రాణి), ౩ ప్రకృతి. వీట్లయం దీశ్వరుడు ప్రకృతినబంధము కలుగుటచే జలింపఁ డనియు, ఆత్మకు ప్రకృతినబంధము కల్గునంత సంసారవేదనల పాలగు ననియు, దానిని జయించుట కష్టాంగయోగములు చెప్పబడినవి.

ద్వైతసిద్ధాంతమున-౧ ఆత్మ, ౨ పరమాత్మ,
3 జడము (లోకము) నని త్రిపదార్థములు

జైనమతసిద్ధాంతమున-౧ ఆత్మ, ౨ పరమాత్మ
(జినదేవుడు), 3 లోకము, ౪ కాలము, ౫
వేదము, ౬ కర్మము ననునవి షట్పదార్థములు.

అర మతమున ౧ జీవము (భోక్త),
౨ అజీవము (భోగ్యము జడపదార్థము),
3 ఆనందము (శబ్దాది విషయములం గూర్చి
శోకితాదీంద్రియములు పోవుట), ౪ సంపదము
(ఇంద్రియ వ్యాపారమును దొంగిలించు దగిన
యమ నియమాదియోగములు మొదలగునవి),
౫ నిర్జరము (పాపపరిహారకరములుగ నీమత
మునఁ జెప్పఁబడిన తత్తశిలానిహాణాదికాయ
శుద్ధి సాధనములు), ౬ బంధము (దీనినే కర్మ
మనియెదరు), ౭ మోక్షము (కర్మపాశముల
జయించి యూర్ధ్వగతి గల్గి నిర్వాణ మందుట)
అనునీయేమను స పదార్థములు.

తైవసిద్ధాంతమున-౧ సకల(ఆత్మ), ౨ పతి
(పరమాత్మ), 3 పాశము (ప్రాణి పరమేశ్వర
పదార్థ మయ్యు దానిని జేరకుండఁ జేయఁదగిన
కర్మాదులగు నాటంకములు బంధరూపమున
ప్రాణిని జుట్టుకొనియుంట పాశ మనంబడెను).

ఇంక లోకమున తక్కిన సర్వమును శివ
పదార్థమే యగుట పతీయందే చేరి యున్నవని
యెఱుంగ వలయును.

విశిష్టాద్వైతసిద్ధాంతమున-౧ చిత్తు (ఆత్మ),
౨ అచిత్తు (జ్ఞానశూన్యమై వికారాస్పదమై
యుండునది. దీని సంబంధమున చిత్తు (ఆత్మకు)
అజ్ఞానమయ మయ్యెడిది) 3 ఈశ్వరుడు(నిరస్త
సంసార కళంకమును, నిఖల మంగళాధారభూత
మును, అనంతమును, సృష్టి స్థితిలయకర్తయును,
శ్రీభూనీలాసహితుఁడును నగు పరమేశ్వరుడు).

సూక్ష్మశరీర సప్తదశ పదార్థములు :—
ఆత్మభోధ ప్రకాశికయం దిట్లు చెప్పఁ బడినది—

పంచస్థానములు-ప్రాణము లైదు
మనోబుద్ధులు-రెండు.

పంచజ్ఞానేంద్రియములు-ఐదు.

పంచకర్మేంద్రియములు-ఐదు.

పదార్థ పరిణామము (Matters
Transformations)—భూమి, చంద్రుడు

మొదలగు ఆకాశగోళము లేపదార్థమునో
చేయఁబడినవో దాని నాంగమున రసాయన
శాస్త్రసంబంధమున “Matter” అని పరిభాషా
పదము నిడివాడుచున్నారు. ఇంక పరిణామరూప
ములను Transformation అనెదరు అట్టి పదార్థ
పరిణామరూపము లేనుబడి యెన్నిది కన్పించుచు
నవి. ఇంక నాల్గు కన్పొననగు సూచనలు కలవు
గాని బయటఁ బడ లేదు గాన నిప్పుటికి
బయల్పడినవి యెనుబడి యెన్నిదియే. (ఎలి
మెంటుస్, గ్రూపు చూడుడు. ఆటోమిక్ సంబంధ
చూడుడు). ఈ ఎనుబడి యెన్నిదియందు
దిఱువది సర్వసాధారణముగ నెల్ల రెఱిగి
నవే. అవి ౧ Oxygen, ౨ Silicon, 3
Aluminium, ౪ Iron, ౫ Calcium, ౬
Magnesium, ౭ Sodium, ౮ Potassium,
౯ Hydrogen, ౧౦ Titanium, ౧౧ Car-
bon, ౧౨ Chlorine, ౧౩ Bromine, ౧౪
Phosphorus, ౧౫ Sulphur, ౧౬
Borium, ౧౭ Manganese, ౧౮ Stro-
ntium, ౧౯ Nitrogen, ౨౦ Fluorine
అనంబడునవి. వీరియం దాక్కిలెవో దృశ్యజగత్తు
పదార్థములం దస్థభాగమువఱకు నుండు ననియు,
ప్లవోలైను నూటొక్కభాగమందలి దశాంశ
ముగ నుండు ననియు, అంచనా వేయఁబడి
యున్నవి. శేషించిన యెనుబదియెన్నిదియందు
గలిసి నూటొక్కభాగమందలి సగమై యుండు
నందురు. ఈ భాగములయందనాలెక్క భూమి
యొక్క ఉపరిభాగమందుండు నని చెప్పఁబడి

పదుముగ్గురును భుజించి రనియు అది ద్రోహకర మయ్యెను గాన పదుమూడవసంఖ్య అశుభకర మనియు వచింతురు. తొల్లింటికాలమునుండియు ఇట్టి దేశమునను, రహ్య దేశమునను, స్వానియా దేశమునను, హోర్పుగలు దేశమునను, మహమ్మదీయ దేశమును శుగుమ్మ (టర్కీ) దేశ మునను, చాబీ, ఆఫ్ఘను దేశములను గూడ పను మూడవసంఖ్యను అమూల్యముగా నెంచురు. క్రైస్తవమతమునకుం బూర్వమే యాంగ్లభూమి యందు పుండ్రెండు శుభకర మనియు, (ఏల యన పంజాబు నది, దేసీ సంఖ్యల రెండింటిచేను భాగింపబడ నగును గాన అది శుభకర మని యెంచెడి) తిర్వాతసంఖ్య పదుమూడు అశుభ పదమనియు నెంచుచుండి రట.

పద్మ లేక కంబువేదిక — శిల్పశాస్త్ర మున దేవాలయశిల్ప మనంబడు విమాననిర్మాణమునందుఁ జెప్పబడిన స వేదికలలో నొకటి. (విమానలక్షణము చూడుడు.) ఈవేదికయందు పద్మములపంక్తిఁ జేర్చించి టి పైనను, కడను, జలజంతువులు, లతలు, నాచు మొదలగునవి చిత్రించిన నది పద్మవేదిక లేక కంబువేదిక యనంబడు ననియు, పురుషవిమానములందీవేదికకు అష్ట వసువులును, స్త్రీ విమానములందు రుద్రుడును, మిశ్రవిమానములందాకాశమును, సంకరవిమానములందగ్నియు నధిదేవతలనియు, అన్ని విమానములందు పద్మవేదికయందు గాత ముండు ఋషి యనియుఁ జెప్పబడినది.

పద్మకము చెట్టు (పుష్కరమాలము) — సం. పద్మగంధకం, పద్మగంధి, పద్మతీర్థం, పద్మపత్రం, పద్మపుష్కరజం, పుష్కరమూలమ్. తొల్లింట పుష్కరద్వీపము నుండి కల్గినది. కాన నీ పేరు గల్గెనని యొక ప్రతీతి బలముగ నున్నది. ఇప్పుడు కాశ్మీర దేశమున పెరుగుచున్నది. దీని కింకను పుష్కరబీజం,

పుష్కరశిపా, పుష్కరసాగరక అనుపేర్లు గాన నగుచున్నవి. పుష్కరాంఘ్రి యనియు, పుష్కరాద్య చునియు, పుష్కరాహ మనియు, పుష్కరీణి యనియు, పుష్కరహం అనియు వాడుకపేర్లు కలవు. యూనానీగ్రంథములందు “పుష్కామూల్” అని వాడిరి.

ఇది మంపగ నీ దేశమున దొరకెడిది. దీని చూర్ణము, రసము, లేక కషాయము చలవ, సమధాతువు చేసి బుద్ధిని బలబఱచు ననియు, స్త్రీలగర్భమును నిలిపి రక్షించు ననియు, అన్న మందు అహితవు, ఉబ్బుజాడ్యము, కఫవాలెము, కామిల, కాస, క్షిమిరోగము, చర్మరోగములు, రక్తపైత్యము, విదాహము, విషదోషముల నిర్మూలించు ననియుఁ జెప్పబడినది. శ్లేష్మ జ్వరములపై చక్కంగ పనిచేయు సందురు.

పద్మకాష్ఠవృక్షము — దీనింగూర్చి యంతగా తెలియదు. ఇది హిమాలయోపరిభాగముల నుండు ననియు, దీనిచెక్క గంధముతీసి లోనికిచ్చిన స్త్రీల వంధ్యాదోషములు, మర్మావయవదోషములు నివారణ మగుననియుఁ జెప్పబడినది. ఇది కాయలు కాయుచెట్టు కాదందురు. దీని కింకను పద్మకం, పాటల, పుష్పవర్ణక, కేదరాజ, శుభవీరరక్త, హిమ యనుపేర్లు వాడుక యందుఁ గలవని తెలిసెడిని.

పద్మకోశహస్తము — (హస్తాభినయము చూడుడు. భరతశాస్త్రము చూడుడు).

పద్మగిరి — (శా)వణజెలగొలము చూ).
పద్మనాభద్వాదశి — ఆశ్వయుజశుద్ధద్వాదశి. గోద్వాదశీవ్రత మొనర్చు వ్రతదినము. (పండుగలు చూ.)

పద్మనాభపూహము — రామానుజీయ వైష్ణవ, చైతన్య వైష్ణవ మతధర్మము లందు

తదేకాత్మ రూప
మహావిష్ణువు. అందు
ద్వితీయ చతుర్వ్యూహములలో నొకటి
యనియు, అనిరుద్ధ
శ్చాహము తైదింటి
లోనొక ఉపవ్యూహ
మనియు, వైభవ
విలాసమూర్తియని
యు, పరుసగ శంఖ,
పద్మ, చక్ర, గద
లాయుధము లని
యుఁ జెప్పఁబడినది.

(విష్ణు దేవాలయవిగ్రహములు చూడుడు.)

పద్మనాయకులు— విడిచి వెలమః
రనియు, రాచవెలమ లనియు నుచుడు. (వెలమ
వారు చూడుడు).

పద్మపత్తస్థితతేయన్యాయము— తామ
రాకుపై నీరు చల్లిన దాని నంట దని భావము.
దేనికిని భోనుగాక అతిజాగ్రత్తగా నుండువారి
కీన్యాయము వర్తించును. పుష్కరపలాశన్యాయముకూడ నిట్టియర్థము కలదియే.

పద్మపాదాచార్యులు— మీరు శంకర
భగవత్పాదుల (శంకరాచార్యులవారి) శిష్యు
లనియు, అద్వైతమత వ్యాపకు లనియు,
తొలుత నాహూబిల క్షేత్రమునుండి శంకరా
చార్యులవారికడకు కాశికేగిన ఆంధ్రబ్రాహ్మణు
లనియుఁ దెలియు చున్నది. శంకరాచార్యుల
వారుతమకుగోవింద భగవత్పాదులగురువొసఁగిన
తైలాస చంద్రమాళీశ్వర శివలింగము, గణపతి
విగ్రహము, శ్రీచక్రము, నవగ్రహయంత్రము,
సృసింహ సాలగ్రామమును పద్మపాదాచార్యు
నకే యొసంగి రని చెప్పఁబడినది. (శంకరాచా
ర్యులు చూ.) పద్మపాదాచార్యులు విష్ణుదేవుని
యవతారమని యీమతస్థులు వ్రాసిరి.

పద్మపు (కాయ) తీగ— దీనినిగూర్చి
సరిగా తెలియదు. దీనికాయ గురుత్వము, అన్ని
మాంద్యము, అజీర్ణ, విరేచనబద్ధము గల్గించు
ననియు, దుఃఖించిహాము సత్త్వలచ్ఛేట్లు కల్పిన
తొలి మనియు నందును.

పద్మపురము— బీకానూరులోని అమరావతికి
సమీపమున చెంద్యపురమునకు పద్మపురము
నీన దని మాలతీమూర్ధని నాటకమున గ,
ర, ౯, అంకిములందుఁ బ్రశంసించఁబడినది.
ఇది ప్రసిద్ధుఁడగు మహాకవి భవభూతి జన్మ
స్థానము.

పద్మపురమునకు పద్మావతీపుర మనియు,
పద్మావతి మనియుఁ గూడ నాడుక లుండెను.
విదర్భదేశమున సింధు, ప్వాతీనదుల సంగమ
మునకు నుండినట్లు మాలతీమాదవ చతుర్థాం
కమునఁ జెప్పఁబడుటఁజేసి నార్వార్ పురమునకు
దిగువ నిలువడియుదు మైశ్వ దూరమునఁ గల
విద్యానగరి మని పేరందిన పజయనగరి మని
పోల్చు చున్నది విద్యానగరము తిగ్గ-
శాస్త్రము నేర్పు విద్యాస్థానములచే క్రీ. వె. ౮వ
శతాబ్దమున పేరంది యుండెను. భవభూతీయు
నాకాలమునాటివాడే యనుచున్నాడు.

బొంబై రాజధానిలోని కొల్హాపుర సంస్థాన
రాజ్యమునకు కరవీరపురము (ఇప్పటి కొల్హా
పూర్) నకును పద్మపుర మని యొకప్పుడు
పేరుగ నుండు. అటు పద్మవర్ణుఁ డనురాజు
పాలించినకారణముననో, లేక తొల్లింట దాని
నిర్మాత యగుటనో యీ పేరయ్యె నట.

కాశ్మీరదేశమున శీఘ్రనగరమున కాగ్నేయ
దిశగా నాఱుమైశ్వ దూరమున జలమ్నది
కుత్తిరతీరమున నొక పద్మపురము కలదు. అది
కుంకుమపూవు విస్తారముపండుతావని పేరందినది.
ఇది క్రీ. వె. తొమ్మిదవ శతాబ్దమున కాశ్మీరదేశ
మేలిన బృహస్పతి మేనమామ పద్మవర్మచే.

నిర్మితమై, యాయనవేర బరగునదిగఁ జెప్పఁబడిన పురము.

ఉజ్జయిని పురమునకును పద్మావత మనిపేరుండనిని తెలియుచున్నది.

పద్మపురాణము— ఇది ఒక్క-దేవీ భాగవతమున పదునాల్గవ పురాణముగఁ జెప్పఁబడినది, గాఢాశ్రమ అన్నిపురాణములందు రెండవదిగనే చెప్పఁబడిన పురాణము. పద్మగర్భశ్రోతము. పద్మకల్పవినోదాదు లిందుఁ జెప్పఁబడినవి. గ్రంథసంఖ్య బ్రహ్మవైవర్త్యమున ౫౯౦౦౦ గను, లెక్కన అన్నిపురాణములందు ౫౫౦౦౦ గను జెప్పఁబడినది.

పద్మపూతిక (గడ్డి)— ఈగడ్డి చూర్ణముగాని, కషాయముగాని, వేడిచేసి విషదోషము, అపస్మరము, పైత్తికము పీల్చునదని బలముగల్గించు నందును.

పద్మప్రభునాథుడు— జై నత్థి కరులలో నొకఁడు. (త్థి కరులు చూడుడు.) వీరిచిహ్న మెఱ్ఱని కమలము. ఇత్యాదువశాత్తట్రియుండు. తండ్రి ధాణిశ్యపుండు. పల్లి సుసేనాదేవి. జన్మస్థలము కౌశాంబీపురము. పొడవు ౨౫౦ ధనుస్సులు. (ధనుస్సు మూడున్నరమూర.) ఎఱ్ఱ కంగుకమలనర్జము. ఆయువు ముప్పది లక్షలు. గణధర్ సంఖ్య ౧౦౦. నిర్వాణార్థము సుమేరు శిఖరము. (శిఖరీత లేక అర్జునద్రవ్యశిఖరము.) తొమ్మిదివేలకోట్ల సాగర్.

పద్మరేఖ— (పుంససాముద్రికము చూశ్రీ సాముద్రికము చూ.)

పద్మవ్యాహప్రదేశము— భావతయన్ధరంగమున అష్టమని నభిరావ పద్మవ్యాహము పన్నినతావు. స్థానేశ్వరమున (కురుక్షేత్రమున) కాగ్నేయముగ నైదుమైళ్ళ దూరము. ౨౦౦౦ అడుగులు పొడవుగల మిట్టప్రదేశము. చుట్టుపట్ల భూమట్టము కన్న ముప్పది యడుగుల

యెత్తుండు పీఠభూమి. ఇట అదితిదేవస్థానము కలదు. ఆమె యిచ్చటనే తప మొనర్చి యిచ్చటనే సూర్యుని గనే నట. అభిమన్యుఁ డిటనే దొరకి మృతినందె నట. ఇక్కా-లమున నిట ఆమీన్ అనుగ్రామము కలదు. అట నాదిత్య కూడ మనుషవిత్తతీర్థ మున్నది. చక్రస్యాహ సల మీస్మితమునందే కలదు.

పద్మశాలీలు— వీరరాధునిగ నున్నారు. సాధారిణముగ వీరిని పద్మశాలీలని వాడుచుండుటయుం గలదు. వీరు బట్టలనే పరిశ్రమను వృత్తిగాఁ గల్గి యున్నారు. వక్షేణ దేశమున నుధుగ, రామనాథపురము జిల్లాలోనలి సౌరాష్ట్రం బోలియుండును. కాని, వీరియందు తిరుమణి శ్రీచూర్ణధారులును, విభూతిధారులును గూడ కలరు. ఆరాధ్యులశిష్యులగు లింగధారి శైవులు గూడ నచ్చటచ్చట గాననగుదురు.

వీరిందఱు భృగుసాతతివానియు, మూర్ఖంజేయదోష్టా లనియు, పద్మశాలీ లనియు, బహూత్తము లనియు, సేనావతం లనియు, కులబిరుదములు గలవారు. ఇంకను పడమట, వక్షేణ దేశములందు వక్షేణ (శైట్టి) యను బిరుదమును గూడఁ గల్గియున్నారు. వీరి కులపెద్దకు తూర్పు సీమలందు “సేనావతి” యనియు, పశ్చిమవక్షేణ సీమలందు “కులశ్రేష్ఠి, పెద్ద శైట్టి, కులస్వామి” యనుచుండురు. వీరు శూద్రకులములలోని వారు కారు. ప్రత్యేక కులము.

నూలునడకట, బట్టలనేత వీరికి పవిత్రకుల ధర్మములు కాన, వీరియందు వేదాంతము పడదు “వరమాత్య” యనియు, పేక “మాయ” యనియు సామెతగ వాడుచుండురు. ఇంకను కన్యనూడని (పాడిలేని) యిల్లును, కనుకు తొప్పనికాంతయు హీనతగ నెంచఁబడుదురట.

విష్ణుదేవుడు వీరికులమునకు భావమటఁది యనియు, లక్ష్మీదేవి వీరియింటి యాడుపడు

చనియు, విష్ణుదేవుని నాభికమలపు (తామర) తంతువులను వీరి పూర్వుడగు భావనర్సి కొనంగ, నాయన దానిని వస్త్రములుగ నేయుట నాయనసంతతి యగు పరికులమునకు “పద్మశాలీయు”లని పేరును, భావనర్సికివైరియై యాయనకుండి శివదత్తమగు వస్త్రవిర్మాణవిద్య నసహించిన విశాలపురాసేనుడగు కాళువాసురునితో నొనర్చిన సంగరముచే సేయవలసుతులు నూనొక్కరును నేనాధిపతియై యుంట, వారి సంతతివారగు పద్మశాలీయులకు “నేనాధిపతి”యని కురులిగువము గల్గె ననియు, పిరియందు బలమగువ్రతీతి కలను.

వీరి పూర్వచరిత్ర ఇట్లు చెప్పబడినది. సృష్ట్యాదియందు బ్రహ్మమానస పుత్రులు- ౧ నుగిసి, ౨ అత్తి, ౩ ఆంగిరసుడు, ౪ పులస్త్యుడు, ౫ పులహుడు, ౬ కశ్యపు, ౭ భృగువు, ౮ నసిథుడు, ౯ దక్షుడు, వీరు నవబ్రహ్మలని పేరంగిరి. అందు భృగువునకు (కష్టమవదాపతి పితవసుత యగు) భ్యాతి యనుభార్యయందు, ధాత, విధాత యని యిద్వరు సుతులు కల్గిరి. వీరిభార్యలు మేరుపుత్రికలగు ఆయాతీ, నియతీ యనువారనియు, మహాలక్ష్మీదేవి (విష్ణుదేవుని భార్య) భృగుపుత్రిక యనియు వీరు తెల్పుచుందుగు.

భృగుసుతుడగు ధాతకు (ఆయాతీయందు) మృకండు డనుసుతుడు కల్గెను. ఆయన భోజపురినివాసి యనియు, ఆయనభార్య ముద్గలన్వి సుతయగు మనస్విని యనియు, నాచిసుతుడు మార్కండేయుడునా బురగె ననియు, ఆయన శివునిగూర్చి గొప్పతనం బొనర్చి, చిరంజీవియై కపిలాచార్యునికడ వేదములుం జరిచి, స్వర్గ త్సంచారిగ తిరుగుచుండువాడనియు, బ్రహ్మ మానసపుత్రులగు భావనర్సి, సుచపుత్రి యనువార లిద్వరు మార్కండేయకృత

మూగాగ్నికుండమునుండి యుద్భవించి నినియు, వారిద్వరు సహజ యజ్ఞోపవీతధారులును, కనకకుండలధారులు ననియు, అందు పంచపుటి తపోనిష్ఠచే కాలము గడపె ననియు, తానవవాడగు భావనర్సి కనకాద్రీపురి నివాసి యని యు, విష్ణుదేవునినుండి వస్త్రతంతువులని కొని కృతియుగమునను, పదవ విష్ణునత్తయగు వ్రత్తి తంతులను నాటి, పదవ పంకించి వాటి కుసుపులచేసెను వస్త్రములను నేయుచుండువాడనియు, ఆవస్త్రవిర్మాణ మహామంత్రవిద్యను శివునివలన నుపదేశ మందె ననియు, ఆభావనర్సియై పార్వతీవలన సుజీవనీకరియు, శివునినుండి నిధమును, మహాలక్ష్మీదేవినుండి యమృతిమును, విష్ణుదేవునినుండిపద్మతంతువులు వ్రత్తిపిత్తులునుగొనినవాడనియు, ఈయనభార్య సూర్యపుత్రిక యగు భద్రావతి యనియు, వారికి నూనొక్క-సుతులు గల్గి రనియు, వాళ్ళ ఈ పద్మశాలీల పూర్వులనియు, పిరిగంగిధములందు చెప్పబడినది.

భావనర్సి శార్దూలధ్వజము కలవాడు. శార్దూలము నక్క- తిరుగువాడు. శివునికి భార్య పులిచ- మొనంగినవాడు. ఈయన చేతినే సృష్టింపబడి యాయనకు నేవకుడుగా నుండిన పాశనేనుడు ఈయనయొడ మేకు పులుల నరగ్యమున పెంచి పెద్దజేల కాపాడుచుండువాడని చెప్పబడినది.

పిరి నివాసమగు కనకాద్రీపురమున పిరిచే నాటంబడిన వ్రత్తిపిత్తు బ్రహ్మసింహునివార్యుక మని చెప్పబడినది. పిరివైరి యగు విశాల పురాసేనుడగు కాళువాసురుని ఈయనయు, ఈయనతనయులును జయించిరి. పిరి మండ్ల వివాహములందు పంహామ్మిడి తాంబూలము బిచ్చుంతురు. అపి ౧ పిళ్ళేశ్వరునకు, ౨ పిళ్ళేశ్వరాపునకు, ౩ బ్రహ్మసింహుని హేళ్యు

లకు, ౪ సుస్వతీలక్ష్మీపావృతులకు, ౫ భృగువునకు, ౬ ధాతకు, ౭ మృకండ్రికి, ౮ మార్కండేయునకు, ౯ సూర్యచంపూలకు, ౧౦ పంచపుటిరికి, ౧౧ భావనస్సికి, ౧౨ భద్రావతికి, ౧౩ సింహాచలవరాహస్యసింహస్వామికి, ౧౪ గ్రామదేవతకు, ౧౫ జక్కాఅప్పలసెట్టికి, ౧౬ సీత గడ్డపై గారికి ౧౭ చింతక్రింది అనాథ శైలిగారికి, ౧౮ ఏలదియాలు దేశములందుగల కులస్తులకు, ౧౯ పెండ్లియింటిపద్వలకు.

పద్యశిష్ట (పద్యశ్రేష్ట)కుల గోత్రము—ఆర్యవైశ్యుల ౧౦౨ గోత్రములలో నొకటి. (వైశ్యగోత్రములు చూడఁడు.)

పద్యశిష్ట (పద్యశ్రేష్ట)కుల గోత్రము— ఏకాదశము ౨౦గోత్రము, సంస్థుల గోత్రము. మునిరాజనఃమునిరాజగణము. ఆపస్తంబయజుశ్శాస్త్రమా-ఆద్యప్రవరఖండ. సమాసగోత్రము. వ్యవసస. బ్రహ్మశ్రుడు దేవత. భార్య సర్వాంబ. జగన్నాథము తపసానము. సర్వాంబుధి తలఁకము. జపము వెయ్యి. దీపములు ౩౬. క్షేత్రసంఖ్య ౨౭. అన్నముదానము. తామర వర్షనీయము.

పద్మానది—గంగానది పశ్చిమశాఖ బ్రహ్మపుత్రానదియుక్క శాఖలో సంగమమై యేర్పడిననదికి పేరు. దీనికి పుష్కా యనియు పేరుకలదు.

పద్మావతదేశము—కరవీరపురము రాజధానిగ నుండిన దేశమున కీపే రుండినట్లులఁ దెలియుచున్నది.

పద్మావతీపురము—కరవీరపురము. కొల్హాపూర్. (శైలాహారదేశము చూడఁడు.)

పద్మాసనము (బద్ధపద్మాసనము)—యోగ శాస్త్రమున చెప్పఁబడిన ఆసనములలో నొకటి. పద్మాసన మని చులకనగా నాడుచుదురు గాని దీనికి శాస్త్రులక బద్ధపద్మాసన మని పేరు పెట్టఁబడియున్నది.

ఎడమతొడమీఁద కుడిపాదమును, కుడితొడమీఁద నెడమపాదమును ఉంచి, చేతులను వెనుకనుంచి నీవునంటి తీర్చి, కుడికాలి బొటనవేలిని కుడిచేతి అంగుష్ఠ తర్జనుల చేతను, ఎడమ కాలిబొటనవేలిని ఎడమచేతి అంగుష్ఠతర్జనుల చేతను పట్టుకొని, గడ్డమున కొమ్మున కానించి, భ్రామధ్యమున దృష్టాల నిల్చి, శరీరము వంగిపోక దృఢముగా నిలుచునట్లుల నుచు “బద్ధపద్మాసన”మని చెప్పఁబడినది. దీనికి సవ్యాసనవ్యపద్మాసన మనియు, లఘుపద్మాసన మనియు, రెండు అవస్థలభేదసంబంధాన నములు కలవు.

దీనియ భ్యాసమున క్రిమముగ శ్వాస మందగించుటయు, వృత్తి ఏకాగ్రత నొందుటయు, విద్యాలస్యములు తగ్గి చురుకుదనము గల్గుటయు సిద్ధిచునని చెప్పఁబడినది.

పద్మిని (క్రియ)—అరిచేతిని క్రిందుగా (అగోముఖముగ) చేయి చాచుటకు పేరు. ఇది సంగీతశాస్త్రమున క్రియాప్రాణములోని దేశ్యక్రియ లెన్నిదివిధములలో నొకటి. (క్రియాప్రాణము చూడఁడు).

పద్యగానకళ—పద్యములను రాగతాళములతోఁ జనుపుకళ కీపేరు వర్తించెడిని. రాగతాళము లనోన్యస్యసంబంధము గలవియని గాన విద్యావిశారదు లెఱుంగుదురు. రాగము తాళయుతమై యుండును. తాళము రాగమునందే యుండును. పద్యముల నేదొయొక విధమున రాగయక్షముగఁ జదువుచుంట సర్వసాధారణ మేకాని, లయయక్షముగఁ గూడ నుంటఁ గాన రావచ్చుది. దీనికిం గారణమగు లోపము పద్యములను రచించు కవులయందున్న దని స్ఫురింపకపోదు. రచించుతఱినే (పాలలయందు రాగముఁబోలి) తాళముఁగూడ నేర్పఱుచుకొని లయమేరకు నడుచునట్లు పద్యరచనకుఁ గడంగుటకు

కవి రాగ తాళ ధన్యములఁ జక్కఁగ నెఱింగిన వాఁడుగఁగూడ నుండవలసి యుండును. ఇట్టివారుండుటయే యరుదు.

శ్రీకృష్ణరాయాస్థాన దిగ్గజకవులలో నొకఁడగు రామరాజభూషణ మహాకవి ఈ ప్రయత్నమును గొంతవఱ కొనర్చి, వసుచరిత్రోపద్యములలోఁ గొన్నింటి కీలక్షణంబులు గల్గించె నను ప్రతీతి యాంధ్రోదేశమున వ్యాపించియుండుటయే గాని, చదివి చూపువారు గానరారు. నాంగముగను, సాంతముగను పభ్యుంచువారు లేమి నీవిద్య యడుగఁగొని దేమో తెలియరాదు. విద్వాన్ ఆంధ్రభారతీయోపాధ్యాయ సత్యవోలు రాధామాధవకవిగా ననువా కొకను ముప్పదియైదు తాళములకు (సప్తతాళములు ఏదేని జాతులచేత) వసుచరిత్రోపద్యము లమరియున్న వనిరి. ఆంధ్రోదేశ మీవిద్య సభివృద్ధి పఱచుకొను నని మాయాశయము.

వీటం బాడుటయందు పద్యములందలి కొన్ని యక్షరములను తాళమున కమరున ట్లధికముగ సాంగదీసి పాడవలసియుండుట గన్పించెడిని. ఐనను మచ్చునకు రెండుపద్యములు చూపి ముప్పదియైదు తాళములను వివరింతుము గాక. (సంగీతము చూ. సంగీతాంగములు చూ.)

చదువరులు త్రిశ్రాజాతికి మూడు, చతుశ్రాజాతికి నాలుగు, ఖండజాతికి ఐదు, మిశ్రాజాతికి ఏడు, సుకీర్ణజాతికి తొమ్మిది మాత్రాలు లఘువున కనియు, ధృతమున కెప్పుడు రెండుమాత్రలనియు, అనుధృతమున కొకమాత్ర లనియు, ఈసందర్భమున మనసునం దుంచుకొనఁదగినది. ఇంకను ఒకటవకాలమునం బాడుతఱి మాత్ర కొకటియు, రెండవకాలమున మాత్రకు రెండును, మూడవకాలమున మాత్రకు నాలుగు అక్షరముల ప్రమాణమని చెప్పబడినది. పద్యమం దక్షరములు లెక్కవ యుండిన వాటిని

సాంగదీసి పాడుటయం దీ లెక్క కాలమును దెల్పెడిని.

మణితాళము-ధ్రువ. (1011) త్రిశ్రాజాతి. లఘు 3 ధృత 10 లఘు 3 లఘు 3 మొత్తము 19 మాత్రలు. మూడవకాలము మాత్రకు 3 చొ॥ 33 అక్షరముల ప్రమాణము.

ఒకచాయ ననపాయ (3 మాత్రలు)
 వికగేయ సము (2 మాత్రలు)
 దాయ మొకసీమ నా (3 మాత్రలు)
 నామయూనినద. (3 మాత్రలు)
 మొక్క ముగ్ధిమోయ కదళి (3 మా.)
 విన్న (2 మాత్రలు)
 కిన్నరీబృంద (3 మాత్రలు)
 బృందసంగీతరీతి (3 మాత్రలు)
 (తక్కినచరణములును ఇట్లే నడుచుట).

2 శ్రీకవి తాళము-ధ్రువ (10011) చతుశ్రాజాతి లఘు, 3 ధృత, 10 లఘు 3 లఘు 3 మొత్తము 19 మాత్రలు. రెండవకాలము మాత్రకు 2 చొ॥ 20 అక్షరముల ప్రమాణము. ఉ॥ ఆనగరాజ (3 మాత్రలు)
 భేదియును (2 మాత్రలు)
 నానగరామ (3 మాత్రలు)
 నోరభంబుతో (3 మాత్రలు)

(తక్కినచరణములును ఇట్లే నడుచుట).

ముప్పదియైదు తాళములు:—

1 మణితాళము-ధ్రువ (1011) త్రిశ్రాజాతి. ఇందు లఘువు మూడు మాత్రలు, ధ్రుతము రెండు, లఘువు మూడు, తిరుగలఘువు మూడు మాత్రలు గాన 19 మాత్రల ప్రమాణము. దీని నికను (ఇదిమూడవ కాలమున పాడఁదగినది గాన) మాత్రకు నాలుగొప్పవ నలువది నాలు అక్షరముల ప్రమాణమని చెప్పబడినది. నిజముగ పద్యము మొక్క-చరణమునం దన్ని యక్షరములు లేకున్నను, అట్లు సాంగదీసి పాడిననే

పద్యము “అని యనుపన్ వినోదసఖుఁ డచ్చటి”
యనుచుపకమాలాపద్యమనియుఁ జెప్పబడినది.

౨౨. ఆదితాళము-త్రిపుట. (100) చతుశ్ర
జాతి. ఇం దెన్నిదిమాత్రలు. మూడవకాలమున
పాడఁదగినది గాన, మాత్రకు నాల్గుచొప్పున ౩౨
అక్షరముల ప్రమాణ మనియు, దీని కమరిన
పద్యము నాళికాః పారకదళీనానంగ
అను శార్దూలవిక్రీడితపద్య మనియుఁ జెప్ప
బడినది.

౨౩. దుష్క-తాళము-త్రిపుట. ఖండజాతి.
ఇందు తొమ్మిదిమాత్రలు. మూడవకాలమునఁ
బాడఁదగిన దగుట మాత్రకు నాల్గుచొప్పున
౩౬ అక్షరముల ప్రమాణ మనియు, అమరిన
పద్యము, “నానాసూనవితాననాననల నానం
దించు” అను శార్దూలవిక్రీడితపద్య మనియుఁ
జెప్పబడినది.

౨౪. లీలతాళము- త్రిపుట. మిశ్రజాతి.
ఇందు పదునొకండు మాత్రలు. మూడవ
కాలమునఁ బాడఁదగిన దగుట మాత్రకు
నాల్గు చొప్పున ౪౪ అక్షరముల ప్రమాణ
మనియు, దీని కమరినపద్యము “అరిగాఁ బం
చమ మేవగించి నవగా” అను సుత్రైథ విక్రీడిత
పద్య మనియుఁ జెప్పబడినది.

౨౫. భోగతాళము- త్రిపుట. సంకీర్ణజాతి.
దీనియందు పదమూడుమాత్రలు. ఇందు మొద
టిచరణ మొకటవ కాలమున పాడవలసియుంట
మాత్ర కొకటి చొప్పున పదుమూడక్షరము
లును, రెండు, మూడు, నాల్గు చరణములు
రెండవ కాలమున పాడవలసి యుంట మాత్రకు
రెండుచొ॥ ఇరువదియూ అక్షరములును, మొత్త
ము ఈపద్యమునకు ౩౯ అక్షరముల ప్రమాణ
మనియు, దీని కమరినపద్యము “గిరియును,
గిరిజామాతయు” నను కందపద్య మనియుఁ
జెప్పబడినది.

౨౬. గుప్తతాళము-అట. (1100) త్రిశ్ర
జాతి. ఇందు పదిమాత్రలు. మూడవకాలమున
పాడఁదగియుంట మాత్రకు నాల్గుచొప్పున నలు
వదియక్షరముల ప్రమాణ మనియు, దీని కమరిన
పద్యము “మెఱుఁ గొప్ప నెఱిగొప్ప నెఱగప్ప
తఱి గప్ప” అను సీసపద్య మనియుఁ జెప్పం
బడినది.

౨౭. లేఖతాళము-అట.చతుశ్ర జాతి. ఇందు
పదిహేనిమాత్రలు. మూడవకాలమునఁ బాడ
దగినది గాన మాత్రకు నాల్గు చొప్పున ౪౮
అక్షరముల ప్రమాణ మనియు, దీని కమరిన
పద్యము “ఏపాదుపొదరిండ్ల నాపాటలాళోక”
యను సీసపద్య మనియుఁ జెప్పబడినది.

౨౮. విదళితాళము-అట. ఖండజాతి. ఇందు
పదునాల్గుమాత్రలు. రెండవకాలముననిది పాడఁ
దగియుండుటను మాత్రకు రెండుచొప్పున ౨౮
అక్షరముల ప్రమాణ మనియు, నీతాళమున
కమరినపద్యము “సారసకైరవంబులకుఁ జంద్రది
నేంద్ర” అను సుత్పలమాలా పద్య మనియుఁ
జెప్పబడినది.

౨౯. ణోయతాళము - అట. మిశ్రజాతి.
ఇందు పదు నెన్నిది మాత్రలు. రెండవకాలమున
నిది పాడఁదగియుంట మాత్రకు రెండుచొప్పున
ముప్పదియూ అక్షరముల ప్రమాణ మనియు,
దీని కమరినపద్యము “రాజీవాక్షుల నేచుపాత
కివి చందా!” అను శార్దూలవిక్రీడిత పద్య
మనియుఁ జెప్పబడినది.

౩౦. ధీరతాళము- అట. సంకీర్ణజాతి. ఇం
దిరువదిరెండు మాత్రలు. ఇది రెండవకాలమునఁ
బాడఁదగినది గాన మాత్రకు రెండు చొప్పున
నలువదినాల్గు మాత్ర లనియు, దీని కమరిన
పద్యము “ఇమ్ములై మరుహజారమ్ములై పొద
లుండ” అను సీస మనియుఁ జెప్పబడినది.

౩౧. సుధతాళము- ఏక. (1) త్రిశ్ర జాతి.

ఇందు(లఘువు) మూడవ మాత్రలు. మూడవ కాలమునఁ బాడఁదగియుంట మాత్రకు మూడవ చొప్పున తొమ్మిదక్షరముల ప్రమాణ మనియు, అమరినపద్యము “లలనామణు లవు చువనస” అను కందపద్యమనియుఁ జెప్పబడినది.

౩౨. మానతాళము-ఏక. చతుశ్చోజాతి. ఇందు నాల్గమాత్రలు. మూడవకాలమునఁ బాడఁదగియుంట మాత్రకు నాల్గవొప్పున ౧౨ అక్షరముల ప్రమాణ మనియు, దీని కమరిన పద్యము “అజాబిల్లిపలుంగు” అను చాపాద్యాల వికీర్ణాన్వృత్తి మనియుఁ జెప్పబడినది.

౩౩. రతతాళము-ఏక. ఖండజాతి. ఇందు మూత్రాలు. రెండవ కాలము గాన మాత్రకు రెండు మాత్రలు చొప్పున పది అక్షరముల ప్రమాణకాల మనియు, దీని కమరినపద్యము “ఓనఁ గలువ్రాలు సన మేరువుల” అను లయ గాఢీపద్య మనియుఁ జెప్పబడినది.

౩౪. రాగతాళము-ఏక. మిశ్రచోజాతి. ఇందు దేసు మాత్రలు. రెండవకాలమునఁ బాడఁదగియుంట మాత్రకు రెండుచొప్పున పదునాలుగు అక్షరముల ప్రమాణకాల మనియు, దీని కమరిన పద్యము “తరువులపొంతి పొంది వసుధావరి మిత్రుడు” అను చంపకమాలాపద్య మనియుఁ జెప్పబడినది.

౩౫. వసుతాళము-ఏక. సంకీర్ణజాతి. ఇందు తొమ్మిదిమాత్రలు. మూడవకాలమునఁ పాడఁదగియుంట మాత్రకు నాల్గవొప్పున ముప్పదియొక అక్షరముల ప్రమాణకాల మనియు, దీని కమరిన (వసుచరిత్ర) పద్యము “కమనీయ ద్యుతిధామమా విమలముక్తాదామమా” యను మత్తేభవికీర్ణపద్య మనియుఁ జెప్పబడినది.

వచనముపైత మిట్లే తానమునకుఁ గుదురునని కొందఁ అనుచున్నారు.

పనసచెట్టు—Artocarpus integrifolia. ఆర్టి. Jack fruit tree. స. కిలకిళ్ళు, చెప్పినకిళ్ళు, మునకళ్ళు.

వేలుపనస-యనియు, చిన్నపనస-యనియు, వేలుపనస-యనియు ప్రసిద్ధము. చెన్నపనసయందు కిల్లిపనస-యనియు, చిన్నపనస-యనియు ఉనికి చ్చ్యుతము. చిన్నపనస-పదాపనస-యనియు, అట్లయు. Bread fruit అనియు, సీమపనసయనియు పేర్లకలవు. ఇది అచార్యశాస్త్రములు కానరావు.

కెల్లపన-దీనితోటల చుట్టెనమునకు పలు భేదములగుట వలనయు పిలవమున గాని, స్పష్టపాట లేదు. పెండ్లు చెన్నపనస, చిన్నపనస గాన నుండును. ఇది ఉత్తమజాతిగ నెన్నబడు చున్నది.

యిది వసుతాళమునకుఁ బుష్పాళి తొనలు బుడవక పడును, గాని ఇది పిలగు నట్లు నిలిచియుండును. కాన, దీని కీ పేరు గల్గెను. దీనిని పెండ్లకుఁగాని కారకుఁగాను పోలు నుపయోగించు చుండును. దీని సభమపుజాతిగ నెంచుదురు.

చిన్నపనస-దీనిని సవాపనస-యనియు, సీమపనస-యనియు నెంచుదు. ఇది గుత్తులు గుత్తులుగ చిన్నకాయల నెక్కువగా కాచెడిని. ఇది శ్రోగోషపాత నుండును. తిత్తు దీనిని హుకే యుపయోగింతురు. ఇది పనసయందు కారకు ముద్దువగు జాతిగ నెన్నబడు చున్నది.

వేలుపనస-ఇది చెట్టుకొమ్మలందు కాయలు కాచుటకు మూలుగ భూమిలో గాని, భూమి నంటి గాని, వేలునంటి కాయలు కాచును. ఈ పండుతోనలు చాల రుచిగా నుండును గాన, అత్యుత్తమజాతిగా నెంచుదురు. ఇది చాల యరుదుగ గాననగుట అపుహవపు పనసజాతిగ నెంచుదురు.

పనసజాతి లేతవయస్సున కొమ్మలకడను కాయలు కాచుచు, చెట్టు ముదిరినకొలది వలముగల కొమ్మలందు గాయ నారంభించి, ధృక్పదశయము మానుకడ కాయలు కాచులక్షణము గలది. కావున, స్థలము విట్లనుబట్టి పనసచెట్టునుండి వయస్సు నిష్ఠయింప నగును. కొను, పనసమును, చాల అనుభవమును, “పనస ప్లాంట్ రోగములు బయట పెట్టు” నని సామెతగను చెప్పెదము.

పనస ప్లాంట్ రోగము, అసంగత తొవలను పైత్యశాంతి, దేహపుష్టి, శుభవృద్ధి, బలము గల్గించి మలమును వెడలించుకొని కలదు. ఇవి శరీరరక్తము సభివృద్ధిపఱచి, సరములకు తాళగల్గించును. కాని, పనసగింజలు, ప్రత్యేక కేము గల్గించి అజీర్తి, అపవృద్ధి, శీతపైత్యములకు దోహదము గల్గించేసి కడుపునొప్పి, విదాహము, జ్వరదోషములు గల్గించెడివి. ఈదోషములకు నూనె, నెయ్యి, అరటిపండ్లు పరిహారములని చెప్పబడినది. కొందఱు పనసగింజలను నేటిలో వేయించుట దోషపరిహార మందురు. మఱికొందఱు చింతపండ్లుపులును దోషపరిహార మందురు.

పనసా లేక పనసికారోగము— ఆయుర్వేదవైద్య శాస్త్రమున చెవియందలి తుద్ర రోగమునకు పేరు.

పనసోదుంబరాణిఫలన్యాయము— పనసచెట్టు, బొడ్డుచెట్టు పూయకయే కాదును. మధ్యావస్థ లేకయే తర్వాతి యవస్థ కేగుటను దెల్ప నీన్యాయము వాడుచుదురు.

పనామాకాలువ— మధ్యఅమెరికా పనామాభూసంధిగుండా కరేబియన్ సముద్రము నుండి పసిఫిక్కు- మహాసముద్రమునకుఁ ద్రవ్వబడిన కాల్వ.

తొలుత ఫ్రెంచివారు దీనిని ద్రవ్యింప

దలచి తొనెప్పింపజనీయరును నియమించిరికాని ఆపని వ్యర్థ మాయెను. క్రీ. వె. ౧౯౦౪ లో అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్ర ప్రభుత్వ మిహాక్కులంగొని పనామాకంపెనీ నేర్పటచి పని మొదలిడెను. అసంగత కాల్వకు జాగాకూడ విలువ నిచ్చి కొనియెను. ఇట్లు కొనినప్రదేశము పది మైళ్ళ వెడలుపని చెప్పబడినది. దీనికి “Cannal Zone” అని పేరడియన్నారు. దీనిమధ్య గొక సెక్సు కలదు. దానికి నీ రొక నదినండి తెచ్చి యున్నారు. ఈ కాల్వయందు లాకులు కలవు సరిస్సు ముప్పదిమైళ్ళుండును. పనామాభూ సంది 70 మైళ్ళుండును. క్రీ. వె. ౧౯౧౪ లో కాల్వ తెలువఁ బడినది. పనామాసట్టణమును కాల్వముఖముననే కలదు. ఇట నినుపదారి సంబంధ మేర్పఱచి యున్నారు. పెద్ద సముద్రపు టాడు లిందు నడిచెడివి.

పన్నా సంస్థానము (పున్నా సంస్థానము)— బంట్ల లిండియా ఏజన్సీరాజ్యములలోని యొక చిన్న రక్షితసంస్థానము. ఇది వజ్రములకు పేరందిన రాజ్యము.

పనిలేనిమంగలిపిల్లతలగొరిగినట్లు— ఆంధ్రలోకోక్తి.

పన్నీరు— పన్నీ రనాదిగ భరతదేశము నందుఁ జేయఁబడు చుండినది. కొందఱు ముసల్మానుల పరిపాలనకాలమున గులాబీచెట్లు రప్పింపబడిన వనియు, నాఁటినుండి పన్నీరు పరిశ్రమ మనదేశమున నారంభమయ్యె ననియు పొరపాటున తలంతురు. ఇది సరి కాదు. హిమవన్న గోపరిప్రదేశముల నమితముగ గులాబీచెట్లడవి చెట్ల పెరుగుచుంటయు, “పన్నీరు” శబ్దము సంస్కృతపదమై యుంటయుఁ దెలియక యెట్లు తలంచినను దలంపనగును గాని నిజముగ నిది యటు గాదు.

ఇప్పటికిని గులాబీతోట లధికముగాఁ గల

ఉత్తర హిందూస్థానపు సగరములలో గొన్నిటి యందు పన్నీరుపరిశ్రమ కలదు. లోతగుడెద్దయి త్రీడిపల్లెములకు తగరపుపూతబోసి, సగము నటకు నీరు నింపి, అందుగులాబిపువ్వులంబాట్లచి మూత లిడి, ఆట గంటలనే పుంతురు. ఇకప నాటిని దీసివైచి, కోడియూకలతో నానీపుత బాతిన జిడ్డు నూడ్చి, బరిణలం దివరంగును. ఇట్లు కొన్ని పర్యాయము లగునట్లకు నానీకు పరిమళమునెడుగు పన్నీ రగును. ఆబరిణలలోనిది అత్తరు నగును. తురకలట్టియ త్తరువును స్తంబూల్ గులాబీ యందురు. ఏల యన స్తంబూల్నిగ రము (Constantinople) నుండి యిట్టియ త్తరువుముద్ద చునదేశమునకు పంపబడుచున్నది.

పన్నీరులు మొగలి మొదలగు పనేజానుల పూవులతో జేయుదురు. ఇక్కాలమున (Olio of Roses మొదలగు పవియు, లవణమును నీటఁ గల్పి కక్కుర్తిపన్నీరులు తయారు జేయుదురు. కాని, యవి యట్లే యుండునగుఁ గాక. పన్నీరు పరిమళమునకై వాడబడు చుండును. చలవజేసి సభయందు మనోహరమై యుండును. చెమట పట్టనీయదు. నాయుదోషములు దీని పరిమళముచే నడఁగఁ జేయుదురు.

పన్నులు-రేట్లు (Taxes & Rates)- ఈ రెండును ఒకేరీతిని స్ఫురించునుగాని, నిజస్థితి యందు భేదము కలదు. దేశమున కంతకును విధాయకములగు పనులనిమిత్తము ప్రభుత్వము వారియేర్పాటుక్రింద విధింపఁ బడునట్టి భూమి పన్ను, ఆదాయముపన్ను మొదలగునవి పన్నులు (Taxes).

ఆయా ప్రదేశముల అవసరములకుఁగాను ఆయాప్రదేశసంస్థలగు మ్యునిసిపాలిటీలు, జిల్లా, తాలూకా, లోకల్ ఫండు బోర్డులు మున్నగు (Local bodies) వాట కిర్దులకుఁగాను ఆయా అధికారులచే విధింపఁ బడునవి రేట్లు

(Rates). ఇట్టిపన్ను నామక ముఖ్యముగా నాంధ్రములకుఁ గలదు.

పబ్లిక్ కంపెనీ (Public Company)- వాణిజ్యవిధానము. బహువింగము. నెవ్వ రై నను వాఱులను బోస పిలువబడె యేర్పా టైతఁ కుంపెనీ. ఇందలి వాఱులను బహువింగమున లేకుండ వాఱు మ్యునిసిపలీసును, పబ్లిక్ కంపెనీనుటకును పీలుగ నుండజిది.

పయస్వినీ నది— ఇది చిత్రకూటుము (చాచుగిర్యాశ్రమము) నందు, బుగ్దేల్ ఖావ మునందలి నది. దీనిపర్యంతం నామనపురాణము ౧౩ నందు, ౩౬ నందుఁ గలదు. (చిత్ర) కూటుము చూ.)

పయోముఖ విషకుంభన్యాయము— దీనిని విషకుంభపయోముఖన్యాయ మనియు నందురు. క్షేత్రములు కైకేగినిర్మించువిషపుపాత్రా యని యర్థము.

చక్కని కుంభజెస్సు మర్యాస్వినీ తెల్పుట కీన్యాయము నాడుచుండును.

పయోశ్వినీనది (పూర్ణానది)— (కాశీ కాశికానది చూడఁడు.)

పయోష్ఠీనది — మధ్యరాష్ట్రములలోని హైద్రాబాద్ యని పిలువబడుచున్న నదికి తొల్లింటి పేరు. పయోష్ఠీ భాగవతము ౫-౧౯-౧౭ యందునను, పద్మపురాణము ఉత్తర ౪౧ యందునను, మత్స్యపురాణము ౨౭౨ - ౩౩ యందునను ప్రస్తావించబడినది.

ఇంకను తపతీనదిలో సంగమించు పూర్ణా నదిగ మహాభారతము, వనపర్వము ౧౧౯వలన తోచెడిని. (విదర్భానది చూ.)

పరకాయప్రవేశవిద్య — ఇది భరత దేశమున తొల్లింటి ప్రచారమునం దుండిన కల. యోగాభ్యాసవిధానశక్తిచే ప్రాణమును

తనశరీరమునుండి పైకిదీసి వేయి శరీరమునకు జొప్పించి ప్రాణము లేకుండను యాశరీరమును జీవించియున్నట్లు నటించుకేయి పద్ధతి.

దీని నాంగమున 'Transmigration' అని యెదరు. ఈవిధములో శరీరవాచాన్నియే పర్యవేక్షించును. అమరుణికావృత్త్యా ధిము కుపద్ధులకమై యున్నది.

పరకాయప్రవేశసిద్ధి—(అ బ్రహ్మవృత్తి సిద్ధులు చూడఁడు.)

పరతంత్రం బహిర్మన ఇతిన్యాయము—నునస్సు బహిర్మన మనియు, అంతరిన్మన మనియు ద్వివిధము.

బహిర్మనము—లోకీయ కార్యములకు ముఁద్రా గింతురు. అనఁగా నొకరియొక్క నెవకావృత్తి యందుఁ గుదునుతేటి వారకార్యములును మనస్సున బాధ్యత గల్గియుండును. మఱియునుకొంత నుండుతేటి వారకార్యముల విమర్శలుగల్గెనే వావిశ్వాసము గోరయుండుట మొదలుగు మార్గముల కాస్పదమగు మనస్సునొకటి. ఇందు మనము.

అంతరిన్మనము—అన న్వాధీనమైయుండి తాను సమీప సుతధర్మములందు భక్తిమొదలుగు వాటి యందు వ్యాపించునది. ఇందు బహిర్మనము పరితంత్రతకు లోబడి యుండునని భావము.

పరపతిసంఘములు— వీని నాంగమున “కో ఆపరేటివ్ క్రెడిట్ స్టాంప్” అని యందురు. కో ఆపరేటివ్ వత్సరము జూలై మాసాదనుండీయు ప్రాంతభిమై జూన్ మాసముతో సంతుమగు చుండునట్లు ప్రభుత్వమువారేర్పఱచియున్నారు. ఇవి పెదసాదల కుపయోగించునట్లెర్పఱపఁ బడినవిగ త్రోలుతె శాసన నిర్మాతల తలంపై యుండెను.

వ్యవసాయ ప్రదేశములందు విత్తనములు, ఎరువులు మొదలుగునవి చిల్లరగ వేర్వేటు

నుసాహ్యులుకొనుటకన్న అందఱికి అకు సీసంఘముద్వారా పెద్దము తములుగ నొకేసారి కొనినచో అగునని కట్టుటయు, భోజనవద్యములకై కష్టము చిల్లరగ కొనుటకు లోకన్న నిట్టి సాధములద్వారా ఒకేసారి మంచితావునుండి పుట్టినముగ కొనిన లాభముగ గొల్పి ననియు, మధ్యవర్తుల లాభము లుండనక్కఱలే ననియు కొంతమంది యభిప్రాయము. పుట్టెపు ధనం గాని సాధములు, తాము మిగుల్పుచున్న పనులముల సాధముల సాధముల దాచుకొనుదు

పెనుగుటయు, నవసంఘముల కక్కలకు నచ్చులుయు మంచి యుపయోగములును నెవరెఱిగినవి.

ఇట్టి సాధసంఘములకు ప్రభుత్వమువారు కొన్ని కట్టుదిట్టములకై నిబంధన లేర్పఱచిరి. అట్టి యేగాక నెవరెఱిగిన ప్రభుత్వద్వారా గులు సాధములకు ధీలు, తావులు, కలెదుచేయు మొదలుగువాటియందు నాయమొనగుదు పనుల నెఱుచుదురు. దీనికై నానికి పద్ధతులు గలవు. ఒక్కొక్కచో నవసామగుతేటి ప్రభుత్వమువారి సాధముల కప్పచ్చి యుత్తరముగ నుండు. ఈసంఘసభ్యులు తమయూర్తి సీసంఘ బాధ్యతలకు పూచీగా నుంచుటయు గలదు. ఇట్టిసంఘములు లాభము గడించినచో నది సాధసభ్యులకే చెందునుగాన, వారు దీనికార్యములకు బాధ్యులుగా నుందురు.

పరబ్రహ్మ పాదచతుష్టయము —

1 అవిద్యాపాదము— ప్రాణుల స్థూలదేహ జాగ్రదవస్థలు.

2 విద్యాపాదము— ప్రాణుల సూక్ష్మదేహ సంబంధ స్వప్నాద్యవస్థలు.

3 ఆనందపాదము— ప్రాణుల కారణదేహ సంబంధ సుషు (నిద్ర) వ్యవస్థలు.

ర తుర్యపాదము- పాణిల తుర్యావస్థ. యోగశాస్త్రాభ్యాసమునఁ గల్గెడి సమాధి యందు నిమగ్నతతో నుండుట.

మతాంతరిమున యాత్మార్థమై యుండుట తుర్యపాద మనియు, ఇష్టదేవతారాధనము క్రియాపాద మనియు, యోగాభ్యాస యోగ నిష్ఠలు యోగపాద మనియు, భ్యాససమాధి నిమగ్నత జ్ఞానపాద మనియు జెప్పరి.

పరమదరోగము- ఆయుర్వేద వైద్య శాస్త్రమున సురాపానాధిక్యముచేఁ గల్గిన రోగమునకుఁ జేరు.

పరమర్దులు- బుర్రులు చూడుడు.

పరమహంసాభ్యాస ఆశ్రమము-- (ఆశ్రమచతుష్టయము చూడుడు.)

పరమాత్మ - ఆత్మ చూడుడు.

పరమార్ రాజకులక్షత్రయులు- అర్బుదశిఖరము చూడుడు.

పరమేష్టి- సర్వసాధారణముగ బ్రహ్మ (విధాత) కు పరమేషి యని వాసుచుండురు. ఇంద్రీయ్యముని కుమారుడు పరమేష్టి యని పేరుగలవాడు కలఁడు.

పరవస్తు రంగాచార్యులవారి సీస మాలిక-మహామహిమపాద్యయ శ్రీమాన్ పరవస్తు రంగాచార్యుల య్యవార్తంగా రను మహాపండితులు కీ. వె. ౧౮౭౦ లేక ౧౮౮౦ ప్రాంతములందు పరిశీలన లొనర్చి త్పత్రియుల యింటిపేర్లను కూర్చి పరిశీలించి యొకసీసమాలి కను రచించిరి. అది “పరవస్తు రంగాచార్యుల వారి సీసమాలిక”యని ప్రసిద్ధ మయ్యెను. వీరు వసిష్ఠ, కన్యక, కొండిన్య, ధనంజయ, గోత్రము లంగూర్చి వ్రాసిరే కాని, భగద్వాజగోత్రపు త్పత్రియకుటుంబముల యింటిపేర్ల గూర్చి వ్రాయ ప్రియత్నింపనే లేదు.

పత్రియులలో భగద్వాజగోత్రస్థు లగు కొన్ని కుటుంబములు వక్షేణదేశమునందు పాతము నుమునక, ఆపరిసరములగునను కలవు. ఆంధ్రదేశమునఁ గాననగు త్పత్రియ కుటుంబము త్పత్రియ, వసిష్ఠ, ధనంజయ, కొండిన్య, కన్యక, భగద్వాజ యను నైదు గోత్రములలో దేనితో నుండువానికొ జెప్పరి నాకే కాని, ముతాగోత్రములవాగు లేరు. మతముగొన్ని యింటిపే రులలో ఒకేగృహ మును జూచువాలో కొంద గొకగోత్రమును, త్పత్రిగోత్ర గోత్రమును చెప్పదుండు వారును కలరు.

—♦ సీ స మాలిక ♦—

శ్రీమన్మహావరచ్ఛేదక వర్ణాట
కొట కాకతి వంశపాలనముల
వాసిష్ఠ కొండిన్య ధనంజయ కన్యక
పాఖ్యగోత్రంబుల సహస్రయిల్లు
మహనీయచారిత్ర మహిమవక్త్రము లైన
వరపూసపాటి సదవత్సనాయి
కలిదిండి దాట్ల కాకరపూడి వులిసి
పెనుమెత్త లేజెళ్ళ పేరిచర్ల
పాకలపాటి భూపతిరాజు నలివర్తి
మంత్రినె నల్లూరి మందపాటి
గొట్టెముక్కల సాగి గోరింట కొప్పెర్ల
చింతలపాటియుఁ దంతులూరి
సాగిరాజద్వయ జంపన జంపెన
ముదునూరియు మృదుండి ములగపాటి
అడ్డాల పొత్తురి అడ్డూరి చేకూరి
నేకూరి గిరుకూరి చెరుకువాడ
చోడూరి గండూరి జుజూరి చిట్రాజు
కొండూరి కంఠేటి కొత్తివల్లి
నల్లపరాజు కూనపరాజు యుప్పల
పాటి బెల్లముకొండ పత్తెమట్ల
గూడూరి నంబూరి గుంటూరి సరివల్లి
కొవ్వూరి చిరువూరి కొలుకులూరి

పెమ్మరాజు కఠారి బెజవాడ బ్రాహ్మణు
 బ్రహ్మణు బేతాళ పాతిపాటి
 గొడవర్తి యబ్బరాజ్ గురిజాల కిమ్మో
 సకనీటి చంపాటి లక్ష్మణరాజు
 ఇందుకూ రీమని దెందుకూర్ మద్దాల
 వేములవాడయు వేగిరాజు
 ఏటుకూర్ నందేల యుద్దవల్లియు
 కోనూరి కిన్నముల కొండనవాడ
 రావిపాక్షి గణపతిరా వయినముప్పూడి
 వుయ్యూరి వీపురి యోగుగిరి
 సామంతిపూడి కునముప్పూ(మూ)డియునుధను
 కొండ ముమ్మపరాజు గోకిరాజు
 గరికిపాటియు చల్లగల్ల వేగిస
 వాడవల్లియు నున్న నడమూడి
 కొక్కిలపాటియు కుచ్చెల్లపాటియు
 వేటుకూరియు మర తోటకూరు
 తిరుమలరాజు నద్దేవల్లి కు నంత(?)
 రాజు మఱియు గాదిరాజుయుగము
 రుద్రరాజద్వయాచూఢి పిన్నమరాజు
 బుద్ధరా జద్ధరాజ్ బొమ్మజాల
 చామర్తి దైవనాల్ నయపరాజన
 (?)గరాజ్ కరికిపాడమలరాజు
 దోసపాటియు దండ కుద్దరాజును కల్లె
 పలియు నడింపల్లి వెలిగి లేటి
 పోచిరా జనగను బొల్సు మీలు...

గీ॥ అష్టవింశోత్తరక తాహ్వానములవారి
 ధాతీలోపల నాచంద్రితానికముగ
 భద్రగిరిధాముడగు రామభద్రుడెపుడు
 పూర్ణకరుణార్ద్రదృష్టితో బోధించుగాత!

పరశునాథము—పరశునాథము కొండ
 లపైనను జైనమత్తుల యాత్మాస్థలము. ఆ
 కొండలకు పరశునాథగిరు లందురు. ఈకొం
 డలు కలకత్తానుండి ౨౦౧ మైళ్ళు. ఈస్థలం

యనీ రియల్వే గ్రాండు కాన్వల్యుషై నున్న
 గిరిధియై స్తేషనునూడి ౧౮

దేవస్థానములు గల శిఖరము సముద్రపునీటి
 ఎట్టముపై ౪౫౦౦ అడుగుల యెత్తుననున్నది.
 దీనిని జైనులు “అస్మిద్ శిఖర్” (స్వగ్గ
 శిఖరము) అని పిలిచెదరు. మధు పరమునూడి
 చిన్న పర్వతపంక్తులను రెండింటిని దాటి పోవల
 యును. చుదిబాట కలదు. శిఖరమున సనుల
 పోదేశము కలదు. అందిరువది జైన దేవతములు
 కలవు. జైను తీర్థకుల లిరువది నెల్వురిలో
 దీనిని యిటునె సత్వాణపద ముంది యని
 చెప్పబడినది. కాని, మఱి తొమ్మిది భౌతిక
 దేహము లిటు సమాధిచేయబడిన నెట. అస
 గా ౧౯ సమాధులిట గలవు. ఏటకు పదివేల
 మంది యాత్మికులు దీనిని దర్శించుదురట.
 అక్టోబరునూడి మార్చికిషవజకు యాత్మికు
 లధిముగ నెచ్చుచుందు నట. వనాకాలమున
 పశేన నాథశిఖరము మేఘావృతమై న్నంచుచు
 ఉను. కాని మేఘము లేనిదినమున దృశ్యము
 చాల సుందరము. (శిఖరీజీ చూడుడు. చోట
 నాగపూరు పోవుచు చూడుడు.)

పరశునాథుడు— జైన తీర్థకులలో
 నొకడు. (తీర్థకులు చూడుడు.)

ఏరి చిహ్నము సర్పము. ఇత్యాకుసంతతి
 కుత్రియుడు. తండ్రి అశ్వసేనరాజు. తల్లి
 మహిమా దేవి. జన్మస్థానము కాశీపట్టణము
 (బనారస్). పాడవు తొమ్మిది మూలలు. నీల
 వర్ణము. ఆయువు నూలుసంవత్సరములు. గణ
 ధర్మంఖ్య ౧౦. నిర్వాణస్థలము. మేరుశిఖరము.
 (దీనికి ‘శిఖరీజీ’ యనియు, అద్భుద (అబూ)
 పర్వతశిఖరమనియునందురు.) అంతరాళకాలము
 ౨౫౬ సంవత్సరముల మూడునెలల పదిహేను
 దినములు. మత్తయు నీ సుమేరు శిఖరము
 నందలి జైనక్షేత్రమునకు పరశునాథతీర్థకురుల

నుండియే పరశునాథము (పరేశనాథ్) అని పేరయ్యె నందురు.

పరశురామచక్రవర్తి— పోదనమహా రాజులలోనొకడు. (మహారాజులుచూడుడు.)

పరశురామద్వాదశి— వైశాఖ శుద్ధ ద్వాదశి. పర్వదినము. మత్రియు నీదినమున ౧ వైశాఖమాసము, ౨ శుక్లపక్షము, ౩ ద్వాదశి తిథి, ౪ హస్తా నక్షత్రము, ౫ వృశ్చిక పాతము, ౬ సింహమున గురుండుగుట, ౭ సింహమున కుజుడుండుట, ౮ మేషరాశియందు గలియుగుట సంభవించునేని “పాశద్వాదశి” యనెదరు. ఆదినమున మాధవపూజ మహా ఫలప్రసాద ముందు. సుప్రసిద్ధుల డగు పాశురామునిపేరి బంగుదినము. (పండుగలు చూ.)

పరశురామద్వితీయ— మార్గశిరపమాస ద్వితీయ. పర్వదినము. (పండుగలు, పర్వతిపులు, వర్తదినములు చూడుడు).

పరశురామపంతుల రామమూర్తి కవి— అంధ్రకవులలో నాధునికులందు పరిగణింపబడినవాడు. నియోగి బ్రాహ్మణుడు.

తండ్రిపేరు పరశురామపంతులలింగమూర్తి. (చూడుడు) తల్లిపేరు లింగమ్మ. తండ్రికడనే యోగాభ్యాస మొనర్చి, వేదాంతవిద్య సభ్యునించినవాడు. కవిత్వమును తండ్రికవిత్వమువలెనే యుండి ప్రాణిమండలి రసవంతుడై యుండును. రచించినది “శుకచరిత్ర” మనెడి వేదాంత గ్రంథము.

పరశురామపంతుల లింగమూర్తికవి అంధ్రకవులలో నాధునికులందు పరిగణింపబడినవాడు. నియోగి బ్రాహ్మణుడు. మహా దేవయోగిశిష్యుడు. తండ్రిపేరు రామరాజు. తల్లి తిమ్మయమ్మ.

రచించినది సీతారామాంజనేయసంవాదము.

దీనిని సీతారామాంజనేయ మనుచుందురు. తాంకి సాంఖ్య రాజయోగము లిందుఁ జెప్పఁ బడినవి. జనరంజకమొనర్చినది. రసవంతముగా వ్రాసినది. ప్రాథమికులైతి.

పరశురాముడు— పుణ్యదేవతలగు శేణుకాజమనమ్మల పుత్రులు. పుణ్యదేవతలగు జన్మించిన పుత్రులు.

వంశుల డని పరిభాష్యం. ఇతనిసోలియగు శేణుక కుట్టిమూలగన యని పరిభాష్యం. పాశురాముడు మహాతపస్వి; బ్రహ్మశ్రేణి; పరాశరము, అనన్య సామాన్య పరాక్రమశాలి. విష్ణుక్తిచే పునః పున్ద్ర పరశువును (గొట్టెలిను)

సానమున వందనవాడు. ఇంద్రునిమండయే గాననికొక పాదము.

కలిగెను. కవిత్వపునఃకల్ప దశావతారములలోఁ బాశురామనామమున మొదటి. ఈనామమునకు పుణ్యతరంగాలు అనేకము లున్నవి. పరిమండలయ్యెను. పాశురామునిగూర్చిన కథ అనేకము కలవు. అన్నియుఁగూడ నాతని సాహసపరాక్రమాదిగుణములను ప్రకటించునవిగా నున్నవి.

ఒకదినమున పరశురామునితల్లి యగు శేణుక జలమై నది కేగి, తీరిగి వచ్చుటలోఁ గంగత పడ నాలస్యము చేసెను. అందుల కామెపతి జనుదగ్గి కుశులడై కారణ మడుగి, నామెయు నదీజలవిహారము సల్పుచున్న గంధర్వుని పిల్చించుచుండుటచే నాలస్య మాయె నని ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను. ఇందులకు మఱింత కృపితండ్లై యాతఁ డామెను చంపుటకుఁ దన పుత్రుల కనుజ్ఞ నొసంగెను. మాతృహత్యా దోషభయమున మొదటి నలువురును మిన్నకుండిరి. పరశురాముఁ డటులఁ గాక పిత్రానుజ్ఞానుసారముగఁ దలిని వధించెను. ఈతని సాహసమునకు జనుదగ్గి సంతసించి, పుత్రుని కొకవర మీయ, నాతఁడు మరల నావరప్రభా

వముచే దనకు బ్రతుకయగు తనతల్లిని బ్రతికించుచున్నాను. మాతృహత్యాపాతకమున వ్యాకులమనస్కుడగు పరశురాముడు పాపనివారణము పుణ్యతీర్థముల దర్శించి, చాల కాలమునకు దోగి స్వగృహము జేరినాడు. తానింట లేనితటి కార్తవీర్యార్జునుడు జనస్థులతో తనతండ్రియగు జమదగ్ని మహర్షిని నిష్కారణముగ హత్య గావించినవాడని యెఱిగి, గోమదీక్షకుడై క్రూరకర్మలగు శ్రుతియులగర్భ మడుచుటకై పౌతిష్ఠ బూసెను. తనపౌతిష్ఠను నిర్వర్తించుటకై యప్పుడున్న రాజవంశములపై నిరుపదిముక్కమాలు దండెత్తి, తన్నె దిచ్చినవారి నెల్ల వధించి, వారి రక్తములతో పరశురాముడు పైతృక తర్పణ మాచరించె నని పురాణప్రసిద్ధమగుకథ సము కలదు. ఆకాలమున పరశురాముని నామము వినిసంతనే భూపాలు రందఱు భీతావహు లగుచుండిరి. కార్తవీర్యార్జునుడు తన యనుచరవర్గముతో సీతనిచేతనే చంపబడెను.

ఇప్పటి బంగాళాదేశమున, బోగ్జిల్లాలోని మహాస్థానపుడమున సీత డొకప్పుడు రాజ్య పాలన మొనర్చె నట.

కురువృద్ధుడగు భీష్ము డీతనియొద్దనే ధనుర్విద్యాభ్యాసము చేసెను. కాశీరాజు పౌంధమ పుత్రుడగు సంబ వివాహసందర్భమున, భీష్ముడు తనకురువగు పరశురామునితో యుద్ధ మొనర్చి యీతని నోడించె నట. సీతాకళ్యాణానంతరము వధూవరయంతముగ దశరథభూపాలుడు పరివారయతుడై అయోధ్యకు మగిడి వచ్చుతఱి, పరశురాముడు వారి నెదిరింప, బాలుడయ్యును శ్రీరాము డాతనిని భంగపఱచెనట. ఆసమయముననే పరశురాముని యందుగల దివ్యతేజము శ్రీరామునియందు బ్రనేశించె నందురు. విష్ణునిదశావతారములలో

శ్రీరామావతార మొకటి. అసంఖ్యాకములగు రాజవంశముల హామొనర్చిన పాపనివారణార్థము పరశురాముడు తుదకు తప మొనర్చుటకై యరణ్యముల కేగె నని పురాణములు చెప్పుచున్నవి. అరణ్యముల కేగుటకు ముందు భూపతులనుండి తాను జయించినభూభాగమును ఋషివర్గుల యుపదేశానుసారముగ భూసురులకు దానమొసంగి నిజపాపనివారణ చేసికొన నెంచెనట. తాను దానమొసంగినభూమియందొకను తా నుండుట కిచ్చగింపక, యీతఁడు సహ్యాద్రి (Western Ghats) కిగి, వరుణు నర్పించి, తాను తన పరశువును సముద్రమున విస రివేయఁ గలిగినంతవఱకు గల భూభాగము తనదిగ నెంచుకొను మనెను. అట్లే యీతఁడు తనపరశువును గోకర్ణమునుండి కన్యాకుమారి అగ్రమునఱకు విసరి, యీభూభాగమును సృష్టించెనట. అదియే యిప్పటి కేరళము. జాపకార్థమై, పరశురామునిచే సృష్టించఁబడిన యచటివారతనిపేరున “ఓనమ్” పంచుగ నిప్పటికి నాచరింతురు. కేరళభూభాగ మొకప్పుడు సముద్రాంతరమగ్నమై యుండి అగ్నివర్షతోదేహి ఫలితముగ నేర్పడియె ననిన భౌగోళికశాస్త్రవాదముగూడ దీనినే బలపఱచుచున్నది. (ఓనమ్ పంచుగ చూడుడు. జమదగ్ని చూడుడు.)

పరశుస్థాన(రాజ్య)ము— ఋగ్వేదమున “పరశు” అని పేర్కొనఁబడిన ప్రజలుండినదేశము పరశుస్థానమనంబడెడిది. దీనిప్రశంస యొకను విష్ణుపురాణము ౨-౩ యందు కలదు. ఇక్కాలమున “మహారా” దని పిలువంబడుచున్న పురము తొల్లింటి కఠరోచనపుర మనియు, ఒకప్పుడు రాజధానిగ నుండె ననియు, Journal of Asiatic Society of Bengal. 1911. page 729 యందున్నది.

శ్రుతియోపనివేశము, లేక ఉపనివేశ మనం

బడుదేశపు ప్రజలుగూడ పరశులనంబడుదురు. వారిదేశమునకును పరశుస్థాన మనిపేరు గలదు. తొల్లింట నీరెండుదేశములొకటిగనుండనేమో. (ఉపనివేశ దేశము చూడుడు.)

పరశువేది(పరసవేది)— దీని నాంగ్లసాయనశాస్త్రవేత్తలు గేలిసేయుచు “Philosopher's Stone” అని పేరిడియున్నారు. అనగా “తత్వజ్ఞులమణి” యని యర్థము. వారు దీనిని సమృద్ధి, ఇటుల గేలిచేసినను, భరితదేశమున నిది సుప్రసిద్ధమగు మూలపదార్థముగ తలంపఁ బడుచున్నది. నేపాలదేశమున కొండలపై నీపదార్థము కలదని యచటివారు తలంచుచున్నారు. పరశువేది యినుము మొదలగు ఊద్రలోహములను (Base metals) ఉత్తమలోహములుగ (బంగారు మొదలగునవిగ) మార్పు నని చెప్పఁబడిన పదార్థము.

“రేడియమ్” అనుధాతుద్రవ్యమున, మేడమ్ క్యూరీ కనిపెట్టినపిదప, దాని శక్తిసామర్థ్యములు లోకమున వెల్లడియై, పరశువేది కేవల ఫిలాసఫర్సు స్టోన్ కాదనియు, అందు కొంత నిజ ముండిన దనియు, తలంపఁ బడుచున్నది. భోజమహారాజుకాలమున నొకసిద్ధుఁడు పరశువేదిశక్తిసామర్థ్యముల నాయన రాజనివాస భవనమున నుపయోగించి పనుల నొనర్చి చూపినటుల భోజరాజీయ మను గ్రంథమునందు చెప్పఁబడినది. దీనినే స్పర్శవేది యనికూడ నందురు.

పరస్థావి గోత్రము— తొగక్షిగణము చూడుడు.

పరస్పరవిరోధే హి నప్రకారంతరస్థితి రితి న్యాయము— ఇద్వరకు లేక రెంటికీ గల పరస్పరవిరోధమందు (అనగా అన్యోన్య విరోధభావములందు) ప్రకారంతరమగు వేటొకమార్గ ముండనేరదని యర్థము.

ఒకరు “అగు” ననియు, వేటొకరు “కా” దనియు సనుతటి అగుటయో, కాకపోవుటయో తేలవలయు గాని వేటొకవిధమున నగుటకు వీ లుగదను. ఇట్టివాటలయ దీన్యాయము వర్తించును.

పరాన్నం ప్రాణసంకటమ్— ఇది సుస్కృతభాషయందలి లోకోక్తి. ఇతరులయొక్క (వాదపిలువనిది) భుజించు దుగ్ధతి గల్గుటప్రకారము సుకటశుల్బులుగు కష్టమని భావము.

పరామరులు— విరుడ్జయుని రాజధానిగ మాల్యారాజ్య మేలినవారు.

మహాదాతయు విద్యాపోషకుఁడు నని పేరందిన భోజనుఁగ రాజు, ముగ్ధుఁడు నీవంశ వృథులే. భోజనికాలమున రాజధాని ధారానగరమే.

పరార్థము— ఆయుర్వేద వైశాస్త్రమున కుంకునుపూపు, చందనము, వట్టివేళ్లు వీటిపేరు.

పరావసువు— ఋషి. తిండి రసోదరుఁ డంతేభానుఁడు.

పరాశరగణము— (౧ వసిష్ఠ మహర్షి సగతి, ౨ పరాశరగణము, ౩ గోత్రములు). భోధాయన సూత్రోక్తగోత్రములు (3౧):-

౧ కంఠ, ౨ కపిముఖ, ౩ కృష్ణాజని, ౪ కాక్లి, ౫ కాహ్వాయన, ౬ కైమతి, ౭ కాముది, ౮ క్రజ్జుశాఠి, ౯ ఖల్వాదని, ౧౦ గార్గాయని, ౧౧ గోపి, ౧౨ గోవాలి, ౧౩ పరాశరి, ౧౪ ప్లాశీ, ౧౫ ప్రారోహి, ౧౬ పౌష్కరసాది, ౧౭ భైమతాయన, ౧౮ భాలుశ్య, ౧౯ వాజిమతి, ౨౦ వాదరి, ౨౧ వాదుణి, ౨౨ వాన్జీయ, ౨౩ వైకలి, ౨౪ శ్యామాయని, ౨౫ శ్యామేయ, ౨౬ స్యాతి (శ్యాతి), ౨౭ శివాజి, ౨౮ శ్వేతయాపి, ౨౯ శ్రౌతహి, ౩౦ సహచాలి, ౩౧ హత్యశి.

తా గాక్షిసూతోక్త గోత్రములు (౧౯):—

౧ అకమ్పన్య, ౨ అవిస్థాయన, ౩ ఇషిక హస్త, ౪ కపిశ్రోత, ౫ క్షామి, ౬ కాకసాది, ౭ జైమి, ౮ తప, ౯ తరణి, ౧౦ ప్రాలి, ౧౧ పాకరిసాది, ౧౨ బైల్వయాపి, ౧౩ మాండిక, ౧౪ వాహి, ౧౫ వాహని, ౧౬ వ్యాప్తాయని, ౧౭ వైరిణేయ, ౧౮ శ్లోకమయ, ౧౯ స్కంభిన్న.

ఇతర గోత్రోక్త సూత్రములు (౧౮):—

౧ కన్యాయన, ౨ నశిక, ౩ కారజాయన, ౪ ఖల్యాయన, ౫ పటిక, ౬ పరాశర్య, ౭ పార్థవయన, ౮ వధిక, ౯ వ్యాస, ౧౦ శాక్తి, ౧౧ స్యానమాని, ౧౨ శిబి, ౧౩ శౌకి, ౧౪ హర్యాలి.

ఈ పరాశర గణమునందలి ౬౪ గోత్రము లకుఁ బ్రవర రూపము ౧:— వశిష్ఠ, శాక్తి, పరాశర్య.

పరాశర లేక పరాశరిగోత్రము —
(పరాశరగణము చూడుడు.)

పరాశరర్షిగోత్రము—(శిష్టకరణములు చూడుడు). ఈగోత్రమువారికిఁ బ్రధానర్షి వసిష్ఠుఁ డనియు, వీరిపర వాసిష్ఠ, శాక్తి, పరాశర యనియుం జెప్పబడినది. ఇంటిపేరు శమంతరావువారు. వీ రీగోత్రస్థులైయున్నారు.

పరాశరుడు— ఋషి. తండ్రి శ పితామహుఁడు వసిష్ఠమహర్షి. కుమారుడు వ్యాసుఁడు. పౌత్రుడు శుకుఁడు.

పరాశరుడు తనతండ్రిని కల్మాషరాక్షసుఁడు మ్రొంగెనని రాక్షసకులముపై పగ బూని, యొక తటి రాక్షసకులవిధ్వంసన మొనర్ప సత్ప్రయోగ మొకటి మొదలిడె నట. దానికి వెఱచి పులస్త్యపులహక్రతువులు వసిష్ఠుని దీనులై వేడుకొని సత్ప్రయోగ మాపించి రాక్షసకులరక్షణము గావించుకొని రట.

మఱియొకతటి పరాశరుడు యమునానదిని నావపై దాటుచు, దాశరాజుపెంపుడుకుమార్తె యగు మత్స్యగంధిని (తొల్లింటిపేరు సత్యవతి) జూచి మోహితుడై, గొప్పమంచు గల్పించి, యామెకు యోజనగంధిత్వమొసంగి, యామెను గూడి మనసు దీర్చుకొనియె నట. ఆమెకు యోజనగంధిత్వము గల్గుటతోబాటు గర్భమై వ్యాసుని గనె నట. పరాశరకృతగ్రంథము లనేకములు గలవు. ఋగ్వేదములో కొన్ని సూక్తములును ఈ మహాత్మునిపేరు బరఁగెడిని. పరాశరస్మృతి పండ్రెండుభాగములది ముది తమై యున్నది. వేదాంశపరాశరస్మృతి యిరువది రెండుభాగములది కల దనియు, అందు సన్యాసధర్మములు కలవనియు వినుచున్నాము. ఇది యేమో పరిశీలంపం దగియున్నది. ఈయన పేరు బరఁగు గృహ్యసూత్రములు, ధర్మసూత్రములు సుప్రసిద్ధములే. ఈయనయే సమస్త పురాణప్రవర్తకు డని విష్ణుపురాణమునఁజెప్పంబడినది. పరాశరుని శైశవమున బ్రహ్మమానస పుత్రుఁడగు పులస్త్యుఁ డనిని పురాణశ్రేణికిఁ గర్తవ్య గమ్మని వరం బిచ్చె నని పరాశరుఁడు మైత్రేయునితోఁ జెప్పిన ట్లందుఁ జెప్పంబడి యున్నది. ఈమహాత్మునిసుతుం డగు వ్యాస మహర్షి పురాణములను గవితలమున రచించిన కారణమున నేమో పురాణప్రవర్తక పేరంది యున్నాఁడు

వేదవ్యాసమహర్షి తండ్రి (పరాశరస్మృతికిం గన)యొకపరాశరుఁడు. (అదృశ్యంతి చూ.) వ్యాసునిమనుమఁ డొకపరాశరుఁడు కలఁడు. ఈయనకు వృద్ధపరాశరుండని పేరు వాడుక యుండె నందురు. ఈయన రచించినజ్యోతిష గ్రంథమొకటి యీయనపేరుననే నేటికింబరఁగుచున్నది. (వృద్ధపరాశరుఁడు చూడుడు.)

పరాష్ట్ర దేశము— ఈ పేరుగల రాజ్య మొకప్పుడుండినదని తెలియుటకన్న దీనిని గూర్చి యేమియుం చెలియరాకున్నది.

పరాసు (ప్రెంచి) దేశపు సామెతలు— అడుక్కు తినేవాని కథికారంకలిగితే గర్వం వానివద్ద కావలియుంటుంది.

అధికప్రసంగం అబద్ధాలకు స్వగృహము.
అధికాఁ అన్యాయానికి వెటవవలయును.

ఆపద లటిత్వరతంగా వస్తాయి గాని, అంత వేగంగా వెళ్ళవు.

అమ్మేవాళ్ళలో బుద్ధిహీనులు తక్కువ. కొనే వాళ్ళలో బుద్ధిహీను లెక్కువ ఉంటారు.

ఏజోలికీ పోక తప్పించుకుతిరిగేవాడే గడుసు వాడు.

కందినము వేయని ఇరుసుగల చక్రముల నడుమ కావలసినంత సంగీతము.

కోడి నలుపైనా ఎరుపైనా గ్రుడ్డు తెలుపే.

గడ్డికుప్పలలో నూది పారవేసుకున్నట్లు.

గడుసులన మధిక మైతే కాలంలోనే

దొరుకుతాడు.

గుట్టముపై నున్నంతసేపు కళ్ళెమువదలరాదు.

చెడువార్తలు శీఘ్రముగా పరుగిడుతవి.

చేప కీత నేర్పవలయునా?

చెప్పట సులభమే కాని చేయుట కష్టము.

జీవించుట ఎట్లో తెలిసికొనుటకు సగముజీవి

తకాలం అయిపోతుంది.

తనకన్న తానుజేసినతప్పే బరువు.

తలుపు మూసియైనా ఉంచు. తీసియైనా

యంచు. ఓరువాకిలిగా ఉంచుట శ్రేయము కాదు.

తప్పినవాడు జాగ్రతం గొనినచో బుద్ధి

శాలియే.

తిప్పకుంటూ తిరిగే ఆడుది తెలివితక్కువదే.

గొంగను మోసపుచ్చుటకు దొంగయే కావలయును.

గొంగను మోసపుచ్చేవాడే సరియైనదొంగ. సమ్మించి ఏనుకంచి దొంగతనం చేసేవాడు మోసగాడు.

గడిచేదాలో గడ్డి ములనను.

నాయవాని ముంచివాడని పొనుకం కాపుర ముండుట అపాయకము

సీవేమి చెయ్యవలెనో చెయ్యి. మానకు. ఏమివచ్చినా రానీ.

నోరు మూసుకుంటే నోటిలోని కీక లెట్లు దూరును?

పంజరంచక్కదనం పట్టికి రుచించేది కాదు.

పాశకట్ట తెన్నివంకర లుంటేనేమి బాగా కాలుతుంది.

బడాయి పని నేర్పునకు తావు గాదు.

మాటలాడుటకు ముందు నాల్కను భద్ర) పటచుకోవలెను.

మొదట తగిలినది రెట్టించుదెబ్బ.

రహస్యమును భద్రపటచుకొను తావు నీమనస్సే.

నాజులకు చేతులు పొడవు; చెవులు పెద్దవి.

గొంగమునుగూర్చిన భయముకన్న వైద్యుని

గూర్చినభయ మధికము.

వాచకవల్ల అరిగి నవ్వుపడుటకన్న ఇనుము తురిప్పవట్టుట మూలమున ఎక్కువనవ్వు పను భవిస్తుంది.

వింటూండేవారిలోనుండే వెక్కిరించేవారు బయలుదేరుట.

సముద్రమును పొగుకుదుము గాని భూమిని ఏడము.

స్వల్పసుఖముల కాశిస్తే పిదప పశ్చాత్తాప పడవలసి వస్తుంది..

పరాసుదేశము—(ప్రాస్తు దేశము)

పరిశ్రమ తాళము— (తాళములు చూ.)

పరగర్భిక (రోగము)— ఆయుర్వేదవైద్య శాస్త్రమున బాలపావరోగమునకుం పేరు.

పరిణామవాదసిద్ధాంతము (Evolution)— ఒకవస్తువు పరిణామమునకు వేరొక వస్తువుగా మారునను సిద్ధాంతము. ఈ సిద్ధాంతమును పాశ్చాత్యులందు Mr. Charles Robert Darwin అను నాయన బయలుదేరి దీసి కీర్తి. వె. ౧౮౫౯ సంవత్సరమున రచించెను. ఈ సిద్ధాంతముమేరకు మనుష్యులు కోతొలులయొక్క పరిణామ మని తేలుచున్నది. దీనిని డార్విన్ సిద్ధాంత మనెదరు.

పరిణామశూల— (పరిశీలన చూ.)

పరిత్యాజ్యపంచకము— బౌద్ధధర్మమున ౧ గూపరాగము, ౨ అగూపరాగము, ౩ గర్భము, ౪ బౌద్ధత్యము (గొప్ప), ౫ అవిద్య (ఎఱుగదు), ఇవి యైదును పరిత్యాజ్యపంచకమని పేరు. దీనిని.

పరిదర (రోగము) — దంతములములందు గల్గెడిరోగము.

పరిష్కర్షణ— పాండవసంతతికీర్తియుండు. తగ్గిసంభవించు. పితామహుండు నృచతుండు. కుమారుండు సునముండు.

పరిభవ గోత్రము— (సంకృతి ఉపగణము చూడుడు.)

పరిభవరోగము— పారిగర్భిక రోగము. బాలపాప చిహ్న రోగము.

పరిమి (పండ్ల) చెట్టు — దీని యితర భాషాసంకేతిక నామములు సరిగా తెలియకున్నవి. బాగుగ పండిన పరిమిపండ్లు వారె హు మనియు, పథ్య మనియు, పండిని కాయలు శ్రేష్ఠమును, పైత్యమును రేపుననియు నందురు.

పరిలేహి (కర్ణపాలి) రోగము— ఇదియు కర్ణరోగముగఁ జెప్పఁబడినది.

పరివర్తన ఏకాదశి— (మహావీకాదశులు చూడుడు.)

పరివర్తనైకాదశి— భాద్రపదసంక్రమణ ఏకాదశి. (సండుగలు చూడుడు.)

పరివర్తిక (గరో ము-శూకరోగము)— పుంజులమర్మావయవరోగము. తింద్రరోగము.

పరివేషలక్షణపరీక్ష— కావ్యజ్ఞానశాస్త్రమున వివరింపఁబడిన పరీక్షలలో నొకటి. కాలవిజ్ఞానశాస్త్రము చూడుడు.)

చంద్రుని జట్టి గాని, సూర్యుని జట్టి గాని, చిన్నదిగనో, పెద్దదిగనో గుడిగట్టుటకు 'పరివేష' మందురు.

౧ వర్షకాలమునందు పరివేషము సూర్యునకుఁ గాని, చంద్రునకుఁ గాని గల్గుట వర్షయోగసూచక మనియు, మేఘములు లేనిచో నావృష్టిసూచక మనియు,

౨ సూర్యచంద్రుల పరివేషములు బంగారు రంగుతో నుండిన వర్షయోగ మనియు, ఇది వర్షకాలమున వర్షయోగముగఁ దనరి, అన్యకాలముల ప్రజాసంతోషకర మనియు,

౩ వానకాలమున సూర్యునకుఁ గాని, చంద్రునకుఁ గాని, రెండుమూండు పరివేషము లుండిన, ధీకవర్షములు కలుననియు, వానలేనికాలమునఁ గల్గిన నృపులకు ధనవిహీనత గల్గుచిహ్న మనియు,

౪ వానకాలమున పరివేషము తోచిన దిక్కున కలహములు గల్గుననియు,

౫ పరివేషములు తెల్లనికాంతి గల్గియుండిన నావృష్టియోగ మనియు,

చంద్రపరివేషమున బృహస్పతి యుండిన పిపిలకుఁగోడు. శుక్ర డుండిన వర్షయోగము. శనియుండిన నృపులకుఁగోడు, కుజుడుండిన భూమి

యందు లోహము లభివృద్ధి యగును. బుధుఁ
డుండిన శిశువీడనము గల్గుననియు,

2 చంద్రపరివేష మెట్టిని రంగుతో నుండి,
యందు కుజ, గురు, శని సత్కర్మములు లేక
గ్రహములుండిన ప్రజలకువిపత్తులుగల్గుననియు,

౩ చంద్రుఁడ స్తమించుతటి పరివేషముగల్గి,
అందు బృహస్పతి యుండిన లోకదుస్థితు
మనియు, శుక్రుఁడుండిన బోయకులమునకుఁ
గీడనియు రెట్టవిజ్ఞానిఁ దెల్పియున్నాఁడు.

పరిశుద్ధాత్మ— దీని నాంగ్లులు “Holy
ghost” అనియు, “Holy spirit” అనియు
నందురు. క్రైస్తవ మతధర్మమున తొండ్రయగు
ఈశ్వరుని, కుమారుఁడగు ఏసుక్రీస్తుప్రభుని,
పరిశుద్ధాత్మను “త్రితయ” మనెదరు.

**పరిశుద్ధాస్తికమతమగు బ్రహ్మసమాజ
మతనిషేధములు**— విగ్రహారాధనయు,
పరమేశ్వరుండగు బ్రహ్మమునందు శరణ్యము
నిరాకరించుటయు, అజ్ఞానసంజనితపాపకార్యము
లందు- అనగా సంఘవిరోధకార్యములందు
మనస్సు దవిలియుండుటయు, పరమాత్ముని
యాశీర్వాదములందు కృతజ్ఞత లేకుండుటయు,
మనఃపరిశుద్ధుఁడు గాక యుండుటయు, పరమే
శ్వరుఁడే సకలకారణకార్యకర్తగా నమృతుండు
టయు, పరమేశ్వరునియందు సగుణారోపణము,
ఇవి సప్తనిషేధకార్యము లని చెప్పబడినది.

**పరిషత్తు (విద్యాపీఠము లేక విద్య
త్ప్రభ**— ఇది రానురాను విద్యాశాలలు, విశ్వ
విద్యాలయములుగ నిక్కాలమున కేర్పడి
యున్నది. ఆదికాలమున భరతదేశమున దిది
విద్యయొక్క అన్ని శాఖలం బరిశీలించునదిగను,
పండితులను పరీక్షించునదిగను నుండెను. విద్య
లను విద్యార్థుల కుపదేశించువారి సభాపకు
లనుచుండిరి. ప్రధాన విద్యాధికారికి “కులపతి”
యని పేరుండెను.

ఇట్టివి భరతదేశమునందు భరద్వాజమహర్షి
నాటినుండి యుండినటులఁ జెప్పవలసియున్నది.
వారు కులపతులుగ నుండిరి. గంగాయమునల
సంగమముకడనున్న క్షిరగాయందు
నినాసాశ్రమమును, విద్యాపీఠమును (ఇప్పుడి
అలహాబాదునగరమున) గాడి నుండెను.

ఇనోపాయందలి గ్రీకుదేశమున Acad-
mus అను విద్వాంసుని పూర్వోటయును
వారును, Plato మొదలగు అక్కలపు
విద్వాంసులును కలిసికొనుచుండు నాడుక
యుండి, అది విద్యత్ప్రభయై యుండెను. ఆయన
నుండియే అట్టిసభకు “Academy” అనిపేరు
కల్గెను. ఆయనయంతఃమున విద్వాంసులుల నె
సభలు జరుపుచు కర్మముగ ప్రభుత్వము
వశమై స్థిరపడి యితరదేశములకు న్యాపించెను.
(ఎకాడమియా చూడుడు.)

పరిహ్వగోత్రము - (ధనంజయగణము
చూడుడు.

పరీక్షితు - ఈపేరు గలవారు నల్పులు గాన
నగుచున్నారు.

అత్ర, క్రైస్తవ, యదు వశమున కురుమహా
రాజుకుమారుఁడొక పరీక్షితు గలఁడు. ఈతఁడు
సంవరుణుని పాత్రుఁడు.

పాండవులలో నర్జునసుతుండగు నభిమన్యుని
నుశుం డొకఁడు పరీక్షితు రేందుఁడు. భార్య
నుశోభ. కుమారులు జనమేజయుఁడు, శలుఁడు,
తలుఁడు. (కడపటిశిగ్గురు వామదేవర్షి అశ్వము
లనుహరించి నిహతులైరి.) ఈతఁడు వేటాడుచు
మృగమును వెంటదరుముచు శమీకుండనుఋషి
నివచ్చింప నాతఁడుమాటువల్క-మికి కువిశుండ్డై
చచ్చినపామునాతనిమెడనువైవ, నాతనిసుతుఁడు
శృంగి దానిం దెలిసి, యాపక్షిత్తు ఏడవనాడు
సర్పదష్టుండై చచ్చునటుల శపించెను. పరీక్షి
తు రేందుఁడును

చేయునది లేక పొయోపవేశమున (మృతిపాన్ము) నుండి, శుకయోగీంద్రునివలన తన పూర్వల చరితముగు భారతమును విని, తక్షకనాగవప్తుం డై మృతినందెను.

అతనికుమారుడు జనమేజయ నుహోరాజు రాజ్యాధిపతియై తక్షకునియందు పగగల ఉదం కుడను ఋషిచే పోత్సహింపబడి, తిండిని గఱచిన నగ్నకులనాశనమునకై నన్నియూగ మొనర్చినాడెను. తక్షకుడు వెఱచి, యిగ్నమని చింతామణి భద్రసింహాసనమును జట్టుకొని శరణ్య మందియుండ, నీట జనమేజయుడు నర్చయూగమునందు “సహేంద్రతక్షకాయ స్వాహా”యని హోమము వేల్చెను. అంత సింహాసనముతో అందున్న యింద్రునితో సహా తక్షకు డగ్నిగుండంబునం బడనాయెను. అంత నస్త్రీకుండను ఋషి (వాసుకీచేలియ) లగు జరాత్కానుతుండు) జనమేజయుని బ్రార్థించి వారించి, వారిని రక్షించెను.

పిదప జనమేజయుడు వ్యాసునియనుమతిగ బడసి, వైశంపాయనునిచే తనపూర్వులకథ యగు భారతమును వినె నట.

సూర్యవంశ నృపతులలో సయోధ్యాపు మేలిన పరీక్షిత్తు ఇంకొకడు కలడు. ఈతడు వేటాడఁ జని మందాకరాజపుత్రీక యగు సుశోభను పరిణయమై సంతానముఁ గనినవాడు. ఆమె దుష్టురా లనియు, ఆమె సంతానము కపటులనియుం జెప్పబడినది.

పరుగెత్తి పాలు ద్రావుటకన్న నిలుచుండి నీరు ద్రావుట సౌఖ్యము — (అంధ్రలోకోక్తి.)

పరువిచ్చి పరువు తెచ్చుకోవలెను — (అంధ్రలోకోక్తి.)

పరుషీ నది-రావీనదిలేక ఐరావతి-పాంచాలదేశపు విడువదులలో నొకటి. పరుషీ

నది ఋగ్వేదము ౧౦-౭౫ యందు ప్రశంసింపఁ బడిన నది.

ఈనదీతీరమున (ఆర్యుల కొత్తనినములలో) పదిమంది భూపతు లేకన్ములై పురులరా జగు కుత్సునితో గొప్పనంగర మొనర్చి జయమరది నట. అందు తిగిత్సుభూపతి సుదాశ నరపాలుడు నాయకుం డట. పిదప “పురు” శబ్దము “సురు” యని మాత్ర నట.

నుత్తియు బ్రహ్మపురాణమున ౧౪౪ అధ్యాయమున, గోదావరిలో సంగమించు పరుషీనదిగూర్చి ప్రశంస గలదు.

పరేపమతి గ్రోతము — శివద్వాజ ఉపనిషదు చూడఁడు.

పర్జన్యన్యాయము—దీనికి పర్జన్యవత్ ఇతీన్యాయ మనియు నందును. పర్జ మన్నిరక ములభూములను నొకేరీతిని వర్ణించును. అనఁగా నాభూములు శ్రేష్ఠము లయినచో జక్కఁగ నుపయోగించెడిని. చవటిపఱ లగుచో నిరుపయోగ మగును. ఇసుకనేల లగుచో నింకిపోయి వృక్ష యగును. రాతినేలఁ బడిన దొరలి యన్యస్థలముల కావచ్చునీరు పోవును. కాని, పర్జ మన్నిరకములతావులందు నొకేరీతిని గురియునని భావము. సమబుద్ధికి న్యాయమువాడుచుండును.

పర్జన్యండు—మేఘముల కధినాథుడు. సూర్యునకు, వరుణునకు, ఇంద్రునకును పర్జన్యం డని నామాంతరము కలదు.

పర్ణమయిన్యాయము — పర్ణమయి యనఁగా కఱ్ఱతెడ్డు. పర్ణ మన ఫలాశ మని యర్థము. పాలాశపుకఱ్ఱతో జేయఁబడినతెడ్డని యర్థము. ఇది శత్రువులయం దుపయోగించును. దీనికి “జహూ” యని వేదమునందు పేరు కలదు. (త్రైతీయసంహిత 3-౫-౭). (ఇదియుగోదోహనన్యాయమువంటిదియెచూ.)

పర్వాశానది — రాజపుత్ర స్థానములోని బనాస్ నది. చంబల్ (చర్మణ్వతీ) నదిలో కలియు నది. వాయువురాణము ౧-౪గి అధ్యాయమున ప్రశంసించబడినది.

• మఱియు ఉత్తర గుజరాతులో ఆబూపర్వత పరిసరముల బర్హాశ యను వేణునది పుట్టి, కచ్చిసంయుక్తాగ్రగుడములో సంగమించు నని భగవాన్లాలు ఇంద్రజీ పండితుడు బొంబై గజ టీర్ ౧ భాగము, ౧ పుట, ౨గి యందు వ్రాసెను. బర్హాశ పర్వాశ యేమో. దీప్తివశంస మత్స్యపురాణము ౧౧౪ అధ్యాయ - కలదు. మహాభారతము, దోగ్రాపర్వము ౯ ౨ యందు పర్వాశానదీవర్ణన కలదు. కాలస్థలవివరణము గానరాదు యమునానదిలో కలియు తమసానది కీపే గున్నదగుదును. కాని మత్స్యపురాణము, ౧౧౪ అధ్యాయమున పర్వాశ తమసలు రెండు చెప్పబడియుంట, వేర్వేరునదులనుట స్పష్టము. రామాయణ యుద్ధకాండమున ౧౧ అధ్యాయ. దర్దుపర్వతముకడ పర్వాశానది చెప్పబడినది.

పర్ణినీ-పర్ణి — ఆయుర్వేద వైద్యశాస్త్రమున పర్ణినీద్వయ మనిన మాషపర్ణి, ముద్గపర్ణి యనియు, పర్ణీద్వయ మనిన శాలపర్ణి, పృశ్ని పర్ణి యనియు, పర్ణి చతుష్టయ మనిన శాలపర్ణి, ముద్గపర్ణి, పృశ్ని పర్ణి, మాషపర్ణి యనియు చెప్పబడినది.

ప్రతాపఘడ సంస్థానము (ప్రతాప ఘడము) — ఇండియా దేశములోని రాజపుటానా ఏజన్సీయందలి బ్రిటీషు రక్షితసంస్థానము లిరువదింటిలో నొక రాజపుత్రసంస్థానము. ప్రతాపఘడపురము రాజధాని. (రాజపుటానా ఏజన్సీ చూడుడు.)

పర్పాటకము చెట్టు — *లా. Mollugo Cerviana* అనియు, *Oldenlandia bilfora*

Red. సం. వర్షము. ఇది తెలుపు, ఎఱుపు, నలుపు కంగుల త్రివిధము.

దీనిని కి సాయముగను చూర్ణముగను వైద్యులుపయోగించు చున్నారు. చేయనది గల్గు వస్తువు. సంచితైములలో నొకటిగ జెప్పబడినది.

జ్వరములను హరించును. అంటి ముఖ్యము. తాపజ్వరముల నహించెడిది. స్త్రీస్వము, హము, శ్లేష్మములపై చక్కగ పనిచేయును. ఇంచుక విరేచనాస్త్వము గల్గించెడిది. ఒక్కొక్క తిటి బాలుక క్రిమిగోగముల నడంచుననియు చెప్పబడినది. దగ్గులు మాన్పును.

పర్వశ్వ కర్దమగోత్రము — శండిల గణముచూడుడు.

పర్వ్యాషణము — జైనస్వాము లొకే తావున నొకమా కాల మంతయు గడపుటకు పేరు.

పర్వతదేశము — పాంచాలములోని ముల్తానపురమునకు వాయవ్యదిశగా గావి, సల్లెజి మలము నుండిన దేశముగా పోల్చుచున్నారు. పాణిని అష్టాధ్యాయయందునను, ముద్గారాక్షసనాటనము తృతీయాంశమునను శివ సింహబడిన గాజు. పర్వతకుడు లేక పర్వతకుడు అనుగాజు.

పర్వత పంక్తి (Chain of mountains or hills) — (పర్వతపంక్తి Mountains చూడుడు.)

పర్వతపాదము (Foot of the mountain or hills) — (దీనిని గూర్చి Mountains చూడుడు.)

పర్వతమార్గములు — (Passes) పర్వతములపై నివ్వలనుండి యవ్వల కేగు మార్గముల కనుకూలించు పల్లములు. (Land portions Mountains చూడుడు.)

పర్వతరేఖ — పురుష సాముద్రకముచూ. స్త్రీ సాముద్రకము చూ.)

పర్వతశిఖరము (Top of the Mountain)—పర్వతము యొక్క ఎత్తైన ప్రదేశమునకు Top అని పేరు. (Mountains చూడుడు.)

పర్వతశిఖరములు-మంచు—పర్వత శిఖరములపై మంచు పెరుగుచున్నప్పుడు మంచుల యము లగు నని యంద తెలియినదే. తరగి పైబడినమంచు అడుగునందున కొద్దిడి గల్గిం చుచు పైబడుచున్న నుడునని వేరుగఁ జెప్ప నక్కఱి యుండదు. అడుగుపార నొక్కఁబడి గట్టియగు చగును. (ఈసందర్భమున మంచు నీటి కన్న తేలికపదార్థ మైనను దానిబడుచు దానికి లేకపోలేదని మనసునంద మంచుకొనవలసియుండును). అది పీలగుతావులందు మంచునది (Glacier) గనో, మంచు కిరిగియైన జలములు ప్రసరించుచునది (River) గనో యై భూమి కిగుచ్చు. ఎక్కడ మంచులకు నీటి చూరియై పూడినమున కెగసి మేఘములందు చేరును. ఇ. కొన్ని మంచుపారులు జాతీ, ఏవ లావి (Avalanche) మై జాతీ, యడుగంటి, కిరిగి, ఇతయు నావిగియై మెగసియుం బోవ చును గాన మంచు పర్వతములపైబడి దాని కెక్కుచు యుండును గల్గిన నేడు.

పర్వతాసనము—యోగ శాస్త్రమున జెప్పబడిన సూరసములలో నొకటి. పద్మాస నమువైచి (మతము) కూర్చుండి చేతులు శిశువు వైకెత్తి జోడించి యుండుట పర్వతాసనము. ఉదాననాము విండువలన బలవంతుని చెప్పఁ బడినది.

పర్వతధులు—(చూడుగలుచూడుడు.)

పర్వతోద్భవద్వయము—ఆయుర్వేద వైద్యశాస్త్రమున విగ్రహీతము, పాదరసము లకుఁ జేరు.

పర్వభేద (రేగ)ము — సంధిభంగ రేగము.

పర్వములు ౫ (పంచపర్వములు)— కృష్ణపక్షమునందలి ౧ అష్టమి, ౨ చతుర్దశి, ౩ అమావాస్యలును, శుక్లపక్షమున ౪ పౌర్ణమీ తిథి, ౫ సంక్రమణతిథి (ఆనెలయందలి సూర్య సాకాంతి) పంచపర్వతిలు లనబడును.

పర్వమౌంజిమగోత్రము — (శండీల గణము చూడుడు).

పర్వీపోలిను—(పార్శ్వీక దేశము చూ.)

పర్వీపోలిన్ పట్టణము — (పార్శ్వీక (ఇరాను) దేశము చూడుడు).

పలకకులగోత్రము—ఆర్యవైశ్యులగం-౨ గోత్రములలో నొకటి. (వైశ్యగోత్రములుచూ.)

పలకకుల (పటనమశిష్ట లేక పటనశిష్ట)గో త్రము. దావ్యిర్నేము (౯) గోత్రము. సాన్కృత గోత్రము. భృగవ దాల్భ్యగణము. ఆప సంబ యజశ్శాఖ. ప్రమాణ ఆవ్యవ్రవరఖండ. న్యాయ శుడు దేవత. గంగాయ భార్య. హిమాచలము వజ్రాసము. గుఢసాగరగన్ధు తటాకము. జప ము కొటి. దీపములు ౪౦. కేవలసంఖ్య ౫౫. ఘంటములు దానము. పాలపండ్లు వర్జనీయము.

పలకంపార్వమి— తొల్లింట దీనిపేరు పల్లవపుపార్వమి యని యుండనోపు. మార్గశిర శ్చంద్రపార్వమి నీపేరున నాచుచుండును. చిగురు నకు పల్లవ మనిపేరు. కాన, దీనిని “చిగురుల పార్వమి” యననోపు. ఈదినమునాటికి చెటు చిగుర్పుటయో పుష్పించుటయో సంభవించె దీని పలకంపార్వమినాటికి పడమటికొమ్మలు పూచుట కారంభించునని మామిడిచెట్లంగూర్చి సామెలెగాఁ బలుచుండుట యాచారమై యున్నది.

మఱిసొందలు తెల్పునట్లు పలకు అనుటకు

పండు లేక యను నని యర్థము గాన పలక వాటుట యన ముదిరి ఫలోన్ముఖ మగుట కర్థ మగును. పలకంపౌర్ణిమి (మార్గశిర శు|| ౧౫) నాటికి వరిపంట ముదిరి ఫలోన్ముఖ మగుట నీపే రీపౌర్ణిమికిఁ గల్గెనని వ్యవసాయ మొనర్చువారి యందొక ండుక గలదు.

మన్యప్రవృద్దేశములందడవిజాతులవారీపౌర్ణి మిని పలకమ్మ యను దేవతకు పండుగ చేసి పూజింతురని తెలిపెడిది.

పలనాటివీరచరిత్రము-పలనాటివీరులు మొదటి కాళతీయ దుద్ధదేవుని లేక 1-వ ప్రతాప రుద్రుడనికాలమునాటివా ననియు, పీఠియుడము 3.౧౦౯౦-౧౧౦౪ అనియు ననుచున్నారు. ఈచరిత్రమును వ్రాసిన వ్యములు వాసిన యున్నారు. అందు కవిసార్వభౌమ మహాకవిదని శైవులగువని పలనాటివీరు యందు సుసంస్థము. కాని, అందు పెక్కులు శైవబ్రాహ్మణములు గానఁబడుచుంట పరిశీల కులు సంశయింపఁ దగియున్నది. ముదిగొండ పీఠ భద్రాక్షవివరించిన మగునది నవీనము. క్రీ. శ. ౧౮౬౨నాటి కవనము. ఇది పద్యకావ్యము. ఇందు పాఠాంతరభేదము లనేకము లున్నవి.

పలనాటివీరుల కలహాక్షధన మిట్లు వివరింపఁ బడినది. హేహయరాజవంశమున కార్తివీర్యార్జునచక్రవర్తిసంతతియం దాతనినుండి యేడవ తరమువాఁ డనంబడిన అనుఁగురాజు, ఉత్తర దేశమున దామాలమండలములోని బాలమాచా పట్టణము (లేక భంజనూర్) నందుండి తన పూర్వుల మహాపాతకములు సంహరికి బాధించుచుండ, విసిగి వేసరి విరక్తిఁజెంది జీడిపిక్కుల నూనెలో ముంచిన మైలవస్త్రములు ధరించుచు, తీర్థయాత్రలందు దినములు గడపుచు, దేశముల వెంటఁ దిరుగుచు, నాధ్రదేశమున నమరావతి కరుదెంచి కృష్ణవేణినదీన్నాన మొనర్ప, వస్త్ర

ములు తెల్లనై పూజుఁ జాయెనట. అంతఁ దా సటనే వసించుచు తన బాచరించుచుండ, నా ప్కారిము నేలు నానుంతభూపాలుఁ డానెన నాదరించి నెనుపురికిఁ గలఁబోయి, సాహస్యధైర్య దూరగుణముల కిచ్చెనునట. ఇటుత మైలమ నిచ్చి పరివారం మొనర్చి నాటివీరు మరణ మిచ్చెనట.

ఆనంపితులు గురిజాలయందు వసించుచు, పద్మనాయకకులోన్మృత్యుఁడైన శేచర్ల బేతినాయ కుడు మఱిగి కార్యనిర్వహణ మొనర్చి, పలనాటివీరు నేఁదొడంగెడి. అనుఁగుభూపతి కినికి పిల్లలదేవి, భూరిసూదేవి యను భార్యలు గూడ నుండిరి. ఆ యనుఁగుభూపతికి మైలమదేవతయందు పలగామరాజు, పిల్లలదేవి యందు శనముదేవ, చినమల్లదేవ, బాల మల్లదేవులు (ముగ్గురు), భూమాదేవియందు కామరాజు, మనంగరాజు, బట్టిరాజు, శిష్యు ననువారీలును సుతానము. అందు నల గామరాజును యనరాజుగఁ జేసెనట. పీఠెవ్వరు జనింపఁజిచ్చువామే నుంత్రీనుతింపజైన పెద్దన్న, లేక బాదన్న యనువానిం బ్రసవముతసుంకిన, నాతండును ఇటనే పెరిగుచుండువాఁడు. అతఁడే పీఠలో శ్రేష్ఠుడని చెప్పఁబడినది. ఆతనిభార్య పేరు ము కలవాంబ. ఆతండు తివారిలో కలహ ముగా వారిం బరనూర్పు తిరుగ వచ్చె నట. పలనాటివీరచరిత్రమున నాతనిసర్వ లద్భుత ములు. మృతీ దొడ్డినెడు గొప్పనిష్ఠుభక్తుడు. ఆతనిశిష్యుడగు తెప్పలి యను మాలకులస్థుఁ డనుచరుడునుండువాడు. ఆతండును పలనాటి యుద్ధవినులలోనివాఁడే. వారొకరితీ నడగొండ వేఁట కరిగి, భూపతి యడ్డుకోన, వారితోఁ గల హించి, వారిం బరిమార్చి, వారిభూముల నీపల నాటిరాజ్యమున గలిపివేసి నట.

ఈకాలమునందే నాయకురా లనంబడు

ప్రముఖురా లొకర్లు రాజసమ్ముఖమునకుఁ జేరె నట. ఈమహాత్మురా లెవ్వరో గాని, పాలముం దున్నుకొనుచున్న చౌదరి వామిరెడ్డి యను పేరుగలవానికి కొంతధనముతో నొకకంచలో దొరుక, నాతని డాధనముతో భాగ్యవంతుడై యాపిల్ల బెంచి, యొకధని కిచ్చి పెండ్లిచేసె నట. ఆధనికుండును, రెడ్డియు నచిగకాలముననే మరణింప, నాధనవంతురా లగు నాదీనత్నము ప్రముఖురాలై గడనని పంత్యజ్ఞురాలు భేదతంత్రములు నడుప ననమానపజ్ఞానిధి కలహాపియురాలునై రాజాస్థానమునకుం జేరఁ బ్రయత్నించు చుండెనట. ఆవీరులయాస్థాన మునం దిట్టిప్రముఖురా లవసరముగ నుండె నేమో. అచిరకాలముననే అనుఁగురాజునమ్మ కమునకుం బాతుకొరాలై, నాయకుగా లని పిలువంబడుచు కొలఁది దినములలోనే ప్రభు మంతులకు మనస్పర్థలం గల్గించి, మంత్రిని వృద్ధుం డుచునెలమున పదమృతునిగ నొనర్చి, ఆయన రెండవనుతుండగు బ్రహ్మనాయని మంత్రిం జేసి, రాజును స్వర్ణమున కరుగఁజేసి, యువరాజగు నలగామరాజును సింహాసన నుధిష్ఠింపజేసె ననియు, నిది యామెప్రథమ తంత్ర మనియు నందురు. బ్రహ్మనాయకుడు మంత్రిగ నున్నను, నాయకురాలిప్రథ ప్రభుత్వ కార్యనిర్వహణతంత్రముల నెల్లడలఁ గాననగు చుండెనట. ఇట్టివెన్ని యో చెప్పుబడియున్నవి. నలగామ ప్రభుం డీనాజనీలనిభారద కధికార్థ మొసంగుచుండ, నొకతటి నలగామరాజు నవతి తమ్ములు కుత్సిత్రముల పాలై చంపంబడనుండ, దొడ్డనీని భార్య శీలమ్మగారు వారి నాపద నుండి తప్పించి, తననుతుండైన బ్రహ్మనాయని కప్పగించెనట. ఆతండును వారి నట నుంచుట గాని, తా నాపదవియందుంట గాని, క్షేమము కాదని వెఱచి, రాజు నెటులనో యొప్పించి,

వారిని దూరమునం దుండఁజేయు నెపమున చంద్రవంశనదీతీరమున మాచెర్లయందు వారి నుండ నియమింపజేసి, ఆప్రాంతపుతావు వారి వ్యయముల కిప్పించి, తానును తనపనవికి రాజీ నిచ్చి, వారితో నట నివసించుచు విష్ణుభక్తి యందు కాలముం బుచ్చుచుండె నట.

పలనాటి వీరచరిత్రమున ముఖ్యుం డగు బ్రహ్మనీనికుటుంబ మిట్లు వివరింపఁబడియున్నది. భార్యపేరు వితాంబ లేక ఈడమ్మ. తల్లి పేరు శీలమ్మ. సోదరుడు పేర్నీడు. భార్యపేరు గౌరమ్మ. సూర్యీనిభార్య సీరమ్మ. మల్లినీనిభార్య మాచమ్మ. బ్రహ్మనాయనికి విష్ణువరప్రసాదమున సుతుడు బాలరాజు. కడమవారెవ్వరో చరిగా తెలియదుగాని, విష్ణువరప్రసాదజనితులుగ బ్రాహ్మణస్త్రీవలన పోతరాజు, వేంకటపద్మనాయకస్త్రీ వలన దోగ్గీడు, చాకలిస్త్రీవలన పెదచందన్న, విశ్వబ్రాహ్మణస్త్రీవలన చినచందన్న, కులాల (కుమ్మరి)స్త్రీవలన తేర్కుడు, మంగలిస్త్రీవలన మంచన్న అనునాదులు బాలరాజునకుతమ్ములవలె చెలికాండ్రై మెలంగుచు పినతండ్రీయగుపేర్నీని యింటఁ బెరుగుచుండి రనియు, (వీరందరు పల నాటివీరులలోనివారే యట.) బాలరాజుభార్య గండు కన్నమనాయనిసుత మంచాలమ్మ యని యు, ఉంపుకుకత్తై వేశ్య సబ్బాయి యనియుఁ జెప్పఁబడినది.

నాయకురాలు వీరి నిల్వనను బ్రతుకకుండ వీరి కనేకయాపదలం గల్గింప, దైవచింతనానిమగ్నుం డై దినములం గడుపుచున్న బ్రహ్మనాయకుడు రాజు నెదుర్కొనుట యపాయ మనియు, నాయకురాలిని నమ్మ వీలుకానివని యనియు తలంచియేమో మాచర్లం గూడ వదలి, కృష్ణా నదిం దాటి, శ్రీశైలప్రాంతపుభూపతి యగు మాకరాజునుదర్శించి, యిరువదిమూడు గ్రామ ములు గుత్తకుం గుదుర్చుకొని “వీరమేడపి”

యను గ్రామమున నివసించుచు, కాలము గడపుచు, కష్టదినములేడునంపత్సరములు ముగియ, నలగామరాజుయల్లుండును, రత్నాల పేరమ్మ భర్తయు నగు అలరాచమల్లుని, నలగామరాజు నాయకురాండ్రొకడకు రాయబార మంపుచు 'తమ్ము దిరుగ రాజ్యములోనికి రానిచ్చి యట వసంప సెలవొసంగు' నని పార్థించెను గాని నాయకురా లియ్యకొనని ప్రయోజనకారి గాక పోయెను. మీఁదుమిక్కిలి విషప్రయోగమున తిరుగుదలలో నాగాయబారి మరణింప రత్నాల పేరమ్మయు సహగమన మొనర్చె నట.

పిదప బ్రహ్మానీడు యుద్ధము తిప్ప వేటు సాధనము లేదని నిశ్చయించెను. ఆయత్తుడై బ్రహ్మనాయకుడును, సరివారమును, వీరులును కారెంపూడికి దక్షిణముగ నాటుమైళ్ళ దూరమున మేల్లవాగుకడ దండువిడిసి, అచటనుండి కూడ నొక భట్టాజును పంభువుకడకు సంతికి రాయబార మనిసి, సంగరము మాని సఖ్యత నెఱపుమని యరించె నట. నాయకురాలును, పంభుడును, నిరాకరించి సంగరము నెఱపి శిక్షింతుఁగాక యనెనట. ఇత్తతినే అప్పటికి యువరాజుగ నుండిన కోట దొడ్డకేతిరాజు రాయబారమును ఫలితములేని దయ్యె నట. (ధరణికోట సామంతరాజ్యము, ఆర్వేలనాటి సీమ చూ.) బాలరాజు సోదరులు చెలికాండ్రి గూడ యుద్ధమునఁ బాల్గొనినవారే. యుద్ధము ఎక్కురంగముల వేర్వేలుగ జరిగెను. ఫలితము వీరులమృత్యు, నాయకురాలు తొరకి బంధింపఁ బడుటయు, నలగామరాజు బ్రహ్మానీని శరణు జొచ్చుటయు నై యున్నది. బ్రహ్మనాయకు వారలను తమించి పొమ్మని, తక్కిన తన కాలమును వైషవమతభారతో యుద్ధరంగముననేగుట్ట పుకొండబిలమున తపం బొనర్చుటతోఁ నట. నేటికిని అందే తపంబొనర్చుచున్నాడని యాప్రాంతములవార నెదరు.

పలనాటియుద్ధకలహములు క్రీ.శ. ౧౦౯౦ - ౧౧౦౪ అని పరిశీలకు లనుచున్నారు. సాదానిగ నేటివఱకు నాయుదజాపకారము కార్తికమాసము న నేటిట మైవాసముని చుట్టుపట్ల సముముల పక్షాలు పోరాటము మోహింపము జనుచున్నాడు. అం దిమావాస్య సగా వనియు, పాడ్యమి సగా బార నునియు, మందపూడనియు, కోళ్ళపాడము లనియు, కల్లిసా డనియు, ఏవేవో వింత నేడ్ల ఉత్సవములు జరుగుచుండును. పోర్చుగీ నాడు ఎట్టజెందా నొప్పుదురు. ఈవీరపూజోత్సవముల జను బ్రహ్మనాయనియుద్ధకర్తయనఁబరంగు నొక యధికారి యటఁ గలఁడు మూడువడిన మృరాత్రమున నెల్లరు రత్నాన్నమును యువమెవాసమున బలుల నిలిరు. (పలనాటిసీమ చూచుడు. దండకనిలె చూ.)

పలనాటిసీమ—ఇప్పటి గుంటూరును, డలమున, కృష్ణానదికి దక్షిణతీరమునందు, సముద్రమునుండి ౧౦౦౦మైళ్ళదూరమునందీయు దెబ్బ దిమ్మెదు మైళ్ళదనుక గల ౧౦౫౦ చతురపు మైళ్ళు వైశాల్యముగల ప్రదేశమును “పలనాటి సీమ”యనెదరు. దీనికి దూర్పున చిట్టడపియు, ఉత్తరమున కృష్ణ వేణీనదియు, దక్షిణమున దట్టమైన యడవియుం గలదు. దీనిగుండా వాగులేరు, చంద్రపాక నదియుం బ్రవహించును.

ఆది నీసాగ్రత మంతయు నాగులనివాస భూమిగ నుండెను. ఆంధ్రభృత్యులచాలనకుఁ బిదప పల్లవులు దీని నాక్రమించినతఱి పల్లవనాని వాడుక యేర్పడి, రానురాను పలనాడై నేటికిని నిలిచియున్నది. పెక్కండు కవులీ పలనాటిసీమను తమగ్రంథములందునను, చాటుభాగాపద్యములందునను వర్ణించుటచేతనే గాక, ముఖ్యముగ దీనిప్రసిద్ధి పలనాటివీరులని చెప్పఁబడినవారి సంగరమునుండి కల్గినదని తోచుక

పోదు. (పలనాటివీరచరిత్రము చూడుడు.)¹ ఇది కాలమున మహాదేవి, లేక మాదేవిచెల్లవుల (ఇప్పటి మాచెర్ల) ఇందు ప్రధానపురుషుగ నుండెడిది. గురిగింజల (మాధవి లేక గురివెండ గింజల) ఇప్పుడు గురజాల యనబడుచుచు పేరందిన పురిము. కారెంపూడి మైదానము సంగరము జరిగిన ప్రదేశము. మాచెర్ల చెన్న కేశవదేవస్థానమునను, గురజాల త్రిమూర్తిదేవ స్థానమునను, కీ. వె. ౧౨ శతాబ్దపు చాగి బేతరాజుగారి శాసనములును, వేంకటేశ్వర దేవస్థానపు శాసనమును, చారిత్రకపరిశీలకులకు సుప్రసిద్ధములు.

పలనాటివీరులనంబడినవారినాడు హేహయ వంశజులై, కార్తవీర్యార్జునచక్రవర్తినుండి పడిన పురుషుండగు అనుగురాజును, ఆయన సుతుడు నలగామరాజును, (అనగా పలనాటికలహ ములు ౧౦౯౮-౧౧౦౪ అని చెప్పబడి) పడి బిరుదాంశుడుగడని పేరుదిన చాగి బేతరాజును పలనాటిసీమను భూలోకములునకు సామంతుడుగ పాలించినని చెప్పబడియును. ఈయనయు హైహయక్షత్రియుండే. (పలనాటి వీరచరిత్రము చూడుడు. దండకవిలేచూడుడు).

దీనిని తిరుచు పలనాడని యందురు. పాడికి పేరందినది.

పలనాటిసీమగుండా ఇనుసబాట మాచెర్లకు బోవును. కామెపల్లి, గణపవరము, ఈసీమ లోనివి. ఒకప్పుడు కామెపల్లి సుప్రసిద్ధమై కామెపల్లిసీమగా దానిప్రాంతదేశ మన్నుచు చుండెడిది.

పలము—ఇది నాల్గుతులముల యెత్తునకు పేరు. కొన్నితావుల నెన్నిది తులముల యెత్తు నకు గూడ పలమని వాడుదురని తెలిసినది.

పలలమేహము— చిద్రమయిన చిన్న చిన్న మాంసపురేణువులు మూత్రముగుండా పడునటుల బోవజేరెడి జబ్బు.

పలలాశయ (రోగ) ము— ఇం దక్షి గండరోగము లుండును.

పలాలకూటస్య సాదృశంకుంజరాది నా ఇతిన్యాయము—గడ్డిమొదలగు వాటి లో నుత్పన్నములం దలంకారార్థ మూరేగించుట కేనుగు నలెను, గుఱ్ఱములు మొదలగు జంతు వులవలెను విగ్రహములు వచ్చిండు. ఇవి బాహ్యకారభ్రమింకరములు. ఇది చిత్కాంగనా న్యాయమువలె యర్థము కలది. (చూడుడు).

పలాశిగోత్రము—(పాడితెగి పగణముచూ)

పలాశి గోత్రము—(నశిష్ట గణముచూ.)

పల్మిటిక్ ఏసిడ్ (Palmitic Acid)— దీనిగుర్తు $C 15-H 21-Co 2-H$ అనియు, ఇది పామ్ ఆయిల్ (Palm Oil) నుండి దొరకుననియు జెప్పబడినది.

పల్లపు ఏల్లిట్యూడ్సు, ఎత్తు ఏల్లి ట్యూడ్సు, నీళ్లుకాగు బోయలింగు పాయింటు (Lower Altitudes, Higher Altitudes, (Water) Boiling point)— లోనని ఏల్లిట్యూడ్సున భూమిపై పల్లపుప్రదేశము అనియు, హైయర్ ఏల్లిట్యూడ్సున పర్వతములు మొదలగు నెత్తుప్రదేశములపై ననియు నెఱుంగునది. ఇంక బోయలింగుపాయింటున నీళ్లు గాచిన నావిరియై పారినుండి పైని మూయంబడిన మూత (యడ్డము) నెత్తితప్పించు కొని బయటబడు వేడినీటి యనియెఱుంగునది.

ఈ సందర్భమున నీ నావిరియై పైమూత నెత్తుటకు వాతావరణపు గాలియెత్తిడి (Pressure of the air) ప్రధాన మని మనసునం దుంచుకొనవలసియుండును. ఈయెత్తిడి లోపకు ఏల్లిట్యూడ్సున దధిక (భార) ముగను, హైయర్ ఏల్లిట్యూడ్సున దల్ప (భార)ము గను నుండునని యిదివఱకు తెలిసినదియే.

పైమూత నెత్తుటకధిక(భార)ము పిత్తిడియుండు తావుల సధికబలమును, అల్ప(భార)ముగ నొత్తిడియుండుతావుల నల్పబలము, నీటియావిరియం దుండవలయునని దీనింబట్టి తెలియఁజేయఁబోదు. ఇట్లనుటవలన లోపదుపల్లికల్యాణస్థులందఱు నీ రెక్కువ కాగుటకును, ఆవిరి దట్టమై పైమూత నెత్తఁగలదిగ నగుటకును, వేడి యెక్కువ కావలసియుండెను. అనఁగా ఖోయలిగుర్రాయలు ఆలస్యముగ గల్లునని భావము. ఇంక హైయ్యర్ ఆల్టిట్యూడ్స్ నం దంతివేడి యవసర ముండదు. ఏలయున తక్కువఆవిరిబలమే పైమూతనెత్తుటకు జాలియుండును గాన, నట్టి యెత్తిగుప్పదేశము లందు వేడి తక్కువలందే ఖోయలిగుర్రాయలు త్వరితముగనే సంభవించుచుండును. (యులింగుపోయింటు చూడుడు. అల్పల్యాటు ఖోయలిచూడుడు.)

పల్లవనృపతులు— ఆంధ్రదేశమును కాంచీపురము రాజధానిగ పాలించిరి. వీరు పశ్చిమచాళుక్యులచే నోడింపఁబడి పదభ్యంత్రులైరి. దక్షిణదేశపు ద్రావిడ సామంతులయందేవాలయసిర్పాటలు పల్లవు లనియుఁ జెప్పఁబడినది. మహాబలిపురమున నీ కిట్టడిములు స్థాపనయిదములు.

పల్లెటూరికి పదిదారులు — (ఆంధ్రలోకోక్తి. సరియగు బాట ఉండనని భావము.)

పల్లెరుచెట్టు — అది కాదు కాయలు ముండు (పల్లెరుముండు) గాన పేర్చినది. ఇది నేలపొరకు చిన్న మొక్క. పసుపు, ఎఱుపు, తెలుపురంగుపూవులంబట్టి తీర్చిదిద్ద భేదములు గలది. అందొక్కొక్కటి పెద్దజాతిపల్లె రనియు, చిన్నజాతిపల్లె రనియు (చిలుపల్లెగు) ద్వివిధములుగ నుండును. పెద్దజాతి యంతకు గజపల్లె రనియు నందురు.

పల్లెగుకాయల కేనుగులు వెఱచును. పల్లెగు ముండుగల జానాలో అకుగైన నిడక ఏనుగు మూర్ఖించి వెనుకకు నిలుచును. ఏనుగులకు వెఱ్ఱి మరమెత్తి దానింబట్టుట యపాయమని తోచినచో దానిచుట్టు పల్లెగుకాయలు వలుచును. పాప మొగజ మాయుధ్యమొడి పోవును. గజపదానింబట్టుకొనురు. ఏనుగును వెఱచుచును గాన “గజరిపుః” అని పల్లెగునకు నామమిడిరి.

పల్లెరు—లా. Tribulus-Terrestris. అంగ్ల. Caltrops plant సం. కంటకఫల, గోశూక. ఇవి పల్లెగుసామాన్యమునకును, మడంగి, స్థూలశృంగాలి, గజదంషి అనునవి పెద్దపల్లెగు లేక ఏనుగుపల్లెగునకును త్రికంటక, త్రికంటక, త్రికంటకా, స్వాదుకంటక అను పేర్లు చిలుపల్లెగునకును వర్తించును.

పల్లెగు సామాంశసాయము గాని, ముఖ్యము గా వేరు, ఆకు, కాయల రస కషాయములు గాన, సమశీతోష్ణ గర్భించి, త్రిదోషములను హరించి, పైత్య, మేహముల ఉద్భవముల నడగించి, గ్రాశుప్రస్థ, ఏకవృద్ధి, బలము గల్గించుచుయు జెప్పఁబడినది. మఱియు స్త్రీల ఋతుక్లమము పాపవస్త్రీల మైలరక్తమును చక్కఁగ వెడలఁజేయుగుఱుము దీరికిం గలదనియు, స్త్రీల వంధ్యత్వము, శాపుననియు, అగ్నిమాంద్యము, కఫదోషము, కీళ్ళనొప్పలు, నోటిపూత, ప్రమేహము, పల్లికలు (కడుపులోని)బుల్లులు, మూత్రనిరోధము, మూత్రక్రచ్చము, మూలవ్యాధి, రక్తపాడలు, శూలలు, శోష, తాపములు, సర్పసింహములు నివారించ నిది వజ్రాయుధము వలె పనిచేయు ననియు జెప్పఁబడినది.

ముండు దీరినపెద్దపల్లెగుకాయలను ముమ్మాత్రాపురాల నుడికించి లోని కచ్చిన కిళ్ళుమైస శర్కరమెనకు బంపజే ధాతుప్రస్థి గల్లజేయు యు జెప్పఁబడినది.

పల్కాల్ (తొల్లింటి అపేలవము) —
అపేలవము చూడుడు.

పల్సీమీటర్ (Pulsimeter) — చేతి
నాడులయొక్క నిర్ణయమును దెల్పు పరికరము.

పల్సోమీటర్ (Pulsometer) —
పల్సీమీటర్ వలెనే యుపయోగపడు గొట్టము
వంటి పరికరము.

పవడము (పగడము) లా. Corallum.
ఆంగ్ల. Coral. ఫ్రెంచి-De corail జర్మన్.
Korallion. సం. ప్రవాళి, ప్రవాళికి.

పగడ మెట్టజాతి తెల్లజాతి యని ద్వివిధము.
ఇం దెట్టజాతి శ్రేష్ఠము. ఎట్టపవడము సవరత్ని
ములలో నొకటి. ఎక్కువ విలువ గల్గినది.
తెల్లపవడమునకు ధర లేదు. దీనిని రాయిగను,
దానిని గాల్చి సున్నముగను రాళ్ళు లేనిచోట
వాడుదురు. తెల్లపవడములు స్వస్థాధారణముగ
నెక్కువగ బడును. ఎచ్చటనైన నుష్ణుడదే
శముల సముద్రమున పగడము నీటిమట్టమున
కించుక దిగువగ గాని, యిండుక పైగా గాని
యుండును. మధ్యధరాసముద్రమున (Medi-
terranean Sea) లభించుచున్నది.

పవడ మించుమించు చుండు “Carbonate
of Lime” అని పోల్చబడినది. ఎట్టపగడము
జాతికి “Carallium rubrum” అని లాటి
న్యాషయందు పేరిడి యున్నారు. పగడములు
Polyp అనువాట్లవలన సముద్రపు నీటియందు
లభించు నేదో యొక సున్నపు పదార్థముతో
నిర్మింపబడిన వనియు, అటుల నిర్మింపబడిన
కఠిన వాటికి “Solid Skeleton of Zoo-
phyts secreted from sea water wi-
thin the tissues of polyps” అని రసా
యన శాస్త్రవేత్తలనుచున్నారు. మరియు నీ
Coral polyp అనబడు నదిజీవముగలజంతువు
కాదని తేలినది. కాని, ఇది ఈపగడపుచట్టులను

(లేక్కలేనిరకముల చెట్లకుం బోలెనటుల) నదే
పనిగ కట్టుచు, కాలముగడచినకొలది క్రమశః
తన నిర్మాణమును బూరిచేయునని కనిపెట్టబడి
నది. వాట్లనిర్మాణమగు తెల్లపవడము చట్టులకు
“Coral reef” అనియు, “Coral bai”
అనియు నాంగమున పేరిడియున్నారు. ఇట్టి
పగడపుచట్టుల సముదాయములవల్ల పశ్చిమ
మహాసముద్రమున Coral island అనుపేరు
బంగు ద్వీప మొకటి ఏర్పడియున్నది. ఇందు
మనుష్యులు వసించుచున్నారు. కొబ్బరితోటలు
మొదలగు గలవు.

పరిశీలకుల యిటీవలి పరిశీలనలు ఈపవడపు
చట్టులన్నియు చిన్నచిన్నగూడల సముదా
యములనియు, అందు Polyp లు నివసించు
టకు గాను నిర్మించుకొనెననియు, రానురాను
కొత్త Polyp లు వాట్లకొత్తగూడల
నిర్మించుచుండి వసించుచుండెననియు, ఇటుల
కాలము గడచినకొలది పెరిగి పెరిగి ఏర్పడు
చుడు ననియు తెల్లడించినవి. ఇందు వలన
Polyps జీవముగల జంతువు లేమో యని
తోచక పోదు. ఏది యెఱుఁగను పోస్ట్టు.
దెబ్బది డిగ్రీలవేడికి దక్కువగ కాయ నెండగల
తావులందునను, ముప్పది లేక నలుబది ఛాత
ములకన్న నెక్కువ లోతుగల సముద్రపు నీటి
యందునను Polyps కానిపింపవు. ఇంకను
సముద్రమున జేరుకొను నదీముఖద్వారముల
“Sediment” నీటిబండు నిల్వయుండునుగాన
నచట గాన్పించుట లేదు. ఇందువలన మంచి
నీటియందు వర్షిలవనియు నీటిబండు మొదలగు
ఏజాతి నీటియడుగున జేరుకొని అట నిల్వయుగు
నీటికవుల తావుల వర్షిలవనియు తేలుచున్నది.
మరియు నీకారణములనుండి భూమధ్యరేఖ
(Equator) కిరువైపులను 30 డిగ్రీల ప్రాంతేశ
ముగ భూమింజుట్టి పవడపుచట్టులుండునేగాని

వాట్లనుదాటి ఉత్తర దక్షిణదిశల నెచ్చటను గానరావని యెఱుంగునది.

పగడము నాయు ర్వేదశాస్త్రాక్రముగ భస్మ మొనర్చిన నాప్రవాళభస్మము శ్లేష్మములపై చక్కగ పని చేయుననియు, నైత్యము, మేహ కారకము, మేహవాలెము, అగ్నిమాంద్యములనే గాక, చక్కఁగ అనుపానములతో నేవించిన తింద్రోషములను నివారించు ననియు, అతిమూ త్రము, రక్తమునైనను మూలశంకరోగములు కూడ నివృత్తియగుననియుం జెప్పఁబడినది.

తేనెతో పగడము నరగఁదీసి నోటికిపూసిన జిహ్వదోషము నివారణ మగునందురు. పగడ మున పుప్పి తినివైచినటుల గోతు లుండుట దోషము. ఎఱుపునందు తెలుపు ఇందుక కలిసిన వర్ణము గల్గియుండుట గుణము. బరువు చక్కగ గల్గి, పెద్దవిగనుండియే వన్నెగల్గి దోషరహిత మైన పవడములు మంచి ధర్మ గల్గి యుండును. విలువగల యెఱుపవడములవ ర్ణక మిక్కాలమున ఇటలేదే శ హస్తగతమై యున్నది. ఆంగ్లపరి శోధకులు పగడపుచట్టు సముదాయములను ౧ Fringing reef జాలరు వలె కన్నములం గల్గియుండుచు గట్టవలె నుండు పగడపుచట్టు (లేక పగడపుకొండ) ౨ Barrier reef గట్టిదై నీటిని తనగుండా ఒకదెననుండి వేచొక దెనకు పోనీయక నిరోధించు పగడపుచట్టు (పొడవున నుండు పగడపుకొండ) ౩ Atolls గుండ్రముగనోలేకలర్థచంద్రాకారముననో లేక గుఱ్ఱపులాడముం బోలియో నీటిం జాట్టుకొని యుండు పవడపుచట్టు (లేక పవడపురాతి కొండ). ఇది వంగియుండునది.

పవనతృతీయతిథి - చైత్రశుద్ధతృతీయ. గురువారము, అశ్వినీనక్షత్రము, వైధృతియో గము గూడి, అప్పుడు కన్యారాశియందు బృహ స్పతియుండుట సంభవించునేని దానిని “పవన తృతీయ”య నెదరు.

పవనముక్తాసనము— యోగ శాస్త్రము

మున చెప్పఁబడిన ఆసనములలో నొకటి. (ఆసన ములు చూడుడు). కుడిమడమ కుడిపిఱుందున కును ఎడమమడమ యెడమపిఱుందునకును తిగులునటుల అండుముల కిరుప్పక్కల నుండు నటుల గొంతుగూర్చుండి చింకిలను మోకా ల్పై నానించి, వీలగుసంత విగ్ధుగఁజేర్చి, రెండు చేతులచేత బంధము వైచి కూర్చుండుట “పవన ముక్తాసన” మనంబడును.

ఈ యభ్యాస మపానమునందలివాయువు నడంచునని చెప్పఁబడినది.

పవనాసనము— యోగ శాస్త్రమున

జెప్పఁబడిన యాసనములలో నొకటి. మోకా ల్పై నేల నానించి వాటిపై నిలిచి నాభిని రెండు వ్రేళ్ళతో నొతుట పవనాసన మనంబడును. ఇది జతరాగ్నిని బలపఱచునని చెప్పఁబడినది.

పవనాసపర్వతము— దేవీభాగవతము

౮-౭యందు పోషింపఁబడినది. ఇదిపారియా తోపర్వతశాఖగా చెప్పఁబడినది. హిందూకుష్ పర్వతపంక్తియందలిపాఘాన్ పర్వతమఁబోల్పు చున్నారు. దీనిని పామాన్ రేంజియనుచున్నారు.

పవిత్రప్రవాహములు (నదులు)పది

(దశపవిత్ర ప్రవాహములు చూడుడు.)

పవిత్రము— పవిత్ర మన పూత మని

యర్థము. ఆయు ర్వేద వైద్యశాస్త్రమున కుత్త ద్భి, జమ్బి (శమి), జలములు, తామ్రము, తులసి, తేనె, నవ్వులచెట్టు, నెయ్యి, పచ్చ కర్పూరము, పుల్కేజీచెట్టు, బంగారము, మేడిచెట్టు, రావిచెట్టు, హిజ్జల (సముద్రోఫల) వృక్షముల కీపేరు వాడఁబడినది. యవలను పవిత్రాధాన్య మని వాడిరి.

పవిత్ర సరస్సులు పండెందు—

(ద్వాదశ పవిత్ర సరస్సులు చూడుడు.)

పవిత్రస్థలులు (Holy centers)—

హిందువులకు బహుశా పవిత్రస్థలము పవిత్రనగరము.

మహమ్మదీయుల కశీబియా దేశములోని మక్కానగరమును, మచీనాపురమును పవిత్రస్థలు.

యూదులకు, క్రైస్తవులకు పాలస్తీనా దేశపు జరూసలేమ్ పురము పవిత్రనగరము.

పశ్చిమఅంబులకు ఖజూరు పురము పవిత్రస్థలి.

వ్యాధి దేశపు క్రైస్తవులకు మాస్కోనగరము, కీర్తపురము పవిత్రనగరములు.

మాస్కోనగరపు అమెరికాసంయుక్త రాష్ట్రములలోని సాల్టలేకుసిటీ పవిత్రస్థలి.

సిక్కులకు అమృతసర్ నగరము పవిత్రస్థలి.

చైతన్యమతస్థులకు బంగాళములోని నవద్వీపము పవిత్రస్థలి.

కబీరుమతస్థులకు హిందూస్థాన్ దేశమందలి మాగర్ గ్రామము పవిత్రస్థలి.

బౌద్ధమతస్థులకు గయాపట్టణముకడనున్న బుద్ధగయ పవిత్రస్థలి.

నోమనా-తలికు-క్రైస్తవులకు ఇటలీ దేశములోని రోమునగరముకడనున్న వెటికాన్ పవిత్రస్థలి.

జపాన్ దేశస్థులకు టోకియో నగరమునకు గొంత దూరముననున్న ఫుజిసామాపర్వతశిఖరము పవిత్రస్థలి.

తొల్లింటి గ్రీకుదేశస్థులకు ఆదేశమందలి ఒలింఫస్ పర్వతశిఖరము పవిత్రస్థలి.

ద్రెస్డెన్ (మధ్య) మతస్థులకు ఉడిసి(రజితపురి) పవిత్రస్థలము.

బెరాగులకు(సాధువులకు)హరిద్వారముకడనున్న హృదేశము పవిత్రస్థలము.

క్రైస్తవులు పాలస్తీనా దేశమందు క్రైస్తవ భువు తిరిగిన ప్రదేశమును Holy land అనుచున్నారు.

మహమ్మదీయులు మక్కానగరమును జాబ్బి గొంతదూరముదనుక వ్యాపించియున్న అరబ్బీ దేశ భాగమును Holy land అనుచున్నారు.

బౌద్ధులకు చీనా దేశస్థులు బుద్ధభగవానునితో సంబంధముగల దేశమును Holy land అనెదరు.

గ్రీకులు ఓలింఫియా పర్వతస్థితమును Holy land అనియెదరు.

జపానీయులు ఫుజిసామాపర్వతస్థితమును Holy land అందురు.

పవిత్రారణ్యములు తొమ్మిది-- (నవ (పవిత్ర) అరణ్యములు చూడుడు.)

పశునాయకత్వము.—దీనిని పంచాంగములందు పశుపాలకత్వమనియు వాడుచుందురు. ఏటేట (ఆసావత్సరమున కంతటికిని) పశునాయకత్వములు మాటుచు పంచాంగములందు వివరింపబడుచుండును. ౧ యముడు, ౨ బలభద్రుడు, ౩ గోపాలుడు పశునాయకత్వములు వహించుచుందురు.

పశుపతి-పరమేశ్వరుడు గురునియొక్క యెనిమిది యాకారములలో నొకటి. (అష్టమూర్తులు చూడుడు.)

పశుపతినాథక్షేత్రము—ఇది నేపాల దేశపు రాజధానియగు కట్మండు (తొల్లింటి ఖస్తమండప పురము) నగరమున కీశాన్యదిశగా మూడుమైళ్ళదూరమున వృగస్థలి యనంబడు కొండలోవయందు భగవతి లేక భగవతి యనుపేరుగల చిన్న జలప్రవాహముయొక్క పశ్చిమతీరమున దేవీపట్టణ మనుపేరుగల గ్రామముకడనున్న శివక్షేత్రము. దేశముబాధాకాంతమైన పిదప దేవాలయమున శివలింగముకడ బుద్ధభగవానుని విగ్రహ మొకటికూడ నిడియున్నాడు. అట్లానర్పియు శివలింగము

నట్లే పూజించు చుదురు. ఎదుటనున్న నంది లట్లయిన్నది.

ఇచట భగవతీనది యొకకొండను కోసికొని మృగస్థలిలోపలో ప్రవేశించి దేవీపట్టణముగూడ పశుపతీశ్వరుని దేవాలయముపకు తూర్పుగా దానినంటియే ప్రసహించుచుండును. దీనివెడలు పాటుగజము లుండెడిని. మొలకలోఁజునకుఁ దక్కువగా నుంట న్నానముల కనుకూల్మయై యుండును. ఆలము లతినిర్మలములు. నడికొంచె మధిక మనియే చెప్పదగును. మృగస్థలిలోపకు నేపాల దేశములు మృత్తిస్థలి యనియనమున్న సీడ యొక్క లోప యనెదగు. ఇందలి సజతే త్త్విము మృత్తి క్షణమగు పవిత్రస్థల మని. పశు ననిన ప్రాణమున కిదము గాన పశుపతీశ్వరుని ప్రాణుల కధినాథుడగు పరమేశ్వరుని ఉని చెప్పబడినది. ఈక్షేత్రమున మండించుట వలనఁ గలుగుఫలము పాశవిముక్తి. ఇట్లు వేదాంతశాస్త్రమున వివరింపబడిన పశు, పశు, పాశముల తా విధిగాఁ జెప్పబడినది.

పాశబంధమునుండి ప్రాణికి విముక్తి గల్గించు పతి (పశుపతి) క్షేత్రమున భగవతీనది పరి మేశ్వరునిశక్తిముక్కు మాయావస్థగాఁ దలం పఁబడుచున్నది. నేటికిని దేవాలయావరణము నందే మృత్తికై నిర్మించుచు రోగులు పరుండి మూలుటతోఁబాలు పశుపతినాథుని దలంచు కొనుచునుంట ననుదినముకాననగుచునే యుండెడిని. దేవాలయపు తూర్పువైపు గోడ కవ్వలనే నదీతీరముననొకటికన్న నొకటి యెత్తుగ మూడవరుసలను నదియందలి దేవాలయపున్నానముల సోపానపంక్తి కిరుదెనలను దిమ్మలు గట్టి వాటిపై చనిపోయినవారి కభేరములను దహన మొనర్చుచుంట నిట సార్వకాలిక దృశ్యమే యనిన సతిశయోక్తి కానేరదు. పశుపతినాథము కట్టుండూ సగరమునకే గాక పరిసరసీమ కంతటి కిని మహాశక్యశాస మని చెప్పదగును.

ఇట్టి మహాక్షేత్రమున కాదిని అశోకాశ్రీ కర్తికుమారై చానునుటేదేని భక్తితో నాచు దెంచి, తన కడగనములు గడపఁ గుంటనే మృ నొందె ననును. ఈ మృత్యుతో కట్టకమును విరివిగఁ గట్టి నె పునును. దేవీతమున నేర్పిన గ్రామమునకు “చానుమతీ దేవీక్షేత్ర”మన నున్న నుండియే మెయ్యె నట. చాలవఱమున మఱి యనుమాట దేవీపట్టణ

బహుమతీ న్నది. దేవాలయపు తూర్పు భాగమున నశోకాశ్రీ కర్తికుమరవనిన కార్యస్థల మనిపెను. దేవాలయముమీది వేయివ్యాసము గ్రామమునందలి బహుమానిక వారి యావును.

నది కిరుదెనలందు దేవాలయపరిసరము చిన్నచిన్న దేవాలయములు పెక్కు లున్నవి. ప్రధానదేవాలయము నేపాలదేశపు గొప్ప భవనములు బోలి యంతస్తులుగ నిర్మింపబడి కడకుబంగారుమలముమాయెనని కొంతైన దేశమును స్పృశింపుమును గలి యున్నది. ఇట్టివి కొన్ని దేవళములందీ గూడ నిట గాననయ్యెడిని. పశుపతినాథుని యెదుటనున్న నంది గాగిలోహ ముతో పోలేపోయఁబడి బంగారుమలము చేయఁబడినది. ఉదయమునను, సాయంకాల మునను, సీరెండయు దీనులమాపనుల సొంద ర్యము చూడదగినది. (నేపాల దేశము చూ.) భగవతీనది దాటుటగు రెండువంతెనలు కలవు ఈప్రాంతముల బాటిప్రావులపూట లధికము.

పశువులు తమపిల్లలను శిక్షించుట- తప్పొనర్చినకతన తమపిల్లలను ఆవులు పొడువఁ బోవుటయు, పాలుగుడుచుతటి బాధ గల్గించిన తన్నుటయు గలదు. కోపముగల్గినతటి తమ వైరిని దఱుముట, పొడుచుట, తన్నుట, కఱచుట పెక్కు మృగములు, పక్షులు, పశువులు మొదలగు జంతువులందుఁ గలదు. తమ పిల్లల కపాయము గలుగకుండునంతటి జాగ్రత్తో శిక్షిం

చుట మనము పరిశీలించుచో గాననయ్యెడిది. మాంద్యవిశేషముగలవగుట, కొంతవఱకొర్పుట విశేషముగఁగన్పట్టినను తమపిల్లలనుమందలించు ననియే తెలియఁ గలదు.

పశువులజ్ఞానము—పశువులకు నైసర్గికముగఁగల లక్షణములవిధి తప్ప కృతకములు కల్పితములు నగు ధర్మనిబంధనల, విధినిషేధములు లేవు. వాట్ల బుద్ధియు మాంద్య మగునది. పోణినైసర్గిక మగు పేమయు, భీతియు, సంరసము, తృప్తి, కోపము, కొంచెముపాటిపగ ఇవి యున్నను, మఱపు విస్మరముగ నుండును గాన, తనపిల్లలను, తామును కలిసియేయున్న తావుల పెద్దవైనను తమపిల్లలను జ్ఞాపక ముండు నేమో యని సంశయము కల్గెడిని. పశువుల యందు స్నేహము తాత్కాలికముగ నైన నుండును. కాన నాభావముననో, పరిచయము గలవారిపట్ల నుండు స్వల్పమగు మిత్రభావముననో, తనపిల్లలను తల్లి పెద్దవియైన పిదప నెఱుంగఁ గల్గెడిని. మగపశువులకు తమపిల్లలనియు, తమసంతతి యనియు నసలే తలంపు గలుగదు. అచ్చటచ్చట పెద్దవియైనను పశువులు తమతల్లికిడ వ్యాకృత్యమున నున్నను వినయము గల్గియుంట బాగుగ పరిశీలించినవారు కనిపెట్టి యున్నారు.

తన్నెడఁ బాసి కొంతకాలముండి పెద్దదియైన తనపిల్లను ఆడుపశువు పరాయి పశువులను జూచినట్లు జూచి మెలంగుట సర్వసాధారణమే. ఇందులకుఁ గారణము మఱచే.

పశువుల భాషలు — ఒకరి భావముల నింకొకరికిం దెల్పుటకై నోట ధ్వనిచేయుటకు మాటలాడుట యనెదరు. ఇతరులు తెల్పు భావములలో గల నోటిధ్వనులు గ్రహించుటకు మాటలు వినుట యనెదరు. ఇట్టిపని మానవులలో నొక్కొక తెగవారి కొక్కొక విధమగు

ధ్వనుల యుచ్ఛారణ మర్హవ్యాకరణనిబంధనములతో ఆంధ్రము, కన్నడము, మహారాష్ట్రము, హిందీ, ఆంగ్లము, ఫ్రెంచి, జర్మను మొదలగు పెక్కుభాష లేర్పడియున్నవి. ఇవి మానవులందుఁగల యేర్పాట్లు. ఇందువలన భాషలక్షణముల మయోన్యభావముల మార్పని తేలుచున్నది.

తక్కిన పశుపక్షిమృగాదులందు వ్యాపించి యున్న భాషలు నైసర్గికములు. అనఁగా మానవభాషల వలె సభివృద్ధి నందినవి కాని, వికాసావస్థనందినవిగాని కావు. వీలయిన వాటియందు శాస్త్రపదములు, వైజ్ఞానికపదములు మొదలగునవి విరివినంది భాష వికాసంపదేదు. అన్యభాషలపదము లాయాజంతువుల స్వభాషలందసలే చేరియుండలేదు. కాని కొఱతలు మొదలగు కొన్ని తెలివిగల జంతువులభాష లించుక యధికములుగ నుండునేమో యనిపించెడిని. పక్షులభాష లేస్థితియందున్నవో మనము చెప్పటకు వీలు గాకున్నను సభివృద్ధి నందిన వనుటకు నిదర్శనములు గానరాకున్నవి.

పశువులు-పాలు—శరీరములందు తన కవసరమైనకార్యముల కుపయోగించు తిత్తులు (Glands) కొన్ని యుండును. అట్లే యింక గ్లాండ్సు కొన్ని శరీరమున కవసరము లేనివాటిని వడకట్టునవియు, కొన్ని మార్పుజెందించునవియు కలవు. చెమట యిట్లే రక్తమునుండి వడకట్టఁబడినది. వేఱుగ కొన్ని గ్లాండ్సు అన్యుల కుపయోగించుకార్యముల కనుకూలించు నవియు నుండును. పశువులకు పెయ్యలందుతఱి వాటియా హారముగ నుపయోగించునట్లు రక్తము మొదలగువాటిని వడకట్టి పాలుగ మార్చి పెయ్యలయాహారముగ నుపయోగించునట్లు చేయునవియుఁ గలవు. అట్టిపాలను మనుష్యులుగూడ నుపయోగించుకొనుట పశువుల సభికోపయోగ

మునకు పాలొనర్చుట యని స్ఫురింపకపోదు. భూతయద్దముతో పశువులపొడుగులుపరిశీలించిన రక్తప్రవాహముకడనే దానినివడియంగట్టిపాలుగ నొనర్చుకొండు కలవని తెలియంగలదు.

• పశువులు నిలువుటద్దములోని నీడ

చూచినఫలితము—పశువులను నిలువుటద్దముకడకు గొంపోయి చూపిన అద్దమునందలి తమనీడను జూడంగలవు కాని, యది తమరూపమని పోల్చజాలవు. పశువులు వాసనవలన పసిపట్టునవి గాన నది యొకపశువని యనుకొనంగల్గినను నమ్మవు. ఇతరపశులనీడను తనపెయ్యనీడను చూచినయావు పోల్చినను పోల్చంగల్గెడిని. పోల్చుననియుఁ గనిపెట్టబడినది. కాని, తనరూప మెట్టిదో తా నసలే యెఱుంగనిపశువు నిలువుటద్దముదలి నిజచ్ఛాయను తముగా పోల్చంగల దనుటకు వీలు లేదు.

కోతులు తమనీడ చూచుకొని యొనర్చుచేష్ట లన్నియు నితరమగు కోతులు తమ్ము సమాపించుతత్తి జరుపునవియే గాని తమరూపమును గాంచుతత్తి తా మభినయించునవి గావని స్పష్టమగును.

పశువులు (ఎఱ్ఱనిబట్ట చూచి) బెదరుట

—ఎఱ్ఱనిబట్టలు చూచిన పశువులు బెదరుట పెక్కుం జెరిగినదే. బలహీనమగు మనస్సును, ధృఢమగు వివేకజ్ఞానమును లేనిమనస్సులకు కొందఱకు సైత మెఱ్ఱనిరంగు శరీరస్థానము సడలించియు, శరీరము బగు వెక్కిరించియు, ఆవేశము నొందించి ముసినరూపనట్లు దేశము గల్గించును.

మానవత్వగతియే యిట్లుండ మూర్ఖత, అజ్ఞానము, స్వల్పమగు దూరాలోచనము, విశేషమాంద్యము గల పశువులనంగలి ఎఱ్ఱనిరంగు గల బట్టలు మొదలగు పెద్దదృశ్యములచే నతి

సులభముగ నాక్రిందపెబడి, ఉన్మాదముగల్గించి వీరావేశమును గాని, భయమును గాని, ఉద్రేకింపజేసి, పొడుచుటకో లేక పాటిపోవుటకో ప్రేరేపించును. దీనినే మనము బెదరుచున్నదందుము

పశ్చిమఆఫ్రికా—ఆఫ్రికాఖండముయొక్క

పశ్చిమ భాగమును ఐరోపా దేశములనానుకొనియున్నది. ఈప్రదేశ ముత్తరమున పహరావధారి మొదలు దక్షిణమునటోపిక్రాఫ్ కేరీకోరినవఱకును, పశ్చిమమున అట్లాంటిక్కు-మహాసముద్రోతీరముమొదలు తూర్పున భూమి కొన్నిచందలమైశ్శోదనుకీ వ్యాపించి యున్నది. ఈప్రదేశమున స్పానిష్ ఆఫ్రికా, సెనిగాంబియా దేశము లుత్తరమునను, అప్పర్ గినియా మధ్య భాగమునను, లోవర్ గినియా దక్షిణమున దిగువ భాగమునను గలవు.

పశ్చిమఆఫ్రికాయొక్క యెల్లలలో

వైపు కాంగుపర్వతములు కలవు. సియెర్రాయన్ (సింహగిరి, Lion Hill) సముద్రపుదరి నున్న పర్వతము, కామెరూన్ కొండలు, ఆర్కాంబోపో యనుపేరుగల ద్వీపమున కెదురుగా నున్నవి. ఈప్రాంతభూమికి 'Bight of Biafra' అనిపేరు కలదు. సెనిగల్ నది, గాంబియానది, నిగేర్ నది, కోంగోనది ముఖ్యములు. తక్కిన పెక్కు చిన్నచిన్ననదులు తమముఖద్వారము లడవులచే మూయబడి తెలియబడక సముద్రమున జేరుచుండునవి కలవు. నిగేర్ నదియొక్క దిగువ భాగ మొకజెల్లామై యున్నది. ఇది చాల పెద్ద జెల్లామై యున్నది. నైలునది పెద్దది యైనను కాంగోనదిగుండా యెక్కువజలములు సముద్రమున జేరుచుండు నందురు. దేశ మంతయు నుష్ణదేశము. ఐరోపా దేశపుల కనాకోగ్య కరము. దీనినికొందఱు White man's grave అని వాసుచుండురు. ఇంత అనారోగ్యకరమగు

దీని యేటియిసుకలందు బంగారము దొరికుచుండును. దుంపజాతులు, కనవధాన్యములు, మొక్కజొన్నలు, జొన్నలు, బటానీలు, నీలిమందు, మిరియములు, పైరుచేయు బహుముడును. అరటితోటలు, Oil nut చెట్లతోటలు కలవు. అడవులం దేనుగుదంతము దొరికుచున్నది. జనులు నీగ్రోజాతివారు. ఇతర యనారోగ్య భూమియైనను కొన్ని ప్రదేశములందు కొంతమంది యైగోపాజాతులవారు వసించుచునే యున్నారు. మహమ్మదీయమతము ప్రధానమతము. బానిస వర్తకముగలదు గాని యిప్పుడు దానివేరు బడినది.

నీగ్రోజాతులు వినోదాభిలాషులు గలవారు. సాయంకాలములం దాటసాటలు విస్తాముగలగానగుచుండును. కొన్ని జాతులు యిండోమనుఖ్యులవునుకలలంకారముగ నుంచుటయు గలదు. ౧ స్వామియా పశ్చిమకప్రికాదేశము, ౨ సెరిగాబియా, ౩ బాతుకన్టు కోలనీ, ౪ అప్పర్నియా, ౫ లోవర్నియా అని యీ ప్రదేశ మైదుభాగములుగనున్నది. పీట్లూగూర్చి వేర్వేలు తావులందు దెలియనగును.

పశ్చిమగోదావరిజిల్లా—ఈ ప్రదేశము కొనిది. చెన్నరాజధానిలో కేరి యున్నది. ఏలూరు ముఖ్యపట్టణము. కొవ్వూరు, నిడదవోలు, తాడేపల్లిగూడెము, తణుకు, నర్సాపురము, భీమవరము, ఆకిపేట వర్తకస్థానములగు నితరపట్టణములు. కొల్లేరునరస్సు ఈజిల్లాలోనిది. భీమవోలు సమీపముననున్న ద్వారకా తిరుమల సుప్రసిద్ధవిష్ణుక్షేత్రము. పంగిడిగూడెము జమిందారీస్థలము. పాలకొల్లు నిమ్మ, దబ్బి, నారింజతోటలకు పేరందినది. ద్వారకాతిరుమల ప్రాంతమున రెడ్డిసీమకలదు. (రెడ్డిసీమ చూ.)

పశ్చిమచాళుక్యులవంశావళి—[పశ్చిమ చాళుక్యరాజులు (చంద్రవంశక్షత్రియులు) చూ.]

పశ్చిమచాళుక్య లిపి—చళుక్వంశ స్మృతల పాలనములనుండి చాళుక్యశబ్ద మేర్పడినదిగ నెఱుంగ వలయును. అశోకబౌద్ధి (మౌర్య) దేవనాగరలిపినుండి యేర్పడిన గుహలిపినుండి చాళుక్యలిపియు, దానినుండి పశ్చిమ చాళుక్యలిపియు నేర్పడినవి. చాళుక్యుల శాసనములలిపికాలము క్రీ.వె. ౫వ శతాబ్దప్రాంతము.

కల్యాణనగరము రాజధానిగ నుండు మహారాష్ట్రదేశ మేలినప్రభువులు చాళుక్యులు. వీరియందు జైనులగు బిష్ణుల మహారాజుకడనే లింగాయత మతకర్త యగు బసవేశ్వరుడు మంత్రగ నుండువాడు. ఇది క్రీ. వె. ౧౧౦౦ ప్రాంతము.

తూర్పుచాళుక్యలిపియందలి యక్షరములు నిలువునను, చౌకిముగిను నుండిగా పశ్చిమ చాళుక్యలిపియందలి యక్షరములు కుడివైపున కొరిగియుండును. ఇది పట్ల ముఖ్యభేద మని గణంపఱచుచున్నది. క్రీ.వె. ౬౫౦ నాటి శాసనలిపులం దీభేదము తప్పక గాస్పించెడిది.

పరహల్లుపై రేళము వాయుట వేగిలిపి యందువలెనే దీనియందునను గలదు. క్రమక్రమముగ నిదియే తెలుగునందలి రకారపు పోలుగ నేర్పడియెను. కదంబరాజులనాటి శాసనములీ లిపవంటి (ఇంచుకభేదము గల) లిపి యందు వాయుట బడినవి. (తెలుగు కన్నడ లిపులు, దాక్షిణాత్యలిపులు, భరిత దేశపులిపులు, తెలుగులిపి చూడుడు).

పశ్చిమచిదంబరము—(పేరూరు చూ.).

పశ్చిమతానాసనము—యోగశాస్త్రమున జెప్పబడిన యాసనములలో నొకటి. రెండుకాళ్ళు నిలువున చాచుకొని కూర్చుండి, కాలిబొటనవ్రేళ్ళను చేతులచే బట్టుకొని, లలాటమును మోకాళ్ళకు తగులునట్లు వ్రాలి, (జాలం

ధరబంధము వేసి) భూమధ్యస్థానమును చూచుచుండుట “పశ్చిమతానాసన” మనంబడును. దీని యభ్యాసమున కడుపు పలచన యగుటయు, జఠరాగ్ని బలపడుటయు, ప్రాణవాయువు పుష్కలముగత మగుటయు సంభవించు నని చెప్పబడినది. యోగాభ్యాసులు దీనిని తప్పక యభ్యసించుదురు.

పశ్చిమమాళవ-- (అవంతి దేశముచూ.)

పశ్చిమవాహినీకావేరీనది-- మైసూరు

రాజ్యమున శ్రీరంగపట్టణమునుండి యొకమైలు దూరమునఁ గలదు. కావేరీనదియందలి న్నీన తీరము. కావేరీనది పశ్చిమవాహిని (పశ్చిమ దిశగా ప్రవహించునది) గాన, మహాపవిత్రమును మహాఫలదాయనియు ననిచెప్పబడినది. ఇట మైసూరు స్టేట్ రైలుల్వేపై పశ్చిమవాహిని స్టేషను గలదు. గొప్ప సోపానములను మైసూరు సుత్వమువారు నిర్మింపఁజేసి యున్నారు.

పశ్చిమోత్తరపువరగణాసరిహద్దుజాతి సీమలు--ధరత దేశపుపశ్చిమోత్తరపుసరిహద్దునకు “డురాండు లె” ననియెదరు. (డురాండు లెను చూడుడు). ఈడురాండులెనున కివ్వల ఆఫ్ఘను దేశమును, ఇవ్వల కొండలపై దేశమును గలవు కొండలగుండానే కైబరుప్యాసు నడుచుచు, ఇండియానుండి ఆఫ్ఘనుస్తానమున కేగు మార్గ మైయున్నది. అనఁగా కైబరుప్యాసున కిరుదెసలను పర్వతప్రదేశములు కలవనిభావము. అవియే పశ్చిమోత్తరపుసరిహద్దుజాతి సీమలుగ పరఁగుచున్నవి.

మాసిహోనియా దేశముండగు అలగ్జాండరు ది గ్రేటు యొక్క చరిత్రకారులు వీటికి “గ్రెహో సియా” యని పేరిడియుండిరి. మఱియు, మాక్రొన్ అనియు వాడుకనామము కలదు. ఇది పర్వతమయమై పెక్కు-లోపలుగ నున్నది. అందు ప్రవహించు మెరకనదులనుండి వీటికి

వేర్వేలునామము లేన్నిడియున్నవి. కుర్గి నది ప్రవహించుకొండలోనకు ‘కుర్గంవేలీ’ యనియు, గుమాల్ నది ప్రవహించుకోవకు ‘గుమాల్ లోవ’ యనియు, టోచి నది ప్రవహించుకోవకు ‘టోచి లోవ’ యనియు, గ్లూబ్ నది ప్రవహించు కోవకు ‘గ్లూబ్ లోవ’ యనియు పేర్లు వాడుక యందున్నవి. ఈలోవలందు నివసించుచున్న లిప్సాకు కాలవశమున భేదములపాలై పలు తెగలుగ మాటియున్నను నందఱు నాస్థును దేశపువారగు ఆఫ్ఘి తెగకు జెందినవాగునే గానవచ్చుచున్నారు. వారు మాట్లాడుభాషలు పుస్తూభాషాసంబంధములగుభాషలుగనే తెలియుచుండును.

వీరిట్టివారయ్య అలగ్జాండరుకాలమునకే రెండుభేదములుగ చీలియుండిరట. అప్పుటిఅలగ్జాండరుచరిత్రకారులు వీరింగూర్చి పటాక్ లేక ఖిటాకు తెగ యనియు, అపిర్తెలు తెగ యనియు వ్రాసియుండిరి. ఇక్కాలమునకు ఖిటాకు ఆఫ్ఘి లని రెండు ముఖ్య భేదములగు తెగలుగను, అందు ఆఫ్ఘిలందు ఆదమ్ ఖేల్ ఆఫ్ఘి లనియు, సాధారణపుఆఫ్ఘి లనియు భేదము కల్గినది. వీరిందఱు సున్నీ తెగవారగు మహమ్మదీయమతస్థులు.

ఈ తెగలు వసించు పర్వతలోపప్రదేశము లన్నియుంగలిసి ఆంగ్లప్రభుత్వమువారి “Tribal Country” అని చెప్పబడుచున్నది. ఇది పెసావరు పురమునుండి కొండదూరమున ప్రాగంభమై, ఆఫ్ఘనుస్తానపు సరిహద్దుగు సురాండులెనువఱకు వెడలుపుగను, నిలువు అచ్చట చ్చట ఏబదిమైళ్ళు మొదలు నూఱుమైళ్ళవఱకును వ్యాపించియుండి, కొండలోనలయయమై వేర్వేలుసీమలక్రిందఁ బరఁగుచుండును. ఈప్రదేశపుసీమలందు వసించుప్రజ లొకపరిపాలనకు లోబడువారు కారు. వీలై నతఱి వారిజాతివాడగునాయకునింగూడ నతిక్రమింప సంసిద్దులై

యుందురని చెప్పబడినది. సర్వవాతయుధములు ధరించి యుందురు. దేశము ధనవంతము కాకుంట వీరి కేబాధయు ఏ పూచీపేచీలు, బాధ్యతలు లేనివారై, విద్యా జ్ఞానములు వ్యాపింపక, వారికివారికి దోచినట్ల చేయ సాహసము గల్గియుందురు. పిఠికితనము వీరికి లేదు. మతావేశము తప్ప ధర్మనియతియు వీరిని నిర్బంధింపజాలదు. వీరిపదేశములందు పోలీసు, న్యాయస్థానములు లేవు. వీరి దేశముగూడా ప్రయాణ మక్షేమమనియు నందురు. ఇక్కాలమున పెక్కు తెగలుగఁ జలియున్నారు.

ఈ పర్వతప్రదేశమున కుర్గిలోవగుండా కుర్గినది ప్రవహించుచుండును. ఇందు టూరీ తెగవారు వసించు చున్నారు. కుర్గి లోవ కొంతనటకు ఫలవంతమైన దనియే చెప్పవచ్చును. టోచిలోవగుండా టోచినది ప్రవహించును. గుమూల్ లోవగుండా గుమూల్ నది ప్రవహించును. టోచిలోవయందునను గుమూల్లోవయందునను వసించు ప్రజలకు “వజీరిస్” అని పేరు గాన నీప్రదేశమునకు వజీరిస్థానమని పేరయ్యెను. వజీరులలో సాధారణపు వజీరీ తెగవారనియు, మహ్మద్ వజీరీ తెగవారనియు ద్వివిధముగ నున్నారు. రెండవతెగ వారిని సాధారణముగ మహ్మద్ లని వాడుట కలదు.

రుహోబ్ లోవయం దాపేరుగలనది ప్రవహించుచుండును. అందు కొంచెముగ బెలూచీలును, విస్తారముగ వేర్వేలుపతాను తెగలవారును వసించుచున్నారు. ఇంక బెలూచిస్థానమున వేర్వేలుతెగల పతానుజాతులవారు కొంచెముగను, బెలూచీ లభిశముగను గలరు. ఇంకను కైబరుప్యానున కుత్తరదిశగా “ఆఫ్రిడీ సీమ” యనియు “మహమండుసీమ” యనియు, “యూశాస్థానిసీమ” యనియు, “బరాక్జాయి సీమ” యనియు నాయాజాతులవారు వసించు

దేశములు కలవు. కుర్గిలోవకు తూర్పుదెసగా “కోహట్” అనబడు పురము గలను. అచటి అఫ్రిడీ లందరు పిసా తెగవారు. ఆదమ్మలు ఆఫ్రిడీ దేశమున నొక ఆయుధకర్తాగారము. అందు తుపాకులు మొదలగునవి ప్రశస్తమైనవి చేయు బడు చున్నవి. ఆకర్తాగారమున కాంగ్లప్రభుత్వసంబంధ మేమియు లేదని తెలియుచున్నది.

కుర్గిలోవ ఆఫ్రిడీ లాంగ్ల ప్రభుత్వముతో సంధి యొనర్చుకొని వారికి మిత్రులై మెలఁగుచుందురు. వారిదేశము ఫలవంతమై యుంట, ప్రశస్త సీమలవారి రక్షణ గావలసి యుండును. వారినుండియే గూర్పబడిన వారిపటాలములు కలవు. కాని, దానియంద్యోగులను ఇండియా ప్రభుత్వమువారు తమ సైన్యమునుండియే సరఫరా చేయు నాచారము కలదు.

ఆఫ్ఘనుస్థానములో డురాండు సరిహద్దున నచటనచట కొన్ని ఆఫ్ఘనుపటాలము లుంచబడి యున్నవి. ఖైబరుమార్గ మీఁత్రైబలు సీమల గుండా నడుచునని పైన వివరింపబడియె యున్నది. (ఖైబరుమార్గము చూడుఁడు.) మఱియు నీత్రైబలు సీమలయందు బన్ను, కోహ టులుందు సైన్యము లుంచ బడినవి. అచటికి రెలుమార్గములు వేయబడినవి.

పశ్చిమోత్తరపు సరిహద్దు పరగణా—
ఇండియా దేశరక్షణ నిమిత్తము సైన్యస్థానముల సదుపాయమునకుగా నిటీవల నేర్పఱచిన కొత్త పోలీస్సు, ఆగ్రి పోలీస్సు చూడుఁడు.) ఉత్తరమునను, ఈశాన్య దిక్కునను కాశ్మీర దేశమును, దక్షిణమున బెలూచిస్థానమును, పశ్చిమమున ఆఫ్ఘనిస్థానపు సరిహద్దును హద్దులుగా గల్గి, Oblong రూపమున 30000 చతురపుమైళ్ళ వైశాల్యము గలదని తలంపబడుచున్నది. క్రీ. మె. ౧౯౦౧ లో ఏర్పాట్లు పూర్తియైనవి. ఆఫ్ఘనిస్థానపు మారములు

మూడింటిలో ముఖ్యమార్గముగ కైబరుప్యా సిందులోనిది. అది పెసావరు పురమునకుపశ్చిమ మునను, కాబూల్ నదికి (కుభానదికి) దక్షిణము ననుగల కనుమమార్గము. కొలదిపాటి హిందు శ్రులు, పంజాబీలునుగాక, ఆఫ్ఘనుతెగలగు వడగీలు, యూసుఫాయీలు, ఆఫ్ఘిడీలు మొదలగు పెక్కు తెగల పరానుజాతులమహమ్మదీయులు ప్రజలై యున్నారు. ఉరుదు, పుస్తు మొదలగుభాషలను మాట్లాడుచుందురు. దక్షిణమున వడీరులును, ఉత్తరమున కోహిస్థానీయులును అధికముగ గలరు.

పెసావరుపురము (తొల్లింగి గాంధారి దేశ ములోని పురాషపురము) ముఖ్యపట్టణము. ఇది కైబరుప్యానుద్యోమమున కొలది దూరము ననే యున్నది. గోస్ప సైన్యస్థానము, కోహా ట్పురము. ఎడ్వర్డుజే సాబాదుపురము, అబాటా బాదుపురము ఇతర సైన్యస్థానములున్న పురములు. కైబరుప్యానున కవ్వల ఆఫ్ఘనుసాసపు హద్దున లండీకానా, లండీకోటా లపరబహుసైన్య స్థానములు నక్షాకై ఏర్పఱుపఁబడినవి. ముఖ్య మార్గమగు కైబరుప్యాను గాక ఆఫ్ఘను స్థానము లోని కేగుటకు కుర్రింలోవగుండా నొక మార్గ మును, గోమాల్ ప్యానుగుండా వేరొక మార్గ మును గూడఁ గలవు. (చూడుడు.)

పసిపిల్లలు మాటలాడ నేర్చుకొనుట
 ఈ విషయమును బరిశీలించినొకలదియు విచిత్ర మనిపించెడిని. పసిపిల్లలు మాటలాడ నారంభించుట యన మాటలాడ నేర్చుకొనుటయే. అది సర్వసామాన్యముగ దేశదేశములందు పనియై యెల్లరుఁ గాంచుచున్నదే యైనను, పరిశీలించిన పిల్లయొక్క నిజసితి బయల్పడెడిని. ఇతరులఁ జూచి వారివలె మాట్లాడ నారంభించుట Imitation అయ్యెడిని. తన్నుం గూర్చి భద్రపఱచుట, పాలిచ్చి పెంచుట

మొదలగు పనులకుఁ దక్కి, సనయెదుటను తనకు వినఁబడునట్లు మాట్లాడునాట లేకుండి యల్లన బెంచుచుండున దానికి మాటలు నచ్చు నదనున నచ్చునవన్నియు సజావులు, కేకలునై యుండును. తనకు కావలయు నస్తువునైపు చూచు మూక (నూగి) భాషయే యలవిడదను.

మాటలాడుట ఏభాషయందున్నను మూలాడు (లేక ధ్వనులందు) మన్న యన్యులను జతానును నట్లేచేయ (Imitation) బ్రయత్నించుటయే. అంతదనుక బాలురకు నేత్రేంద్రియము కనిపించుచుండును గాని చెవులు వినించుట సరిగా సిగ్గపడి (బల బడి) యుండదు. చక్కగా వినించువలకు మాటలాడు ప్రియత్న మే యుండదు. కాననే సర్వసాధారణముగా మూగవారు చెవిటివారై యుండుట సంభవించుచున్నది. అనఁగా ఆదినే మూకప్వముగల్గి మాటలువినిపింపక మాటలాడు ప్రియత్నము జరుగక ఆ గుండ్రీగమున కవసరమగు సభివృద్ధి (Developement) కలుగక నాకృష్టి చేడినడసి యెఱుంగనగును గాన బధిరత్వమే ముం దేర్పడినదని మనసింపం దుంచుకొనఁ దగును.

తొలుత కర్ణేంద్రియము బలపడి మాటలు వినించుచు వాటి నొకటితోనొకటి వేఱుగధ్వను లను బోల్పనగు సితి పసిబాలునకుఁ గల్గుటతో నితరులవలెనే తానును ధ్వనుల నొనర్చుచు పలుకులు పలుకఁ బ్రియత్నింపఁ మొదలిడును. పుట్టుటతో దృష్టిబలముగూడ సరిగా నుండదు. కర్ణేంద్రియము కనుంగడు లేతదిగ నుండి పని చేయఁ బొలకుండును. అవి బలమంది సిగ్గపడుచు ధ్వనులు విననై నేత్రానందముగతనపరిచయులు తనతో వినోదములాడుట యెఱింగినతోడనేకల్గు హృదయవికాసము నప్రవలకుఁబ్రారంభించెడిని. అదివఱ కిట్టియభ్యాసమే లేని పసిపాపకు

మేధస్సు కడు లేతయై పెరుంగవలసియే యుండును. అది యాశలి యగునట్టి శాధకల్గుతెఱి నేస్తుటయు, మెళకువయును కనులువిప్పిచూచుటయు, అలసట గల్గునట్టి నిదురించి బడలిక బాపుకొనుటయు మొదలగు కార్యములను మాత్రమే చేయుప శక్తిగల్గియుండెడిది. నాలుకయే నాక పెనవులపైఁ గూడ స్వాస్థ్యవ్యము సరిగానుండదని తలంపఁబడుచున్నది. పసిపాపకు దేరియును పూర్వానుభవము లేకనోవుటచే నేవనివికూర్చి యైవను మెలిగియుండదు గాని దేనికిని బ్రయత్నింపఁ జాలకుండును.

పసిపిల్లలు ఉయ్యెలలో నుంచి ఊపిన నిద్రించుకారణము—పసిపిల్లల కొక్కొక్కప్పుడు నడుచుగొ శరీరవ్యాధులను మామకొనుటయులమునను, ఏడ్చుటయులము నను గలుగక జీర్ణశక్తి సరిగా పనిచేయక తగ్గియుండును. అోడనే ఆ తేలికగీనమున నవిశ్రాంతి కల్గి నిద్రోవటక పిల్లకు చికాకుజేయును.

ఉయ్యెలలో పెరుండఁజెట్టి యూఁపుటయన పసిపిల్లకు చిన్న వ్యాధులమువంటిది. మఱియు నిదువలన జీర్ణకోశము కదలి, జీర్ణశక్తి ప్రజ్వలిల్లును. అనిలవిశ్రాంతి(Restlessness) తగ్గును. మనసునం దదివఱకు కల్గిన యలసట నిద్రోవలన విశ్రాంతికి పురికొల్పును. పిల్ల నిదురించును.

పసిఫిక్ ఓషన్ (Pacific Ocean)—తనయందల్లకల్లోలములు లేక శాంతముగనుండు సదిగాన Pacify శబ్దమునుండి (శాంతమహా సముద్రముని) పేరందినది. ఉత్తరమున ఆసియా, అమెరికా ఖండములును, వాటినడుమ నున్న ముప్పదియూత్తుమైశ్య వెడలుపుగల బేరింగు జలసంధియు, తూర్పున సమెరికా ఖండమును, పశ్చిమమున నాసియాఖండము, ఆఫ్రికా ద్వీపమును, వాటికి నడుమను దిగువనుండు

సముద్రభాగములును ఎల్లలు. దక్షిణపువ్వుది. సిసలుగ నిర్ణయింపఁబడ వీలుగా కున్నది. కొందరు భూమద్య రేఖనుండి దక్షిణమునకు నలువదిడ్డిగిలవఱకుననియు, మరికొందరు దక్షిణ భూవసముద్రముననుక ననియు సభిప్రాయ భేదములం గల్గి యున్నారు. అనఁగా దక్షిణ సముద్రము (Southern Ocean) దీనిలోనిదే యనిభావము. ఎటు లైనను ఏదదియు లేక అటువదియు మిలియనుల చతురపుమైశ్య వైశాల్యము చెప్పవలసియుండును.

పసిబాలుఁడెట్లుట-ఉపయోగము—పసిబాలుర కేప్పు స్వభావ మని తలంపరాదు. అది కొంతవఱక త్యాగశక్తికమే. ఏడ్చుటవలననే పిల్ల కేదో కావలయునని మనమెఱుంగఁగల్గుదుము. ఏడ్చు పసిపిల్లకు వ్యాయామమై ఎదుగునట్లు (Developement) చేయును. ఏడ్చునప్పుడేవాని ఊపిరితిత్తులు(Lungs), గుండె(Chest) తెఱచుకొనుచు, మూసికొనుచు పనిచేయును. శరీర మంతటను రక్తమును ప్రవహింపఁజేసి శుద్ధి గల్గించును. ఏడ్చే ఆశలి, అసమృద్ధి, చూడ వాంఛ, తన్నెత్తుకొనినవారి మార్పు, ఒకరు తన్నుచేరలేనుకొనుకొర్కి మొదలగునవి తెలుపు భాష. ఇది పిల్లనవ్వగల్గుదనుకను పిదపవ్యాయామాదిఉపయోగము లున్నను. ఏడ్చు, బాధను, అనిష్టతను చెల్పును.

పసిబిడ్డ—వృత్తంగ న పసిబిడ్డ యేడుపానుల బరు వుండునని యుంగ్లవైద్యధర్మము తెఱిగిన పండితులు వాసియున్నారు. కాని, యిటీవల పరిశీలనలవలన యశావనులు బలాఘ్యులు నగు తలిదండ్రులికడుపునఁ బుట్టినబిడ్డలు వృత్తంగనే పదిమొదలు పండ్రొండు పానుల బరువుకూడ నుండుట కలదని తేలినది. బిడ్డయొక్క-బరు వాగోగ్యస్థితిని సూచించెడిది. మఱియు జన్మింపఁ గనే నాల్గుపానులు తూఁగినబిడ్డలు సైతము

జీవించుట కభ్యంతరములే దని యాంగ్లేషద్రవ్య లనుచున్నారు.

బిడ్డ పుట్టఁగ నే కలబరుపు పిదప నాల్గెడుకోణ లలో తగ్గిపోవుననియు, పిదప పదిదిసములనాఁటిక జన్మకాలమునాఁటి బరువు తిరిగి కలు సనియు సనుభవజ్వలగు స్త్రీలు చెప్పదురు. ఒకటవ నెల ఏడున్నరపానులును, రెండవనెల తొమ్మిదిన్నరపానులును, మూడవనెల పదునొకండు పానులును, నాల్గవనెల పంజెళ్ళపానుల పానులును, ఐదవనెలకడను పదునాల్గు పానులును, ఆఠవనెలకడను పదునేనుపానులును, ఏడవనెల పదునాఱుపానులును, ఎనిమిదవనెల పదునేడు పానులును, తొమ్మిదవనెల పదునెనిమిది పానులును, పదియవనెల పంజెళ్ళపానులును, పదునొకండవనెల ఐదురువదిపానులును, సంవత్సరపు బిడ్డ ఇరువదియొక్కపానులును చక్కఁగా పెరుం గుట సంభవించుటకే బిడ్డలబడు పాలులునుట సర్వసాధారణమని చెప్పఁబడినది.

పసుపుచెట్టు—*అ. Curcuma longa* ఆంగ్ల. Turmeric Saffron. హిందీ హట్టి. సం. పీతకకి, పీతకదుక్కి, పీతబాలుకా, హర్షిదకకి, హరిద్రాలనునవి. పసుపు సామాన్యమునకును పీతకం, పీతసంలనుపదములుకాశ్మీర దేశపుపసుపు నకును, నిశా, పీతకా, హరిదుక్కి, హరిద్రా, పత్ర కంటకా అనుపదములు కస్తూరి పసుపునకు లేక మ్రానిపసుపునకును పేర్లు.

పసుపునందు ముఖ్యభేదములు వలముగ దుంపలంబోలి యుండునది దుంపపసు పనియు, నన్నముగ కొమ్ములఁబోలి యుండునది కొమ్ము పసు పనియు, వెదురుగుంపులంబోలిన కణు పులుగల పసుపు మండపసు పనియు (ఇది వైద్యోపయోగ మైనది. గుంటూరుమండలము లోని జాగర్లమూడిప్రాంతముల పైరుచేయఁ బడుచున్నది), కస్తూరిపసుపు లేక మ్రానిపసు

పనియు (ఇది ఇందుకే తెల్లనిధాతువు గట్టి కొంచెముపరిమితిముగల్గి యుండజీని), అడివిపసు పనియు నైయున్నవి. అడివిపసు మధిమపు జాతిగను, కాశ్మీర దేశపుపసు పత్మిన్మిజుజాతి గను నైద్రవ్య తిన్నదును దుంపపసుపునందా ధాతువు మెరుకు. ఇది పసుపుల నైద్రవ్యమునకు వాడుదురు.

పసుపు పెత్తు-పెరుల సుపయోగముచెప్పిం. భోజనపదార్థములందు పసుపుగుండ గల్గుచును. హిందూకృతముల సుభాకార్యములలో పసుపు ప్రధానపదార్థమై యగును. బ్రహ్మధములందును వాడుచుండుట గలదు. చాయకై పసుపు వాడుట మెండుగఁ గలదు. ఇంకను న.పయోగము తిన్నియొ గలవు.

పసుపుపూవులరసము స్వేదనాఘృతములకిన తోటి మోనున గలదు. పసుపుకొమ్మునందు వేడి చేసి అన్నియ రక్తమును శుభ్రపఱచి జ్వరశక్తిని రేపునై కలదనియు, ఉబ్బుజాఢ్యము, బగ్గులు, గలదగ్గు, కామిల, క్షిమి, కుష్మరోగము, దగ్గులు, నుగదలు, పాండురోగము, మేహస్యాములు, విషదోషము, క్లేష్మము మున్నగువాని నంగిచు నని చెప్పఁబడినది.

పసుపు నీళ్ళనిరేచనములం గట్టును. మూత్ర రోగనిరోధముల నాపి చక్కఁగా వెడలఁజే యును. పండ్లనొప్పల నివారించును. వణముల మురికి బాపి శుభ్రపఱచి మాన్మట్టఁజేయును. చర్మరోగముల నివారించి మాన్మను. కండ్ల కలక వ్యాధింపకుండ నాపి మాన్మి కండ్లను తేరఁజేయును. తేలుకుట్టినచోట నలదుచుండిన విషబాధ లేకుండఁ జేయును. గర్భిణీస్త్రీలను సుఖప్రసూతలనుగఁ జేయును.

పసుపుపొగ అపస్మారమునుండి తెలివిదెప్పిం చును. పసుపుగుండ సున్నము కల్పి నూరిన పారాణియిడిన గోరుచుట్ట, మడమశూల

కణువుమాద, పంగలిజెట్ట మానును. బ్రతికి యుండిన బ్రహ్మచేయును చెట్టునందు చొప్పించి యేడుగోజులు ఊరనిచ్చినపసుపుకొమ్ము నూరి పెన రాములువలన శ్వేతకుషము, తెల్లపొడలు, మచ్చలు నివారణ మగును. పసుపువకు నిమ్మ పండ్లరసము, నారింజపండ్లరసము, పంపరసనన పండురసము పరిహారములు (నిరుగును).

పసుపు వ్యవసాయము — క్షీరు వాచి పండితుడు పసుపువకు జన్మదేశము చీనా యని యభిప్రాయపడెనట గాని భరత దేశమున సవాదిగ ఋషులనాడు సైతము స్త్రీలు పసుపును వాడినట్లు చెప్పబడుట నిది భరతదేశము గూడ జన్మస్థానముగఁ గల్గియుండినదని ఖోచెడిని. ఈపంటకు సల్లభూములు, మన్వప్రదేశములందలి యడవులలోని బలమగు నీడపరిదేశములు నల్వప్రదేశములు. ఈపంట అల్లమువలెనే నీడను పైనుచేయ బడఁదగినది. ఇతరవిధానముల నీడను నిచ్చి, సల్లభూములందు పెరుచేయువాగు నీరుకోడుమంటయే గాక, ఒకసంవత్సరము పసుపు నాటినచో మఱుచటి సంవత్సరము మాని, వేజే చులకని మెట్టపంట వైచుచుదురు. (అల్లము వ్యవసాయము చూడుడు). నీడకలదేరి పసుపు అల్లము కల్పి సల్లభూములందు నీటిపాటుదల వనరు చూచు కొని నాటినచో, పసుపు వేగిరము పెరిగి, అల్లమువకు చల్లనివాతావరణమిచ్చి, చక్కఁగా పెరుగఁజేసెడిని. రెండింటికిని పాటాకటియేగాన సరిపోవును. అడుగడుగుమాఱమున నీపసుపు చెట్లను నాటుదురు. పసుపుపండినపైని త్రివిధ విత్తనమునకు పచ్చిపసుపు నుంచుకొని తక్కిన దాని నుడికించి యొడించి నిల్వచేసికొందురు. పసుపు భోజనపదార్థముగూడ నైయున్నది.

పస్యస్యద్రౌ జ్వలదగ్నిం నపునః పాదయో రథః ఇతిన్యాయము—కొండ మీఁద (పైతము) దూరముగ ప్రజ్వలించునగ్నిని గాంచుచువు. గాని, నీకాళ్ళక్రిందనే ప్రజ్వలించుచున్న యగ్నిని జూడఁజాలకున్నావని భావము. అన్యలలోపములు చులకనగా గ్రహింప విల్గునుగాని తనలోపము తెలుగుట మహాధ్యమని భావము.

పస్యాం పుస్యాం—పదిమందిలిసి ఆలోచించి తులకు ఒక్కొక్కరే జాబుడిచి నీరు గార్చి వేసినవ్యవహారమునకు “పస్యాం పుస్యాం” చేశారుఅనులోకోక్తి వ్యవహారపరబ్రహ్మమన్నది. (ఆంధ్ర భాగోక్తి.)

పహారీజాతివారు— బీజా దేశమున సంతాల్పురిగఁగా కొండలయందు వసించు నొక కొండవానివారు.

పహారీగోత్రము—(భరిధ్వజ ఉపగణము చూడుడు.)

పఠనికొండలు— నిజముగ నుదకమండలమున్న నీలగిరికొండలు పఠనికొండలే. పఠని కొండలు సుబ్రహ్మణ్యస్వామి దేవస్థానముచే ప్రసిద్ధి గాంచినవి.

దక్షిణదేశమున సుబ్రహ్మణ్యభక్తి సుప్రసిద్ధము. ఆభక్తికి పఠనియందలి సుబ్రహ్మణ్య దేవాలయము ప్రధానస్థానము. ఈ దేవస్థాన మొకపాటికొండపై నున్నది. అసంఖ్యాకులుగ జనులగుదెంచి యాత్ర సల్పుచుందురు. (నీలగిరి చూడుడు.)

పాంచజన్యము— శ్రీ కృష్ణనిశంఖము. (పంచజనుడను రాక్షససంబంధము) (ధనుర్విద్య చూడుడు).

పాంచరాత్ర (మత)ము— ప్రత్యేకపు తెగయైన మతావలంబకులుగల మతము కాకు

న్నను పాంచరాత్ర మనునది యొక మతముగ నెన్నఁ దగినది. ఇది వైష్ణవ మతభేదములలో నొకటి. దీనికి ప్రమాణగ్రంథము పాంచరా త్ర గమము.

ఈమతమును కొన్ని సిద్ధాంత భేదములతో కొందఱు వైష్ణవులు పాటించుచున్నారు. ముఖ్యముగ దేవాలయాధిపతీష్ఠలు, అర్చనాధికములు, సంప్రక్షణములు, పిల్లధర్మము లీపాంచరాత్రా గమములందుఁ గలవు. ముక్తి యైక్యము క్తి.

ఈ మతము వాసు దేవప్రణేతము. వాసు దేవుఁడే పరమేశ్వరుఁడు. ఈ మతాశ్రమమున తత్త్వము లిటువది యైదు కలవు. ౫ భూతితత్త్వములు, ౫ తన్మాత్రతత్త్వములు, ౫ జ్ఞానేంద్రియ తత్త్వములు ౫ కర్మేంద్రియ తత్త్వములు, ౩ అంతఃకరణతత్త్వములు, ౧ గుణతత్త్వము, ౧ వాసుదేవతత్త్వము ఇట్లువదియైదు తత్త్వము లీమతమున (సాంఖ్యమత పద్ధతినే) చెప్పఁబడి నవి. ఇటువదియైదవ తత్త్వమగు వాసుదేవ తత్త్వమే యాశ్వాససానము. వాసుదేవుఁడే సా మాత్ముఁడు. విష్ణుసారమ్యము.

ఈవాసుదేవ తత్త్వమునుండి ౧ కృష్ణపూ హము, ౨ అనిరుద్ధపూహము, ౩ మకరధ్వజ పూహము, ౪ రాహిణీయ పూహము నను నాల్గు పూహములు కల్గినవి. ఇవి జగదుత్పత్తి తువులు. పిల్లనుండియే చరాచరాన్నిక మగు జగత్సృష్టి యంతయుఁ గల్గెను. జగత్వస్తు సముదాయ మగు జడాజడాత్మక సర్వమును వాసుదేవునిపరిణామము, వాసుదేవస్వరూపము నని చెప్పఁబడినది. అనఁగా వాసుదేవుని స్వపదార్థమునుండియే కలుటంజేసి పరమేశ్వర పదార్థమే

(పరమేశ్వరస్వరూపమే) జగత్తని యీ మతి సిద్ధాంతము.

పాశ్చాత్య కవినిసహిత మగుట ఇరీరము, సంసారిములు కలుగుచున్న ననియు, సంసారిము వేదన లనియు, దీనినుండి ఏము క్తిపాంచరాత్రాగ మోక్షదీక్ష నుంది, అగమోక్ష విధానమున వాసుదే వస్వరూపమున జగదుత్పత్తిని క్తికలఁగి ములు నశించి వాసుదేవస్వరూపమునందైక్య మగుట గల్గెడిని.

ఇదియే యీ మతమునందు వివరింపఁ పడిన యైక్యము క్తి. ముగ్యజ్ఞానాభ్యాసాన్నిక మగు వేదమునందు భర్త్యా కామమోక్షము లనంబని చెతుకొద్ద పునుహ్మములు గానరా వనియు, పాంచరాత్రమను వీరిగూగమమునందు న్నాను గలవనియు నిమతసిద్ధాంతము.

ఇంక సీ గూగమములందు వివరింపఁబడిన మొదలగున విష్ణు దేవాలయములందు పూజింపఁ బడు విష్ణుదేవునివిగ్రహము లిటువదినాల్గు తెఱఁ గులు. (విష్ణుదేవనాన విగ్రహములు చూడఁడు.)

పాంచరాత్రమును సామప్రసాదమున ముకటి కలదు. అది రచించిన మహాకవి భాసుఁడు.

పాంచాల గోత్రము — (సిద్ధవగణము చూడుఁడు.)

పాంచాలదేశపు ఐదునదులు—౧ విత్త నానది (జీర్మ), ౨ శతశ్ర (నల్లక), ౩ రవి (రావి), ౪ విపాశ (బీరూస్), ౫ చీనాబ్ (బానానతి లేక ఇరావతి).

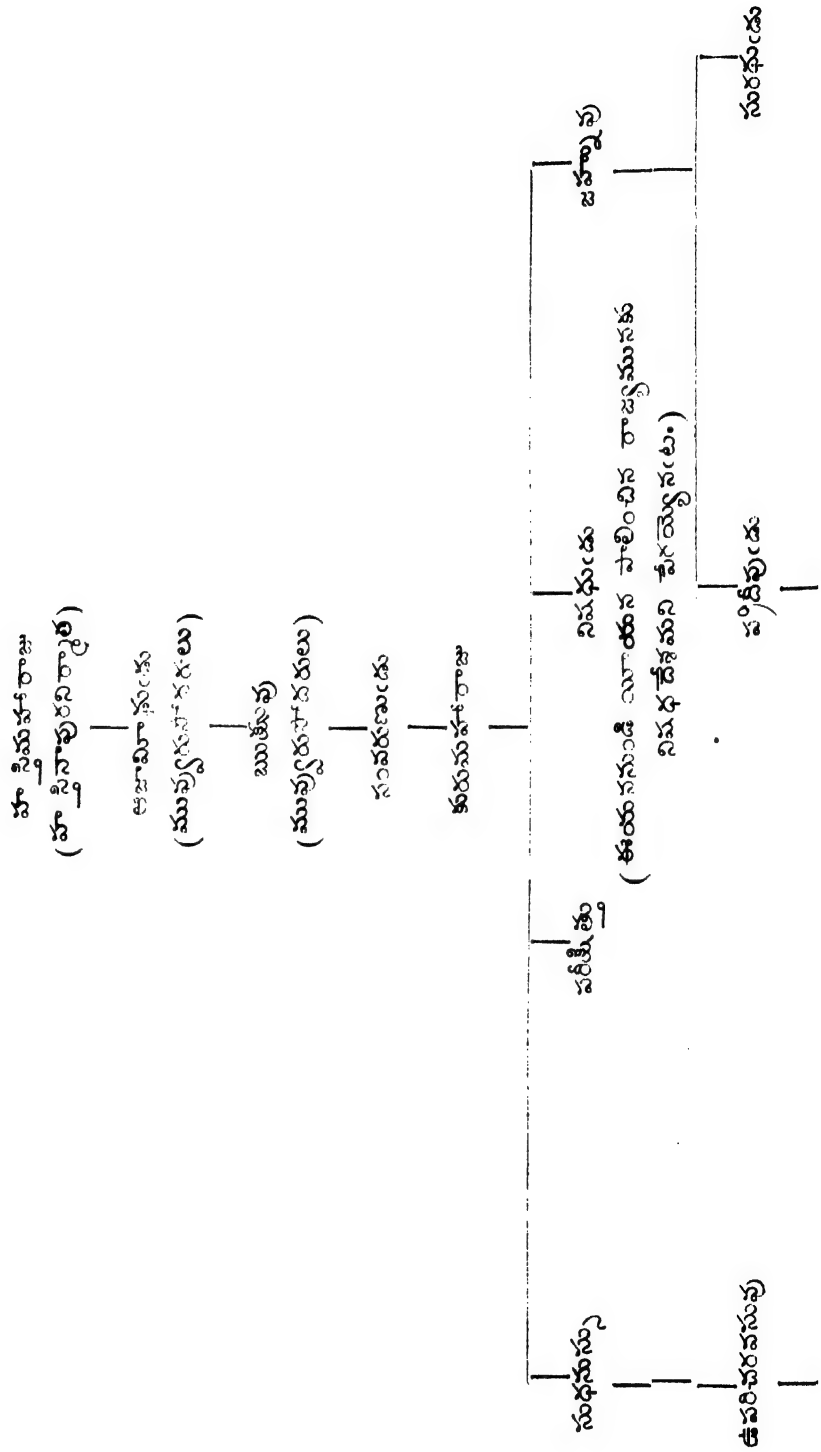
పాంచాలీ(రీతి)—(లక్షణ చూడుఁడు.)

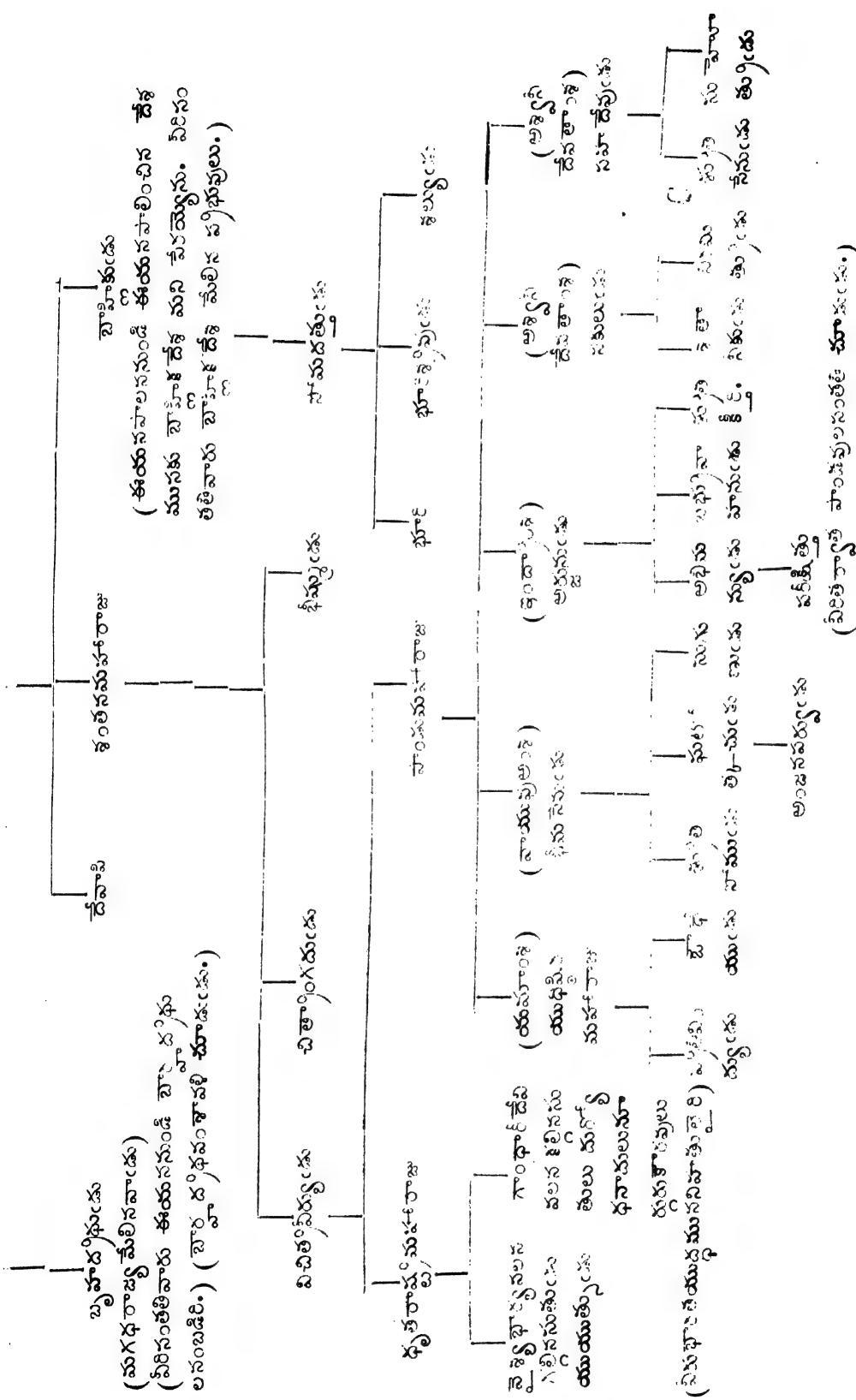
పాంచోరాదేశము — (పంచగోరీదేశము చూడుఁడు.)

మనమును మనమును

అతిస్థితి (చందోస్థితి) పునాదవచనాన్ని ౨—నమమహానామ—పూరుమహానామ—

మౌనమునందును

పాండరీపురము (పంధార్పూర్)—

ఈ సుప్రసిద్ధ విష్ణుక్షేత్రము బొంబై రాజధాని యందలి జోలాపూరుమండలములోనిది. దేవుని “విటాబా” యనియు, “వేటల్” అనియు ననుచున్నారు. దేశభాషయందు పాండరంగ పురము లేక పాండరీపురము పంధార్పూర్ అని బడుచున్నది.

తొల్లింట నీయూరి సప్తభక్తికిఁ బేర్వడిన పండలికుడును నిప్పుండుండనట. ఆతఁడు తల్లి దండ్రులనేవ నిరతము చేయుచుండిన యోగ్యుడని పేర్వడిసియుండ నట. శ్రీకృష్ణుని యాక తిటి వినోదార్థము రుక్మిణీదేవీతో సయాటల రాడుచు నామె యిటకుఁ దప్పించుకొని రా నామెను వెంటాడించి నీయూరున కేతెంచియు పిత్తభక్తిచే సకలమహిమాన్వితుండగు పాండ లీకునిఁ జూడ నేగనట. అ తిటి నాపాండలి కుడు తిండికిఁ గాళ్ళు గడుగుచుండి శ్రీకృష్ణుని కోకియిటుక జూపి దయచేయుడని పల్కి, పిత్తునేవ జరుపుచుండ నట. కాని దానిని విడనొవడయ్య నట. శ్రీకృష్ణుండు పిత్తభక్తికి మెచ్చి నీ కేమిగావలయు నని యడిగె నట. పాండలీకుడు తనచేతివని విడక ఓమహా స్వామీ, నీ వచటనే దయచేసియుండనలె నని నాకు వాంఛ కలదనె నట. పరిమేశ్వరుడగు శ్రీకృష్ణుండు వల్లె యని యట నట్లె యుండి యున్నాడనిచెప్పదురు. శ్రీకృష్ణుని తేజంబిత్రై లమున కలదని యిట్లు బలమగుప్రతీతి కలదు. పాండరీపురము భీమరథి లేక భీమరథ్యానదీ తీరస్థము. (పండరీక్షేత్రము చూడుడు.)

పాండవగోత్రము (అగస్త్యుడవగ

ణము చూడుడు.)

పాండవుల సంతతి వంశావళి —

(అభిమన్యుని సంతతి నృపుల వంశావళి)—

పాండవులకుమాళ్ళందరు భారతయుద్ధమున మడిసిరి. అభిమన్యుని కుమారుండగు పరీక్షిత్తు నంశాంకురమై మిగిలి రాజ్యమునకు వచ్చెను.

అభిమన్యునిభార్య భర్తపోవునటకన్పడియై యుండనట. యుద్ధకాలమున నోకబాణ మొమగర్భమును పరీక్షించుటం గర్భము విచ్చిత్తిగు నని యందరు తలంచినను, అట్లు జరుగక నిలిచి బాలుడు జన్మించుటాజేసి యాబాలునకు పరీక్షి నని పేరొనిట పాండ వులు స్వస్థానోపాణ మొనర్చి పండ్లును మహా రాజై రాజ్యాధిపత్యమునకువచ్చెనట. ఆయన సర్పముచే గణవంబడి మృతిపడ, నాతని సుతుండు జనమేజయుడు రాజ్యాధిపతియై పగఱుని స్వయాగ మొనర్చె నట. వా సంతోషానికి నీక్రింద వినించుచున్నాము.

౧ అభిమన్యుడు, ౨ పరీక్షిత్తు, ౩ జనమే జయుడు, ౪ శతానీకుడు, ౫ సహస్రానీకుడు, ౬ అశ్వమేధజుడు, ౭ అసీమకృష్ణుడు, ౮ నీరు లేక నేమిచక్రుడు. మఱియు నీతనికి నిచకుడనియు వాడుకనామ ముండెను. ఈతని కాలముననే హస్తినాపురము గంగలోఁగలిసి యంతమైపోవ, కౌశాంబీనగరమునకు రాజధాని మార్పిఁ బడియెను. (కౌశాంబీ నగర మిప్పుడు “కోశాం” అనబడుచును అలహాబాదుకడ నున్నది.)

పిదప ౯ ఉక్తుడు, ౧౦ చిత్రరథుడు, ౧౧ శుచిరథుడు, ౧౨ వృష్టిమంతుడు, ౧౩ సునే నుడు, ౧౪ సునీతుడు, ౧౫ నృచతుడు, ౧౬ సుభివలుడు, ౧౭ పరిష్టవుడు, ౧౮ సున యుడు, ౧౯ మేధావి, ౨౦ నృపంజయుడు, ౨౧ ధూర్వుడు, ౨౨ తిమి, ౨౩ బృహద్రథుడు, ౨౪ సుదాసుడు, ౨౫ రెండవశతానీకుడు, ౨౬ దుర్దమనుడు, ౨౭ మహీనరుడు, ౨౮ దండపాణి, ౨౯ రెండవ నిమి, ౩౦ క్షేమకుడు రాజ్యముచేసిరి.

228

[illegible]

యఖండ కరుసామ్రాజ్య మేలఁగల మేటియని యాతనికే పట్టముఁ గట్టిరి. ఆతఁడును తనయన్న యగు ధృతరాష్ట్రునందున్న గౌరవము పెంపున తాను సార్వభౌముఁ డయ్యి, తనయన్ననే సింహాసనమునఁ గూర్చుండఁజేసి, తాను శత్రువుల దాడి వెడలి, వారి నగిరి కిప్పములఁ గొనుచు, నలుదిక్కుల నున్న పరిరాజుల నెల్ల జయించి, వారిని నిజభాసనవశీకృతులఁ గావించి, వారివలన నేనుంగులును, గుఱ్ఱములును, విలాసినులును, అమూల్యసిద్ధిములును గానుకలుగాఁ గొని తెచ్చి తనయన్నకిచ్చి, తన దిగ్విజయంబున కిది ఫలంబునట్లు తనయన్నచే శతాశ్వమేధము లొనర్పఁజేసి మహావైభవ్యత ప్రభుఁడై ప్రతిభ గాంచెను.

అనంతరమే యాతఁడు వేట వోపుటయు, శాపంబు నందుటయు సంభవించెను.

పాండురా- దంతపుబరిణె కథ —

ఇది క్రైస్తవులు కాకిపూర్వము గ్రీకుదేశమున జరిగిన కథనముగాఁ జెప్పఁబడినది. నేటిక నాదేశమున నుపసర్థముగా నాడుచున్న కథనము. ఆదేశపుహద్దులందు ఓలింపస్ (Olympus) పర్వతములు దేవతలసవాసమై దేవగిరియని వాడఁబడుచున్నవి. అట్ల వసించు దేవతాసమూహమునకు శ్యాసుపతిరు (Jupiter) అధిపతి. ఆయననుమఁడు వల్కనుడు, (Vulcan) శిల్పమునను చిత్రకలంఠు నేర్పరి. అక్కలమున మనుష్యులు మర్త్యులైనట్లై కూర్చులై యుండుకలెన కలిసశిక్ష విధింపఁబడనుండి దేవతానాయకుండగు శ్యాసుపతిరుఁ డవకాశమునకు నిఁసించుచుండెను. అత్తరుణ మదనుగ నెఱింగి శ్యాసుపతిరుఁడు తనసుతుని విలిచి సౌందర్యములరాశి యగు నొక వనితామణిఁజేయ నాజ్ఞ యొసంగ వల్కనుఁ డట్లు చేసి తెచ్చెను. దేవతాధిపతి దానింజూడ

ఓలింపస్ పర్వతశిఖరములలో నొకతావున సమస్త దేవతాసమేతుఁడై యుండి దానిం గాంచి తెచ్చుకొనియెను. మినర్వాదేవి యాపనితనమున కచ్చెరువందుచు ముద్దికి బీవము గల్గించి దానికి “పాండురా” యని ముగ్ధ పేరిడి గార్మింప శ్యాసుపతిరుఁడు పాండురానుందరితో నీవు దేవగిరినుండి క్రింది కఠిగి అతీనానగరమున భూపతిక పట్టపురాణివై యుండువని మంగళాశాసన మిచ్చి గాంపించెను. మఱియు మెర్క్యరీ (Mercury) (దేవతలలో నొకఁడు) తోడ నరుగ నియమింప, దేవత లెల్లరు దివ్యాభరణములు పాండురానుందరి కొసంగి, గార పించి, పర్వతాగ్రమునుండి దిగి అతీనానగరమున కరుగుచు దారిలో నొకయేటిజలప్రవాహమును దాటవలసి యచట నిలిచిరి. ఆమె ఓలింపసుపర్వతాగ్రము వీశుతితీనే శ్యాసుపతిరుం మెచెవిలో నెచ్చయొచ్చెచ్చి, యామెచేత నొకదంతపుకరండు ముడి, భద్రమని నుడివెను. పాండురానుందరాంగియు సద్దానిని జాగ్రతగఁ గైకొని నడుచుచుండఁగాని ప్రమాదమున నది జాతీ నీటఁ బడిపోయెను. ఆమెయు నగపున నటచి ఖిన్నతనందియుండ, మెర్క్యరీ వలదని వారించినను ఆలతాగి మిన్నకుండినందున నాతఁడు నీట దిగి యాదంతపుబరిణె తెచ్చి యందింపఁ గైకొనుతఱి గల్గిన ప్రతిధ్వనులుగ నాకాశవాణి మగదృష్టపరంపరలన ప్రతిధ్వనులును దానినె తిరుగ పలు అని ధ్వనించెను. వారచ్చెరువది ఏమియిది. దోషము శాంతించుఁ గాక యన ప్రతిధ్వని శాంతి యని ధ్వనించెను. నా దివ్యుడు నడుచుచు నగరమునకుఁ జేరి రాజప్రాసాదమున భూపతిని దర్శింప నాతం డాజవ్వనిసౌందర్యమునకు విభ్రమమంది వలచి యామెను బరిణయమయ్యెను. అంత మఱునాఁ డాదంపతు లామె తెచ్చినకరండుపు చక్కఁదన

మును మెచ్చుకొనుతఱి నామె యాకరంజపు
మూత తెఱచెను. పోడనే దానినుండి జ్వర
ములు, వీడలు, వ్యాధులు బయల్పడెదలి
దేశ మంతటను వ్యాపించి ప్రజల బీడింప
మొదలిడి, వారును గ్రూచిన్తు లేగాన కలహము
లొనర్చుచు, నొకరి నొకరు బాధించుకొన
మొదలిడి, దుఃఖములు నాపదలు ననుభవించి
దొడగిరి. ఆరాజదంపతులు వగచుచు, చేయు
నది లేక విలపించుచు, దేవుడగు వ్యసువతినిం
గూర్చి దీనాలాపము లొనర్చునాకింకామయుఁ
డెట్లకేలకు కరుణించి తిరుచి వాధల నుండియొ
యొకబంధునిపక్షి బయల్పెట్టి రాజదంపతుల
నోదార్చి పోదలమనఁబులుకొని గెల్గించి,
దేశమున నితరబాధల నూర్చి, సుఖితు మొన
గూర్చెను. అపక్షి పేరు “కరుణ” యని చెప్పఁ
బడినది.

పాండువు—ఆంగ్ల. Anaemia. దేహ
మున రక్తము క్షీణించియు, ఇంచుకఁ చెడియు,
ఉండవలసిన రక్తము లేక నేతియులందు,
గోళయందు, నెలపుధాతువు ఇర్రీము
వెల్లబాటి ముఖము, కనుజెప్పలు, పాదములు,
గుహ్యస్థలముల నిమగ్నవాపు కల్గియుచోగము.
ఇది వాతసంబంధము. వెంటనే బంగారము
యశావధవధ్యములచే నిరోధింపకున్న న సహాయ
కరి మగునందురు.

పాండ్యదేశపు తమిళసంగములు—
(తమిళసంగములు మూడు చూడుడు)

పాండ్యదేశపు నాడులు—(నవనాడులు
బిగించుట చూడుడు.)

పాండ్యమహారాజు—అత్రినంతటి చంద్ర
వంశపుక్షత్రియుడు. పాండ్య దేశ మేలినభూపతు
లకు మూలపురుషుడు. పాండ్య వంశమునకు
మూలపురుషుడు. (పాండ్య దేశము చూ.)

పాండ్యదేశము—ఇప్పటిచెన్నపురిరాజధా
నిలోని అరవదేశమున దక్షిణసీమయం దిప్పటి
నుధుని టిలనల్వేటి పాలపాండ్యదేశము. అట్లు
నునిభాష్యయగు చిత్రాంగుడు పాండ్య భూపతి
యగు మలయధ్వజునిపుత్రికి యని, నిజయు
విలాస పుష్పధమున చేరుకూ పేరికలురాజున
కవిపుంగవుడు వాగ్గేమున్నాడని పా
రాజ్యము క్రీ. ము. ఆరవ శతాబ్దమున నుండి
యుండినదిని తెలుచుచి. ఇంకను నెక్కువ పరిశీల
నల నలన క్రీ.ము. ౨౬-౨౭ సానత్సరములకాల
మున గోమకచక్రవర్తయగు అగస్త్యుని సేవకు
కడికు గోమకపు గోకనాయకాదు నుపస
పోస భూపతి పాండ్యరాజేమా యని తెలుచు
వారును నందఱు కలరు. క్రీ. ప. ౧౧-వ
శతాబ్దమున పాండ్య రాజ్యము భంగమై, తీగుగ
నాయకసరిపాలులో పుష్పధముడగు పిళ్ళనాథ
నాయకసరి పుష్పధుడొకఁడని తీగుగ నిలిచినది.

మాణిక్యపుము తొల్లింటి రాజధానియై
యుండినది. ఇదియె మలయధ్వజునికి చిత్రాం
గిదానినలకు నుత్తుండగు బభ్రువాహనునకును
రాజధానిగ మహాభారతము, అశ్వమేధవ్యాము
దిగి యందుఁ జెప్పఁబడినది. కులశేఖరుడను
భూపతి వైపు లేక పుష్పసనసదీతిమున తొల్లి
హాలావ్యక్షేత్రమున వేసి బరంగుచుండిన నిప్పటి
(దక్షిణ) మహారాపురమును నిర్మించెననియు,
నాడొకగ నది రాజధానియైయుండె ననియు,
పద్మపురాణము, ఉత్తర ౯౫ బృహచ్చివ
పురాణము ౬౩-౨౦ యందు పోతంసంసఁ
బడినది. క్రీ. ప. ౧-౨౫౦-౧౨౫౧ కాలమున
ఇట సంహాసన మెక్కిన కర్ణాటకరా జగు
జటావర్మ హొసల్యనృపతి యగు సోమేశ్వరుని
జయించుతఱి మధురయె రాజధాని యని చెప్పఁ
బడినది.

ఒకప్పు డిప్పటి తూత్తుకుడి సమీపమున

గల కల్కిపురము రాజధానిగ నుండెనట. దీని నిప్పుడు “కొల్కై” యనుచున్నారు. క్రీ. వె. రెండవ శతాబ్దమున ప్లోలోమీ కొల్కైగూర్చి ప్రశంసించియుండుటవలన నించుక కాలమును గూర్చి తెలియఁగలదు. అగస్త్యజాతక మను బోధగ్రంథమున కారాపురముగూర్చి కలదు. ఆ కారాపురమీ కొల్కై నేమో పరిశీలింపవలసియున్నది. తామ్రస్తోత్రదీపిమున ఉత్తిరపు గట్టున పొరునల్వేలిజిల్లాలోనున్న ఆమలకగ్రామము లేక ఆమలతలము పురాణములయందు చెప్పబడిన సహ్యామలకగ్రామము నరసింహపురాణము ౬౬ యందు దీనిపేరికంప కలదు. సహ్యాద్రి (Western Ghats) పైనుండు సహ్యామలకగ్రామమని పేరొందిన దట.

ఇంక నీపాండ్యరాజ్యము నేలిన పురాతనపు భూపతుల నైదుగురును సుప్రసిద్ధసిద్ధాంతకులును, చెన్నపురి శ్వవిద్యాలయమున చరిత్రల రీక్షకులగు, విశాఖపట్టణకళాశాలకు ప్రధానాధ్యాపకులుగను పనిచేసియుండిన శ్రీయుత పి.టి. శ్రీనివాసయ్యంగారు, చరిత్ర పరిశోధనలపరితముగ పురాతనకాలమునుండి క్రీ. వె. 600 సంవత్సరములదనుక కవిభులచరిత్రను వ్రాసి, యుండైదుగురు గమరుకుడుమి, ౨ నెడు జెలియన్, 3 కలశాగి, ౪ నెడుంబడయ్యన్, ౫ ఉక్కిరిప్పెరువాయిడి (లేక ఉగ్రపాండియ) భూపతులగూర్చి వివరించిరి. ఇందు మొదటి మువ్వురును ఆర్యవిభాస్కరములకు లోనుగాని వారినియు, మొదటిభూపతి క్షత్రియకులుడనిగాని, గోత్రముగల్గినవాడనిగాని చెప్ప వీలుగానరాదని వాసియున్నారు. వారి యభిప్రాయ మెట్లున్నను అక్కాలమునకు చతుర్వేదపారంగతులగు విశ్రీ లాదేశము దుండిరనుటయు, పైని వివరింపబడిన మొదటిభూపతి యజ్ఞశాలలను నిర్మించి, యూపస్తంభముల నాటించి,

యజ్ఞయాగముల నుద్ధరించి పాలించుకలన, “పాల్యాగశాలై” (యాగశాలపాలకుడు) అను బిరుదమును ధరించినవాడని వారిగ్రంథము నందే గాననగుచుంటయు, భాగలేయన్ కాలమునకు బూన్చి ముచ్చునుడు పాండ్యరాజప్రతిని బరిణయమగునాటికే పాండ్యరాజధానికి “మణిపురి” మని పేరుంటయు, భూపతికి మలయన్వజః (సంస్కృతపు) పేరుంటయు, వారి మనురావట్టణము సంస్కృతపద సంబంధము గల్గియుంటయు చదువరుల కెఱుకపఱచుచు వారిం గూర్చి వివరింప ముందునకుఁ జనియెదము గాక.

మునుకుడుమి భూపతి- ఈయన పూర్తీయగు నామము మునుకుడుమి. ఇంద్రుడు చరిత్రాస్మృతముగఁ జెప్పఁదగినవారిలో మొదటివాడు. ఈతనిపూర్వులు కల్కిండ్రి పాండ్యరాజ్యమేలుచుండి నియు, యజ్ఞముల నాదరించువాడుగాన, పాల్యాగశాలై బిరుదము గలవాడనియు పాండ్యాధిరాజనాబడినభూపతి యనియు, పాగనూర్కుర్రమ్ సీమయందు కొల్కై గ్రామవాసియగు నాగోర్రమ్ అనువాడు యజ్ఞమొనర్చుచు భూపతి స్థిరప చాగ్రామమునకు “వేల్వి కుడి” యని నామమిడి భూపతి దానిని వానికి దానమొసంగె ననియు, అప్పటికి రాగిపట్టా లిచ్చునాచారము లేకుండెనుగాన నీయటదలేదనియు, ఆకలుల మాగ్రామము సనుభవించుచుండ ననియుఁ జెప్పబడినది.

పిదప రాజ్యమునకు నెనుంజెలియన్ ప్రభువామెనట. ఈయన పినవైదులగు చేర, చోళ భూపతులను అనఁగా నానంగరమున నెదుకొనెన యుక్తమీన పక్షము నోడించె నని ప్రసిద్ధినందినవాడు. యుద్ధంగమునకు తలై యాలంగాన మఱు(తలై = స్థలము; యాలం = యుద్ధము; గానమ్ = ఎదుగొనిన) కూరులు. గచేరభూపతి, ౨ కెంచియన్ (చోళభూపతి), ౩ కెడియాన్భూపతి,

(ఈతఁడు భయంకరుఁ డఁట), ౪ ఎలిసిభూపతి (ఈతఁడు స్వర్ణాభరణముఁ డఁట), ౫ ఎరుమయ్యూర్భూపతి (ఈతని గాజ్యమున కిల్లు (మద్యము) సాలెపట్టుతో వడకట్టుటను పేరించెఁ డట) ౬ ఇరుంగోనెల్లూపతి (ఈతఁడు చందన పర్చునిఁడు ఁ డట), ౭ పోతున స్థూపతి, (ఈతఁడు రథాధిపతియట. ఇతస్వముగ నేతొంచి యాలమునఁ జేగుకొన్నవాఁడట).

బాల్యముననే సింహాసనమునకు వచ్చిన పాండ్యనృపతి పదు నెన్నిదివఁకుల యజ్ఞవకశము గూర్చి సంగతియున కురికి, వైదుల నోడిచె ననియు, ఈతఁడు శైలియవంశస్థుఁ డనియు, యజ్ఞము నొనర్చినవాఁడనియు, ముగ్ధుని పట్టణ వర్ణన మనందగు 'మదురైక్కావిత' చాట ఈ భూపతి కాలముననే రచింపఁబడిన ననియు, ఈతఁడు బహుశః క్రీ. శ. ఆఱవ శతాబ్దమునాఁ టివాఁడనియు శ్రీ అయ్యంగ సూచించెను.

నెహంజెలియర్ భూధర్మము ఆశిమి చినట్లుగ్రంథమునందు చెప్పఁబడిన నాచారముల నునది నెల్లూరనియు, నది అజ్ఞవదేశమున సముద్రపురే ననియు అజ్ఞవపాటలందున్నట్లు వివరింపఁబడినది. నెల్లూరజ్ఞవదేశమునందె యను కాదు, సముద్రతీరపురేవున యుండెనది యను కాదు. మధునకు త్తిరిదిగ ననఁబోయియున సాలియూరీ - నెల్లూరు నోపు నస్సినా ర్కనియూరను గ్రంథకర్త తలఁచి యిచ్చెఁ బడినది. తననావికాబలమున పాండ్యరాజు నాకోమించె నట.

ఇట్టి పురాతనరాజవంశమును సింహాసనము నుండి తొలగించి కలభాస కుమారుల బలాఢ్యుఁ డగునాఁ డాతఁడు పాండ్యరాజ్య మాకోమించి వేల్వీకుడి గామమును నిల్వకొనె నట.

పిదప నెహంజడయ్యర్ భూపతి కాలమున

నానోర్త్రీగ వంశతీనాఁ డగు కామక్కాని నెచ్చగిసి అనునాఁడు భూపతినుండి తిరుగ వేల్వీకుడి గామము నానము వదలి, తామ్రశాసన పూర్వక స్వాధీనము లగునని చెప్పఁబడినది. ఎలి గాథికా ఇండికా XVIII ౨౦౦ పులయందుగల వేల్వీకుడి శాసనమునను కీవిషయము లిఖింపఁబడియున్నది.

నెహంజడయ్యర్ జెప్పఁబడిన రెన్నెనవాలుడి (కగ్గి పాండియ) నృపతి. ఈతఁడు "ఇహనసూయువెట్ట" రాజసూయు యొగ మునర్చెననియుఁ జెప్పఁబడినది. ఈతని యూర్జమేకు ఆగమ (చాటలు) రెండు పాటలును, పదవి ముఱి రెండుపాటలును వెనశి నాల్గునూతులనుగూర్చిబడననియుఁ జెప్పఁబడినది.

పాండ్యరాజ్యమునందెనాఁడు రాజ్యపతాకపై మిన్నెము చిహ్నముగా నుండెడి నట. ఏరి పట్టదేసరి యగు మధునయనలి సుందరే స్వప్నామి యగునగుదేనికి మీనాక్షి (Fish eyed) యుపేగు. ఆదినుండియు ప్యదేశస్థులు సముద్రముపై టిపల (ఎగురుత)వగ కము చేయుచుండినవారు. (వీరి విద్యాసంగము లుగూర్చి నెరుగఁ గలమును చూ. పాండ్య రాజ్యమునందుండిన సవసేనులగుగూర్చి నవ గాడును విగ్రహము చూ.) ఇందు కుమారీనది, సమూలీనది, తామ్రవర్ణి నది చెప్పఁబడినవి. కుమారీనదీప్రశాసన మశోభానమునఁ గలదు. పిహునీ కుమారీయలు వారిదేశములు సముద్ర గామమునవి గానోపు.

పాండ్యవంశనృపతులు— వీరు చాల పురాతనకృత్రిమవంశస్థులు. కులశేఖరపాండ్య, ములమ స్వజఁడు (అర్జునుని సూతుగాడు) మొదలగునా కీవంశనృపతులు. భారతకాలమునుండి యున్న రాజ్యము. మాలిక్కా-పర్వత పీఠ సంత మొంది, పును.

పాండిజిమ్ (Pantheism)--జగత్తును దైవముగ భావించునులేనిదంతము. మిథ్యాహాసములను (విగ్రహములు) దైవభావించే పుణ్యచునుతము. ఎ. డి. 120-130లో హెర్మియనుచే కట్టబడిన (Pantheon) గుడి క్రీ.శ. 610 లో క్రైస్తవచర్చిగా మార్చబడి యిప్పుడు కేవల ప్రభుత్వాధీనమై యున్నది. పాకిస్థాన్ దేశమున నున్న (Pantheon) గుడియును చార్వామార్చబడినది.

పాకనాటిసిమ్ (లేక పాకనాడు) — ఇప్పటి గుంటూరుమండలములోని కొండవీడు మొదలుకొని నెల్లూరుమండలములోని పిన్ను కూరునటకుగల ప్రదేశమునకు పాకనాడు లేక పాక్షాడని పేరు. ఇచ్చటివానిగు షేమోని బ్రాహ్మణులకు పాక్షాటినియోగు లనియు, పాకనాటినియోగులనియు, తూర్పునాటినియోగులనియు వాడుకనామములు కలవు.

పాకనాడు (ప్రాజ్ఞాడు) — నెల్లూరు మండలములోని పాకనాడునుచే నువ్వనిది నందియుండినతావువలన పేరిడిన నీరు. ఈ ప్రాంతమునగల పాకనాటినియోగు లీనాటి నుండియే పేరందియుండిన. పాక్షాడువద మిటీవల సంస్కరింపఁ బడిన హాసము గల దొండెని.

పాకపరికరములు (ఉప్పుతోటొచ్చిది) — వంటకు తొమ్మిది పరికరము లత్యంతములు. ఆంధ్రమున వీటిని “ఉప్పుతోతొమ్మిది” అని వాడెదరు. ౧ బియ్యము, ౨ పప్పు, ౩ కూర, ౪ నెయ్యి, ౫ మిరపకాయలు, ౬ చింతిపండు, ౭ పొగుపుసామాను, ౮ కట్టలు (వంటచెట్టు), ౯ ఉప్పు.

పాకము — కవిత్య, కావ్య, పాకము. ఇది ద్రాక్షాపాకము, నారి కేళిపాకము నని ద్వివిధము.

కొందఱు కదలీపాకముతో క్రివిధము లందురు. (లక్షణ చూడుడు.)

పాకము (వంట) — పాక మ వంట చేయుటవలనఁ గల్గినది యని భావము. పాకము చేయుట యన వంటచేయుట యని యర్థము. ఆయుర్వేద వైద్యశాస్త్రమున ఔషధములు వంటచేయుటయందు ఏడు విధములు చెప్పఁ బడినవి. ౧ భజ్జనము, ౨ తలనము, ౩ స్వేదనము, ౪ పంచనము, ౫ క్వధనము (ఇది సిద్ధ ద్రవ్య నీన గ్రహణము), ౬ తాందూరము, ౭ పుటపాకము.

౮ కయజ్జములు ౭ — శాస్త్రములు ౩ విధములు.--౧ అష్టశాస్త్రములు, ౨ పాక్షణ శాస్త్రములు, ౩ మాన్యశాస్త్రములు.

స్వీబలులు ౪ విధములు. — శాస్త్రానికీర్తి :- శావణశుద్ధపౌర్ణిమిని స్వీబలి. మాఘశుద్ధ పౌర్ణిమిని స్వీబల్యుత్సవము; అగ్రహయణీకర్త. చైత్రశుద్ధపౌర్ణిమిని చైత్ర లేక నూలగవ; ఈశా నబలి. ఆశ్వయుజ శుద్ధపౌర్ణిమిని ఆశ్వయుజ లేక హేమంతవ్రత్యనరోహణకర్త. ఇవి నస్తపాక యజ్జములు.

పాకశాస్త్రము — పాకశాస్త్ర మాయుర్వేదమునఁ దాకభాగముగఁ జెప్పబడినది. దీని గ్రంథసముదాయ మంతగఁ గానరాదు. నలచక్రవర్తియు, పాండవమధ్యముండగు భీమ సేనుడను పాకశాస్త్రవేత్తలుగఁ జెప్పబడిన.

పాకశాస్త్రమునకు ౧ ఉప్పు, ౨ పులును, ౩ కారము, ౪ చేదు, ౫ తియ్యదనము, ౬ వగరు నను నాఱుచు లంగము లని చెప్పఁ బడినది. వీట న్యూనాధిక్యభేదములచేతను తైల, ఘృత, జల పక్షస్థితులొనగూర్చి ఇంగువ, ఆవాలు, మెంతులు, జీలకఱ్ఱ, అల్లము మొదలుగాఁగల వస్తువులనుండి పరిమళములనుగూర్చి రుచులను గుదిర్చి పెక్కు-వస్తువులు పెక్కు-రీతుల

పక్ష్యము నొనర్చుచుందురు. నలమహానా జొక్కాక వస్తువును పడునెన్నిది విధములుగ వేర్వేలు రుచులతో పక్ష్య మొనర్చువాడని చెప్పబడియున్నది.

• పాకశాస్త్రము ననుసరించి సుద్రపతిమ భోజనపదార్థములు భిక్ష్యములు, భోజ్యములు, చోష్యములు, లేహ్యములు, పానీయములుగ నైమభేదములుగ విభజింపబడినవి. ఇవి వేర్వేలు దేశములం దాచూదేశపరిస్థితులమేరకువేర్వేలు విధములుగ నుండెడివి. త్రీగాన్నములు, పులి పెండ్లానలు, కేసరిభాతు మొదలగు చిత్రాన్నములు కొన్నిగలవు. ఏట్లను లెక్కగచుచు నెరిచుటకన్న దేశీయములుగ తిలందుట శ్రేయము. శాస్త్రగ్రాంథములు లేవు.

పాక్ష్యట్టణము--(అమోఘసపురి చూ.)

పాకానుమతి గోత్రము--(జమిదన్నిపచ్చి ఉపగణము చూడుము.)

పాక్లాండుద్వీపములు--అట్లాంటిక్కు మహాసముద్ర నిక్షేపభాగమునందలి దీవులు. తూర్పు పాక్లాండుదీవులు ౧౫౮౦ చతురపుమైళ్లు నైశాల్యమును, పడమటి పాక్లాండు దీవులు ౧౨౦౫౮ చతురపుమైళ్ళ నైశాల్యమును గల్గి బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమున కొసర్చొనివిగా నున్నవి. వ్యాప్తి పురము ప్రధానపరము. క్రీ. వె. ౧౫౯౨లో ఇన్ డీవిన్ గారివల్ల కరుణాపడ బడినవి. ౧౮౩౨లో బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునకు జేరిపోయినవి.

పాగులగోత్రము--(సాహులగణము చూ)

పాగ్వంగిగోత్రము--(భావ్యాజ ఉప గణము చూడుము.)

పాచకగోత్రము--(శాంతిలగణము చూ.)

పాటచ్చరదేశము (పటచ్చరదేశము)--ఇప్పటి అలహాబాదు (ప్రయాగ) మండలము లోని భాగమును, బాందా జిల్లామును గల్గి

యూదేశ ముండెట్లు తెలిపబడుచున్నది. గంగాతీరపాక్షిణమున గాజధానిగఁ గూడ నుండెనని తలచుచున్నది.

జైమినీభాగము ౧౫ అధ్యాయమునను, మహాభారతమున సభాపర్వమున ౩౦ అధ్యాయమునను దీర్ఘవర్ణన కలదు. సహదేవుడు కలిసి జయించినట్లు చెప్పబడినది.

పాటచ్చరలుంతితే వేళ్ల నియామిక జాగరణ వితి న్యాయము--పొంగ టిల్లూల్ బ్రవేకచి దోయకొని పోయినపదప కావలివాడు మేల్కొనినట్లు. అనగా బుద్ధి హాసం కనము. చేయి కాలినపిదప నాకులు పట్టుకొనుట యను నాంధ్ర లోకోక్తనంటిది. అదియం దజాగ్రహించే నష్టము కల్గినపిదప జాగ్ర తను చెటుప నీన్యాయము వాడుచును.

పాటన మంతరేణ విషవృణానాం నౌపశాంతి రితి న్యాయము--విషవృణా ముల కుపశాంతి లేదు. దాని కుక శస్త్ర వైద్యమే సాధన మునిభావము. ఇందు విష వృణామన విషము పుట్టించు కురుపని భావము. ఇది చాల అపాయకవృణము. ఉపశాంతియన బోషధములు లోపకద్విగాని, పైకి లేపనములు పూని గాని మాన్పుట. ఈ సాధనములు ప్రయోజనము లేనింతి శస్త్రవైద్యమే (శస్త్రముతో కోసవేముటయే) సాధన మునిభావము.

శస్త్రముచేయు పరికరమునకు Lancet అనిపేరు. అది తెంపవైపులను చాగుగల కత్తి. ఆయుశ్వద వైద్యశాస్త్రమున నిక్క కత్తికేమి చేయో మాకు సరిగాఁదెలియ గాకున్నది.

పాటపాడుట--అన్యలనునముల రెండు పడతేరి వారికి సహనముఁ గల్గింపఁ పాటలు పాడుట (సంగీతము)నర్వసాధారణముగ కలిగుచున్నది గాని సంగీతశాస్త్రము చక్కనివిద్య

గాన దానిని నేర్వవలసియుండును. పసిబాలుని పాటలు పాడుటకు వాడునున్నందున గిల్గిన సంతసము, ఉత్సాహము కారణములు గాని లేక సంగీతశాస్త్రవిద్యాభ్యాస ముక్కలలేదు. పక్షులు పాటలబాడుటకు వాటికేగిల్గినసంతసమే కారణమని కన్పించుచున్నది. పక్షులకు సాధ్యమైనదమగు కాలమునః సంతసంతసముచెల్లుటకోయిన పాడనారంభించునుగాని విద్యాప్రసార్యన మొందిమాత్రమును గానేదు. ఇంతివనక నీపాటబాడుట సంతసముచెల్పు కార్యముని నెరుంగఁబడుచున్నది. గాని మఱియు చెల్పు కార్యముగా దని స్పష్టమగుచున్నది.

ఇటీవల నాటకాదులందు మఱియు పక్షిగిచ్చు పాటలు ప్రారంభమైనవి. మనోగత అభ్యధులఁ చెల్లుటకును మఱియు మనోగతమైన కిష్టములఁ చెల్లుటకును పాటలుబాడుచుంటఁగాననగుచున్నది. కాని, ఇట్టివి సంగీతాభినయవిద్యలప్రసార్యనము గాని సరియగు సత్తి సంతినుండిగల్గిన పరాధీనత గానము గానేదు.

పాటలగంధి (పాటలగన్ని లేక గస్త్రపర్తి) తీగ—లా. *Ophioxylon Serpentinum*. ఆంగ్ల. *Serpent Creeper*. సం. చంద్రి. దీనిపేరుచూర్ణము దీనికేపాయములుక వాడుదురు. పాము, తేలు, వెట్టికొక్క, నక్కమొదలగు విషజంతువులకాటువిషమునివారించి యారోగ్య మొనఁగుననియు, స్త్రీలకు (గర్భిణి) శీఘ్రప్రసవముగల్గింప దీనిచూర్ణము, కషాయము లోని కీయనగుననియు, చూర్ణము గాయములపై వ్రేచుచుండిన మాను ననియు, అక్షులరసము కండలో పోయుచుండిన కఠినలు మొదలగు నేర్కొంగములు నివారణమగుననియు, సమూల కషాయము కడుపునొప్పి, జ్వరము, పేగుల లోనివ్యాధి, మండిబాడ్యము, రక్తిగ్రహణుల వ్రాపి నవారించుననియుఁ జెప్పఁబడినది.

పాటలపురము—(పాతాళపురము చూ. సంధుదేశము చూడుడు.)

పాటలవృక్షము—లా. *Bignonia*, *Chelonoides*, *Bynonia Suaveoleus*. సం. పాటలా. మధూధూతీ. కాలవృత్త. సర్వ నాధారణముగ కలిగొట్టుచే ట్టనియు, కాకు కొలిచే ట్టనియు నందురు. వైద్యులు ఆకురసము గాని చెక్కినసముగాని, వేరుగాని, పిత్తులుగాని చూర్ణముగనో, కషాయముగనో యుగనో వాడుచుందురు.

తీవ్రమైన వేడిచని రక్తివాతియు నడంచును. ఉబ్బు, ఎక్కిభృ, కఫము, జ్వరము, జిహ్వా దోషము, పైత్యముల నడంచుననియు, ఆకు రసముగో నిమ్మపండ్లరసము కల్పి యుచ్చుచుండిన పచ్చి కుదురు ననియు, చెట్టునీడను వనిచుటవలననే కొప్పదోషములు పరిహరిమె తాపము, రక్తిపైత్యము శమించి, చలవజేసి పిత్తమునకు పుష్టి కలుగుననియు చెప్పఁబడినది.

పూవులరసములేక కషాయము లేకచూర్ణము జలదోషము నడంచుననియు, బుద్ధికి బలము నఁగుననియు, నిత్యము నేమిచుచుండిన హైమ్య ప్రదేశము, తాపము, రక్తిపైత్యముల శమింపఁజేసి జ్వరము రాకుండ నాపుననియుఁ జెప్పఁబడినది.

పాటలాదేవి (పాతాళేశ్వరి)—పాటలీపుత్రమునఁగలశక్తిపీఠము. మగధరాజ్యముచూ.

పాటలి గోత్రము—(జాతుకర్మగణము చూడుడు.)

పాటలీపుత్రము (పాట్నానగరము)—ఇప్పుడు బీహారుదేశపు ప్రధాననగరము. దీనికి మొదటిపేరు కుసుమపురము. ఇది అజాతశత్రు నృపాలుని మనుమఁడగు ఉదయాశ్వమహారాజు నిర్మితమని తేలుచున్నది. పాటలపుత్ర మనునది దీనివాసుకనామము. వాయు పురాణమున

పైరెండుపేర్లును చెప్పబడినవి. గ్రీకుచరిత్రకారుఁ డగు మెగస్తనీస్ స్వప్రముగా పలుకలేకనేమొ పాలిబోత్రా యని వ్యాసకొనియెను. ఇట్లు ఆమహనీయుఁడు చంద్రగుప్తునికి సాంద్రకోటన్ అని పిరిడియున్నాఁడు. కాని, మహమ్మదీయ ప్రముఖులు దీనికి అజీమాగా దని పేరిడి గాని ఎవ్వరును పాటించుటలేదు.

ఈప్రసిద్ధపురాతననగరము మగధరాజ్యము నకు రాజధానియై యుండినది. ఇప్పుటి పాట్నా నగర మీపరిసరములనే పునర్నిర్మితము. సకల వైభవోపేతమునై గివన్నగుగాని నివాసమైయు న్నది. పాటలీపుత్రియున పాతాళ దేవి (పాటల దేవి) దేవస్థానము ప్రసిద్ధమైనది కలదు. ఇట సీక్కు-మత్స్యరు తొమ్మిదవగురుండగు గోవింద సింగు జన్మస్థానమగుట సీక్కు-లగురువాఁ దేవ స్థానము కలదు.

పాటికాయన గోత్రము-(వాద్యస్వలేక మిత్రీయువగణము చూడఁడు.)

పాటియాలా ప్టేటు-పంజాబు దేశమున బ్రిటీషువారి సామ్రాజ్యములు 3౪ లో నొకటి. ఇది సీక్కు-ప్టేటులలో నొకటి. స్థలము చల్లాలో నిది ఫలవంతమైన భూములుగలరాజ్యము. పాటి యాలాపురము రాజధాని. ప్రధానపు సీక్కు- మత్స్యరు.

పాట్ గాన్ టు పాట్ (Pot gone to pot)—ఈఉక్తిని చావునకు, దివాలాతీయు టకు, జాతిభ్రష్టుఁ డగుటకు వాడుచున్నారు. ఒకప్పుడు సమర్థుఁడైన కుటుంబమొకటి శ్రమశూన్యమునకేగు మాఁకమున నుండువాడంట. శ్రమశూన్యమునకుం గొంపోవబడిన ప్రతిభనమున కొక్కొకబెడ్డ కుండయందు వేచుచు లెక్కించుచుండువాడంట. ఒకరోజున నాతఁడు మరణింప నొకహాస్యకరము తనబెడ్డకూడ కుండ లో వేసికొన్నాఁడాలేదా? అని విచారించెనంట.

పాట్నా నగరము—(కనుమపురము మగధదేశము, బీహారదేశము చూడఁడు.)

పాతకృమన్యాయము—పాతకృమమన మూలగ్రంథములందు చెప్పబడిన వసున లేక కృమమని యర్థము. ఇట్టికృమములుమీమాంసా శాస్త్రమున అట్లు చెప్పఁబడినవి.

౧ శుక్రితకృమము- దీనికి పాతకృమ అని న్యాయమనిపేరు.

అనకృమము-దీనికిఅనకృమ అని న్యాయ మని పేరు.

౩ పాతకృమము- దీనికి పాతకృమ అని న్యాయ మనియు, సుప్రదాయ బలీయ స్వ న్యాయ మనియు, అచారబలీయ స్వ న్యాయ మనియు నామక నామములు కలవు.

౪ ప్రవృత్తికృమము- దీనికి ప్రవృత్తి లేక కృమ అని న్యాయ మనియు, ప్రావర్తక కృమన్యాయ మనియు నందును.

౫ స్థానకృమము.
౬ మున్యకృమము.

పాత (విసబొద్దితీగ)—లా. Ciss-ampelos Hernandifolia. సం. అబ్రహా, హిందీనా, చాతా. దీనివేళ్ళు అగరు కాయల యసంబంధము. దీనివేళ్ళచూర్ణము గాని, కషాయము గాని అశ్మవృక్షమును చల్లార్చు చున్నచు, విషరోషములను నివారించుచు, వాల్గి వృక్షముల నడంచు ననియుఁ జెప్పబడినది. అగరుకాయల, కాయలకషాయము అహికబ్బరముల నివారించుననియు, పాతచెట్టునందుఆమదోషము కనుమనోగము బద్ధము నడంచు గుణము గల దనియు, అగరుకాయల తిరిగోషహరమైనదనియు జెప్పబడినది.

పాడగా పాడగా రాగము కుదురుట మూలుగగా మూలుగగా రోగము ముదురుట—(అంధకోకోక్తి.)

పాడిని గోత్పత్తి-(కుశికగణముచూ.)

పాడి.—పాలయందు మూడువిధములగు వస్తువులు కలవు. ౧ ఉదకము, ౨ కొవ్వుఉండలు, ౩ నీటగరగిపోయి దానితో గలసియుండు తెల్లనిపదార్థమును. ఇం నుకకము తెల్లనిపదార్థముతో గలసి తానును తెల్లనిదిగా కలక కేయును. రెండవది యగు కొవ్వు ఉండల వలె సత్తెనున్నములై గాలికి గట్టియుపయోగింప (మూడవది యగు) తెల్లని పదార్థపుపొడిలచే జట్టబడి యుండును. ఇవి పాల నట్ల నిల్వ యుంచితమేని, గాలికి కొవ్వును జట్టకొని యున్న పొకలారి, తిరుగ మతియొకసారి చుట్టుకొని, దళనద యగుట కొవ్వుఉండలు పెద్దవియై తేలుచు వారికు జేరుకొనుచు నుండును.

పాలు కాచితమేని వేడి కాయుండలలోని కొవ్వు కరగి తెల్ల పదార్థము జేరుకొని పాలపై తెల్లనిపొడివలె నేర్పడి దళనదయై మీదగడ యనంబడును. ఇంక వేడికి పాల యందలినిరును కొంతయానికముపోవుటను పాలు చిక్కబడును.

ఆపాలును పులియునట్లు జేరితమేని వెన్న చక్కగ బయటపడును గాన, నాకాగినపాల యందు కొంచెము పుల్లనిచుట్టగ గల్పి, పది లేక తొమ్మిదిగంటలకాలము నిల్వయుండును. అందువలన పులిసి పెరుగగును. మతియు నందలి కొవ్వుభాగము పైకి తేలుచుండెడిది. దానిని దీసి వేకోకచ్చాతమున నుంచి, కొంచెము జలము గలిపి కవ్వముతోగిలకొట్టిన నాయదలు నకు కొవ్వుభాగ నుగము దరిజేరుచు నొకటి నొకటి హత్తుకొనును. దీనిని దీసి మొకతావున జేర్చిన వెన్న యగును. ఇందు కొవ్వును, పైనావించియున్న తెల్లనిపదార్థపు తొరకలు (పోరలు) కలిసి యుండును.

ఈవెన్న గాచిన కొవ్వుంతయు కరగి

నేయి యగును. మిగిలిన తెల్లనిపదార్థపుపొర లన్నియు మాకుటయో లేక యెట్టువిమ్మముగ మాతయో యడుగునకు దిగి యట్టగట్టియుండ దానిని గోకుకొందును. కొంచెము పిల్లలు దీనిని గోదాని యని పిలిచెదరు. దీనిని తినెదరు.

మిగిలిన పాలయందలి తెల్లనిపదార్థమును, దానితో గూడియున్న జలమును, ఈరెండును గలిసినదానికి మజ్జగ యనిపేను. నీటగరగిలిన తెల్లనిమున్నకు మీదగడ (Cream) క్రిమ్ అనియు నందురు.

క్రిమునుండి వేరుచేయబడిన నీటిని వోపా దేశములందు పండుల కాహారముగా నిడుదురు. దీనికి వే (Whey) అని భవతదేశమున వైద్యులు విషజ్వరము (Typhoid fevers) లందు రోగి కాహారముగ నిచ్చుటయుండును.

పాడిపశువులు-పాలపరిశ్రమ (Dairy Farms)—ఆవులు, గేదెలు, గొట్టెలు, మేకలు, మొదలగునవి నాధారణముగా పాడి పశువు లనిపించుకొనును. కొన్ని దేశములందు ఒంటెలు మొదలగు జంతువులపాలు గూడ మనుష్యులుపయోగింతురు. పాలు, అందునుండి కల్గిన వెన్న, పెరుగు మొదలగు ఉపపదార్థములను (By products), వ్యాపారానము లకు అంగమున జైరీ (Dairy) అనుచుండురు. ఈపారిములయందు ఆవులును, గేదెలును గూడ పాడికొఱకు ఒక వ్యాపారిముగా పెంచబడును. ఈవ్యాపారిమునకు మూలధనము మొదలపెట్టు బడికి ఆవశ్యకము. ఆమీద మంచినంగడముల పశువులను జాగ్రత్తపఱచుట, ఆయత్తపఱచిన జాతులను అప్రమత్తులై సంరక్షించు పరిశీలన సామ్యము, పాలును, అందువల్ల లభించు నుప పదార్థములు, నెప్పటి కప్పుడు చెల్లిపోవుచుండు నట్టి గిరాకీ మొదలగునవియు పాదములు లాభ కరములుగా నుండుటకు బ్రధానాంశములు.

మంచివంగడముల పశువు లధికముగా పాలిచ్చును. భరిత దేశమునందలి కొన్ని వంగడములైపో, అట్టేలియా మొదలగు విదేశములందలి పశువులకుఁ దీసిపోవని గోసూత్ర గ్రామందు విశేషానుభవజ్ఞానముగల పరిశోధకులు చెప్పుచున్నారు. వీనిలో హిస్సార్ (పంజాబు) సింధుదేశపు అవులును, ప్లీయందలి నైలాబీ అనుచోట గేదెలును మంచిగా పాలిపి.

పదేని యుగిపట్టణమున కైదాముశ్శి దూరములో పాత్తీయుండి పశువులు పుల్లరికే దగినంత విశాలములైన స్థలాజలసమృద్ధములైన గయాభిబయ్యి విశేషముగా గలతావులు డైరీఫారములు స్థాపించుట కనుకూలములై యుండును. పశువులను బోచి, పాలుపట్టి అమ్ము ప్రోత్సహమును చేయవలసి నేరదు.

ప్రధానయుగియు మూడు. 1 గోషుననగా పశువులను కట్టుటకు ఆ గ్రహనాతిములైన విశాలములైన గోవులశాల యుండుట. 2 అటు గోగములు న్యాపావకుట నరికెట్టుటకును, పశు గణమును నింపిరము పరపూర్ణముగు నానోగ్య సిలియం దుంచుటకుఁ దగినంత యనకాశముండుట. 3 గ్యాపాము బాహుశ్యముగా నశువులకు అనకాశము నొసగు పరిసరములు. అనగా తయారైన వెన్న, పెరుగు, మొదలగు సుపసదార్థములు నిలువవై చెడి పోవకుండునంతటి గిరాకీయుండుట.

పెరుదహరించిన లక్షణాత్మీయము పట్టి నప్పడే కాని, డైరీవ్యాపారముచేయ ప్రవముగా నెఱవేఱఁజాలదు. ఇవి లభించినను మున్ముందు పశువులను కొనుటకును, అవి ఫలోన్ముఖములగు సంతపఱకు భరించుటకును మదుపుకొంతకావలసి యుండును. తగినవారిచే సువ్యవస్థితముగా జరుపఁ బడు డైరీఫారములు లేనిచోట్ల పరిశుభ్రమైన అనలుపాలు లభించుట దుర్లభము. ఒకవేళ

విశేషవ్యయప్రమానములవలన నీర్హులియని పాలు లభించినను పశువులు మేయు మేయింబట్టియు, నానోగ్య వేయు దానానుబట్టియు పాల గుణమును, పొచియును, నూలుచుండును. ఆనోగ్యవర్ణములు కాన్బ్రియు, అస్వభావముగు మేయి మేయునట్టియు, పశువులవలన సంభవించు పాలుగాని, నానిను కి తీయు పదార్థములు గాని ఎంతమాత్రమును హామయోగములు కావు. వీనిలందుఁ దిరుగుచు పుల్లకులు, మలపదార్థములు మొదలగువానిని దిను పశువు పాలు వాడుక చేయుచోక పిష్టిజ్వరము పోకుట (Typhoid fever) ప్రత్యేక శాస్త్రవేత్తల పరిశోధనలవలనఁ దేలినది. పాలనసంత సస్వభావ సస్థములగు గుణకస్వభావములు గలిగినవై యుండవలయును. గాని అనానోగ్యభూముపములై క్షణగుణముగల శ్లెన్ని సుదృఢపదార్థ మెనను పాలనిపించుకొనఁజాలదు.

అపరిశుభ్రముగు జల మందులోఁ గలుపుట వలన పాలద్వారా జలనాహికములగువిషూచి, క్షయ మొదలగు కొన్ని రోగములు న్యాపించుట సంభవించుచున్నది.

మంచిజాతులకు మంచిమేయి కెట్టి మంచి పొతులచే జల కట్టించకపోవుటచే గోగణము నందలి మంచినంగిలములు నానాటికి క్షీణించు న్నవి. నానడిములు రూపుమాసి పోవుచున్నవి. పాలు అన్ని దేశములందును పరిపూర్ణములు నృద్ధులవఱకును అందఱకు సత్యవసరముగు నానోగ్యకరమైన యాహారము. అయినను సరియైనరీతిగా సంగ్రహింపఁ బడక దోషపూరితము లైనచో వానివలనఁ గలుగు మేలునకన్నఁ గీడే యధికముగా నుండును. సరియైన మూత్రాలులేని పాలు నిలువ చేయు ముంతిలలో నీరగులు, దోమలు మొదలగునవి పడి, కలరా మొదలగునంటువ్యాధులు వ్యాపింపఁ

పాణ్యవత్త గోత్రము—(పితృహవ్య లేక యాస్క-గణము చూడుడు).

పాతకములు (ఉపపాతకములు, మహాపాతకములు, పంచమహాపాతకములు)— పంచమహాపాతకములు:- ౧ స్వర్ణస్తేయము (బంగారమును దోచుకొనించుట), ౨ సురాపానము (కిల్ల గాయము త్రాగుట), ౩ బ్రహ్మహత్య (ప్రాణిని హింసించి చంపుట), ౪ గురుశిల్పగమనము, ౫ మహాపాతక సహవాసము.

దశ పాతకములు (ఉపపాతకముల నొకటిగా నెన్నుకొనినవి) :- ౧ వ్రాత్యుతి (ఉపనయనాది సంస్కారము లన్నియు కాలమున జరుగకుండినవాడు వ్రాత్యుడు), ౨ చౌర్యము (దోచుకొనించుట), ౩ ఋణానుపాతకము (అప్పులెగవేయుట), ౪ అనాహితాగ్నిత్వము (బోపాననాగ్ని వైశ్యజ్ఞములు).

దశ పాతకములు:- మహాపాతకము ఐదును, ఉపపాతకము ఐదును గెత్తి దశ పాతకము అనుట జడను.

ఉపపాతకములు ౪౧:- ౧ గోవధ, ౨ అయాజ్యయాజకము (చేయరాని కర్మమును చేయుట), ౩ పరిదారాగమనము, ౪ ఆశ్మవిక్రయము, ౫ గురుత్యాగము, ౬ మాన్యత్యాగము, ౭ పితృత్యాగము, ౮ స్వాధ్యాయత్యాగము (వేదము మఱచుట), ౯ అగ్నిత్యాగము, ౧౦ సుతత్యాగము, ౧౧ వరివిత్తి (అన్నగారని జెడిచి వరినను పెండ్లాడుట), ౧౨ జ్యేష్ఠవరివేదనము (తమ్ముని పెండ్లి చెడుపుట), ౧౩ పరివ్రేకన్యాదానము (౧౧ కన్యనుదానమిచ్చుట), ౧౪ పరివ్రేకన్యాదాన పరోహిత్యము, ౧౫ కన్యాదూషణ (నిందానోపణము), ౧౬ వార్ధప్యపాతకము (ఎక్కువవడ్డీ తీసుకొనుట), ౧౭ వ్రతభోగము, ౧౮ తిలక వికారము,

౧౯ ధర్మారామవికారము, ౨౦ దాతావికారము, ౨౧ అపత్య (సంతాన) వికారము, ౨౨ నాత్యతి (సంస్కారహీనత), ౨౩ బాధావత్యాగము, ౨౪ భృతాధ్యాపనము (ఉన్నతీసుకొని వేదముచెప్పట), ౨౫ భృతాధ్యయనము (జీతము కైకొని వేదము చదివుట), ౨౬ అపర్య (నువ్వులు, పాలు, నెయ్యి మొ॥) వికారము, ౨౭ సర్వాగారే వ్యధికారిము (గనులయగను), ౨౮ మహాయంత్ర (నానుగి) స్పృహ, ౨౯ ఓషధిహింసనము, ౩౦ స్త్రీయాభ్యాసన) జీవనము, ౩౧ అభిచారము (నిరపరాధిని బాధించుట), ౩౨ మూలకస్మ (లోబటచుకొని పాడుచేయుట), ౩౩ అశుష్క (ఎడిపోని) దుష్మచ్యేదనము, ౩౪ ఆత్మార్థక్రియానిరభము (ఆటన, దైవ, సత్త్వి, కార్యముల మానుట), ౩౫ నిందితాన్నభక్షణము, ౩౬ అనాహితాగ్నిత (అగ్ని హోమాత్మవికారము), ౩౭ చౌర్యము (దోచుకొనినము), ౩౮ దేవక్షమాగమముక్తి (ఋణము తీర్చుట), ౩౯ అసచ్చాన్త్ర (అయోగ్యశాస్త్ర) భిక్షునము, ౪౦ కాశీలవ్య క్రియ, ౪౧ ధాన్యస్తేయము, ౪౨ పశుస్తేయము, ౪౩ స్వర్ణస్తేయము, ౪౪ మద్యప (మత్తిలియున్న) స్త్రీనిషేవణము, ౪౫ స్త్రీనధ, ౪౬ శూద్రవధ, ౪౭ వైశ్యవధ, ౪౮ క్షత్రియవధ, ౪౯ నాస్తిక్యము (దేవుని నిరాకరించుట).

పాతదొంగ ఎప్పుడో ఒకమాటు దొరకిపోవును—(అంధ, బోకోక్తి).

పాతవి లేక పాతలి-గోత్రము (నామాలగణము చూడుడు)

పాతాళపురము — రామాయణమున, ఉత్తరకాండమున, ౨౩ అధ్యాయమున, దీని పోషంప కలదు. దీనిని బాల్మపట్టణమునకు ఈశాన్యమునకు కొంతదూరమున ఆకస్స (బతునది

యొక్క ఉత్తరదిశను నొగ్గినావగుగాలోని) ఇప్పుడు
అక్కడ అని పిలువబడుచున్న తావును తొల్లింటి
పాతాళపురిగా పోల్చియున్నారు. ఒకప్పుడీ
పరిసరప్రాంత దేశమునకు పాతాళ దేశ మని
పేరుండనట. భూపతులు నాగనృపులు.

పాతాళము, బాహిక లేక వాహిక దే
శము, బాల్మరాజ్యము (బేక్రియా)-

దీని బాహిక లేక వాహిక దేశముగా
పేరుపడరాదు. వేళుదేశము. ఇది
(వాహిక లేక బాహిక) వేళుదేశమున నై
యున్నది.

గ్రీకుచరిత్రకారులు బాహికమును బేక్రియా
యనివ్రాసిరి. ఆపేరే నేటికిని నాగ్లయనైతియు
అనుచున్నారు. బృహస్పతిహితంబు అధ్యాయమున
వర్ణించు బాహిక అని పునఃబడియు
న్నది. ఇది తుంగభద్రానదీతీర్థమున నున్నది. మత్స్య
పురాణము ౧౨౧ యందు తుంగభద్రా నది మది
వేళ్ళునంటివని. తుంగభద్రము తుభాగముగ
మాత్రముగా నాగక తుంగభద్రము పునఃసంభవ
దెచ్చినదే.

నకులని అశ్వదిత్తము లీదేశపు ఉత్తరా
శ్వములకాగోపవల బడినది. తొలిటి బేక యా
దేశమునం దిప్పటికాబాలుచేయు దె ననియు,
ఒకప్పుడు బౌభాగాయును, వేళుదేశమును ఖుగా
నాన దేశమును చేయు ననియుఁ జెప్పబడి
నది. దీనికి నివృత్తములు గానవచ్చుచున్నవి
గాని, అవి మా కప్రోస్తుతములు.

ఈ దేశము పాతాళమునకుఁ జెప్పబడిన
దేశము. పాతాళమునకు భోగవతిపురి మను
నామము గలదు. పాతాళపురము రాజధానిగఁ
జెప్పబడినది.

ఇప్పటి రాజధానియగు బాల్మపురము పనికి
యేయున్న పురాతనపు పాడుదిబ్బలునల పదే
శమును తొల్లింటి బాహికపురముగ పోల్చు

చున్నారు. బాహికపురము బాల్మికము
మాతీయు కడికు బాల్మిని నయ్యెనని పరిశోధ
కులు తెలుతురు.

భోగవతిపురమే బాల్మిని మాతీనో, లేక
బాహికపురమే బాల్మిని మాతీనో గాని దీని
చరిత్ర కాదులు దీని నా పియున్నది.
హిందువులు పాతాళపుర చరిత్రను,
పురాణములందు భోగవతిపురి మని నా యు
బడినదియు, పరిశీలన మతిగ్రంథముగు జేడ
సనాయందు బహి యని చెప్పబడినదియు
నిష్పత్తి బాల్మిని నంటియున్న పాడుదిబ్బలుతావే
యని నివృత్తములు గానవచ్చుచున్నవి.

తుంగభద్ర-భాషయందు గొరిగి అన రాజ
నివాస మని యున్నది. భవిష్యత్పురాణమున
ప్రతిస్థ ౩-౨౧-౧౧ యందు బాహిక మనియు,
రామాయణమున ఉత్తి. ౨౩ యందు పలి
తలయ మనియు, అమృతకోశమున పరిసర
మనియు ఈ రాజధానిపురము పేర్కొనఁబడినది.
బాల్మిని నంటియును పరివర్తనంబు బాల్మిని
నంటివనటు చెప్పబడిన నివాసధవనములతోపు
మువర్తనము చూపుచున్నది.

భాగవతమున గునానతామసున పుష్క
దేవునిచే రాజ్యభక్తులు గుణాజేయు
బడినదియు, పదవ బహువర్షదేశమున కొక
యాగి మునర్చననియు, నానిని శ్రుకాచార్యు
లచేయు ననియు, నాదేవుడు పదమండ
పాతాళరాజ్యభక్త్య మునంగ ననియు, గాన
నగుచుండినది ఈబాహిక దేశము. ఇది పాతా
ళమునకుఁ జెలఁపఁబడినది వేళుచున్నది.

గ్రీకుచరిత్రకారుల వాస్తవముగది తొలింటి
బేక్రియా దేశము వైభవోపేత మనియు,
కాబాలు, ఖుగానాని, బుభాగాసీను లిందుఁ జేరి
యుండెననియు నెఱుఁగుచున్నాము. పరిశీలనల
వలన ఆఱుపది శతాబ్దములనకును నొకప్పుడు

గుస్తాస్పను లేక విటాశ యనబడు కాష్టనంబు ప్రభుపాలనమున బేక్రియా దేశమున స్థితముఁ డనుపేరుగల జరఘుశ్రు జగద్గురుండు కొంత కాలము వసించెనని చెప్పబడినది. ఈసందర్భమున త్రీస్త యన వరుణుఁ డనియు, జరా అన భక్తుఁ డనియుఁ గొందఱును పిల్లించుచు జరాశ్రుత్రు యనుపదము కాలగతిని జరఘుశ్రు యాయె ననుచున్నారు. జరఘుశ్రు జగద్గురు శిష్యవర్గముగు పారిశీకులు రాక్షస పక్షావలంబులగుకొలన దేవతలకు విరోధులైన యాచ్యునియు, దేవాసురుయద్ధములకుపిదప జయమొందిన దేవతాపక్షావలంబుల యొత్తడికి వేస్తె ననినవారనియు నెఱుంగునది.

బాలుపురమునందు, అచట పాడునడిన తాపులందు మహమ్మదీయులకు భక్తిగౌరవము లధికమంట. వారు దీనిని ఉములిలాద్ అని గౌరవముగన, కుబ్జెత్తుల్లిస్తా మని భక్తితోడనెఱుఁచుచుందురు. ఉములిలా దన నగరముల తిల్లియనియు, కుబ్జెత్తుల్లిస్తా మన ఇస్లాముమతాల యోధాభాగ మనియు నగరములుగఁ జెలియవలయును.

పారిశీకు లిట తొల్లింటికాలమున నొక అగ్ని దేవాలయ ముండిన దనియెదరు. ఇప్పుడు దేశమంతయు మహమ్మదీయమతాక్రాంతభూమియై బాలుదేశ మనఁబరంగు చున్నది. రాజధాని బాలుపురము.

పాతాళములు (సప్తపాతాళములు)-
1 అటెలము-Atelites నివసించుదేశము, 2 విటెలము- Abtelites నివసించుదేశము, 3 నిథలము-Neph-thalites నివసించుదేశము 4 తలాలెలము-Tocharis లిక్షకులు నివసించుదేశము, 5 మహాలెలము- Haitalites నివసించుదేశము.

౬ సుతలము - Leidarites నివసించుదేశము. ౭ సానది పైభాగమునఁ గల దేశము. పీఠికి సురభి యనియు పేరు కలదు. ఇంకను సువర్ణులు, గరుదులు అను పేరులు మహాభాగమున ఉద్యోగ. ౧౦౦-౧౦౧ అధ్యాయమున గాననగు చున్నవి. వీరిలో శకులు జరఘుశ్రుమతావలంబులైరి.

౮ రిసాతలము- రిసానది ప్రవహించుటోప. ఈలోవయందే సిధియనులు, హసీలు నివసించువారు. శకులును గలరు. వీరు నాగసంతతివారనబడిరి. హసీల తొల్లింటిపేరు హియుజ్జు అనియుండె నంట. వీరి జండాల్పై నాగమే చిహ్నముగ నుండెడిని.

మహాభారతమున ఆదిపర్వము ౩౫ అధ్యాయమున నాగములపేర్లు వివరింపఁబడినవి. అవి యన్నియు ఈనాగవంశమువారిలోనిభేదములు. ఇట్లే శేషునికులము సిసీస్ తెగ (స్థాగ్నియానావారిలు). వాసుకికులము ఉసుయివిస్ తెగ. లిక్షసంతతివంశపు తెగ టోచారిస్. అశ్వతర నాగసంతతి తెగ అసిక్. తిత్తిరనాగసంతతి తెగ తాతారులు, తార్తారులనంబుచున్నారు.

దానవులు తొల్లింట పాతాళదేశములందుండియే ఇతరప్రాంతములకు వ్యాపించిరనియు, వారు తురేనియను సంబంధ మనియు పెక్కండ్ర పరిశోధకుల యభిప్రాయము. ఇప్పటి అస్తీరాబాద్ కడ నున్న హైరెనియా తొల్లింటి హిరణ్యకసిపుని నివాసము. ఇది కాస్పియన్ సముద్రమునకాగ్నేయముననున్నది. పిదప భరతభూమి కేతెంచి ముల్తాన్ పరిసర ప్రాంతముల తననివాసము గుదుర్చుకొనె నని తెలిసెడిని. బలిచక్రవర్తి నివాసభవనము సుతలము (Trans caspian District) నందుండెనని హరివంశము ౨౬౨ యందు పొడకట్టెడిని. సప్తపాతాళములు క్రిందిలోకము.

లనుతలంపు మధ్య కాలపు అజ్ఞానజనితపరిశోధనా ఫలితములైన న యూహయై యుండనోవు.

పాతాళవతీనది—చంబల్ నదియొక్క ఒక శాఖ. దీనిని భవభూతి మాలతీమాధవనాటకమున ప్రశంసించియున్నాడు.

పాతాళా (పాటలా) దేవీవీరము—(పాటలీపుత్ర)ము చూడుడు.

పాత్రాపాత్రవిచారస్తు ఛేనుపన్నగ యోరిప—ఆవునకు గడ్డివేసిన పా లిచ్చును. పామునకు పాలుపోసినను విష మిచ్చును. ఇట్లే పాత్రాపాత్రవివేక మెరిగి దానము చేయవలెనని భావము. ఇది సంస్కృతభాషయందలి లోకోక్తి.

పాత్విక గోత్రము—(భౌత్య ఊగణము చూడుడు.)

పాదఅపానగమనాసనము—యోగ శాస్త్రమున చెప్పబడిన యాసనములలో నొకటి. ఇది ద్వినిధము.

౧ నామపాదఅపానగమనాసనము—కుడిపాదమును ఎడమ మోఁకాలి సందునను, ఎడమ మడమను నాభికడ నుంచి కూర్చుండుట.

౨ దక్షిణపాదఅపానగమనాసనము—ఎడమ పాదమును కుడి మోఁకాలి సందునను, కుడిమడమను నాభికడ నుంచి కూర్చుండుట.

ఇది శాఖాసనము పోలికగలది. దీని వలన అపానవాయువు బహిష్కృతమగు నని చెప్పబడినది.

పాదకాయనగోత్రము—(ఉపమన్యుగణము చూ.)

పాదగండిరము (పాదవల్మీకము)—ఇది శ్లీపద (బూరగాలు) రోగమునకుఁ బేరు.

పాదత్రికోణాసనము—యోగశాస్త్రమునఁ జెప్పబడిన ఆసనములలో నొకటి. ఇది మూడువిధములు.

౧ పూర్ణపాదత్రికోణాసనము—మోఁకాలిను నేల నానించి నిలిచి ఎడమపాదమును ఎడమ రొండీకి సమముగిను, కుడిపాదమును కుడిరొండీకి సమముగిడఁ జేర్చి పెట్టుకొని బుగ్గొక మూరెడు దూరమునకు సాగి చుట.

౨ నామపాదత్రికోణాసనము—కుడికాలిను డమ నీవనికి (గుదస్థానమునకు అండుములకు నడుమన దేవునూనకు) ఒత్తి కూర్చుండి, ఎడమ మోఁకాలిని నేలమోపి, ఎడమపాదమును ఎడమ రొండీకి సమముగ నెత్తి, మూరెడుదూరమున నుండునట్లు సాగించి చేతులను సిద్ధాసనము నందువలె నాభికడ నుంచుట.

౩ దక్షిణపాదత్రికోణాసనము—ఎడమకాలి చుడమ నీవనికి సమస్థానమునకు ఒత్తి కూర్చుండి, కుడిమోఁకాలిని నేలమోపి, కుడిపాదమును కుడి రొండీకి సమముగ నెత్తి, మూరెడుదూరమున నుండునట్లు సాగించి చేతులను సిద్ధాసనము నందువలె నాభికడ నుంచుట.

పాదప్రసారికన్యాయము—“అడుగు పెట్టనిస్తే అంతా నాదే” అనినట్లును “వోలు చూపితే మండకూడా మ్రొగివేస్తా”మనినట్లును అర్థమిచ్చు న్యాయము. ఇది భిక్షుపాదప్రసారికన్యాయమువంటిదే. (చూడుడు.)

పాదభూతగోత్రము—(ఆశ్చర్యగణము చూడుడు.)

పాదములందు కాయలు (Corns on feet)—పాదరక్తలు పాదముల కట్టకైన కఠిన పాదములందు ఒత్తిడికల్గిన తావులందు చర్మము మొద్దుబాటును. దానికి త్వరలో విడుదలమై రక్తము శుభ్రముగ నట ప్రవహింపఁ జేసిన కలిసిపోయెడివి. అటు గాక చాల కాలము రక్తప్రవాహ మట గలుగకుండనేని చర్మము మొద్దుబాటుతో నాఁగక కాయ లేర్పడును. ఇది యాప్రోదేశము వృధా యగుట

యని భావము. అట చైతన్యశక్తి యుండదు. పాదమంతయు నొకేకాయ యగునేని వాటివని చేయ నిబ్బందియుఁ గల్గెడిని. తొల్లింట చీనా దేశమున స్త్రీలపాదములు బిగియఁగట్టఁబడి యెరుగనీయకపోయినకతన అక్కాలమునవారు నమనలేకపోవుట కిదియే కారణము.

పాదరసము (Mercury or Quick silver)— దీనికి ఆంగ్లరసాయనశాస్త్రమున Water silver అనిపేరు. కాని సర్వసాధారణముగ వాడుకయందు దీనిపేరు “మెర్క్యూరీ”. ఈపేరు గ్రీకు లిడినది. వారిదేవదూత యగు మెర్క్యూరీయొక్క పేరు. ఇది యాంగ్లరసాయన శాస్త్రమున Element గా చెప్పఁబడినది. దీనికిఁగల పర్వీసుదు చొల్ల శక్తినుండియు, బాహ్యకారము నుండియు దీనికి Quick silver అను పేరు వాడుక గానోపు. Quick అనిన జీవించియున్న అనియర్థముఁట. సంస్కృత గ్రంథములు దిది పరమేశ్వరపర్యముగా చెప్పఁబడినది. రసాయనశాస్త్రవిదులు దీనిని లోహములతో నొకటిగఁ జెప్పినను లోహలక్షణము లిందుఁ గానరావు. ఇది బుగారమునందు కలియును గాని, కాల్చిన నెగిరిపోవు లక్షణము గలది. దీనిని భరతదేశపు రసాయనశాస్త్ర విదులు ముద్దగఁ జేయుచుండిరి. అట్టిసిలియందు దీనితో చేయఁబడిన పాత్రలోని పాలయందు కొన్ని రోగముల నడంచుశక్తి గలదియందురు. సర్వసాధారణస్థితియందున్న శీతోష్ణపరిస్థితులందు దిది ద్రవరూపముననే నిలుచును. దీనియందుఁ గల గుణవిశేషములవలన దీనికి భరతదేశపు వైద్యవేత్తలు పాద (మూల) రస మని పేరిడిరి.

ఆంగ్లరసాయనశాస్త్రవిదులు దీనిని ద్రవ పదార్థము (Liquid) గా నెంచిరి. అట్లయ్యు దీని విచిత్రగమనమునకుఁ (దొరలుటకు) గారణము బయల్పడలేదు. దీనియందలి పరమాణు

సముదాయము (Molecules or particles) ఒకటినొకటి హత్తుకొనుటయందు దధికాకర్షణము కల్గియున్నవని మాత్రము పోల్చిరఁట. ఏదియైతైనను పాదరసము చాలబరుపుగలదిగ నుండును. పైకిఁ జూచుట కిది ద్రవపదార్థ మనిపించదు. కాని ద్రవపదార్థము వలె ప్రవహించెడిని. ఇట్లయ్యు నొక గాజుగొట్టమునం దీపాదరసము నుంచిన వేడికి పైకిలేచుటయు, శీతలత్వమునకు క్రిందికి జారుటయు (ఆగొట్టమును నిలువఁ జెట్టినచో) గాననగును. తెర్కోమీటరుయంత్ర పరికర మీపాదరసముతో నిట్లే చేయఁబడినది.

ఇది ఉపరిభాగము (Surface) వలన నాకర్షింపఁబడునది గాక దీనియందు దేదేని ఇడిన తటి వెనుకకుఁ ద్రోయఁబడుచుండును. ఇది నీటితో దీనికిఁగల భేదవృత్తి.

లా. Hydrargyrum. ఆంగ్ల Mercury, Quick silver. సం.రసః, రుద్రాజః, రుద్రా శేతః, సూర్యః, సూర్యరాజః, శివబీజం, శివవీర్యం, పారదః, పాంతః, ఈరః, ఈశ్వరః.

పాదరసము లోహములతో నొకటిగ నాంగ్ల రసాయనవేత్తలు లెక్కించుదురు గాని, అది కాదని తలంపఁబడుచున్నది. దీని atom weight 200. 61, Specific gravity 13.59. దీనిగుఱుతు Hg. అని చెప్పఁబడినది. ఇది సెంటిగ్రేడు 39.5 డిగ్రీల వేడికిఁ గరఁగును. పాదరసము మామూలు వేడియందు దిండుక హరించిపోవు ననినూడఁ గొందఱుపరిశీలకు లనెదరు. సెంటిగ్రేడు 357 డిగ్రీలవేడికి ఉడుకునది. (ప్రాస్టిటు తెర్కోమీటరు లెక్కకు 674.6 అగునని యెఱుంగునది.) విద్యుచ్ఛక్తి పట్లగాని, వేడిపట్లగాని, పాదరసము poor conductor అని వివరింపఁబడినది. పాదరస మితర లోహములతో కలిసి కడుసులుపుగ రసమిశ్రలోహ మైపోవుటకుపేరందినద్రవ్యము.

పాదరసము ఇంగిలీషమునందు ముఖ్యముగ దొరకెడిది. ఇంగిలీషమును Red Sulphide of Mercury అనెదరు. తొలుత ద్రవ్వబడి నప్పు డొక్కొక్కతరి ఇంగిలీషమునుండి జాతీ చిన్న చిన్న గోళములుగ చెదరియు ఒక్కొక్కచో జేరి పాదరసరూపమున విస్తారముగను గూడ గనులందు దొరకుటయుకలదు. గనులందు ద్రవ్వబడిన పాదరస మాతృకాద్రవ్యము Horn quick silver, Coccinite, Tiemannite లుగనుండును. ఇందు Horn quick silver ను కెలమిల్ అనెదరు. ఇది Chloride రూపము. రెండవది యగు Coccinite అనబడునది Iodide రూపము. మూడవదియగు Tiemannite అనబడునది Selinide రూపము.

పాదరస మింకను బంగారు, వెండి లోహముల నింకియు, హత్తుకొనియుగూడ దొరకుననియు, Coloradoite (ఇది Telluride రూపము) గను, Onofrite (ఇది మెక్సికో దేశములోని San Onofre నుండి పేరిందిన దట్ట)గనుకూడ దొరకుచుండుననియు నందురు.

పాదరసము తెచ్చుకొనినట్లులందు, జాగ్రో మీటరులందు, ఉంచుట కుపయోగించును. అద్దములకు కళాయివేయుట కుపయోగించును. అనే కాషధములలోకలియును. పాదరసముతో శివలింగములం జేసి పూజించుట కాయసిద్ధి నందిన యోగులందు సుప్రసిద్ధము. పాదరసమున కేదోకల్పి గిన్నెలుగ జేసి యందు పాలు నిల్వ యుంచి తాంబ్రుదురు. ఇట్లనేకవిధముల నుపయోగింతురు.

చక్కగ శుద్ధిచేయబడిన పాదరసము రోగులు, ఆరోగ్యవంతులు గూడ సేవింపదగి యుండుననియు, త్రిదోషములను హరించి కుష్ఠ రోగములు, వాతరోగములు, ధాతుగతరోగములు, సర్వవిధములగు విషములు నివారించి

పుంస్తవమును హెచ్చించి చతుర్విద్యయుములకు బలమిచ్చి ముదిమినడంచునని చెప్పబడినది.

పలాశ్రిగజేసి పైని రాచుటవలన నవాయి కురుపులు మొండినరాములు కూడ మానుననియు నందురు. క్రిమముగ శుద్ధికాని పాదరసము క్షీణ నోష్ణులు రసవట్లు మొదలగు ననేక వీకారములం గలించును.

పాదుకాసిద్ధి- (అంజనాద్యష్ట సిద్ధులు చూడుడు.)

పాదురాక్షి గోత్రము—(అగస్త్య ఉప గణము చూడుడు.)

పాధిక గోత్రము—(నిధ్యవగణముచూ.)

పాధిర్వాగోత్రము—(భౌతక్యఉపగణము చూడుడు.)

పాదుశ్రవగోత్రము—(ఉపమన్యుగణముచూడుడు.)

పాదోద్గత గోత్రము—(అగస్త్య ఉప గణము చూ.)

పానిప్రస్థము—దీనికి కుశస్థలి యనియు, కుశస్థి మనియు పేర్లు కలవు. (ఇప్పటి పాని పట్టు) (సామంతిపంచకము చూ.)

పానుబ్రోకరు వడ్డికి అప్పిచ్చువాడని వాణిజ్యపరిభాషయందు అర్థము.

పాన్ స్లేవిజమ్ (Panslavism)—జానిన జాతులయందు సంఘభావము ప్రబోధించు నుద్యమము. అఖిలదేశముల జానినజాతుల కాం. సు క్రి.శ. 1877 సంవత్సరమున ప్రారంభింపబడినది.

పాపఘ్ని నది—దీని నిష్కడు దక్షిణ పినాకినీనది యనుచున్నారు. నంది దుర్గమున జనించిన నది. తొల్లింటి చోళ దేశములోనిది.

పాపనాశనతీర్థము—అటవదేశమునతామ్ర పల్లినది పుట్టినతామ్రనకు నమీషముననే ఒక

కుండముగుండా నది నడిచిపోవుచుండుతావున నీతీరము కలదు. అందు చేపలు పెక్కులుండును. తిరునల్వేలి మండలమున దక్షిణ ఇండియా South Indian Railway అంబా నముద) మనుట్టేమను (కల్లడకురిచి తాలూకా) నుండి అఱుమైశ్శిరూము. ఇచటికి గొంతి మానమున నది యందు బాణాత్మము గలదు.

పాపనాశన (క్షేత్ర) ము — పక్షిణ దేశమున లింబావూరు మండలములోని యొక సుప్రసిద్ధ పిష్ట్యక్షేత్రమై యున్నది. సాతండియన్ రెయిల్వే పాపనాశనము నేమను కలదు.

ఇట నొక పాక్షికవాలయమున నూటయై న్నిది శివలింగములు కలవు. ఇట శ్రీరాముడు వూరించి యభిషేకాదు లొనర్చె నట. కాని, పిష్ట్యక్షేత్రము పిదపకాలమున పసిది నంద నాగెనట.

పాపము—అర్చననాతనధర్మమున ఇతరులకు బాధగలుగజేయుట (పరిపీడనము), మనోవాక్యాయకర్మలచే నొనర్చు దోషములు, పాతకకార్యములొనర్చుట, పాతకులతో సహవాసము, దుర్మార్గప్రవర్తనము పాపములం గల్గించునని చెప్పబడి పరిహారములు వినరింపఁ బడినవి.

పాశ్చాత్యులందు దైవాపరాధము, దైవ శాసనముగు ధర్మముల నతిక్రమించుట, పాపము లనియు, తమ నర్తించుట పరిహార మనియుఁ జెప్పబడినది.

దేవుడులేడను మతస్థులకు పాపముననియే లేదు. దుర్మార్గకార్యము లన్నియు సంఘాపరాధములే యగుచున్నవి.

పాపముకలచోటనే భయము. కోపముకలచోటనే వైరము నుండును— (అంధోలోక్తి.)

పాపాపురము—(అపానపురము చూపాపాయనిగొత్తము — (అశ్శ్రుభ్య గణము చూడుడు.)

పాపాల్ ప్రభుత్వము—(ఇటలీ దేశము చూడుడు.)

పాపాల్ స్టేటు (Papal State)—వీటిని State of the Church అనియు నుచురు. పోపునంబంధమగు విశేషణము పాపాల్ అను పదము. ఐరోపా భాషలందు పాపా (Papa) యనిన లిండియంటిమాన్యుడని యుండును. పోపు దేశీకునకు (Temporal sovereignty) కింద నున్న సంస్థానరాజ్య మనిభావము.

Pope Innocent III యను రికాలమున ఇది గొప్పరాజ్యమై యుండెనట. ఇది క్రీ. నె. ౧౩౦౦ సంవత్సర ప్రాంతకాలము. ఒక నెపోలియన్ గడచితికాలమునం దక్క పీరి పోభుత్వము ౧౮౭౮ నఱకు సాగుచుండెననియె చెప్పవలయును. అంతటి ఇటలీరాజ్య మేర్పడి కొన్ని భూము లాక్రమింపఁ బడియెనట. పిదప మఱికొన్ని కడకు ౧౮౭౦ లో అన్నియు ఇటలీ రాజ్యమునకుఁ జేరిపోయెను. పోపు ఒక్కమత గురువుగ నుండనయ్యెను. ౧౮౭౯ లో Va-tican Sovereignty తిరుగ పోపు దేశీకున కంగీకరింపఁబడి యున్నది. (ఇటలీ దేశము చూ.)

పాపిజమ్ (Papism)—రోమను కేథలిక్ క్రైస్తవమునుమతమునందు పోపు అనఁబడు మతాధికారియొక్క ఆత్మైచ్ఛన్యమును, అధికారమును ఆంగీకరించు సిద్ధాంతము. ప్రొటెస్టెంటు క్రైస్తవమునుసిద్ధాంతమున కిది ప్రతివాదము.

పాపిటచెట్టు (పాపరచెట్టు)— లా. Pavetta Indica. ఇది పెద్దపాపర యనియు, పిన్న పాపర యనియు రెండుభేదములు గలది. పిన్న పాపరను పాపరబుడమ యందురు. పాపిట చెట్టనియు ననుట కలదు.

కెడ్డపాపర వేడిచేసి విరేచనము కల్పించి కడుపును శుభ్రపఱచు ననియు, జలోదరాది సకలోదరగోగములఁ బాప జఠరాగ్నిని రేపు ననియు, పిన్నపాపట సమూలకపాయము ఆమ శూలలు, కాస, గుల్మగోగము, వాంతవు, వాతము, శ్వాసగోగము మున్నగువాటిని నివారింపు ననియుఁ జెప్పబడినది.

పాపైరస్ (Papyrus)—ఇదియొకజాతి తుంగ. మూడుపలకల కాడలుగల్గి పదియకు గుల యెత్తుగ పెరుగునది. దీనిని పొరలుపొరలుగ నలుచని కాగితమువలె విప్పనగును. తొల్లింటికాలమున దీనిపొరల నంటించి కాపులుగ జేసి చుట్టలుగఁజుట్టి (Rolls) గ్రంథములను ఈజిప్టు, పారిశి దేశములనాగు నాయుచుండిరి.

దీనికి Biblos అని గ్రీకుభాషానామము. ఆపదమునుండియే తొలుత పీజిల వాయుఁ బడిన క్రైస్తవచితగ్రంథమునకు బైబి అనుపేరయ్యెనని చెప్పబడినది. నాలువేల సంవత్సరములక్రిత మివాష్టైర్ నటావులపై ప్రాయఁబడిన గ్రంథములు కలవు. అవి సిరాకోనే వాయుఁ బడినవి. ఆకాలమున భరతదేశపు పురాతన గ్రంథములు తాటిచూకులపై వ్రాయఁబడుచుండెను. ఆతాటిచూకులఁబ్రతి శ్రీతాళ మను శ్లోషజాతిగఁ జెప్పబడినది.

పాప్యులిజమ్ (Populism)—ప్రజాసంఘముయొక్క సిద్ధాంతము. (Peoples party) క్రీ.శ. 1892లో ప్రజల భూవనతుల హక్కులకొఱకును, ఆదాయపునన్ని నిబంధనల కొఱకును, రెయిల్వేల వ్యవహారములనుగురించియు పరిస్కారము చేసికొనుటకుగాను అమెరికాసంయుక్తరాష్ట్రములలో బసినోఘము నెలకొల్పఁబడెను. మొదట ఈసంఘమునకు ఇతర పార్టీలతో సంబంధ ముండెడిది కాదు. కాని,

తరువాతతరువాత (Republican) పోజిసామ్యవాదుల పార్టీతో సంబంధ మేర్పడి అందులో కలిసిపోయినది.

“భారత దేశమునందును అధినాయకులు కాంట్రీయు ప్రజాక్షేమమును కోరునట్టియుఁ గాండలు ఈపేరుతోనే (Peoples party) ఇ.ప. (1927నుండియు) పోజానేవ చేయుచున్నాడు.”

పాచియా క్షత్రియులు—(చోళులు చూడఁబ.)

పామ్ సండే (Palm Sunday)—క్రైస్తవమతస్థుల వ్యవస్థనము. ఈస్తవసండు గురు పూర్వపు ఆదినామము. ఇది క్రీస్తుప్రభువు బహువలెనవట్టిన పరివేశమునకు భావకాఠముగ జరుపఁబడుచున్నది.

పామనృపాలుఁడు—ఈవిచంద్రుఁడు క్రీ. వె. ౧20౦ సంవత్సరప్రాంతమున సురపుసంస్థానమును పాలించిన ప్రభువని తెలియుచున్నది. ఈసురపుర మిప్పుడు నైజామురాష్ట్రమునఁ జేరుమున్న ఇ.ప. భాస్కర పురాణము నాధారమున కన్యకాన్యముగ నుంచినవాఁడు. అప్పుడు చిక్కన ద్విరతిమెమున్నది. కావనము నాచూతు రాజు మిస్సెపురాణమును, నైషకైలేలీల యనంబడు నైదు మములు కాన్యమును సేసిన పరికతి మొనర్చెను. ఈకావనము పెద్దనామయాజుల భద్రావరిణము నుంచిచివాడ నెనుము, గద్వాలసోమ భూపతి రూసానని యనియుఁ జెప్పబడినది.

పామిర్ పీఠభూమి (Pamir Plateau)—దీని నాంగ్లభాషలో శాస్త్రమున Roof of the World అని పిలుచుచున్నారు. కాశ్మీరదేశమున నుత్తరముగానున్న స్వతంత్రపీఠభూమి. దీని ముడి పొడవుగా వెస్టియా, కాంకోమ్, హారుకుట్ వ్యావస్థలకు నెలవడి వ్యాపించి యున్న దీని గ్లభూగోళ శాస్త్రవేత్తలు

హిమాలయపర్వతపంక్తులును దీని కంటియున్న వియే గాన నవియు దీని నుండియే వ్యాపించిన వందురు. కాని వాటియందట్టి వెన్నియో యుంటు నది సరికాదని తోచెడిని. సారికోలుపర్వత పంక్తి దీనియందు వ్యాపించినది. అందు ముజ్జా పర్వత మున్నది. ఇది సముద్రమట్టముపై ౨౫౦౦౦ అడుగుల యెత్తుగలది. హిమాలయ మున కుత్తరదిశయం దున్న పర్వతములలో నిదియే ఎత్తైనది. ప్రపంచమున నెక్కువ గ్లేసరు లిటు గలవని ప్రతీతి.

హమిర్ పీఠభూమి మంచుగ్లేసరుల మయము గనుంటు నిర్జనమై యున్నది. గ్లేసరుల నడుమ మంచుచే గప్పబడినపర్వతములు పెక్కు కలవు.

పాములజాడ పాములకే ఎఱుక, స్వాముల జాడ స్వాములకే యెఱుక—(ఆంధ్రలోకోక్తి).

పాములతో చెలిమి కత్తులతో సాము పోలిసువారితో స్నేహము ఒక లాటివే—(ఆంధ్రలోకోక్తి.)

పాములు పర్విధునేర్పు — దీనికి మూడుశరీరభాగములు చేయుపనులు ముఖ్యము లని కన్గొనఁబడినది. అవి Back bone, Ribs, Large horny scales underneath. వీటిని Muscles కదపుచుండుననియు, అట్లు పాము ప్రాకృత సనియుఁ గనిపెట్టఁబడినది. నిజమున Ribs కడలచే పాము నడుచునట్లే యగును. ఇవి దానిశరీరమునం దేనకము లుండును. Back bone యొక్క ప్రతిభాగ మున కొకటిచొప్పున నుండును. ఇవి కడుపు యొక్క Scales నకుఁ దగిలియుండుచు Muscles వల్ల ఒకటితరువాత నొకటి కదలుచు పామును ప్రాకృత జేయును. నడుచుతఱి ఈ ప్రక్కనుండి ఆప్రక్కకు, ఆప్రక్కనుండి ఈ

ప్రక్కకు మరలుచుంట ఊత యగును. కాళ్ళ వలె పైకిని గ్రిందకును గాదు. సాగఁగల నెన్నెముక దీనికి ప్రధానావయవము. అది కడుచులకనగ తెగిపో నగును. కాన వెన్నుపైఁ గొట్టిన చిన్న డెబ్బదానినడకకు బాధగల్గించెడిని.

పాములలో మెలఁగవచ్చును గని స్వాములలో మెలఁగుట కష్టము—(ఆంధ్రలోకోక్తి).

పాయసమైనను కుక్క ఎంగిలిపాఱి వేయవలసినదే—(ఆంధ్ర లోకోక్తి).

పాయాశ్వినీనది—చిత్రకూటపర్వతము కడ యమునానదిలో సంగమించు పైశునీనదికి తొల్లింటిపేరుపాయాశ్వినీనది. మఱియుదత్తీణపు కన్నడజిల్లాలోని చంద్రగిరియని నామాస్తరము గల నదికిని ఈపేరు గలదట. ఇంకను తిరు వాన్కూరు రాజ్యములోని పాపనాశినీనది కీపేరుకలదని చెతస్యచరితామృతమున గలదు.

పాయిల లేక పావిలకూరచెట్టు—ఇది గల్లేరులోని జాతి. దీనిని గంగపావిల, సన్నపావిల, పుల్లపావిల, గోళకూర మొదలగు పేర్లతో వాడుదురు. తిందోషహరమై, చలవ జేసి మూతాశ్మశ్మరి, మూలవ్యాధి, సంగ్రహణి, విదాహము, నీరుచురుకు, పైత్యము, నిక్కాక మొదలగు జబ్బుల నివారించును. వెండ్రుకల కుదుళ్ళ బలపఱచును. రక్తమునుశుభ్రపఱచును.

దీనికి పటికపంచదార, పుదీనా విలుగుడులు. (గల్లేరు చూడుడు.) ఇందు బొడ్డుపాయిల యని భేదజాతికలదు. అదియపథ్యకారి యనియు నజ్జ చేసి నిద్ర దెచ్చుననియుఁజెప్పఁబడినది. మఱియు నీజాతికి జేరిన వెండుకపాయిలకూర (రస, కషాయములు) వేడిజేసి వాతమును హరించు ననియు, పైత్యమును బలపర్చి గుల్మవ్రణములు,

సౌమేహము, నేత్రోగముల నడంచుననియు జెప్పదురు. ఇదియుం గూరగ నొనర్పఁదగినదే.

ఈజాతికిం జెందియు కొంత భేదము గల్గిన జాతికి శంగపావల యనుజాతి యొకటి కలదు. ఇది వాతము, ఉబ్బు, మూత్రోగముల హరించి, మలబద్ధము గల్గించి ప్రైశ్నశ్మముల పేరేపించు నందురు.

పారణ గోత్రము — (పార్ణమాన ఉప గణము చూడుడు.)

పారిశీక (జరధుస్త్ర) మతము మాజ్ఞా యాస్నామతము — ఈమతమునకు సరి యగుపేరు మాజ్ఞాయాస్నామతము. ఈమత స్థుల మతగ్రంథమగు జెండవెస్సాయం దీపేర వాడఁబడినది. ఈమతస్థులగు పారిశీకులు ఆర్యులు తొల్లింటి భరతదేశపు ఆర్యులలోనివారే. తొల్లింట నార్యులందరు మేరుశిఖరము (పార శీకులపేరు హర్షరేజా) ప్రాంతముల వసించుతరి ఏరును వారును కలసియుండినవారే యందురు. దేవాసురయుద్ధకాలమున భరతదేశమందలి యార్యులు దేవతాపక్షవలంబులుగను, పారిశీకుల పూర్వులగు నార్యులు అసురపక్షవలంబులుగను వేరైరిని చెప్పదురు.

ఈమతస్థుల కీశ్వరుడు నరూఁడు. ఆపేరు నానాటికి మార్పులంజెంది జెందుభాషయందు అహురయని మారెనట. అహురశబ్దము అసుర శబ్దమునుండి మారెనని తలంపఁబడుచున్నది. వీరి తొల్లింటి యాదికాలమున రాజర్షులు ఈ మతము నుద్ధరించి నడిపిరట.

కృతయుగకాలమున జగ్గీదు నృపతియు (ఈతఁడు యముండని తలంపఁబడుచున్నాఁడు. కావ్యుడు శుక్రాచార్యుండుగ తలంపఁబడుచున్నాఁడు.) ఫరిదూన్ ప్రభువు (ఈతఁడు మంత్ర బలముచే రోగముల నివారించిన మహాసీముఁడట.) వెరిత్రీష్నుఁడను నామాంతరముగల

జెహరాము నృపతియు వీరిమత ముద్ధరించిన రాజర్షులలో నగ్రగణ్యులని చెప్పఁబడినవారు.

వీరికిం బిదప నొకప్పుడు దోసాతిశయమున నహురభక్తి నశించిపోన నార్హేతీ (భూమి) గోరూపమున నహురుంగూర్చి మొరలిడ నను గ్రహించి ఈమతాధిపతియగు జరధుస్త్రు నను గ్రహించెనట. ఈతని తొల్లింటిపేరు స్పితిముఁడు. తండ్రి పారుషస్పార్ష్యుఁడు. తల్లి నుగ్ధోవ. ఇతఁడు తేజోమయుఁడని చెప్పఁబడినవాఁడు. పదునేనవసంవత్సరముదనుక విద్య లభ్యసించి, మరి పదునైదువత్సరములు తప నూచరించి, జ్ఞానియై, జరధుస్త్ర (ఋషి) యనంబరగి, జగ ద్దేశికు డనంబరగి, నలుబదియేడు వత్సరము లహురభక్తి (మాజ్ఞాయాస్నామతము) నుద్ధరించి తన జెబ్బదియేడవవట ఆతాప్సిహరామ్ (అగ్ని దేవాలయము)ను అన్యమతస్థులు భగ్న మొనర్పఁ బ్రయత్నించిన, వారితో బోరుతరి ఆకాశమునుండి యేతెంచిన యగ్నియం దైక్యమై అహురసన్నిధికిం జేరుకొనియెను. ఆతఁడే మతాచార్యుఁడు.

ఈమతమున వందనీయులగు షడన్యతులు చెప్పఁబడిరి.

౧ ఆతఁ - ఈతఁడు అగ్ని, ఊర్ధ్వగతుఁడు, పవిత్రుఁడు. ఈతని ఆసావహిష్ఠ (వరిష్ఠుఁడని తలంపఁబడుచున్నది.) యనిపేరు గలదు.

౨ వౌహుమానో - ఈమహాత్ముఁడు ఆత్మకు పరిశుద్ధత నొసంగ నధినాథుఁడు.

౩ క్షత్రివైర్య - అహురుని మహిమాధిపత్య స్ఫూర్తిగ నెన్నదగివవాఁడు.

౪ స్పెంటార్హైతి - (భూమి) ఈమె భక్తి స్వరూపురాలు. ఈమహాత్మురాలు ఆసావహిష్ఠ తోనమానము.

౫ కార్వతాత్ - ఈమె ప్రసీధి తయనియు స్పెంట యనియుం జెప్పఁబడినది.

౬ అమేతాతాత్ - ఈమెయువస్థీత యని యు స్పెంట యనియుం జెప్పబడినది. ఈమె నుపవిత్ర.

ఇంకను జరభుత్రు మతిమున విదుగురు ప్రమథాగగణ్యతం బడసినవారు చెప్పబడి యున్నారు. వీరును వందనీయు లని చెప్పబడినది.

౭ శ్రీనోప - ఈతని ఖడ్గమునకు ఇరుదెనలను దారు కలదనియు, దానిబూని రాత్రిబడిలెడు భక్తులనురక్షింప నియమింపబడినదనియుం జెప్పబడినది.

౮ ఆషీవంగుహీ - ఈమె భక్తి కథిదేవత. దాంపత్యసౌఖ్యసంధాయిని యనియు, సిగిలీయగధినాధురాలనియుం జెప్పబడినది.

౯ ఆతెర్ - అగ్ని. ఈమహనీయుడు ఆతామృతహారం (అగ్ని దేవాలయము) నందుంపబడి యారాధింపబడువాడు. దోషములను హరించువాడు.

౧౦ దయేన. ౧౧ చిస్తి - పిరిగ్వుడు పాగ్మిలకు విశ్వాసబుద్ధి, వివేకము, భక్తులకొనంగుచు హింసకరులె యుండువారు.

మతీయు నీ యైదుగురు అహరునియజల నవనియందు నెరవేర్చువారియు, ప్రామాణ్యగణ్యులనియుం జెప్పబడువారు. వీరు గాక నైర్యసంఘ యను మహాత్ముడు వేదోక్తము చెప్పబడినవాడు. ఆతెడు ఆదిదంపతులగు మాహ్యో, మాహ్యోయీలను అహరుని యజ్ఞమేరకుసృష్టించినవాడు. భక్తులరక్షించువాడు. దూతయై అహరునిఆజ్ఞల నిలకు సంధించుచుండువాడు. మహాజ్ఞాని.

జరభుత్రుమతిమున ప్రాణికి పూర్వకర్మ, సంచితకర్మ మొదలగునవి చెప్పబడలేదు. పునర్జన్మమును చెప్పబడలేదు. ఏమనియైనను జేయుటకు స్వతంత్రత గలదు గాన, తానొనర్చిన

నియమకల్ప ఫలములను, శిక్షలను తానే అనుభవించునని చెప్పబడినది.

ఆత్మ అహరునిభక్తిగల్గి సత్సన్ధిసత్తోమలంగుతన ఆషీవంగుహీ(పరిశుద్ధత, అన్నిత) తనంతటతానే చేకురుచుండును. ఈమతవిధానమున ఆత్మ కర్మ లొనర్చి యనుభవించుటయే విధ. అహూరభక్తికి అర్చనకు మూఢభక్తి గలదు. అహూరజ్ఞాన మత్యవసరము. ఆత్మ పశువులను, బాగ్యములను, తినువును (శిశిరమును), ధనమును బాసినను బాయనగుంగాని తానొనర్చిన కర్మఫలమును బాయజాల వని చెప్పబడినది.

గుణము, దోషము ఈరెండును ఒకేతావున జన్మించినవైనను ఎప్పుడు కలియదగినవి కావని యామతసిద్ధాంతమున చెప్పబడినది. మరియు నీమతమున ఇంద్రుని అహిమానుడనంబడువారిని దుర్గుణసాంధ్రులనియు, దుష్టులనియు, పీరింగూర్చి ఉదాసీనదృష్టి నెరపి ఏరినట్ల అహూరభక్తులు విముఖులుగ నుండవలయుననియు విధింపబడినది. ఇది ఈమతని మేధము.

ఈమాజ్ఞాయాన్నామతధర్మమున సంస్కారలీయము విధింపబడినది. ఈమూఢును మతవిధులు; మతసంస్కారములు.

౧. ననజోత్ - ఇదిఅహూరభక్తికి ప్రారంభ సంస్కారము. బాలబాలికలకు బాల్యాతీత సమయముననొనర్తురు. ఇందు(౧)హుమ్తా (పరిశుద్ధమానసము) (౨)హుక్తా (పరిశుద్ధవాక్కు) (౩) హూత్తర్న (పరిశుద్ధ ఆచరణము) ఈమూటి హుటమియు ఆపా (ఈమతధర్మము)కు మూలమగుట దానిచిహ్నముగ స్వేతవస్త్రము (గిలే బా) నిచ్చి కటిసూత్ర గూఢ బంధము బలధించి అహూరభక్తి బోధించి అహూరవీర్యమస్త్రముపదేశింతురు.

౨. అహురభక్షుల సంతతి యభివృద్ధియై మాజ్దాయూస్నామత మభివృద్ధి గాంచుటకు వివాహమీ మతస్థులందరకును విధింపఁబడినది. వివాహమగువానికి అహురప్రసీదత గల్గి సకల శ్రేయము లందెడిని.

౩. అంత్యోక్తి- ఇది ప్రాణి శరీరమును విడిచి పైని మూఁడుదినుములు శ్రవోమరక్షణాయఁ దుండి నాల్గవదిన ముదయమున చిన్వత్వార్థమిమిగుల పరిలోకమునకుం గొంపోవఁబడుదు వారధిమధ్యమున దిగంబరిగ నుండియు తాను జీవించియుండునాటి నొనర్చిన గుణదోషముల కర్హుసూపకుసూపములం జెంది యవ్వలిగొననే యుండు రఘుమిత్రులను నిష్క్వికు న్యామూఢి పశులచే విచారింపఁబడి అర్హుఫలితముగ అహురుని దర్శనము, అహుర సామీప్యవాసము, అహురునియం దైక్యము, ముక్తిగఁగాని, దోష ఫలితముగ శిక్షగఁగాని ఉండెడిని. అదియే ఈమతి మున మృతికి బిదప నాత్మకుఁగలుగజూపుము క్త.

ఈ అహురమాజ్దాయూస్నా నామకముగు జరధుస్థజగదురు మతిమున పరమేశ్వరుఁడగు అహురుఁడు భౌతికసృష్టి నిమిత్తకారిణముగను, ఆత్మసృష్టి యుపాదానకారిణముగను బనర్చెననియు, అహురుడే జగత్కర్త జగద్భూత యనియు, మతధర్మముల బోధింప జరధుస్థుడే శికుఁడు నియమితజన్మఁడనియు, మత్స్యసంఘ మగు జెండుభాషనున్న అవెస్తా పౌరుషము, అపౌరుషేయము నగు వేదమనియు, ఆతాషు బెహరాము (అగ్ని దేవాలయము) నందు ఆతిథి ను (అగ్నిని) దర్శించి నతు లొనర్చుట యస్సిన మనియు సిద్ధాంతములుగ నెఱుంగఁదగినవి.

పారిశీక జరధుస్థమతని పేధములు- పరమేశ్వరుండగు అహురునియందు భక్తిలేకుండుటయు, అన్యదైవములందు భక్తి గల్గియుంటయు, ఆచార్యమున నమ్మకము లేకుంటయు,

నవజోతుకర్మయందు విశ్వాసము లేకుంటయు, అవెస్తాయందు నమ్మకము లేకపోవుటయు, బరధుస్థజగద్గురుఁడు మతబోధకుఁడగు దైవనియఁ మితుండను నమ్మకము లేకపోవుటయు, అహుర వైర్యమంత్రముహీమయందు నమ్మకము లేకపోవుటయు, షుశుమ్మితిలందు సోమస గల్లులయు, శ్రవోష, ఆకింపంహ, ఆతాషు బెహరాము, దేవధానమునం దగ్ని, దయేనా, భిస్తి, నైస్య సంఘులందు విశ్వాసము లేకపోవుటయు, ఇలద్రు నియందు అహిమానునందు నిరసన, ఉదాసీన దృష్టి బిగ్గిపోవుటయు, బరధుస్థు జగద్గురు బోధింపిద్ధాంతములందు విశ్వాసహీనని, ఇవి ఏకాదశ నిపేధములని చెప్పఁబడినది.

పారిశీకదేశపు ప్రభుత్వము (Persia)— ఈ దేశపు ప్రజలకు పార్శీ లినిపేరు. ఇది ఆసియాఖండమునందలి విదేశము. తొల్లి నిరాతంకపు పరిపాలనావిధాన దేశమై యుండెను గాని ఇటీవల Limited Monarchy మై యున్నది.

ఆఱులకుల ఇటువదిలెన్నిదివేలు దేశవైశాల్య మనియు, ఒకకోటి జనసంఖ్య యనియుఁ జెప్పఁబడినది.

తాఘరాన్ (Tehran) నగరము జధాని. స్వదేశస్థు లీ దేశమును ఇరాన్ దేశమని వాడుకొను చుండును. రమారమి ప్రజ లందరు మహమ్మదీయమత మనలంబించినవారు. కొలది మంది తొల్లిటి జరధుస్థ మతస్థులు అచ్చట చచ్చట గలరు.

పారిశీకదేశము—ఆసియా ఖండమునందున్న సామ్రాజ్య దేశము. తొల్లింట భరితదేశమున మేరుపర్వత పరిసరముల ఆర్యులనంబడుచు వసించుచు, దేవాసురయుద్ధముల కాలమున రాక్షసపక్షావలంబులై, దేవతాపక్షావలంబులైన గూర్ఖులనుండి చీలి, రాక్షసులు

పరాజితులైన కతన దేశమును వీడి తూర్పుగా గాంధారావగ దేశములం గడచి, ఇప్పుడున్న దేశమునకుం జేరి, యట పర్వతాలినునందునను అప్రాంతసీమలందునను నివాస మేర్పర్చుకొని పాఠశీకులనంబడు ప్రజలు నివసించు దేశముగాన నర్చియూ యనంబడుచున్నది. ఈ పేరు విదవ గల్లియుండునని అోచెడిని. ఏలయున ఆభూమికి తొల్లింటగల్గిన పేరు ఇరాన్ దేశము. వీరార్యులగుట అగ్ర్యశబ్దసంబంధమే ఇరాన్ నని పాఠశీకుల నలనాండి పేలుచున్నది. పర్వతాలినునాండి కల్గిన పేరు ఇరాన్ అని గల్లియుండునని తెలుపఁబడుచున్నది.

వైశాల్యము ౬౨౦౦౦ చతురపుమైళ్ళు దేశమధ్యమున పీఠభూమియు, దానిచుట్టు పర్వతములును కలవు. లోనలును తూర్పుభాగములును నవిటిపర్వతములు. ఇసుక ఎడారి ప్రదేశములు గలవు. ఉత్తరమువైపునను పశ్చిమమువైపునను ఫలవంతములగు ప్రదేశములున్నవి. దేశమున నదులు చాల తక్కువ యున్నను చిన్ననదులు, ఉప్పనీటి నకన్పు లనేకములు కలవు. పరిశియా పీఠభూమి ౨౦౦౦ అ.లు మొదలు ౪౦౦౦ అ.ల వఱకు సముద్రపు నీటిమట్టముపై ఎత్తుగల్గి యున్నది. ఉత్తరపువార్తన ఎల్లుర్బుర్బుర్బుర్బుములున్నవి. అందలి జెమాలెంపుశిఖరము ౧౨౦౦౦ అడుగులయెత్తు గలది. ఇది కాస్పియన్స్కి దక్షిణమున నున్నది. కాసున్నది మొక్కల పడవలు నడువందగిన లోతు గలది. అది పెటెల్లారబు నదిలో కలియు చున్నది. వాయవ్యదిశయందు ఉరుమియా యనంబడు గొప్పనకన్పుకలదు. అది సముద్రపు నీటిమట్టముపై ౪౩౦౦ అడుగులయెత్తున నున్నది. దానినీరు చాల ఉప్పుగానుండును. పల్లవు ప్రదేశములందు వేసవియందు వేడి చాల తీక్ష్ణముగను శీతకాలమున పీఠభూములపై శీతమధికముగను నుండును

పాఠశీక దేశమున వర్ష హీనముగు ప్రదేశము కొంత కలదు. గోధుమలు, ధాన్యము, ప్రత్తి, పొగాకు గనగనాలు, ఇంగువచెట్లు మైదుచేయం బడుచున్నవి. ఖర్రాబ్బనీ మొదలగుపండ్లతోట లపరిమితముగఁ గలవు. పండ్లతోటలు త్తర భాగము దధికము. దేశమున గులాబీపూవులధికముగ నుంట అత్తరు పన్నీరులు చేయఁబడుచున్నవి.

తొటిపిటలు దేశమున విస్తారము కలవు. ఇవి బరువు మోయుచున ర్తకపుసరకులం గొంపోవుచుండును. గుట్టములు మేలుకాటివి. సింహము లీదేశమునఁ గలవు. పాఠశీకులు వినయగౌరవములు గల్గి మగ్యాదన ర్తనముగలవారు. రసజ్ఞులు. వినోదాభిలాషులు. వీరిని ఐరోపావారు French of the East అనియెదరు. తురుష్కులు మహమ్మదీయులైనను వీరికి సరిపడదు. వీరు గాక దేశద్రిమ్మరులగు ప్రజలు కొంతమంది యీ దేశమున హైయత్తు లనంబడువారుకలరు. హైయత్తు అన కుటుంబములని యర్థముట. ఈ పేరు బహుశః దేశద్రిమ్మరుల కుటుంబము లని యర్థము గానోపు. వీరిని మూఢులును, మూర్ఖులును ననెదరు. పార్శీభాష కర్ణశ్రావ్యమై, ఆహ్లాదమాధుర్యములకుం బేరందినది. తివాచీలు, శాలువలు, కత్తులు చేయుట, పట్టుపనినేత, నల్లనుందు చేత, కొంతవఱకు నూలునేత, దేశమునఁగల చేతిపనులు. ఈ దేశపు గాడిదలు శ్రేష్ఠమైనవి. ప్రయాణములు గుట్టములు, గాడిదలు బంటెలపై విస్తారము వర్తకముఁ బోలి జరుగుచుండును.

పాఠశీకులందు తొలింటి మతస్థులగువారు జరఘుత్రు మాజ్జాయాన్నా మతస్థులు కొంతమంది అచ్చటచ్చట గాననగు చుండురు. గాని దేశమంతయు మహమ్మదీయమతస్థులైపోయిరి. వారుషియాలు, ఆర్మీనియనుకైస్తవులు కొందరు కలరు. వారు ఆర్మీనియనుచర్చివారై యున్నారు.

భరతదేశమునం దున్న పాఠశీకులు తొలుత నీదేశమునుండి తిరిగివచ్చి చేసినవారే.

ప్రభుత్వము విమలశ్రీనాథియైయున్నది. చక్రవర్తిసామ్రాజ్యము (రాజధానిరాజు) అనెదరు. గొప్ప వైభవోపేతుడనెదరు. రాజ్యము ౧ ఫార్శిస్తానమనియు, ౨ ఇరాక్ జేమీయనియు, ౩ ఖురాసాననియు మూడుఖండములుగఁ జేయబడి యున్నది. క్రీ.ము. ౫౫౭ లో స్థాపనాభిషేకం నేకదేశములం గల్గి, మేడనుతో చేర్చి పాఠశీకసామ్రాజ్యమును స్థాపించెనని చెప్పబడినది. అది బలపడుచుపోతే క్రీ.ము. ౩౨౧ లో అలక్షాండరు ది గేట్లుగారు ఆక్రమించిరి. ఒక శతాబ్దమునకుఁ బిదప పార్థియనులవశమై, క్రీ.వె. ౨వశతాబ్దమున కాల్ఫీలాలహన్తగతమాయెను. క్రీ.వె. ౧౭౭౭లో ఆఫ్ఘనులవశమై అచిరకాలముననే పరిశయింపఁడు నాదిరా లేచివశపఱచుకొన, తిరుగ స్వదేశంబులన ప్రారంభమయ్యెను. క్రీ.వె. ౧౭౭౯ లో ఆయన చనిపోయినతోడనే, ఆయన సైన్యాధిపతులలో నొకరు దీనిని, వేలొక రాష్ట్రమునానమును గైకొనిరి. ఇటీవల స్వపరిపాలనయందు విమలశ్రీనాథియై యున్నది.

త్తా ఇరాన్ స్పర్ము రాజధానినగరము. దీనిని పాశ్చాత్యులు Teheran అనుచున్నారు. ఇందు మూడులక్షల జనులున్నారు. తొల్లింటి ఆర్మీయాలోని తేబ్రిజ్ పురము గొప్ప వర్తకస్థలము. ఇందు రెండు లక్షలజనులు వసించుచున్నారు. నైర్వృత్తిశిక్షగానున్న హమదాస్పర్ము తొల్లింటి ఎక్బారనాపుర ముగినతాననియు, నిది మీడిలనాటి రాజధాని యుండినతాననియు నందురు.

త్తా ఇరానునగరమునకు దక్షిణముగానున్న ఇస్ఫహాన్ పురము తొల్లి కాలీఫాలనాటి రాజధానిగ నుండినది. ఇప్పుడు విస్తారము వర్తకముగలతావై యున్న పురము. యెజ్జ పురము, మెషే

పురము ల్లొనా వర్తకపుతావులు. అందు యెజ్జనందు జరిగినత్రు పాఠశీకులు విసాంము కలరు. సిగాజుపుము సుప్రసిద్ధులగు హాజి, నాది యను పేరులుగల వర్తకపుతావుల గోరీలదేవాలయము గల్గి మూత్రాస్థానమై యున్నది. ఈ పరిసరములనే తొల్లింటి ప్రాంత ప్రధానస్థానముగు పార్శిస్తాననినగియుండిన తావు పాఠశీక యున్నది. మితియు సిరాజ్ పుర మిప్పుడు ద్రాక్షరసమునకును, గులాబీ తోటలకును, తిత్తినివనులకును పేరింది యున్నది. స్పర్ముద్ర తీరమున రెష్మ పురము, బాక్రస్పర్మును, వర్తకస్థానములగు రేవులు. పాఠశీక సముద్రగుడతీరముననున్న గొప్ప రేవుస్థానముగ నున్న పురము బుషీర్ పురము.

ఇరాను బుదర్ బాప్ సనంబుడుచున్న గొబ్రాన్ పురమును, లింఘాపురమును విశేషవర్తకస్థానములగు రేవుపట్టణములు. ఓర్మసుద్వివము (గొబ్రాన్ నుదరిని) ఒకప్పుడు పోర్చుగీసువారిదై యుండి వర్తకపుతావై యుండినది. ఇప్పుడు పెరిశ్చియాకు జెందియున్నది. బెలూచిస్తానపు సరిహద్దున మెక్రాన్ తీరముననున్న గ్వదార్పురమున గొప్ప తులికాపు స్టేషను నేర్పడుపబడియున్నది. (ఇరాన్ దేశము, పాష్టవదేశము చూడుడు.)

పాఠశీకదేశపు సామెతలు— అంగుడి నాలుక పొడవైతే ఆయుర్దాయము తక్కువ. ఇనుపముక్క పైనవేసుక యీతకుడిగినట్లు. ఎంతమంచి తియ్యెనతనపిడికిగంటు పెట్టలేదు. ఎవ్వఁపని వారిది.

కస్తూరి, వలపు కప్ప ఉంచితే దాగేవి కావు. కాలమునుబోలినఘనబోధకుఁడుండిబోడు. కాలక్షేపము లేకపోతే కంచితేమేళను కొనుక్కోచున్నారు.

కుక్కకు కోవెలలో పని యే ముంటుంది?
అగాని ముండ్లవొంకలు గులాబీపూలు
పూచునా?

కొఱగానిభార్య గోడలో బుట్టిన రానిచెట్టు
వెటిది.

గోడకు పసికపచ్చే యేమైతే బైట
పారేనానా?

చుట్టయినా (దూరిమైనా) పెద్దబాటయే
మచ్చానన్ను దేగదగిన మార్గము.

తననీడకు దొరకకుండా తానుపరుగెత్తినట్లు.

నాల్కను బాగ్రత్తిగా సమపురోకపోతే ఫలి
తము తలదాకా వస్తుంది.

సేతున్నదానితో తృప్తిచెంది బ్రతుక గల్గితే
వేని, నీవును రాజవలె సుఖపడ నేర్చినవాడవే.
బట్టలు ముడికిగానియూని పరిశుభ్రత
యెవరికి నుండదు.

మింపకాయల చిన్నదని మేలమాడ జనదు.
నమలిచూస్తే నాలుకే చెప్పతుంది దానిసత్తువు.

విద్య జీర్ణంచేసుకోవానికి పదింతల తెలిగ
కావలెను.

వినసినరాయి, కనసిన కినురు తిరిగి వచ్చేవి
కావు.

శునకములు తిని విడిచినదానిని సింహములు
తిననా?

సంగీతం బాగుంటే సర్పాలుకు డాబయటికి
వచ్చి వింటాయి.

స్నేహితుడే మైపో సూదిబెజ్జమంత దారే
చాలును. బాధ్యత లేనివానికి ప్రపంచమంత
వెళుపున్నా ద్వారం చాలదు.

పార్థ గోత్రము—(వైస్యగణము చూ.)

**పార్థకాయన గోత్రము — (వశిష్ఠ
గణము చూడుడు.)**

**పార్థవల్క్యగోత్రము- (వశిష్ఠగణము
చూడుడు.)**

**పార్వతి గోత్రము—(జమదగ్నివత్స
ఉపగణము చూడుడు.)**

పార్వతీనది—ఇది విపాశి (బీమాన్) నదిలో కలియు నొకచిన్న నది. నీనితీరమున కొన్ని ఉష్ణోదకకుండములు కలవు. అందు అన్నము, పప్పులు, ఉడుకుసంతటివేడి కలవి. వాల్ల కిప్పుడు “మణికర్ణి” అని పేరు. తొల్లింటి పేరు “మణికర్ణి” యని యుండెనట. ఇది న్నానత్తీమైయున్నది. ఇదియిప్పుడు కోహిస్థానమున పర్యానదిగనున్నది. (జలంధరోదోతబో) బకరాపురమున కెగువను రెండుమైదూరమున సంగమించును. మణికర్ణి కసంగమమున కెగువను ౨౦ మైలి దూరమున నదికి కుడితెట్టున నున్నది. లెక్కలేని వేడినీటియాటలు చల్లనిజలప్రవాహమున కొన్నియడుగులయెత్తున గలవు. (మణి కర్ణక్షేత్రము చూడుడు).

**పార్వతిలోచనతాళము--(తాళములు
చూడుడు.)**

పార్శ్వరుణి--ఇది బాలసావచిహ్న రోగభేదము.

పారాగుయె దేశము (Paraguay Republic)—దక్షిణఅమెరికాయందు తొలియుగదేశముగా నుండి, పదవ ఆఖండమునందే లాపాట దేశమునకుండేరి, అం దంతరికలహములచే వేఱుపడి ఏర్పాటైన మూడు ప్రజాప్రభుత్వములలో నొకటి. ౧౫౭౦౦౦ చతురపుష్పై నై శాల్యము గలదేశము. Asuncion పురము ప్రభుత్వకార్యాలయములున్న తావు. పిల్కోమె నది, పారాగుయెనది సంగమమగు తావున నున్నది.

పారాశర లేక పారాశర్య లేక పరాశర గోత్రము—(పరాశరగణము చూడుడు.)

**పార్థాగారిగోత్రము- (ఉపమన్యుగణము
చూడుడు.)**

పారిజాతపు చెట్టు—*Erythrina Fulgens*. అంగ్ల. Coral tree. సం. పారిజాతక. హిం. తెఢ్యల్.

పారిజాతమును స్వర్ణాయకునుమ మనియుఁ గూడ నందురు. తొల్లింట నీజాతిచెట్లు స్వర్ణమునమాత్ర ముండ నట. శ్రీకృష్ణుఁ డటనుండి యొకకొమ్మను గావించి, దానిపూవులను రుక్మిణీ దేవి కొనంగెనట. దాని కొనయజెంది సత్య దేవి యలిగినవా ర్చ చెలిసి శ్రీకృష్ణుఁ డామె కడ కేగి బ్రతిమాలి వ్రసన్నురాలుగఁ జేసి కొనెనట. పారిజాత మిటుల భూగతిమామె నట. పారిజాతపుపూలు చక్షునిపరిమళముగలవి. పారిజాతపుకొమ్మను గొట్టి వగ్నాకాలముల నేల పాతన వేర్చుదన్ని బ్రతుకు మొండిజాతి. వీని శరీరము గొంగళిపురుగులకు నిలయుము, అహు ప్రీతి గావున, చెట్టును పరిశుభ్రముగ నుండు నట్లు జూడకుండిన తోటకె నష్టము నాటిల్లును.

పారిజాతపు ఆకురసమున సరిములకు బల మొసంగి విరేచనము వెడలించుగుణము కలదు. ఉష్ణగల్పి నేవించిన క్రిమిజ్వరమును, తేనె గల్పి నేవించిన పుగాణజ్వరములు మొదలగు సమస్తజ్వరములు తగ్గిపోవును. లేతయాకు లల్లము కల్పి లోని కిచ్చుచుండిన పరిసజ్వరము నివృత్తియగును కషాయమునం దీగుణము లన్నియుంగలవు. విత్తులచూర్ణమునందు తల కురుపులు, చుండు (పైనివాచిన) నివారించు శక్తి గలదు. పూవులరసమునందు చలవజేయు గుణము గలదు.

పారిమండలిగొత్తము—(జమదగ్ని వత్సరపగణము చూడఁడు)

పారియాత్ర (పర్వత)ము—చంబల్ నది జన్మస్థానము మొదలు కాంబే సముక్తా గ్రగుడము దనుక వ్యాపించి యుండి వింధ్యనగ పశ్చిమభాగమునఁ గల పర్వతము క్రికి “పారి

యాత్రపర్వత”మని పేరు. పట్టణ భండారములను పండితుఁ డివ్వఁగ వింధ్యపర్వతవంక్రిగ వేరడఁ బడిన పర్వతసమూహములందు, చంబల్ నది, బెల్గానది జన్మించు భాగమునకు పారియాత్ర మని History of Deccan Sec. III యందు నెను. ఎగావాపురాణ. ౫ అధ్య. పశ్చిమ కలదు.

ఇందు ఆరావళి, వాల్మీకిత్రిసానపురములు సతాగ పర్వతములు కల్పి యుముండ నోవు సతాగ పారియాత్రజ్వరముచుక్కఁ జికారి మేమో పట్టకు జేరి అపరాధి, సావాష్టి, శూద్ర, మాల్య (మాతన), మాలక మొదలగు దేశము లుండునని కూర్మపురాణ పూర్వ. ౪౭ అధ్యాయమున పశ్చిమసింహ బడినది. పారియాత్రపర్వతము పశ్చిమతీర ప్రదేశముని రామాయణము కష్టభాకాండము ౪-౨ అధ్య. శ్లో. ౨౦న గలదు. (కులపర్వతములు చూడఁడు.)

పారిషదన్యాయము—పరిమిత్తన సభ. ౨౫-౬౬ నుడివినదానిని తక్కినవా రా మోదిం దుటయో నిరాకరించుటయో జరుగుచుండును. ఒక్క డే పనిచేయుట జరుగుచుండినను, నందరు చేసిన ద్దుపయిచున్నది.

పారిస్ డిక్లరేషన్ (Declaration of Paris)—క్రిమియా యుద్ధానంతర మైకోపాదేశ ములందు బలవంతముగు ప్రభుత్వము లేకండి నాలు సంగతుల కంగీకరించి పరికరించినవి. దానికి “డిక్లరేషన్ నాఫ్ పారిస్” అని పేరు.

1 Privateering is, and remains abolished.

2 The neutral flag covers enemy goods with the exception of contraband of war.

3 Neutral goods with the exception of contraband of war are

not liable to capture under the enemy flag.

౪ A blockading force must be able to prevent all ingress to and egress from the enemy Coast.

పార్శ్వమెంటు (కాగితము) (Parchment)—వ్రాయుకాగితపురకములతోనొకటి. గట్టిగ నుండి సాధారణముగ చిరుగనిది. అది నివి తోళ్ళుగ (చర్మములుగ) నుండినవి. పాపిరిస్ పొరల కివి పత్తిగా పేరందినవి. క్రీ. ము. రెండవ శతాబ్దమున విడివిగ గ్రంథభాండాగారములం దుపయోగింపఁబడెను. మైసియా దేశమున పెర్గామస్ గ్రామమున తొలుత చేయఁబడుట పేరింది, మాటిమాటి నేటి కీ పార్శ్వమెంటుని నిలిచినది.

కాగితములు బయలు దేలుటతో పేటిపాము ఖ్యము చెడిపోయినది. ఇక్కాలమున దశసం లేకున్న గట్టికాగితములు పార్శ్వమెంటును పేరఁబరఁగుచున్నవి. దస్తావేజులు మొదలగువాటి కుపయోగించు చున్నారు.

పార్టింగ్ (Parting)—వాణిజ్యసంబంధ పరిభాషాపదము. రెండింటియొక్క కలుపుట కీపేరు వర్తించెడిది. బంగారము, వెండి కల్పిన దానిలో బంగార మధిక మయిన Gold parting అనియు వెండి యధికమయిన Silver parting అనియు వాడుచున్నారు.

పార్జినవి గోత్రము—(జమగ్నివత్సి ఉప గణము చూడుడు.)

పార్జినాన్ దేవతము—ఇది గ్రీసు దేశపు అతెన్నసం దున్నది. అతీనా దేవత యొక్క దేవాలయము. ఇప్పుడు పాడుదశయందున్నది. క్రీ. ము. ౪౫౦ లో ప్రారంభింపఁ బడినది. అప్పటిమేట్రి ఫిడియాస్ అనుపనివాడు (శిల్పి).

బేనుమెంటుపొడవు ౨౨౭ అడుగులు. వెడల్పు ౧౦౧ అడుగులు. Doric Style ౧౬౮౭ లోని చెనేషియనుల ముట్టడికాలమున పాడుచేయఁబడినది. ఎలిన్ ప్రభువు కొన్ని పనితనపుమార్పులు రాళ్ళు గొంపోయి ౧౮౧౨ సం॥లో బ్రిటిష్ మ్యూజియమునకు జేర్చి, నవి యిప్పుడు “ఎలిన్ మార్పులు” అనఁబడుచున్నవి. (గ్రీసు దేశము, అతెన్నస నగరము చూడుడు.)

పార్జివగోత్రము—(ఆయాస్య ఉపగణము చూడుడు.)

పార్జివగోత్రము—(బౌతధ్య ఉపగణము చూడుడు.)

పార్జివగోత్రము—(ధనంజయ గణము చూడుడు.)

పార్జివ లేక పార్జివయ గోత్రము—(పరాశర గణము చూడుడు.)

పార్జిగోత్రము—(కుశిక గణము చూ.)

పార్జి గోత్రము—(గవీష్ఠిరి గణము చూ.)

పార్జిక గోత్రము—(జమదగ్ని వత్సి ఉప గణము చూడుడు.)

పార్సెపోలిస్ (Persepolis)—తొల్లింటి పారశీక రాజ్యపు రాజధానిగ నుండిన పురము. పారశీక దేశము (Persia) లేక ఇరాన్ దేశమున షిరాన్ పురమున కీశాన్యదిశగా ముప్పది యెదుమైళ్ళ దూరమున నున్నది. తొల్లింటి రాజభవనము, కచేరీలుండిన కట్టడములు చాల యెత్తున (పట్టణమునుండి కొన్ని మైళ్ళదూరమున) కట్టఁబడి, పట్టణమునుండి మనోహరమైన మెట్ల మార్గ మేర్పఱుపఁబడి యున్నది.

పార్షుడు—ఈ పేరుగలవారు ముగ్గురు గాననగుచున్నారు. బృహదిష్ఠుని సంతతిలోని పృథునేనునికుమారుని పేరు పార్షుడు. ఈతని సుతునిపేరు సీవుడు.

బృహదిషునిసంతతియందే సమరునినుతుం
నొకఁడు పాగుడను పేరుగలవాఁడు కలఁడు.

మఱియు పాగుఁ డనుఋషి యొకఁడుండెను.
ఈతనికుమార్తె కలావతి యనునామె గూఢ
ల్యావణ్యవిశేషముగలది. ఆమె నొకగంధర్వుఁడు
చూచి మోహించి యామె నిమ్మని యనుగ
నినాకరించినందున నాగంధర్వుఁ డలిగి రాత్రి
నిద్రించునెఱి నా ఋషిని బాపెనని చెప్పఁబడి
నది. అంధభాషా సంప్రదాయాను సాము
పాగుడన గాఢాహ్లాదము డని యర్థము.

పార్ (Par)— వాణిజ్య సంబంధ పరి
భాషాపదము. మామూలు (సరియగు) ధన
యెంతయో అంత యని యర్థము. ఈయర్థమున
సందర్భమున “Above Par” అనిన అర్థముగు
నెలకన్న నెక్కువ, లేక ప్రియ మనియు,
“Below Par” అనిన అర్థముగు నెలకన్న
తక్కువ లేక చౌక యనియు సభముల వివరణప
వలయును. ఒక దేశముయొక్క Exchange లో
ఇతర దేశపు Exchange నిసరిపుచ్చినది లేక
సోగ నుండినదానికి “Par of Exchange”
అనియెడను. (ఎకా పార్ చూడుడు).

పార్కాపిటా — వాణిజ్యపరిభాషయందు
“తలబిక్క-నాకి” అని అర్థము.

పాలకసన్నిపాతము— (సన్నిపాతదో
షము చూడుడు.)

పాలకాప్య ముని-హస్త్యాముర్వేదము
(ఏనుగులవైద్యము) రచించినవాఁడు. చంపా
నాగూరునివాసి. జైనుఁడు. (అంగ దేశముచూ.)

పాలంకి కూర—దీనిని గూర్చి యంతగా
తెలియదు. దీనికి సంస్కృతమున పలక్యా,
పాలక్యా, పాలంకి, పాలంక్యా అను పేర్లు
గలవు.

చలన జేసి ప్రమేహము, ప్రైత్యగోగముల
నడంచును. శ్లేష్మమును రేపును. మూలవ్యాధి

ను దోకింపించును. దీనికి విరుగుడు ఆవాల-చూర్ణ
మని చెప్పఁబడినది.

ఇది రేండువిధములు. తియ్యపాలంకి, పుల్ల
పాలంకి. పప్పల్లో వేసికొందురు తియ్యపాలంకి
కూ. పుల్లనుల్లో వేసికొందురు పుల్ల పాలంకి
కూ.

పాలకురికి సోమనాథుఁడు కవి—
ఈయన “బసవపురాణము”, ద్విపదగీత “మల్లి
కార్జున పండితరాధ్య చరిత్ర”, “శృంగధివళిత
కిము”, “సామనాథ స్తోత్రము” మను ద్విపదయు
రచించెను. కాకతీయ (త్రిలింగ) రుద్రదేవమహా
రాజుకడ నాదరింపబడిన పండితుఁ డట. శైవ
మతగ్రంథము లనేకములు రచించినవాఁడు.
“అనుభవసార” మొకటి యాయనకృత మైనది
కల నందురు. ఈయనగుఁడు మల్లికార్జునపం
డితారాధ్యుఁ డట. ఇప్పటి వరకుగ్లువకుఁ
గొంతమాత్రమున నున్న పాలకురికి జన్మభూమి.
కొంతకాల ము నివసెనట. ఈయన పే రా
గ్రామము మున్నగునొక రాగినిలిగముపేరే.
ఈయన రచించిన ద్విపద స్తోత్ర మిదేవునకే
యని చెప్పఁబడినది.

సాంస్కృతికాన్యము లాంధ్రీకరింపఁ బడుకాల
ప్రాసంగ్యమున మూఁడుపాళ్లు తెలుగుపదము
లునుపలుల రచించినవాఁ డనియు, క్రీ. వె.
౧౧౬౦ ప్రాంతమున జన్మించి, బసవేశ్వర పండి
తానాధ్యుల నిర్యాణకాలమునకు గాలుండై
యుండి, ౧౧౮౨-౧౧౮౩ మధ్య బసవపురాణము
ద్విపదగ రచించి, ౧౨౩౦ పండితారాధ్య చరి
త్రము రచించి, పదవ సచివకాలముననే మృతి
నొందెనని సుప్రసిద్ధ పరిశీలకులును, శైవులు
నగు బాదారు తమ్మయ్య దేవగారు సింహాంతి
కరించిరి. ఈయన జంగమ దేవర కులస్థుం డగు
శైవుండని శ్రీతిమ్మయ్య దేవరగారును, ఆరాధ్య
బ్రాహ్మణకులస్థుండగు శైవుండని శ్రీనివాసరాజు

లక్ష్మణరావు గారును తీర్చానించుచు భేదాభిప్రాయాలె యున్నారు. (త్రిలింగ కాశీయ సామాజ్యము చూడుడు.)

పాలకూరచెట్టు-(నునుబాలచెట్టు చూ.)

పాలగుండ పరిశ్రమ — పాలగుండ యనునది యొకవిధముగు మంజను. జీ చేయబడుచుండి. పాలగుండచెట్టువ్యవసాయము బొటచుగా మనస్వప్రాప్తిములఁ జేయబడుచున్నది. పంట స్వల్పమగుటను సర్వసాధారణముగ వ్యవసాయము జేయుట లేదు. భారీగా చేయబడిన యెడల లాభకారి యగు వ్యవసాయము కావచ్చును. ఈచెట్టు పసుపుచెట్టువలెనే యుండును. పైరు చెట్టుటకు పిలకలు గాని విత్తులుండవు. అరటివ్యవసాయము వలెనే పిలకలు పాతి వ్యవసాయము జేయవలయును. పిలకలు హెచ్చుగా చెట్టుటయు గలదు. వర్షాకాలము కొన్ని దినములకుప్రవేశించు సనఁగా పిలకలను పాతివలయును. పాతిన రెండవూడు మాసములవఱకు పలుచగా గోప. వ్యవసాయము వలయును. వర్షాకాలముతరువఁగొప్పల్పశ్రావ్యవసాయము యంగము గలుగును గాన మానివేయవలయును. పిలకలు నాలుగుమూలదూరమున పాతివలయును. సమీపమునఁ బాతినపిలకలు చెట్టు విస్తరించుట కవకాశ ముండదు. అందుచే దూరముగ నాటవలయును. ఇసుకకో జెక్కవగా నుండు భూములందు నాటవలయును. బంకరేగడిభూములందీవ్యవసాయము గాదు. చలువ గలభూమియు, జలాధారము గలవియున్నయుండవలయును. ఎరువులు బాగుగ వైచిన పంట కనకాలములై యుండును. పసుపులగెత్తిము, కట్లబాకు, మేకలమంద లావుట, ఈవిధములగు నెరువులచే సత్తువు జేయుట శ్రేష్ఠముగ నుండనొవును. ఈచెట్టు పంటకాల మగుసరికి ఎండిపోవ నారంభించును. పక్షికాలము గలచెట్టి

దుంపలం ద్రీవ్యవలయును. దుంపలయాకారము శల్లకందములము వలెనే యుండును. చెట్టునకును, దుంపకును, సున్నితముగు తంతువు ప్రమాణముగల వేరుండును. చెట్టు 1కి దుంపలు ఏడా రుండును. మఱి యంతయు ద్రీవ్యముదురు మొక్కను బాటవైచి లేత పిలకలను ముందునత్సరమునకుఁ బాతవలయును.

ఈదుంపలు మెత్తిగా చితుకఁగొట్టి రసము పశ్యమునఁ బిండి యొడ్డఁబెట్టిన తల్లెగను, ముక్కలుగను ఎండి పేలును. ఈ ముక్కలను నిలువజేసిన సవత్సరములతరబడి నిలువయుండును. రగుచునకు మాత్రము పిండిగా మాటికొద్దగును.

ఇది ప్రస్తుతము మనస్వప్రాప్తిములందు అనఁగా నవంగపురము, జయపురము, పాంతము లందు తయారగుట గలదు. ఆ పాంతములవారు తయారుచేయు టధికము గాన, మీఁద నుదహరించినవిధముననున్న తిముగ జేయక, చితుకఁగొట్టి రాళ్ళగుంటలందు రసమును పిండిముండుటచే సవరలు చేసి విక్రయించుపిండి కధికముగా తొక్కులుండటయుం గలదు.

పంటలు సర్వసాధారణముగ సమస్తప్రదేశములందు లేకపోవు హేతువున ధర యధికమయి యుండును. ఈపాలగుండ శరీరమునకు చలవ చేయును. దీనిని పాలతోఁగలిపి ముంజెలుగా తయారు చేయుటంబట్టి “పాలగుండ” యను సార్థకనామ మాయెనేమో తెలియరాకున్నది. పాలగుండతోఁ జేయబడు భక్ష్యమునకు “పాలముంజె” లనిపేరు.

పాలగురుగుచెట్టు—(నునుబాలచెట్టు చూడుడు.)

పాలగోత్రము—(పాలకుల చూడుడు.)
పాలచెట్టు పాలపండ్లచెట్టు—ఇది పెద్ద పాల యనియు, చిన్న పాల యనియు ద్వివిధము.

దీనికి సంస్కృతపు పేరులు రాజాదనీ, వానరి ప్రియః, ఊరికా.

పాలచెట్టు మొక్కకు సహృదయోత్పత్తి అంటుగట్టి సహృదయం జేతురు. పాలపండ్లును ముత్యములే. పాలచెట్టుతోటలలో నీరగులు చిన్ని పూచేసె యను ప్రసిద్ధమైన వేసెపలుకులం జేర్చును. పాలు గలవి.

దీనిపండ్లయందు త్రిదోష సన్నిపాతతీవ్రత నడంచుకై గల దనియు, బలము, పీష్నవృద్ధి గల్గించిపుంస్త్వబలమొనగుననియు స్మృతితత్వమును నివారించుననియు, ఇంచుక గర్భములొనయుబంధనమొనర్చు కొప్ప గల్గించుననియు, దీనికి మినుములు విరుగుడనియు జెప్పబడినది.

చిన్న పాలచెట్టునకు లా. Asclepias Rosea. ౧. ఊరాలీ, ఊరాపీ, గ్రాహిణి, కచ్చురా, తామరమూలా, మరుద్భవా. దీని పేరు, ఆకులు, పండ్లు, రసకషాయచూర్ణములు వాతము, నలబద్ధము, శుక్లవృద్ధి గల్గించును. కఫము హరించును. స్త్రీలగర్భమును నిల్పి రక్షించునందురు.

పాలతీగె — దీనిని గూర్చి యంగుల తొలియదు.

వాతము జేయుననియు పెత్తియు నెమింగుల జేసి నేత్రోగముల బాగుపఱచి పీష్నవృద్ధి గల్గించు ననియు, స్త్రీలకు పాలు గల్గించు ననియు జెప్పబడినది.

పాలతుత్తము—ఆంగ్ల. White Vitriol పాలతుత్తము నిరేచనములు చేసి నేత్రములకు బలము గల్గించును. ఇది శాస్త్రోక్తముగ శుద్ధిచేయబడవలయును. లేకున్న పైతృవికారము వనునము గల్గించును. దీనికి నిమ్మపండ్ల రసము, నీళ్ళలోనానిన వరిపేలాలు విరుగుపలని చెప్పబడినది.

చక్కెర సుద్ధి చేయబడిన పాలతుత్తము క్రిమి, కుష్మము, ముదలుగల్గించు పిషమును హరించు ననియు, అమితముగ నేవించుట తగి దనియు జెప్పబడినది.

పాలను చూడనా భాండాన్ని చూడ నా?—(ఆంగ్లలోకోర్త.)

పాలన్పూరు స్టేటు—బొంబే రాజధాని భువ్వపు అధికారమునకు లోబడిన స్వదేశ సామ్రాజ్యము. కిథయవాడ ద్వీపకల్పమునందున్నది. పాలన్పూరు రాజధాని.

పాలస్తినాదేశము (Palestine)—ఆసియాఖండమున సిరియా దేశమునకు నైర్వతీదిశ నున్న చిన్న దేశము. ఇది మహమ్మదీయులకు క్రైస్తవులకు యాత్యాస్థల మగు పవిత్రభూమి. యూదులకు స్వదేశము. ఇశ్రాయేలీయులకు జయదేవునివలన యొసంగబడిన రాజ్యభూమి. క్రైస్తవులందీని సెలూలీలాండని భక్తితో పలుకుచుందురు. బైబిలున దు చెప్పబడిన చరిత్రాన్ని దేశ మగుట, ఇ కీసు పుట్టిన పుట్టి, క్రీస్తుని చరిత్రలపాపములకై నిలవ వేయబడి మృతినొంది. మృతులనుండి లేచి యాకాసమునకు పంపిణీమున కేగినట్టియు, ఆయన తనమతమున తానే బోధించినట్టియు దేశమని లోకయుముగ జెల్లుచుందురు. దేశము మెరకెల్లములలో నెండియున్న కొండల దేశము.

దేశమందలి యుత్తరభాగము లెబనాను కొండల సరిహద్దునున్నది. కాల్మెలుకొండ సముద్ర తీరమునందున్న యెత్తిగు శిలాతలము. దానికి తూర్పుగనున్నటాబూర్బర్బలమును, జెరూసలేం కడనే యున్న మాంటు ఆథ్ ఆలిప్పు కొండయు, జెప్పదగిన కొండలు. బార్దనునది యొక్కటియె చెప్పదగిన నది. దీని యుదకిము

లండన్ క్రీస్తుప్రభువు జన్మింపఁబడిన నానా నానము బడిసెను గాన నిదివనితనద మనం బనుచున్నది. ఇది హెర్మనుకొండ పాదమున బల మగు జలప్రవాహముగ నే జన్మించును. ఈ పవిత్రనదము తొలుత మూడుతావుల త్ర్యంబ కాశ్రమమై పుట్టి, అతిసమీపముననే సంగమమై నడుచును. జన్మస్థానమునకు “బనియాస్ జల బుద్బుద” మని పేరు. అటకు రెండుమైళ్ల దూర మున టానెల్లాది యనంబకుతావున వేరొక జన్మస్థానము కలదు. ఈ ప్రాంతమున పాడుపడిన యొక గ్రామ ముగ్ధులయందు యున్నది. మూడవ జన్మస్థానము బనియాస్ బుద్బుదము కడనే వేరుగ నున్నది. ఇటుల త్రిపురగామిని యైన జన్మస్థాన నది అచిరకాలముననే కలసి యేకనదిగ నేర్పడి, దుముకుదు నేమైతల్లదూర ములో కొన్ని సెలయేళ్ళ జలములం గలుపు కొని, ఒక పాతీరసు చెట్లవొకలలో బడి నడిచి సాగును జేసెను. దానినుండి య న్నలకు (జను ప్ర) వాహము శాంతమును, స్వచ్ఛమును సగు జలపూరితమై మఱి పదిమైళ్ళు నడిచి హులే యనుపేరుగల సాగునడియొకటి నున్నది. పిదప మఱి పదిమైళ్ళలో గలిలీసముద్ర మనంబకు పెద్దనరస్సుగుడాయనవలకు నడుచును.

గలిలీసముద్రముపై క్రీస్తుప్రభువు నడుచుట మొదలగు కొన్ని మాహాత్మ్యములు బైబిలునం దాయన జీవచరిత్రలో చెప్పబడినవి. గలిలీ సముద్రమునుండి వెడలుపగు నదిగ జార్జును బయలు వెడలి, దక్షిణవాహిని యై కుటిల గమనయై నృకలందిదుగుచు, సంతకాత కథో గామిని యగుచుండును. ఈవల్లపు ప్రదేశములు చాలవేడిగ నుండి నదీజలములున్న చోట చల్లగా నుండునవి. నది కిరుదెసల దట్టమైన వృక్షము లుండును. మొకప్రదేశములనుండి చూచిన

నీవల్లపుప్రవాహములు వింతగ నుండెడివి. ఇంక కొన్నిమైళ్ళు జేడ్చీ కలదనుతావున నది యొక పాటికొండలలోవగుండా నడుచును. ఇచట చెట్లధికముగాఁ గలవు. దీనినాంగ్లేయులు “Pride of jordan” అనియు, “Swellings” అనియు ననుచున్నారు. ఇం దొకతావున పవిత్రోదకము లందు క్రీస్తుప్రభువు జ్ఞానస్నాన మొదినతావని చూపుదురు. అటనే యాత్యోస్థులు స్నానము లొనర్చుచు, నచటి కొమ్మలతునకల నిండ్లకఁ గొంపోవుచుండురు. ఇ ట్లీనది జేడ్చీ యనంబకు నుప్పనీటిసరస్సున సంగమించి య సమించును. (జేడ్చీ చూడుడు). జేడ్చీ మధ్యధానముద్రపు నీటిమట్టమునకు దిగువ ౧౩౦౦ అడుగుల లోతున నుండి, మహాసముద్రోదకములకన్న నెన్నిదిరెట్లధికముగ ఉప్పనై యుండును.

పాల సినాదేశచరిత్ర బైబిలునందు పూర్తిగ వివరింపబడిన సుప్రసిద్ధచరిత్రమే గాన, తిరుగ వివరించుట చరిత్రచరణ మగును. ఇప్పుడు టర్కీ-వారికింద నున్నది యనిన చాలును. రైతులు సిరియనులు. భాష అరబ్బీభాష. క్రైస్తవులు గ్రీకుచర్చివారు.

జరూసలేముపురము ప్రధాననగరము. పురాతనస్థలము. ఇందు తొల్లింటి జహ్వదేవాలయ స్థానమున నిప్పు డుమార్కశీదు కట్టబడి యున్నది. దీనిలోని పవిత్రస్థానమునకు యూదులను రాసీయరు. వారు తొల్లింటి ప్రహరీగోడ ప్రారంభ నిర్మాణముకడంజేరి మతకార్యముగ నొక యరబ్బీగురుని ఉత్తలకు వెనుకపాల పల్లవి బాడుచు విలపించుచుండురు. ఇచట క్రీస్తుప్రభువును సిలువవేసిన తావున గొప్పదేవాలయము కలదు. ప్రధానదేవళముంజుట్టి లండన్ వేర్వేలు చర్చిలవారి దేవస్థానములు వేర్వేలుగఁగలవు. ఇంక పెక్కు-తావుల జూపుదురు.

బెత్తెహేము పురము జరూసలేమున కారు

మైళ్ళదూరము. ఇట క్రీస్తుప్రభుని జన్మస్థానము కలదు. ఇదియు యాత్రాస్థలమే. ఇంకను దక్షిణమున పురాతనపు హెబ్రీస్థులమును, జార్డన్ నదికడ జూదాభోవులమును, కార్మెయిల్ కొండకు తూర్పున నాజరేత్తులమును, గలీలీ సముద్రతీరమున టైబీరీయాస్థులమును, ఉత్తర సముద్రతీరమున తొల్లింటి సైన్ అనుపేరంబురిగిన ఇప్పటి సైదాపులమును, తొల్లింటి టైరను పేరంబురిగిన ఇప్పటి టర్కీ గ్రామమును దేశము నందు చెప్పదగిన యితరతావులు. జాఫా (తొల్లింటి జోప్ప) పురాతనపునట్టణము. అట నుండి జూదాసలెమ్ నకు ఇనుపదారి కలదు. రామె నారింజపండ్లకు పేరందినది. గాజాపట్టణము వ గణిస్తలము.

దీనికి పెక్కు పేర్లుకానంబడుచున్నవి. క్రైస్తవులు భక్తిపారవశ్యమున “Holy land” అని యెదరు. మహమ్మదీయు లొక చుద్రుడు, మూడు సత్త్రములు వారజాతీయపతాకము చిహ్నములుగా గైకొని ఆదేశ మనెదరు. యూదులు “Promised land” అనియు, “Land of milk and honey” అనియు, “Land of Israel” అనియు నందురు. ఇంకను “Land of Johova” అనియు, Johova's own Land” అనియు, Land of Jews, Johova's own people” అనియు పెక్కుండు వాడుచున్నారు.

ఇది యూదుల స్వదేశము. క్రైస్తవులకు పవిత్రభూమి. ఆంగ్లేయులు దీనిని “Holy Land” అనియెదరు. క్రీస్తుప్రభువు జన్మించి బోధించి, సిలువవేయబడి మృతినంది, తిరుగ మృతులనుండి లేచి ఆకాశమున కెగసిన పవిత్ర సీమ యని చెప్పబడినది. ఆయనంజూర్చిన విషయములు నడిచిన తావులు పెక్కు చూపుచున్నారు.

తొమ్మిదివేల చతురపుమైళ్ళు దేశవైశాల్యమనియు, ఎన్నిది లక్షలు జనాభా యనియు చెప్పబడినది. జూదాసలెమ్ పురము ప్రధాన నగరము. వెనుక నిది టర్కీ దేశపుపరిపాలనలో నుండెడిది. ఇప్పు డీదేశపరిపాలన బ్రిటిష్ ప్రభుత్వమునకు స్వాధీనమై యున్నది. టెటస్ అను పేరుగల రోమన్ చక్రవర్తి జూదాసలెమ్ దేశమును కొల్లగొట్టి తీసికొనిపోయిన యూద బానిసలలో జోసెఫ్స్ ఫ్లేయస్ అను చరిత్రకారు డొక డుండెను. (జోసెఫ్స్ ఫ్లేయస్ అను చరిత్రకారుడు చూడఁడు.)

పాలవంశస్థపతులు— గోపాలస్థపతి అంగదేశ మేలెనని చెప్పబడినది. మఱియు నాయంగదేశమును సామంతపాలుఁ డనుస్థపతి యేలినటుల చంపాశ్రేష్ఠకథయను జైనగ్రంథమునఁ గలదు. కుమారపాలుఁ డనుస్థపతి భరుకచ్చదేశ మేలినటులను, అది క్రీ. వె. ౧౨వ శతాబ్దకాలమనియు చెప్పబడినది.

గోపాల వ్యవసాయ, ఆరణ్యనుతూహ ధర్మ పాలస్థపతియు మగధరాజ్యమును క్రీ. వె. ౮౧౫ మొదలు ౮౬౦ వఱకు నలుబది యెడు సంవత్సరములు పాలించినటుల నిదర్శనములు కలవు. వీరికిఁబిదప మగధరాజ్యము మహమ్మదీయులపా లాయెనట. వారినుండి బ్రిటీషువారి వశ మాయెనట.

పాలదేకరి కదిరీపతి కవి— ఆంధ్రకపులలో నాధునికలందు పరిగణింపఁ బడినవాడు. ఈ కదిరీపతి నాయకుఁడు కరియ మాణిక్యస్థప పాత్రికను, కదిరిరాజపుత్రిఁడు నెల్లూరిమండలం సి యని తలంచుచున్నారు.

రచించినది “శుకసప్తతి” పద్యకావ్యము. పౌరీధికవిశ్వము

పాలసాచెట్టు - దీనింజూర్చి సరిగా తెలియదు. దీనిపండ్లు చలవ శరీరబలము గల్గించి

నొప్పలం దీసివైచునందురు. నూనె, పుదీనా, వేపగింజలు, తొంతి దీనివిరుగును లంట.

పాలస్యగోత్రము—(నిధ్యవగణము చూడుడు.)

పాలింపెట్ — బక పార్చిమెంటు (Parchment) గాని, లేక అట్టి కాగితము వలెనని, కాని (Papyrus) మొదలగు వాటిపై నాడిని వాయించిన (లేక గీయబడిన లేక చెక్కబడిన లేక గోకి యానవలుగఁ జేయబడిన) యక్షువాదల సేవన ఉన్నదున్నటులనగా వ్రాయుటవలన నాయత్త పలుసంబడిన గొంథమునుక్కఱి తేవత్తిని “పాలింపెట్” నెవరు. ఇది రెండు క్లిష్ట భాషాపదములనుండి యేర్పడిన శబ్దము. దీనికిఁ దిరుగ గీతఁబడిన దని యభిప్రాయమైతిని. క్షీ.వె. ఏడవశతాబ్దకాలమునుండి యిది యొక కలగా గ్రీకు దేశము, తర్వాత దేశములందు ప్రాంతభాష మైనది. ఇందుగా ఈశ్వరదేశపు ప్రభుత్వాధిపతీయగు కేలిఫ్ బహూదు పద్మపు పేషేర్ కన్యాకావములను భగ్నపఱచినపదప ప్రాంతభాషమై కాగితములు నిడివిగఁ జేయబడి వాడుక భోవికి నిచ్చుటతో నాగిపోయినది. పెక్కు ప్రకాశనగ్రంథములిట్లా దేశమునతిరుగ జీవంపఁ గల్గినవంట. ఇదవ గన్తోనబడిన రసాయన ద్రవ్యముల నాహార్యమున రెండు మూడు వ్రాతలు గూడ నిటుల నొకట తనుండి గ్రహింప నేనవంట.

పాలిరోగము—ఇది కర్ణ (చవి) రోగము లలో నొకటి.

పాలు (క్షీరములు) పాలు పోసిన భోజనపదార్థము. భోజనద్రవ్యములలో చాల ప్రాముఖ్యము నందినది. పాలనుండియే వెన్న, నెయ్యి, పెరుగు, మజ్జిగలు గల్గెడివి. దేశము సుభిక్షమని చెప్పట కాదికాలమునుండి పాడి

పంటలు కలదేశమని వాడుచున్నారు. ఇట్లుంట యందు పాడి మొదట వచింపఁ బడుట పాల ప్రాముఖ్యమును దెల్పెడిది. బైబిలునందు పాల స్తినాదేశముంగూర్చి పాలుతేనెలు ప్రవహించు దేశమని చెప్పబడినది. ఇందు పాలు భోజనము నకును తేనెనుచికిని చెప్పబడియు సమృద్ధిని దెల్పెడిది.

పాశ్చాత్యపరిశీలకులు పాలను “Natural emulsion consisting of minute globules of fat suspended in Liquid” అని వివరించిరి. పసిపిల్లలకు పాలు ముఖ్య హానము. ఆహారవిధానమున పా లేదోవిధమున నుపయోగింపబడుచునే యుండును. స్విజర్లాండు మొదలగు కొన్ని దేశముల నావుల నెక్కవగఁ జెంచి, పా లభికముగఁ దీయువనశులు గలవు. అట్టి సీమలందు పాలను Condensed milk గను, Cheeses గను చేయబడి చెడిపోకుండ నిల్వయుండునటుల డబ్బాల నింపబడి, విదేశముల కెగుమతి చేయబడుచున్నది. ఇంకను Dessicated milk గా కొన్న పాలు వచ్చుచున్నవి. వీట్లు జేయుటకు పాలకు గొంతవేడి గల్గించి, నీ రావిరి యగునట్లు చేసి, యించుక ఇర్రరభాగము కల్పి, గాలి చొరకుండ మూత లంటింతురు. (ఆవుపాలు చూడుడు.)

పాలు సామాన్యగుణముగ బలము, దేహ పుష్టి, వీర్యపుష్టి గల్గించి, వాతపైతృములను హరించుననియు, విరేచనము గావించు ననియు చెప్పబడినది. కాచినవేడిపాలు తాపము శ్లేష్మముల నివారించి వీర్యపుష్టి బలము నిచ్చుననియు, కాగిచల్లారినపాలుపైతృశాంతిగల్గించుననియు, పాలయందు సగము నీగు గల్పి నీ రిగురఁగా చినపా లనుకూలమైన పథ్యమనియుఁ జెప్పబడినది. కాచని పచ్చిపాలు బలము గల్గించుంగాని గురుత్వము గల్గించి అజీర్తి, ఆమవికారము,

వాతముల ప్రేరేపించు సనియుఁ జెప్పఁబడినది. ఈనివశువులపాలు రెండు లేక మూడు దినములవఱకు ముట్టుపాలవలెబడును. వీట్లతోజున్నచండుదుగు. అది గురుత్వముగనుగి మలమూత నిరోధము వాపి, బల మొసంగి, ఆమాధిశ్యమును వాతశ్లేష్మముల నుద్రేకింపించి, మూతాశ్మగల్గించునని చెప్పఁబడినది. దీనికి విఱుగుడు పటిక సంచదార యందురు. ఉదయమున పాలుపుచ్చుకొనిన వ్యృపుష్టి, దేహపుష్టి, బలము, ఆంశలిగల్గించు సనియు, సుధ్యాహ్నము శ్లేష్మప్రేమహముల శమింపఁజేసి బలమొనంగు సనియు, రాత్రిపుచ్చుకొనిన సనుస్తదోషముల నివారించి బల మొనంగు సనియు, పాలు పుచ్చుకొనఁగనే రాత్రి నిద్రొంపకాదనియుఁ జెప్పఁ బడినది. ముత్తిపానము కల్గియున్నప్పుడు, బడలినప్పుడు, ఆయాసము గల్గినప్పుడు, శరీరోష్ణత తగ్గినప్పుడు క్షీరపానము శ్రేయము.

నెరికిపాత్రలోనిపాలు శ్లేష్మహార మనియు, కంచుగిన్నెలోని పాలు త్రిదోషహార మనియు, మట్టిపాత్రలోనివి సనుస్త దోషహార మనియు, కనపాత్రలోనివి విషదోషముల హరించి దోష శమనముగఁగాఁ గల్గించుననియు, గంధకపాత్రలోనిపాలు శ్వాస కాస క్షయల నివారించుననియు, అయస్కాంతపాత్రలోనిపాలు స్వశ్రేయముల నొనంగు సనియు, త్రిదోషహరిమనియు, నాగిపాత్ర, (తామ్రపాత్ర)లోనివిసకల దోషములం గల్గించుగఁగాన నుపాపానశుల్యమై యనన్త మనియుఁ జెప్పఁబడినది.

పాలు కానకుండ నుంచిన ౪౦ గడియలు (లేక సదుపాయగంటల) కాలమునకును, కాచి నవి ౬౦ ఘటికలు (లేక ఇరువదిహాలుగంటలు) కాలమునకును చెడిపోయి విషశుక్ల మగునని చెప్పఁబడినది. పాలకు అరటిపండ్లు, అల్లము, ఉలికికాయ, గోధుమలు, చంచలికూర, దాక్ష

సండు, పొట్లకాయ, మినుములు, మిరియాలు, ములగకాయలు (కాడలు), శర్కర, శొంఠి, సైంధవలనగాము మిశ్రము లనియు, అనఁగా కల్పదగినవనియు, ఉలవలు, చల్ల, చింతిండు, తాంబూలము, తెలఁకపిండి, దుంపకూరలు, పప్పుదినుసులు, పెరుగు, బెల్లము, నేతేకుపాకు, నెరుకువన్య, క్షీరశ్మశ్మపు లనియు, కలుషరావనియు, నోగప్రద మనియుఁ జెప్పఁబడినది.

ఇంకను క్షీరములు కనరత్తుచేయుచుండువారలకును, గర్భిణీస్త్రీలకును, నల్లమందభ్యాసము గలవారికిని, బాలురకు, మందుపుచ్చుకొనుచుగను (బొషధసేవజేయు) వారికి, వ్యాధినుండి నీరస పడినవారికి, నృన్దులకు, శరీరము శుష్కించి యున్నవారికి పిత్తమనియు, అతిసారము, ఆసురోగము, కఫరోగము, కుష్ఠరోగము, గళరోగము, గ్రహణిరోగము, జ్వరము, ప్రైత్యరోగము, భగంధరోగము, మేహరోగము, క్షత్తగ్రహణి, నెరగాములు, పిష్టాచిరోగము ముచ్చగునవి గలవాని కవధ్యమనియు, ఇయ్యకాదనియుఁ జెప్పఁబడినది.

పాలపైమీఁగడ ఆపాలగుణములుగల్గి, ఆను వాతము నడచి అగ్నిమాంద్యము, గురుత్వము జేయుననియు, పోడిదగ్గు, ఎక్కిగ్గు, రిక్షపైత్యముల నడచి, చూలస్యముగ జీర్ణమగుననియు, దీనికి తేనె, అల్లపుమురబ్బాలు విగుగుమలనియు, పాలపిరుగు, పాలబలముం గల్గియు త్రిదోషములను శ్రేష్ఠ, రక్షమును విఱుచు సనియు, వాతశూల గల్గించుననియు, అపథ్యమైనదనియుఁ జెప్పఁబడినది.

పాలయం దిట్టిగుణదోషములు కలవని వివరించునది, మానవశరీరమున కననుకూలములగు సనుస్తవిధములగు Germs & Bacteriaలకు పాలే ముఖ్యసంధాయక మని పరిశీలకులు చెల్పు సంగతిని వివరింపక మానరాదు. ఈజరమ్ము,

బేక్టీరియాలు, కలరా, విషజ్వరము (Typhoid fever), ఉబ్బసపుదగ్గు (Tuber culosis) లను శరీరములకు సంధించి ప్రయోగించునవి గూడ నుండును. దీని నాపుటకు పశువులమేతను చక్కెరగ పరీక్షించి యిడుచుంట యొక సాధన మనియు, పాలను చక్కెరగాచుట కొంత దోష పరిహార మనియు చెప్పుచున్నారు. పాలయందు నీళ్ళుకల్పిన దానిం గనుగొనుటకు “Lactometer” అను యంత్ర మొకటి కలదు. ఇంక నేనుగూపాలు అజీర్తిగల్గించుననియు, ఒంటపాలతిబలశర మనియు, ఎనుము (గేదెపాలు) బలమై శైత్యప్రదమనియు, గొట్టెపా లధమ మనియుఁ జెప్పబడినది.

ఆవుపా లారోగ్యకరము (ఆవుపాలు చూ.) గుమ్మపాలు అప్పుడు పితికి వేడి చల్లొకండు నరగపోకుండ నుండుదానికి పేరు. అవి మిక్కిలి బలమొసంగు నని యందురు. మేతలందు మాలెముమేత లేక కంచిమేత యనంబడుజాతి యెక్కువపా లిచ్చునందురు. మేతపా లుబ్బు జాడ్యముగలవారికి పథ్యము. ఇవి చక్కని వేడి గల్గించునట. కాని, మేతలపాడి రోతయని ఒకప్రసిద్ధకవి వర్ణించియుండెను. ఇది బహుశః పాడికి గాని ధ్యమునకుగా దని యాయన యభిమతమై యుండనోవు. గొట్టెపాలు వైద్యమున కపయోగించెడిని. గాడిదపాలు పురటి పిల్లలరోగముల రానీయక కాపాడుంగాన అత్తరి లోని కీర్తురు. పందిపాలు పట్టుబట్టలకు రాచిన వెండుకీలు మొలచునందురు.

పాలు కాచుతట్టి పొంగుట— ద్రవ పదార్థముల గాచుతట్టి వేడితో సాంగత్యము గలుగుట నవి వేడి గాస్ (Gas) గా మారుచుండును. అది తక్కినదానికన్న తేలికయై పైకిఁ జేలుటకు క్రిందినుండి ఉపరిభాగమునకు జనుట కారంభించును. పాలయందలిజలము లిట్లుగుతట్టి

పాలు దానింజుట్టుకొని బుడగ యగును. అది ఉపరిభాగమునకుఁ జననగుతట్టి గిన్నెయందలివి పొంగక (అధికముగాక) తీరదు. ఆగిన్నెయందలిది నీరేయగుతట్టి బుడగ లగుట సంభవింపక, ఆవిరిగనే యగుచు నెగసిపోయి యుండెడిని. పాలపోర చుట్టునేర్పడుట, బుడగ యగుట, సంభవించునని యెఱుంగునది. అనఁగా గాచుట వలన కేవలము నీరేయగుతట్టి పొంగక ఆవిరియై పికిగటయు, పాలు గాన చుట్టును పొరగట్టి అధికముగ నగునట్లు పొంగుటయు సంభవించునని భావము. ఇట్టిపాలపోర కడకు ఉపరిభాగము కుం జేరుచు మీఁగడ యనఁ బరచెడిని. దీని నాంగ్లరసాయన శాస్త్రమున “Valuable proteins” అనిపోల్చిరి. పాలను గలుపుచుండిన నీపోర యాటంక ముండక నీటియావిరి వెడలిపోవుచు పొంగకుండును. లేక వాటిపై చల్లనినీరు జల్లిన వేడి తగ్గి పొంగకుండును.

పాలు-క్రీమ్ (Milk & Cream)— పాలయందలి కొవ్వుభాగము క్రీమ్ అనంబడును. అం దొకను ప్రోటీన్ (Protein) లేక ఎల్బుమెన్ (Albumen) కూడ కొవ్వు ముక్కల నడుమఁ గూడియుండును. పాలు పరిశీలించిన నవి గుండ్రని చిన్న పరిమాణపులచే నిండి, ద్రవపదార్థముగ తెలియ నగును. అవి నేతిగ నగుపదార్థములు. పాలు పితికినతట్టి నిట్టివి సమముగ నంతట నున్నను, కొంతసేపగు నప్పటికి జడ్డుపదార్థము నీటికన్న తేలిక గాన పాల యుపరిభాగమునకు జేరికొనును. ఇందుగల ప్రోటీను ఇందలి యుదకభాగముతో కలిసి యుండునుగాన నత్తటి క్రీమ్ అగుటగ పరిణమించును.

పాలుపోసిపెంచినను 'పాముకఱవక మానదు — (అంధోలోకీ.)

పాలు, వెన్న, క్రీము, చీసు, మైక్రోబ్యు సంబంధము (Milk, Butter, Cream,

Cheese, Microbes)-వీటియన్నిటికి ఇంతయో అంతయో మైక్రోబ్యూజ్ సంబంధము కలదు. పొదుగునుండి పాలు బయటికి వచ్చినదాదిగ దానియందు దదినవలకే కలిసియుండు మైక్రోబ్యూ, హలకంటె తేలికవి యగుట పైకి తేల నారంభించి పైపొరగ నేర్పడును. కీము పాలయందే యుండును. పాలు మైక్రోబ్యూవలన పులియుట కారణ భించును. ఇటీవలి పరిశోధనలు మైక్రోబ్యూజున దనేకజాతు లున్నవనియు, కొన్ని జాతులనుండి చక్కని Flavour కీమునకు, ఫిసునకు, వెన్నకుగూడ కలుచుండు ననియు బయల్పడినవి. కొందఱు విద్యాధికులగు డైరీలనుంచినవారు మంచిజాతి మైక్రోబ్యూజు పెంచుచున్నా రని కూడ నినుచున్నాము. (జిమ్ము, మైక్రోబ్యూ, చూడుడు.)

పాల్కురికి సోమనాథ కవి- ఆధృతి వ్రలయందు పూర్వకవ్రలతో పరిగణింపబడిన వాడు. ఆరాధ్య బ్రాహ్మణుడు. నియోగి. భృంగిలిగోత్రము. తొడిగిపేరు గురులింగము. క్రీ. శ. ౧౧౮౦ ప్రాంతమువాడని ౩. శే. రా. బి. కందుకూరి వీరేశలింగముపంతులుగా రభిప్రాయపడియున్నారు. తెనగింఘము అనే కములు కవించెను. తెలుగుగ్రంథములలో పండితారాధ్యచరిత్ర, బసవపురాణము ద్విపద లుగ రచించెను. శివానుభవసార మనుపద్య కావ్యము రచించెను. ఇంతియే గాక చతుర్దేద సారసూక్తులు, సోమనాథభాష్యము, రుద్ర భాష్యము, బసవరగడ, గంగోత్పత్తిరగడ, నద్దురుగడ, నమస్తాగద్యము, వృషాధిప శతకము మొదలగునవియు, ప్ని కన్నడ గ్రంథములును రచించి, కడకు చెన్నమల్లు సీస ములు 3౬ రచించి శరీరమును విడిచినమహా తుడు. జననము కాకతీయరాజ్యమందలి పాల్కురికి. నివాసము కర్ణాట దేశమునందలి కలికము.

ఇతనిసమాధి యిటనే గలదు. పాల్కురికి యందు సోమనాథశివలింగ మున్నది. ఆరాధ్య బ్రాహ్మణుడు. తల్లి శ్రియాదేవి. తండ్రి విష్ణు కామదేవుడు. విద్యాగురువు తట్టకూరి వోత దేవుడు. కవితాగురువు కవిసలివిశ్వేశ్వరుడు. చించినవి శివానుభవసారము, పండితారాధ్య చరిత్ర, సోమనాథ (వైవ)భాష్యము, బసవ పురాణము మొదలగున వనేకములు కలవు. నతుర్దేద సూక్తులు, చెన్నమల్లుసీసములు, బసవపంచగద్య, శ్రీరద్రభాష్యము, నమస్తాగ ద్యము, అక్షరాంకగద్యము, ప్రిసంచక పాకారగద్యము, బసవరగడ, గంగోత్పత్తిర గడ, శ్రీసద్గురుగడ. సంస్కృతాంధోక్షణాట కవిత్వములు చెప్పనవచ్చును.

పాలేయోగ్రాఫీ (Palaeography)-

తెలుగురావు చేతివ్రాతల నెఱుంగదగిన వివర ములు తెలు శాస్త్రము.

Papyrusపై వ్రాత, Vellimపై వ్రాత. కాగితము పై, తాళపత్రములపై వ్రాత, పట్టపై వ్రాయబడిన వ్రాత, బట్టలపై వ్రాయబడిన వ్రాత మొదలగున వన్నియు చర్చింపబడినవి.

పాలేయో లిలిక్కు (Palaeolithics)

గడచిన కాలముల హద్దులను వివరించు శాస్త్రము. దీని కాంగ్లమున Pre - historic stone age అనెదరు. అప్పటికి లోహముల వాడుక గూడ నెఱుంగకుండి యిం. ఇది అనగా Palaeolithic కాలము పర్చిదిగ Sir John Lubbock (Lord Avebury) కేటకుడు విభజించియున్నాడు. ౧ Lower age అనియు, ౨ Chelleian age అనియు, ౩ Acheculian age అనియు, ౪ Mousterian age అనియు, ౫ Upper age అనియు, ౬ Aurignacian age అనియు,

బాధ్యతలనుండి విశ్రాంతి గొనునట్లు, వైరాగ్య వంతుడగు పాశుపతమతము సిద్ధింపఁ జేసి, యీశ్వరుడు తాను విశమించు ననియు, (అనగా పరమేశ్వజ్ఞానము వైరాగ్యమునలన సిద్ధించు ననియు) జెప్పఁబడినది.

“పశు”వన పాశమునకర్థము. “పతి”యన నధినాథుడగు పరమేశ్వరుడు గాన పాశుపత మతము పశుపతినంబున పరిపాద్యమాన మతము.

పాశుపతమతగ్రంథములు-పాశుపత సూత్రమును, గణకారికయును ముఖ్యగ్రంథములు. ఈమతమునం దెన్నిదిన్నతములు చెప్పఁబడినవి.

౧ లాభము-చేయఁదగిన ఉపాయఫల మని భావము. ౧ జ్ఞానము, ౨ తపస్సు, ౩ దేవని త్యైత్వము, ౪ సీతి, ౫ శుద్ధి.

౨ మలము-మల మన దోషమని యర్థము. తన్ను ఆక్రమించియున్న పంచమప్తస్వభావములు మల మనంబునను. ౧ మిథ్యాజ్ఞానము, ౨ అధర్మము, ౩ సక్తిహేతువు, (ఒక విషయమున మనసు దగిలియుండుట), ౪ చ్యుతి(విడచుట), ౫ పశుత్వమాలము.

౩ ఉపాయము-సాధనకుఁ బరిశుద్ధి గల్పించు మార్గము. ౧ దానచర్య, ౨ తపస్సు, ౩ ధ్యాన నిష్ఠ, ౪ సదా రుద్రస్మృతి, ౫ లాభము లందలి ప్రతిపత్తి.

౪ దేశము-అగ్రానుసంధానపూర్వక జ్ఞాన తపోవృద్ధి నొనగొనునది.

౫ అవస్థ-లాభము సిద్ధించుదనుక ఒకదాని యందు స్థిరముగ నుండుట.

౬ విశుద్ధి - మిథ్యాజ్ఞానము నశించుట. ౧ పశు, ౨ పతి, ౩ పాశము, ౪ బద్ధజీవనము, ౫ ముక్తజీవనము నని యైదువిధములు.

౭ దీక్ష-ఇది ౧ గురుడు, ౨ నియమము, ౩ మంత్రము, ౪ జపము, ౫ తీర్థప్రసాదములు నని యెదులెఱుంగులు.

౮ బలము-ఇది ౧ మనోబలము, ౨ వాగ్బలము, ౩ కాయబలము, ౪ క్రియబలము, ౫ తపోబలము నని యైదువిధములు.

ఈ పాశుపతధర్మమునందు ఆత్మ, పరమాత్మ, జగత్తు అను త్రివిధార్థములును చిత్తములేయని చెప్పఁబడినవి. తక్కినధర్మములు పాశుపతమహావ్రత, కాపాలమతములకు సమానముగఁ జెప్పఁబడినవి.

పాశుపత మతమునందు మాయాతత్త్వము ప్రధానతత్త్వమని చెప్పఁబడినది. ఈ పాశుపత సూత్రములకు కొండిన్యాయ భాష్యపంక్తి వ్రాసి యున్నాడు. ఈగ్రంథము “రోయల్ ఏష్యాటిక్కు సొసైటీ ఆఫ్ బెంగాలు”యొక్క పుస్తక భాండాగారమునందు కలదు.

కాశతీయచక్రవర్తి గణపతి దేవముహూరా జీమతసుడు. వీరిగురువును, ప్రధాన మంత్రి యు నగు శివ దేవయ్యగారు గోళకీమతాధిపతి కాన నక్కాలపువారు “గోళకీపాశుపతశైవ” మనివాడుచుండిరి. కాని నిజముగ గోళకీమతము పాశుపతశైవమునకుఁ జొదిన యొకమత మే కాని భేదమతియుగా నేరదు. డాహలమండలములోని (తొల్లింటిత్రిపురరాజ్యము) గోళకీగిరిపై నున్నది గాన గోళకీమత మనంబుడను. త్రిపుర ఇప్పుడు తేవార్ అనంబడుచున్నది. ఈమతాధిపతులలో మన శివ దేవయ్యగారు పదియవవారు. వీరినిజ నామము విశ్వేశ్వరశివదేశికుడు.

౧ సద్భావశంభుదేశికుడు, ౨ సోమశంభువు, ౩ వామశంభువు, ౪ (పేరు తెలియదు), ౫ (పేరు తెలియదు), ౬ శక్తిశంభువు, ౭ కీర్తి శంభువు, ౮ విమలశివుడు, ౯ ధర్మశివుడు, ౧౦ విశ్వేశ్వరశివుడు. ఇందు౧వగురువుత్రిపుర పురము (తేవార్)రాజధానిగ త్రిపుర(డాహల మండల) దేశ మేలిన ఒకటవ యువరాజు దేవ మహారాజునకు సమకాలికుడు. ౨వ గురుండు

సోమశంభువు. ఈమతమందు సోమశంభు పద్ధతి నేర్పఱచినవాడు. క్రీ.పె.౧౦౭౩ ప్రాంతమువాఁడట. ౮వ గురుడు విమలశివుడు. కేశవ దేశీయుడందురు. ౧౦వ గురువు విశ్వేశ్వర శివ దేశీకుడు. త్రిలింగకాకతీయచక్రవర్తి (గణపతి దేవునకు) గురుండయ్యు ప్రధానమంత్రిగఁగూడ నుండినవాడు.

ఆమర్తక మతాధిపతిగి నుండిన దూర్వాస గురుండుగొప్ప పండితుడు, కవియు నై పాశుపత మతగ్రంథములను పెక్కు రచించినవాఁడు. ఆతఁడే మతప్రతిస్థాపకుఁ డనఁబరఁగెను. పరా శక్తిమహిమ్ముమును (బ్రహ్మసూత్ర) దూర్వాస, భాష్యమును రచించినవాడు. ఈ మతమున కింకను కాలాముఖశైవ మనియు, సకులీశ శైవ మనియుఁగూడ పేర్లు కలవు. పెక్కింకను విద్వాంసులు సకులీశుడును శివభక్తుఁడే యగుట యే గాఢాస్థ్యలలో కడపటివాఁడగుఁ జెప్పఁబడిన లకులీశుడు నొకఁడే యనిచేత బడుచుంట నాన నగును. కాని యిద్వరును భేదవ్యస్థలు.

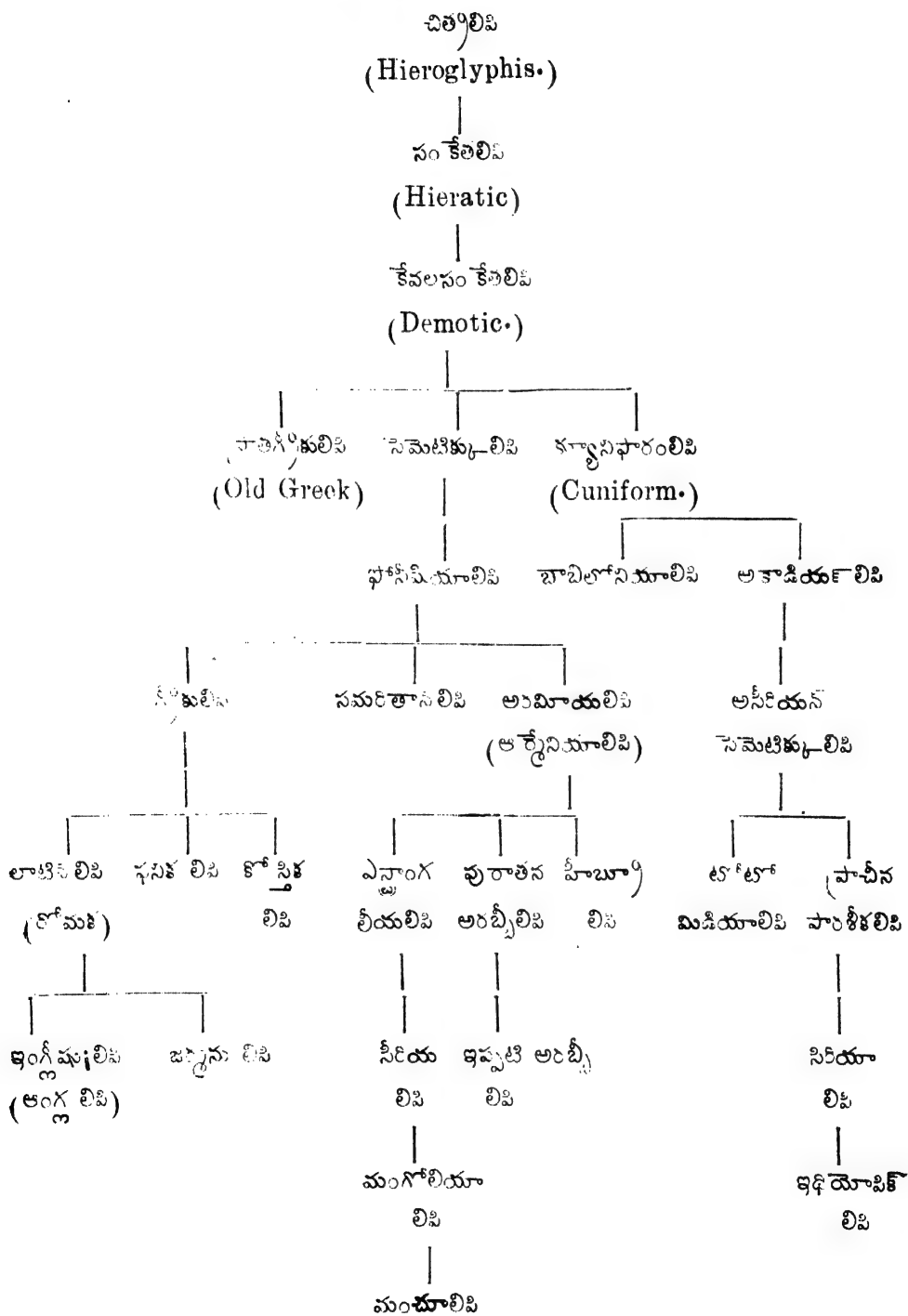
పాశ్చాత్య దేశములందు చెట్లపేర్లు లాటిన్ భాషయందు దుండుట— ఇక్కాల మన లాటిన్ భాష మాట్లాడుదేశము లేదుగాన, దానిని మృతభాష యనెదరు. కాని, ఆంగ్ల భాషయందు దధికసంఖ్యాకపదము లీ లాటిన్ నుండి వచ్చిన వికృతములు, తిర్భవములు, తత్సమములు నైయుండును. తొల్లి మొకప్పుడా లాటిన్ భాష ముఖ్యమై, విద్వాంసులు వాడు కొను భాషగా నుండుతఱి, ఇది యనిక పదార్థములు తిరుగుల్మలతాదులు మొదలగు వాటిపేర్లు భాషనే విద్వాంసులు వ్రాయు చుండిరట. ఉపన్యాసము లందే యుండుట గౌరవముగాఁ దలంపఁబడుచుండె నట. కొన్ని

గ్రంథములుగూడ నాభాషయందుంట గాన నగును.

స్త్రీడును దేశముగను Linnaeus పండితుడు తిరుగుల్మలతాదులకు పేర్లను నిన వాడు. ఆయన లాటిన్ భాషయందే వ్రాసెను. నాడాదిగ నాభాషయందు పదవర్ణయే నాగుచున్నది.

పాశ్చాత్య దేశములందలి తాపీ (బాండు) పని— పాశ్చాత్య దేశములందు కలుపొడవు లొమ్మిది, వెడల్పు నాలున్నర, దళ సరిరెండుమృచ్ఛాకోక అంగుళములని మనసునందుంచుకొన నలయును. మందడు లొకటిపై నొకటి సరిగ నుండుటకుల గాకుండి తాపీపని చేయుట కాంగ్లమున బాండు (Bond) అనియెదరు. ఇక్కాలమున పాశ్చాత్య సీమలందెల్లెడలను వాడకయందున తాపీపని విధానములు ఇంగ్లండుబాండుపైమిట్ బాండు, అనంబడునవియె. ఇంగ్లండు బాండునందొకవరుసగ ఇటుకలు నిలువు వరుసలుగను (పొడవువరుస) పైనొక వరుస అడ్డమువరుసలుగను వేయుచు (గోళీ కాదని యెరుంగునది) గోడలను నిర్మింతురు. నిలువువరుసల కాంగ్లమున Stretcher వరుస యనియు, అడ్డవరుసలకు Header వరుసలనియుఁ జేరులు. కాళీవచ్చినతావుల వేయఁబడు ఇటుకముక్కకు “Closer” అనియెదరు. మిషు బాండుపని యందు వరుసదప్పి వరుస హెడ్లరుగను, వరుసఁ దప్పివరుస స్ట్రెట్రరుగను ఉండెడిని. అది మిగుల కష్టమైనను గణిపనిగా శలంపఁ బడుచున్నది. ఇది ముఖ్యముగ లాదులందు వాడఁబడుచున్న విధానము.

పాశ్చాత్యలిపుల పరంపర.

పాషన్ ప్లే (Passion play)— ఇది ఎరోపా ఖండమున “ఓబెరమ్మర్నా” అను గ్రామమున పది సంవత్సరముల కొకతరి గ్రామస్థులందరిచే నాడబడు నాటకము. ఏనుక్కోస్తు ప్రభుని జీవితము ప్రదర్శింపఁ బడుచుండును. ఇది క్రైస్తవమతభక్తి పునాది గాఁగల ప్రదర్శనము గాన క్రైస్తవమతస్థులగు విదేశస్థులనేకులు వచ్చి చూచి పోవుచుండును. గతనాటకప్రదర్శనము క్రీ.వె. ౧౫౩౦ సంవత్సరమున నడిచెను.

నాటకము చూచువారలకు ప్రదర్శనశాల యందు మొదటితరగతివాగు ౨౩౦.౨ గురును, రెండవతరగతివాగు ౧౨౭౮ గురును, మూడవ తరగతివాగు ౧౧౧౪ గురునీలసి కూర్చుండుటకు వసతు లేర్పఱుపఁబడినవి. మొత్తమున సంగ్రహము యందు ౫౨౫౭ మందికి జాగా యేర్పఱు కలదు. అనఁగా తక్కిన ౫౬౫ మందియుక్క జాగా నాటకమును ప్రదర్శించువాఁకై విభజింపఁ బడినది. ఇందు మొదటి తరగతి టిక్కెట్టు పండ్లొకటి మామ్రులును, రెండవ తరగతి టిక్కెట్టు తొమ్మిదిమామ్రులును, మూడవ తరగతి టిక్కెట్టు ఆరు మామ్రులును ఆదేయమునందలి ధనమున మూల్యము నిర్ణయింపఁ బడినది గాని అప్పటి యితరపరిస్థితుల మేరకు మార్పబడుచుండును.

ఈనాటకశాల ౧౯౦౦ సంవత్సరమున కట్టఁ బడినది. పిదప ౧౯౨౪-౩౦ మధ్యకాలమున మార్పుల నంది మరిమృత్యుచేయఁబడిన విశాలమై యుండెడిది. ఇందు స్తంభములు లేని గాన చూడ నాటకము లుండెను.

క్రీస్తుప్రభువు జగూసలము ప్రవేశించుట, పిలాతున్యాయాధిపతియెదుట నుండుట, మొదలగుదృశ్యము లందు ఆఱువందలవఱకు నటకులు పాత్రములు) నాటకరంగమునఁ గనిపింతురు.

నగటున నాటకప్రదర్శనము భక్తిమై నిరావేశమున ప్రదర్శింతు రనియు, కొన్ని పాత్రములు తమ వేషమున కివసర మగు గడ్డము తలయు, కొన్ని సంవత్సరములు ముందుగ పెంచు కొన నారంభింతు రనియు, నాటకప్రదర్శనము నిజనటనకు సమీపముగ నుండుననియు వాడుక నందియున్నది. టిక్కెట్టుల కొన్ని కలసిండు.

ఈ నాటకప్రదర్శన సంస్థనుగూర్చి ఓబెరమ్మర్నా గ్రామస్థులు గర్వపడెదరు. ఇందుఁ గురువొకఁడు గీత మెక్కువ గుచ్చితముగ నుండెడిదగును. ఆగ్రామపు జనాభా ౨౬౦౦ అనియు, అందు వేయిమంది యాప్రదర్శనమున

గూను ముఖ్యపాత్రలు గైకొనువా రనియుఁ దెలిసెడిది. ఇందుదృశ్యముల (Scenes) యేర్పాటును చక్కని జాగ్రత్తము జూపునని ప్రతీతి కలదు. ఖాళు మంచిపనితనము గలవి. ప్రదర్శనమున మంచివిధానదీక్షామార్గమును విధించు వానికి లోబడువిధయు బాగుగఁ గాననయ్యెడిది. చుట్టులును వినివగలవఁగ నె యున్నవి. ఒక చురుగునని చుట్టు సూచివేను లుండు నంట. ౧౯౩౬ సంవత్సరమున పరిగి చుట్టులు నుటి

శ్చు చేర్పఁబడినవంట. గ్రామస్థుల యభిమాన బాధ్యతలపై నాధారపడియున్న సంస్థ. నాటకము లేనిది మూఱుజుముగా నీశాల యుండెడిది.

పాషా— టిక్కెట్లదేశపు బిరుదము. గొప్ప గొప్పవాఁ కొరంగఁ బడునది. ఈజుప్టుదేశమునఁ గూడ పాషాలమునఁ గలదు.

పాషాగిరి గోత్రము — (ఉపమన్యు గణము చూడుడు.)

పాషాణచతుర్దశి—కార్తికశుద్ధ చతుర్దశి. దీనిని “వైకుంఠచతుర్దశి” యని వైష్ణవుల నెదరు. మహారాష్ట్ర దేశమున కదభీవ్రతము లాచరించు ప్రతీదినముగ నున్నది. (పండుగలుచూ.)

పాపాణ పర్యతము— దీని నిష్పద “పిపాన్” అనియు, “ఆమాన్” అనియు ననుచున్నారు. (అపగ దేశము చూడుము.)

పాపాణము—ఆంగ్ల White oxide of Arsenic.

ఇది విషములలో నొకటి. పాపాణములు నవవిధము లందురు.

పాపాణమును శాస్త్రోక్తముగ శుద్ధిజేసి భస్మ మొనర్చియు, సింఘారి మొనర్చియు, లేక కట్టుగ నొనర్చియు వాడుదురు. చాల జాగ్రత్తగ వాడఁదగినది. అనేకరొగములనివారించి బలము, దేహపుష్టి, వీర్యవృద్ధి నొసంగు నని చెప్పఁబడినది. ఇంచుక మత్తుగూడఁ గలుగఁజేయును. పాపాణము పైనవేసిన పొక్కును. వ్రణములపై మితిముగ వేయవలెనుగాని నధిక మైన దానిని దినివేసి శుభ్రపఱచుటకుఁ దోడు పెద్దపుండుగఁ గూడఁ జేయును. నూనెలోఁ గల్పి తగు తీని పైన పూసిన గడ్డలు, కుటుపులు, వ్రణములు హరించును. పక్షమైనవాటిని బగులఁ జేయును. చక్కఁగ శుద్ధిచేయఁబడిన పాపాణము కుషము, జలోదరము, మూర్ఛిరోగము, వెట్టికుష్ఠ విష సంబంధమగు జన్నిరోగము, వాత, దారుణ వాత, మేహవాత, రుద్రవాతములు, వ్రణములు, పుట్టవ్రణములు, కుళ్ళువ్రణములు, ఆహికజ్వరములు, చలిజ్వరములు, విషవనిజ్వరములు, శీతపైత్యజ్వరములు. శ్లేషద (బొడకాలు రోగము) జ్వరములు, నన్ని పాత జ్వరములు నివృత్తి యగునందురు.

పైడిపత్తియాకు, కాయ, పువ్వులరసమును, నీలివేరు, మిరియాలపొడుముల కషాయమును, నేరెడుచిగుళ్ళును, కాకరాకుపసరును, వెలగపండ్ల గుజరును, తమ్మలపాకుతీగ, మిరియములకషాయమును, నబ్బునీళ్ళును, సున్నముపై తేరిన నీళ్ళును, నేరెడువీత్తుల చూర్ణమును పాపాణ

దోషమును పరిహరించు విరుగుడు లని చెప్పఁబడినది. ఇంకను వసునముద్వారా గాని, విలేచ నముగుండా గాని, పాపాణమును నెడలినపదగు ననియు, శరీరము దీనిదోషమున నుబ్బు జూపిన పననచెక్కకషాయము లోని కచ్చిన విరుగు ననియు, క్షయదగ్గులపై పాపాణము వాడఁజన ననియు, వాడిన ప్రాణాపాయముఁ దెచ్చు ననియుఁ జెప్పఁబడినది.

పాపాణవైద్యము సగలున శరీరముల పాపా చేసి, ముగ్గుణములుగల్గించి, నీరసస్థితికి ననాగోగ్య స్థితికిఁ దెచ్చును గాన, పాపాణవైద్యుల నాయుర్వేదవైద్యవిశాదులు హేళనగాఁజూచి పరిహరించుచుందురు. ఉత్తలులందు పాపాణవైద్యులు గానఁబడుచున్నారు. ఆంధ్రులందును గలరు.

పాసిఫిజమ్ (Pacifism)— ప్రపంచ సైన్యములును, యుద్ధములును మాసిప్రభుత్వము లన్నిటియొక్కయు ప్రాప్తినిధ్యముగల Inter-national) నానారాజ్య సంఘముద్వారా తగవులను పరిష్కరించుకొనుట మేలని చెప్పి సిద్ధాంతము.

పాహంగ్ స్టేటు—ఇది ఫెడరేటెడ్ మలే స్టేటులో నొకటి. (మలయాదేశము చూ.)

పాహ్లావ దేశము, పారశక దేశము, పారశీకదేశము, ఇరాన్ దేశము— ఇప్పటి పారశీకుల పూర్వులు రాక్షసపక్షపాలంబులగు ఆర్యులు. వారు దేవతాపక్షపాలంబులగు ఆర్యులతో కలహించు చుండిరి. దేవాసురయుద్ధము లకుఁ బిదప, వారు వేరై, యప్పటి హరబరేజా (మేరువు) పర్యతప్రాంతమునుండి బయలుదేరి పారశీపోలిసుకడకుఁ జేరి, యటనుండి పారశీకుల సంబడిరి. ఆర్యశబ్దము “ఇరాన్”గా మాత్ర నఁట. వారి నివాసస్థమై, తొల్లింట “పాహ్లావ” యనఁబరఁగినదేశము పారశీకము లేక “ఇరాన్” అయె నఁట. వారు నిర్మించుకొనిన రాజధానికి

“తా ఇరాన్” అని పేరు. అది యిప్పుడు టాంగులచే “టెహిరాన్” యనంబరంగు చున్నది. తొల్లింట “పాహ్లావి” యనంబడిన భాష జెండు భాషగ పేరందెనట. వేద శబ్దము “అనెస్సా” రూయె నట. ఋగ్వేదమున వాడబడిన “వృక్ష” శబ్దము “పాహ్లావి” యాయె నందును. మహాభారతము, సభావర్ణము 3-1 అధ్యాయమున పాహ్లావ దేశపు ఉత్తమాశ్వములంగూర్చి ప్రశంస కలదు. మత్స్య పురాణము ౧-౨౧ అధ్యాయమున పాహ్లావ దేశప్రశంస కలదు. బృహత్సంహితపురాణము ౫౧ అధ్యాయమున ౪ యందు పాహ్లావ యని పేరున్నది.

పాళీభాష— ఇది ప్రాకృతతత్వము గల సంస్కృతజన్యము. పురాతనపు భాష. పాదులు పవిత్రవంతముగ నెంచిరి. పాద్ధగ్రంథములీ భాష యందుగలవు. లిపియు సంస్కృతలిపిజన్యమే.

పి(P) అక్షరమునకుం జెందిన క్రైస్తవపురుషునామములు— Paget, Pakenham, Palmer, Parke, Parker నవన కల్పితనామములు.

Pascoe హిబ్రూపదము Easter child అని యర్థము.

Pasha నవనపదము. ఇది టర్కీమాట. Patrick, Patricius లాటిన్పదము Nobleman అని యర్థము. ఇస్లాంప దేశములకుడు ఋషి యనఁదగిన “St. Patrick” మహాత్ముని పేరు. దీనినుండి కల్గిన ముద్దుపేర్లు Pat, Paddy అనునవి.

Paul, Paulet, Paulus, Paulivus, Pawel లాటిన్పదములు. little అని యర్థము. St. Paul బోధకుని పేరు.

Payne లాటిన్పదము. Country man అని యర్థము.

Peile, Pelham, Penrose నవన కల్పిత పదము.

Penticost, Penticoste గ్రీకుపదము. white sun side” అని యర్థము.

Percival, Percyvall పల్లీకుపదము. “Champion of the Chalice” అని యర్థము. దీనిముద్దు పేరు Percy.

Peregrine లాటిన్పదము. Traveller అని యర్థము.

Perrin Pering జర్మనుపదము. (శిల) యని యర్థము.

Peter గ్రీకుపదము. Rock అని యర్థము. St. Peter బోధకుని పేరు. Peter the great అను పద్యచక్రవర్తి కీ పేరుండెను.

Phelim ఐరిషుపదము. మంచి యని యర్థము.

Philander గ్రీకుపదము. Lover of fellow men అని యర్థము.

Philemon గ్రీకుపదము. Loving and thoughtful.

Philip, Philp. Fylyp గ్రీకుపదములు. lover of horses అని యర్థము. పెక్క-గ్రామ రాజుల కీ పేరుండెను. దీనికేగల్గిన ముద్దుపేర్లు Phill or Phil, Pip. ప్రాక్సు, స్పెయిన్ దేశపు రాజుల కీ పేరు తెలుసుగ పెట్టబడునది.

Phineas Phinehas హిబ్రూపదము. Oracle లేక Aspect అని యర్థము.

Pierce Piers Pierre గ్రీకుపదము. same as Peter. „Rock” అని యర్థము.

Pilgrim లాటిన్పదము. Traveller అని యర్థము.

Pius లాటిన్పదము. తొమ్మిదిమగలు పోవు గురుస్వాముల కీ పేరుండెను.

Plantagenet లాటిన్పదము. Spring of broom అనియుండు.

Pollock నవీనకల్పితపదము.

Polycarp గ్రీకుపదము. Fruitful అని యర్థము. St. polycarp యుపిషేషు.

Pompey Pompeius లాటిన్పదము.

Ponce Pontius లాటిన్ పదములు. విదవసంతాన మని యర్థము.

Ponsonby (ఉచ్చారణ Punsunby అని) నవీనకల్పితపదము.

Popham నవీనకల్పితపదము.

Porcius లాటిన్పదము. Pigs అనియుండు

Power, Prince, Pritchard నవీన పదములు.

Ptolemy గ్రీకుపదము. Mighty warrior ఈజిప్టురాజుల కీపేరుండెను.

Purcell, Purvis నవీనకల్పితపదములు.

Purvan రష్యనుపదము. మొదటి అని యర్థము.

పి (P) అక్షరముకుంజెందినకైస్తవ శ్రీల నామములు—Palma లాటిన్పదము. తాటిచెట్టని యర్థము.

Pamela నవీనాంగ్ల కల్పితపదము

Patience లాటిన్పదము-ఓర్పని యర్థము.

Patrica Patrice లాటిన్పదము. గొప్ప అని యర్థము. Patrick యొక్క శ్రీవాచక పదము

Paula, Paule, Paulina, Paulette, Pauline లాటిన్పదములు. చిన్నదియని యర్థము. Paul యొక్క శ్రీవాచకరూపపదము.

Peace నవీనకల్పితపదము. అర్థముస్పష్టమే (శాంతి యని).

Pearl, Pearline నవీన కల్పితపదము. ముత్యమని యర్థము.

Penelope గ్రీకుపదము. నేతపనికత్తె అని యర్థము.

Perceval పెల్లిక్కుపదము. Percival యొక్క శ్రీవాచకపదరూపము.

Perdita లాటిన్పదము. పోగొట్టుకొనఁబడిన అని యర్థము.

Perpetua లాటిన్పదము. సహించు భరించు,ఓర్పు అని యర్థము.

Perrine, Petrica Petrine, Petronella ట్యూటోనీకు పదములు. శిల గర్భ మిచ్చునని.

Persis లాటిన్పదము. Persius యొక్క శ్రీవాచకపదము.

Philadelphia గ్రీకుపదము. ఇతరుల బేరు చెడి అని యర్థము. అమెరికాయందు, యునైటెడ్ స్టేట్సులో గ్రీకు క్రైస్తవుగూడి తొలుత నీపేరున పురనిర్మాణమునకుఁ గడంగిరి. వారి ముఖ్యవిధాన మన్యోస్యప్రేమయే. నేటికి నాపేరఁ బరఁగుచునే యున్నది. దీనంగల్గిన ముద్దు పేరు Delphy.

Philine గ్రీకుపదము. అనురాగ మని యర్థము.

Philippa, Philippe, Philippine గ్రీకుపదము. గుఱ్ఱములయందనురాగముగలవాఁడని యర్థమిచ్చు Philipps యొక్క శ్రీవాచకపదము. ఇది అంగ్లభాషతి మూఁడవవిడ్వర్ణ యొక్కరాణి యగు ఫిలిప్పారాజ్ఞ పేరుగ ప్రచారమందిన దట.

Phoebe, Phebe గ్రీకుపదములు. జన్మము యొక్క వెలుతు రని యర్థము.

Phrynia దీనింగూర్చి యేమియుఁ దెలియదు.

Phyllis, Phillis గ్రీకుపదము. పచ్చని కొమ్మ అని యర్థము.

Piety లాటిస్పదము. సచ్చిత్రిత, కనికరిము,
లేక దయామయహృదయము ననియుర్థము.

Polly హీబూపదము. మహాన్నత్యమని
యర్థము,

Polonia గోకుపదము. గీసు దేశమున
సూర్యాధి దేవతకు ఆర్చన, అనుష్ఠానము.
సూర్య సంబంధురా అనియును.

Polyxena పోలిక్సెనా. పోలిక్సెనా మనియును.

Portia, Porcia లాభకర్షణము. Por
అనిన వాచాహ మని యును.

Priscilla లాటెస్టాము. కొంచెము పెద్ద
యని యుము. దీపమండి కలిపి ముగ్గు పేనులు
Scilla, Prjs.

Prittie పవీనశ్చిత్తము. Pretty అందమగు.

Prudence, Prudella అంగ్లో-ఫ్రాన్సు
పదము. ఆజ్ఞతము అనియును. దీనిగలసిన
ముదుపేరులు Prue, Prudy.

Psyche గోకులదము. స్రాణి యని
యగ్ధము. ఇదియొక అధిదేవతపేరు. ఆమె
Cupid (మన్మథుని) భార్య (రతీదేవి).

పింక్ ఐ (Pink eye)—ఇది పాచ్చిపిండ్ల వైద్యవిధానమున గుఱ్ఱములకు గల్గు ఇన్ఫ్లూ ఇంజా జ్వరమునకు బేరు.

పింగగోత్రము-(హరితెఉపగణము చూ.)

పింగళాజపము—(తిరణశుద్ధిచూ.)

పింగళానాడి — (అప్టాంగయోగములు
చూడుడు.)

పింగళి ఎల్లన కవి—ఆంధ్రకవులలో

నాథునికులందు పరిగనంపించుచేసెవాండ్రు. సియె
గిబ్బాప్రాయుండ్రు. క్రొవేటి పండితవాండ్రు.
భరద్వాజునిగోత్రము. జ్యోతిషు నాగరాజు.
గుండలూరిమండ్రు మునోహర పండితము కాపు
మని పేరుగొన్నాడు.

ఈ సందర్భమున మూడు
 డిగ్రీలు గాను పునె
 యొనరిన మొదటి మెట్టును మొట్టొకటి లేక యొనరిన ప్రొత్తాహ
 మున నొక వ్యవస్థాపకాధ్యక్షుని మన “కోభ్య
 పాత్ర” మును (కేంద్ర స్థానమున కేగి) ఖమును) పద్య
 కావ్యముగ నుంచెదను. దీనినిబట్టి యారాము
 రెడ్డిగారు కేంద్ర స్థానమున కేగి
 మా యొనరినట్లుగా జరిగింది. ఈ కోభ్యచరిత్రకు మది
 వ్రాసిన వచన కావ్యముగ నున్న దానినే పద్యము
 లుగ నుంచిన దిమియంగనోపు ననియు, నది వేదాంత
 సారమునకేన్న (చుంగళిగారి అనుదక్షిణ చూ.)
 మున్నె నుంచినదనియు యుండుననియు, రా. బ.
 పదునూరు పేజీలతోగల గ్రంథములు గాను, తిలంబిరి.

పింగళివారి పేకి--ఎంత చెప్పినను వివక్ష,
ఎంత బుచ్చినను వదలక, ఎంత పొమ్మనినను
పోక నెంటుండించు ముండివాణిని పింగళివారి
పేకివలె ఏదనిసిదిగా నామెశవలె ననుచుండురు.
ఈ“పింగళివారి పేక” యనుట కొక పూర్వపు
గాఢ కీటదు. ఇది యెంతవఱకు నిజమైనను,
ఎశవలకంటె మెనను చిరకాలమునుండి యాంధ్ర
దేశమున పృథ్వీరమునంది వాడుకయందుంటు
అందఱెఱిగినదే.

ఎటింగి యున్నంతవఱకు పింగళికుటుంబము.
నకు మూలపురషంఘము గోళమంత్ర (లేక గోళర్థ
రాజు) గొప్పతపస్వియు, మంత్రవేత్తయునై
యుండి నటం. ఆయన యోగసాధనము.

లొనర్చిన పూర్ణుడంట. ఆయనకు స్వాధీనమై యొక పితాచిమో యక్షిణి (యక్షస్త్రీ)యో యొకటి పరిచారికగ నుండెడిదంట. దాని కెల్లప్పుడు నేదేని యొకపని జెప్పి చేయించు చుండె వలయునేగాని తీరుబాటుగ (పనిలేకుండ) నుంచిన నపాయకరమగు పనులుగూడ జేయు చుండు లక్షణవతి గాన, దాని కాయన కుటుంబమువారు కొంత వఱకు వెఱపొంది జాగ్రత్తం గొనుచునే యుండు రంట. పేకి తనకు జెప్పబడినపనులలో నిట్టిపనులేగాక దూలములు, ముగిలు, నోళ్ళు, కాళ్ళు మొదలగు కళభారముగూడానిగూడ పాటింప కవలీల మోసికొని పోగల్గినది గాన, నెట్టికష్టమైన పనులున్నను సరకు గొనక, “పనిచెప్పఁడు, పనిచెప్ప” డని వేధించుచుండిన నంట.

వారియింట నున్నవారో నొక రొకతొటి దూరాలోచన యున్న నొక్కలునొక్కలు వోయి ఉంగరములవలె చుట్టుకొను(తుప్పరల) తలవెనుక నిచ్చి దీనిని తిన్నగ సాగఁదీసి వంకరలు తీర్చుమని పని నియోగింప, నాపేకి ఎంత జాగ్రత్తగ సాగఁదీసియు, లాగియు, తిన్న జేయబ్రతున్నించినను నదికుదురక తిరుగ తిరుగ వంకరలు చుట్టుకొని ముడుచుకొనిపోవు చుంట విసిగి, చెప్పక పలాయన మయ్యె వంట. వారును అది పోయినందుకు సంతసించి రంట. నాఁడొక “పింగళివారి పేకి” యని వదలని మొంకితనమునకును, మహాభూతమున కొక వెండ్రుకముక్క యనుమాట సులభోపాయము నకును సామెతలై యున్నది.

పింగళి సూరనకవి — ఆంధ్రకవులలో మధ్యకవులందు బరిగణింపఁ బడినవాడు.

నియోగిబ్రాహ్మణుడు. ఆపస్తంబసూత్రము. గౌతమసగోత్రము. తండ్రిపేరు అమరరాజు. తల్లిపేరుఅబ్బమ్మ. పితామహుడు సూరపరాజు. తమ్ములు అమరరాజు, ఎఱ్ఱరాజు. ఈ పింగళివంశమునకుగోకరాజు మూలపురుషుఁడుగాఁ జెప్పఁబడినది. (పింగళివారి వంశవృక్షము, పింగళివారి పేకి చూ.) తొలుత కృష్ణాజిల్లావాఁడనియు పిదప ఆకువీడు, నంద్యాల మొదలగు సుస్థానములకుఁ జేరినవాఁడనియు కీ. శే. రా. బ. కం. విరేశలింగము పంతులువా రిభిప్రాయపడియున్నారు. క్రీ. వె. పదునాఱవ శతాబ్దమధ్యమునందుండినవాఁడని తేలుచున్నది. క్రీ. వె. ౧౫౬౦ తరువాతకాలమువాఁడు.

రచించినవి:— కళాపూర్ణోదయము. (దీనిని ఆర్యోటి కృష్ణమరాజునకుఁ గృతి యిచ్చెను). కాఘవసాంధవీయ మను ద్వ్యర్థికావ్యము. (దీనిని ఆకువీడు సుస్థానాధిపతియైన (కన్నులు లేక కందనూరు మండలము) పెద వేంకటాద్రిప్రభున కంకిత మొనర్చెను. ఆకువీడు ఇప్పటి కోవెల కుంటకు పశ్చిమముగా పండ్రెండుమైళ్ళదూరమున నున్నది. అది తుంగభద్రానదీతీరము. అట విరూపాక్షేశ్వరశివలింగము కలదు. సూరన రచించినట్లుచెప్పఁబడిన గరుడపురాణ మిప్పుడు గానవచ్చుటలేదు. ప్రభావతీప్రద్యమ్మ మను ప్రబంధమునుగూడ నిలఁడు రచించెను.

ఈ నూరకవి క్రీ. వె. ౧౫౭౦ ప్రాంతము నఱకు జీవించియుండినవాఁ డంట. ఈతనిభార్య అల్లసాని పెద్దనామాత్యునిమనుమరా లంట. పింగళి సూరన గిరిజాకల్యాణ మనుప్రబంధము పైతము రచించెనని చెప్పుదురు.

పిండవిజ్ఞానము(Embryology)లాటి
స్వాసాపద మగు Embryo నుండి జనించిన

వము. ఇట్టిదియే ఒక షెడ్యూలచిథానాపదమును కలదు. దీనికి “జోషి” యని యర్థము. తక్కిన భాగమునకు “శాస్త్ర” మని అర్థము. పిండవిజ్ఞాన శాస్త్రమునందు పిండ మేర్పడుట. (అనగా గర్భస్థితి) పేరుగుట, బయటకు వచ్చుట (అనగా జన్మించుట) మొదలగు వాటినిగూడ తెలుపు కల.

ఈ శాస్త్రము మేళు మనుష్యులు, బ్రహ్మ గర్భముధరించుట యనఁబడు స్థితియు, చెట్టబీజములు మొలకఁబెట్టుటయు, కలులు గుడ్డుబెట్టి పొడిగి పిల్లలం జేయుటయు గా పిండవిజ్ఞానవిధానమే యనియు, దీని గూర్చిన విజ్ఞానమునకు పాశ్చాత్యభాష “ఎంబ్రియోలాజీ” యని పేరును బడినది.

ఈ శాస్త్రమున మనుష్యులయందు గాని, జంతువులయందుగాని వృక్షములందుగాని Male and female cells సంయోగమగుట వలన త్వత్తికి గాని గామని చెప్పఁబడినది. మనుష్యులందు, కొన్ని జంతువులందు ఇదిగర్భముధరించుట గను, పక్షులందు గుడ్డు పెట్టుటగను, చెట్లయందు కాచి, బీజము లేర్పడుటగను ప్రాకంఠ మగునని చెప్పఁబడినది. ప్రాకంఠమైనతోడనే మనుష్యులు, చతుష్పాతులు మొదలగు నవి గర్భము ధరించి పిల్లలనుగను ప్రాణులందు తొలుత శిరస్సును, పిదప మొండమును (Trunk) , పిదప కాళ్లు చేతులును, పొడసూపి, యెదిగి ఏర్పడుట ప్రాకంఠ మగు ననియు, ఇత్తటి తల్లిశరీరరక్తము బొడ్డుచేరు ద్వారా పిల్లలోనికిఁబ్రవహించుచు, పుష్టికొనంగి

మొంచుచుండుననియు చెప్పఁబడినది. గర్భము ధరించి యుండుకాలము మనుష్యులందు 200 రోజుములనియు, ఇది స్వస్థానాధారపరిశితి యనియు, ఇంక నిది వేర్వేలుబడుచువులందు వేర్వేలు పడుచుండు గర్భమునందును, దీని గూర్చి యున్న Duration period అనెదనియు చెప్పఁబడినది.

పక్షులు దీగ్గర్భధారిణిభావమే నేలు. స్త్రీ పురుషజీవులన జేయుమునకు ముఖనాండే గాని, మూడవనాండే గాని, ఇవి వేర్వేలు పడియు వేర్వేలు కాలములందు గాని గుడ్డుబెట్టి వేయును. ఇదియే పక్షికి గర్భధారణకాలము. గుడ్డయందు పిల్లలు అవయవములేర్పడి యెదిగి పిల్లలగు బయటికి వచ్చునపుడు గలకాలమున కార్థమున “Embryonic developement period” అని పేరి యున్నారు. ఈ కాలమున పక్షులు గుడ్డను బొమ్మగుండునను గాన దానిని Period of incubation” అనియు నందురు. గుడ్డను బొమ్మగుట కార్థమున “Hatching” అనవచ్చు. అక్కాలమున పిల్లకు గుడ్డనందే మూహావిద్యా మమర్పఁబడి యుండి, పిల్లకు బలపోషణ లందిచ్చు చుండునని చెప్పఁబడినది. పిల్లలు జోనుండియు, తల్లి బయట నుండియు నకాలమున గుడ్డను పొడిచి గుడ్డను పగుల గొట్టుకొని పిల్ల బయటికి వచ్చెడిని. ఇదియే పక్షులజన్మకాలము. దీనికి “Clucking” అని పేరి యున్నారు.

ఇంక చెట్లయం దీపిధానము మఱియొకవిధమున నున్నది. విత్తినపు గింజలందు బీజ మేర్పడి నిల్వయుండును. ఇట్టి Embryo విత్తనము

లందు నిలిచియుండుకాలమున దానికి "Vitality of the seed" అనియు నందును. అట్టి విత్తనము తడిసినతోడనే Passive stage నుండి, Active stage ప్రారంభమగును. దానికి గాలి, నీరు, చచ్చు, వెలుగురు, నెచ్చదనము అవసరములై, అవి గల్గినతోడనే మొలకెత్తి ప్రారంభించును. మనుష్యులందు మావితీ త్వలై వృక్ష బీజములందు 'Seed coat' అనంబడుచోర బీజమును జట్టుకొని దానిని జెడనీయక పటిమను గొందిననుక నిల్పిడిని. దాని కాండ్లమున "Testa" యని పేరిడియున్నారు.

ఇటుల మొలకెత్తినతోడనే యవసరమగు తాత్కాలికాహారమునుగూర్చి వివరింపవలయును. Monocoty ledons (అనగా ఏకదళబీజము) లందు Endosperm అనంబడుపదార్థము అట్టి తాత్కాలికాహారముగ నుపయోగించును. Dicotyletonous (అనగా ద్విదళబీజము) లందు సర్వసాధారణముగా నప్పు బద్దలం దాహార మమర్పబడియుండి యుపయోగించును. దీనికి "Starch" అని పేరిడియున్నారు. ఇది శ్రమశ్రమముగ Sugar (మాధుర్యము) గా మారుచు నీటితో కలిసి పలుచనై మొలకయొక్క వివిధభాగములకు వ్యాపించును. చిన్న మొలకలకు "Germ plant" అని పేరిడియున్నారు.

ఇంక నీసిండ్లోత్పత్తివిధానమున నెఱుంగదగిన ముఖ్యాంశ మొకటి కలదు. Lower order జంతువులగు Bacteria, cholera germ మొదలగువాటియందు Sexual

means (స్త్రీపురుష సంయోగము) అవసరము లేకుండగనే A sexual multiplication కలుగును. అనగా Cell division వల్లనే వృద్ధి సంభవించును. దీనినే Unicellular organisam అనియు, Amoeba అనియు నుచురు.

సర్వసాధారణముగ లెక్కిన జంతుజాలములందు Sexual means వలన సంపత్తి పొందగలిగినను గల్గి, వృద్ధి సంభవించును. ఈ Embryology కే Maternity శాస్త్రము అని పిలువబడును.

పిండారకత్తీర్థము— (పిండారకక్షేత్రము చూడఁడు)

పిండారకక్షేత్రము (పిండారకత్తీర్థము)
ద్వ్యాకకడ నీక్షేత్రము కలదు. బొంబై రాజధాని. (తొల్లింటి సారాప్రదేశము). ఇందు కొందరు మహర్షు లొకప్పుడు తప మాచరించుచుండిరట. అట్టి యాదవులు మత్తతో శ్రీకృష్ణుని సుతుడగు సాంబుని గర్భణీస్త్రీవలె వేషము వైచి వారికడకుం గొంపోయి కపటనినయముతో "నీయువతి కేశిశువు గల్గు" నని యడుగ నాముఖు లామాయ నెఱింగి కనుక వహించి "యాదవాధికార విధ్వంసకర మగు ముసలము (రోకలి) గల్గు" నని రట. అటులనే యచిర కాలమున నొక రోకలి జనించె నట. దానిని శ్రీకృష్ణుడెఱింగి ఖన్నుడై వారల మందలించి యాముసలము నెఱుగఁదీసి నీట గల్పుడనె నట. వారలులే యొనర్ప కడ కొక గుంపు

అటుగత నిలువ దానిని బాటవైచి యాగంధపు
ముద్దను నీటఁ గల్పించెట.

అగుంపే ముల్గి యై శ్రీకృష్ణునకుఁ బిలి
యాయన మృతికే గాఢా మామెనెట. ఇంక
నీటఁ గలిసిన నూగంధపుముద్ద తుంగమిటి
మొక్కలుగ మొలిచి బలపడియుండ నెట.
శ్రీకృష్ణనినిర్యాణానంతరము యాదవులు మత్తు
లై ఒకరితో నొకరు కలహించుచు నందఱు
మడిసి రెట.

పండారిగంగ—(కష్టిగంగ మాతము).

పిండికొండచెట్టు (దండ) —

వీరు దోచుడిగాండ్రు. పింధ్యారణ్య గూఢచర్య
ములం దీక్షాకుల వ్రధాననానము తెన్నియో
యుండెను. దోచుకొనియు, హత్య జూన
ర్చియు, అస్తులు కొల్లగొట్టియు పాశిపోవు
చుండెడివాడు. కీ. ప. ౧౮ న ౩ తాబ్బపాండ్ర
కాలమున వీరభయ మత్యధికమై యుండెను.

వారసే హెట్టింగుగన్నరుజనరిల్ గార్జిస్తెస్వ
ములు ౧౮ ౧౭ సవత్సరమున పే నడచివైచె
నని చెప్పబడినది.

పిండికుండచెట్టు—లా. Tranquibar
justica. అటవములో తవనము, పూస,
పూసక, పంకే. దీనియాకు నూశి కట్టిన గాయ
ములు, కవుకుచెబ్బనొప్పులు నివాగణ మగు
ననియు, సమూలరసము తొమ్ము, పాచ్చము
లందలి నొప్పులు కుమచ్చు ననియు, చలవచేసి,
విరేచనము నెడలించి, స్ఫోటకముల ఉద్భవము
నాచుశక్తి గలదనియుఁ జెప్పవారు.

పిండికొండ కొండపిండి లేక పిండి)
చెట్టు—లా. Lycopodium Imbricatum.

సం.పానాగభేదక, పానాగభేదకక. పానాగ
భేదక, పానాగభేదక, అశ్మముక.

దీనిని తెల్లవరిచేచెట్టునియు, కొండ
ట్టునియు, కిచ్చెట్టునియు వాడుట వలెను.
దీనిసమూలం నెరిపాయములు చక్కంగ మూత్ర
మును నెడలించుచు నిహముత్తము నాచు
శక్తి గలదనియు, మేహశాంతి, వైశ్యశాంతి,
ఉబ్బు, శూలంబు, శుక్లదోషము, గుల్మము,
మూలవ్యాధి, ప్లాములు మాన్చి పొత్తికడు
పును శుభ్రపఱచు ననియుఁ జెప్పబడినది.

పిండికొలది రొట్టె - (ఆంధ్రలోకోక్తి.)

పిండిపోలు లక్ష్మణకవి — ఆంధ్ర
జిల్లలో యునికులందుఁ బరిగెడివఁ బడిన
వాడు. ఆ పుల పదెనాగిబ్రాహ్మణుడు. అప
స్తంబసూత్రము. భాగవతజనగోత్రము. తిండి
పేరు గోపాలరాజు. ఈతఁడు గోదావరీమండల
ముఖాని రామచంద్రపుర పరిసరముల నున్న
కుయ్యే నుగూరుమున కరణ మని తెలియు
చున్నది. అప బ్రాహ్మణమహాదేశములను గావు
గాయదేవా రాకమింప, నాతనిని దిట్లు
టకు “అ. కావలయ” నుమగంధమును రచించిన
తొట్టుకవి. ఇతని కవిత్యమును మెచ్చుకొనుచు
దును. ఈ గంధమునకు “రానాదమ్మాయ” మని
వాడుక నామము కలదు. శిష్టు కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి
గారిను మహావిద్వాంసుడగు కవిని పరాధ
వింపిన ప్రతిస్పష్ట.

పిండి ఎంతో రొట్టి అంతకు తగినట్లే-
(ఆంధ్రలోకోక్తి.)

పిండోత్పత్తి (విధానము)-స్వరశాస్త్రమున పిండోత్పత్తివిధాన మిటు చెప్పబడినది. పిండోత్పత్తి స్వరోదయమునకు కారణము. ఇది ఇటువదియైదు విధముల భేదములు కలది. శరీరమునందు స్వరము జనించును. స్వరము నందు నాడీ జనించును. శరీరమున కీ శాస్త్రగ్రంథములందు వివిధ మనిపేరు. పిండిము శుక్తిశోణితసమ్యక్ము. ప్రైతిశ్యము గల్గియుండు నది. శుక్తిశోణితములు నాలుదిశములవఱకు అనుదినము మేలి నమగుచుండుననియు, ఆమొదవది నమున ముద్దమై బుగ్గివలెనుండి, పదిదినములకు రక్తి మేర్పడి పదు నేనుదినములకు మాంసపుముద్దయగుననియు, ఇటువది దినములకు గిట్టివడుననియు, మఱి నాలుగైదు దినములలో మనుష్యాకారమేర్పడు ననియుఁ జెప్పబడినది.

వృద్ధమ మాసమున పంచభూతి సంకలితమగుననియు, ద్వితీయ మాసమున మేధస్సును, తృతీయమాసమున ఎముకలను ఏర్పడి, మజ్జ గల్గుననియు, నాలువ నెలయందు అవయవము లేర్పడు ననియు, ఐదవ నెలయందు రింధ్రము లతోఁ గూడిన చెవులు, ముక్కు, నోరు మొదలగునవి ఏర్పడుననియు, ఆఠవ నెలయందు గళ రంధ్రము, ఉదరము మొదలగునవి కల్గుననియు, ఏడవ నెలయందు జన్మము సంభవించిన, అల్పాయువు, బలహీనత, క్షీణధాతువులు గల్గుననియుఁ జెప్పబడినవి. ఎన్నిదవమాసమునజన్మము సంభవించిన తల్లి గాని, పిల్లగాని మృతిచెందురుననియు, తొమ్మిది లేక పదియవ మాసమున జన్మించుట శ్రేయస్కరమనియుఁ జెప్పబడినది.

స్త్రీలకు ఋతుదినము మొదల్కొని పదునాలుది నములవఱకు గర్భము నిలుచు ననియు,

అందు సరిదినములందు నిలిచిన పురుషుడును, బేసిదినముల చు నిలిచిన ఆడుపిలయు గామున నేరా గును ననియు, స్త్రీబల మధికమైన ఆడుపిల్లయు, పురుషుల మధికమైన మగ పిల్లయు గర్భమున నేర్పాటగును ననియుఁ జెప్పబడినది. ఈ శాస్త్రమునమున మొదలు, ఏర్పము, ఎముకలు, ముఖ మేర్పడుననియు, పిత్తము, బిల్వములు, మాంసము లిల్లినంతబాధమున నేర్పడు ననియుఁ జెప్పబడినది.

నోమములు, ఎముకలు, చెక్కిము, మాంసము పృథ్వీతి త్వనంబుంధము ననియు, మూత్రము, సుక్తిము, పురీషము, సిద్ధము, ఆలస్యము మొదలగున ఉదకనిసంబంధము లనియు, దేహకాంతి, ఆకలిపిప్పిలు అగ్ని సంబంధము లనియు, నిలచుట, వణకలుట, కిడిలుట, నాంచుకొనుట, మునుచుకొనుట వాయు సంబంధము లనియు, కోపము, సిగ్గు, భయము, మోహము మొదలగునవి ఆకాశ సంబంధము లనియు, (అనెఁగా ఇవి కల్లుటకు కారణ మాయీ భూతిము లనియు) గలదు.

పిక్నో గోత్రము — (వాద్యస్వ లేఖ మిత్రీయువగణము చూడఁడు.)

చిట్టె — దీనిని నూర్చి నగనా తెలియదు. దీనివేరు నము లేక చూడ్దము చలనము, ఏర్పవృద్ధియుఁ గల్గించు ననియు, త్రిదోషహర మనియుఁ జెప్పదురు.

పిక్టోగ్రాఫీ (Pictography) — సాంకేతిక నియమములు గలిగినచిత్రములతోఁ గూడిన ఆకృతులుగల అక్షరముదాయమును రచించు విధానము. చైనా, బాబిలోనియా, ఈజిప్టు దేశములలో ఈవిధ ప్రాచీనకాలమున నుండును.

పిక్నిక్ (Picnic) — ఒకరు చేసినదికాక తమంతట తాము లేక అందఱు కలిసి చేసికొను

రోగియందు రోగ మతిశయించినకొలది

అటవ దేశస్థుఁడగు వెళ్లాలజాతివానికి తెలుఁగు
దేశస్థురాలిని బరిణయ మొనర్చు, వారికిఁ గల్గిన
సంతతివారని వారియందు దొక వాడుక గలదు.

పిచ్చితము-ఇది అస్తిభంగరోగసంబంధ రోగము.

పిచ్చితానది-ఇది కామరూపదేశమందలి యొకనది. మహాభారతమున భీష్మపర్వమున ౧౯ యందు పక్షిని సంపాదించినది. యోగిహితము మను గ్రంథమున ఉత్తరఖండ. ౧ అధ్యాయమునఁ గూడ దీనిపక్షిని కలదు.

పిచ్చుకపై చంద్రాయుధము— ఆంధ్రభాషాసాంప్రదాయాన్ని వచము. అల్లుడు, సాధువు నైసవానిపై బలవంతమును, ఘోరమును నగు బలప్రయోగమును తేయుటను దెల్పుటకు వాడుచున్నారు. పిచ్చుకపై చంద్రాయుధప్రయోగ మనిభావము. దీనిని కొందఱు బ్రహ్మశ్రుప్రయోగ మనియు, బ్రహ్మశ్రు మనియుఁ గూడ వాడుదురు. అన్నియు నొక్కటియే. (ఆంధ్రలోకోక్తి)

పిచ్చుకపై బ్రహ్మస్త్రమా?-(ఆంధ్రలోకోక్తి.)

పిచ్ (Pitch)—ఇది Coal tar సంబంధ మగు Product అని చెప్పబడినది. ప్లగ నుండి వేడియందు మెత్తపడి తీతలమునఁ గట్టి పడునది. ఆస్ఫాల్టునందుఁ గలుపుచున్నారు.

పిచ్ స్టోన్ (Pitch stone)— ఇది యొకతాయి. దీనియందు నీరుండి నిగనిగలాడు చుండునది. మూడు నాలు రంగులందు దొరుకును. సాక్షాదీదేశమునను, అరాకదేశము నందునను దొరుకుచున్నది.

పిటకత్రయము (పిటకములు)- జాద్రమత్రగంధములకు తిరిపిటకము అని పేరు. శ్రీర దేశాధీశుం డగు కనిష్క మహారాజు కూర్చిన మహాసభయందు జాద్రభిక్షువులు జాద్రోక్తాది మహాధర్మబోధకోక్తులం గూర్చి మూడు వేర్వేరు పిటకము (గంప) లందుఁ

గూర్చి. నాఁడొకటి నాగ్రంథములకు “పిటకము” అనిపేరు.

అది ౧ సుప్తపిటకము, ౨ విషయపిటకము, ౩ అభినయపిటకము నను జూడమనిషిగ్రంథాని గ్రంథములు.

పిటికా లేక పిండకారోగము— ఇది మసూరికారోగమునకు పేరు.

పిటిషనింగ్ క్రెడిటర్- బేరింగ్ పట్నీ సంవర్ధమున బాకీయున్నవానిపై న్యాయస్థానమువారికి అజ్జ గుచ్చుకొను అప్పలవాని కీపేరు వచ్చును.

పిట్ట కొంచెము కూత పునము— (ఆంధ్రలోకోక్తి).

పిట్టలు నీరుత్రాగవు— ఒకని యధికార గరిమకు వెలుచి పట్టు లైనను నీరుత్రాగి వెలు పడునని భావము. అనగా నశాంతికరిమకు నధికారగరిమను దెల్పును. కాని, యొక్కొకటి దుర్మార్గులను కఠినముగ నరికిపట్టుటను దెల్పుటకుఁగూడ నిట్లు వాడుచుందురు. అధికారగరిమ యనున సప్తము. (ఆంధ్రలోకోక్తి).

పిట్టా పిట్టా పోరు పిల్లితీర్చినట్లు— తినివేసినట్లుని భావము (ఆంధ్రలోకోక్తి.)

పిట్ మేన్ (Pitman) — ఈ పిడు Short-hand writing కనిపెట్టినవాడు. ఈమహామేధావిపేరు Sir. Isaac Pitman ఐ యున్నది. Trowbridge పుం. మన కీ). వె. ౧౮౩౩ జనవరి ౪ తేదీని జన్మించినవాడు. ఉపాధ్యాయుడై ౧౮౩౭ యందు Steno-graphic Sound-hand అను పిద్య బోధించుచు ప్రకటించెను. ౧౮౩౯ లో తానే ఒక పాకశాలను స్థాపించి (బాత్ పుం. మన) ఒక ముద్రాయంత్రమును నెలకొల్పి, Pitman's Journal అనంబడిన Phonetic పత్రికను

ప్రకటించ మొనరించెను. 1842 లో Isaac Pitman & Sons అను సంస్థను నెలకొల్పెను. 1894 లో ఈయనకు Sir బిరుదమియ్యబడెను. 1907 జనవరి 22 మృతినొందెను. ఈయన విధానమునకు Short-hand అని వాడుక గల్గెను.

పిట్ వజ్రము—(పిడుపర్తి వజ్రము చూ.)

పిడపర్తి బసవకవి — ఆధ్యాత్మికపులలో మధ్యకవులందు బరిగణింప బడినవాడు. ఆరాధ్యబ్రాహ్మణుడు. బసవ పురాణము పద్య కావ్యముగ రచించిన పిడపర్తి సోమనాథుడేతనికి పెదతండ్రి. తండ్రి పేరు వాలనారాధ్యుడు. (పిడపర్తి సోమనాథకవి చూడండి.)

ఈతడు, పాల్కురికి సోమనాథుడు ద్విపదగా రచించిన అల్లమప్రభు చరిత్ర మగు ప్రభులింగలీల నాంధ్ర పద్యకావ్యముగ ప్రభులింగలీల యనుపేరున రచించినవాడు.

కె. వె. గంగిరెం సంవత్సర పాఠితమున నుండినవాడని తలంపబడుచున్నది.

పిడుగు-ఉలుము— మేఘములగుండా జరుగుచున్న ఎలక్ట్రిక్ డిస్చార్జి (Electric discharge) పిడు గందురు. అది కనిపించుటయే మెఱపు. దానిధ్వనిని వినుట లేక దాని వలనగల్గు ధ్వనియే ఉలుము. ఒక్కొక్కతెఱి ఎలక్ట్రిక్ డిస్చార్జి మేఘములనుండి భూమిపై బడుటకలదు. దానినే పిడు గందురు. అంగమున పిడుగునకు Thunder bolt అనియెదరు. అది అదికాలపు పాశ్చాత్యులు తమ దేవుడగు జ్యూపిటర్ (Jupiter) అగ్రహపరవశుండగుతెఱి మేకు (Bolt) పడవేయుచుండు ననుచుండిరి. గాన పిడుగునకు థండర్ బోల్టు అని పేరయ్యె నట. ఇటీవల పాశ్చాత్యరసాయన శాస్త్రవిదు లిది ఎలక్ట్రిక్ ప్రవాహ మనిరి. పిడుగు చెట్లపైనను, పెద్ద కట్టడములపైనను,

మనుష్యులపైనను పడి నష్టము గల్గించుచుండుటయు గలదు.

పిడుగు—(ఉలుము చూ. మెఱపు చూ.)

పిడుగువల్ల బాధకులొబడనివృత్తములు— పెద్దపెద్ద వృక్షములపై పిడుగు పడుట తఱచు సభవించుచుండు నని లోకప్రసిద్ధియే. అయినను శాస్త్రవేత్తలు జంగ్రాక వేర్వేరు దేశములవారు పరిశీలనలు సల్పి కొన్ని జాతులచెట్లకు పిడుగుబాధ ఎక్కువగల్గుచుండుననియు, కొన్ని జాతులకు పిడుగుబాధ అంతతఱచుగ గల్గుచుండజాలదనియు కొంతసంశయముతో గనిపెట్టియున్నారు.

బీచి (Beech) వృక్షములు విస్తారము గను, ఇతర వృక్షము లక్కడక్కడను గల ఒక యడవియం దీపరిశీలన పదునొకండు సంవత్సరములు జరపిరి. ఆకాలమున నితరవృక్షములపై పిడుగులు పడెను గాని విస్తారముగ దట్టమై న్నను బీచివృక్షములపై పిడుగు పడలేదట.

పిడుగుకు గొడు గడ్డమా ?— (ఆధ్యాత్మికంగా).

పిడుపర్తి సోమనాథ కవి— ఆధ్యాత్మికపులలో మధ్యకవులందు బరిగణింప బడినవాడు. ఆరాధ్యబ్రాహ్మణుడు శైవుడు.

తండ్రిపేరు బసవయ్య. పితామహునిపేరు దేవళరాజు. ప్రసాదామహునిపేరు సోమనాథుడు, సోమరాజు. వీరిపూర్వులకు కాకతీయ ప్రతాపరుద్రుని రాజ్యములో దోకిపర్తి యను గ్రామ మగ్రహార ముండెడిది. అది చిక్కులలో బడినకతన ప్రాధ దేవరాయలు దానిని ఈ గుటుంబమునకే తిరుగ స్వాధీనపఱచె నట.

ఈ కవి పాల్కురికి సోమనారాధ్యుడు రచించిన ద్విపద బసవపురాణమును పద్య కావ్యముగ రచించెను. ఈతడు కె. వె. గంగిరెం పాఠితమున నుండినవాడు.

సోమనాథుని తమ్మునిపేరు పాలన్న. పాలన్న సుతునిపేరు బసవరాజు. ఈతడు ప్రభులింగలిల పద్యకావ్యముగ రచించెను. ఈయన జంగమ దేవర యని సుప్రసిద్ధపరిశీలకులగు బుఢాగు భీష్మయ్య దేవగారు చెప్పుచున్నారు.

విశ్వాకర్మచంద్రాం గతస్య ఖారికా తైలదాతృత్వాద్యుపగమేతిన్యాయము
వదలివేసిన తివ్వెను నువ్వుగింజల నకుంగ బోయి పనునాకునేగ నూ నెను దండుగననుక్తి చుకొన నొప్పొనినట్లు. దండుగ తెచ్చుకొనిన పనిని దెబ్బట కీన్యాయము నుపయోగింతును.

వితరులు (తండ్రితో సమానులు)-
పంచవీతరులు:- ౧ దేశ మేలుప్రభువు. (తనను పోషించుచుండు శుభమానుషుడగు). ౨ ఉపాధ్యాయుడు (విద్యాగురువు). ౩ తనను గన్న తండ్రి. ౪ తన భార్యత్నండ్రి. ౫ జ్యేష్ఠసోదరుడు.

ఏకాదశపితరులు:- శ్రీశ్రీఉపాధ్యాయః పితా జ్యేష్ఠభ్రాతృతాతైవ మహాపతిః । మాతృలక్ష్మి పృస్తాతా మాతామహా పితామహా బంధుర్జ్యేష్ఠ పితృవ్యశ్చ పుంస్త్రీతే త్పితృస్త్రితాః॥ ౧ ఉపాధ్యాయుడు, ౨ తండ్రి, ౩ అన్నగారు, ౪ ప్రభువు, ౫ మేలమామ, ౬ మామగారు, ౭ అభయప్రదాత, ౮ మాతామహుడు, ౯ పితామహుడు, ౧౦ బంధువులలో పెద్ద, ౧౧ తండ్రిసోదరుడు. ఏరు పితృ సమానులు.

పితృపుత్రన్యాయము తండ్రియందు కంటె కుమారునికి గౌరవస్థానము మఱియుకంటి లేదు. కుమారునియందుకంటె తండ్రికి అనూయలేని స్థానము మఱియుకంటి లేదు. అనగా తండ్రికంటె కుమారుడు విద్యాధికుడైనను, ధనాధికుడైనను, ఎక్కువగౌరవములు పొందుచుండినను, తండ్రికి ముదమే గాని అనూయతయుండదు. ఇది లోకమున ప్రసిద్ధానుభవము.

పితృకార్య పంచపల్లవములు —
(పంచపల్లవములు చూ.)

పితృగణము లేక పితృదేవగణము-
ఇది మూడువిధములు:-

౧ వసుగణము. ఇది శ్రాద్ధాదులయందు పితృస్థాన మనియు, పనునొకండుకోట్ల సంఖ్య యనియు జెప్పబడినది.

ఇది పితృస్థానమనగా పనుననియు, పనునొకండుకోట్ల సంఖ్య యనియు

౩ ఆదిశివగణము. ఇది పితృస్థానమనగా పనుననియు, పనునొకండుకోట్ల సంఖ్య యనియు జెప్పబడినది.

ఇట్లు పితృదేవతలగు వసుగుదాదిశివ గణములు మూడును గలసి ముప్పదిమూడు కోట్ల (పితృ) దేవత లని చెప్పుదురు.

పితృమానము (కాలమానము) -

భూమి యుక్తసారి సూర్యుని జాట్టివచ్చుట లోక సామన్యసకాలము పట్టు ననియు, అట్లు చుట్టి వచ్చునపుడు తనకుతాను గిరిగిరితిరుగుచు నుండి యేగు ననియు, అట్లునేసారి తనకుతాను దిగు గుట కిరువదినాలుగుగంటలు, లేక అఱువది గడి యలు గల ఒకదినము పట్టు ననియు నెఱిగినదే. ఈదినము మనుష్యులకు మనుష్య మానముచే నని యొలుంగునది.

ఇట్టి మనుష్యమానపు దినములు చాంద్ర మానపు నెలయందు రమామీ ముప్పది యుండును. ఇది శుక్లపక్ష మనియు, కృష్ణపక్షము లేక బహుళపక్ష మనియు రెండు తెలింగులు. ఇందు శుక్లపక్షము పితృదేవతలకు పగలనియు, కృష్ణపక్షము రాత్రియనియు, రెండుపక్షములును గలిసిన మానమును, నొకపగలు, రాత్రియు గలిసి దిన మనియు జెప్పబడినది. అనగా మనుష్యమానపు మానము పితృమానమున

నొక్కదిన మిగులను భావము. కాన మన మున్నది మానములు సత్విమానమున నొక్క మానమును, మన మున్నది సానత్సములు పితృమానమున నొక్కసానత్సమున నగును.

పితృసములు—(పితరులు చూడుడు)

పితృకపోల్బణసన్నిపాతము—(సన్న పాతిదోషము చూడుడు.)

పితృత్వ—(ఇత్తడి చూడుడు.)

పితృత్వసన్నిపాతము—(సన్న పాతిదోషము చూడుడు.)

పిన్న కటుక రోహిణి—(నాసిముసలు చూడుడు.)

పినాక గోత్రము—(వాణిశ ఉనికిణము చూడుడు.)

పినాకము—శ్రీపుణ్ణిల్లు. (ధనవృద్ధ్య చూ.)

పినాకినీనది—దీని కటవదేశపు పేరు పెన్నె యనుచున్నారు. స్కాంద పురాణమున మహాభండమున (అరుణాచలమహాస్మృతి), అధ్యాయ. ౨ ప్రశంసించబడినది.

ఇది ఉత్తరపినాకినీ, దక్షిణపినాకినీ యని రెండ యున్నది. మైసూరు రాజ్యములోని నందిదుర్గమనఃపర్వతమందు ఒకనీటియాటనుండి జనించు నది. ఉత్తరపినాకినీ నెల్లూరు ప్రక్క బడి ప్రవహించుచు బంగాళాఖాతమున బడును.

దక్షిణపినాకినీకి పాపఘ్ని యనియు పేరు కలదు. (నందిదుర్గము చూ.)

పినాకినీ నదియందలి గండికోట (దుర్గము)—పినాకినీనది ఉత్తరపినాకినీ నది యనియు, పెన్నె యనియు ననబడునది. ఈ నదీప్రవాహము పర్వతభూములగుండా ప్రవహించుచు, మెత్తని ప్రదేశమును కోసి, గండిగఁ జేసి, దానిగుండా ప్రవహించుతావున నెత్తగు ప్రదేశమున నీదుర్గము కట్టబడియుంట

స్వసాధారణముగ దీనిని “గండికోట” యని యొక గ్రామనామమును వలెనే వాడుచున్నారు. ఇది కడప మండలమున, జమ్మలమడుగుతాలూకాలో, పినాకినీనది గండికి కుడివైపున, (సముద్రపు నీటిమట్టమునుండి ౧౬౭౦ అడుగుల యెత్తుప్రదేశమున) కట్టబడిన దుర్గము గండికోట. ఇటు నది రెండుమూడుమైళ్ళ ప్రదవునను గంచెకోసి, అందు లోతుప్రవాహముగా కైకి రెండువందల అడుగులయెత్తునకు పి రెగురిం గొట్టుచు నడుగులగ్రమ్ముచు దుర్గమునకు రక్షక కందకిమువలె ప్రవహించుచుంటు, శత్రువుల కజేయమగు దుర్గ మనిపించు చుండును. గొప్పగొప్ప సైనికోద్యోగులు దీనిని బరిశీలించి సరియైనస్థితియందుంచి సైన్యపరికరస్థితి చక్కగ మర్చన, పరుల కిసాధ్యమగు దుర్గ మని నుడివి యున్నారు. గండికోట కమ్మవారు పౌరుషశాలురని యిటనుండియే పేరిందిరి. కోటయందున్న యొక శాసనముమేల క్షిమీపముననే యున్న “బామ్మనపల్లి” యందు వసించుచుండిన కాప ప్రభుండను పాలెగా, డీదుర్గము నిర్మించెనని కలదు. ఇందున్న దేవాలయము కర్ణాటకాంధ్ర (విజయనగర) చక్రవర్తి హరిహరరాయలు నిర్మించెననియుఁ దెలిసెడిని. పెరిస్తా చరిత్రకారుని వాస్తవం దీ గొప్పదుర్గము పేర్కొనఁ బడమి కొంద రాంగ్లేయ పరిశీలకులు దీని నిర్మాణము క్రీ. వె. ౧౫౮౭ పూర్వముకా దని యభిప్రాయపడియున్నారు.

గోల్కొండనవాబు దీనిని బట్టుకొని సైన్య ముతో మీర్ జుమ్లా సేనాని నిం దుంచెననియు, నొకప్పుడు కర్ణాటక బాల్ ఘాటునకు ధానస్థానముగ నుండె ననియు, కడప పతాన్ నవాబు స్వాధీనమునం దుండెననియు, క్రీ. వె. ౧౭౯౧ టిప్పసుల్తానుతో యుద్ధములలో కెప్టన్ లిటిల్ సేనానివశ మాయె ననియు

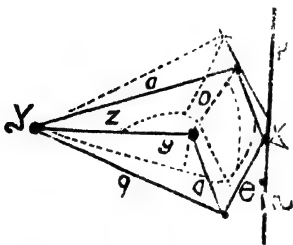
కిల్లినను, ఇతరచీమలతో సహవాసముఁ గూర్చు కొనిపోయి గమ్యస్థానమును జేరును. దీనికి “విపీలికాగతి” యనియు నందురు.

విపీలికాయతి — ఇది సంగీతశాస్త్రసంబంధపు యతి. కవిత్వసంబంధము కాదు. (యతి ప్రాణము చూచుచు.)

పియెర్సు (Piers)—(వంశజము చూ.)

పియోసెల్లియర్ సెల్ (Peaucellier cell)—ఇది Machanical Engineering సంబంధముగ యంత్రగమన విధానము. ఫ్రెంచి దేశస్థుడగు Lieut. C. N. Peaucellier గారు కనిపెట్టియుంటిది అయినవేదంబగుచున్నది. క్రీ. వె. ౧౮౬౪ లో నాయన దీనిని వెల్లడించెను.

Consisting a pair of Links (a) of equal length pivoted together at one end (y), and at their other ends connected with opposite angles of four links (c. d. e. f) forming a rhombus. Pivoted to the links (c. d) is a further link (g) the end (z) of which is located half way between the point (y) and the junction of the links (c. d).

This is the principle of mechanism. The dots show how the points x moves up and down on the verticle line.

పిరాని కలియార్ - ఇది మహమ్మదీయ న ప్రసిద్ధ యాతాన్శలము. షహరానూరు జిల్లా, రూర్క నుండి ఆరుమైళ్ల దూరమునఁగల ఒకేపేరుగల గ్రామమునందున్నది.

ఇట “ఇమామ్మా” అను భక్తునియొక్కయశ, అతని మేనల్లుడగు “సబీరా” యను భక్తునియొక్కయ రెండు గోరీలు దేవస్థానమునఁగలవు. ఏదేట ఎండకాలమున నీట ఉత్సవములు జరుగు నంటు. ఈతానైన సర్వసాధారణముగా “కలియా” అని వాడుచుందురు. రూర్క హరి ద్వాదశిమున కివ్వల ప్రభుత్వమువారి ఎంజనీరుగ నున్నవాడు కలిశాలగల తావు.

పిరామిడుల సమాధి కట్టడములు—పిరామిడుల కట్టడ మైగుప్తు దేశ భూమిజన్యమై, గ్రీకు దేశపు భూమి నుండి మంచి, ఇంచుక మార్పు నంది, ప్రస్తుతరూపమున నున్నది. పిరామిడులన్నియు ఆదికాలమున నీకట్టడే మేలిన భూపతులయొక్కయు, ఆ దేశస్థులచే నక్కాలమున పవిత్రజంతువులగు నెంచబడి పూజింపఁబడుచుండిన కొన్ని జంతువులయొక్కయు శరీరముల వాటి, భద్రపక్షిప నిర్మింపఁబడిన సమాధికట్టడములు. ఆ భూపతులు మహమ్మదీయమతములు కారని తేలినది.

పిరామిడులైగుప్తు దేశమున నీలా (నైలు) నది వామభాగప్రదేశమున నెప్పటి కైరో పట్టణమునుండి మంచిబాటను కొన్ని మైళ్ళదూరమున నెలుసది ఫలవంతముగ నొనర్చు ప్రదేశమును దాటి, యవ్వలి యిసుకయెడారి ప్రారంభమైనతోడనే బహిష్కృతదేశమున గిర్రు యనుపేరు గల గ్రామపరిసరముల గాన నయ్యెడిని.

పిరామిడులలో పెద్దదానియందు సెనేపెరూ భూపతిసుతుండగు కఫూ (లేక ఛియోపు) ఫరోగారి సమాధియున్నది. దీని క్రిందిమట్టము

కొలత 22గి అడుగులును, ఎత్తు ౪౦౦ అడుగులును కలవు. ఈ పిరామిడునందు ౪౦౦౦౦౦ ఘనపుటడుగుల కట్టడపుపని కలదనియు, బరువు ౬౮౦౦౦౦౦ టన్నులుగ నుండుననియు మీజీసీయరులు లెక్కించి యున్నారు. చుట్టుకొలతలకు లోబడిన ఈ పిరామిడుభూమట్టపు ప్రదేశ మించుమించు పంజ్రెండున్నది యెక్కిములుండునందురు.

ఇంక నీ పిరామిడులయొక్క మేట పేదరెంప నగును. భూమట్టపు చతురపుననుతలమున నమ పరిమాణము లగు నాలుగు వైపులఁ గల యంచులనుండి ఆకాశమువైపు, పైకి పైపునకా వైపే సమత్వికోణాకారము లగునట్లును, అన్ని త్వికోణముల సైమూల లొకే తావునఁ గలియు నట్లును, నిర్మించుటంజేసి సూదిగ తల పన్నుచును. నాలుపుక్కలు వెనుకకు వ్రాల్చియుండునని వేతుగ వ్రాసిన నక్కఱలేదు.

కాలము గడచి గడచి ఈ పిరామిడుపైపూత మెరుగు చిద్రమైనకతన దీనిని లెక్కించుటకును, పైకెక్కుటకును వీలగుచున్నది. దీనియందలి రాతిఫలక లొక్కొక్కటి రెండు టన్నులబరు వుండునట. ఇట్టి రాతిఫలకలవరుసలు బక నమి పై నొకవరుసగ రెండువందల పది వరుస లీకట్టడమున గలవని లెక్కించి యున్నారు.

ఈ రాతిఫలకములు అసౌ ఆసి పురముకడ నుండి నైలునదిపై ఇటకుఁ జేబడిన వుండును. దీనికి బిదపఁ జెప్పందగిన పిరామిడు గిరేు గ్రామపరిసరములనే కలదు. అది కాఫ్రోఫరో గారి సమాధి గల్గియున్నది. దాని యెత్తు నాలువందల యేబది నాలుగడుగులు. తరువాతఁ జెప్పఁ దగినదియు, గిరేు గ్రామపరిసరము లందే వేఱొకటి కలదు. అద్దానియందు మెంకారా ఫరోగారి సమాధి యున్నది. దాని యెత్తు రెండువందల పందొమ్మిదడుగులు.

తక్కిన పిరామిడులన్నియు వీటికి తగ్గియుండును. ఇక్కాలమున లెక్కింపఁదగినవి డెబ్బది యైదు గాననగుచున్నవి. (ఈజిప్టు దేశము చూడుడు. కైరో నగరము చూడుడు. ఐగుప్టు దేశము చూడుడు).

పిల్లలచచ్చినవాడు పిల్లకేడుస్తనాంటే కాటికాపరి కాసులెప్పున్నాడు (అంధ్రోగోకో క్తి).

పిల్లవీడవనిదీతల్లియైనాపాలివ్వదు; అడగనిదీ అమ్మఅయినా పెట్టదు — (అంధ్రోగోకో క్తి.)

పిల్లరోగము — నేత్రములందు పుసులు గట్టించుడు రోగము.

పిల్లలకోడి నక్షత్రము — ఇది సప్త మహానక్షత్రము లనబడునవి యేడును, అరుంధతీ యనంబడు నక్షత్ర మొకటియుఁ గలిసి మొత్త నక్షత్ర సముదాయముగ (Constellation) గిన్నడు నక్షత్రములగుంపు.

దీనిని కొరొల్లాజాతి ఎన్నిది పుష్పములతో పాశ్చాత్యులు పోల్చి ఆపేర్చిరి. అవి 1. Corolla, 2. Tubular, 3. Rotate, 4. Cruciform, (4. Infundibuli form), 5. Companulate, 6. Ligulate, 7. Bilabiate ringent, 8. Papilionaceous. దీనిని Southern Constellation అనుచుండును.

కాని, కొరొల్లా జెగ ఎన్నిది పుష్పములు పుష్పాల నాకర్షించుతేజము కలిపియై చిన్న కీటకాదుల నాకర్షించి పిల్చుకొనుజాతి వని చెప్పఁబడినవి.

పిల్లలమట్టి పినవీరన్న — తండ్రి గాదయ్య. తల్లి నాగాంబ. పెద్దవీరన్న (కర్ణాటిక భూపాలునికడ మంత్రిగనున్నవాడు.) తమ్ముడు.

ఆర్వేలనియోగి. శివభక్తుడు. కాలము క్రీ. వె. ౧౮౫౦-౧౮౮౦. భాంతీతీర్థస్వామిశిష్యుడు.

రచించినది జైమినీ భారతాశ్వామేధపర్వము. ఇది ఆంధ్రకర్ణాటక సామ్రాజ్యమేలిన సాళువ (గుండరాజపుత్రుని డను) నరసింహరాయల కంకిత మొనర్చెను. ఈ గ్రంథము “వాణి నారాణి” యనినవాడట. ఈతనింగూర్చి యనేకకథలు చెప్పదురు గాని నాటి కిది తావు గాదు. ఆంధ్రకర్ణాటక పూర్వకపులలో నొకడుగ నెన్నబడినవాడు.

పిల్లలమట్టి బేతాళరెడ్డి—ఈమహనీయుని పూర్వనామము చెప్పిరెడ్డి యట. అయోధ్య నుండి వచ్చిన డని కొన్ని తావులందు చెప్పబడెను గాని స్పష్టముగఁ దెలియకున్నది. (వీరిని గూర్చి వెలమవారు చూడుడు.)

పిలాటన్ శిఖరము (Mount Pilatus)—స్వీజ్లాండు దేశమున ఆల్పు పర్వతములందలి యొకశిఖరము. లూసెర్న్ పురిపార్శ్వతమున నున్నది.

క్రీస్తుప్రభుని సిలువవేయ విధించిన గోమ నుగవర్నరగు పోంపియస్ పిలా త్తనునాతనిప్రాణముశాంతిలేక ఈపర్వతశిఖరమందుండిన యొక చిన్న జలనిలయమున వేదననందుచుండెనట. దాని నొకవిద్వాంసుడు శాంతింజెందించెనట. నాఁడదిగ నాశిఖరమున కీపేరయ్యెను. ఇక్కలమున నాశిఖరము స్వచ్ఛమైగన్పించిన, చక్కనికాలము రానుండు ననియు, మేఘావృతమైన, గాలివానలు హిమపాతములు కలువనియు సచటివా రనెదరు.

పిలిగోత్రము—(వీరహవ్య లేక యాసుగణము చూ.)

పిల్లి కండ్లు పోగోరునట, కుక్క
... (ఆంధ్రలోకో క్తి.)

పిల్లి కండ్లు మూసికొని పాలు త్రాగి నట్లు—తన్నెవరును పాలకుండలోని పాలు త్రగ్గరించి తాగుట చూడలేదని నెలంచుచుండు ననిచెప్పెడుసామెతి. (ఆంధ్రలోకో క్తి.)

పిల్లికి చెలగాటము, ఎలుకకు ప్రాణ సంకటము—(ఆంధ్రలోకో క్తి.)

పిల్లికి ఎలుక సాక్షి, ఎలుకకు పిల్లి సాక్షి—(ఆంధ్రలోకో క్తి.)

పిల్లికోపము-తోక విదల్చుట—పిల్లికి కోపముగల్గుతేటి తోకను విదలుచుట చూతుము. పశువులకు తోక అవసరములందు శరీర బలమును సనుపజుచుటకు పడవను నడుపుచుక్కానివంటిది. నడుచుతేటి పశువులుతోకను నదల్చుచు నడుచుచుండుటయు, పిన్నిడి కదలి పోవుకొన్ని గులుగుతేటి తోక జూడించుటయు పసిదమే. కుక్కలు, తోడేళ్ళు, కోతులు మొదలగునవి కోపమువచ్చినతేటి పిన్ని చూపునట్లే, ఎక్కువ కోపముగల్గి పైపై లంఘించునపుడు తోక నదల్చును. పిల్లియు నట్లే తనవైరిపై లంఘించుతేటి తోక నదల్చును. తోక పిల్లి శరీరమున బిట్టమైన అవయవము.

పిల్లిదృష్టి—పిల్లులు మొదలగు కొన్ని జంతువుల కండ్లయందు, కనుపాపలకు వెనుక ప్రక్కగ, నొకపాటి తళతళమని ప్రకాశమును ప్రతిఫలింపజేయఁదగిన రిఫ్లెక్టరు (Reflector) అవయవము కలదు. కావుననే రాత్రిలందు మనము మోటారులు మొదలగు గాఢదీపము ముందుగల బండ్లలో నేగుచుండుతేటి, నెమరుగ వచ్చు నెట్లు, పిల్లులు మొదలగు జంతువుల ... లలో నీదీపముల వెలుతురుకిరణములు ప్రతిఫలించి, పెద్దవైదూర్యమరకతముల వలె వాటికండ్లలో ప్రకాశించుట గాంతుము. పిల్లి కండ్లు చీకటియందు మెఱయుచుంట సర్వసాధారణముగ నందఱెఱిగినదే.

పిల్లి పగలు తన కనుపాపలను చిన్నవిగ నుంచుకొని యుండును. పర్వడుతలే ఆ కనుపాపలను తెరిచి పెద్దవిగ నొనర్చుకొనును. రాత్రి లందు జీకటిలో ఆ కనుపాపలను చక్కగ తెరిచియే యుంచుకొనును.

మనము రాత్రిలందు చీకటియని యనుకొనినది సరియగు చీకటియే కాదు. అరు బయట నక్షత్రములో, ఆ కాశ్యమందు తెలుప, మఱి యేదియో కొంత హీనమగు చిన్న వెలుతురును ఇండలోనికి స్థలము పంపును. ఇంట నేకడనుండు దీపకాంతి లేక మైనను కొంతయైన తెల్విగల్గించును. ఈకొంచెపు వెలుగు పశువుల నేత్రములఁ బడి, లోని Reflector వలన ప్రతిఫలించి దానిముందునకు తెలివిని జూపును. అందుచే పిల్లి చక్కగాఁ జూడగల్గును.

కాని, తల వెండుక దూచునంతటి సందేహను లేనిగదిలోకి రాత్రి యేగి తిప్పులు మూసికొని నను, భూమియందు లోతుగఁ ద్రవ్వబడి వెలుగు బొత్తిగాఁ జూపి తావున నేరను అటు పూర్తియైన చీకటి గాననగును. అందు మనుష్యులకే గాదు పిల్లికిగూడ నేమియుఁ గానరాదు. గాఢాంధకార బంధురస్థితిలో పిల్లి కండ్లును పనికొచ్చు.

పిల్లిపాటు- పిల్లిశరీరము దానిస్వేచ్ఛ ననుసరించి ముడుచుకొనుటకుఁ గాని సాంగడిని చూచుకొనుటకుఁ గాని అనుకూలించు మృదు లక్షణమును, వ్యాపకలక్షణమును గలది. దాని కాళ్ళు మెత్తనివై రిబ్బరువలె దెబ్బముక్కతోపు నాఁపుకొనుటగలము గలవి.

పడుటయందు శరీరమునకు పటిమ లేప్పి చూచుకొనుట మామూలైనను పిల్లికిగల శ్రేణ మాపదయందు నపాయస్థితియందు నధికమై సాహసవంతమైన దగును. (వేటమా రము లేనప్పుడు పిల్లి తిరుగఁబడి మనుష్యుల

నెదిర్చి, యపాయ మొనర్చుట ప్రసిద్ధమే). తొడనే తనశరీరము నది ముడుచుకొని తిన్నగ నిలిచియుండునట్లు జాగ్రత్తగొని నేలఁ బడుతలే నాఁచుకొనగల్గును. కావున పిల్లి ఎత్తునుండిపడి దెబ్బతినుట తఱచు గలుగును. మిఠమీఱుతలే నులుచుకొనుచు కొంత జాగ్రత్తగొనగల్గును. ఇది దానికి జాతిస్వభావశక్తి యని చెప్పఁబడుచున్నది.

పిల్లి యెత్తునుండిపడుటయు, జాగ్రత్తగొనిదెబ్బ తగులకుండ పాదములపై నేల కులుకుటయు సినిమాఫిలుముల (Cinema films) లోని కెక్కించుచున్నది. కాని, మరీచాల యెత్తు నుండి పడుటలో పిల్లికి జాగ్రత్త నిలువ దనియు, నపాయకర మగుననియుఁ దలంపఁబడుచున్నది.

పిల్లి అపాయములనుండి తప్పించుకొనునను నమ్మకమువలన నాంగ్లసీమలందు పిల్లికి లొమ్మిది పాణిములు కలవను వాడుక గల్గెను. అనఁగా పాణిము పోవునంతటిగండము లేన్మిది సంభవించినను పిల్లి చావక బ్రతకెయుండు నని భావము.

పిల్లిపీచర చెట్టు— (పిల్లితేగలు లేక శతమూలి, శతావరీ) లా. *Asparagus racemosus*. సు. మదభంజనీ, శతపదీ, శతపత్రీ, శతమూలీ, శతపీర్యా, శతసుతా, శతా, శతావరీ, శతాహ్వ, అభీరు.

దీనికి పిల్లితేగలనియు, శతమూలీ, శతావరీ యనియు వాడుకనామములు కలవు. ఇది సామాన్యపు పిల్లిపీచర లేక చిన్నపిల్లిపీచర యనియు, పెద్దపిల్లిపీచర యనియు రెండు భేదములు కలది. రెండింటికిని గుణ మొక్కటియే. లెక్కలేని (బహుళః నూఱు) దుంపలు దీని కుండును గాన నీపేరందినది. వేడిచేసి, దేహపుష్టి, వీర్యవృద్ధిగల్గించి, పుంస్త్రవము నుద్దీపింపఁ జేయును. స్త్రీలకు పాలుపడజేయును. చర్మరో

గముల నడంచును. సెగరోగమును నివారించును. అతిసారము, ప్రమేహము, భిమ, మూర్ఛరోగము, మేహవాతము, రక్తపైత్యము, క్షయరోగము పట్టును నివారించును. దీనికి తేనె, జలకణ్ణ విలుగుడు లని చెప్పబడినది.

పిల్లిబ్రహ్మహత్య— పిల్లిబ్రహ్మహత్య యని యుదాహరణ. అతినాం దానినా పవము. దీనునకు ఘోరములైన పాపము కట్టుకొనుటను దెల్పుతూటి ప్రయోగించుచున్నాడు.

పిలువనిపేరంటము చెప్పనివిందు— (అంధలోకోక్తి.)

పిల్లల నీటికి వెళుచును— కక్కలు, నక్కలు, కోతులు మొదలగు పెక్కజంతువులు తమ చచ్చుమునుండియే అవసర మగుతూటి నోకజిడ్డున ద్భామును వెడలజేసి, తమశరీరములు నీటంచడినవలె, అతడినుండి తమ్ముదాములతో చుకొనగల్గును. కొన్నిటికి చచ్చుము దళనరిగా నుంట పనుగులు, ఎనుములు మొ॥ తడి కనలేవెట వకుండును. కోతులు, కక్కలు మొదలగువాట్లకు రోమముల ప్రారంభమున కుమశ్శేక జిడ్డుగల్గి వెండుకల విభాగమే తడియును గాని, చచ్చుము సంతియున్న అనుగుభాగము తడియక పొడిగా నుంట చులిపివేసిన తడి చులి పోవును.

పిల్లి కట్టు గాదు. నీట బడవేసిన వెండుకలు చచ్చుమువలకు తడిసిపోవుటయేగాక, నీటిని లోన నిలుపుకొనుచుతటి మెత్తగానుంట స్పృశివలె మేన నీగావరించి నిలిచియుండును. దీనికి దోడు పిల్లి కుక్కవలె తనశరీరమును దులుపుకొన చేతగానిది. ఏలగునంత తన శరీరమును నాకికొనుటయే దానికి చేతనైన్న సాధనము. కావున తోడనే రొంపపట్టి రోగము గల్గును. పిల్లలు నీటికి చాలభయపడి దరి జేరవు.

పిశాచానాం పిశాచభాషయై వోత్తరం దేయ మితి న్యాయము— పిశాచములకు పిశాచ భాషతోనే ప్రత్యుత్తర మీయవలయునని యుక్తిము. ఎట్టివారి కట్టికార్యము చేపవలెనని భావము.

ఇంకను “అహ్మదయనచనా మహ్మదయ ముత్తై” మితిన్యాయమును (మనసూస్థితిగా కుండ నీగినమాటకు హ్మదయపూర్వకముగాని ప్రత్యుత్తైమే మొనంగ బడినలెను.) నిట్టియుక్తిమే కలది. మూఁగు మూఁక భాషైన బోధయేకో (మూఁగునకు మూఁక భాషలో బోధింపవలెను) అనియుం గలదు.

పిశాయన గోత్రము— (వాక్యోన్యై రేక మిత్రయునగణము ఛా.)

పిష్టపేషణన్యాయము— పొడిని తీరుగ తీరుగలియుము పోసి విసరూల యని యుక్తిము. నిష్కళకార్య మొనర్చుటయగు దీన్యాయమును వాడుదురు.

పిష్టల్ గ్రాఫ్ (Pistolgraph) — ఫ్రెంచిభాషాజన్యపదము. అకస్మికఛాయాచిత్రములను తీయుట కుపయోగపడునట్టియు, పిస్తాల్ వలె చిన్నదిగా నుండునట్టియు “కెమిరా”కు సంబంధించిన యొక యంత్రోపరికరము. దీని విధానము దెల్పువిద్యకు పిష్టల్గ్రాఫీ అనిపేరు.

పిస్తాచెట్టు — లా. Pistacia vera. అంగ్ల. Pistachid or Pistacho tree. సం. దారుఫలమ్.

పిస్తాచెట్టు ఐరోపాదేశములందు, భరత దేశమునందు, సమశీతోష్ణప్రదేశములం బెరిగి కాయును. బాదముపప్పుగుణములే పిస్తాపప్పున కుండును. పిస్తాపప్పు భోజనపదార్థము. పప్పు తొక్కలందు పైత్యము, కడుపుబ్బరము గల్గించు గుణమును, పప్పునందు బలము, వీర్యపుష్టి,

దేహపుష్టి గల్గించుగుణమును గలదు. నూనె యందు స్త్రీలగర్భమును జెటుపుగుణము కలదు. దీనికి పులుపు, దానిమ్మరసము విడుగుడులని చెప్పబడినది.

•• పీకింగు నగరము- చీనాపూర్వపుణాజ థాని. దీని నిష్పన్న పియ్యు గనుచున్నాడు. ౧౩,౦౦,౦౦౦ జనాభా కలదు. చిస్తా నాయుక్తా గ్రామముదగ్గి మిటకు ౧౦౦ మైలుదూరము. దీని నిర్మాణము ౬ వ శతాబ్దమున. అది ౧.౨౬౪ సంవత్సరములకు. ఇది చీనావాణిభాగము, తాత్తారులభాగము నని రెండు భాగములుగ నున్ననగరము. (చీనాదేశము చూడుడు).

పీక్ (Peak)-పర్వతశిఖరము. (Mountains చూ.)

పీట్ దుంపలు (Peat)- పల్లపు నీల లందు భూమియందు పారుదుంపలు. చాల పెద్ద మిగను గట్టిగన, నుండును. పీటిని రకులుగ నొక యెండ్లిగది వంటచెఱచినలె వా

కోసాదేశములలో కిట్టలుకొరికినప్రదేశముల పీట్ దుంప లేకులే నంటచెఱకు. అల కే-నిచ్చును. ఒకంకెట నిష్ప ఆరి పోదు.

పీడుగుల వశి నరిగల పొంబు పొంబులుగా ఇవి తంపనప్రదేశములందు బయలు వెడలును. ఇందుదేశములో ఏడవభాగ మిట్టి తంపనలనియు, అం దివి కొద్దివిగనో గొప్పవి గనో నిలిచియున్నవనియుచెప్పబడినది. కట్టకును రాక్షసబొగ్గునకును నిది మధ్యావస్థయని చెప్ప బడినది. దీనియందు ఐదింటిమూడుభాగములు కార్బన్ డి. ఆక్సెడ్ కలదని చెప్పబడినది.

పీటికామేహము- ఇది సవాయిసంబంధ వ్యాధి. దేహ మంతటను గట్టివ యగు పొట్టులు లేచిడి మేహరోగము.

పీతవేదిక- శిల్పశాస్త్రమున “దేవాలయ శిల్ప” మనంబడు విమాన నిర్మాణమునందు

చెప్పబడిన సప్తవేదికలలో నొకటి. (విమాన లక్షణము చూడుడు).

పురుషవిమానములందు పీత వేదికకు బ్రహ్మ యు, స్త్రీవిమానములందు విష్ణుపురు, మిశ్ర విమానములందు శృంగాయు, సంకరవిమానము లందు విష్ణుపురు అధిదేవత లనియు, అన్ని విమానములందునవీర వేదికయందుకన్యపురుషుని యనియు చెప్పబడినది.

పీతవేదిక:- శిల్పశాస్త్రమున దేవాలయ శిల్పమును విమాననిర్మాణమునందు చెప్పబడిన సప్తవేదికలలోనొకటి. (విమానలక్షణము చూ.)

పురుషవిమానమునం దీవేదికకు ఇంద్రియ డిధివతి యనియు, స్త్రీవిమానములం దగ్ని డిధివతి యనియు, మిశ్రవిమాన ములందు జల మధిదేవత యనియు, సంకర విమానములం దీశ్వరు డధిదేవత యనియు, అన్నివిమానములందు కాగళవేదికయందు అత్తి మహిమని బుడి యనియు చెప్పబడినది.

పీతచందనము (చెట్టు)- ఇది మంచి గంధపుజాతిలోనిది. దీనిగంధము, చూర్ణము, కమాయము, అశిసారము, ఎక్కిళ్లు, చర్మ, తాపము, ప్రమేహము, రక్తపైత్యము, విదాహము, సర్పి మున్నగురోగముల నివారించునని చెప్పబడినది.

పీనస-ఆంగ్ల. Polypus of nose. ముక్కువెంట చీము, రక్తము దుర్గంధములమై పడెడి మొండిజబ్బు. ఇట్టిరోగము చెవికిగూడ కలుట కలదు.

పుంగి- శౌధసన్యాసి. (లామా చూ. లుంగీ చూడుడు.)

పుండరీక క్షేత్రము- దీనికి పాండరీపుర మనియు, పంధార్పూర్ అనియు నిప్పుడువాడు చున్నారు. భీమరథినదీతీరము. బొంబై రాజధాని లోని పోలాపూర్ జిల్లాలోనిది.

దీని తొల్లింటిపేరు పుండరీకక్షేత్ర మనియు, తాపసాశ్రమక్షేత్ర మనియు, పాండరీకపుర మనియు, పాండ్రపురమనియు, పుండరీకమనియు, పాండ్రూరినియు పెక్కు నామములఁ బరిఁగె నట. పుండరీకక్షేత్రము లెవమొనరించువాడు. శ్రీకృష్ణుడను, రుక్మిణియు నట కేతెచి యా ఋషిం జూచిరి. ఇట విష్ణుదేవస్థానము చాల గొప్పది. కను ప్రిసిద్ధవంతము. దేవాలయమున శ్రీకృష్ణనివిగ్రహము పూజింపఁ బడుచుండును. అమ్మవారు రుక్మిణీదేవి. దేవుని పాఠమువారు “పాండురంగ వికల్” అనియు, “విశోభా” యనియు నందురు. విరలునాగుఁ యియు నందురు. ఇది చైతన్యలచేతను కూడ గౌరవింపఁ బడిన క్షేత్రము. చైతన్యచరిత్రామృతముచుధ్య ౯ అధ్యాయ. ప్రశంసించఁ బడినది. వరాహమిహ రుని బృహత్సంహిత ౧౪ శ్లో ౧౫ కమునను ప్రశంస కలదు.

పుండ్రదేశము లేక పుండ్రకదేశము—
(కరూష యనియుం పేరు గలదు.) పుండ్ర, పాండ్రకదేశము వేర్వేరు గాన నొకటి యని పొరపడరాదు. ఈసంగతి పార్థికు పరిశోధ కుడు స్పష్టముగఁ దెల్పియున్నాడు. దీనిని కొందరు కరూషదేశమనియు వాసుచుండిరి. గాని, పాండ్రకదేశము యగు అధిరాజదేశము వేఱుదేశమై దీనితో నేనబద్ధము లేనిదిగా నెఱుంగఁ దగును.

Prof. Wilson పరిశోధకుఁ డిప్పటి రాజ పాయి, దినాజ్పూరు, రంగపూరు, మల్దా, బోగా, తిర్హూత్ మండలములు చేరియుండిన దనియు, పెరుగ్నస్పండితుఁడు దినాజ్పూర్, రంగపూరు, బోగా ప్రాంతదేశములు చేరిన దనియు, కన్నింహ్వామండితుఁడు మహాస్థాన గడము, బోగా జిల్లాలలో కరతోయానదిపై నుండినట్లును, పార్థిగ ర్పండితుఁడు మల్దా

జిల్లా పూర్నియాలోని భాగము (కోశనది తూర్పువఱకు) దినాజపూ రాజసాహి జిల్లాల భాగములం గల్పింపి యుండె ననియు నభి ప్రాయము లిచ్చియున్నారు. మహాభారతము సభాపర్వము ౫౧ యందు గంగానది కుత్తరీ మున అంగవంగలమధ్య నని వివరింపబడెను. మఱియు నందు పుండ్ర, పాండ్రక వేఱు దేశములని చెప్పబడెను. ఇటీవల పరిశోధకులు సంతాల్పురిగిగాలు వీరభూమి (Birbhum) వాజి గిగాగు ఉత్తరభాగము పుండ్రదేశమని బోల్పిరి. ఇకను కొందరు గంగానది కుత్తరమున పుండ్ర లేక పుండ్రకదేశమును, దక్షిణమున పాండ్రక దేశమును ఉండిన వని బోల్పు చున్నారు. మహానది, కామరూప, కరతోయా, గంగానదులు కొంచెము హెచ్చుతక్కువ ఎల్లనియు, ఉత్త రిబంగాళమున కీపే రుండెననియు తలంపవల యునని తేలుచున్నది.

వితరేయ బ్రాహ్మణమున పుండ్రదేశపు ప్రశంస గలదు. రాజధాని మహాస్థానపురము. ఇది మహానదీతీరము. ఇట పాలిటిదేవీదేవస్థా నము కలదని పద్మపురాణమున ఉత్తర ౫౧ యందు ప్రశంసించఁ బడినది. ఇది ఇప్పటి బోగా కుత్తరముగా నేడు మైశ్వ దూరిమున నున్నది. దీనికి పర్వత్ర లేక బరేంద్రపుర మనియుఁ బేరుండె నట. పుండ్రస్థానమనియు నెక్కువ వాడుక యుండెనట. రానురా నది మాఱి, పాండువా యయ్యె నట. (మల్దా కుత్తరముగా నాఱుమైశ్వ).

ఒకతఱి కీ. వె. ఎన్నిదవ శతాబ్దమున ఈ రాజధానిపై కాశ్మీరదేశాధీశుం డగు జయా వీరుఁడు వచ్చినట్లులను, అప్పుడు జయంతుఁ డనునృపతి పుండ్రవర్ధనము నేలుచున్నట్లులను. రాజతరంగిణి IV యందు కలదు. ఈ దేశ మేలిన సరపతులలో వాసుదేవుఁ డనునాతఁడు

శ్రీకృష్ణునిసమకాలికుడుగ హరివంశము ౨౦౧-౨౦౨ యందు కలదు. పద్మపురాణ, ఉత్తర ౯౪ యందునను, బృహత్పండపురాణ పూర్వ ౫౫ యందును ఈసంగతి చెప్పబడినది.

•• వేదోక్తతటి తూర్పుబంగాళమునకు సోనాగ్రామ్ రాజధానిగను, పశ్చిమ బంగాళమునకు సాల్కపూర్ రాజధానిగను నుండునట. ఇక్కలము క్రీ. వె. ౧౩౫౨ అందురు. సోనాగ్రామ్ డక్కాకడ నున్నది. దీనిసంబంధ మొత్తవఱికోకనుగొనవలసియుండును. ల్యూస్ సా యనువాని క్రింద మహమ్మదీయపైన్యము వం. దేశముపై దాడినెడలి, తూర్పు, పశ్చిమ బంగాళభూపటాల నోడించి, పుండ్రోవ్యసమునకు (అక్కలపు సాండువా) ఫిరోజ్ బాదను పేరిడబడినటగాని ఎవ్వరును వాడకుండిరట. పిదప క్రీ. వె. ౧౪౪౬ వఱకు మహమ్మదీయపాలనమం దుండునట.

కాని, యింకొక్క సంగతిగూడ తెలియుచున్నది. కాశ్మీరదేశానీశుడగు జయపీఠము, పుండ్రోవ్యసమేలుచుండిన జయంతు నోడించెననియు, మఱియు తనమామగారిగు జయంతుని అట రాజుగాజేసి నిర్వసనియుఁ గూడ తెలియుచున్నది. అత్తరుణముసనే తాకికళకము లేక సప్తర్షికము ౩౮-౨౫ (క్రీ. వె ౭౫౦) ఈదేశమున స్థాపంపఁ బడినదని చెప్పబడినదిగాని దీనినిజ మింకను పరిశీలింప వలసియై యుండును.

పుండుగడు — అత్యంతతతి. చంద్రవంశక్షత్రియుడు. తండ్రి బలి. ఈతనినుండి యీతఁ డెలినదేశమునకు “పుండ్రోదేశ” మని పేరయ్యెను. పుండుగని సోదరులు అంగుడు, వంగుడు, కళింగుడు, సుహ్మడు లేక సుబ్రహ్మడు. (పుండ్రోదేశము చూడుడు.)

పుచ్చకలిగోత్రము-(పునీతకులచూ.)

పుచ్చకాయలదొంగ! అంటే భుజములు తడని చూచుకున్నాడట—
(అంధులొక్కొక్క.)

పుచ్చకుల గోత్రము-(పునీతకులచూ.)

పుజియామా శిఖరము—దీనిని భక్తికొలది జపాన దేశస్థులు “పుజిసాక” దరు. జపాన దేశమునఁ గల పర్వతశిఖరము. ౧-౨౩౯౫ అడుగులయెత్తు. చాల సౌందర్యవం తిమై గంభీరముగ గన్పట్టునది. టోకియో నగరమునకు సైర్వతదిశగా నలువది మైళ్ళదూరము. తొల్లింట నిది యగ్నిపర్వతమై యుండెనట. దీనిబిలము చుట్టుకొలఁత మూడుమైళ్ళు, విరువందల యడుగులలోతొ నుండును. జపానీయుల కది పవిత్రయోత్సాహలము. సముద్రమునఁ జనుచున్న యోడలలోనివారికి దేశభూమి గానబడకమున్నె “పూజీయామా శిఖర” మగుపడును. (జపాన దేశము చూడుడు.)

పుట్ (Put)-వాణిజ్యసంబంధ పరిభాషాపదము. Put- దీనికి Put option అనియు నుండురు. చెల్లింపఁబడిన వీరిముదుములఁబట్టి నిచ్చియింపఁబడిన యొకధరకు నిచ్చియింపఁబడిన దినమున అమ్ముటకు లేక అమ్ముట కేర్పాటునకు Put అనియెదరు. Option నకు రెట్టి పగుతఱి Put and Call అనియెదరు. Put Optionనకు పైఁగా రెట్టింపు మొత్తమును గూడ నమ్ముటకు అనుమతిగల అమ్మకమునకు Put of more అనిపేరు.

పుటక లేక పుటస్తవ రోగము— ఇది నాసికా (ముక్కు) రోగము.

పుటత్రయము-(తిరుటములు చూ.)

పుటపాకసన్నిపాతము— (సన్నిపాత రోషము చూడుడు.)

పుటసప్తకము (సప్తవిధపుటములు).
ఆయుర్వేద వైద్యశాస్త్రమున ఔషధములు పుటమువేయుట ఏడు విధములు.

౧ మహాపుటము, ౨ గజపుటము, ౩ వరాహపుటము, ౪ కుక్కుటపుటము, ౫ కపోతపుటము, ౬ గోవరపుటము, ౭ భౌంధవపుటము.

పుట్టకొక్కలు (కుక్క-గొడుగులు) (Agaricus)— ఆకాములచే తక్కి-పెట్టలేనన్ని భేదములు గల పుట్టకొక్కలను ఆంధ్రదేశపువ్యవసాయకుల డాటు ముఖ్యభేదములుగ విభజించును. ఇది సనాతనముగ నాంధ్రదేశస్థుల డాటించినది. మంచిపుట్టకొక్క, గిరిపుట్టకొక్క, కూటిపుట్టకొక్క, దసరాపుట్టకొక్క అను మూడు భేదజాతు లాహాముగ పసికపచ్చుననియు, పాముపుట్టకొక్క, ఘాళిపుట్టకొక్క, మొండిచేయిపుట్టకొక్క అనునవిషపాయములై భోజనానర్హము లనియు చెప్పుదురు. పుట్టకొక్కలను కుక్క-గొడుగు లనియు నందురు.

మంచి పుట్టకొక్క:— ఇది తాటితేగవలె పొడుగుగ నొక్కొక్కప్పుడు తొమ్మిది అంగుళములవఱకు పొడవుగల్గియు, భూమిలోనికి గూడకొంత పాతబడియునున్న కావతో అంగుళము నర మొదలు ఐదంగుళములవఱకు అడ్డకొలతలుగల గొడుగుల విప్పి తెల్లనిపొలను ప్రదర్శించుచు గన్పించును. ఇది తెలుపురంగుళవృత్తిరమగు రంగులను గల్గియుండదు. తాటిరకు పోరలం బోలి పోరలు పైకి అగపడుచునే యుండును. తలుచుగ నిది యెఱుపుసంబంధము. తాకని కంచెలకడను, పుట్టలపైని, చెట్లకింద ఎత్తుమట్టి పచ్చమట్టిగలతావుల నుత్పన్నమగును.

గరువుపుట్టకొక్క—దీనిని కూటిపుట్టకొక్కనుటయు గలదు. ఇది చిన్నదిగను, ఒక్కొక్కచో పెద్దదిగను కూడ నుండును. మంచిపుట్టకొక్క జాతివలెనే అన్ని లక్షణములు గల్గి పరగడి

బహుళ్యయందు నుత్పన్న మగును. ఇదియు భోజనోపయోగ మైనదియే.

దసరాపుట్టకొక్క — ఇది ఆశ్వయుజమాస ప్రాంతముల నుద్భవించుటంజేసి దసరాకాలము గాన నాపే రిడబడి యుండనోవు. ఇదియు భోజనపదార్థమే. మంచిపుట్టకొక్కవలెనే అన్ని లక్షణములు గల్గియుండును. కాని, ఇది పెద్దవిగ నుత్పన్న మయ్యెడిది. ఇవి పుట్టలపైని, కంచెల కడను అచ్చలచ్చల స్వచ్ఛమగు పచ్చమట్టి, ఎత్తుమట్టి బహుళ్యయందు నుత్పన్నమై విస్తారముగ దొరుకును. పరిశీలకులు మంచిపుట్టకొక్క, గరువుపుట్టకొక్క, దసరాపుట్టకొక్కల భేదములు కాలభేదము, స్థలభేదము, వర్షభేదములనుండి కల్గినవే యని బోల్పిరి. ఈ మూడుజాతులు పెక్కింకొక్కభోజనోపయోగములుగ నున్నవి.

భోజనమున కుపయోగపని విషజాతి యగు పాముపుట్టకొక్క గొడుగన వేర్వేరు గొడుగులు, గీతలు, గర్భ మొదలగువాటిని గల్గియుండును. ఇందు పెక్కులు ఉండలుగనే తినుగొడుగుభాగమును పొడర్చించును. ఒకవేళ గొడుగు విప్పనను వాట్ల మెత్తనిపిండి జల్లినట్లు కన్పించు దృశ్యము కలగి. యాకామే అట్లు గన్పించుచు గాని అందు పొడి యుండదు.

విషజాతియందు రెండవదియగు ఘాళిపుట్టకొక్క ఇందుక సీలవృత్తు గల్గియుండును. గొడుగు నించుక రేచిన, అందుండి సీలవృత్తు ఘాళి పైకెగురును. ఇది భోజనమునకువాడదు. విషజాతియందు మూడవది యగు మొండి చెయ్యిపుట్టకొక్క భూమినుండి పైకి మొండి చెయ్యివలె లేచి ఒకటియొ రెండో వేర్వేరు పైకి నిలువజెట్టినట్లు పిదప విడఁబాటును. పుట్టకొక్కలన్ని జాతులు ఒకేకారిత్రయం దుద్భవించి తెల్లవాలువఱకు పెరిగి పెద్దవియై యుండును. ఇందు తినవలసినవాటిని పిదప పదిపండ్ల డెండుగంటలలో

చుననియు, ఎఱ్ఱపుట్టకొక్క వాతమును రేచి అగ్నిమాంద్యము గల్గించు ననియు, నల్లపుట్ట కొక్కవాతమును రేచితో ఘమును దే, క్రిందిచిన్వ దోషములను గల్గించి శరీర మనానోగ్యము సాల్పేయుననియు, తెల్లపుట్టకొక్కనకు ఆవాలు జీర్ణాషధములు పరిహారములుగ లోని కీయనగు ననియు, ఎఱ్ఱ నల్ల పుట్టకొక్కలకు శిశ్నించుటయు, నిరేచనముల జేయించి వెడలించుటయు, ఆలస్యమైనచో జీర్ణాషధములం దాగించి దోషశాంతి గల్గించుటయు పరిహారము లని చెప్పబడినది.

పుట్టని బిడ్డమొలకు పూసలుకొన్నట్లు—(ఆంధ్రలోకోక్తి.)

పుట్టవ్రణము (Cancer) సెలలు వేసెడి వ్రణము. ఇది చాల మొండికులుపు. మానుట చాల కష్టము. ఎక్కువ జాగ్రత్త గొనఁదగిన వ్రణము.

పుట్టించినవాడు పూరిమేపడు—(ఆంధ్రలోకోక్తి.)

పుట్టినన్నాళ్ళకు పురుషుడయజ్ఞము చేసినట్లు—(ఆంధ్రలోకోక్తి.)

పుట్టుట—(జననమరణములు చూపుడు.)

పుట్టుమచ్చ—పుట్టినప్పటినుండి శరీరము నందున్న మచ్చను పుట్టుమచ్చ యందురు. (తిలక ఫలవిజ్ఞానశాస్త్రము చూపుడు.)

పుట్టెడుఆముదము రాచుకొని పొరిలినా తనకుగానిది అంటదు—(ఆంధ్రలోకోక్తి.)

పుడ్డానది—(పద్మానది చూపుడు.)

పుణ్యకాలములు—గవి మేచాదిరాసులందు ప్రవేశించు కాలమునకు సంక్రాంతి యనిపేరు. సంక్రాంతియందలి పవిత్ర మగు ప్రధానకాలమునకు బుణ్యకాల మని పేరు. ఇందు పితృర్చన మొనర్చు

సూర్యుడు మేష తులా రాసులందు ప్రవేశించుకాలమునకు విషవత్పుణ్యకాలమని పేరు.

సూర్యుడు వృషభ, సింహ, వృశ్చిక కుంభ రాసులందు ప్రవేశించు కాలమునకు హరిపద లేక విష్ణుపద పుణ్యకాలమని పేరు.

సూర్యుడు మిథున, కన్య, ధనుస్సు, మీన రాసులందు ప్రవేశించుకాలమునకు షడ పుణ్యకాలమని పేరు.

సూర్యుడు కర్కాటక మకర రాసులందు ప్రవేశించుకాలమునకు అయనపుణ్యకాలమని పేరు. ఇటుల సంవత్సరమున సంక్రాంతిపుణ్య కాలములు పంచెడివి యెరుంగునది.

ఇందు మకరసంక్రాంతిమొదలు కర్కాటక సంక్రాంతివఱకు ఉత్తరాయణ మనియు, అది మొదలు మకరసంక్రాంతివఱకు దక్షిణాయన మనియు సూర్యుడు త్తరదక్షిణదిశల నాకసమున సంచరించు మాసముం గూర్చి అయనములం దెల్పుచున్నారు. అయనము అర్ధసంవత్సరముగ నుండెడిది.

కర్కాటకసంక్రమణ ప్రవేశమున కిరువది ఘటికలు(అనగా ఎన్నిదిగంటలకు) ముందుగను, మకరసంక్రమణప్రవేశమున కిరువదిఘటికలతరువాతను పితృర్చనము విధింపబడినది. అనగా ఉత్తరాయణమునందే పితృర్చనలు జరుపవలయునని భావము. లేకైన సంక్రమణములం దన్తకాలములందే పితృర్చనలు సలుపవలయునని చెప్పబడినది.

పుణ్యదినములు—(మాధ్వవైష్ణవపుణ్య దినములు చూపుడు.)

పుణ్యానికి పుట్టెడిస్తే పిచ్చకుంచమని పిక్కుతిన్నదట—(ఆంధ్రలోకోక్తి.)

పుత్రిగోత్రము—(అతిపుత్రికాపుత్రిక

పురిగోతము — (అగస్త్యఉపగణము చూడుడు.)

పురిణగోతము — (విష్ణువృద్ధఉపగణము చూడుడు.)

•• **పుత్తులు పండ్రెండు విధములు**

(ద్వాదశవిధపుత్తులు) — ౧ బేరనుడు - తనధర్మపత్ని యందు తనకు గల్గిన సుతుడు.

౨ దాహితుడు - కుమార్తెయొక్క కుమారుడు. ౩ ఔత్రిజుడు - తనభార్య కితరునివల గల్గినవాడు. ౪ గూఢజుడు - తన కన్యస్త్రీ యందు గూఢముగ గల్గినవాడు. ౫ కానీ నుడు - అవివాహిత యగుకన్యయందు గల్గిన వాడు. ౬ స్వయందత్తుడు - తనంతట తానే పుత్తుడ సగుడునని చేరినవాడు. ౭ పానర్భ పుడు - పునస్సంధానము లేనిస్త్రీకి గల్గిన వాడు. ౮ దత్తుడు - తల్లిదండ్రులవలన నొసంగబడినవాడు. ౯ ఖరీతుడు - విశ్ర యింపబడి (కొనబడి) పుత్తుడుగ పెరిగిన వాడు. ౧౦ కృత్రిముడు - వీని నభిమానపుత్రు డని యందురు. ౧౧ అపవిధుడు - తల్లిదండ్రులు విడువగ తనచే జెంపబడినవాడు. ౧౨ సహజజుడు - ఒక్కతల్లివలననే దత్తత ఈయబడినవాడు.

పుద్గల (Atoms) సంకలిత పుద్గల (Compound Atoms) లేక మొల క్యూల్స్ — వేర్వేరు ఎలిమెంటుస్ (Elements) యొక్క పుద్గలములను (Atoms) కలిపి Compound atoms గా చేసినప్పు డవి మొలక్యుల్స్ (Molecules) అనం బడును. వాటింగూర్చి “They are all alike and of the same weight” అని చెప్పబడి యుంట వాటింగూర్చి యిండుక తెలిసెడిని. Dalton పండితుడు వీటింగూర్చి గొప్పపరిశీలనల నొనర్చినవాడు గాని కొంత

పొరపడె నని చెప్పబడినది. ఆయన ౧౩ ఎలి మెంటుస్ కన్వేనెనటు. పందొమ్మిదవ శతాబ్ద మునందు ౬౦ ఎలిమెంటుస్ కన్వేనెనటె నటు. ఇక్కాలమున ౯౨కలనని కన్వేనెనటెయున్నది. (ఎలిమెంటుస్ గూర్చు చూడుడు.)

వీటిని బరిశీలించి కన్వేనెనమహాసీయలు చిర స్మరణీయు లగుదురుగాక. డాల్టన్ పండితుడు వేర్వేరుగా చెప్పబడినవాడు. విదప జెప్ప దగినవాడు. కీ. వె. ౧౭౭౮-౧౮౫౦ నాటి వాడగు ఫ్రెంచిదేశస్థుడు. రసాయనశాస్త్ర వేత్తయు నగు Gay Lussac పండితుడు. ఈయన gasesను కలుపుటనుగూర్చిన (Uniting gases) ధర్మముల గన్వేనినవాడు.

దప జెప్పదగిన మహాసీయుడు కీ. వె. ౧౭౭౯-౧౮౪౦ నాటివా డగు స్వీడనుదేశ విఖ్యాతీనిగన్న Berzelius పండితుడు. ఈయన మొలక్యుల్స్, ఏటోమ్సుయొక్క బరువులం గన్వేని నిర్ణయించి తెల్పినవాడు. చనిపోవు దినమువఱకు పరిశీలనల నెఱపుచుండినవాడని మాయనంగూర్చి చెప్పదురు. గొప్పరసాయన శాస్త్రవేత్తకు డొందురు.

విదప జెప్పదగినవాడు కీ. వె. ౧౭౭౬-౧౮౫౬ నాటివా డగునట్టి Avogadro పండితుడు. ఈయనపరిశీలనకు ఫలితముగా “Equal volumes of all gases when under the same pressure and at the same temperature shall contain the same number of molecules” అను ధర్మము గనిపెట్టిన మహాసీయుడు. నేటికి నీధ్మ మాయనపేరనే “Avogadro's Law” అనబడుచున్నది.

విదప జెప్పదగినవాడు కీ. వె. ౧౮౨౬-౧౯౧౦ నాటివాడగు ఇటలీదేశస్థుడగు రసాయనశాస్త్రవేత్త Canizzaro పండితుడు.

ఈయన పరమాణుప్రమాణముల (Atomic weights) నిర్ణయించినవాడు. వాటి వరుస గుదిర్చినవాడు. ఏకాగ్రము, మొలకకాయలు బుదలి భేదముల గోత్రము.

మొలకకాయలు ఎక్కువ రచింపబడెనో పరిశీలించి చూపినవాడు. ఏ రెల్లెరు చిన్నవర్ణము లగుదురు గాక.

పుదీనా—*Mentha Sativa* లేక *Arvensis*. *Com. Marchmint.* పంపురాని.

పుదీనా పొలగోత్రము నగుము పటిగి, చెడిపోక నిలుచుపట్టు చెయ్యను. పుదీనాయాకు, కాడలు వేడి చేయును. సముద్రచూరము ములు వేడిచేర జ్వరమును తగ్గించును. వాంతుల గట్టును. మలమూత్రములను, స్త్రీలముతు రక్తమును చక్కగ వెడలజేసి పెరితెలుగు వచ్చు కడుపునొప్పి నాపును.

పుదీనా సేవనమున నవస్థానోగము, ఈష్టులు, కఫదోషము, పాలడుగోగము, నాతిగోగము, వికారములు నివారించి సగునని చెప్పబడినది.

పుదుక్కోట సంస్థానరాజ్యము —

ఇది తిరుచనాపల్లి, తంజావూరు జిల్లాలనడుమ నున్న చిన్న స్వదేశసంస్థానము. భూపతికి “తొండై మాను మహారా”జన బిరుదముకలదు. రాజధాని పుదుక్కోటపురము. ఈ రాజ్యమున కొన్ని సుప్రసిద్ధ దేవస్థానములు కలవు. ఇది బ్రిటిషు ప్రభుత్వరక్షితసంస్థానము. మద్రాసు రాజధానిప్రభుత్వాధికారమునకు లోబడినది.

పుదుచ్చేరి — ఈనగరమును పొంచి వారు “పోండిచ్చేరి” యనియు, అంగ్లేయులు “పోండిచేరి” యనియు, అజ్ఞులు “పుల్చేరి” యనియు వాడుచున్నారు. ఇది భారతదేశము లోని పరాసువారి పరిపాలనకు ముఖ్యనగరము. ఇట పెంచిగవర్నర్ నివసించుచున్నాడు. ఒక పాటి యెగుమతిదిగుమతులుగల రేవుపట్టణమై

యున్నది. ఇట ఆర్టిజన్ వెల్పునుండి నగరమున నీటికొట్టము లమర్చబడినవి. (పెంచిఇండియా చూడుడు.)

పునగోళగోత్రము—(పునగోళీల చూ.)

పునగోళీలకుల గోత్రము — ఆర్య వైశ్యుల ౧౦-౨ గోత్రములలో నొకటి. (వైశ్య గోత్రములు చూడుడు.)

పునగోళీల (పునగళీల, గోళీలకుల) గోత్రము దశాశ్వేయ(౧)గోత్రము. సంస్కృత గోత్రము. పాలస్త్యస. పులస్త్యగణము. ఈ గోత్రమునకు అంగీకరణపాల స్వేతి అని యొక దాదాశ్వేయప్రవ రయును, పునగోళీల యను గోత్రసూత్రమునకు గోళీల, ఉత్తరు గోళీల, పల్లవ గోళీల, పలు గోళీల, సత్యగోళీల, భీమగోళీల, శ్రీగోళీల, నంది గోళీల యనియు, అష్టాశ్వేయప్రవరయునుకలదు. ఇంకను కొంద రీగోత్రజు లీఅష్టాశ్వేయప్రవరకు కడను సూర్యకుల అని చేర్చిన దాదాశ్వేయప్రవ రులగుదురు.

పునగోళీలగోత్రమువారిది ఆప సంబంధము. యజుశ్శాఖ. ప్రమాణ్యగంధ మాద్య ప్రవర ఖండ. సమానగోత్రములు లేవు. ఈ గోత్రము కొందఱికి. పృథ్వీశానుడు దేవత. భార్య పుష్పాంబ. మందరగిరి తపస్థానము. పుష్పనర స్సు తిలకము. జపము లక్ష. దీపములు ౪౦. క్షేత్రసంఖ్య ౩౦. స్వర్ణముదానము. తల్లపట్ట. పులిగోరులు, పునుగు, దేవకాంచనము వర్జనీ యములని చెప్పబడినది.

ఈ గోత్రజులలో మఱి కొందఱకు సువర్ణే శుడు దేవత. సువర్ణాంబ భార్య. అంతర్వేది తపస్థానము. సువర్ణాంబుధి తిలకము. జపము దశకోటి. దీపములు ౩౬. క్షేత్ర సంఖ్య ౬౫. స్వర్ణముదానము. ఎత్తచెఱకు వర్జనీయము. అనిచెప్పబడినది.

పునభూపట్టణము—(బూటాన్ దేశము చూడఁడు.)

పునర్మక్తి పదములు— ఆంధ్రులు పునఁబడఁడు కొన్ని పదము లనవసరముగ పునర్మక్తిములుగ నుపయోగించు చున్నారు. అగ్గినిప్పు, నిశిత్రాణి, కారుసలుపు, పైమీద, నారకతప, తాచుపాము మొదలగునవి.

పునఁబడుట వలె నుండియు మొదటిపదము (1) ప్రత్యేకార్థముచేయుపుటకొఱకును (2) విశేషణముగా నుండుపుటకొఱకును వాడఁబడు చున్న పదములు కొన్నియు కలవు.

(1) పైమీద = భజముపైని.

(2) కారుసలుపు = మిక్కిలిసలుపు.

పునర్వసు— యదుసంతతి చంద్రవంశ క్షత్రియుఁడు. తొడిగి దుందుభి. పాదరుఁడు దవిద్యోతుఁడు.

దక్షపుత్రులలో పునర్వసు వసునామె యొకతె గలదు. ఆమె చంద్రనిభార్య. సక్షత్రము.

పునర్వసునక్షత్రము - ఆకాశమున కుమ్మరిసానంబోలిన యెదుసక్షత్రములసముదాయము. జ్యోతిషశాస్త్ర గ్రంథములందు దీనికి అదితి ఆదిత్యుని, దేవమాతా యనుమాటలను పర్యాయపదములుగ వాడియున్నారు.

దీని కదితి అధిదేవత యనియు, దేవగణ సక్షత్ర మనియు, తిర్యజ్మృఖము, పునర్వభావ మనియు, ప్రవేశించిన ముప్పది ఘటికలపై త్యాజ్య (విషఘటికలు) మనియు, ఏబదిన్నాలు ఘటికలపై సమృతిఘటిక లనియు, చరస్వభావ సక్షత్ర మనియుఁ జెప్పఁబడినది.

పునఃపునానది-గంగానదీ సంగమము-ఈ పవిత్రస్థలలి. పాట్నానుండియు, బంకీ పూర్నుండియు నెన్నిదిమైళ్ల దూరముననున్నది. గంగానదియందు పునఃపునానది సంగమించు

తావునఁ గల గ్రామమునకు “ఫత్వా యని పేరు. ఇట పితృర్హన లొనర్తురు. ఇచట గొప్ప గొప్ప స్నానయోగ్రాలు జుగునఁట. సంగమమున కేగువనున్న బైకాప్తపూరు పెద్ద పట్టణము. ఇందు బట్టలు విస్త్రాముగ నేయులును చున్నవి. ఇంక జొంత యెగువను “పూమ్నా” నన బడు పట్టణము గలదు. దీనిపేరు నది నుండియే కల్గెనఁట. పూమ్నానునదియందు స్నానంబులు గయయును వలె నడుచును.

పునఃపునానది-దీని నిష్క్రమ ‘పుమ్నాన్’ అనుచున్నది. గంగానదిలో సంగమించునది. పాట్నాజిల్లాలో గాననగును.

వాయుపురాణము ౧౦౦ అధ్యాయమునను, పద్మపురాణము శ్లోక్ ౧౧ అధ్యాయమునను ప్రశంసించఁ బడినది.

పున్న చెట్టు- ఇది కోలూకుపున్న (కోలటి ఆకులుగల జాతి) యనియు, మొయ్యాకు (మొయ్యి ఆకులుగల జాతి) యనియు (మొయ్యి ఆకులుగల జాతి) పున్న యనియు రెండు భేదములు గలది. అజతి వలన వాడుకయును కోలూకుపొన్న యనియు, మొయ్యాకుపొన్న యనియుఁ గొందరు వాడుచుండుట గలదు. కోలపొన్న చెట్టనియు వాడుట గలదు.

కోలఆకులజాతి-**లా. Phaseolus Trilobus** అనియు, **Hoemonites Cordifolia** అనియు, **Doodia lagopodioides** అనియు పేరు. ఇది ఖైరట్, అఖైరల్లికా, చిత్రపల్లికా, పృష్ఠి, పృష్ఠిపల్లికా. దీనిరసము లేక సమూల కసాముల పొద్దిగ వేడిచేసి త్రిదోషహరమై యును. జ్వరతాపము, జ్వరదాహము, శ్వాస కాశ వారించును.

మొయ్యాకుల (పున్న) జాతి. **లా. Hedy-sarum Gangelicum.** సంస్కృతపు పేరు తెలియదు. కొందఱు విదారిగంధా, సర్వాను

కారణీ, సాలపళ్లీ యని వాడియున్నారు. వేరు రసము గాని, సమూలకపాయరసములు గాని, మిక్కిలి వేడిచేసి కైగుణములే గాక విషమజ్వరములు, మేహములు, కఠినములగు వాతములు, ఉబ్బులు నివారించును.

పునాది (Foundation)-పునాది యనుట వలన ఏపనికైనను ప్రారంభ మని యర్థమగుట గాననగుచున్నది. కట్టడములందు పునాది బేస్మెంటు (Basement) కట్టడము (Super Structure) అని మూడుభాగములుండునటుల పాశ్చాత్య దేశపు శిల్పశాస్త్రవిధానమున (Western Engineering) చెప్పబడినది. పునాదులయేర్పాట్లనుగూతావులందలి మట్టినిబట్టియు, దానియందలి పొరలనుబట్టియు (Layers) నుండునని చెప్పబడినది.

అడుగుమట్టి స్వభావము మచ్చుగాతలం ద్రన్ని (Trenches) గాని, బోరింగుచేసిగాని కనుగొన నగును. పిటికిమట్టితావులందు గట్టి పొర తగులుదనుక నిట్టిశోధనలు జరుగవలసియుండును.

పునాదు లేడువిధము లిక్కాలమున వాడుక యందున్నవి. గట్టిదగు రాతిప్రదేశమున, అనగా గండశిలాతలమున పునాది తొవ్వ నక్కఱలేకయే కట్టడనిర్మాణము చేయవగు నని చెప్పబడినది. అట్లనుటయందు శిలాతలమున బీటలు మొదలగునవి లేక ఏకశిలాప్రదేశమే యుండవలెనని భావము.

(1) Open concrete or masonry foundations- అనగా పునాదిగాతల నవసరమగుసంతటి లోతుదనుక ద్రన్ని, వాటియందు Concrete గాని, Masonry గాని నింపి, పైని Basement చేయుట కీపేరు వర్తించెడిది. ఇది స్వసాధారణమైన మార్గము. పునాదులందు నీ రూరునపుడు దానిని తోడినైచి

Cement concrete ఉపయోగించుట శ్రేయము.

(2) Roft foundations- అడుగుభాగమున పిటికిమట్టి తగిలినచో భారమును సమానముగ నానునటులఁ జేయుటకు నిర్మాణావగణమున నవసరమగులోతునకు దగ్గివివెచి ఉపరిభాగమున దూలములఁగాని, పలకలఁగాని వైచివైబేస్మెంటుచేయుట కీపేరు వర్తించెడిది. ఇట్టి తావులందు తిరుచు Reinforced concrete నుపయోగించుటయే శ్రేయము.

(3) Slab foundations- అడుగుభాగమునందు చాల లోతువఱకు ఉన్న దంతయు గులమట్టియై విశేషభారము నానుకొనవలసి వచ్చినతఱి సున్నపుపని (Masonry) విస్తారము కాకుండునటుల, కట్టడిమ్మలంగాని రెయిన్ఫోర్సుడు కాంక్రీటుపలకలంగాని పఱచి, వాటిపై తక్కువ వేడలుపు గోడలతో కట్టడములు గట్టుదురు. ఇట్టివి కేవలము పిటికిమట్టిప్రదేశములందు చేయుచుందురు. తొల్లింటికాలమున భరతదేశమునందు రాతిపలకలను పెద్దపెద్ద బండల నిలుల పునాదిగోతులందు నింపి, నడమ ప్రదేశముల నినుకతోనింపి, పైని కట్టడములను నిర్మించుచుండిరి.

(4) Pile foundations- చాల లోతువఱకు పిటికిమట్టి యున్న భూములలో నధికములగు భారముగల కట్టడములు నిర్మింపఁ బడవలసినతఱి Piles (స్తంభములవంటి) ఇనుపవిగాని కట్టవిగాని Rain forced concrete విగాని, నిలువుకొయ్యలను పునాదులందు దిప్పి, లేక వరుసగ దిగఁగొట్టి, పైని పలకలు పఱచి దానిపై కట్టడపునిర్మాణ మొనర్చుట కీపేరు వర్తించును. ఈపద్ధతిపునాదులు తరచుగ డెబ్బది లేక యెనుబది యడుగులలోతు పిటికిమట్టిగల ప్రదేశములందునను, బిక్కిలతఱి

నూరడుగుల లోతుగల పృథ్వీశములందునను వాడుచుండుట గాననగును.

(5) Well Foundations- ఇవి తఱచుగ నీరు పాటుచుండు జీవనదులపై వంతెనల స్త్రోమతటి రెయిన్ఫర్మను కాంక్రీటుతోఁ గాని, ఇటుక సిమెంటులతోఁ గాని నూతు లంబోలిన పునాదులం ద్రవ్వించు పునాది గోడలను దింపుచు, పైని తిరుగఁ గోడలం గట్టుచు, తిరుగ దింపుచు, పైనిపలకలను నెచి పైని వంతెనదిన్నులను నిర్మింతురు. ఇట్టిపునాదుల కీపేరు వర్తించెడిది.

(6) Caisson foundations- ఎక్కువ లోతుగల అగ్రాధజలపృథ్వీశములందు పునాదుల కిసువరేకులయూవరణము నిర్మించి, లోన కాంక్రీటుతోనింపి, పైన కట్టడమును నిర్మింతురు. ఇట్టిపునాది కీపేరు వర్తించెడిది.

(7) Sand foundations- సల్లరేగడిభూములు గట్టివిగ గన్నట్టిచోట, బీటలువారుగుణము గలవిగాన, పునాదులం ద్రవ్వించి యిసుకచే నింపి పైని పునాదుల నిర్మించి కట్టడము గట్టుదురు. ఇట్టి పునాదులకు నీపేరు వర్తించెడిది.

పున్నా సంస్థానము- (పన్నా సంస్థానము చూడుడు.)

పునీతకుల (పుచ్చకుల) గోత్రము- ఆర్యవైశ్యుల ౧౦౨ గోత్రములలో నొకటి. (శరగోత్రములు చూడుడు.)

పునీతకుల (పునీత, పుచ్చకుల, పుచ్చకశీల) గోత్రము. ఏకాన్వరేయ (౧౪) గోత్రము. సంస్కృతగోత్రము. సుకాంచనన. సుకాంచన గణము. ఆపస్తంబ యజుశ్శాఖ. ప్రమాణగంధ మాద్యప్రవరఖండ. విమలేశుడు దేవత. భార్య విమలాంబ. పురుషోత్తమక్షేత్రము తపస్థానము. విమలాంభోధి తటాకము. జపము వెయ్యి. దీప

ములు ౪౦. క్షేత్రసంఖ్య ౪౦. మణులు చానము. తెల్లలనుములు పుచ్చకాయ వజ్రనీయములు.

పుబ్బ దేశము- ఈ పేరుగల రాజ్య మొక ప్పడుండిన దని తెలియుటకన్న దీనిని గూర్చి యేమియుఁ దెలియరాకున్నది.

పుబ్బ (పూర్వఫల్గుణి) నక్షత్రము- ఇది ఫల్గుణీనక్షత్రమునందలి పూర్వాష్టమము. ఆక సమున నిదియు, ఉత్తరఫల్గుణియుఁ గలిసి నేత్రాకారమున నిరువదియైదు నక్షత్రములు గూడి యుండిన నక్షత్రనిలతి. దీని కింకను పర్యాయపదములు పూర్వాఫల్గుణి, భాగ్యం, భగాఖ్యం, భాగసంజ్ఞకం అనునవికలవు. భృగు డధిదేవత. మనుష్యగణము. అధోముఖము. స్త్రీస్వభావము. ఆడుపిలుక, గద్ద, పాలాశ చెట్లు ఈనక్షత్రసంబంధములు. ప్రవేశించిన యిరువదిగడియలపై త్యాజ్యమనియు, నలువదిన్నాలు గడియలపై యచ్చుత మనియు, నిది కూర్మస్వభావ నక్షత్ర మనియుఁ జెప్పఁబడినది. (ఉత్తర ఫల్గుణి) చూడుడు.)

పుమా స్తుష్కర్తిసంయుక్తో జీవన్మవి మృతోపమా- అపయస్సు (అపకీర్తి) జీవనము గలవాడు జీవించియున్నను మృతి జెందినను లేనివారిలోననే లెక్కింతురు.

పురగిరిక్షత్రియులు- వీరిని అజ్ఞులు పెరికి లని యనుటయుఁగలదు. వీరియందు రాచపెరికి లనియు, పీచుపెరికి లనియు ద్వివిధముగ వాడుచుంట గలదట. రాచపెరికిలలో స్త్రీలకు రాణివాసము కలదు. పీచుపెరికిలయందు లేదట. ఇందువలన రాచపెరికిలు క్షత్రియకుల సంబంధు లని స్ఫురించెడిది. దీనికిం దోడు పైరెండులేగలకు సంబంధ బాంధవ్యములు లేవనియెదరు.

వీరింగూర్చిన గ్రంథములు సరిగా దొరకకున్నవి. “పురగిరిక్షత్రియచింతామణి” యను

గ్రంథ మొక్కటి గానంబడు చున్నను అది అసమగ్రముగ వీరికథనముం దెత్పడినది.

ఆదిని వీరు సూర్యవంశక్షత్రియు లనియు, పరశురామునిదాడికి వెఱచి పాటిపోయినట్టి పిఱికివా రనియు, పిఱికిక్షత్రియు లని లోకులు వాడుచుంటు, నానాటి కావదము వెఱికిగా మాటి, ఏకి పెరికిలని పేరు అట్లయితే వాడే బడుచున్న దనియు, పేరియంటి బలమగు వాడుక అనుశ్రుతిముగ వచ్చుచున్నది కలదు.

ఈ కులమువారికి మూలపురుషుడగు మహారా జనియు, ఆయన పుత్రులగు డనియు, ఆయనసంతతివారికి ముల్లుని నా నామ ముండ ననియు, పరశురాముని బాడికి వెఱచిననాడు శూద్రవేషధారులై రినియు, జేప్పెదరు. వీరివివాహములయే వధూవధులు రిక్తాంబరములు కట్టుకొని నిచ్చి, భిక్షువులు బూజింపజేతు రంట. అట్లే గా యిది పవిత్రములను, అందఱు ఖడ్గబాణధారణ మును జేయుట యాచార మంట. కొన్ని కుటుంబములు శక్తిపూజయు, బలియు వొనర్చు రంట. వీరు సూర్యభక్తులని (సూర్యోబ్ధులు) చెప్పబడుచున్నది.

తోల్లింట పరశురాముని యన్నకుమార్తె యగు గోరీదేవి యనునామ, సిద్ధమహారాజు సుతుడొక లేక సంతతివారి యగు ముల్లుని మరణయమాడ ననియు, ఆ ముల్లు ముగ్ధుడగు సంగరము ననిచి, ఎట్టికేరకు నెఱ్ఱును కుదిరి వినాహమాయె ననియు, అదిన్నెముగ జాపకార్థమే వీరివివాహములందలి కేవలమున కార్యముల నడుపుచున్నారనియువాడుక కలదు.

పదవ ఈమల్లరు త్రిలింగదేశమున కాపుర ముకుదిరి పురగిరియనుపేరుగల పట్టణమునిర్మాణ మొనర్చుకొని, యటనుండి పురగిరిక్షత్రియ నామ మంద ఇతరస్థలములకు వ్యాపించి రంట.

ఇక్కాలమున పెక్కండ్రు ఇప్పటి విశాఖపట్టణ మండలమునను, గోదావరీమండలద్వయప్రాంత ములను, కృష్ణాతీరములందునను, నైజాము రాజ్యమునను, గొందఱు బొంబాయిరాజధాని ప్రాంతములను గానవిగుచున్నారు. పెక్కండ్రు నాయకుల మనియెదరు. కొందఱు పాండవ సంతతిక్షత్రియులతో సంబంధములు గల్గుచున్నవని

ప్రతీతి. (తెలగాలుచూడుడు. బలియలు చూడుడు. పాండవసంతతి క్షత్రియులు చూ.) ఏమి పరశురామునిసంతతివా రని చున్నారు. పురగిరిక్షత్రియు లాంధ్రభూమికి మారచుయగుతులకాలమున నేర్పడి యు యు. కలదు. అ ముల్లుని సంతతి న దనిగవలసి యున్నది.

పురంజయుడు—అత్రాసంత వ శ్రేష్ఠక్షత్రియుడు. తి సృంజయుఁ యగును. జనమేజయు. సుపరుసకుమారు (పురంజయుడనొంద) నొకడు. పురంజయుడని అడు. ఇన్వెంటుసంతతియగు వీరి కిక్కి కుమారుడగు కకున్సపతి (ఇంద్రమహావన) పురంజయుని పురంజయుని నియ. (క క్షత్రియు చూడుడు.)

వేదాంగ పురంజయుని లేక పురంజయుని చుండి పురంజయుని పురంజయుడు కలదు. తండ్రి విశ్వేశ్వరు. పితా మహుడు సత్యజిత్తు.

పురంజయుని కామునకు కలియుగమున నేమిసంవత్సరము లామెను. పురంజయుని పుత్రులగు కునకుఁ డీతనిని బంపి తనపుత్తుల నగు వ్రాగొలినునకు మగధరాజ్యాధిపత్య మిచ్చెను. కాన పురంజయునితో మగధ బాహు ద్రాక్షరాజవంశము సరి.

పురమిథుడు— అత్రా చంద్ర పూరు సంతతి క్షత్రియుడు. తండ్రి హస్తిమహారాజు.

పుర్యష్టకము— ౧. పంచ భూతములు— (స్పృశ్యవృక్షజీవాదురాకాశ పంచకము), ౨. పంచతన్మాత్రలు— (గంధరిసూర్యసప్తర్షశబ్ద పంచకము) 3. పంచకర్మేంద్రియములు— (పాయూష్ణపానపాణివాక్స్పంచకము), ౪. జ్ఞానేంద్రియ పంచకము— (సూర్యజ్యోతిషశబ్దశక్తి శ్రోత్ర పంచకము) 5. అంతఃకరణత్రయము— (మనోబుద్ధ్యహంకారములు), ౬. పంచ కంచకములు— (రాగనియతికాలవిద్యాకళాతత్త్వ పంచకము) 2. ప్రకృతి, ౪. పుంస్త్యము లేక పురుషతత్త్వ లక్షణము.

మతాంతరమున:- ౧ జ్ఞానేంద్రియములు, ౨ కర్మేంద్రియములు, 3 అంతఃకరణ చతుష్టయము, ౪ ప్రాణ, లేక వాయుపంచకము (అజ్ఞానమనభావము), 5 భూతము లైదు, ౬ కామము, ౭ కన్య, ౮ తమస్సు.

పురాణజ్వరము---(Chronic fever) దేహమున జ్వలించి వెన్నునవట్టిన జ్వరము.

పురాణములు(Epics)- పురాణ మన తొల్లింట జరిగిన విశేషముని యర్థము. ఇది పూర్వపుచరిత్ర యని చెప్పవచ్చును. మిమాంసాసాశాస్త్రమునందు చర్చింపఁ బడుచున్న సంగతిని వేదమునుండి విధినిదర్శనము చూపి, తదనుగుణముగ తొల్లింట నడిచిన చరిత్రమును పురాణములనుండి ఉపబృంహకమును జూపుచుండురు. ఉపబృంహక మన సమీపమున విస్తరించిచెప్పటయని భావము. పురాణములు ధర్మములను జక్కఁగఁ దెల్పునవిగాన, విస్తరించిచెప్పటగాఁ నెంచఁబడినది. అనఁగా క్లుప్తపటచుట కాదని యభిప్రాయము. పురాణములు వేదోక్తులవలెను, కల్పసూత్రాదులవలెను విశేషార్థపదములను గుర్తించుటకు బలకరముగాక స్పష్టమగు భాషతోఁ దెలుపఁబడి యుండును. శ్లోకరూపములఁ దనరునవి.

పురాణసమూహమునకుఁ బురాణసహిత యనియుఁ బేరు కలదు. సహిత యన సంధిపఁబడినది యని యర్థము. పురాణములు పదు నెన్నిదియు, ఉపపురాణములు పదు నెన్నిదియుఁ గలిసి పురాణసహిత యనఁబడును. పురాణములు పదు నెన్నిదింటిని శ్లోకరూపము సంస్కృతభాషయందు వ్యాసముహర్షి రచించెను. ఆయననుండి నేర్చునట్లు సూరి మహర్షి శౌనకాదియుఖిలకుఁ దెల్పి ప్రచురించినవాఁడు. సూతుఁడు సకలపురాణోపేతుఁడు. ఉపపురాణములు పదు నెన్నిదియును, వేర్వేలు పురాణములను వేర్వేలు మహాత్ములు రచించిరి.

పురాణములందు ౧ స్థితిము, ౨ ప్రవృత్తిస్థితిము, 3 వంశము, ౪ మన్వంతరిము, 5 వంశానుచరితము నను నైదు లక్షణములు వివరింపఁబడియున్నవి కావుననే “పురాణం పంచలక్షణ” మ్మని యెదరు. భాగవతము, భారతము పురాణములలోనివి గావు. భారతము వ్యాసప్రోక్ష మైనను ఇతిహాస మనంబరఁగుచున్నది. భాగవతము బొప్పనపండితుఁడు రచించినదిగాని, వ్యాసప్రోక్షము కానేగాదు. వ్యాసప్రోక్షమై పదు నెన్నిది పురాణముల సంఖ్యలోఁ జేరినది దేవీభాగవతము. రామాయణము వాల్మీకిప్రోక్షమగు నాది కావ్య మనంబడునది, కాని పురాణముల సంఖ్యలోఁ జేరినదికాదు పురాణేతిహాసములు తెనిగించినవారు పెక్కుండు కలరు.

పౌరాణికమతమున మిమాంసకు లంగీకరించిన ౧ ప్రత్యక్షము, ౨ అనుమానము, 3 ఉపమానము, ౪ శబ్దము. 5 అర్థాపత్తి, ౬ అనుపల్బి యను షట్ప్రమాణములే గాక, ౭ సంభవము, ౮ వితిహ్యము లను అష్టప్రమాణము లంగీకరింపఁ బడియుంట గాననయ్యెడిని.

ఇవిగాక బసవపురాణము, చెన్నబసవపురాణము, సందికేశ్వరపురాణము, ఆత్మపురాణము,

కస్యకాపురాణము, దేవాంగపురాణము మొదలగు పెక్కుపురాణములును, జైనమతగ్రంథమగు మేఘమందీర పురాణము మొదలగు నవియుఁ గలవు. అవి వేర్వేరుకాలముల వేర్వేరు మహానీయులు రచించినవి.

పురాణలక్షణములు ౫— ౧ స్థము (స్థాపివిధానము)

౨ పౌత్రస్థము (పౌత్రస్థాపివిధానము లేక పౌలయవిధానము)

౩ వంశము. (వంశానుక్రమణిక)

౪ మన్వంతరిము (మన్వంతరికాలాదుల వివరణము).

౫ చరిత్ర (కథలు, సందర్భము).

మహాపురాణలక్షణములు ౧౦. ౧ స్థము, ౨ పౌత్రస్థము, ౩ వృత్తి, ౪ శ్లోక, (పరిపాలనమున భద్రత). ౫ మన్వంతరిము, ౬ వంశము, ౭ వంశానుచరిత్రము (సూర్య చంద్ర వంశజుల చరిత్ర), ౮ సుప్త (స్థితి), ౯ హేతువు (తొల్లింటి కారణములు, ౧౦ అపాశ్రియము (వచించు కథావిధానము).

పురాణవైరాగ్యన్యాయము—పురాణమువినమంకినతత్త్వి గల్గిన వైరాగ్యము నెలుచు నది కావని భావము. ఇట్టి యర్థమునే ప్రసూతి వైరాగ్యశ్రవణవైరాగ్యన్యాయములు నిఘ్నచున్నవి.

పురాణస్థలము—వైష్ణవ మతస్థులకు యాత్రల నొనర్ప పురాణస్థలము లాఱు.

౧ శ్రీముష్ణము—చిదంబరమునకు సమీపమున (పడమరగా. ౨౦ మైళ్ళు) స్వయంవ్యక్త స్థలము. వామన విమానము. నిత్య పుష్కరిణి. పశ్చిమ ముఖము. అశ్వత్థనారాయణునకు ప్రత్యక్షస్థానము.

౨ పాపవినాశము—తంజావూరు మండలము నందున్నది. పుండరీకపుష్కరిణి. పార్జుణము.

పాపవిమోచనవిమానము. చోళమహారాజునకు పౌత్యక్షమైన స్థలము.

౩ రాజమన్నారుకోవెల—(మన్నార్ కోవిల్ అని వాడుదురు.) తంజావూరు మండలమునందున్నది. హరిదానదీతీరము. చంపకారణ్యక్షేత్రము. పార్జుణము. రాజమన్నారుస్వామి లేక రాజగోపాల స్వామి యందురు. స్వయంభూ విమానము. సంతాన గోపాలస్వామి. గోపేశ యమహామునికిఁ బ్రత్యక్షమైన తావు. ఇట రజిత ధేనువు, పంచభైరవులు కలరు. దీనిని “దక్షిణ ద్వారక” యని యిచటివా రనెదరు.

౪ తిరునారాయణపురము—దీనిని మేలుకోట యనుచున్నారు. ఇట రామానుజ దేవీకులు కొంతకాలము వసించి రఁట. ఈ నాల్గింటిని శ్రీమద్రామానుజీయ వైష్ణవపురాణస్థలము లని యెదరు.

౫ శ్రీపెరుంబూమారు—దీనిని భూతపురి యనియెదరు. చెన్నపురికి సమీపము. రామానుజుల జన్మస్థానము.

౬ బృందావన క్షేత్రము—నజమండలము లోని శ్రీకృష్ణుని బాల్యపు స్థలము.

ఈనూటింటిపట్టురాణస్థలములనియెదరు.

పురిహర (శాఖ) క్షత్రియులు—అన్నదపర్వతముపై ఋషులచే నొనర్పబడిన తపోహూమాదులవలన రుద్రాంశసంభూతులుగఁ జెప్పబడినవారు. అక్కలమున ఋషులచే పురిహరశాఖక్షత్రియులకు నవమరుస్థలి, లేక నవకోటిమరుస్థలి రాజ్యముగ నీయఁబడినది. (క్షత్రియులము చూడుడు.)

వీరిలోని అంతశ్శాఖలు పండ్రెండు కలవని చెప్పబడుటయే గాని, కానవచ్చుట లేదు. అందు ఇండోశాఖ, యొకటియు, సింధిలో శాఖ యొకటియు ముఖ్యములుగఁ గాననయ్యెడివి. చౌరా లేక చావూరాశాఖ యని వేరొక్కటి.

శలదు. అది సూర్యవంశమునకుఁ గాని, చంద్ర వంశమునకుఁ గాని చెందినదికా దనుచుందురు. పాటలందు తప్ప వీరినిగూర్చి యేమియుఁ దెలియరాదు.

చౌరా రాజుల రాజధాని దేవబందద్వీప మని చెప్పఁ బడినది. ఇది సౌరాష్ట్ర దేశముకిడ పశ్చిమనముద్రమునం దుండెనని ప్రతీతిశలదు. వీరికి బలభీనగరరాజ్య మేలుచుండిన సూర్య వంశక్షత్రియులతో సంబంధబాంధవ్యములుండె నని చెప్పఁబడినది. చౌరా రాజులు యదుసంతతి వారనియుఁ గొందఁ జూచుచున్నారు. వీరివాఁడే యనంబడిన బౌరా రాజును, ఆయనసంతతివారును నూటయెనుబదినాల్గు వత్సరములకాలము పాలన నెఱపి రని మార్కము పాటలందుఁ గలదు గాని తావులు వివరింపఁబడలేదు.

కడపటిభూపతి భోజరా జనియు, ఈయన సుతనే చాళుక్యమూలపురుషుడగు జయసింహ మహారాజు పరిణయమాయె ననియుఁ జెప్పఁ బడినది. శ్రీరామునిసంతతివాడగు ఉదయజవ నాధసింగుగారి తల్లి చౌరావంశ క్షత్రియ కుమార్తెగఁ జెప్పఁబడిన సాధ్యి. వీరివారే యనం బడుచున్న జత్ జాతి క్షత్రియులు యాదవుల మనుచున్నారు.

ఇప్పటి ఝోడూరున కుత్తరముగా నైదు మైళ్ళలోనున్న మందాకోర్ తొల్లింటి మందా సిపురమే యనియు, అది యప్పటి మార్వార్ దేశములో నుండి పురిహరిశాఖ రాజులకు రాజధానిగనుండి వారినుండి లాగుకొనఁ బడిన ననియుఁ జెప్పఁబడినది.

పురుకుత్సుడు (మహారాజు) — క్షత్త్రవసంతతి. సూర్యవంశ క్షత్రియుడు. (ండి) మాంధాత. పురుకుత్సుడు షడ్చక్రి ద్రులలో నొకడు. భార్య నర్మద (నాగకన్యక). స్వపునకు మునివలనఁ గల్గిన సంతానమగు

మౌనేయులవలన నైన బాధనుండి ఈమహారాజు నాగములను రక్షించుటంజేసి, నాగములు తమ సోదరియగు నర్మద నీతని కొనంగిరిని చెప్పఁ బడినది.

కుమారుడు శ్రవదస్యుడను నామాంతరము గల పనుడుడు.

పురుగుడు (పలుగుడు) తీవ—

Fluggea Leucopyrus తెల్లపురుగుడు Phyllanthus సల్లపురుగుడు. సంస్కృతమున తెల్లపురుగుడునకు కాంభోజీ, రాజవణ్ణి, వాతాంగిలో యనియు, సల్లపురుగుడునకు కృష్ణకాంభోజీ, కృష్ణపతంగిని. ఇది యనియు కొందఁ జూచి గాని యీ పేర్లు వైఖంటికముగఁ గానరాకున్నవి ఇది సలుపు, తెలుపు భేదములచే ద్వివిధము

తెల్లపురుగుడు వేటు చెక్క అకురసము రస కషాయములు, రక్తగ్రహణిని, రక్త స్థావమును గట్టి, మేహశాంతి గల్గించి, వీర్యమునకు బలము గల్గించి, యౌవనపటిమను నిల్పుననియు, కండకలకను మాన్పుగుణ మాకు నందు, విరేచనములను గట్టుకత్తి వేటునందుఁ గలదనియు, దీనికాడతో దంతధావనముచేయు విధివలన నిందియనష్టము వాయు ననియుఁ జెప్పఁబడినది.

సల్లపురుగుడు చలవ, మేహశాంతి చేసి మూత్రము వెడలించి శరీరములోని దుష్టపదార్థములమును విష్ట శక్తిగలది యనియు, శరీరతత్త్వమును ముచ్చితిలోనికిఁ దెచ్చుననియు, ఆకులందు నోటిపండ్లరోగములు మాన్పుశక్తి గలదనియుఁ జెప్పఁబడినది.

పురుజిత్తు—యదుసంతతిలోనను, చంద్ర వంశక్షత్రియులలోనను ఇద్దరు రీపేరుగలవారు గాననగుచున్నారు. రుచికునిసుత్తుడు పురుజిత్తు.

షను దేవుని తమ్ముడగు కంకుని మూడవ కుమారుడును పురుజిత్తును పేరుగలవాఁడే.

పురుజుఁడు-పూరుసంతతి. చంద్రవంశ
క్షత్రియుఁడు. తండ్రి సుశాంతి.

పురుమిఠుఁడు-- పూరుసంతతి. చంద్ర
వంశక్షత్రియుఁడు. తండ్రి వాస్తికుఁడు. పోద
రుఁడు అజమిఠుఁడు.

పురువంశనృపులు-- పూరుసంతతి. కాళిదాసు
శకుంతలనాటకమున వివరించిన నుష్యంతిమహా
గాజు పౌరవంశనృపతి. ఆనంశమును, పురువంశ
మును ఒకటిగా పోషడరాదు. పౌరువులు క్షత్రి
యులు.

ఈపురువంశనృపుఁడు అలఙ్ఘ్యుడగుతో పో
రిన పోరాటమున ఈరాజనృపులు పురుషో
త్తముఁడనిరి కాని అది యతినిపేరు కాదు.

పురుషతిరస్కృత(స్త్రీ)లు-- కొంద
ఱుస్త్రీలు పురుషులను తామేతొలుకవాలనిచి
భగ్నుమనోభలగుటయు, పదపడి యాపురు
షులపైఁ బగ నాధిగమింపఁజుటయు, మఱికొన్ని
యెడల పురుషతిరస్కృతావమానమును భరింప
లేమి నేరుముఁ జేయఁజాలక మిన్నకుం
డుటయు దెలిపెడి గాఢజను పురాణములయం
దును, దేశచరిత్రలందును వినుచున్నాము. అట్టి
పురుషతిరస్కృతస్త్రీలు మన కిప్పుడు లెక్కకు
వచ్చువారు పనుగురు.

1 అంబ- తనతమ్ముడగు విచిత్రవీర్యునకు
వివాహము నేయ భీష్ముఁడు కాశీరాజు కుమార్తెలగు అంబను, అంబికను కరినగరమునకుఁ
గొనివచ్చెను. అంబ సాభ్యుని వరించియుంటి
ననియు, తిన్న కరినగరమునకుఁ దోడ్కొని
పోవల దనియు స్పష్టముగఁ జెప్పినను సరకు
గొనక బలాత్కారముగా నామెను భీష్ముఁడు
గొనిపోయెను. విచిత్రవీర్యుఁడంబికను వరించి,
అంబను విడిచెను. భీష్ముఁడంబను మరలఁ గాశీ
రాజుకడనే విడిచెను. ఆమె సాభ్యుని వరించి
యుండుట, నతనిని బరిణయ మొనర్చు

కొనఁ గోరెను. తనంతదా వలచివచ్చిన
కన్నియ యగుట సాభ్యునిచే తిరస్కృత
యయ్యెను. భీష్ముఁ డీమెను కరినగరమునకు
అంబికతోపాటు గొనిపోయెనుగదా యనియు,
విచిత్రవీర్యునిచే నేఱుకొనఁబడిన అంబిక గాక
మిగిలిన యీమె పరిత్యజ యనియు నెంచి,
అంబ యొనర్చిన ప్రార్థనములను పినక ఆమెను
వినర్జించెను.

పర్యవసానము- భీష్మునివలననే తన కింతటి
చేటు మూడెనుగదా యని ఆశింపై పగబూని,
భారతయుద్ధకాలమునాటికి “శిఖిరి” యై
పాండవపక్ష మూని, ఆభీష్మున కిభియుఖయై,
ఎదుర్కొని, ఆతని సమరపరాజ్యమునిగ నొనర్చి
తుద కాలిని ముగియునకే హేతుభూతుగా
లయ్యెను.

2. ఉత్తర దిక్కాంత:- అష్టావక్రమహర్షి
మహర్షి ఒకయెడ హిమాలయస్వర్ణముపై నొక
తరుణుని నొక హేయముగు భవనమున భువన
మోహనమైననుందరీసికాయముధ్యముననుండవ
లసినపరిస్థితు లేర్పడినవి. ఒకరాత్రికిడనా యస్తా
వక్రుఁడు బరుండియుండిన సెజ్జకడ కొక నవయా
వనవతి తన విలాససంపదలతో నమీసింది
ఆతనిసెజ్జపైఁ గూర్చుండెను. అస్తావక్రమహర్షి,
యీపరిస్థితులకు వికలచిత్తుఁడు కాలేడు. తా
నున్నదిశ యుత్తరదిశ యగుట, నాయుత్తరది
క్కాంతయే పరీక్షించుటకు దన్ను సమీపించె
నని యెంచి, మెలకువతోఁ బ్రవర్జించెను.

పర్యవసానము:- పృథ్వీకపర్యవసాన మేమి
యులేదు గాని, పండితులు మాత్రమిదియంత
యు స్వప్నదృశ్యమనియు, స్వప్నసదృశ మని
యు నెంతో తేలికగా వ్యాఖ్యానము నేయఁ
గల్గుట సంభవించినది.

3. ఉత్పత్తి - అర్జునుఁడు:- దేవలోకమున
కొకానొకసమయమునఁ జుట్టపుచూపుగా నేగిన

యర్జునుని జూచి, కామించి, తానుసింగారిండు కొని వినిక్తప్రదేశమున విభావరీసమయమున నాతనిసమీపించి తనకోరిక నెఱుంగఁ జేసెను. అర్జునుడు ప్రాత్రవాపులు పెగులఁదీసి, తన్నామె కామింపఁదగదనియు, నట్టికోరిక అసమంజస మనియు నచ్చఁజెప్పి, నామెయు నొచ్చుకొని తానుతిరస్కృతి యగుట క్రోధదీప్తులతో “నీవు నవునగుడ వగుచువు” అని శపించెను.

పర్యవసానము:- పర్యవసాని దిరస్కరించుట వలన నామెచే శపింపఁ జిగుట యను (Direct) పర్యవసాన మటుండనిచ్చినచో ఈ భావ మర్జునున కొక సమయమున ననగా పాండవులు విరులునగ రమున కేగి యట నిలుగొల్పుండే, యజ్ఞాత నానదీక్ష జరుపుకొలయున పేరేగ (మీనములు లేనివారై) సపుంసగుడుగ నెన్నఁజేసి సమయ భంగము గాకుండుటకు దోడుపడినది.

4. గంగ- చంద్రవంశమున కురురాజ్యమే లిన రాజులలో నొకఁడగు ప్రతీపుఁడను మహా రాజు పరుసునిపొగరింపఁడ గంగమొడున తప ముజేసికొనుచుండ, నాతనిసుగుణసంపద నదిన టకే పిట యాతనిపై మరులుకొని, నూపొందన గంగాదేవి యాతనిసమీపించి తనకోరిక నెఱింగించెను. ఆతఁ డంగీకరింపలేదు. ఆతనితోడఁపైఁ గూడ నీగంగాదేవి నూర్చుండెను. మఱింత బ్రతిమాలుకొనెను కాని, ప్రతీపుఁ డంగీకరింప లేదు. ఇట్లు ప్రతీపతిరస్కృతియగు గంగాదేవి యాతనిపైఁ బగసాధింపలేదు.

పర్యవసానము:- ఇట్లు ప్రతీపునిచే నంగీక రింపఁబడని గంగను ఆతని పుత్రుడగు శంత నుడు వరించి యామెవలన సంతానము వడ సెను. ఆసంతానమున కడగొట్టువాడే మన భీష్ముడు.

5. చిత్రాంగి- ఈమెచరిత్ర అద్భుతచరిత్ర ములలో నొకటిగ నెన్నఁబడుచునే యున్నది.

తన్ను ద్వితీయజాయగా వివాహమొనర్చుకొనిన రాజరాజునకు వలపుల మోహనాంగియై యుండియు, రాజరాజునకుఁ బట్టమహిషియగు రత్నాంగిపుత్రుడగు సారంగధరుని కామించి, యాతనిచేఁ దిరస్కృతమైనది.

పర్యవసానము:- దుర్లభమని యెంచక సారం ధునిపై మరులుకొనిన యచిత్రాంగి, తన మోహము ద్వేషముగా మోఱ, నాతనియుత్త రీయమును సంగ్రహించి, అభియే యానవాలు గఁ జేచేఁగొనునని దావలచిన యాతని భౌతికశరీరము చుటి లేకుండఁ జేసెను.

6. తిర్య్యగ్తు-కుణాలుడు - అశోకచక్రవర్తి కుమారుడు కుణాలుడు. ఈతనియుంపుడుకత్తై తిర్య్యగ్తు. ఈమె మంగలిది.

(నోటు:- ఈ“కు”శబ్దము మంగలిజాతి యామెవాడకు నామాంతరమునఁ జేర్చెను పదము.)

ఈతిర్య్యగ్తు కుణాలుని జూచి కామించి, యాతని నెంత బలవంతపఱచినను ఆతఁ డియ్య కొనము నీమె కుణాలతీరస్కృత మైనది.

పర్యవసానము:- పరిధనభిన్నయగు నీమె అశోకచక్రవర్తి కీగాధ యంతయు దాటుమా టుగఁజెప్పి, కుణాశునం దంతఃపురద్రోహము మోపించి, యాతనికన్ను లూడఁబెఱికించెను.

(నోటు:- చిత్రాత్మకమైన ఈ తిర్య్యగ్తు కుణాలురగాధయే కాలము నడువనడువ మన ముసలమ్మలు కళ్లుచెప్పవీటి ననుసరించి ఈ నోట నానోట పోయిపోయి, రాజరాజునరేం దుగిని నెత్తికి జట్టబడియుండునని గూడ పరిశీలకు లనుచున్నారు.)

7 దేవయాని-కచుడు- తనతండ్రి యగు శుక్రనిమేద్ద విద్యాభ్యాసమొనర్చు చుండిన కచుని, అనూధయగు దేవయాని వలచినది. కచుడు కానరానినా డీదేవయాని యాహారము

మానియుండినకాలమును గలదు. కొన్నికొన్ని విషయములలో కనుని తప్పించి ఈమె చిచ్చించినది. కనుడు శుభ్రునికడ విద్యాభ్యాసము చాలించి గురువునొద్ద ననుభవించి పోవుననుమయాన, నీ దేవయాని తన్ను బెండ్లాడవలసినదని కనుని బ్రతిమాలును. తనకు దా వలచి వచ్చిన యాకన్యార్థమును కనుడు వలచని కాలందన్ని నట్లు తిరస్కరించెను.

పర్యవసానము:-- కవతీంస్కృతయగు కేవలయాని పరిధవాగ్నిచే సుతప్తయై కుదురాలై కనునిజూచుచు, "నిన్ను వలచివచ్చిన న్నింతి చులకనజేసితిరస్కరించితివి. కావుననాత్మకడ నీనేర్చినవిద్య యెల్ల నీ కువయోగపడకుండుగాక" యని యామె కనునీ క్షయించెను.

8. రంభ- దేవవేశ్య లండఱలో నీమె మిక్కిలి సూపసి. రూపములలోనికెల్ల నీమెయే పేరుమోపినది. ఒకతరుణమున రావణునివంటి జగదేశవీరుని గూడ తిరస్కరించి, తూర్ణిం భావముజూపినయారంభ, శుకమహర్షిని సమీపించి తన్ను వరింపుమని యెంత వ్రోగించినను, అమృతహస్త సమ్మతంపక తిరస్కరింపజూపెను. "మాకీవిశ్వంబున గెల్వగూడనివిభుండే లేడు లేడెవ్వడు" అని గర్వించినరంభ, కున్నురాలై పరాధవాగ్నికే దాళజాలక వెడలిపోయెను.

పర్యవసానము:-- శుకయోగీంద్రుని దావలచినది ప్రత్యేకకారణమున నగుట, నాతనియెడ పగ బూనక మెల్లమెల్లన వెనుదిరిగి పోయెను.

9. వరూధిని- ప్రవరాఖ్యుడు- సిద్ధుడొనగిన పాదలేపన మెంతబలము గలదో (నాదా) పరీక్షింప నెంచి, తననివాసస్థలముగు నరుణాస్పదమునుండి కాశీ, గయా, ప్రయాగ మొదలగు పుణ్యస్థలముల జూడఁ బోనె చక, తన బుద్ధిజాడ్యజనితో న్నాదంబున హిమవన్నగముం జూడఁ బోగోరి, తత్పాదలేపన మహిమమున

నట జేరి, కొంతవడి యటనున్న వినోదములం బంకించుచు, సాయంసమయ మగుట నిటకీ మరలనున్న సమయానఁ, దన పాదలేపనము గరగిపోవుట(నికనిలునేరజాలక)అందోళనమున త్రోవ నెమరికొనుచున్న ప్రవరాఖ్యు నాసమీపముననున్న వరూధిని యను గంధర్వకాంత కాంచి, మోహించి, త న్నంగీకరింపుమని వానిని వ్రోగించి, యెన్నిమాయలు పన్నినను ఎన్నెన్ని వలపుపలుకులు బలికినను సవి వానియెడ కార్యకారే కాకుండుట నెఱిగి, తుట్టనుదకు తన "పాలిండు పొంగా పియంచుల్ మోవగఁ గొగిలించియధరంబాసంచె." అంతకునుప్రవ ఖ్యుఁ డియ్యకొనక నామెను "పా"మృంచున ద్రోసివైచెను. తనంతలా వలచి వచ్చినకాంత కుంతన్న నింకేమి పరాధవము కావలెను?

పర్యవసానము:-- తా నాశించిన పురుషుఁడు తనకు జిక్కకపోవుటకుందోడు తన్ను వెనుకకు ద్రోసివైచెనన్న పరాధవమునకు లోబడియు, ద్వేషభావమూనని దీమానినీమణి.

10 శూర్పణఖ - తనభర్తయగు విద్యుజ్జ హ్వయంబు తనయన్నయగు రావణునిచే కాలకేములతో నొనర్చినరణమధ్యమున నిహనుండయ్యెను. గతభర్తృక యగు నీమెకుమారుండగు జంబుకాసురుఁడు మఱికొంచెముకాలము నకే నరులచే(రామాదులచే)నిహితుండయ్యెను. ఇంతదుఃఖములో నుండియు, తనకుమారుని జూపిననరునిజంపు ప్రయత్నిమునబయలుదేఱిన యీశూర్పణఖకు, శ్రీరాముఁడు దృగ్గోచరమైన వెంటనే క్రోధాగ్ని మన్మథాగ్ని గా మాఱిపోయినది. ఈవలపుకాటులో, తాను గతభర్తృకననిగాని, తన్ను వేధించుచున్న పుత్రవియోగానలముగాని, తనకు జ్ఞాపకము రాలేదు. ఆమె వలచిన శ్రీరాముఁడు గాని, శ్రీరాముననుజ్ఞను నామె సమీపించిన లక్ష్మణుఁడుగాని, యీమె నంగీక

రింపలేదు సరిగదా, ఆ శాఖంగమునకునవమానము జోడ్చినట్లు, తనవలపుపాలివోవ తనముక్కుసెపులకు గోతము సంభవించినది.

పురుషపురము (పెషావరుపురము)-
(ముందర దేశము చూడఁడు.)

పురుషరేఖ — (పురుషసాముద్రీకము చూడఁడు. స్త్రీసాముద్రీకము చూడఁడు.)

పురుషసాముద్రీకము—(సాముద్రీక శాస్త్రము చూడఁడు.)

౧ పాదతలరేఖలు-ఇచట ధ్వజరేఖ, నక్షరేఖ, అంకురరేఖ, ఛత్రరేఖ, చామరరేఖ, శంఖరేఖ, పద్మరేఖ, కలశరేఖ, ముక్త్యరేఖ, కండూరరేఖ, హలరేఖ ఇవి అన్ని గాని, కొన్ని గాని ముందు ధనవంతులగుగదాని భూవతిగదాని చెప్పవలయును. రేఖలు ఎత్తుగ, కత్తవనములై లోతుగనుండిన శుభపరిదము. ప్రతిభగల్గువాడని గ్రహించునది. ఈరేఖ లాయూ వస్తువులపోల్కి-గల్గి యుండునని యెఱుంగునది. కొందఱ కఱచేతముందు, అరచేతివేళ్ళయందు, అందు ముఖ్యముగ వ్రేళ్ళ కడభాగమునందు గన్పట్టెనని.

౨ పాదతలములు- తామరపూవు బోలి యెత్తినై న్నుదువుగను, చెరుట లేకయుండినను నైశ్వర్యవంతుడనియు, చేటలవలె పాదములుండినను, చెరుట గల్గియుండినను, కాలివ్రేళ్ళ నడుమ సందు లుండినను, పాదములు తెల్లబాటి యెఱుపు లేకయుండినను దారిద్ర్యదూషములనుభవించువాడుగ నెఱుంగునది.

౩ పాదనఖములు(కాలిరొళ్ళు)- ఎత్తుగను, తామ్రవర్ణముగలవిగను నుండిన ధనవంతుడు సౌఖ్యజీవియు నని యెఱుంగునది.

౪ పాదాంగుళములు (కాలివ్రేళ్ళు)- ఇవి పాదపుగను, సమముగను నుండిన నుఖమనియు, వ్రేళ్ళకొనలు సమములయి వంకరలు

లేకయుండిన భూపతి యనియుఁ జెప్పవలయును. వంకరలుతిరిగి విరళములుగ వేర్వేరుగఁ గన్పించుచుండిన దుఖి మని చెప్పవలయును. బొటన వ్రేలికన్న రెండవవేలు పొడవుగ నుండిన స్త్రీ భోగమున దాసక్తి మోడనియు, మూడవవేల ఫిణిముగ నుండిన భార్యలేనివాడనియు న్నానవ్రేలు కూలుచగ నున్న పరనారిలంపటుడనియు, కడవ్రేలు కూలుచ యగునేని భోగి యనియుఁ జెప్పవలయును.

బొటనవ్రేలు, రెండవవ్రేలు, మూడవవ్రేలు సమము లయిన నుత్తముడనియు, చిటికెనవ్రేలు పొడిపు వ్రేళ్ళమధ్య నెడముగ నుండు గాననగు చుండునేని దాసత్వజీవనము గల్గువాడనియుఁ జెప్పఁబడినది.

౫ మీఁగాళ్ళు- తాఁబేలువలె నున్నతములై ఎత్తునిచిగురునంటి వర్ణము గల్గియుండిన పృథువయు, మన్వుయున్న భోగి యనియు చెప్పఁబడినది.

౬ మడచులు- సమముగ నెత్తిరింగున నుండిన సౌఖ్యజీవి. లేకుండిన విస్తారము నడుచు వాడని చెప్పఁబడినది.

౭ చీలముడులు- సమముగను చిన్నవిగను నుండుట సల్లక్షణము.

౮ గతి (నడక) - ఎద్దు, సింహము, పులి, ఏనుగు, హంస వీట్లబోలిన గమనము గల్గిన క్రేయము. ఇది ప్రభుత్వమునకు భోగతమునకు లక్షణము.

లొట్టియ, కుక్క, మన్నపోతు, పంది నడక వంటినడక గల్గిన ధనహినుడని చెప్పవలయును. కాకివంటి నడకగల్గిన దుఖి యనియు, గుడ్లగూబనడకవంటి నడకగల్గిన రోగియనియుఁ జెప్పఁబడినది.

౯ విక్రాలు- తురగమువలె నున్న ధనవంతుడు, లేడివలెనున్న దీర్ఘాయుష్షుండు,

వలమగుపిక్కలుగల్గిన నడుచువాడు, యాత్రాఢి యగును. సింహముంబోలిన బలశాలి, పులిం బోలిన కీర్తియుతుడు, సృగాలముం బోలి రోమములు లేకుండిన దర్శితుడు, మొసలి, పంది వీట్లంబోలు పిక్కలు గల్గిన లక్ష్మీకటాక్షముగలవాడు, సూక్ష్మములయిన భోగి, లాట్టి యంబోలిన నాపదలుగలవాడు. కాశజంఘుడైన ప్రభులక్షణము. కరికంజంఘుడు శ్రీమంతుడు.

౧౦ దేహమున కుడుశ్చయందలి రోమములు- కుడురునం దొక్కొక రోమమున్న ప్రభుత్వలక్షణము. రెండేసి యుండిన ధనవంతుడు. మాండేసియుండుటవిద్వాంసుని లక్షణము. బహురోమములు దారిద్ర్యలక్షణము.

౧౧ మోకాళ్లు- నునుపు, గుండ్రని యొకారము, సమముగా నుండుట, ఉత్తిమసి లక్షణములు. లేకున్న దుర్మార్గుడు.

౧౨ తొడలు- పొడవుగ మూంసముక్తములై లావుగ నెముకలయానవాళ్ళు కానరాకుండిన ప్రభుత్వలక్షణము. రోమములు దట్టముగ నుండిన భోగియో లేక దయాంతరింగముగల వాడో యైయుండును.

౧౩ అండములు- సమముగానుండుట దీర్ఘాయుర్లక్షణము. చిన్నవిగ నుండుట ప్రభుత్వలక్షణము. వంకర నేవకావృత్తి జీవనమునకు లక్షణము. నీర్వీజము లయ్యెనేని పౌరుషహాసలక్షణము.

౧౪ లింగము- ఎడమవైపునకు వ్రోలిన ధనవంతుడు. కడివైనకు వ్రోలిన పుత్రవంతుడు. స్థూలమగునేని దుఃఖి, దీర్ఘమైన దరిద్రుడు. కృశించియున్న భాగ్యవంతుడు. సూక్ష్మమైన రక్తవర్ణపు జాతిలం గల్గియుండుట ప్రభుత్వలక్షణము. ప్రలంబవక్త్రమైన సుఖ. ధవళవర్ణమైన నిర్ధనుడు.

౧౫ మూత్రము- విరివిగ దక్షిణావర్తముగ నేకధార ప్రభుత్వలక్షణము. కడకు ఏకధార రెండుగ చీలుచుండిన ధనికుడగును. ఎక్కువ ధానలు చీలుటయు నిశ్శబ్దముగ పడుటయు దరిద్రలక్షణములు. ధ్వని యగుట సుఖవంతుని లక్షణము.

౧౬ శుక్లము- స్ఫటికమువలె తెల్లనై యుండుటయు, తామరపూవు, మదిరగంధము (వాసన) గల్గియుండుట ప్రభుత్వలక్షణములు. తేనెవాసనయు, చేపలవాసనయు గల్గిన స్త్రీసంతతి యధికమై ధనవంతుఁ డగును. లక్కవాసన గల్గిన భోగి యనియు, మాంసమువాసన గల్గిన దొంగ యగు ననియు, దుర్గంధమును, ఉప్పు నీటివాసనయు గల్గిన దర్శితుఁ డగుననియు నెఱుంగునది. శీఘ్రస్థలనము దీర్ఘాయుష్షుంతు నకును, చిరస్థలనము అల్పాయుద్ధాయ వంతు నకును లక్షణములు.

౧౭ రక్తము- లఘుకదూదిరంగు ధనవంతుడు. పగడపురంగు ప్రభువు. తామరాకువలె నున్న స్త్రీసంతతి యధికము; దుఃఖముగల వాడు. గోమయవర్ణము రోగియగును. జంతు రక్తముంబోలిన నిర్ధనుఁ డగునని చెప్పబడినది.

౧౮ పిఱుచులు- సింహము, అశ్వము, పులి వీట్లంబోలి బలిసియున్న ప్రభుత్వలక్షణము. విశాలమై ఎత్తు తక్కువగనున్న బహుపుత్ర వంతుడు. కోటిపిఱుచులవలె శుష్కించియున్న ప్రతిష్ఠలేనివాఁ డని చెప్పబడినది.

౧౯ నాభి- (బొడ్డు). దక్షిణావర్తమై గుండ్రముగ గంభీరముగ నున్న యోగ్యుడు. వామావర్తమై కడలోతుగల్గి మూసుకపోయియున్న దుశ్చరిత్రగలవాడు. ఉబ్బెత్తుగనున్న దుఃఖి.

౨౦ కడుపు- గంభీరమైన ప్రభుత్వలక్షణము. పెద్ద (బానవంటి) దయ్యెనేని ధన్యుడు. పులిని బోలు కడుపుగలవాడు ఏనుగులు గలవాఁ

డగును. నక్కవలె ఎండుకడుపు గలవాడు అధముఁ డగును. నృసింహాదరుడైన ధన ధాన్యసమృద్ధి గలవాడు.

౨౧ నడుము- సింహముంబోలిన శ్రేష్ఠము.

౨౨ వధులు (కడుపుపైనున్న ముడుతులు)- ఒక మడతగల్గిన శస్త్రహతుఁ డగును. రెండుగల్గిన స్త్రీలను గెల్చువాడు. మూడుగల్గిన స్త్రీసుఖ మనుభవించువాడును, నాలుగల్గిన పుత్ర వంతుఁడును పరాక్రమశాలియు నగును. పాఞ్చములు (పక్కలు) వంకరలుగల్గినవాడు నిత్య సంతోషి యగునని చెప్పబడినది.

౨౩ ఊమ్ము-ఎత్తుగ నునుపుగల్గిన శూరుఁడు. వెండ్రుకలు లేకున్నవాడు కపటి. ఎండుఊమ్ములు కల్గి (మాంసహీనుఁడు) కుకూపముగల ఊమ్ములున్నవాడు దుఃఖి యగును. ఊమ్ముల మధ్య భాగ మెడముగ నున్న దీర్ఘాయుష్మంతుఁడు. స్వల్పమైన ఆల్పాయుష్మంతుఁడు హృదయ మధ్యమున గుంట లోతుగ నుండిన మాట దాచగల దూరాలోచనాపరుఁడు.

౨౪ నత్తుము- విశాలమై ధృఢమైన ధన ధాన్యసంపన్నుఁడు, దయామయుఁడు. సరములు గానంబడునేని దుఃఖి.

౨౫ జత్తుపు- (మూపుసకు మెడకుఁ గల సంధిప్రదేశము) గూఢముగ నున్న యోగ్యుఁ డగును.

౨౬ స్కంధము- (మూపు లేక మూపు రము) వృషస్కంధుఁడు మహాభోగి. గజస్కంధుఁడు ధన్యుఁడు. కదళీ (అరటి) స్కంధుఁడు రాజతుల్యుఁడు.

౨౭ భుజములు - ఏనుగుతుండములవలె నుండి ఆజానుబాహువు (మోకాళ్ళవఱకు పొడవుగల బాహువులుగలవాడు) భూపతియు, అదృష్టవంతుఁడు నగును. కుటుచలైన నిర్భాగ్యుఁడు.

౨౮ కత్తుములు (చంకలు)- ఎచ్చుల్గ్గులైన దుఃఖి. సమమైన వంతోపి. రోమరహితుడైన దర్శిఁడుగను.

౨౯ మణిబంధములు - (ముంజేతులు) కుటుచగ నందముగ నున్న ప్రభుత్వలక్షణము. ముడుగులు గానంబడుచున్న దుఃఖి. మూడు రేఖ లుండిన భూషణముల ధరించువాడు.

౩౦ హస్తపృష్ఠము- అట మచ్చ యున్న కులనాశకరుఁడు.

౩౧ హస్తములు (అటచేతులు)- మోదుగుపూవుంబోలిన వర్ణము గల్గిన ప్రభుత్వలక్షణము. కఠినములైన ప్రతిభ గలవాడు. లోతుగ నున్న ధనవంతుఁడు. గట్టిగ నున్న స్త్రీలోలుఁడు. మెఱుగు లేకయున్న దరిదుర్గిడు. సమముగనుండక వ్యత్యాసముగనున్న ధనహీనుఁడు, కష్టజీవీయు నగును.

౩౨ హస్తాంగుళములు (చేతి వేళ్ళు)- ఎడము లేక పొడవుగ నున్న యోగ్యుఁడును, భోగియు నగును. ఎడము గల్గిన నిర్దనికుఁడు. వంకరలున్న క్షామిఁడు. సరములు గన్పించిన పక్షిర్గుఁ డగును.

౩౩ హస్తాంగుళములు (చేతి వేళ్ళయందలి గొళ్ళు)- ఎఱుపురంగును సాగసైన కళయును గల్గిన ప్రభుత్వలక్షణము. గుండ్రముగ నున్న నైశ్వర్యవంతుఁడు. మొసలు వంకరలు గల్గి తిశోలములవలె నున్న దరిదుర్గిడు. తెల్ల నైన దుఃఖి. పుష్పగల్గిన దుశ్శీలుఁడు. మెఱుగులేకుండిన కామభోగహీనుఁడు.

౩౪ హస్తరేఖలు (అటచేతియందలి రేఖలు)- ఇవి అసంఖ్యాకములు కలవు. శాస్త్రగ్రంథము లందు పెక్కులు వివరింపఁ బడినవి. అందు ముఖ్యములను వివరించు చున్నారము.

(౧) ఆయుర్దాయరేఖలు:- చిటికెనవేలి మొదటినుండియు భిన్నము గాకుండ రెండవవేలి

(మధ్యను) మొదటికి జేరిన ౧౦౦ ఏండ్లు ఆయుర్రాయము చెప్పబడినది.

ఈ ఆయుర్దాయ రేఖయే మూడవవేలు (అనామిక) మొదటికి జేరిన ౮౦ సంవత్సరము లాయుర్దాయము చెప్పబడినది.

ఈ రేఖయే నాల్గవవేలి మొదటికి జేరిన నలువదిసంవత్సరములాయుర్దాయము చెప్పబడినది

చిటికెనవేలి మొదలున ఊర్ధ్వరేఖ లున్న పరదేశవాసియైనూ సుంవత్సరములుజీవించెడిని.

చిటికెనవేలినాల్గవ(చూపుడువేలు)పర్వము (మూడవకణపు)నుమించియున్న ౧౦౦ఏండ్లును సమముగనున్న ౮౦ఏండ్లును, ఇంచుక తక్కువయైన ౬౦సంవత్సరములును ఆయుర్దాయము.

(౨) పృథ్వీలక్షణరేఖలు :- బొటనవేలి మొదటనూర్ధ్వరేఖలున్న పృథ్వీలక్షణము. దండసహితాతిపత్యరేఖ (గొడుగుకట్టసహ) గాని, చామంద్యయరేఖలు (౨ చామరములు) గాని, హస్తమున దుండీన చక్రవర్తియంతటి పృథ్వీలక్షణము. మత్స్య (చేప) రేఖ గాని, చక్ర (చక్రము) రేఖ గాని, కుండల (మకరకుండలము) రేఖ గాని, ధ్వజ (జెండా) రేఖ గాని, వజ్రరేఖ గాని, అంకుశ రేఖ గాని, ఛత్రరేఖ గాని, శంఖరేఖ గాని, పద్మ (తామరపూవు) రేఖ గాని, కలశ (చెంబు) రేఖ గాని, హల (నాగలి) రేఖ గాని హస్తములం దుండుట పృథ్వీ లక్షణమని చెప్పబడినవి.

శక్తి, తోమర, దంతి (ఏనుగుదంతము), ఖడ్గ (కత్తి), చాప, గదరేఖ లుచేతయందుంట రాజలక్షణములు.

(౩) ధనరేఖలు:- పురుషరేఖ సమీపమునందుండి, నాల్గవ (చూపుడు) వేలి నడుమవలకుండనది ధనరేఖ యనబడును. హస్తమున పద్మరేఖలున్న కోటిశ్వరుడని చెప్పవలయును. మీనరేఖ ధనసంపత్తిని దెలుపుటయే గాక కర్మసిద్ధిని, బహుసంతానవృద్ధిని గూడఁ దెలు

పును. మకరరేఖ ధనవిశేషమును దెలుపును. అంకుశరేఖ, శంఖరేఖ, కలశరేఖ, హల (నాగలి)రేఖ, చక్రరేఖ, కుండలరేఖ ధనికుని లక్షణములు. ఖడ్గరేఖ, అష్టకోణరేఖ ధనవంతుని లక్షణములుగ పెక్కండు నుడివియ న్నారు. మత్స్యరేఖ లెదురై రెండున్న అష్టైశ్వర్యములుగలవాఁ డగునని చెప్పబడినది.

(౪) విద్యారేఖలు:- ఆయుష్యరేఖకును నాల్గవ వేలికిని నడుమ నిలువుగ నుండునది విద్యారేఖ యనబడును. శంఖ, చక్ర, మత్స్య, ధ్వజరేఖలు విద్యావంతుని లక్షణములుగఁ జెప్పబడినవి.

(౫) జీవనము:- చేతి నాల్గవ వేళ్ళయందు నూర్ధ్వరేఖలున్న కృషివలనజీవనమును, ధనధాన్యపుత్ర పౌత్రాదులును, కష్ట సుఖములును జెప్పబడినవి. చిటికెనవేలు మొదటికి ఊర్ధ్వరేఖ లున్న పరదేశజీవనమును, స్వల్పరేఖలున్న నిర్ధనజీవనమును, బహురేఖలున్న దరిద్రజీవనమును, నాల్గురేఖలు సౌఖ్యజీవనమును, రక్తరేఖలున్న సుఖజీవనమును, కృష్ణరేఖలున్న దాస్యజీవనమును, త్రికోణ, సీర (నాగలి), ముసల (రోకలి), ఊలుఖ (ఎలుక) రేఖలు హస్తమునం దుండుట కృషివల (వ్యవసాయ) జీవనమును తెల్పు రేఖలుగ నెఱుంగునది.

(౬) సంపదరేఖలు:- (సంపదయనకుటుంబాభివృద్ధి). ఆయుష్యరేఖకు దిగువన మణిబంధమునకు మీఁదను కరపార్శ్వమందలి రేఖలు సంతానసంఖ్య తెలుపునవి. బొటనవేలి మొదటి నుండి మణిబంధమువలకుఁ గల రేఖలు సోదరసంఖ్యను వివరించునవి. మూడవవేలు మొదట నూర్ధ్వరేఖలున్న ధనవంతుడైన పుత్రపౌత్ర సంపదగలవానికి లక్షణమని చెప్పబడినది. నాల్గవ వేలునందు ఊర్ధ్వరేఖలున్న కృషివలన ధనమును, పుత్రపౌత్రగృహసౌఖ్యములును గల

వాడని చెప్పబడినది. మీనరేఖ(మత్స్యరేఖ) బహుసంతానవంతుడని తెలుపును.

(2) సుఖ(సౌఖ్య)ముదెలుపు రేఖలు:- బొటనవేలి నడుమయవరేఖ(యవధాన్యముంబోలిన రేఖ) యుండిన భోజనసౌఖ్యము కలవాడనియు, హస్తమున స్వస్తికరేఖ యున్న సకల సౌఖ్యములు కలవాడనియు, చాప, ఖడ్గ, అష్టకోణరేఖలున్న సౌఖ్యవంతుడనియు చెప్పబడినది.

(౩) భార్యారేఖలు:- మణిబంధము నడుమ నుండి బొటనవేలు రెండవకణుపునకును, రెండవ వేలు నడుమకణుపునకును వ్యాపించియుండు రేఖ పురుషరేఖ యనబడును. పురుషరేఖకు ఆయుష్యరేఖకు నడుమనుండి పురుషరేఖతో గూడియుండునది స్త్రీరేఖయనబడును. చిటికెన వేలి పార్శ్వము మొదటను ఆయుష్యరేఖ సందునను నుండు రేఖలు భార్యలసంఖ్యనుదెలుపు రేఖ లని చెప్పబడినది.

(౪) గండపు రేఖలు:- బొటనవేలు రెండవ వేలు నడిమిరేఖలు ఒకనికి సంభవించు గండములసంఖ్యను దెలుపును.

(౫) పశురేఖలు:- బొటనవేలి పార్శ్వరేఖలు ఒకనికి గల్గుపశువులసంఖ్యనుదెలుపును.

(౬) సత్కర్మరేఖలు:- హస్తమున మత్స్యరేఖయున్న కర్మసిద్ధి యగుపురుషుడని చెప్పబడినది. కరమధ్యమునందు త్రిశూలరేఖయున్న యజ్ఞాదికర్మలు, దానధర్మాది సత్కార్యములు చేయువాడని చెప్పబడినది.

(౭) పూజ్యతరేఖలు:- మత్స్యరేఖ సర్వ పూజ్యతగలవాని లక్షణ మనియు, అంగుళిపర్వముల దక్షిణవర్తములు గల్గి, యెఱ్ఱనై ఎత్తుగల నునుపగు నఖములుండుట పూజ్యుడగుపురుషుని లక్షణము లనియు, పర్వతరేఖయు, కంకణ (చేతికంకణము) రేఖయు, యోని (తీకోణ)

రేఖయు, కరమునం దున్న పురుషుడు మౌత్రిత్య మొనర్చువాడనియు, రెండవవేలు మొదట నూర్ధ్వరేఖలున్న రాజదూతయైయుండు వాడుగను, అట్టివాడు రాజదూత యయ్యు నితరిధనరేఖలు బలముగ లేకుండునెడ ధన నాశన మనియు చెప్పబడినది.

37 పృష్ఠము (వీపు)- వీపున మచ్చయున్న అన్యులచే సరిగవబడి వారికోర్కూ లీడర్పు గుణముగలవాడని చెప్పబడినది. పాండవమధ్యముడగునర్జునునకీర్తిమచ్చ వీపుననుండెడిదట.

38 ముఖము- పూర్ణచంద్రుని బోలి సమముగ నుండిన దానధర్మనిరతుడగు ననియు, కరాళమైన దరిదురొడనియు, హయవక్త్రము, మర్కటవక్త్రముగలవాడు దుఃఖిదరిద్రజీవనుడనియు, జంబుకనక్తుడైన కుటిలుడనియు చెప్పబడినది.

39 కంఠము- గుండ్రమైన సరిములు గాన రాక యుండిన ధనధాన్యసంపదలు గలవాడు. శంఖముం బోలిన యాకారమున దనరుట ప్రభుత్వలక్షణముగల ఉత్తముడు, భోగి యని చెప్పబడినది. మహిషగళ ముండినవాడు భోజనప్రియుడనియు చెప్పబడినది.

40 చుబుకము (గడ్డము)- రోమములు లేకుండిన అపుత్రవంతుడొ పుంసకుడొ యగుననియు, చివరలు పగులక కుదురుగ నున్న నైశ్వర్యలక్షణ మనియు చెప్పవలయును.

41 అధరము (క్రిందిపెదవి)- పవడపు రంగుతో దనరిన ప్రభుత్వలక్షణము. ఎఱుపు రంగు భోగి యగుట దెల్పును. వకోత (వంకర) దుఃఖమును, వలముగనుంట యశక్తతను నిరూపించును.

42 దంతములు (నోటిపండ్లు)- మల్లె మొగ్గలవలె రూపకాంతులు గల్గిన ప్రభుత్వ లక్షణ మనియు, రాక్షసులంబోలిన పండ్లున్న

నిత్యమాకలితస్వయంబుల వాడనియు, కోరికపండ్ల వంటి పండ్లున్న విశ్వరూపు, దారిద్ర్యము, కానట్టి సామాన్యస్థితి గలవాడనియు, వరుస దప్పినపండ్లు, ముడిపండ్లు, విడిపండ్లు, పుప్పిపండ్లు ఉంట పాపకర్మనిలక్షణము లనియు, ముందు నకువచ్చినపండ్లుగలవాడు ముక్తోః యనియుఁ జెప్పవలయును.

౪౧ తాళువులు (బుగ్గలు)- తామర తేటలం బోలిన తాళువులు పృథుత్వలక్షణము. వర్ణములైన ధనికుఁడో భోక్త యగును. నీలవర్ణముగల్గిన దరిదుర్గి డగును.

౪౨ జిహ్వ (నాలుక)- నాలుక దళసరమై స్థూల మైన నసత్యవాది, కూర్మిఁడు, అవిద్యా వంతుఁ డనియు, రక్తవర్ణమై పలుచగ నున్న విద్యాంసుఁ డనియు, తామరపూవుబోలిన రంగుగల్గిన భోగి యనియు, తెల్లనిధాతువు గల్గిననాల్గ యంట ఆచారహీనుఁ డనియుఁ జెప్పఁబడినది.

౪౩ స్వరము (కంఠస్వరము)- హంసస్వరము ధన్యజీవనమును, మేఘస్వరము (ఉలుమువలె పెళ్ళిపెళ్ళలాడు గంభీరస్వరము) పథుత్వలక్షణమును, తుమ్మెదవంటిస్వరము అధికారలక్షణము గాని, భోగి యగుట గాని వివరించును. క్రొంచపక్షిం బోలిన స్వరము ధనవంతుఁ డగుటఁ దెలుపును. దుందుభిస్వరము గల్గినవాడు సుఖ. గార్వభ స్వరముగలవాడు నిర్ధనుఁడు, కాకివంటి స్వరము గలవాడు దుష్కర్మఁ డనియుఁ జెప్పఁబడినది.

౪౪ హస్తితము (నవ్వు)- తలచుగ నవ్వు చుండువాడు అంతఃకరణశుద్ధిగలవాడు. లేని వాడు కుటిలుఁడు. ఉరక బెకబెకనవ్వువాడు పతిమలేనివాడు. కొంచెముగనుమధురముగను నవ్వుట ఉత్తమునిలక్షణముగ నెఱుంగవలెను.

౪౫ మీసపు వెంపుకలు- తుమ్మెదవర్ణమున నీలములై దీర్ఘము లగుట పృథుత్వ

లక్షణము. కపిలవర్ణము గల్గినమీసములు గల వాడు శూరుఁడు. మృదుత్వముగల్గి సూక్ష్మమై కొనలుదేటి యుండిన సుఖవంతుని లక్షణము. ముందు మీసమును, పిదప గడ్డమును వచ్చిన దీర్ఘాయుష్మంతుఁడనియు, ముందే గడ్డమువచ్చి పిదప మీసము వచ్చిన అర్థాయుష్మంతుఁ డనియుఁ జెప్పఁబడినది.

౪౬ నాసిక (ముక్కు)- చిలుకముక్కు వలె నున్న పృథుత్వలక్షణము. దీర్ఘ నాసికభోగియొక్క లక్షణము. హ్రస్వనాసిక ధర్మశీలుని లక్షణము. నాసిక సౌందర్యయుక్తిముగ నుండిన మేలు. వికారాకారముగ నుండిన సిద్ధనికుఁడు, నిర్భాగ్యుఁడు, శీలరహితుఁడు, కూర్మచిత్తుఁడు నని యెఱుంగునది.

౪౭ నేత్రములు- ఎఱ్ఱనిజీర లున్న నేత్రములు ధనవంతునకు లక్షణమును. పులివంటి నేత్రములు ముక్తోపిలక్షణము. కోడికండ్లవంటి నేత్రము లుండిన దుఃఖి యగును. లేడినేత్రములవంటివి గలవాడు లాభము నొందు చుండువాఁ డని యెఱుంగునది. పిల్లికండ్లు, హంసకండ్లు నరాధముఁ డనిపించుకొని యాపదలపా లగువానివి. నెమలి కండ్లు, ముంగిసకండ్లు గలమానవుఁడు మధ్యము డని కొందఱనిరి. నేత్రాంతము లెఱ్ఱనైన ధన వంతుఁ డగును. మధుపింగళ (తేనెరంగు)స్వరము గల్గియుండిన నైశ్వర్యారోగ్యములు గల్గినవాఁ డని కొందఱు ఋషి లనిరి. కాని, పెక్కండుఁ గది ప్రతిభగలవాని లక్షణము గా దనిరి. ఒక నేత్రము జన్మదారభ్య గలవాఁడు, కూరకర్మఁ డనియు, మిడిగుడ్లు కలవాడు నైషికులలో మూర్ఖుఁ డనియుఁ జెప్పఁబడినది. తడికన్నులు గలవాడు దుఃఖి యనియు, గుంటకన్నులు దరిద్రులక్షణ మనియు నెఱుంగునది.

౪౮ కనుబొమలు- వర్తులాకారముగ వంగి దక్షిణావర్తమైయున్న శత్రుాయుష్మంతుఁడనియు

ఇవి దశమైన యధికారమూర్తి యనియు, సన్నముగ దిద్ది తీర్చినటుల నున్న ప్రభు వగు ననియు, సార్వభౌమముల నంటియున్న నల్ప యువనియుఁ జెప్పఁబడినది.

౪౯ కర్ణములు-కర్ణములు ద్వివిధములు. దీర్ఘములను పొడవును చిన్న చిన్న లుండిన నల్పయువుగఁగాని లేక మహానుభావుఁడై గాని యుండును. కోమములు గల్గియుండిన సుఖ. మచ్చ యున్న ఛార్మికము.

౫౦ శిరము(శిరస్సు)- విశాలముగ నుండుట ప్రభుత్వలక్షణము. శిరమున మచ్చ గల్గియుండిన రాజ్యలాభము నందువాఁడని చెప్పఁబడినది. నరములు గాననగుచుబుడుపులుగలశిరము కలవాఁడు కష్టము లందువాఁడుగను, ఎండిన శిరమునలె నున్న శిరముగలవాఁడు దుఃఖియు నగునని చెప్పఁబడినది.

౫౧. లలాటము (నుదురు)- అర్ధచంద్రాని వలె నుండుట ప్రభుత్వలక్షణము. త్రిశూలరేఖ నుడుటగల్గియుండుట మండలేశ్వర లక్షణము. నుదురు వెడలుపుగ నుండు విద్యానుండనియు, దీర్ఘాయుష్మంతుఁ డనియు, నుడుట నాలురేఖ లున్న ౮౦ సంవత్సరములును, మూడురేఖ లున్న ౬౦ సంవత్సరములును, రెండురేఖలున్న నలుబది వత్సరములును ఆయుర్దాయమనియుఁ జెప్పఁబడినది. నుదురు విశాలము తక్కువ యైన కొలఁదినల్పాయుర్దాయమునువిద్యాలోపమును సూచించెడిని. నుడుట నైదు రేఖ లుండుట మహావై భవముల నందువాఁడు, దీర్ఘాయుష్మంతుఁడు నని చెప్పఁబడినది. నుదురు విపులమైన బహుధనికుని లక్షణము. నుడుట సుడి యున్న

దరిమ్రుఁ డగును. మచ్చ యున్న స్థానభ్రష్టుం డగునని చెప్పఁబడినది.

౫౨. తల వెండుకలు- పొడవుగ నుండిన దీర్ఘాయువు, సాపుగ నుండుట విశ్వర్యవంతుని లక్షణము. విరళములు, నునుపు గలవి, తుమ్మె దరంగు గలవి, సుఖవంతునకు భోగికి లక్షణములు. ఊగనములజుత్తు కాముకత్వసూచక మని కొందఱు అనిరి. ఎఱ్ఱని రావెదిగురునంటి ధాతువుగల వెండుకలు దరిమ్రుల లక్షణము లుగఁ జెప్పఁబడినది. సుష్పతల ద్రవ్యహీనుం డగు మేధూరి లక్షణము. కుటుచునాతిన మొండివెండుకలు, ఎంతసంగియించినను తిరకెల వలెనుండు శిరోజములు ప్రతిభాహీనతని దెలి పెడిని. కళాహీనమగు వెండుకలు గలవాఁడు ధనహీనుఁడని చెప్పఁబడినది. ఎఱ్ఱని వెండుక లున్న కూరకర్మిండుని చెప్పఁబడినది.

పురుషలక్షణములందు మొత్తమున దేహము మిక్కిలిపొడవును, మిక్కిలిపొట్టిము, నిలమును, కేవలము భుక్తిచినయచస్థయుఁ గాక, సుధ్య రకముగ నుండుట యోగ్యమని చెప్పఁబడినది.

భోజనము, నిద్ర, రతి శీఘ్రముగను, స్నాన మాలస్యముగను జేయుచుండువాఁ డిబ్బందులు లేక కాలముఁ గడుపువాఁడనియు, ౧౦౮ అంగుళముల పొడవుగల శరీరముగల వాఁడు దివ్యపురుషుఁ డగు ననియుఁ జెప్పఁబడి నది. ఇవి పురుష సాముద్రీకలక్షణములు.

పురుషార్థములు నాలుగు-౧ ధర్మము,

౨ అర్థము, ౩ కామము, ౪ మోక్షము.

పురుషోత్తమవ్యూహము- రామాను జీయవైష్ణవ, చైతన్యవైష్ణవ సుతధర్మములందు

తదేకాత్మరూపమహా
విష్ణుపు. అందుద్వితీయ
చతుర్భుజముల
లో నొకటి యనియు,
వాసుదేవ పూర్వ
ము లైదింటిలో నొక
ఉపపూర్వమనియు,
విలాసమూర్తి అనియు
వరునగ చక్ర, పద్మ,
శంఖ, గదలాయుధము
లనియు జెప్పబడినవి.
(విష్ణు దేవాలయము
లందలి విగ్రహములు
చూడుడు).

పురుషోత్తమండు— అత్తి, చంద్ర
యాదవవంశక్షత్రియుండు. తండ్రి అనూరథుండు.
పుత్రిండు సత్యశ్రుతిండు.

పురూఢుండు— యదుసంతతి. చంద్ర
వంశక్షత్రియుండు. తండ్రి వసుదేవుండు. తల్లి
సహదేవి.

పురూరవచక్రవర్తి— పద్మశత్రులలో
కొడు. చంద్రవంశము. తండ్రి బుధుండు.
తల్లి ఇలాదేవి. (వైవస్వతమనువు చూడుడు).
ఇతనిరాజధాని ప్రతిష్ఠానపురము. ఇది సంయుక్త
రాష్ట్రములలోని పర్యాయగతు సమీపము.
ఇప్పటికే రుక్మాంసి. చంద్రవంశపునృపతులలో
మొదటివాడు.

పురూరవచక్ర ఊర్వశివలన ౧ ఆయువు,
౨ ధీమంతుండు, ౩ అమవసువు, లేక విజయుండు,
౪ చిరాయువు, లేక శతాయువు, ౫ వసుమం
తుండు లేక శుక్రాయువు నను నెదుగురు
పుత్రిలు గల్గిరి.

జాతవేదుండు అను నగ్నిని గల్గించినవాడీ
పురూరవుడే యని చెప్పబడినది. ఆయన్నియె
ఆహవనీయాదిరూపముల నెగడిన దంట.

పురోచనుండు— ఒకశిల్పి. దుర్యోధనుని
చెలికాడు. లాక్షాగృహ(లక్కయిల్లు)నిర్మాత.
(ఇందు పాండవులంగాల్పి చంప నేర్పాటు.)

పురోధన గోత్రము— (జమదగ్నివత్స
ఉపగణము చూడుడు).

**పుష్కనుబుట్టినబుద్ధిపుడకలతోగాని
పోదు**— (ఆంధ్రలోకోక్తి.)

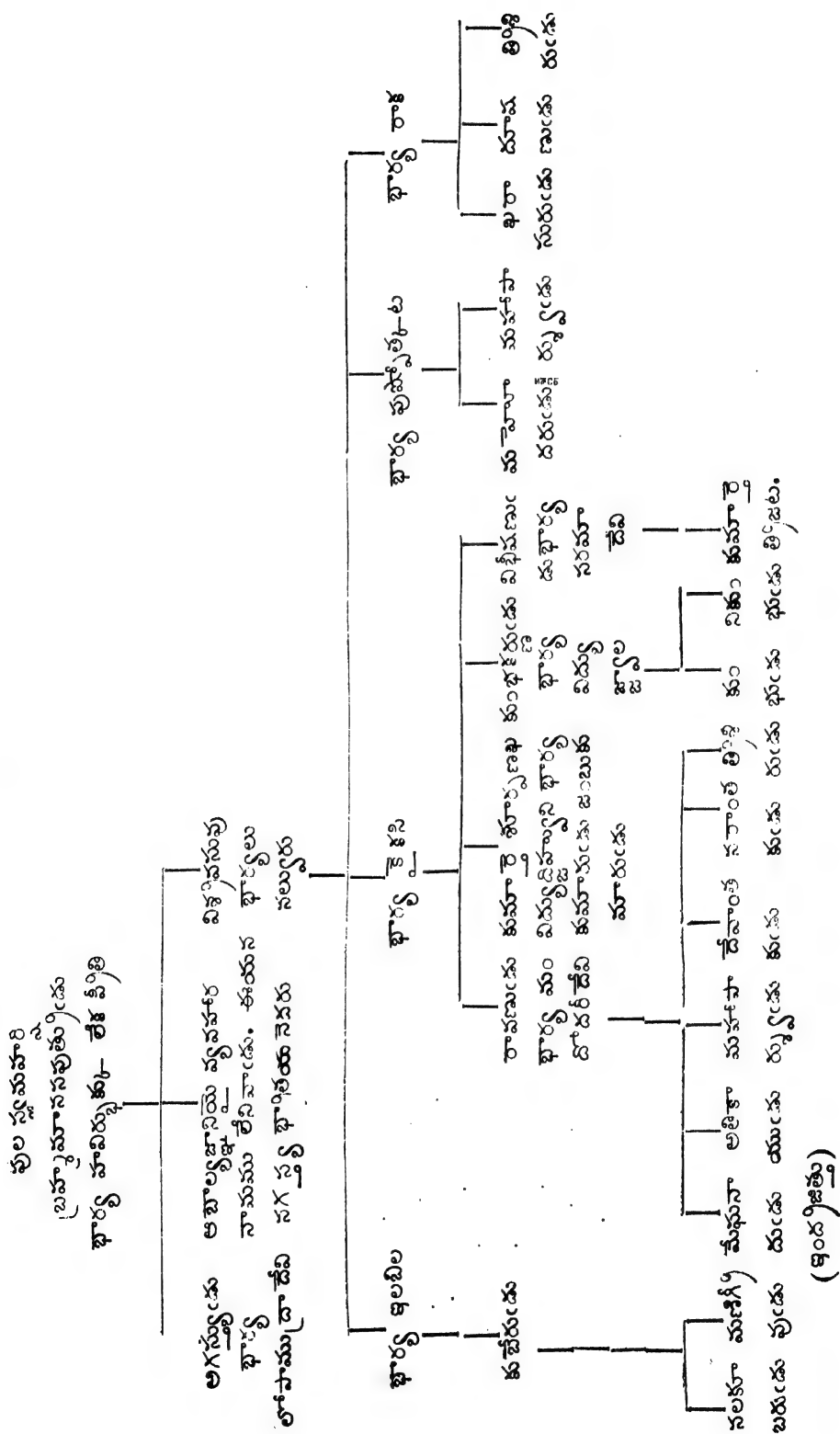
పులగముపై పప్పు— అవసరములేని
జేమని భావము. (ఆంధ్రలోకోక్తి.)

పులస్తి గోత్రము— (జమదగ్నిభిదా ఉప
గణము చూడుడు).

పులస్తిగోత్రము— (అగస్త్యిఉపగణముచూ).

పులస్త్య నక్షత్రము లేక గోళము—
(నక్షత్రములు భారతీయులు గుర్తించినవిచూ).

పులస్త్య మహర్షి — బ్రహ్మమానస
పుత్రిలలో నొకడు. ఊర్వశిపైగల వలపున
జనించినవాడని కొంద అనెదరు. పులస్త్యుని
యొక్క భార్య యదుమహర్షి కుమార్తె యగు
ప్రియమతి. ఈమెవలనవిశ్వవసుండు, అగర్తుడు,
కల్కి. వేదాధికార్యత్వబిందుమహర్షికుమార్తె.
ఈమెవలన విశ్వవసుబ్రహ్మ కలిగెను. ఇంకొక
భార్య హవిర్భువు. ఈమె కర్దమ ప్రజాపతి
కూతురు. ఈమెవలన అగస్త్య విశ్వవసువులు
కల్గిరి దేవీభాగవతమునందునను ఉత్తరరామా
యణమునందునను చెప్పబడినది.

పులహ గోత్రము—(అగస్త్యుడపగణము చూడుడు).

పులహ నక్షత్రము లేక గోళము—(నక్షత్రములు భారతీయులు గుర్తించినవిచూ.)

పులహాశ్రమము—సాలగ్రామనదిమొద్ద నుండెననివరాహపురాణము ౧౪౩యందున్నది. (సాలగ్రామనది చూ. గండకీనది, సాలగ్రామ శ్రేణి) చూడుడు).

పులహునిసంతతి—పులహుడు బ్రహ్మ మానసపుత్రుడు. నవ బ్రహ్మలలో నొకఁడు. భార్య క్షమాదేవి (దక్షప్రజాపతికుమార్తె). కర్ణముఁ డీతనికొడుకని కొండ రెనెదరు. ఈతని సంతతివారు కొందరు కిన్నరులు, కొందరు కింపురుషులు ననిపించుకొందురు.

పుల్ల గ్రామము—దీని నిప్పటికాసాము గోని చిట్టగాంగుపురిగా పోల్చియున్నారు.

పులి—సంస్కృతమున వ్యాఘ్ర మనం బడిన అటవీఘాతుకమృగము. ఇది పెద్దజాతి విన్నజాతి యని ద్వీవిధజాతులు గలది. పెద్ద గాతిని పెద్దపులి యనియు, చిన్నజాతిని చిలుతి గ్రలి యనియు వాడిరి. కాని, యూర్ప్రమున పెద్దపులికి “Tiger” అనియు చిలుతిపులికి “Cheeta” యనియు వాడుచున్నారు. రెండును ఘాతుకమృగములే. చిలుతిపులిని కొండలు కీటకాంధ్ర మచ్చికి చేసి మాంసాహార మిహుచు మవెంట గొంపోయి చిన్న చిన్న జంతువులను కీటాదునటుల నేర్పి వేటయం దుపయోగించు చుండురని తెలియుచున్నది.

పులికట్టు సరస్సు—ఇది చిన్నపుల గాగ్నేయదిశగా పొన్నేరిస్తేషనునుండి యీశాన్యదిశగా ౧౦ మైళ్ళదూరమున నున్న సరస్సు. నూరు స్తేషనునుండి బక్సింగ్హాము కాలవ అండా పడవలో పోవుటయు గలదు. అది

యిందేచేరిపోవును. సరస్సు ౩౭ మైళ్ళపొడవును వేర్వేలు తావులందు రెండు మొదలు పడునొకండుమైళ్ళపొడవు వెడల్పును కలియుండును. తీరమున పులికట్టుగ్రామము కలదు. అది తొల్లింటి డెన్మార్కు-వారి సెటల్మెంటుగ చెప్పబడినది. ఇట వారు ఆదిని Geldria అనుపేరుగలకోటను తమ ఫేక్టరీలను నిర్మించుకొని వ రకము సాగించెడిది. ఇప్పు డాయాన కేమియుఁ గానరాకున్నది.

పులిని జూచి నక్క వాతపెట్టుకొన్నట్లు—పులిచాటల వలె తనముండలిపై వాత లిడుకొనుట యని భావము. (ఆంధ్రలోక క్తి.)

పులింద దేశము—దీనింగూర్చి కెక్కు సంగతియుములు గలవు.

మహాభారతము-వనపర్వము ౧౩౯యందు ప్రశంసించబడిన పులింద దేశము హరిద్వార పురమునకు వాయవ్యదిశయం దుండినటుల చెప్పబడినది.

వామనపురాణమున ౭౭ అధ్యాయమున చెప్పబడిన పులింద, బుందేల ఖండములోని పశ్చిమ భాగమును, సాగర్పాస్త్రసీమలం గల్పుకొని యుండినటుల తేలుచున్నది.

“తారాతంత్రీ” మనుగ్రంథమునఁ జెప్పబడిన పులింద, శిలాహట్టట్టణమునకు తూర్పున నుండినటులఁ గాన్పించెడిని. ఒక వేళ శిలాహట్టట్టణ మిప్పటి సిల్హెట్ పురమేమో. మత్రియు

యెల్లయుని చెప్పబడినది.

దీని నింకను చక్కఁగఁ బరిశీలించి మూఁడుపులింద లెవ్వియో గనుఁగొనఁదగియున్నది.

పులిపక్క జోరీంగ—(ఆంధ్రలోక క్తి.)

పులిపిల్ల పులిపిల్లే, నక్కపిల్ల నక్కపిల్లే, తొండపిల్ల తొండపిల్లే—ఇది విత్తన మొకటి నాటితే చెట్టు వేటుజాతిది పుట్టదను సట్టి సామెతపాటిదని భావము కలదియే. (ఆంధ్రలోకోక్తి.)

పులిమోది పుట్ర—ఒక పాంథుఁ డడవి నడుచుచు రాత్రి యెద్దనుకొని యొక పులిపై నెక్కి పరుగెత్తించుచుండ నట. ఆపులి వానిని మనుష్యుండని యెఱుంగక పులిమోదిపుట్రయను జంతువుగా భావించెనట. ఉదయమున వాఁ డది పులిగా నెంచి జడిసి యొకకొమ్మను బట్టుకొని చెట్టెక్క, పులి తనను పుట్ర విడిచినదే చాలు నని గొడువైచి పాటిపోయె నట. (ఆంధ్రలోకోక్తి.)

పులిమోసాలు పట్టుకొని ఉయ్యాల లూఁగినట్లు. (ఆంధ్రలోకోక్తి.)

పులోమ— దక్షప్రజాపతికుమార్తెలలో నొకరిత. కన్యకావయస్వి భార్య. ఈమెసంతతివారు పోలోము లనబడిరి. దేవేంద్రునిభార్య యగు శచీదేవి యీమె సంతతిలోనిదె. (కన్యపుని భార్యలుచూడుడు.)

పువ్వులమీద ఊరనే కట్టలమ్మట— (ఆంధ్రలోకోక్తి.)

పుష్కరము-తీర్థము — ఈ మహా తీర్థమును తీర్థరాజ మనియు, తీర్థనాయక మనియు నందురు. రాజపుత్రస్థానపు అజమీరు (తొల్లింటి అజయమేరు) పురమునుండి యేడు న్నరమైళ్ల దూరమున నున్నది. ఇచటి గ్రామమునకు “పుభా” రని వాడుచున్నారు. ఇది కొన్ని వేలజనాభాగలచిన్న గ్రామము. పుష్కర తీర్థము (చెఱుపు)నకు మూడు దెసల స్నాన ఘట్టములు దేవాలయములతో నిండి యున్నవి. ఇది పితామహుని (విధాత) పశ్చిమవేది.

ఆదిని పరమేశ్వరుఁడగు శంకరుఁడు శక్తిని పరిణయముగు కాలమున చూడవచ్చినవారిలో చపలచిత్తుఁ డగు విధాతకు మనస్సునందు మోహవేశము కలుగలేన, మానసికదోషమేగాక, కాయకదోషము గూడ సంభవమై, సభయందు హాహాకారమును, స్త్రీలయందు విన్నదనమును జనింప, పరమేశ్వరుఁ డనుగ్రహించి అంతటి సంతోషసమయమున రక్షింప నెంచి, భూమియందలి సారముదీసివిధాతకిచ్చి, యిందు స్నాతుఁడవై పూతుఁడవుగమృనియె నట. దాని నావిధాత గైకొని పూతుఁడై తనకమండలువున నిడికొనియె నట. విదప వామనావతారకాలమున బలిచక్రవర్తి నడిగి మూడు పాదములప్రదేశము నందిన వామనుని పాదము బ్రహ్మలోకమున కరుగ, విధాత దానినితనతండ్రి పాదముగ నెఱింగి తనకమండలువునందలి గంగోదకమున పాద్యమిచ్చి కడిఁగెనట. అది యట నుండి జాటి యిచటఁబడి ఈతీర్థమయ్యె నట. పద్మపురాణమున దీనిగాధ కొంత చెప్పఁబడినది. విధాత యిట నొక క్షౌతువు నాచరింప నెంచి, తన భార్యలగు సరస్వతీ సావిత్రిలు రానిరాకరించి నందున గాయత్రీతో సట క్షౌతుహాసర్చె నట. దాని నాపక్కికొండ యగు రత్నగిరినుండి గాంచుచుండిన సావిత్రి యలిగి వారల నందఱును శపించెనట. నాఁడాదిగ నాగిరికి “సావిత్రీగిరి”యని పేరయ్యెను. విదప గాయత్రీయే ఆశాపమును బాపె నట.

ఇట్ల ప్రధాన దేవతము బ్రహ్మదేవునిది గాయత్రీదేవితోఁ గూడియున్నది. పుష్కరము నందు జ్యేష్ఠవేది, మధ్యమవేది, కనిష్ఠవేదులు కలవు. పుష్కరసరస్సునందు తీర్థసంఖ్య పదికోట్లని యందురు. కార్తికపౌర్ణమి నిట గొప్పస్నానయాత్ర జరుగును. ఇట నక్కాలమున గొప్ప పశువుల సంతయు, పశువుల ప్రదర్శనమును,

జరపుచున్నారు. అందు ఒంటెలు, ఎడ్లు, గుట్టములు విక్రయించు బడుచుండును. రాజపుత్రులు, పంజాబీలు, ఆఫ్ఘనులు మొదలగువర్తకులు వాణిజ్యము నడుపుదురు.

ఈ పుష్కరుడు పండ్రెండు నదులయందు పండ్రెండుసంవత్సరములలో తిరుగుచుండునట. బృహస్పతి యేరాశియందుండునో ఆకాలమానంబునది యని యెఱుంగునది. నాటి నే “ద్వాదశనదీపుష్కరము” అనియెదరు.

ఈపుష్కరుఁ డాయానదులయందు ప్రవేశించి ముఖ్యముగా పండ్రెండు దినము లుండెడి నని చెప్పబడినది. ౧ గురుడు మేషరాశిగతుఁడగుతే గంగానదీపుష్కరము. ౨ వృషభరాశిగతుఁడగుతే సర్వదా (రేవా)నదీపుష్కరము. ౩ మిథునమున సంస్థితీనదిపుష్కరము. ౪ కర్కాటకమున యమునానదీపుష్కరము. ౫ సింహమున గౌతమీ (గోదావరీ) నదీపుష్కరము. ౬ కన్య కృష్ణానదీపుష్కరము. ౭ తుల కావరీనదీపుష్కరము. ౮ వృశ్చికమున తామ్రపర్ణీనదీపుష్కరము. ౯ ధనుస్సున సింధునదీపుష్కరము. ౧౦ మకరమున భద్రా (తుంగభద్రా) నదీపుష్కరము. ౧౧ కుంభమున భీమరథీపుష్కరము. ౧౨ మీనరాశిగతుఁడగుచుండఁగ (గురుడు) పగిలిత లేక ప్రాణహితానదీపుష్కరమును వచ్చును. పుష్కరము గురుని ప్రవేశముతో ప్రారంభమై పండ్రెండుదినములవఱ కుండునని చెప్పబడినది.

పుష్కరవతి (పురము)— శ్రీరాముని సోదరుఁ డగు భరతుని రెండవసుతుఁడగు పుష్కరునిచే నిర్మింపబడిన పురము.

పుష్కరారణ్యము — అజయమేరు (ఇప్పటి అజ్మీరుపురము) పొలితమున విధాత పశ్చిమవేదిక యగు “పుఖార్” కడ పుష్కరమును

సరస్సు కలదు. ఆ ప్రాంతారణ్యమునకు పుష్కరారణ్యమనిపేరు. (నవారణ్యములు చూ).

పుష్కరారుణి—పూరుసంతతి చంద్రవంశక్షత్రియుఁడు. బ్రాహ్మణుడైనవాఁడు. తండ్రి ఋక్షయుఁడు. ఇతనిసంతతివారు బ్రాహ్మణులెరి.

పుష్కరాంశ—జ్యోతిషశాస్త్రమునందు మేషరాశిలో నిరువదియొకటవభాగమును, వృషభరాశిలో పదునైదవ భాగమును, మిథునరాశిలో నిరువదినాలుగవ భాగమును, కర్కాటకములో ఏడవభాగమును, సింహరాశిలో నిరువదియొకటవ భాగమును, కన్యారాశిలో పదునాలుగవ భాగమును, తులలో నిరువదినాలుగవ భాగమును, వృశ్చికములో నేడవభాగమును, ధనుస్సునం దిరువదియొకటవభాగమును, మకరరాశియందు పదునాలుగవ భాగమును, కుంభరాశియందు దిరువదినాలుగవ భాగమును, మీనరాశియందు దేడవభాగమును పుష్కరాంశ అనఁబడును. ఇవి శుభప్రదము లయిన మేలును, లేకున్న కీడు నని చెప్పబడినది.

పుష్కరిణి—ఈ పేరుగల వా రిద్దరు స్త్రీలు గాన నగుచున్నారు. ఉల్లుకుని భార్య యొక పుష్కరిణి. ఈమె కుమారుడు అంగుడు. పుష్టిభార్యయొకతె. ఉల్లుకునిభార్య మఱియొక పుష్కరిణి. కుమారుడు సర్వతేజస్సు.

పుష్కలద్వీపము—ఆక్సస్ నది కుత్తర భాగము మొదలువచ్చిమతార్తార దేశభాగమును గల్పుకొనిన మధ్యఆసియా యనంబడు దేశభాగము. దీని కుత్పత్తి భూషకర. (ఇప్పటి బాఖారా)కబ్బమునిపెక్కిండ్రు తలంచుచున్నారు.

పుష్కలావతీ పురము — తొలుత ఉత్పలావతీపురము. ఇప్పుడు ‘కేలీ’ యనంబడు తాపు. (గాంధార దేశము చూడుడు.)

పుష్పకము-- ఆకాశగమన అంతరాళ గమన శక్తులుగల యొక విమానము. ఇది తొలుత బ్రహ్మజేవునివలన కుబేరున కీయః బడుట 'కుబేరపుష్పక' మని వాడుక యయ్యెను. ఇం దెందఱు కూర్చుండినను నింకొక్కరికిఁగూడ తావుండెడి దఁట. కాన నేటికిని అనుకొన్న లెక్కఁ న్న నెక్కుడుమంది కూర్చుండఁ గల్గినతావు నకు 'కుబేరపుష్పక' మని సామెతగానందురు.

రావణుడు కుబేరు నోడించి యీపుష్పకము నవహరించె ననియు, లంకాయుద్ధమున రావణుడు నిహతుఁ డైనకతన సీపుష్పకము శ్రీరామునివశమయ్యె ననియుఁ జెప్పఁబడినది.

పుష్పకాసీసము-ఆంగ్ల. Green Sulphate of Iron సం. పుష్పకాసీసం. ఇది యింతుక పచ్చరంగుధాతువు గల్గియుండునది. వేడిచేసి కఫరోగములు, కంఠరోగములు, కంటి దగ్గరపుట్టిన వ్రణము (అనఁగాలూతికరోగము), తాపము, శీతలము, శ్వేతకుష్ఠము (అనఁగా బొట్టి), వాతరోగములునివారింప నగునని చెప్పఁబడినది.

పుష్పగిరి తిమ్మన కవి-- ఆంధ్రకవులలో నాధునికులందు పేర్కొనఁబడినవాడు. బ్రాహ్మణుడు. ఆశ్వలాయన సూక్తిఁడు. విశ్వామిత్రసగోత్రము. తండ్రి పే రప్పన్న. నివాసము నెల్లూరు మండలములోని మోడేగుంట యని చెప్పఁబడినది.

ఈతఁడు రచించినది "సమీరకుమారవిజయము", "భర్తృహరిసీతీశతకము" (తెనిఁగించినది.

పుష్పగిరి (పర్వతము)-- దక్షిణదేశమున మలయపర్వరమున నిప్పుడు "నైకై" యనఁబడుచున్న (దక్షిణమధురాపురముప్రక్క) సంతర్వాహినిగ ప్రవహించుచున్న) కృతమా

లానది జన్మించుతావునఁగల పర్వతభాగము నకు పేరు. ఇది తొల్లింటిపేరని పెక్కుండు ప్రలంచుచున్నారు.

దీనిప్రశంస మార్కండేయపురాణము ౫2 అధ్యాయమునను, విష్ణుపురాణము ౨-3 యందునను గాననగుచున్నది.

పుష్పగిరి (పీఠము) -- పుష్పగిరిపీఠమున నంద తెఱిఁగినమాటయే. ఇది శ్రీ శంకరాచార్యస్థాపితపీఠములలో నొకటి. పుష్పగిరి దేవాలయము సుప్రసిద్ధము. M.S.M. రైల్వే బొంబై లెనుపై నున్న కమలాపురిం స్టేషనునుండి ఈశాన్యదిశగా వైదుమైల్లో పుష్పగిరిఁగిన్నది.

పుష్పదంతనాథుఁడు-- జైనతీర్థంతులలో నొకఁడు. (తీర్థంతులు చూడుడు). వీరి చిహ్నము మొసలి. ఇత్యాకువంశక్షత్రియుఁడు. తండ్రిపేరు సుగ్రీవరాజు. తల్లి రామాదేవి. జన్మస్థలము కాకండి నగరము. (కాకనద పురము ఇప్పటి భోపాలరాజ్యములోని సాంచి). పొడవు నూఱుధనుస్సులు. (ధనుస్సు మూడున్నర మూర). శ్వేతవర్ణము. ఆయువు రెండులక్షలు. గణధర్మంఖ్య ౮౮. నిర్వాణస్థలము సుమేరు శిఖరము. (శిఖరీజీ లేక అర్బుపర్వతశిఖరము). తొమ్మిదికీట్ల సాగర్.

పుష్పపుటహస్తము - (హస్తాభినయము చూ. భరతశాస్త్రము చూ.)

పుష్పఫలపరీక్ష -- (కాలవిజ్ఞానశాస్త్రమున వివరింపఁబడిన పరీక్షలలో నొకటి. (కాలవిజ్ఞాన శాస్త్రము చూడుడు).

చెట్లు పూవులు పూచుట, కాచుట ఎఱుంగఁదగినవి.

౧ అశోకవృక్షములు, బ్రహ్మదండి లేకబ్రహ్మ మేడిచెట్లు విస్తారముగ పూచి కాచినసంవత్సరము పైరుపంటలు బాగుండు ననియు,

౨ కర్పూరపు టర్రాచెట్లు బాగుగ కాచిన సంవత్సరము నల్లయపిసి మొదలగు నల్లధాన్యములు చక్కగా ఫలించుననియు,

౩ చింతచెట్లు, పాలచెట్లు నల్లవేములు విస్తారముకాచిన ధాన్యము చక్కగా పండుననియు,

౪ తుమ్మికేచెట్లు (తీండుకము) విస్తారము కాచిన జొన్నలు చక్కగా పండుననియు,

౫ ములుమోడుగులు విస్తారము పూచికాచినకొట్టలు చక్కగా పండుననియు,

౬ మొల్లలు విస్తారముపూచినను, రావిచెట్లు విస్తారము కాచినను, ఆవాలు, జనుము, ప్రత్తి చక్కగా ఫలించుననియు,

౭ నావిలిచెట్లు విస్తారముపూచినచో ముత్యములు విస్తారము దొరకుననియు,

౮ తిలకములు (బొట్టుగుచెట్లు) విస్తారము కాచినచో వెండి చోళయగు ననియు,

౯ బిక్కిచెట్లు, మారేడుచెట్లు విస్తారము కాచినచో బంగారము చోళయగు ననియు,

౧౦ అత్తిచెట్లు విస్తారము కాచినచో రాగి చోళయగు ననియు,

౧౧ ఎత్తగోరింట చెట్లు విస్తారము కాచిన వజ్రములు చోళయగుననియు,

౧౨ మంకెనచెట్లు విస్తారము పూచినకాలమున పగడము లధికముగ దొరకు ననియు,

౧౩ బచ్చలిచెట్లు విస్తారము కాచినచో ఓంటెలు వృద్ధియగు ననియు,

౧౪ అరటిచెట్లు విస్తారము కాచిన సంవత్సరము గొట్టెలు వృద్ధియగు ననియు,

౧౫ బలరక్కసిచెట్లు విస్తారము పూచిన సంవత్సరము ఏనుగులు వృద్ధియగు ననియు,

౧౬ పాదరిచెట్లు విస్తారము పూచిన గోవు లభివృద్ధి నందుననియు,

౧౭ అడవితంగేడు, రెల్ల, అనప, కుసుమ

ఈవృక్షములు విస్తారము పూచినచో దేశము సుఖితులై యుండు ననియు,

౧౮ తామరలు విస్తారము పూచినసంవత్సరము బ్రాహ్మణశాఖ లభివృద్ధిగాంచుననియు,

౧౯ కలువలు విస్తారము పూచినకాలముల క్షత్రియశాఖ లభివృద్ధి గాంచుననియు,

౨౦ జమ్మిచెట్లు, చండ్రుచెట్లు విస్తారముగ గాచినకాలమున దేశమున పంటలు చక్కగా ఫలించు ననియు,

౨౧ వేపచెట్లు విస్తారముగ గాచినకాలమున దేశమున రోగబాధలు లేక ప్రజలారోగ్యమున మనెద రనియు,

౨౨ అడవులలో వృక్షములు విస్తారముగ గాచినకాలమున దేశమున పంటలు తక్కువగ ఫలించు ననియు,

౨౩ కొడిసెచెట్లు విస్తారముగ కాచినకాలమున దేశమున జనులు రోగవీడితులైయుండు రనియు,

౨౪ కడపచెట్లు విస్తారము కాచినకాలమున వర్షములు స్వల్పముగ గురియుననియు,

౨౫ జీడిచెట్లు విస్తారము కాచినకాలమున ప్రజలకు భయముగల్గి యుండుననియు,

౨౬ నాగకేసరములు విస్తారము కాచిన కాలమున దేశమున వాంతివ్యాధులు కలిగి యుండు ననియు,

౨౭ బిళ్ళుడుచెట్లు విస్తారము కాచినకాలమున దేశము దగ్గి భయ మనియు,

౨౮ వెలగచెట్లు విస్తారము కాచినకాలమున గాలిమిక్కుటముగ కలిగియుండు ననియు,

౨౯ బుడమచెట్లు విస్తారము కాచినకాలమున అంతఃకలహములు కలిగియుండు ననియు,

౩౦ లొద్దగ(లోధ), దిరిశెన విస్తారము పుష్పించినకాలమున దేశమున పంటలు తక్కు-

వగ ఫలించు సనియు రెట్టమతమునఁ జెప్పఁ బడినది.

పుష్పలగుడన్యాయము-అటచిలలిరి చేయుచున్న కుక్కలలో నొకకుక్కపైవిసరినకట్ట, దానిచుట్టుపట్లనున్న కుక్కలంగూడ శాంతింపఁ జేయును.

బాధగల్గించుదుష్టులలో నొక్కనికి నొసంగిన తక్కినవారు శాంతింతురనిభావము.

పుష్పవంతగోత్రము—(బేతధ్యక్షవగ గము చూడుడు.)

పుష్పవంతుడు- ఉపరిచరవసువునంతటి వాడగు నొకనరపాలుడు.

పుష్పవంతోపకారన్యాయము—ఇది జ్యోతిశ్శాస్త్రమందలి న్యాయము. పుష్పవంతులన సూర్యచంద్రులని యర్థము. వీరుపకారము చేయుటయందు దక్షులని చెప్పఁబడినవారు.

పుష్పవతీనది—ఇప్పుడు తిరువాన్కూరు రాజ్యమున “పంచై” యను పేరఁ బరఁగుచున్న నది. వరాహపురాణము ౮-గి అధ్యాయమున దీనివశంస గాననగు చున్నది.

పుష్పాంజనము—ఇదియొకజాతి రాయి యనియు, దీనిచూర్ణము లేక భస్మము ఊపిరి గొట్టునొప్పి, ఎక్కిళ్ళు, ఎలుకకాటు విషము, కఫము, పీనస, నేత్రములనుండి నీరుకాటుజబ్బు, లూతిక (నేత్ర)ములకడ వ్రణములు) శ్వాస కాసలు నివారించునని చెప్పఁబడినది.

పుష్పార్జునుడు- తండ్రి వత్సరుడు. తల్లి సర్వస్థి పితామహుడు ధుర్నిపుడు. (ఈతఁడు జ్యేష్ఠపుత్రుడు). భార్య లిద్దఱు.

౧ పౌత్ర- ఈమెవలన సుతులు పౌత్రర్ష ధ్యందిన సాయంతనములు. ౨ దోష- ఈమె వలన సుతులు పౌదోష, నిశీధ, వ్యష్టలు.

పుష్పాలగోత్రము- (పిష్పలికులగోత్రము చూడుడు).

పుష్పి గోత్రము— (ఆత్రేయగణము చూడుడు.)

పుష్పమి నక్షత్రము— ఆకసమున తొండరూపమును బోలి కనిపించు మూడు నక్షత్రములు కలిసియుండిన నక్షత్రసముదాయము. జ్యోతిశ్శాస్త్రగ్రంథములందు దీనికి అమరేజ్యః, ఆద్యః, ఇజ్యః, గురునామకః, జీవః, తిష్యః, దేవపురోహితః, పుష్యః పూజితః, వాగీశః అను పదములను పర్యాయపదములుగ వాడియున్నారు. దీనికి బృహతి అధిదేవత. దేవ గణము నక్షత్రము. ఊర్ధ్వముఖము, పుంస్వ భావము. ఆడుమేక, నీటికాకి, రావిచెట్లు ఈ నక్షత్రసంబంధము లనియు, ప్రవేశించిన యినువదిగడియలపై త్యాజ్యమ (విషఘటికలు) నియు, నలువదినాల్గుగడియలపై నమృతమనియు, ఊపౌస్వభావనక్షత్ర మనియుఁ జెప్పఁబడినది.

పుష్పమితుడు— మగధదేశ మేలిన శృంగవ శస్త్రపతులలో మొదటివాడు. ఈతని సుతుఁడగు మిత్రమహారాజు. (భార్యమాలవిక).

ఈవిషయము మహాకవి కాళిదాసకృతమగు మాలవికాగ్నిమిత్రమున స్పష్టకరింపఁబడినది.

తొలుత పుష్పమిత్రుడు మూర్య (మూరసం తతి)వంశనృపతులలో కడవటివాడగు బృహద్రథునికడ సేనాధిపతియై యుండివీలుచూచికొని యాతనింజంపి తాను రాజైనవాడు.

పుష్పరాగము— పుష్పరాగము నవ రత్నములలో నొకటిగఁ జెప్పఁబడినది. ఇది వజ్రముయొక్క ప్రాగంభదశయని పెక్కండ్రు తలంతురు. రసాయనశాస్త్రవేత్త లిది మరకత కుటుంబమునకుఁ జెందిన దనెదరు. దీని నాంగ్ల రసాయనశాస్త్రవేత్తలు “A transparent

or translucent precious stone composed of oxides of aluminium, silicon, and fluorine" అని వివరించును. ఇది సామాన్యముగ తెల్లదిగ నుండును గాని, యిందు పసుపువచ్చురంగువి, ఒకప్పు డాకుపచ్చ రంగువి. ఊదారంగువి, ఎఱుపురంగువి, రంగులే లేక కేవల స్వచ్ఛతగలవి కూడ గల్గుచుండు నందురు. ఇందు మేలుజాతి పుష్కరాగములు అన్నివిధముల వజ్రపుత్రభుకులం గల్గియుండును.

ఆంగ్లభిజశాస్త్ర మనఁదగిన Mineralogy మేర కిది A mineral aluminium fluosilicate అని వివరింపఁ బడినది. పుష్కరాగము Greiss (లేక Granite) శిలలం గూడి దొరకెడిది. ఇంకను Tinstone Tourmaline, Mica, Beryl లతో సంబంధము గల్గి దొరకెడిది.

పుష్కరాగములం దించుక దట్టమై నారింజ రంగు ధాతువు గల్గినమణికి విలువ యధికముగ నుండు నందురు. శ్రేష్ఠము లగు పుష్కరాగములు ఊరల్ పర్వతములందు దొరకునఁట. బ్రెజిల్ దేశపు రాళ్లును శ్రేష్ఠము లందురు. బ్రెజిలు పుష్కరాగములు వేడి చూపిన Pink వర్ణము నందునఁట. ఇవి చొకధరలు గల్గియుండును. ఇందు హీనపుజాతికి Topazolite అనెదరు. ఇవి పసుపువచ్చు, ఆకుపచ్చ, ధాతువులు గల్గియుండు నఁట.

లా. Tapozos. జర్మను, Topazos. ఆంగ్ల Topaz. సం. పుష్కరాగమణి.

పుష్కరాగము శాస్త్రాక్రమముగ భస్మము చేసిన, నది వాతదోషము నడచి యధికముగ జలరదీప్తి నిచ్చుననియు, ఆయుర్వృద్ధి, వీర్య వృద్ధి, బుద్ధి బలము గల్గించు ననియుఁ జెప్పఁబడినది. మనదేశమునపుష్కరాగములు తెల్లనివి

మాత్రమే తఱచు గాననగు చుండును. లేక తెల్లనిరాళ్లనె పుష్కరాగము లనుచుందురు.

పుస్తకభాండాగారము లేక లైబ్రరీ—
భరతదేశమున పుస్తకభాండాగారము లనాదిగ నుండినవి. వాటిని సరస్వతి కాలయములుగ తలంచెడివారు. లైబ్రరీయందు గ్రంథములను నిల్వజేయుంచుదురు. ఈజిప్టు దేశమునను, బేబిలోనియా దేశమునను, ఆసియామైనరు దేశమునను కొన్ని పుస్తకనిలయములు తరువారేచెప్పఁదగినవి యుండినవి. ఐరోపాదేశపు లైబ్రరీలు క్రీస్తుయను మతవ్యాప్తికిఁ బిదప నేర్పడినవి. ఇకాలమున వాగ్గ్రంథములు, అచ్చుగ్రంథములు, కాగితపుపుస్తకములే గాక, తాళపత్ర గ్రంథములు మొదలగున వన్నియు పుస్తకములే. ఐరోపాయందు గొప్పగొప్ప పుస్తకభాండాగారము లేర్పడి యుంట విచిత్ర మనిపించెడిని. బరోడా సంస్థానమునందు “ట్రావెలింగు లైబ్రరీలు” కలవఁట. అవి చక్కములపై నూరూరి కంపబడుచు తిరుగుచుండు నఁట. విజానము వెదఁజల్లు నీపుస్తకసముదాయములు విద్యా వ్యాపకసాధనములు.

పుస్తకము - సంచితమైన యొకవిషయము పుస్తక మనంబడును. పుస్తకమునందు చేర్పఁబడిన విషయము విజ్ఞాన మైనను గావచ్చును, లేక శాస్త్రమైనను గావచ్చును. కేవలవిషయములచే నిండి మనోరంజకమైన ప్రబంధపద్యములుగఁ గాని, కథలుగఁగాని, నవలలుగఁ గాని, ఇతరవిషయములు నిండినదిగఁ గాని చరిత్రగఁగాని ఉండవచ్చును. ఏది యైనను నొకచోఁ జేర్పఁబడినది పుస్తక మనిపించుకొనును.

భరతదేశమున నాదికాలమునుండి పుస్తకములు తాళపత్రములతో చేయఁబడినవిగ నుండినవి. అందు శ్రీతాళ మనంబడిన వెడలుపు పొడవు నధికముగఁ గల్గిన యొక శ్రేష్ఠమగు

జాతితాళవల్లము (తాటియాకు)లు పుస్తకములుగఁజేయుపద్ధతి చరిత్ర వ్రాయ జాపకము లేని తొల్లింటి కాలమునుండి భరతదేశమున నుంట సుప్రసిద్ధమే.

ఇప్పటి కేమవేల సంవత్సరములకు పూర్వము ఛాల్డియనులు వారి గ్రంథములను మట్టిఇటుకలం బోలిన దిమ్మరేకులపై లిఖించి కాల్చి గట్టి పఱచి పుస్తక బాండాగారములందునిల్వయుంచు వారని బయల్పడియుంట యంద రెఱింగినదే. ఈజిప్టు దేశమున పాపిరస్ (Papyrus) చుట్టలను విప్పి వ్రాసి వాటిని దిరుగ చుట్టి గొట్టము లలో దూర్చి నిల్వయుంచు చుండెడివారు. తర్వాత పార్షియెయు కాగితములు, గోనపీచు కాగితములు, వాటిస్థానము లందుకొని పుస్తకములు కాసాగినవి. ఆకాలమున పలుచని చర్మములపై వ్రాసి చేసిన పుస్తకములును గలవు. ఇవి యన్నియు వ్యాతగ్రంథములే.

క్రీ. వె. ౧౮౫౦ వద్దనుండి ముద్రాయంత్రములును, వాటితోపాటు కాగితముల యభివృద్ధియు, నూతనపరిస్థితులు గల్గించినవి. ఇప్పుడు కాగితములపై సచ్చవేయఁబడిన గ్రంథములు సర్వసామాన్యములే. (కాగితములు చూడుడు).

పూచినపూవులన్నీ కాయలేయైతే పుడమి భరింపఁగలదా?—(ఆంధ్రలోకోక్తి).

పూతికచెట్టు (తూతికచెట్టు, పూతిక పండ్లచెట్టు)—*లా. Morinda Citrifolia, Mulberry tree.* పూతికచెట్టుపై పట్టుపురుగు నివాసమేర్పఱచుకొని చక్కఁగ పెరుగును గాన పట్టుపురుగులఁ బెంచువా రీచెట్లను నాటి పెంచుదురు. ఇవి పండ్లకుఁగూడ పెంచుట కలదు. ఇది పెద్దపూతిక, చిన్నపూతిక యని ద్వివిధము.

పెద్దపూతికపండ్లు నాలు గంగుళముల పొడవు వఱకుఁ బెరిగి పెద్దవిగా నుండును. చిన్నపూతిక పండ్లు ఒకటి లేక ఒకటిన్నరయంగుళమునకంటె పెరుగవు. ఈ రెండింటియందు తీయనిరుచి గలవి పుల్లనిరుచి గలవి యని యెఱ్ఱకటి ద్వివిధమై యుండును గాన పూతిక నాలు భేదము లని చెప్పఁదగి యున్నది.

పండ్లు సమధాతువు గల్గించును. శరీరక్తమును శుభ్రపఱచును. పట్టుపురుగులకు దీని యాకులు మంచియాహారము గాన వాట్లపై బ్రతికి పట్టుకాయల (Cocoons) నిడును.

తీయనిపూతికపండ్లకు సికింజబీనును, పుల్లని పండ్లకు తేనెయు పరిహారములని చెప్పఁబడినది.

పూతికరంజచెట్టు — (నెమలికడుగుల చెట్టు చూడుడు.)

పూతిమాష గోత్రము—(సంకృతి ఉప గణము చూడుడు.)

పూతిమాష గోత్రము—(బాతుకన్యక గణము చూడుడు.)

పూతిమాష గోత్రము—(వసిష్ఠగణము చూడుడు.)

పూతిమాష గోత్రము—(భగద్వాజ ఉప గణము చూడుడు.)

పూనానగరము— బొంబై రాజధాని యందు బొంబైనుండి ౧౧౮ మైళ్ళదూరమందున్న మహారాష్ట్రనగరము. తొల్లింట “పునఖా” యని పేరుండిన యీపురము రానురాను ‘పున’ యనఁబడి, ఆంగ్లకాలమునాడు “పూనా” యయ్యెను. మహారాష్ట్రీలు “పూణే” యనెదరు.

మూతా నది (ముక్తిదా నది) మూలానదిలో (భీమరథీ లేక భీమరథ్యానదికి మూలమగునది) సంగమించుతావున తొల్లింట నిర్మింపఁబడి నలు దెసల వ్యాపించి, యిప్పుడు గొప్పనగరమై యున్నది. పరిసరములఁ గల పార్వతీగిరిపై నుండు పార్వతీ దేవాలయము సుందరమై సుప్రసిద్ధమై యున్నది. ఇట సంతకర్మమున రెండు నెలలు బొంబై గవర్నరు నివాసమొనర్చు నుగాన ప్రభుత్వభవనములు, కచేరీలు “గణే యఖం” డనంబడుతావున నిర్మింపఁబడియున్నవి. పూర్వము మహారాష్ట్రీల ఔన్నత్యకాలమున నిది పీష్వాపరిపాలకులకు నివాసనగరమై యుం డెను. వారిలాటి భవనములు, కట్టడములు, నిటీ వల నిర్మింపఁబడిన శివాజీమహారాజువిగ్రహము, చక్కనినవీనమైనకట్టడములు, నగరసౌందర్యము నభివృద్ధిపఱచినవి. పీష్వాలనాటి హీరాబాగు నందలి వారి వినోదభవన మిప్పుడు ఔన్ హాలుగ నున్నది. విద్యావంతమగు స్థానము. ఇచట సైన్య స్థానమగు “కీర్టీ” నాల్గు మైళ్ల దూరమున గలదు. వేడి తగ్గి యింనుక సమతీతోష్ణప్రదేశ మగుట పూనాపరిసరముల వృక్షములు మొక్కలు లతలు చాల బాగుగ పెరుగును. కాన నీనగర మున తోటలభిక్షముగఁ గలవు. పదిమైళ్ల దూరమునం దున్న శింగూర్ నందలి శింఘ ఘడము (దుర్గమును), ఇరువదిమైళ్ల దూరమునం దున్న పురంధరదుర్గమును, మహారాష్ట్ర ప్రభు త్వమునాటి దుర్గము లిప్పుడు చల్లదనపు టారోగ్యప్రదేశములుగ వాడఁబడు చున్నవి. బొంబాయినుండి పూనాకు ఎలక్ట్రికు రైయిల్వే సంబంధము కల్పఁబడియున్నది.

పూనా నది నుండి గాజుమున బొంబై కి

బిదప, ముఖ్యనగరము. కీ.వె. ఎన్నిదవ శతాబ్దమున తెలిగాంపద్ద దొరకిన రాగిరేకుశాసన ములందు పూనానగరమునకు తొల్లింటికాలమున పునాక-పొనిక-పున యని పేర్లుండినటులఁ దెలియుచున్నది.

దీనిప్రశంస వాయుపురాణము ౪౫ అధ్యాయమునఁ గాననయ్యెడిది.

పూనీశాఖ క్షత్రియులు— (ప్రమార శాఖ క్షత్రియులు చూడుడు).

పూపరి గోత్రము— (శండిలగణము చూడుడు.)

పూమిన్ రాయి (Pumice stone)- ఇది లాటిన్ భాషా జన్యపదము. నురగరాయి యని యర్థము. స్పంజింబోలిన చులకనిరాయి. నురగంబోలియుండును. అందు గుల్ల తావులందు గాలి యుండె ననియు, నిది భూగర్భమందలి మహాతీక్షణమైన వేడి కేర్పడిన దనియు పరిశీల నలు తెల్పుచున్నవి. ఇది అగ్నిపర్వతముఖముల నుండి వెలువడుచు బైటఁబడుచుండును. ఇంచుక ఇండియాంబ్బరుకన్న గట్టిదై, అది చేయుపనినే అధికమగు బలముతో చేయుచుండునది.

ఇది లాటిన్ భాషాపదమగు నురగ యనునర్థ మిచ్చు Pumex పదజన్యము. నీటినురగ వలె నుంట నీపేరందినది. అగ్నిపర్వతశిఖరములనుండి ద్వారముగుండా నొక్కొకప్పుడుడుకుచున్న ద్రవముచే నెగురఁగొట్టఁబడి బుడగలసహితముగ నతిత్వరితముగ చల్లారి గట్టిపడునది. ఇంచుక కరకుగ నుంట సిరామరకలను వడలఁగొట్టుటకు దీనితో రుదుచుండురు. దీనిపొడుము పండ

పొడియం దొకభాగముగఁ గల్పుచుందురు. Metal polish నందిది చేర్చఁబడుచుండును.

ఇది భూమిలోపలినుండి యేర్పడునది గాన పరిశీలకలు భూమిలోపలి పదార్థములను దీని నుండి యెఱుంగుచున్నారు

పూరకము—యోగశాస్త్రమునఁ జెప్పబడిన అష్టాంగ యోగములలో ప్రధానమగు నది ప్రాణాయామము. ఆ ప్రాణాయామము పూరక, కుంభక, రేచకాత్మకము. (ప్రాణాయామము చూడుడు.)

పూరక మనఁగా వాయువును లోనికి వీల్చి శరీరములోపలిభాగమున పూరించుట(నింపుట) యని యర్థము. యోగశాస్త్రమునందు యం అనువాయుబీజమును పదునాఱుసారు లుచ్చరింపఁ దగినకాలమున కుడిముక్కును మూసి యుంచి, యెడమముక్కుద్వారమున వెలుపలి వాయువును లోనికి బీల్చుట పూరక మనఁబడును. (ప్రాణాయామము చూడుడు.)

ప్రథమప్రాణాయామ మనియు, ద్వితీయ ప్రాణాయామ మనియు, తృతీయప్రాణాయామ మనియు ప్రాణాయామాభ్యాసము త్రివిధముగఁ జెప్పఁ బడినది. అందు ప్రథమప్రాణాయామమున పూరకము కుడిముక్కు రంధ్రమును మూసి, యెడమముక్కురంధ్రముతో వాయువును లోనికిబీల్చుట యనియు, ద్వితీయప్రాణాయామమున పూరకము ఎడమముక్కును మూసి, కుడిముక్కురంధ్రముగుండా వాయువును లోనికి బీల్చి పూరించుట యనియు,

తృతీయప్రాణాయామమున పూరకము రెండు ముక్కురంధ్రములగుండా వాయువును లోనికి బీల్చి పూరించుటయనియుఁ జెప్పఁబడినది.

పూరకక్రియ కథిపతి బ్రహ్మ యనియు, ఇది ఉత్పత్తిచిహ్న మనియు, పంచైంద్రగుళములవఱకు వాయువును బిగియఁబట్టి లోపలికి బీల్చువలె ననియు, క్రిమముగ నభ్యాసాతిశయమున దేహమునందలి సర్వావయవములు నిండు నటుల వాయుగ్రహణ మొనర్పనగు ననియు, దీని యభ్యాసము పుష్టి, ధాతుసౌమ్యత, బలము, శేషము, అగ్ని దీపనము గల్గించుననియుఁ జెప్పఁబడినది. (అష్టాంగయోగములు చూడుడు).

పూరణ (లేక పౌరణ) గణము—

ఇది విశ్వామిత్రసంహితయందలి యొకగణము. దీనిని పౌరణగణ మనియు నందురు.

ఇందు ౧ పూరణ, ౨ పౌరణ, ౩ వారి ధానయణ, అని (౩) గోష్ఠిములు కలవు. వీటకు ప్రవరసూపములు రెండు కలవు.

౧ విశ్వామిత్ర, పౌరణ, ౨ విశ్వామిత్ర, దైవరాత్రి, పౌరణ.

పూరణ లేక పౌరణ గోత్రము— (పూరణగణము చూడుడు.)

పూరీ (పురుషోత్తమ క్షేత్రము)— (చరిత్రపురము చూడుడు.)

పూరుషామృగము—దీనివృత్తాంతము కొంతవఱకు భారతాంతర్గతమగు సాగంధికహరణకథను బోలియుండును. ధర్మరాజు రాజసూయము చేయుటకు సంకల్పించుకొని తద్విషయములగు నేర్పాట్లంగూర్చి శ్రీకృష్ణునితో నాలోచించుచుండ దినమునకు కోట్లకొలది భుజించు భోజనశాలలను పరిశుభ్రముగ నుంచువిషయమగు ప్రసంగము వచ్చెను. ఎంతయిది పరిచారకుల నేర్పాటుచేసినను నిత్యము కోటానుకోట్లు భుజించి పోవుచుండు భోజనాగారములను ఆగోగ్యకరమగు పరిశుభ్రస్థితిలో నుంచుట కష్టతరమనియు, అందులకు శక్తికలది పూరుషామృగమును పేరిటి సరమృగాకారమగు వింతజంతువు కలదనియు, అయ్యది యతిమానుషప్రజగలది యగుట కేవలము భోజనశాలలే గాక, యజ్ఞవరణ మంతయు నిరంతరము పరిశుభ్రస్థితియందుండునట్లు చూడఁగలదనియు, కావున దానిని రప్పించుట వాంఛనీయ మనియు శ్రీకృష్ణుడు ధర్మజునితో జెప్పెను.

అందుచే నద్దానిని దొడ్కొని రా భీముడు నియోగింపఁబడెను. భీముడు త్రరాభిముఖుడై శ్రీకృష్ణునిరిషమార్గమున బయలు వెడలెను. హిమవన్నగము దాటి కొంతద వ్యర్థిగన యనంతరమక్కడ నిరుదరుల నెత్తయినపర్వత పంతులచే నాశ్రమింపఁబడిన యొక యిరుక్తైన మర్గామున మారుతి పోవుచుండెను. దారి కడ్డుగా జరాకృతమైన యొక వృద్ధవానరము పండుకొనియుండెను. మర్కటము సధిగమించిపోవుట శుభోదర్శము కాదని భీముడు దానినుండి తొలఁగుమని యాముసలికొంటిని సామ భేద దాన దండ్రిపాయములసంప్రదించెనుగాని కార్యము లేకపోయెను. భీమసేనుడు తనబలమంతయువినియోగించినను ఆపండుకొంటిలో కనైన గదల్పఁజాలఁడయ్యెను. అందుపై భీముఁ డదిసామాన్యమగు వానర

ముకాదనియు, తనయన్న యగువాయుపుత్రుఁడే (హనుమ) తన్నిట్లు పరిశోధించుచుండె ననియు గ్రహించి శరణాగతుఁడై తనకార్యము నివేదించెను.

ఆంజనేయుఁ డనుగ్రహించి సోదరునిహెచ్చరించి పూరుషామృగోదంతమంతయు పూర్తిగా నెఱిగించి తనవాలమునందలి రోమములను రెండు గుప్పిళ్ళు తీసికొనిపా మ్మనియు, వానిలో నొక్కొక్క రోమము విడిచిన చోటునందెల్ల నొక్కొక్క శివలింగ ముద్భవించుచుండు ననియు, ఆపూరుషామృగమునకుఁ దాను శివలింగము నెక్కడఁ జూచినను ముమ్మాఱు ప్రదక్షిణము చేయునియమము గలదనియు సుఱిగొన్ని సంగతుల నెఱిగించి దీపించి పిమ్మొల్పెను.

భీమసేనుడు పూరుషామృగముండు పట్టునకుఁ బోయి తనయన్న గారికార్యము నివేదించెను. పూరుషామృగము వచ్చుట కంగీకరించెను గాని యొక్కసమయము కోరెను. యజ్ఞశాలలో ప్రవేశించులోపున భీమసేనుడు తన కెక్కడఁబట్టువడినను చంపి తీసివేయుదుననియు, యజ్ఞశాలలో ప్రవేశించిన వెనుక నీనియమము లేదనియు జెప్పెను. భీముఁ డందుల కంగీకరించి బయలుదేఱెను. పూరుషామృగము వెంటఁ బడుచుండెను. భీముడు ముందు పూరుషామృగము వెనుక. మృగము దగ్గర పడినపుడెల్ల భీముఁ ఁక్కొక్కరోమము రాల్చుచుండెను. వెంటనే యక్కడ నొక శివలింగము పుట్టుచుండెను. పూరుషామృగము తన యాచార ప్రకార మాలింగమునకు ముమ్మాఱు ప్రదక్షిణము చేయుటలో కొంత కాలాతిత మగుచుండెను. భీముఁ డింతలో ముందగుచుండెను.

ఇట్లు రాజసూయయజ్ఞ శాలాద్వారమువఱకు నచ్చిరి. భీమవిశరీరములో సర్పభాగము శాలా

వరణములో నున్నది. మిగిలినసగము పైనున్నది. పూరుషామృగము పట్టుకొన్నది. తగవు ప్రారంభమైనది. ఉభయములును ధర్మరాజునే తగవరిగాఁ గోరియుండిరి. ధర్మరా జుభయవాదములను పూర్తిగా విని నిష్పక్షపాతబుద్ధితో సగముశరీరమునందు పూరుషామృగమునకు హక్కుగలదనియు, భీముఁడు తనశరీరమునందలి పైనుండి పోయిన యర్థభాగమును గోల్పోక తప్పదనియు తీర్పు చెప్పెను.

పూరుషామృగము ధర్మరాజు ధర్మబుద్ధికి నెంతయు సంతోషించి భీముని సగముశరీరము ధర్మజుని కిచ్చివేసి రాజసూయానంతరము వలకు వారిచెప్పచేతలలో నుండి పదప వెడలి పోయెను.

పూర్ణగిరిమాయా దేవీక్షేత్రము — ఆగ్రా అయోధ్య సంయుక్తరాష్ట్రములలోని తనకూరు రెయిల్వేస్టానమునుండి “సుఖడంగ్” (నిజ్జల) పర్వతము, తుండ్వ్యాసుల్మీఁదుగా ౨౩ మైళ్ళుండును. ఇది సుప్రసిద్ధ దేవీక్షేత్రము. చంపావతీ పట్టణమునుండి సాలిగ్రామము, బ్రహ్మదేవుమండి (బజారు) ప్రాతర్వేడు తుండ్వ్యాస్ మీఁదుగా నడుచును. ఈమాన్యమున చంపావతినుండి పూర్ణగిరిమాయాక్షేత్రము నకు ౧౮ మైళ్ళుదూర ముండెడిది. ఇది దేవీ పురాణ ప్రసిద్ధమగు క్షేత్రము.

పూర్ణతిథులు—కృష్ణపక్షమునందు పుష్క, సప్తమి, అష్టమి, నవమి, దశమి.

పూర్ణదర్శనము—కాలాంజరమున కీపేరు గలదని వాయుపురాణము ౪౫ యందు కలదు.

పూర్ణపాదాసనము—యోగశాస్త్రమునఁ జెప్పబడిన ఆసనములలో నొకటి. రెండుపాదములు నేల మోపి, తిన్నగ నిలువంబడి, రెండు చేతులను మోఁకాళ్ళకడకు వేలవేయుట “పూర్ణ

పాదాసన” మనఁబడును. దీనివలన నిద్రయు, నాలస్యమును తగ్గిపోవునని చెప్పఁబడినది.

పూర్ణానది—తపతీనదియొక్క శాఖ కీపేరు కలదని పద్మపురాణము, ఉత్తర ౪౧ వలన తెలిసెడిది. (కా)త్రకాశికానది చూడుఁడు).

పూర్ణానుస్వారము (అనుస్వారము చూడుఁడు).

పూర్ణిమ—ధాతకు అనుమతి యనుభార్య యందుపుట్టిన కుమార్తెకు పూర్ణిమ యని పేరు. మఱియు మరీచికి (బ్రహ్మమానసపుత్రిఁడు) కళ యను భార్యయందు గల్గిన కుమార్తెకును పూర్ణిమ యని పేరు.

చాంద్రిమానమున చంద్రుఁడు షోడశకళా ప్రపూర్ణుడై యుండు మధ్య (పిరునేనవ) దినము, లేక శుక్ల పక్షమునందలి కడదినమునకు పూర్ణిమ (పౌర్ణిమి) యని వాడుచున్నారు.

పూర్పియాక్షత్రయులు—(చౌహనులు చూడు.)

పూర్వకర్మ నిర్దాంతము (నిధి విధానసिద్ధాంతము చూడుఁడు.)

పూర్వగంగ—కృష్ణదానది కీపేరు కలదు.

పూర్వచాతుక్య లిపి — ఇది తూర్పు చాతుక్యలిపి యని గూఁడు వాడఁబడు చున్నది. ఇది వేంగిలిపినుండియు, ౭ దిగుహలిపినుండియు, నయ్యది (మార్కాశోకబ్రాహ్మి) దేవనాగరి లిపి నుండియుజనించినది. (దాక్షిణాత్యలిపులు చూ.) పూర్వపశ్చిమ చాతుక్యలిపులు తిరిగి కలిసికొని సంధికాలపులిపి యైనది. (దానిం జూడుఁడు) పూర్వచాతుక్యలిపి యిప్పటికెలుగులిపికి ఎక్కువగా పోలికలసంబంధమున సన్నహితపూర్వ స్వరూప మని సుప్రసిద్ధపరిశీలకు లగు శ్రీకొమరాంజు లక్ష్మణరావు ఎం. ఏ., గారు పేర్కొని యున్నారు.

నన్నయ భట్టారకుఁ డీలిపియందే ఆంధ్ర భారతమును రచింపఁ జూరఁబడినట్లు చెను. ఇప్పటి యాంధ్రపూర్వగంధము లీలిపియందు పెక్కులు వాయించబడి యుండనోవు.

తూర్పుచాలాక్యరాజులగు వేంగిదేశాధీశులగువారి శాసనములు పెక్కు కలవు. అందు మిక్కిలి పురాతన మనబడిన క్రీ. వె. ౬౨౨ నాటి విష్ణువర్ధనమహారాజు వేయించిన దొకటియు, రాజరాజనరేంద్రునినాటి నందంపూడి శాసన మొకటియు భాషానిపుల పరిశీలనలకు మిక్కిలి యుపయోగకరము లగుట ముఖ్యములుగ నెంచబడు చున్నవి. నందంపూడి శాసనలేఖకుడు నన్నయభట్టగారే.

(దాక్షిణాత్యలిపులు, భరతదేశపు లిపులు, తెలుఁగులిపి చూ. తెలుఁగుకన్నడలిపులుచూ.)

పూర్వ మిమాంసాంగములు —
(అంగములు చూడుడు.)

పూర్వశ్వాననక్షత్రగౌళములు లేక
అముశ్వాన గౌళములు—(నక్షత్రములు భారతీయులు గుర్తించినవి చూడుడు.)

పూర్వస్తలి— బంగాళములోని బర్హాన జిల్లా (తొల్లింటి రాధాదేశము)లోని గంగానదీ తీరమందలి పారాలీస్ అనంబడు గ్రామ మని పోల్చియున్నారు.

పూర్వాగమములు—(ఆగమములుచూ)

పూర్వాతిథి గౌత్రము—(గవిష్కరగణము చూడుడు.)

పూర్వాభాద్రనక్షత్రము—ఇది భద్రా నక్షత్రమునందలి పూర్వభాగము. పూర్వాభాద్ర ఉత్తరాభాద్రలు కలిసి మంచపుకోళ్ళబోలిన నాల్గు నక్షత్రములుగఁ గన్పట్టును. దీని కింకను అజాయనియు, ఏకపా త్ననియు, పదాయనియు, పోష్టపదాయనియు పర్యాయనామములు

కలవు. దీని కక్షైకపాదుఁ డధిదేవత. మనుష్య గణము. అఘోముఖము. పుంస్వభావనక్షత్రము. ఖడ్గరూప నక్షత్రము.

సింహము, పావురము, బూరుగుచెట్టు ఈ నక్షత్రసంబంధము లనియు, ప్రవేశించిన పదునాటుగడియలపై త్యాజ్య (అనఁగా విషఘటికలు)మనియు, నలువదిరెండు గడియలపై నమృతఘటిక లనియు, కూరస్వభావనక్షత్రమనియుఁ జెప్పఁబడినది. (ఉత్తరాభాద్ర నక్షత్రము, నక్షత్రములు చూడుడు.)

పూర్వాషాఢ నక్షత్రము—ఇది ఆషాఢ నక్షత్రముయొక్క పూర్వార్ధము. పూర్వాషాఢ ఉత్తరాషాఢలు కలిసి యాకసమునం దొకచోకము వలె నాల్గునక్షత్రములకూడిక యై యుండును. దీని కింకను ఆపక, ఉదకం, జలః తోయం అను పర్యాయపదములు జ్యోతిషశాస్త్రగ్రంథములందు వాడఁబడినవి. దీనికి జల మధిదేవత. మనుష్యగణ నక్షత్రము. అఘోముఖము. స్త్రీస్వభావము. దండకార నక్షత్రము. కోతి, కొంగ, చింతచెట్టు ఈ నక్షత్ర సంబంధము లనియు, ప్రవేశించిన యిరువదినాల్గు గడియలపై త్యాజ్య (విషఘటికలు)మనియు, నలువదియెనిమిది ఘటికలపై నమృతఘటికలనియు ఇది కూరస్వభావనక్షత్రమనియుఁ జెప్పఁబడినది. (ఉత్తరాషాఢ నక్షత్రము చూడుడు.)

పూర్వాహ్లాచ్చాయా న్యాయము —

పూర్వాహ్లాచ్చాయ ఆదియందు (సూర్యోదయముతో) పెద్దదిగ ప్రారంభమయి, క్రమముగ మధ్యాహ్న మగువఱకు తగ్గిపోవుచుండును. గర్భభరుతన్యాయమును (గాడిదకూత) ఇట్టిదే.

పెద్దదిగా నారంభమై రానురాను క్షీణదశ నందుటను దెల్పుట కీన్యాయము వాడుచుండును.

పూల్ (Pool) — వాణిజ్యసంబంధమున కొందరేకస్థలై లాభసప్తములను సమముగా ననుభవించు కలిసి పనిచేయుట యని యర్థము.

పూల్ ఆట (Pool)-- ఈయాటయందు యక్షరంగులబంతుల నొక్కొక రొక్కొక రంగుగ మూడేసి బంతులతో పెక్కుమంది ఆడుదురు. ఈయాటబల్లపై పూల్ అనంబడు గుంటయు, హోల్ అనంబడు కన్నమును, ఒకచిక్కపు సంచియు నుండును. ప్రతిఆటకానికి మూడు Life లు చొప్పున గల్గియుండెడిని. ఒకనిబంతి హోలునందు బడిన నొకవైపు లెక్కకు వచ్చును. తిరుగ అతడె ఆడుచుండ వలెను. హోలు తప్పిపోవువఱకు అతడే ఆడుచుండును.

అతనిబంతిచిక్కపుసంచి (Pocket)యందు పడినచో నతని కొకవైపు నష్టము లెక్కింపఁ బడును. కడకు మిగిలిన ఆటకానికి పూల్ (Pool)అపజయము సిద్ధించును. ఇద్దరుసమాన భాగులు మిగిలిరేని లాట్టు తీసికొని యెవ్వరో యొక రపజయపుపూలునకు పాల్పడుదురు.

ఇట్లునె “రిష్యన్పూల్” అను నాటయు గలదు గాని, యందు చిక్కిన విధానములు చాల గలవు.

పూలచెట్ల నిద్దుర-మెలకువ— ఆంగ్ల వృక్షశాస్త్రవిదులు పూలచెట్ల నిద్దురమెలకువలు గల్గియున్నవిగా పోల్చుచున్నారు. అవి పూవులు పూచుట మెలకువకాలమునందే యనెదరు. పూవులు రాలిపోవుట గాని, తిరుగ ముకుళించు కొనియుండుట గాని, నిద్రించుకాల మని పోల్చిరి. దాసాని (మందార) సూర్యోదయ మైనపిదప మేల్కొంచుటతో పూవులుపూచు ననియు, సూర్యాస్తమయముతో పూవులను రాల్చివేయుట, లేక తిరుగ ముడుచుకొనుట, నిద్రను సూచించు నందురు. చంద్రకాంతపూల చెట్లు సాయంత్రమేమేల్కొంచిపూచుననియు,

రాత్రియంతయు గాక మఱునాఁ డుదయమైన పిదపఁ గూడ నించుకాలముమేల్కొంచియుండి పూలుకళాహీనమై ముడుచుకొనుటతో సాయం తనముదనుక నించుక స్వల్పకాలమే నిద్రించు నట. హాసనోహనా (Night queen)అనఁ బడు జపానుదేశపు పూలచెట్లు రాత్రియందు మేల్కొంచి యుండుచు, పగలు పూవులు ముకుళించుకొనినిదురించి, తిరుగ రాత్రిమేల్కొను ననెదరు. తామరలు సూర్యోదయముతో నిద్ర నుండి మేల్కొని సూర్యాస్తమయముతో పూవుల ముకుళింపఁ జేసి నిద్ర కారంభించుటను దెల్పుదురు. అట్లే కలువలు చంద్రోదయముదనుక నిదురించుచు, అత్తజీమేల్కొందితిరుగచుదాస్తమయకాలమునకు నిదురింప నారంభించు నందురు. వీటి కమావాస్యలందుఁ గూడ చంద్రోదయము (ఉదయము)తో మెలకువగల్గి చంద్రాస్తమయము (సాయంత్రము)ననే నిద్ర కారంభించు నట. నిద్రభంగి (Touch me not) పెద్దఉసిరిక, వన్నపుచెట్లు మొదలగునవి పగలు మేల్కొనియుండి, రాత్రియందు దాకులు ముడుచుకొని నిదురించు నందురు. సర్ప సాధారణముగవృక్షజాతులు రాత్రినిదురించుచు పగలు వెలుతురునందు మేల్కొని యుండు నందురు.

పూవులు-తేనె-తేనెటీగలు

పెక్కుడు తిలఁచునటుల తేనె పువ్వులందుద్భవింపుటయు, దానిని తేనెటీగలు గొంపోయి తమపట్టునందు భద్రపఱచుకొనుటయు నిజము కానేరదు. పూవులుపూచు చెట్లు తమయువ యోగార్హమై వేళ్ళతో నాహారముఁ గైకొనునట్లే తేంటుపూవులందు తీవ్రపదార్థము నింపునుగాని ద్రవరూపమగుతేనెగ నొనర్పవు. ఆతీవ్రపదార్థ మగుటకు చాల యాలస్యము పట్టును. అట్టిదాని నాంగ్లశాస్త్రవేత్తలు కెమికల్ ప్రోపెస్ గా నెంచి

యన్నారు. దానినుండి ద్రవపదార్థమును దానికి జేర్చి తేనెటీగలు తేనెచేసి తమ తేనెపట్టులందుంచుకొనునని కనిపెట్టఁ బడినది. ద్రవము జేర్చకము న్నా తీసిపదార్థమును 7 ట్టిపజచి, పలు కులవలె జేయుటయుఁ గలదు. అట్టిపలుకులను చిన్ని పూఁదేనె (Cristal honey) యనెదరు. అట్టిపని లెరుచుగ పాలచెట్లతోట్టలయందు జరగుచుంటఁ గాంచనగు చున్నది. సర్వసాధారణముగ తేనె, తేనెటీగలు కూర్చుమైనపుపట్టులందేర్పడుచున్నను, పుట్టలందుఁ గూడ తేనెపట్టుండట కలదు. వాటికి పట్టుతేనె యనియు, పుట్టతేనె యనియు పేర్లు వాడుకయందున్నవి. ఇటీవలఁ గొన్ని దేశములందు తేనెటీగలను పెట్టెలయందుండఁజేసి పెంచి తేనెపట్టు బెట్టించుటయుఁ గలదు. తేనె ధాతువుష్టి నలే త్వరితముగ నొసంగుబలపదార్థము. ఆయుర్వేద వైద్యవిధానమున తరచుగఁ దేనె యనుపానముగ (Vehicle) వాడుచుందురు. అందు వలన ఔషధ మతివేగముగ గుణమిచ్చు నట.

పూవులుపూచు చిన్న జాతి మొక్కలు— ఆంగ్ల వృక్షశాస్త్రవేత్తలు పరిశీలించి విభజించినమేరకు వీటియందు దేడు భేదజాతులు కలవని తెలుపుదురు. క్రీ. వె. ౧౯౦౦ సంవత్సరపు పోప్రెనరు వైన పండితునిలెక్కమేరకు ఈక్రిందివిభజనము తెల్పుబడినది.

కేవలము పూవులుపూచు మొక్కలజాతులు (True flowering plants) ౧౦3౦౦౦.

ఫంగస్, బేక్టీరియాజాతులు (Funguses and Bactaria) ౪౦౦౦౦

ఆల్గే లేక సముద్రపు గడ్డిజాతులు (Algae or sea Weeds) ౧౪౦౦౦.

మాస్ జాతులు లీవరువర్బు జాతులు (Mosses and Liver worts) 2౫౦౦.

నాచు జాతులు (Lichens) ౫౫౦౦.
పూవులుపూచుని జాతులు (Flowerless plants with vessels) 3౫౦౦

విత్తనములనుండి పుట్టుజాతులు (Nature seeded plants) ౨౫౦౦. మొత్తము ౧2౬,౦౦౦ జాతులు.

పూవులుపూచుకాలములు— చెట్లు పూవులు పూచుకాలము ఋతు వని చెప్పఁబడుచున్నది. ఈఋతుకాలములు వేర్వేరుచెట్లకు వేర్వేరుగ నుండెడివి. వేసవియందు మల్లెలు, వర్షారంభమున విరజాజులు పూచునట్లే, అన్ని వృక్షములు తమతమ ఋతువులందు పూచికాచి ఫలించు చుండెడివి. కాని, అన్నివృక్షములు ఉష్ణదేశములందు మండు వేసవియందును, శీతలదేశములందు దట్టిశీతలకాలమునను, పూచుట యాగియుండెడివి. దీనినుండి చెట్ల ఋతుకాల ధర్మమున కత్యుష్ణము, అతిశీతలము అననుకూలములని తేలుచున్నది. ఇట్లుగల శీతలదేశములందు వేసవియందునను, ఉష్ణదేశములందు వర్షాకాలశీతకాలములందుననుపూవులుపూచుట చక్కఁగా నడిచెడివి. హిమవన్తగముపై నుండు శీతలప్రదేశములందు గులాబీ లిఫికముగ వేసవియందు పూచుట, త్వరితముగ నె యలసి చచ్చి పోవుచుండును గాన పూత యధిక మగుట చెట్టునకు బలహీనత గల్గించునని తోచెడిని.

పూషానాడి— (అస్ట్రాంగయోగములు చూడుడు.)

పూషాశాఖక్షత్రియులు ఏమన ప్రమాద శాఖవారు. (క్షత్రియకులము చూ.) పూషాక్షత్రియులు చిత్తూరునుండి వెలువడి దక్షిణదేశమునకరిగిరి Lef. Col. James Todd చరిత్రకారుఁడు వ్రాసియున్నాడు. పూషవాడ్ (లేక పూసపాటి) వారుగ ఆంధ్రదేశమునందు

వీరు తాము ఆశాభవాదులము కామని చెప్పచున్నారు. “కీచీ” యను పేరుగల (హిందీ పాటల) కవి. తన పాటలందు వీరినిగూర్చి వాసియున్నాడు. పూసపాటివారు మొదలగు కుటుంబములు ప్రమాదశాఖవారిని తెలిపెడివి. (క్షత్రియ కలములంద్రోదేశమండలి క్షత్రియులు చూడుడు.)

పూషుడు—ద్వాదశాదిత్యులలో నొక యాదిత్యుడు. దక్షాధ్వరిధ్వంసకాలమున మీ భద్రస్వామి యీతని కండ్లాడడమైన నని చెప్పబడినది.

పూసపాటి తమ్మభూపాలకవి—ఆంధ్ర కవి. క్షత్రియుడు. సూర్యవంశము. చది చివరి శ్రీకృష్ణవిజయ మనుప్రబంధము.

ప్రృథ్వీశిష్ట గోత్రము—ఆర్యవైశ్యుల ౧౦-౧ గోత్రములలో నొకటి. (వైశ్యగోత్రములు చూడుడు). ప్రృథ్వీశిష్ట (ప్రృథ్వీశీర్ష) గోత్రము. ఏకాదశ్య (౩-౧) గోత్రము. సామంత గోత్రము. భాగిన, భృగుగణము. అపస్తంబ యజ్ఞశాఖ. ప్రమాణగ్రంథమార్ద్రప్రవళిండు. ప్రథివీశుడు దేవత. రామపార్థివభార్య. నిజ తాద్రీ తపస్సానము. పార్థివసరిస్తు తటాకము. జనము లక్ష. దీపములు ౨౩ క్షేత్రసంఖ్య ౧౭. భూమిదానము. నేరెడుపండ్లు వర్జనీయము.

ప్రృథుచక్రవర్తి (వైస్యుడు)—స్వాయ భువమను సంతతివారి డగు వేను చక్రవర్తి సుతుడు. తల్లి పేరు సునీధ (వృత్త్యువుకాతురు). భార్య కేతవీదేవి. సోదరుడు నిపాదుడు. నిషద (ధ) రాజ్య మీతనినుండియే పేరందినది. నిషదజాతుల కితడు మూలపురుషుడు గానోపు. పోడశమహారాజులలో నొకడు. (మహారాజులు చూడుడు).

ప్రృథుధాక పురుంధాక (పిహోవా లేక పిహివా)—ఈపట్టణము కురుక్షేత్రము

లోనిది. సరస్వతీనదీతీరము. స్థానేశ్వరిమునకు పశ్చిమముగా పడమూడు మైళ్ళ దూరమందున్న పవిత్రస్థానము. స్నానతీర్థము. పురాతన పుణ్యక్షేత్రములు కొన్ని యిట గలవు. పృథుధాక యన వెడలుపగు జలము లని యునుంచురు. బహుశః సరస్వతీనది పొంగి వెల్లువ యగుటచే నుండసినట్టి కల్లినపేరై యుండనోపు.

ప్రృథులొక్తుడు—చతురంగుని కుమారుడు.

ప్రృథువు (త్రిదన్వయుడు)—వరీచి, ఇత్యోకున తితి. సూర్యవంశ క్షత్రియుడు. తండ్రి సుయోధన డను నామాంతరము గల అనరణ్యుడు, లేక అనేనస్సు. పితామహుడు కకుత్స్థుడు. కుమార్తె సూర్యారణ్యుడు, లేక త్రియారణ్యుడు, విశ్వగంధుడు, యవనాశ్వరుడు నను మువ్వరు. పృథుచక్రవర్తికి శాశ్వతమియు, కిశ్వకుడనియు, త్రిధన్వ డనియు బిరుదనామములు కలవు.

మితయు, బృహదిష్ఠుని సంతతియందు పారుని కుమారుడు పోకడును, యదుసంతతియందలి రుచికున కుమారుడు పోకడును వేంకటప్రసాదుడనువాని సుతుడు. పృథువును నామములు కలవారు. ఇతని స్వాయంభువునివంశమున వేంకటప్రభుచక్రవర్తి కలడు. అతనితల్లి పేగు వేనుడు. భార్య అర్జిదేవి. సుతులు విజయాశ్వరుడు లేక అంతర్ధానుడు, భూమికేశుడు, హరిశ్వుడు, ద్రవిణుడు, వృకుడు. ఇతని సంతకుమారుని కిష్కంధై బ్రహ్మజ్ఞుని యయ్యనని చెప్పబడినది. మితయు నితడు గోరూపధారిణి యగుభూమిని, మను వను వల్ల నుంచి, ఓషధులు పితికె నని చెప్పబడినది.

ప్రృథుశ్రవుడు—యదుసంతతి. చంద్ర వంశక్షత్రియుడు. తండ్రి శశిబిందుమహారాజు. కుమారుడు భర్ముడు.

ప్రభుసేనుడు—బృహదిషునిసంతతి. క్షుత్రియుడు. తండ్రి పాణ్డ్యుడు. కుమారుడు పారుడు.

ప్రశ్ని—అత్తి చంద్రి యాదవ హేహయ వంశక్షత్రియుడు (తాళబంఘుడు). చేది దేశాధిపతి. తండ్రి ఒకటవ మాహిష్మంతుడు. కుమారుడు వృష్టి.

ఇంకను వేణ్కొకప్రశ్ని యాదవ(చంద్రవంశ) క్షత్రియుడు. తండ్రి అనమిత్రుడు. కుమారుడు శ్వఫలుడు; సత్యకుని పినతండ్రి.

ప్రపదశ్య గోత్రము — (ఐతిహ్య ఉప గణము చూ.)

ప్రపదుడు— పాంచాలదేశాధీశుడు. తండ్రి సుజన్మకృతుడు. కుమారుడు ద్రుపద మహారాజు.

ప్రప్తతాడనా ధ్వంతభంగన్యాయము— కొట్టిన నోటిపండ్లకు దెబ్బ తగులుట యని యర్థము. అసదర్శమని భావము.

ప్రప్తాకోటిన్యాయము—అడిగినదానికి ప్రత్యుత్తర మిచ్చుటలో నెంతవఱ కవసరమో అంతవఱకే ప్రత్యుత్తర మియ్యదగును. దాని సరిబంధమే యైనను అనవసరమగు సంగతులు నుడువుట సమంజసము కాదని భావము.

పెంకులపరిశ్రమ (Tile Industry)— ఇది కొంచెము హెచ్చుతక్కువ ఇటుకలుచేయు పరిశ్రమవంటిదియే కాని యెక్కువ శిల్పము, ఎక్కువ జాగ్రత్తయు నిందననరములు. మన్నును ఎక్కువపరిశుభ్రమైనదిగా నుండవలసియుండును. (ఇటుకలపరిశ్రమ చూడుడు.)

పెంకులందు ఇంటినేత పెంకు (Roofing tiles), మూలపెంకు లేక వెన్నుపెంకు (Ridge tiles), గొట్టముపెంకు (Pot tiles), బిళ్ళ పెంకు (Flat tiles), తూములపెంకు (Drain

tiles, లేక Gutter tiles), దోనెపెంకు (Pan tiles), మెంగుపూరు మచ్చుపెంకు (Manglore pattern tiles- Glazed tiles or Paving tiles or Encaustic tiles for Flooring or Paving tiles. వీటినే (Ornamental tiles అనియునందురు) మొదలగు కొన్ని రకముల పెంకులు వాడుకయందున్నవి.

భారతదేశమున ఇండ్లు నేయుటకు వాడుక యందున్న ముఖ్యజాతుల ఇంటిపెంకు మంగు పూరుపెంకు లైయున్నవి. అందు మంగుపూరు మచ్చువి పెద్దపెంకులుగాన, దళసరిగా జేయఁ బడును. దేశ వాళి ఇంటిపెంకులు కొంతపలుచనగా నుండుటయే గాక చిన్నవిగాఁ గూడ నుండెడివి. ఈ రెండువిధములగు పెంకులందు ఇండ్ల నేత పెంకులు, మూలపెంకులు, దోనెపెంకులు మొదలగు వివిధోపయోగములపెంకులు చేయఁబడుచున్నవి. ఇవిగాక, గోజిగుత్తెల్లు లేక ప్లోరింగు తైల్లు, లేక పేవింగ్ తైల్లు అనంబడునవి అలంకారార్థ మగునవి. వాటితో నేల భాగములను (Floors), గోడలును (Walls) గిలాలైనవలె నతికించి సుందరముగ నొనర్తురు.

పెంకులపరిశ్రమ- Civil Engineering కళయందలి గృహనిర్మాణపరిశ్రమకుఁ జెందిన విద్య యైయున్నది. ఈవిద్య బంకమట్టిజాతి పైనను, దాని కొనంగుపడునుపైనను, దాని కొనంగుకాల్పుపైనను ఆధారపడి యుండును.

వర్షములకు ముందు తఱచుగ నీబంకమట్టి త్రవ్వి యెండ వాన గాలులకు ఆస్పదమగునట్లు బహిరంగ పఱచుదురు. దీని కాంగ్లమున Weathering లేక Mellowing అనియెదరు. ఈ పెంకులమట్టియందు ఇటుకలమట్టియందున కన్న ఇనుక తక్కువగా నుండవలయును. ఇట్లు వర్షాకాల మంతయు నిల్వయుండుట శ్రేయము.

పిదప నామట్టిని దెచ్చి అడుగులోతుగల నీ రింకనికుండులయందు బోసి పైని నీరు నింపి ఇరువది నాల్గు గంటల కాలము నాననిత్తురు. పిమ్మట నామట్టిని ఇంటినీడకు జేర్చి, పండ్రెండు గంటలకాలము నీ రాతనిచ్చి పదును గల్గిన తోడనే మెత్తగఁ గ్రుమ్ముదురు. ఇందు చక్కని పదును కలుగదనుకఁ గ్రుమ్ముచునే యుండవలయును. ఇందు ముతుకయసుకగాని, చిన్న చిన్న తాళ్ళుగాని ఉండరాదు. ఉండేని పెంకుపేలి పగులుటయు, విచ్చిపోవుటయు సంభవించును.

పదునుగల్గిన యామట్టిని నిలుపున నిలువఁ బడునట్లు దిమ్మలుగ వైచి పలుచనిరేకులుగ అడ్డుగాఁ గోయును అచ్చులం దుంచి, వలయు పెంకులుగ రూపములు కుదిర్చి మట్టిపెంకులు చేయుదురు. తఱచుగ నీపనివాండుగ ముగు రేకకాలమునఁ గూడి చేయుట కలదు. వారిలో నొకఁడు మట్టిపదును చూచుకొనువాఁడుగను (Temperer), వేఱొకఁడు అచ్చులలోరూపము కుదుర్చువాఁడుగను (Moulder), వేఱొకఁడు చేసిన పెంకులు పరిశుభ్రపఱచువాఁడుగను (Cleaner) ఉండురు. అందు క్లీనరుపని నేర్చు కొనుచుండువాఁడు బాలుఁడుగ నుండవచ్చును.

ఈ చేతయందు చేతికి మట్టి అంటుకొన కుండ కొంచెము నీరు చల్లుటగాని, పొయిబుగ్గి లేక కుమ్మరబుగ్గి చల్లుట గాని చేయుటకు Watering అనియు, అచ్చులయం దణచుటకు శబ్ద మిచ్చు ఘాతకు Striking అనియు, సర్వసాధారణముగ అచ్చునుండి పెంకు చేయుటకు Moulding అనియు అంగనామములు కలవు. ఈ పెంకు నీడనే ఆటవలయును గాన ముప్పదివేలపెంకు వారముమొదలు పదిదినములవఱ కాలనిచ్చి గుండ్రని రూపములందుఁ గాని, లేక ఇటుకబట్టిలపైఁ బేర్చి గాని కాల్చుదురు.

పీటిని గాల్చుటకు పిడకలను కట్టలతోఁగల్పి, అవముపేర్చి, తొలుదొలుత వేడి తక్కువగా ప్రారంభమై క్రమక్రమముగ హెచ్చుచు మూడుదినములు కాలునట్లు ఏర్పఱచి కాల్చుదురు. బహుశః నూటికి పదిపెంకులు సరిగా కాలకపోవు నని చెప్పుచున్నారు.

మంగుహారు మచ్చుపెంకు తొలుదొల్త కొంకణదేశమందలి మంగుహారుపురప్రార్థితపు ఫరోకు పురమునఁ జేయఁబడి అట్లు పేరిందినది గాని, ఇక్కాలమున మన్ను అనుకూలించు పలు తావులందుఁ జేయఁబడుచునే యున్నది. ఆర్న మెంటల్ టైల్సు అనఁబడు పెంకల కెక్కువ మెఱు గేయఁబడుటయు, కొన్ని లఱలు పద్మములు గల్గి యుంటయు వేఱువిధమగు పనియై యుండును.

పెంటాటచ్ (యూధమతగ్రంథము)-

ఇది జహ్వదేవునకు బలిగా నర్పింపఁ బడిన గొట్టెల యొక్కయు, మేఁకపిల్లలయొక్కయు, చచ్చములపై లిఖింపఁ బడినదట. అదివఱకే యుండిన మతగ్రంథము కీ. ము వేయి సంవత్సరములకుఁ బూర్వమే కూర్పఁబడిన దనియు, ఇప్పటి యీ పెంటాటచ్ గ్రంథము ౩౦. వె. ౪౦౦-౯౦౦ మధ్యకాలమున వ్రాయఁబడెననియు నందురు.

“పెంటాటచ్” అను మాట జర్మనుభాషా పదములగు పెంటం అన నైదనియు, టాచోస్ అన సంపుటము లనియు సర్థముగల పదముల నుండి కల్గినది. “పంచసంపుటము” లని యర్థము. క్రైస్తవుల యాదివిధాన మగు పురాతనగ్రంథము (Old Testament) నందలి మొదటి యైదుగ్రంథములు ననిభావము.

(డియూటరోనోమీ లేక హెక్సాటాచ్ చూడుడు).

పెంటోగ్రాఫీ (Pentagraphy)-పెంటోగ్రాఫీ చిన్న పటములను పెద్దవిగా వ్రాయుటకు గాని, పెద్దపటములను చిన్నవిగా వ్రాయుటకు గాని ఉపయోగించు పరిమళము. దీనికి పెంటోగ్రాఫీ అనియు, ఆద్యకు పెంటోగ్రాఫీయనియు బేరు.

పెండలపు తీగె--పెండలపు దువ్వకై పెండలము తీగలు పైగు చేరుబడుచున్నవి. భోజనవిద్యార్థము. పెండలమునందు తెల్లనివ్వచ్చు ధాతువు గలది తెల్లపెడల మనియు, ఇంచుక యెఱుపు ధాతువుగల్గినది ఎఱుపెడల మనియు, పౌఢానజాతి పెండలము రెండుగఁ గలదు. కాని ఈ భేదము పాటించబడుటయే లేదు. కాని తెల్ల డల మిందు శ్రేష్ఠమని లెల్లవఁబడుచున్నది. ఎఱుపెడలము ఇంచుక దురద గల్గియు దిచి తక్కువగా నెంచఁ బడుచున్నది. నాగపెండల మనంబుజాతి వేటకటియు, కట్టపెండలమునం బుజాతి మఱియుకటియు నీ రిరువఁ గలవు. కాని, కట్టపెండలము ప్రత్యేకజాతి గాని, యిందు చేరదని తోచెడిని. అది కట్ట పాతిన వేళ్ళు దన్న బ్రతుకునది గాని తీర కాదు. అది యంత గుచికరమునూడ కాదు గాన పెండలపువిలువ దానిమంపల కుండను.

తెల్ల, ఎఱుపెండలములజాతికి లాటిన్యాప యందు Disoscorea alata యనియు, ఆంగ్లమున Yam అనియు పేరులు.

ఎఱు, తెల్ల పెండలములు ఏటేట తొవ్వి దూపలు తీసికొందురు. ఇవి చురువము, ఆముము, వాతము జేసి, ఏర్పపుష్టియు, దేహపుష్టియు, బలమును గల్గించు ననియు, మేహశాంతి గల్గించి, మూత్రమును చక్కగా వేడలఁజేసి ఇంచుక మలబద్ధము, వాముదోషము, కఫము నుదోకివఁ జేయుననియుఁ జెప్పఁబడినది.

పెండలపుపాదులు కాచుకాయలును భోజన పదార్థముగ వాడఁబడు చున్నవి. పాదులు త్రవ్వక అట్లే నిలువయుంచిన రెండవసంవత్సరమున కాయలు కాచెడిని. కాయ లించుక వేడియు, పైత్యమును జేసి దేహపుష్టి, బలము గల్గించి, వాతదోషమును హరించి నీరసము గల్గించు నని చెప్పఁబడినది.

నాగపెండలమునందు పెండలపు గుణముల తోపాటు పైత్యశాంతియు, కఫశాంతియుఁ గల్గించి ఏర్పవృద్ధి, బలము గల్గించి ఇంచుక మలబద్ధము గల్గించు గుణము కల దనియు, పెండలపుదోషమునకు బెల్లమును, తములపాకు లును పరిహారియు లనియుఁ జెప్పఁబడినది. (కట్టపెండలము చూడుడు.)

పెండెచాటు -- బధిరమున (చెవుడున) కళ్ళముగ వాడుచున్నారు. ఇది ఆంధ్రభాషా సాంప్రదాయార్థపదము.

పెండ్లికులగోత్రము-(ఉద్వాహకులచూ).

పెండ్లికొడుకు- పెండ్లి యన మనియు, కుమారుఁ డన సద్వంశజాతుఁ డని యు భావము. పెండ్లికొడుకు Bride-groom అనెనరు. ఇది కొంత వికారముగ నుండును. గాని దీని పూర్వోత్తరములు వేఱు. Old English పదములగు Bryde guma అనే పదములగతి Bride-groom ఐనది. ఇందు Bryde పెండ్లిసంబంధార్థము. Guma అన మనుష్యుఁ డని యర్థము.

పెండ్లి సందడిలో పుస్తెలు మఱచి నట్లు-(ఆంధ్రలోకోక్తి.)

పెంపుడుజంతువువలన సంతసము గల్గుట మనుష్యులు తాము పెంచిన కుక్కలు, పిల్లులు, మొదలగు గృహమున మచ్చికయగు జంతువులను పెంచి వాటతో

నానందించుట గాననగును. అందుకుఁ గారణములు రెండు. ఎల్లరు తలంచురీతిని ఉపయోగమని యొకకారణము గన్పట్టెడిని. పెంచిన జంతువులవలన అహోపయోగప్రతిఫలము గల్గినను, కలుగకపోయినను ఆజంతువులు తనకు లోబడి తనయందు యాజమాన్యభక్తి గల్గి యున్నంతదనుక వాట్లను గాంచినంతనే సంతస మతిశయించును. ఇంచువలన మానవస్వభావము తా సభివృద్ధియై యుండుము, ఇతరములు తనకు లోబడి తనస్వాధీనమున మనలుటయు వాంఛించు చుండునదిగఁ దేలుచున్నది. ఇది సర్వస్వాధారణము. ఒక్కొక్క-వస్తువు ఒక్కొక్కరియందు దీవాంధ్ర తెగి యుండుటయు, కేవలపయోగ వాంఛయే అతిశయించి యుండుటయుగాడఁ గాననగును.

పేగ్స్ అండ్ విషిల్స్ (Pigs and whistles) — కలహము, క్రోధముచేడుట, గట్లగుతు అనుట కీడ్చుకొనుపయోగము.

పెటగొనియా దేశము (Patagonia Republic)—దక్షిణ అమెరికాయందున్న ప్రజాప్రభుత్వదేశము. ఆఖండమునఁ గనుదక్షిణముగ నున్నది. చాల చలిదేశము. జాతీయయము నిరుపయోగ ప్రదేశములయందున్నది. రైల్వేలును లిందు నివసించుచున్నారు. వారుచాలక్కారులు. సదా గుఱ్ఱములపైతిరుగుచు వేటాడుచుండువారు. ఇప్పుడీదేశము అర్జెంటైను రిపబ్లికునకుజేరియున్నది. పట్టణములని వేటి లేనిదేశము. (ఆర్జెంటైనుదేశము, లాప్లాటా దేశము, దక్షిణఅమెరికాచూడుడు).

పెటర్నాలిజమ్ (Paternalism)—తండ్రియే గృహాయజమానుడై అందఱయుక్కయోగక్షేమముల సరయుటను, రాజ్యమునందలి ప్రజలకు రాజ్యాధికారములే పాలకుడై పరిపాలించు పద్ధతిని సమర్థించుసిద్ధాంతము.

పెట్టితే తినేవారే కాని తిట్టితే పడేవారుందూ?—(ఆంధ్రలోకోక్తి).

పెట్టినవారికి పుట్టినదే సాక్షి, పెట్టనివారికి పుట్టినదే సాక్షి—(ఆంధ్రలోకోక్తి).

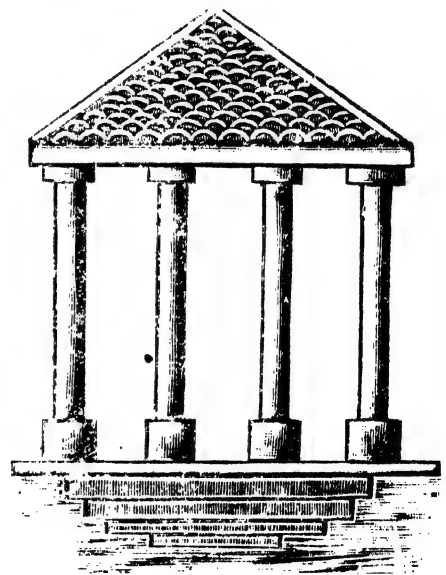
పెట్టు చుట్టము, తిట్టు వైరము — (ఆంధ్రలోకోక్తి).

పెట్రోలియమ్ — (మట్టితైలము చూ).

పెట్రోలోజీ (Petrology)— తాళ్లను గూర్చిన శాస్త్రము. ఆంగ్లకలః జన్మనుభాష యందు Petra యన తాతి కనిము. ఇది జియోలోజీలోని యొక భాగముమన రాబోజీవంతి శాస్త్రము. తాతియందుఁగల పీవిధవదార్థములు, వాటిరంగులు, గట్టితనము మొదలగునవి వివరించుకల.

పెడిమాంటు—(ఇంటి దేశములోని యొక ప్రాంగిను చూడుడు).

పెడిమెంటు (Pediment) — గొప్ప భవనముల నుండి స్తంభములపై

అందముకొనుట త్రికోణాకారముగ నిర్మించఁబడునది.

పెడోమీటర్ (Pedometer)--నడుచు తీరి నక్కినమెట్లన్నియో లెక్కతెల్పు యంత్ర పరికరము.

పెథగోరియానిజమ్--(Pythagoreanism) గ్రీకుల తత్వశాస్త్రజ్ఞుడగు Pythagoras అనువాని సిద్ధాంతములు.

పెథటిక్స్ (Pathetics)--శ్రేణిభాసా జన్యపదము. దుఃఖపరిస్థితులనలన కలిగెడు భావములను బాలివుట్టించునట్లు కవిరాసప్రధానముగ కవితచెప్పవద్దతి. ఆంగ్లమునందు "Oliver Twist" అనుగ్రంథ మీవిధానమునకుం జెందును. ("ఉత్తరరామచరిత్ర" నాటకము సంస్కృతమునందు, "సుగుణమణి" తెలుగు నందును గలవు. నవీనవాఙ్మయమునం దిట్టి గేయము లెక్కువగ రచింపబడుచున్నవి.)

పెథోలజీ (Pathology)--రోగలక్షణ పరిణామములను దెలుపు శాస్త్రము.

పెదవికి వింపిన (నెహటి) పండ్లు, ప్రవిదకు వింపిన వత్తులు బాధాకరములే—(ఆంధ్రోలోకోక్తి).

పెదవేంకటాద్రిప్రభువు-ఆకువీటివారి వంశావళి—

క్షత్రియులు. కాండిన్యసగోత్రము. నివాసము ఆకువీడుదుర్గము. (కందనూరుమండలము, ఇప్పటి కర్నూలు) జీర్ణవిజయనగరమున వీరి నివాసభవన ముండెనట.

ఇమ్మరాజు (ఆకువీటిపురాధిపతి)

భావరాజు

ఇమ్మరాజు

(శ్రీకృష్ణరాయనికి రాజమహేంద్రవర యుద్ధమున జయము తెచ్చినవాడు)

తిమ్మరాజు (విజయభైరవబిరుదమందినవాడు)

బొమ్మరాజు కనిష్ఠుడు

పెదవేంకటాద్రి ప్రభువు (పింగళసూరన్నచే చినవేంకటాద్రి రాఘవపాండవీయము కృతినందినవాడు)

వేంకటరాయలు మేకటవరద రాజు

పెదవి దాటితే పృథివి దాటు తుంది—రహస్యమై యుండదని భావము. (ఆంధ్రోలోకోక్తి).

పెదవేంకటాద్రిప్రభువు—క్షత్రియుడు.

వీరియింటిపేరు ఆకువీటివారు కానోవు. కాండిన్య సగోత్రము. నివాసము విజయనగరము. (ఆంధ్ర కర్ణాటకరాజ్యము). వీరు రాఘవపాండవీయమును పింగళి సూరనామాత్యునిచే గృహీతనందిరి. వీరిసోదరులు చినవేంకటాద్రిరాజు, వేంకటరాయుడు, వే. కటవరదరాజు ననువారలు. వీరి తండ్రిపేరు తిమ్మరాజు. ఈయన విజయభైరవుడని బిరుదమందినవాడు. పినతండ్రి బొమ్మరాజు. పితామహుడు ఇమ్మరాజు. (ఈయన రాజమహేంద్రవరము జయించినవాడని చెప్పబడినది.) పృథివీతామహుడు భావరాజు. ప్రప్ర పితామహుడు ఇమ్మరాజు. (ఆకువీటి పట్టణాధిపతి. ఈకుటుంబము శ్రీకృష్ణరాయ సార్వభౌముని కుటుంబమునకు) ఆంధ్రకర్ణాటకసామ్రాజ్యమునకు సామంతరాజులు.

పెద్ద ఆంటిలీ ద్వీపములు (Greater Antilles)--ఇవి పశ్చిమగోళార్థమున పసిఫిక్ మహాసముద్రమునందు వెస్టిండీస్ దీవులకుఁ జెందిన మూడు ద్వీపసమూహములలో నొకద్వీపసమూహము. (వెస్టిండీస్ దీవులు చూ.) ఇందు క్యూబా ద్వీపము, హైయిద్వీపము, జమైకా ద్వీపము, పోర్టోరైకో ద్వీపము ముఖ్యమైనవి. తక్కినవి వీటికిఁ జెందిన చిన్న చిన్న దీవులు. వాల్టూర్నా వేర్వేలు తావులందుఁ జూడవగును.

పెద్దఈఁగలు - (ఈఁగలు చూడుడు).

పద్దగుమ్మడి (పెద్దగుమ్మడి) చెట్టు-

ఇది గుమ్మడికొమ్మలచెట్టువంటిచెట్టు గాని గుమ్మడి పాచుకాతి కానేరదు. ఆంగ్ల. Pumpkin. పం. మధుపాలికా.

దీనివేలుచెక్కెఱకుల రసకషాయములు తీవ్రమైన వేడి నడంచుననియు, తిదోషహర మనియు, రక్తవైశ్యము, అరుచిదోషము, జ్వరము, తాపము, విదాహరోగము వీటన్నియు నిర్మూలించుననియుఁ జెప్పదురు.

పెద్దగోపన్నగారి పెట్టె—

గోల్కొండ ప్రభువై యుండిన తానీసాక్షడ ప్రధానులుగ నుండిన అక్కన్న, మాదన్న గార్లకు మేనల్లుడగు కంచెర్ల గోపన్నగారు భద్రాచలము దేవస్థానాధికారిగ, తహశీలు ఉద్యోగిగ నుండిరి. వారు శ్రీరామభక్తులు. దాశరథి శతకమును వ్రాసిన కవిశిఖామణి. సౌతదర్శనమునేగాక ప్రభుత్వమువారి దౌవ్యమునుగూడ దేవాలయమంటపముల నిర్మాణమునకై వ్యయపఱచివేసినట్లు. ప్రభుత్వధనాగారమునందలి పెద్దపెట్టెకాళీయోహోయనట్లు. దానిని “పెద్దగోపన్నగారి పెట్టె” యని (గోపన్నగారి పెద్దపెట్టె యని) లోనధనము లేకుంట హేళనగా నందఱు వాడసాగిరట. నేటినికి పెద్దగోపన్నగారిని స్ఫురింప

జేయునట్లు వాడుకయందున్నది. ఈగోపన్నగారికే రామదాసుగా రను వాడుకనామము గలదు. (ఆంధ్రగోళాంకి).

పెద్దతామర (కమలము) (Victoria Regia)—

దీని నాంగ్ల శాస్త్రవిధులు Gigantic water lily అనియు ననెదరు. వారే దీని కాంగ్లమున విక్టోరియాజియా అని పేరేడిరి. దీనియాకులకాడలు (తూండ్లు) చాల వలముగ నుండి ఆకులు స్వసామాన్యముగ ఏడడుగులు మొదలు పదిఅడుగులవఱకు నడ్డుకొలత (Diameter) గల్గియుండును. ఉష్ణదేశములందు కూలపరిస్థితు లయరిన నింతకు రెట్టిపుగ నుండునని శాస్త్రవేత్త లనుచున్నారు.

బుగడ నేలలందు నీట నిది చక్కఁగా పెరిగెడిది. ఏమజాన్ నదీతీరమున బుగడలందు, కోమోనస్సుతీఁపుబుగడలందు, St. Paul Minnecola పురపాలకముల నివి బుగడనేలలనీటియందు చక్కఁగా పెరుగుచున్నవి. చిన్నపిల్లల నీయాకు మోయఁగలదట. ఆకులకొనలు పైకి వర్షి యుక పల్లెమువలె నగవడుచుండును. దీనిపూవులు చాలపెద్దవి. గాటపు పరిమళముగల్గి ఎఱువెరుంగు గలవి. పూవులఅడ్డుకొలత పంజెండంగుళము యుండును.

పెద్దవస్తువులు—(ప్రపంచమున పెద్దవి చూడుడు).

పెద్దశిష్టకులగోత్రము—

అన్యవైశ్యుల ౧౦౨ గోత్రములలో నొకటి. (వైశ్యగోత్రములు చూడుడు).

పెద్దశిష్టకుల. (పెద్దశ్రేష్ఠ బద్దశిష్ట బద్దశిష్ట) గోత్రము. ఏకాక్షరేయ (౫) గోత్రము. సంస్కృత గోత్రము. చామర్షణస. చమర్షణగణము. వీరమనస్కరి. ఆపస్తంబయజుశ్శాఖ. ప్రమాణ ఆద్యప్రవరఖండ. సమానగోత్రములు బురుగున,

ప్రీతిమనస్కరము. జయేశ్వరుడు దేవత. రాజులు భార్య. జయవాటి తపస్థానము. రాజులు భార్య. జయము లక్ష. దీపములు ౧౦. క్షేత్ర సంఖ్య ౨౦. మహిషము దానము. పచ్చ పెసలు వర్జనీయము.

పెద్దశ్రేష్ఠ గోత్రము — (పెద్దశ్రీపతి.)

పెద్దాపుర సంస్థానము - ఇప్పటి పెద్దాపుర సంస్థాన మంతరించిపోయినది. ఇది తూర్పు గోదావరిమండలమున చామర్ల కోట రెండులు ప్తేషనున కనతిదూరమున నున్నది. అచట ప్రభుత్వముండిననాటి పాపపడిన కోట యున్నది ఈ ప్రాంత దేశమున కొకప్పుడు కిమ్మూరుసీమ యని పేరుండెను. (కిమ్మూరుసీమ చూడండి.)

ఈ సంస్థానపు రాజధానిగ నుండిన పెద్దాపురము, కిమ్మూరుసీమను సాగుంజిర్రావుముగ రెడ్ల ప్రభుత్వకాలమునం దేలిన ఇనుకపల్లి పెద్దాపాత్రుడను పాలకుడు తన పేరిట గట్టించి, పెద్దాపుర పని పేరిట నని చెప్పబడినది. పిదప నారాజ్యమేలిన విస్సమ్మ యను రెడ్డిరాణి వత్సవాయి ముసలితమ్మరాజుగారిను వారియొద్ద అప్పు తీసికొని దీనిని కుదువగా నుంచెను. ఆయన అదివఱకు రెండువేల స్త్రీముగ కు పోజుదారుగ నుండె ననియు, దీని బలపడిన హేతువుగ నీసీమకు ప్రభుత్వ యేలెననియు, ఆయనయే ఈ సంస్థానాధిపతులలో ప్రథముడనియు నందురు. ఈయన మరగారి పుత్రుడనియు, జగ్గరాజుగారి పౌత్రుడనియు, తిరుపతిరాజుగారి ప్రప్రప్రత్రుడనియు చెప్పబడినది. వీరింటిపేరు వత్సవాయివారు. అదిని సాగి లేక సాగిరాజువారిని యుండెడిదట. ఈ తిరుపతిరాజుగారి ప్రప్రప్రత్రుడగు (ముత్తైత తల్లిడిగారు) శ్రీరామరాజుగారు వత్సవాయి గ్రామ నివాసులగుట వారినాటి నుండియు నింటిపేట్లు మాతెనెదురు. అసలు

సాగి శబ్దము. త్యాగి పోతరాజు (లేక త్యాగ పోతరాజు) గారి నుండియు, త్యాగి శబ్దము సాగిగ వాడబడుచు నేర్పడియె నట. ఆత్యాగి పోతరాజుగారు పైని చెప్పబడిన శ్రీరామరాజు గారికి ప్రప్రప్రత్రుమహులని యందురు. అంతకు పూర్వులు ఆగూర పేర్లను శ్రీ పెద్దాపుర సంస్థాన చరిత్రయందు వివరించియుండిరి. కాని వారి ఇంటి పేర్లు వివరింపబడలేదు.

ఈ ముసలితమ్మభూనాథుడు స్వతంత్రుడై రాజ్యమేలెనో లేక ఒకరికి సామంతుడై రాజ్యమేలెనో గాని, ఈయనయే మొదటిభూనాథుడని చెప్పబడినది. ఈయననుగూర్చిన యితర సంగతులు శ్రీకాకుళపు నవాబుగ మేదుమహమ్మదుఖానునుండి యొకటి తీసి ౭ హుమానమందెననియు, విశ్వనాథకవికృతి శేషధర్మమును కృతీ నందె ననియు, వీరి పెద్దాపురపు కోటయొక్క ఒకబురుజుపై (తాళ్లబురుజు) నృసింహ దేవాలయ మేర్పఱచెన నియు, ఈతెను పెష్టన మతావలంబుండనియు, ఈయనకాలము క్ర. శ. ౧౫౫౭-౧౬౦౭ న ౫౦ అనియు ననెదరు.

ఈయనకు బిడ; ఈయననుతం దాయపరాజుగారు రాజ్యమునకు వచ్చిరి. (౧-౦౭-౧౬౪౯). ఈయన “హరిభక్తిసుధోదయ” మను ప్రబంధమును గృతి నందె నట. కాని, అది బయల్పడట లేదు. వీరికి బిడప మీ కమాళ్ళు రెండవతిమ్మజగపతిరాజుగారు రాజ్యమేలిరి. వారికాలము ౧౬౪౯-౧౬౮౮.

ఈయనకడ రామవిలాసమరచించిన నీనుగు లక్ష్మణరాజు(కవి)గారి పితామహుడు లక్ష్మణ కవిగారు ఆస్థానపండితులుగా నుండిరట. ఈయనకు కీర్తితిమ్మరాజుగారనియు, సార్వభౌమ తమ్మజగపతి యనియు వాడుక లుండె నని వీరివారనుచున్నారు. వీరు ద్రాపదీపరిణయము కృతినందెనందురు. కాని యదిగానవచ్చుటలేదు.

వీరికి బిదప వీరితమ్ముడుగారి కుమారులు రాయజగపతిరాజుగారు పరిపాలనకు వచ్చిరి. ఈయన కుద్దండు డని బిరుద ముండెనట. వీరికాలము క్రీ. వె. ౧౬౮౮-౧౭౦౪. వీరికి బిదప వీరిసుతుడగు మూడవ తిమ్మరాజుపతి రాజుగారికి రాజ్యము వశమయ్యెను. ఈయన తండ్రిపోవుపటుకు పది వత్సరముల బాబుడుగాన, తల్లిగారిగు రాఘవయ్యగారు(రాగయ్యగారు) ప్థుపాలన నడుపుచుండిరట. కాని, యాబాబుని నొకపట్టిగో ఈజీహుసే నను మహమ్మదీయోద్యోగి)వాస్తవ మొనర్చెనట. ఇది ౧౭౩౪ సం॥ ౧౧లో జరిగెను. తోడ నేపల్లిగారుగు రాగమ్మగారును చీని చెప్పు మనోచిరరట. పిమ్మట పెద్దాపురరాజ్యము మహమ్మదీయుల వశమయ్యెను. ఆ తిమ్మరాజుగారి కొక సంతానము వయస్సుగల బాబులు గాబాలు. విజయనగరసంస్థానాధిపతులు పెంచి బద్దంజేసిరి. ఆ బాబుని పేరు జగపతిరాజుగారు. విజయనగరమువారే ౧౭౪౯లో పుష్పముల్లములు నల్లి మహమ్మదీయులు గట్టుకొని, తిరుగ పెద్దాపురరాజ్యమునకు పట్టాభిషిక్తుని జేయించిరి. జగపతిరాజుగారికాలము ౧౭౪౯-౧౭౫౮ అని చెప్పబడినది. అనగా పదునేను వత్సరములు మహమ్మదీయుల వశమందు సంస్థాన ముండెను.

జగపతిరాజుగారికాలమున ౧౭౫౮ సం॥లో వారు విజయనగరప్రభుడగు ఆనందగజపతిచే నొకయుద్ధమున బలాత్కరింపబడి రాజ్యమును వీడి వారికి వశపటుపనయ్యెను. పిదప ౧౭౫౯ వారు వేలొకసంగరమున నిహుతులైరి. తోడ నే రాజ్యము విజయనగరగజపతులవశమాయెను. ఇటుల ౧౭౬౦ వఱకు నుండెను.

క్రీ. వె. ౧౭౬౦ లో పెద్దాపుర సంస్థానము జగపతిరాజుగారి కుమారుడు తిమ్మరాజుగారి

వశము చేయబడెను. వీరికాలము ౧౭౯౭ వఱకుండెను. వీరు నాల్గవతిమ్మ జగపతిరాజుగారి నంబడిరి. వీరియాస్థానముననే సుప్రసిద్ధుడగు ఏనుగు లక్ష్మణశివ (రామలిలానగ్రంథకర్త) కవిత్వయంబుగ నుండినవాడు. వీరికాలముననే అనరెబిల్ ఈస్టిండియా కంపెనీవారి యధికారము త్తరిసర్కారులందు నిలిపబెను. తోడనే పెద్దాపుర సంస్థానము బహిష్కారమునందును.

ఈ పుస్తకము రాయజగపతి రాజుగారు సంస్థానాధిపతుల వీరికాలము ౧౭౯౭ ను ౧౮౦౪ వఱకు చెప్పబడినది. లక్ష్మీవరసయ్యగారి వివరము, బుచ్చినేరయ్యగారి వివరము, బుచ్చిబాగూయ్యగారి వివరము మున్నగుభాగ్యములండిరట. సంతానము లేక యనుచు త్తరి కిన్నెట్ల సిచ్చియుండిరట. వీరికి బిదప శ్రేష్ఠపన్న లక్ష్మీవరసయ్యగారు సంస్థానాధిపత్యమునకు వచ్చిరి.

వీరికాలము ౧౮౦౪-౧౮౧౪ అని చెప్పబడినది. వారికాలముననే అతిపటుకు వీరిగారు నుండిన నొకా ఎట్టేలు పేరబాంబుగు వత్సనాయ జగన్నాథ గారునాటికి పరమములగునట. అది ౧౮౧౪ సం॥లో మరణము. వీరికి బిదప రెండవభార్యయగు బుచ్చినీతయ్యగారు అధిపతులై ౧౮౩౦లో వారికి బిదప మూడవభార్య యగు బుచ్చిబాగరయ్యగారు అధిపత్యమునకు వచ్చి ౧౮౩౩ లో మరణించిరి. వీరికి బిదప వీరిసమీపజాతులు, కొఠాంజమిం దాగులు నగు వత్సనాయ సూర్యనారాయణ జగపతిరాజుగారు(జగన్నాథరాజుగారిపుత్రులు). సంస్థానాధిపతులైరి. కాని వారు కొఠాం మాత్రము తమకింద నిమగ్ని డ్దాపుర సంస్థానము బ్రిటీషుప్రభుత్వమువారికి వదిలివేసి ౧౮౭౩ లో వశపటుచిని చెప్పబడినది.

పెనాంగు సెటల్మెంటు—ఇది స్ట్రేయిటు సెటల్మెంటులో నొకటి. (చూడఁడు)

పెనుగొండ దుర్గము—ఆంధ్రదేశమున, అనంతపురమండలమున, పెనుగొండ కలదు. అది దుర్గముచే పేరుగాంచినది. విజయనగర నామ్రాజ్యకాలమున నది ప్రాముఖ్యమునందిన సైన్యస్థానముగా నుండినది. క్రీ.వె. ౧౫౬౫లో తాలికోటయ్యధముపరిగి, విజయనగరము ధ్వంసము చేయఁబడినకఠిన రాజకీయబలము పెనుగొండకుఁ జేరి, యట ౧౫౭౫ నకును నెవను చెను. నడప నుండ గొం కేంద్ర. దీనిని విజయనగరచక్రవర్తి పెనునిర్మించి నదిగా తెలియ రాకున్నది.

క్రీ. వె. ౧౫౭౭లో బిజాపూరునవాబు దీనిని ముట్టడించి యోడిపోయెను గాని ౧౬౫౭లో బిజాపూర్ నాబులన్నాఫ్ నమైసత్ డే నహి దూ దేవాలయములు, పునఃచేయఁబడి నుసిదులు కట్టఁబడెనట. పదప నచిరకాలముననే మహారాష్ట్రులు, మొరారిరావుసేనావీక్రింద పెనుగొండను ముట్టడించి, మహమ్మదీయులను దరిమి నైచిరి. వారినుండి ౧౭౬౨లో ఘోడరాలీకి వశమయ్యెను.

విజయనగరరాజులనాటి గగనమహల్ నేటికిని గలదు.

పెనంబ్రానీడ్—(ఇట్టిక్కు చూడఁడు. నీడచూడఁడు.)

పెనుపల్లె బాపనామాత్యకవి—ఆంధ్ర ప్రభులలో ధునికులందుఁ బరిగణింపఁ బడిన నాడు. నియోగి బాప్తావేదకు. జీవేరు గోనయ్య. రచించినది సీతావిజయము.

పెనెన్సులా—(దీప్తివల్పము చూ.)

పెనోలజీ (Penology)—నేరముచేయుట ఊపఁబడుట అనునది లేకుండ నేరములనే

చేయకుండునట్లు సంఘమును సంస్కరింపవలె నను సిద్ధాంతము

పెన్నేరుచెట్టు (అశ్వగంధ) లా.

Physalis Flexuosa సం. అశ్వగంధా, అవరోహకః, అవరోహికా, వాజిరీ, వాజిగంధా,

నామా, వాజినీ. ఇది పెద్దపెన్నేరు, చిన్న పెన్నేరు అని ద్వవిధభేదములు కలది. కాని రెండింటికి గుణభేదము లేదు. దీనిదుంపను పెన్నేరుగడ్డ, పెన్నేరుదుంప యనెదరు. దీని రస కషాయ చూర్ణములు ఉబ్బునము, కఫము, మేహము, రక్తపైత్తిము, వాతరోగములు, సన్ని పాతము, స్త్రీ సూతికావాతము, క్షయరోగములు వీటను నివారించు ననియు, మలమూత్రములను నెడలించి జఠరాగ్ని బలపడునట్లొనర్చి బలము, వీర్యవృద్ధి గల్గించి, పుంస్త్ర్యము నధికపఱచు ననియుఁ జెప్పఁబడినది.

పెన్నేరుదుంపను నూటి పైనవేసి కట్టిన మాననివ్రణములు, మొండిబాతికులుపులు మానును. వాతిపునొప్పులు, మేహవాతపునొప్పులు హరించును. పెన్నేరుపండ్లు మూత్రమును నెడలించును. విత్తులు పాలను తోడుకొనునట్లు చేయును. కొండలు చిన్నపెన్నేరు బలముగ పనిచేయు నందురు.

పెన్మెచ్చ బుచ్చిరాజ కవి— ఆంధ్ర

కవులలో నాధునికులందుఁ బరిగణింపఁ బడిన నాడు. క్షత్రియుడు. ధనంజయగోత్రుడు. తల్లిదీపేరు వేంకటపతిరాజుగారు. సూర్యవంశము. కాపురము కల్లపాలెము. రచించినది పరతిత్వ ప్రకాశిక యను వేదాంతగ్రంథము. ఇది భాగవతమునందలి కపిల దేవహూతిసంవాదములోని కథ నాధారముగఁ గైకొని రచించినదందురు.

పెన్యనిజమ్ లేక సిన్యనిజమ్ (Fenianism) — పెన్యనిజమును సిన్యనిజమ్

అనియు వాడిరి. ఐరిష్ దేశచరిత్రమున పేరందిన ఫెన్నా లేక ఫియన్నా (Fianna) అను పదమునుండి కల్గిన శబ్దము. ఇంగ్లండు నుండి అమెరికాకు వలస పోయినవారును, ఇంగ్లండు దేశవాసులగు కొందఱును గలిసి బ్రిటీష్ ప్రభుత్వ పాలనము తప్పించి, స్వతంత్ర్యపరిపాలనము నెలకొల్పు నుద్దేశ్యముతో బయలుదేరినవారగు బాల్ ఫోర్ లు పేరు. పిదప సామ్రాజ్యాధిపత్యమును స్త్రీప్రేమగా వేర్పాటున కంగీకరించి లోబడి యున్నారు.

పెన్సలు— తొల్లింటికాలమున నిష్పడువాడుకయందున్న పెన్సలు లేకుండుటకై సీసపు కడ్డీలను కాగితములపై వ్రాయుట కుపయోగించుచుండిరి. కాని అది సరిగానంటక, వ్రాయునది సరిగా తెలియకుంటయు, అత్యవసరమున వేయవచ్చునూపుమాసిపోవుచుండుటయు సాధించుచుండెను.

పిదప కొంత యభివృద్ధి కల్గి, గ్రాఫైటు (Graphite) అనబడు నొకవిధమును లోపపదార్థమును గల్పి చేసియు, పిదప గ్రాఫైటుతో బంకమట్టిని జేసి, పెన్సలుగఁ జేసియు వాడనారంభించి బడినది. ఆ పెన్సలును రబ్బరుతో

సహజ జెటిగిపోవును గాని కొంతకాలము వఱకు స్పష్టముగఁ గన్పించెడిది. ఇందు సీసము మానివేయఁబడినను సీసపు పెన్సలు (Led pencil) అని వాడుక అచ్చట నచ్చట నింకను నిలిచియుండుట గాన నగును.

పిమ్మట దానియందు ఏనిలైన్ (Aniline) రంగును, బుకయుఁగూర్చి పెన్సలు చేయఁబడ నారంభ మయ్యెను. దీనికి ఇండెలిబిల్ పెన్సల్ (Indelible pencil) అని పేరు. ఇది కొంచెము కాగితములోనికిఁ జొచ్చు శక్తిగల పదార్థముతో వ్రాయుటఁ జేసి త్వరితముగఁ జెడదు. రబ్బరుతో అంత స్పష్టముగను జెటిగిపోకు

డును. కాని తడిచి వ్రాసినను, లేక తడికాగితి ముపై వ్రాసినను కాగితములోనికి వచ్చుకొని పోయి, సరాలో కలమువలన వ్రాసినగతిలమునే ఇచ్చెడిది. సిరాలో ముంచి కలముతో కాగితముపై వ్రాయుట అందఱకు స్పష్టమే. తొల్లి భారత దేశమున తాదయోకులకై సూర్యమొన గల గంటముతో వ్రాయుచుండిరి. అది తాటి యాకుపై పోరను చింప నడుచుటచే చెఱపుటకు గాని, దిద్దుటకుఁగాని పలుకఁడు.

పెప్సిన-హైడ్రోక్లోరిక్ ఆసిడ్ (Pepsin & Hydrochloric Acid)— భుజించిన పిదప స్తాండు, పెల్లు, పొత్తికడుపు (Stomach) నందు చేయుపని ప్తి మనఁబరచెడిది. ఇది విచిత్రకార్యము. అజీర్ణ కల్గియున్న లేటి, నాంగ్ల వైద్యులు హైడ్రోక్లోరిక్ ఆసిడ్ అను నొక ధర్మ నిచ్చుచుండురు. భోజనపదార్థములతో లోని కలగను లవణము రక్తమునందు జేరి పోత్తికడుపులోనికి జేరనగును. ఇంత పోత్తికడుపులోని వేటోకెల్స్ సెల్సు (Cells) లెక్కలేని చిన్నచిన్న త్రసరేణువులు గల్గియుండును. అవి రక్తమునుండి జనించినవిగ

తొగియున్నారు. ఇవి మైక్రోస్కోపుయంత్రముతో భోజనాహారము చూచిన గాన నగును. భోజనానంతర ము గానరాకుండును. ఇయ్యవి పురుపుపదార్థములని పరిశీలనలు బయల్పెట్టినవి. దీనిపేరు పెప్సిన అనెదరు. ఇదియే జీర్ణశక్తికి మూలకారణ పదార్థము. అంగడులను పోరను పెప్సిన పెనుపువచ్చరంగుగల చూడుము. ఇది గోవులందుఁగూడ లభించెడిది.

దీనికి గోరోజన మని అయుర్వేద వైద్య శాస్త్రమునఁ బేరడంబడి యున్నది.

అజీర్ణకాలములందు పెప్సిన గోగుల కిచ్చిన జీర్ణమగును గాని, దీనియందు పోకదోషము కలదనియు, ఆరోగ్యము కల్గినపిదపఁగూడ పెప్సిన

వలన జీర్ణము చేయించుకొన మరగిన పొత్తి కడుపులోని గ్లాండ్లు పనిచేయక, దీనిపైననే జీర్ణాధారము నేర్పరచుకొనునట్లు మూర్ఖుని చీకటి కింద గలిగించి పెప్పర్స్ ను చెప్పకొనిన సూను పనికనిపట్టబడినది. గాన వైద్యవిద్యావిశాఖకు లేదో బడివద్దను తప్ప దీనిని వాడనిగాకరింతురు. దీనినుండియే ఆంగ్లపత్రిక వైద్యమున "All life that the health of any part of the body can be maintained only if it does its own work" అను ఖ్యాత మేర్పడియుంటు గాననమ్మకాని.

ఈసందర్భమున తొలుత హైడ్రోజన్ ఆసిడ్ భుజించిన పదార్థములందు కలిసి పెప్పర్స్ పనిచేయుట కన్పెట్టిన గల్గించి ఆయన వైద్యుని యు. ఎస్. దానిని జీర్ణముగ నొనర్చి వేర్వేలు పదార్థములు విడదీసి క్తిమునకు గల్గునలసినదాని నందుఁ గల్గుననియు, పరిశీలనలనుండి ఎఱిగియున్నారు. ఇట్లు తీర్చునుగుటకు Ferment అని సాంకేతికనామము అంగ్రలైద్య శాస్త్రపరిభాసాపదముగ నిడిరి. కొంత యనవసంపదార్థము మలకీశమునకు (Bowles) చేర్చబడి వేటగును. అది తాపీగా జరుగును ని యొకేతిక జరుగుపని కాదందురు. ఇందు నుండి భోజనము మిశ్రముగా నులకిన మేలని తోచకపోదు.

పెస్సిమిజమ్ (Pessimism)—
(మానిజమ్ చూడుడు.)

పెరటిచెట్టు మందునకుఁగారు
(ఆంధ్రలోకోకి)

పెరసనల్ ప్రోపర్టీ వాణిజ్యపరిభాష యందు ఫ్రీహౌస్ గాక తక్కినవన్ని యని యర్థము. మతియు దీనికి పెన్సనాలిటీ అనియు ననుచున్నారు.

పెరాక్స్ ట్— ఇది ఫెడరేటెడ్ మలే స్టేట్సులో నొకటి. (మలయా దేశము చూ.)

పెరిపెటెట్టిజీనిజమ్ (అరిస్టాటలిజమ్)
(Peripateticism)--తిత్త్యశాస్త్రమునందు అరిస్టాటలుయొక్క సిద్ధాంతము.

పెరిముదా ద్వీపము-- బొంబాయివద్ద సాలసేటి ద్వీపముని పోల్చియున్నారు. (ఈ ప్రకారము దీనిని ఆమూలా యని ప్ర

పెరిగియా (ఇరాన్) దేశము--
(పార్శీ దేశము చూడుడు.)

పెరిగిష్టగోత్రము-- (పెరుగిష్ట చూ.)

పెరిస్కోపు-- (Periscope) పెరిస్కోపు అనెಂಬడుదూరదర్శకమర్భణియైత్రపరికరములు నల్లరైన్ ఓడలపై నడుచువారు తమ చుట్టుపట్ల నుండువాటిని స్పష్టముగ నెఱుంగుటకు చూడ నుపయోగించునవి. ఇవి పొడుగు పాటి గొట్టము లుగ నుండి నీటిపైమట్లమునకు అందియుండును. ఇందు ప్రతిబింబముచూపు Reflecting prisms or mirrors గల్గియుంట ఓడలోన బకొననుండి చూచునారు ఈ పెరిస్కోపున కెదుట నుండువాటిని జూడగలరు. ఈ పెరిస్కోపు ముఖమును అన్ని దిక్కులకుఁ దిర్వప్వకొన వీలు కలదు. ఈతీర్మానము సాధనము ఓడయందే అమర్పబడియుండి పనిచేయుచుండు నని చెప్పబడినది. (నల్లరైన్ ఓడ చూడుడు.) యుద్ధరంగమునఁజెక్కిచిలయం దుపయోగించుచుండురు. చుట్టుపట్లనుండు లేక జరుగుచుండు సంగతులు గమనించుచుండుట కుపయోగింపఁబడుచున్నది.

పెరిహిలియం (Perihilion)-- (మోషన్ ఆఫ్ ది ఎర్త్ చూడుడు.)

పెరుగు-- పాలుకాచి దానికి మజ్జగఁ బోలు తోడు గల్గిన తోడుకొని పెరుగగును. వైద్యశాంతి గల్గించి వీర్యవృద్ధి బలముం గల్గిం

చును. ఇంచుక పిలేచబద్ధమును బలపర్చును. గుర్తుముగ జీర్ణమగును. ఊపిరిగొట్టునొప్పి నివారించునని చెప్పబడినది. పెరుగు సుష్క సిద్ధభోజనపదార్థము. భోజనాంతమున పెరుగు తోడిల్పిన యన్నము తిందురు. పెరుగుసకు ఉష్ణ, జీలకఱ్ఱ, బెల్లము, వర్ణావాలు వేడి నీర్లు, శలఖభస్మము, శీతిపాక్షము, స్నాథవ లవణము విరుగుచులనియు, పెరుగునలనగ్నిన దుగ్ధముల నివారించు ననియు చెప్పబడినది.

పెరుగుముననే వచ్చుతలనొప్పి, బంటికిగొని నొప్పి, ఉదయముననే పెరుగుఅన్నము తీసిన నివారణ మగునందురు. పెరుగునందు మొంతు లను నానించి బకరాశీ నిల్వ యుంచి పుచ్చు కొనిన జగటవిరేచనములు కలుగుచుండును. సగ టున పెరుగుఅన్నము నిక్కాక నడంచునని చెప్పబడినది.

ఆయుర్వేద వైద్యశాస్త్రమున మూత్ర, పుష్క, చూఢు, ఘృణా సూసములను పెరుగు పుచ్చుకొనుట శ్రేష్ఠమనియు, చైత్ర, వైశాఖ, శ్రేష్ఠ, ఆషాఢ, ఆశ్వయుజ, కార్తీక సూసము లందు పెరుగు పుచ్చుకొనుట అనారోగ్య కర మనియుచెప్పబడినది. సరగడుపునకు భోజన మున కాదియందునకు పెరుగు పుచ్చుకొనుట అనారోగ్యకర మందురు. ఇది అచిర్రాయుష పెరుగుపుచ్చుకొనుటవలెనే యగును. అతిశీతల దేశములందు వసించుతఱిని మన్మథదేశముల నుండుతఱిని పెరుగు అనారోగ్యకరమందురు. మేహకారకపైతృతిత్వములు కలవారు, నల్లమం దభ్యాసమున్నవారు తప్ప తక్కినవారికి రాత్రి కాలముల బెరుగు అపథ్యమని చెప్పబడినది. పెరుగుసకు గంజి, ఉరికికాయలు, తేనె, పాలు, పెసరపప్పు, మినపపప్పు, సితాఫలము విరుద్ధప దార్థములు గాన నివి పెరుగుతో పుచ్చుకొన రాదనియు, పాలతో పెరుగుమజ్జిగలు కల్పి

పుచ్చుకొనరాదనయు, మినుల్యమై పొంతుపు, కుష్ఠము, నవ్వి మొదలగురోగములు గల్గించు ననియు చెప్పబడినది.

కొంద రాయుర్వేదవైద్యవిశాదులు పిలేచి లనలవలనఅతిసారము, అనుచి రోషము, క్యాస్కోరోగము, క్లిహణి, దోషజ్వర (Typhus fever) అంభకాలము (త్యాఫ్ ఫీవరు), పిసనరోగము, మూత్రతృప్త్యము, విషజ్వరము, తిత్తజ్వరములందు పెరుగు గనుకూలమై యుండు ననియు, అగ్నిమాంద్యరోగము, అనుజ్వరము, ఉబ్బు, కిఫరోగము, కుష్ఠరోగము, దగ్గు, మేహరోగము, నగహిపు, వాపులు ఇత్యవణముల వలనబాధనయ్యుండు రోగులకు పెరుగు విష తుల్యమై బాధించు ననియు కనపెట్టియున్నారు. పెరుగునందలి నీరు కిఫసును, వాతమును నశించి, జగటదీర్చు లిండుననియు, ఎండ వేళ శ్రమి బాహము తాపముల నడచు ననియు, దీనిని గానుకబాదు పుచ్చుకొనరా ననియు

మీరగడతోనున్న పెరుగు బలమును, వీర్య వృద్ధిని గల్గించుననియు, గురుత్వముగ నుండు ననియు, జగటదీర్చు బలముగ గలవారు పుచ్చు కొనదగుననియు చెప్పబడినది. మీరగడ తీసి వేసినపెరుగు తేలికగ నుండి, ఆణిలి నుద్రే కింపించి, యిండుకేమలబద్ధము, వాతము, అరుచి దోషము కల్గించుననియు చెప్పబడినది. పెరుగుజుమగడి తీయబడి పెరుగుతో సుబం ధముగల్గియుండిన మీరగడ మిశ్రగుణములు గల్గి యుండుననియు, నిక్కాకమంటల నడచి, మేహవ్రణముల మాన్పజేసి, వాతముల శమింపజేసి, వీర్యపుష్టి బలము గల్గించు ననియు, గురుత్వముగ నుండి యగ్నిమాంద్య మును బలపఱచి కిఫరోగము, పైతృరోగము లనే గాక యితరరోగములనూడన్మ చేకింపించు

ననియు, దీనికి తేనెయు, అల్లపుముంబ్బాయను పరిహారములనియుఁ జెప్పదురు. మఱియు నడకట్టిన పెరుగు అనగా లోనమునునీరు తీసి పేసిన పెరుగు వాతమును, పైశ్చ్యమును శుభింపఁ జేసి, దేహపుష్టి నొసంగి, కిఫోద్రోక్ముగల్గించు ననియు, అన్నహితపు నధికపఱచు ననియు నందురు.

సగటున తియ్యని పెరుగు ఇంచుక క్రొత్త శాంతి గల్గించి నిక్కాకల నడంచి కిఫోద్రోక్ము గల్గించి విశేషనబద్ధము జేయుననియు, పులికిన పెరుగు పైత్యోద్రోక్ము, అజీర్తి, క్షేష్ణప్రకోపముల గల్గించుననియు, పెరుగుదోషములకు ముఖ్యపరిహారములు సైంధవలవణము, శీత యనియు జెప్పబడినది.

ఇంక నీ పెరుగునకు నీరు కల్పిగాని కల్పక గాని రుద్దినది తక్కి (చల్ల) మనంబడును. చల్ల పెరుగుతో సకలసంబంధములు గల్గియె యుండునుగాన దశవిధ తక్కిములు (చల్ల) చక్క-గ పరిశీలించి యెరుంగఁదగును.

పాలు తోడువేయ నది తోడుకొన నారంభించి, తోడుకొనుట పూర్తియగులోపున నది “మండక”మను పేరుగల పెరుంగును. ఇది దోషముజేయు ననియు, త్రిదోషములను రేపు ననియు, మలమూత్రముల వెడలఁజేయజ్జీ దానియందు కలదనియు, పుచ్చుకొనుట ప్రాయస్కారము గాదనియుఁ జెప్పబడినది.

ఆంధ్రదేశమునం దంతటను పెరుగు నిండ్లకుఁదెచ్చి విక్రియించువాచారమే కలదు. కాని ఒక్కమచిలీపట్టణము, బందరు Masulipatamలో మాత్రమే “చల్లబజారు”అనుపేరుప్రత్యేకవిక్రయశాల కలదు. ఇట్లు ప్రత్యేకముగా వల్ల, పెరుగు, పాలు, మిఠంగడ, వెన్న మొదలగు పదార్థములను విక్రియించుటకు ప్రత్యేక విక్రయశాల యేర్పడుట, బుస్సీ, డూప్లే మొద

లగు శ్రాంతిగవర్నరు, గవర్నరుజనరలు ఈ మచిలీపట్టము స్వాధీనపఱచుకొనినకాలముననే యని తెలియుచున్నది.

Dealon:- 1. ఇవి తయారుచేయుబాల్కి, 2. దాని నారింజ మొదలగువాని చికిత్సలవలన దే యాచల్లచికిత్సయు, 3. పచ్చిపాలనుండి వెన్నతీయుకళి, 4. నెయ్యి తయారుచేయువిధములు, వెన్న యక్కఱలేకయే నెయ్యి తయారుచేయు విధి.

పెరుగుట విలుగుటకొఱకే — (అంధోలోకోక్తి).

పెరు స్టిర్ప్స్ — దీనిని బైస్టాక్ (By stock) అనియు, బైస్టంపు (By stump) అనియు బైరూటన్ (By root) అనియు కూడ వాడుచుందురు. సంతతివారికి ఆస్తి సంక్రమించుట యని వాణిజ్య పరిభాషార్థము.

పెరుదేశపు ప్రభుత్వము—(Peru) దక్షిణామెరికాఖండమునందలి ప్రజాప్రభుత్వ దేశము. ఐదులక్షల యేబదివేల చతురపు మైళ్ళు దేశవైశాల్య మనియు, ఏబదియైదు లక్షలు జనసంఖ్య యనియుఁ జెప్పబడినది.

పెరు దేశము — దక్షిణామెరికాఖండములోని ప్రజాప్రభుత్వ రాష్ట్రము. ఉత్తరమున ఈక్వెడార్ దేశము, తూర్పున బ్రెజిల్ దేశము, దక్షిణమున బోలివియా దేశము, పశ్చిమమున పసిఫిక్ మహాసముద్రమును ఎల్లలు. వైశాల్య మించుమించు 200000 చతురపుమైళ్ళ నియందును. సముద్రముదరి నిసుక బయళ్ళు కలవు. అవి వేడిగనుండును. మధ్యభాగమున ఆండ్సు పర్వతములును, వాటిమధ్య లోపలును కలవు. తూర్పుభాగమున గొప్ప మైదానములు గలవు. వీటియందు కొన్ని యరణ్యప్రదేశములు, కొన్ని పచ్చికబయళ్ళు. ఏమజాన్నదియు, దాని ఉపనదులును వీటినితడుపుచు వర్ధిల జేయుచుండును.

సముద్రతీరపుబయళ్ళలో వర్షములు, మెఱపులు, ఉలుములు ఉండనేయుండవు. ఈ దేశపు అడ్రీస్ పర్వతములందు అమజాన్నది జన్మస్థానముకలదు. పెరూ దేశమున చింకోనా (క్విన్సెన)తోట లధి కము. తొల్లింట నీ దేశమున వెండిగనులుండెను. ఇప్పుడు చాలభాగము తగ్గిపోయినవి. రాగి, గనులుందుదొరకుచున్నది. చెఱకు, పత్తి, కాఫీపైరు చేయబడుచున్నది. ఆల్పేకడన్నినిచ్చు ఆల్పేక గొత్తెలమండలు పచ్చిక బయళ్ళయందు విసారముచేసబడుచున్నవి. ప్రజలు ముఖ్యముగ ఇండియన్ జాతులవారు. ఐరోపా దేశస్థులపేరికములు ఈ దేశముపై బడువఱకు బలమును, నాగరికతయుగల్గిన ప్రభుత్వ మీ దేశమందుండనట. దానిని క్రీ. వె. ౧౫౩౩ స్పానియా దేశ మాన్రిమించి చిరకాల మేలనటగాని ప్రజలు తిరుగబడి ముక్తి నంది ప్రజాస్వామ్య త్వమును స్థాపించుకొనిరి. ఇటీవల పెరూ దేశము చిలి దేశముతో కలహించి, నష్టపోయి ఒక సీనును గోల్పోయెనని చెప్పబడినది.

ఈ దేశమునకు లైమాసగరము (౧౦౦౦౦౦) రాజ్యకార్య ప్రధానస్థానము. దీని కేవలమిల్ల దూరమందున్న కాలావోపురము రేవుపట్టణము. లైమాసగరపు సర్పియందు దానిని ప్రారంభించిన స్పానియా దేశముడగు Pirarro (క్రీ. వె. ౧౫౩౫) అనువారి సమాధి కలదు. సముద్రపు మట్టముపై ౧౩౭౨౦ అడుగుల యెత్తుననున్న పాస్కాపాంతములనుండి డినుపబోట కలదు. పాస్కాపురము ప్రపంచములోని పురములలో నెక్కువ యెత్తున తావున నున్న పురమని చెప్పబడినది. ఆరిక్విపా మరియొక పేరందిన పురము. కుజ్కోపురము తొల్లింటి రాజ్యమునాటి రాజధానిగనుండినపురము. ఇటలనాటిసూర్యుని దేవాలయముయొక్క పాడు చూడఁ దగినది. తొల్లింట అది చాల గొప్ప దేవస్థానమై యుండనోపు.

పెరెంథిసీస్ (Parenthesis) — ఇది యాంగ్ల భాషాసాంగత్యమున నాంగ్ల భాషలోనికి తెచ్చుకొనిన యొకగురుతు. అదివఱకు చెప్పబడిన సంగతిలోనుండి అధికావసరముగ కవివరణము చెల్లుటకుగాను, ఆవసరమున కిరుచనలందు అది వివరణమని సూచింపటకు మొదట ఇట్టిగురుతును ఉపయోగించుట (గురుతువలె గలవాని అదివఱకు చెప్పబడిన సంగతికేదైన ముఖ్యవివరణమని యెఱుఁగునది. అది యెక్కువ స్పష్టముగఁ దెల్పునదియని భావము.

పెరొటైన్ ప్రింటింగ్ (Block printing by Machine)—యంత్రసహాయమున చేయు అద్దకము. (కలంకారిపత్రికలు చూ.)

పెర్నెలిజమ్ (Parnalism)— క్రీ. శ. 1846-91 వ్లిండు దేశీయుడగు చార్లెస్ పూరన్లు పెర్నెల్ అనువానిరాజకీయసిద్ధాంతము. చార్లెస్ పూరన్లు సభ్యుడగు ముగి వ్లిండు దేశమునకు యాముసూలు యిచ్చుటకు సన్నిహితుడు.

పెర్మిట్— వాణిజ్యమునకు పరిభాష యందు “అంగీకారపత్రం”మనియు, “అనుమతి నొసంగినకాగిత” మనియు స్థానము.

పెసరచెట్టు (పెసలచెట్టు) — పెసలు లేక పెసరగింజలపప్పునకై పెసర పైరు చేయబడుచున్నది. పెసర ప్రసిద్ధ భోజనపదార్థము. పెసరజాతియందు పచ్చపెసలు, నల్లపెసలు, డిల్లిపచ్చపెసలు, అడవిపెసలు, కొమ్మపెసలు, పిల్లిపెసలు అను ముఖ్య జాతిభేదములు గన్పడెడివి. ఇందు దేశవాళీ పచ్చపెసలు ఉత్తమ జాతిగను, డిల్లిపచ్చపెసలు అత్యుత్తమజాతిగను ఎన్నఁబడుచున్నవి.

దేశవాళీ పచ్చపెస లాకుపచ్చరంగు గల్లియ, నల్లపెస లాకుపచ్చయం దించుక నల్లరంగు కలిసినరంగు కల్లియ, చీల్లపచ్చ పసుపుపచ్చరంగు కల్లియ నుండును. లాకు న్నామయందు దేశవాళీ పచ్చపెసలకు Phasecolus mungo (ఇంగ్లీ. Green Gram) అనియు, నల్లపెసలకు "Phasecolus Radiatus" అనియు పిల్లిపెసలకు Phasecolus Tribolus" అనియు పేర్లు కలవు. సామాన్యమానమున ముద్దకి అని పిలవర నామాన్యమానమున హరిముద్దకి అని దేశవాళీ పచ్చపెసలకును, హరిమంధకి, కృష్ణముద్ద అని నల్లపెసలకును ముద్దపక్షి, ముద్దపక్షి, ముద్దపక్షి, కాకముద్దా, వనముద్దా, కులీపక్షి అని పేర్లు గాననయ్యెడివి. ముద్దయొక్కయు, పసుపుకాయ యొక్కయు, పెస అనియుఁ గూడ వాడుకనామములు లోని నీమిలందు కలవు. పిల్లిపెసలకు పేర్లు గాననావు. లెక్కిన పసుపుపచ్చరంగు పెస బాటికి దేశవాళీ పచ్చపెస పేరే ఆయా దేశములందు వదున్న పని తెలిసెడిది.

దేశవాళీ పచ్చపెసలును శీల్లపసుపుపచ్చ పెసలును పప్పుజాతులలో శ్రేష్ఠమునయు, మేహ శాంతి, పైత్యశాంతి గల్గించుననియు, రక్తపైత్యమును క్షయింపఁజేయుననియు చెప్పబడినది. విదప శ్రేష్ఠముగునది నల్లపెసర జాతి. ఇది పెగుణములకుఁ దోచించుక తమును, శీతపైత్యమును రేపునని చెప్పబడినది. కొమ్మపెసరయందు పైత్యశాంతియు, బలము, వీర్యవృద్ధి, యించుక చలవగుణములును, అడవి పెసరయందు చలవజేసి పైత్యశాంతి, మేహ శాంతిగల్గించు ననియు, తాప నివారించుననియు, శరీరమునందలి నులిపురుగులఁ జంపుననియు, శుక్లవృద్ధి గల్గించుననియు ఇంచుక భోదేశముఁ

గూడఁ జేయుననియుఁ జెప్పబడినది. పిల్లిపెసక పైత్యతత్వము గలవారికి చాల అనుకూల మనియు, మేహశాంతి, పైత్యశాంతి గల్గించి తలద్రోపు, వికారము నడచి, దేహబలము, వీర్యపుష్టిజేసి చలవజేయుననియుఁ జెప్పబడినది.

పసుబాటికి ఉత్తరేశచెట్టు (చెల్లది శ్రేష్ఠము) సమూలము కాల్చినబూడిదయు, తేనె, నువ్వుల నూనె, అల్లము, పంచదార, పుల్లనిమ్మజిగ పొలుగుమలనియు, పప్పుకైలోకాయందు పైత్య శాంతియు, జీర్ణశక్తియుఁ గలదనియు, అధిక క్షయ నించుక కుపుబ్బరము గల్గించుననియుఁ జెప్పబడినది.

పెసరవ్యవసాయము—ఇది మినఁచు అనుకోలినపంట. ఇది దేశపుపంట. పప్పుబాటి. ఆఫ్రికాలోని నైలునదీతీరములందుఁగూడ పైను చేయబడుచున్నది. పెసలగు పసుపుపచ్చ, అకు పచ్చ, నల్లరంగులపెసలు కలవు. ఉత్తరహిందూస్థానమునందు పసుపుపచ్చపెసని వ్యవసాయము చేయబడుచున్నది. ఆంధ్రదేశమున స్వసాధారణముగఁగలది అపవచ్చరంగు పెస రజాతి. నల్లపెస లభ్యుపయోగింప నెలచబడుచు నందుగ వ్యవసాయము చేయబడుచున్నది.

సర్వసాధారణముగ పల్లపువరిపొలములందు పల్లపుగోధుమలందు ఆపంటలుకాగానే పెసలు చలుదురు. ఇతరమగు పంటలతోఁ గూడ గల్పి తొలకరియందే జల్లుటయుఁ గలదు. సలదేగడి భూములందుప్రశస్తముగపైగును. సావత్సరము నందు 3½ దుక్కులకన్న నధికవర్షములు పడిని సమస్తప్రదేశములు పెసరవ్యవసాయమున కనుకూలములనియు, అంతకెక్కువ వర్షించుతావుల నీవ్యవసాయము నష్టముఁ గల్గించు ననియు, చేనుపూతపట్టు నదనున వర్షముపడిన నాపంట నష్టమనియు, పరిశీలనలవలన తేలినది. ఏసంవత్సరమునందైనను ఈపంటకాలమున సధికవర్ష

ములు పడిన ఈపంట నష్టమని అనుభవజ్ఞులగు రైతు లనుచున్నారు. ఎకరమునకు 15 మొదలు 20 పౌనులవఱకు విత్తులు చల్లుదురు. గొంగళి పురుగు, అధికవర్షములు లేని మంచికాలమున ఎకరమునకు 300 మొదలు 600 పౌనులవఱకు పండును. పెసరచేను వేయుచుంటవలస భూమి బలపడునని చెప్పబడినది. (మినుముల వ్యవసాయము చూడుడు.)

పెస్టులోజీ (Pestology)—బాధాకరమైన చిన్నపురుగులు (Pest) గూర్చి వివరించు శాస్త్రము.

పేకాట (చీట్లాట)—ఈయాటనే చీట్లాట లేక చీట్లపేకయాట యనియుఁ గూడ అడుక కలదు. ఇది చున్నవి నాలుగుగలు.

నాల్గు రాజుల బొమ్మలు, నాల్గు రాణుల బొమ్మలు, నాల్గు మంత్రుల బొమ్మలు అని మనము పోల్చుచున్నాము. ఇంక నాపై నున్నవి ఒకటి మొదలు పదివఱకును చుక్కలు.

1 హార్టు (Hearts), 2 స్పేడుస్ (Spades), 3 డైమండుస్ (Diamonds), 4 క్లబ్సు (Clubs) గా గుర్తింప బడుచున్నవి.

ఈయాకృతులను సృష్టించుట తొల్లి 1390 లో ఫ్రాన్సు దేశములో జరిగినట్లు తెలియుచున్నది. అప్పటి ఫ్రాన్సురాజు ఛార్లెస్ VI (Charles VI). ఆరాజునకు ఆకాలమున సంఘటిల్లిన జాయావియోగముచే పలుమాటల సంభవించు చుండెడి Fits of Melancholy (మనసున జీర్ణించుచుండిన దుఃఖ కారణమున సంభవించెడు) మూర్ఛలవలన బాధ పడుచుండుట చూచి, రాజమిత్రుఁ డొకఁ డీయాటను గల్పించెను. ఈయాటలో నున్న నాలుగుగలులో నాల్గు ప్రధానచిత్రములును ఆనాటి నాల్గువృత్తులను తెలియఁజేయుటకును, తన్మూలమున రాజుమనసు తీర్వపుచు, ఆతని

దుఃఖము మరల్చు బోయల్నించుటకును, ఆ రాజమిత్రుఁడు సాక్షిల్పించెనని తెలియుచున్నది.

(1) హార్టు (Hearts) లోకన-ఇది హృదయ కోశాకృతి గలది. ఈయాకృతిగల రూపము చిత్రించి, మతాచార్యుని ముఖరూపముతో తియ్యాను చేయబడినది. అనఁగా హృదయము నందు మతి మున్నదని భావము.

(2) ఇస్పేటు (Spades-spears)—ఈ చిత్రము మొట్టమొదట స్పీయర్స్ అనఁగా వాడుకయం దుండెను. ఇది మిలిటరీ, నౌబిలిటీ తెలియఁజేయుటకు సంగతిల్పింప బడెను.

ఈ చిత్రమునందు జూపబడిన చుక్కయొక్క ఆకృతి ఈల్ (Spear) యాకృతి. ఆకాలము నాటి మిలిటరీ (వటాలము) గుర్తును సూచించుచుండ, చిత్రమునందున్న ముఖాకృతి Nobilityని (ఘనతగల మండలాధిపుఁడు) స్ఫురింపఁజేయుచున్నది. అట్లగుటనే ఆముఖమున వీరత్వమును, ఘనతయు సూచింప బడుచున్నది.

స్పేడ్స్ యర్ అనుభవము లుచ్చరించుటకు సౌలభ్యము చాలనందున, మొదట 'ఇ' అను నొకఅచ్చు జేర్చి, ఇస్పేటు అని యుచ్చరించుటయే ఇప్పటివాడుకకు కారణము. (ఇట్టి పరిణామ రూపమే (School) కనుకలు.)

(3) డైమండుస్ (Diamonds)—దీనినే ఉచ్చాణసౌలభ్యముకొఱకు డైమాను అని యనుచున్నారు. ఈచిత్రమునందు వజ్రాకృతిగ నొకచుక్కయు, వజ్రములవర్తకలయొక్కయు, లేక జెనరల్ (ప్రింక్స్ మెన్) సాధారణవర్తకలయొక్కయు రూపమును జిత్రించినాడు.

(4) క్లబ్సు (Clubs)—దీనినే మనవారిపుడు కళావరు అనుచున్నారు. ఈ క్లబ్స్ నే (Picks) పిక్స్ అని కూడా నందురు. ఈయాకృతి కర్షకుల చేతనుండు ఒకవిధమగు పనిముట్టును బోలి యుండును. కాని, ఈయాకృతి తొల్లి కోవరులను

నొక సువాసనగల పొట్టి గడ్డియాకు ఆకృతిని బోలియుండెను.

ఆస్త్రియాలో నిస్పృటికిని వాడుకలో నున్న కర్మల పనిముట్లుమొక్క ఆకారమును బోలియున్న ఈకట్టు అనుదానిని ఇప్పటివనవారు కళావరు అనుపేర వాడుచున్నారు.

ఇట్టి నాల్గు నష్టాలను అనగా (1) చుతాచా ద్యుడు, (2) సేనానాయకుడు, (3) వర్తకుడు, (4) కర్మకుడు ననుష్ఠానముల స్ఫూర్తిపరకములు, నా వాడుకమొక్క సృష్టించినాడు.

మనవా రామా రంగులలో నున్న చిత్రములయందు (1) గడ్డినిచ్చితము చూచి, చాజనియు, (2) చుతాచాద్యునిచిత్రము చూచి రాణి యనియు, (3) సేనానాయకునిచిత్రము చూచి వడిన లేక మంత్రియనియు, (4) సేద్యగానిచిత్రము చూచి జనియు నిటు పొరపడి, వేర్వేలుపేర్లచే సంకేతము లేస్తామనగా మనవాలో కొందఱు విలాసముగఁ గాలము పుచ్చుటయందును, నుజ్జికొందఱు పండుమలనైచుచు, తమతమజుత్తులు గోల్పోవుచు, వ్యవసములలోఁబడి దేశిపోవుచున్నారు. ఈపేకాటయే జూదముగమాటి సప్తవ్యవసములలో నొకటియై కుటుంబములు కూలుటకుఁ గారణ మగుచున్నది.

పేగుచుట్టమా? పెట్టుచుట్టమా?— (అంధ)బోకోక్తి.)

పేటకగోత్రము—(కుండినగణము చూ.)

పేటెంటు లెదర్ (Patent leather) జోళ్ళు— చాలకాలముక్రిందట కాలిజోళ్లు ఆకారములు చూలుచుండిన కాలమున, నాంగ్లసిమలందు కాలిజోళ్ళుచేయుట కనుకూలించు నొకమంచిచెప్పమునకు నల్లరంగు పూసి, నిగనిగ మెఱయునట్లు చేసి వికరియించుచో నారహస్య మితరు లెఱుంగకుండునట్లు గోప్యముగ నుంచి దానిని పరిభ్రష్టపుశాఖయందు

పేటెంటు (Patent) చేయించిరి. ఇందువలన నితరు లీవిధానమున తోలు తయారుచేయరాదని రక్షణ గల్గించుకొని యుండిరి.

ఆతోలుతోచేసిన కాలిజోళ్లు నిగనిగ మెఱయుచు, మంచివెలలకమ్మబడుచుంట పెక్కుడు వేర్వేలువిధముల పరిశీలన లొనర్చుచు, తమ తమ విధానమున నల్లరంగునిడి మెఱుంగు గల్గించి పెక్కువిధానముల నాతోలుమచ్చుననే చేసి పాదరక్షలుగ నొనర్ప మొదలిడిరి.

కాలానుగుణముగ నీపెక్కు నల్లని నిగనిగ మెఱయు చర్మసముదాయ మంతయు పేటెంటు లెదర్ (Patent leather) అను పేరునఁ బరఁగుచు, పరిభ్రష్ట కార్యస్థానమున పేటెంటు చేయబడినవయ్యు, రక్షణ నందినట్లు తెల్పు పేటెంటుపదమును పేరుగ (నామమాత్రముగ) గల్గి, నిగనిగలాకు నల్లతోలుతో చేయబడిన పాదరక్షలకు “పేటెంటులెదరు జోడు” లని వాడుక వ్యాపించెను.

నేటికి నల్ల యున్నది. ఇప్పు డాపేటెంటు పేరొకవర్తకపు గురుతుగ గ్రహింప నగును. (Trade mark).

పేట్రె స్పెయింటు—(క్రైస్తవ స పయోధాభిమానులు చూడుడు.)

పేట్రినిజమ్ (Petrinism)—స్పెయింటు ఫీటకనువారిమొక్క క్రైస్తవతత్వసిద్ధాంతము.

పేట్రిమెనీ (Patrimony)—ఇచ్చి భాషాజన్యపదము. ఏదియేని ఆస్తి పైతృకసంబంధ మగువారసత్వకీర్తిని సంక్రమించుటయును ఏదియేని ధర్మాదాయము పూర్వాచారము కనునరించివిషయపరంపరకు సంక్రమించుటయును లేక మరణశాసనపూర్వకముగ చెందుటయును విధించుసిద్ధాంతము.

పేట్రియాటిజమ్ (Patriotism)—స్వదేశమును ప్రేమించుచు పౌజాసంఘమునకు

వలయు స్వాతంత్ర్యమును సంపాదించుట స్వసామ్యమును, విశ్వసనీయతను త్యాగముచేసి ధీమండు పనిచేయు సిద్ధాంతము.

పే దే (Pay day) — నాణెద్య సంబంధపరిభాషాపదము. పైసలాతీ దినము. Stock exchange పైసలాతీలకు నిర్ణయింపఁబడినదినము. వర్తకసంఘములందు లెక్కల బరిష్కరించుకొనుదినమునకును ఈపేరు వాడెదరు. పనివాండ్రుకు జీతములు, లేక కూలుల నిచ్చుదినమునకును ఈపేరు వర్తించును.

“Pay” అనిన చెల్లించుట కర్మగును. పరిష్కరించుట యనియర్థము. ఎవ్వరికి సొమ్ము చెల్లింపఁ బడవలయునో వారికి **“Payee”**, ఎవ్వరు చెల్లింతునో వారికి **“Payer”** అనియు పేరులు. ఒక Bank లోనికి ఒక Customer సొమ్ము చెల్లించుతే, ఆసొమ్ము మొత్తమును లెప్పీళ్లు వ్రాసియిచ్చు అచ్చుఫారముపత్రమునకు **“Paying in Slip”** అని యందురు. తన కంగీకారము లేకయుండియు నిధి లేక బలాత్కారముగఁ జెల్లింపవలసివచ్చి చెల్లించుటకు **“Payment supra under Protest”** అనియు, **“Payment under Protest”** అనియు ననుచున్నారు.

పేథేలోజీ (Pathology) — రోగపరిశీలనాశాస్త్రము లక్షణముల బరిశీలించి రోగ నిర్ణయము చేయువిధానము. ఇది ఆంగ్ల వైద్య సంబంధమని యెఱుంగునది.

పెదవానికోపము పెదవులకుచేటు- (ఆంధ్ర) లోకోక్తి)

పేనపాస్తలిన గోత్రము— (జమదగ్ని వత్స ఉపగణము చూడుడు.)

పేనారాజభవనము(Pena Palace)- “గాలిలోమేడ” యని లోకోక్తికలదు. అనఁగా

గాలిలో తేలుచు సంలిరాళమునం దుండు భవనమని యర్థము. నిజముగాని మాయాకథనముల కీడిక్కిని వాడుచుందురు. కాని, నిజముగ నట్టిదికాకున్నను, అట్లుగిట్టింపు విచిత్రభవన మొకటి కలదు. పోర్చుగీసు దేశమున, లిస్సను నగరమునుండి ఉత్తరదిశగా పదునేడు మైళ్ళ దూరమున సంతాపట్టణమును, వెనకనే నముద్రసీతీపట్టణముపై ౧౭౦౦ అడుగుల యెత్తుగల కొండలవరుసయుం గలవు. దానిపశ్చిమపుకొన నముద్రములోనికి నొచ్చుకొనిపోవుట ఆదికాలపుజ్యోతిషవేత్తలు దానిని Great Promontary అని వాడియున్నారు. అక్కలపు అరబ్బులు చంద్రునిపర్వత మనరి. దానియందెత్తెన తావున నీ పేనాపాస్తల మున్నది. దానినుండి చూచిన దక్షిణముగా లేగనునది, లిస్సనునగరము, వాయవ్యదిశగా మాఫ్రా విశాలమైదానమును, అవ్వలి అట్లాంటిక్కు మహాసముద్రమును గాన్పించెడివి. ఆది సత్తావును ౧౧౪౭లో పోర్చుగీసు రాజ్యస్థాపకుడైన డాన్ అల్ఫోన్సో హేని క్రీస్తుభూపతి మూరులనుండి లాగికొని రాజ్య మేర్పఱచెను. క్రీ. వె. ౧౫౦౧లో అప్పటి ఒకటవ మాన్యు అల్ భూపతి, ఒకమరమును గట్టించి, క్రైస్తవసన్యాసుల కిచ్చెను. సిదప Ferdinand of Saxe-coburg Gotha (Prince Consort) గా రీపేనారాజభవనము నొకజన్మను నిర్మాతపరిముఖమున నిర్మింపఁ జేసెను. ఈయనశిలావిగ్రహము ప్రక్కనున్న వేదాంతశిఖరమున స్థాపింపఁబడినది. లోన దేవస్థానము, భూపతి వసించు గదులు, నేరస్తులుండు బందిఖానాకొట్టు, చుట్టు తిరుగుచు మీఁదియంతస్తుల కెక్కు చంద్రకాంత శిలాఫలకనిర్మితసోపానపంక్తలు, గొప్ప పనితనము ప్రదర్శించు కిటికీలు, తలుపులు, చక్కని క్రిందిచిహ్నాలు కలవు. ఒకగదియందొక

భూపతిపిశాఖ మున్నదని కావలివా రనెదరు. గోడలపై మూరులకాలమునాటి చిత్రపువన్నె పెంకులతో విగ్రహ చిత్రములు గచ్చులో బిగింపబడియున్నవి. ఆనాటిసామాను లట్లే కొన్ని యుంచబడినవి.

ఇట్టి పాగ్గినాదమునకు 'Castle in the air' అను పేరు కలదు. ఈ వింతపేరు గల్గుటకు కారణము గలదు. క్రింది పట్టణావస్థనీమీద తేమ గల పల్లపు పోదేశ మగుట, నెడచే నేర్పడిన నీటియాపి దట్టమై, వాతులందలి శీతల వాయువులచే తెల్లని మేఘములుగ నేర్పడి, కొండలను బూర్తిగఁ గప్పివేసి మటుగుపఱువ, మేఘములపై గాలిలో నల్లలాడుభవనము వలె దూరమునుండియే గాక, ద కేగినవారికిని. కొండపై కెక్కుచున్నవారికిఁ గూడఁ గన్పట్టుచుండుటంజేసి దీని కీ యెను. కొండ నెక్కుటకు గొటలు కలవు. దాని నుర్రానుయము. భవనమునుండిచూచిన మూరులనాటి వేలొక దుర్గము నుండుగుండా నీడవలెఁ గాన్పించెడిని.

పేప (బెత్తము) చెట్టు - అంగ్ల. Rattan (cane) Plant.

పేపచెట్టునందు లెక్కలేని తి భద్రము లున్నను లెక్కింపఁబడలేదు. దీని బెత్తములతో కుర్చీలు, చేతికట్టలు మొదలగునవిచేయబడును. కొన్నిచోట్ల పెట్టలు, బుట్టలు, తట్టలు, చేతికట్టలు, గొడుగుకట్టలు చేయఁ బడుచున్నవి. మలాకా నగరముకడ నుండుజాతి చేతికట్టలకు శ్రేష్ఠునిండురు. మలాకా దేశపుజాతి మిగుల వలమగుజాతి బెత్తిపుకట్టల నిచ్చును. సన్నపు బెత్తముల నిచ్చుజాతి పేముయొక్క పైనార పెచ్చుతో కుర్చీలుచేయుదురు. ఇంక నన్నియో యుపయోగములు కలవు. పేపచెట్టునందు అంపమునుబోలిన పండ్లు ముండవలె పొడవై పెరిగి అల్లుకొనును గాన తోటలకు కంచెలుగ

పేపచెట్టు నాటెదరు. నల్లరేగడిభూములందు బలమైన భూములందు పేపచెట్టు చక్కఁగా పెరుగును.

పేపపండునందు రుచిగ నుండి, అగ్నిదీప్తి నిచ్చి, దాహము నడచి, ఇంచుక వాతమును రేపుగుణముగలదనియు, పేపకఠుచిగుళ్ళయందు కఫపైత్యముల నణచి ఇంచుక వాతము చేయు గుణము కలదనియు, పేపజాతికి సజ్జాత్యైము విలుగుఁ దనియు నందురు.

పేపర్షెల్ బాదము-(బాదము చూ).

ప్రేరలెల్లు (డిగీలు) Parallels-భూగోళముయొక్క పటమునందలి అడ్డుగీతలు (తూర్పు నడమరల కుండునవి). ఇవి భూమధ్య రేఖకు Parallel గా నుండున పనిభావము. (డిగీలు చూడుఁడు).

పేరాఫిన్ (Paraffin)—ఇది హైడ్రోకార్బన్ జాతులలోనిది. ఘనీభవించి (గట్టిపడి) యుండును. పెట్రోలియమ్ ఉన్న తావులందును రాక్షసబొగ్గు ఉన్న తావులందును దొరకును.

కొవ్వునత్తులు చేయుట కుపయోగించుచున్నారు. అగ్నిపుల్లలు చేయుటకును, Water proof గుడ్డలు చేయుటకునుగూడ నుపయోగింతురంట.

ప్రేరానైటు జంతువులు—ఇతరజంతువులపైఁ గాని, మనుష్యులపైఁ గాని ఆధారపడి అంతకాలముగాని, కొంతకాలముగాని జీవించు నట్టి పేలు, దోమలు, నల్లులు మొదలగు చిన్న జంతువుల కీపే రిడియున్నారు. ఇట్లే ఏపనిపాట కుపయోగింపక స్వంతంత్రోజీవనములేని పోషితులను హేళనగా “పేరానైటు” అను నా పదముచే వాడుట కలదు. ఇందుఁ గొన్ని జంతుజాతికిఁ జెందినవిగను, మరికొన్ని వృక్ష జాతికిఁ జెందినవిగను ఉన్నవి. ఒకచెట్టుపై,

మొలచి దానిశరీరమువలననే బ్రతుకు బడనిక
మొలగుచెట్లజాతికి శాసనవి. ఏలిక
పాములు, బోదకాలుపురుగులు, కొంకిపురుగులు
మొలగునవి ముఖ్యముగ నిట్లే శరీరములో
మనుచుండును. (అంటువ్యాధులు చూడుడు.
సూక్ష్మజీవులు చూడుడు).

పేరింటచెట్టు— లా. *Corchorus oli-*
torius. దీనినికూర్చి నానా తెలియకున్నది.
ఇది కొన్ని మాసములు జీవించు కూరచె
ట్టనియు, దీనిని కొండలు కూర వండుదు రనియు,
ఇది మేహశాంతి, పైత్యశాంతి గల్గించు ననియు,
దీనినూకు నొడించి చూర్ణము చేసి నేతితో
వేయించి లోని కిచ్చిన జిర్ణక క్షి యధికమగు
ననియు, దీని గింజలరసమునందు స్పృహను
హరించుగుణమును, గింజలచూర్ణమునందు టిఫ్ఫు
రోగము నడంచుగుణమును, చెట్టునందు బుడికి
బలమిచ్చి శిరోనాతము నడంచుగుణమును గల
దనియు నందురు.

స్వర్ణ— పాశీకజాతుశ్రుధర్మమున హిందు
వుల అవధరసనాటి నమ్ము అవధర కానిదియు,
స్వర్ణమున కేగ నహ్లా లేనిదియు నగు నొక
తెగవారు.

పేరిలు పిశాచములకన్న నెక్కువయై అప్పు
రసలకుం దక్కువయై రెండింటికీని మధ్యజాతిగ
నెన్నబడినవి. సుందరమును, నిరపాయకరమును
నని చెప్పబడినజాతి.

పేరుశిష్ట కుల గోత్రము— ఆర్యవై
శ్యుల ౧౦౨ గోత్రములలో నొకటి. (వైశ్య
గోత్రములు చూడుడు).

పేరుశిష్ట (పేరిశిష్ట పేరుశిష్ట) కులగోత్రము.
పక్షాదేయ (౬) గోత్రము. సంస్కృతగోత్రము
బృహదశ్వన, బృహదశ్వగణము. ఆపస్తంబయ
జ్ఞాఖి. ప్రమాణగ్రంథ మాద్యప్రవరఖండ.
పాణి కేశుడు దేవత. భార్య సర్పాయి. గౌ

తటము తపస్థానము. సర్వసంస్కృతజ్ఞము.
జపము అర్చనము. నీపములు ౫౦. క్షేత్రసాఖ్య
౨౦. ముత్యములు దానము. గొట్టెపెరుగు వర్జ
నీయము.

పేరూరు (పశ్చిమ లేక మలైచిదం
బరము)— పేరూరు ప్రాంతపు మంగమాను
నుండి ద్రావిడులు మున్నాంధ్రదేశమున కగు
దెంచి, ఇప్పటికూర్పుగోదావరీమండలములోని
పేరూరును స్థానికునివ్యాధి మొనర్చుకొని
ఆధునిలోనివారుగ పేరూరుద్రావిడు లనం
బడువానికూర్చి చెబుచుండుము. (ద్రావిడ
భాష్యాలు చూడుడు). ఆయన (ద్రావిడ)
పేరూరు తొలింటి కొంగుదేశము లోనిది.
కోయంబత్తూరునకు పశ్చిమముగా నాల్గుమైళ్ళ
దూరమున, నోయూల్ (పూర్వపు పేరూరు)
నదీతీరమున తొలింటి పప్పలూరియ్యమనమన్న
నినట్లేతియు. ఇది గురజే ముడిపాణి నేలిన
మొరటిస్థలమై పేరూరు (కొంగు) దేశభూపతి

పే. ౧౦౦౪-౪౫ మొరటిపాణి దేవము,
పేరూరు ప్రాంతమున ఉన్నది. ఇదియు
వాడుకలు కలవు. దేవాలయము ౯౦౦ సంవత్స
రములనాటి దని శాస్త్రజ్ఞులు పోల్చి
యున్నారు. అదనము కేముడిన ఇచటికినొక
మొక పశువుపాక (అఱవమున పట్టి) యం
దుంటు పట్టిశ్వరుడని పేరయ్యవంట. ముకత
వల్లి దేవి అన్ను.

పేరూరుని పర్వతాను మనియ్య మంట.
దీని కింకను వేర్వేలుకాలుములందు అధిపురము
లేక అధిక్షేత్రము, కామధేనువుము అను
పేరులు వాడుకయందుండె నందురు. ఇప్పుడు
పశ్చిమ చిదంబరము (కొండ లైదిరిటినుండి),
మలైచిదంబరము అనబడుచున్నది. ఈయూ
రనే హేమతావునకగు కనకవధ యనంబరగు
నొకమంటపమున నక్షరాజస్వామిమొక్కము,

శివకామినీదేవి యొక్కయు విగ్రహములు పూజింపఁబడుచున్నవి.

ఇటనే పరమేశ్వరుఁడు నృత్య మొనర్చె నందురు. ఇది గొప్పపనితనము వ్రేదర్పించు స్తంభములపై నిర్మింపఁబడినచుంటుపము. చూడఁ దగినపనితనముగల చిత్రము. కాంచీ(నోయాల్) నదియందు స్నానతీర్థములు కలవు. ఇందువేయ బడిన యస్తులు ఎముకలు హత మగునట్లు. ఎముకల యాకారమేగలతూ ళ్ళిందు కాననగు చున్నవి. నేటికిని మృతులయస్తు లానదియందు భక్తితోఁ బడవైచుచుందురు.

ఇచటఁగల వేదకైలాస మనుదేవస్థానప్రాంత మన, రేషియమ్ లోహము భూమియందు కల దని యనుమానించుచున్నారు. ఈ దేవస్థానము నందలి శివలింగము బ్రహ్మచే ప్రతిష్ఠింపఁ బడిన దందురు. ఇటనే గల బ్రహ్మకూపము, పవిత్ర తీర్థము(నూయి), దీనిజలములలోఁబడినలోహపు నాణెములు పృథాకశవంతము లాయెడిని. జలక ములాడిన మనస్సున కుత్సాహము గల్గుటచే క్రమముగ శరీరము నిరోగమై, తేజోవంత మగు నందురు. ఇట ఫేడ ఎన్నాళ్ళు మురగఁ బెట్టినను కుల్లి చెడదందురు. ఒకతాటిచెట్టు ఇట నున్నది. అది చావులేని దనుచున్నారు. ఆపక్కనే గల చింతచెట్టు, చావులేకపోవుటయే గాక, విత్తనము నిర్వీర్యమై మొలక లేత్తదని చెప్పుచున్నారు. అత్తావుననే గల బ్రహ్మ (యాగ) కుండము నందలి విభూతి స్త్రీలవంధ్యత్వము బాపుగుణము కలదిగ నెంచఁబడు చున్నది. (తిరువెలంగాడు చూడుడు. చిదంబరము చూడుడు).

పేలయోంటోలోజీ (Palaeontology)- ఖనిజములేకభూమిలోనుండితీయఁబడిన Fossil ఓషధులకు, జంతువులకు సంబంధించిన పరిశోధ నావిధానము. ఓషధులకు సంబంధించినదాని కీపేరే Palaeobotany అనియు కలదు.

పేల్లిస్టిక్ దేశము-(పాల స్తినా దేశము చూడుడు.)

పాసివ్ బాండ్సు (Passive bonds)- వాణిజ్యసంబంధ పరిభాషాపదము. ప్రత్యేక ముగ నప్పటప్పట వడ్డీనీయక అంతకు నొకేసారి అదనపు మొత్తముగ తీర్మానముగల పత్రము లకు ఈపేరు వర్తించెడిని. అట్లే లాభమునీయక నిల్వయుంచి విలువ నెక్కువీచేయు వాటాలకు Passive Share అనియెదరు.

పైంగలగోత్రము-(హరిత ఉపగణము చూడుడు.)

పైంగలాయన లేక పైగలాయన గోత్రము-(గర్ల ఉపగణము చూడుడు.)

పైంగలాయనిగోత్రము-(జమదగ్ని వంశ ఉపగణము చూడుడు.)

పైజానగరపు టొరగినగోపురము—

ఇది మధ్యకాలములందు ప్రపంచమందలి గొప్ప వింతలలో నొకటిగ పరిగణింపఁబడినది.

పైజానగరము ఇటలీదేశమున సుప్రసిద్ధ మైనది. టిస్కాన్ కొండలయందు ఆగ్నీనదీ తీరమున నున్నది. ఇచట నొకకేతీడ్రోల్ కలదు. దాన గంటనుంచుటకు నిర్మింపఁబడిన గోపురమే ఒకదెన కొరగియుంట, “పైజానగరముయొక్క ఒంగిన గోపుర”మని పేరంది యున్నది. ఈకట్ట డము లన్నియు మార్బుల్ రాతితో నిర్మింపఁ బడియు Lombard Gothic architecture అను పనితనముచే నొప్పుచున్నది. దీని నచటి వారు Campanile అని యనెదరు. ఆంగ్ల మున Bell Tower అని పేరు. ఈ మార్బెలు నక “కరారామార్బె” లనియెదరు. దీనిరంగులు ఉడయమున, సాయంతనమున, ఎండవేళ వెన్నెలయందు వేర్వేతై కన్పించును.

పెక్కు సంవత్సరములు గోపుర మొకదిక్కు

కొరిగియుంట పోల్చలేక పలుపలువిధములుగఁ దలంచుచుండిరి. కాని ఇటీవల పునాది త్రొక్కి- వేయుటవలన యొరగిపోయిన దని తేలినది. కాని కట్టడము బలవత్తర మగుట సంతయు నొకేటి నొరగినది. కాని యెచ్చటను శిథిలము కాలేదు. ఒరగుట స్పష్టముగాఁ గాన్పించును. కొంతకాలము పైజానగరమున వసించుచుండిన Galileo పరిశీలకుఁడు ఈ ఒరగిన గోపురముననే తన Gravitation పరిశీలనలను నడుపుచుండు వాఁ డట.

పెడవ గోత్రము—(పశ్చిమగణము చూ.)

పైడికులగోత్రము—(ప్రహేళికుల చూ.)

పైడిపాటి వేంకటస్వనింహకవి—

ఆంధ్రకవులలో నాధునికులందు పరిగణింపఁబడినవాఁడు ఆ రేవ్వలనియోగిబ్రాహ్మణుఁడు. ఆప స్తంబసూత్రము. శతమన్వణగోత్రము. తండ్రిపేరు లక్ష్మీవతి. తలి వేంకమాంబ. నెలూరుమండల ములోని పైడిపాడు నివాసము. ఇది కందు కూలీసీమలోనిది. రచించినది నృసింహవిలాస మను ప్రబంధము.

పైడిమట్టి వేంకటపతికవి—ఆంధ్రకవులలో నాధునికుఁడుగపరిగణింపఁబడినవాఁడు. నియోగిబ్రాహ్మణుఁడు. తండ్రిపేరు చిన్నవర్వ తరాజు. పెద్దవర్వతన్న, బోడివర్వతన్న, తిరుమలన్న, కేశవన్న యనునానలు పోదరులు. కృష్ణరామభూషణుఁ డనువిగుదము కలవాఁడు.

రచించినది చంద్రాంగదాచరిత్ర మనుప్ర బంధము. ఈకవితండ్రి పర్వతరాజు. తాతకేశవ రాజు. ముత్తాత రామరాజు గా చెప్పఁబడినది.

పైతాగరస్ సూత్రము— దీని నాంగ్లమున “Pythagoras Theorem” అని యెదరు. ఇది పాశ్చాత్యుల రేఖాగణితశాస్త్ర మగు జియోమిట్రి సంబంధముగు సూత్రము.

దీనిని వివరింపకపూర్వము పైతాగరస్ నుగూర్చి వివరింతుము గాక.

ఈయ గ్ర. ము. ఆఱువందల సంవత్సరములక్రిందటివాఁడని యనుచున్నారు. తనశిష్యులకుబ్రహ్మచర్యవిధి విధానములు, మౌనము, రేఖాగణితశాస్త్రధర్మములు బోధించినవాఁడని బలముగుప్రతీతి కలదు. అది గ్రీసు దేశస్థులందు వ్యాపించియున్నది. మఱియు నీతఁడే Transmigration of Souls కూడ బోధించెనని యందురు.

ఆప స్తంబు బుద్ధభగవానునకు పూర్వుడనుట నిర్ణయవాదాంశము. బౌద్ధమత వ్యాపకమునకై బౌద్ధగురువులు విదేశముల కరిగి పనిచేసి యుండిరి. ఇప్పుడు బీహారుదేశ మనంబునున్న మగధదేశమున కాదిని ఫలాన దేశ మని పేరుండెడిది. ఫలానదేశస్థు లన్య దేశములందు పలాస్థీ అని వాడఁబడుచుంటుము, వారే గ్రీకుల పూర్వులగుట నాపేరం బరంగిరనియు ఇటీవలి పరిశీలనలనుండి బయల్పడుచున్నది. కొందఱు పరిశోధకులు రాజగృహ (మగధరాజధాని లేక ప్రధాననగరము) దేశస్థు లన్య దేశములందు తొలుత గృహకు లనుబడి. కొలము గడచినకొలది గ్రీకులుగ మాటి రని దెలుప నారంభించియున్నారు. ఇది యింకను కొంత కాలము నిరీక్షించి యోచింపఁ దగినదిగా తలంపఁబడినను, ఒక సంబంధమును బయల్పడఁ జేయుచున్నవి గాన, సక్రమంగా విడువఁ దగినవి కావు. ఏటిని ఎడ్వర్డు హోకోక్ పరిశీలకుఁడు తన “ఇండియా ఇన్ గ్రీస్” అను గ్రంథమున సూచించియే యున్నాడు.

ఇట్లుంటే మతబోధకై విదేశముల కరిగిన బౌద్ధమతగురువు (పేరేమో కాని)క్రమక్రమము గనో లేక గ్రీకులచే పైతాగర స్సూత్రము నని పరిశీలకు లనుచుంట యిటీవల వివరబడుచునే

యున్నది. ఇదయే నిజమగునేని ఈయనబోధించినశాస్త్ర ధర్మములలోని రేఖాగణితధర్మము లాప స్తంబశుల్బసూత్రధర్మము లై యుండునని తలంపవలసివచ్చును. ఇటులు బౌద్ధ గురుశబ్దము పైతాగరస్ శబ్దముగమాతీనసంగతియు భోకో క్షండితుఁడే అభిప్రాయపడి యున్నాఁడు. ఇట్టి రేఖాగణితము గ్రీకు దేశమున నభివృద్ధినంది “జియోమిట్రీ” అయినట్లు. ప్లేటో పండితుఁడు దీని నుద్దరించె నట.

పైతాగరస్ గారి సహితసూత్ర) మాంగళ భాషలోని కనువనింపబడినది యిట్లున్నది—

“The Square on the Hypotenuse of a right angled triangle is equal to the sum of the squares on the other two sides”

ఈసూత్రమున “Basis of the Trigonometrical Science” అని వాడుచున్నారు. అనగా త్రికోణగణితములధర్మమని భావము. దీని సంకెలతో వివరింతుము.

$$3 \times 3 + 4 \times 4 = 5 \times 5 = 25.$$

$$5 \times 5 + 12 \times 12 = 13 \times 13 = 169.$$

$$8 \times 8 + 15 \times 15 = 17 \times 17 = 289.$$

$$7 \times 7 + 24 \times 24 = 25 \times 25 = 625.$$

$$12 \times 12 + 35 \times 35 = 37 \times 37 = 1369.$$

$$15 \times 15 + 36 \times 36 = 39 \times 39 = 1521.$$

ఇంక నీవిషయ మాపస్తంబశుల్బసూత్రమున నెట్లు వివరింపబడియున్నది.

త్రికచతుష్కయోః ద్వాదశికపంచికయోః పంచదశికాష్టికయోః సప్తికచతుర్వింశికయోః ద్వాదశిక పంచత్రింశికయోః పంచదశికషట్త్రింశికయోః ఇత్యేతానూపలబ్ధిః.

పరిశీలకులు నిజము బయటఁబెట్టుదురుగాక.

పైత్యవికారములు పది విధములు, అనుమానములు అటువై విధములు, వెట్టి వెయ్యివిధములు-(ఆంధ్రలోకోక్తి)

పైనాబట్ట (Pina Cloth)—ఇది ఫిలిప్పైన్ ద్వీపములందు అనాసపండు చెట్టుకుల నామండియు ఇంక నిట్టివిమొదలగు నారలనుండియు నేయబడును. మిగులనందముగఁ గన్పించునైఖరి కలది. జేబురుమాళ్ళుమొదలగువాని నీబట్టతో జేయుదురు.

పైప్ (Pipe)—1 ఇది పాశ్చాత్యదేశముల కొలఁతపరిమాణము. ఇందనేకభేదములు కలవు. ఒకపైపునందు సర్వసాధారణముగ రెండు హ్యాడ్సును, ౧౦౮ ఇంచీయల్ గాలనులు అని లెక్కింతురు. ఇది ౧౨౬ వైను గాలనులుగ సరిపోవును. ఒకటన్నునందు రెండు పైపులు సరి యగును.

Maderia పైపునకు తొంబదిరెండు గాలనులును, పెర్రీపైపునందు నూటయెన్నిది గాలనులును, పోర్టులైను పైపునందు నూటపదునేను గాలనులును ఉండునట్లు.

II ఇంగ్లాండున నెలుకలబాధ భరింపరానిదిగ నున్నకాలమున (900 A. D.) ఎలుకలనుపట్టుటకు పైప్ అను నొకవిధమగు (పిల్లనగోవివంటి)వాద్యవిశేషము నుపయోగించుచు వచ్చిరి.

పైపొర మంచుచేగప్పబడిన సరస్సున జీవజంతువులు వసంపఁగల్గుట హిమవత్సర్వతీసిమలందు ఆల్పైడానుండి కైలాసశిఖరమున కరగుమార్గమున కాళీనదీజన్మస్థాన పరసరముల వ్యాసనరోవర మను సరస్సును దటినే వ్యాసగుహయనుకందరమును యాత్రాస్థలములై యున్నవి. అది యాదిని వ్యాసమహర్షి నివాసముగ కొంతకాల ముండెనట. ఆసరస్సునందు అడుగుదళసరిని పైపొర గట్టి మంచుచే గప్పబడియుండును. ఆక్రిందనున్న సరస్సునీటి భాగమునకు వాతావరణముతో

సంబంధముండదు. అందువనించుజీవజంతువులు ఊపిరి దీయుతఱి వీల్చుటకు ప్రాణవాయువు (Oxygen gas) వచ్చువీలు గానరాదు. నీటి యందు కరగియున్న ప్రాణవాయువు నవి వీల్చి వేయఁగనై కొత్తగాలి యెట్లు దానిలోనికి వచ్చునని శంక చూచువారలకుఁ గల్గకపోదు.

పరిశీలన లీసరస్సులోనికి క్రిందిభూభాగము నుండి యొకజలమార్గము కలదనియు, దాని గుండా నిల్వనీ రవ్వలికిఁ బోవుచు కొత్తజల మూరుచు వచ్చుచుండు ననియు, ఆకొత్తనీటిను గరగియున్న ఆక్సిజెనుగాలిని అందలిచేఁపలు మొదలగు జీవజంతువు లుపయోగించుకొనుచు జీవింపఁ గల్గుచున్నవనియు పోల్చియున్నాడు.

పైప్పలగోత్రము—(శండిలగణము చూ.)

పైప్పలాదిగోత్రము—(కుండినగణము చూడుడు).

పైప్పలాదిగోత్రము—(శండిలగణము చూడుడు).

పైబడ్డమాట మడి(బడ్డనీళ్లు వృథా పోనేరవు—(ఆంధ్రలోకోక్తి.)

పైయోనీర్ (Pioneer) — ఒకకొత్త భూమిని మొట్టమొదటకనిపెట్టినవారికిని, తదితరులనుసరించుట కనుకూల నుగు మార్గము నిర్మించినవారికిని, ఏదేని యొకనిర్మాణమును తొలుదొల్త ప్రారంభించినవారికిని వర్తించును.

పైరామిడ్సు ఆట (Pyramids) — ఇది యొక మాదిరి బిలియర్డుఆటకల దలంపఁ బడుచున్నది. ఒకమేజాబల్ల కొకకడను త్రికోణాకారముగనుండు నొకచక్రమున పదునేను ఎట్ట బాతుల నమర్చి, ఒక తెల్లబంతితో ఆట నారంభింతురు. ఆట ప్రారంభించునాతఁడు చట్టపు మూలకడను బల్లకు కొననుండి యాట నారంభించును. ఎక్కువ ఎట్టబంతుల నేయాటకాఁడు

చిక్కపుసంచియందు త్రోయఁగల్గునోయాతఁడు జయమందిన ట్లెంచబడెడిది.

తప్పిపోయినచో రెండవవాని కాట ప్రారంభించుట లభించుచుండును. తెల్లబంతిని చిక్కమునందు త్రోయుట గాని, కొట్టలేక తప్పిపోవుట గాని ఒక పోయింటు (Point) తగ్గిపోయినట్లు లెక్కింపఁబడుచుండును. బల్లపైనుండి బంతి పైకి పడిపోయినను ఒక పోయింటు తగ్గుటయే. కడకు మిగిలినవాడు, అప్పులు పడినవాడు ఓడినట్లు లెక్కింపఁ బడుచును. ఎక్కువ యెట్టబంతులను చిక్కపు సంచియందు త్రోసినయాటకానికి జయము గల్గును.

ఈఆటయందు “Shell out” అనఁబడు నియమ కేవలపురాట కలదు.

పైరుసిష్టగోత్రము—(పేదశిష్ట చూ.)

పైరోగ్రాఫి (Pyrography) — కట్టల మీఁదను ఇతని గట్టిపదార్థముల మీఁదను వేడి చేసి చిత్రములను తయారుచేయువిధానము.

పైరోనిజేమ్ (Pyrrhonism) — సంశయ జ్ఞానము. ఈశ్వరుఁ డున్నాఁడా లేఁడా యను సందేహముతో కూడుకొన్న జ్ఞానము.

పైరోఫోటోగ్రాఫి (Pyrophotograph) — ఫోటోగ్రాఫీజన్యపదము. ఫోటోగ్రాఫీతీయఁ బడిన పటముయొక్క ఉష్ణము నొక తరగతి అద్దముపైఁ గాని, పింగాణీపైఁ గాని, యవర్చు లేక యంత్రముచేఁ జల్పించుకల. కట్టివి కాగితములు కావని యెఱుంగునది.

పైరోమీటర్ (Pyrometer) — పాదరసము నాధనముగాఁగల తెర్మోమీటరులు చూపలేనివేడినిచూపు యంత్రసరికరము.

ఎక్స్ట్రిక్ ట్ పైరోమీటరు Radiant heat వలన చూపునది. Optical పైరోమీటరు కాలినవస్తువురంగునుండి వేడిని దెలుపునది.

పైర్స్ జయము (Pyrrhus Victory)— పూర్వకాలమున ఎపిరస్ పుర భూనాథుడగు “Pyrrhus” అను పురమితేడు గ్రీకులపక్షమున తోడై రోమనులపై దండయాత్ర నెడలి సంగర మొనర్చె నట. ఇది క్రీ. ము. 280 నాటికాల మట. రెండు సంగరములకు నాతడు జయమందియు, సైన్య పుచ్చావులు, గాయములు, ధనవ్యయములచే కడునష్టములంది, అంతికి నోడి పలాయన మగుటయే మెరుగని తోచి సిసిలీయందు తల దాచుకొనవలసి వచ్చెనట. నాడొక జన నష్టము, ధననష్టము ఫలితములుగగల్గిన నిరర్థక జయమును పైర్రిక్ జయమని (Pyrrhic Victory) హేళనగా వాడుచుండు నుక్త యేర్పడిన దట.

పైల గోత్రము—(జరుదగ్గి వత్స ఉపగణము చూడుడు.)

పైలన్నాయనగోత్రము—(జరుదగ్గి వత్స ఉపగణము చూ.)

పైల (లేక పాలి) గోత్రము—(ధర్వాజ ఉపగణము చూడుడు.)

పైలలేబి గోత్రము—(నిధ్యవగణము చూడుడు.)

పైలుడు— ఈపేరుగల ఋషు లిర్వురు గలరు. వ్యాసశిష్యుండగు ఋగ్వేదాధ్యాపకుఁ డొకపైలుడు కలఁడు. రెండవఋషి జాతకర్త శిష్యుడు.

పైల్ ఫౌండేషన్ (Pile foundation) (పునాది చూడుడు.)

పైశ్వంగ గోత్రము—(గర్గఉపగణము చూడుడు.)

పైశాచీభాష— ఇది ప్రాకృతభాషా భేదము. ఇది పైశాచి యనియు, చూళికా పైశాచి యనియు ద్వివిధముగ నుండునది.

ఈభాషపితాచ దేశములనినపాండ్య, కేకయ, నేపాల, బాహ్లిక, కుంతల, చోళ మొదలగు దేశములందు వాడబడునదిగఁ జెప్పబడినది. (ప్రాకృతభాష చూడుడు.) ప్రాకృతజన్యము అష్టభాషలలో నొకటి. (భాష ఎన్నిదివిధములు చూడుడు.)

పైశ్చికాయనగోత్రము—(గర్గఉపగణము చూడుడు.)

పొంగల్పండుగ — (మకరసంక్రాంతి పండుగ చూడుడు.)

పొంపినగరపుపాటిస్తలము — ఇటలీ దేశమునందు నేపిల్సినగరమున కాగ్నేయదిశ గా పదునొకండుమైళ్ళదూరమున వెనూవియస్ పర్వతపాదముననున్నది. లావావేళె గప్పబడి ఇటీవలత్రవ్వబడినది. క్రీ. వె. ౬3లోకొంతవఱ కును ౭౯లో పూర్తిగనులావాచే పూడిపోయెను. ౧౭౮౭లో త్రవ్వట ప్రారంభింపబడి, ఆకాల ము రోమకవీవనవిధానమునుబయల్పఱచినది.

పొగ—అగ్ని పండుటకు పూర్వము పొగ కైకిలేచును. పొగయందు కాలనివదార్థపుత్రస్ రేణువులు, బొగ్గుత్రస్ రేణువులు, ఆవిరి యుంట ల్లగ నగుపడుచుండెడిని. పొగాకుచుట్ట కాల్చి నను పొగ వచ్చును. సరిగా కాలని ఫలితము పొగ యనియు, చక్కగాకాలిన కొన్ని గాలు లును పైకి లేచునని కన్పించుచున్నది. పొగ కండ్ల కగపడును గాని, గాలులు కండ్ల కగపడవు.

పొగయందు కాలని కార్బను విస్తార ముండు నని కనుగొనబడినది. ఇంకను నందు ననేకము లగు Gases & Acids కూడ నుండును. పొగ ఆకాశమున కెగయును. మహావాయు మండలముగుండా తేలుచు బోయి మేఘము లందు జేనుకొనును. పై కెగసినకొలఁదిపలుచనై తుదకు నేత్రములకు గానరాకుండునంతటిదిగఁ చెదరిపోవును.

మంటచెఱకుపైఁగాని, బొగ్గుపైఁగాని, ఉముక (ఊక)పైఁగాని అగ్ని ముట్టించి ప్రజ్వలించఁ జేసినచో వేడి కలుగుటతో నందుండు గాస్ (Gas) ఆవేడికి బయటపడును. ఆ గేసునకు బాహ్యమందలి మహావాయుమండలియందలి ఆక్సిజన్ సಂಬంధమున మంట గల్గును. మంట వేడిని గల్గించుచుండు గాన ఎక్కువ గేస్ (Gas) బయటపడుచు కాలుచు నిల్చి పని చేయుచుండి తుదకు సర్వము రొయ్యి (ashes) యై చల్లారిపోవును. ఇది సామాన్యపరిస్థితి యందు జరుగు కృత్యము.

కట్టలు, బొగ్గు మొదలగు Fuel తడిగా నుండి మండక పోయినచో వేడి చాలకుండును. గాన Gas సరిగా బయటపడదు. అట్టితఱి Fuel నందలి అపరిశుద్ధపదార్థములును లి పడును రాక, అఱకాల్పు Gas ను విస్తారిముగ పైకి వచ్చుచుండును. అప్పుడు అగ్నిని వినరుచు వేడి ఎక్కువచేయ ప్రయత్నింతుము. అదియే పొగ. మనము వినరుటవలన అగ్ని ప్రజ్వలిల్లి వ్యాపించి వేడి యధికమగుతఱి తిరుగా గేస్ బయటపడుట, మండుట మొదలగునవి సంభ వించుతఱి పొగ రాక నిలిచిపోవును.

పొగ (Smoke) కాల్పు నందలి లోపము వలనఁ గల్గినదిగ నిర్వచించఁబడి ఉన్నది. సరిగా కాలుటవలన గాలులు తిప్ప, మఱియేది గలుగదు. అందు మిగిలినది బూడిదయే. గాలులు (Gases) నేత్రముల కగపడు నవి కావు. రాక్షసబొగ్గు కాల్చిన చిన్నచిన్న ముక్కలు మిగులుటయు, అందు కాలిపోయిన బుగ్గి కలిసియుంటయు సంభవించి, పొగయందు జిడ్డుగల పరమాణువు లెగసిపోవును. అవి వేటి కైన నంటుకొనుచుండును. కాలుటయం దేర్పడి కాలకుండనుండు ముక్కలను Cock అనెదరు. అట్లెగసిన రాక్షసబొగ్గుపొగ యధికమగుతఱి

సూర్యరిశ్మినిగూడ మేఘములవలె మరుగుపఱచి తిరుగ నేలఁబడుటయందు ప్రతివస్తువును రింగు మాపి మొక్కలనే గాక చెట్టుచేమలను పాకు చేసి వీల్చెడి యూరిపిగాలిలో శరీరమందలి ఊరితిత్తులలో (Lungs) బ్రవేశించును. ఇది సరిగా కాలనిఫలితమే.

కట్టలఁ గాల్పుటయం దిట్టిచిక్కు లుత్పిగా నుండవు. అవి చక్కఁగా కాలుట తఱచుగ సంభవించుచుండును. పొగ గల్గినను అం దంత యపాయకపదార్థము లుండవు. ఇంకను దట్ట మైనపొగకు అగ్గివుల్ల గీచి ముట్టించిన కాలు టయుఁ గలదు. ఏలయన అందు హైడ్రోజెన్ ఆక్సిజెన్ మొదలగు గాలులు గూడ నుండెడివి.

పొగచుట్టలపైనుండుచిన్న "పేరుల ఆనవాళ్ల కాగితములు" (Brands)— అదికాలమున పొగాకునకు క్యూబా (Cuba) దేశము స్వస్థలము, జన్మభూమి. ఆ దేశము నుండియే పెక్కు- దేశములకుఁ గొంపోఁబడి పండింపఁ బడుచున్నది.

తొల్లింటికాలమునకు క్యూబా దేశస్థులువుగాకు సగ మారయు, సగమారకయు నుండుతఱుగానున చుట్టలు చుట్టి ఆపదునుమీదనే కాల్పువారట. ఇప్పటివలె ఆరినది గాన చుట్టలు గాల్పుట వారికి రుచ్యము కాకుండిన దట. అది యొక మోస్తరు చలి దేశముగాన, అచటిధనికులు, సా ధారణులుగూడ ధరించు వస్త్రములువలెనే చేతు లకు(వేళ్లకు)గ్లోవు (Gloves)గూడ ధరించు వారట. పూర్తిగా అని పచ్చిపొగాకుచుట్ట కాల్పుట దానిపైఁగొమ్ము నికోటైన్ (Nicotine), అనఁగా పొగాకుననుండెడి నల్లనిరసము (దీనినె Nicotine Poison అనెదరు.) స్పాని యా దేశమునండి క్యూబా దేశభూమి నాక్ర మించి నివసించుచుండిన వేషాభిలాషులగు ధని కుల చేతిగ్లోవును మచ్చలపా లొనర్చి పాడు

చేయ మొదలిడె నట. దానికొకట కాలువా రొకకాగితపువీలికనుజుట్టి పట్టుకొని కాలుచుండి రట. చుట్టలవర్తకులు దీనిం గాంచి, అకాగితపు పేలికలను తామె చుట్టి మఱియు విక్రయించు చుండిరట. అందొకబుద్ధిశాలికాగితపు పేలికపై తనపేరు ముద్రింపించి తనవర కవ్రకటన మొ నర్చి ధనవంతుడగుటగాంచి యెల్లరు నాపనికే మొదలిడి రట. రానురా నది పరిపాటియై చుట్టలపై బ్రాహ్మ, కాగితపు పేలికలు చుట్టఁబడు చున్నవట.

పొగడచెట్టు—*Mimusops elengi* స. మధువుష్పకి, పకులకి, కొందరు సింధుగంధక అని వాడిరి.

ఇది పొగడపూవులకై పెంచఁబడు వృక్షము. దీనిపూవులందు చక్కని పరిమళము కలదు. పూవులచూర్ణము లోనికిబీల్చిన శరీరమందలి నొప్పలు, తలకొప్పి, పడిసము నివారణమగు ననియు, లోనికిచ్చిన తీవ్రజ్వరము, శిరోవా తము, నేత్రరోగములు నడఁగుననియుఁ జెప్పఁ బడినది. పొగడపండు చలనజేసి ప్రేమహము, సంగ్రహణి, క్లేష్మదోషము, పైత్యరోగము నడంచుననియు, దంతములకు పటిమ నిచ్చు ననియు, ఒక్కొక్క శరీరమునకు పేగులలోని వాతమును బంధించుననియు, దీనికి విఱుగుడు దీని వేరుచక్కయనియు చెప్పఁబడినది. మఱియు పొగడగింజలలోని పప్పు తీసివైచి నూరి తినిన విరేచనము జేయుననియు, పొగడపండ్లలోని గుంజ పంచదారలో లోనికిచ్చిన విరేచనములే గాక పురాణరక్షగ్రహణి సైతము నివారణ మగు ననియుఁ జెప్పఁబడినది.

పొగడచక్క రసకషాయములు చలవజేసి విషదోషము హరించు ననియు, సంగ్రహణి, జ్వరము హరించి, మూత్రమూర్ఛమునఁ గల పుండ్లను మాన్పి చీముకారుట కట్టుననియు, నోట

పుక్కిలిండుచుండిన దంతరోగములు నివారణమై దంతములు, చిగుళ్లు, గట్టిపడు ననియు, చెక్క-చూర్ణము లోనికిచ్చిన శ్రీల వంధ్యత్వదోషము నివారణమై సంతానముగల్గు ననియుఁ జెప్పఁ బడినది.

పొగమంచు (Fog)—పొగగ్రమ్మినటుల దట్టమైయుండునది. శీతలముగ నున్నతేటి సము ద్రముపై వెచ్చనిగాలి వీచెనేని చల్లనినీటిసాం గత్యముననాగాలి చల్లబడిపోవును. అది వెచ్చగ నున్నప్పు డందుఁగల నీటియావిరి అదుమఁ బడినటుల దట్టమై వాయుప్రవాహమున భూమి పైకిఁ దరుమఁబడెనేని భూమిపైనను, లేకున్న సముద్రముపైనను దట్టమైన మంచుగ నుండి, ఒక్కొక్కతేటి దారిని గూడ మరుగుపఱచు చుండును. (మిటియాలోలోజీ)స్టిట్ల, డిడకము, దానికార్యములు మంచు చూడుండు.)

పొగమంచునందు ధ్వని సరిగా విన్పింపకపోవుట—ధ్వనియొక్క గాఢ త్వము (Intensity of sound) అది పయన మొనర్చుపదార్థపు శరీరత్వమునుండి యుండును. దీనిని “Law of Physics” అని యాంగ్ల రసాయనశాస్త్రవిదు ల నెదరు. ఈధర్మము వెలుతురునకు, వేడిమికి, ఆకర్షణశక్తి (Gravitation Pull) కినిగూడవర్తించునట. దూరము నకు ధ్వని తగ్గి వినిపించుట యెల్ల రెఱింగినదే. వెలుతురును దూరమునకు తగ్గి కన్నట్లును వేడిమియు తగ్గిపోయి తెలియ నగును. ఆకర్షణ శక్తియు నటుల నగునదే. ఇది యిట్లున్నను దేనిగుండా నివి నడువవలయునో దానిదళసరి (Density) నుండికూడ (డెన్సిటీ చూడుండు) మార్పు నందవలసియుండును. మంచు బాగున్న రాత్రులందు ధ్వని చక్కఁగ విన్పించుచుంట ఎల్లరెఱింగినదే. గాలి దళసరిగానుంట త్వరిత ముగ ధ్వనిని నడువజేసి యుండిచ్చుచుండును.

వేసవివేడియందునను, పర్వతోపరిభాగములందును Rarety of air స్థితియందునను, గాలి పలుచఁబడియుంట దానిగుండా ధ్వనులు తగ్గి వినిపించునుగాని, సరిగా వినిపింపకుండెడిని. పొగమంచు (Fog) నందు గట్టిపరమాణువులు పెద్దవిగ నుంట, ధ్వని నడుచుట కాటంకము గల్గించునవిగ నుండి ధ్వనిని తగ్గజేయును.

పొగమంచు (Fog) స్మోగ్ (Smog)- భరతదేశపుస్థితినుండి భేదముగల ఇంగ్లాండుదేశమున పొగమంచు ద్వివిధముగ చెప్పఁబడుచున్నది. దేశమందు సుభవింపు చుండునది భరతదేశమున నెఱిగినపొగమంచునంటిదేగాని, లండనునగరము మాంచెస్టరునగరముమొదలగు కర్మాగారము (Factories) లధికముగాఁ గల నగరములందు పొగమంచునం దధిక భాగము రాక్షసబొగ్గుపొగ. అందలి పరమాణువులు వేరియుంట, దానిస్థితియే వేలుగనుంట, దానికి ఫాగ్ అని పేరున్నను పెక్కుండ్రు (Smog) అనివాడుటయుఁ గలదు. బ్రిటీషుదీవులందుగల్లుచుండునది దట్టమైన Dense mist గాని వేలు కాదు. అది మేఘమే కాని భూమికిఁ గడుసమీపమునందుండుయేదానికిని మేఘమునకును గలభేదము. ఆదేశపరిసరముద్రోములగు దిది కల్గినతఱి, ఓడలకు దారి తెలియక కష్టమగు చుండెడిని. అది చాల స్వచ్ఛత గల్గి శరీరస్థితి కచాయకరము కాదు. నగరములందు కల్గిన స్మోగ్ నందు కాలీ కాలని రాక్షసబొగ్గుపొగవంటి అచాయకరపదార్థములు దట్టముగ నుంట, అది గల్గినతఱి వేలకొలఁది జనుల యారోగ్యమును జెఱపును. దారి గన్నడక రహదారి ఆగిపోవలసివచ్చును. గొప్ప భవనములను మకిలిరంగుపాలుచేసి అంచులను పాడుచేయును. శీతము గల్గి ఈ స్మోగ్ సుభ వించినఘోకరీచిమ్నాలనుండి పొగ పైకి పోక ఇందుచేరుకొని పైకెక్కుము సధికపఱచెడిని.

పొగయోడజీతము లిచ్చివేయుట (Paying off a Ship)--పొగయోడలందలి యుద్యోగులకు పరిచారకులకు జీతములు సంవత్సరమునకుఁగాని నెలనెలకుఁగాని యిచ్చునవి గావు. ఒకసబురుకింతయని నిర్ణయింపఁబడి, సెయూరా మార్చింభించినతావునుండి తిరుగ నా తావునకుఁజేరువకు నిర్ణయింపఁ బడును. ఇందు కొందరు పెర్మెనెంటుగా నోడ గనిపెట్టుకొని యుండువారున్నను, వారికి జీతము వేలుగనున్నను సబురుముగిసి తనసొంతరేవునకుఁజేరినపైని ఆసబురున కేప్పలచుకొన్న నిర్ణీతధనమునిచ్చివేయుదురు. దీనికి 'Paying off the Ship' అనెదగు.

ఇంక యుద్ధనావికులకు కొన్ని సంవత్సరముల పరిమితికాలములకు ఏర్పాటు యుండును గాని, ఆనాన యొకకమీషనుపైతిరిగినచ్చినపిదపలడ్వాన్సులు మొదలగువానిని లెక్కించుకొని, అక్కడ క్షేత్ర నిని నిచ్చివేయుటయుఁగలదు. యుద్ధనావలందును సైనికులకు జీతములయేర్పాటు యుండును.

పొగయోడలయందు కాలమును లెక్కించు విధానము — సముద్రమున నడుచు యోడలయందు పనిచేయు నావికులు సగమునుండి పనిచేయుచుందురు. తక్కిన సగము మందియు విశ్రాంతిగొనుచుండి మొదటివారు విశ్రాంతి కేసుతరి తాము పనిలోఁజేరి ఓడను నడుపుచుందురు. ఇటుల పొగయోడలు రేయింబవల్లోకేరీతిని నడుపఁబడుచుండును.

వీర కాలపరిమితి పగలు పండ్రోగుగంటలు మొదలు, అపరాహ్ణము (Noon) నులునాఁడపరాహ్ణమువఱ కిరువదినాల్గు గంటలు. ఇందు పగలు మధ్యాహ్నమున కాలము ప్రారంభమై పండ్రెండు గంటలవఱకు నొకగంటయు (One bell), ఒంటిగంటకు రెండుగంటలును (Two bells), ఒంటిగంటన్నరకు మూడుగంటలును

(Three bells), రెండుగంటలకు నాలుగుగంటలును (Four bells), రెండున్నరగంటలవేళ ఐదుగంటలును (Five bells), మూడుగంటల వేళ ఆరుగంటలును (Six bells), మూడున్నరగంటల వేళ ఏడుగంటలును (Seven bells) నాలుగుగంటలవేళ ఎనిమిదిగంటలును (Eight bells) కొట్టుచుందురు. ఇక్కడికి మధ్యాహ్నపుపహారా లేక డ్యూటీ ముగియును. (Afternoon watch). పిదప నాలుగుమొదలు రాత్రి ఎనిమిదిగంటలవఱకు డాగ్ వాచ్ (Dog watch) కాలము. ఇందు సాయంకాలము నాలుగుమొదల లాటుగంటల వఱకు మొదటి డాగ్ వాచ్ (First Dog watch) అనియును, పిదప రాత్రి ఎనిమిదిగంటలవఱకును రెండవ డాగ్ వాచ్ (Second Dog watch) అనియును, ఈ యెనిమిదిగంటలకాలమును రెండు డ్యూటీల కాలముగ పరిగణింతురు. ముఖ్యము నిందుగూడ అరగంట కొకటి చొప్పున, నొకటి మొదలు నాలుగుగంటలవఱకు గంటల (Bells) కొట్టుచునే యుండును.

రాత్రి ఎనిమిదిమొదలు అర్ధరాత్రిమున పండ్రెండుగంటలవఱకు మొదటికాపలా (First watch) డ్యూటీ యనెదరు. అర్ధరాత్రి మొదలు తెల్లవాలుజామున నాలుగుగంటల వఱకు మిడిల్ వాచ్ (Middle watch) డ్యూటీ యని పరిగణింతురు. తెల్లవాలుజామున నాలుగుమొదలు ఉదయ మెనిమిది గంటలవఱకు ఉదయపుకాపలా (Morning watch) యనియు, అంతటనుంచి మధ్యాహ్నము పండ్రెండుగంటలవఱకు ఫోరీ నూన్ వాచ్ (Forenoon watch) యనియు డ్యూటీ (Duty) లను పరిగణింతురు.

ఇటుల After noon watch నాలుగుగంటలు, పిదప మొదటి డాగ్ వాచ్ రెండుగంటలు, పిమ్మట రెండవ డాగ్ వాచ్ రెండుగంటలు

కాలము కలిపిన నాలుగుగంటల కాలమును డాగ్ వాచ్ (Dog watch) రాత్రి 8 to 12 P.M. మొదటికాపలా First watch తర్వాత తెల్లవాలుజామున నాలుగుగంటలవఱకు మిడిల్ వాచ్ (Middle watch), పిదప ఉదయ మెనిమిదిగంటల వఱకు మోర్నింగు వాచ్ (Morning watch), పిమ్మట సపరాహ్నము పండ్రెండు గంటలవఱకు ఫోరీ నూన్ వాచ్ (Forenoon watch) యును, కల్పి యిరువది నాలుగుగంటలకాల మగును. నుటియు ప్రతియర గంటకు నొక్కొక్క వాచ్ యందు ప్రారంభమున నొకటి మొదలు కడ కేగిమిది యగుచో, ప్రతియరగంటకును బెల్లు (Bells) గంటలు కొట్టుచుందురు. ఇది సముద్రమున నడుచు పొగయోడల యందలి కాలపరిమాణ విధానము. ఇది నావికు లోడనడుపుటకును, విశ్రాంతిగొనుటకును తగు సౌకర్యమున కేర్పఱుపఁబడినది.

పొగయోడలు— (ఓడలు చూడుండు.)

పొగాకు లేక పుగాకు— లా. Nicotiana Tobacum. ఆంగ్ల. Tobacco. ఫ్రెంచి పదము. Tobac. సం. కల, జరి, తామ్రకూటరి, తామ్రకృమిరి, ధూమ్రపతా, ధూమ్రప్రతికా, ధూమ్రాహ్వ.

పొగాకుచెట్టు అనాదిగా భారతదేశమున నుండినచెట్టు. దీనియాకుపొగ బీల్చుటకు వలెంచి యుంట దానిపేరులే చెప్పచున్నవి. స్పానియా దేశపువైద్యుడగు Francisco Fernandez అనునాతడు క్రీ. వె. 1598 సంవత్సరమున పొగాకువీ తన మైరోపాలోనికి దెచ్చె నట. ఇట్టి గాధ లీ పొగాకునుగూర్చి పెక్కు కలపుగాని ఈ గ్రంథమునకనవసరము. దీనినాంగ్లవృక్ష శాస్త్రవేత్తలు "Plant of the genus nicotiana" అనెదరు. ఐరోపాదేశములందు పొగబీల్చునభ్యాసము నెఱుంగక మున్న పొగాకుచెట్టు

గాల్పుట నితర దేశములం దెఱిగి యుండిరిని చెప్పబడినది. పొగాకునందు నికోటైన్ విషము కలదు.

పొగాకుచెట్టు ఆఱుగులవఱకు పెరుగుననియు, ఆంగ్లసీమను పూదోటల నిది పూవులకై పెంచబడు ననియు నందురు. బంకమట్టి బురద నేలలు, ఇసుక నేలలు దీనికి బనికి వచ్చుననిగఁ జెప్పబడినవి. మన దేశమున లంకభూములు, పాటినేలలు, పొగాకుసేద్యమున కమరయున్నవి. ఇసుకభూములందు పండినది పసుపుగంగుగ నుండుననియు, దీనియాకు పలచన యనియు, ఇట్టి యిసుకల కడుగున బాక మట్టి (Sub soil)యుండుట శ్రేయ మనియుఁ జెప్పబడినది. మనదేశమున పొగా కెంత యైనను పాశ్చాత్యుల మెప్పు బడినది కాదు. ఇక్కాలమున పేరందిన పొగాకు పంటలు Virginia, North Carolina, Syria, Kentucky, Turkey, Cuba, Jamaica, Sumatra, Borneo, Canada, Australia దేశములు విరివిగ పండించుచున్నవి. జపాన్ దేశమున, దక్షిణాఫ్రికాలో, పొగాకుపంట విరివిగనే పండించుట కారంభమైనది. దక్షిణాఫ్రికాయందలి Rhodesia పొగాకుపంటకు పాముఖ్యము నందినది.

జమైకాయందుపొగాకునకు“జాకాస్ రోవు” అందురు.

పొగాకునుండి చుట్టలు, పొడుమె. గాక హుక్లా లోఁజెట్టి కాల్పు పొగాకుముద్దయు, సిగరెట్ల పైపుటాబెకో యనఁబడు Cutting ను కూడ చేయఁబడుచున్నది. పొగచుట్టపొగను మితముగ బుచ్చుకొనుట దురభ్యాసములలో లెక్కింపఁబడినను, పలువురచే స్వేచ్ఛగ కాల్పుబడుట గాననగు చుండును. ఆంధ్రదేశమున శోత్రియులు చుట్ట గాల్పుట అనాచారమని యందురుగాని పొడుము

పీల్పుట యనాచారముగ నెంచరు. ఇంకనుపొగా కు బీడీయందుంచబడి కాల్పుబడుట ఉత్తర దేశ ములం దలవాలైనది. దక్షిణహిందూస్థానమున చుట్టగాల్పుట అనాచారమందురు. జరిధుత్తు మతస్థులగు పాకికు లగ్నిపూజ నొనర్చువారు గాన, చుట్టకాల్పుట దోషమని మానుదురు. రామానుజీయ శ్రీవైష్ణవమతస్థులు చుట్ట కాల్పుట కేవలదోష మందురు. ఇందుక నవ నాగరికులు చుట్టలకన్న సిగరెట్లు గాల్పుచుం దురు. ఉత్తరసీమలందు హుక్కా- నాగరిక మనియు, సుకుమార్ మనియుఁ దలంపఁబడు చున్నది.

మితముగ పొగచుట్ట కాల్పుటవలన వాత శ్రేష్ఠములను హరించి విరేచనము గల్గించు ననియు, ఉబ్బనపుదగ్గు, ఎగువులుగల దగ్గు, జలుబు నివారించుననియు, పొడుము బుద్ధికి చుఱుకుదనము గల్గించుననియు, పొగాకు పైస వేసికట్టిన కుఱుపులను పగిలించి, దుష్టపదార్థ మును నెడలించి మాస్కట్టజేయు ననియుఁ జెప్పఁబడినది. మొలగట్టి, చివము మొదలగు చస్త్రవ్యాధులు నివారించు నందురు కొబ్బరి కాయసీఝ దీనికి విఱుగును. పొగాకువ్యవసాయ మున కడుగున గులకరాయి తగిలి, పైని బాక మట్టిపొరగల చలవభూమి వ్యవసాయమునకు మిగుల శ్రేయము. దిండిగల్ పార్థిమిముల పొగాకు పంచునట్టి భూములు ఎఱ్ఱమట్టిపొర గల్గి నవి గాని, బూడిదంగు మట్టి గల్గినవి గాని యెయ్యున్నవి. కృష్ణా, గోదావరీ, భవానీ లంకల నున్నమట్టి కేవల మిసుకగలిగిన బంకమట్టిభూ ములే. గుంటూరుజిల్లాయందు పాటిమట్టిభూము లలో పొగాకు పండుచున్నది. కొంచె ముప్పనీటి నూతులనీరు పాలు భూములందు పండును పొగాకుమిక్కిలిరుచికరమయినదని చెప్పదురు. పొగాకునకు మెత్తగ భూమిని దున్నవలయును.

గొర్రెలమంద గాని, మేకలమంద గాని, పోలములం దాని వెంటనే దుక్కిచేసిన ఈనవస సాయమునకు మిక్కిలి బలకరమని తేలుచున్నది. పెంట, చెత్త, బూడిద మొదలగునవి గూడ రైతు లెరువుగ వేయుచున్నారు. పొగాకు నారు గట్టి, నాటి నీరు పోసి పెంచుదురు. నారుగట్టిన పిదప ఈతకమ్మలు గప్పదురు. ఒక యెకరము నకు నాలుగు టీచంచాలి వత్తనములు చాలును.

నారు ఆతేడువారములలో మూడునాలు గంగుళముల పొడు గెదిగి అన్ని ఆకులు వేసియుం డను. నాటిదినమున ఉదయమున పొగాకు మళ్ళకు నీరుగట్టి, సాయంకాలము నారు పీకి నాటుదురు. అదివఱకే పోలములో నీటిబోచెలు చేసియుంచుదురు. అవసరముల వెంటడి ప్రతియుద యమునను నీరు పోయుచు, పిదప దినము విడిచి దినము నీరుపోయుదురు. మొక్క బ్రతికి తిరుగ ఆకువేసినపిదప నీరుకట్టనారంభించి, దినము విడిచి దినము గాని, రెండురోజుల కొక్కతడి గాని యిచ్చు చుందురు. ఈ నుధ్యకాలమున పెద్ద వర్షము పడినచో మొక్కలు కుళ్ళిపోయి పంట నష్టమగును. కాన, వర్షములు వెనుకబట్టినపిదపనే నాటవలసియుండును. ఈ నుధ్యకాలమున కలుపు పుట్టకుండ చూచుచుందురు. దొడ్డిగల్లుపొంత ముల గొవ, తొవ్వుటకు రెండురోజులకు బూర్వము ప్రతిమొక్కకు పేడనీళ్ళు పోయు నాచారము గలదు. ఇంకను పొగాకు మొక్క యొక్క జీవితకాలమున నిల్లే మూడుసార్లు పేడ నీళ్ళు పోయునాచారము పెక్కు తావులందు గలదు. మొక్క రెండున్నర, లేక రెండడుగుల యెత్తు సమీపించుకొని లేతభాగ మగు తలను చిక్కివేసి వాటిని దూరముగ పాటవేయుదురు. అప్పటికి మొక్కయందు తొమ్మిది మొదలు 12 ఆకులుగల్గియుండవలయును. చిక్కివేసినతల లందు జగట విస్తారముగల్గియుండును. ఆజిగట

యితరఆకులపై బడియుండినచో ఆకులు కుళ్ళి యు, మచ్చగట్టియు చెడిపోవును. గాన వాటిని దూరముగ పాటవేసి మట్టిచే గప్పదురు. తలలు త్రొంచుటవలన ఆకులు పొడువుగను, వెడల్పు గను, పెరుగుటయే గాక అధికముగ నాకులు పెంచును. చెట్లు పెరుగకముందే తల త్రొగిచి వైచినయెడల చెట్లు గిడనబాటి ఆకు దళసరి యగును. దానిని పొడుముపొగా కనియెదరు. ఆకులయందు పురుగులు పట్టినయెడల పొగాకు గుడ్డిలలోనికి కోళ్ళను తోలుదురు. అవి పురుగు లను తినివేయును.

పొగాకు సర్వసాధారణముగ నూలుదినము లలో పండి కోతకువచ్చును. బలవపురంగుగాని, పసిమిరంగుగాని చెట్లయందు కనిపించుటతో పొగాకుపంట సిద్ధమగుచుండును.

పిదప కోసికొని పొగాకు నెండించుకొనుట. నెఱపుకొనుట మొదలగు కార్యముల జేయుదురు.

ఒకతావున నెక్కడనైన కొంతచేను నిలవ యుంచుకొని విత్తనములు నేకరించుకొందురు.

పొగాకుగొట్టములు (Tobacco pipes)
పొగాకుగొట్టములు Wooden tobacco pipes కట్టవయ్యెను పొగాకు కాలుచో నివి కాలిపోక నిలిచియుండును. దీనికి కారణము పొగాకు కట్టల వలె నిలిచి కాలునది కాక, కాలుటతోనే బాగిలిపోవుచు రొయ్యి (Ashes)గా మాలును గాన సరియైనవేడియే గలుగదు. కట్ట కాలు నంతటివేడి యుండదు. మఱియు గొట్టములు చేయుకట్టను చాల గట్టిజాతికట్టగా నెంచుదురు.

ఇంకను పొగాకునందు పెక్కు పరిశుభ్ర పదార్థములు కలవు. అవి యన్నియు పొగ గల్గించునవియే గాక, సరిగా వేడిగల్గునట్లు కాల నిచ్చునవి గావు. కాలని గట్టికట్టను Incom-bustible అనెదరు.

పొట్లపాదు— పొట్లకాయ భోజనపదార్థము గాన పెంచబడును. పొట్లకాయలు పథ్యమగుకార. పొట్ల సాధారణపుపొట్ల (లేక తీయ పొట్ల) యనియు, చేదుపొట్ల యనియు రెండు ముఖ్యభేదములు కలజాతి. మంచిపొట్లయందు పొడవుకాయల గాచుజాతియు, పొట్టికాయల గాచుజాతియుఁ గలవు. అందు పొడవుకాయల జాతి శ్రేష్ఠ ముందురు. చేదుగ నుండుజాతి యందు పొడవుకాయ లుండవు. ఇందమించు గుండ్రముగ నుండును. ఇందు చేదుపొట్ల, లేక అడవిపొట్ల యనుజాతియు, లింగపొట్ల యనుజాతియు రెండుభేదములు గలవు. అందు చేదుపొట్ల పంచతి క్షములలోనిది. దీనికాయ లందలి పెహార గీచినచి కారజేసియు, ఎడింది వరుగుజేసియు భోజనపదార్థముగ నుండును. లింగపొట్లకాయలు గుండ్రముగ నె యుండి ఇంకను చిన్నవిగ నుండెడివి. ఇందలిగింజలు శివ లింగములంబోలిన యాకాశముగ నుండునుగాన నీపేరందెను. ఇదియు చేదుజాతియే. దీనిని భోజనపదార్థముగ వాడుట లేదు. కొందఱు కూర చేతుల గాని పక్కిదము గాదు. ఇంక పణతపొట్లయనుపేరున నొక తీయనిజాతి కలదు. కాని, యది పొట్లతో సంబంధము కలది గాదు.

తీయజాతిపొట్లకు లాటిన్యాపయందు *Mormordica charantia* అనియు, ఆంగ్లమున *Snake gourd creeper* అనియు, సంస్కృతమున జ్యోత్స్నీ అనియు పేర్లు. చేదుజాతి పొట్లకు *Trichosanthes Cucumerina* అనియు, ఆంగ్లమున *Wild snake gourd creeper* అనియు, సంస్కృతమున పటోలీ, పటాలికా యనియు పేర్లు చెప్పబడినవి.

మంచిపొట్ల (సాదా లేక తీయపొట్ల)కాయ త్రిదోషహరమై సమశీతోష్ణముగల్గించుననియు, అగ్ని దీప్తిని గల్గించి విరేచనము చేయుననియు,

ఆమవాతము, కఫదోషము, జ్వరము, నైస్యముల నడంచు ననియుఁ జెప్పబడినది. మజ్జియు పొట్లకాయనందు నైస్యశాంతియు, పొటతీగె యందు కఫదోషశాంతియు, పొట్లకాయయందు త్రిదోషశాంతియు, పొట్లవేసనందు విషదోష శాంతియుఁ జెప్పబడినది. పొట్లకాయలను కొందఱు కూరచేతు రనియు, అది చలవజేసి త్రిదోషముఁ డంచు ననియుఁజెప్పబడినది. పెద్దజాతి చిన్నజాతి పొట్లకాయల గుఱ మొకటియే. చేదుపొట్ల లేక అడవిపొట్ల చిగుళ్ళు, లేక విరేచనము గల్గించు ననియు, జ్వరక్షయ ద్రోగింపంచు ననియు, చచ్చి చూకులనము వాంతిగల్గించు ననియు, కామల నడలింపు ననియు, వేగు యనియు, సముదాకనా యము పిండ్ల హరమై ఉప్పుదోగము, కామిల దోగము, కుష్ఠము, జ్వరములు, పాండు దోగములు నీవారించి, వ్రణములచూర్చి బలుము గల్గించు ననియుఁ జెప్పబడినది. లింగపొట్లయం దుచిద్రోషము, ఉష్ణబుద్ధియు, నైస్యదోగము, నాతదోగముల నివారించు గుణము కలదని చెప్పబడినది. పొట్లజాతి కంతకును ఆగాకన కాయ, అవాలచ్చూము, దోసకాయ, మోడుగ ఘోరము పరిహారము లని చెప్పబడినది.

పొటాషియమ్(Potassium metal). ఇది ఆల్కలైన్ Metal అని చెప్పబడినది. దీని Chemical symbol K. అనగా (Arabicall) అనియు, Atomic weight 39.1 అనియు, Atomic number 19 అనియు, Specific gravity 0.87 అనియు, Melting point సెంటిగ్రేడు తెల్లొమ్మిటరు 62 డిగ్రీల వేడియం దనియు చెప్పబడినది. ఇందుక Violet ఛాతువుగల తెల్లని రంగుగల లోహము. నీటికన్న తేలికగానుంట నీటియందు

తేలును గాని దానికీ దగిలిన నీటిని Decompose అగునట్లు చేసివేయును. దీనియందు విస్తారముగా నీటితో సంబంధము కలదని చెప్పబడినది. అనగా Oxygen తో సంబంధమునుట నీటితోని ఆక్సిజెనును లాగునని తేలుచున్నది. ఇది Metallic base of Potash అని చెప్పబడినది.

ఇది ప్రత్యేకముగ భూమియందు నొరకునది కాక Felspar తోను, Mica తోను గ్రానైట్ గాళ్లందును చెదరి నొరకును. దీనికలుపులు అనేకములు కలవు.

పొటాసియము — ఔరలవణములను నీటంగరగించి, బలచుగునివ్యత్రైవాహమునందు నెరిసి భేదించిన బయల్పడిన ధాతువులతో నొకటి. పరిశీలకుడు సర్. హంఫ్రీ జేవి పండితుడు. (హంఫ్రీ జేవి పరిశీలకుడుచూడుడు.) ఇది ఔరధాతువు.

ఇది తెల్లనిరంగు కలది. మైనమునుబోలిన మెత్తదనము గలినది. గాలి తిగులుటచే రంగు మారును. నీట బడవైచిన చిటపటధ్వని చేయుచు నేరేకుపండుగును ముట్టలతోగిరిగరదిగుగుచు నీటిని భేదించి, యుదలి హైడ్రోజను గాలిని వెడలించి, ఔరము నేర్పాటుచేయును దీనిని సీసాలతో చమురునందు నిల్వయుంచ వలసియుండును.

పొటికి పోవుట (Dry rot)—గాలితగులని తావున చెన్ను గాని, ఎక్కువవేడి గాని ఉండిన పరిస్థితులందు కట్ట కొకరోగము పొంచి యున్నట్లు తఱుచుగో సిద్ధమైయుండెడిని. దానికి “ఫంగస్” (Fungus) అని పేరు.

తోడనే దానినిబరిహరించి కట్టకు పురుగుల జంపగల ఘాటగు లేపనమును రుద్దకుంకిన

ఆకట్టయందలి చిన్న చిన్న గూడులను Cells తిని వేయ లోనికిగీ సర్వమును పటిమ లేకుండ జేయును. ఈరోగము పూర్తిగ పనిచేయగలినచో మిగులునది కట్టపొడుము మాత్రమే. మఱియు నీరోగ మంటువ్యాధి యని తలంపబడుచున్నది.

ఇంక కట్టతఱి వేసిన దూలముల కిరుదెసల గాలి వచ్చుచు పోవుటకు కాళీజాగా వదలుట ఈరోగము గలుగకుండుటకే.

పొట్టికాకర— (కాకరచెట్టు చూడుడు).

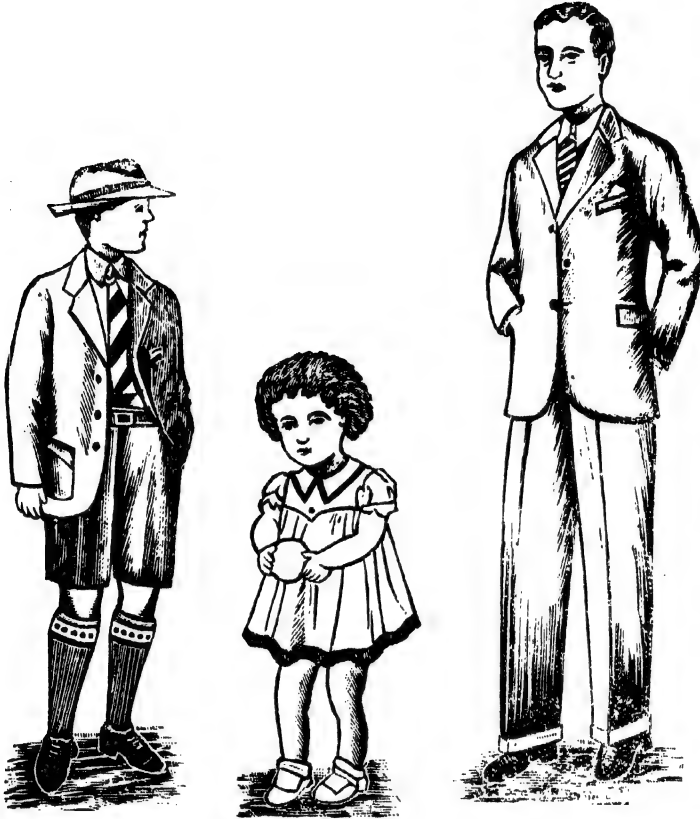
పొట్టి పోతరాజుకొల్లు (అంధి లోకో కి.)

పోట్టివానికి పుట్టెడుబుద్ధులు —

ఈ సామెత వామనుడు బలిచక్రవర్తి నడంచు (వగించు) టకు పన్నినపన్నుగడచే వచ్చినది.

పొట్టివారు (వామనులు) — ఉండవలసినంత పొడవు లేకపోవుటకు “పొట్టి” యని అంగదేశ్వరులు వాడుచుందురు. భరతదేశపు విధానమున అన్యములతో పోల్చి పొడవు, పొట్టి, వలము, సన్నము, గొప్ప, కొలఁది యనవలయునే కాని, ఇట్టివి స్వతంత్రశబ్దార్థములుగ వాడరాదని సిద్ధాంతపఱుపబడినది. మనుష్యులు సర్వసాధారణముగ నుండు ఎత్తుకన్న తక్కువగ నుండువాఁ నాంగ దేశ్వరులు “Dwarf” అనియెదరు. అట్టివారు దక్షిణాఫ్రికాయందలి (అ॥ ౪ అ॥ ౭) గల బుష్మెను జాతివారు, ఆఫ్రికామధ్య భాగములందుఁ గాన నగు (అ॥ ౪ అ॥ ౧౦ ల) పిగ్మీజాతివారును నైయున్నారు.

పొట్టి— పొట్టివారిని వామనులని యందురు. ఉండవలసినంతవఱకు లేక ఎత్తు ఉండక తగ్గియుండుటను పొట్టి యందురు.

పొట్నూరు — అధిదేశమున, విశాఖ పట్టణ మండలమున సింహాచల క్షేత్రమునకు కొంతదూరమున ఏర్పాటు మున్నది అది యొకప్పుడా పాఠశాలను నేలిన మేదినిరావువారనుప్రభుపరంపరకు రాజధాని యైయుండెను. వీరిలో “కళింగమేదినిరావు” అనునొక నృపుని పేరు వాడుకయందున్నది.

కళింగదేశ భాగములందు వైశ్యరాజువారనియు, పొట్నూరువారనియు ఇంటిపేరులు గల కళింగకోమటులనంబకు వైశ్యులు కలరు. వారిలో కులసంబంధమర్యాదలలో వైశ్యరాజువారు రాజమర్యాదలను, పొట్నూరివారు దివాన్సరీమర్యాదలను కులకట్టుబాటుగ నందు

చున్నారు. అట్టిపొట్నూరివా రీయూరినుండియే సేగందిరంట. ఈవిషయము యొకను పరిశీలనలు జరుగవలసి యుండును.

పొట్నూరు సీమ—పొట్నూరు విశాఖ పట్టణ మండలమున సింహాచల పాఠశాలమున నున్నది. తొల్లింటికాలమున సీసీమనురాయవంశజుడగు అజ్ఞాన దేవరాజుకుమారుం డేలినట్లు తెలిసెడిది. అది కీ. శ. వె. ౧౪౦౧ ప్రాంతము. శ్రీకృష్ణదేవరాయ చక్రవర్తి దండయాత్రకాలమునపొట్నూరుసీమను బాహుబలేంద్రబిరుదాంకితులగు మేదినిరావువారిలుచుండినటుల కృష్ణదేవరాయల పొట్నూరుజయస్థంభమున కలదు.

పొట్నూరున పొట్నూరువారను ఇంటిపేరు

గల కళింగకోమట్లు దివానులుగ నుండురంట. నేటికిని వాటిలో భోజనమర్యాదగా పోట్నార్లు వారికి మంత్రిమర్యాదలు జరుగుట యాచారమై పడుచున్నది.

ప్రాంతీయమీటర్ — (Potentio meter)— ఎలక్ట్రో మోటివ్ పోర్స్ కొలిచి లెక్కచేయు యంత్రపరికరము.

పోటమోలజీ (Potamology) — నదులకునాబంధించిన పరిశోధనములు నలుపు శాస్త్రము.

ప్రాంతపత్రి (ఆకు) చెట్టు— దీనింగూర్చి సరిగా తెలియదు.

దీని రస కషాయములు కాశజేసి, నూనె వలనగల్గిన ప్రాప్యవికారాదిదోషముల నవసరి ననియు, తేలునిషపు బాధను నివరించు ననియు, జ్వరదోషము, నేత్రరోగములు, హఠ రోగములు శయింపజేయు ననియు నందురు.

ప్రాంతినాటి సీమ జిల్లాలో బద్వేలు, పుల్లంపేట, సిద్ధవటము తాలూకా లీపేరంబగుచు మట్టభూపతుల పాలనయందుండును. క్రీ.పె. ౧౫౭౦లో పొందలూరులోని దేవస్థానమునకుఁ గొన్ని భూము లిచ్చినటుల నందలి శాసన మున్నది. ౧౭ శతాబ్ద ప్రారంభమున మట్ట అనంతి (రాను) రాజు గొప్పదాత యని పేరొందిన భూపతి. ఈ భూసవాదరస్తుండే మట్ట అనంతభూ పాలకవి.

ప్రాంతిదుంప— (Gloriosa, Superba ఆంగ్ల.)—Country poison root అని కొందరి నెడరు గాని సరియగు ననువాదనామము దొరకలేదు. సం. అగ్నిశిఖి, కలిహరిః. దీనినే అడవి నాభి యని కొందఱు నెడరు. కాని అడవి నాభిమన పేరని కొందఱునుచున్నారు. కాశ జేయు ననియు, స్త్రీలకు గర్భస్థానము గల్గించు ననియుఁ జెప్పఁబడినది.

దీని సత్తుదీసి జాగ్రతగా వాడిన వాత రోగము, ఉబ్బుజాడ్యము, అగ్నిమాంద్యరోగము నివారించు ననియు, దీనిగంధము పైన పూసిన గడ్డలు హరించుననియు, జెట్టి, తేలు, పురిసొన కఱచినవిషబాధ మానుననియు, ప్రసవనేదన పడుచుండుస్త్రీల హస్తపాదములకుఁ బూసిన శీఘ్రప్రసవము గల్గించుననియుఁ జెప్పఁబడినది.

నాభియు పొత్తిదుంపజాతిదే. (నాభి కూ.)
ప్రాదుగు కోని పాలు త్రాగఁదలఁచి నట్లు—(ఆంధ్రోకోక్తి).

ప్రాన్నగంటికూరచెట్టు— లా. Achyr-anthes triandra. సం. లోహమాంకః.

నీటివారి పెరుగునట్టికూర. భోజనపదార్థము. చలవజేయునది. త్రిదోషహరము. సమస్త నేత్రరోగములఁ బోషించి పథ్యమైయుండును. దీనిపనరునిందు నేత్రరోగములుకుదుర్చుకత్తియు గాయములు మాన్పుకత్తియుఁ గలదందురు.

ప్రాన్న చెట్టు— లా. Calophyllum Inophyllum ఆంగ్ల. Alexandrian Laurel సం. దేవవల్లభః (సురపొన్న), నాగ పుష్పకః (సాధారణపుపొన్న), పున్నాగం (పొన్న సామాన్యము). పొన్న పూవులందు చక్కని పరిమళము కలదు. గాన పూఁదోటలందు నాటి పెంచుదురు. ఇది ఏటివార నినుకలందు, సముద్రతీరములందు, ఇసుకలలోఁగూడ పెరుగు నది. పెద్దపూవులు పూచుజాతిని సురపొన్న, లేక పెద్దపొన్న యనియు, చిన్న (సాధారణపు) పూవులు పూచుజాతిని పొన్న యనియు వాడుదురు గాని రెండును నొకేజాతిగ నడచెడివి. పొన్న కాయలలోని విక్కలనుండి నూనె తీయుదురు.

దీని చెక్క, ఆకుల రస కషాయములు, మూత్రము వెడలించు ననియు, దీనిచక్క గంధము గాని, ఆకులు వెచ్చజేసి గాని, పెన

నలదులవలనను, కట్టుటవలనను గడ్డలు హరించు ననియు, పొన్ననూనె మర్దనచేసిన మేహవాతపు నొప్పులుశమించుననియు శివప్రబడివది. ఇంద్రధనువుజాతి అడవిపొన్న యనబడుజాతియొకటి కలదు. దీనిచెక్కరసమునందతిమూత్రమునడచు గుణము కలదందురు.

పొన్నాడీలు- (ఆంధ్రబ్రాహ్మణులచూ)

పొన్నిగంటి తెలగన్నకవి— ఆంధ్ర కవులుగా మధ్యకవులందు పరిగణింపఁ బడిన వారి నియోగి బ్రాహ్మణులు. ఆపస్తంబ సూత్రము. తండ్రిపేరు భావరాజు. అప్పతెలుగుకావ్యములు రచించుటకు ప్రథమమున ప్రయత్నించి శుద్ధాంధ్ర పద్యకావ్యమును రచించినకవి.

ఈతఁడు యయాతిచరిత్ర మను శుద్ధాంధ్ర ప్రబంధము రచించి, అమీనానను మహమ్మదీయప్రభున కంకితము గూర్చెను. అమీనాఖాన్, ఇథరామ్మీర కొల్వునందు గొప్ప యుద్ధానికి యని తెలిపడిని. ఇబ్రహీం కుతుబ్షా గోల్కొండ నవాబులలో మూడవ వాడు. ఇతనిసొండ్రిపేరు జంబుద్ కులి కుతుబ్షా. క్రీ.వ. ౧౫౫౦-౧౫౮౦కాలము. అమీనానుసుతుఁడు ఛాజిలఖాన్.

పొమొలజీ (Pomology) పండ్ల జాతుల వ్యవసాయమునుగురించిన పరిశోధక గ్రంథము. అడవియందలి వృక్షజాతులనుండి చక్కనిపండ్లజాతులను సేకరించి యభివృద్ధిలోనికి దెచ్చువిధాన మంతయు నిందుండును.

పొమ్మనలేక (ఇంటిలో) పొగపెట్టి నట్లు—(ఆంధ్రలోకోక్తి.)

పొయ్యి అటచుట—పొయ్యియందు కట్టులు మండుతఱి నొక్కొకప్పు డొకవిధమగు చుంఝిధ్వని గల్గించును. దానిని పొయ్యి అటచు

చున్నదనియు, ఇంకొక బుంతుగులు వస్తు రనియు నందురు.

మనవ్యక్తిగీరములందు వలెనే వృక్షములశరీరములందునను అంతటను చిన్న చిన్న గూఢ్యు, వాల్లన మనన్నని నింధములునుండును. అగూఢ్య నింధములు కట్టములకు నాటము ననుసరించి పోవుగనో పోవుగనో గొట్టములవలె నుండును. వీట్లువింత వింత ముండును. ఈవిధమునే చెట్లు వేళ్లుమూలమున భూమినుండి నీల్చుకొను చుండును. కొన్ని గూఢ్యాయందు నూనెయు నుండుటకలదు. ఈనూనె చెట్టుముదిరినకొలఁది అధికమగును. చెట్టు చచ్చినపిదప కొంతకాలము వఱకు స మెంజక యందే నిలిచియుండును గాన చ్చిట్ట ముండదని మన మనెదము.

కట్టయందలి నూనె కట్టమండిన కొలఁది కట్టను బట్టి చిక్కకాలము నిలిచియుండును. దానిని యంతైనాహామ్యమున దీని కట్టనూనె యందురు. మంచిగంధమునూడి తీసినతైలము (Sandal wood oil) గూడి కట్టికట్టనూనెయే.

కట్టలు కాలుతఱి పోయి బయట కందిన యొకానొకకట్ట ముండునో దానిగుండు పొగ పవ్వడును. అప్పుడు పట్టలు బూరగా ఊడదనరీతి సభవించు ధ్వనియును, గట్టిగుంపులు కాలుతఱి పేలుకుధ్వనియును సభవించును. ఈధ్వని పొయ్యి అటచుచున్నదని నలుగురును వెదురు బొంగులుగల ఇండ్లకాలుచున్నకొలఁది గుంపులుకడ ధ్వనిచేయుచు పేలుట పెక్కం జరఱిగినదే.

వృక్షశరీరమునందలి గూఢ్య నలచూకార ముగనుండెని. మొక్క ఎదిగినకొలఁది చుట్టును వేర్వేరుగూఢ్య జనించుచు, మొక్కవలమగుచో వేర్వేరువలయములుగ నేర్పడును. చెట్లు పెద్దదగుకొలఁది ఈవలయములొకటినిజుట్టి వేరొకటి ఏర్పడుచు చెట్టు ముదుగువఱకు పెక్కు లేర్పడును. ముదిరినవృక్షము సద్దముగఁగోసిన నీవల

యములు గాల్చిందేని. పట్టు గ్రెయిన్స్ ఆఫ్ వుడ్ (Grains of wood) అని వాడెదరు.

పోయ్యి అతిస్తే చుట్టాలు. కుక్కలు కూస్తే కఱపు, పిల్లు అతిస్తే కలహము—(ఆంధ్రలోకోక్తి).

పోయ్యి ఊడినప్పుకు బుక్కెడైనా పుండకపోతే ఏలాగు? — (ఆంధ్రలోకోక్తి).

పోయెట్రీ (Poetry) — కవిత్వ భావోదేవతలమును, భావోద్భవమును సగుభాషారచనము.

అలంకారయంతముగను, అభినయసూత్రముగను తనభాషములను వ్యవహరించునట్టివారే వెల్లడించుటయే పద్యము. మానవజీవితమునందలి పరమనిహస్యములను వెల్లడించి కళావివాహములో తేల్చి యూనందింపజేయునది కళ.

గికులె త్వశాశ్రుజ్ఞుఁడొ “మాథ్యూఆర్నాల్డు” (Mathew Arnold) మానవజీవితమును నిమగ్నించుటయే కవిత్వ యనెను

పోరిగింట చూడరా నాపెద్దచెయ్యి (ఆంధ్రలోకోక్తి.)

పోరిగింటి కలహము వినవేడుక— (ఆంధ్రలోకోక్తి.)

పోలిటికల్ ఇకానమీ (Political Economy) — ఈశాశ్రమ పాశ్చాత్యకలయైయున్నది. ఇది దేశమందలి ధనవరికము “National wealth of Country” అని చెప్పబడినది.

ఇది “Production” అనియు, “Consumption” అనియు, “Distribution” అనియు మూడుభాగములుగ వివరింపబడినది.

౧ పొండక్షన్ — అనిన దేశమును పండిన పంటలు, చేయబడిన వివిధవస్తుసామగ్రి మొదలగు నాయుత్పత్తిపడన వస్తుసంపద.

౨ కన్సర్వేషన్ అనిన ఏదేశమున పండిన పంట లాదేశమున నుపయోగించుకొని అనుభవించుట, ఏదేశమున చేయబడిన వస్తువు లాదేశముననే వాడుకొనబడుట, ఉపయోగించుకొనుట మొదలగునవి. అనగా ఆదేశపు పరిజలచే నుపయోగించుకొనబడుట యని భావము.

౩ డిస్ట్రిబ్యూషన్ అనిన స్వదేశమునందననగములేని పంటనినులను చేయబడి ఆయత్తపత్తిపడన వస్తువిత్తి నితరదేశములకు విక్రయించి ధనముగ మార్చుకొనుట.

ఇది నవనశాస్త్రము. క్రీ. వెనుక ౧౭౭౬ సంవత్సరప్రాంతముల “Adam Smith” అను మహానీయుఁ డనిచ్చిన పరిశీలనలు వ్యాసిన వ్రాతలు నీశాస్త్రమునకు మూలములు. దీనిపై ననేకగ్రంథములు రచయింపబడినవి.

పోర్టోరైకో ద్వీపము (Portoricol Island) — ఇది పశ్చిమ గోళార్థమున పసిఫిక్కు-మహాసముద్రమునందు వెస్టిండిస్ అను పేరుగల ద్వీపములందు పెద్దఆంటిల్ ద్వీపములనిచెప్పబడు ద్వీపములలో నొక ద్వీపము. ౩౫౦౦ చతురపుమైళ్ళవైశాల్యముగలది. అమెరికాసంయుక్తరాష్ట్రమువారికిఁ జెందినది. తొల్లింట స్పానియాదేశమువారిదై యుండెను. (వెస్టిండిస్ ద్వీపములు చూడు. పెద్ద ఆంటిల్ ద్వీపములు చూ.)

పొంపీన్ పిల్లరు (స్తంభము) Pompey's Pillar) — ఇది అలజ్జాండాపురము (ఈజిప్టు)నందు కలదు. తొల్లి యీపురము రోమక సామ్రాజ్యమునందుండినతఱి నీపేరుగల్గి యుండనోపు. కాని, పొంపీనబంధము తెలియరాకున్నది. దీనిని స్థాపించినవారు “Diocletian” అను పేరుగల చక్రవర్తియని దానియందలి శాసనమునఁ గలదు. ఇది

అసో ఆన్ దేశపు గ్రెనైటురాతిపని. గుండ్రని స్తంభాకారమున నున్నది.

ఇది ఒకటవ సెటీ అనుపేరుగల ఫోప్రభువు కాలమునందుండిన యొక దేవస్థానమును పునాదిగఁజేసి ఒక Oblilisk స్తంభము యొక్క మూలలుచెక్కివైచి గుండ్రని స్తంభాకారముగ నొనర్చి తలను నిర్మించినదియు, ఇది రోమనుల యధికాగ్రకాలమునఁ జేయఁబడినవని యనియు నిటీవలి పరిశోధకు లనుచున్నారు. ఒకటవ సెటీ ఫరోప్రభువుక్రి.ము. ౧౩౦౦ ప్రాంతమువాఁడు.

ఇందువలన బిల్జాండరు నిర్మించిన అలబ్జాండియాపురము తొల్లింటనే యుండినపుర ప్రదేశమున నిర్మింపఁబడి ఆయనచే తనపేరుపడినదిగాఁజెప్పవచ్చును. తొల్లింటి ఒకటవ సెటీ కాలమునాటి దేవాలయ మేదియో పేరేమో తెలియరాకున్నది.

పోకచెట్టు—*A. Areca catechu* ఆంగ్ల. *Areca nut* లేక *Betel nut*. సం. గువాకరి, గుళపుచ్చకరి, పూగరి, పూగవృక్షి, పూగీ, వల్క-తరుక, దీర్ఘ పాదపక.

నీటిపారుదల వనతిగల తావులందు పోకచెట్టు చక్కఁగఁగెఱిగి కాంచి ఫలించునది. నీరు లేకున్న కాపు సరిగా ఫలించక వ్యర్థ మగును. దీని యుపయోగములు క్కులవు. పోక మోను ముదిరినది గట్టిగ నుండి గాసములు శ్రేణులుగ నుపయోగించును. పోకపాతితో దొన్నెలు జేయఁబడుట విలువగలది. పోక పూవునందు చక్కని పరిమళము గలదు. పోకచెట్టు కాయలగెల పండినంతనే పలురకముల పోకచెక్కలఁ జేయుదురు. గాస విలువగల్గి యుండును. పోకచెట్టును దగ్గరదగ్గరగా నాటుట వలన తక్కువజాగాలో నెక్కువచెట్లు నాటవగును. పోకకాయ విశేషముజేయును. దంతములకు భలము జేయును. జలుబు హరించును. తాంబూలమునందు పోకలు తిప్పివి.

పోకకాయల వినియము పుచ్చుకొనరాదనియు, పోకకాయ ఒక్కొక్కప్పుడు కల్గించు జెక్కుపట్టు, వికారము, ఆయాసమునకు చింతింపఁకు, వెట్టిపుచ్చువేరు రసము, తడిసినబట్ట గాలియు పెరిహారములు.

పోకారు శాఖ క్షత్రియులు—(మితి) యులు చూడుడు.)

పోచనకవి— ఆంధ్రకవులలో నాధునికులందు సరిగణింపఁబడినవాఁడు. నెలనాటి బాహులు. తిండి పేరు నృసింహ సోమయాజి. రచించినది చంద్రాభ్యుదయమును పోబంధము.

ప్రాచిరాజు వీరన్నకవి ఆంధ్రులలో నాధునికులందు సరిగణింపఁబడినవాఁడు. ఆర్యేల నియోగిబాహులు. కాండిన్యసగోత్రుడు. తిండిపేరు మీథద్రయ్య. తిల్లిపేరు మూర్తిమాంబ. నివాసము గుంటూరు మండలములోని కొలకలూరు.

ఈ కవి రచించిన గ్రంథములు కృష్ణార్జున సంవాదము, విభూతి మాహాత్యము, మార్కంజేయచరిత్ర, మనువంశపురాణము, ముక్తదేవుని కథ, ఆనందలహరి, సౌందర్యలహరి, సుభాషితము, భల్లాణచరిత్రము సనుపవీ. ఈకవి పంచ కావ్యములుగూడ రచించెనట. ఇందు మనువంశపురాణమునకు ఖండక పాలాభ్యాస మనిపేరు. ఇది బెజవాడలో మల్లేశ్వర స్వామికొ గృతి సమర్పింపఁబడినది. భల్లాణచరిత్ర బందరుపురములోని అశ్వకులక్షిత్రియులగు (ముచ్చికులము) దాము మొగ్గన్న గారికొ గృతి యాయఁబడినది.

పోజిటివిజమ్ (Positivism)— దీనికి కల్పి Auguste Comte యనంబడు ఫ్రెంచి దేశస్థుడు. క్రీ. వె. 1798-1857 మధ్య జీవించి యుండినవాఁడు. ఈయన కనిపెట్టిన సిద్ధాంతము మనుష్యు లెఱుంగఁదగిన జ్ఞానము. అది జగత్పదార్థవిజ్ఞానమేయనియు, మనుష్యుల యూహలకు

మూఁడంతయు లుండు ననియు, మొదటి యవస్థయందు జేవునియందు, లేక జేవతల యందు సమ్మతము, రెండవ యవస్థయందు గడించుటయందు చిత్తియు లగ్నమగుట, మూఁడవ యవస్థయందు పదార్థనిజాన చింతినము. (ఈమూఁడవయవస్థకే ఆయన “Positive stage” అని పేరిడెను.) ధృమము అని మైయున్నది. నీతిమతమున మానవాచార్యమే మని విధి. దీనినే “Humanity” అని నివరించెను.

పూర్వులపేర్లను, వా ఘనకార్యములను వివరించుచు ఈయన యొక Calander ను గూడఁ గూర్చెను. అందు అనేక సత్యములను పొందుపఱచెను.

పోటలు లేక పోతల గోత్రము —
(హరిత ఉపగణము చూడుడు).

పోటు కాలమున నెక్కువ నీరు, పాటువేళ తక్కువనీరు—సముద్రమునకు పోటు ఇతర గోళముల యొక్క గణమునుండి కలుగును. ఆకర్షణతాకని తావులనుండి తాకిన పోటుతావులకు జలములుచేరి అధికమైన పోటు తగిలినదందురు. జలములు పోటునకుఁబోయి (ఆకర్షింపఁబడి) నీరు తగ్గిపోయినతావులు పాటు నంద ననుచుందురు. పాటు అనిన పరిణమని యర్థము. అంగమున పోటునకు “High tide” అనియు, పాటునకు “Low tide” అనియు నందురు. పోటునందు నీ రెక్కువ యగుటకు “Ebb” అనియు ననుట కలదు.

పొడవగున్న కములు వైరెస్ వార్తల ను లాఁగికొనుట—జీవించియున్న పొడవగు వృక్షములు వాయువార్తల నాకర్షించు నని General Squier అనుపేరుగల అమెరికాదేశపు ఇంజనీరుగారొకఁ డిటీవల కనిపెట్టియున్నాఁడని తెలియుచున్నది. అట్టివార్తల నాకర్షించు

శక్తి వాటికిఁ గలదంటు. ఇది యింకను నిదానపఁదగినసంగతిగా నున్నదందురు.

పోడూరి పెదరామామాత్య కవి
ఆంధ్రకవులలో నాధునికులందు పరిగణింపఁబడినవాఁడు. ఆరువేలనియోగి బాహ్యుఁడు. ఆపస్తంబమాత్యము. భారద్వాజసగోత్రము. తండ్రి పేరు శివరామయ్య. తల్లిపేరు సీతమ్మ.

రచించినది శివరామాభ్యుదయమును ద్వ్యర్థికావ్యము. దీని నాచంటగ్రామములోని గ్రామ తిరునెళ్లర స్వామికిఁ గృతి సమర్పించెను.

పోతలభవనము—(లహసాపట్టణము చూడుడు).

పోతలమతము (లహసాపురి)—
(Potala, Lahasa) లహసా పట్టణము టిబెట్ దేశమున ప్రధానపురము. దేశపరిపాలకుఁడగు దక్షిణైలామాస్వామికి (బౌద్ధభిక్షువు) నివాసము. వారినివాసభవనమునకు పోతలమత మని పేరు. ఇది యొక కొండపక్కగ శిఖరముదనుక నిర్మింపఁబడిన గొప్పభవనము. పట్టణపుపశ్చిమ ద్వారము గడచి దీనిని జేరవలసి యుండును. పునఃమలైట నొకమైలు దూరముండను.

టిబెట్ దేశము వృక్షరహితమగునై నను, లహసాపుర మంతయు చెట్లువిస్తారముగ పెంచఁబడినది. పోతలమత భవనము పొడవు తొమ్మిది వందల అడుగులు. ఇంచుమించు పదునే సంవత్సరముగ నిర్మింపఁ బడినది. ఇది లండను నగర మందలి సెంటుపౌల్స్ దేవాలయముకన్న జెబ్బది యడుగు లధికమగు నెత్తికలదిగ జెప్పచున్నారు.

మతమునకు మధ్యభాగమందున నెత్తగు భాగపుమేడలకు ఫోడంగు మార్పొ యనిపేరు. ఇందు దక్షిణైలామా జగదేశికుఁడు వసించుచుండును. ఇందు మధ్యమునందు ప్రధాన దేవస్థానము కలదు. దానిద్వారమున ఎనుబది యడుగుల పొడవు, ఇరువదియై దడుగుల వెడల్పుగల

యాకుగోనుములతో నేయబడిన పసుపుపచ్చ రంగులైన యొకటి వ్రేలాడుచు రోమములనముదాయము వ్రేలాడదేయబడిన ట్లగపసుచుండెడిని. పైని బంగారు మలామా కప్పివేయబడియున్నది.

పోతులూరివీరబ్రహ్మంగారిమతము

ఈ పరిస్థితులను కడపల్లా, బద్వేలు తాలూకాయందు "కందియల్లుయపాలె" మన్నగా మునుపించున్నది. ఈమతమును పోపుహమ్మని గారి సమాధి ముఖ్యమైనది. వారు విశ్వ బాహ్య కులజనులతోను, పోతులూరికి చెందిన జనములము తెలియదు. ఇదియే జన్మస్థల మందును. ఈ పోపులమున గొనిము అధికముగ లేవు. ఒకటి పోపు కనునూకము. వీరికాలమున ఆగ్రా నుమున పను నెన్నికముండవారు పిగిడి పలు. నీటిపనకుక బోధించిన గొప్పబాపులు రెండున్నవి. కాని బోధికి దిగుట, పోపుల పై కన్న పద్మముల మిగూల గొనిముకరిముగ నుండును. పోపుహమ్మని గారు గొప్ప తిత్తియై ఆయన పాటలు "పోతులూరి వీరబ్రహ్మంగారి తిత్తియము" లని పేరువెయున్నవి. పోపు శిష్యులు కలరు. అందు దూదే సద్దయ్యగారు ముఖ్యులు. వారి కీప్రాంతముననే ఉన్న "మునుకూలు" అను గొనిమున పర్యవేక్షకులము కలరు. వా కొన్ని తత్త్వపుపాటలు రచించినవారే. ఆధి దేశముందు విశ్వ బాహ్యులు కీమతములను భక్తి యధికము. ఇతరకులములవారైనను భక్తి భీమతమును దర్శించు చుండురు. ఏదీబి శివ రాత్రులం దీతాపుల జాతరలు జరుపుచుండురు.

పోతాండరంగము

దీనిని గుట్టపు ముక్క-రంగ మని యందురు.

పోనీ లేక టంగణగుట్టము--చిన్న

జాతిగుట్ట మనియందురు.

ఇంగాండు దేశముందు మెటాండుపోనీ లని యుండును. బక్కాదేశమునందు పెగ్గోపోనీ లని కలవు. ఇట్టి పిల్లు అనబడుచున్నవి.

పోపీ డే (Poppy day)

— పోపా మహాసంగ్రామ విజయదినమును కీమతి పుట్టించెడిది. అది Armistice day అనబడు సమయం గది జేసిన మున్నది.

నాడు పోపువులను పోపుతెలుపుములు కలిపి అన్ని చూపామును. ఆయుధ సేవకులుగ నుండినవారికి యువ యోధులను చూచు.

పోపుదేశికులము

— గోమ నాశులికులమునకు అగు క్రైస్తవులకు పగదేశికులు, మరెవరిచాలకుడు గాన పోపులను అను బిగిననా మును క

భూవు శిష్యులరంగు (పాపములను శిష్యులను) కంగర గుండును. పోపులను పేదననుండి పోపు పదమునకి గలరన ననుక అందలు బిషప్పుకు పిపే ముండెడిది. ఇప్పుడు కార్డులను మహాపురుషులచే నెప్పుడోరబడుచుండునాడు. (నెరికాని చూ. పోపుల చూ. ఇంటిదేయు చూ. పోపునుహమ్మని ఎన్నిక చూ.)

పోపుమహాత్మ్యనిఎన్నిక (Election of Pope)

— పోపు పోషణయుండు గోమను కాశులికుల క్రైస్తవములకు ప్రధానాధ్యక్షుడు. ఇంటి దేశమున గోమకుపురికడను వెరికానిచుండు మతాచార్యుడేగాక, వెరికాని నందలి పోపులను పంపుచుండువాడు. వీరిని Cardinals అనగా నెరికాననందలి ఆచార్యులు కలిసి ఎన్నుకొందురు. వారిసభకు Conclave అనిపేరు. ఈపదము తాళపుచెవి అని యర్థ మిచ్చు Clavia అనుపదమునుండి కల్గినది. ఒకపోపు చనిపోయిన పదియవదినమున మతియొకపోపు నెన్నుకొనుటకు Conclave సభ కూర్చబడును. పోపుమున నందలి

ప్రధాన దేవస్థానమున ప్రార్థనలు జరిగి పిదప ఎన్నికలు జరుగును.

అంతటి Cardinals లో Master of ceremonies ఉద్యోగి Papal cross ను వట్టకొని దేవాలయమునకు తక్కిన Cardinals వెంట పోవకుచును. అందు Apostolic constitution ప్రధానమును దాట మనియు అంశమును చెక్కరిగ గమనించువారి మనియు, ఆ సాంప్రదాయస్థలమే యనియు, Cardinal ఆచార్యులందఱును ప్రమాణము లొప్పఱును. ఇది ప్రార్థనాభిము. ఇట్టినే కొన్ని గోమ వ్యాతికలు- మతోత్సవములు జరుపఁ బడును. సాయంత్రం ముగిసినపుడు ఆచార్యులగు కార్డినల్లు తిప్పి తక్కినవారి కందఱు, ఎన్నికలు జరిగి పవిత్రస్థలిని విడిచి, ఇవల లకు వచ్చెదరు. పోప్ నే లోన కార్డి నల్లు తాళము నెంచుకొనెదరు. పోప్ ల మూడుమండలిల కాగితములపై సమ్మతులను వ్రాసి రహస్యముగ ఎన్నికలను నడుపుదురు. మూడుమండలిలో రెండుమండలు ఎవ్వరికి వచ్చునో వారు ఎన్నుకొనఁబడిన ట్లెంచఁబడుదురు. అంతటి కార్డినల్లులోని Deau అధికారి గట్టిగ నుపన్యసించుకోరణిని ఎన్నుకొనఁబడిన Cardinal నుద్బోధించి ఎలుకెత్తి "మీ రెన్ను కొనఁబడిరి. గౌరవ మీయంగీకారము దెల్పుచు జనును. ఆయన యంగీకరించినకడన Senior Cardinal Deacon అధికారి తాళము తీసి కొని వెలుపలికి వచ్చి అచటఁ గూడియుండు వారలకు, ప్రజలకు ఆసంగతి ప్రకటించును. "I announce to you all a great joy. We have as pope (Pontiff) the most Eminent and most Reverend. పేరు—Cardinal of the Holy Roman Church, who has taken the name

of—" అనును. ఇది లాటిన్ భాషకు అంగ భాషానువాదము.

పోవు మహాత్ముని ప్రభుత్వ సంస్థానము—(ఇటలీ దేశము చూడుఁడు.)

పాప్సీ (Popsy)—ప్రచించి భాషాజన్య పదము. కన్యను ప్రేమించుటను దెల్పుచి భాషము.

పోమికల్చర్ (Pomiculture)—పండ్ల యభివృద్ధిలనుగురించిన కళ.

పోయింటు (Point)-Promolutory Head, Naze, Ness, Nose, Ras, Capo ఇవి అగ్రమునకు వాడఁబడు పదములు. Cape సముద్రములోనికి పొచ్చుకొనియుండు వెడలుపు లేని భూమియుక్కొన. (Land portions చూడుఁడు.)

పోరానితావులకు పోతే రారాని నిందలు రాకమానవు-(అంధ్రలోకోక్తి).

పోరిజమ్ (Porism)- ప్రాచీన గ్రీస్ దేశీయత్యేత్రగణితమునందలి సిద్ధాంతము.

పోరునష్టము పొందు లాభము—(అంధ్రలోకోక్తి.)

పోర్చుగలు దేశము-పరోపాఖండమున విదీయ నైసన్మలాయందున్న దేశము. దీని కుత్తిగమునను తూర్పునను స్పానియా దేశమును, దక్షిణమునను పర్షియమునను అట్లాంటిక్కు-మహాసముద్రమును ఎల్లలు. దీనికి తొల్లింట గోమనులకాలమున లూసిటానియా యని పేరి డిరి. మన దేశమున కొందఱు వీరిది బుడతకీచు దేశ మని పేరు వాడుచున్నారు. 3౬౦౦౦ చతురపుమైళ్ల వైశాల్యముగల దేశము. స్పానియా దేశమునందలి పర్వతపంక్తుల శ్రేషుమే యీ దేశ మునందలికొండలు. దేశము వీరభూమి. ఉత్తర భాగమున మిస్టోనది, డౌరోనది; టేగస్ నది, మధ్య భాగమునను, గువాడియానానది దక్షిణ

భాగమునను ముఖ్యమగు నదులై యున్నవి. దేశము పశ్చిమపునైపు ఏటవాలుగ నున్నది. సిరా-డి - ఎస్పిల్లా పర్వతపంక్తి కొస్టేలియన్ పర్వతశాఖయొక్క సాగుడుగఁ దనరి, కేపాక్ లేక రాకాస్ట్ స్పన్ గా ముగియుచున్నది. సమ శీతోష్ణస్థితిగల్గి, మారోగ్యవంతుమైనారవంతుమైన భూమిగల ముగాని వ్యవసాయము విస్తారముగ వ్యాపించియుండలేదు. కొంచెము ధాన్యములు, దాక్షిణ్య తోటలు, నారింజ తోటలు, నిమ్మతోటలు, టెలిపుతోటలు, అంజూగా తోటలు అపరిమితముగఁ గలవు. స్వావిరూ దేశమునకన్న వస్త్రాభివ్యముగల దేశము. ఎట్టనా రాయము. (Port wine) ఈ దేశమున ప్రసిద్ధి. అది ఒపోల్లో రేవునుండి ఇంగ్లాండున కెగురుతి చేయబడుచున్నది.

ప్రజలు స్వావిరూ దేశములవంటివారు. ఆచారములును తత్సంబాధములుగనె యుండును. కాని, ఇరు తెగలవారికిని అంతర్భాగములుకలసిర మైతి) అయరలేదు. ఒకప్పు డిది స్వావిరూ దేశమునో చేరియుండెను. క్రీ. వె. ౧౧౩౫లో వేతా స్వతంత్రదేశ మాయెను. క్రీ. వె. ౧౨వ నేనవ శతాబ్దమున నావికాయాత్రాసాహసము లకు పేరందిన దేశమై యుండెను. అత్తజి గొప్ప వర్తకదేశముగను, పెక్కు కోలనీవాప్యములు కలదిగను గూడ పేరందియుండెను. పిదప క్రీ. వె. ౧౫౮౦ లో రెండవఫిలిప్ప స్వావిరూ భూపతి దీని నాక్రమించి స్వాధీనపఱచుకొనెను. క్రీ. వె. ౧౬౪౦ లో తిరిగి విశిషించుకొని స్వతంత్రదేశ మయ్యెను. పిదప లిమెటెగో నార్మీయై యుండెను. కాని ఇటీవల నిపల్లిక్కు- (ప్రజాపాలన దేశము) గఁ జేసికొనిరి.

లిస్సను నగరము ముఖ్యపట్టణము. ఇది టేగనునదిపైనున్నది. విస్తారము వర్తకస్థలమును రేవును నై యున్నది. క్రీ. వె. ౧౭౫౫లో భూకంప

మున చాల ప్రమాదముకు లోనై, ౬౦౦౦౦ ప్రజలను గోల్పోయినది. ౩౬౦౦౦౦ జను లిందు వసించుచున్నాడు. డెబోనడీ ముఖద్వాముకడ నున్న ఒపోల్లో పురము గొప్ప రేవుస్థలమును వర్తకస్థానమును నై యున్నది. ఇది ౧౮౦౦౦౦ జనులు గల నగరము. సేతూబాల్పరము దక్షిణమున రేవుపట్టణము.

సాల్వగల్లేలు గలతావు. దేశమధ్యమం దున్న కోయింబాపురము విశ్వవిద్యాలయస్థానము. ఇట నైరోబాయం దంటకు నధికవర్గములు కలయుచుండును. సిన్నీస్సురిము నైర్మసిడిశగా నున్న పురము. ఇది లోకపరిచిదనావికు డగు వాస్కో-డిగామా జన్మస్థలము. (పోర్చుగీసు ఫారోపాఠశాలను, విద్యుదయన్ పెనెన్సలా, ఐరోపాఖండము చూడఁడు).

పోర్చుగల్ దేశ ప్రభుత్వము (Portugal) — ఐరోపాఖండమందలి ప్రజాపరిపాలన దేశము.

ముప్పగ్గియును పో నాల్గునందల తోటది చతురపుమైఖ్య మనియు, ఒక కోటి యేంబదిలక్షల జనసంఖ్య యనియుఁ జెప్పఁబడినది. లిస్సనునగరము ప్రధాననగరము.

పోర్చుగీస్ ఇండియా — పోర్చుగీస్ ఇండియా యను పోర్చుగీసు కురిటగీస్ ఇన్ ఇండియా యని యుండును. ఇవి ఒచ్చిమనముద్ర తీరిమందలి కొండగడేశపు హద్దులలోని గోవా ప్రావిన్సు ఆతీరముననే బొంబాయి కుత్తరముగ నున్న డామానును, కబయవాడ ద్వీపకల్పము కడ నున్న డయ్యా ద్వీపమును నై యున్నవి గోవాపట్టణమును మర్నగోవా యనియు, మర్న గావో యనియు నందురు. ఇట చక్కనిహార్వరు రేవుకలదు. పట్టణము పాడగుచున్నది. పంజము అను తొల్లింటిపేరుగల కొత్తగోవా స్థించి ప్రధానస్థాన మేర్పడిచి యున్నారు. పోర్చుగీస్

పేను పోలమ్మ. పోలిరెడ్డిగారి కేవలమనందరూలు. వారిందఱు సంతానవంతులు; పెద్ద పెద్దకుటుంబముల కలవారు. పోలిరెడ్డిగారు ధనవంతులయ్య సంతానము లేకుండుటకు వగచుచు, ఒకపిల్లని రావించి బహుశీరించి సాధనము నుడవుండని పార్థివ నాతడు భాద్రపది బహుళ అమావాస్య దినమున కిందచెట్టు, బద్వలిచెట్టు జేచ్చపెట్టి, వాటికింద రీదేచని పూజించునట్టి సంతానగోష్ఠిని మువదేకించెనట. పోలమ్మయు నావ్రత మహాదాచరించి, సంతానమునడచెను. గాని ఆమెనుచటిసంవత్సరమున భర్త నుడువుచున్నను పాటిచుక నిర్లక్ష్యముగ భక్తినిఁచునట్లై వాడనమున సంతానగోదేవిని బహుశీరించి ననగా మేలమామచు పైకి భర్తమాట కాదనలేక పూజయినట్లుటను నడిచెనట. ఆదోషముచే నామె మృతవంశ్యమి యాపూజించినను మెలలో నుడువటము లేకుం నొకసంతానము కలుచు ముడికిదుట బడిమిడినెట.

పోలమ్మయు దుకిభరి యగుచుండుటచే గాక బంధువర్గముచేతను, యామెపిల్లలచావు నుండి తాముచు మెలలో వ్రతమాచరింప వలె లేకుండుటకు, తోడికోడండ్రచేతను యానడింపులు పడుచు తెలివిసంది భక్తితో గోరీదేవిని బూజించుచు స్మరించుచు పశ్చాత్తపురాలు కాఁగా, ఆగోరీమహాదేవి కనికరింప నామె మృతవంశ్యాదోషము వాసి, సంతానవంతురాలయ్యెను. పిదప భక్తురాలైన పోలమ్మ యోగినియై ఎల్లరచే గౌరవింపఁబడుచు ఈవ్రతము నెల్లర కుపదేించి బోధించుచుండి, నానాటి కీవ్రతమునకు పోలేరమ్మనోమనియు, పోలకమ్మగారినోమనియు, వాడుకగల్గి నేటికిని ఎల్లరచే నాచరింపఁ బడుచున్నది. అందు ముఖ్యముగ రెడ్డయందు యోగినియైన పోలమ్మగారి పేరు

కడుభక్తితో గౌరవింపఁబడుటయే గాక చిరుకు రాతైన దేవతగా దేవాలయములు ముంచిబడి కూడ గౌరవింపఁబడుచున్నది.

పోలరిస్కోప్—(Polariscope)— ప్రకృతివిజ్ఞానశాస్త్రీయవిజ్ఞానములలో వెలుతురును Light పరిశోధించుటకు వినియోగింపఁబడుచున్నది.

పోలసిహోలరు— వాణిజ్యవిభాగముందు పోలసిహోలమును బడియగోర ఒక పోలసి గైకొనినవాడనియును.

పోలాండు (Poland)— (ఆఫ్రికా) దేశము చూడఁడు.

పోలాండుదేశప్రభుత్వము(Poland)- ఐరోపాఖండమునందలి స్వతంత్రపరిపాలనగల దేశము. అనగా తొల్లింట రష్యాపర్యవేళులదేశమైయుండి, ఇటీవల వాసనంబ ధము వీడి స్వపరిపాలనాస్వతంత్రతల నందినది.

ఒకలక్ష వలదివేల చతుఃపుమిల్ల వైశాల్యమనియు, మూడుకోట్ల జనసంఖ్య యనియుఁ జెప్పఁబడినది.

పోలికుల గోత్రము—(పోలికులూ.)

పోలిగేనిజమ్ (Polygenism)— జీవజన్తుకోటియందు ఏకావముగాని పాఠంపర్యమగు ఒకేరూపమున వచ్చుచుండలే ననియు, అనేక విధానములనొంది ప్రకృత రూపములు పొందిన ననియు ప్రతిపాదించఁబడ సిద్ధాంతము.

పోలిటిక్సు— (రాజ్యపరిపాలనాచతురత చూడఁడు.)

పోలిడేమోనిజమ్(Polydeamonism) అసంఖ్యాకములగు దయ్యములు, దేవతలు, ప్రకృతిశక్తులను స్వాధీనపఱచుకొని అధిష్ఠించి యున్నవనెను పార్శ్వీనకాలపు నమ్మకము.

పోలిథేయిజమ్ (Polytheism) — ఏకేశ్వరోపాసన గాకుండునట్టి బహుదేవతా

రాధసము. యూదులును, ప్రాచీనగ్రీకు దేశీయులును, రోమనులును ఈవర్గమునకు జేరినవారే. ఆసాంప్రదాయముకొన్ని క్రైస్తవసంఘములలో నిలిచియున్నది.

పోలిన్సియా ద్వీపములు - (ఆసియా దేశములకు.)

పోలిన్సియా ద్వీపములు — ఇవి ఓసియా యందు పోలిన్సియా ద్వీపసముదాయము. పోలిన్సియా యను పాశ్చాత్య నామమున కనేక భూప్రదేశములని యర్థము. ఇవియన్నియు పసిఫిక్కు మహాసముద్రమునందున్న ద్వీపములే. పశ్చిమమున మలేసియా ద్వీప సముదాయము, ఆస్ట్రలేసియా ద్వీపసముదాయములకిప్పులతూర్పున నమెరికాఖండముదనుక గల సముద్రభాగమంతయు పోలిన్సియా ద్వీపములే వ్యాపించిఉన్నవి. పెద్దద్వీపములందు మిక్కిలి యెత్తుగల పర్వతములు కలవు. అందు కొన్ని అగ్నిశిఖరములు కలవి. కొన్ని ద్వీపములు పగడపుచట్టులచే నేర్పడినవి. (పగడపుచట్టు చూడుడు). ఈ ద్వీపములందు సముద్రపుగాలి వీచుటచే చల్లగనుండును సర్వసాధారణముగ భూమి సారవంతముగనే యుండి చెట్టుచేమలు చక్కగా పరుగును. సదావనస, కొబ్బరి, అరటి తోటలును, పెండొలపుపాదులు, కందమూలము, గెనెనుగడ్డ, టాగోదుంపలు (చారకండ్) విస్తారముగా నగును. పండులు వీటియందు దాదిమనివాస జంతువులు. కుక్కలు తరువాతివి. ఎలుకలుకూడ కాననగును. గాని యితరజంతువులు వీటియందు గానరావు.

కుక్కల నీ ద్వీపముల కన్య దేశస్థులు తెచ్చుకొని, వీటియందాదిమనివాసులుగ నుండిన అనాగరికపు మలేతెగవ్రజలు వాటిని అణచుపందులని పిలువసాగిరి. గుఱ్ఱములను, మనుష్యులను మోయుపండు లని వాడుచుండిరి. ఏదో యొక దినము చెట్టుయొక్క పట్టు నానఁబెట్టి మోది బాది మెత్తనివారగఁజేసి, దానితో ముతుకబట్ట

లుగ నేసి ధరించు చుండిరిని చెప్పఁబడినది. ఈ ద్వీపములందలి వ్రజలు మలేతెగవారే యైనను, పొడుగాటి బలాఘ్యులుగ నుందురు. ఒకరికి లోబడనివారు. ధైర్యవంతులు. యుద్ధములందు సాహసమే గాక కూరులుగఁగూడ. నైయుంట కొన్ని ద్వీపములు కేవలనిర్మానుష్యములై యుండినవి. వీరిమత మేమో తెలియదుగాని నరబలు యుండెననియు, వీరిలో కొందరు సమాంసభక్షకు లుండిరినియు అన్యదేశస్థులనెవరు గాని యిప్పుడెవ్వరైన గానరావు.

క్రైస్తవమత మిద్వీపానులకు చాల నిర్వాహక మొనర్చెనని క్రైస్తవపాదీరిలనెదరు గాని, అమత మంతగా వీరియందు వ్యాపించి యున్నట్లు గానఁబడదు. కొన్ని తావులందు క్రైస్తవమత దేవాలయము లమర్పఁబడినను, వాటిలోని కేగు భక్తులు సంతఁగానరాదు. జీతము లందుకొనుచుండు పాదీరిగురువులు మాత్రము వాటిని వీడకుండ, సటఁ గట్టఁబడిన వసతిగృహములందు వసించుచుండురు.

పోలిన్సియా ద్వీపము లాఱు సమూహములుగ భూగోళాస్త్రజ్ఞులచే విభజింపఁబడినవి. అవి సాండ్విచ్ ద్వీపసముదాయము, టోంగా ద్వీపసముదాయము (దీసినే Friendly islands అనెదరు). సామోవాన్ లేక Navigator islands, సాపైటీద్వీపసముదాయము, మార్కైసాస్ ద్వీపసముదాయము, లోఆర్చిపెలాగో (Low Archipelago) ద్వీపసముదాయమునని. (వీటింగూర్చి ఆయాతావులందు జూడనగును.)

మొన్నాకియా (Mownakea) పర్వతము ౧౩౯౫౩ అడుగులయెత్తు కలది. ఓసీనియా లో పెద్దదిగా నెన్నఁబడినది. మొన్నాలోవా (Mowna Loa) అగ్ని పర్వతము ప్రపంచమున పెద్ద అగ్ని పర్వతమని చెప్పఁబడినది. దీనికి

Kilanea అనియు పేరు వాడుకగలదు. ఇం దగ్గి ఖరముఖ ద్వారము (Crater) మూడు మైళ్ళమట్టుకొలత గలది. లోన నగ్నితరంగ ముల చుయమై ఒక్కొక్కటి చూడనగు చుండును.

పోలు (Pole)—భూమియొక్క ఉత్తరపు కొనకు pole అనిపేరు. ఆప్రాంత ప్రదేశమునకు “Polar region” అనిపేరు. ఉత్తర ధ్రువమున కెప్పుడు పైగా నుండు నక్షత్రమునకు Polar Star ధ్రువనక్షత్రమని పేరు.

‘North Pole’ అనియు, ‘South pole’ అనియు రెండు ధ్రువప్రదేశములుగ నున్నవి.

పోలెమో స్కోపు (Polemoscope) దూరదృష్టి కనుకూలించు అద్దములతో నమర్చు బడిన యంత్రము. ఇది 17-వ శతాబ్దమున “Johanu Hevelius” అను ఖగోళశాస్త్రజ్ఞునిచే కనుగొనబడెను.

పోలేరమ్మ—ఈమె నాగ్రిమిదేవతా భవములలో నొకతె. పరిశురామునితల్లియగు రేణుకాదేవి ఆదిశక్తియొక్క అంశముగఁ జెప్పబడినది. ఆమెయే పోలేరమ్మ అని పోల్చిరి.

పోలోఆట (Polo)—హాకీఆటను గుట్టములపైనుండి యాడుటకే “పోలో” యనిపేరు. దీనియందు పయోగింపబడు గుట్టములకు ప్రత్యేకముగ నీయాటకు నలయుపరుగును, నడకలను నేర్పియుంతురు. మఱియునిండుపయోగించు చేతికట్టలు (Mallets) పోడవుగ నుండి డిని. బంతులను ప్లెట్టెచ్చెట్టెవేళ్ళతో చేతురెంటు. తెల్లనిరంగు వైచెదరు. అవి నూఁడుంగుళముల యడ్డుకొలత గల్గియుండును. రంగస్థలి కొక్కొక్కప్రక్కను నల్లు రాటకాంఠుండురు. ఇందు నాల్గవసంఖ్యగల కడవాని కెక్కువకట్ట ముండురు. (హాకీయాట చూడుడు.)

పోలోఆటయందు పయోగించు గుట్టములు Fourteen hands two inches size కలవిగ నుండవలయునని యొకవాడుక గలదు.

పోలోఆటను ఈతక్కాడు నీటియందాడుట కలదు. దానికి “Water Polo” అనిపేరు. ఇందు మూడుగులలోతుకన్న మెరకగనుండు జలప్రదేశము పనికిరాదు. అందు కడలను జల మట్టముపై మూడుగులపై క్రాసుబొరుండు నట్లు ఒకటి కొకటి పదియడుగులదూరమున రెండు స్తంభములను నీట పాతి, వాటముధ్యగా ఇరువదియన్ని దంకుళముల చుట్టుకొలత గల్గి లోన గుల్లగ నూడియు, నీట దడియకయుండు బాటిని విసరుచు నాడుదురు. రంగప్రదేశము ముప్పదియడుగుల పోడవును ఇరువదియడుగుల నెడలువును గలిగియుండునెను. దీనిని పాలించి తీర్మానించు సభికారము ఇద్దరు Goal scorer లును, విధిపై నొక Referee యును, ఒక Time-keeper ను వియుండురు. ఒక్కొక్క దిగ నూట కేసు నిమిషములమేర కాల క్రియ చెప్పి పరున్నాడు మిట్లు విధింపబడినది.

ఇన్ని నియమములతో నున్న ఈ “పోలో” చూడ వలెనుకపొందిన నియమములతోడనే మన దేశమునఁ గూడ విరకాలమునుండియు అనగా పాశ్చాత్య నాగరికత మన దేశమున ప్రసరింపకపూర్వము నుండియు వాడుకలో నూడ నని చున పింగళి సూరనామాత్యుడు తానురచించిన ప్రభావతీప్రద్యమ్ముమున నిక్కంద నుడహించిన పద్యములం చెల్పి యున్నాడు.

పాశ్చాత్య దేశముల నీయాటయందు పయోగించుబంతి “ప్లెట్టెచ్చెట్టె” జేయుటయు, మనదేశమున నెదురుగుంపతో చేయుటయు మాత్రము ప్రభావముగ గమనింప దగిన విషయము

మరియు పాశ్చాత్య దేశములం దీపోల్ అట
ం మపయోగించు చేత్తికట్టలు Mallets
పోడవుగ నుండు పాలకట్టపాటి కట్టతో తయారు
చేయుదురు. అటలలో పందెముల గెలుపొందిన
వారి కీకట్టల గులు చెక్కించి బహు
మతులుగా నిచ్చునాచారము పాశ్చాత్య దేశ
ములం దుండ, మన దేశమున నీయూటలలో
పందెము గెలిచినవారికి “కనకంపుగోలులు” “నల్ల
మయదండములు” కాన్కాలుగా, బహుమతు
లుగా నొసంగునాచారము కలదు.

ఈ పోల్ కట్టలకు (Mallets) మన దేశ
మున “కోల” అనియు, “దండము” అనియు
వాడుక కలదు.

చ. తనవృద్ధియందు వెంబడిన

తిప్పక ఖోటక మంతిసంతిస

పనుపడ నిల్చి, ముందటికి

బాటి కెలంకులకుం దోలంగిన

వనుకకు నేగుదెంచి, కడు

వేడ్క యెసర్పంగ బంటియూ నె

మ్మిని గనకంపుగోల నట

మింటనె త్రిమ్మిం దాట్ల కొట్టె

చ. ఎగుంగ పైచి కొట్టెటది

యెత్తధరిం బని బంతి యగ్గ గా

మిగ వడి బాటవైచి బుడమిం

బడసీకయె దాని మీటి చి

త్రగతి హయంబుం దోలుమను

గొమ్మెట మీడికి గొట్టియాడె విం

తిగఁ దనచేతి రత్నమయ

దండము కాంతులు గాడిపాటంగన్.

ఈరెండుపద్యములయందు అటనేర్చే గాడి అట
నాడువిధానమునూడ కవి నేర్పునఁ జూపుటయు
గమనింపఁ దగియున్నది.

పోల్ (Pole)—దీని “Rod” అనియు
నందురు. పొడవుకొలుచుకట్ట. ఇది ఐదున్నర అడు

గులు లేక అటువదియూ అంగుళములపొడవు
ఉండును. ఒక చొకపుపోల్ అనిన 30 1/4
(చొకపుగజముల) ప్యదేశ మని భావము.

పోల్ స్టార్ (ధ్రువనక్షత్రము) (Pole
star)— ఇది రెండు ఉత్తరమున నొకటియు
దక్షిణమున నొకటియు గలవు. ఈ రెండును
ఉత్తరదక్షిణధ్రువము లనబడు Celestial
Poles కిది నుండెడిని. రెండుధ్రువములకు ఒక
Straight line నిలువున గీచి, Equator
అని పిలువబడ నాలుగు రైలు పంగిల్లు
వచ్చును. అటుల జేసినచో అగ్రత కొకకడను ఒక
అగ్రమున, రెండవకడ నొక నక్షత్రమును
చూడెడి, అగ్రకడనుండి అగ్ర కేంద్రమున
గానీ జాట్ల పేరుగ మండునని పాశ్చాత్యులగోళ
శాస్త్రవేత్తలు హామించుచున్నారు. ఇవి తిరుగు
చున్నను చూచుటకుదూరమగుట నొనచియుండు
నటలనే గన్పించుచుండు ననియెదరు.

ఈరెండునక్షత్రములు సూర్యునివలెనే స్వ
ప్రకాశముగల్గినవిగా చెప్పియున్నారు. వీటిరెంటికి
“Ursa minor” అనియు, “Lesser Bear
constellation” అనియు, “Polar star”
అనియు పాశ్చాత్యులగోళ శాస్త్రవేత్త లిడిన
నామములు కలవు.

ఈరెండును సూర్యునికన్న నెన్నియోరెట్ల
ధికపరిమాణముగల్గియున్నను, దూరముచేటిన్న
విగఁ గన్పించుచు, నించుక వెల్లు గల్గి కన్పించు
చున్నవట. భూమధ్యరేఖ కుత్తర ప్యదేశముల
వారికుత్తరపుసోలార్ స్టార్ ను, దక్షిణప్రదేశముల
వారికిదక్షిణసోలార్ స్టార్ ను కన్పించుచుండెడిని.
భూమినుండి ఈ నక్షత్రములకుఁగలదూర మూ
హింపఁదగినదియేగానినిగ్ధారణగవివరింప వీలులే
దనియు, ఇంచుమించేబదివత్సరములు (Light
years) కాలమున నటనుండి భూమికి వెలుతు
రేతేర పట్టునని కొంద రూహించు చున్నారు.

స్థానికవిజయం (Positivism) —
 (Positive Philosophy) మానవత్వము
 వ్యవస్థాపక శాస్త్రము (Scientific) నిద

పోస్ట్ స్టాపులు పే. ౧౦౪౮ లో
 ప్యాంభింపబడి మేనెలలో వాడుక ప్యాంభం
 వయ్యను. కాని ౧౮౫౪ జనవరినుండి గాని
 గూఢచారి రేషన్ రింధిములపద్ధతిచరణలోనికి
 రాలేదు. బ్రిటీషు పార్లమెంటునందు చూస్తే
 ఆఫ్ కామన్సునందు స్టాంపుల కేర్వోరేషన్
 పద్ధతియొక్క యుపయోగమును Archer గా
 రనువారు చూపరట. ఆపద్ధతియొక్క ఉపయో

గము పోస్టాల్ శాఖము బడయుచు ౧౮౫౧ నుండియు బడిగి ౧౮౫౩ లో వానికి నాల్గువేల పోస్టలభవము బహుమాన మీయఁ బడె నట. ఇది కొంత ప్రయోగము నానన వలదు. ఇది వాల్టెలు వాల్టెలు కాగితములు Marginal perforation చివ్వుటయగు మవయో గించునది కాదు యున్నది. పోస్టలగునను ఇటు

పోస్టాల్ శాఖ ఖాతాములు — (పోస్టాల్ శాఖ ఖాతాములు చూడుడు.)

పాండరీయక (పాండరీయక) ము — పాండరీయకం దీనిని పుండరీకము, పాండరీయక అని వాడుదురు. పాండరీయకం యందును, పాండరీయకం చెట్టు చిన్న చెట్టు దీని సమూహం పాండరీయకం నేతములకు చలవచేసి తిన్నచున్నది. కుంభపులను మాన్యు గుణము కలదనియు, తిన్నచున్న తానై వీర్యము గాన, మూత్రముగానీ పడిపోయిడి శిశు స్రవించెడి గోగముల నుంచి నిర్మూలించు ననియు, వర్షములను మాన్పుననియు, పైత్యము, రక్త పైత్యము, రక్తనాళము, మూలవ్యాధి వీటిను గొల్పించుననియు నందురు.

పాండ్యము — భీముని (పాండవద్వితీయుని) శంఖమునకుఁ బేగు. (ధనుర్విద్య చూ.)

పాకరసాది గోత్రము — (పరాశర గణము చూడుడు.)

పాజిష్ట గోత్రము — (పాత్యుష్టగణము చూడుడు.)

పాజిష్ట గోత్రము — (కారేణుపాలిషవ గణము చూడుడు.)

పాతికలాయన గోత్రము — భృగువ తతి. (అర్హిషేణగణము చూడుడు.)

పార గోత్రము — (ముద్గల ఉపగణము చూడుడు.)

పారణగణము — దీనిని పురణగణముని యందురు. విశ్వామిత్ర సుతరిలోని గణము. (పురణగణము చూడుడు.)

పారణ గౌత్రము — (పురణ చూ. పురణగణము చూడుడు.)

పారపదేశము (పురులదేశము) — జలమనది తూర్పుతీరమున నొకప్పు డీదేశమున ననియు, నిందు గుజరాతముండలము (ఘుర్జుర కాదు) చేరియుండె ననియు, ప్రజలకు పురు లనిపే రుండె ననియు, అలగ్నాండగుతో పోరిన పోరన భూపతి పురుండె యగుటఁ గల్గినపే రనియు, నితనికి పురుషోత్తముఁ డనుపే రన్యలగు నాచ్యులు వాసినదనియు పోల్చుచుచున్నారు.

మహాభారతమున, సభాపర్వమున ౨౭ యంగున దీనిప్రశంస కలదు. పార్షచరిత్ర ౬ యందుఁగూడ దీనిప్రశంస గాననగుచున్నది.

పారవీ దేవి — బాల్మీకుని కుమార్తె. వసు దేవుని భార్య.

పారపులు — పూనునంతటి. చంద్రనంత ఖాతాములు.

పారశ్రవగోత్రము — (వసిష్ఠగణము చూ.)

పార్ణమాసఉపగణము — ఇది అగస్త్య పార్ణగణమునందలి యొక ఉపగణము. ఇందు ౧ పార్ణమాస, ౨ పారణ, ౩ దార్భవాహ అను మూడుగోత్రములు గలవు.

వశిష్ఠ- అగస్త్య, దైర్ఘ్యత, దార్భవాహ.

పార్ణమాసగోత్రము — (పార్ణమాసఉప గణము చూడుడు.)

పార్ణమి లేని పాశ్చాత్య మాసము — ఇది విచిత్రము. సూర్యసంక్రాంతి లేని మాస మును అధికమాస మనుచున్నారు. ఈ విచిత్రపు నెల పాశ్చాత్యుల మాసములోని నెల. ఇందు పార్ణమి యుండదు. కాని, దాని ముందు నెల

యందు, వెనుక నెలయందు గొడ రెండేసి పార్లములు సంభవించును. ఇట్టి మాసము ఇరువది యెడువరకు సంవత్సరముల కొకసారి గలుచుండునని పాశ్చాత్యజ్యోతిషవేత్తలనుచున్నారు.

సృష్ట్యాదిగ నెప్పడైన సంభవించినదేమో ఎవ్వరును జెప్పజాలకున్నారు. కాని, క్రీ. వె. ౧౦౬౬ సంవత్సరమున ఫిబ్రవరి నెలయందు దిల్లీ సంభవించినది. ఆ నెలయందు పార్లము లేదు. ఆసంవత్సరము జనవరి నెలయందు రెండు పార్లములును, మార్చి నెలయందు రెండు పార్లములును సంభవించెను.

పార్లసాగంధిగోత్రము — (జనునగణము వర్గము చూడుము.)

పార్లతికగోత్రము — (ఆశ్వియగణము చూడుము.)

పాలగోత్రము — (సంకృతికపగణము చూడుము.)

పాలవిగోత్రము — (నిధృవగణము చూడుము.)

పాలస్త్యగోత్రము — (జనునగణము భిదాకపగణము చూడుము.)

పాలాహలిగోత్రము — (కణ్వడిపగణము చూడుము.)

పాలిగోత్రము — (గర్గడిపగణము చూడుము.)

పాలిగోత్రము — (నిధృవగణము చూడుము.)

పాలోమి-పుగోముడనురాక్షసునిపుత్రిక. ఇందునిభావ్య. శచీదేవి యనంబడుచున్నది. (శచీదేవి చూడుము.)

పార్లీపారమ్ (ప్రక్షిదోహదస్తానము) అన్ని జాతులపక్షులను బెంచుతావున సర్వ సాధారణముగా పార్లీపార మనుపేరు వర్తించినను, ఇక్కాలమున కోళ్ళు, బాతులు, గువ్వలు, పావురములు, ట్రీకోళ్ళు, గిన్నీకోళ్ళు మొదలగు కొన్ని జాతుల పక్షులను బెంచుతావుకే ఈరామును వాడుచున్నారు. (కోళ్ళజాతులు

చూడుము). కోళ్ళు మొదలగు పక్షుల రముకొఱకు పెంచుట, వాటిలండ్లములను పొడిగించుట మొదలగుపను లీనానములందు నెఱపబడుచుండును. ఈపనుల నెఱపుటకు ప్రత్యేక పద్యాజ్ఞాన మవసరము. ఏల యని వాటికొగిల్లు దోగాదుల బివారణ మెన్నవలసి యుండెడిది. అట్టిపద్యము నేర్చునంపులను భరిత దేవుమునందు గలవు ఈశాస్త్రిమూగు వ్యవసాయవిద్య యందులను కళాభియే

పక్షులన్నియు వెన్నెముకల జంతువులు. ఏమి కాంగమున Vertebrates అని సాంకేతికనామము కలదు. వీరిని High ordered animals అనియు ననెదరు. వెన్నెముక లేని పక్షులకు Low ordered animals అనియుఁ జేయకలదు. వీరినిక్తిము నెచ్చగించుచును. కాన, Warm blooded animals అనియు ననట కలదు. పక్షులు గుడ్డు పెట్టునవి గాన Oviparous animals అనియు ననెదరు.

కోళ్ళయందు ౧ Leghorns అనియు, ౨ Minorca అనియు, ౩ Polish Fowls అనియు ముఖ్యమగుమూడు జాతులను Mediterranean group అనియెదరు. ఏలయన నీజాతులు మధ్యధరాసముద్ర ప్రాంతసమశీతోష్ణప్రదేశములందుండును.

ఇందు Leghorn కోళ్ళయందు White, Black, Buff, Cuckoos, Browns, Piles మొదలగు కొన్ని జాతులు రంగులనుండి పెడబడినవి కలవు. Minarka కోళ్ళయందు Whites, Blacks అనబడు రెండు జాతులు మాత్రమే కలవు. Polish fowls లెగ్హార్ స్థాపునకుఁ జెందినవైనను ఇంచుక భేదముగల్గిన జాతి యగుట జతకొట్టించుట కభ్యంతర ముండదని చెప్పబడినది. ఈమిడిట రేసియన్ గూర్చు పెద్దగుడ్డు పెట్టుటయు, శరీరపరిమాణము లెక్కు

నగనుంటున్న స్వభావలక్షణములు గాన గుడ్ల కొఱకుమాత్రమే వీటిని బంచుచున్నారు. ఈ జాతులు భారతదేశపు ఖేతోపసిత్తికి కుదుర్గల్గిన జాతులని చెప్పబడినది. గుడ్డబడువు (scaling) రెండున్నర మొదలు మూడున్నరలదాకా నుండు నని కనిపెట్టబడినది. ఇవి సాధారణముగా పోషకమున పోషకములు అమిగులించు చోడుగనేరవు గాన చిత్తుమగు కోళ్ళచేత పోషింపబడుచు Incubator నందు పోషకులయొ జరుపవలసి యుండవలసి.

పరమశైవుడగినది Dual purpose group అనబడునది. ఆహారమునకును, గుడ్లకునుగూడ నీగూపునందలిజాతులు అనుబంధించుచు గాన నీవేరు పెట్టబడిన వున్నది. ఇవి American Types అనబడుచున్నవి. ఇవియును భారత దేశమున చక్కగా వర్ధిల్లుచుండుటకు గాన సమ్మోడివి. వీరియందు ౧ Plymouth Rocks, ౨ Barreds, ౩ Whites, ౪ Buffs, ౫ Blacks మొదలగుజాతులు కలవు.

తొనవారి శైవుడగినది Wiandots అనబడు గూపునందలి శైవుజాతులై ఉన్నవి. ఇందినఅనుశైవులబడినవగుజాతుల అన్నియు సంతోషించుచున్నను, తెల్లగుజాతి మాత్రము భారతదేశమున వెక్కువ వ్యాప్తికమునందున్న దనియే చెప్పవలసియున్నది. ఇవియును American Types లోనివిగానే చెప్పబడినది.

పరమ శైవుడగినదగు Rhode Island Reds అనబడు జాతియు సమరికా జాతియే (Type) యనుచున్నారు. ఇతియేగాక భారత దేశమున సమరికన్ పైపు కోడిజాతులు పెక్కులచ్చటచ్చట వ్యాపించియున్నవి. (Widely kept) Rhode Island Reds జాతికోళ్ళు గుడ్లకు గాక కేవలహారమునకైనజాతి యని యందురు.

ఇంతటితో నీలమెరికన్ గూపుల విషయము నాటి, భారతదేశమున వ్యాపించి యున్న అంగ్ల గూపులజాతులనుగూర్చి వివరింపఁ దగ్గును. అంగ్లగూపులజాతులందు భారతదేశమున వ్యాపించి పేరందినజాతులందు Light Breeds అనియు, Heavy farming Breeds అనియు రెండు తెగలు కలవు. ఇవి కేవలమాహారమునకే గాని గుడ్లకు విషయములు కావని యనుచు న్నారు. వీరియందు Light farming Breeds నకు జేరినవి Sussex జాతియు, Orpington జాతియు ముఖ్యములని చెప్పబడినవి. ఇవి గుడ్లనుండి జన్మించిన యాదు నలలకే mature స్థితి కేతెంచి, తిరుగ నవియు గుడ్లు పెట్టునవిగ నగును కాన ఈత్యరతియును బట్టి Light farming జాతులుగ పేరందినవి. Heavy farming Breeds లలో Brahma జాతియు, Kochin అనబడు జాతియు, English Dorking జాతియు పాముఖ్యము నందియున్నవి. మఱికొన్ని జాతులును కలవు. ఇందు English Dorking జాతి యుచియును Indian Asil జాతితో పోల్చుదగినదిగాఁ జెప్పదురు. ఇండియనేసిల్ జాతికి భారతదేశము డిస్కన్ జాతి యనియు ననెదగు.

మిగిలిన హిందూ దేశపుజాతికోళ్ళను అధనువుజాతులని యనుచున్నారు. అవిచౌకగ లభించునట. పరిమాణమునం దిండియనుజాతులు చిన్నవిగఁగూడ నుండునట. ఇతియేగాక వీటిం గూర్చి వివరింపనగునంగతివేయకటికలదు. విదేశపుజాతికోళ్ళుగ పైని వివరింపబడిన జాతులు సంవత్సరమునకు ౨౫౦ మొదలు ౩౦౦ దనుక గుడ్లుపెట్టు నట. ఇది అవి తినునాహారము (అనగా ముఖ్యముగ Calcium food పై నను వాటంగూర్చి తీసికొను శర్ధధనుబట్టియు

నుండునని పరిశీలకు లనుచున్నారు. భారత దేశపు జాతికోళ్ళు సంవత్సరమున నూటయేలది మొదలు రెండువందలవఱకు మాత్రము గుడ్లు పెట్టునని యనెదరు. విదేశపుజాతులు పెద్ద గను ఇండియనుజాతులు (Country breeds) చిన్నదిగనుండి వాటికన్న చాలచోకగి కోకు నందురు. భారత దేశపుజాతుల కోడ్లగుడ్లుగూడ చోకచుని వేటుగ నిట వ్రాయవచ్చునని అలెదు.

భారత దేశపు కోడిజాతి పెట్టులను విదేశపు కోడిపూజలతో జతకూర్చినతఱి కల్లుసంతానమున Half breeds అనియెదరు. ఇవి భారత దేశపుకోడిపిల్లల కెక్కువగా పిలిచియుండు పనియు, ఇట్టితఱి గుడ్లను భారత దేశపుకోళ్ళ చేతనే పోషించుచుండు పనియు నామకగలదు. కోడిగుడ్లను పోషించుట (Hatching) కొంచెమంతకే దినములు పట్టునంటు.

కోళ్ళ స్త్రీమగు నాహారము భాష్యము జాతులు (బహుశః గొర్రెలు) చోక చు నిత్తుకోడు, కేనుకల్పి ఇనుముంటు. ఇందు వైట్రజను కల్లియుంట మిగుల క్రేయ మని చెప్పబడినది. అవి పురుగులగుగూడ దినము. వేళ్ళను, చదపుగులను మిగులకీర్తిగ భుజించును. బలుగునాహార మికినను ఒకబొన్న ఎక్కుకన్న సభికాహారము తీవ్రమైనది నాన ఎక్కువబలమగు నాహార మికిన గుడ్ల చక్కగ నిడుచుండు నని పరిశీలనలనుండి వేసివది.

కోడిగుడ్లయందు జీవముగలవాటిని Fertile eggs అనియు, నిర్జీవము లగువాటిని Barren eggs అనియు, జతకట్టుటను Fertilization అనియు బేరు లొంగుచు దిడి యున్నారు. కోళ్ళమదినము జతకట్టుచుండిన సజీవాండములును, లేనిసమయమున నిర్జీవాండములును పెట్టుచుండు ననియు, గుడ్లపై న దియు నేమదినములలో తెలియనగు ననియు,

సగటున నూటికి డబ్బది మొదలు ఎనుబదివఱకు గుడ్లు సజీవాండములుగనుండి పల్లు కల్లున నియు బలమగుప్రీతి కలదు.

కోళ్ళకు తిగులు తెగుళ్ళయందు ముఖ్యములు Chickenpox, Smallpox, Fever (జ్వరము), Roup (ఇది మెడవేలవేయు గతి కోడిము), Diarrhoea (విరేచనముబబ్బు) అని చెప్పబడినది. కోగముతగిలిన కోడిని నిక్కవవాటనుండి వేటుగ దూరముగ నుంచుట యనని మియు, స్థలము పరిశుభ్రపఱచు చుట అత్యవసర మనియు, Disinfection చేయవలయు ననియు నందురు. కోడిరెట్టలు (Guano) పాదులకు పిలువగల యెరుపు గాన ఎక్కువమూల్యమున కమ్మునుపోయెడిది. కోళ్ళ రెట్టలకడలు తిలగ వాలనొనిపుట కుపయోగించుడు.

కాసులను, వాపులములను, కువ్వలను, టగ్గి కాళ్ళ నిర్జీకోళ్ళను గూడ కెంచుట కవియే యుని చెప్పబడినది.

పాష్ట్రజితి గొత్రము — ఔతధ్య ఉపగణము చూడుడు.)

వెష్ట్రసాదిగొత్రము—(పరాశర గణము చూడుడు.)

వెష్ట్రవత గొత్రము— (వీరహవ్య లేని గూస్క-గణము చూడుడు.)

పాష్టి గొత్రము — (కమండవగణము చూడుడు.)

ప్రాప్తికగొత్రము—(అత్యేయగణము చూడుడు.)

ప్రాప్యందిగొత్రము—(ఔతధ్యఉప గణము చూడుడు.)

ప్రాప్యడు — ఉదంతుసకు కుండలము లిప్పుచినభూపతి

ఫ్యూయెల్ (ఇంధనము) (Fuel)—
సర్వసాధారణముగా పోయిలో కాల్చుకట్టలను
వంటచేయు కనెదరు. కాని వంటకు యంత్రా
గారముల బోయిలరు (Boiler)లందు కాల్చు
రాక్షసబొగ్గు, వంటల కుపయోగించు రాక్షస
బొగ్గు, ఇనుప్రప్రాయలందు కుంపణులందు కాల్చు
కట్టబొగ్గు, ఊడ, పిడకలు, ఆయిల్ ఎంజినులందు
కాల్చుకూడాయిల్, హాల్లండు దేశమున కాల్చు
వీట్-దుంపరేకులు మొదలగు వేడికై కాల్చు
వాటి నన్నిటిని Fuel అనెదరు. ఇందులకు
సంస్కృతిమున ఇంధన మనీయర్థము. ట్-జట్టు,
పాలస్తినా మొదలగుకొన్ని దేశములందు మేక
లయొక్కయు, గొట్టెలయొక్కయు పెంట్లుకలు
కాల్చెదరు. బంగాళమున రాక్షసబొగ్గు గాల్చె
దరు. హిమవన్న గనీమలందలి భాట్-పరగణాలో
పామామొక్కలు చీటి కాల్చుదురు. హాల్లండు
దేశమున వీట్-దుంపలుచీటి యా రేకుల నెండించి
కాల్చెదరు. ఏదేశములం దేవి చొకగ లభిం
చునో యవి యట ఫ్యూయెల్ నుండును.
ఇంధనము వేర్వేలుతావుల వేర్వేలుగనుండుడి

వీటితో పోల్చిచూచిన హైడ్రోజెను ఇంధ
నములం దగ్గరగణ్యమని చెప్పనోవు. అనగా
ఒకకొంత హైడ్రోజెను కాల్చి కల్గింపగల వేడి
అంత ఇతరపదార్థములు కాల్చి కల్గింపజాల
వనిభావము. కాని, అధికవ్యయమునగానె చెక్కు
రదు కావున భరింప వీలుగాని వ్యయ మగుట
వాడజాలరు. రాక్షసబొగ్గు కాల్చుటయందధిక
భాగము కాలి యుపయోగించునని పరిశీలనల
వలన తేలినది. అది తడిసినను, పొడిగా నుండు
నేని నీటిని బీల్చుకొని తడిసిపోదు. దానియందు
హైడ్రోజెనుకలదు. గర్భితమైచెప్పు యుండదు.
ఎందుకట్టలం దైనను లోన నించుక చెప్పు
యుండెడిని. పిడకలు హెచ్చువేడి నీయజాల
వు. ఎందుకట్టలును అంతటివే. కట్టబొగ్గులు

రాక్షసబొగ్గు కాల్చినంత వేడి నీయజాలవు.
వాటివలె నిలువక త్వరలో రొయ్యిగామాటును.
ఊడ వేడినిచ్చినను ఎక్కువనేపు నిలువజాల
నిది. వీట్-దుంపలవేడి యధికము. ఎక్కువనేపు
నిలుచున దైనను సధికముగా దొరకజాలదు.

ఇటీవల రాక్షసబొగ్గునందుగల కార్బన్
(Carbon)చక్క-గా కాలునట్టి వేటుజాతిదిగా
తలంపబడుచున్నది. అది హైడ్రోజెనునకంటె
నించుక తక్కువగా కాలున దట. కట్టలు మొద
లగువాటియం దుండునట్లు రాక్షసబొగ్గునందు
గూడ నుండెనేని ఆచెమ్మ దానివలన గల్గు
వేడి నించుక చల్లపఱచి మామూలుగ అనగా
కట్టయు, బొగ్గులు, పిడకలు, వీట్లనిప్పు కన్న
హెచ్చువేడి గల్గింపనీయకుండెడి దట.

ఫ్యూరిటాక్ క్రైస్తవ మతము

ఫ్యూరిటానులనిన పరిశుద్ధ క్రైస్తవు లనిభావము.
ఇంగ్లాండునందు ఎలిజబెత్తు మహారాజీ కాలము
నుండి ప్రోటెస్టెంటు క్రైస్తవమతప్రచారంభము
దనుక గల క్రైస్తవమతబోధకుల కీపేరువాడుక
యయ్యెనట. నిష్కర్షయైన వర్తనము, సాధు
త్వము, నిర్దుష్టముగ నుండుట, లఘుపూజ వీరి
ధర్మములుగ నుండెనట.

ప్రకాశక్షేత్రము -

బొంబై రాజధాని, ఖండేశ్ జిల్లా, ఘాలియానుండి రగి మైళ్ళదూర
మున తపతీవేలీ రెయిల్వే పై నున్న రనాలా
స్టేషనుకడ ప్రకాశక్షేత్రము కలదు. ఇట తపతీ
నదియందు రెండు ఇతరనదులు సంగమించు
త్రివేణీసంగమము కలదు. ఇది గొప్పన్నాన
తీర్థమై యున్నది. ఇట గొతమేశ్వరశివలింగము
కలదు. బృహస్పతి సింహరాశిగతుఁ డగుతటి
గొప్పన్నానయాత్ర జరగును.

**ప్రకాశవంతములు, నప్రకాశవం
తములు నగు పదార్థములును, వెలు
తురుబింబములు నగపడురీతులు—**

(Luminous & non_luminous things, Light images, manner of appearing) దీనికి Selective reflection అని పేరుకలదు. కానీ, దాని నంతగా రసాయనశాస్త్రవీదులు వాడుట లేదు. ఇది యాభ్యుయోగ యంత్రము గల్గి తిష్టెనునందు చేరియున్నదియే. (తిష్టెనునధ్యము చూడడు). ప్రకాశవంతములగు పదార్థములు (తమకన్న నెక్కువప్రకాశవంతములగు పదార్థముల యెదుట వాటి నెదురుగా ప్రకాశింపజాలకున్న) చీకటియందు తమకు దామేశింపకలవని యిట్లు రెక్కరినదే. అప్రకాశవంత పదార్థములు తమకుదామై ప్రకాశింపజాలవు గాని వాటిపై నెట్టి వెలుతురును ప్రకాశింపజేసిన నట్టిరంగునకు గానినగుచుండెడిది. దానిపై నెట్టిరంగును బడజేసిన యెట్టిరంగున గానినగుచును. అన్నిరంగుల సముదాయమును అట్టిరంగును బడజేసిన నది తెల్లరంగుగల గానినగుచును. ఇదియే ప్రకాశ, అప్రకాశవంతములగు పదార్థముల భేదము.

అప్రకాశవంతములగు కొన్ని పదార్థములపై కొన్ని కొన్నిరంగులు పడజేసినట్టి, అనగా నానింగుల వెలుతురును ప్రసరింపజేసినట్టి, ఆనింగునందు గల్గితిమైన రంగులలో కొన్నిటి నెన్నుకొనినట్లు (As if selected) వాటిని ప్రదర్శించుచు వాటివెలుతురునందు తామే గానకును. దీని కాంగ్ల రసాయన శాస్త్రమున Selective reflection అనిపేరిడియున్నారు. ఇట్ల రంగులు లేక రంగులవెలుతు రన Certain wave lengths అని మనమునందుచుకొని గ్రహింపవలసి యుండును. (రంగుల నిజతత్త్వము చూడడు. కీబోర్డు ఆఫ్ ఇన్విజబుల్ హిట్ వేపు చూడడు.) ఇట్లు ఒక అప్రకాశవంతపదార్థముపై తెల్లని రంగువెలుతురును బ్రసరింపజేసిన నది కారణాంతరములచే

నెట్టిరంగును బ్రసరింపదు, అనగా నెట్టిరంగునకు సంభవించునేని నాయెట్టిరంగువెలుతురు Selective (red colour) reflection గా నెఱుంగవలసి యుండును. దీనికి సాదృశ్యమున నల్లరంగునగునట్లు బట్టపై నెట్టిరంగును బ్రసరింపజేసిన నల్లనిరంగును బ్రసరించునేగాని ఎట్టిరంగునకును. ఇచోటివల్లనింగు ఎట్టిరంగునందుండి ఎన్నుకొనిన సెలెక్టివ్ షల్ గ్ రిఫ్లెక్షన్ (Selective colour reflection) గా నెఱుంగవలయును. ఇటులనే నల్లరంగునగునట్లుపై ఆరెంజి, పసుపుపచ్చరంగుల వెలుతురులు బ్రసరింపజేసినట్టి నీనల్లరంగుగన్నట్లుగిరి. ఇటులు గాజ్ బూ, నయోలెన్, గీక్ (ఆకుపచ్చ) వెలుతురును బ్రసరింపజేసినట్టి ఆరంగులే గన్నట్లుగాని మాత్రం. (అనగా సెలెక్టివ్ రెట్లు) తిష్టెనునట్లుగ దర్శనము. తెల్లరంగు అన్నిరంగుల సముదాయము కాక, దానిని బ్రసరింపజేసిన బూగి కనిపిండును. గాన ప్రక్తి-స రంగులందు ఏల్లబడి గుణాలక్షణములు గోల్పోవు నని భావము.

ప్రకోపత్రయము- పౌద్ధమసాధ్యమున కాయప్రకోపము, వాక్ప్రకోపము, మనశప్రకోపము నని ప్రకోపములు మూడు.

ప్రక్తి వేంకటనరసయ్య కవి- ఆంధ్ర కవులలో నాధునికులందు పరిగణింపబడిన వాడు. గొడబాహ్మణశాఖగల జెప్పకొను శిష్టుకవళకులవాడు. భాగద్వాజనగోతుడు. తిండిపేరు నారాయణమంత్రిపాఠకుడు. విశాఖ పట్టణమున కిస్టియన్ ఉన్నతిపాఠశాలయందాగ్రోపాధ్యాయుడై యుండినవాడు.

ఈ కవి రచించినవి శకుంతలాపరిణయ మను ప్రబంధము, అమరపదకల్పదుగ్గము, నారాయణసప్తము, మదనసాయకాపరిణయ మను

ప్రబంధము, కవిదర్పణచందము, నారాయణ శతకము, కుమారీశతకము. లక్షణములమైన చక్కని కవిత్వము.

ప్రచీతస్సు—గంధారుని సంతతి. క్షత్రియుడు. (గంధారుని పోతునిపోతుడు.) ఈతనికి పెక్కునుతు లుండిరి గాని వారందఱు మేల్చులైరి. ప్రచీతనుడు, ప్రచీతుడు అను నామములు వరుణునకుఁగూడఁ గలవు. ప్రాచీన బర్హికి సముద్రతీరము యగు శతధృతి యను భార్యయందుఁ గలిగిన పదుగురు సుతులకుఁ గూడ ప్రచీత లనిపేరు. వీరందఱు నొకే నామము, ఒకే రూపగుణవృత్తులు గలవారనియు, బహుతపోధనులనియు, వీరభార్య మరీచి యనియుఁ జెప్పఁబడినది.

ప్రచండవాయువులు—(నవప్రచండ వాయువులు చూడుడు.)

ప్రజాపతి — ఈతఁడు కృష్ణయజుర్వేదములో ౯ కాండములకు కర్త. సామాధ్వ వేదములలోఁ గొన్ని సామములు, సూక్తిములు కూడఁగలవు. “కశ్యపప్రజాపతి” యనుపేరితో నీతనిఁగూర్చియే కొన్ని పురాణములు చెప్పుచున్నవి.

సోమ :- కశ్యపసామములోఁ గొన్ని ఋక్కులును, సామములును గలవు. అచటనే ‘మారీచకాశ్యపుడు’ అనుటచేత నీతఁడు వేత్ర యుండనోపునని తలపవలసివచ్చుచున్నది.

ప్రజాపతి గణము—బ్రహ్మమానస పుత్రులు ౩౪ గురలో ౧ మరీచి, ౨ అత్రి, ౩ ఆంగీరనుడు, ౪ పులస్త్యుడు, ౫ పులహుడు, ౬ కౌతువు, ౭ భృగువు, ౮ వసిష్ఠుడు, ౯ దక్షుడు ననువారలు నవబ్రహ్మలు లేక నవ ప్రజాపతు లనబడుదురు. వీరివలననే సృష్టి ముఖ్యముగా వృద్ధిపొందెను.

భారతమున బ్రహ్మసుతుఁడు మనువసీయు, మనువు సుతుఁడు ప్రజాపతి యనియుఁ జెప్పఁబడియున్నది. అతనికి ౧ ధూమ్ర, ౨ బ్రహ్మ విద్య ౩ రస, ౪ శ్వస, ౫ మనస్విని, ౬ శౌండిలి, ౭ ప్రభాస అని యేడుగురు భార్యలనియు రికుమాభ్యు అష్టవసువులనియుఁజెప్పఁబడినది.

ప్రజాపతిగోళము లేక నక్షత్రము—కశ్యపప్రజాపతి యనిభావము. (నక్షత్రములు భారతీయులు గుర్తించినవి చూడుడు.)

ప్రజాపతివేదికలు ౫ — బ్రహ్మ యజ్ఞ మొనర్చినతావులు. (యజ్ఞ వేదికలు). ౧ కూర్పున పౌగ్వేదిక- గయాక్షేత్రము నందు (ఫల్గుణనదీతీరమున).

౨ దక్షిణవేదిక- ఉత్కల (ఒరిస్సా) దేశమున వైతరణీనదీతీరమందలి జాశ్పూర్ (యజ్ఞ పునము) నందలి విజాక్షేత్రమున దశాశ్వ మేధముకడ.

౩ పశ్చిమవేదిక- అజ్మీరుకడ. పుష్కరిక్షేత్రమున.

౪ ఉత్తరవేదిక- కరుక్షేత్రమున సామంతచక్రముకడ.

౫ మధ్యమవేదిక- అలహాబాద్ నగరమున ప్రయాగ (ధారాగంజి) యందలి దశాశ్వ మేధఘట్టమున గంగాతీరమున.

ప్రజాపతులు ౧౦ (దశప్రజాపతులు) ౧ మరీచి. బ్రహ్మమానసపుత్రుఁడు. భార్య కష్టమపుత్రికయగు శకాదేవి.

౨ అత్రి. బ్రహ్మమానసపుత్రుఁడు. భార్య అనసూయ.

౩ ఆంగీరనుడు. బ్రహ్మమానసపుత్రుఁడు. భార్య తార.

౪ పులస్త్యుడు. బ్రహ్మమానసపుత్రుఁడు. భార్య హవిర్బుక్కు.

గీ పులహుడు. బ్రహ్మమానసపుత్రుడు. కిన్నరసింపురుషుడులు పుత్రులు.

౬ క్రీతువు. బ్రహ్మమానసపుత్రుడు. భార్య దక్షప్రజాపతికుమార్తెయగునన్నతీదేవి. కుమార్తె వాలక్కులు ౬గి మంది.

౭ వసిష్ఠుడు (వరుణుడు). బ్రహ్మమానసపుత్రుడు.

౮ వసిష్ఠుడు - బ్రహ్మమానస పుత్రుడు. భార్య అరుంధతి. కుమారుడు శక్తి.

౯ భృగువు - బ్రహ్మమానస పుత్రుడు. పుత్రుడు కవి. (పౌత్రుడు శుక్రుడు).

౧౦ నారదుడు - బ్రహ్మమానసపుత్రుడు. మతాంతరమున వామదేవుడు.

ఏకవింశతి ప్రజాపతులు— భారతమునం దేకవింశతి ప్రజాపతులు చెప్పబడిరి.

౧ బ్రహ్మ, ౨ స్థాణుడు, ౩ మనుప్రజాపతి, ౪ దక్షప్రజాపతి, ౫ భృగువు, ౬ ధన్వన్తరీ, ౭ యమప్రజాపతి, ౮ మరీచి, ౯ అంగిరసః ప్రజాపతి, ౧౦ అతిథి, ౧౧ పులస్త్యుడు, ౧౨ పులహుడు, ౧౩ క్రీతువు, ౧౪ వసిష్ఠుడు, ౧౫ పరమేష్ఠి, ౧౬ సూర్యుడు, ౧౭ సోముడు, ౧౮ కర్దమప్రజాపతి, ౧౯ కౌగిధప్రజాపతి, ౨౦ ఆర్వాకప్రజాపతి, ౨౧ పీఠిప్రజాపతి.

ప్రజ్ఞలేని శౌర్యము పదునులేని ఖడ్గము వంటిది— (ఆంధ్రలోకోక్తి.)

ప్రణవపంచాకృతులు (పంచాకారములు)— కపిలగీతయందు:—

శ్లో॥ ప్రథమం తారకం చైవ ద్వితీయం దండముచ్యతే । తృతీయం కుండలాకారమ్ చతుర్థం చార్ధచంద్రకమ్ । పంచమం బిందు సంయుక్తం చోమితి జ్యోతిరూపకమ్॥

౧ తారకాకృతి, ౨ దండకృతి, ౩ కుండలాకృతి, ౪ అర్ధచంద్రాకృతి, ౫ బిందుసంయుక్తాకృతి.

దీనినే యోగులు పంచకృత్యములు, పంచశక్తులు, పంచభూతములు, పంచశక్తలు, పంచకలలు, పంచాక్షరము లనియు నందురు.

ప్రణవము— (ఓంకారము చూడుడు)

ప్రణవశాఖ - విశ్వబ్రాహ్మణులు—

వీరు విశ్వస్మృంతిలోని సుపరిచిత సంతతివాగు గల శిష్యులు. ప్రణవశాఖవారి మతిధర్మ గ్రంథమునకు “విశ్వబ్రహ్మతా” మనిపేరు. వీరి యందు చండాలవర్ణ మనియు, స్వర్ణకారవర్ణ మనియు రెండువర్ణములు చెప్పబడినవి. (విశ్వ బ్రాహ్మణులు చూడుడు.)

చండాలవర్ణవిశ్వబ్రాహ్మణులు-పర్యాయవృత్తి వీరిది. సూర్యసంతతి. సంజ్ఞాశక్తిపీఠము నని చెప్పబడినది. వీరియం దొక్క ఆదిత్యసేన గణమును, అంద్రైదు గోత్రములును గలవు.

స్వర్ణకారివర్ణ విశ్వబ్రాహ్మణులు-ఆదివృత్తి వారినియు, వీరిది విశ్వజ్ఞసంతతి యనియు, జ్ఞానశక్తిపీఠ మనియు, ఈ విశ్వజ్ఞుడే జ్యోతిషమును చించె ననియు, అతడే కరణమున కధిపతి యనియు వీర నెదరు. వీరియందు ౧ బోధకగణము, ౨ మైత్రేయగణము, ౩ మణిభద్రగణము, ౪ సుపర్ణగణము నను నాల్గు గణములును, అం దిరువది గోత్రములును గల వని చెప్పబడినది.

ప్రతర్దనుడు—చంద్రవంశక్షత్రియుడు.

ఈతనికి కువలయాశ్వ డను నామాంతరము కలదు. ఈతడు కాశ్యపునిసంతతివాడు. కుమారుడు అలర్కుడు.

వేంకట ప్రతర్దనుడు దివోదాసుని కుమారుడు. ఆతనికి క్రీతునియు, ఋతుధ్వజుడనియు నామము లుండిన వందురు. (ఋతుధ్వజుడు చూడుడు).

ప్రతాపఘట సంస్థానము— (పర్తాపఘటసంస్థానము చూడుడు.)

ప్రతాపరుద్రదేవమహారాజు-ఈయనను చరిత్రోలందు మొదటి ప్రతాపరుద్రదేవుడని యందురు. కాకతీయరాజ్యమును క్రీ.వె. ౧౧౪౦ మొ॥ ౧౧౯౬ వరకు పాలించినప్రభువు. ఆంధ్ర కవులందు పూర్వకవులలో పరిగణింపబడిన రాజకవులలో నొకఁడు. శివభగ్గుడు. పాల్కురికి సోమనాథకవి యీతనివలన సంగ్రహము లందినవాఁడు. విద్యావిభూషణుఁ డనిపేరిందినవాఁడు. నీతిసార మనుగ్రంథము సంస్కృతియున రచించి, దానినే తెలుగునఁ గూడ రచించెను.

ప్రతాపశేఖరము—(తాళములు చూ.)

ప్రతితాళము—(తాళములు చూ.)

ప్రతిధ్వని (Echo)- మనము మాట్లాడు తేఱిగాని, ఏదేని చప్పుడుచేయునప్పుడు గాని ఆధ్వని గాలియందుఁ బ్రవేశించి, ధ్వని కేరలము వలె నలుదెసలకుఁ బరివ్రంజింపబడును. అట్లు పరివ్రంజించో వినువారిచెవులఁ జొచ్చి కర్ణేంద్రియమును దాఁకి లోనికి తెలుపును. దానినే మనకు వినుబడు చున్నది అనుకొందుము.

ఇంక నీధ్వనియె పెద్ద పెద్ద గండశిలలు, పెద్ద భవనములు మొదలగునవి(ధ్వనియొక్కయలలు పరివ్రంజిత్రీ)అడ్డముగానుండుచో అలలు వాట్లకుఁ దాకి తిరుగ వెనుకకు ద్రోసివేయఁబడి, మరలి తిరుగ మనకడకే జేరి మనచెవులంబడి మన కర్ణావయవములకుఁ దాకి మనకే వినుబడును. దీనినే ప్రతిధ్వని (Echo) యందుము.

ఇట్టి యాటంకములు చుట్టునుగల ప్రదేశమున ధ్వని యొనర్చితమేని ఇటనుండియు అట నుండియు మరలమరల ప్రతిధ్వను లొకేధ్వనికి సంభవింపదు. అంతకు నిదియె కారణము.

దీనింగూర్చి యొకచిత్రమగుకథ పాశ్చాత్యులందు కలదు. దేవతకు పరిచారికగ నుండిన హేరన్ అనునామె ఆమెకు కోపముకల్గించి లించినతఱి తప్ప, తక్కినకాలముల మానము

పహింప నాజ్ఞాపింపఁ బడెనట. పిదప హేరన్ నార్సిస్ ను మోహించె నట, గాని యాతఁడు నిరాకరించినందున దుఃఖితయై యుండ, దేవత శిలయగునట్లు శపించెనట. గాన నిప్పుడు శిలలై యట ధ్వనిచేసిన (ప్రతిధ్వని నిచ్చు) పల్కుచుండు నట.

ప్రతినిధిన్యాయము-ఒకటికి బదులుగ నింకొకటి ఆపనినే కొనసాగించుటకు నియమింపఁ బడినది “ప్రతినిధి” యనంబడును. అట్లొనర్చుటయె ప్రతినిధిధర్మము.

ప్రతిఫలము—(కన్నిడ రేషన్ చూ.)

ప్రతిబంధపంచకము — పౌద్ధమత ధర్మమున ౧ కామము, ౨ ద్రోహచింత, ౩ స్వాసము (సోమరితనము), ౪ గర్వప్రసక్తనము, ౫ సోకయచిత్తము. ఇది ప్రతిబంధ పంచక మనఁబడును.

ప్రతిబాహువు- శ్రీ కృష్ణునివంశస్థుఁడు. వజ్రానికిమారుఁడు.

ప్రతిబింబవాదము- అవచ్ఛిన్న వాదము-వేదాంతశాస్త్రమున జీవాత్మంగూర్చి పై రెండువాదములుగ అభిప్రాయభేదములుకలవు.

౧ ప్రతిబింబవాదము-అంతఃకరణమునందు ప్రతిబింబించు చైతన్యమే జీవము గాని, వేఱుగ లేదు.

౨ అవచ్ఛిన్నవాదము- అంతఃకరణావచ్ఛిన్నమైన చైతన్యమే జీవము గాని వేఱు కాదు.

ఆకాశమంతయు నొకటి యనుట నిర్వివాదాంశము. ఐనను ఘటావచ్ఛిన్నమును ఘటాకాశ మని యన్నటుల చైతన్య మంతయు నొకటి యైనను, అంతఃకరణావచ్ఛిన్నమైన చైతన్యమును జీవుఁ డనుచుందురనియు, ఇది గుర్తనియు, చైతన్యముకంటె వేఱు కాదనియు వీరివాదము.

ప్రతిమధ్యతాళము-(తాళములుచూ.)

ప్రతివిందుడు— అత్తి, చంద్ర, పూరు, కురు సంతతి క్షత్రియుడు. తండ్రి పాండవాగ్రేసరుడు డగు యుధిష్ఠిరమహారాజు. (ధర్మరాజు). తల్లి శ్రావదీదేవి. భిన్నోదర సోదరుడు ఔధేయుడు. ప్రతివిందుడు ఉప పాండవులలో నొకడు. ఉపపాండవులు యుద్ధానంతరము నిద్రించుచుండ రాత్రి అశ్వత్థామచే జంపబడిరి.

ప్రతిశృంగోత్రము-(నిధ్యవగణముచూ.)

ప్రతిసూర్యాతపవాయులక్షణపరీక్ష— (కాలవిజ్ఞానశాస్త్రము చూడుడు.) సూర్యుడు సరిగా తూర్పున నుదయించిన వర్షములు చక్కగ గురిసి కాలము సరిగా నుండును. ప్రజల కిండుక భయము గల్గియుండుననియు, ఈశాన్య దిశవైపున వంగి ఉదయించిన వర్షయోగ మనియు, ఆగ్నేయదిశవైపున వంగి ఉదయించిన ఎక్కువగాలి వీచుననియు, అట్లే ఈఫలములనే అస్తమించుటకును నెరుంగఁ దగుననియు రెట్టచైవజ్ఞ శేఖరుడు నుడివియున్నాడు.

ప్రతిచంద్రులు (Mock moons)—

ఉత్తరధ్రువ ప్రదేశములను గనుంగొనుటకు బళ్ళిమఖండవాసులు గొందఱు అప్పడప్పుడు బయలువెడలి సముద్రములో నోడలునడుచు నందాఁక నోడలతో నేగి, యావల సముద్రోదక మంతయు తాతివలఁ జేరుకొన్న మంచు మీఁద జరుగుశృవంటి బండ్లపై నెక్కి, వానికి కుక్కలుమొదలగు జంతువులను బూన్చి ప్రయాణము సేయుచుండిరి. ఇపుడిప్పు డంతకృష్ణ మక్కఱలేక యే ఏరోప్లేన్ మొదలగుసాధనము లచే మునుపటికన్న సులువుగ ప్రయాణము సేయఁ గలుగుచున్నారు. ఉత్తరధ్రువప్రాంతములనున్న ఎక్స్టిమేషన్ కుక్కల నాజరుగుడు

బండ్లకుఁ గట్టి అందుఁ గూర్చుండి ప్రయాణము సేయుచుండుకాలమున వారు మంచు గడ్డల మీఁదనే, మంచు దిమ్మలమీఁదనే కడుదూర మరుగుచు, నక్కడక్కడ కొన్ని కొన్ని దినము లుండుచు ధృవప్రదేశ తత్త్వములఁ బరిశీలించుచుండిరి. వెన్నెలలేల వారి కాకాలములఁదఱచుగఁ జంద్రబింబములు రెండేసి కానవచ్చుచుండెను. అందు నిజబింబ మేదో, ప్రతిఫలితబింబ మేదో పోల్చుకొనుట కవకాశము లేకుండెనట. ఆప్రదేశ మంతయు స్ఫటికమువలె నిర్మలమగు శీలీభూతహిమమహిమచే నావృత మయి యుండుటవలనఁ బ్రతిచంద్రుఁ డగపడుచుండుట కెంతేని యవకాశము కలదు. ఈప్రతిచంద్రులసరామణీయ కము నెంతయు వారు గొనియాడుచు, దానిని జూచి తీవ్రవలె సంతియకాని చెప్ప నలవికాదని వ్రాయుచువచ్చిరి. ఈప్రతిచంద్రులకే 'మాక్ మూన్స్' అని వాడుచువచ్చిరి.

ఇంక మనవా రీప్రతిచంద్రుల నెఱుంగుదురో యెఱుంగరో కాని, ప్రతిసూర్యుల నెఱింగి యుండుటయు, ప్రతిసూర్యులవలన లోకమున కుగలుగు ఫలములను గ్రహించి యుండుటయు మాత్రము సత్యమని మన కీక్రిందిపద్యముల వలన సుబోధకము కాఁగలదు.

చం॥.....

.....క॥

ప్పలగుమి గూసెనేనిఁ బ్రతి

భాస్కరుఁ డప్పుడె పల్చిమంబునన్

బొలిచిన వర్షము ల్గురియు

భోరున.....

అనియు,

సీ॥ ఊహింప సూర్యుండు నుత్తరదిశయందుఁ

బ్రభ్రవించెనేని వర్షంబు గురియు,

నొగి యామృదిక్కున నుదయించినను గాలి

ప్రబలంబుగా వీచుఁ బల్చిమమునఁ

బాడమేనేనియు వాన బడిబట్టి కురియును,
హద్దంబు నొందుదు రఖిలజనులు
ప్రాగ్భాగమునను జూపట్టిన బహువృష్టి
యెసంగియుండును భీతిహేచ్చుబ్రజకు"
అనియు, బ్రతిసూర్యులక్షణమున నయ్యలరాజు
అయ్యలకవి, భాస్కర కవులు చెప్పియున్నారు.

ప్రతిష్ఠాన (కోట) పురము— ఇప్పటి
పతానోక్తపురము మునుండున్నది.
రావీనదీతీరము. (దహమేరీదేశముచూడు.)
సంయుక్తరాష్ట్రములోని అలహాబాద్ నందలి
ప్రయాగకడ గంగానదికన్వల నిష్క్రమ యూసీ
(దగ్గమని యిప్పుడు) యనంబడు తావు తొల్లింటి
చంద్రవంశపురాజు లగు పునూరనాదులరాజు
ధానిగ నుండినప్రతిష్ఠానపురి మని మహాభార
తము, వనపర్వము. అధ్యాయ ౩౫ యందునను,
కూర్మపురాణము 32, అగ్నిపురాణము 3 అధ్యాయములందునను ప్రశంసింపఁ బడినది. మఱియు
విశ్వహోవ్యసీయనాటక ద్వితీయాంక రంగస్థల
మిదియె. ఇది ఇలాదేవి (బుచ్చునిభార్య) వలన
నిర్మింపఁ బడినటుల రామాయణోత్తర. ౯౦
అధ్యాయమువలన తెలిసెడిది.

ఇంకనులింగపురాణ. ౧-౬౫ భవిష్యపురాణ
ప్రతిస్థాపక ౨-౨ యందుఁగూడ దీనిప్రశం
సలు కలవు. ఇట ఉత్తిరముగ హంసప్రపాతన
తీర్థమును, గంగాతీరమున ఉద్ధృతీర్థమును
గలవు.

ఇంకను నిప్పటి పంచాంగులోని గురుదా
స్వారుజిల్లాలోని పతానోక్తపురము తొల్లింటి
బొందుబరదేశరాజధాని ప్రతిష్ఠానపుర మని
పోల్చియున్నారు.

ఇంకను నిప్పటి బొరంగాబాద్ జిల్లా (నైజాం
రాజ్యము) లోని బొరంగాబాదుపురికి దక్షిణ
ముగా నిరుపదియెన్నిదిమైళ్లదూరమున గోదావరీ
నది కు తీరతీరముననున్న "పైతౌ" అనుపురము

తొల్లింటి అశ్మక (మహారాష్ట్ర) దేశపురాజు
ధానిగ దనరి వేర్వేలుకాలముల "పత్తణ,
మంగిలపత్తణ, ముంగిపత్తణ, మంగిపైతౌ" నామ
ములచేబరగిన బ్రహ్మపురి ప్రతిష్ఠానపురముగ
పోల్చియున్నారు. ఇది శాలివాహనునిజన్మ
స్థానము, రాజధాని అని కూడ తెలియుచున్నది.
శాలివాహనశకము క్రీస్తువెనుక ౭౮ సంవత్సర
మున ప్రారంభమయ్యెను. మఱియు నిది ఆంధ్ర
దేశములోని దనియు, ఆంధ్రరాజధానిగఁగూడ
నొకప్పుడుండిన దనియు, పద్మపురాణము
ఉత్తిర ౬౨ అధ్యాయ. ప్రశంస కలదు. కథా
సరితాసాగరమున నిట్ల చెప్పఁబడినది.

మఱియు బహ్మన రదేశపు బితుర్
(బ్రహ్మవర్తిము) న రాజధానియు ప్రతిష్ఠాన
నగరమే. తొల్లింటి కోట ఉత్తానపాదనిర్మితమని
యిప్పటికిని చూపుచున్నారు. ఈ ఉత్తానపాద
నరపతినుతుండగు ధ్రువుఁడు జన్మించిన దిచటనే
యనియు, ఆతఁడు మధురారణ్యముల తపం
బాసర్పె ననియుఁ జెప్పఁబడినది.

ప్రతిసూర్యులు (Mock suns).
(ప్రతిచంద్రులు Mock moons) చూడు.)

ప్రతిష్ఠానసాయము— పాశ్చాత్యులు
ప్రతిజాతిని పొడవునారగలజాతిప్రత్తి యనియు,
పొట్టినారనిచ్చుజాతిప్రత్తి యనియు ద్వివిధము
లుగ విభజించిరి. వీటియందు అనేకము లంత
దృఢజాతులు కలవు. భరతదేశమునం దగవడు
చుండినజాతులను పొట్టినారనిచ్చు జాతులుగఁ
దెల్పుదురు

ఇచట నార యనిన ప్రత్తికాయలోని ప్రత్తి
యందు నూలు వడికిన వచ్చుదారముంగూర్చి
యెయ్యన్నది గాని చెట్టునార కానేరదు. పొడుగు
నారగలజాతి యని చెప్పఁబడిన ప్రత్తినుండి
చక్కని సన్నదారములు వచ్చును. పొట్టినార

యని చెప్పబడిన ప్రతిజాతులనుండి ముతక నూలు మాత్రము తీయవలగును.

ప్రతిజాతు లన్నిటికి గుల్లభూములు శ్రేష్ఠములు. కుంకటివేరుక్రిందికి లోతుగఁ జొచ్చుకొని పోవుచెట్లుగాన భూమి గుల్లస్వభావముగలదిగ నుండవలయును. లేకున్న చెట్లు పెరుగవు. గట్టిగా బిగియలాగుకొనిపోవుస్వభావముగల భూములు, అటుగున రెండుమూలల లోతుగా రాయిగల ప్రదేశములు, ఏజాతిప్రతిపంట కైనను అస్థిమూలే ప్రతిమొక్కలచుట్టుకలుపు పెరుగరాదు. ప్రతిజాతులకు నీరుకట్ట నవసరములేదు. ప్రారంభమున భూమియం దించుకలేదు యుండిన చాలును. వర్షములు మితముగా పడుటయు, భూమియం దార్చుకొని ఇంకిపోవుటయు, వేరయిద్ద నీరునిల్వగాక ఆరియుంటయు ప్రతిజాతుల కవసరమని యెఱుంగునది. మత్రియు నిది యా చెట్లకు మోదావహమని పరిశీలకులనుచున్నారు.

ప్రతిజాతులు కాపుప్రారంభించుటకుఁ గొంత కాలము పట్టును. కాయనారంభించినదిమొదలు కొంతకాలము కాయుచునే యుండును. అన్ని జాతులచెట్లకు తొలికాపు చాల ప్రశస్తమై యుంటయు, సిదప కాపులు క్రమక్రమముగ quality యందు క్షీణించుచుంటయుఁ గల్గును గాన, వేర్వేరుకాపులప్రతిని వేర్వేరుగా నిల్వ చేయుదురు. ఇంచుక ప్రతి పేలుటతోఁ గోసి వేయవలెనుగాని, ఆలస్యమయిన నలకలు, బంక మొదలగునవి పట్టి నూలు ఘసుకుట కన్వర్తములగును. ప్రతిని గోయుటకు ప్రాంతికాలములే తగుకాలము లని చెప్పబడినది. ఏరుటయుం దజాగ్రతయు, తప్పులును ప్రతిధరను పాడుచేయ కారణము లగును.

ప్రతిజాతులకు నెల్లు తెగుళ్ళలో బాల్వరన్లు తి ప్రతికాయకు చిల్లులుచేసి, లోని గుడ్డును దినివేయును. మైట్లు నాశన మగును. పచ్చయీరగ యనంబడు తెగులు పెంట్లను పాడు చేసెడిని. డస్కి-కాటన్ బగ్ అనంబడు ముక్కపురుగులవంటి పురుగుల తెగులు ప్రతిపంటకు హానికల మైనది. పక్షిప్రతి రాజముందే కాయలను పగులజేసి, లోని దూదిని తమమూత్రిములచే పచ్చరంగుగ నొనర్చి పాడుచేయును. ఇ. కెర్సనాయిలునందు జచ్చును.

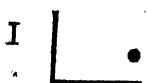
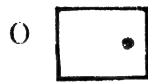
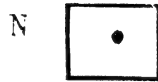
ప్రతికారనిధి—(లోకనీతిసిద్ధులు చూ.)

ప్రతివ్యవసాయము (పాశ్చాత్య)రహస్య లేఖనము-ఈవిద్య అనేక విధములుగ నెల్ల దేశములందునను నిల్ల భాషలందునను గానవచ్చెడిని. ఐరోపాదేశములం దెక్కువగ ప్రచారము నంది యున్న విధానములు రెండు కలవు.

ఐరోపాదేశములభాషలందే ఆయా మాటల వ్యక్తము (Spelling) వ్రాయఁ బడును. అక్షరము లుండుతావునను చుక్కలూ బెల్లుట ఒక విధానము. ఎక్క చుక్కయూగిన నాయక్షర మని యెఱు గునది. (1990పుటచూ.)

ఈ భాషా విధానమున మాటకు మాటకు నడుమ నించుక కాళీప్రదేశమును వనలుచుండుటయు, వాక్యాంతమున (Fullstop) నకుం బదులు... ఇట్లుల మూడుచుక్కలిడుచుంటయు పద్ధతి. తక్కిన కామాలు, సెమికొలను, ఇంటర్గేషన్, ఎక్స్లమేషన్, కొటిషన్, బ్రాక్వెస్ట్ మొదలగు గుర్తు లన్నియు యథాప్రకారమే యుండెడిని.

A	B	C	D	E	F	G	H	I
J	K	L	M	N	O	P	Q	R
S	T	U	V	W	X	Y	Z	Ch.

ఇంక రెండవ విధానము అంకెల భాష. అనగా భరత దేశపువిధాన మిది కాదనియు, ఐరోపాదేశముల అంకెలభాష యనియు మన స్పృహ దుంచుకొనవలెను. ఇందు A, E, I, O, U అను నే దచ్చులు ప్రధానాక్షరములు.

A	1	J	31	S	44
B	11	K	32	T	45
C	12	L	33	U	5
D	13	M	34	V	51
E	2	N	35	W	52
F	21	O	4	X	53
G	22	P	41	Y	54
H	23	Q	42	Z	55
I	3	R	43	—	

ఇందు ప్రతి అక్షరము తరువాతను చుక్క (Fullstop) ఉంచవలయును. ప్రతి మాటకు పిదప చిన్న అడ్డుగీత (Hyphen) ఉంచవలెను. ప్రతి వాక్యము (Sentence)కు పిదప మూడు చుక్కలు ... (Three fullstops) ఉంచుండవలెను.

ఈ రెండు విధానములనాలోచించు పెద్ద అక్షరములు (Capitals & Small letters) అనియు, చిన్న అక్షరము లనియు భేదములు పాటించఁ బడనక్కరలేదు.

ప్రతింధనుడు (ప్రతిరథుడు) — ఇక్ష్వాకు సంతతి. సూర్యవంశ కుత్రియుడు. తండ్రి మరువు లేక మరుత్తు. పితామహుడు హర్యశ్వుడు. పుత్రుడు కీర్తిరథుడు.

ప్రక్షిప్తగోత్రము — (శిష్టకరణములు చూడుడు.) ఈగోత్రమువారికిఁ బ్రధానముగ పరాశరుడనియు, ప్రవరరూపము మను, మాండవ్య, లోహిత, పురూరుహ, పరాశర, వైధ్య, ప్రతిశ్యవ యనియు, ప్రాయముగఁ బుష్పబడినది.

శిష్టకరణములలో చక్రధరమహంతివారను ఇంటిపేరు గోత్రస్థులె యున్నారు.

ప్రతిపుడు — భీమ సేనని కుమారుడు. భార్య సునంద. కుమార్తె దేవాపి, శంతనుడు, బాహికుడు. ఇందు దేవాపి బాల్యమున నెత్తపస్వియగుట శంతనుడు సరపతి యాయెను.

ప్రత్నసగణము — ఇది విశ్వబ్రాహ్మణులయం గోత్రగణము. ఇం దైదుగోత్రములు చెప్పఁబడినవి. (అధర్వణశాఖ విశ్వబ్రాహ్మణులు చూడుడు) ౧ ప్రత్న సగోత్రము:- ప్రత్న స, శిల్పి, వాస్తుక, రుచిదత్త, సనాథ (పంచ). ౨ రుచిదత్త గోత్రము - శిల్పి, వాస్తుపతి, రుచిదత్త (త్రయూర్ణయప్రవర). ౩ వాస్తుపతి గోత్రము- వాస్తుపతి, రుచిదత్త, సనాథన (త్రయూర్ణయప్రవర). ౪ కాశలగోత్రము- రుచిదత్త, సనాథన, దైవజ్ఞ, కాశల, వింద్ర ౫ సనాథగోత్రము-సనాథ, దైవజ్ఞ, కాశల, (త్రయూర్ణయప్రవర).

ప్రత్యంగతాళము- (తాళములు చూ).

ప్రత్యంగములు-భారత (నాట్య) శాస్త్రమున మూఁపు, గాఢమూపులు, వీఁపు, కిఁపు, తొడలు, పిక్కలు, మణికిట్టలు, మోఁకాళ్ళు, మోఁచేతులు ప్రత్యంగములని చెప్పఁబడినవి. కాని పెక్కడను భారత శాస్త్రవిదులు తరువాత వారు ప్రత్యంగము లుపాంగములలోనివే కాన వేఱుగ ప్రత్యేకింప నిరాకరించిరి. (హస్తాభినయముచూ. భాషాశాస్త్రముచూ. పాఠంగములు చూ. ఉపాంగములు చూ).

ప్రత్యగ్రహపురము — అహిచ్ఛత్రపురమున కీపేరు కలదని హేమకోశమునందు కలదు. మహాభారతము, ఆదిపర్వము ౬౩యందు ప్రశంసించఁబడినది.

ప్రత్యగుడు— అత్రి, చంద్ర, పూరు, కరు వంశకుత్రియుడు. తండ్రి ఉపరిచరవసువు.

సోదరులు బృహద్రథుడు, కుసుమిడు, మత్స్యడు, చేదిషుడు.

ప్రత్యభిజ్ఞకైవ లేక అభినవగుప్తాచార్యమతము— కాశ్మీర దేశస్థుడగు అభినవగుప్తాచార్యుఁ డీమఱికి ర్తి యనియు, లేక శివప్రోక్షముగు తొల్లింటి మతిమును సంస్థరించిన సంసర్తగను, ప్రవర్తరఁడుగనుగూడ చెప్పఁబడినవాఁడు. ఈమహానీయునకు “మహేశ్వరాచార్యుఁ” డను బిరుదనామము కలదు. ఇది అద్వైతమతిములలో నొకటి. శివపారిమ్యమతిము. శివుఁ నేననుజ్ఞానము కల్గుట ప్రత్యభిజ్ఞత” యనబడును.

ఈమతము జగత్తంతయు పరిమేశ్వరునకు శరీరప్రాయము. ఆత్మ శివపదార్థ మయ్యు, మాయకు లోబడుకొనితన తానున, జగత్తున, పరిమేశ్వరునకు భిన్న మని భ్రమించుచుండుననియు, మాయాసంజాతి మగు కృత్యాలన చచ్చుచుఁ బుట్టుచుండుట సాధింపదుమననియు, గుహాపదేశమున మాయను జయించి తానే మహేశ్వరుడనని (పరిమేశ్వరుఁడేయని) ఎఱుక గలుగఁగనే బంధవిముక్తి గల్గి, మాయ తొలగి, మహిమలు శక్తులు గలుగనారంభించును. దీనికి గుణ మనిపేరు. ఈగుణముగల్గుట కాత్మస్వభావము లెఱుంగుట ముఖ్యము. బంధమునుండి విముక్తిగాంచుటయె మోక్షముగఁ జెప్పఁబడినది. బంధమగు మాయ అనాదిగ నున్నదనుటకన్న దానింగూర్చి యామత్తగ్రంథమునఁ దేమియుఁ దెలియరాకున్నది.

ఈమతకర్త యగు అభినవగుప్తాచార్యుఁడు “ప్రత్యభిజ్ఞావివృతిమర్శన” యను పేరుగల కైవ సూత్రభాష్యము రచించి యున్నాఁడు. ఈమతస్థులు కాశ్మీర దేశవాసులుగ నున్నారు.

ప్రత్యయపంచకము (పంచప్రత్యయములు) — శాద్ధవైభాషికలు జ్ఞానేంద్రి

యము లై దింటిని ప్రత్యయపంచక మనెదరు.

ప్రత్యక్షే కి మనుమాన మితిన్యాయః కన్పించుచున్నది ప్రత్యక్షప్రమాణము. కన్పింపకున్ననుపూర్వానుభవ ప్రసిద్ధపూర్వకమగు ఇతర మైన ఆసవాళింబట్టి ఉన్నటుల తెలియఁబడుట అనుమానప్రమాణ మనంబడును. ప్రత్యక్షముగఁ గన్పట్టుచుండినదాని కనుమానము నిరర్థకమనియు అనవసరమనియు భావము.

ప్రత్యాసత్తిన్యాయము— కల్పియుండుట కార్యసిద్ధికి సాధనమని భావము.

ప్రత్యాహార— యోగశాస్త్రమునఁ జెప్పఁబడిన అష్టాంగయోగములలో నొకటి. (యోగశాస్త్రము చూడుఁడు.) ప్రత్యాహార మన స్వతస్సిద్ధమైనవృత్తినుండిమరలించి మేకోక వృత్తియందు (మనస్సును, ప్రాణమును) ప్రవేశపెట్టుట యని యర్థము. ప్రాణాయామవిధానమున ఉత్తిమప్రాణాయామకుంధకకాలమునకు పంజ్యేండు రెట్టకాలముగ పంజ్యేండుమిసిల్ల నలు బదియెన్నిది సెకెండల కాలము కుంభించియుండఁగల్గినచో ప్రత్యాహారావస్థ సిద్ధించిన దని చెప్పఁబడినది. యోగులు ప్రత్యాహారమును యోగసంబంధప్రత్యాహార మనియు, జ్ఞానసంబంధప్రత్యాహార మనియు ద్వివిధముగఁ జెప్పుచున్నారు.

౧ యోగసంబంధము— తాలుమూలముకడ నున్న విశుద్ధచక్రము చంద్రకళాయుత మనియు, అఘోముఖ మనియు, దానినుండి అమృతము స్రవించుచు, నాభిస్థానమందలి సూర్యకళాయుతము, ఊర్ధ్వముఖము, జఠరాగ్నియుక్తమునగు మణిపూరకచక్రమునంబడి హరించిపోవుచుండు ననియు, యోగాభ్యాసమున విపరీత కఠిణీముద్రాసాధనమున విశుద్ధచక్రము సూర్ధ్వముఖముగన, మణిపూరకచక్రము సఘోముఖ

ముగను మరలించి, తా ననుభవించుటనే ఇట ప్రత్యాహారమని చెప్పుచున్నారు.

౨ జ్ఞానసంబంధార్థము- ఇదివఱ కభ్యసించి స్వాధీనపఱచుకొనిన యమ, నియమ, ఆసన, ప్రాణా రూపసాధనాభ్యాసములవలన వైరాగ్యము, శరీరేంద్రియ స్వాధీనచిత్తైకాగ్రతల నుపయోగించుచు సిద్ధాంతవిచారము చేయుచుండుట ప్రత్యాహార మనుచున్నారు.

ఈసందర్భమున యోగశాస్త్ర సంబంధ సిద్ధాంత మిటుల వివరింపఁబడినది. ప్రపంచ మంతయు సంచభూతాత్మకము. ఆసంచభూతములు అజ్ఞానమునందు కలసి. పంచలన్యాజ్ఞానేంద్రియసంబంధము కలవి. పంచజ్ఞానేంద్రియన్యాపారము మనస్సాహాయ్యముననే గల్గునది. మనస్సు జడము గాన దీని కీవ్యాపారశక్తి గల్గించునది జ్ఞానశక్తి. అజ్ఞానశక్తియు సుష్టుప్త్యస్థాయము నిర్వాహదశయందుండునది. అట్టిశక్తిగూడ సాక్షీభూతుఁ డై క్తన హితుఁడై యుండినవర మేష్వరుఁడై పరాత్పరుఁడు గాన, స్వృజగత్తు మేష్వరీవరమేష్వరీపదార్థమే. పరమేష్వరస్వరూపము వినుధ్వనులు, చూచుపదార్థములు, వాసనగల్గినదృవ్యములు, త్వగింద్రియగ్రాహ్యస్పర్శములు, జహ్మింద్రియగ్రాహ్యములగు రుచులు పరమాత్మస్వరూపమే గాన లోకపదార్థములందు ఇష్టము, అనిష్టము నను హేయోపాదేయభావన వదలివేయవలెను. తానును పరమాత్మపదార్థమే గాన “సోఽహం బ్రహ్మస్మి” అని చింతించుచుండునదిగా చెప్పఁబడినది.

ప్రథమ బౌద్ధమతమహాసభ- (మగధ రాజ్యము చూడుడు).

ప్రథమైకాదశి- (ఏకాదశితిథులు చూ.)

ప్రథాననాడులు— ఇడా, పింగాళా, నుషుమ్మ. (నాడి, నాడులు, స్వరనాడులు చూ.)

ప్రథానమల్లనిబర్హణన్యాయము —

ప్రధానశత్రువును బరిహర్చి తక్కినవారు తోడనే లొంగిపోదు యనుట కీన్యాయము వర్తించెడిది.

ప్రదరము- (కుసుమోగము చూడుడు.)
ఆంగ్ల. Leucorrhoea.

ప్రదీపే ప్రదీపం ప్రజ్వాల్య తమో నాశాయ యతమానేతి న్యాయము— ఒకవత్తదీపపు నెల్లు చాలదని వేరొకవత్తనిగూడ దీపమున జలపఱచుట కలము. యోచనలేని దుష్ట్యయమును బరిహరించునన్యాయమువాడుదురు.

ప్రదోషము (తిథి) — రాత్రియందు నొకగడియ మైనను త్రయోదశి తిథి యున్నతటి (కృష్ణపక్షమున) గానిని ప్రదోష మనియు, మాసతినరా యనియు ననెదరు. ఇది శివప్రీతి కలమున చెప్పఁబడు.

మతాంతములగుచు చతుర్థ, సప్తమీ తిథులును ఇట్లే ప్రదోషము లగునని చెప్పఁబడి యున్నది గాని యది ఈదేశమున పాటించఁబడుట లేదు.

అగ్రాదికము ప్రదోషకాలము అని, నాయం కాలములను వాడుచుండుట. త్రయోదశి ప్రదోషముచాఁడు శనివార మగుతరి దానిని శనిప్రదోష మని నవి తాధిక్యము నొనగుచుండురు.

ప్రద్యుమ్న నగరము — బంగాళము లోని హుగ్లీజిల్లాయందు దిష్టకు పొందువా యను పేర బరంగునున్న పురము.

ఇది తొల్లింటి పుండ్రనగరమగు (మాల్దా నమీషమున నున్న) ఫిరోజాబా దని మాఱుపేరిడఁబడిన పొందువా కాదని యెఱుఁగునది. ప్రద్యుమ్న నగరమునకుఁ దొల్లింటి పేరుఱుత్తావం త మని యుండెనట. శ్రీకృష్ణుని నుతుండగు ప్రద్యుమ్నుఁ డిట శంబరాసురుని వధించెనట.

దానంజేసి మారపుర మనియు, వాడుక గల్లె నట. దీనినిగూర్చి హరివంశము ౧౬౬ అధ్యాయమున వివరింపఁబడినది.

బుద్ధభగవానుడు తండ్రికిఁగొనిపోయి కపిలవస్తు రాజ్యమును కాపాడఁబడినట్లే, శుద్ధోదనునకుం బినవ శుద్ధోదనుని సింహాక్షికుమారుఁ డగు పాండు లేక ప్రద్యుమ్నశాత్రుఁడు కపిలవస్తు పురాధిపాఁడుడై కొంతకాలము పాలించెను. సిద్ధవకోసల దేశమును జయించి విదర్భకనుహారా జాకమిందులయు, కపిలవస్తుపురముపై దాడివెడల సిద్ధవడులయు చూతనికి వెఱగొంది ప్రద్యుమ్న శాత్రుఁ డాసింపవస్తు దేశమును తా న విడిచివైచి వెడలి, యిది యవ్వల కొంతదూరమేగి, యీ మారపుర మనఁబడెడి ఋతూవంతమున కేగి, యట నొకరాజ్యము స్థాపించుకొని హిందూ పాలించుచుండెనట. ప్రద్యుమ్నభూ తిండికివేరు అము శోదనుఁ డనిచే

ప్రద్యుమ్నుని కుమార్తె భవ్యకన్యవదేవి (బంగారములతోని హల్లుబిల్లు సింహ గర్జనలను బడుచున్న) సింహపురాధీపండుగు పాండువాను దేవన్యవతి రాణియయ్యెను. సింహాధిపముపై దాడివెడలి యాకొనిచి యట రాజ్యమేలిన విజయభూపతికిఁ బిదప సీపాండువాను దేవుడే రెండవభూపతి (సింహాశమున) యయ్యెను.

నాఁడొదిగ పాండునగరమనియు, ప్రద్యుమ్న నగర మనియు వాడుక మారపుర మనుపేరును ఋతూవంత మనుపేరును వెనుకకుఁ ద్రొక్కివేయ నాఁగెను. అందు పాండునగర మనుపేరెన్నిక్కువవాడుకయై కాలవశమున మార్పులం జెంది కడకు పాండునా యని నిలిచెనట.

కీ. వె. ౧౩ వ శతాబ్దాంతమున మహమ్మదీయాకాశమున మీపాండువాకు తప్పనిదయ్యెను. రెండవఫిరోజుమామేనల్లుడు పాషుఫీ యను

నతఁడు తనమేనమామసైన్యబలము చేయూతగ గొని ఇట రాజ్యమేలుచుండిన భూపతిని జయించి యాకొనించెను. మఱియు నాతఁడే ఇచటి శృంగిలరాజు క్తిదేవస్థానమును బడఁగొట్టించి యట మసీదు గట్టించినవాడట. ఇచటి ౧౨గి అడుగులయెత్తుగల పాండువాపెద్దస్తంభ మనుపేరుగల Towerను తనజయస్తంభముగనో లేక అట మసీదు ముయ్యద్దీన్ పిలుపుఅటపులస్తంభముగనో న్నొందినది ఆ సాషుఫీయే అని చెప్పదురు.

ప్రద్యుమ్నప్రహమ — రామానుజీయ నైష్ఠవ, నైత్యనైష్ఠవ మతధర్మములందు

తదేకాత్మరూపమహావిష్ణువులందుఁబడిచతుర్భుజములలోనొకటిగనుచెప్పబడినది.

దీనిని ఘోరధ్వజప్రహమలోని ఉపప్రహమ మనియు, విలాసమూర్తి యనియు, వరునగ చక్ర, శంఖ, గద, పద్మములాయుధము లనియు చెప్పఁబడినది. (విష్ణుదేవాలయములందలి విగ్రహములు చూ.)

ప్రద్యుమ్నుఁడు-అత్తి, చంద్ర, యాదవ కుత్తియుఁడు. తండ్రి శ్రీకృష్ణుఁడు. తల్లి రుక్మిణీదేవి. సోదరులు (శ్రీకృష్ణుఁడు చూడుడు). కుమారుఁ డనిరుద్ధుఁడు. అనిరుద్ధుని బాణాసురునిమనుమరాలగు ఉష వివాహమాడెను.

ప్రద్యుమ్నునిభార్య రతీదేవి యని కొన్నిచోట్లను, రుక్మికుమార్తెయని మఱికొన్నిచోట్లను కలదు.

ప్రద్యోతుడు పరమేశ్వర నేత్రాగ్ని చే దహింపబడిన మన్మథునియవతారమని చెప్పబడినది.

ఇంకను ప్రద్యోతుడు శిశువుగ నుడువఁజే శంబరుడను అసురుడు దాని నెత్తుకపోయి నీట బాటవైచె నట. దాని నొకచేప మింగెనట. అది జాలరులచే పట్టువడి శంబరునిగృహముం జేరె నట. వా గాబాలుని గుర్తింపజాలక పోయినట. మాటువేషమున శంబరునియింటికి పనిపాటలంజేయ నేవకురాలివలె నేతెంచి కాలము గడపుచు మాయావతి యనుపేరున మెలగుచుండిన రతీదేవి, వంటవాడనుబ్రాహ్మిని యాబాలుని గెకొని తాను పెంచుకొనుచు పిదప వాడైనపిదప నాతినికి తాను భార్య యగుటయు, శంబరుడొనర్చిన దుష్కార్యము నెఱింగించి ప్రద్యోతునిచే శంబరునిజంపించి, తానాత నింకైకొని ద్వారకయందున్న దుక్కిణి శ్రీకృష్ణుల కడ కేగి సర్వము నివేదించి వారినున్న నలంది సుఖంబుననుండె నట.

ప్రద్యోతుడు (మహారాజు)- మగధ దేశాధీశుడు. తండ్రి సుకీనకుడు. తొల్లింట సుకీనకుడు మగధరాజ్యమునకు మంత్రియై యుండి, రిపుంజయుడను భూపతిని జంపి, తన సుతుడగు ప్రద్యోతునకు సింహాసనమిచ్చిన వాడు. ఈతనిసంత యగు వాసవదత్త కాశాంబీనగరమున రాజ్యమేలిన అగ్నిమిత్రమహారాజుభార్య.

ప్రద్వంసాభావము — (అభావములు చూడుడు.)

ప్రపంచమందలి సముద్రభాగము-- ప్రపంచమున సముద్రము మూడుపార్శ్వను, భూమి యొకపాలు నుండునని భూగోళశాస్త్ర విధు లనెదరు. దీని నిజతత్వ మారయుట సమం

జసము. మూడుపార్శ్వన నీటి యుపరిభాగపు లెక్క గాని లోతు కానేరదు.

పరిశీలకులు సముద్ర మింక నాటువందల అడుగులలోఁ దెలికముగునేని భూమివంతను ముంచివేసి జగమంతయు నొక లీజలనిలయుముగ నగునని అంచనా వేసియున్నారు. వారే సముద్రము ఇక నారువందలయడుగుల మెంకయగు నేని, పెక్కుతావుల అడుగుభూమి బయల్పడి ఇంగ్లాండు, ఆస్ట్రేలియా మొదలగుదీప్రములన్నియు భూమిలో సుబంధమేర్పడు నందురు.

ఇప్పుడున్న మహాసముద్రములలో పశిఫిక్ మహాసముద్రము గొప్పది. లోతుప్ర దేశములందగ్రగణ్యము. పిదపఁ జెప్పందగినది యటాంటిక్కుమహాసముద్రము. తరువాత చెప్పదగినది హిందూమహాసముద్రము. ఏమ్యట నుత్తర దక్షిణ ధ్రువసముద్రములు.

పశిఫిక్ మహాసముద్రపు నీటిపైభాగపుపరిమితి భూపరిమితియంత యుండునని చెప్పబడి యున్నది. అదిగానిచుమించు ౫౫౦౦౦౦౦౦ మైళ్ళపరిమితి యుండునట. అం దధికభాగము ౧౨౦౦౦ అడుగులలోఁ తనియు, అం దింకను కొన్నితావులు ౧౦౦౦౦ లోతున్నవి కలవనియు, ఇంకఁ గొన్నిప్రదేశములు హిమాలయపు గోరీశంకర (Everest) శిఖరముకూడ నందుమునిచిపోదగినలోతు గలవి కలవనియు నందుగు గాని కొందరు కేకడపటిసంగతియందభిప్రాయభేదముకూడ కలదు. ఇంకను గొందరు పరిశీలకులు పసిఫిక్ మహాసముద్రమున నెక్కువ లోతుగుతావు ౩౨౦౯౪ అడుగు లనుచున్నారు. అట్లాంటిక్కుమహాసముద్రముయొక్క జలముల ఉపరిభాగము ౩౦౦౦౦౦౦౦ మైళ్ళకన్న నించుక యధికముగా నుండునని అంచనా వేసియున్నారు. దీనిలోతు సగటున ౧౦౨౦౦ అడుగులుండునని అంచనాలెక్క గుదిర్చిరి. దీనియం దెక్కువ

లోతగుతావు 22000 అడుగులఁట. హందూ మహాసముద్రముం గూర్చిన యిట్టితెక్కలు లభింపకున్నవి. ఉత్తరార్ధగోళ దక్షిణార్ధగోళసముద్రముం గూర్చిన వివరముల నెఱుంగుట కశక్యమగుచున్నది. అవి మండుచేర్చబడి పోననశక్యములు.

పదవ సముద్రము చున్న దీప్తలు, చిప్పల గూర్చి విచారించుము. పరిశీలన లిదివఱకే సముద్రజలములందు పాళ్యసముద్రలవణము కలదు. అయిది అన్ని సముద్రములందున్న తెక్కకానేదు. భూమిసముద్రములందు లవణము చాల్యతెక్కువ యుండునని. సముద్రముననుకొన్ని తావుల సాధికముగ నున్నను, సగటున నిట్లు తెక్క కుచున్నట్టియున్నది. కొంచెము పాళ్యsalts of lime ను, magnesium salts ను, potassium salts కొన్ని భాగములును గలవు. ఇవి తెక్కవగా నుండునని. ఇందు సముద్రలవణ మధికము. ఇందు యెక్కువగా చేయగల చేన్సోభూమియందును గలవునునఁట. సముద్రజలములందు కాల్షియ-సి-ఆక్సైడు గానును, ఆక్సిజెన్ గానును, నైట్రోజెన్ గానును కలిసిపోయి కలిసియున్నవని రసాయనశాస్త్ర విదులు పోల్చుచున్నారు. Lime Salts నుపయోగించుచు Shell creature జంతువులు తమ చిప్పలంజేసికొను ననియు, అవి చచ్చినపిదప వాటిమెత్తనిశ్చనములు నీటంగరిగి కలిసిపోయి చిప్పలడుగంటి ఒకపొరగ నగుచుండునఁట. అట్టిపొర కాంగ్లమున "Ooze" అనిపేరు. అందు కడుచిన్నచిప్పలుగల జంతువుల కాంగ్లమున "Globigerinae" అని సాంకేతికనామ మిడియున్నారు. శాస్త్రగ్రంథములందు అట్టి చిన్న చిన్న చిప్పలడుగంటినపొరకు సాంకేతికముగ "Globigerina ooze" అని

వాడియుండు గాననగును. అది రంగుగల బురదవలెనే కాననగును. అది సముద్రపుటమగు భాగమున 82000000 చతురపుమైళ్ళ నైశాల్యస్పదేశ మాక్రమించి యున్నట్లుల నంచనా వేసియున్నారు.

ఇంకను సముద్రపు టమగుభాగమున Diatoms అనబడిన మొక్కలఁజూ కలదనియు, అది స్వచ్ఛమై అద్దమువలె నుండుననియు, ఇదియు చిప్పలసముదాయముగఁ గన్పడునదే యనియు తెలియుచున్నది. ఇంకఁ గొన్ని తావుల నెత్తురంగులబురద కలదనియు, నందు సాగ్గుల నెత్తు, వేలు, జంతువులముకలు గలిసియుండుననియు వినుచున్నారము. ఇంక నీసందర్భమున సముద్రతరంగములం గూర్చియు, సముద్రజల ప్రవాహములం గూర్చియు, సముద్రపు పోటు పాటులం గూర్చియు నిమిష వివరించుట సమంజసము.

సముద్రతరంగములంగూర్చి యెల్ల తెలిసిగ నదే. అవి నీటికదలిక గాలివలన కలుగుచుండునవి. తుపానునం దివి యధికములుగను, పెద్దవి గను, అపాయకరముగను ఉండి, శాంతకాలమున చిన్నవిగను, తగ్గియు నుండును. బలపడి యున్నప్పుడు దరుల పాకుచేసి ఓడలను ముంపఁ గలుగును. సర్వసాధారణముగ నేఁబడి యడుగుల యెత్తుకన్న మించకుండును గాని ఒక్కొక్కచో వాటినిటియెగురుదల రెండువందల యెత్తునకుఁ గూడ జనెడిని. స్కాట్లాండు దేశములోని డన్పాయన జరిగినపరిశీలనలనుండి కెరటములం దల్లిప్రతిఘనపుటమగు నీటియందు 10000 పానుల ఒత్తిడి యుండునని తేలినది. అట్టి తుపానునం దలి కెరటములు ముప్పదినలుబదిలన్నులబరువు గల రాళ్ళను గదిలించి నెట్టఁగలబలముకలవిగ తేలుచున్నది. పోటుపాటులు చంద్రసూర్యుల యాకర్షణములవలన సముద్రజలములు ఒక

తావునకుం జేరుకొని ఆతీరములందు నీ రధిక మగుట పోటుగను (Ebb) ఇతరమైన తీరములనీ రాకారణమున తగ్గిపోయియుంట పాటుగను చెప్పబడుచున్నవి. భూమధ్యరేఖాపరిసరముల పోటుపాటులు కన్పింపవు. ఏలయన నటు సర్వకాలము సూర్యాక్షణమున పోటి గాని పాటుండదు. చంద్రాక్షణ మట పనిచేయును. చేసినను అందే చేరిపోయి యుండును. పోటు పాటులు సర్వసాధారణముగ నాటడుగులయెత్తు కన్న మించి యుండక లోపుననే యుండెడివి గాని బ్రిటీషుదీవులందలి కార్డిఫ్ (Cardiff) రేవున డాకులవద్ద నొక్కొకతటి నలుబదిఅడుగులయెత్తుదనుక నముద్రపు పోటుపాటులు గల్గుచుంటుం గాననగుచుండెడిని. ఇది యెప్పుడో గాని కలుచుండదు. ముగ్గులొకజలసంధివద్ద అరునది యడుగులయెత్తునకు పోటుపాటులు గల్గుచుండుట చిత్రమనిపించును. ఫంజే వియక్తాగ్గుము (Funday Bay)కడ సతతము జెబ్బది యడుగులయెత్తు పోటుపాటులు గల్గుచుండును. దీనికి గారణము సూర్యచంద్రుల యాక్షణలే గాక ఇతరకారణములుగూడ నుండియుండవలెనని తోచకపోదు.

ప్రపంచము (Universe) — జగద్యస్తసముదాయమునకు ప్రపంచక మనిపేరు. ప్రపంచక మన నైదని యర్థము. పృథ్వి, జలము, అగ్ని, వాయువు, ఆకాశము ననునీ యైదును ప్రపంచకము. జగమంతయు నీయైదువస్తువుల సముదాయమే. ఆకాశమునందు గాననగు గోళము లన్నియు ప్రపంచక మనబడును.

గట్టిపదార్థములగు భూమిమొదలగు సమస్త వస్తువులు, శరీరమందలి మాంసపదార్థము, చెట్లయందలి గట్టిపదార్థములు మొదలగునవన్నియు భూపదార్థములే. ఇంక జలములు, సమస్తవస్తువులందలి రసములు, రక్తమందలి యుదకపదా

ర్థము మొదలగు సమస్తద్రవపదార్థములు జలములుగ (జలభూతముగ) దలంపఁ బడెడిని.

అగ్నియు, తత్స్పృశబాధమగు వేడియు, వాయువునందున్న వేడియు మొదలగునవి యగ్నిభూతముగను, వాయుమండలము, సమస్తములగుగాలులు వాయుభూతముగను నెఱుంగఁదగును. ఇంక ఆకాశ మనిన సావకాశ మని యర్థిపాయము. భూమియు, సూర్యుడను, నక్షత్రములు మొదలగు సమస్తగోళములు ఆకాశమున సంచరించుటకు ఉండుటకు విశాలబహిష్కరదేశమంతయు ఆకాశమే. కాళ్ళిగా నున్నబాగా యుండుయు ఆకాశమగును. ఇదియే ఆకాశము. ఇటుల పృథ్వివృత్తే తోవాయురాకాశము లను నైదుభూతములును వివరింపఁ బడినవి.

ఇట్టి ప్రపంచ మనబడు జగత్ప్రముదాయమంతయుఁ గూర్చినవిజ్ఞానము ఖగోళశాస్త్రముతో సంబంధము కలదియైయున్నది. ఖగోళశాస్త్రమును మఱి జ్యోతిషశాస్త్రమునందలి యుకభాగముగ నున్నది (Astronomy).

దీనినిగూర్చినవిజ్ఞానపాశ్చాత్యులు Simon Newcomb పండితుని గారవెంటురు. పాశ్చాత్యవాగ్ధికతయని లెలంపఁబడు దానిప్రకారం కాలమునుండియునవిజ్ఞానము యెక్కువైనా పడియుండెనుగాని, ఇటీవల యగ్రాంతాచార్యము కలుకతన కొంతవఱకు విజ్ఞానము తమకు బయల్పడినదని పాశ్చాత్యులు పేర్కొనున్నారు. ఎవరవిజ్ఞానము నెవ్వ రెంతగా తెలుపుచున్నను, ఆకాశమునందలి గోళముల సందర్భ రేండు తెగలుగ నెన్నుట గలదు. అ సోక గొప్ప సముదాయముగూర్చి మనకంతిగఁ దెలియదు. తెలియుననువారును తమయూహల నె డెల్పుచున్నారు. కాని, నిజసిద్ధాంతమనితెల్పు సాహసింపఁజాలరు గావ దాని నింతటవదలి వేరొక

తెగ ఖగోళముల సముదాయముం గూర్చి యోచింతిము.

ఇంక రెండవ తెగ ఖగోళములందు ముఖ్యము లగునవి పది. అందు భూమియొక్క గోళము Mercury, Venus, Mars, Jupiter, Saturn, Uranus, Neptune అనునవియు సూర్యబింబమును, చంద్రబింబమును కలిసి పది యగును. ఇందు చంద్రుడు భూమినిజాటి తిరుగుచుండును. తక్కిన వన్నియు భూమిసహ సూర్యనింజాటి తిరుగుచుండును. భూమి, చంద్రుడు తన్నుజాటి తిరుగుచుండ, దానితోనహ తాను సూర్యనింజాటి తిరుగుచుండును. మరియు నిందు Mercury సూర్యునకు సమీపముగ నుండునది గాని మానవనేతలమునకు (యంత్ర సాహాయ్యములేక) గానరాకుండునది. ఇంకను Uranus అనుగోళమును Neptune అను గోళమును యంత్రములగుండా చూడవగునని నున్నవి.

ఈ రెండవ తెగయందు ప్రధానముగ రింబుబడినగోళములు పదియునుగాక ఇంకను అసంఖ్యాకములగు గోళములు కలవు. అవి ఏదోగ్రహముం జాటి తిరుగుననినో లేక స్వతంత్రములుగ తిరుగుచుండునవిగనో లేక సూర్యనింజాటి తిరుగుచుండునవిగనో యుండును. గాని స్పష్టముగ మనకు తెలియకున్నది. అందు ముఖ్యములగునవి భూమికేగడుసమీపముగ నుండునటులం జూల్వంబడినది Alpha centauri అనంబడుగోళము, మరియు Arcturus అనంబడునదియు Vega అనంబడునదియు Altair అనంబడునదియు. Sirius అనంబడునదియు నాల్గు గోళములు పేరిడబడినవి కలవు. ఇంకను లెక్కతెలియనివి పెక్కుగోళము లిందు కలవు.

ఇందు సూర్యుడు ప్రధానము. దానియందు

శక్తియొక్క ప్రభావ మతిశయముగ కలదు. అందుగ్నిజ్వాల లంతటను కలవు. వాల్లముల ముననే ఎండయు వేడిమియు మనకు కల్గుచుండుట మనపూర్వము సూర్యప్రతిపాదకమగు గాయత్రీమంత్రము మనస్సును పరిశుద్ధముప ప్రేరేపించు నని త్రిసంధ్యలందు జపించుచుండు వాని. సూర్యుడు తక్కినగోళముల నాకర్షించుచుండునుగాన దానిం బరివేష్టించి తిరుగుచుండునని పాశ్చాత్య విద్వాంసులు నుడివిరి. దీనికి వాడు Gravitational pull అనిరి. మఱి కొందరి Gravitation ను శక్తి (Energy) యనిరి. ఇట్లు తిరుగుచుండుగోళములకు "Planets" అని పేరిడియున్నారు. మరియు సీసూర్య నాశ్రియించి తిరుగుచుండు గోళసముదాయమునకు "Solar system" అని అంగ పడితులు వాడెదరు.

ఈమధ్యకాలమున భూమినిచుట్టి తిరుగునట్టి చంద్రునివంటి ఉపగోళములు కొన్ని కొన్నిగ తక్కిన Mercury, Venus మొదలగు సితరగోళములకు గూడ కలవని తెలియుచున్నది. అవియు వాటివాటిం జాటి తిరుగుచుండునవియె.

ఈగోళము లన్నియు gravitation pull వలన తనకు దాను గిరగిరిం దిరుగుచు, తానాశ్రయించియుండు గోళమును జాటివచ్చుచుండుట నందుపై నుండువారలు రేయింబవళులు కలదినముల భేదమును గల్గియుండ వలెను. ఇట దినము లనుతటి భూమి తనకుతానై యొకసారి గిరగిర తిరుగుతటి నటువది గడియలు లేక యిరుదినాల్గుగంటలకాల మగునటుల వేరేరేటు గోళములు సూర్యనిం జాటి తిరుగుచో తమకు తాము గిరగిర తిరుగుట యొకసారి యొకదినముగ నెఱుంగ వలయును. ఇంకను వేరేరేటు గోళముల దినముల గోళములకు వాల్ల పరిమా

ణము తిరుగువేగములమేరకు దినపరిమాణమును వేర్వేరు విధముగ నుండెడిది.

అటుల సూర్యునకు సమీపమునఁ దిరుగుచుండునటులఁ గానంబడు Mercury గోళమునందు, దినమున కిరువదియైదుగంటలు లేక అరువదిరెండున్నరఘటిక లనియు, ఆగోళ మొకత్రటి సూర్యుని జుట్టివచ్చుట కెనుబదియెనిది దినములు పట్టుననియు లెక్కింపఁబడినది.

తరువాత వెలుపలగా సూర్యునింజుట్టి తిరుగుచుండు “Venus” అనంబడుగోళము. దీనియందలి దినమునకుఁగలకాలము సరిగా తెలియరాకున్నది. ఐనను నిది సూర్యు నొకత్రటి చుట్టవచ్చుటకు రెండువందల ఇరువదియైదుదినములని పొడకట్టెడిది.

పిదపఁ గలది మన ముండుభూమి. ఇందు దినమున కలువది గడియలకాల ముండును. (అనఁగా నిరువదినాల్గుగంటలు) ఇది మొకత్రటి సూర్యునింజుట్టిరా మూడువందల అఱువదియైదు దినములపై పంజెండున్నర గడియలు లేక అయిదుగంటల కించుక ఎక్కువకాలము నడిచెడిది. ఈకాలమునె మనము సంవత్సర మనుచున్నాము.

తరువాతఁగలగోళము Mars అనంబడునది. ఇందు దినమునకు అఱువదియొక గడియలును పదునేను విఘటికలును కాలమగును. అనఁగా నిరువదినాల్గు గంటలనర కాలమగునని యెఱుంగునది. ఇది యొకసారి సూర్యుని జుట్టిరా నారువందల యెనుబదియేడుదినము లయ్యెడిది.

తరువాత వెలుపలఁ దిరుగునది Jupiter అనంబడు పెద్దగోళము. తనకుతా సతివేగమున తిరుగుచుండునది గాన దినమున కిరువదియైదు గడియలకాలము, లేక పదిగంటలకాలము పట్టెడిది. మరియు నిది సూర్యుని జుట్టివచ్చు

కాలము పంజెండుసంవత్సరము లని లెక్కింపఁబడినది.

పిమ్మటఁగలది Saturn అనంబడుగోళము. ఇందును దినమున కిరువదియారు గడియల పదునేను విఘటికలు లేక పదిన్నరగంటల కాలమనియు, ఇది సూర్యునింజుట్టి పంజెండు సంవత్సరముల కాలము పట్టుననియు తెలియచున్నది.

పిదప వెలుపలఁ దిరుగుచుండునది Neptune అనంబడుగోళము. దీనియందలి దినపరిమాణమును సరిగా తెలియఁబడకున్నది గాని, కొందఁ ఠాంగపండితు లిది సూర్యునింజుట్టివచ్చు కాలము నూట యరువదియైదు సంవత్సరములనుచున్నారు.

కొందఱు పండితులు భూమి సూర్యునింజుట్టి తిరుగుత్రటి మినిటునకు వేయిమైళ్ళకన్న సభిక్షముగనే బర్విండుచుండు నదని లెక్కించిరి. అట్లాకత్రుటిచుట్టినచ్చు కతనఁబర్వించినదూర పరికోట్లమైళ్ళ దూర మని తలంపవచ్చును. భూపరిమాణముకన్న సూర్యునిపరిమాణము (శరీరము) మూడులక్షల ముప్పది మూడువేల స్థూలం దల ముప్పదిరెండురె టభిక్షమని కొందఁ ఠాంగపండితు లభిప్రాయపడిరి.

చంద్రుడును భూమినిజుట్టి తిరుగుచుండుటను భూమియందలి ఆకర్షణశక్తి (Gravitational pull) కాణమై యుండవలెను. మరియు నిట్ల తక్కిననుహగోళములచే నాకర్షింపఁబడిన చిన్నగోళములు వాల్లజుట్టి తిరుగుచుండుటను నిదియే కారణము గానోపు.

తొల్లింటి యూర్యులందలి జ్యోతిషవేత్తలు నిక్కినగ్రహములన్నియుఁ గలిసి పరిమాణమున సూర్యునితో సరిగావని నుజివిరి. మరియు పరిశీలనలవలన భూమి సూర్యునినుండి పదునెన్నిది కోట్ల ఏబదిలక్షలమైళ్ళ దూరమున నుండునని

లక్క తేలుచున్నది. మఱియును సూర్యుని శరీరముగూడ రంధ్రము వైచిన నారంధ్రము పొడవుకొలత యెన్నిదిలక్షల అగునదియాయవేల మై భృండునని అంగణ్యోతిషవేత్త లనెదరు.

ఇంక నాకాశమునందలి గోళములసంఖ్యయు ఆకాశపరిమాణమును తెల్పి యుండుననియుచుట యసంభవము.

ప్రపంచమున గాలి వీచునేర్పాటులు. ప్రపంచమునందలి వేడిలు భాగముల శీతోష్ణములమేరకు ఉష్ణాధ్యక్షములగు తావుల గాలిగూడ నెడలకు వేడియగులయు, వేడియైనకొలది చులకనయగులయు, చులకన యైనకొలది నాకసమునకు తేలుచు పోవును. ని (అనగా సామర్థ్య (Energy) మగు వేడితోడ గూడియుంట ఆకాశమునకు తేలుచు పోవుచుంటుండును. బలముగనే పోవుటయు సంభవించెడిని.

అట్లు పైకెగసినగాలి ద్విససానము కాళియగుట, ప్రక్కలనుండు గాలి యటు జేరును. ప్రక్కలనుండి వచ్చుటయున కొంచెము కొంచెముగనే ప్రక్కనుండి జరుగుట వందలమైళ్ళకడకు దాకుట గలదు. అనగా చల్లనిగాలి యాతావునకుం జేరుకొని దాని సకాలమున అదియును వేడియొక్క పైకెగు చుంటయు, ప్రక్కలనుండి అదేవినిగ చుంటయు, గాననగుచుండునది.

భూమి గుండ్రముగ బంటినెనుండు ననియు దానినడుమగ నీ క్వేటరు (Equator) అను బడు భూమధ్యరేఖాప్రదేశ ముండు ననియు మనము మనసునం దుంచుకొనవలయును. తన కుతాను గిరిగిర దిగులుటయందునను తాను సూర్యునింజుట్టినచ్చుటయందుననుగూడ భూమి యీ భూమధ్యరేఖాస్థానమున నె సూర్యునకెదురుగనుండునట్లెప్పుడు తిరుగుచుండును. అనగా

సూర్యుడు భూమి నాకర్షించుత్కీకీ (Attraction) మధ్యస్థాన మీభూమధ్యరేఖాస్థానమే యని యెఱుంగవలయును.

అట్టి భూమధ్యరేఖాస్థానము Equator కడ వేడి యధిమె యుండునని చెప్పినయే చెప్పుచున్నది. ఏలయన నెల్లప్పుడు సూర్యున కెదురుగ నున్నగ ప్రక్కలకన్నకొద్దిగనో కొన్నిగనో సమీపముగ నుండుటయు భూమధ్యరేఖాప్రదేశ మమృత్యుప్రదేశమని స్పష్టమే. దక్షిణ ప్రదేశమున ఈ క్వేటరు సమీపమైనకొలది వేడి యెక్కువగుచునే యుండును.

ఇచటిగాలి నిత్యము వేడియై నాకాశమున కెగురుచుండుటయు, దక్షిణమునుండియు, ఉత్తరమునుండియు బలముగ గాలులు ఈ క్వేటరున వీచుచుంటయు వాయుధ్వజము మేరకు జరుగు చుండుననినవినియే కాని, భూమి తనలో చాను దిరుగుచుండు వేగము భూమియొక్క తిరుగునడక ప్రదేశములు మిక్కిలి తక్కువగానుండు ఉత్తర దక్షిణాధ్రువముల కడకన్న భూమధ్యరేఖాప్రదేశమున చాల ఎక్కువ వేగమున దిరుగవలసియుండును. (ఇరువది నాలుదిసములు లేక అఱువదిగడియల కాలమున భూమియొక్క మధ్యభాగ మంతయు దిరుగవలసినదే). కాన ఆవేగమునకు ఉత్తర దక్షిణములనుండి ఈ క్వేటరును సమీపింప బోవు గాలి వంగి వెనుకబడుటయు, మరలుటయు, సంభవించి వేటుదిశల బర్పిడుటతో భూమధ్యరేఖా ప్రదేశమున సరియగు గాలి లేకయేయుండును.

ఈ క్వేటరున కిరుదనల నిటు పర్చికుచు నెల్లప్పుడు నొకేటిని భూమినిజుట్టి తిరుగుచుండు గాలులకు త్రేడు విండ్సు (Trade winds) అనిపేరు. వీట్లకు పెక్కు శాఖలు గలవు. అందొక శాఖ దానినుండి ఉత్తరముగ మనదేశమునకు

వీచును. దానినే మనము దక్షిణదిక్ (తెరిపి) వాయు పనియందుము.

ప్రపంచమున గొప్ప పగడపుచట్టు.

ఇది : ఆస్ట్రేలియాఖండపు క్వీన్స్‌లాండుతీరమున కెదురుగ కోరల్ సముద్రమునందు (ఆస్ట్రేలియా ద్వీపముయొక్క ఈశాన్యదిశయందు) ఉత్తర దక్షిణములకు వ్యాపించియున్న పగడపుచట్టు. (Coral reef) దీనిపొడవు పంచొండవందల మైళ్లు. వెడలుపులు మాఱుచు సగటునముప్పది వేల చతురపుమైళ్ళి వైశాల్యము గల్గియున్నది. దీని ఉత్తరపుకొనయందు క్వీన్స్‌లాండుతీరమున కిరువదిమైళ్ళ దూరమును, దక్షిణపుకొనయందు నూఱుమైళ్ళిదూరమును నుండును. ఈ మధ్యేమార్గమునందు గొప్ప పొగయోడలు నడుచును. పగడపుచట్టుగుండా కూడడు నోడలు పోడగిన లోతుమార్గములు కొన్ని కలవు గాని వాల్ల గుండా ఓడ లతిజాగ్రతతో నడువవలసియుండును. దీనిని Great Barrier reef అని నావికు లనుచుందురు.

ప్రపంచమునందలి యెత్తైన పర్వత

శిఖరములు—ఇవి ఆయాఖండములవారీగా వివరింపఁబడినవి.

ఆసియాఖండము:—

గౌరీశంకరశిఖరము (Mt. Everest.) సముద్రపునీటిమట్టముపైనుండి లెక్కంపఁబడిన ఎత్తు అడుగులు హిమాలయపర్వతములందున్నది ౨౯౦౦౨.

కే. 2. శిఖరము. కారకోరమ్ పర్వతము ౨౨౨౨౨.

కాంచనగంగ (Kanchanganga) హిమాలయపర్వతము ౨౨౧౬౦.

ధవళగిరి. హిమాలయపర్వతము ౨౬౮౨౬

Highest Peak Kuem-lun ౨౨౦౦౦

Highest Peak Thianshan ౨౧౦౦౦

Dernavend Elburz. ౧౮౦౦౦

ఆరారాత్ శిఖరము. అర్మీనియా ౧౭౦౦౦

క్లయూట్పువాన్ శిఖరము. కామ్యూటూ-౧౫౦౦౦.

అనిస్టాఫు తొన్ స్పెర్దిము ౧౫౬౦౦.

పుజినాన (పురాయామా) జపాన్ దేశము ౧౨౫౦౦.

తిక్తస్టైమాన్. సులైమాన్ స్పెర్దిము కాశ్మీరము ౧౧౩౦౦

ఫరము. అల్తాయి పర్వతము ౧౧౦౦౦.

తెబనాన్ శిఖరము. తెబనాన్ పర్వతము ౧౦౦౬౧.

ఎత్తైన శిఖరము ౧౦౩౬౦.

దోగ్ బెల్ల శిఖరము. స్వీడన్ ౭౬౦

ఎత్తైన శిఖరము (ముసా శిఖరము) సీనియ పర్వతము ౮౫౩౬.

పెడోల్ తలగల శిఖరము. సింహళ ద్వీపము ౮౨౯౫.

టోల్ పోక్ శిఖరము. ఠాంబూర్ పర్వతము ౫౪౩౦.

అర్బుద శిఖరము (Mt. Abu) ఆరావళి పర్వతము ౫౬౫౦.

ఆఫ్రికాఖండము:—

కిలిమంజారో శిఖరము తూర్పు ఆఫ్రికా ౧౮౬౮౧.

కెన్యా శిఖరము. కెన్యా స్పిరిటోకా ౧౮౦౦౦.

రాన్ దోట్స్ సీ శిఖరము. అబీసినియా దేశము ౧౬౦౦౦.

కామేరూన్ శిఖరము. పశ్చిమ ఆఫ్రికా ౧౩౭౦౦.

అనిడిఫీ. కెనరీ ద్వీపము ౧౨౧౮౦.

మిల్సిన్ (Miltzin) శిఖరము. అట్లాస్ పర్వతము ౧౧౪౦౦.

కత్తిన్ శిఖరము. డార్క్ స్నో ౧౦౩౫౭.

అంకానాత శిఖరము. మెడగాస్కరు ద్వీ.

౯౦౦౦.

టేబిల్ మాంటెన్ శిఖరము. కేఫ్ కోలస్
ఆఫ్ కా ౩౫౫౦.

ఎలోపాఖంజము:—

ఎల్ బ్ల్యూ డిస్కన్ పర్వతము ౧౦౫౭౦.

మోంటుబ్లాంకు (Mt. Blanc) ఉల్పర్వ
తము స్పెయిన్ ౧౫౭౮౪.

మోంటునోసా ఆల్పర్స్ పర్వతము స్విట్జర్లాండు
౧౫౭౮౦.

గ్రాండ్ పారాడీసు. (Grand parades)
ఇటలీ దేశము ౧౩౩౦౦.

Ortel Spitze ఆస్ట్రేలియా ౧౫౭౮౦.

చుక్చున్ శిఖరము. సెయనాగ్ నివాడా
౧౧౬౬౦.

మాలడెట్టా శిఖరము. ఫెరినీస్ పర్వతము
౧౧౧౬౮.

ఎట్నా శిఖరము సిసిలీ ద్వీపము ఇటలీ ౧౦౮౪౦.

Relo dagh శిఖరము. డెస్పట్టో టర్క్
౯౮౪౨.

Zug. Spitze బవేరియా ఆల్పర్స్ ౯౭౧౬.

Carno శిఖరము Apennines పర్వతము
౯౫౪౩.

ఎత్తైన శిఖరము. ట్రాన్స్ పర్వతము ఆల్పర్స్
౯౫౨౮

Galdhoppig శిఖరము. నార్వే దేశము
౮౫౪౬

హెక్లా శిఖరము. ఐస్లండు ద్వీపము ౫౭౦౦.

జెన్ నోవిన్ శిఖరము స్కాట్లాండు దేశము
౪౪౦౬.

వెనూవియన్ శిఖరము. నేపిల్స్ సమీపము
ఇటలీ ౪౦౧౦.

హిడ్డన్ శిఖరము. వేల్పు దేశము గ్రేటు

బ్రిటన్ ౩౫౭౦.

Scawfell శిఖరము. ఇంగ్లాండు దేశము
౩౧౬౧

ఓసేలియా ద్వీపములు:

మోనాకియా శిఖరము. హావాయి ద్వీపము
౧౩౯౫౩.

మోనాలోవా శిఖరము. ౧౩౭౬౦

కిసెబాల్వా శిఖరము. హోర్ని యో ద్వీపము
౧౩౬౯౦.

Owen Stanley న్యూగినియా ౧౩౭౦౫

Mt. Cook న్యూజీలాండు. ౧౩౭౦౦

ఎంటన్ శిఖరము-ఆస్ట్రేలియా ద్వీ. ౧౭౪౦౦

టెక్కుమన్ శిఖరము-సుమత్రా ద్వీ. ౧౭౪౦౦

స్కెయిమున్ శిఖరము-ఆస్ట్రేలియా ద్వీ.
౭౧౭౬.

అమె: పాఖంజము:—

Aconcagua Andes ఛిలీ దేశము ౨౩౧౦౦

హోరాటూ శిఖరము-బోలీవియా ౨౨౯౯౦

చింబోరాజో శిఖరము- Ecuador ౨౧౪౦౦

ఏంటిసానా శిఖరము ౧౯౧౩౭

కోటోపాక్సి ,, ౧౮౮౭౫

Popocatipeti శిఖరము. మెక్సికో
౧౭౮౦౦

Mt. Hooker Rocky mountains
౧౬౭౫౦

ఎత్తైన శిఖరము Cascade mountains
౧౫౭౫౦

సెంటు ఎలియాస్ శిఖరము Pasific coast
౧౩౫౦౦

బూమాంటెన్సు-జమైకా ద్వీ. ౮౮౧౫
బ్లాక్ డోమ్ (Black dome శిఖరము)

Alleghanees. ౬౭౦౭

ప్రపంచమున పెద్దదియగు బుద్ధ విగ్రహము—దీనిని కామకుర్రా దైబుట్టు అనియు నందురు. జపాను దేశమున కామకుర్రా పురమునం చున్నది. దాని నొకతటి జూచిన తిరిగి చూడవలయు నను భ్రాంతి కలుగునంతటి పవిత్రము గలది. ఎత్తు 49 అడుగు లుండును. మరమువైచుకొని కూర్చున్నట్లు చెక్కబడన బుద్ధవిగ్రహము. మరముకడ చుట్టుకొలత తొంబదియేడడుగుల రెండంగుళములు. ముఖమే 8 అడుగుల 5 అంగుళము లుండును. నుదుట నున్న వెండిబొట్టు ముప్పదిపానుల తూనికగలిగి 15 అంగుళముల అడ్డకొలత గలిగియున్నది. నేత్రములు బంగారుతో జేయబడి మూడడుగుల పదునొకండంగుళముల పొడవు గలిగి యున్నవి. చెవులు 6 అడుగుల 6 అంగుళములును, ముక్కు మూడడుగుల మూడంగుళములును పొడవున్నవి. నోటికొలత పొడవు మూడడుగుల రెండంగుళములు.

ఇది యిట్టిలేకులతో జేయబడిన విగ్రహము. దీనిలోపల గుల్లగనుండి, తలయుద్ద కెక్కుటకు మెట్లమర్పబడి, తలయుద్ద నొక వీరమున బుద్ధవిగ్రహము ప్రతిష్ఠింపబడి యున్నది. ఇది క్రీ॥ ము॥ ౧౫౨ కాలమునాటి దందురు. తొల్లింట నిది యంతయు నొకమంట పమునం దిమిడియుండె ననియు, ౧౩౬౩-౧౪౬౪ సంవత్సరమునందు గలిగిన రెండుగొప్పయుద్ధములు మంటపమును భగ్నపఱచినను, దైబుట్టు బుద్ధవిగ్రహమును, అందలి దేవతాస్థలమును జెడక యట్లే నిలిచియున్న వనియు నచటివారనెదరు.

ప్రపంచమున పెద్దవి (The biggest in the World)-

ప్రపంచమున పెద్దగంట—రష్యా దేశమున మాస్కో నగరమునందు Monark of

Moscow అని పిలువ బడుచుండిన గంట. దీని యెత్తు వయామీటరు (అడ్డకొలత) ఇరువది యొక్క అడుగు. తూనికబలపు ౧౯౩ టన్నులు. క్రీ॥ వె. ౧౭౩౪ లో పోరా పోయబడినది. మహమ్మదలని ఉత్సాహమునందు నేలబడి పోయి దెబ్బకు పగిలినది. క్రీ॥ వె. ౧౭౩౭ నేల నూలి ౧౮౪౮ నఱకు నట్లే భూమియందు పడియుండి ఎన్నఁబడి అటనే నిర్మింపబడిన ఒక Chapel నందు Dome నమ్మబడియున్నది.

ప్రపంచమున పెద్దగూహ— అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రములందు కెంటకీ సీమలో mammoth cave అనబడు చున్నది. Bowling Green నుండి ౨౮ మైళ్ళు. Cave City నుండి ఆఱు మైళ్ళదూరమున Green వదీతీరమున గలదు. ఇది నేకములగు గదుల వంటి భాగములు కలవు. కొన్ని పెద్దవి. వివిధ మగు నస్తులందు గలవు. చూచువారికి కిది యొక ప్రాంతబడిన ప్రాచీనాదమా యనిపించును. చుట్టుపట్ల కొన్ని వింతచేపలును, కొన్ని వింతజంతువులును ఈ పరిసరములందు గాన నగును. చేపలగు దిరువదిజాతుల వింతచేపలు గలవంట.

ప్రపంచమున పెద్దనాటకశాల— ఇది పరాను దేశమున పారిస్ నగరమున Opera House అనబడుచున్నది. మూడుఎకరముల ప్రదేశము నాక్రమించిన గొప్ప భవనము. ఇందు ౪-౨౮౨౦౦౦ మంది కూర్చుండుటకు తావు కలదు. దీనిని గట్టటకు ౧౦౦౦౦౦౦౦ ఫ్రాంకుల మూల్యము వ్యయపడిన దంట.

ప్రపంచమున నెక్కువ పలుచనిబంగారు— కలు-జర్మను దేశమున బెర్లినునగరపుపనివాండ్రు సాగంగొట్టినబంగారురేకులను పారిస్ ఎగిరి పనునందు ప్రదర్శింపబడినవి. ౨౮-౨౦౦౦ రేకులు కలిసి యొక అంగుళముదళనరి యగున

ఇందలి బురుజులపై ఫిరంగులు మధ్యధరాసముద్రమును, అట్లాంటిక్ మహాసముద్రమును శత్రువులయొడలబారినుండి కాపాడగలవు.

దుర్గము పొడవు మూడుమైళ్ళు, మువ్వపిక్కమై వేడలుపు గల శిలాతలమున నిర్మింపబడినది. మధ్యప్రదేశము సముద్రపు నీటిమట్టముపై ౧౪౩౫ అడుగుల ఎత్తును. తూర్పు దక్షిణము పడమరదిక్కులం దీశిలాతలప్రదేశమున కెక్క-వీలులేనంత యేటవాలులేని చుత్తగుట్ట అదిశలందు దుర్గముపై యుండును. దుర్గమునకు దక్షిణముగ సముద్రముదనుక జిబ్రాల్టరు ముండును. ఇది Military assault నకు అన్యులకు శత్రుము కాదని చెప్పబడినది. ఇది బ్రిటిషువారి సైన్యములుండు దుర్గము యున్నది.

ప్రపంచములోని వృక్షములలో పెద్దవృక్షము- (కేలిపోర్నియా సుహావృక్షములు చూడు.)

ప్రపంచములోని నూతులలో నెక్కువలోతుగల నయ్య (బావి)- ఇది జర్మనురాజ్యమున Silesia సీమయందలి Ratibor నకు సమీపమున Parnsdrowitz అను తావున ప్రష్యను ప్రభుత్వమువారు త్రవ్వించిన Boring well 6573 అడుగుల లోతు గలది.

ప్రపంచమున పెద్ద Cantilever bridge- నయాగరా ఉక్కు-కాంటిలీవరువంతెన ఆజాతి వంతెనలలో పెద్దదిగాఁ జెప్పబడినది. క్రీ.వె. ౧౮౮౪ లో నిర్మింపబడినది. పొడవు ౯౧౦ అడుగులు. బరువు ౩౦౦౦ టన్నులు. నిర్మించుట కైన వ్యయము ౨౨౨౦౦ డోలరు లనిచెప్పబడినది. (U.S.A.)

ప్రపంచమున పెద్ద Movable bridge— అమెరికాసంయుక్తరాష్ట్రములందలి మిశిగన్

నగరముకడనున్న మిశిగన్ నదిపై నున్న వంతెన ప్రపంచమున Biggest lift bridge అని చెప్పబడుచున్నది. ఇందు కడలుభాగము ౨౭౩ అడుగులపొడవు. అందుగా లండను టవరు బ్రిడ్జికిన్న (లేముస్నది) ౭౫ అడుగు వెచ్చనకును చెప్పబడినది. వంతెన ౪౫౦ అడుగుల పొడవు. ఇదియుండెము steel bridge అందును. కడలెడ భాగములు రెండును ౨౦౦౦౦౦౦ పోనులు బరువంట.

ప్రపంచమున నెక్కువపెద్దనది— మిసిసిప్పీనది. ౪౩౦౦ మైళ్ళు పొడవు.

ప్రపంచమున నెక్కు-ఎత్తయిన పర్వత శిఖరము— హిమాలయపర్వతశిఖరమగు గౌరీ శంకరశిఖరము. దీని పై Mount Everest అనుచున్నారు.

ప్రపంచమున నెక్కువ పెద్దదియగునయ్య- అమెరికాసంయుక్త రాష్ట్రములకుఁ జెందిన Lake Superior ప్రపంచమందలి చిన్నులలో పెద్దదిగాఁ జెప్పబడినది.

ప్రపంచమున నెక్కువ పెద్దదెల్ల గంగానది బ్రహ్మపుత్రానదులు కలియుతావున ప్రపంచమునందలి ఎక్కువ దీనినేర్పడియున్నది. ఇది బంగాళమునకుఁ జెందినది. సుందరీవనము దీనిలోనిదే.

ప్రపంచమున నెక్కువ పెద్ద అగ్నిముఖ ద్వారముగల అగ్నిపర్వతము-హిస్సినీయామందు పోలీనేసీయా ద్వీపసమూహమునకుఁ జెందిన సాండ్విచ్చిద్వీపములలో నున్న Mowna Loa అగ్నిశిఖరము. దీనిని Kilanea అనియు ననుచున్నారు. దీనిద్వారము(Crater)చుట్టుకొలత మూడుమైళ్ళుండును. ఒక్కొక్కటి దరి చూడనగును. ఇందగ్ని కెరటములు దొర్లుకాననగుచుండెడివి.

ప్రపంచమున నెక్కువలోతునకు

ద్రవ్యబడిన గోతులు—ఇట్టివి గనులుగ నున్నవి. అందులందుగానుగను నెక్కువలోతునవిగ నున్నవి. అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములలోని West Virginia గనులు భూమిపైనుండి క్రిందికి 27500 అడుగులలోతును, బ్రెజిల్ దేశమున St. John-del-Rey నది 12000 అడుగులలోతును గల్గియున్నవి. వీటిలో వేడియంతైన యులనుగాన పనిచేయుటకు వీలుగ నటుల Cooling plant యంత్రముల నున్నవి, లోనికి చల్లగాలి నెంపుచుండును. అయ్యది మాంగనెస్ వీటియందు పొందెదము. 18 మిటరునందు 1050 డిగ్రీల ఉష్ణముండునట.

ప్రపంచమున నెక్కువ పెద్దవి —

వ్యతిరేకములలో దక్షిణఅమెరికా వర్షియభూమి ననున్న ఆండీసుపర్వతపర్వతము ప్రపంచమున నెక్కువ దీర్ఘమైనది. దీనికి గాడ్విన్ పర్వత పంక్తి యనియు పేరుకలదు.

నదులలో నెక్కువ వెడల్పునది దక్షిణ అమెరికాయందలి పమజాను నది. మజియు నది యెక్కువ వెడల్పు లోతులకుండునాడ పేరందినది. ముఖద్వారముకడ నిదియు నూరుమైళ్ళ ప్రదేశమున సముద్రమువరకు యుండునని చెప్పబడినది.

అగ్నిపర్వతములలో ప్రపంచమున నెక్కువ Terrific most అని పేరందిన అగ్నిపర్వత శిఖరము. దక్షిణ అమెరికాలోని ఈక్వెడోరు రాష్ట్రమున, ఆండీసు పర్వతపంక్తియొక్క తూర్పుపంక్తియందు నున్నది.

ఎక్కువ వర్షములు కురియు తావులలో ప్రపంచమున నెక్కువ వర్షము గురియు తావు ఇండియా యందు అసాము దేశములోని చిర్రా ప్రాంతము దని చెప్పబడినది

ఎక్కువ పొడవైన నదులలో ప్రపంచమున నెక్కువ పొడవైనది ఉత్తర అమెరికాయందలి మిససెప్పి మిస్సరైన్ నదుల సంయుక్త ప్రవాహము. దీనిపొడవు 3600 మైళ్ళు.

ప్రపంచములో నెక్కువ ఎత్తైనతావున గిట్టబడినపురము. దక్షిణ అమెరికాలోని పెరూ దేశమునందున్న ఛాంకాపురము. అది సముద్రపునీటిమట్టముపై 13250 అడుగులఎత్తు. ప్రపంచమున నెక్కువ శీతలప్రదేశము అసియాలోని సైబీరియా దేశమందలి యాకట స్కూపురము.

ప్రపంచమున పెద్దదీప్వకల్పము అరేబియా. ఇది 1000000 చతురపుమైళ్ళ వైశాల్యము కలది. (ఇండియా దీప్వకల్పము కాదని పెక్కుమంది భూగోళ శాస్త్రజ్ఞులమతము).

ప్రపంచమున నెక్కువయెత్తైన వీరభూమి, (Table Land) టిబెట్ దేశము. ఇది సముద్రపు నీటిమట్టముపై 13000 అడుగులఎత్తు కలది గాఁ జెప్పబడినది.

ప్రపంచమున నెక్కువ పెద్దపుష్పము Victoria regia అను పేరిడబడిన తామర. దీనికి తొల్లింటిపేరు “మహాపద్మము”.

ప్రపంచములో నెక్కువ పొడవైన నీటికాల్వ చీనామహారాజ్యములో గ్రాండు కెనా లనబడు కేటన్ కెనాలు. ఇది 100 మైళ్ళ పొడవు. మంచినీటి పంటకాల్వ.

ప్రపంచములోని సరస్సులలో కాస్పియన్స్ పెద్దసరస్సు. ఇది ఉష్ణనీటిది. ఇది ఆసియా ఐరోపాల సమము నున్నది.

ప్రపంచములోని మంచినీటి సరస్సులలో ఉత్తర అమెరికాలోని లేక్ సుపీరియరు పెద్ద సరస్సు. దీనివైశాల్యము 36000 చ॥ మైళ్ళు దీని నీటిమట్టము సముద్రపు నీటిమట్టముపై

౬౦౦ అడుగులయెత్తు ననున్నది. నీరు చాల స్వచ్ఛమైనది.

ప్రపంచములో నెక్కువయెత్తయిన గొప్ప వృక్షములు- అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములలోని యోసైటులోవయందున్న సురిబోహో గ్రోవునందున్న మహావృక్షములు. వాటిని జెయింటుట్రీస్ అనియెదగు. అందు గ్రీజీజయంటు అనుపేరుగల మహావృక్షము చాల పెద్దది.

ప్రపంచమున నై సర్దికొద్దానవనములలో అమెరికాసంయుక్తరాష్ట్రములలోని Yellow-stone National Park అసంబంధవనము- ఇది ౩౫౭౫ చతురపుమైళ్ళ నైశాల్యము. ఇది ప్రభుత్వమునా రాక్షసులగుండి పక్షిణసంగయిన్నాడు. ఇందు పెక్కు గెయిపులు కలవు.

ప్రపంచములో నెక్కువపొడవుగల Lift bridge - అమెరికాసంయుక్త రాష్ట్రములందు పికాగోసగరముకడ నున్నది. ఇందు Movable Part 275 అడుగులు.

ప్రపంచములో నెక్కువయెత్తయిన పర్వత శిఖరము మత్పర్వతమునందలి గోశంకర శిఖరము. దీనిని ఎవరెస్టుశిఖర మనుచున్నారు. (హిమాలయపర్వతములు చూడుడు.)

ప్రపంచములో నెక్కువచిన్న ప్రజాస్వామ్యప్రభుత్వము- మధ్యధరాసముద్రమున "Tarolare" అనుపేరుగల ద్వీపము కలదు. ఇది సార్దీనియాద్వీపమునుండి ఏడున్నర మైళ్ళదూరము కలదందురు. ఇది మెల్గున్నర ద్వీపము. ఇం దేబదియైదుగురు వసించుచున్నారు. ఇది ప్రజాస్వామ్యప్రభుత్వము. అగ్రాసనాధిపతిగ నొకపెద్దను ఆరుసంవత్సరముల కొకసారి యెన్నుకొందురట. ఎవరికిని జీతములు లేవు. స్త్రీలకు స్వాతంత్ర్యము కలదట. చేపలు పట్టుటవలన జీవనము. అన్యప్రభుత్వము లీదేశ ప్రభుత్వముతో జొరకము కలించుకొనరట.

ప్రపంచపు ఏడుమహావింతలు(ఆది కాలపువి)- (ఆదికాలపు ప్రపంచమందలి గొప్పవింతలు చూడుడు.)

ప్రపంచపు ఏడు మహావింతలు (మధ్యకాలపువి)- (మధ్యకాలపు ప్రపంచమందలి గొప్పవింతలు చూడుడు.)

ప్రపంచపు సప్తమహాసముద్రములు- (సప్తసముద్రములు చూడుడు.)

ప్రపానకరన న్యాయము - పానక నమన కాంగ్లమున Syrup అనియు, హిందీ భాషలో ముచ్చిత్తనియు పిలువరు. కొన్నివస్తు కల్పి యీ ప్రపానకరనము చేసినను వలెనుచి ఏకమై ఏవృత్తును. కొన్నిటి కలుపు దులచే ఏకమయ్యి మగుటకును ఎన్నిటిని కల్పి చేరినను గుచి ఏకమై యొకటిగనే యుండును యుట కీన్యాయము వాడుదురు.

ప్రపామేలన్యాయము - చలిపండిరి (అనగా దాహము లిచ్చుతావు)కడకు దాహ తుడులైనవా రెవరయిజేరి దాహముపుచ్చుకొని ఎవరదారిని వారు పోవుదురు. ఇట్టిసాదృశ్యముల సీన్యాయము వాడుదురు.

ప్రసోర్ధనాలిజమ్(Proportionalism)- నాదశాస్త్రమునందు వస్తువిభాగతత్త్వము. రాజకీయమునందు జాతులయొక్కయు, సాత్వీల యొక్కయు సాఖ్యనుబట్టి శాసనసభలలో భ్యత్వస్థాననిర్ణయవిధానము. ఏదేని తక్కువ జనసంఖ్యగల సంఘమునకు స్థాననిర్ణయము నొసంగు విధానము.

ప్రపాండరీయకము-- (పాండరీయకము చూడుడు.)

ప్రబంధము-కవులు రచించినకావ్యము లందు ప్రబంధములు శ్లోకములని చెప్పబడి వది. గద్య పద్యాత్మకములె వర్ణనలు కల్గినవి

ప్రబంధములని యందురు. ప్రబంధములు మహా ప్రబంధము లనియు, ప్రబంధము లనియు, త్సుద్రప్రబంధము లనియు తిప్పెడు.

యత్. గానము లనియు, జంగము ఫలనియు, నాటకములనియు, గద్యకావ్యములు లేక నచ నకావ్యము లనియు, చంపుపు లనియుఁ గాన గలవు. ఇవి యన్నియుఁ గావ్యములే.

౧ మహాప్రబంధము- ఇందు పదునెనిమిది వర్ణన లుండవలయునని విధింపబడినది. ౧ మహా వర్ణనము(పురివర్ణనము), ౨ సముద్రవర్ణనము, ౩ పర్వతవర్ణనము, ౪ ఋతు(సమీప) వర్ణనము, ౫ చంద్రోదయవర్ణనము, ౬ సూర్యోదయవర్ణనము, ౭ ఉద్యానవర్ణనము (ఉద్యానవనవిహారము) (గూడ) ౮ జల క్రీడావర్ణనము. ౯ నుద్యమవర్ణనము, ౧౦ వివాహవర్ణనము, ౧౧ విప్రలంభవర్ణనము, ౧౨ రతివర్ణనము, ౧౩ కుమారోదయవర్ణనము, ౧౪ మంత్రజపతపోవర్ణనములు, ౧౫ ద్యూతవర్ణనము, (జూదమాడట), ౧౬ ప్రయాణవర్ణనము, ౧౭ యుద్ధవర్ణనము, ౧౮ నాయకాభ్యుదయవర్ణనము.

౨ ప్రబంధము- ఇందు పదనాల్గు పదునెనిమిది వర్ణనలలోఁ గొన్ని తక్కువమైన (సాధారణ) ప్రబంధ మనబడును.

౩ త్సుద్రప్రబంధము- ఇది సంఖ్యాబద్ధము లనియు, సంఖ్యరహితము లనియు ద్వివిధము.

(౧) సంఖ్యాబద్ధత్సుద్రప్రబంధము-ఇది పదు నాల్గుభేదములు కలది. ఈపదునాల్గుటిని చతుర్ద్వితీయాదు లనియు, చాటుధారి లనియుఁ గూడ నందురు.

౧ ముక్తము-ఒకవిడిపద్యము, ౨లోక్యము- మూలపద్యములు, ౩ వారధిమాల- నాల్గు పద్యములు, ౪ పంచరత్నములు- ఐదుపద్య ములు, ౫ వారణమాల- ఎనిమిదిపద్యములు, ౬ నవరత్నములు- తొమ్మిదిపద్యములు, ౭ అవ

తామాల-పదిపద్యములు, ౮ భాస్కరమాల- పంజ్చింశుపద్యములు, ౯ శశికళ- పదునారు పద్యములు, ౧౦ నక్షత్రమాల- ఇరువదియేడు పద్యములు (దీనినితారావళియనియునందురు). ౧౧ రాగమాల- ముప్పదిరెండు పద్యములు, ౧౨ విద్యామాల - అఱువదినాల్గు పద్య ములు, ౧౩ తత్త్వమాల- తొంబదిఱుఱు పద్యములు, ౧౪ శతకము- నూరుపద్యములు. తఱచుగ దీనిని నూటమెనిమిది పద్యములుగ రచించుచుండుటయుఁ గలదు.

(-౨) సంఖ్యరహితత్సుద్రప్రబంధము- ఇది అఱువిధములుగ నున్నది.

౧ రగడలు- ఇవి నలయునన్ని చరణములతో నొక్కొక్కరగడగఁ జెప్పవగును.

౨ కలికొత్కలికగడ-నాల్గేసిపాదములుగ నసంఖ్యాముగ నీరగడలు చెప్పవారు.

౩ ద్విపద- ఇది చరణమునకు రెండేసి పాద ములమొప్పున ఎన్నిచరణములుగ నైనఁ జెప్ప వగును.

౪ దండము.

౫ సింహావలోకనము- అనేకచరణములుగ వచించినగద్యము. ఇందు బిరుదగద్య మనం బకునదియు నొకటి కలదు.

౬ మాలిక- చంపకము, సీతము మొదలగు పద్యములను గొన్నిటిని ఎన్నిచరణములనైనను మాలికగాఁ జెప్పవారు.

గద్యలు, పద్యములు, దరువులు, తోహా రాలు మొదలగువాటిని గల్పి యత్. గానము లనుపేర రచింతురు.

జంగముకథ లనంబడునవి-- ఒకమట్టుపై నంతయు నొకతీరితిని పాడఁగల్గునట్లు రచించు వీధిపాటలు. ఒకమకుటమును, గొన్నిచరణము లను గల్గి అనియమములమేరకు పాటగ పాడఁ దగినంతరితిని ఎన్నిచరణముల నైనను శారద

రామాయణమునుబోలి రచించునవియు నీతెగ లోనివే.

నాటకములు-దశరూపకములు (నాటకములు చూడుడు).

గద్యకావ్యములు- నవలలు, కథలు మొదలగు వచనకావ్యము లనబరగెడివి.

పద్యములు- వృత్తము లనియు, జాతు లనియు, ఉపజాతు లనియు త్రివిధములు. చంపకములు, మత్తేభవికీర్ణితిములు, శాస్త్రాల ములు మొదలగునవి వృత్తములు. కందపద్య ములు, ద్విపదలు, దండకములు, రగడలు, తరువోజ, మధ్యాక్షరి, మంజరులు, లయ గ్రీహ, లయవిభాతిపద్యములు మొదలగునవి జాతు లనబడును. సీసము, గీతపద్యములు ఉపజాతు లనబడును. (ఫండస్సులు చూ)

ప్రబంధాంకము మూర్తిరాజకవి —
(రామ రాజభూషణకవి చూడుడు.)

ప్రబంధాంకమువారి వంశావళి —
(రామ రాజభూషణుడు, భట్టమూర్తివంశావళి చూడుడు.)

ప్రబోధ—కర్త శ్రీకందుకూరి బాలసూర్య ప్రసాదభూషతి. శైవుడు. అద్వైతి. ఈతడు తన యనుగుపత్ని శ్రీవైకృతము నొందగా దుఃఖా క్కాంతిచేతస్కందై యామెజ్ఞాపకార్థ మద్వైత శైవసిద్ధాంతధర్మము నీనాటకరూపమున నాంధ్ర మున రచించెను.

ప్రబోధచంద్రోదయము— కర్త కృష్ణ మిశ్రు డను గొడబ్రాహ్మణయతి. అద్వైతి. ఈతడు శుద్ధాద్వైతసిద్ధాంతధర్మమును నాటక రూపమున సంస్కృతభాషయందు రచించెను.

ప్రభాకరాచార్యుడు— ఇదియు నించుక భేదముతో పూర్వమీమాంసా (కర్మవాది) మతమును బోలి యుండుమతము. (పూర్వ

మీమాంసామతముచూడుడు). ఈయన భట్టాచార్యశిష్యుడు. గురునిమతిమున కించుక భేద ముగల్గి ప్రాభాకరమత మనఁ దనరెడిని. (భట్ట మతము చూడుడు). అట్టి శూన్యము కాద యు, ఆనందకోశమే ఆత్మ యనియు, బుద్ధి ఆత్మ యొక్కగుణ మనియు నీతని మతసిద్ధాంతము.

ప్రభాయనగోత్రము— (జరుదగ్గి వత్సి ఉపగణము చూడుడు.)

ప్రభావతి— ఈపేరు గలవారు ముప్పుర గాననగుచున్నారు. వజ్రినాథుఁ డనురాక్షసుని కుమార్తె యొకప్రభావతి. ఈమె పృథ్వీమ్ముని భార్య. నుజీముక ప్రభావతి ఇంద్రుని మోహించి గొప్పతప మాచరించి తనసాహసముచే నాయ నను మెప్పించినది. ఆమె తప మొనర్చినతావు బదరీపాచకక్షేత్ర మని చెప్పబడెను. ఇది నీమె రేగుపండ్లవంటచేయ నియమితురాలై ఇంద్రుని మాయచే నెంతకు నుడుకకపోగా కష్ట లన్నియు నై పోవుటతో తనకా లగ్నియం దుంచి మంట చేయ మొదలిడ, నిందుడు మెచ్చుకొనియె నట. అదియే బదరీ, (రేగు, పాచక = వంట). క్షేత్రము.

సూర్యనిభార్యయగు సంజ్ఞాదేవి ప్రభావతి యనునామము గలదియే.

ప్రభాస— ప్రభావతిభార్య. ఈమెనుతులు ప్రత్యాషాడు, ప్రభాసుడు ననువారు. వారిరువురును పసుపులే.

ప్రభాసతీర్థము (సోమతీర్థము)— కతియవాడలోని జూనగర్ సంతానమున సోమ నాథక్షేత్రముకడనున్న ఒక పృసిద్ధమగుతీర్థము. దేవపట్టణ మనిపేరు. విరావల్ పురమున కాగ్నే యముగ రెండుమైళ్లదూరమున దేవపట్టణమున కొకమెలుదూరమున రౌనా యను చిన్ననది సముద్రోగామి యగుచుండును. ఆనదీతీరముననే స్నానతీర్థము, దేవళము గలతావు. శ్రీకృష్ణ

నిర్యాణస్థలము. భాలకాకుండము లేక బాట్కుండంబును జలనిలయము. (ఇది సోమనాథదేవస్థానమునకు వెనుక గ నున్న తావు.) శ్రీకృష్ణుడు భౌతికశరీరమును విడచిన తావుగఁ జూపుదురు. కలియుగ ప్రారంభదినమున సంభవించినదనియు, అటుకుఁ గొంతదూరమునఁగల అమరపురి 'గోపితలా' యనంబడు తావున నాఁటిరాత్రి యాదపుటాకరితో నొకరు కలహించి మరణించిన తావని భాగవతమున ద్వాదశస్కంధమున ౨ అధ్యాయమునఁ జెప్పఁబడినది.

ఈ నాక్షి నది పవన్వతీనదియే యని వామన పురాణమున ౮౪ అధ్యాయమునఁ జెప్పఁబడినది. జైనులు ప్రభాసతీర్థమును చంద్రప్రభాస యనియు, చంద్రప్రభాప్రభాస యనియుఁ బిలిచెదరు.

చంద్రునకు క్షయశోకశాపము సంభవించు నిట స్నానము లొనర్చుచు సంచరి శివలింగము నారాధించుచుచే నిష్ప్రార్థయగుటకతన సీత్యైతమునకు నాఁ యాదిగఁ బాపము (చంద్ర) నాథక్షేత్రమని పేరయ్యెనని శివపురాణమున ౧-౪౫ యంబునను, మహాభారతమున శల్వపర్వమున ౩౬ అధ్యాయమునను జెప్పఁబడినది. సోమనాథతీర్థమున న్వాదశ తేజోలింగములలో నొకటియై యున్నది. ఇది గుజరాతు దేశ మేలిన చాళుక్యవంశ ప్రభువులకు నిలువేల్పుని తెలియుచున్నది.

అదనఱకు దేవాలయము కట్టితోఁ జేయఁబడినది యు-దేవలం. అనిహిలా నగరము రాజధానిగ సీరాజ్య మేలిన కుమారపాలుఁ డీరాతి దేవాలయమును గట్టించెనట. ఈ నిర్యాణమున హేమచంద్రుడు హోత్సాహ మొనర్చువాఁడట. హేమచంద్రుడు సిద్ధహేమవ్యాకరణము, అభిదానచింతామణి యను గ్రంథములను రచించినవాఁడు. విరావల (దేవీవట్టణము చూ.)

కురుక్షేత్రమున చమసోద్యేదముకడ నశస్వతీనది తిరుగనుద్భవించు తావున వేటొక ప్రభాసతీర్థము కలదు. అది మహాభారతము, వనపర్వమున ౧-౨౯ అధ్యాయమున ప్రశంసించఁ బడినది.

కృష్ణుని తండ్రియగు వసుదేవుఁ డిట నొక యాగ మొనర్చినట్లు భాగవత దశమస్కంధమున ౮౪ అధ్యాయమునఁ జెప్పఁబడినది. శ్రీకృష్ణునితో రాధికయు, గోపికలును పునస్సమ్మేళన మగుట ఇటనే యని బ్రహ్మవైవర్తపురాణమున, కృష్ణజన్మఖండమున ౫౪ అధ్యాయమున శ్లో. ౨౦-౨౩ యందుఁ జెప్పఁబడినది.

(బల్లభీపురమునుగూర్చిన శాసనము చూ.)

ప్రభాసుఁడు - అష్ట వసువులలో నొకఁడు. తల్లి ప్రభాస. భార్య యోగసిద్ధి. కుమారుడు విశ్వకర్మ. సోదరుడు ప్రత్యూషుఁడు. ఇతఁడే భీష్ముఁడుగ జన్మించినవాఁ డని చెప్పఁబడినది.

ప్రభోన్నతగణము—ఇది విశ్వబ్రాహ్మణులయం పోకగణము. ఇం దైదుగోత్రములు చెప్పఁబడినవి. (నామశాఖ విశ్వబ్రాహ్మణులు చూడుడు.)

౧ ప్రభోన్నతగోత్రము - ప్రభోన్నత, దేవల, వినయ, (త్రయూర్షయప్రవర.)

౨ దేవలగోత్రము - దేవల, వినయ, వైనేయ (త్రయూర్షయప్రవర.)

౩ వినయగోత్రము - వినయ, వైనేయ, జగదస్థ (త్రయూర్షయప్రవర.)

౪ బ్రహ్మదీక్షితగోత్రము- బ్రహ్మదీక్షిత, హరిధర్మ, జగదస్థ, జాంబవ, వినయ (పంచార్షయప్రవర.)

౫ హరిధర్మగోత్రము-హరిధర్మ, జగదస్థ, జాంబవ (త్రయూర్షయప్రవర.)

ప్రమతి— ఋషి. తండ్రి చ్యవనుఁడు.

తల్లి నుకన్యక. కుమారుడు రురుడు. భార్య ఘృతాచి యను నప్పరస.

ప్రమాదాన్యాయము—భర్తకు భార్య వలననే విహికనుఖములలో నెక్కువ భాగము కలుగును. మత్రియు నాభార్యకొఱకే కొన్ని బాధలును సతమం పడవలసివచ్చును. ఇంకను భార్య వలననే భర్త సంసారబంధములోఁ దగుల్కొని తప్పించుకొనలేని యవస్థకు పాల్పడవలసి యుండెడిది.

నుఖదుఃఖములు రెండును నొకేవస్తువునుండి కలుటందెల్పుతే నీన్యాయము వర్తించును.

ప్రమాణచతుష్టయము—తొల్లింటి పూర్వకాలమున:-

౧ మానము-గజకోల. కొలుచుటకు నిలుపు పొడవు గల కట్ట. (తొల్లింటికాలమున ఇన్ని నిలువులపొడుగుని లెక్క యుండెడిది.)

౨ జూకము-తాగు. తూచుట కుపయోగించుచుండెడిది. ఇప్పటికి నాంధ్రదేశమందలి కొన్ని దూరప్రదేశములందు తూచుటకు జొకుట యని వాడుచుదురు.

౩ ప్రమాణము- కొలుచుపాత్రలు. పడి, కంచము, సేరు, తవ్వ, సోల, గిడ్డ మొదలగు కొలపాత్రలకు ప్రమాణమని పేరు.

౪ లెక్క- పాదముల (అడుగుల) కొలతకు లెక్క యని పేరు. ఈనాల్గింటికి “ప్రమాణచతుష్టయ” మని పేరుండెను.

ప్రమాణములు ౮ (అష్టప్రమాణములు)—తర్కశాస్త్రమున:-

౧ ప్రత్యక్షప్రమాణము- ఎదురుగకన్పించుటండేసి యొక వస్తువు కలదని నిరూపించువిధానము లేక సాధనము. ఈప్రమాణమును తర్కమీమాంసా శాస్త్రములందునను, పురాణములందునను, కణాదమతమునను, సాంఖ్యమతము

లను, చార్వాకమతమునందునను నంగీకరించి యున్నారు.

౨ అనుమానప్రమాణము- ప్రత్యక్షముగ నగపడనివస్తువును లోకానుభవ సాదృశ్యముల మూలమున నుండిన అజ్ఞుంగుటను నిరూపించు విధానము లేక సాధనము. ఈప్రమాణమును తర్కమీమాంసాశాస్త్రములందునను, పురాణములందునను, కణాదమతమునను, సాంఖ్యమతములందునను అంగీకరించి యున్నారు.

౩ ఉపమానప్రమాణము - దీనిని కొందఱనుమానములోని అంతర్భూతిమని యంగీకరించి ప్రత్యక్షముగ గపడనివస్తువును ఉపమాన (దృష్టాంతము) లమూలముగ నుండిన అజ్ఞుంగుటను నిరూపించువిధానము లేక సాధనము. ఈప్రమాణమును తర్కమీమాంసాశాస్త్రము లందునను, పురాణము లందునను అంగీకరించి యున్నారు.

౪ ఆగమప్రమాణము, లేక శాబ్దప్రమాణము- ప్రత్యక్షముగ నగపడనివస్తువును తొల్లి పరమేశ్వరునినుండి కల్గిన ఆగమములందు (వేదములందుఁ గాని, ఆగమములందుఁ గాని. ఈ రెండును ఆగమములే యని యెఱుంగునది) చెప్పఁబడుటండేసి కనుపరపకున్నను ఆవస్తువు ఉండిన అజ్ఞుంగుటను నిరూపించువిధానము లేక సాధనము. ఈప్రమాణమును తర్కవేదాంతశాస్త్రము లందునను, పురాణము లందునను, సాంఖ్యమతముందునను అంగీకరించియున్నారు.

౫ అర్థప్రమాణము - (అర్థాల్ సిద్ధము) అర్థమునుండి కేలిన సారాంశ మని భావము. ఇది అనుమాన ప్రమాణములోని యంతర్భూతిమే యని కొందఱభిప్రాయపడి యున్నారు. ఒకఁడు “పగలు భోజనము చేయు కున్నను (బలిసి) బలాఘ్యుడై యున్నాడు” అనునప్పుడు బలాఘ్యుడై యుండుటవలన రాత్రి

భోజనముచేయునని స్ఫురించుచునే యుండును. దీనికర్థాపత్తి యనిపేరు. పత్త్యక్షముగఁగనపడకున్నను కలసంగతులంబట్టి ఉండినదని యర్థము వలన నిరూపింపనగుసాధనము లేక విధానము. ఈప్రమాణమును వేదాంతశాస్త్రములందునను పురాణములందునను అంగీకరించి యున్నారు. దీనిని కైముత్యన్యాయ మనియు నందురు.

“ఒకఁడు నడుచుచు వెళ్ళిపోయిన ట్లగుపడుటం” జేసి ఆరెఁడు జీవించియున్న వాడే యని వేఱుగఁజెప్పనక్కఱముండదు. ఇట్టివిఅర్థాపత్తి ప్రమాణముచే నిశ్చయించునవిగ నెఱుంగునది.

౬ సంభవప్రమాణము - ఇదియును అర్థాపత్తియందుచేయున్న దేయని కొందఱుభిప్రాయపడియున్నారు. సంభవమన సంభవించినది లేక కల్గియున్నదియనియర్థము. చెప్పనక్కఱలేకయే ఉన్నట్లు స్ఫురించుచుండుట సంభవప్రమాణము. కోటిశ్వరునికడ లక్షగూపాయలున్నవని వేఱుగఁజెప్పనక్కఱలేదు. కట్టపనివాఁడు పెట్టెలంజేయుచున్నఁ డనునప్పుడు నికడ పనిముట్లున్నవని స్పష్టపడుచునేయున్నది. ఈప్రమాణమును అనుమానప్రమాణాంతర్ముత్యమే యని తోచెడిని. దీని ససంభవమని కొందఱునిరి.

అనుపలబ్ధిప్రమాణము-దీని సభావప్రమాణమని యందురు.

ప్రమాణవన్త్యదృష్టాని కల్పాని సుబహూన్యతీతిన్యాయము- కారణమునుండి కార్యము గల్గినట్లే, కార్యమునుండి పితవకొన్ని ఉపకార్యములు (ఫలితములు) కలుచుండును. సద్యః ఫలితములుగఁ గొన్నియును, దూరమున ఫలించునవిగ కొన్నియును నుండును. అవి సిద్ధాంతపఱుపఁ బడనిది చెల్లనేరవు. అనధికారజన్యము లగునవి చెల్లవని చెప్పఁబడినది ఈ సందర్భమున సదృష్టము వివరింపఁబడఁదగినది. అదృష్ట మన కన్పింపనిది

యని యర్థము. అప్రయత్నముగ నదే సభావించిన దాని సదృష్ట ముందురు. దానికి అపూర్వమనియు నందురు. అపూర్వ మన నిది వఱకు లేక అధాత్తుగా కల్గినదని భావము. అపూర్వముకానిది సంసారము.

ప్రమాణవత్వాదాయాతః ప్రవాహ కేన వార్యతేతిన్యాయము - సహేతుకముగ ఋజువుపఱుపఁ బడుచున్న వాదము నందలి ధోరణి నాపుట మస్సాధ్యమనిభావము. వాదమునందలిబలము, హోతాహము గల్గించునని యిందలియంతర్భావము.

ప్రమార (శాఖ) క్షత్రియులు—వీరు అగ్నికులక్షత్రియుల నాల్గుశాఖలలో నొకశాఖ వారు. ఇంద్రాంగిసంభూతులుగఁ జెప్పఁబడిన వీరి కాదయందు ఆఱు, ధార్, ఉజ్జయిని రాజ్యము లొసంగఁ బడినటుల చెప్పఁబడినది. ఏ రెక్కువపఱిమిగల రాజ్యభాగములం గల్గియుండినని ప్రతీతి కలదు. జగము ప్రమారులదేయనులోకోక్తి లిదేశములందు వ్యాపించి యుండెనట.

వీరిప్రదేశమునకు “నవకోటిమరుస్థలి” యని పేరయ్యెను. ఇది సల్లెజినదినుండి సముద్రము దనుకను, సింధునది మొదలు యమునానదిదనుకను వ్యాపించియుండినది. ఇందు ౧ నవకోటి శిఖరము, ౨ అర్బుదశిరము, ౩ ధాతమందాద్రి శిఖరము, ౪ ఖైరాళుశిఖరము, ౫ పాక్కోరు శిఖరము, ౬ రోదుర్వాశిఖరము, ౭ పూగలు శిఖరము ననుసర్తశిఖరము లుండెనని చెప్పఁబడినది. ఆదియం దిది తొమ్మిదిభాగములుగ విభజింపఁబడి నవకోటిమరుస్థలి యని పేరందె నందురు. ఇదియే రాజపుత్రస్థానము. ఇందు ప్రమారక్షత్రియులలోని ముప్పదియైదు అంత శాఖలవారికిని రాజ్యము లుండెనందురు. వీటి రాజధానులలో ముఖ్యములైనవి. ౧ మహేశ్వ

రము, ౨ ధార్ పురము, ౩ మండూపురము, ౪ ఉజ్జయిని, ౫ చంద్రభాగ పురము, ౬ చిత్తూరు, ౭ అర్బుదపురము, ౮ చంద్రావతీ పురము, ౯ మహామైదానపురము, ౧౦ పద్మావతీపురము, ౧౧ అమరకోట, ౧౨ చిక్లెర్పురము, ౧౩ లోదుర్వాపురము, ౧౪ పట్టన్ అనునః పిద్దవియె పేరందియుండెనందురు.

క్రీ. వె. ఏడవశతాబ్దముదనుక ప్రమాద ప్రభువంశములనుండియె పెక్కుశకము లేర్పడిన వని బలమగుప్రతీతి కలదు. భోజశక మిందుకు సాక్ష్యమనెదరు. వీరిరాజ్యము నర్మదానదిని దాటి, అవ్వలివైపునఁ గూడ వ్యాపించి యుండెను.

చేది దేశపు మహేశ్వర పురాధిపతు లగు హైహయలు, చిత్తూరుప్రభువులు, ప్రమాద శాఖాఊర్జియులుగఁ జెప్పఁబడినవారు. రాను ప్రమాదుఁ డనునృపాలుఁడు తెలింగానారాజ్య మేలినటుల చౌహానుల వందిమాగధులలో నొకఁడగు చందనునాతఁడు తానురచించిన పాటలలోఁ దెల్పియున్నాఁడు. ఇది క్రీ. వె. తొమ్మిదవశతాబ్దకాలమనితలంపఁబడుచున్నది.

ప్రమాదఊర్జియులందు ముప్పదియై దంత శ్వాఖలు కలవు. ౧ మోరీశాఖ. వీరు మగధ దేశమేలిన మూర్ఖులు, ౨ సాగ్రీశాఖ, ౩ ధాత్ శాఖ, ౪ శాంగశాఖ (వీరు పూర్వగల్ప్రభువులు; మార్వారుదేశమేలినవారు), ౫ ఖైరాలు (వీరు ఖైర్పూరురాజ్య మేలిన వారు). ౬ ఉమా, లేక సుమ్రా (వీరిప్పుడు మహమ్మదీయ మతస్థులై పోయి యున్నారు. తొల్లింట వీరిది యెడారిప్రదేశమై యుండెను.) ౭ వెహిల్ లేక విహిల్ శాఖ (బిహిల్). వీరు చంద్రావతీ ప్రభువులు. ప్రమాదశాఖ లన్నిటిలోను ప్రముఖులని పేరందినవారు. ౮ మెయిపావల్ శాఖ (వీరు మేవాడులోని బిజోరీ ప్రభువులు.) ౯ బుల్లర్

శాఖ (వీరిరాజ్యమున కుత్తిరపుటదారి లేక పెద్ద యెడారి యనిపేరు. ౧౦ కాబా (తొల్లింటి సారాప్రదేశమున శిరోహి సంస్థానపువారు.) ౧౧ ఓమ్మూ తవరశాఖాఊర్జియులు (వీరు మాల వదేశమును పంజాబు తిరిములు పాలించిరి. ఇది ప్రమాదులపాలైయుండిన రాజ్యములలోను మిగుల గొప్పది. క్రీ. వె. ౧౦ ౧౭ యుద్ధము నుండి వీగు స్వతంత్రులై గోల్పోయి బ్రిటీషు రాజ్యమున నామంతులైరి.) ౧౨ రేహారుశాఖ యు, ౧౩ ధూండ్ శాఖయు, ౧౪ సాగతీయశాఖ యు ౧౫ హరైరు శాఖయు (నాల్గుశాఖల ఊర్జియులు) తొల్లింటి మూలన దేశమునందు క్రోసియా సామంతప్రభువులలోనివారిని చెప్పబడినవారు. ఇంకను ౧౬ చహిండాశాఖ, ౧౭ కెహార్ శాఖ, ౧౮ నద్రోశాఖ, ౧౯ బర్హోటాశాఖ, ౨౦ పూసీశాఖ, ౨౧ సంపల్ శాఖ, ౨౨ బీబాశాఖ, ౨౩ కాల్యాసల్ శాఖ, ౨౪ కల్మోశాఖ, ౨౫ బోహాలాశాఖ, ౨౬ పూపాశాఖ, ౨౭ కహూరియాశాఖ, ౨౮ ఛండ్ శాఖ (వీరు చంద్రావతీ రాజ్య మేలినవారు), ౨౯ జేబాశాఖ, ౩౦ బన్సర్ శాఖ, ౩౧ జేసాశాఖ, ౩౨ పోనాశాఖ, ౩౩ ధూండాశాఖ, ౩౪ రికంవాశాఖ ౩౫ నైకాశాఖ.

ఈ అంతిశ్వాఖలు నాటి ఇంకను గొన్ని యంత్రేనశాఖలు కలవందురు తెలియరావు. మహమ్మదీయశాస్త్రకాలమున వీరిలో కొందఱు బలహీనులై మహమ్మదీయ మతస్థులగు మొగల్ల తిరురాజ్యాధిపత్యము లను నిలుపుకొని రినియుఁ జెప్పఁబడినది. అట్టి వారు సింధునదికన్వల నున్నవారిని చెప్పఁబడినది.

ప్రమాదశాఖాఊర్జియుల ముఖ్యపట్టణములు ౧౪— ౧ మహేశ్వరము, ౨ ధార్ పురము, ౩ మండూపురము, ౪ ఉజ్జయిని,

౧ చంద్రభాగపురము, ౬ చిత్తూరు, ౭ అద్వైత పురము, ౮ చంద్రావతీపురము, ౯ మహా మైదానపురము, ౧౦ పద్మావతీపురము, ౧౧ అమరకోట, ౧౨ చిక్కేర్పూరుము ౧౩ లోదుర్వా పురము, ౧౪ పట్టన్.

ప్రముచుడు—ఋషి. ఇతడు రైవతి పర్వతమునం దుండువాడు. కుమార్తె రేవతి.

ప్రమేహము—సెగరోగముముక్క పరిణామము. ఇందు తత్కారణముగఁ గల్గిన అతిమూర్తివ్యాధికూడ నుండును.

ప్రమోంటోరీ (Promontory) — (అగ్రము చూడుడు.)

ప్రయాగ— ప్రయాగలు హిమవృద్ధి తముపై నెదు కలవు. అవి పంచప్రయాగ లనబడుచున్నవి. ప్రయాగ యన యాగ ప్రధాన మగుపవిత్రస్థలి యని భావము. సాధారణముగ ననేకనదు లొకచో కలియుతావు లకు, అనగా ఒకనదిలో వేరొకనది సంగమించుతావులకు ప్రయాగత్వ మారోపింపబడుచుండును.

భరతదేశమున ప్రయాగ యన సముక్త రాష్ట్రములలోని అలహాబాద్ పురముకడ గంగానదిలో యమునానది సంగమించు తావున ప్రయాగ యని దేశమంతటను ప్రతీతి కలదు. మఱియు నత్తావుననె సరస్వతీనది యంతర్వాహించియై వచ్చి గంగానదిలో సంగమించునని చెప్పబడియుంట త్రివేణి యనియు నందును. సరస్వతి గానరాదు. ప్రయాగ యనిన దేశ మంతటంగల ప్రతీతి ఇత్తావునకే. తొల్లిటి ప్రయాగ కీనడుమకాలమున ధారాగంజ్ అనియు, అవ్వల పిదపకాలమున పెరిగిననగరమున కలహాబా దనియు కొత్తపేరులు సిద్ధమై, ఇక్కలమున కట్లే యున్నను, ప్రయాగ

యని మాత్రము వాడుక తగ్గలేదు. ఇట నదీ సంగమముకడ మాధవస్వామి దేవస్థాన మున్న కారణమున నాదేవుని వేదీమాధవస్వామి యనియు, నీక్షేత్రమునకు మాధవప్రయాగ యనియు ననుచున్నారు.

ఈ ప్రయాగ తీర్థనాయక మని చెప్పబడి యిది. శ్లో॥ త్రివేణి మాధవం సోమం భరద్వాజంచ వాసుకిం॥ పంచేక్షయవటం శేషం ప్రయాగే తీర్థనాయకే॥ యని యిటంగల పుణ్య స్థలులు వివరింపబడినవి. తొల్లింట నిటభరద్వాజాశిష్య ముండెను. అనాటి శివలింగము దర్శించుచున్నారు. సంగమముకడ నగ్నరుచక్రి వర్తి కట్టించిన కోటయందు పాండవాగ్రేసరుడగు యుధిష్ఠిరమహారాజుకట్టించిన పాతాళపురి దేవాలయము కలదు. అందే అక్షయవట మున్నది. మఱియు ప్రయాగయ లోపీదేవీశక్తి పీఠమును ప్రజాపతివేదికయుం గలతావు.

ప్రయాగ తొల్లింట రామాయణకాలమున నయోధ్య కోసలరాజ్యమునకును, (రామాయణ కాలమున కోసలదేశమునకే జెందియుండెనని చెప్పబడినది.) చంద్రవంశపురాజులకాలమున ప్రతిష్ఠానపురరాజ్యమునకు జెందియుండె నని జెప్పబడినది. ప్రతిష్ఠానపురము రాజధానిగ గల రాజ్యమునకు ప్రయాగదేశ మనియేపేరుండెనని తెలియుచున్నది. ఇటకు గంగానదికవ్వల నేయుండు జూసీ(తొల్లిటి ప్రతిష్ఠానపురము) చంద్రవంశపురాజులకు రాజధాని. అందే పురారవ చక్రవర్తియు, సహుష మహారాజు, యయాతిమహారాజు, పురుమహారాజు, దుష్యం తమహారాజు, భరతమహారాజు రాజధానిగ రాజ్యపాలన మొనర్చిరిని బ్రహ్మపురాణము ౧౦-౧౧-౧౨ అధ్యాయములను, లింగపురాణము ౧-౬౩ యందునను చెప్పబడినది. పస్తానపురము కాలవశమున చెడి దగ్ధమై పోయిన

కతన జూసీ (కాలిపోయినతావు) యనుపేరు వహించి నేటికి నట్లే యున్నది.

ప్రయాగ కామేశ్వరకవి— ఆంధ్రీకవులలో నాథునికులందు పరిగణింపబడినవాడు. తెలంగాణ్యబ్రాహ్మణుడు. విశాఖపట్టణమండలవాసి. కాసికనగోత్రము. తండ్రిపేరు నర్వేశము. తాతపేరు నారసింహము.

రచించినది గోపాలలీలానుధాలహరి యను శృంగారకావ్యము. దీనిని రామతీర్థస్వామికీర్తన యిచ్చెను.

ప్రయోజన మనుద్దిస్య న మందోపి ప్రవర్తతేతిన్యాయము— ఎంతబుద్ధిహీనుడైనను ప్రయోజనములేని పనికి తొరడని భావము.

ప్రయోజనానుబంధము— (అనుబంధ చతుష్టయము చూడుడు. అందులో నొకటి.)

ప్రళంబ (పుర) ము— గోపీలంఘనండు పడమరగా బిజినోహరమున కుత్తిరదిశను ఎన్నిదిస్తెశృంగారమున మడనాన్ లేక ముండోర్ అనియు పిలువబడుచున్నది. దీనిని గూర్చినవ్రశంస రామాయణము, అయోధ్యాకాండము ౬౦ అధ్యాయమున గలదు.

దీనికి మతిపుర మనియు నొకప్పుడు పేరుండనని తెలియుచున్నది. (మతిపురము చూడుడు)

ప్రలాపసన్నిపాతము — (సన్నిపాదోపము చూడుడు.)

ప్రవణుకులగోత్రము— (ప్రహిణికుల చూడుడు.)

ప్రవరపురము— కాశ్మీర దేశములోని శ్రీనగరమునందలి యొక భాగము. రాజతరంగిణి యం దీపేరె వాడబడినది.

ప్రవరసేనపురము— (కాశ్మీర దేశము చూడుడు.)

ప్రవర్తన ననుసరించియే బ్రతుకు తెలి వుండుట— (ఆంధ్రీలోకోక్తి)

ప్రవారేయగోత్రము — (వీరహవ్య లేక చూన్న-గణము చూడుడు.)

(భరిద్వాజఉప

గణము చూడుడు.)

ప్రవాహేశ్వరవాదిశైవము— ఇది చతుష్తైవ భేదములలో నొకటి. (చూడుడు.) ఈమతమున తీర్థదాహములు, మలతీయము, తీననమవాది శైవమునందు వలెనే యుండును. ఇందు విశేషముగ ముక్తాత్మలు చెప్పబడిన నాచురు. ముక్తాత్మలు ఈశ్వరసమీతములు. వీరికినాది యగుమలము లేదనియు, మాయాబంధము నొంది శరీరేంద్రియములచేత నెహికానుభవమునందు మృషించియుండు రనియు నుచును. మాయాకర్మలమూలమున జన్మములందు ముడుపది యాత్మ (ప్రాణము) యనియు, వీరి మదికి నందుంచే మాయయు, కన్మిలును నకుంది సుఖావస్థ యాత్మను గల్గుననియు, అదియే ముక్త యనియుం జెప్పెను.

ప్రవాహ్లేయగోత్రము (భరిద్వాజ ఉపగణము చూడుడు.)

ప్రవీరుడు— (మలయధ్వజుడుచూ.)

ప్రవిరోధనమన్యువు లేక ప్రవీరుడు అనునంతటి యుక్తియుండు ముఖ్యి పొంది న్నానుడు.

ప్రదేశము— ఇది సంగీతశాస్త్రముందలి క్రియా సాణములోని మార్గక్రియయందలి నిశ్శబ్ద క్రియలలో నొకటి. (క్రియా సాణము చూ.)

ప్రశస్తగోత్రము— (బౌతసనగణముచూ.)

ప్రశస్తగోత్రము — (బౌతసన ఉపగణము చూడుడు.)

ప్రశ్నోత్తరము (పర్యవేక్షణ) — భవభూతి ఉత్తరరామచరిత్ర ౧ అంకమువలన గోదావరీనదీతీరమున జనసాసమునఁ గలదని కలదు. ఇది గోదావరీతీరమున ఔరంగాబాదు పురముకడ కొండలని పోల్పబడినది. ఇట జటాయ (పక్షి) నివాసమై యుండవలెను. రామాయణము- అరణ్యకాండము ౬౪ అధ్యాయమున సౌశంసింపబడినది.

మఱియు రామాయణ క్షిప్రకాండము ౨౭ అధ్యాయమున తుంగభద్రానదీతీరమున క్షిప్రకాండ (ఆనేగొండి, నైజాంరాజ్యము-బళ్ళారి జిల్లా- జిల్లావిజయనగరప్రాంతము) పరిసరముల జటాయ (పక్షి) నివాసముగ వేటు ప్రశ్నోత్తరము గిరి ఉండినటులఁ గాననయ్యెడిది. బహుశః భవభూతి చెప్పినది మాల్యవనగిరియు, తుంగభద్రానదీతీరమున నున్నది మాల్యవంతపర్వతము నైయుండనోవు.

ప్రశ్నార్థకపు గురుతు (Question mark)- ఇది యాంగభాషాసాంగత్యమునుండి ఆంధ్రభాషలోనికి తెచ్చుకొనిన గురుతు. దీని కాంగ్లమున Note of Interrogation అనియు, Query అనియు నందురు. వాస్త్రలం దొకప్రశ్న యిడినపిదప నీగురుతునిడుదురు. (?)

ప్రశ్నోత్తరము— యదుసంతతి. చంద్ర వంశక్షత్రియుఁడు. వసుదేవునకు శాంతయందు కలిగిన సుతుఁడు. సోదరుఁడు ప్రశ్నితుఁడు.

ప్రశ్నితప్రమాణము— (ఆయుర్వేద మనము చూడుఁడు.)

ప్రశ్నితుఁడు— యదుసంతతి. చంద్ర వంశక్షత్రియుఁడు. తండ్రి వసుదేవుఁడు. శల్లి శాంత. సోదరుఁడు ప్రశ్నిముఁడు.

ప్రశ్నోత్తరము— ఐరోపాఖండమునందలి జర్మను దేశములోని యొకరాజ్యము. ఇది జర్మను

దేశమున సగమున్నది. ౧౩౪౦౦౦ చతురపు మైళ్ళ వైశాల్యము కలది. రైనునదీతీరములు నైరుతిదిక్కువహద్దును కొండలమయమునైతిక్కిన భాగము సమతలమై యున్నది. ఈశాన్యదిశయందు సుకబయల్సు కౌకునేలలు, తంపరలు కలవు. బాల్టిక్కు-సముద్రమునందలి చూగెన్ దీప్తమీ దేశములోనిది.

నీమెన్నది, విశ్వులానది, ఓడరునది, బాల్టిక్కు సముద్రమున సంగమించును. ఎల్బి, వేనె, రైను నదులు జర్మనుఓషనునందు సంగమించును. తూర్పునదులు సముద్రసంగమ మగుతావు లందు సరస్సుల వలె నగును. వాటికి జర్మను భాషయందు Haifs అని పేరు. దేశమున నైదవవంతు ప్రదేశము కొండలయందు నరణ్య మయమైయున్నది. సమతలములందుగోధుమలు, బంగాళదుంపలు, రైధాన్యము, ఓటుధాన్యము, పొగాకు, నారచెట్లు పెరుచేయుఁ బడుచున్నవి. రైనునదీతీరముల ద్రాక్షలు విస్తారము పెరుగుచున్నవి. దేశమున వ్యవసాయ మధికము. ఇనుప పనులు, లిసెప్పట్ట నేత పరిశ్రమలు, పది విశ్వవిద్యాలయవీతములు కలవు. అందు బెర్లిన్, బ్రెస్లా, గొటింగెన్, హాల్లి, బోన్ విశ్వ విద్యాలయములు సుప్రసిద్ధములు. యూదు లీదేశమునందు కొండలు కలరు. (జర్మనీదేశము చూడుఁడు.)

బెర్లిన్ నగరము దీనికే గాక జర్మనీ కంతకును ప్రధాననగరము. ఎల్బినదియొక్క ఉపనది యగుస్త్రీ నదిపై నున్నపురము. పందొమ్మిది లక్షలజనులు కలరు. పొట్టుడమ్ పురమున వెనుకటి జర్మనుచక్రవర్తులు వేసవియందు నివసించుచుండిరి. ప్రాంతుపోరు ఆన్ ది ఓడర్ లో జరగుసంతలు దేశప్రసిద్ధములు. అత్తలి గొప్పవర్తకము సాగుచుండును.

మేగ్జిబర్గ్-ఎల్బీనదీతీరము. గొప్పకోటగలదు. చేతిపనులు జరుగుచుండు వర్తకస్థలము.

విట్టెన్బర్గ్పురము- ఎల్బీనదీతీరము. వర్తకస్థలము.

హాల్లిపురము- విశ్వవిద్యాలయము సుప

జేనాపురము- విశ్వవిద్యాలయము సుప్రసిద్ధము. 18వ. ౧౮౦౬ లో నెపోలియన్ యుద్ధము జరిగినతావు

బ్రెస్లావు- ఓడర్ దీతీరము (సిలేసియా ప్రేటు లోనిది). లీసెన్ బట్టలనేత పరిశ్రమ కలదు. ఉన్ని వ్యాపారము మిక్కిలి సుప్రసిద్ధము.

పొసెన్- వర్తకస్థలము.

సెట్టిగ్-ఓడ ర్నదీ ముఖద్వారమున నున్న రేవుస్థలము.

డెస్సెల్ ఫురము- (జేనుల తావని యర్థము.) విశ్చులానదీముఖద్వారముననున్న రేవుపట్టణము కోనిగ్సుబర్గ్-King's Town అనిఅర్థము. ఇది తొల్లింట నొకప్పుడు ప్రప్యాకు రాజధాని గానుండెను.

టిల్సిట్ ఫురము- ఇట నెపోలియనునకును రప్యాభూపతియగు ఒకటవ అలెగ్జాండరునకును క్రి.వె. ౧౮౦౭లో సంధిపత్రిక జరిగినతావు.

కీల్ (Kiel)- బాల్టిక్ సముద్రతీరము. కీలుకాలువకడ నున్నది.

విట్టెమ్మ హేవెన్- ఉత్తర సముద్రముపై నున్న నావికాస్థానము

హెలిగోలాండు- జర్మను ఓషనునందుఁ గల ద్వీపమున నిర్మింపఁబడిన సైన్యదుర్గస్థానము.

హనోవరు నగరము- తొల్లి హనోవరుప్రేటు నకు రాజధానిగా నుండిన నగరము గొప్ప వర్తకస్థలము. ఫ్రీహెన్.

గోటింగెన్- విశ్వవిద్యాలయము నున్న తావు.

మున్స్టీర్- తొల్లింట వెస్టుఫాలియా ప్రేటున ప్రధాననగరముగా నుండినపురము.

కేసెల్పురము- తొల్లింటి కెసిల్ ప్రేటున ప్రధానపురము. వర్తకస్థానము.

డెస్సెల్ హోర్గు- ధైనునదీతీరము. ఓడల రేవు. బార్మెన్ పురము, ఎల్బెర్ఫీల్డు- చేతిపనుల వర్తకస్థానములు.

ఎస్సెన్- సుప్రసిద్ధమగు కువేకర్మాగార మున్న పురము. ఇనుపపనులు విశేషముగఁ గలవు.

కోలోన్- ధైనునదీతీరము. గొప్ప వర్తకస్థలము. పురాతననగరము. ఇచట చేయంబడు యూ-డీ-కోలోన్ సుగంధద్రవ్యము లోకప్రసిద్ధము.

బొన్ పురము- సుప్రసిద్ధ విశ్వవిద్యాలయ స్థానము.

ఆఛెన్ పురము- దీనిని Aix-la-Chapelle అనియెదగు. ఇట వేడినీళ్ళయూటలు సుప్రసిద్ధములు. Charlemagne భూపతి కిది ప్రియ నివాసస్థలము.

కోల్లెన్- ధైనునది, మోసెల్ నది సంగమ స్థానమునఁగల గొప్పవర్తకస్థలము

ట్రీవిస్ పురము- మోసెల్ నదీతీరము. జర్మనీ దేశమున చాల పురాతనస్థలము.

ఫ్రాంకుఫర్టు ఆఫ్ ది మెయిన్- తొల్లింట ఫ్రీసిటీ అయియుండెను. క్రి. వె. ౧౮౬౬ లో ప్రప్యాకుఁ గల్పఁబడినది.

వ్రెస్లావెన్ పురము- ఇట సుప్రసిద్ధమగు Baths కలవు.

ప్రప్యానిజమ్ (Prussien) - ప్రప్యాదేశీయుల సమరవాంఛ. ప్రపంచమందంతటను జర్మనుప్రభుత్వమును జర్మనునాగరకతను వ్యాపింపఁజేయవలె నను సిద్ధాంతములను. బోలినయూహలు.

ప్రసక్తానుప్రసక్తన్యాయము- ఒకేపని యందు ప్రసక్తి (ఒకఫలితము) అనుప్రసక్తి (వేరొకఫలితము) కూడ గల్గుటయు దీన్యాయము వాడుదురు.

ప్రసంగయానము - రాజనీతియందు చెప్పబడిన పంచయానములలో నొకటి. (మన్మథము, లేక మన్మథశైవ్యములు చూడుడు.)

ప్రసవగండములు (ప్రసూతిగండములు చూడుడు.)

ప్రసాదగోత్రము-(శిష్యాపరగణముచూ.)

ప్రసాదుడు— ఇం నిసంతతి వాడగు నొకనృపాలుడు.

ప్రసూతిగండములు (ప్రసవగండములు)—ఇవి జననమునందు ౧ తిథిగండములు, ౨ లగ్నగండములు, ౩ నక్షత్రగండములు నని త్రివిధములు. (ఈగండముల కాలముంగూర్చి దోషములు చూడుడు.)

అమావాస్య పౌర్ణిమతృతీయయొక్క సంధి యందును, ౬ంచమీషష్ఠియొక్క సంధియందును, దశమి ఏకాదశియొక్క సంధియందును, పూర్ణిమాపౌర్ణిమతృతీయయొక్క సంధియందును, రెండుగడియల కాలము తిథిగండ మనబడును. కటకసింహములయొక్క సంధికాలమందును, వృశ్చికధనుస్సులయొక్క సంధికాలమందును, మిషమేషములయొక్క సంధికాలమందును, అరగడియకాలము లగ్న గండమనబడును. కేవలి అశ్వినులయొక్క సంధికాలమందును, ఆశ్లేషా మఖలయొక్క సంధికాలమందును, జ్యేష్ఠమూలలయొక్క సంధికాలమందును ఎనిమిది గడియలు నక్షత్రగండ మనబడును.

ఈ గండకాలములయందు జనించిన శిశువులకు శాస్త్రోక్తిరీతిగా శాంతిజరుగవలెను. దుష్ట నక్షత్రములయందు జనించినయెడలను శాంతి

విధ్యుక్తముగా చేయవలెను. గండత్రయమందు జనించినశిశువు జీవించుట దుర్లభము

ప్రసూతివైరాగ్యము, శ్రుశానవైరాగ్యము, పురాణవైరాగ్యము నిలుచునవి కావు—(ఆంధ్రలోకోక్తి.)

ప్రసూతిశాంతులు— ఉత్తరానక్షత్ర పౌర్ణమిపాదము, పుష్యమీనక్షత్ర ద్వితీయ తృతీయపాదములు, పూర్వాషాఢయొక్క తృతీయపాదము, చిత్తానక్షత్రముయొక్క ప్రథమ ద్వితీయపాదములు, ఆశ్లేషానక్షత్రముయొక్క చతుర్థపాదము, మఘానక్షత్ర పౌర్ణమిపాదము, రేవతీనక్షత్ర చతుర్థపాదము, అశ్విని పౌర్ణమిపాదము, జ్యేష్ఠమూలనక్షత్రముల ఒకటి రెండు మూడు నాలుపాదములు, తండ్రిజన్మనక్షత్రమునను, పిల్లగాని, పిల్లవాడు గాని జనించిన శాంతి చేయవలయును.

ఇంకను తిథిగండములు, నక్షత్రగండములు, రాశిగండములుగూడా శాంతి చేయవలసినవేయగును. మఱియు కృష్ణపక్షచతుర్దశి అమావాస్యలయందు జననము సంభవించిన శాంతిచేయవలయును. (గండములంగూర్చి దోషములు చూడుడు.)

ప్రసేనచిత్తుడు— ఇత్యాదు సంతతి. సూర్యవంశ క్షత్రియుడు. తండ్రి మాంధాత సోదరులు సుసంధి, ధువసంధి, అంబరీషుడు.

ప్రసేనచిత్తుడు జమదగ్నిమామ యనియు, కేణకతండ్రి యనియు, పరశురాముని మాతామహుడనియు జెప్పబడినది.

ప్రసేనుడు—అత్రి చంద్ర యాదవవంశ క్షత్రియుడు. తండ్రి శౌరుడు. అన్నగారు సత్రాజిత్తు. (శమృతకమణి, అక్రూరుడుచూ.)

ప్రస్తము—(ఆయుర్వేదమానము చూ.)

ప్రస్తరప్రహరణన్యాయము — ప్రస్తరమున పడికెడుదర్భగడ్డి యని భావము. కొన్ని క్రితువులందు పడికెడుదర్భగడ్డిని వేదికయందాస్త్రుణగ వైచి, దానిపైపాత్రల నుంచుదురు. అంతమున నీప్రస్తరమును సైత చూయగ్గి యందే పెళుము మొనర్చుదురు. రెండుకార్యములకు పనికివచ్చుటంగూర్చి యీన్యాయము వాడుచుందురు.

ప్రస్తలదేశము-పాటియాలాసంస్తానరాజ్యము - ఇప్పటి ఫిరోజ్ పూరు, సిర్సా, పాటియాలా ప్రాంతసీమల కొకప్పు డీపేరుండెనని తెలంపబడుచున్నది.

మహాభారతము, ద్రోణపర్వము ౧౭ యందు దీనిప్రశంస గలదు.

ప్రస్తానత్రయము - ఉపనిషద్భాష్యము, బ్రహ్మసూత్రభాష్యము, గీతాభాష్యము వీట్లకు ప్రస్తానత్రయ మనిపేరు. వీట్లకు వేర్వేరుసిద్ధాంతములమతములవారు వారిపద్ధతుల కనుకూలమగురీతిని వేర్వేరుభాష్యములు రచించుకొనిరి.

ఉపనిషత్తులన నిట అన్ని మతములవారును అంగీకరించిన దశోపనిషత్తు లని యెఱుంగునది. ౧ ఈశావాస్యోపనిషత్, ౨ కేనోపనిషత్, ౩ కఠోపనిషత్, ౪ ప్రశ్నోపనిషత్, ౫ముండకోపనిషత్, ౬ మాండూక్యోపనిషత్, ౭ తైత్తిరీయోపనిషత్, ౮ ఐతరేయోపనిషత్, ౯ ఛాందోగ్యోపనిషత్, ౧౦ బృహదాశ్వానోపనిషత్. ఇవి దశోపనిషత్తు లనబడును. ఇంక బ్రహ్మసూత్రములు వేదవ్యాసకృతములును, గీతయన భగవద్గీతయు నని యెఱుంగునది.

ప్రహరణగణము - ఇది విశ్వబ్రాహ్మణులయందొకగణము. ఇందైదుగోత్రములు చెప్పబడినవి.

(అధర్వణశాఖ విశ్వబ్రాహ్మణులు చూ).

౧ ప్రహరణగోత్రము- ప్రహరణ, శిలాదండ, లోకవేత్త, (త్రయూర్నేయ).

౨ లోకవేత్తగోత్రము- లోకవేత్త, గోత్రభేద, సహస్రబాహు (త్రయూర్నేయ).

౩ చిత్రకమను-శిలాదండ, లోకవేత్త, గోత్రభేద, సహస్రబాహు, చిత్రక. (పంచూర్నేయ ప్రవర.)

౪ సహస్రబాహు-సహస్రబాహు, చిత్రక, భావబోధ (త్రయూర్నేయప్రవర).

౫ దేశికమనుముషిగోత్రము-సహస్రబాహు, చిత్రక, భావబోధ, మాందిని, దేశిక. (పంచూర్నేయప్రవర).

ప్రహిణికుల గోత్రము — ఆర్యవైశ్యుల ౧౦౨ గోత్రములలో నొకటి. (వైశ్యగోత్రములు చూడుడు). ప్రహిణికుల (ప్రణణకుల లేక హైండికుల) గోత్రము. ఏకాదేయ (౨౯) గోత్రము, సంస్కృతిగోత్రము. గార్హస్థ గర్గణము. ఆంగీరసస్థి. ఆపస్తంభయజుశ్శాఖ. ప్రమాణ్యగ్రంథములు ధర్మసింధు, నిర్ణయసింధు. సమానగోత్రము ఆంగీరస. పరగతేశుడు దేవత. పుష్పాంబు భార్య. పంపాతీరము తపస్థానము. పుష్పసరస్సు తటాకము. జపము లక్ష. దీపములు ౩౦. ష్టైత్రసంఖ్య ౪౦. పనసపండు దానము. కాకరకాయ నృసియము.

ప్రథమము — ప్రశ్నయమున కల్గినసృష్టి నశించుట యని యెఱుంగునది.

తొల్లి కల్గినసృష్టి నశించుటకగు నేర్పాటులు చిత్రములు. పాణులకు నిత్యప్రశ్నయము, నైమిత్తికప్రశ్నయమునని ద్వివిధముగల్గును. నిత్యప్రశ్నయము నిద్రజెంది మృతినందునట్లే చేష్టలు దక్కియుండుట. నైమిత్తికప్రశ్నయము మృతి.

సృష్టినందిన జగత్తంతయు పరమేశ్వరునిచేత పరమేశ్వరునియొక్క సృష్టి యొనర్చు నవసకము.

‘విధాత, లేక బ్రహ్మ’ యని నిరూపణాకారము. ఇట్టి బ్రహ్మయొక్క చర్యలు మృత్యున. సృష్టియొక్క కార్యములు, కల్గిన సృష్టియొక్క సశింపు ననిభావము. దీనికే పశ్చిమమని పేరు.

మనుష్యమానముచే వేయుచుహోయగముల కాల మగు ౪౨౦౪౦౦౦౦౦౦ సంవత్సరముల కాలమును బ్రహ్మకు పగలని యెఱుంగుదుము. దీనికి సృష్టికాల మనిపేరు. బ్రహ్మయొక్క రాత్రికాలముగ నెంచబడిన మరింతకాలము పశ్చిమకాలము నందు సృష్టి యంతయు లయ మయ్యెడిది. ఇంక సంధులకాలము సృష్టిపశ్చిమముల నడుమగల సంధికాలములే. ఇది నైమిత్తికపశ్చిమ మనంబడును.

బ్రహ్మయొక్క ఆయు వని చెప్పబడు మనుష్యమాన ౩౦౦౦౦౦౦౦౦౦౦౦౦ సంవత్సరములకాలము గలిగి, సృష్టియొక్క పరమాయువునమాప్తిచెందగనే, సృష్టి సమసించి తిరుగ సృష్టిని పరమేశ్వరుడు తలంచువఱకు (అనగా తిరుగ వేరొక బ్రహ్మ కలుగువఱకు) పశ్చిమకాలమే గాన సృష్టి యుండదు. దానికి పాశ్చాత్యపశ్చిమ మనిపేరు.

పరమేశ్వరునకుగలసిత్యవస్థనువిచారితము. బ్రహ్మసృష్టికి నిరూపణాకార మైనట్టి పరమేశ్వరునిసీతికి విష్ణువు నిరూపణాకారము. శివుడు లయావస్థకు నిరూపణాకారము. బ్రహ్మయొక్క పతనము విష్ణువున కొకదిన మనియు, విష్ణుదేవుని ఆయు ఏ లెక్కను ౧౦౦ సంవత్సరములు గడచి విష్ణుపతన మగుట శివున కొకదిన మనియు, ఇట్లు శివుడును నూఱుసంవత్సరములు గడపి పతనమగుకతన అత్యంతికపశ్చిమము కల్గును. అట్టితేటి నొక్కపరమేశ్వరుడే ఆనంద లక్షణమాత్మకై సర్వసంహార మధ్యమునందుండెడిది. దానికే మహాపశ్చిమ మందురు.

ప్రథమములు— పశ్చిమ మన సర్వ నాశకరమని యర్థము. ఇవి నిత్య, నైమిత్తిక, పాశ్చాత్య, అత్యంతిక పశ్చిమము లని నాలుగు విధములుగ నుద్వైతులును, లఘు గురు పశ్చిమములుగ ద్వైతులును చెప్పుదురు.

నిత్యపశ్చిమము— నిద్రించి సర్వచేష్టలుదక్కియుండుట.

నైమిత్తికపశ్చిమము—బొప ధాదులవలనను, యోగ సాధనలవలనను చైతన్యముబాసి చేష్టలు దక్కియుండుట.

పాశ్చాత్యపశ్చిమము—మృతి.
అత్యంతికపశ్చిమము— జగత్తంతయునాశన మగుట.

లఘుపశ్చిమము— తుపాను, గాలివానలు, అగ్నిప్రమాదములు మొదలగు వాల్లవలన వీరువారనుభేదము లేకుండ పాంజులు శరీరములను విడువవలసివచ్చుట.

గురుపశ్చిమము— ఇది అంతిమ పాతీ జగత్తంతయు నాశన మగుటయే.

ప్రకృతనాద్ధి పంకస్య దూరాదస్పర్శనం వరమ్— ఇది సంస్కృతభాష యందు లి లోకోక్తి.

బురద తనకు దగిలినపిదప కడిగుకొనుట కన్న దూరము తొలగి తిగులకుండ తప్పించు కొనుటయే శ్రేయమని భావము.

పాంశువు— ప్రజానియొక్క తండ్రి.
ప్రాకామ్యనిద్ధి— (సిద్ధి-సిద్ధులు చూ.)
ప్రాకృత భాష— ద్వితీయపాశ్చాత్య. అష్ట భాషలలో నొకటి. (భాష ఎన్నిదివిధములుచూ.)

ప్రాకృతభేదములు — పాశ్చాత్యభేదములు ౬. నాటకాదులయందుపయోగించెడి పాశ్చాత్యభాష ఆఱువిధములు.

౧ ప్రాకృతభాష. ఇది తొల్లి మహారాష్ట్ర దేశమున వాడుకయం దుండెను. సంస్కృత నాటకములందు స్త్రీపాత్రలకు విదూషకునకు వాడఁబడును.

౨ శౌరసేని. శౌరసేనదేశమున తొల్లి యీ భాష వాడుకయం దుండెను సంస్కృత నాటకముల దధమపాత్రల కీ భాష వాడఁబడును.

౩ మాగధి. మగధదేశమున తొల్లి ఈ భాష వాడుకయం దుండెను. సంస్కృతనాటకములం దత్యధమపాత్రల కీ భాష వాడఁబడును.

౪ పైశాచి. తొల్లి పాండ్య, కేకయ, నేపాల, కుంతల, చోళ మొదలగు కొన్ని దేశముల నీ భాష వాడుకయం దుండెను. సంస్కృత నాటకములం దీ భాష రాక్షసపిశాచాది నీచ పాత్రలకు వాడఁబడెడిది.

౫ చూలికాపైశాచిభాష. ఇదియు పైశాచి భాష వాడఁబడుతావులందే వాడఁబడును.

౬ అపభ్రంశము. అడవిభాషగను, చండాల యవనాదిపాత్రలకును వాడఁబడును.

పాత్రోచితములుగ నీయాటభాషలు నాటకములందుపయోగింపఁ బడుచుండును. మఱియు నీపట్వాప్రకృతములందు తత్సను, తద్వన, దేశ్య భేదములచే పదు నెన్నిదివిధము లగును. గాన అష్టాదశప్రాకృతము లని వాడఁబడుటయుఁ గలదు.

ప్రాకృతయోగము (మంత్ర)యోగము) — (అభ్యాసయోగములు చూడుడు.)

ప్రాక్కాళీనది (Kalinadi East) — ఇది కుమాన్దివిజను కడభాగమున, యార్కాసమీపమున, కాళాపాణి యనంబడుతావున జనించెడి కాళీనది కానేరదు. ఇది వేటునది యని యెఱుంగునది.

ఈనదియు కుమానుడివిజనునందే గల పర్వతములందు జనించి పూర్వమార్గమున యగుచు సంకాశ్యపురము, కనూజల ప్రక్కంబడి నడిచి ధవళగంగ; గౌరీ, చంద్రభాగలం గల్పుకొని కాళీగంగ యని పేరింది, కాళీనది, కాళినీనది యనియుఁ బరఁగుచు గంగానదియందు సంగమించును. దీనిప్రశంస పద్మపురాణ, సర్గ ౧౯ యందు కలదు. సుప్రసిద్ధమహాకాలక్షేత్ర మీనదీతీర మని చెప్పఁబడినది.

ప్రాగభావము — (అభావములుచూ.)

ప్రాగల్భ్యహినస్యనరస్యవిద్యాశస్త్రం యథా కాపురుషస్య హస్తీ — ఇది సంస్కృత భాషయందలి లోకోక్తి. జ్ఞాన శూన్యుని విద్య కాపురుషుని (మూర్ఖుని) చేతియందున్న ఆయుధమువంటి దని భావము.

ప్రాగావసు గోత్రము — (కణ్వఉపగణముచూడుడు.)

ప్రాగ్జ్యోతిష పురము — ఇప్పటి ఆసాము నందలి గౌహతిపురము. తొల్లింటి కామరూప దేశపురాజుధాని ప్రాగ్జ్యోతిషపుర మని పోల్చి యున్నారు.

ఇంకను వేత్రనతీనదీ (ఇప్పటి బేట్వా) తీరమున వేచోక ప్రాగ్జ్యోతిషపుర ముండినటుల రామాయణము, కిష్కింధాకాండ, ౪౨ అధ్యాయమువలనను, బ్రహ్మపురాణము ౨౮ అధ్యాయమువలనను తెలియుచున్నది. ఇదియే నరకాసురుని పురమని సరిపోల్చుట యుక్తము.

ప్రాగ్బోధిపర్వతము — ఘణిణీనది కడ ముగ నున్న మోరాపర్వతము. ఇది బుద్ధగయకు వాయవ్యదిశగా . మూడుమైళ్లు దూరము. ఆర్కియాలోజికల్స్ రివోల్యూషన్ (3-౧౦౫) బుద్ధభగవానుఁ డీకొండనుండి బుద్ధగయ కేగ నని చెప్పఁబడినది.

ప్రాగ్వాల్ పట్టా— కాళియందు గంగా పుత్రునిను, గయయందు గయావళును, ప్రయాగయందు ప్రాగ్వాలురును ఆదియందొక తెగవారే గాని తరువాత వేరై చీలిపోయిరట. అలహాబాదు పట్టణమున (ప్రయాగయందు) త్రివేణిలో స్నానమాడు యాత్రికులకడ వీరు సుంకము గొనుచుందురు. తొల్లి యగ్భరు చక్క వర్తి అలహాబాదు కోట గట్ట పునాదులు త్రివేణీసంగమస్థలికడ దీయింప నొక నరబలి యాయనిది ఆకోటగోడ నిలువక పునాదులు జాతిపోవుచుండె నట. అట్టితేటి నొక ప్రాగ్వాల్ చక్కవర్తికడ కేగి తనవారికి త్రివేణియందు స్నానసుంకము శాసింపబడుట ప్రతిఫలముగా తన ప్రాణము నాకోటపునాదులందుఁ గోల్పోవ నంసిడుడ నని విన్నవించె నట. అగ్భరు అంగీకరింప నాతఁ డట పడి మడిసెనట. ఆ పునాదులు నిలిచి కోటగోడలు లేవ, చక్కవర్తి అట్లె ప్రాగ్వాలుసంఘమునకు త్రివేణిస్నాన మొనర్చువారినుండి సుంకముగొన పట్టా నిచ్చెనట. నాటినుండియు తమ కది హక్కుగ నేర్పడియె నని వచింతురు.

ప్రాగ్విజయ (పుర) ము— ఇది యిప్పటి ఆసామునందు జ్యోతియా యనుపేరం బరఁ గుచున్నది. మార్కండేయపురాణము ౫౭ అధ్యాయమున దీనివర్ణన కలదు.

ప్రాచార్యగోత్రము— (అగస్త్యుడవగణము చూడుఁడు.)

ప్రాచీకుడు (బుచ్చేయువు)— (ప్రాచిన్వాసుడు చూడుఁడు.)

ప్రాచీనయోగ్యగోత్రము— (జనుదగ్గి భిక్షాడవగణము చూడుఁడు.)

ప్రాచీనబర్తి లేక బర్తిపదుడు— తండ్రి హవిర్ధానుడు. తల్లి ధిషణ. ఈతడు

పెక్కుయజ్ఞము లొనర్చి ప్రాచీనాగ్రకుళలు జగమంతయుఁ గప్పినవాడని పేరందినమహా నీయుడు. భార్య శతధృతి. ఈమెయందు సమానరూప గుణ సాహస లక్షణములు గల వారు పదిమంది సుతులు గల్గిరి. వా రందరు ప్రచేతసులను పేరుగలవారే. అందరు తపస్సు పన్ను లే. (ప్రచేతసులు చూడుఁడు.)

ప్రాచిన్వాసుడు లేక ప్రాచీకుడు— కేక బుచ్చేయువు— అత్తి చంద్ర పూరు వంశక్షత్రియుడు. తండ్రి మొదటిజనమేజయుఁ డు. కుమారుడు అంతిసారుడను నామంతరము గల మతిసారుడు.

ప్రాజ్ఞాటిసీమ— (పాకనాడు చూ.)
ప్రాజ్ఞుడు— పూరుసంతతి. చంద్రవంశ క్షత్రియుడు. తండ్రి రుచిరాశ్వుడు.

ప్రాటిక్వి (Pratiqué)— వాణిజ్యపరిభాషా పదము. అంటువ్యాధు లీరేవున లేవనియు, ఓడ యిటనుండి ఫలానారేవులకు జని వర్తక మొనర్ప వచ్చు ననియు, ఓడకిచ్చెడి యుత్తరువు, లేక అనుమతిపత్రము.

ప్రాణనాతిస్కులు (ధామకుగురూజీ)— వీరు బోధించిన మతమునకు 'ధామ కృతామని పేరయ్యెను. హిందూ మహమ్మదీయ మతములందలి వేదాంతతత్త్వసారములం జేర్చి వీ రేకమతతత్త్వముగ బోధించుచుండి రట. ప్రాణనాతిస్కునకు బుండేల్లుడ మేలిన క్షత్రియ ప్రభువులయాదరణ యుండెడి దట. వీరు తమ దేవాలయములందు మతగ్రంథములనిడి పూజించువారని చెప్పబడినది.

వీరికి ప్రాణనాతిస్కువైష్ణవు లని వాడుక నామము కలదు. "సమరసవేదు" లని కొంద అనెవరు. సర్వసాధారణముగ నందరు ధామకు లనివాడుచున్నారు. ప్రాణనాతిస్కునకు ధామక్ గురూజీ యని వాడుక యుండెనట.

ప్రాణవాయువు (Oxygen) — ఇది మహావాయుమండలియందు ముఖ్యభాగమని చెప్పబడిన గాలి. అం దిది ఐదవభాగముగ నుండెడిది. ఊపిరితీయుటలో పీల్చుతఱి లోని కేగిన గాలినుండి ఆక్సిజెనుగాలి శరీరమందలి రక్తమును శుభ్రపఱుప నుపయోగపడి, కొంత వఱకు చెడి, కార్బన్ తో కలిసి Carbon-dioxide గ నై బయటికి వచ్చి తిరిగి పరిశుభ్ర పడుటకు మహావాయుమండలియందు చేరెడిది. ఆక్సిజెన్ గాలి లేనియెడల ప్రాణములు శరీర మందు నిలుచుట యుండదు. అగ్ని యురజదు.

ఆక్సిజెనునందు రంగు, రుచి, వాసన లుండవు. ఒకపాలు ఆక్సిజెనుగాలియు, రెండుపాళ్లు హైడ్రోజెనుగాలియు (Hydrogen gas) కలిసిన ఉదక మయ్యెడిది. ఆక్సిజెను ఆక్సైడ్ (Oxides) లు చేయుట కితరపదార్థము లందు కలుపుదురు. ఆక్సిజెను, హైడ్రోజెను కలిసిన మండును. Lime light నందిదివాడబడును. దీని మంటవేడికి లోహము లతుకుచున్నాడు.

ప్రాణవాయువు (Oxygen) ఊపిరి-గ్రీన్ స్టఫ్—ప్రాణవాయువును అంగ్లమున ఆక్సిజెన్ అనెదరు. అది ప్రాణులు ఊపిరితీయుట యందు ముఖ్యపదార్థము. అది గాలిలోని ప్రధాన భాగముగ వాతావరణమునం దున్నది. అది లేనిది జీవించుట యసంభవము. మనుష్యులు, జంతువులు, పక్షులు, చేపలుమొదలగు జలచరములే గాక, చెట్లుగూడ ప్రాణవాయువునేబీల్చును. ఆక్సిజెనునకు వెలుతురు ముఖ్యమని కనిపెట్టబడినది. ఆక్సిజెనుగాలి లోనికి పీల్చబడి, Carbon అనబడుగాలితో కలుపబడి, పైకి ఊపిరి విడుచుటతో వెడలనంపబడుచుండును. ఈకార్బను ఈసందర్భమున వజ్రములు, రాక్షసబొగ్గు, గ్రాఫైటు(నీసములోని నల్లగ్రాహయ భాగము)లం గల్గించునదియని వివరించి విడిచె

దము గాక. కార్బను ఒక అవస్థయందు Carbon Dioxide అనబడుచుండును. అనగా ఆక్సిజెనుతో కార్బనుతో కలిసియున్నస్థితి యం దీ యిది వర్తించునని యెఱుంగునది. ప్రాణులు, మొక్కలు మొదలగున నన్నియు జీవించుటకు మొకరిజీనక్షణమునుండియు ఆక్సిజెనును బీల్చుచు, కార్బను డియూక్సైడును పైకి వదలుచుచును. ఈవిని మృతినందుదనుక విధియే. ఇది లేకపోవుట Suffocation అని అంగ్లమున పేరు.

దీని ఎట్లు వదలి సూర్యరశ్మి ప్రాణులు జీవించుటకు ముఖ్యమని తొలుత వివరింపవలసియుండును. దీని ప్రాముఖ్యమునుండియే. అంగ్ల శాస్త్ర విదులు “No Light, No Life” అను ఉక్తి నేర్పఱచి నాడుచుచును. చెట్లు ఆక్సిజెనును చాల తక్కువగను, అలస్యముగను బీల్చుకొనును. ఇంక చెట్లయందు, అందు ముఖ్యముగ వాటి ఆకులందు గలరంగునకు అంగ్లవృక్ష శాస్త్రమున “Chlorophyll” అని పేరిడియున్నారు. అంత పేడవుగను, తిరుగుడుగను ఉన్న ఆశ్శబ్దమును వాడగఱుచుగ నుంట నేమొ. పెక్కం యిటులు దానిని “Greenstuff” అని పిలువఱుచుండెడిది. ఈపదార్థము పుట్టకొకు లేక కుక్కగొడుగులు (Mushrooms) మొదలగు నధమపుజాతులందుండక, దక్కిన సమస్తములగు చెట్లయందు ప్రాణి ఉండితీరును. ఇదియే ముఖ్యమైన పదార్థము. ఇట్లయ్యెను సూర్యరశ్మియే లేకుండిన నిది చెటునకు నిరరకమే. ఇంకనుగొందఱు సూర్యరశ్మియే ఈగ్రీన్ స్టఫ్ ను చెట్టునందు గల్గించునని యనుచున్నారు. తిరుగ నదియే సూర్యరశ్మిమండి చెట్టున కుపయోగము గల్గించుచున్నదనియు ననెదరు.

ఏది ఏమైనను చెట్లు కార్బనీడిఆక్సైడును బీల్చుకొని, అందలి కార్బను నుపయోగించుకొనుచు, ఆక్సిజెనును పైకి వదలివేయుచుండును.

అది ప్రాణవాయువనియు, ప్రాణులకు జీవనాధారమగు ఊపిరికైన వాయు వనియు మున్ను వివరింపఁబడి యున్నదే. ఇట్లు చెట్లుజీవజంతువులకుపయోగించుట వివరింపఁబడియున్నది. ఇట్టి కార్మను డిఆక్సెనునుండి మొక్కలకుఁగాను కార్మనును తక్కినజంతుజాలమునకఁగాను ఆక్సిజెనునువేటుపఱుపఁగలశక్తియొక్క సూర్యరశ్మి యందేకలదుగాని అన్యత్ర గాన రాకున్నది.

ప్రాపంచిక సాముదాయక భాష—

భారతదేశపుదృష్టినిబట్టి కొన్ని సూక్ష్మ ప్రాపంచిక సాముదాయక భాషగఁ తలంపఁ బడినవి. ఏలయన నట్టిసూక్ష్మ జగ మంతట నన్న దేశముల వారిచే నొకేరితగ వాడఁబడుచు, గ్రహింపఁబడెడిని. సాదృశ్యముగ ముఖ మడ్డముగఁ ద్రిప్పిన వల దనియు, ఇటునటుఁ ద్రిప్పిన వలైయనియు చేయి జూచిన ఇ మ్మనియు, హస్తము జూపి ఇటునటు నాడించిన అక్కట లేదనియు గుర్తులుగ నెల్లదేశములవారి కొకేరితని అర్థము గాక పోదు. గాన నిట్టిప్రాపంచిక భాషగా నెఱింగిరి. బాలురకుఁ గూడ తోచెడిని.

కాని, యధికారమదాంధత యైశ్వర్యమదాంధతచే నాక్రమింపఁబడిన చిత్తములుగల కొందఱు తమభాషయే లోక భాష మున్నుదు కాఁగలదని యాశించుచుండువారు కలరు. ఐరోపా వారు లాటిన్భాషను, ఆంగ్లేయులు ఆంగ్ల భాషను, భారతీయులు సంస్కృత భాషను ఇట్లే వాంఛించుట హాస్యాస్పదము. అమెరికావారు తమ దేశముల వాడుకనడున్న రీతిభాషల నిట్లే నభిలషించుట యెన్నటికిని జరుగని పనియే. బద్ధకముకల వారు వ్యాకరణసహితముగ భాషయందైన బాగుండునని (సులభమని) తలంచినట్ల ఁజెడిని.

ఇటీవలి లెక్కించుటలమేరకు ఐరోపా భాష లేదనియు, అవి అటువదికోట్ల జనులచే (౬౦౦ మిలియనులు) వాడఁబడుచున్నదని తెలిసెడిని.

అందాంగ్ల భాష వదు నేడుకోట్లజనులును జర్మను పంజెండు కోట్లును, రష్యను పది కోట్లును, ఫ్రెంచి ఏడుకోట్లును, స్పానిష్ ఐదుకోట్ల ఏబది లక్షలును, ఇటాలియను ఐదుకోట్ల ఏబదిలక్షలును, పోర్చుగీసు మూడుకోట్లజనులును మాటలాడువా రని తెలియుచున్నది

నగటు ప్రపంచ మంతటను ఐదు నెన్దిది వందల మిలియనులు, లేక ౧౮౦ కోట్లజనులు (మాత్రమే) కలరనియు, వారు మాట్లాడునవి ౩౪౨౪ భాషలనియు, సాశ్చాత్యులు అంచనా వేసిరి కాని ఇందెంత నిజము కలదో పరిశీలన జరుగవలసియే యుండును.

ప్రాణహితానది —

వింధ్యపాదమున జసించు వరదానదియు, వైనగంగయు నొకటితో నొకటి కలిసి ప్రాణహితానది యనంబరఁగుచు మధ్యరాష్ట్రములగుండా ప్రవహించి గోదావరి నదియందు సంగమించును.

ప్రాణాత్మవాదిమతము—

దీనికి హిరణ్యగర్భమతమనియు వాడుక గలదు. ఇది చార్వాక మతముతో సంబంధించినమతము. దానికిని దీనికిని గల భేద మొక్క యాత్మనిర్వచనమునందు కలదు. వీరు చార్వాకులవలె ఇంద్రియసంయోగమే ఆత్మయని గాని, జీవించుట ఇంద్రియముల యధీనమం దుండు నని గాని, లేక సూలశరీరమే ఆత్మ యనిగాని, అంగీకరింపక ప్రాణము, లేక ఆత్మ యనంబడునది ఇంద్రియములకన్నను, శరీరముకన్నను వేఱుగ శరీరమునం దుండునని యనెదరు. నిద్రించుతఱి నింద్రియములు లేకయే (అనఁగా నింద్రియసంబంధము లేకయే) ప్రాణము వేఱుగ నుంట, జీవించుట, సంభవించుచున్నది. గాన శరీరేంద్రియములకును, ఆత్మకును వేరువేరుగ స్థితి కలదనియు, మృత్యు యందు శరీరేంద్రియముల వలెన ఆత్మయు

నశించుననియు వీరిసిద్ధాంతము. తక్కిన వన్నియు చార్వాకమతమునుండియే గ్రహింపబడినవి.

ఈమతకర్త హిరణ్యగర్భుడని చెప్పబడినది.

(చార్వాక మతము, జేహత్మవాది మతము, ఇందియాత్మవాదిమతము చూడుడు).

ప్రాణాయామము (యోగము)—

౧ పూరిక మనియు, ౨ కుంభక మనియు, ౩ రేచక మనియు త్రివిధముగ నుండి, మూడును గలిసినదియే ప్రాణాయామ మనిపించుకొనును. వాయుధారణము (ధరింపబడిన వాయువు) శరీరములోన సంతృప్తిని గలిగించుంగాన దృఢ శరీరము ఏర్పడును.

పూరిక రేచక కుంభకము లగుప్రాణాయామమే యోగాభ్యాసమున ప్రధాన మని లోచించెడిది. వీట కాలపరిమాణములు పలువిధములుగను, ఎవ్వరెవ్వరిశరీరస్థితి కనుకూలించు నటుల వారివారికిం గుదురునట్లును తెలియగలదు. గాన దానిని అసలు శాస్త్రగ్రంథము లకును అభ్యాసానుభవమునకును వదలి, ప్రాణాయామవిధానమందలి యంతర్యేదములను వివరింతుము గాక.

౧ పూరికము- వాయువును లోనికి పీల్చుటకు పూరికమని పేరు. ఇది నాసికారంధ్రము గుండ పీల్చువలయును. పూరిక మొకేవిధము.

౨ కుంభకము- ఇం దష్టభేదములు కలవు. ఒక్కొక్కదానియం దింకను అంతర్యేదములు కలవు.

(౧) సహితము-ఇది యిరు తెరంగులు నిర్గర్భ సహిత కుంభక మనియు, సగర్భసహిత కుంభక మనియు ద్వివిధముగ నున్నది.

(౨) సూర్యభేదకుంభకము

(౩) ఉజ్జయీకుంభకము.

(౪) శీతలము- ఇది శీతలకుంభక మనియు,

అవాంతరమున సీతాభేద కుంభక మనియు భేదములు రెండుగ నుండును.

(౫) భస్తికకుంభకము.

(౬) భ్రామరీకుంభకము- ఇందు ఏ కాదశా న్దలు (దశనామములు) కలవు.

౧ చిణిచిణినాదానన్ద, ౨ వ శినాదానన్ద, ౩ మేఘగర్జితనాదానన్ద, ౪ భ్రామరీనాదానన్ద, ౫ ఘంటానాదానన్ద, ౬ ఘోషనాదానన్ద, ౭ మృదంగనాదానన్ద, ౮ దుండుభినాదానన్ద, ౯ అనాహతనాదానన్ద, ౧౦ మహానాదా (ధ్వని) నన్ద. వీటము నశనాదము లందుకు. (దశనాదములు చూడుడు.) ౧౧ జ్యోతిర్జ్వలనానన్ద.

(౭) మూర్ఛాకుంభకము- ఇది మూర్ఛాకుంభక మనియు, ప్లవినీకుంభక మనియు ద్వివిధము.

(౮) కేవలకుంభకము. ఇది ఒకేవిధము.

౩ రేచకము-వాయువును నాసికారంధ్రముగుండా నదలిచేయుట. (ఒకేవిధము.)

ప్రాణాయామము (అభ్యాసము)--

వాయుధారణమునకు ప్రాణాయామ మనిపేరు వాయువును లోనికి బీల్చి లోన సంతృప్తిని గావించి కి నదలుటను “వాయుధారణ” మనియు, ప్రాణాయామ మనియు నందురు. ఇది యోగశాస్త్రమునకు జెందినక్రియ. అష్టాంగయోగములలో నొకటి. ప్రాణాయామము చిత్తసైర్యము నొసంగునది. అంతశ్శుద్ధి గల్గించి శరీరబలారోగ్యములను దృఢపఱచును. ఇది పూరికము, కుంభకము, రేచకము నను త్రివిధక్రియలచే ననరాదునది.

ఎడమముక్కు రంధ్రముగుండా నడుచు శ్వాసమునకు చంద్రస్వరమనియు, కుడిముక్కు రంధ్రముగుండా నడుచు శ్వాసమునకు సూర్య స్వర మనియుఁ బేర్లు కలవు. రెండు

ముక్కు రంధ్రములగుండా నడుచు స్వర మగ్ని స్వర మనంబడును. అగ్ని స్వరము సూర్య చంద్రస్వరముల కాధార మనియు, కామరూప ధారక వృద్ధిగల్గించు ననియుఁ జెప్పఁబడినది. యోగాభ్యాసి ప్రాణాయామ మొనర్చుతఱి నడుము గట్టిగ బిగించుకొని, పద్మాసనమువైచి, (మఠమువైచుకొని) కూర్చుండి, సహజమగు తనసత్తువుకొలది పూరక, కుంభక, రేచకములు నెఱవ నగునని యోగాభ్యాసపరులగు ప్రాణాయామవిధానవేత్తలు నుడివిరి. (పూరక కుంభక రేచకములు చూడుడు.)

యోగులు ప్రాణాయామమున ప్రాణవా యువును దానిసహజగతినుండి మఱించి విప రీతగతి గల్గించి నిరోధించి యుపయోగించు కొనుటకని నుడివియున్నారు. పాతంజల యోగ శాస్త్రమున “యోగ శ్చిత్తవృత్తినిరోధః.” అనఁగా యోగము చిత్తవృత్తిని నిరోధించునని పాతంజలయోగసూత్రములందుఁ జెప్పఁబడెను. అనఁగా చిత్తసైతన్య మని యర్థము. అట్టియోగ మునకు ప్రధానాంగమగు ప్రాణాయామమును గూర్చి యిట వివరింతుము.

ప్రాణాయామములు పూరక, కుంభక, రేచ కములుకల్పినది యొకటియగును. అట్టివిధనమున కెనుబది చొప్పున నభ్యసించవలయు నని అను భవజ్ఞులందురు. ప్రాణాయామాభ్యాస మొనర్చు ఉదయము, మధ్యాహ్నము, సాయంతనము, అర్ధరాత్రీము అర్హ కాలములని చెప్పఁబడినది. సూర్యోదయమునకు పూర్వము ఒకటిన్నర గంటయు, పరమందు గంటన్నరయుఁగల్గి మూడు గంట లర్హ కాలము. ఇటులనే సాయం తనమును మూడుగంటలకాలము ప్రాణాయా మకాలము. మధ్యాహ్న కాలములందు, అర్ధరా త్రీములందు పదిగంటలన్నర మొదలు ఒంటి

గంటన్నరవఱకు (మూడేసిగంటలకాలము) అర్హ కాల మని చెప్పఁబడినది. కాన నాల్గు కాలము లందు, కాలమున నెనుబదిచొప్పున దినమునకు మున్నూటయిఱవది ప్రాణాయామములు చేయ నగును.

ప్రాణాయామము పూరక, కుంభక, రేచకా త్మకమని మున్ను వివరింపఁ బడినది. వాట్లను గూర్చి వేర్వేఱు తావుల వివరింపఁబడును. ఆమూఁడును ఆచరించుటకు ముక్కు మూయ వలసియుండును. యోగ శాస్త్రమున దానివిధాన మిట్లు చెప్పఁబడినది. స్త్రీసంపర్కము లేని బ్రాహ్మచారులు, యతులు కుడిచేతిబొటన వ్రేలితో కుడిముక్కును, అనామిక, కనిష్ఠికలతో నెడమ ముక్కును రంధ్రముల మూయుచు, తర్జనియు మధ్యమయు (వ్రేళ్ళు) ముక్కునకు తగులకుండ ముడిచియుంచవలె ననియు, గ్నహస్తలు, వాన ప్రస్థులు కుడిచేతిబొటన వ్రేలితో కుడిముక్కును, తక్కిన నాల్గువ్రేళ్ళతో ఎడమ ముక్కును మూయవలె నని చెప్పఁబడినది.

యోగ శాస్త్రమున ప్రాణాయామము కనిష్ఠ ప్రాణాయామ మనియు, మధ్యమ ప్రాణాయామ మనియు, ఉత్తమ ప్రాణాయామ మనియు మూఁడుతెఱఁగులుగఁ జెప్పఁబడినది. కనిష్ఠ ప్రాణాయామమున పూరకము ఎన్నిదియు, కుంభక ము ముప్పదిరెండును, రేచకము పదునాఱును సెకెండ్రకాల మని చెప్పఁబడినది. మధ్యమ ప్రాణాయామమున పూరకము పండ్లెండును, కుంభ కము నలువదియెన్నిదియు, రేచకము ఇరువదినాల్గును సెకెండ్రకాల మనియు, ఉత్తమ ప్రాణాయామమున పూరకము పదునాఱును, కుంభక ము అఱవదిఎన్నిదియు, రేచకము ముప్పదిరెండును సెకెండ్రకాల మని చెప్పఁబడినది. ఈ సం దర్భమున ఇట నొక్కసంగతి వివరింపవలసియుం డును. శాస్త్ర గ్రంథములందు సెకెండువివరింపఁబ

డలేదు. ఓంకారమును మందస్వరమున నుచ్చరింపఁదగిన కాలమును మాత్ర యనిరి. మఱి కొన్ని గ్రంథములందు మోఁకాలునుజుట్టి చేయిదిద్దిపిచిటికె వేయఁదగిన కాలము మాత్ర యని చెప్పఁబడినది. పరిశీలించితిమేని ఆ మాత్రయు సెకెండును నొక్కటే యగునని తేలఁగలదు.

ప్రాణాయామమునందలి కుంభకమును పంచైండుమినిట్ల నలువదియెన్నిది సెకెండుకాలము వఱకు (అనఁగా ఉత్తమప్రాణాయామకుంభక కాలమునకు పంచైండురెల్లకాలము) కుంభింపఁగల్గిన, నది ప్రత్యాహారావస్థ యనియు, అట్టివి ౧౨రెల్లగునేని (అనఁగా ౧౨ మి ౩౩ సెక. ౩౬ కాలమువఱకు) కుంభించియుండఁ గల్గుతే నది ధారణస్థితి యగు ననియు, అట్టి ధారణకాలములు పంచైండుగునేని (అనఁగా ౧౦ ౩౦, మి ౩౩, సెక. ౧౨ కుంభించి యుండఁగల్గినచో) అది ధ్యానావస్థయగు ననియు, అట్టిధ్యానకాలములు పంచైండుగునేని (అనఁగా దినములు ౧౫, గంటలు ౮, మినిట్లు ౩౮, సెకెండు ౨౪ కాలము కుంభించి యుండఁగల్గినతఱి) అది సమాధిస్థితి యగుననియు, అదియే పూర్ణయోగసిద్ధి యనియు యోగశాస్త్రవేత్తలు నుడువుచుందురు.

ప్రాణాయామ మభ్యసించుతఱి పూర్వక్రియ యందు మూలబంధమును, కుంభకక్రియయందు జాలంధరబంధమును, రేచకక్రియయందు ఒడ్వ్యాణబంధమును జెప్పఁబడినవి. ఏలయన మూలబంధమువలన లోపలివాయువు అధోముఖమున పోకుండ నాఁపుటయును, జాలంధరబంధమున లోపలివాయువు కంఠము దాటి పైకిపోకుండ నాఁపుటయును, ఒడ్వ్యాణబంధమున లోపలి వాయు వంతయు నిశ్శేషముగ వెలువడి పైకి వచ్చుటయు జరుగును గాన ఈబంధములతో నాచరించుట ముఖ్యమని చెప్పఁబడినది.

ప్రాణాయామాభ్యాసకాలమునకనిష్ఠప్రాణ

యామము సిద్ధిగల్గిన, మేన చెమట పట్టుటయు, మధ్యమప్రాణాయామముసిద్ధిగల్గిన మేను వడఁకి కంపము గల్గుటయు, ఉత్తమప్రాణాయామము సిద్ధిగల్గిన ప్రాణవాయువు బ్రహ్మరంధ్రమునఁ జేరి భూమిపైనుండి లేచుటయు, ఉత్సహించి కప్పగింతులవలె శరీరము దూఁడునట్లు చలనము గల్గుటయు లక్షణములని చెప్పఁబడినది. అట్టి చెమటను గుడ్డితో నొత్తుటగాని, విసరటగాని, గాలితగులున ట్టుండుటగాని తగ దనియు, అది నిస్తాణ గల్గించి చాల చెడగుగఁ బరిణమించు ననియు జెప్పఁబడినది. ప్రాణాయామాభ్యాస కాలమున నెయ్యి, పాలు కలిసిన యన్నము భుజించుచుండవలె ననియు, మార్గగమనము, శ్రమ, అతివ్రసంగము, శరీరకష్టము, ఉపవాస ముండుట, స్త్రీసంపర్కము తప్పక వర్జింపవలె ననియు, తగని వనయుం జెప్పఁబడినది.

ప్రాణాసనము— యోగశాస్త్రమునఁ జెప్పఁబడిన యాసనములలో నొకటి. కుడి మడమ నెడమతోడనైని, కుడిచేతిని కుడిమోఁకాల్పైని ఉంచి, ఎడమఅటచేతిని ఎడమ ప్రక్కను భూమి నానించి, ఎడమమోఁకాల్పై నెడమభుజముపై సది, ఎడమమడమను లింగ స్థానమున నానించి, వ్రేళ్ళను భూమి నానించి కుడివైపున కొరగియుండుట ప్రాణాసన మనంబును.

ప్రాణోపనిషత్ లేక ప్రాణహితానది— వాక్య, వెయిన్ గంగల సంయుక్త ప్రవాహసదీభాగమునకు పేరు. దీనికి పోణితానది యనియు వాడుక యుండెను. దీనింగూర్చిన పోశంకలు అగ్నిపురాణమున ౨౦౦ యందును, పద్మపురాణమున ఉత్తరఖండము, ౬౨యందును గలదు. ఇది గోదావరీనదిలో సంగమించు నది. సంగమమునుగూర్చి బ్రహ్మపురాణమున ౧౬౧ అధ్యాయమున పోశంకింపఁ బడినది.

ప్రాణుఁడు—శ్శబ్ద విధాత. నిల్లి నియతి. కుమారుఁడు వేదశిరస్సు.

ప్రాణు లు సప్తవిధములు— ౧ పుణ్య ప్రాణులు (దేవదానవవిద్యాధరగంధర్వ యక్ష కిన్నరికింపురుష సిద్ధ సాధ్యాప్సగోభూత విశావ జాతులు), 2 మిశ్రప్రాణులు (చూనవులు), పాపప్రాణులు ఐదు తెలుగులు. 3 వృక్షజాతులు. (తరు గుల్మ లతాదులు), 4 జలచర జాతులు (మత్స్యకూర్మతిమిలిమిగిలాదులు) 5 పశుజా తులు (నశు ప్సాద జాతువులు మొదలగునవి) 6 పక్షిజాతులు (రక్కలుగల్లి యెగుననవి), 7 క్రిమిజాతులు (చిన్న చిన్న పురుగులు మొదలగు చమస్తజాతువులు).

ప్రాతదేయగోత్రము— (నిధ్యవగణము చూడుడు).

ప్రాప్తి— జనానంధునికుమార్తె. తో(బుట్టువు) అస్తి. పాప్తి కింసుని రెండవభార్య. (జరాసం ధుఁడు మగధరాజు. శీకృష్ణునివైరి. భీమసేను నిచే నిహతుఁడైనవాఁడు).

ప్రాప్తిసిద్ధి— (సిద్ధి-సిద్ధులు చూడుడు).

ప్రాభాకరమతము— దీనిని ఆనందమయ కోశాత్మకమత మని కొందఱు వాడియున్నారు. ఏలయన ఆనందమయకోశమే యాత్మ యని ఈమతాభిప్రాయము. ఇది జైమిని రచించిన పూర్వమిమాంసామతము ననుసరించి యున్న మతము. దీనిని నెయ్యాకమత మనుటయుఁ గలదు.

ఈమతమునకు కర్త ప్రాభాకరుఁడు. ఈయన బాట్టమతకర్తయొక్క శిష్యులలో నొకఁడు. (భాట్టమతము చూడుడు. పూర్వమిమాంసా మతము చూడుడు). ఈమతమునందు ఆత్మ నైసర్గికముగ జడస్వభావమునం దుండును. మనస్సంయోగమున జ్ఞానవంత మగునని చెప్పఁ

బడినది. తోడనే ఆత్మ చేతన మగునని చెప్పఁ బడినది. బుద్ధి విజ్ఞానమయకోశమునం దుండు నదిగాఁ జెప్పఁబడినది. బుద్ధి ఆత్మకు గుణమై యుండునదిగాఁ జెప్పఁబడినది.

వివేకములేనివారికి ప్రతీతియు కలుగనియట్లు నిద్రావనయుం దుండుతఱి నాత్మకు బుద్ధిగుణము లేక జ్ఞాన ముండదని చెప్పఁబడినది. కావుననే ఆత్మ బుద్ధి యనేడిగుణయుక్తము గాకుండినతఱి జడమని పోల్చఁబడినది. ఇందువలననే ఆనంద మయకోశ మనలబడు నాత్మకు జ్ఞానము గల్గించుగుణము బుద్ధియే యని ఈమతసిద్ధాం తము. బుద్ధి ఆత్మకు జ్ఞానగుణ మెయుంట అతి గుప్తముగ నుండుకలిన వివేక మెఱుఁగనివారి కగోచరముగ నుంచెడిది. ఆత్మజ్ఞానము పొఁగి యందు నిత్యజ్ఞానముగ నుండలే దనియు, అది అనిత్యముగ నైయున్న దనియుఁ జెప్పఁబడినది.

ఆత్మతో మనస్సంయోగమునఁ గలది జ్ఞానమునఁ దే ధర్మాధర్మవివేకము, రాగ ద్వేష ములు, సుఖదుఃఖములు మొదలగున వన్నియుఁ జేరియుండునని ఈమతాభిప్రాయము. ఇచ్చలు, ప్రియత్నములు, అభిప్రాయభేదములు కూడ ఆత్మకు మనస్సంయోగమున సంభవించుచేత నావస్థకుఁ జెందినవే యని మతాభిప్రాయము.

ఆత్మ శూన్యము కాదని యీమతమునందు సిద్ధాంతము చేయఁబడినది. ఏది అనుభవించునో అది ఆత్మగాన ఒకరిని (అనఁగా వాఁరియాత్మను) “శూన్యావస్థ ననుభవించితివా?” యని యడిగి నచో లే దనిన ఆయాత్మ శూన్యము కాదని సిద్ధించుచునే యున్న దనియు, “శూన్యావస్థ ననుభవించితి”నని ఉత్తర మైతచో శూన్యత ననుభవించినయాత్మ శూన్యమునుండి వేఱైన దని తేలుచునే యున్న దనియు, ఎఱ్ఱెనను ఆత్మ వేఱుగనే కన్పించుట ఆత్మ శూన్యము కాదని యీమతసిద్ధాంతము.

ప్రభాకరాచార్యుని దేశికుడగు భాట్టనకు
వా రికకారుఁ డనియు వాడుక కలదు.

ప్రాయణ గోత్రము— (విష్ణువృద్ధ ఉప
గణము చూడుడు)

ప్రాయోపవేశము — తనకు మృతి
రానున్నదని యెఱిగి దానికి సిద్ధమై దర్భశయ్య
పై శయనించి ఎదురుచూచుచుండుట. పరీక్షిస్తు
ప్రాయోపవేశ మొనర్చెను.

ప్రారబ్ధములు మూఁడువిధములు.

౧ ఇచ్ఛాప్రారబ్ధము- తాను ప్రయత్నించి
చేసిన కార్యఫలితమును తా ననుభవింపనగుట.

౨ అనిచ్ఛాప్రారబ్ధము- అప్రయత్నముగ
తా నొనర్చుని కార్యఫలితము తనకు నిర్భంధ
ముగ సిద్ధించి తా ననుభవింప నగుట.

౩ పరేచ్ఛాప్రారబ్ధము- అన్యుల ప్రయత్న
మూలమునఁ గల్గినఫలిత మన్యులకుఁ గాక
తనకు సిద్ధించి తా ననుభవింప నగుట.

ఈప్రయత్నములు చేయుటలు, ఫలితములు
సత్ఫలితములుగఁ గాని దుష్ఫలితములుగఁ గాని
యుండునని యెఱుంగునది.

ప్రారోహి లేక ప్రాలోహి గోత్రము—

(పరాశరగణము చూడుడు.)

ప్రార్థనాసనము— యోగశాస్త్రమునఁ
జెప్పబడిన ఆసనములలో నొకటి. ధీరాసన
మునఁ గూర్చుండి మోక్షకాళ్ళపై నిలిచి చేతు
లను హృదయమందుఁ జేర్చుట (జోడించుట)
ప్రార్థనాసన మనంబడును. ఇందువలన కుండ
లీనిప్రబోధ మగునని చెప్పబడినది.

ప్రాశ్రేదరి గోత్రము-(కుశికగణముచూ.)

ప్రావర్యగోత్రము-(నిధవగణముచూ.)

ప్రాలి గోత్రము— (పరాశరగణము
చూడుడు.)

ప్రాలంబాయన గోత్రము— (ఉప
మన్యుగణము చూడుడు.)

ప్రార్థితస్వప్నములు— (స్వప్న శాస్త్ర
ములు చూడుడు.)

ప్రాసము— పద్యములకు యతిప్రాస
ములు ముఖ్యములు. (యతులు చూడుడు)
పద్యమందలి పత్రిచరణముయొక్క మొదటి
యక్షరస్థానమును, ఆయాపద్యములకు విధింపఁ
బడిన వేరు అక్షరస్థానములు యతిస్థానములని
చెప్పబడినవి. అటులనే రెండవయక్షరస్థాన
ములు ప్రాసములని చెప్పబడినవి. లాక్షణికులు
ప్రాసముల నాఱుభేదము లనిరి.

౧ సుకరప్రాసము- సర్వసాధారణముగ
నాల్గుపాదములందు రెండవయక్షరము లేకా
క్షరములుగను, వాటపై గదియించి యుండు
అచ్చులు మైత్రీ గలవిగను (అనఁగా అ, ఆ,
ఇ, య, ఏ, ఔ లు మిత్రీములుగను, ఇ, ఈ,
ఎ, ఏ, వట్రసుడియు మిత్రీములుగను, ఉ, ఊ,
ఒ, ఓ లు మిత్రీములుగను నెఱుంగఁ జెప్పఁ
బడినది.) ఉండి సుకరముగఁ గుదురునవిగ
నుండిన సుకరప్రాస మనంబడును.

౨ దుష్కరప్రాసము- కలుపుగను, సులభ
ముగఁ గుదురున ట్లుండనిరీతి యక్షరములుగను
విసగ్గపూర్వకముగ నుండుప్రాసలు మొదలగు
నవి దుష్కరప్రాసము లని చెప్పబడినది.

౩ అనుప్రాసము - రేఖయుక్తాక్షరములు
మొదలగునవి చెప్పిన అనుప్రాస మనంబడును.

౪ ద్విప్రాసము - ప్రాససానాక్షరము,
తర్వాతయక్షరము గూడ రెండేసియక్షరములు
నాల్గుచరణములం దొకేరీతి జెప్పిన ద్విప్రాస
మనంబడును.

౫ త్రిప్రాసము - ప్రాససానాక్షరము,
తర్వాతి రెండక్షరములు గూడ నొకేరీతిని

మూఁడేసియత్తరముల నాల్గుచరణములందుఁ జెప్పిన త్రిప్రాస మనంబడును.

౬ అంత్యప్రాసము- రెండవ ప్రాసాత్తరములు విధిఁగఁ జెప్పి చరణాంతాత్తరములు ప్రాసలుగ నె భావించి నాల్గుచరణములం జెప్పిన అంత్యప్రాస మనంబడును.

ప్రాసములు ౬ (పట్టాసములు)- ౧ సుకరము, ౨ దుష్కరము, ౩ అనుప్రాసము, ౪ అంత్యప్రాసము, ౫ ద్విప్రాసము, ౬ త్రిప్రాసము.

ప్రాసాదవాసిన్యాయము- నా మేడలో నున్న రనుటలో సర్వదా ఆమెడలో నున్నారని యర్థము కాదు. ఆమెడయున్న ఇంటి యందుదురని భావము.

ప్రి-ఆదమిటీజనులు- క్రైస్తవమతాధర్మముమేరకు ఆదాము, ఈవులు సృష్టియందాదిమజన్ములని చెప్పబడిరి. అనఁగా తొలుత సృష్టింపఁబడినవారని భావము. దీనిని సంతయుచువారును వారియందు కొందఱు లేకపోలేదు. అంతకుపూర్వమును ప్రపంచమున జను లుండిరనియు, వారిని Pre Adamites అనట సమంజస మనియు తలంచెడివారు కొందఱుండి ఁట. వారిచే ఆదము ఈవులతో ప్రారంభమైనది కొత్తసృష్టి యనియు, అది నట కుండినవారి స్థానమున కొత్తసృష్టివారు కల్గిరనియుఁ జెప్పఁబడెనట. ఈవాదము క్రీ.వె. ౧౫౯౨-౧౬౭౬ కాలమువాఁడగు Isaac de la Peyrere గారిచే నుద్ధరింపఁబడి వారి అనుచరవర్గమువారికి ప్రీ-ఆదమిటీలనిపేరు వచ్చెనని చెప్పఁబడినది.

ప్రిజూడిస్ (Prejudice)- వాణిఁ పరిభాషాపదము. పూర్వసంబంధ మని యర్థము. ఉత్తరప్రత్యుత్తరములలో పూర్వసంబంధ మగు తేకరదులకు ఈవారిత బాధింపకుండునటుల

దర్శిలా ఉత్తరములలో without prejudice అని వ్రాయుదురు. వాట్లకు పూర్వము చెల్లింపవలసినదానికి Pre Pre-ferential అందురు.

ప్రిన్సాప్ వేల్పు పదవి - ఇది ఇంగ్లాండుదేశపు రాజ్యకార్య సంబంధమున భరతదేశపు యువరాజుపదవి బోలినపదవి. భావిక భూపతిపదవికి అర్హతఁ గల్గియున్నవారి కీపదవిచ్చి వేల్పుదేశపుసామంతునిజేయుట కీ. వె. ౧౩౦౧ నుండియు నాచూఁమి పద్ధతిగ నడుచుచున్నది. అప్పటి భూనాథుండగు ఒకటవఎడ్వర్డు భూపతి అప్పటికి తన జ్యేష్ఠసుతుఁడుగ నుండిన ఎడ్వర్డు అనుపేరుగల రాకొమరున కీపదవి నొసంగి, వేల్పు సామంతురాజ్యమున కధిపతిగ బిరుద మొనంగెను. ఆయనయే యీపదవినందిన మొదటి రాజపుత్రుఁడట. నేటికిని నల్లఁబురుగుచు నడుచుచున్నది.

ప్రిఫరెన్సు (Preference)--వాణిజ్యపరిభాషాపదము. దీనికి పలువిధముల ఉపయోగా ర్థములు కలవు. నియమితమగు వడ్డీ కలిగి, తక్కిన సామాన్యవత్రిములపై డివిడెండు బయట పెట్టఁబడకపూర్వము చెల్లింపఁబడవలసినపత్రములకు Preference Bonds అనిపేరు. ఇట్టివాటాలకు Preference Share లేక Preference Stock అనిపేరు. Ordinary అప్పులబాకీలు తీర్చకపూర్వము, తనభావత్రిముల అప్పులను తీర్మానము చేయుటకు ఒక దివాలాఆసామీ ఆస్తులను వినియోగించుటకు Preferential payments అనిపేరు.

ప్రిమిల్లెన్సుయిలిజమ్- Premillennialism నిత్యమగు శాంతియు సత్యమగు నానందమును పొందుకాలము క్రీస్తు రెండవ మాటు భూలోకమున నవతరించునపుడు పొందఁగలమను నమ్మకము.

ప్రీమేజి (Primage)--వాణిజ్యపరిభాషా పదము. ఓడయందు వేము సామానుల Freight కు కలిపి తీసికొను పన్ను. ఇది ఓడయజమానికి Chartering, వార్షిక, Lighting : Pilotage మొదలగు వ్యయములకు గాను నియ్యక బడునది. ఓడపైనుండి సరకులను దింపుటకు ముందు, ఓడయందలి సరకుల విలువను నమూనా చేసుకొను లెక్కకు Prime Entry అనెదరు.

ప్రియంవద--ఈ పేరుగల వాగు పెక్కు ప్రాంతముల గలదు. నవాబుని భార్య పేరు ప్రియంవద. శకుంతల చెలికత్తెయి వేణ్కటప్రియంవద.

ప్రిష్టచంపచంపాదేశము--ఇప్పటి బీహారు దేశమున కీ పేరుండెనని వాడుక గలదు. ఇది బౌద్ధనామము.

ప్రిన్సిప్స్--(ఆంగ్లవైద్యమున గల ముల కొవ్వు విస్తరించు విధానము చూడుడు.)

ప్రితి లేక హవిర్బుక్కు--పులస్త్యుని భార్య. నామాంతరము హవిర్బుక్కు.

ప్రితితోపెట్టునది విడికెడైనను చాలునన్నట్లు--(ఆంధ్రలోకోక్తి.)

ప్రితిలేనికూడు విండాకూడువంటిది--(ఆంధ్రలోకోక్తి.)

ప్రితిద్వితీయ--ఆశ్వయుజశుద్ధద్వితీయ. పర్వదినము. (పండుగలు, పర్వములు, వ్రత దినములు చూడుడు.)

ప్రితోద్ధారిణీనది--ఇప్పుడు దీనిని పైరీ యనుచున్నారు. రాజు అనుతావున మహానది యందు జేరుకొనును.

ప్రీమియమ్ (Premium)--వాణిజ్య పరిభాషయందు ఒకవ్యవహారమున వాయిదాలవెంబడి చెల్లింపవలసిన మూల్యములలో నొకవాయిదామూల్యమున కీ పేరు వర్తించును.

ప్రీమి కాన్సిల్ సభ--ఇంగ్లాడు భూపతి

యు, భరత దేశపు చక్రవర్తియు నగు నరపాలుని యాలోచనాసభ. భరత దేశపు ఉన్నతన్యాయ స్థానములనుండి అప్పీళ్ళు ప్రీమి కాన్సిలునకు చేయబడుచుంటు సర్వసాధారణమైన సంగతి గనే యున్నది. అట్టి అప్పీళ్ళయందలి న్యాయా న్యాయముల నారసి తీర్మానించుటకు భూపతికి సలహాలనిచ్చు నందలి ప్రత్యేకసభకు 'ప్రీమి యల్ కమిటీ ఆఫ్ ది ప్రీమి కాన్సిల్' అనెదరు.

ఇప్పటి బ్రిటీషుప్రీమి కాన్సిలు చరిత్ర వేర్వేలు కాలములందు వేర్వేలు విధములుగ నడిచెను. మూడవ హెన్రీ నరపాలుని కాలమున నది Barons యొక్క అధికారపు సభగా నుండె నట. అప్పుడు Magnum Concilium అనంబడెను. ఒకటవ ఎడ్వర్డు భూపాలుని కాలమున భూపతికి కేవలము వశపర్తిగ నై Royal Council గా నుండె నట. వేణ్కటప్రీమి అనగా రెండవ ఎడ్వర్డు భూపతి కాలమున Concilium Continuum Secretum లేక Privatum గా నుండెడిది. ఎన్నిదవ హెన్రీ భూపతి కాలమున హూస్ ఆఫ్ లార్డుస్ అనంబడె నట. అంతదనుక నీ సభ బ్రిటీషు పార్లమెంటు లోనగాని, వెలుపలగాని కూడ జరుగుచుండు నాచార మునునది హూస్ ఆఫ్ లార్డుస్ గా మాతిపోయినది. పార్లమెంటులోన జరుగు సభగా నెఱుంగునది.

పార్లమెంటు వెలుపల గూడునదిగా నున్న సభ పెద్ద రెబిలియనుతో సంఘర్షించెనని యను కొనబడినదికాని అట్లు కాలేదు. రెండవ ఎడ్వర్డు ప్రభువు కాలమున ప్రీమి కాన్సిల్ అనంబడె నట. కాని కీ. వె. ౧౪౦౫ నకు పిదప దీనిం గూర్చి ఏమియు దెలియకుండెను.

ఏడవ ప్రీమి భూపతి కాలపు కడను దీని కొక అగ్రాసనాధిపతి యుండినట్లు తెలియు చున్నది కాని ఎన్నిదవ హెన్రీ వ్యవహారమున దిది

చక్కని ఆర్థికజీవనస్థితి నందెను. అనగా క్రీ. వె. ౧౫౪౦ నుండి చక్కంగ పనిచేయ నారంభించినది. తొలుత పదునాఱు పదునేడుకా బ్రములం దీనంధవిధకార్యచరణము లొనర్చుచుండెడిది. సోమ, మంగళ, గురు, శుక్రవారములందు కాన్సిల్ బోర్డు అనంబడు తావున గూడి, రాజకీయవ్యవహారముల నాలోచించి, ననపాలునకు సలహా నిచ్చుచుంటుము, మిగిలిన వారములందు స్టాక్ ఛేంబరు అనంబడు తావున గూడి న్యాయతీర్మాన వ్యవహారములకు పరించి న్యాయమిచ్చుతీర్మానమునీయనరపాలునకు సలహా నిచ్చుచుంటుము నైయుండెను. ఈసంస్థ యొనర్చిన ఇతరవ్యవహారములలో నీవ్యాపకమునకుం బనిలేదు. క్రీ. వె. ౧౬౪౦ లో లాంగు పార్లమెంటు బిల్లుకొన్నిలుయొక్క కాన్సిలు బోర్డుకార్యములను రద్దుపఱచి చూర మొచ్చెను. గాన నంతటినుండియు సామ్రాజ్యమున నిది మహాస్థైర్యాయస్థానముగ నిలుపఁబడెను. ఇట్లనుటవలన నిది స్వతంత్రముగ న్యాయస్థానము కానేరదు. భూపాలునకు సలహా నిచ్చుటయే దీనిపని గాన భూపతితీర్మానమే న్యాయస్థానాగతముగ నుండెడిది.

(బ్రిటీషురాజవరంపర చూడుడు. బ్రిటీషు పార్లమెంటుచూసులు చూడుడు.)

ప్రూఫ్ ఆఫ్ వుడ్డింగ్ — (Proof of pudding is the eating of it) దాని ఉపయోగము దానికి కల్గినయామోదమునుండియే తెలియు ననుట కీడ్కి వాడుచున్నారు. అంగ్లేసీయులందు ఒకటవజేమ్మునరపతి పాలించు కాలమున, నాయనకై ఒకక్రొత్తభక్ష్యము చేపిరట. దాని నాతఁడు భుజింపఁబోవుచు నీప్రసాదోక్తి పల్కెనట. అదియాదిగ నీడ్కి ప్రచారములోనికి వచ్చి సామెత యాయె నట.

ప్రెషర్ ఆఫ్ లైట్ (Pressure of light) — (వెలుతురు కల్గించు నొత్తిడి చూ.)

ప్రైయరీస్ (Prairies) — ఉత్తరఅమెరికా దేశములందు (పచ్చికపట్టియున్న) మైదానపు (సమతల) ప్రదేశములకు Prairies అనికరు. (Land portions చూడుడు.)

ప్రెసిడెంటురూజువెల్టుగారి నాల్గు పోయింట్లు విదేశరాజ్యాంగవైఖరి, విధానము — ఈసుప్రసిద్ధవైఖరి, విధానము అంగ్లమున Four point foreign policy of United States of America by President Roosevelt అని వాడుచున్నారు. ఇది క్రీ. వె. ౧౯౩౯ నాటి దేశకాలపరిస్థితుల కనుగుణముగఁ బ్రకటింపఁబడినదిగా తలఁపఁబడుచున్నది. దీని నాయన క్రీ. వె. ౧౯౩౯ ఫిబ్రవరి ప్రారంభకాలమున గూడిన ఒకపేజీ కాన్ఫరెన్సున కంపి ప్రకటించెను.

ఒకటవపోయంట్లు — ఒకకార్యమునందు తగు లోకనజేయునట్టి సాహచర్యసఖ్యతలను అమెరికాసంయుక్తరాష్ట్రప్రభుత్వ మంగీకరింపదు. (U. S. A. is against entangling Alliances.)

రెండవది — ప్రపంచవాణిజ్యము ప్రతివారిది అను ధర్మమును రక్షించుటయందు అ.సం.రా. ప్రో.సుముఖత వహించుచున్నది. (U. S. A favours the maintenance of world trade for everybody.)

మూడవది — ఆయుధబలములు తగ్గించుటకు గాని, మితమును నేర్పఱచుటకు గాని నడుచు ప్రతి ఏయద్యమముతోనైనను అ.సం.రా.ప్ర.సంపూర్ణసానుభూతి గల్గియున్నది. (U. S. A. is in Complete sympathy with any and every effort to reduce or limit armament.)

నాల్గవది-తానును ఒకజాతిగ ప్రపంచజాతుల అన్యోన్యరాజకీయ, ఆర్థిక, సాంఘిక, స్వాతంత్ర్యములను శాంతియుతముగఁ గాపాడుచు నిలుపుటయందు సానుభూతిగల్గియున్నది. (U.S.A. as a nation, is in sympathy with the peaceful maintenance of the political, economic, and social independence of all nations of the world.)

దీనిని బ్రకటించుటయం దాయగ్రాసనాధిపతి రెండురాజకీయసిద్ధాంతముల ననుసరించెనని తలఁపఁబడుచున్నది. అందు మొదటిది "That Economic Solutions are more vital to recovery than political remedies" అను సిద్ధాంతము దీనికొకట International economic readjustment ఆయన అవసరమని తలంచెనని తోచెడిది. అగు నేని దానికి Free trade అవసరమని చెప్పకయే చెప్పుచున్నది. విదేశవాణిజ్యము ఆటంకములేక ప్రతివారికి నందుబడిలో నుండవలెనని ఆయన తలంచెనని యూహింపఁబడుచున్నది. రెండవది "Good neighbour" సిద్ధాంతము. దీనినే Samaritan Policy అని యనుటయుంగలదు. "The good neighbour who respects his own obligations and respects the sanctity of his agreements in and with a world of neighbours" అనునది దీని మూలసిద్ధాంతము.

దీనిపరికటనకు ముందు కొలఁదిదినములుగ పెరూదేశపు లీమాపట్టణమున జరిగిన పశ్చిమ గోళార్థ అంతర్జాతీయ మహాసభయందు మన్రో సిద్ధాంతము ఆధర్మము (Manro Doctrine) పశ్చిమ గోళార్థదేశ ప్రభుత్వము లంగీకరించి

యుండు ననియు, ఇది పీర్ప్రోత్సాహముననే నడిచియుండుననియుఁ గొందఁ జనుమానించుచు న్నారఁట. (మన్రోసిద్ధాంతము చూడుడు).

ప్రెసిడెన్సీ (Presidency)— ఈప్రిండియాకంపెనీ పరిపాలనక్రింద మన యాంధ్రాది దేశము లుండినతెలి న్యుత్పత్తిల ప్రెసిడెంటు పాలించుచుండిరి దానినుండి పెరిసిడెన్సీ యనుపేరేర్పడి నేటికిని సిరిముగి వాడుకయందున్నది

ప్రెస్ బైటేరియను (క్రైస్తవ) సిద్ధాంతము- ప్రెస్ బైటేరు అనిన పురాతనపు

సవధన్యుమన శ్రేష్ఠుడని (వెద్దయని) యర్థము. ఈపేరు బోధకున కన్వయించును. చర్చియుద్యోగుల కీపే రన్వయించునది యైనను అన్య లీమతిస్థుల నందఱ నీపేరుతో వాడుచున్నారు. స్కాట్లాండుదేశమునం దీమతస్థులు కలరు. శ్రేష్ఠులచే పరిపాలింపఁబడుమతము లేక మతధర్మసంస్థ యని వీరియభిమతము.

ప్రేంగ్జుపు అత్త- లా. Aglaia roxburghiana. సె. ప్రియంగు, ప్రియవర్ణా, ప్రియనర్ణి, ప్రియనల్లీ, ఫలినీ. దీనియాకులు తములపాకులఁ బోలియుండును. ఈచెట్టు సాదా ప్రియంగు, ఘోల్ప్రియంగు అని ద్వివిధము. ఘోల్ప్రియంగునం దొకవిధమగు సుగంధముండెడిది.

దీని సమూలకంప కసాయములు బలముగల్గించి, అతిసారము, జ్వరదోషము, రక్తపైత్యము, వాలిదోషము, విదాహదోషము నడంచునని చెప్పఁబడినది.

ప్రేతపర్వతము— (గయ చూడుడు.)

ప్రేతలు— (ప్రకర్షణాత్మక = ప్రేతః)

ఐదు విధములు- ౧ బ్రహ్మ. (సృష్టికి పరమేశ్వరనిరూపణాకారము), ౨ విష్ణువు. పరమేశ్వరుని సితనిరూపణాకారము), ౩ రుద్రుడు లయ

నిరూపణాకారము), ౪ ఈశ్వరుడు (పరమేశ్వరుని విశ్వరూపాకారము), ౫ సదాశివుడు (పరమేశ్వరుని అధిపతి నిరూపణాకారము). ఈ యేదాకారములకు పంచపీఠాలని పేరు. ప్రేతయన నెప్పుడీకిని ఉండజేదని యర్థము.

పరమేశ్వరునిశక్తిని (సామర్థ్యమును లేక మహిమను) పంచప్రతాపనాసీనా (ఐదు మహాకారములం దధిష్ఠించి యున్నది) అని అందురు. ఈశక్తికి ఐదురూపములు ౧ సుస్వతీ, ౨ లక్ష్మీ, ౩ పార్వతీ, ౪ ఉన్మతీ, ౫ మనోన్మతీ అని. దీనిఁ గూర్చి బ్రహ్మాండపురాణమందునను, దేవిభాగవతమునందునను చెప్పుటచేరి. బ్రహ్మ, విష్ణు, రుద్ర, ఈశ్వర, సదాశివులకు పంచశక్తి లనియు, పంచభక్తి లనియు ననుచున్నారు.

పంచభక్తి లనుటయును దౌష్ఠిక పాండవు లని ఇట తలంపరాదు.

ప్రేష్యంగ గోత్రము—(గర్భాండపర్వము చూడుడు.)

ప్రైమరీ ఎయిర్ కరెంట్సు—(Primary air currents) ఉత్తర దక్షిణ భ్రమములనుండి భూమధ్యరేఖవైపుగా భూమిని గాని, సముద్రమునుగాని అంటి క్రిందుగ వీచు శీతలవాయువులును, భూమధ్యరేఖకడ వేడి యెక్కుటంజేసి చుట్టవయెకొంతవఱకాకసముద్ర కేగి అటనుండి వెంట ను తర దక్షిణభ్రమములవైపుగా వీచు వెచ్చనిగాలులును Primary air currents అనబడును. (వాయువు దానికార్యములు చూడుడు.)

ప్రైమరీ ప్లానెట్సు (Primary planets)—(సోలార్ సిస్టమ్ చూడుడు.)

ప్రైమ్ మినిస్టర్ (Prime Minister) అంగ్లాసామ్రాజ్యమున ప్రధానోద్యోగి (ప్రధాన మంత్రి) యనియర్థము. బ్రిటీషుచక్రవర్తిగారికి సలహాలనిచ్చు ప్రధానోద్యోగి. ఈయనను

Premier అనియు నందురు. పార్లమెంటు సభ్యుల డైయున్నవాఁడును, హౌస్ ఆఫ్ కామన్సునందు ఎక్కువమంది సభ్యులకు నాయకుఁడుగనో నమ్మకస్థుఁడుగనో ఉండినవాఁడు కావలయును. ఈయన కేబినెట్ మంత్రుల నెన్నుకొనుస్వతంత్రతలవాఁడు. జీతము నెలకు నాలువేలపాను లందురు.

ప్రైరీస్—(సెనన్నా చూడుడు.)

ప్రైవేటు ఎరేంజిమెంటు (Private arrangement)— వాణిజ్యపరిభాషాపదము. ఉభయపార్టీల అంగీకారముపై మధ్యవర్తుల తీర్పు అననరము లేకుండునట్లు అయినపర్వాటు. ఒక చిన్న లిమిటెడ్ కంపెనీకి Private Company అనియు నందురు.

ప్రోటగోరాస్ సిద్ధాంతము — దీని కీటుల వచించుటయే గాని ఈ Protagorus మహాస్మృతి దెవ్వడో తెలియవచ్చుట లేదు. అంగ్లేయుల విజ్ఞానగ్రంథములందు దీనిని థియరీ యని పేరుచు దాని “Knowledge is only relatively true” అని వివరించిరి. అది మూఁడుభాగములు.

౧. Positive knowledge is impossible. మానవచైతన్యములు, బుద్ధిఁజూహలు మాఱుచుండునుగాని స్థిరముగ నొకేరీతి నుండునవి కావు గాన వాటినితీరి ఇదమితమని నిర్ణయింప వీలుండదు. అవియెట్లుండెన్నట్లగవడుచుండునో దానింబట్టియే యన్యులు యోచింపవలసియుండెడిని. మానవుఁడునకలజగత్పదార్థములకు పరిమాణపుకొలతగ మాత్ర ముండువాఁడు.

ప్రతివారికిని వేర్వేరువస్తువులు వారివారి కగవడునట్లుండుగఁ బడుచున్నవి. అనగా గ్రహింపఁబడుచున్నవి గాన వేర్వేరు మఱుమ్యలకుఁ దోచిన పదార్థవిజ్ఞానము వేర్వేరుగ నుండవచ్చును. గాన Knowledge (విజ్ఞానము)

is relative అని చెప్పబడవలయు నని భావము.

2. Our knowledge of particular things depends upon the relations in which they stand to other things

వేర్వేరువస్తువులం గూర్చి వేర్వేరుమానవులకు గల్గివిజ్ఞానము ఆవస్తువు లితరసదాశ్చులతో గల్గియుండిన (లేకయున్న) సంబంధం దర్శములనుండి కలిగినది గాని స్వతంత్రముగ నేర్పడినది కాదని భావము.

3. In Psychology the view that sensations only possess importance when related to other simultaneous or immediately previous sensations in the mind.

తాత్కాలికముగ గాని అంతకు బాహ్యమప్పుడే గాని మనస్సునం దుండిన స్పృశము (Sensation)లతో సంబంధించినవిగ నుండి ననే అప్పుడు గల్గినస్పృశము ప్రాముఖ్యముగ దోచు ననెడి ధర్మము మానసిక శాస్త్ర (Psychology) సంబంధ మని భావము. అనగా నా శాస్త్రసంబంధధర్మ మట్లుండునని భావము.

ప్రాజెక్టు— వాణిజ్యపరిభాషయందు “అంగీకారము లేక ఇష్టము లేకుండుట” డెబ్బుట లేక అంగీకారనిరోధమున కర్థము.

ప్రాడ్యూస్— వాణిజ్యపరిభాషాపదము. Produce అన చేయుటయని యర్థము. చేతి పనులకర్మాగారపు యజమానికి Producer అనిపేరు. అట్లు చేయించువనికి Production అనిపేరు. అట్లు చేయించుటకు వలయుపని వాండ్రు, వాండ్రపనికిని Productive labour అనిపేరు

ప్రాద్దుతిరుగుడు చెట్టు (సూర్య కాంతపుచెట్టు)- లా. Croton plicatum.

అంగ. Sun flower tree. సం. ఆనీత్య భక్తా, సూర్యభక్తవృక్షి, సూర్యభక్తా, సూర్య ప్రితి, సూర్యవృక్షి, సూర్యకాంతవృక్షి, ఇంకను ఈజాతివృక్షము తీగగలదనియు, దానికి సూర్య లతాయని పేరనియు చెప్పబడినది గాని యది యెచ్చటను గానరాకున్నది. ఇది యేటట జనించుచెట్టు. దీనిపువ్వు లించుమించు సూర్యని వైపునకో లేక ముక్తిముఖవైపునకో తిరుగు చుండు గాన ప్రాద్దుతిరుగుడుచెట్టని పేరయ్యెను. దీనిపూల చక్కలకాడలు దీనికిని త్రినములువాటిం గొన్ని దేశములవాగు నోట నమలుచుండునభ్యాసము గల్గియుండుట. దీనిని సూర్యావర్తి చెట్టని కొన్ని సమలవాగు పిలుచుని చెబి నెడిది.

దీనిపొడినకటలందు కడుపునొప్పి నివారించు గుణమును ఎండినకాడలందు (అవాలచూర్ణముం గల్పి) కషాయము గాచియుచ్చిన కృష్ణవ్యాధి నివారించుగుణము గలదనియు, సమూలరస కషాయచూర్ణములందు ట్యుబర్కెల్సు, దగ్గులు, ట్యుబర్కెల్సుల నడంచుకై కలదయు, వేడి కషాయము బియ్యికి పడమిచ్చిన నరముల బలహీనత మాన్యుననియు చెప్పబడినది.

ప్రాప్రియరీ కంపెనీ (Proprietary Company)— వాణిజ్య సంబంధ పరిభాషా పదము. తమకు భూములు గనులు త్రవ్వటమొదలగు పనులకుం గల్గియుండియు, నందొక భాగ మితరులకు వేరువ్యవహారమునకు గాను, కొంత లాభమిచ్చు నేర్పాటుతో నొసంగిన కంపెనీకి Parent Company యనియు, Proprietary Company యనియు పేరు.

ప్రాఫెషనాలిజమ్ (Professionalism)—వృత్తికి సంబంధించిన గుణములు, అధికారములు, స్థితి గల్గియుండుటనుగురించిన శక్తి.

ప్రామోటర్ — వాణిజ్యపరిభాషయందు ఒక కంపెనీ మొదలగు సంస్థను ప్రారంభదశ యందుదరించి పనిచేసి దానిని పనిచేయుస్థితి (Working order) నకుం దెచ్చినవాడని యర్థము.

ప్రోటోప్లాసమ్ (asm) — న్యూక్లియస్ (Nucleus) అనంబకునది దేహమునసెల్సు (Cells) నందు ప్రధానపదార్థము. అది లేకుండ సెల్సు జీవించియుండనేరవు. వాటి కేదేని యపాయము సంభవించుతే దానిం గుదుర్చుకొనుటకు న్యూక్లియస్ ప్రధానమని చెప్పవలసియున్నది. న్యూక్లియస్ నుండియే సెల్సు లేమగుణము నందునని చెప్పబడినది. ప్రీ పురుషలక్షణములు భేద మగుట అగంగా శరీరము లొకేవిధముగ నున్నను గుణమున భేదమగుట న్యూక్లియస్ నుండియే జరుగునని పోల్పబడినది. అట్టి భేదకారణపదార్థమునకు ప్రోటోప్లాసమ్ (Protoplasm) అని ఆలోపతీవిధాన ఆంగ్లవైద్యశాస్త్రవేత్తలు సాంకేతిక నామముగ పేరిడియున్నారు. ఇది అనేక ఎలిమెంటుస్సుండి చేయబడినదని పరిశీలకులు పోల్చియున్నారు. ఇందు కార్బన్, సిల్వర్, ఆక్సిజెన్ మొదలగునవి కలవు. (Carbon-silver oxygen and so on) ఇందుగల జలము ఆక్సిజెన్, హైడ్రోజెన్ కలసియైనదని యెల్ల రెఱుంగుదురు. ఇందలిచిత్ర మేమన ప్రోటోప్లాసమ్ నందు జలమున్నదనుటకన్న ప్రోటోప్లాసమ్ జలమునం దున్నదనుటయే సమంజసము. ఏలయన ప్రోటోప్లాసమ్ ఎండిపోయినను జలముయొక్క ఘనరూపమగు మంచునం దుంట సంభవించినను జీవించుట యసంభవమేయగును. అట్టితేటి ఎదుగుట, ఊపిరి తీయుట, శరీరమున కాగిపోవుంగాన దౌర్జనూప మగు నుదకమునం దున్నట్లె యెఱుంగఁదగినది.

ఇంతియే గాక ప్రోటోప్లాసమ్ నందు ఆక్సిజెన్, హైడ్రోజెన్ లధికభాగము లుండునటులఁ గాననయ్యెడిని. ఈయధికభాగములు వేర్వేరు ఎలిమెంటుస్సుతో కలసియుండుట గాననగుచున్నది. అందు ముఖ్యముగ కార్బన్, ఆక్సిజెన్ హైడ్రోజెన్, నైట్రోజెన్, ఫోస్ఫరస్ లతో నని చెప్పందగును. ఇంకను సల్ఫర్ (Sulphur) కలదేమో యని సంశయము గల్గుంగాని ఇది నిశ్చయమని పరిశీలకు లనఁజాలకున్నారు. వీట్ల కలయికలును అసాధారణవిధానమని తలంపఁబడుచున్నది. వీటికూడికల కాంగ్లరసాయన శాస్త్రవిదులు కాంపౌండ్సు (Compounds) అనియెదరు. వీట్లచేత నీశరీరములు చేయబడినటుల పోల్చియున్నారు.

ప్రోలేఖకుల గోత్రము - ఆర్య వైశ్యుల ౧౦౦ గోత్రములలో నొకటి. (వైశ్యగోత్రములు చూడుడు).

ప్రోలేఖకుల (పోలికుల) గోత్రము. త్ర్యాన్నేయ (౪) గోత్రము. సంస్కృతగోత్రము. పుండ్రకన, పుండ్రకగణము. ఆపస్తంబ యజుశ్శాఖ. ప్రమాణాద్యప్రవరఖండ. ప్రోలీకుడు దేవత. భువనాంబ భార్య. మధ్యాహ్నము (తిరువడ మరుదూర్) లేపనాసము. భువనాస్తి సరస్సు తటాకము. జపము కోటి. దీపములు ౩౨. శ్మశ్ర సఃఖ్య ౫౩. పాలకీదానము. నల్లజీడివర్జనీయము.

ప్రోలేటేరియానిజమ్ (Proletarianism) — ప్రోలిటేరియన్ అనఁగా పనిచేసి జీవించుసంఘము. వర్తకులయొక్కయు, ధనికులయొక్కయు సంఘములతో పనివారల మేలు కొఱుకు ఘర్షణము సాగించు సిద్ధాంతము

ప్రాహిబిషన్ (అడ్డు లేక నిర్బంధము) వాణిజ్యసంబంధ పరిభాషాపదము. Prohibition కేవలము వ్యాపారానికి ఆటంకము నకు పేరు. కొన్ని కట్టుబాట్లు ఆటంకములు

విధింపబడినచో దానికి "Restriction" అనిపేరు.

ప్రోక్రస్టీస్ బెడ్ Procrustean Bed దుర్మార్గులచేతంజిక్కినవారికి వాఁడొసంగు సౌఖ్యములఁగూర్చి యీ డక్తి వాడుచున్నారు. Procrustes అనువాఁడు గొప్పదొంగ. మహా దురాత్ముడు. పాంథులంబట్టి దోచుకొనుటలో తనివితీరక చిత్రవధంజేసి తనవినోదార్థ మధికారము నెఱపువాఁడు.

ఆతనికిడ నొక కవాచీమంచ ముండెనట. దానిపై మనుష్యుని పవళింప బలాత్కరించి కాళ్ళుపొడవుండిన తెగనఱికియు, పొట్టిగ నుండిన సాఁగలాగించియు వినోదించువాఁడట.

ప్రోక్రోనిజమ్ (Prochronism)—కార్యము సంఘటనము వీనినిగురించినది.

ప్రోక్సీ (Proxy) — ప్రతినిధి యగువాఁడొకసభయందు "ఒకరికి గాని ఇంకొకఁడు" ప్రోక్సీగా పంపబడి, అభిప్రాయములం దెల్పుట నమ్మతినిచ్చుట మొదలగుపనుల నొనర్చును.

ప్రోజయిజమ్ (Prosaism) — వచన రూపకమగు శైలితో వ్రేల్చింపదగినభావములు

ప్రోటోప్లాసమ్ (Protoplasm) — (బోటనీ చూడుఁడు.)

ప్రోపర్టీ (ఆస్తి) (Property) — ఇది ద్వివిధము. భూమి, ఇండ్లు మొదలగు వాటిని Corporal Property అనియు, వాఁకాలు, హక్కులు మొదలగు నదృశ్యమగు ఆస్తులకు Incorporeal property అనియు (అనఁగా దృశ్యములు, అదృశ్యములు) ద్వివిధము. ఇంకను కదప వీలులేని ఆస్తులకు స్థిరాస్తి అనియు, ఒకతావునుండి యింకొకతావునకు తీసుకొనిపోఁగల ఆస్తులను చరాస్తి అనియు నందురు. నగదు, పత్రములు, నోట్లు మొదలగునవి చరాస్తులగును.

ప్రోఫిట్ (లాభము) Profit—వాణిజ్య పరిభాషాపదము. పెట్టినమూల్యమునకు వడ్డీయు, తగిన వ్యయములనుగాక వచ్చిన అమ్మకపు మూల్యమునందలి నికరమగు మిగిలిన లాభము.

ప్రోబబిలిజమ్ (Probabilism) — వ్యతిరేకగుణములు గలవానియందు బలమును ఆవశ్యకతను తలంపక సత్యమగుదానినే స్వీకరింప వలయుననుసిద్ధాంతము. ఇదియు రోమను కాథలికుధర్మాలజీకి సంబంధించినదే యైనను, ప్రోబబిలియారిజముకు వ్యతిరేకసిద్ధాంతము.

ప్రోమిస్సరీనోటు—వాణిజ్యపరిభాషాపదము. Promissory note- దీనిని Pro-note అనియు నందురు. ఇది అడుగగన సామ్మలనలువృద్ధు లిచ్చివేయునటుల వ్రాయఁబడును. ఇది Negotiable Instruments అగును.

ప్రోవిన్సుసీమ— తొల్లింటి ఛార్లెమాగాన్ చక్రవర్తి పాలించినరాజ్యములోని యొక పరగణా యైయుండెను. రోమక సామ్రాజ్యభాగమని చెప్ప నొప్పును. ఇప్పటి ఫ్రాన్సుదేశము చు చేరియున్నది. దీనివిచిత్ర మేమన ఇందలి జనులు ప్రత్యేకభాషను మాట్లాడుదురు. దానికి ప్రోవిన్షలుభాష (చూడుఁడు) యనిపేరు. ఆల్పుపర్వతములు, రోనునది, మధ్యధరా సముద్రము ఈసీమకు ఎల్లలని చెప్పవచ్చును. దీనిప్రధానపురము తొలుత Aix గా నుండెను. విదప కొంతకాలము Arles ఆయెను. మార్లీనుపుర మిందులోనిదియె. బర్గండ్తో ఈసీమకు కొంతరాజకీయసంబంధ ముండినను, రెండు నెషను కలుపంబడనేలేదు. ఆటవశతాబ్దకాలమున ఫ్రాంకులపాలనక్రింది కీసీమ చేరిపోయెనందురు. (రోమేన్సుభాషలు చూడుఁడు.)

ప్రోస్పెక్టస్ (Prospectus)— వాణిజ్య సంబంధపరిభాషాపదము. ఒక సంస్థ యొక్క

వ్యాపారపువిధులు, ఉన్న ఆస్తులు, ఇదినఱచోని యాదాయవ్యయములు మొదలగు సంగతులను వివరించెడి పత్రము. ఇది లోకాలు నమ్మకము. ఇందు చేర పోత్సాహములకొరకు లెయ్యాలై ముద్రింపఁ బడుచుండెడిది.

ప్రోస్పెరస్ — (భాస్వరము చూడుడు).

ప్రాథకవి మల్లన కవి — రచించినది ఏకాదశీమాహాత్యై మను నామాంతముగల రుక్మాంగదచరితము. (వర్జబుధము).

ప్రాథపాదాసనము — యోగశాస్త్రమున జెప్పబడినయాసనములలో నొకటి. కుక్షితో క్రింద నెడమపాదమును, ఎడమతొడ ౬౩ పాదమును ఉంచి మతముపై కూర్చుండి కుక్షి మోకాలిపై చిన్నువపట్టినకుడిచేయి నానించి, ఎడమచేయి నెడమమోకాలిపై నుంచి కూర్చుండుట. ఇది విశ్రాంతిరమని చెప్పబడిది.

ప్రాథయాజికులగోత్రము — ఆర్యవైశ్యుల ౧౦౨ గోత్రములలో నొకటి. (వైశ్యగోత్రములు చూడుడు.) ప్రాథయాజకుల (ప్రాథయాచకుల ప్రాథయాజి) గోత్రము. ఏకాదశ్య (౧౬)గోత్రము. సంస్కృతగోత్రము. సోమర్షసమవర్ణగణము. మాసలర్షి. ఆప స్తంబయజుశ్శాఖ. ప్రమాణ ఆద్యప్రవరఖండ. సమానగోత్రములు పార్థివస, మాసలస. ప్రాగ్ధేశుఁడు దేవత. పృథ్వీ భార్య. తామ్రపిండితీరము తపస్థానము. పృథ్వీసరస్సు తటాకము. జపము దశలక్ష. దీపములు ౧౦. క్షేత్రసంఖ్య ౧౦. గోదానము పొట్లకాయ వర్జనీయము.

ప్రాథశీలకుల గొత్రము — ఆర్యవైశ్యుల ౧౦౨ గోత్రములలో నొకటి. (వైశ్యగోత్రములు చూడుడు.)

ప్రాథశీల (వగడశీల, ప్రాథశీల) కలగోత్రము. చతుర్వాద్య (౧. గోత్రము. సంస్కృతగోత్రము.

పారాశర్యస. పారాశరగణము. ప్రమాణగ్రంథ మాద్య. ప్రవరఖండ. సమానగోత్రములు లేవు. క్షీరేశుఁడు దేవత. పావకాంబ భార్య. శ్రీశైల శృంగముతపస్థానము. క్షీరాంభోనిధి తటాకము. జపము లక్ష. దీపములు ౨౦. క్షేత్రసంఖ్య ౩౦ ఫలములు దానము. ఖర్జూరము, కర్పూరము, మొగలి, నిమ్మ వర్జనీయములు.

ప్లవ గొత్రము — (జనుదగ్గి వర్జుడివ గణము చూడుడు).

ప్లవంగమగతి న్యాయము — కోతి తిన్నగా మార్గమున నడిచిపోదు. అనేకదిక్కులకు నానావికారిపుష్పములు చేయుచు, కొమ్మలెక్కుచు, దూకుచు మార్గమున పోయెడిని.

ఇట్టి వర్జిగతిని గూర్చి యీ న్యాయము వాడుదురు.

ప్లహవనృపతులు — శకవంశ నృపతులు. (కీర్తిదేశము చూడుడు.)

ప్లహోదద్వాదశి — (వరాహద్వాదశిచూ.)

ప్లక్షి గొత్రము — (గవిష్ఠిగణము చూ.)

ప్లాటో లేక ప్లేటో (Plateau లేక Plateaux). దీనిని Table land అనియు సందురు. ఎత్తగు (పర్వత) ప్రదేశముపైనున్న సమతలమగు జాగా. (Mountains చూడుడు.) Altitude తక్కువగ నున్న Table land అనియు, ఎక్కువగ నున్న Plateau అనియు సాధారణ రణముగ వాడుచున్నారు.

ప్లానెటరీథియరీ — (హెలెస్టోస్మిసిద్ధాంతము చూడుడు.)

ప్లానెట్సు (Planets) — (జన్మనుభవ యందు తిరుగునదియని యర్థము). ఒకపెద్ద గోళము నాశ్రయించుచు దానిని జుట్టితిరుగు గోళములకు Planets అనిపేరు.

ప్లాక్షి గొత్రము — పరాశరగణముచూ.

ప్లిమ్సోలీ లైను (Plimsoli line)— స్టీము కర్మాగారమును బరువు నెక్కించుకొనిన పిమ్మట నీటమునిగిన భాగమునకు పెగా నొకగురు వేయ బడియుండును. ఆగుర్తునకు ప్లి మ్సోలీలై నని పేరు. అది నీట మునుంగక పై కగపడుచుండు నట్లే దానియందు బరువువేయవలె నను నిబాధన కలదు.

స్టీమురుల యజమానులు దురాశకొలఁది ఎక్కువ బరువువైచికొనకుండ ఓడనొక్క ప్యాణరక్షణకొఱ కీనిబంధన తొల్లింట వీడ్పడి యుండెను.

ప్లిమ్సోల్ మార్కు (Plimsoll mark)— సముద్రపుటోడలందు బయటను ఎంతలోతునకు ఓడ నీటియందు క్రి-దికిదిగు వఱకు లోన బరువువేయఁదగునో ఆతావున గుర్తుగీత వేయఁబడును. ఓడయందు సరకు అంతకుఅదనముగ నెక్కించి ఆగీతకూడ నీట మునుంగునట్లు బరువు వేయరాదని శాసనములు కలవు. ఈయేర్పాటుచేయుటకు గారకుఁడగు Samuel Plimsoll అనువారిపే రీగుర్తుల కిడఁబడినదట.

ప్లిహా- ఆంగ్ల. Enlarged spleen. ఇది గుల్మసంబంధము కాకుండ కడుపులో బల్లవలె పెరుగుజబ్బు.

ప్లిహవనృపాలురు—(ఇండో పార్తియను చూడుడు).

ప్లుటోగొళము (Pluto)— నెప్ట్యూన్ గోళమున కవ్వలనున్న యొకగోళమునకు క్రి.వె. ౧౯౩౦ సంవత్సరమున నీచేరిడఁబడినది. దీని నాసంతర్కరమున Arizona యందు Lowell observatory (నక్షత్రశాలయందు) జనవరి నెలలో కనిపెట్టిరట.

ప్లుటోనోమి (Plutonomy) — వస్తు వ్యవస్థితిని, ధనవ్యవస్థితిని, సంఘమునకు

పంచుటనుగురించిన శాస్త్రము. ఇదియును రాజకీయఅర్థశాస్త్రమువంటిది.

ప్లేయిన్ (Plain)—మైదానపు (లేక సుతలమైన)భూమి.(Land portion చూ.)

ప్లేయిస్టోసిన్ కాలము — (Plesio-saurns period) పాశ్చాత్య దేశములందు చరిత్ర లారంభముగుటకు వెనుకటి కాలము. అనగా టర్బియరీ కాలమునకును చరిత్రకాలము నకును నడుమ కాలమునకు పేరు. (టర్బియరీ కాలము చూడుడు.)

ఈ కాలమున కథలు పాటలమూలమున కొన్ని సడిచియుండినగాధలు తెలియును. కాని అక్కలమున చరిత్రలు లేవు.

ప్లేగువ్యాధి—(మహామారివ్యాధి చూ.)

ప్లేటో—(ప్లాటో. చూ.)

ప్లేన్ (Plane)—సమతలము. దీనిపొడవు వెడల్పు లుండును గాని దళసరి ఉండదు.

ఒక pointకు ఉన్నయే గాని పొడవు వెడల్పులుండవు. ఒక (లైన్)గీతకు పొడవేగాని వెడల్పుండదు. అట్లే ఒక plane కు పొడవు వెడల్పులుండను గాని దళసరి యుండదు. ఇది లెక్కలకొఱకై పరిగణించుకొను పదము.

(ఈశబ్దము మొక్క ఆలంకారి కోపయోగము Mental plane కూడ చూపనగును.)

ప్లేసింగు షేర్సు (Placing Shares) వాణిజ్యపరిభాషయందు అమ్మకమున కొక బోర్డుకు బహిరంగపఱచియున్న వాటా లని యర్థము.

ప్లేవుడ్ పరిశ్రమ—తేలికయైన వ్యాకింగ్

ట్రేలు మొదలగువానిని సర్వీసుతో సంబంధి తయారుచేయుదానికి ప్లేవుడ్ అనిపేరు. ఈ కట్టమొక్క ప్రత్యేకప్రయోజన మేమనగా

ఇతర దేశములకు విశేషముగా రవాణాచేయుటకు తేయాకు మొదలగువానిని షేక్ చేయుటకు తేలికగా నుండుపెట్టెలు చేయుట.

రైల్వేరేళ్లును, స్టీమరురేళ్లును అపరిమితముగా హెచ్చిపోవుచుండుటచే న్యాయపరమైనా అనుమతిచేయు దినుసులు పంపుటకు పెట్టెలంత తేలికగా నుండిన అంతలాభివృద్ధిముగా నుండునని కనిపెట్టుటయే ప్లయవుడ్ పరిశ్రమ అభివృద్ధియగుటకు కారణమయినది. అందులో ముఖ్యముగా తేయాకు ఎగుమతి చేయుటకు మిక్కిలి తేలికయైన పెట్టెలు కావలసినవి.

హిందూ దేశమునందు తేయాకు ఎగుమతి అభివృద్ధియైనకొలదిని రైలుమార్గమును స్టీమరుమార్గమున కేవులను సాధ్యమయినంతమట్టుకు తగ్గించుటకు తేలికయగు ప్యాకింగ్ పెట్టెలు పనిరములైనవి. అంతకుముందు బరువైన కట్టతో చేయు బడిన పెట్టెలలో పోసి తేయాకు రవాణాచేయుచుండుటచే న్యాయపరమైనా భిన్నముగా దగులు చుండెను. యుద్ధమునకుఁ బూర్వము ప్లయవుడ్ అనఁబడు ఈ కట్ట యూరోపు ఖండమునుండి విశేషముగా రవాణా చేయుటకు చుండెను. యుద్ధానంతరమున ఆ ప్లయవుడ్ అనఁగా దేవదారువంటి తేలికయగు కట్ట రవాణాచేయుటకు అంగిపోయెను. ఒకేపరిమాణముగల ప్లయవుడ్ పెట్టె 16 పౌండ్ల కంటే 18 పౌండ్లుగలది మారుజాతికట్టతో జేయఁబడినది 28 పౌండ్లుగలది వుండును. అందుచే రవాణాభివృద్ధిలో విశేషనష్టము వచ్చును. ఇంతేకాక

ప్లయవుడ్ పెట్టె మారుజాతికట్టపెట్టెకన్న బలమయినదిగాను సులభముగా వంగునదిగాను అయియుండును.

1906-7 సంవత్సరములలో 23½ లక్షలరూపాయలకు వచ్చువిలువగల ప్లయవుడ్ ధర యుద్ధానంతరమున 1924-25 సంవత్సరములో తొంబది లక్షలవఱకు పెరిగిపోయినది. ఇది కనిపెట్టి హిందూ దేశపుటదపులలో ఈజాతివృక్షములను పెంచుటకు సురక్షితవేలీ సామిల్నువారు పూనుకొని ఈజాతి మొక్కను దిగుమతిచేయుటకు తొలిసర్టిఫికేటు పొందియుండిరి. తరువాత అస్సామ్ సామిల్నువారు టెంబర్ కంపెనీవారు మొదలగు వారు ఈజాతివృక్షములను హిందూ దేశమునందు పెంచునాగొనిచిరి.

ప్లయవుడ్ పెట్టెలు అనేకములగు దినుసులు రవాణాచేయుట కుపకరించును. కాని హిందూ దేశమునందు తేయాకు రవాణాచేయుటకే విశేషముగా నుపయోగింపఁ బడుచున్నది.

ప్లయవుడ్ పెట్టెలుచేయుటకు కావలసినముఖ్య పదార్థములు రెండు. ఒకటి ఆజాతికట్ట, రెండు దాని నంటించుటకు సర్వీసుగాని సిమెంటుగాని సాధారణముగా తేలికయైన నిట్టి పెట్టెలు చేయుటయందు ఐరోపాఖండవాసులచే ఓక్, గమ్, ప్లాస్త్, బిర్చ్, ఫర్ జాతులకట్టలు పయోగింపఁబడును. హిందూ దేశమునందును నిట్టి తేలిక కట్టగల జాతులవృక్షములు విశేషముగా నుండుటనే ఈపరిశ్రమ అభివృద్ధిపొందుటకు విశేషమయిన యవకాశము కలదు.

ఫ్లోంగ్స్— (ఆంగ్లం చూడు.)

ఫండింగ్ (Funding)— వాణిజ్యసంబంధపరిభాషాపదము. Funding— ఒక కంపెనీ వారు ఋణమును Floate చేసియుండగ

దానిని వాటాల్లోంద మార్పుట కీ పేరు వాడుదురు.

ఫండెడ్ డెబ్ట్ (Funded debt)— వాణిజ్యసంబంధ పరిభాషాపదము.

Funded Debt తీర్మానపు తేదివివరింపబడక గాని లేక తీర్మానముకడుదారమునదీర్ఘకాలము పిదపనుండునట్లు గాని పత్రములుగల (ప్రభుత్వమువారు గైకొనిన) ఋణము.

ఫణిభట్టు— ఈయంధకవి పరతత్వరసాయనమును యెదాశాసముల వేదాంతగ్రంథమును పద్యకావ్యముగ రచించి తన వేదాంతగురుండగు సదానందయోగి కింకిణి మొనర్చెను.

గావుబహదూర్ కందుకూరి నీశేశలింగం పంతులువా రీతని పూర్వకవులతో తెక్కించి యున్నారు.

ఫణిసార హరేయ గౌత్రము— నిధ్యవ గణము చూడుడు.

ఫతేపూర్ జిల్లా— ఫతేపూరునగరమున పథాన స్థానము. (అ. పోనిన్ను చూడు స.)

ఫతేపూర్ శిక్రీ— ఆగ్రానుండి 93 మైళ్ళ దూరమున గాటవ శిక్రీగాముముగలదు. ఇది బేబరుచక్రవర్తి చిత్తూరు యుద్ధకాలమున తన శిబిరములు నాటించుచు విడసి యుండినతావు. ఆయనయే ఆగ్రానుండి శిక్రీకేతెంచుమారమున కోస్తు స్తంభములను నాటించెను. అవి ఇరువదియడుగులపొడవుకువీశిలా స్తంభములు. ఇప్పుడందు రెండుమాత్రము నిలచియున్నవి. తక్కినవి పోయినవి. వాటను మిదకూరుమినారనియు, కిరావోలిమినా రనియు వాడుచున్నారు. హిందూస్థానీభాషయందు మినారని స్తంభము. ఈ సందర్భమున బేబరు చిత్తూరును ముట్టడించుట కీ. వె. ౧౫౨౭ అని మనసునం దుంచుకొనవలయును.

శిక్రీయందాదికాలమునుండియు నేటివఱకు చుట్టుపట్ల రాతిగనులనుండి రాయిర్రవ్వి మలచు పనివారు నివసించుచున్నారు. ఇచటికి అక్కరు కాలమున షేఖ సలీమ్ భిస్తీ యను పేరుగల

భక్తుడొకఁడుచేసి తొలుత యుక్ గుహాయందు వసించుచుండెను. అతని మహిమలు, కీర్తివిస్తారముగ వ్యాపించి అక్కరునకుఁగూడ చేరెను. అక్కరుకప్పటికి సంతానము కలుగలేదు. గుజరాతుంబట్టుకొని తిరుగవచ్చుతఱి అక్కరుచక్రవర్తికి కీర్తీయందు పదిల భక్తినివర్ణించి కోర్కెం దెలిపెను. అట్లు ఆయన వరప్రసాదమున అక్కరునకొక సుతుఁడు గల్గెను. భక్తితనాబాలున కిగ్గురు సలీమ్ అని పేరిడెం గాని అగ్గురునకుం బిదప సింహాసన మెక్కుచో నతఁడు జహంగీరును ప్రసిద్ధనాయము ధరించిన చక్రవర్తి యాయెను.

గుజరాతుం జయించిన సంతోషమునకుం దోడు సుతుఁడుగలిన సంతోషాతిశయముచే నతిభక్తిగల్గిన యగ్గురు శిక్రీయందే నివసించు నేర్పించుకొని దానికి ఫతేపూరను (జయముల నగరము) అని పేడి అట నొకనగరనిర్మాణ మారంభించి పూర్తిజేసి యందు వసింపనారంభించెనుగాని ఆయనకడకాలమున రాజవర్ధితులాగ్రాయందే తానుండక తీరినిష్ఠితిం దెచ్చెను. అగ్గురుమరిణానంతరము జహంగీరువలన ఫతేపూర్ పూర్తిగా వదలివేయఁబడి అగ్రానగరమే రాజనివాసమౌట ఫతేపూరు బండిపట్టువాండకు ననయ్యగములకు నివాసమై పాడుగా నారంభించెను జహంగీరు (అప్పటిసలీము) శిక్రీయందే జన్మించినవాడు. అగ్గురు ఆగ్రాయందే మృతిజెంద అట్లకైదుమైళ్ళదూరమున నొక్క గొప్పభవనము నిర్మింపజేసి యందు జహంగీరు గోరిచేయించెను. ఆభవననిర్మాణము తానే జహంగీరు పరిశీలించుచుండువాడట.

ఫతేపూరు శిక్రీపట్టణమున నివసించుటలేదు. పాతశిక్రీగ్రామమున యధాప్రకారమే రాతిపనివాండు వసించుచున్నారు. ఫతేపూరుం జుట్టి మూడువైపుల కోటగోడలు బురుజులు

కట్టబడి నాల్గవవైపంతయు గొప్పచెరువు శ్రవ్యబడినది. చెరువునుండి చుట్టుపట్ల అనారోగ్య ప్రదమాట నిటీవల నాచెరువెండిపబడి పోలములైనది. అగ్రామండి ఒక ఇనుపదారి బాట నిర్మింపబడి డెబ్బదివేలరూప్యముల వ్యయమున చూచువారికై యొక విడిదిబంగళా నిర్మింపబడినది. ఫతేపూరు కేవల మొగలయిల యాకొరమెగల్లి మార్పుజెందనితావు. ఇట భిస్తీభక్తుని గోరీ యాత్రాస్థలమై యున్నది. తావులంజూపు గైడ్లు కాపురువారిలో పెక్కండ్రీ భిస్తీభక్తుని సంతతివారమని చెప్పదును.

అగ్రాకోటలోనున్నట్లై ఇక్కడను గొప్ప గొప్ప దర్వాజాలు మహాలులు నివాసభవనములు ఆటలతావులు మొదలగునవి పెక్కుగలవు. పంచమహాలనంబకు విదంతస్తుల మేడయు, అగ్గురు సభాభవనములు, జుమ్మానుశీదు, టంకశాల, క్రెజర్, దివానీఆమ్, దివానీఘాస్, వచ్చీసీఆటవాకలి, అంకామిఘాలీ, (జ్యోతిష్టుని గృహము) ఖాస్ మహల్ తొల్లింటికాలపు వెద్యశాల మహారాజావీరులుని భవనము, స్త్రీలమశీదు (నాగినామశీదు), సరై (ధర్మశాల), మొదలగునవి కలవు. అన్నియు చూడదగినవిగ నె నుండును. శిక్రీనిర్మాణప్రారంభము క్రీ. వె. ౧౫౬౯ గా చెప్పబడినది. సలీంభిస్తీ భక్తునిచావు శిక్రీయందె జరగెనట.

ఫరీదుకోట సంస్థానము— పంజాబు లోని బ్రిటిషు రక్షిత సంస్థానములు ౩౪ లో నొకటి. సిక్కుసంస్థానము ఫరీదుకోటరాజధాని.

ఫరీదుపూరు జిల్లా—ఫరీదుపూరు ప్రధాన సంస్థానము. (బుగాళా దేశము చూడుడు.)

ఫరూఖాబాదు జిల్లా—ఫరూఖాబాదు నగరము ప్రధానస్థానము. (ఆగ్రా పోవున్న చూడుడు.)

ఫరూకీ నృపాలురు— వీరిని ఘోరీ నృపులనియు వాడుచున్నారు. వీరు మాళవ దేశమును పాలించిన ముసల్మాన్ నృపులు.

ఫర్ మనీ (For money)—వాణిజ్యసంబంధపరిభాషాపదము. స్థావరములపై జరిపదము. సాముకొఱకు అమ్మక మని యర్థము. ఇందు అమ్మకము, కొనుట పూర్తియైన వెంటనే సహ్యకర్తల బిల్లుజెప్పటయు, తోడనే సామ్మిచ్చివేయుటయు జరిగెడివి. మతియు Next setting దినముననే పైసలగు Current Account లోని Stock Exchange వ్యవహారమునకు For the account అందురు.

ఫర్తాన్-ఫర్తానా—ముసల్మాను ప్రభుత్వమున ప్రభుత్వపు టేర్పాటుగా నొసంగబడిన ఆజ్ఞకు పేరు.

ఫలకీ (అస్తిఖండము) వనము— (కురుక్షేత్రవనములలో నొకటి.)

ఫలవత్సన్నిధానవత్సర ఫలం తదంగ నితిన్యాయము— తనసొంతమగు ఫలితము లేనిది అన్యత్ర ఫలితము గల్గునదిగ నుండెనేని, అది అట్టి అన్యస్థలసంబంధఫలితమున ఒసంగునని భావము. అనగా ఏసంబంధ ఫలితము గల్గునో ఆఫలిత మాసంబంధమే యై యుండును గాని మతియుకటిగ నుండదని భావము.

ఫలాశిని నది— గిరినార్ (జూనగడ్) పర్వతముపక్కగ ప్రవహించు నది. కతియ వాద్దేశము. ఇది ఎక్కువవడిగ దొరలుచు ప్రవహించునది. మహాభారతము, భీష్మపర్వము ౯ అధ్యాయమున దీనిప్రశంస గలదు. (గిరినగరము చూడుడు.)

ఫల్గుబీసది— (నిరంజనానది చూ.)

ఫల్గుబండు లేక అర్జునుడు— ఉత్తరఫల్గుబీసక్షేత్రమున జన్మించినవాడుగాన నిది నామనక్షత్రము.

ఫస్టు (First)— వాణిజ్య సంబంధ పరిభాషాపదము. మొదటిది అని సర్వసాధారణముగ నర్థమిచ్చెడిది. First of Exchange Bill అనునది మూడు నకలుగ (Triple Copied) వచ్చిన విదేశపుహుండీ యగును. ఇందు మొదటిది చెల్లింపబడనేని తక్కినవి తోడనేరదగును. First open water అన Baltic Ports మొదలగుశీతలప్రదేశములందలి రేవులకేగు, లేక రేవులనుండి బయలుదేరు ఓడలు, మంచుకరగి సముద్రమున దాచినిచ్చు మొదటిసమయము.

ఫస్టుక్లాసు పేపర్ (First Class Paper)— వాణిజ్యసంబంధ పరిభాషాపదము. సామూహ్యపునని సుశయ మెంతమాత్రమును లేని గవర్నమెంటు అవ్వసల్గియులు, నోట్లు మొదలగువాని కీపేరు వాడెదరు.

ఫాంథా ఆట— ఇది చీనాదేశపుఆట. ఆ దేశమున జూదపుఆటగాతలంపబడుచున్నది.

ఫాగ్ (Fog) పొగమంచు - మిస్టు, బుగ్గియొక్క పరమాణువుల నాధారముగఁ గైకొని దానిపై నేర్పడినట్లె ఫాగ్ పొగమంచనబరఁగుచు, పొగయందలి పరమాణువుల నాధారముగఁ గైకొని, వాటిపై నేర్పడునది. (మిస్టు చూడుడు. మంచుబిందువులు గరికపై నేర్పడుట డ్యూపోయంటు, లెంపరేచర్ చూ. హెనాక్ ఫోస్టు చూడుడు.) ఇట పొగ పరమాణువులందు కోల్టారు మొదలగు జిడ్డుపదార్థములుండునని మనసునందుంచుకొనవలయును. అవి ఆజలపరమాణువులపై నొకవిధముగ పలు చనిజిడ్డుపొర గల్గించునుగాన నవి తక్కినజల కణములవలె త్వరితముగ నావిరి గాక ఇంచుక తడవు అట్లు నిలువఁగల్గియుండును. ఇది ఫాగ్ నందనియు, మిస్టునందు కాదనియు మనము మరవరాదు. ఇంకను ఫాగ్ పరమాణువులు ఒకటికొకటి

హత్తుకొనుటయందధికశక్తిగల్గియుండి, ఇంచుక బలము మూర్ఖతలఁ గల్గియుండునని తోచుకపోదు. లండను మొదలగు నగరములందీఫాగ్ కొన్నివారము లట్లు నిలిచి కరఁగిపోక సూర్యరశ్మిని మరుగుపఱుపఁగలుగుచుండెడిది. ఫాగ్ నై వర్తముకురిసిన నాల్గవను కడిగివేయును గాన నది సమసిపోయెడిది. గాలి బలముగ వీచినన, ఫాగ్ కొంతదూరము కొట్టుకొపోవుటయుఁ గలదు. అట్టితఱి వీచినపుడు కలుగఁగా పాగుముక్కలుగ వేరెవఱానరణమున దేలుచుఁగన్పట్టుచుండును.

ఫాతమ్ (Fathom)— నావికాసంబంధ మైనకొలత. సముద్రపులోతు మొదలగువాటిని ఫాతములకెక్కితో కొలుతురు. ఆ అడుగుల లోతునకు ఫాత మని పేరు.

ఫాతీమా - సుహమ్మదు జగద్గురుని కుమార్తె యొకఫాతీమా. బిల్లిపేరు ఫాదీజా అనియ. భాషేరు అల్లీ. కుమార్తె అల్లాసేన, అల్లాసేన, అల్లుహుసేన అనువారిలు.

Perrault's story of blue beard నందు వివరింపఁబడిన ఫాతీమా నుటియొకవ్యక్తి గలదు.

ఫాదర్ క్రిస్టమస్ (Father Christmas) - ఈతిలపేరు సెంటు నికలాస్ (St. Nicholas). రష్యాదేశస్థుడు. క్రైస్తవబోధ కుండై యుండి నట్లు. అచట నచట ఎవ్వరి కగ వడకుండ ముంచిమంచి వస్తువులను (బాలు రాడు కొనునవి) తెజచియుండినకీటికిలగుండా లోనికిఁ బడవేయు చుండువాడట. రష్యాదేశమున నీమహాత్ముని తమదేశకీటుండగు రుసిగాఁ దలంతురు. రష్యాలోని లాప్లాండు (Lapland in Russia) దేశపుప్రజలు తమ దేవతలలోని నికలాస్ ఋషినొక్కనిగాఁదలంచి పూజింతురు. ఈయనరూపము పాదములదనుకంబడు తెల్లని పొడుగుకొటు, ఒకపూడ్డు, మెడచుటు విస్తా

నక్షత్రములు పెద్దచిన్న తారతమ్యములనుండి యాటుతెగలుగ నిటీవలిపరిశీలకలు విభజించి యున్నారు.

Milkey way లేక Gaalxy అనంబడు Constellation చిన్న నక్షత్రసముదాయము నిండే చేర్చిరి. (చూడఁడు.)

ఈ ఫిక్సెడ్ స్టార్స్ పరిశీలనలందు విచిత్రములు చెప్పఁబడినవి. కొన్ని మరుగునకులతో కొత్తిపి గన్పడుటయు, అవి మాయమగుటతో తొల్లిటివి కరుగఁ గన్పడుటయు, కొన్ని పరిమాణములు, కాంతులు, మార్పుజెందుటయు ఒక్కటిగఁ గన్పట్టు నక్షత్రము రెండుగను, మూడుగను, నాలుగుగ నన్పట్టుటయు జెప్పఁబడినవి. ఇట్టి విచిత్రనక్షత్రము లేకుండల వలకుఁ గలవని Dr. Herschel పరిశీలకుడు వివరించియున్నాడు. ఒక Double star యొక్క యెటువొక దానింగుగ నుండిన దనియు, ఒకే నక్షత్రముగ నగుపడు Harp నక్షత్రమునందు మూడు తల్లప ఒకటి యెటువొకల నాలుగునక్షత్రము లుండుట చెప్పఁబడినది.

క్రీ. వె. ౧౫౭౨ లో నగుపడిన వేటాక నక్షత్రము మధ్యాహ్నమునం దధిక తేజోవంతముగ (Venus కన్న నధికముగ) గన్పడి, తెల్లనిరంగు పసుపుపచ్చగ మాత్రమనియు ౧౫౭౩ మేనెలలో నెట్టగ నగుపడి రానురాను రంగులగ్గి యదృశ్యమాయెననియు చెప్పఁబడినది. ఇంక విటిదూరములును అపరిమితమై యచ్చెరువు గొల్పెడివి. నక్షత్రములందెయు Constellations కుఁగాను ఆకాశమును మూడుగ ఖండములుగ నేర్పఱచి, భూమధ్యరేఖైనందు ఆకాశభాగమునకు Zodiacal అనియు, ఉత్తర భాగమునకు Northern అనియు, దక్షిణ భాగమునకు Southern అనియు నేర్పఱచిరి. (కాన్ఫులేషనులు చూ. ఎస్ట్రోనామియా చూ.)

పిజికల్-ఎస్ట్రోనామియా — (ఎస్ట్రోనామియా చూడుడు).

పిజిక్సు (జగద్వస్తుశరీరధర్మ శాస్త్రము) — Physics పాశ్చాత్యకల. జగద్వస్తువులు లెక్కలేనివి కలవు. వాట్ల శరీరములు (Matter) ధర్మములు వాటియందుఁగల సామర్థ్యము (Energy) ల వివరణములను వివరించుకల.

దీనిని Laboratory physics అనియు, Mathematical physics అనియు ద్వివిధములుగఁ జెప్పఁబడినది. Matter నందలి Energy విషయము Mathematical physics క్రింద నె చెప్పఁబడినది.

పిజిడ్విపములు — పీటికి విటిడ్విపము అనియుఁ జేరు కలదు. పసిఫిక్ మహాసముద్రపు దక్షిణభాగమున నున్నవి. రెండువందల ఏలది దీప్తిపములు బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమున కొనోస్కోగా నున్నవి. ఇం దెన్నిదింట జనులు వసించుచున్నారు. మూడు పిటిలేవు అనంబడు పెద్దదీవియందున్న సుః పురము ముఖ్యనగరము. ఈ దీప్తిపములందు కొబ్బరిచెట్లు కోళోచెట్లు పెరుగును. మొత్తము ౭౦౮౩ చతురపు మైళ్ళ వైశాల్యము కలది. ఇందు ౯౭౦౮౯ స్వదేశస్థులు. ౭౪౪౧౨ హిందువులని తెలియుచున్నది.

ఫిజియాగ్రఫీ (Physiography)-భూమి యొక్క స్వభావగుణమును పరిణామముల కారణములను పరిశోధించువిధానము. సముద్రమున నదులు, పర్వతములు, సరస్సులు మొదలగు భూగోళవిభాగము లన్నియు నన్నిటి స్వభావ పరిణామములు నీ శాస్త్రము విశదీకరించును. తుపానులు, భూకంపములు మొదలగు నాకస్మిక పరిణామముల నీ శాస్త్ర సహాయము వలన గుర్తించుటకును వీలుగ నుండును.

ఫిజియాలజీ (Physiology)— ఇది జంతు దేహశాస్త్రము. ఇది పాశ్చాత్యకల. శరీరములందలి వేర్వేరువయవములు చేయుపనులం గూర్చి తెల్పువిద్య. లాటిన్‌నా సా పదముగు Physis అనగా (Nature) అనుపదమునుండియు, Logos (అనగా discourse) అను పదమునుండియు నేర్పడినది. సంపూర్ణారోగ్య స్థితియందు శరీరమునందలి వేర్వేరు అవయవములు చేయుపనులగూర్చి యెఱుగజేయువిద్య. శరీరావయవముల Structureనుగూర్చి తెల్పుకలకు anatomy అనిపేరు. అదియును దీనికి జేరినదే. మరియు నివి జూఆలోజీలోని ఉపకలని చెప్పబడినవి. (జూఆలోజీ చూడుడు.)

ఫిజియాలజీవిద్యకుం జేరి ఉపకలలుగా. Embriology (study of foetus) గర్భస్థ పిండముల విజ్ఞానకల Osteology (Study of the bones) ఎముకలవిజ్ఞానమునుగూర్చిన కల Neurology (నరములు మెదడుగూర్చిన విజ్ఞానమునుదెల్పుకల)లును జెప్పబడినవి. ఇంతియే గాక రక్తము, హృదయము (గుండె) మూత్రపుతిత్తులు, ఊపిరితిత్తులు, చర్మము, చెట్లలోని Sap (సాస) యనంబడురసము, ఈ మొదలగువాటినిగూర్చి యీ శాస్త్రమునందే వివరింపబడినది.

ఈఫిజియాలజీ-కల. Human physiology (అనగామనుష్యశరీరసంబంధశాస్త్రము) Animal physiology (అనగా మనుష్యుల తప్పితక్కి-నజంతువులయొక్క శరీరసంబంధశాస్త్రము) Plant physiology (అనగా వృక్షముల శరీరసంబంధశాస్త్రము) అని మూడు భేదములుగ వివరింపబడియున్నది. జీవజంతువుల శరీరములందలి ధర్మములు ముఖ్యముగ రెండని చెప్పబడినవి. శరీరములు తన ధర్మములను నిర్వహించుచు పనిచేయుచుండుటకు రెండు

ముఖ్యపదార్థములు గల్గియుండుట అవసరమనియు, అవి ౧ Protoplasm అనునదియు, రెండవది Energy యనియు జెప్పబడినది. జీవకాలమున శరీరము సదా మార్పులం జెందుచుండును. భోజనముజీర్ణమగుకొలది నదివలకుండిన Protoplasm నశించుచు కొత్త Protoplasm తీర్చిదిద్దవలసివచ్చుచుండును. ఈపని సదా నడచుచునే యుండును. మరియు నిహోజీస్టానమ్ ఎనర్జీని కల్పించును. ఆయెనర్జీ నిల్వయుగించును. అట్లునిల్వయును యుండిన ఎనర్జీ పనిచేయుతఱి కొంతకొంత వ్యయమగుచుండును. ఇది శరీరబలము లేక సామర్థ్యము. ఆహారము జీర్ణమై సద్వినియోగ మగుటకు Assimilate అని పేరడియున్నారు. మరియు నీశాస్త్రవిధానముననే ఆహారము జీర్ణమగుటతో Raw material అగుననియు, అది శరీరమున Transmute అయి Living Protoplasm అగుననియు వివరింపబడినది.

ఫిజియోగ్నమి (Physiognomy)— ముఖముయొక్క కళలనుబట్టి స్వభావమును గ్రహించువిధానము. రెండవ జాతిరాజకాలములో ఈవిద్యననుసరించి ఫలములను చెప్పనట్టిపండితులను కొరడాదెబ్బలను కొట్టియు, కారాగృహమునం దుంచుచు శిక్షించుచుండేవాడు. ఈకాలమున నీవిధానముకూడ ఉత్తమ శాస్త్రములయందు జేర్పబడి గౌరవింపబడుచున్నది.

ఫిజియోగ్రఫీ (Physiography)— ఫిజియోగ్రఫీ భూగోళ శాస్త్రమునకుం జేరిన ఒకకలయై యున్నది. ఇందు జియోలజీ (భూశాస్త్రము), మినరాలజీ (ఖనిజ శాస్త్రము), Soil Physics and Chemistry భూగంపములు, అగ్ని పర్వతములు, పర్వతములు, నదులు, సముద్రములు, సరస్సులు, ద్వీపములు, అగ్రములు

మొదలగువాటిని గూర్చిన శాస్త్రము. వీటికి Configuration of Earth అని శాస్త్రమున పేరు వాడబడినది. ఇంకను దీనికి Applied Science అనియు, గొండ్ జనియున్నాడు. (సర్వే చూడుడు.)

ఈ శాస్త్ర సాహాయ్యమువలన నేపవ్యతములు నడులు, అగ్రములు మొదలగునవి అధి నెట్లెస్సి డినావో తెలియుచున్నది. మరియు వేసన, శీత కాలము, వర్షకాలము మొదలగు కాలభేదములు గలుగుటకారణములు తెలిసిగిని. ఇంకను ఈ కాల భేదవిజ్ఞానమునకు Meteriology అని పేరిడి, దానిని ప్రత్యేక శాస్త్రముగ నిటీవలి వాదేర్పఱచి విభజించిరి. మరియు ఫిజియోగ్రఫీ కలను Physical geography అనియు నీ వఱకు వాడిఉన్నారు.

Migration of animals and plants యీ శాస్త్రమునకుఁ జెందినవిగాఁ జెప్పబడినవి. జంతువుల యెముకలు, అస్తిపంజరములు, వృక్షములు (చనిపోయినవి) మొదలగువాటిని గూర్చిన పరిశీలన వీశాస్త్ర సంబంధములుగ నే చెప్పబడినది.

ఫిజియోగారి ఎక్సుపెరిమెంటు (Fizeau's Experiment) — ఇది సుప్రసిద్ధమగు పరిశీలనము A. H. L. Fizeau పండితుడు. తానుకనిపెట్టిన ఒకముల్లుగలచక్రముం దిప్పు వెలుతు రొకయద్దముపైఁ బడునట్లునన్ని చేసినపరిశీలనలు వెలుతురుయొక్క Velocity (గమనవేగము) తెలియనగుచున్నది.

ఫిజోర్డు — (ఫియోర్డు చూడుడు.)

ఫిడ్యూసియరీ లోన్ — వాణిజ్యసంబంధపరిభాషాపదము. Fiduciary Loan. తనభాండ్కి లేకుండా విచ్చిన సమ్మకపుణుణము.

Fiduciary Note. అందుకులగిన మనీరిజర్వ్ లేకుండా ఒక బాంకియొక్క మోతుబరితనము, గౌరవప్రీతిపలు, ప్రజలసమ్మకములపై నాధారపడి ఒక బాంకీ Issue చేసిన బాంకినోట్ల కీపేరు వాడెదరు.

ఫినామినా (Phenomena) — అశ్చర్యమునుగల్గించు దృశ్యము. సర్వసాధారణముగ నెవ్వరి కగోచరమైనకారణమునఁ గల్గిన విచిత్ర పరిస్థితులు గోచరమగుట. ఇది యొకదృశ్యము.

ఫిన్లాండుదేశము — ఐరోపాఖండమున రష్యాస్వీడనుల సముమునున్న దేశము. తూర్పున రష్యా దేశము, దక్షిణమున లబోగోనాస్కు, రష్యా దేశము, ఫిన్లాండుసంయుక్తాగ్రగుడమును, పశ్చిమమున గల్ఫాఫ్ బొటినియా, స్వీడన్ దేశమును, ఉత్తరమున నార్వే దేశమును ఎల్లలుగా గలిన దేశము.

ఫిన్లాండును పేరువి దేశస్థులిడినది. స్వదేశస్థులు వారిఫినిష్ భాషయందు "Suomi" అనియెదరు. లిడినేలయని ఫినిష్ భాషయందు దానికర్థము. వారిచరితాత్మకములకు పాటలకు Runos అనిపేరు. వాట్లయం దీ దేశము ఏగులభూమియని వాడబడియున్నది. ఈ దేశము జూచి యచ్చెరువందిన విదేశస్థులు దీనిని Land of thousand lakes అని కొందరును, Land of thousand isles అని కొందరును దీనిని ప్రశంసించెదరు. గాని నిజమున వేయికన్న నధికముగ నే నీ దేశమున సరస్సులును ద్వీపములును కూడ కలనని జెప్పబడినది. బాలురు దీనిని Strawberry land అనియెదరట. ఏలయన ఇం దాపండ్లు సమృద్ధికిమించి పండుచుండు నట.

సరస్సు లధికముగనుండిన నీ దేశమున కాలువలు, నదులు వీటిని సంయుక్త మొనర్చుచు వారములతరబడి నీటిపైనోడలయందు ప్రయాణ

మొన్న వీలుగలిగించినవి. సగటున ఫిన్లాండు దేశ వైశాల్యమునందు పదియవవంతు జలమయ మైనవనియు, నీరు, భూమి, కొండలు, అరణ్యములు ఇంతగాంగల దేశములు ఇతరము లేవియు కావనియు చెప్పవచ్చును. ఇది ఉత్తరార్ధగ్రహవృద్ధి దేశ పరిసర మగుట వేసవియందు దీర్ఘ దివసములు కలవు. జూన్ నెలయందు రాత్రియే యుండదు పశుపక్ష్యాదులు నిద్రించుట ముంచియుండును. బాలురలని పోయిన తఱి నిద్రించుచు తిరుగ మేల్కొనుచుండును. రేయింబవళ్ళు సూర్యాస్తమయ మనునది లేక, ఒకే రీతి నుండును. ప్రభుత్వమును దీని కనుకూలించి మేనెల మొదలు సెప్టెంబరువచ్చునఱకు బడులు మొదలగువాటికి సెలవులిచ్చుచుండును. శీత కాలమున ఉదకములన్ని ఘనీభవించి మంచుగ నుండును. అప్పుడు మార్గగమనములు స్లేజిల పైని జరగును. ఇంకను Skating sleighing skiing (snow shoeing) విస్తారము సర్వత్ర దర్శనమగుచుండును.

ఫిన్లాండు దేశమునంగల ఓడలకాలువలందు సైమాకెనా లనునదిగొప్పవని. (సైమాకెనాల్ చూడుడు). ఫిన్లాండు ప్రజలందు గొప్పవిద్యాధికులు విస్తారముమంది కలరు. వారు మూడు నాలుభాషలందు ప్రవీణులుగను, ఆంగ్లము, రష్యనుభాష తప్పక నేర్చినవారుగను ఉండురు. బుద్ధిశాలురు.

సైమాకాల్వదరినే యున్న Monrepose Estate నందు ఫిన్లాండు దేశాకారము నేర్పఱచి అందు యధారీతిని సరస్సులు, పర్వతములు, నదులు, సముద్రములు, పట్టణములు, దుర్గములు, అడవులు మొదలగువాని నొక భూపటమున చిన్న చిన్న రూపములు వీలగునన్ని తబిశిళ్ళు రచించియున్నారు.

దేశమున నడవులు దట్టమైనవి గల్గియుంట

కలవ అపరిమితిముగ విదేశముల కనుపంబడుచుండును. పొగయొడలందు సైతము కాల్పునది కలవయె, వంటచెఱకుగను కాల్పుబడుచున్నది. ఓడలనరకు వీదేశము గొప్పశక్తి సామర్థ్యములతో చతురత గలవారిని పేర్చి యున్నారు.

దేశమున బలతీరములందు Saw-mills అనేకములు కలవు. ఇందు వలసినపరిమాణము లకు కలవ కోతగోయు; జరగుచుండును. ఉత్తరభాగములందు Lapp జాతివారును, దక్షిణమున ఫిన్లాటివారును ముఖ్యులు. ఉత్తర భువదేశములుగల రష్య, ఫిన్లాండు, స్వీడన్, నార్వే దేశముల ఉత్తరీమల నన్నిటిని లాప్లాండుని వాడుచున్నారు. (చూడుడు.) లాప్లాండురులు పోట్టివారు, గట్టివారు, పిటికివారు, అనాగ టకులు, ఏవ్య చాల తక్కువగలవారు. వీరి మధ్య కొండలు క్రొత్తనమిషనరీలు ప్రవేశించి జీవనోపాధి నందుచు వీరిని క్రొత్తప్రభులం జేయుచు, లోతరిస్సని, పోట్టిస్టాంట్లని, కేలిక్కులని చెప్పిచు సుహార్త బ్రతఱించుచుండురు గాని, నిజమున నావార్తి యేమా వారి కర్థము కాకుండునని ప్రతీతి కలదు.

వారు వసిించే దేశపరిస్థితులమేరకు లాప్లాండురులందు అడవి తెగ, కొండ తెగ, చేపల తెగ యని మూడుముఖ్య భేదములు గల్గియున్నారు. చేపలంబట్టువారియం దించుక విద్య వ్యాపించినదని యనెదరు. రుష్యావారియం దీచేపల లావువారు వేరంట. వాఁకి విద్యయు శూన్యమే. అన్యులు వీరిని లాప్లాండురులని యనెదరు గాని వీరిలోని రనోన్యము Samelat అని పిలుచుకొనెదరు. వారి దేశమును Same అనియెదరు. ఒక్కొకతఱి అపహాస్యముగా వాడుచుండురు. ఫిన్లాండు భాషయందు లప్తయనిన Land-End Folk అని యర్థము. ఫిన్నులందు లాప్లాండురు

లకు గౌరవమును, లాప్లాండులకు సుహృద్భావమును గలదు. రష్యనుల కట్లు లేదు.

నై సర్గిముగ లాప్లాండులు క్రొత్తమార్పుల నొల్లరు. వీరియందు దొడ్డికాళ్లుగలవా రెక్కువ మంది కలరు. అందరు మన దేశపు బుడబుడ క్కులవానివలె నొకచేతి డమరుగమునువాయించుచు భవిష్యత్తుం దెల్పుచుందురు. ఒకతటి రష్యా దేశమేలిన బాగులలో నొకరు వీరిని భవిష్యత్తును గూర్చి సలహా చేసియుండె నని చెప్పబడినది. వాచివిషయమై వారిగమనాదుల నీడమరుగమును వాయించుచు దెల్పుకొనుచు అట నడుచుచుండువాని పోలిక కలదు. వీరికి రైండిరుమ్యగముల పశుధనమే ధనము. దాని పాలు దావుదురు. ఖీసీ చేసికొందురు. దాని చర్మము దుస్తులగును. అవి వీరి సెజిబండ్లు లాగును.

నాల్గింట మూడువంతుల ప్రజలు వ్యవసాయము, అడవి కలపవనులు గలవారు. కొందరు కలపంగాల్చి వాటినుండి తారులీయువృత్తి గలవారు. ఇది పెరిమొదలగు అడవిచెట్లనుండి వచ్చును. కాగితములు చేయునిమిత్తము Wood pulp కొందరుచేయుచుందురు. తామెగోర్గున నందు లినేబట్ట ఉన్నివస్త్రములు నేత విస్తారము కలదు. ఫిన్లాండునందు పేవరుమిల్సు, ఫెల్టుమిల్సు, సెల్యూలోయిడ్మిల్సు కలవు. (రష్యా దేశము చూడుడు).

ఆబోపురము, హంగోపురము రేవుస్తలములు. శీతకాలమున సముద్రపునీరు ఘనీభవించి బిగిసిపోయినతరి స్త్రీమరులు మంచును పగులఁదీసి దానిని ఓడలు నడవ వీలగునట్లు జేయు నేర్పాటులు కలవు. గాన ఈ రేవులెప్పుడు తెరిచియుండును.

కీ. వె. పండ్రొండవ శతాబ్దము వఱకు ఫిన్లాండు నిజచరిత్ర తెలియదు. అప్పుడు స్వీడను

భూపతియగు ఎరిక్కుపతి ఆర్చిబిషప్సైన్రియను మతాచార్యుని వెంటఁగొని ఈ దేశమున కేగి కొందఱు క్రైస్తవులంజేసితనయధికారమునట స్థాపించెనని చెప్పబడినది. అప్పుడు ఆబోపురము ముఖ్యపట్టణముగా నుండెనట. ఆయనతో పెక్కుమంది స్వీడులు అటకేగి అట నివసించి నారంభించిరి. వారికి భూవసతు లట నొసంగబడినవి. ఆరుశతాబ్దములలో నిల్లు జనులు అట దట్టమైరి. బాల్టిక్కు సముద్రమున తమయధికారము స్థిరపఱచుకొను ప్రయత్నముగాంచి రష్యా తానాక్రమింప వెంచెను. యుద్ధములును ప్రజల క్రొత్తజీయు నదేవనిగ నుండీ కీ. వె. ౧౮౦౮ లో రష్యా స్వాధీన మగునట్లు తోచెను. నెపోలియనుతో కలహములందు స్వీడను నిమగ్నులగునందు నదనున రష్యా కలుపుకొనియెను. అక్కాలమున రష్యా ప్రభువగు ఒకటవయలజ్జాండరు, ప్రజలు లొంగకున్నను వారిస్వతంత్ర్యపరిపాలన నంగీకరింతునని సంధి నెరపి తనరాజ్యమునకు గల్చుకొనెను ప్రజలు చేయునదిలేక ఆపరిస్థితులందు రష్యా జారును తమగ్రామికుమ్యాకుగా నంగీకరించి, పట్టాభిషేక మొనర్చిరి. రెండవయలజ్జాండరు వారి యాచారములను మన్నించుచు వారిని స్వాధీన మొనర్చుకొనియెను. అదిమొదలు ఐరోపామహాసంగ్రామకాలమున రష్యా ప్రజాస్వామ్య దేశమగుటతో ఫిన్లాండును స్వతంత్రత కుఁదోడు వేరుదేశ మాయెను. ఇప్పుడు ప్రజా ప్రభుత్వదేశమై యున్నది.

ఫిన్లాండుదేశపు ప్రభుత్వము (Finland)- ఐరోపాఖండమునందలి ప్రజాప్రభుత్వ దేశము. ఒకలక్ష నలువది నాల్గువేల మూడు వందల చతురశ్రమైళ్ల వైశాల్య మనియు, ముప్పదియైదులక్షల యెనుబదివేలు జనసంఖ్య యనియు చెప్పబడినది.

అసలు “ఫిలాసోఫీ”యనఁగ నాత్మజ్ఞానము. ఆత్మయొక్క నిజశక్తిత్వము, ఆత్మయొక్క సర్వ వ్యాపకత్వము వచ్చిమ ఖండములయందు దీతత్వమునా క్రిటీస్, ప్లేటో, అరిస్టాటల్ అనువారలు మొదట చింతనజేసి గ్రంథములను రచించిరి. పౌచ్చ దేశములందు దీతత్వము పూర్ణముగ ప్రవ రణమైనది. భారతవర్షమందు ఉపనిషత్తులు, బ్రహ్మసూత్రములు, కర్మసూత్రములు, మీమాంసాశాస్త్రము రచింపఁబడినవి. బుద్ధుఁడు

కుమారిలభట్టు, శంకరుడు, రామానుజుడు, చైతన్యుడు, బసవేశ్వరుడు, మొదలగు తత్త్వజ్ఞులు నాచార్యులు ప్రబోధించిరి.

అరబ్బీ దేశమున మహమ్మదువారును, తరువాత వారితో త్వమును విపులముగ సూఫీలును ప్రబోధించిరి. ఆస్త్రియాన భాగమునందు ప్రాచ్య దేశములను Natural Philosophy యందు పాశ్చాత్య దేశములును ముందంజ వేసిన ననుట సత్యదూరము కాదు.

(తత్త్వశాస్త్రమున ఆంగ్లవిధానము చూ.)

ఫిలిప్ డ్రంకు — ఫిలిప్ సోబర్ —
Appeal from Philip drunk to Philip Sober. ఇద్వరు దుర్మార్గులలో నొకఁ డధికార పదవి నందియుండి రెండవవాని నొకకార్యార్థ మర్థించుట కీముక్తిని ప్రసంగములందు హేళనగ నుడువుచున్నారు.

ఫిలిప్సెన్ ద్వీపములు— ఇవి అనేకములు కలవు. ఓసినియా యందలి మలేశియా ద్వీప సమూహమునకు జెంది అందలి నుండా ద్వీపములలోనివై యున్నవి. బోర్నియో ద్వీపమున కీశాన్యదిశ గా హిందూ మహాసముద్రమునకు జెందిన ట్టుండు ద్వీపములు మిగుల ఫలవంతమైన భూములు కలవి. వెనుక స్పానియా దేశపు ఆక్రమణయందుండెను గాని ఇటీవల సమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రముల వారికిఁ జెది యున్నవి.

వీటిమందు లూజాన్ ద్వీపము పెద్దది. ఇది ఉత్తరదిశ గా నుండును. ఇంకను మిండానావో ద్వీపము దక్షిణ దిశయందున్నదియు, నైరృతి దిశయందున్న ఫిలవాప్ ద్వీపము (ఫలవంత ద్వీపము) ను ఇందు పెద్దవి. ధాన్యము, చెఱుకు, పొగాకు, జనపనార ఈ ద్వీపములందు విస్తారముగ పైరుచేయఁబడుచున్నవి. లూజాన్ ద్వీపమునందలి మనిలాపట్టణము వీటికి ప్రభుత్వ

సానము, వర్తకఫలమునై యున్నది. అటవోగాకు చుట్ట లధికముగాఁ జేయుటకు చుండును. అందు మూఁడులక్షల ఏబదివేల జనులు వసించుచున్నారు.

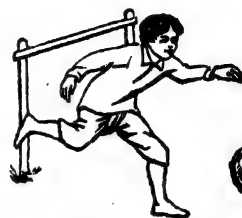
ఫిలిప్సెన్ ద్వీపముల తొలుత క్రీ. వె. ౧౫౨౧ సంవత్సరమున స్పానియా దేశస్థుడగు ముగెల్లాన్ అను నావికుడు కనుఁగొని, స్పానియా దేశాధిపతి యగు రెండవ ఫిలిప్సు భూపతిపేరిడెను. నాటినుండియు నాపేరుననే యున్నవి. మగెల్లాన్ నావికుడు భూమినిజాట్టి తిరిగి వచ్చిన వాడనియు, ఈద్వీపములలో నొకదానియందు హత్యచేయఁబడి మృతిఁజెందె ననియుఁ జెప్పఁబడినది.

ఫిలిబిత్ జిల్లా— ఫిలిబితునగరము ప్రధాన స్థానము. (ఆగ్రాలోనివచ్చు చూడుము.)

ఫీ టెయిల్ (Fee Tail)— వాణిజ్యసంబంధపరిభాషాపదము. పన్ను బండెలు లేక సర్వ దుంబాలామాన్యము. ఇది ఒకవిధముగ వంశానుక్రమమున జరిగెడిది.

ఫీ సింపిల్— వాణిజ్యసంబంధపరిభాషాపదము. Fee Simple నిస్సంశయమని యర్థము. ఏతకరరులు. లేక హక్కుభూమి కీపేరు వాడుదురు.

ఫుట్ బాల్ ఆట (Foot ball)— ఇది గుల్లగ లోన గాలిగల్గి యుండి, ఇరువదిపన్నిదం గుళముల చుట్టుకొలతగల్గిన తోలుబంతిని

కాలితో తన్నుచు నాడు నాట. ఈ యాట ఇరుకక్షుల వారిచేనాడఁబడును. ఆకక్షులకు టీము

(Teams) అనిపేరు. ఇదిప్రసిద్ధి నందినయాట. గొప్పపందెములతో నాడఁబడునది. ఈయాట

అసోసియేషన్ ఫుట్బాల్ లనియు, రుగ్బీఫుట్బాల్ లనియు ద్వివిధమై యొప్పెడివి.

౧ అసోసియేషన్ ఫుట్బాల్ ఆట- ఇది నూరు మొదలు నూటముప్పది గజములకు తక్కువ గాని పొడవును, ఏబది మొదలు నూఱుగజముల వఱకుగల వెడలుపుగల మైదానముపై నిగు కత్తులవారిచే నాడబడును. ఆటగమ్యస్థాన స్తంభము కొకటికొకటి యెన్నిది గజముల దూరమునను (Goal Posts) టికి అడ్డు ముగ్గ గట్టబడు Gross bar భూమినుండి ఎన్నిదడుగులయెత్తునను ఏర్పఱుపబడును. ఈ రెండు స్తంభములనడుమగ రెండవకొన కొక సరిహద్దుగీత తీయబడుదానికి Centre line అనిపేరు. రెండు స్తంభముల మధ్యప్రదేశము నకు Goal mouth అని వాడుకనామము కలదు. ఈ గోల్మాతునుండి పదమూడుగజ ముల దూరమువఱకు Penalty Area యనబడుతావు గుర్తింపబడి యుండును. ఈపిసట్టిపరియాపొడవు నలుబదినాల్గుగజములు. ఆటరంగస్థలితో తిన్నగనె దీని నంటియె యుండును. రంగస్థలికడహద్దుగీతలకు Touch lines అని పేరు.

ఈఅసోసియేషన్ ఫుట్బాల్ ఆటయందు పయోగింపబడు బంతి చుట్టుకొలత ఇరువది యెన్నిదంగుళము లుండును. ఎదుటికత్తులూట కాం డ్రోప్పడు తమబంతి నివ్వలిస్తంభముల మధ్యకు దన్నునుంకించుచుందురు. అంతేకాక తమవైపు గోలుమాతును కాచుచుండు ఆటకానికి దన్నుగనుండి, ఎదుటకత్తువారిబంతి నీముఖ ద్వారమునకుఁ జేరనియక నెమరుదన్ని త్రిప్పివేయు చుందురు. ఐనను ఆడుచుండుబంతిని ముఖద్వార కత్తుకుండగు నాటకాడు తప్ప తక్కినవారనవ సరముగ నడ్డు దగులరాదని నిబంధన కలదట. ఈయూట ఇద్దరు లైన్స్ మెన్ (Linesmen)

అనంబకు నధికారులచేతను, వారిపై యధికారిగ రిఫరీ (Referee) యనంబడు తీర్మానపు టుద్దోగిచేతను భద్రపఱుపఁ బడుచు ధర్మ విధానమున నడుపఁబడుచుండును.

౨ రుగ్బీ ఫుట్బాల్ ఆట (Rugby) ఈ యూట ఆంగ్లాసీమయందు రుగ్బీ యనంబకు తావున సుప్రసిద్ధముగను, విస్తారముగను నాడ బడుచుండుట నీపేరిందె నట. ఇది అసోసియే షన్ ఫుట్బాల్ ఆటనుండి ఇంచుక భేదముగల్గియుండును. విధానమునందునను భేదము గలదట.

రుగ్బీఫుట్బాల్ ఆటయందలి రంగస్థలము నూటపది గజములపొడవును, డెబ్బదియైదడుగుల వెడలుపును తప్పక గల్గియుండవలెను. మఱియు రంగస్థలికడలందు లోపలనే ఇరువదియైదేసి గజముల ప్రదేశమును గుర్తించియుంచుదురు. దీనిని In goal area అని పిలిచెదరు. ఇం దాడబడుబంతి గుండ్రిముగా నుండక కోలగ నుండెడిని. పొడవుచుట్టుకొలత ముప్పది లేక ముప్పదియొక అంగుళమును, వలముచుట్టుకొలత ఇరువదియొక అంగుళములుగల్గి పదునాల్గుబేస్సుల బరు వుండునటులఁ జేయబడును. ఆటనాడు ఇరుకత్తులందు టీమున పదునేనుగు రాటకాం శ్చుండుదురు. గోల్పోస్టుల ననుమప్రదేశమగు ముఖద్వారమువెడల్పు పదు నెన్నిదిన్న రయడుగు లుండును. కాకినుబారు భూమినుండి పదియడు గులయెత్తున వాటిఁ గట్టబడును. స్తంభములు పదునొకండడుగులు భూమిపై నెత్తుగ నుండు నటుల పాలెబడును.

రుగ్బీఫుట్బాల్ ఆట, అసోసియేషన్ ఫుట్బాల్ ఆటనుండి విధానధర్మములందునను భేదము గల్గియుండును. దీనిపద్ధతులు చక్కఁగ జోధ పఱచుకొనఁదగియుండును. కాని రెండూటలును బంతిని కాలితో తన్నుచు ఇరుకత్తులవారిచే నాడబడునాటలేయని ఎఱుఁగుపడి.

ఫుల్ స్టాపు (Full-stop or Period) - ఇది అంగ్లభాషాసాంగత్యమునుండి అంగ్లభాషలోనికి తెచ్చుకొనినయొకగుర్తు. ఒకవాక్యము పరిపూర్ణమైనదని తెల్పుట కచటనిజెడి యొక చుక్క. ఒకసందర్భమునఁ గల్గిన యాహను దెల్పు వాక్యములసముదాయము ముగిసిపడిన తెల్పుగుర్తు.

ఫూరెయిరిజమ్ (Fourierism) - ఫ్రెంచి దేశమున 1772 మొ॥ 1837 (క్రీ. వె.) వఱకు జీవించియుండిన Francois Charles Marie Fourier అనుపేరుగల సాంఘికవాది బోధించిన రాజకీయమతిము.

ఈతఁడు సంఘమును ఏకాభిప్రాయము లగు కొందఱును వేర్వేరుగా విభజించి వేర్వేరు నివాసములు గల్గించిన సౌఖ్యమతిశయించునని బోధించెను. ఇది జయముగాంచలేదట గాని కొందఱిట్టి సిద్ధాంతమును సమ్మతముగా రున్నారు.

ఫూలెరీ (Foolery) - తాను బుద్ధిహీనుని వలె నటించి యన్యులను నవ్వించుకళ. ఇది హాస్య మనంబును. ఇట్టి విద్యావంశీయులు సభలలో వాక్పాఠనివలన గూడ నవ్వించుట కలదు. అస విద్యకే Foolery అని పేరు వాడుకయందున్నది.

ఫూల్స్కేపు కాగితము - వాటరుమా ర్క్సు (Foolscap paper) - భారతదేశమున తొల్లింటికాలమున చేయఁబడుచుండిన కాగితములపైననే చిహ్నములు తఱచుగ వేయఁబడుట లేకుండెను. కొన్ని దేశములప్రభుత్వపు కాగితములపై సరపాలునిరూపము చిన్నదిగ ముద్ర గల్గి యుండెడిది. కాశ్మీరదేశపు కాగితములపై నిప్పటికి నీవిధమే యాచరణయందున్నది.

ఐరోపాదేశములందు, కాగితముల ప్రార్థన మగు నాదికాలమున, పెక్కుపొడవు వెడల్పుల

(Sizes) కాగితములు చేయఁబడుటయు 'వాటరు మె' ననేకరూపములగురులు Water marks వేయఁ బడుచుండినవి. అందు 8½ x 16½ అంగుళములపరిమాణము గల కాగితములకు ఫూల్ స్కేపు గుర్తు వేయఁబడు నాచార మయ్యెను. ఆకాలమున ఐరోపా దేశములందు హాస్యవచనములను హాస్యనటనలను నవ్వుపుట్టించు పనుల వలనను, జనులను వినోదింపఁ జేయువానికి "ఫూల్" అని వాడుచుండిరి. ఇట్టి పండితులు రాజాస్థానమున చాలప్రాముఖ్యముగల్గియుండువారు. వారు సరపాలురను వినోదింపఁ జేయుటయం దాతితేజినవారై గొప్ప మన్ననల నందుచుండిరి. వారు ధరించు టూపీయొక్క యాకారము గుర్తువేయబడిన కాగితములకు ఫూల్స్కేపు కాగిత మనివాడుచుండిరి. వీటివాడుకయు బహుళమై యుండెను.

కాలములు మాటి ఆగుర్తు లీకాలమున మానివేయబడినను ఆ పరిమాణమున (size) చేయఁబడుకాగితములకు నేటికిని ఫూల్ స్కేపు కాగిత మని వాడుక యట్లే నిలిచియున్నది.

కాగితములపై వేయఁబడునట్టి ఫూల్స్కేపు (Foolscap) మొదలగుగుర్తులు Water marks వేయఁబడుతావున కొంచె మెత్తుగ నుండున ట్లొనర్తురు. ఈయెత్తుగనుండు ప్రదేశము ఉల్లిపొరకన్న తక్కువగనే యుంట నేత్రములకు గానరాక, చేతితో తడవినఁగూడ తెలియరాక యుండునది. ఆతావున కాగితము పలుచనగుట నీటిరంగుగ వెలుంగున జూచినఁ గాననగుచుంట 'Water mark' అనఁబడును. ఈ Water mark ఇచ్చవచ్చిన రూపములు ఇచ్చవచ్చినయక్షరముల వేయించ నగును.

కాగితములను మెరుగుజేయుటకు కొంత వ్యయమగును గాన నెక్కువమెరుగుజేయఁబడిన

కాగితములకు ధర యెక్కువయుండును. వార్తా పత్రికలు మొదలగు (చదివిపాఠవేయ) కాగితములకు ఎక్కువమెరుగుజేయురు గాన కొంత చౌకగనుండును. నిలవయుండఁదిగిన దస్తావేజులు పెద్దపెద్దపు స్థకముల కుపయోగించుకాగితముల నెక్కువమెరుగుజేతురు. మెరుగు తక్కువ గలకాగితములు గాలికి, వెలుగునకు, ఎండకు పాల్పడుకొలఁది కొన్నికొన్ని రసాయనములచే బాధింపఁబడి పచ్చనిరంగుగ మాటి పటిమ గోల్పోవును.

సాధారణముగ కాగితములను భద్రముగ పెట్టెలలో నుంచిన వేగముగ జెడి పటిన గోల్పోక నిలుచును.

ఫ్యూచర్స్ (Futures)— వాణిజ్య సంబంధపరిభాసాపదము. విదేశమునందు మున్నందు పండగలపంటను ముందాకకాలమున స్తీమరుపైఁ దెప్పించుటకుఁగాను ఖరీదుచేయుట మొదలగు Speculative operations. ఇందు చాల చిక్కులగు గడసుతనపురాకడలం గల్గియుండెడివి.

ఫెటిషిజమ్ (Fetishism) - కార్యము సంకల్పించుతఱి నేవస్తు వెదురుగఁ గాననగునో దాని నర్చించి పూజించి యాకార్యము జరుప వీలగుననినమ్ముమతము. వీరికొకవస్తువునందు కార్యసిద్ధి గల్గించుశక్తి యుండునని నమ్మెదరు.

ఫెటిషుభక్తి — ఆఫ్రికాదేశపు నీగో జాతివారియం దేదేనియొకవస్తువు తొలుతగనఁ బడి దొరకిన దానిని పూజించుదురు. దానివలన క్రియాసిద్ధి కలుగకుండిన దానిని వదలివేతురు. ఒక్కొకవస్తువునందు మాహాత్మ్య ముండునని వారిమతము గానోవు.

ఫెడరేటెడ్మలె స్టేట్సు — ఆసియా ఖండమున ఇండూచైనాపె నెమ్మలాలోనిది. మలె

దేశములోని ౧ పెరాక్వేట్సు, ౨ సెలంగోరు స్టేట్సు, ౩ నైగ్రీస్టేట్సు, ౪ సెంబిలాన్ స్టేట్సు, ౫ పాహంగ్ స్టేట్సు కలసి ఫెడరేటెడ్మలెస్టేట్సునం బడుచున్నవి. (మలెయాదేశము చూడుడు).

ఫెదర్ ఇన్ ది కాప్ (Feather in the Cap)— క్రొత్తగఁ గల్గినవిభవము యున్న ము. నైభవోపేతునకును ఈఉక్తి చెప్పుట గలదు. ఆదినుండియు శిరోవేష్టన (టో! లేక పాగ) మందు Feathers డంచుకొనుట నైభవచిహ్నము. దానికి భరతభూమియందు తురాయియనియు, కల్పితురాయి యనియు, పేరుకలదు. అమెరికాఇండియను జాతులలో నిది విపరీతముగ నుండును. క్రొత్తశత్రువునుజయించి చంపినతోడనే వేచొకక్రొత్త Feathers ను శిరోవేష్టనమందు వారు ధరించుచుండురు గాన వారిలో తఱచుగ పెక్కు Feathers తల యందు ధరించినవారు గాననగు చుండురు. వారిలో నెక్కువ Feathers ధరించినవారికి సంఘసభలయందు గౌరవము మెండు.

ఫెనోమినాలిజమ్ (Phenomenalism)— కనిపించు జగత్తునకు మఱుగున నుండునవి మానవునకు తెలియఁబడ వనియును, మనము గ్రహించెడి వన్నియు వృత్త్యవపంచము నుండియే గ్రహించుట సత్యమనియు నమ్ము సిద్ధాంతము.

ఫెన్ (Fen)— ఇంగ్లాండుదేశమున చదునైన ప్రదేశములు పల్లపుభూములకు ఫెన్సు అనెదరు.

ఫెయిథోన్ రథసారథ్యకథనము— గ్రీకులయొక్క ఆదికాలపు మతకథనములలో నొకటి. ఇది వారి కత్తి సుప్రసిద్ధముగా నుండెనట. వారిదేవతలలో ప్రధాని అప్పోలో దేవుడు. ఆయనను గొన్నాల్లోకకారణమున భూమిపై నివసించ దేవతలు నియమించిరి. అక్కాలమున భూమియం దొకస్త్రీరత్నము

వలన నొకపుత్తుడు గల్గెనట. ఆతనిపేరు పైథస్. అప్పోలో తననిజవాసమగు ఓలింపియస్ పర్వతోపరిభాగమునగల దేవతానివాసలోకమున కరిగినతఱి నీ పైథసును మనుష్యభూమియందే వదలి వెడలిపోవ, నాబాలుం డిటనే పెరిగి పెద్దవాఁ డగుచుండెనట.

ఫెయిథోస్ చక్క-చిబాలుఁడు. సూర్యపుత్రుం డగు అప్పోలోకును, ఆ తేజశ్శాల్మిముక్కునలకుం గునియగుమానవకాంతారత్నమునను, జనించిన ముద్దులబిడ్డనికేం జ్ఞదనము కొఱతెలుగునా? కాని, యతఁడు గర్విష్టి. ఒకరికిం దీనిపోవువాఁడు కాఁడు. తోడిబాలురతో నాడుకొనుచుండ నాతనిదుర్గర్వమున కసూయజెందినవాని “నీవు మానవుడవే, నీయాధిక్యమే” మని గర్వించుచుండిరి. ఆతఁడు కోపోద్బింబితుండై ఓలింపును పర్వతముపై స్వర్ణమయమై నవరత్నఖచితమై సౌఖ్యముల కాకరమై విన్నాణములొల్కు తన తండ్రినివాసభవనమునకై బయలువెడలి అనేక కష్టములం గడచి యెట్టకేల కటకుఁజని ఏకాంతమున నానందములొననున్న అప్పోలో దేవుని గాంచి యాదరణముబడసి తన్నుంజూడ నగు దెంచినబాలునితో తండ్రి “నీకేమిగావలయు నిచ్చెద” నన, భక్తితో జనకా! నాపై నిండుక పుత్రప్రేమ గల దేని యొకదినము లెచుచివ్యరథ సారథిగా నన్నుండనిండునియు ప్రపంచముజూర్చి యారథమును దివిష్టకొనిరా ననుమతి దయ చేయుండనియుఁగోరెను. అందుల కా యప్పోలో, అది కష్టసాధ్యము గానఁ ప్పవ ముదని వారించినను వినక, తనదేవత్వము లోకులకుఁ జూప నాత్రేముతో నదియె ప్రార్థింప నాజనకుండు వగచియుఁ జేయునది లేక ఇయ్యకొనెనట.

ఎట్టకేల కారథమున కుత్తమాశ్వములఁ గట్టించి తానుసారథియై బయల్పెడలెనట. ఆ

యశ్వము లగ్ని జ్వాలలను శ్వాసించుననియఁట. అవి యితనిని సరకుగొనక ఈడ్చుకొని యతి త్వరముగఁబర్చిడుచు పంటలను చెట్లు చేమలను దహింపఁజేయు పర్వతశిలలఁ దొరలి పవ్వడఁ జేయుచు, బీభత్సమొనరించుచు, వెట్టిపరుగులు పరుగిడుచుండుతఱి, భూదేవి, దేవతాచక్రవర్తి యగు జ్యోతిర్గు (స్వాసుపితరుని) గూర్చి మొఱలిడి, నాతఁడు కనికరమంచి చేయునది లేక బాలునిమూర్ఖులకు శిక్షగ తనరథసీలను పిడుగు గా పిసరెనట. అది రథమును గూల్చిదోసి భస్మ మొనర్చి సారథియగు పైథసును బరిమార్చి శాంతిం గల్గించెనట. నాఁ డాదిగ లోకమునట్లకల్గొలముపాలొనర్చి కలవరపఱచుచున్న దుష్టులపాలనముం గూర్చి హేళిసగా “ఫైథోసు రథసారథ్య” మని వచించు ఉక్తి యేర్పడి వాడుకయం చున్నది.

ఫెర్రాండో ఫోద్విపము-(అఫి కాఫండ మునకుంజెందిన పండొండుద్విపములు చూ).

ఫెల్లా - ఈజిప్టు దేశమున సేద్యమునరించు వారికిని, కార్మికులకును పేరు. దీని బహువచన రూపము ఫెల్లహిస్. ఏ రాదేశపుఅవీమనివాసులఁట. నూటియం దఱువదియిద్దరున్నారట.

ఫెర్రిట్ (Ferrite)— మైనరాలోజీలో Iron hydroxide (binding element in many rocks) నకు పేరు.

కెమిస్ట్రీలో— Iron oxide ను, basic సంబంధముగల ఇతర oxides తోడను కల గలుపులకు పేరు.

మెటల్జీ (metallurgy)లో pure iron Constituent of steel నకు బేరు.

ఫెరోసియానిడ్స్ (Ferrocyanides)— ఫెరోసియానిక్ ఆసిడ్ సంబంధములగు salts కుపేరు. (H₄ Fe) (CN) ఇందు ముఖ్యమైనది Potassium ferrocyanide అనంబడునది

దీనికి yellow prussiate of Potash అనియు; బేరు కలదు. దీనితో ప్రిప్రస్ట్ బ్లూ అనబడునది చేయుదురు.

ఫెర్రోజ్ సాల్ట్స్ (Ferrous salts)- ఇవి యన్నియు Iron salts అని చెప్పబడును. ఇందు Ferrous sulphate అనబడు Green vetroe సిరాలు చేయుటయందు పయోగించు చున్నారు. ఇంకను రంగులయందు తోఁఫ్ఫు పదునుచేయుటయందు నుపయోగించును. ప్రప్రస్ట్ బ్లూ చేయుటయందు పయోగించు చున్నారు.

Ferrous iodide అనునదియు, Ferrous phosphate అనునదియు, Ferrous carbonate అనునదియు, Pure salt ను, ఔషధములందు పయోగింతురట.

ఫేక్టరీ చిమ్నీలు (Factory Chimneys) పొడవు— ఇవి ఆవిరి యగ్రతముల పొగను గొంపోయి ఆకాశమువైపు విడుచుపొగ గొట్టములు లేక స్తంభములు. వీటను స్టాక్స్ Stacks అని యంత్రోశాస్త్రమున వాడుదురు.

అందరెఱిగియున్న రీతిని నీటి యావిరి యగ్రతములు నడుపుటకు నీటి యావిరి కావలయును. ఆవిరిచేయుటకు నీటి నగ్గిచే గాచవలెను. కాలిన యగ్ని కార్బోనిక్ ఏసిడ్ గాస్ ను Corbionic acid gas కల్పించును. ఇది ప్రాణహానికరము గాన ఎతున కీపొగ గొట్టములగుండా గొంపోయి ఆకాశమున విడుచుట కేయము. ఇంకను ఇందొక సౌకర్యముగలదు. వేడియైన గాలి పైకిలేచుటయందు వెనుదీయదు గాన గొట్టములగుండా వేడియైన గాలిని అనగా నగ్గిచే దగ్గమైన గాలి నాకసమునకు గొంపోవుట చాల శుభకరము. మఱియు నీపొగ గొట్టము లెంత పొడవుగ నున్న క్రింద నెక్కువవేడి కల్గియుం

డును గాన నీటి యావిరి నతిసుకరముగ చేసి కొనవచ్చును

అగ్ని ప్రజ్వలిలుచో ననేక విస్ఫులింగముల (చిన్న చిన్న మిణుగురులు) గలిగియును. ఇవి యన్నియు పొగ గొట్టమున పొడవుగ పైకిపోయి వీయగ్ని ప్రమాదమును గల్గింపకుండును.

ఈ పొగ గొట్టముల పొడ వాయూదేశముల శాసనములగు ద్దృఢీకరింప నిర్ణయింపబడును. కెర్నెలు మొదలగు నవికాల్పు యంత్రముల కీపొగ గొట్టములు లేకుండిన ప్రజలమగు నవాయము కలెజీని.

ఫేటలిజమ్ (Fatalism) — మనస్య ప్రయత్నము నిర్భక్త మనయు నైవవిధి గాని Chance గాని యెల్లు జరిపిన నట్లు కార్యములు సాగు ననియు నమ్మకము, లేక సిద్ధాంతము.

ఫేనగిరి — సింధునదీముఖద్వారమునకు నీవర్వతము కలదని బృహత్సంహిత ౧౪-౧౮ యందు చెప్పబడినది.

ఫేనింగ్ ద్వీపము (Fanning island)— పసిఫిక్-ముహాసముద్రమున హావేకి దక్షిణముననున్న పగడపుద్వీపము. గిల్బర్టు ఎల్లిస్ ద్వీపముల కేబిల్, పబ్లైరెన్సు స్టేషనుగలకొలనీకి చేర్చబడిన ద్వీపము.

ఆస్ట్రేలియా వేనో-వరులనడుమ నిది సబ్మెరైన్ కేబిలు స్టేషనుగా నున్నది.

ఫేబియన్ (Fabian)— ఫేబియనుల పూర్వానిర్దానచతురత (అనగా నోర్పు, సామరస్యచతురత) మొదలగు గడుసుదనములు సమయానుకూలమగు సామరస్యముచాలగొప్పవని పేరందినవి గాన ఫేబియన్ టాక్టిక్స్ అని సామెతగా నైనది. (Fabian Tactics)

ఫేవోనియస్ (Favonius) గాలి— రోమనుల పురాణములందు నైర్మతిదిశనుండి గాని, పశ్చిమమునుండి గాని ఆకురాలు

(Spring) కాలమున వీచువామువుల కీ పేరు పెట్టబడినది.

గ్రీకు దేశమున నిట్టివామువే యగు Zephyrus వామువులకు ఈ దేవత్వగౌరవమే మొసంగబడినది.

ఫేసిజమ్ (Fascism)— ఇటలీ దేశమున నె రో పాను ఈ సామ్రాజ్యవాదము ప్రజలందు గొప్పయినాశ్చర్య కల్గి ప్రజలయొక్క దేశము బయల్పడెను. ప్రజాపరిపాలనము సాపించుకొందమని కొంతమంది తలంచుచుండిరి. ఇది తొలుత 'Political and Social movement' అని చెప్పబడినది.

Signore Benito Mussolini అనువారు దీని నాయకత్వము వహించిరి. ఆదియందు కమ్యూనిజమ్ నెరించుకోర్కె దీని నేర్పడజేసినట్లు. వీరు సైన్యములను తిరిగి బలపఱుప నిశ్చయించిరి. పదవ రాజును తొలగించి ప్రజా ప్రభుత్వమును స్థాపించుకోర్కెను వదలుకొనిరి. క్రీ. వె. ౧౯౨౦లో కొందఱు ఫాసిస్టులు చట్ట నిర్మాణసభ కేన్నుకొనబడిరి. (Chamber of Deputies) కాని ౧౯౨౧లో మోజినియెన్ని కలు జరుగవలసినట్లుచేపట్టువమంది యెన్నుకొనబడి, ప్రభుత్వమునారి వశమాయెను. ౧౯౨౨ అక్టోబరు నెలయందు రోమకపురి యందు రెండులక్షల ఫాసిస్టులు ఊడేగిరి. ముసులోనీ నియామకునిమాటయె శాసనమును నట్లు విలువగల్గినది యాయెను. ౧౯౨౪ ఎన్నికలవిధానపు శాసన మేర్పడియెను. ఈ ఫాసిస్టుల వ్యవహారములు Grand national council పరిశీలించుచున్నది. వీరికి నల్లపట్టు చిహ్నము. 'no discussion, only obedience' వాదము లేదు, ఒప్పదలయె అనునది వీరి Motto అని చెప్పబడినది.

జర్మను దేశమున హిట్లర్ను మహావాదయుని

నాయకత్వముక్రింద నిట్టి యేర్పాటు నడుచుచున్నది.

ఫేసిమెలిస్ట్రీ (చేతిపని) (Facsimilestry)—దస్తూరీపోలికగను, దస్తూతుపోలికగను, లేక ఒకరూపము లేక ఆకారముమొక్కపోలికను, దేనిపైను చిత్రించుట గాని చిత్రించి ముద్రింపదగినట్లు చేయుకల.

ఫేసెస్సాఫ్దిమూన్ (Phases of the moon)—భూమిపై నున్న వారలకు చంద్రగోళము వృద్ధిక్షయములకు లోబడి కనిపించుటకు ఎట్టి నామి శాస్త్రమున Phases of the moon అని పేరు. అమావాస్యదినమున సూర్యుడు, చంద్రుడు భూమి తిన్నగా ఒకేవరుస నుందురు. దానికి Conjunction అని పేరు. అనాడు చంద్రుడు, సూర్యునితోపాటు పగలే సంచరించి సాయంసమయమున నస్తమించుచుగాన రాత్రియందు కానబడడు.

అమలునాటినుండియు నెలవంక (Crescent) గల గాన్పించుచు, దినదినాభివృద్ధి నందుచు, తుదకు పౌర్ణమినాటికి పూర్ణకలాయుతుడై రాత్రియంతయు వెండువెన్నెలలల గాయుచు, పౌర్ణమికి బిడప దినదినము కలలు తగ్గిపోవుచు కోమముగ నమావాస్యనాటి కసలే కన్నడక పోయెడిని.

చంద్రవంక (Crescent) సర్వదా సూర్యుని వెపునకే యుండి, సూర్యునివెలుతురునే తాను భూమిపై ప్రతిఫలింపజేయునట్లు తోవజేసి డిని. భూమినిజుట్టి తిరుగుచుండు చంద్రుని మార్గము (Orbit) భూమిని కేంద్రస్థానము (Centre)గల్గియుండెడిని గాన, భూమిపైనుండి చూచువారలకు చంద్రుడగపడుటయందు సూర్యకాంతి ప్రసరించిన వెలుగుభాగమును, ప్రసరింపని చీకటిభాగమును గన్పట్టుచుంటయు, అది వృద్ధిక్షీణతల నందుచు, హెచ్చు

తగ్గువేన్నెలలను భూమిపై ప్రసరించుచుంటును, Phases of the moon అను పేరంబరంగు చుండును. (చంద్రబింబము చూడుడు. ఎఫ్) నొమి చూడుడు. పోలార్ సిస్టమ్ చూడుడు.)

ఈ Phases of the moon లను నాలు భాగములుగ నొనర్చి, నాలుగు Quarter లని పేరిడియున్నారు. శుక్లపాడ్యమి మొదలు శుక్ల అష్టమిదినమందలి అర్ధభాగముకడకు First quarter అనియు, అటనుండి పౌర్ణమికడకు Second quarter అనియు, బహుళపాడ్యమి మొదలు అష్టమిగో అర్ధభాగముకడకు Third quarter అనియు, అటనుండి అమావాస్య తమునకు Fourth quarter అనియు నందురు.

సూర్యునివెలుతురు చంద్రునిపై బడుట యన సూర్యుని కెదుటనుండు నగముభాగము పైన నె పడునుగాన దానిని వెలుతురుభాగము (Bright side) తీక్కి-న వెనుకనుండు చంద్రుని యర్ధభాగము చీకటిభాగము (Dark side) First quarter కడకు Dicholomized అనియెదరు. ఎక్స్ట్రానొమి శాస్త్రపరిభాష యందు చంద్రునిరెండుభాగములు Convex గా నుండుటను "Gibbons" అనియెదరు.

ఫేస్ వేల్యూ (Face value)-(వాణిజ్య సంబంధ పరిభాషాపదము.) పత్రముయొక్క ముఖమున వివరింపఁబడిన దానివిలువ దీనిని Nominal value అనియు నందురు. తటచుగ నిట్టిపత్రములు నిజమగు విలువకన్న తక్కువకు అమ్మబడి (Less than par value) కొంతకాలము గడచినతఱి దానిపై వివరింపఁబడినవిలువ కర్హమైన దగును. ఇట్టిపత్రములకు వేరుగ వడ్డీ యుండదు. వడ్డీకబదులు Discount తొలుతనే వదలఁబడును.

పైరోమీటర్ (Pyrometer)— ఎక్కువ వేడిని కొలుచుట కుపయోగపడునట్టి థెర్మా మీటరువంటి పరికరము.

ఫైలాలోజీ (Philology)-మాటలు, వాటి ఉచ్ఛారణము, సాంగత్యములు, వాడుకలవలన వాటికిఁగలు మార్పులు మొదలగుసంగతులను వివరించు శాస్త్రము.

దీనిని భాషాశాస్త్ర మనఁడగును. అక్షర పరిణామములతో స్వరస పుటికలము, శబ్దనిర్మాణపరిణామములు, ఇతిభాషా నానాభాషముల పరిశోధన కన్ఘామార్గములను వివరించు శిల్ప. దీనికి భరత దేశపునివి క్షము పోల్కి గలది.

ఫోక్ ఎటిమోలాజి (Folk etymology) ఒకశబ్దముయొక్క నిజమగు నుత్పత్తి తెలియని తఱి, దాని సనుకూలమగురీతిని దేశకాల పాత్ర ధర్మోచితములుగ నుండునటుల ఉత్పత్తిర్థము లను గుదిచ్చి నిలుపుటనుకొచ్చిన శిల్ప.

ఫోటోపెట్రోల్ (Photo patrol)— అమెరికా సంయు కరాష్ట్రములందు పత్రికలలో బొమ్మలను విస్తారముగ వాడుచుండు రినుట నుపసాధింప. తొలుత ఫిలడల్ఫియా నగరమున నొకగొప్ప నాన్తాపత్రిక, ఒకగొప్ప ఫోటో కేమేరాయంత్రము నొక ఆటోమోబిల్ బండి (మోటారు) చట్టముపై బిగింపఁజేసి దానిని నగరమంతటఁ దిప్పుచు ఛానూపటములందీసి వాటచూకారాదులను పత్రికయందు ముద్రింపించుచుండువారు. అది ప్రబలి యిక్కాలమున దేశమంతటను న్యాపకము గాంచి ఫోటో పెట్రోలు ఆదేశమున స్వసాధారణ మైనది. ఇటుల దినవార్త లాదేశమున బొమ్మలతో సహా పత్రికలందు ప్రకటింపఁబడుచుండెడివి.

ఫోటో మైక్రోగ్రాఫీ (Photo micrography) ఫొంచిభాషా జన్యపదము. మిగుల చిన్నఫోటోబొమ్మలను పెద్దవిగ మార్పుటకు చేయు విధానమునకు 'ఫోటోమైక్రోగ్రాఫీ' యనియు ఆపరికరమునకు ఫోటో మైక్రోగ్రాఫ్ అనియుఁ జేరులు.

ఫోనోగ్రాఫ్ (Phonograph) — సరియ (పాల్ స్టినా)

దేశమందలి సముద్రపుటాడ్డుభాగమునకు ఫోనోగ్రాఫ్ యని పేరు. ఫోనోగ్రాఫ్ సెమెటిక్కుల పనిని చేస్తుంది. (సెమెటిక్కుల పని చూడండి). ఫోనోగ్రాఫ్ నుండి ఐరోపా దేశపు లిపులు, దృశ్యమైనవి గాన, నిది వాటికి దగ్గరగా నెన్నుకొనవచ్చును. ఫోనోగ్రాఫ్ కు 3000 నాడే వర్తకం భూమిపై పడినట్లైతే ఇండియాలోను ఈ దృశ్యమైనది గాని ఐరోపాలోని దృశ్యమైనది వర్తకము చేయుచుండిరి. నాగరికులనియు, కళాకౌశలము గలవారినియు జెప్పబడినవారు. ఈ లిపియందొకవది రెండు డిజిట్లు. అన్నియు పాలులే గాని, అచ్చులు లేవు. ఇదియు సెమెటిక్కుల పనినే కుడినుండి యుడము వాక్యమును బహుళము.

దీనినుండి గీతం, లాటింగ్ భాషలును, వాటి నుండి ఇతర ఐరోపా దేశ భాషలును, లిపుల సహితముగ గలవను.

ఫోనోగ్రాఫ్ (Phonograph) — ఇది గామా

భాషను పూర్వపు పాఠము. పదపాఠము భాషను కై నైట్స్ ఫోనోగ్రాఫ్ పుకని పెట్టబడినది. వాటినుండియే చేయబడిన అభివృద్ధిగ సినామెట్ గా పుచ్చేయబడినది.

ఫోనోగ్రాఫ్ ను పరిపూర్ణస్థితికి దెచ్చినవాడు Thomas Alva Edison గారు. మిలవాన్ నందు క్రీ. వె. ౧౮౭౭ ఫిబ్రవరి ౧౧వ తేదీన జన్మించి, ౧౯౩౧ అక్టోబరు ౧౮ తేదీన మృతినొందెను.

ఫోనోలజీ (Phonology) — మానవులు

మాట్లాడు భాషలోని స్వరములను పరిశోధించి భాషావర్ణములను నిర్ణయించు శాస్త్రము.

ఫోర్ కేస్టు (Forecast) వ్రాయుట —

దీని నికను weather forecast వ్రాయుట యనుట సమంజసముగ నుండును. దేశమునందెల్లడల స్వరస్థానములందు స్థాపించబడిన

మిటియాలోజికల్ స్థానములనుండి ప్రధాన కార్యస్థానమునకు జేరిన తంత్రీ వార్తలనుండి బాహ్య మిటరు రీడింగులు, విడుదలై రికార్డులు, గాలి యొక్క బలప్రమాణములు, శీతోష్ణస్థితులు, తెలిసి, వాట్లమేరకు చార్టులు వ్రాసి (బాహ్య మిటరు చూడండి). ఇహాబారు చూడండి) వాట్లం బరిశీలించుచు, ప్రధాన కార్యస్థానమున కాలముయొక్క భవిష్యత్ సూచనలు వ్రాయబడుచుండును. ఈ సందర్భమున నాంగ్ల వాతావరణ శాస్త్రమున కొన్ని ధర్మములు, పరిశోధనములు, పరిభాషాపదములు దెల్పుబడియున్నవి.

ఉద్భవమైన బాధాకరమైన వాతావరణమునకు “స్టోర్మ్” ననియు, ప్రశాంతమైన సౌఖ్య ప్రదమైన వాతావరణమునకు “ఏంటి స్టోర్మ్” ననియు లేక ఫెయిర్ వేద రనియు పరిభాషాపదములు శాస్త్రమున వాడబడుచున్నవి. తుపానునకు డిప్రెషన్ అనియు, డిప్రెషన్ వెదర్ అనియు వాడుకనామము లిడియున్నారు. కొందరు వాతావరణ శాస్త్రవేత్తలు ౧ Storm ౨ Cyclone ౩ Typhoon ౪ Hurricane అని తుపానులను నాలుగు విభజించిరి.

శాస్త్రమునందు In cyclones the winds blow inward with a twist towards left (anti-clockwise) అనియు In anticyclones the winds blow otherwise అనియు వివరింపబడినది. స్టోర్మ్ unsettled weather with rain అనియు శాస్త్రజ్ఞుల యభిప్రాయము.

ఈ రెంటియొక్క పూర్వపుస్థితి, వాట్ల భవిష్యత్తును వ్యాపకములను గాని అభివృద్ధి క్షీణతలను గాని వివరించును. అటులే ఇహాబారు లలో నొండొకటి సమీపస్థితి నందుటయు, బలమగు గాలికి భవిష్యత్ సూచనగా చెప్పబడినది. ఈ భవిష్యత్ సూచనలు ఓడలకు మార్గమున సహజముగా

యములు కల్గకుండ తప్పించుకొను సాధనము లగుచున్నవి. కర్నూలుకు కోతనూర్పు కాలముల నుపయోగించెడిది.

ఫోర్టుబ్రిడ్జి - స్కాట్లాండు (Forth Bridge-Scotland)— స్కాట్లాండుదేశము నందుఎడింబరో నగరమునుండి అబ్బుర్నీను పురమున కేగుచున్నపాత, Firth of Forth, దాటి Fife County గుండా నడుచును. అట్లు దాటుటకు నిర్మింపబడినవంతెనకు“ఫోర్టుబ్రిడ్జి” అనిపేరిడియున్నాడు. దీనినాంగ్లమున ఎజనీయరులు ‘One of the most famous engineering feats of the Nineteenth Century’ అనియెదరు. Mr. M Effel పండితుడు“The greatest construction in the world” అని యన్నాడు.

ఇది కీ॥ వె. ౧౮౮౩ మొదలు ౧౮౯౦ వఱకు, అనగా నేడు సంవత్సరములకాలము నిర్మింప నాకోమించెను. దీనిగట్టుటకు మూడు మిలియనుల పానులు వ్యయ మయ్యెను. దీని పొడవు 2756 గజములు. దీనింగట్టిన ఎజనీయరులు Sir John Fowler & Sir Benjamin Baker అను పేర్లగు సుప్రసిద్ధులు.

ఫోర్టుబ్రిడ్జి కెంటిలీవరు అండ్ సెంట్రల్ గర్డరుపద్ధతివంతెన. దానిబరువే దానిస్థానమున నిలుపునందును. మూడు కెంటిలీవరులు మూడుకొయ్యజనులపై నానుకొని యుండును. పునాది లోతు ౯౦ అడుగులు. ఎత్తు 324 అడుగులు. పెద్దపెద్దటడలు నిర్భయముగ దీనిక్రిందనుండిపోగలుగును. మధ్య Span 1700 అడుగులు.

ఇందుగలలోహము 50,000 టన్ను అని అంచనా వేయబడినది. నీటిమట్టముపై 154 అడుగుల యెత్తున నినుపబాట నడువబడినది.

ఫోలియో (Folio)—వాణిజ్య సంబంధ పరిభాషాపదము. దీనికి నాల్గు వాడుకలుకలవు.

ఒక చిత్రాపుస్తకమున నొకటి కొకటి ఎదురుగ నుండు రెండుపుటలకు Folio అని యందురు. దసావేజలవ్యాసాయందు చెప్పదిరెండు మాటల కొక ఫోలియో అని యందురు. పార్లమెంటు సంబంధ కాగితములందు తొంబదిమాటల కొక ఫోలియో అని యందురు. అనుపముల (ముద్రాక్షరశాల) యందు రెండుపుటల (ప్రసెజనను సరే)ముక్కసంఖ్య నొకఫోలియో అనెదరు.

ఫోసిలోలొజీ (Fossilology)— భూమి నుండి త్రవ్వితము జాతువులచిప్పలు మొదలగు నవి Fossils అనబడును. వాట్లగున్నవకళ.

ఫోస్ఫారిసెంటు లైట్ వెలుతురు— ఇది కొన్ని పదార్థములు సూర్యరశ్మికి బహిరంగ పలుపబడుటతోగాని, ఎక్స్రే (X-ray) కిరణములచాలు చేయబడినట్టితఱిగాని, రేడియమ్ (Radium) కిరణములచాలు చేయబడినట్టితఱిగాని, ఫ్లోరినువలన వెలుతురునకు ఫోస్ఫారిసెంటు లైట్ (Phosphorescent light) అని సాంకేతికనామ మిడి అంగరసాయనశాస్త్రమున వాడుచుండురు.

ఇట్టిపరిస్థితులందు వెలుగునిచ్చునవి చాల తక్కువగ నుండునని కానాయనిక శాస్త్రవిదులనెదరు. ఇట్టిపదార్థము లివియని చెప్పనింకను వీలుకాకున్నది. Zinc Sulphide mixed with a trace of radium and the flying particles of radium by hitting the zinc sulphide cause it to phosphorescence అనియు, It will become luminous giving out light అనియు దీనిగుర్చి చెప్పబడియున్నది. గాన నీవెలుతురు ఫోస్ఫరస్వలన కల్గు వెలుతురు గాదని స్పష్టపడగలదు. ఇంతకు నిది చీకటి యందు కల్గువెల్తురని చెప్ప వీలుగాకున్నది.

ఫోస్ఫరసునుండి కలుగునట్టి వెలుతురు వేరని యెఱుగునది.

ఫోహన్నాడ్పులు (వేడిగాలులు)-

ఐరో: దేశపు ఆల్బుపర్వతములందు అప్పుట పుట వీచు వేడిగాలి. ఇది ముఖ్యముగ స్విజర్లాండు దేశమున వీచెడిది. ఈగాలి కీవెచ్చదనము సంభవించుట, దక్షిణముగా మధ్యధరా సముద్రమున కవ్వలనున్న ఆఫ్రికాఖండపు పహాగాఎడారియందని పరిశీలకు లనుచున్నారు.

Spring కాలమున ప్రారంభమున దివి కల్లుచుండును. దక్షిణదిశగా వెలుగుచుండు పలుచనిమేఘములు కన్నట్లును. ఎట్టచివ్వాసమున సూర్యుడు తేజోవిహీనుడై అసమించును. చంద్రోదయకాలమున బింబముజాటి యెఱునిపరివేష మగును.

వీటిని గాంచిన యనుభవజ్ఞులు ఫోహన్నాడ్పురానున్నదని జాగ్రత్తగానుచుండురు. నడుమ నడుమ శీతలవాయువులు వీచుచు నాగిపోవుచుంటయుఁ గలదు. వాతావరణ మతిస్వచ్ఛమై దూర్భుకొండలు సైతము దగ్గరగాఁ గన్పించునట్లుండును. దేశమున నిశ్శబ్దత వ్యాపించినట్లు ధ్వనులు లేకయుండును. పశు పక్షి మృగాది జంతువులు గ్రహించియేమొ తపాతపానందినట్లుండును. అన్నియు వీలగునంతవఱ కొకచో గుమిగూడి యుంటఁ గాననగుచుండును. మనుష్యులు ఇంట నగ్నికణములు సైతము లేకుండునటులనార్చి జాగ్రత్త పడెదరు. ప్రారంభమున నడవులనుండి యాకులశబ్దము గలగలమని వినఁబడును. వేడిగాలి దక్షిణమునుండి వీచ నారంభించును. ఇదియే ఫోహానుగాలి.

ఇందు గాలి బలముగ నేపించును. కొన్నిటిలో ముందు హరికేత గాలినలెమఱియు బలమె యుండును. గొప్పచెట్లంజింపివైచుటయు, ఇండ్లకప్పుల నెత్తివేయుటయు, ఎండాకులఁగాల్చివేయుటయు

కూడ కలవందురు. పక్షులు చచ్చును. పశువులు బాధ నొందును. మనుష్యులు నీరసపడుదురు. నరముల బాధ యధికమైకన్పించును. ఇది బలము తగ్గివీచినతఱివారముదినములుకూడ వీచునుగాని బలముగ వీచినతఱి కొన్ని గంటలలో శమించెడిది. ఇది యనేకోపకారము లొనర్చు గాడ్పు. నిల్వయై వ్యవసాయాస్థాముగ నొనర్పఁబడిన మంచుప్రదేశముల నతిత్వరతముగ మంచుగఱిగించి వ్యవసాయాస్థాములుగ నొనర్చును. మొక్కలను త్వరతముగను, బలముగను ఎదుగఁజేయును. పోలములందు పంటల నధికముగను, బలముగను పండఁజేయును. ఫోహాను కల్గినతరువాతీకాలము సుఖితముగ నుండును.

ఫౌంటెన్ పేనాల (కలముల) పాళీలు

ఫౌన్ టెన్ పేనాల (Fountain Pens) లో నెసిరా నెలువచేసి తల వెగ్గడఁకలావునకన్న నెక్కివకారసిసిరాధారి పాళీలోనికి వచ్చునట్లు కదురి వ్రాయుదురు. ఈయేర్పాటు మాటిమాటికి సిరాలో కలముముంచునగత్వము లేకుండునట్లును బయటి కేగుతఱి సిరాబుడ్డిగూడఁ గొంపోవనెక్కితలేకుండా ఈ సిరాకలము (Fountain Pen) సిరా కల్గియుండి, సిరాతో వ్రాసినపనినే నమకూర్చెడిది.

పాళీలుచేయు లోహము లన్నియు సిరా సంస్కరమున తుక్కుపట్టి పదునుచెడిపోవ నతి త్వరతముగ పాళీలు మార్పుచుండ వలసియుండును గాన, తరితరి పాళీమార్పుటచేసన్నముగ ప్రవహించుచుండు సిరాప్రవాహము చెడిపోవును.

బంగారుతో పాళీ చేసినయెడల తుక్కుపట్టదు. గాని చాల మెత్తనిలోహ మగుట నతి త్వరతముగ మొన అరగిపోవుటయు, వ్రాతరాపిడికి పనికిరాకపోవుటయు తప్పదు. గాన పాళీ

బంగారముతోఁజేసి, కొనను ఇరిడియమ్ (Iridium) అనబడుగట్టిలోహముతో చేయుదురు.

ఇందువలన వ్రాయుతఱి కాగితమునఁ బర్వీడును అరుగుపాళీకొన ఇరిడియమ్ ఉంటుండేసి Gold nib's point tipped with iridium ఒకతలాటమువఱకు అరిగిపోకుండ నిలుచును.

ఫౌండర్స్ షేర్స్ - వాణిజ్యసంబంధ పరిభాషాపదము. Founder's Shares ఒకసంఘమును (లేక సంస్థను) శ్రమపడి కూర్చిభద్రపఱచి ఉద్ధరించినవానికి Founders అనెదరు. అట్టివానికి వారిశ్రమలకు ఫలితముగ కొన్ని వాటాల నిచ్చుటయు, తఱచుచు వానికి కొన్ని సావకాశముల నొసంగుటయు మామూలుగ జరుగుచున్నది. అట్టివాటాల కీపేరు వర్తించును.

ఫౌనా ఫ్లౌరా - (ఫ్లోరాఫౌనాదూ.)

ఫౌల్ బిల్ - వాణిజ్యసంబంధపరిభాషాపదము. (Foul Bill) కన్సెస్సు మొదలగు అధికారముగల ఉద్యోగులు ఒకయొడ రేవును విడచులోపల అంటువ్యాధిసంబంధము దానియందు కల్గిన దని Certify చేసియుచ్చెడి జాగ్రత ఉత్తరువు.

ప్రండ్లీ (టౌంగ్) ద్వీపములు - ఇవి ఓసినియానుండలి పోలి నేసియా ద్వీపసమూహమునకుఁ జెందినవి. వీటిని (Captain Cook) కెప్టెన్ కుక్ గారు క్రీ. వె. ౧౭౭౮ లో కనిపెట్టి అందలిప్రజల దయ, స్నేహభావములఁ గొఱించి వీటి పరిధి కంట. ఇవి ఆస్ట్రేలియాకు తూర్పుగా ౨౦౦౦ మైళ్ళదూరమున పసిఫిక్కు సముద్రమునందున్న చిన్న చిన్న ద్వీపములు. (ఓసినియా, పాలి నేసియా ద్వీపములు చూడుడు.) స్వదేశీయులు వీటిని టోన్గో ద్వీపము అనియెదరు.

ప్రాంచైజు - ప్రభుత్వమునకు ప్రజాస్మితి నిధిసభకు సభ్యులగునటుల సమ్మతి (టటు) నిచ్చునవ్రత. తొత్తక్తి కీపేరు ఆంగ్లరాజకీయములందు వాడుచున్నారు.

ప్రాంజు జోసెప్ లాండు (Franz Joseph Land) - ఇది ద్వీపసమూహము. ఉత్తర ధ్రువ సముద్రమునందలి ద్వీపసమూహము. ఇందు జనులు నివసించుట లేదు.

ప్రాంజు జోసెఫ్ చక్రవర్తి [ఐరోపా మహాయుద్ధకారకుడు] - ఈయన హాప్సు బర్గు వంశస్థుడు. ఆస్ట్రియా సామ్రాజ్యము నేలిన కడపటి చక్రవర్తి. ప్రజారంజకముగ పాలించినవాడు. ఈయన జననము క్రీ. వె. ౧౮౩౫ అనియు, ఫ్టూభిషేకము ౧౮౪౮ అనియు, సెర్వియాపై యుద్ధప్రకటన (డిక్లరేషను) పత్రికముపై నీయన సంతక మిడుట ౧౮౭౪ జూలై ౨౭ తేదీ అనియు, మృతి యుద్ధముజరుగుచున్న కాలమున ౧౯౧౬ అనియు తెలిసెడివి. ఈ ఐరోపా మహాయుద్ధమే ప్రపంచ సంగ్రామమునకు మూలకారణమై భరతదేశ పరిస్థితులను తాత్కాలికముజేసెను గావున నీవిషయమియ్యాధివిజ్ఞానమునఁ గైకొనబడెను.

ఈయుద్ధచరిత్ర ననేకులు యుచు ననేక రీతులతోను తెనుపాక్షికాభిప్రాయములను బయలుపఱచుకొనిరి. జర్మనులు, ఇటాలియునులు, ఆంగ్లేయులు, అమెరికానుయు క్షత్రాప్తియులవారు, ఫ్రెంచివారు, రష్యావారు మున్నగువాఁ నేకులు తమతమవైరులపై తమకుఁగల పూర్వస్పర్థలం దీర్చుకొన సంగ్రామమునఁ జేరి పోరిరి. వీరి కందఱకు మూల మాస్త్రియా.

ఫ్రాంజ్ జోసెఫ్ చక్రవర్తి ప్రజానురాగముతో నరువదివత్సరము లాస్ట్రియా సామ్రాజ్య పాలన మొనర్చెననిన నీతఁ డదృష్టశాలియని

స్ఫురించునుగాని, ఈయనకుటుంబచరిత్రనుదలిసి కొనినవారి కీతండు కడుదురదృష్టవంతుడని గూడ తెలియకపోదు. ఈయనసోదరుడు మేక్సి మిలియను ఉరిదీయబడటయు, ఆయనభార్య కాలి మృతినందుటయు, నెప్ర్యూ (అన్నగారి కుమారుడు) గోగపీడితుడై మృతినందుటయు గాక, నతఁ డనేకదుర్గతులపాలయ్యెను.

యువరాజగు రుడోల్ఫు రాకుమారుఁ డియన వెనుక రాజ్యమునకు వదిలినవాఁడు. స్టెఫెనా రాకుమార్తె ఆయనభార్య. భార్యకుఁ దెలియకుండ యువరాజు బెరోనెస్ మేరీ వెల్పురాయనునామెతో రహస్యసంబంధము గల్గియుండెను. ఈవిషయ మెట్ల స్టెఫెనాకుఁ దెలిసెను. ఆమె చక్రవర్తికడ నీవిషయము దీనయై విన్నవించి, నాయనయు యువరాజును మందలించెనట. రుడోల్ఫు రాకుమారుఁ డంతట నింటికరిగి ప్రియురాలగు బెరోనెస్ వెల్పురాతోఁ గలిసి తనవేటవిడిదియగు మేయర్లింగుభవనమున నానాఁ డంతయుఁ గడపెను. మరునాఁడు వార్షికురీ మృతకేళబరములు రక్షసిక్తిములై యుంట నేవకులు చక్రవర్తి కెఱింగింప, నాతఁడును “ఒకలపాయమునకు గురియై యువరాజు మరణించె” నని ప్రకటించి పుత్రశోకమున దుఃఖితుఁడై కాలము గడపుచుండెను. చక్రవర్తిని ఎలిజబెత్ కూడ పుత్రశోకము భరింపఁజాలనిస్థితియందుండెను. రాజ్యపరిస్థితులుకూడ నీకాలమున చక్రవర్తికి సిమితములేకుండఁజేసినవి.

ఈపరిస్థితులందు జనీవానుంకిసముద్రముపై బయనించుచున్న ఎలిజబెత్ రాజుని లింగిల క్వేసీ యనుపేరుగల ఇటలీయువకుఁ డొకఁడు తుపాకీతోఁ గాల్చించి నన్నవార్త తెలియఁగనే చక్రవర్తి మరింతఘన్నుఁడై యిటువీడక

రాజ్యమున జరుగనున్న తనజాబిలిఉత్సవములఁ గూడ నాఁచివేయించెనట.

యువరాజుగాఁ జేయఁబడిన ఫ్రాంజ్ ఫెర్డి నాండు రాకుమారుఁడు, సోఫీచోటేక్ అనునొక కన్యను పరిణయమాడఁ గోరెను కాని, దానికి పార్లమెంట్ లంగీకరింపలేదు. ఎవ్వ రేమిచెప్పినను విసక, తుదకు తనకు జనించుపిల్లలకుఁ గల రాజ్యాస్థితఁ గోలుపోయి, యువరాజును వివాహమాడి, మనోన్వృత్తినందుచు నుండెను. ఇది ౧౯౦౦ సంవత్సరము జూనునెల ౨౮ తేదీ నాటి కార్యము.

తరువాత కొంతకాలమునకు ౧౯౧౪ జూన్ ౨౮ తేదీని యువరాజు భార్యతోఁ గలిసి బోసీనియాదేశ రాజధానియగు సరాజవో పురమున యెనుహాలున కరుగుచుండ, నొక క్రూరుఁడు వారిపై నొక బాంబు విసరెను. అది ప్రేలకపోవుటచే నపాయము తప్పినను, వారు సభనుండి తిరిగి వచ్చుతఱి నొకవిద్యార్థి వారిర్వురను పోలుతోఁ జూపెను.

ఆస్ట్రియాప్రభుత్వము తోడనే జూలై ౨౩ వ తేదీని సెర్వియాప్రభుత్వము నీకూర్కకార్యము నకు సమాధాన మడిగిరి. విదప రెండురోజులలో బెల్గ్రేడులోనున్న ఆస్ట్రియారాయబారి వెంటనే స్వదేశమునకు మరలెను. ఆసాయం కాలమే చక్రవర్తి సైన్యసమూహముల నాయత్తపఱచుట కానతిచ్చి, ౧౯౧౪ జూలై ౨౭ తేదీని యుద్ధప్రకటనపత్రముపై సంతకము చేసెను. ౨౮ తేదీనే యుద్ధము ప్రకటింపఁబడి ఐరోపాయంతటను జ్వాలలవలె నావరించెను. ఈ ఐరోపాయుద్ధమే ప్రపంచసంగ్రామముగా మాటి ప్రపంచము నంతను తాఱుమాఱు చేసెను. విదప రెండుసంవత్సరములకు చక్రవర్తి మృతినందఁగా, వారసులు లేకపోవుటచే ఆస్ట్రియా ప్రజాప్రభుత్వదేశముగా మాటిపోయెను.

ఫ్రాన్సుదేశము—దీనిని పరాసు దేశమని యందురు. ఐరోపాఖండములోనిది. వైశాల్యము ౨౦౪౦౦౦ చతురపుమైళ్ళు. ఈ దేశమున ఉత్తరదిశయు పశ్చిమదిశయు సమతలముగను, నైఋత్యదిశ సముద్రతీరమున నిసుకబయళ్ళుగను మధ్యను సముద్రపుమట్టముపై 3౦౦౦ అడుగుల ఎత్తుగల Auvergne అనుపర్వతములసంబంధముగల పీఠభూమిగను, తక్కినది పర్వతప్రదేశములుగను ఉన్నది. Cevennes పర్వతపంక్తియు, Auvergne పర్వతములును, Jura పర్వతములును, Alps పర్వతభాగమును ఫ్రాన్సు దేశమునగల పర్వతములు. ఆగ్నేయదిక్కున హద్దున Mount Blanc పర్వతశిఖరమును, దక్షిణమున స్పానియా దేశముతో సరిహద్దున Pyrenees పర్వతపంక్తియుగలవు. మధ్యధరా సముద్రమునందుగల కోర్సికా ద్వీపమును, వాయవ్యదిశయందున్న Ushant అనుపేటగల చిన్న ద్వీపమును ఫ్రాన్సుసంబంధమగు ద్వీపములు. సీనునది ఈ దేశముగుండా నడిచి ఇంగ్లీషు ఛానలునందు సంగమించును. లూయరు (Loire) నది బే ఆఫ్ బిస్కేయందు కలియును. ఇది దేశమున పెద్దనది యని చెప్పబడినది. గానో న్నది, బే ఆఫ్ బిస్కేయందు జేరుకొనును. వ్లోన్నది మధ్యధరా సముద్రమున పడును. గారోన్నది కుత్తరమున ఛారెంటీనది. బే ఆఫ్ బిస్కేయందు జేరును. ఇవి గాక పెల్లునదియొక్కయు, మ్యూన్నదియొక్కయు, మోసెల్లీనదియొక్కయు పైభాగములు ఈఫ్రాన్సుదేశము గుండా జనుచుండును. వ్లోనునది ఒడుదుడుకుప్రవాహమును అపాయకరమగువఱదలను తఱచు గల్గించుచుండుటకు పేరందినది.

దేశమున శీతోష్ణస్థితియు వేర్వేరుగా నుండును. దక్షిణమున వేడిగను, ఉత్తరమున శీతలముగనుండును. బిల్టనీచెమ్మగ నుండుసీమ.

ఇందు వర్షము లధికము. తూర్పు దేశములందు శీతోష్ణములు రెండును అధికమే. ఫ్రాన్సునందు కొన్నితావులందు ఇనము, గాఢసబొగ్గు దొరకుచున్నది. సైంధవలవగావుగను లచ్చటచ్చట కలవు గాని, ఉపయోగము చాలతక్కువ. వ్యవసాయము దేశమున చక్కగ నభివృద్ధిపొంది యుచున్నది. భూమి సాగు వ్యయముని చెప్పవలసివచ్చును. ఎరువులచక్కయిన నెఱిగినదైదు రెండు; ఇంకొకటిగోధుమలు పంచ వానికొకకు బీడుదుండలు, ఉత్తర దేశమున ముఖ్యముగను పంటలు. నుధ్య ప్రదేశములందు ద్రాక్షలు, వట్టిభాగములందు టేప్ తోటలు, విస్తారముగలవు. ఇంకను రైసావ్యము, తొప్పలు బటాణీలు, పొగాకుపంటలు దేశమున పర్వతశిఖరములందు పట్టుపురుగులం బెంచును బ్రెస్టి తోటలు, నార్మంజి తోటలు పెక్కులు కలవు. దేశమున నెప్పడవవంతు అరిణ్యప్రదేశము కలదని చెప్పబడినది.

ఫ్రెంచి నామ, సెల్టిక్కు-బాటే తెగవారు, రెను నదీప్రాంతముల నివాస మొనర్చు తొలింటి జగ్గను సంతతివారు. నైఋత్యదిక్కిమలవారు తొల్లింటి స్పానియా దేశముల సంతతివారు. రోమ నామ లిక్కుక్రైస్తవమతము దేశమున ముఖ్యమతము. గోతు, సెల్టు, దేశమున ఆదిమనివాసు లని చెప్పబడినది. క్రీ. వె. ౫౦ సంవత్సరమున రోమనులవశమైనది. క్రీ. వె. ౪౫౦ సంవత్సరములనాఁడు ఫ్రాంకులను జగ్గను తెగవారి దేశము నాక్విమించి వశపర్చుకొనెరి. Clovis అను నాయన మొదటిపరాసు భూపాలుడని చెప్పబడినది. ఫ్రాంకులనుండియె ఫ్రెంచిశబ్ద మేర్పడినదట. ఫ్రెంచి ప్రభువులవరిచాలనము క్రీ. వె. ౮౮౦ నుండినట్లు నిదర్శనములు కలవు. వారికి నేచ్చాప్రభుత్వమై యుండి, ఫ్రెంచివల్యావ నుతో ప్రజాప్రభుత్వ మేర్పడియున్నది. ఫ్రెంచి

భాష International diplomacy కాగితములను రచించు భాషగ నంద రంగీకరించిన గౌరవము నందినభాష. అనఁగా ఇంటర్నేషనల్ సంతిపత్రము లీభాషలోనే వ్రాయుచుందురు.

ఫ్రెంచిదేశము సారాయములకు పేరందినది. Champagne, Burgundy, Bordeaux Cognac సారాయము లందుపేరందినవి. చేతిపనులు విస్తారముగ జరిగుచుండు దేశము. ఓడలు పోడగిన కాల్య లన్ని నడులం గల్పుచున్నవి. గాన వర్తకపు సదుపాయములు దేశమున చక్కఁగాఁగలవు. ప్రధాననగరముగు పారిస్ నగరము అన్ని దిశలకు ఇనుపబాటలు పోవుచు కూడలిస్తానముగఁ జేయుటచే ప్రధాననగరము ప్రయాణములమధ్యస్థానముగ నున్నది. ఆల్పు పర్వతములగుండా రంధ్రములైవీ ఇనుపబాటల నిటలిదేశముతో కల్పియున్నారు. పరిపాలనకు ఫ్రాన్సు దేశమును ౮౭ క్రింద భాగించి యున్నారు. ఫ్రెంచివారు తమదేశాతిశయముంగూర్చి గర్వముగ పలుకు లా. బెల్లి ఫ్రాన్సెయి (Beautiful France) అనియు, ప్రధాన నగరమును పారి యనియు నందురు.

ఫ్రెంచివారి ప్రధాననగరమును ఆంగ్లేయులు పారిస్ అనియెదరు. ఇది సీనునదిపైనున్న నగరము. విశ్వవిద్యాలయస్థానము. గొప్పవర్తకస్థలము. చిత్రకలలకువిగ్రహకలలకుపేరందినది. బలమగు దుర్గము కలదు. గొప్పభవనములు, చూడ వింతగొల్పు కట్టడములును కలవు. Scientific సంస్థ లనేకములు గల తావు.

ఇచటఁగల ఎఫియె ల్లవరు చూడఁదగినవింత (చూడుడు). ఈపరిసరములనేగల వెర్సలీః పురమున గొప్పప్రాసాదముకలదు.

Lyons పురము- (రోన్నది, సావోన్నదుల సంగమముకడ) పట్టపనులకు పేరందినది.

St. Etienne ఇనుపపనులకు రిబ్బనులకు పేరందినది. Rouen పురము (సీనునదీతీరము) పత్తివర్తకమున ప్రధానస్థానము. Lille (లీల్పురము) లీనె నట్టలు, నూలుబట్టలు నేతయందు ప్రధానస్థానము.

ఫ్రాన్సు దేశ మింగ్లాండువలెనే గొప్పవర్తక ప్రదేశ మగుట ఈ దేశమందలి యోడల రేవులు ముఖ్యములు. మెడిటరేనియన్ముద్రతీరము నందలి మార్సెలీస్సురము ప్రధానమైన గొప్ప రేవు. ఇది కడుపురాతన నగరమై తొల్లింట మస్సీలియా యనుపేరం బుగుచుండినది. దీని ఆసియామైననుండి వచ్చిన గోకులు ౧. ము. ౬౦౦ సంవత్సరకాలమున నిర్మాణ మొనర్చిరిని చెప్పఁబడినది. తరువాత చెప్పఁ తగిన రేవుపట్టణము గోన్సునదిపైనున్న బోర్డో నగరము. సారాయములు, బ్రాండ్, నూనెలు, పండ్లు ఇచటి ముఖ్యములగు ఎగుమతిసరకులు. లోయర్ నదిపైనున్న నాంటీస్సురము గొప్ప వర్తకస్థలమును రేవును కూడ నైయున్నది. సీనునదీముఖద్వారమునందున్న హావ్రీ పురము గొప్పరేవుపట్టణము. డోవరుజలసంధిపై నున్న కలే పట్టణము ఒకపాటిరేవు. ఇది కొంతకాల మాంగేయులవశమునందుండినపురము. ఇంకను ఇంగ్లీషుఛానల్ తీరమున దంకిర్కు పురము, బోలోన్పురము, డిస్టీపురము రేవులై యున్నవి. ఇంగ్లీషుఛానల్ అనుపేరు ఇంగ్లీషువా రిడినది. ఫ్రెంచివారు వారిస్వభాషయందు లా. మాంచి యనెదరు. లామాంచి యనిన (Sleeve) అని యర్థము. దానియాకారమునుండి ఆ పేరుగల్గి యుండనోవు.

మధ్యధరాసముద్రతీరమునందున్న బెలోన్పురమును, అట్లాంటికు-మహాసముద్రతీరమున నున్న బ్రెస్టుపురమును, ఇంగ్లీషుఛానల్ పైనున్న చెర్బర్గుపురమును, ఫ్రెంచిప్రభుత్వము వారిసౌకా

స్థానములైయున్నవి. ఇవిగాక రైయింసుపురపు క్రైస్తవ దేవాలయమునఁబెంచిదేశపు తొల్లింటి భూపతులు కిరీటధారణ మొనర్చి పట్టాభిషేక మందుచుండువారు. గోన్నదీతీరమున బాల స్ఫురముకడ కీ. వె. ౧౮౧౪ లో ఇంగ్లీషు వారు పెంచివారిని యుద్ధమున నోడించిరి. నైరృతిదిశ గానున్న బైయోస్ఫురమున (Bayonne) తొలుత చేయంబడుట Bayonet తన పేరు నందినది. ఆవిగ్నాస్ఫురము కొంత కాలము రోమన్ క్రైస్తవమతాధిపత్యమున, పోధా నాచార్యుడు నగు పోపు నివాసస్థానమై యుండినతావు. పోపుపురము (Pau), మాంటు పెల్లెరుపురము, కెన్నీసుపురము, నీస్సురము, మెంటోనీపురము సమశీతోష్ణస్థానములు. కోర్సి కాదీరము ప్రాన్సునకు జెందినది (చూడుడు). నీస్సుర ప్రాంతముననున్న మొనాకో స్టేటు స్వతంత్ర (Independent State) మైన సంస్థానము. ఇది చాలచిన్న ప్రదేశమైనను ఐరోపా ప్రభుత్వములు దీనిని నిలిపియున్నవి. (మొనాకో చూడుడు.) ఫ్రెంచి దేశమునకును, అంగ్ల దేశమునకును వలెనే ఫారెన్ సొజిషన్స్ పెక్కులు గలవు. (ఫ్రెంచి ఫారెన్ సొజిషన్స్ చూడుడు.)

ఫ్రాన్సు దేశ ప్రభుత్వము (France)-

దీనిని ఫ్రెంచి దేశ మనియు, పరాసు దేశ మనియు నుడురు. ఐరోపాఖండమునందలి ప్రజాప్రభుత్వ దేశము. ఫ్రెంచి రిపబ్లికన్ జగత్ప్రసిద్ధము.

రెండు లక్షల పండువల ఆటవందల అటువది సతురపుమైశ్వర్యాలయ మనియు, నాల్గు కోట్ల ఏడులక్షల ఏబదివేల జనసంఖ్యయనియు జెప్పబడినది. రాజధాని పారిస్ నగరము.

ఈ ప్రభుత్వమునకు లోబడిన కోలనీ దేశములు పెక్కు గలవు.

ఫ్రాన్సువైటు తెర్రేమిటరు--(శీతోష్ణ

ముల గొలుచుయుత్తము చూడుడు. సింప్లన్ బన్సెలు చూడుడు.)

ఫ్రీజిడ్ జోన్సు ద్రువ ప్రదేశములు (Frigid Zones)— ఉత్తర దక్షిణాభ్యుప ప్రదేశములకు Frigid Zones అనిపేరు. ఇవి రెండు. ఉత్తరద్రువముమొదలు దక్షిణముగనిరు వదిమూడున్నది డిగ్రీలదూరమున నుండునటుల తలంపబడుచున్న అర్కిటిక్ సర్కిల్ వరకు గల ప్రదేశమునకు North Frigid Zone అనియు, దక్షిణద్రువముమొదలు ఉత్తరముగ నిరువదిమూడున్నది డిగ్రీల దూరమున నుండునటుల తలంపబడుచున్న అంటార్టిక్ సర్కిల్ వరకు గల ప్రదేశమునకు South Frigid Zone అనియుచేయు.

ఏట్లకే అర్కిటిక్ జోన్సు అనియును, పోలార్ గీజన్సు అనియునందురు. (ఏట్లంగూర్చి Arctic circle, Antarctic circle చూడుడు.)

ఫ్రీ (Free)— వాణిజ్యసంబంధ పరిభాషా పదము. నిర్బంధమునకు, లేక నిర్బంధపద్ధతులకు లోబడని అని యర్థము. దీనికి సలువిధములుగ వినియోగములు గాననగుచున్నవి. అందు ముఖ్యమగు భేదములను వివరింతుము గాక. సముద్రమున ఓడపై గొంపోబడు సరకు సప్లమగుటయందు, Free of all average అన, కొంతభాగపు సప్లము గాని, average సప్లముగాని కాదనియు, మొత్తమంతయు సప్లమనియు నర్థమగును. మెరైన్ ఇన్సూరెన్సు వ్యాపార సందర్భమున Free of capture and Seizure అన, ఓడదొంగలచేత గాని, పగవారిచేత గాని చిక్కినచో బాధ్యత లేదని యర్థమగును. ఓడపై సరకుపంపుతే Free of expence to ship అన, స్టీమరులో సరకు వేయించుటకు, స్టీమరునుండి దింపుటకు, అగు వ్యయమునందలి అన్ని బాధ్యతలు సరకు పంపు

వారిదే యని అర్థము. మెరైన్ ఇన్సూరెన్సు పోలీస్ న్యవహారమునందు Free of General average అన under writer అను General average నుండి తప్పించుట కర్త మగును. మెరైన్ ఇన్సూరెన్సు సాదర్బమున Free of particular average అన ప్రమాదమువలనగాని, అసాధ్యమగు అపాయ మువలన సంభవించిననే గాని కల్గెడి కొంత (భాగపు) నష్టమునకు ఇన్సూరుచేసిన సంస్థవారు బాధ్యులు కాని యర్థ మగును.

సముద్రమున ఓడపై నరకు బంపుతేలి Free over side అన ఓడనుండి సరకుదింపిన తోడనే పిదప నరకునకు కల్గెడినష్టము నరకును కొనినవారే భరింపవలెను గాని, అమ్మినవారిది కాదని యర్థ మగును. Free trade అన నిష్పంధములులేని స్వేచ్ఛావర్తిక మని అర్థము. Free hold అన ఐదుబండెలులేని స్వీ దుబాలాగా అనుభవించు భూమి మొదలగు నవి యని యర్థ మిచ్చును.

ఫ్రీచర్చి (క్రిస్టియానిటీ) — పోల స్టాంటు ఇస్టేబ్లిశ్మెంట్ క్రిస్టియన్. ఇది Established Church కాదు. ఫ్రీచర్చి ఆఫ్ స్కాట్లాండు, కాంగ్రిగేషనల్ బాప్టుస్టు ఎండ్ మెతడిస్టు చర్చి సొసైటీ ఆఫ్ ఫ్రెండు ఈ పేరబరంగు ఫ్రీచర్చి యొక్క అనుబంధము లట.

ఫ్రీసిటీ (Free City) — ఇది ఐరోపా దేశపు ఏర్పాటు. మధ్యకాలమున ఫ్రీసిటీలు ఒక్కచక్కనర్తయొక్క పాలనకు మాత్రము లోబడుచుండినవి. నిజమున చిన్న ప్రజాపరి పాలనాపురమై, దానిపద్ధతి ప్రభుత్వము నదియే నడుపుకొనుచు, చక్కనర్తకి మాత్రము లోబడి యుండినపురమని చెప్పబడినది.

ఇక్కాలమున పేర్కొనదగిన ఫ్రీసిటీ

డేంజిగ్ (Danzig) పురము. ఇది లీగ్ ఆఫ్ నేషన్సువల్ల రక్షితము. తొల్లి ఇట్టివి ౧౦౦ వఱకు నుండెడివట. ఇప్పటి జర్మను రిపబ్లిక్ ప్రభుత్వమునందు హేంబర్గ్, బ్రీమెన్, లాబెక్కు పురములు నిట్టివే యందురు.

ఫ్రెంచికొచ్చియైనా — ఫ్రెంచికొచ్చియైనా యన ఫ్రెంచిబెరిటరీస్ ఇన్ ఇండియా యని యర్థము ఇవి చెన్నపురి రాజధానియందలి పుదుచ్చేరి పోర్టును, కన్యాకుమారిముననేయున్న కార్కెక్కాలు, మలబారుతీరముననున్న మాహే, గోదావరి బ్రాదరినున్న మానాము, (కనకాలపేట గ్రామ మిందులోనిది) బంగాళారాజధానిలో హుగ్లీ నది పైనున్న చంద్రనాగోరు (చంద్ర) నగరము) నైయున్నవి. ఇవిను కృష్ణాజిల్లాలోని బందరు పట్టణమున వీరి కొకచిన్న ప్రదేశము కలదందురు. ఇవియన్నియు వేర్వేరు అష్ట్రోనిట్రిటరులవశ ముననుండి, పుదుచ్చేరియందుండుగవన్నరుగారి పరిపాలనయందున్నవి. వీటికి ఫ్రెంచిలోని యల్ ప్రజాప్రభుత్వ మనియెదరు. ఫ్రెంచివారి క్రిందనున్న దేశమున సైన్యములుగాని, నాణెములు గాని లేవు. బ్రిటిషునాణెములే కరెన్సీయందుండును. న్యాయస్థానములు మొదలగునవి కలవు.

ఫ్రెంచికొంగోదేశము — ఆఫ్రికాఖండమున, ఆఫ్రికాపశ్చిమభాగమున, లోవరుగినియా దేశములోనిది. ఇది అప్పర్గినియాలోని జర్మను కామరూన్సు మొదలు, కాంగోస్ట్రీమ్ వఱకు వ్యాపించియున్నది. ఇందు గబూనదియు, ఒగో వాయినదియు రెండునదులు కలవు. కాంగో నదిపైనున్న బ్రిజావిల్లిపురము ప్రధానస్థానము. (లోవర్గినియా చూడుడు.)

ఫ్రెంచికొచ్చినైనా — ఆసియాఖండము ఇండియాలోని నన్నులాయందు ఆనాము దేశము నకు వాయవ్యదిశగా నున్నది. ఫ్రెంచిప్రభుత్వ

మువారి కోరికలనున్నది. ౨౩౦౦౦ చతుర
పుష్పమై వైశాల్యముకలదని అంచనా వేయఁ
బడినది. దీనితో ఒకటిన్నర పరిమాణముగల
తొల్లింటికాంబోడియాదేశ మిటీవల ఫ్రెంచివా
రాకొనుంచి దీనికింగల్పియున్నారు. మతియు
సమాముదేశమునుండి మెకాంగునదికి తూర్పు
ననున్న కొంతపొడేశమును ఆక్రమించి, దీనికి
జేర్చియున్నారు. కాంబోడియాజనాముల నడుమ
తాలీనాబ్ అనునరస్సుకలదు. దీనికి పెద్దసరస్సుని
యర్థమట. క్రీ. వె. ౧౮౬౧లో తొల్లింటికనా
మురాజ్యమునుండి ఫ్రెంచిగొచ్చిస్తైనా తీసికొ
నబడినది. కాంబోడియా ఒకప్పుడు బలాధ్య
మగుదేశముగా నుండెను. అందు తొల్లింటికట్ట
డములు పాడుపడుచుఁగానవచ్చుచున్నవి. ఈ దేశ
మున గాంబోజి యనుపేరుగల పసుపుపచ్చ
బంక దొరకుచున్నది. కాంబోడియా తొల్లింటిక
కాంబోజదేశమై యుండునని తెలంపఁబడుచు
న్నది. ఉడంగుపురము దీనియందు ముఖ్యపట్ట
ణము; తొల్లింటిక రాజధాని. ఇప్పటి ఫ్రెంచి
కొచ్చిన్చైనాకు సైగోన్పురము ప్రధానపురము.
ఇది మెకాంగునదీశాఖపై నున్నపురము.

ఫ్రెంచి గుయానాదేశము—(గుయా
నా దేశము చూడుడు.)

ఫ్రెంచి తాజూరాబే ప్రాటక్టరేటు—
తూర్పు ఆఫ్రికాయం దున్నది. (చూడుడు.)
ఇది రెడ్డీయ ఖముకడనున్న పొడేశము. ఒబాక్
దీని ప్రధానస్థానము. రేవుస్థానము.

ఫ్రెంచిదేశపు మారియన్నీ బిరుదము—
క్రీ. వె. ౧౭౯౯ సంవత్సరపు ఫ్రెంచిరివల్యూ
షను సందర్భమున, విప్లవకాలమునందు, వైరుల
బుట్టలు తెగవైచుటకుపయోగించినగండ్రగొడ్డలి
యాముధమునకు విప్లవకారులు మారియన్నీ
యనుకొని ప్రవనామమును బిరుదముగ నొసంగి

భక్తిసల్పిరట. పిదప శాంతికల్గినకతన ఆయా
యుధమునందు గొంపము వీడక ఒకబలాభ్యు
రాలగు స్త్రీరూపముంగూడ నంటగట్టి ప్రజల
సుహృద్భావరక్షణము Fraternity, Equal-
ity, Liberty ల విరోధులను శిక్షించుటయు
లక్షణములుగ నిర్ణయించి పరిపాలన
ప్రభుత్వచిహ్నముగ నొకగొంపమును సాగించు
చుండ నేర్పఱచిరట.

ఇక్కాలమున Marianne అనుపేరుగల
రిపబ్లికుక్షేపస్థలముకూడ కొన్ని యేర్పాటైనవి
కానవచ్చుచున్నవి.

ఫ్రెంచిపోలిష్ (French Polish)—

తొల్లి సుపాలపరిపాలిత మైన దినములలో
పరాసునీను విన్నాణముల కునికిపట్టు. సౌందర్య
ములకురాశి. ఆరిందాపనుల కాస్తదము. అందు
కట్టసామానులు కడురమ్యముగను, ఎక్కువవీచి
త్రిపుపనితనముతోనుండుటయేగాక, అద్దమునకు
పూతిపూసినట్లు నునుపుగ నొనర్చి మెఱుంగిడుట

రిపనియని లోకులు తెలంచునంతటి చతురత
పరాసుపనివారిలకుఁ గల్గెను.

కట్టసామానులకు మెఱుంగిడు వార్ణిషుపూత
కడప్రసిద్ధము. దానింజూచి ఆంగ్లేయులు
తామును ఆవార్ణిషు జేయుటయందు నేర్పరు
లగుచుండిరి. అందు బాగుగ మెఱుంగిచ్చు
పూతికు ఫ్రెంచిపోలిష్ అనుపేరు సగర్వముగ
వాడఁబడుచుండెను. రానురా నదియే ప్రసిద్ధ
మై నేటికిని ఫ్రెంచిపోలిష్ అని పేర్లు
యున్నది. కాని, అది ఆంగ్లేయులచే జేయఁ
బడినదైనను ఆపేరే యున్నది.

ఫ్రెంచి ఫారెన్వొజిషన్సు— ఫ్రెంచి
ప్రభుత్వమువారికిని, ఆంగ్ల ప్రభుత్వమువారికిని
నలెనేవిదేశములందు Foreign possessions
విరివిగా కలవు.

అట్టియా-ఇది ఉత్తరాఫ్రికాలోనున్న కోలస్. సెనిగల్, నిగర్, కాంగో ఇవి పశ్చిమ ఆఫ్రికాలోనున్న టెరిటరీలు.

క్రయిన్-ఇది దక్షిణ అమెరికాలో నున్న టెరిటరీ.

మెడగాస్కార్ ద్వీపము, బోర్నో- ఇవి ఇండియానోషన్ నందున్న ద్వీపములు.

పుదుచ్చేరి- ఇది ఫ్రెంచి ఇండియా ప్రధాన స్థానము. దక్షిణదేశమున నున్నది. దీనికింద గోదావరీమండలములోని యానాము, బొంబై రాజధానిలోని మా హే, బంగాళములోని చంద్ర నాగూర్, దక్షిణదేశముందలి కాలిక్టా-ల్, బుద రుపురములోని ఫ్రెంచిపేట యనునొక చిన్ని ప్రదేశమును చేరియున్నవి.

టాంకింగు- పసిఫిక్కు మహా సముద్రము లోనిది.

ఫ్రెంచి కొచ్చిన్సినా, న్యూ కెలిడోనియా, వెస్టుఇండిస్ లోని కొన్ని ద్వీపములు.

మొరాకోలోని భాగమును, మొరాకో రిటర్న్డ్ సంస్థానమును ఫ్రెంచి ఫారెన్ పొజుచున్నది.

ట్యూనిస్, ఆనామ్- ఫ్రెంచిరక్షణయందున్నవి.

ఇంచుమించు ౪,౦౦,౦౦౦ చతురపు మైళ్ళ వైశాల్యము.

ఫ్రెంచిరవోల్యూషన్ (French revolution)—పరాసు దేశపు తిరుగుబాటు విప్లవమునకు పేరు. క్రీ.వె. ౧౭౮౯-౧౭౯౫ మధ్య కాలమనిభావము. అంతకుపూర్వము దేశమున రాజ్యపాలనము ప్రజల కసంతృప్తి గల్గించుచుండెను. రాజబంధువర్గముంతయు సంస్థానమునందు జేరి అధికారగరిమ నెరుపుచున్న వృత్తిగ జీవనము గడపుచుండెను. భోగలాలసత్వము ప్రభువులను వీడకుండెను. పరిపాలనధర్మమునకు

బాధ్యతలేనివారొనర్చువారిచర్యలు విపరీతములుగ బరిణమించెను.

క్రీ. వె. ౧౭౮౯ నుండి వ్యవహారములనుండి తాటస్థము వహించియున్న స్టేట్సు జనరల్ ౧౭౮౯ మే నెలలో తిరుగ సమావేశమయ్యెను. అందు మూడవస్టేటు నేషనల్ ఎసెంబ్లీగా ప్రకటించెను. ప్రభుత్వమును అట్లె యంగీకరించెను. ఆసంతృప్తరమే జూలై ౧౮ తేది తిరుగ బాటు దేశము దంతట నొకేరీతి తలసూపెను. ఎటు జూచిన నట మూడురంగుల జండాలు “Fraternity, Equality, Liberty” అను గుగుతులతో నెగురవేయబడెను.

ఇట్టిసమయమున నేషనల్ ఎసెంబ్లీసభకూడి, అన్ని అధికారాచారములను రద్దుపఱచి, అదలిసభ్యులు Constituent assembly గా నేర్పడిరి. Nobles అనిపించుకొనుచుండువారగు రాజబంధువర్గమునంద నేకులు దేశము విడిచి పాటిపోయిరి. కొందరు “Jacobin club” అని ప్రత్యేక సంస్థగా నేర్పడిరి. దేశపరిస్థితి యల్లకల్లోలముగ నడుచుచుండెను. ౧౭౯౧ సంవత్సరమున ఈఅల్లరి నడపఁదగిన వాడగు Mirabeau మృతినొందెను. తోడనే రాజును, రాజ్య యుపరిన్ నగరము (రాజధాని) విడచి పాటిపోవుచు Varennes వద్ద నాపివేయఁబడి తిరుగ తీసుకొనిరా బడిరి. రాజుకిందనే అధికారములను తగ్గించిన యొకవిధముగు పరిపాలనావిధాన మేర్పఱుపఁ బడెను. దానిమేర కొకశాసననిర్మాణసభ పిలువఁబడెను. ఇందు Fenillat పార్టీవారును (వీరు Constitutionalists కక్షవారు), Giroudin పార్టీవారును, Jacobin పార్టీవారును ఉండిరి. ఇట్టిసందర్భమున ఆప్టిమాప్రభువును, ప్రమాప్రభువును, పరాసురాజుగారిపక్షమున తిరుగుబాటుప్రజలఁ బెదరించుచు వార్తల సంపించిరి. తిరుగు,

బాటుకీ వారు యుద్ధము ప్రకటించ సన్నద్ధులై గాని యీలోపున ఆస్ట్రీయా ప్రశ్నావారిజెడరింపుల నుపసంహరించుకొని తటస్థులై యూరకుండిరి. జాకోబినుకీ వారు విజృంభించి సర్వమును వశపఱచుకొన నారంభించిరి. National convention సభ కూడి, ఫరాసు రాచరికమును రద్దుపఱచి, ప్రజాప్రభుత్వమును (Republic) ప్రకటించెను. క్రీ. ప. ౧౭౯౩ జనవరి ౨౧ తేదీని ప్రభువగు పదునాఱవలూయీ ప్రభుని శిరచ్ఛేదము జేయఁబడెను. అల్లరులు భయోత్పాతము సర్వత్ర వ్యాపించియుండెను. ౧౭౯౩ అక్టోబరులో Marie Antoinette శిరచ్ఛేదము సర్వఁబడెను.

తిరుగుబాటువా రన్యోన్యకలహములకుఁ గడంగి, Danton అనువారిని ౧౭౯౪ ఏప్రిల్ ౫ తేదీని Robes pierre గారిని జూలై ౨౮ తేదీని ఉరిదీసిరి. అంతటితో అలరు లడగి శాంతి స్థాపింపఁబడి ప్రజాపరిపాలనపద్ధతి యేర్పఱుపఁ బడియెను.

దేశమున దుష్పరిపాలన మంతరింపఁ జేయుఁ గల్గిన యీ మహావిప్లవమునకు ముఖ్యకారకులు పంజెండుగురుని ప్రోక్షకదు.

1. Louis XVI, 2. Robespierre, 3. Danton, 4. Carnot, 5. Mirabeau, 6. Voltaire, 7. Jean Paul Marat, 8. St. Just, 9. Charlotte Corday, 10. Madame Roland, 11. Lafayette, 12. Diderot గార్లు.

ఫ్రెంచిలీవు (French leave)— అది కాలమున ఫ్రెంచిసైనికులు తాము జయమందిన తావులనుండి ప్రజలయాస్తుల నడుగకుండనే లాగుకొనునాచారమునుండియు, చెప్పకుండ వెడలిపోవునాచారమునుండియు, చెప్పకుండ నుండిపోవుటకు పిదపకాలమున ఫ్రెంచిలీవుని పేరు వాడుకయయ్యెను.

ఫ్రెంచి ఐవరీకోస్తు కోలనీ— ఆఫ్రికా ఖండమున, ఆఫ్రికా పశ్చిమభాగమున, అప్పరినియా దేశమందున్న సెటల్మెంటు స్తేషను.

ఇందు కేపుకోస్తు సెటల్మెంటు కేసిల్ (Castle)ను ఎల్లినా సెటల్మెంటును చేరఁజేసెను. ఎల్లినా సెటల్మెంటు అప్పరినియా దేశమున, మొదటి ఐరోపా సెటల్మెంటుని చెప్పఁబడినది. దానిని డచ్చివారినుండి ౧౮౭౧లో ఫ్రెంచివారు కొనిగని చెప్పఁబడినది. (అప్పరినియా దేశము చూడుము.)

ఫ్రెనోలోజీ శాస్త్రము (Phrenology)

ఇది జర్మనుదేశపు శాస్త్రము. భరతదేశపు నామద్వీకమునుబోలినది. జర్మనుభాషయందు Phren అనిన మనశ్శక్తి యనియు, Logos అనిన, శాస్త్రము లేక విజ్ఞానవిధాన మనియు నర్థములు. ఒకనుప్రసిద్ధ ఫ్రెనోలోజీశాస్త్రవిమర్శి డిద్దాని “This science having for its basis the supposition that mental faculties and traits of character can be gauged from the shape and size of the skull” అని నిర్వచించి యుండెను. దీనికొకర్త F. J. Gall గారిని చెప్పఁబడినది. ఈవిధానమును రచించుతఱి ఈయన మనుష్యకపాలమును (పునుకను) ఇరువదియాఱుభాగములుగ విభజించి, ఒక్కొక్క భాగ మొక్కొక్కమనశ్శక్తి (Mental faculties or talents) క స్థానముగ వివరించెను. పిదప నొకజర్మనువైద్యుడు Johann, Gasper, Spurzheim అనుపేరుగలయూరొజీయ నకు శిష్యుడై, ఈశాస్త్రమును వ్యాపింపఁ జేయుటతో మఱితొమ్మిదింటిని గూడ చేర్చి ముప్పదియైదు మనశ్శక్తులుగ నుపన్యసించుచు బోధించుచు దేశసంచార మొనర్చెను.

ఈ శాస్త్రము బ్రిటీషుదీవులందుంతవఱకు చక్కగా వ్యాపించినదనియె చెప్పనయ్యెను ఇటీవలి ఫ్రెనోలోజీ శాస్త్రవేత్తలు ముప్పది యైదింటికి మఱి యేడుశత్రులంగూడచేర్చి, మనుష్యకపాలము నలువదిరెండుశత్రులం గల్గియున్నదని స్థలనిహవణములు సహా గావించిరి.

ఈ శాస్త్రమును బ్రిటీషు సీమలుగ నింతగ వ్యాపింపజేయుగల్గుటకు ముఖ్యకారకులు ముగ్గురనియు, స్కాట్లాండు దేశస్థులు George Combe, Andrew Comb యనువోదకు లిరువురు తమఉపన్యాసములమూలమునను, Bernard Hollander అనుగ్రంథకర్త M. D. తనగ్రంథములందు వ్రాయుటను వ్యాపించినదని వెగటుగఁ దెలుపుచు ఇది సరికానివిధానమని నిరసించువారును కలరు.

ఇంక నిందలి నలువదిరెండు మనశ్శక్తులను వివరించి ముగింతుము నాక.

1. Amativeness, 2. Conjugal love, 3. Parental love, 4. Friendship, 5. Inhabitiveness, 6. Continuity, 7. Love of life, 8. Combativeness, 9. Destructiveness, 10. Alimentiveness, 11. Acquisitiveness, 12. Secretiveness, 13. Cautiousness, 14. Approbativeness, 15. Self-esteem, 16. Firmness, 17. Conscientiousness, 18. Hope, 19. Spirituality, 20. Veneration, 21. Benevolence, 22. Constructiveness, 23. Ideality, 24. Sublimity, 25. Imitation, 26. Mirthfulness, 27. Individuality, 28. Form, 29. Size, 30. Weight, 31. Colour, 32. Order, 33. Calculation, 34. Locality, 35. Eventuality, 36. Time,

37. Tune, 38. Language, 39. Causality, 40. Comparison, 41. Human nature, 42. Agreeableness.

పుట్టెయందలి భాగములను (విభాగమును), వివరించిన పటము.

ఫ్రెనోలోజీ (Phrenology)—పుట్టెను జూచి పరిశీలించి మనస్సు ఎట్టిలక్షణములు కలదో ఎఱుంగువేధానము. ఇది పాశ్చాత్యకలదీనిని కొందఱు విశ్వసించుకొన్నారు.

ఫ్రెటర్నిటీ, ఈక్వాలిటీ, లిబర్టీ—
ఫ్రెంచి (పరాసు) : దేశమున వారి జాతీయ పతాకముపై మూడురంగు లుండును. అవి Fraternity సర్వసోదోభావము, Equality సర్వసమత్వభావము, Liberty స్వతంత్రభావములఁదెల్పు గుఱుటలు. ఈ ఏర్పాటు ఫ్రెంచిరెవల్యూషనునకుఁబడినపరిపూర్ణప్రభుత్వము స్థాపించుకొనుటతో చేసికొనినఏర్పాటు.

కాన, పరాసుదేశము నితర దేశస్థులు “Land of Fraternity, Equality and Liberty” అని వాడుటయుఁ గల్గెను. ఈ మూడురంగులు జండాయందు నిలువున తొలుత ఊదా, మధ్యను తెలుపు, కడను ఎఱుపు నై యున్నవి. వీటికి Tricolour అనియుం దేరుకలవఁట.

ఫ్రైట్ (Freight)—వాణిజ్యసంబంధపరిభాషాపదము. సముద్రమున ఓడపైఁగొంపోఁబడు సరకున కగు స్త్రీమరుఛాజ్ఞ మూల్యము. ఇంకను నట్టిసరకునకుఁగూడ నొక్కొకరితటివాడుచుండురు. మరియు Freight charges యొక్క— వివరములను తెల్పు పత్రమునకు Freight Note అనిపేరు. ఓడపై సరకు రవానాచేయుచు వాట్లకగు Freight స్త్రీమరుఛములు చెల్లించఁబడినటుల స్త్రీమరు అధికారులకు రెండుపత్రములు అందఁజేయవలసియుండును. అవి “Freight forward Note, Freight release Note అనఁబడును. కొన్ని తావుల నీరెండును నొకేనోటుగ నుండుటయుఁగలదు.

ఫ్లడ్బ్యాంకులు (Flood banks)—irrigation (పంటకాల్వల) Engineering నందు చెప్పఁబడిన నిర్మాణములు (ఇరిగేషన్ చూడుడు.)

ఇవిరక్షణకై నిర్మింపఁబడునవి (Protective works). నీ రెక్కువ యగుచితీ Weir కట్టడమున కపాయము కలుగకుండనిర్మింపఁబడు గట్టు. ఇవి అగొప్పవెల్లువను మరల్చి కట్టడమును భద్రముగ నిలువఁ జేయునవి.

ఫ్లాష్ పోయింటు (Flash point)—వాణిజ్యసంబంధ పరిభాషాపదము. నూనె వేడికిమండు (to become explosive) తావని యర్థము. అనఁగా అంత వేడిగల Temperature అనియర్థము. ఇవి వేర్వేరు దేశముల వేర్వేరుయందునని తలంపఁబడుచున్నది.

ఫ్లేర్ అప్ (Flare up)— ఇంగ్లాండు దేశమున Bristol పురమున Reform

riots జరిగిననాఁటనుండి వాడుకలోనివిచ్చెను. A riot లేక Disturbance అని భావము. కొట్లాటదొమ్మి కీడి కిని వాడుచున్నారు.

ఫ్లోటర్ (Floater)— వాణిజ్య సంబంధ. భాషాపదము. తెలుస ఫ్లోటర్లుట అనిఅర్థము. రచించుట, కల్పించుట యని భావము. Floaters అనఁగా Bearer securities గా loans ను సిద్ధపఱచిరచించుట. Fixed లేక శాశ్వత మూలధనముగ గాక మామూలు వ్యాపారము నడుపుటయం దవలెనగు ఖర్చు వెచ్చములకు గాను ఒక వర్తకుఁడు గాని, ఒక బ్యాంకి గాని వద్ద నిల్వయంచుకొనుధనమునకు “Floating Capital” అనిపేరు. ఒక ఓడపైని తీసుకొని పోఁబడు కొంతసరకు (యొక్క ట్రేమము) నకు చేయించఁబడు భీమాకు Floating Policy అనిపేరు. ఒక లిమిటెడ్ కంపెనీయొక్క Security కిగాను దాని అస్తులపైఁచార్జి (charge) గా అసలు వృద్ధులు చెల్లించఁబడక తప్పినచితీ బలాత్కరించి అయలుజరపుదానికి Floating Security అనిపేరు. ఓడ బద్దలై గాఢి, నవ్వు పోయి గాని అందులనరకు నీటిపై తేలుచుండు చితీ, దానికి Floatsam అనిపేరు. (అట్టివరకులు ఎవరికి దొరికితే వారివి కానేరవు. అసలు యజమానికి చెందెడివి. వాటినిబట్టి తీసి దరిచేర్చిన వారికి అం దొక భాగ మియఁబడును.)

ఫ్లోటింగ్ డెట్—(అస్సంజెడ్ డెట్ చూ.)

ఫ్లోరా, ఫ్లోరా—ఇవి అంగ్లపదములు. ఫ్లోరా యనిన చెట్టుచేమలు (వృక్షజాతులు). ఫ్లోరా యనిన జంతుజాలములు. ఇవిసాముదాయికార్థ మిచ్చు పదములు. అంగ్లభాషాగ్రంథములందు స్వతంత్రోక్తులుగ వాడఁబడుచుండును.

బంకట్ క్షత్రియులు- (చౌహానులు చూడుడు).

బంకమట్టి (Clay)— దీని నొకపండితుడు “Soft plastic nonporous rock material in the earth's crust” అని వివరించియున్నాడు. ఇది Iron మొదలగు ఖనిజముల సంపన్నమున ఏర్పడును. ఇది దారగుల నన్నిటినిగాని, బొప్పిటినిగాని అందియుండజేసి, దీని బంకిమట్టిగుండా అవ్వలి కరుగజాలదు. ఇది నెలు మొదలగు Igneous rocks నుండి ఏర్పడును. బంకిమట్టి పోటిక క్షయముగ బొట్టిపోవుటయు, దానియందున్న క్షయముగ నీలగులని బంకి మట్టిగ నేర్పడజేయును. బంకిమట్టిపొరపై ఒత్తడిగల్గిన దానిని Shab పోలుగజేయును. దీనియందు ఒత్తడియు, పూవులముసలగు వేడి మియు చాల అధికముగ నేసి, అది నేనుపలకలు, మానూభ్యుగ నేర్పడును.

ఇందు పరిశుభ్రముగ తెల్లబంకిమట్టిని Kaolin అనియు, China Clay అనియు సూచును. దానితో చైనానామానులం జేసి కాల్చుదురు. ఇతిరవుగు బంకిమట్టితో చేసి కాల్చినవి కుండలు ఇంటిలు వస్తువులు.

బంకించంద, ఛటర్జీ (లేక ఛటోపాధ్యాయుడు)— బంకించందమున వలల నాభాషయందు ప్రాచీనమున ముద్రాగ్రంథ కర్త. మిషాపూర్ (మేదిసిపురము) పాఠశాల యందునను హుగ్లీ కాలేజియందునను కలకత్తా వెస్టిండిస్ కాలేజియందునను విద్యాభ్యాస మొనర్చినవాడు. ఈయన పద్మవిదిసమున నె అమీరముల నన్నిటిని నేర్చినని చెప్పుదురు.

కలకత్తా విశ్వవిద్యాలయపీఠము ౧౮౭౭ లో నేర్పడి బి.ఏ. పరీక్షలు ౧౮౭౭ లో ప్రారం

భించిరి. అం దుత్తీర్ణులైనవారిలో బంకించంద మ్రిడే మొదటివాడు. “సంవాదప్రభాకర” అను నాకాలపుపత్రికకు వ్యాసములు వ్రాయుచుండినవాడు. డిప్టీకలక్టరుపనియందు ౧౮౭౮ లోనె పనిచేయ నారంభించి, ౧౮౮౧ లో పీఠానుపై విశ్రాంతి గైకొనినవాడు. రాయ బహదూరియు, సి. ఐ. ఇ. అనియు, బిరుద ములనుండినవాడు. ఉద్యోగకాలమున జెన్నూరునం దుండగా దీనిబంధుమిత్రబాబు (నాటక కలాపిశారిండు) ని ఈయనకును మెత్తి యేర్పడియెను. వెన్నును గైకొని “బంగదర్శన” పత్రికను ప్రారంభించి నడుపుచుండెను. ఇదియే మొదటి మాసపత్రిక యందురు. పిదప వార పత్రికయై వంగదేశాభిప్రాయముల వెల్లడించు పత్రిక యని పేరించెను.

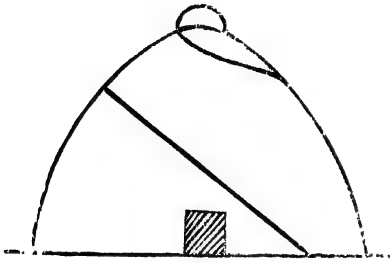
ఈమహాపురుషుడు రచించిన మొదటిసవల “Rajamohan's wife” అను నాంగ్లభాషా సవల. రెండవది ౧౮౭౭లో బయల్పడిన దుర్గేశ్వరి (Chieftains daughter) అను బంగ్లాళీసవల.

కృష్ణకాంతుని మరణశాసనము (Will) న్నానబుంబాళినవలగా చెప్పబడినది. వీరి సవలలో “ఆనందమత”యనునది ప్రధాన మను చున్నారు. ఇందే స్వచ్ఛంద బాతీయగీతముగు వందేమాతరమ్ పాట యున్నది.

వీరిజన్మము వైహతి కట్టణమువద్దనున్న కాంత్పూర్ గ్రామ మనియు, జన్మకాలము 1838 అనియు, మృతి 1894 ఏప్రిల్ అనియు, జెప్పబడినది.

బంకిపూర్ గోలా కట్టడము—బీహారు మున కిప్పటి ప్రధాన నగర మగు పాట్నాకడ నున్న బంకిపూర్ నందున్నకట్టడము కీ. వె. ౧౭౮౪ లో భాస్కరుకొట్టుగా నిర్మింపబడిన

దఁట. ఇప్పుడేయువయోగమును లేక పేరందిన

‘విశ్వరంగునా’ అని వాడుకపేరు పుడు.

బంగళా (గృహము) - ఈ గృహమునకు
 శివేశ్వరమని పేరు. ఇది చాలా పెద్దది. దేవుని
 ముందు నిర్మించినది. ఇది చాలా పెద్దది.
 గట్టియుగమున వి. ఈ గృహమునకు
 రాను. ఇట్టిగృహములు చాలా
 తాగులను వ్యాపించిపోయినవి. ఇవి
 చునందునను, అయితే ఇవి చాలా పెద్దవి.
 పించుచున్నవి. వాల్మీకిదేవాలయము ఇంటికే కా
 లము లుగడుట బహుశము.

బంగారపు రంగుద్రావకము (Liquid Gold)- దీనిని Gold paint అనియు పిలువెను. కాని, సరికాదు.

Bleached Schellac 6 ఔన్సులు,
Acetone 9 ఔన్సులు, Gold powder 4-5
ఔన్సులు కలుపుటయు, దీని వలచబడ వలెను.
చిక్కగనే యుండిని Acetone కొంత యధిక
ముగఁ జేర్చఁబడవలెనని చెప్పదురు. బంగ నపు
రంగునందలి వేర్వేలు Shades వచ్చుటకు
Aniline dyes కలుపుదునని చెప్పదురు. కాని,
ఇవి చాల తక్కువగ కలుపుచుండవలెను.

Gold paint చేయుటకు:—

Solvent naphtha 10 గాలను, Gum
Dammar 80 పానులు, Gumtragacanth
10 పానులు, Celluloid అరపాను. ఇందు 11
పానులు Bronze powder ను కలుపుదురు.

ఇది గోల్కొండ యొక్క అత్యంత బలమైనది. ఇవి మూల
నూత్రముగా నెఱుంగినది. వేర్వేరు విధములుగా
చేయుటయు గలదు.

బంగారము: Aurum. అంగురము.
 Gold. గంగురము. On (Dro). పాత్రము.
 Gold. ఉచ్చి Goud. న
 హే ౧౦, ౧౧౬.

ఇది లోహములలో నైఋతి లక్షణము.

పాఠా పుస్తకములు : హిందూపుస్తకములు

780 1050 1000 500

3000 5500 "X" "

09.06.87

నెట్టు... దాదాపు ౧౦ ము.

Chemical Symbol Au. Atomic weight 197.3. Atomic number 79.

Specific gravity 32. మెటల్స్
 ఘనీభూత 061. వర్ణము: పేదటిక. పరిమళము
 నీరుపై పడిన బాగానము మెరియుచును
 ధాతువులను కలయు, కలపబడి ఎరువుధాతు
 లు గూడ మాలి గలయును.

బంగారమునను ప్రసన్నచేపుపట్టయందూ ముప్పది
పన్నెను కలచు చెప్పబడినది. అందు కాగి
మొదలగు నిర్మిలోహములు కిత్తియెక్కువగు
కొలది వన్న తగ్గుచుండును. ఇది సీసముం
బొలిస గ్ల్యులోహము. అనుగా కలితీలేని
ముప్పదియనున్న బంగారము సీసముతోమెత్తగ
సాగునని యుఱుగునది. సాగెగొట్టినచక్కగ
సాగుగుణమువంతునను, సాగెదీసినచక్కగను
మెత్తగను. సాగుగుణమువంతును, బంగార
మత్తయ్యున్న కిత్తి కలియున్నది. ఇతరలోహముల
క్లిష్టితమై లింతయెక్కువగ నుండుట గానము. ఒక
వరిగింజయెత్తుబంగారము 500.5 చౌళపు అంగుళ
ములరేకుగఁ గాని, 500 అడుగులపొడవునీగ
గఁగాని చేయవచ్చునని కనిపెట్టఁ బడినది.

వ్యాపించుట లేక వంగి గట్టిగ నుండుటయందు బంగారము ఇనుము, ప్లాటినమ్, వెండి, రాగి లోహములతరువాత చెప్పబడినది. ఆక్సిజెనుతో కలియునదికాదు. ఎట్టిశీతోష్ణపరిస్థితులయందైనను, వాయువులకుఁ గాని, తేమకుఁ గాని స్వాభీనమై పోదు. మఱియు నించుమీఁదన్న Mineral acids కు నిలిచియుండదు. అసలగా కొరకబడక, లొంగక నిలిచియుండును. లోహము లన్నిటి లోను నిది యెక్కువ బడువగునది. బంగారము వాహకనందుచు వాఁతెబడినను కాంతి తగ్గదు. ఒక సువ నిమగ్నము నాంధ్రకవి “మేలిమిబంగారము నిష్ఠున గలగినను నతఁకి తెగిఁగొట్టినను నాచి యరంగిఁదీసినను (సరకుగొనక) వన్నె తగ్గదు గాని, వడ్లగింజలతోను గురివెందగింజలతోను తనను త్రాసునందు సమముగ తూచెద నను మాత్రము విపాదము జెంచు” నని చెప్పి యున్నాఁడు.

బంగార మన్ని దేశములందు, నన్ని తావులందు దొరకునుగాని, చాల తక్కువగా దొరకు చుండుటచే ట్లకు గాన వదలివేయుచుండును. ఇది తఱచుగ నితర లోహములతోఁ గలిసి దొరకుచుండును. మఱియు నిది వెండితోడను, ఒకప్పుడు తామ్రముతోడను, ఒక్కొక్కతటి Palladium, Rhodium మొదలగువాటను గూడి దొరకుటయుఁ గలదు. ఒక్కొక్కతటి ఇనుకవలె తగ్గిన రేణురూపమున గనులలోను, నదీగర్భములను, అందు ఎండిపోయిన ప్రాంత సన్నివహించిన ఇసుకలలోను గూడ దొరకును. ముఖ్యముగ Quartz rock, Alluvial deposits, Telluride ores ఈయూఁడును బంగారము దొరకుప్రదేశము లని చెప్పబడినది. అందు మొదటిది రెండింటియందు ప్రధానము. Quartz rock నందు విస్తారముగ దొరకును. గుండగ దొరకు బంగారమునకు

పాదరసముం గూర్చి ముద్దగట్టించి, పిదప రెండింటిని విడదీసి బంగారము తీసికొందురు. ఇక్కాలమున దక్షిణాఫ్రికాసీమలందు, అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములు, కనడా దేశము, ఆస్ట్రేలియా, భారత దేశములయందెక్కువబంగారము దొరకుచున్నదని చెప్పుచున్నారు.

ఇతరలోహములకువలెనే బంగారు అనేకములగు Salts గ నున్నది. అందు ముఖ్యమగునది Gold Cyanide. దీనిచేతను బంగారము Ore నుండి వేరుచేయుఁ గలుగుచున్నారు. ఇట్టి ప్రాశస్త్యము వహించిన లోహముగాన బంగారము నాభరణములుగఁ జేయుట యనాదిగ ప్రారంభమైనది. గొప్పగొప్పవారియిండ్ల పశ్యేములు, చెంబులు మొదలగునవి బంగారపువి యుండును. ఇటీవల ప్రభుత్వములు బంగారునాణెములు జేయ మొదలిడినవని పాశ్చాత్యుల నెదరు గాని, శ్రీరాములవారి పరిపానకాలముననేవాడుకయందుండిన శ్రీరామమాడలనఁబడు బంగారునాణెములచ్చటచ్చటఁ గానఁబడుచుంటు, తొల్లింట నామహారాజుపాలన కాలముననే కోసలదేశమున బంగారునాణెములు ప్రభుత్వ మవలంబించి ముద్రించినట్లు తేలుచున్నది.

తొల్లింటికాలపు ధనసంపద నేడు తలంచియుఁ బ్రయోజన ముండదు. ఇటీవల బంగారు నాణెములను ముద్రించుటకు ప్రభుత్వములు కైకొనినసంగతి మున్ను వివరించి యుంటిమి. ప్రపంచమున నేటిట బయలుదేలు స్వర్ణమున నాల్గవవంతు వఱకు నాణెములుగ వేర్వేలు ప్రభుత్వములు ముద్రించుకొనుచుంటు లెక్కలవలన తేలుచున్నది. ఇది సుభిక్షకాలములందని యెఱుఁగునది. ప్రపంచయుద్ధ మనిశించుకొనఁదగిన అంగ్ల, ఫ్రెంచి, జర్మనుల యుద్ధము బంగారపు పరిస్థితులను చెదరఁ గొట్టివేసెను. బంగారునాణెములు తిరుగుటకు బదులు కాగి

తపుసోట్లు పరిశ్రమపై తిరుగ నారంభించినవి. కొన్ని కొన్ని దేశములందు బంగారము చేరు కొనను గాని, అవి ఈలోటును బాప జాలినవి కావు. త్వరలో పరిస్థితులు తిన్నబడునని ఊహించ బడుచున్నది. అంగ్ల సామ్రాజ్యము తనపరిస్థితులచక్క బటచుకొనుటతోమన దేశము నకును బంగారు నాణెములు వాడుకలోనికి వచ్చునుగాక.

ఇంగ్లాండు కీ. వె. 1925 సంవత్సరమున బంగారు పరిస్థితిని చక్కబటచెను గాని, అది నిల్వలేదు. చీనాదేశము 1930 లో ప్రారంభించెను గాని అదియును కొనసాగకున్నది. అమెరికాయందు బంగారము నిల్వయెయుండుట గాన నగును.

బంగారపుపలుచనిరేకులు యంత్ర సాహాయ్యమున జేసియు, కడుసన్ననిబంగారము రాపిడియు, శాస్త్రోక్తముగజేసిన బంగారుభస్మమును, గంధకము మొదలగువాల్తో వడిన వంట బొప్పి భములగునువర్ణచంద్రోదయాదులునుఆయుర్వేద వైద్యులువాడుచుందురు. ఇవి ఆరోగ్యకరములు. (పరసవేది చూడుడు.)

బంగారు (వరకు) రేకుల పరిశ్రమ
(Gold leaf industry)—బంగారు(వరకు) రేకులు చాల పలచనగా నుండును. ఇవి బొప్పి భములయందు వాడుచుండిరి. భరత దేశమునం దీవ్యాపారముజేసెనుగాని, ఇటీవల క్షీణించినది. ఇపు డీపరిశ్రమయందు జర్మనీ దేశ మధిగమించి యున్నది. మిఠాయిలపై నీరేకును గప్పి, వన్నె కుదుర్చుదురు. మాత్రపై నలంది వాసన పోకుండ నిలుపుట మొదలగుకార్యముల నొనర్తురు. పాశ్చాత్యవిధానమున నివి రంగునుబట్టి Medium అనియు, Fine అనియు, Deep అనియు, Pale red అనియు, Deep orange అనియు, Lemon pale అనియు, White అనియు తరగతులుగ విభజింపబడినది.

Deep gold leaf నందు Alloy అధికము చేరదు. Mediumనందు 42 భాగములు. అసలుబంగారమునకు రెండున్నర భాగములు వెండియు, రెండున్నరభాగములు రాగియు జేర్చుదురు. ఇటులనే తక్కినవియు నుండును.

తొలుత నిట్లు కల్పినబంగారమును $1\frac{1}{2} \times \frac{1}{4}$ అంగుళముల పరిమితిగల Ingots గాజేసి ఇనుపరాట్టమునందు రేకులుగ సాగింతురు. ఆరేకు 1,800 అంగుళముల దశపరికి సాగును. ఇది అంగుళమువెడలుపుగ నుండెడిది. దీనిని అంగుళముచొక్కపురేకులుగ కత్తిరింతురు. ఇట్టివి 150 దశపరికాగితములం జాట్టి ఒక Parchment case నందు అనుర్చుచురు. దీనికి "Kutch" అనిపేరు. దీనిని పదునాఱుపానుల బరువుగల సుత్తితో మోదుచు నాగదీతురు. 2×4 అంగుళములు (4" Sq.) రేకులుగ నొనర్తురు. దీనికి First beating అనిపేరు. ఇట్లు 150 రేకులను 600రేకులగునట్లు తిరుగ కత్తిరింతురు.

ఆరేకులను తిరుగ Gold beater's skin తో జేయబడిన యొకపుస్తకమునం దమర్చుదురు. దీనికి "Shoder" అనిపేరు. దానిని తొమ్మిదిపానుల బరువుగల సుత్తితో తిరుగ మోదుచునాగదీతురు. దీనికి Second beating అనిపేరు. దీనితోనారేకులుతిరుగ 4" Sq. రేకులుగ సాగి, తిరుగ కత్తిరింపబడి 2400 అగును.

వీటిని మూడుభాగములుగజేసి, ఒక్కొక్క భాగమున నెన్నిదివందల రేకుల నిడుదురు. తిరుగ వీటిని Gold beater's skin తో జేయబడిన యొకపుస్తకమునం దమర్చుదురు. దీనికి "Mould" అనిపేరు. దాని నేమపానుల బరువుగల సుత్తితో నాల్గుగంటలసేపు మోదుచు నాగదీతురు. దీనికి Third beating అని

పేరు. విదప నారేకులను 3 1/4 Sq. కేకులుగ గ తిరించి కాగితపుపుస్తకములం దున్నవికీయమున కాయవైపటదురు.

ఈరేకులు 280000 th of an inch నభ సలి యనియు, ఒకగొయ్యినున్నగు లోహము 56 చొక్కపులంగుళముల కే విగునియు, Mechanical arts నామం జేయుటకే మిక్కిలి పలుచనయగున నిదియే యనియు జెప్పబడినది.

బంగారు వెండి ఫిరంగులు —

బహోదాసంస్థానమున నొకటి బంగారుఫిరంగము, నొక వెండిఫిరంగియుం గలవు. ఇవి కే. పి. సుబా రాజా ఖండిరావు గైక్వాడు వేద జేయించబడిన వారు.

బంగళాదుంప వ్యవసాయము—

దీనిని హిందుస్థానీ భాషయందు ఆలా యందును కొంచ తాలూగడ్డ అనియు, అతరదేశమున ఉరళ్కెళిగో అందును. గాన కొంచలు ఉరలగడ్డ యనియు వాడుచుందురు. దీని కాంగ్లమున పొటేటో (Potato) అని పేరు.

బంగళాదేశమునుండి యాంధ్రభూమికి దేబడి బంగళాదుంప యను పేరబురించును భోజనపదార్థము. ఇది లోలుగ పెరదేశము నుండి స్థానియా దేశములకును, అందుండి ఐరోపాలోని ఇతరదేశములకును జేరుచుండును. Sir. Walter Raleigh అనుచానినలన ఆంగ్ల సీమకు జేరెనని చెప్పబడినది.

ఇందు వేయిజాతులవలకుం గలవని తెలుచున్నది. గాని వీటివ్యవసాయమున తెగలైక్కిన గాన, ఒకటిరెండు జాతులన్న ఈ దేశమున పెరుగుటలేదు. ఇవి వేళ్లయందు దుంపలు పాటుజాతి గాన, భూమి గుల్లగనుండు ల్యవ సరిము. భూమి గట్టిపాటివచో ఎంత సత్తువుగల

ప్రదేశముం దైనను దుంపలు పెద్దవిగ నెదుగక చిన్నవిగ గిడవనాటి పోవును. ఒండెమట్టి విస్తారముగను, ఇసుక కొంత తక్కువగను ఉన్న నీటి స ప్రదేశము లీపంటకు ప్రశస్తములు. నీటి స్వేచ్ఛగ కాలువలగుండా పొలము తరువగలిగినదిగ ననుట యుండవలయును. ఇతరభూములం దైనను ఈ పరిసితు లనున్న గలిగిన ఉన్నన పెట్టవచ్చును. ముసూనా జ్యమందు లాభమైన భూములలో నీ పైయెత్తబడిన పట్టును జెగురునానకు సర్వత్రీ ఈ పరమాణుము కావలగును. ఉత్పిల దిగని పలి కలుకమున విప్పల, జగితూర్ల పార్శ్వమునక, మహానీటిపు లాకభూములందు, బంగళా దుంపల్యవన యుంపములముగ జేయబడుచున్నది. ఇదిగారు నీచ్చుచున్నది. మహానీటి నుండియే వాడెను. రెగురించి, పొలములు తినువుచున్నాడు. బంగళాదుంప వ్యవసాయమునకు బనికిరా దుండును. సమశీతోష్ణ ప్రదేశములను, క్షీణపరిస్థితులును అనురేనేని మిక్కిలియనుకూలములు. బంగళాదుంపచేయుపై గాలి యన్న దిగలనుండి చక్కగ ప్రసహించునట్లు ఆటాకములు లేని కాళీసలము లమరినచో ఏరోగములులేక ఫలమునిచ్చును. భూమియొక్క పరిస్థితిగట్టి కల్గినతరులగుట్టుపుపెంట, బూడిద మొదల పువులు చేర్చుకొనుచు, నితరభూములను గూడి సీవ్యవసాయము క్రిందకు తేవచ్చునందురు. ఆముద్రపుబడి, సముశలపొడి ఈచెటకు మంచిబలము నిచ్చునది. సున్నము మూడు మాసములుగ భూమియందు ముక్కి, ఘాటు పోయిన పిదప వీటికి సమస్త రోగహరముగు మంచి ఎరువందురు.

సర్వసాధారణముగ ఈ పైరుపెట్టు రైళ్లు మూడువందలు మొదలు ఆఱువందలమగుగుల పేడయు, నలువదిరెండుమగుగుల ఆముదవు.

పిండియు, డెబ్బదియైదు మణుగుల కఱ్ఱబూడిదయు, పొలములం దెరువులుగ వేయుచుండు రనియు, ఎనుకలపొడి నుపయోగించు రైతులు నాలుమణుగులవఱకు వేయుదురనియు అంచనా వేయఁబడినది.

బంగాళాదుంపలు కణుపులనుండి మొలచు నవిగాన, దుంప కణుపుకణుపునకు భాగములుగ తెగఁగోసి నాటుదురు. కాని, ఇటీవల పరిశీలనల బట్టి ఇటీవలంటయందు పెద్దదుంపలు పాఱనని తేలుచున్నది. చిన్న దుంపలను దుంపలుగనే పాతిరేసి పాతెడుదుంపలు పెద్దవై ఎక్కువవిలువగల పెద్దపంట వచ్చునందురు. దుంపనాటి నది మొదలు మొలకలు బాగుగ పైకి వచ్చుటకు పూర్వము పెద్దన్నము పడినయెడల విత్తనముకుల్లి నష్టము నుభవించక తప్పదు. కావున వర్షములు వెనుకబట్టుకొని ఈవ్యవసాయము పొగంభించుట శ్రేయము. మితియు రైతు లీకారణముననే పెక్కుసారులుగా నీ విత్తనమును కొంతకొంత ప్రదేశము లందు మాత్రమే నాటు చుండురు. పూర్తి యగు దుంపలు నాటినచో సంతవేగముగ కుల్లి నష్టమై పోవని యనుభవజ్ఞు లనుచున్నారు. పొగరదుంపలలో మెత్తబడని గట్టిదుంపల నేరి (చిన్నవి) విత్తలవలసి యుండును. దుంపలను భూమియందు నాటకపూర్వము పొడిగానుండ్లి గాలితిగులు నొకనీడప్రదేశమున, మట్టి నేలపై నినుకపోసి, దుంపల నొకటి కొకటి అంటకుండు నటుల దగ్గరగా పేర్చి, పొడిఇసుకపైన పల్చగ గిన్నె, ఎన్నిది దినము లుంచిన దుంపలనుండి మొలకలు బయలుదేలును. వీటిని నాటుటవలన వర్షపుబాధను తప్పించుకొనవచ్చు నని యనుభవజ్ఞు లనుచున్నారు. ఇంకను శాస్త్రజ్ఞులగువారు ఆట్రుసానుల నైట్రిక్ ఆఫ్ పొటాసియమును నిలువదీయైదు గేలనులనీటియందు కలిపి, వాటి యందు విత్తనపుదుంపలను తడిపి పైవిధమున

పేర్చి యుంచిన మొలక లానోగ్య వంతముగ పెరుగునని చెప్పుచున్నారు.

మొక్కలు అడుగుగుదూరమునకు నాట వలయును. మొలకలు చక్కఁగ లేచి పైకెగుగు వఱకు నీరుపెట్ట నవసరము లేదు. చెమ్మయే చాలును. మితియు నీటికి విత్తనపుదుంప కుల్లి నను కల్లిపోవచ్చును. భూమిమొక్క స్థితి ననుసరించి వాగమున కొకతడి గాని, రెండువారి ముల కొకతడిగాని, నీరుకట్టు చుడవలయును. కలుపులేకుండ పెరికివేయుచుండవలయును. ఇట్టి నాటి వేరు కిడలకుండునటు చూచుచుండవలయును. మొక్క బలహీనముగ నున్నచో ద్రవ చూపకమేన యెరువు పెట్టవలసియుండును. నీరు బొట్టుచున్నచో ఆకులు పండఁబాటినతెలిసి, ముపల పోగు పండినదని గ్రహించవలయును. కాడులు గూడ ఎండుబత్తో పాలు తివ్వనారంభించినవలయును. విత్తనపురుగులను వేరుగ నుంచుకొని, తక్కినదుంపలు (చాలదుంపలు) నిల్వయుండుటకు గాను రెండుపార్లగంధకపుకృత్తిని, 11 పార్ల నీటిలో చక్కఁగ కలిపి, అందులో 12 గుంటలు సేపు దుంపలను నానరిచ్చినచో అందలి విత్తనము చచ్చినను దుంప యు నిల్వ యుండును. తొడదగ ఎకరమున కేగువఱకును గుల విత్తనపుదుంపలు కానవసియుండును. ఇది 200 మణుగులదుంపలు పొడును.

బంగాళాదేశము (Bengal) వంగదేశము - బంగాళాదేశమునకు త్తరమున బూటాన్, నేపాలములును, తూర్పున ఆసాము, అస్సాములును, దక్షిణమున బంగాళాఖాతమును, పశ్చిమమున బీహారుదేశమును ఎల్లలు. 20 వేల మైళ్ళ వైశాల్యము. ఇండియాలో దీని యిరువదియవభాగమని చెప్పఁబడినది. దేశము సమతలముభవంతము; వ్యవసాయసమృద్ధి గలది. ఉత్తరపువైపునను, ఆగ్నేయదిక్కునను కొండలు

కలవు. తక్కినది సమతలము. గంగానది, బ్రహ్మపుత్రానది, వాటి శాఖానదులు దేశమున ప్రవహించుచున్నవి. పశ్చిమపుశాఖానది యగు హుగ్లీ (గంగ) సముద్రసంగమముగు తావుననే సుందరవనమును, అటనే సగరిద్వీపమును గలవు. ఇది పుణ్యతీర్థముగ నున్నది. గంగానదియొక్క శాఖలు అనేకము లేర్పడి, అందు భాగీరథి, జాలంగి (జాహ్నవి) శాఖలు కలిసి హుగ్లీనది యేర్పడినది. బంగాళభాష యందు హెలగాయనిన బురడ రెల్లన క్లిము. దానినొడి హుగ్లీ పట్టణమునకును, అది సుండ్లమున ప్రధాన పురమై ఆ మండలమునకును, “హెలగాల్” పేరు కల్గి పడవలటనే ప్రవహించు నీశాఖానదికి భాగీరథి పోయి హెలగాల్ పేరు వాడుచుండ, ఆంగ్లోచ్చారణయందు హుగ్లీయ యొను. పశ్చిమశాఖకు బ్రహ్మపుత్రశాఖతో సంగమమునకుం బిడవ పద్మానది యని పేరు కలెను. మయనదియు, విభాపోచ్చారణలందు పుడ్డా యనంబడు చున్నది. ఇట్టిదే వేటాక గంగానదిశాఖయగు మహద్గంగ, ఇప్పుడు మత భంగా యనంబడుచు హుగ్లీనదియందే క్షేపణ కొనినది.

ఇంక కుశీనది నేపాలమున జనించి, బీహారు బంగాళముల హద్దుగ నడిచి, గంగానదియందు సంగమించుచున్నది. దామోదరానది బీహారు దేశమున జనించి, ఆగ్నేయవాహినియై గంగానదిలో సంగమించుచున్నది. తీర్థా (ఇప్పటి తీర్థా) నది శిక్కింరాజ్యముగుండా ఆగ్నేయ వాహినియై బ్రహ్మపుత్రానదిలో సంగమించుచున్నది.

బంగాళమున వర్షములు జూను నెలలో ప్రారంభించును. (ఇండియా దేశము చూడఁడు.) ఇది జనసమృద్ధిగల దేశము. ఇండియాజనాభాలో బంగాళమున ఏడవవంతు కలరని తెలియు

చున్నది. ఆంగ్లవిద్యయందు బంగాళీలు చాల నిపుణులని చెప్పఁబడినవారు. మైలున కీదేశమున ౫౭౦ మంది కలరని లెక్కింపఁ బడినది. గొప్ప వ్యవసాయదేశ మగుట దేశ మంతటను జనులు నివసించుచున్నారు, గాని పెద్దపట్టణము లధికముగఁ గానరావు. పోలములందు నార పంటయు, ధాన్యపువంటయు నవలంబింతుము. నీలిమందు, చెఱకు, పొగాకు పంటల కనుకూల ప్రదేశములు కలవు. గంగానది, బ్రహ్మపుత్రానది ఏటేట వెల్లువలై ఇరుదెసల నూనెసిమైళ్ళ దనుక సమతలమున నీరెగఁబోడిచి, ఒండు పోయిచు ఫలవంతముగ నొనర్చు చుండును.

పరిపాలనాసాకార్యమునకు దేశ మైదు డివిజనులుగఁ జేయఁబడినది. వాటియందు మొత్తమున ౨౪ జిల్లాలు కలవు.

౧ పెన్సిడెన్సిడివిజను- ౧ కలకత్తా (లేక ఇరువదినాల్గు పరగణాల) జిల్లా. కలకత్తా ప్రధాన స్థానము. ఇది బంగాళమునకు ముఖ్యనగరము. ఇండియా దేశమున పెద్దపట్టణము. బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమంతటిలో లండనుతరువాత నెక్కువ జనబాహుళ్యముగల రెండవనగరము. హుగ్లీ నదితీరము. గంగకవ్వల దీవి కెదురుగ నేయున్న హెడాపట్టణము తర్వాత జనబాహుళ్యము కలది. ఆలిపూరు బంగాళాగవర్నరుగారి నివాస భవనమున్నతావు. డండం పట్టణము సైన్యములున్నతావు. బరక్పూరు సైన్యస్థానము.

౨ జెస్సూరు జిల్లా- ఇది ఇరువదినాల్గు పరగణాలజిల్లాకు తూర్పున గలదు. ప్రధానస్థానము జెస్సూరు.

౩ నద్దియా జిల్లా- ఇది సుందరవనమున కుత్తరమున నున్న జిల్లా. తొల్లింటిపేరు నవద్వీపము. తొల్లింట విద్యావీరముండినతావు. ఇప్పుడు చైతన్యమతమునకు ప్రధానస్థానము.

౪ ఖుల్నా జిల్లా-ప్రధానస్థానము ఖుల్నా-

౫ మూర్ఖాదాబాదు జిల్లా- ప్రధానస్థానము మూర్ఖాదాబాదు. ఇది జమిందారీ (నవాబు)కు ప్రధానపురము. శాంతిపురము వేణుపట్టణము.

౨ రాజసాహి డివిజను:—

౧ దినాజపూరుజిల్లా- దినాజపూర్ ప్రధాన స్థానము.

౨ రాజసాహిజిల్లా- గంగాతీరము. ఇందు బురద నేల లభికము. రాంపూరు బోలియా పురము ప్రధానస్థానము.

౩ రంగపూరుజిల్లా- రంగపూరు ప్రధాన స్థానము. ఇది నారింజపండ్లకు పేరందినపురము.

౪ బోగ్రాజిల్లా- ప్రధానస్థానము బోగ్రా పురము.

౫ హబ్నా జిల్లా-గంగానది శాఖపై నున్న హబ్నా ప్రధానస్థానము. బ్రహ్మపుత్రా శాఖ నదిపైనున్న శిరాజుగంజి నారివర్తకమునకు పేరందిన తావు.

౬ జల్పాయిగురీజిల్లా- డార్జిలింగున కాగ్నే యదిశగా నున్నది.

౭ డార్జిలింగుజిల్లా- ప్రధానస్థానము డార్జిలింగు. ఇది సానిటేరియమ్ వేసవినివాసము.

౩ డక్కా డివిజను:—

౧ డక్కా-జిల్లా- మెగ్నా నదీతీరము. డక్కా పట్టణము బృహద్గంగాతీరమం దున్నది. తొలింట డక్కా-మజిలినులను సన్నపుబట్టతానులకు పేరందినది. దీనికి రేవు నారాయణగంజి పురము.

౨ ఫరీద్పూరుజిల్లా- ఫరీద్పూరు ముఖ్య పట్టణము. గొయిలాంశుపురము వర్తకస్థానము; రేవు.

౩ బాకర్గంజిజిల్లా- బారిసాల్పురము ప్రధాన స్థానము. ఇందు ధాన్యపుపంట యధికము.

నిని "Granary of Calcutta" అనెదరు.

౪ మైమన్సింగుజిల్లా-ఇది పెద్దజిల్లా. మైమన్

సింగుపురము ప్రధానస్థానము. బ్రహ్మపుత్రా నదిపై నున్నది.

౪ చిట్టగాంగు డివిజను:—

౧ చిట్టగాంగుజిల్లా అడవులు గలది. తీరము లందు సేద్యము కలదు. ప్రజలు బర్మావారిని బోలియుండురు. చిట్టగాంగుపురము ప్రధాన స్థానము. చిట్టగాంగునదీ (చిట్టలానది)తీరము. చిట్టగాంగునకు తొలింటి పేరు పూలగ్రామము. గొప్ప వర్తకస్థలము. కలవవర్తకము, ఓడల నిర్మాణము కలదు.

౨ నోవాఖోలిజిల్లా- మెగ్నా నదీముఖద్వారమున నున్న బురదనేలలజిల్లా. సడీషదీప్ము, మఱికొన్ని దీవులు నిండులోనివి. నవాఖాలీ పురము ప్రధానస్థానము. బుల్లోవాపురము వేణుపట్టణము.

౩ టిప్పెరాజిల్లా (తీపురమండలం)- ప్రధాన స్థానము కోమిల్లా (తొలింటి కోమిల్లా) పురము.

౪ చిట్టగాంగు పర్వతములజిల్లా.

౫ బర్ద్వాన్ డివిజను:—

౧ బర్ద్వాన్ జిల్లా ధనవంతమైన మండలము. దామోదరా నదీతీరమం దున్న బర్ద్వాన్ (తొలింటి వర్ధమానపురము) ప్రధానస్థానము. మహారాజాధిరాజు (జమిందారీస్థానము).

౨ హుగ్లీజిల్లా-ఇం దధికజనసంఖ్య కలదు. హుగ్లీపట్టణము (హోగ్లాపురము) ముఖ్య పట్టణము. పరిసరముల నేయున్న బిన్నూరాపుర మొకప్పుడు డచ్చివారికిం జెంది యుండినది. దానికి దక్షిణమున నే యున్న చంద్రనాగోరు ఫెరించీవారిది. శీరాంపూరు ఒకప్పుడు జేనుల వలన బిట్రిషువారికి వదలిపెయ్యబడినది.

కలకత్తాకెదురుగా హుగ్లీనది కవ్వల నున్న హాడాపట్టణము పెద్దపట్టణము.

౩ బంకూరా జిల్లా- ఇందు రాక్షసబాగ్గు గనులు కలవు. బంకూరాపురము ముఖ్యపట

ణము. దామోదర నదిపై నున్న రాణిగంజ వేటాక పురము.

౪ బీహూమ్జిల్లా (వీరభూమి)- పరీధాన్ సానము సూరీపురము.

౫ మిడ్నాపూర్ (మేదిని పురము) జిల్లా- ఇది యొకప్పుడు తల్కల దేశమునొందినదై ఉండెను. దీనికిని, హుగ్లీ జిల్లాకును నడుమ రూపనారాయణి నది కలదు. కనెయూ తొల్లింట కలనావతీ లేక పిశానదీతీరమున నున్న మిడ్నాపూర్ (మేదిని పురముముఖ్యపట్టణము.) నుండి రేఖానది ఈమండలమున గలదు. రూపనారాయణి నదిపైనున్న తామ్రాకు శిష్టాధ్యక్షపురము వేటాక పెద్దపట్టణము. యాతాగ్రామము. (తామ్రలిపి దేశము చూడుడు).

బంగాళ (వంగ) దేశపు సామెతలు-

అట్టె పొడుగుదలంటే గాలి తుపానులకు వెనవలసి యుండవలసివస్తుంది.

అకాశాన వట్టే గ్రహణ మంతా చూచేదె.

ఆవు రాలేదంటే ఎద్దుచుపట్టుకుని పాలు పితుకమన్నాడంట.

ఉద్యోగమున కాసించితే కుక్కపాదములైన కడుగుటకు సిద్ధపడవలయును.

ఎగర లేకపోయినప్పుడే పక్షి రెక్కలు కొటుకోవడము.

ఏకపుత్రుడు గ్రుడ్డి అనిచేతికట్టవంటివాడు.

ఏచెయ్యి తెగినా గాధ ఒకలాటిదే.

ఒక్కచేతివైనను ఏడు వేళ్ళూ సమంగా ఉండవు.

కాగితము, కలము, సిరా, కలిపినచ్చి మనస్సు మాధానపడితే చేయి ఎన్ని వ్రాతలు వ్రాయమన్నా వ్రాస్తుంది.

కాలమును నిలిపిపట్టుటకు చేతులు చాలవు. గుఱ్ఱమును జూచి కుంటినడువనారంభించినట్లు. గొంతుక మొయ్యా తిని కుల మడిగినట్లు.

చెవిటివాడు గానమును, గ్రుడ్డివాడు సృత్యమును మెచ్చుకొన్నట్లు.

చెవులు పట్టుకు లాగితే బుట్ట తనంతటతానే కదిలి వస్తుంది.

చేప కనిపించేవఱకు కొంగకు యోగనృప్తి అభ్యాసమే.

దినము లుదవుగాని చేసినపనులు, ఆకిన మాటలు ఉంటాయి.

దేముణ్ణి చేయబోతే దయ్యం తయారైపట్టు.

నావపైని ఓడకంటె తీతే భరించునా?

నీ ప్రవర్తన నీచేతిలోనే యుండునది.

నీబండిచక్రమునకు ముందు కందినమెక్కించుకో.

నోట పండురానిపిల్ల నవ్వులో మాధుర్య మెక్కువ.

పంచదారబొమ్మలాటి దన్నట్లు.

పనివేళ కనబడకపోయినా భోజనం వేళ తప్పకుండా సిద్ధమే.

పనసపండులో మామిడిపండు సముండునా?

పండ్లు చెట్టుకు భామా?

పాతిగుడిశకు పేదా మన్నే గిలాబా.

పాముచేసేధ్వని కోడికి తెలుసును.

పాము ముంగినా స్నేహము.

పుండు మానిన మచ్చ మానదు.

పేన్నవలెనంటే ఒక్కొక్కటిగానే పేర్చవలసి యుంటుంది.

బండి ఒంటిచక్రముమీద నడువదు.

బురద రాసుకున్న వారికి బుగ్గిభయ మేమిటి?

మామిడికట్టతోనే గోకలి చేయడము.

ముల్లు దీయ ముల్లె ప్రయోగించవలెను.

మూగివానికల (చెప్పలేదు. ఏమిప్రయోజనము)

యద్ధ కాలమున నక్కకు నలుగురు పెండ్లాలు.

యద్ధరంగములో నక్కలు నక్కలుగావు పెద్దవులులే.

యోగిని చేపలు తినదు గాని ఆమెచంకలోనే చేపలమూట ఉన్నది.

సూదికి కన్నమున్నదని జల్లిడ వెక్కిరించి నట్లు.

సూదిలాగ ప్రవేశించి నాగటికట్టులాగ మానుకుని బైటికివచ్చినట్లు (అనగా బలిసిలని భావము).

వాగ్దానములు చేసేవారు చంద్రుని అటచేతిలో పెడతాననికూడా వాగ్దానము చేయుచు

వు

బంగైపల్లిస్తేటు— ఇది కన్నులుజల్లులోని ఒక చిన్న బ్రీటిషు ప్రభుత్వరక్షిత సంస్థానము. ప్రభువు నవాబుగారు. మహమ్మదీయుడు. బంగైపల్లి అంటిమామిడితోటలకు పేరందినది.

బండ్లారుచెట్టు— లా. Cinchona excelsa. దీని రసకసాయములు గోహణి, ర కగోహణులను నివారించునని చెప్పబడినది.

బండి ఆ అక్షరము (శకటశేషము చూడుడు.)

బండి వేగముగ బర్విడుతటి చక్రములయాకు అగపడకుండుట (When carriage runs the Spokes of its wheels cannot be seen) - దేనినైనను జూచుటయందు దాని వెలుతురుబింబము చూచువారి నేత్రములందలి తెర (Ratena) పై నానుటయని భావము. ఇట్లునుట ఎంతయో కాలక్రమక్కఱలేదు. ఒక సెకెండుకాలము నందలి స్వల్పభాగ మైనను జాలును. అత్తటి నది లోని కగపడి తెలిసి మనస్సునం దాయాకారము గ్రహింపనయ్యెడిది. అనగా ఆకాలమునకు దోడనే వేటొకబింబము గ్రహింపనిదై మెయింజెడిని.

తాపీగా నడుచుబండ్లచక్రపుటాకులు చూడవీలుండుట కేరూటంతము నుండదు గాని వేగముగ బర్విడుగుట్టుపుబండి చక్రములందు, మోటారుబండ్ల చక్రములందు, అకు అతిత్వరిత గమనమున దిగుచుం బర్విడుచుండ, వాటి వెలుతురు బింబము కంటికి రేటివగా యుం దానుటకు గూడ సత్యవేగమునం దిగుటయందు మాటిపోవుచుండు కంటియందు వాటి బింబ మాననే అగుదు. కాన, జూడ వీలుకాని నిత్య సభవించును. అదియు నించుక మందగతిని బోవుతఱిం జూడ వీలుగుచుండును.

మానవనేత్రముచూడజాలనిత్వరితగతితో గదలుతఱిం జూడ వీలుకాదని యెఱుంగునది.

బండెల్లండ్ర— (యజాభుక్తిదేశముచూ.)

బంతి త్రుళ్ళుచుం బై కెగురుట—

పైనుండి రబ్బరుబంతిని నేల బడవైచిన, నది త్రుళ్ళి యెగురునని యంద తెలిగినదే. ఈబంతి రబ్బరు దగుచో గట్టదనము, లోనగుల్లగల్లి నాయువు గల్లియున్నను ఈనందర్భమునం దిట్టిభేదమును ఉండదు. అది త్రుళ్ళుటకు వలయునది ఆంగ్లరసాయన శాస్త్రజ్ఞులు రబ్బరును Elastic పదార్థ మని పేరిడి యున్నారు. బంతి గుడ్డముగనుండి నేల బడవైచినతఱిం గొండిభూమికిగాని, లేక ఏదేని వేలువస్తువునకుగాని తాకి దానిస్వళిరము కొంచెము లోనికివంగుట సంభవించును. అట్టిది కొంతబలముతో పైకి లోనుండి త్రొక్కినట్లు నెలుపటికి తనమామూలు ఆకారముదనుక తిరుగనగుటకే ఈపేరు. అట్లుపదార్థమునే ఎలాస్టిక్ పదార్థ మనెదరు. రబ్బరే గాక ఎలాస్టిక్ శక్తిగల వస్త్రములు కలవు. ఇటీవలి పరిశీలనలు ఉక్కు ఎక్కువ ఎలాస్టిక్ శక్తిగల పదార్థమని బహుల్పడఁ జేసియున్నవి. ఉక్కు-బంతులును.

బాగుగనే తుళ్ళి యెగిరెడిని. అట్టిపని కాంగ్లమున Bounseing అనియెదరు.

బంతి త్రుళ్ళి ఎగురుతట్టి దానియందుఁ గొంత చలనము లేక చలనశక్తి గలదని భావము. ఆశక్తి నాంగ్లమున Force అనియెదరు. శాస్త్ర గ్రంథములందు దానినే Energy అనియు వాయున్నారు. ఆంగ్లసాయన శాస్త్రవిదు లిట్టిశక్తులందు ఎడతెగనిశక్తి లేక నిట్టవల (Persistence of power) కలదని చెప్పవలసి వచ్చును. నాధర్మముమేరకు నొకటి తుళ్ళి నబంతి యదేవనిగ నెప్పటికిని తుళ్ళుచునే యుండవలసియుండెడిని; లేక కొంతవడి కాఁగినచో ఆ ఎలాస్టిక్ శక్తి దానిని వదిలిపోయిన దనిగాని, అంతమొది నశించిన దనిగాని చెప్పవలసియుండును.

బంతి కదలుచుచుతేటి పైకిని గ్రిందికిని గదలుచుచున్నది మన మెఱిగినదే. ఇంకను అటు కదలుచుచుతేటికొట్టకొలది నసంఖ్యాకములగు వాయుపరమాణువులను (Particles of air) ఇటునటు నర్పబలమునఁ దొలఁగఁజేయుచుఁ దా.నరుగుచుండునని తెలిపనగును. అట్టితేటి గ్రమముగ తనశక్తిని గొంతిగొంతగఁగోల్పోవుచుంటగాఁ దలంతుముగాక. అట్లుగనేని గాలి తీసివేయఁబడిన గుల్లవస్తువునం దీబుడిని దుగ్గఁజేసిన నది తనశక్తిని గోల్పోవుట సంభవించి యుండదు. కావున నెప్పటికి నట్లే తుళ్ళుచు సుడవలసియుండును. లేక అధమము దీర్ఘకాలముగ నైన తుళ్ళుచుండవలయును.

మఱియొకరితిగ యోచించుటకు నొక ఎలాస్టిక్ శక్తిగల పదార్థముతోఁ జేయఁబడిన బంతిని మెత్తనియిసుక (Loose sand) పైఁగాని, లేక మెత్తని పరువుపై లేక దిడు పై తుళ్ళుఁజేసినఁ జక్కఁగా తుళ్లక శక్తిని గోల్పోవునని అందఁ టెఱిగినదే. అనఁగా దానియొక్క తృణై చలనశక్తి పఱువును గదలఁజేయుట

కడుగునను, తక్కినదేనల వాయుపరమాణువులఁ గదలఁజేయుటయందునను వినియోగపఱువఁబడి తగ్గి కడకు వదిలిపోవును. మెత్తనియిసుకయందునను ఇట్లే జరుగుచుండును క్రింది ప్రదేశమును బంతియును ఎలాస్టిక్ శక్తియుతములుగనుండి ప్రక్కలందు, పైని, వాయువు లేకుండినచో నెప్పటికి నట్లే తుళ్ళుచు నాఁగకయుండుట సంభవించెడిని. బంతియందు రంధ్రముండి, దానికి చెప్పితగులునదనున, లోనిగాలి తప్పించుకొన పిలుచునేని, ఆశక్తి తీఱిండుట అందఁఱును జూచుచున్నదియే. అందలి ఎలాస్టిక్ శక్తి తీఱించునని భావము.

బందె నట్లమునకు లేక కల్లిననట్లమునకు బందె యందును ఇట్టివట్లములనుపుచ్చుకొనుటకై పశువుల నిమగ్నమున బందెలవొడ్డి యనిపేరు.

బంధకి — నైఋతికిముగా నీశబ్దమునకు జూడి యనియున్నది. ఈశబ్దప్రయోగప్రయోజనములు తెలిసికొనుట కొకపరమసూత్రము ముందుగాఁ దెలియనగును.

స్త్రీల కొక్కఁడే భర్త కావలయును. అట్టి భర్తకు కామారుఁ డనిపేరు. ఆపత్తులందు సంతానముకొఱ కన్యకునియొగింపఁబడును. ఎవతె మూఁడవపురుషుని పొందునో, ఆమెకు ప్రాయశ్చిత్తనియము కలదు. నాల్గవపురుషుని పొందినస్త్రీ పతితురాలనంబడును. ఈమెకు సంఘమునఁజోటులేదు. అయిదవపురుషుని లేక అయిదుగురు పురుషులఁ పొందినస్త్రీని బంధకి యందురు. ఇట్టైదుగురను పొందుటచే, అనఁగా పంచభర్తృక యగుటచే ద్రావడిని బంధకి యని కర్ణుఁ డుద్దేశించి దుశ్శాసనకృత దుర్లయమును ద్యూతసభలో సమర్పించుటకు గతం బేర్పడెను.

ఈబంధకి యనుశబ్దమేకదా యర్థునుని మనమునకు ములికివలె నాటుకొనియుండుటను శ్రీకృష్ణుఁడు సంజయునితో నొకఘట్టమున

“నరునకు నది వాఙ్మయమగు

శత్రు మై వృద్ధయంబు నాటి చలియింపక దు
ర్భర వేదనఁ జేయఁగా” నని నుటంకించినాడు.

‘బంధక’ యనుశబ్ద మిట్లు నిర్వచింపఁ బడుట
నది పంచభర్తృక యగుస్త్రికే చెందఁదగును.

బంధుగోత్రము— (భరద్వాజఁగణము
చూడుడు.)

బంధుఁడు (లేక) బుధుఁడు— తృణ
బిందునలెండి. ఇతఁడు మరుచ్చక్రవర్తిసంతతి
లోనివాఁడు.

బంధులగోత్రము— (ధనంజయగణము
చూడుడు.)

బంపర్ (Bumper)— “పరిపూర్తి
యగు” అనియర్థ మిచ్చుచున్నది. దీనికి Full
glass అని వాక్యార్థము. Au bon pere
(అనఁగా to the good Father అని
యర్థము) ఇందు bon అన good అనియు,
pere అన Father అనియు నెఱుంగునది.
రోమనుసీమలందు తొల్లింట (Pope) పోవులను
good Father అని భక్తితో వాడుచుండిరి.
పరిపూర్తియగుపంటకు Bumper crop అని
యెడరు.

బకధ్యానము— చేప కండ్లఁబడువఱకు
కొంగకు తడేకధ్యానదీక్ష యని భావము.
(తికరణశుద్ధి చూడుడు.)

బకః పరమధార్మికః—కుటిలుఁడగువేదా
నినిగూర్చియీసంస్కృతలోకోక్తిని వాడుదురు.
కపటవేదాంతి యనిభావము.

బకబంధనన్యాయము—కొంగను బట్టు
కొనుటకు దానితలపై వెన్నజెట్టిన నది ఎడకు
గరఁగి కాటి కొంగ నేత్రములందుఁ బడి
కనఁబడకుండఁ జేయుననియు, నత్తటి దానిని
బట్టుకొనవచ్చు ననియుఁ దలంచుట యర్థము.

జగనిపని యనియు, నిరర్థకమగు తెలివిత
క్కువ పర్యయము మనియు భావము.

బ్రత్రిన్యాయము— కొంగ పరమ
సాధువువలె ధ్యానినిసాపరాయణయై యుండి,
చేప కన్పింపఁగ నే పట్టిమింగుచుండును. దుగ్గా
ర్గులయొక్క సాధుపనైన ననిభావము.

బక్కా—(మక్కాపట్టణము చూడుడు)

బక్కింగ్హామ్ పేలస్ (Buckingham Palace)— ఈభవనము బ్రిటీషుచక్ర
వర్తిగారి లండనునగర నివాసభవనము. అది
యందు డ్యూకాఫ్ బక్కింగ్హాముగనుండిన జాను
వెన్స్పిల్లుగారికై క్రీ. వె. ౧౭౦౩వసంవత్సరమున
నిర్మింపఁబడి, ౧౭౬౧లో మూడవజార్జి స్వపతి
వలన కొనఁబడి ౨౦౦౦ పౌనులవిలువ పట్టె
నట. ౧౮౨౫ మొదలు ౩౬ వఱకు టిరుగఁ
గట్టఁబడి ఒకభాగము కొత్తది చేర్పఁబడినది
౧౮౪౬లో నని చెప్పఁబడినది. ౧౯౧౩ లో
అందమగు గంభీరమైనఎమిటిభాగము నిర్మింపఁ
బడినది. గొప్పవీలువగల పటములు, సామా
నులు కలవని చెప్పఁబడినది.

బక్సెట్ షాపు (Bucket Shops)—
(వాణిజ్యసంబంధపరిభాషాపదము) Brokers
or commission వర్తకులు సర్వసాధారణ
ముగ Stock exchange సంఘమున సభ్యులై
యుందురు. అట్లుండలేనివారిని Out side
Brokers అనెదరు. ఒకసభ్యుఁడగు Broker
మూలమున తమకార్యముల నిర్వహించుకొను
చుందురు. ఇట్టి outside Brokers యొక్క
కార్యస్థానముల (offices) ను Bucket
shops అనియెదరు.

బక్కు (అక్కసు) నది—(చతునదిచూ.)

బగ్గీ (Buggy)— గుఱ్ఱపుబగ్గీ యని
యంద అరుచుండినమాటయే. భరత దేశము

నను, ఆస్ట్రేలియానుండునను, కనడామొదలగు నమెరికాసీమలందునను వాడుకలోనున్న వాహనము. రెండుగాని, నాలుగాని చక్రములు గలది. ఒకటిగాని, రెండుగాని గుట్టములచే లాగబడునది.

బచ్చలి (చెట్టు) పాదు — బచ్చలి యందు తీగగ ప్రాకి పండికెక్కు పాదుజాతియు, నేలను చుట్టు లేక బుట్టి బల్లి అల్లె నిలుచు మట్టబచ్చలిజాతియు నని రెండు ముఖ్యభేదజాతులు కలవు. ఈ రెంటియందు ఎఱుంగుగలవి, తెల్లరింగుగలవి మఱి రెండు భేదములుగ నాల్గు ముఖ్యభేదములు కలవని యెఱుంగునది. ఇం దెఱుజాతి శ్లేష్మము, అదిచు నైయుండును. తీగప్రాకు తెల్ల, యెఱుజాతుల బచ్చలియందు తీగగ పెద్ద, చిన్న యను భేదజాతులు గలవు. పెద్దజాతిబచ్చలి తెల్ల, యెఱుజాతులను పసిద్ధముగ బద్దబచ్చలిపాదనియే వాడుచున్నారు. చిన్నజాతిబచ్చలియం దెఱుజాతిని తీగబచ్చలి యనియు, తెల్లజాతిని పాలబచ్చలి యనియు సందురు.

పాదుప్రాకిని మట్టబచ్చలియం దెఱు, తెల్లరింగుల భేదములులేవు వేఱులిచ్చేదములు గానరావు. బైటబచ్చలి యనంబడు నధమపు జాతియు, బుట్టబచ్చలి లేక అడవిబచ్చలి యనంబడు నధమాధమపు జాతియు గూడ గలవు. కాని, అవి నిరాకరింప బడుచున్న జాతులు. తీగబచ్చలినిగూడ నధమపుజాతిగ నేయెంచుదురు.

బచ్చలి భోజనపదార్థముగుట పసిద్ధమే. అది సమూలము నుపయోగకరమే.

పెద్దబచ్చలి—*Portulaca Quadri-fida*.

బచ్చలికూర చక్కగ పక్వముచేయబడె నేని మేహము, మేహవారిము, కైత్వము,

రక్తపైత్వము, శ్లేష్మ తాప విదాహదోషముల నడంచు ననియు, విషదోషమును శమింపఁ జేయు ననియు, తొందరగా వండుటలో సరిగా పక్వముచేయబడక కక్కుర్తి యయ్యెనేని కైరోగముల నుద్రేకింపఁజేయుననియుఁ జెప్పఁ బడినది. బచ్చలియాకులరసమునందు కాలిన చోట ముటను చల్లబడఁజేసి మాన్యుశక్తి గలదు. మండేకీకటువులను నిల్లె చల్లార్చును. కణాలకువేసిన నెలలోని తీవ్రమైన వేడి తగ్గి పోవును. చక్కగనిద్రొచ్చును. ఆకులకసాయ మునందు మూత్రమును వెడలించుశక్తి గలదు.

ఎఱుజాతిపెద్దబచ్చలికి రాచబచ్చలి యని కొన్ని సీమలందు వాడుక కలదు. ఇది అపక్వ మనియు, గురుత్వముగ నుండి అగ్నిమాంశ్య కిశ్కముల నుద్రేకింపఁజేయుననియు నందురు. తీగబచ్చలియందు అధిశముగ విరేచనము గల్గించుటయు, శ్లేష్మ, వాత, క్షిమిరోగముల నుద్రేకింపఁ జేయుటయు గూములుగఁ జెప్పఁ బడినది. పాలబచ్చలియు నపక్వకిశ్కమై చలవ, శ్లేష్మప్రోవము గల్గించుచు విరేచము జేయు నందురు.

మట్టబచ్చలి వాతశ్లేష్మముల నుద్రేకింపఁ జేయును గాని కైత్వమును, మేహమును అడంచునని చెప్పఁబడినది. ఇది అంత అపక్వకారి కానేదు. బైటబచ్చలి వాతమును, కఫమును, ఉద్రేకింపఁజేసి, రక్తపైత్వము నడంచి, విరేచనము గావించు ననియు, అడవిజాతిదగు బుట్ట బచ్చలియాకులకు ఆముదము రాచి వెచ్చఁజేసి గడ్డలపైవేసి కట్టిన గుణ మిచ్చునదే గాని, భోజనపదార్థముగ నంగీకరింపబడనిది. బచ్చలి పూవు, కాయలు గూడ కూరగఁజేయుదు రట. గాని అపక్వమైనవిగ నెన్నఁబడుచున్నవి.

బచ్చలిపాముశాస్త్రము — (రక్త పుచ్చికశాస్త్రము చూడుడు.)

బటానీ చెట్టు— లా. Pisum Sativum. ఆంగ్ల. Peas plant. సం. కలాయః, హరేణుః, హరేణుకః. ఇం దాయాస్థలభేదములచే పెక్కుజాతులుకలవు. పెద్దగింజలుగలవి శ్రేష్ఠము. దీనిలో అధమపుజాతినే బోడిసెనగలందురు. బటాణీ భోజనపదార్థము. పలుకులపై నుండు పొట్టు పైత్యము, కడుపుబ్బరము గల్గించును. ఉత్తమజాతిబటాణీపలుకులు దేహపుష్టి, బలము, వీర్యపుష్టి గల్గించుననియు, బోడిసెనగలు మొదలగు నధమపుజాతులు కడుపుబ్బరము, ప్రత్యోద్రేకము, శ్రేష్ఠవ్యర్థోపము గూడఁ జేయు ననియు నందురు.

దీనికి తెల్లయు త్తరేణీకూరము, నువ్వులు లేక నువ్వులనూనె, శీఠి విఱుగుచుగఁ జెప్పఁబడినది.

బట్టలు-గంజిబిగి — బట్ట లుతుకుతఱి తుభ్రమైనకఠిన గంజిపెట్టి యారించి యిండుక బిరుసెక్కునటుల భరతదేశమున చాళివా రెల్ల రొనర్చుచుంట యెల్లరఱిగినదే. లేకున్న నవి వాడిపోయిన కూగాకులచెట్ల వలె కఠుమెత్తగ నుంజెడివి. గంజియందలిపరమాణువులు (Molecules) ఒకటినొకటి హత్తుకొనుశక్తి గల్గినవి గాననే గంజియొక్క Surface tension ఇంచుక బలము గల్గియుండును. గంజి యందు రంగు లేకున్నకారణమున బట్టల రంగున కనుకూలించునదిగా నుండును. ఇట్టి గంజిని పలుచగఁజేసి, ఉతికినబట్టలకిడి, యాచిన, నిండుకబిరుసుగల్గి ధరించుట కనుకూలించి నిలిచెడివి. ఇట్లనుటవలన నందు జిగురుపదార్థముండదనియు, నొకపలుచనిపొర బట్టనూలునందేర్పడుననియుం దెలియనగును.

స్తార్చి (Starch) యనంబడుదానియందు నీగుణమే కలదు. ఎడినగంజి జిగురులేని పదార్థ మగుట ఎడినపిదప బట్టలకు నలుగుకు

తగిలినకొలఁది పొడియై రాలిపోవుచుండును. తిడి దగిలిన చెమ్మగిలుట మనమెఱుఁగుచున్నారము. ఇది గాలియు దెరివిపోవునది Volatile గాదు.

బడగ (నీలిగిరిపర్వతపు అడవి మనుష్యుల) సామెతలు—

ఇంటినుండి పొమ్మని చెప్పినక్కఱ లేదు. లోపల పొగ రగులబెట్టి మింపకాయల గొలుపు వెట్టిన అంతా కదలి పోతారు.

ఎవ్వరూ, ఎమపోతునూ ఒకబాటికి పూస్తే ఎవ్వ ఎవకూ ఎమపోతు నీడకూ లాగెడివి.

ఏమీ లేనప్పుడు ఆశలుండవు. అన్నీ కల్గిన పిదపనే ఆశ లెక్కువయ్యుట.

ఒక్క బొగ్గు కలుగునను.

గ్రామంలోయతి. అడవిలో బందిపోట్లుగురువు. చేతనున్నంతనేపుకుండచేయిచారితే పెంకులు.

నక్క లఱచినవని ముసలిపశువులు చావ వలసిన దేనా?

బడవ - బడబాక్షేత్రము— (స్వలా ముఖి క్షేత్రము చూడుడు).

బడ్డుముడిచెట్టు— దీనిగూర్చి యంతగా తెలియదు. దీనివేరు సువాసనగల్గియుండు నని యు, పీనస, వాతము, శిరోవాతముల నడఁచుశక్తి గలదనియు, దీనిని నస్యములో కొంచెముగల్పు చుదురనియు నందురు.

బత్తాయినారింజ (Batavian orange) డచ్చి ఈస్టుఇండిసులోని జావాదీవుముననున్న ప్రధాననగరమగు బటేవియానుండి తీసికొని వచ్చినకఠిన బటేవియానారింజ యశుబడి, బత్తాయినారింజగ మాటియున్నది.

ఇప్పు డాంధ్ర)దేశమున చాలచోట్ల ఈ నారింజతోటలు కలవు. ముఖ్యముగ గోదావరీ, విశాఖపట్టణముండలముల వ్యాపించి యున్నవి.

బత్రిసాయుధములు— (ధనుర్విద్య చూడుడు.)

బదక్షాన్ పరగణాసీమ— ఆప్టనుస్థానపు టర్కీస్థానమనంబడునీమ. దీనిదక్షిణపు ఒల్లలుగా ఆమూదలయా (ఆక్సు)నదియును, హిందూకుష్ పర్వతపంక్తియు నుండుననియు, ౮౫౦౦ చతురపుమైళ్ళ వైశాల్యమగునీమయనియు, లక్షమందిప్రజలనియు, వాగునలు తేజక్ జాతివా రనియు, వారిసీభాష మాట్లాడునా రనియు, దేశమున కెచ్చుగనులు, లే. క్షలకైలీరాతిగనులు కలవనియు, పైజాబాదు ప్రధానపుంమనియుఁ దెలియుచున్నది.

బదనిక (వదనిక) చెట్టు—లా. Lomedorum Spatulatum సం. వృక్షభౌత, వృక్షరుహ, వృక్షాదనక, వృక్షాదనీ, శేఖరీ.

బదనికచెట్టు మామిడి మొదలగు ననేక వృక్షములపైఁ బుట్టి పెరుగును గాని స్వతంత్రముగ భూమిపై పెరుగుట యరుదు. వేర్వేరు వృక్షములపైఁ బుట్టినబదనికలకు వేర్వేరుమహిమలు చెప్పదురు.

బదనికఆకులరసము చలవజేయు ననియు, వ్రోణములు, విషవ్రోణములు, గాయములు మాన్పుననియు, చెట్టుచూర్ణము పైత్యశాంతి గల్గించుననియు, మతిచాంచల్యము నివారించి స్థిమితపఱచు ననియు, దీని పచ్చనిపూవుల చూర్ణము పిచ్చి, ఉబ్బసము, క్షయల నివారించు ననియు, ఇది యిండుక విరేచనబద్ధము గల్గించుననియు, యోగులు దీనిని సేవించుచు కాయసిద్ధిగల్గించుకొందురనియుఁ జెప్పఁబడినది.

బదరి — బదరి యనునది సావీర దేశము నందలి పురము.

బదరీనాథము— బదరీనారాయణము, బదరి కాశ్రమము, విశాలబదరి.

ఇది సరనారాయణ క్షేత్రము. అరుణోదరేశ చతురశీతిలింగ దేశ మనుపేర తొల్లింట

బరంగిన ఇప్పటి గడవాల్ సంస్థానముహద్దులలోని (హిమవన్న గముపై నున్న) విష్ణుక్షేత్రము.

బదరికారణ్యము—(అరణ్యములుచూ.)

బదరీకేదార క్షేత్రము—తొల్లింటచతురశీతిలింగ దేశమని పేరందిన అరుణోదర దేశమగు ఇప్పటి గడవాల్ సంస్థానపు రాజ్యములోని క్షేత్రము. మందాకినీ దుగ్ధగంగానదుల సంగమమునకు దక్షిణముగా నున్న ఒక పర్వతము మీది దేవస్థానము. ఈపర్వతము రుద్రహిమాలయపర్వతపంక్తినుండి శాఖగ నేర్పడి, మహా పంథశిఖరమునకుదిగువనుండి, కేదారపర్వతమును పేరఁ బరంగుచున్నది. ఇచటి మందాకినీజన్మ స్థానమగు పవిత్రీజలనిలయసరోవరమున ఊదారంగుతామరలు కలవు. అది రెండు సోజుల ప్రయాణములో నున్నది. మందాకినీనది రుద్ర ప్రయాగగడ అలకానందానది యందు సంగమించును.

కేదారశిఖరముండిన పర్వతపరిసరారణ్యమునకు బదరీవన మనియు, బదరీకాశ్రమ మనియుఁ బేరు కలవు. కేదారనాథశివలింగము. ద్వాదశతేజో (మహా) లింగములలో నొకటి. ఈగిరింగూర్చియు శివలింగముంగూర్చియు శివపురాణము— ౧-౪౭ యందు ప్రశంసించఁబడినది. పాండవు లిట కేదారేశు నర్చించిరిని చెప్పఁబడినది.

కేదారేశ్వరశివలింగము లైదు కలవు. వీటను పంచకేదారము లందురు. నాల్గుకేదారలింగములు. తక్కినపవరిసరములనే కొంతకొంత దూరముల సీహిమాలయస్సోతములనే కలవు. అవి తుంగనాథమున బాహుకేదారశివలింగము, రుద్రనాథమున ముఖకేదారశివలింగము, మధ్యమేశ్వర (మద్మాహేశ్వర)మున నాభికేదారశివలింగము, కల్పేశ్వరమున జటా (లేక శిరః),

కేదారశివలింగమును, ఇచటి కేదారనాథశివ
లింగమునహి పంచకేదారము అనంబడు
చున్నవి. అన్నియు మహాశ్రేత్రములే.

దేవాలయపరిసరమున నె భైరవర్పూం పనఁ
బడుతావున నెత్తగునొకప్రదేశమును క్రింద
నొకజలకుండమును గలవు. ఆపవిత్రస్థలియందు
భౌతికశరీరము వీడినవారి కైశ్వము క్తి సిద్ధించు
నని చెప్పబడినది. తొల్లింటికాలమున లోక
వాసనల విరక్తిజెందినవారల శరీరముల వీడి
శివైశ్వస్థినించుచుండిరిని వాడుక కలదు.

అద్వైతసిద్ధాంతబోధాదీక్షాదత్తులగు శంకర
భగవత్పాదు లిటనే సిద్ధినిొందిరి.

ఈ పరిసరములనే రేతకుండ మని ముఖ
తావు గల దంట. కార్తికేయుఁడు (కుమారి
స్వామి) జన్మించిన పవిత్రస్థలిం జూపుచురు.
ఈకుండముంగూర్చిన ప్రశంసలు స్కాండపురా
ణము-మహేశ్వరఖండము-౨౭ యందునను,
౨-౨౯ యందునను గలవు.

కొండలదిగువుభాగమున నిచటికి ౩-౨ మైళ్ళ
దూరమునగల ఉషామఠము (ఉభిమఠము)
శోణితపురములోనిది. బాణాసురభూపతికుమార్తె
యగు ఉషానిర్మితమని యందురు. అట మాం
ధాతయొక్కయు పాండవులయొక్కయు విగ్ర
హములు కలవు. (ఉషామఠముంగూర్చి శోణిత
పురము చూడుఁడు.)

ఇచటిపరిసరముల పంచకేదారములు కలవు.
అవి ౧ బృహత్కేదారము, ౨ తుంగనాథ
కేదారము, ౩ మధ్యమమాహేశ్వరము (మద్మా
హేశ్వర్), ౪ తాళకేదారము, ౫ కేదార
నాథము అనంబడునవి. ఇట భైరవతీర్థమున
స్నానము లొనర్తురు. బదరీకేదారము పుండా
క్షిగంగాతీరము. (హిమాలయప్రయాణమార్గ
ములు చూడుఁడు. అరుణోద దేశము చూడుఁడు)

బదరీనాథము — (అరుణోద దేశము
చూడుఁడు).

బదరీనారాయణము—ఈచుట్టుపట్లపంచ
బదరీనారాయణక్షేత్రములు కలవు.

౧ బదరీనాథము-బదరీనారాయణక్షేత్రము.

౨ వృద్ధబదరీనారాయణము.

౩ దెరాగబదరీనారాయణము (పాండూ కేశ్వ
రము).

౪ అదిబదరీనారాయణము.

౫ భువ్యద్బదరీనారాయణము. జోషిమఠ
మున కారుమైళ్ళదూరముననున్న తిపోవనమున
నున్నది. (అరుణోద దేశము చూడుఁడు.)

బద్దెన్మపాలుఁడు (లేక బద్దెనకవి)-
ఆంధ్రరాజకీవులలో పరిగణింపఁబడినవాఁడు.
పూర్వకవులలో నొక్కఁడు.

కృష్ణాతీరమున, దక్షిణమట్లహస్తావసీసీమ
అనుచిన్న సామంతరాజ్య మేలుచుండిన సామంత
రాజు. ఇది ఆంధ్రప్రదేశములోనిదే క్రి. శ.
౧-౨౬౧ సంవత్సరస్మాంతమున నుండినవాడని
తేలివచ్చి. ఈతఁడు కాకతీయ రుద్రమదేవికి
సామంతుఁడై యుండెనంట. కావ్యబ్రహ్మయను
బిరుదము గూడ నుండెనందురు. రచించినది
నీతిశాస్త్రముకావళి యనంబడు పద్యకావ్యము.

బద్దెపురుగువ్యాధి (Tap worm di-
sease)-ఇది సూక్ష్మజీవుల (worms) బాతికీ
జెందిన పురుగులనుండి కలుగు అంటువ్యాధి.
ఈపురుగు నవారుబద్దెపైపలుచగ అంగుళమున
నలుబదియవభాగము వెడల్పును, అంగుళమున
నాల్గవభాగము పొడవును గల్గి శరీరమంతయు నతి
సూక్ష్మములగు తునుకల నతికించి చేసినట్లుం
డును. అట్టిశరీరమున నేత్రములుండు నని తేలి
నది. మనుష్యులు, పందులు, పశువులు ఈజం
తువున కాశ్రియమిచ్చుట కాధారము లంట.

ఇది పెరిగి పెద్దవగుట యన దీనియందలి శుశుకలభిక్షసంభాషకములగుటయు, వృద్ధిసంపదల యన దీనియందలి కొన్ని శుశుకలు తెగి వేరై తిరిగి పెరిగి పెద్ద వగుటయు జరుగుచుండుననియు, నిది మాంసాహారులందు మాత్రము వ్యాపించునంటు నోగమై, ఎలకు పునఃస్పృలు, కొంత వాతము, దంతిహామము నిల్చుననియు పరిశీలనల వలన తేచినది. (ఎకవకాశిసంపుటగు చూడఁడు. అటువ్యాధులు, సూక్ష్మజీవులు చూడఁడు.)

బధిరకర్ణోపదేశన్యాయము — చెవిటి

నానిచెవియు దేనిచెప్పినను నానికి నీనిపించు నున్నట్లునున్నట్లును

బధిరము — నినిపింపకుండుట దీనికి.

తెలుడనియు, శ్రవణ శక్తిని శాస్త్రములు కర్ణేంద్రియము మొక్క లోపలిస్థాన భాగము పలుచునున్నట్లు యుండుననియు, దానిపై ధ్వనిపొంగుములు (Sound waves) తగులుట ఇది లోనికి వెలిపించుచుండు ననియు, నదియే కర్ణేంద్రియపుబల యనియు సెనుచు నాపలుచనిపొరకు అంగమున “Timpanum” అని పేరియున్నాడు. ఇదియే పరిశీలనజంతు శరీరములోని కర్ణేంద్రియములందు జరగుచుండు పనియైయున్నది. దీనిపై నేచేసి కళంకము వ్యాపించి, దళసరియై సరిగ ధ్వనులు వినింప కుండుటను బధిర మందురు. దీని కపాయమే వాటిలిన నగు వలెనుండుంగాని వినిపింప కుండెడిని.

చిన్న జీవజంతువు లనేకములం దీకర్ణేంద్రియ శక్తి యుండదనియు, నేత్రములతో జూచి పనులఁ జేయుచుండుననియు, పరిశీలనలు బయల్పరిచియున్నవి. ఈ పరిశీలనల నొనర్చిన Lord Avebury పంశితఁ డీసందర్భమున చిరస్మరణీయుఁడు. మానవకర్ణేంద్రియములు విన విలుండనిమహాధ్వనుల నీకీటకములు గ్రహింపఁ

గల్గుననియు, గ్రహించినను సరకుగొన వనియు నామహానియుఁడు తెల్పుచున్నాఁడు. పరిశీలనల దొకపూవున తేనె తాగినున్న తేనెటీగ కొకయంగుళిము మాఁమున ఫిడలుతీగలల గీచి (ఎచ్చుతీగె కూడ) గీచి ధ్వనియునర్పి నను, అది గ్రహింపఁజాలకుండె నంట. కాని కేళం వ్రాసినపరిశీలనలు సహా కీటకము లకు విచిత్రముగు బలమైన గాహ్యశక్తి కల ననియు, ఆశక్తి కర్ణేంద్రియములేని వాటి శరీరమం దంతట వ్యాపించి యున్నదనియు చెప్పినది. ఈగలు నిట్టివే.

బద్ధకథ గోత్రము—(మహాకవిగణము చూ.)

బద్ధశిష్ట గోత్రము—(పెద్దశిష్ట చూ.)

బనానా (అనటి) ఉపయోగము—

అన్ని దేశములవాడును అనటిచెట్టు నెటుంగు మును. అనటిపండ్లు రుచికరముగాను నీసపుష్టి గలిగియు నుండును. పండ్లమునం దన్ని భాగ ములయందును నది ఫలించును. బహుమూ త్రము, గ్రహణి, కొన్ని మూత్రోరోగములు మొదలగువాని కది మంచియహాపథము.

అనటినిగూర్చి చేయఁబడిన యాధునిక శాస్త్రపరిశోధనలవలననందులోపుష్టినిగలిగించు పదార్థము విశేషముగా నున్నదని కనుగొనఁ బడినది. ఇది మనప్రాచీనవైద్యశాస్త్రవేత్తలు చెప్పినదానికి పునరుక్తియేగాని కొత్తసంగతి కాదు. అరటిపండులో ‘C’ విటమిను లభికము గాను, ‘B’ విటమిను లోకమాదిరిగాను గలవు. కాని, ‘A’ విటమిను లున్నవో లేవో యనునది యింకను వివాదాంశము.

అరటిపండునందున్న యీ మహాత్వమును గుర్తించియేగాఁజాలు దేనప్రసాదముక్రిందను, శుభశోభనములయందు ఫలప్రదానముల క్రిందను దీని సనుశ్రుతముగా నుపయోగించు చున్నారు.

అనటివే రతిమూత్రమునకుఁ జెప్పిన
మందు. స్కంధమునం దనేకములగుపాఠ లంఘనము. వానినే దొప్ప లందురు. ఈదొప్పల
రసము గూడ నతిమూత్రాగోగుల కిడును. స్త్రీ
మందు మోతాదునకు మించి పల్లల కీచుఁబడి
నప్పుడుగాని నిద్రమందునకు విలుగునుగాఁగాని
యీరసము నుపయోగింతురు. మెదడు చల్ల
బఱచుటకు సయిత మింక సముపయోగింపఁ
బడును. కాలినబొబ్బలుకు, పిప్పిటకు పుసుండలకు,
రాదపు డు మొదలగుఁ బికి కదలికతో నుండి
తిశాలతివ్రము. అనటిపూవు వంటి నీమూడు
చేసినకుకల బహుమూత్రాగోగికి చెప్పునాభ్యుప
రేచునుటయు అనటిపూవురసము, తెనె అను
పానముతో ముందుల రతిమూత్రాగోగి
మున కిచ్చునెమియునుగుణము పెరుగఁజేయును.

పొడకాతులతో నుండిపొడకాదు చూల
రుచికిలపండు. అతిమూత్రావ్యాధిలో నదిచేయు
సద్భూతిగుణము చూలపండు కి శక్తిని పెరియగు.
బిశత్రులము అనఁబడునంత నాతులముల
అమలకరసము కలిపి పుచ్చుకొనినయెడల నది
బెర్రాగిచిటికినతె పనిచేయును.

అనటికాయలు నిరేచనములు కట్టించుట
కుపకరించును. దానిలో లోహ (Iron) ముం
డుటచే రక్తమును నృధిచేసి పాండురోగమునకు
మంచి Tonic వలె పనిచేయును.

బనారస్ పట్టణము— ఉత్తరదేశమున
సంయుక్తరాష్ట్రములందు బనారస్ పట్టణము
యాత్రాస్థలములలో ముఖ్యమైనది. గంగా
నదీతీరము. దీనికి మూడునామములు కలవు.
అన్నిరసములు కల్పి చేసినపట్టణముగాన “బనా
రస్” అని పేరయ్యెను. ఇది హిందీశబ్దము.
వరుణ అసీనదుల మధ్యగ నుంట “వారణాసి”
యని పేరయ్యెను. ఇది సంస్కృతశబ్దము. కాని
వ్యాకరణస్థానదాయముమేర కీశబ్దముచెల్లదు.

ఐనను చిరకాలముగ నీట వాసుకయుంట నది
శ్రావణదోషముగ నాటింపబడుట లేదు.
ఇంత నిక్కాలమున రిషునవలం దాటిగూడ
పట్టణ సువృత్తికి వ్యాపించియుండు, నగరం బాసి
నదులు సమమనుడు పట్టణ దేశము పరిసరి
ప్రదేశమై యాత్రాస్థలము
బడుచు పరివజనసమర్థము గలదిగనొన్నది.
పదవి కాశీదేవి యనుదేవతకు యా మగుట
“కాశీ” యనుపేరు బంగుటనొంది. ఈ పట్ట
ణము పరివశులకు ముఖ్యముగ యాత్రా
స్థలమై యున్నది.

మహమ్మదమున్నట్టికాశీ రుద్రనయ్య,
గుప్తాశీయనియు, మతిరెండు కాశీక్షేత్రా
ములు కలవు. అవియు యాత్రాస్థలములేయె
యున్నవి.

పూర్వముగోవింద కాశీన
(బనారస్) కడ పురాతనమగుట విధులు తీర్చి
కట్టబడిన మున్నది.
పురాతనములయొక్క మహిమ
ను, పురులందు గలములను పోవ
అనియుండును. ఈ జూచిన నట్ల దేవాలయ
ములు, శివలింగములు, సుందిరములు, మఠములు
విస్తారముగలవి. భక్తిస్మరణములును విరివిగ నె
యున్నవి. గంగానదియందు స్నానఘట్టములు

ప్రసిద్ధి. నీ ఎల్లటిల గట్టబడి లక్షలకొలది
జను అనుదినము స్నానము చేసెదపు చుండుట
గాననగు చుండును. స్నానఘట్టములందు ముఖ్య
మైనవి అసీనంగమఘట్టము, కేదారిఘట్టము,
దశాశ్వమేఘట్టము, పంచగంగాఘట్టము, మణి
కర్ణికాఘట్టము, వరుణాంగమఘట్టముననఁబడు
నవి ప్రధానములుగ యాత్రాస్థులు స్నానము
ఁగొనర్చుచుండురు.

దర్శింపఁదగిన దేవస్థానములందు విశ్వేశ్వర
శివలింగము ప్రధానదేవస్థానము. ఈయావరణ

ముననే గల యవిముక్తేశ్వర శివలింగమును, దేవస్థానము వెలుపలనే వేదాంత ప్రత్యేక దేవాలయమునఁగల యన్నపూర్ణ దేవస్థానమును, అటనేగల శుంఠివి ఘ్న శుంఠును, యాత్రికులకు దర్శనీయములు. కొంత దూరమునఁగల విశాలాక్షీ దేవస్థానము శక్తివీరములలో నొకటిగఁ జెప్పఁబడిన దేవస్థానము.

తరువాతఁ జెప్పఁదగినదేవస్థానము బిందు మాధవస్వామిది. ఈ ప్రాంతముననే దండపాణే శ్వరునిదేవస్థాన మున్నది. ఇంక భైరవోదాధ మనంబు పట్టణభాగమున కాలభైరవదేవస్థాన మున్నది. ఇంక పట్టణమునఁగల కాశీ దేవస్థానము, గుహ, గంగయు యాత్రికులు దర్శించు తావులు. ఇది గాక దుర్గాదేవస్థానము (తొల్లింటి మర్గానురునిసభించినతావు) మొదలగు చూడఁదగినతావులు కొన్ని గలవు.

బనారస్ విశ్వవిద్యాలయము తిప్పిక చూడఁదగినది. ఇది తొలుత డాక్టరు పనిబిసెంటమ్మ గారిచే స్థాపింపఁబడి, ధనము సమకూర్పఁబడి యొసంగఁబడిన ఉన్నతపాఠశాలగఁనుండి, మదన మోహనమహాశయి పండితుని స్రయత్నముల వలన యూనివర్సిటీగా నొనర్పఁబడినది. బనారస్ పట్టణమునఁగల సంస్కృతకలాశాలయు, తాతేరీ బజారను గంగకన్వలనున్న తొల్లింటి వ్యాసాశ్రమపుతావున గట్టఁబడిన రామనగరుకోటయు రాజభవనములను, మహాశ్మశానము (తార కేశ్వరశివలింగము) హరిశ్చంద్రశ్మశానము (హరిశ్చంద్రమహారాజు సేవకావృత్తి సల్పిన తావు) మొదలగున వెన్నియో పురమున దర్శనీయములై యుండును.

బన్నుపట్టణము— ఇది కైబరుకనుమ మార్గమున కవ్వలనున్న సైన్యస్థానము. కాబూల్ ప్రభుకుమార్తెకు జావహర్ అనుభర్త వలనఁగల్గిన రుస్తుం ఇట నివసించువాఁ డట.

పిదప నారిసుత (రుస్తుంచెల్లెలు) బాను అను నామెకు వశమై, ఆమెనుండి ఆపే రందెనని చెప్పమరు. ఇచట చాలరత్నము లానాటివి దొరికెనందురు. ఇప్పు డాంగ్లేయసైన్యస్థానమై యున్నది. (పంజాబు దేశము చూడుడు).

బన్నువాడా (బన్నువారా) సంస్థానము— ఇండియా దేశమునందలి రాజపుటానా ఏజన్సీలోని బ్రిటీషురక్షితసంస్థానము. ిరువ దింటిలో నొక రాజపుత్రసంస్థానము. (రాజపుటానా ఏజన్సీ చూడుడు.) బన్నువాద పురము రాజధాని.

బబ్బుల్ (Bubble)— పైకి చూడ ముచ్చట గను, వింతగనుదోచునుగాని నిజముగ దృఢమై నిలచునది కాదని భావము. Bubble అన నీటిబుడగ యని యర్థము. వె. ౧౭౨౦ సంవత్సరప్రాంతకాలమున శక్తికిమీఱినకార్య ప్రయత్నములు తలపెట్టఁబడి, వాట్లకు నీటి బుడగలని వాడుచుండిరట. ఇక్కాలపు ప్రసంగములందు పైకి మంచివిగఁ దోచుచున్నను నిజమునకు నిలువని తోచిన కార్యముల నీ పేరు సామెతగా వాడఁబడుచున్నది.

బభ్రుగోత్రము— (నిధవగణము చూ.)
బభ్రువసన్నిపాతము — (సన్నిపాత దోషము చూడుడు.)

బభ్రువాహనుడు— పాండవమధ్యముం డగు నర్జునునికుమారుడు. తల్లి పాండ్యరాజగు మలయధ్వజుని కుమార్తెయగు చిత్రాంగద. ఆతనికి చిత్రవాహనుడనియుఁ బేరు కలదు.

బభ్రువు — అత్రినంతటి. చంద్రవంశక్షత్రియుడు. తండ్రి దుగ్ధిహ్యుడు. కుమారుడు సేతువు.

ఇంకను యదుమహారాజవంశమున విదర్భుని పౌత్రుడును, సాత్వతునిపౌత్రుడును ఇదే పేరు గలవారు.

బమ్మెరపోతరాజు- భాగవతము తేలుఁ గున పద్యములుగ రచించినవాడు. విద్యత్కవి ఆర్యేలనియోగిబ్రాహ్మణుడు. తండ్రి కేసన. కుమారుడు మల్లన. నివాసగ్రామ మేకళిలా నగరము లేక ఓరుగల్లు (ఇప్పటి వరంగల్లు) కడ నున్న బమ్మెర లేక ఒరుగల్లు.

ఈతనినివాసము కడపమండలములోని ఒంటి మిట్టయని పెక్కండు పరిశోధకులు పొరబడిరి గాని అది సరికాదని తేలినది.

పోతరాజువృత్తి వ్యవసాయము. ధనికుడు కాఁడు. ఈతని పోతన యనియు, పోతరా జనియు, పోతనామాత్యు డనియు వాడుట కలదు. అమాత్యుడనుట ఉద్యోగముకలన గాదు. నియోగియాట నట్లనుచుండిరి. అనర్గళ ధారాకవిత్వము రచించుటలో గొప్పవాడు. ఈతనింగూర్చి పలుకల్పనాకథలు చిత్రివచిత్ర ములు గల్పింపఁబడినవి. వాట్లను వ్రాయుచు పుటల నింపుట మాగ్నింథలక్షణము గాదుగాన వ్రాయక విరమించితిమి.

పోతనకు శ్రీరామునియందు భక్తి మెండు. విష్ణుభక్తుడు. ఈతని బావమఱిది కవిసార్వ భౌముడగు శ్రీనాథుడు. భాగవతము రచించి శ్రీరామున కంకితమొనర్చినవాడు. ఈతఁడు రచించిన మఱియొక గ్రంథము వీరభద్రవిజయ మను దక్షాధ్వరధ్వంసకథ. ఇది సరాంకితము చేయఁబడినది. తండ్రిపేరు కొమ్మరాజు. కాఁ డిన్యనగోత్రము. క్రీ.వె. ౧౪౦౦ లేక ౧౪౬౦ పాత్రమువాఁడని తేలుచున్నది. యౌవనమున గొలుగొండసీమలోని రాచకొండదుర్గాధీశుఁ డగు రేచర్ల రాఘవంగభూపాలపీఠితుఁడై భోగినీదండకము రచించెను. భక్తిమై బొప్పన భాగవతమును ఆంధ్రపద్యకావ్యముగ రచించి, తన ఇష్టదైవమగు శ్రీరామునకుఁ గృతినిచ్చెను. అందు తానొనర్చినశిదూషణలకు వెఱగందుచు

దోషపరిహారమునకై వీరభద్రవిజయ మను ప్రబంధము రచించెనని తేలుచున్నది.

పోతన యాంధ్రభాగవత మెట్లెట్లో కొన్ని పత్రములు ఖలమాయె నట. దానిని గంగన కవియు, వెలిగందల నారయకవియు తిరుగ రచించి పరిపూర్తిమొనర్చిరట.

పోతనకుమారుడు ప్రాథకవిమల్లన యని చెప్పఁబడినది. ఈకవినిగూర్చిన చాటుధారా పద్యములు కొన్ని గలవు. అవి సంశయింపఁ బడినవి.

మఱియుఁ బోతనామాత్యుని తమ్మునిపేరు తిప్పయ్య. తండ్రిపేరు కేసనమంత్రి. (భార్య లక్కమాంబ). పితామహుడు ఎల్లనమంత్రి. (భార్య మాచమ్మ). ప్రపితామహుడు సోమ రాజు. (భార్య మల్లమ్మ). ప్రప్రపితామహుడు అన్నయ్య. (భార్య గౌరాంబ). ఆయనకు తండ్రియు మూలపురుషుఁడు నగు నతఁడు భీమన మంత్రియని తెలియుచున్నది

బయోగ్రఫీ, ఆటోబయోగ్రఫీ—(Bio-graphy & Autobiography) ఒకరి జీవ చరిత్ర (అన్యులచే వ్రాయఁబడినది) ఆంగ్లమున బయోగ్రఫీ యనంబడును. తనచరిత్రను తానే వ్రాసికొనిన దానికి ఆటోబయోగ్రఫీ (Auto Biography)యని యాంగ్లభాషయందు పేరు

బయోకెమిస్టరీ (Bio-chemistry)-రసాయనశాస్త్రభాగములలో నిది యొక భాగ ముంగూర్చి తెలుపునట్టి శాస్త్రము. ప్రాణము గల జంతుజాలములు, చెట్లు మొదలగునాని యందలి జీవపదార్థము గూర్చిన శాస్త్రము. శరీరములం దున్నను జీవసంబంధ పదార్థములు కానట్టి ఇతరవస్తువులతో దీనిసంబంధములేదు.

క్రీ.వె. ౧౯౨౭ లో ఆక్సుఫర్డునందు బయో కెమిస్టరీపాఠశాలయొకటి స్థాపింపఁబడియున్నది.

బరన్సు—(గెయిసర్సు చూడుడు.)

బర్కోటా శాఖ క్షత్రియులు —
(ప్రమాదశాఖక్షత్రియులు చూడుడు.)

బర్మాదేశనివాసులు— ఆదిని మాను
లనుజాతివారు హెక్టార్ జాతీయవారు, విరా
వతీనదియందుండి దేశమునది సూర్యుగా
చీనాసముద్రమువలకు వ్యాపార కార్యము
గురించి నియు, వారిసంస్థానము
యంగ్ జాతిగను, తెనాసిరిమీదను కలువ
బడప్రజలుగ నున్నానియు తెలుపబడినది.
వారి నాగ్యమున Wild Wars అనునది.
వారిపైను బర్మాతూర్పున ప్రభువలనవిండ్రు
ప్రాంతములను గాననగుచున్నాడు. దీనికిదిగవ
టిజెటోబర్మా జాతివా రుడెంచినది. వీరు
క్రీ.ము. ౫౭౩ ప్రాంతములగు దనుచుచింతింపరు.
వీరు విరావతీనదిలోవలన దీ అధివలనన వారిని
తూర్పునకు, దక్షిణమునకు గలము వెలిగిండు.
వారినితీసివాచే యింకా లభియు,
కాచిన యింకా లభియు. గలముగను
నను చిన్నలను బర్మాదేశపువారువ్యభాగము
నను పేరిందియున్నాడు. తరువాత బర్మాదేశ
మునకేతెంచి కార్యముగురిగవారు సయాం
చీనా సంబంధ జాతులవారు. వీరిన నతీనా
రిష్టము బర్మాదేశపు ఈశాన్యదిశయందు గల
సాగో స్టేటునందు పాను లనియు, కారెను
లనియుఁ బిలువఁబడువారుగ నున్నారు. కారెను
లందు కొంతవలకు క్రైస్తవమును వ్యాపించి
యున్న దందురు. ఇంకను పదవ నేతొచ్చిన
చిగ్నాజాతివారు కొందరు గాననగుచున్నాడు.
వీరిరాక యేలనో ఆంపఁబడనఁటు.

బర్మాదేశము— దీనికి తొల్లింట బ్రహ్మ
దేశమని పేరుండె నందుడు. ఇది యిక్ష్వామున
పరిపాలనాసౌకర్యమునకుఁ గాను లోపరుబర్మా
యనియు, అప్పరుబర్మా యనియు రెండు భాగ
ములుగఁ జేయఁబడియున్నది. బర్మా ప్రజలను

చీనా మలయా తెగలంబోలిన మధ్యజాతివా
రని కొందరు తలంచుచుందురు. గిల్బుషనులు,
లేకగుషనులు చేయుట, కంచుగంటలు పోయుట,
విగహములు జేయుట, చిత్రపుష్పములు చేయుట,
రత్నములనుకోయుట, సునుపుచేయుట వేది ముఖ
చిత్రపుష్పములు చేయుటలందునను, లక్షల గులు
బంగారుగులు పూయుటయందునను కను
నేర్పరులు. దీనినిబ్రిటీషు ప్రభుత్వమువారు భారత
దేశమునకుఁ గల్గి, వైస్రాయిరాజుకి లోబడిన
ముఖగివర్షునితోపాలనయందుంచుచున్నాడు.
సాన్ స్టేటునందు చీనానా రెక్కనముచి కలదు.
కొన్ని స్వతంత్రములగు సాన్ స్టేటు కలవు.
బొటలు చాల నెక్కువ వర్తకము నచిబుడై
పడలయనగ చురున్నది. ఇరుపనాటలనుకొప్పు.
పద్ధతము వ్యాపించిన నుండును. (అసియా
ఖండము, బరోడాసంస్థానరాజ్యము, అప్పరుబర్మా
దేశము చూడుడు.)

బర్మాలో కోరంగి శబ్దము— కోరంగి
తూర్పు గోదావరిమండలములో రాజు పడి
తాలూకాలోని కలకన్యాముము. గోదావరినది
శాఖయై నుంట పడివలకై కొంతవలకు వర్తకము
జరుగు నుండు తావుగ నున్నది. ఇచటగల
కురింగీశ్వర దేవస్థానమును దీ పేరందినదనినది.

ఇటనుండి ఆదికాలమున బర్మాదేశమున
కాదికాలమున కళింగాలులకై యాంధ్రులు
బర్మాదేశమునకు వలసపోవుచుండినట్లు గాన
బర్మాలో తెలుగుకలీలకు కోరంగీ లనుపేరు
వాడఁబడుచుండెనట. ఇటీవల నది ముంబై
తెలుగువారిసందఱును కోరంగీలనియేబహువాదు
వాడసాగినట. ఇది హేయమై తోచి బర్మా
ఆంధ్రులు ఈ వాడుకను నిరసించుచున్నారని
విందుము.

బరోడాసంస్థానరాజ్యము— ఇండియా
ప్రభుత్వాధి కారమునకు లోబడిన వెస్ట్

నిండియో ప్లేట్సులలో ప్రాముఖ్యమైనది. ఇంచు మించు డెబ్బదివేల చతురపుమైళ్ళ వైశాల్యము గల రాజ్యము. దీనిని గైక్వార్సు జామినియన్ను అనియు వాడుచున్నారు. తొల్లింట గైక్వార్డు మహారాజు పీఠాస్థలకు సామంతుడుగా నుండిన భూపతి. గాన నేటికిని బర దారాజ్యాధిపతి యగు మహారాజునకు హిసు హైనే గైక్వార్డు మహారాజు బరోడా యను బిరుదము కలదు.

బరోడాపురము రాజధాని. దీనిపై న్యస్థాసము దీ శాపురము. మహారాజు మహారాష్ట్రుడు. గొప్పగాబనీజ్జుడని పేరిడినవాడు. ఈయన పరిపాలనము చాల సౌఖ్యవదమని పేరిడినది.

బర్డు ఇన్ ది హేండ్ (Bird in the hand is worth two in the bush)— బకప్పడు ఎన్నిదవహెన్రీ నుపతిహస్యముచెప్పి సోమర్సు (Somers) అను వినోదకరుఁ డుడు వాడెఁట. అతని కొకప్పడు Lord Surrey యొక King Fisher అనుపక్షిని బహుమతిగా నొసఁగెనట. పిదప నాపక్షిని Lord Northampton కాంటీంచి అడిగెనట. దాని నీయ నొల్లక Somers నిరాకరింప, Lord Surrey దాని “నిచ్చివేయుడు. మీకు నేను రెండవక్షులంబట్టియిచ్చెద”ననియెనట. దానికావినోదకరుడు వైవాక్యమును ప్రత్యుత్తరముగా బల్కెనట. ఉక్తి నానాటికి ప్రసిద్ధమైనామెతగా ప్రసంగములందు వాడఁబడుచున్నది.

బర్డెన్ (Burden)— (వాణిజ్యసంబంధపరిభాషాపదము) సరుకులనుదీసికొనిపోవునోడయొక్క శక్తి Tonnage అనియుఁ ననెదరు.

బన్ను— పాంచాలములోనిది. ఇప్పుడు దీనిని బన్ను అనుచున్నారు. హ్యూనత్స్వాంగు దీనిని ఫలను అనివ్రాసెను. పాణిని దీనింగూర్చి ప్రశంసించెను.

బర్బర కొంకణము— సవకొంకణము లలో నొకటి కొంకణ దేశము (చూ.)

బర్రాట్రీ (Bartrary)— (వాణిజ్యసంబంధపరిభాషాపదము.) సరకులని పోవు పనివలె, ఉద్యోగులు నోడనువలె ఆకాలమున పాణిపోవుట, ఓడయందలిసరికుల సవహరించుట, ఓడను దాని యందుట, ముంచివేయుట మొదలగు కలుషకారములకు నష్టముగల్గించు కార్యము లొనర్చిన నేరమునకు పేరు.

బరింగ్ చెట్టు— (భూమికచెట్టు చూ.)

బర్టర్ (శాఖ) క్షత్రియులు— (స) మూశాఖక్షత్రియులు చూడుడు.)

బర్డినాస్వరం లేక అమితాస్వరం— కృతాస్వనితాడి. ఇహ్వకుసంతతి. సూర్యవంశక్షత్రియుడు.

బర్డిషదురం (ప్రాచీనబర్డి)— ఈయనలూర్చి నిశేషములు తెలియవు. బర్డిషదులనంబడువారు దేవతలలో నొక తెగవారు. (పితరులు దేవతలు చూడుడు.)

బర్డిష్మతి— విశ్వకర్మకుమార్తె. ప్రియవ్రతునిభార్య. ఈమెనవతీ కన్యమనగ్రజాపతికు మార్తెయగు సుకన్య. ఈమెయందు కుమార్తె లిరుగ్గురు, కుమార్తృ పదిమంది కల్గిరి. (నవదీప్తపములు చూడుడు.)

బలంధనురం లేక హలంధనురం నాభాగుని కుమారుడు. నత్సప్రీతితాడి.

బలధృతిగోత్రము— గవిష్ఠిగణముచూ.

బలపపురాయి — దీని నాంగ్లమున ‘Slate stone’ అనియెదరు. ఇందు తెలుపు నలుపు జాతులు కలవు. పలుచనికేకులుగ చీల్చఁబడఁ దగినరాయి. తొలుత నిది బంకమట్టిపొరలుగ నేర్పడి, metamorphosed rocks సంబంధమున అడఁచఁబడి, వేడికి గట్టిపడి, శిల

త్వము వహించియు పౌరలుపౌరలుగా నచ్చుచుండురాయి. ఇందు తెల్లజాతిరాయి శ్రేష్ఠములదురు. చక్కనిపని నిచ్చును. నల్లజాతి చాల గట్టిపడి పలుచనిపాతలు సైతము గట్టిగనుండెడిని బలపపురాతిరేకులు ఇండ్లపైకప్పులుగ వైచిన ఎండవేడిమి తెలియకుండు చల్లదనము గల్గించును గాని శీతకాలమున నాయింటియందు చలి మిక్కుటమై యుండును. కొండలు జేల్లని బలపపురాతి దళసరిపలకలు నేలపై బడిచి యును ర్చుదురు. నల్లబలపపురాతి పలుచనిరేకులను కట్టచుట్టములలో బిగించి, బడిపిల్లలకు పైనివ్రాసి కొననిస్తురు. ఈపలకలపై వ్రాయు స్థానపులు ఎక్కువమై తగ నరగు నాజాతిరాయికి జేర్చి యుండును. మంచిబలపపురాతి గట్టిపలకలు వాతావరణ భేదములకు శీతోష్ణవరిసితులకు చెడవు. చులకనై సులభముగ రేకులుగవిప్ప నగును. బలపపురాతిపాడుము కొనికీర్చిన పైత్యశాంతిగల్గించి దోషజ్వరములు శూలలు ఆముము నివారించునని చెప్పుదురు.

బలభీపురముంగూర్చిన శాసనము
కీ॥ శె. ౧౮౨౨ జనవరిలో పట్టన్ సోమనాథ మునగు సౌరాష్ట్ర ద్వీపకల్పపు సముద్రతీర మున బయల్పడిన దేవనాగరిలిక్షితముల శాసనమునుండి వల్లభీపురము, అన్ని లాపురము అచట పాలించిన రాజవంశములంగూర్చి కొన్ని సంగతులు తెలియుచున్నవి. వీరు నెహర్వాలా బల్లభధూపతులని చెప్పబడినవారు. ఈ శాసనపు అంగ్లానువాద మిటుల వివరింపబడినది.

"Adoration to the lord of all - to the light of the universe. (1) Adoration to the form indescribable—him at whose feet all kneel.

In the year of Mahamad 662 Vikrama saka 1320, Srimad Balabhi saka 945, Sivasinga Samvat 151,

Sunday the 13th Badi of the month of Asar.

The chiefs of Anhillapur Patan obeyed by numerous princes (ఇటఁ గొన్ని బిరుదావళులు వివరింపబడినవి). Bhattaric Srimad Arjunadeva. (3) Of Chalukya vamsa. His minister Sri Matadeva—with all the officers of the Govt. of Ameer Rooknoodin and of Khwaja Ibrahim of Hormuz, son of the admiral Nakhoda Nooroo-Din Feeroz together with the Chaura chieftains Palookdeva-Ranik Sri Someswaradeva, Ramdeva, Bheemsing and all the Chauras and other tribes of rank being assembled.

Nausi Rajah of the Choura race inhabiting Deo Pattan (5) assembling all the merchants established ordinances for the repairs and the support of the temples in order that flowers 'oil' and water should be regularly supplied to Ratneswara (6) Chouliswara, (7) Pulinda-devi and the rest and for the purpose of erecting a wall-round Somnath Temple with gate way to north.

Kuludev son of Modula and Loonsi son of John both of the Chaura race together with the two merchants Balji and Kurna bestowed the weekly profits of the market for this purpose, while sun and moon endure, let it not be resumed.

Feeroz is commanded to see this order obeyed and that the customary offerings on festivals are

continued, and that all surplus offerings and gifts be placed in the treasury for the aforesaid purposes.

The Choura chiefs present and Admiral Nooroodin are commanded to see these orders executed on all classes. Heaven will be the lot of the obedient, Hell to the breaker of this ordinance".

ఇందువలన బాల్కా-వంశ మనియెడి సర సాములు వల్లభీపురము పాలించినయు, వీరు సూర్యనంశపుక్షాత్రియు అనియు, వీర బల్లభ రాజవంశస్థులనియు, వీరు నెహర్వాలా పురాధి నాథులుగ నుండిరనియు James Todd Lef. Col. పరిశీలకుఁ డభిప్రాయ పడుచున్నాడు.

ఇంకను "Renaudot's Arabian Travellers" అను గ్రంథమున బలికా గోకులే బల్లభవంశస్థులుగ వివరింపఁబడినటుల నాగ్రంథ కర్తయే వివరించెను.

బల మగు నెదురుగాలియందు పొగయోడలు నడుచుట— ఎల్లరు బల మగు నెదురుగాలియం దోడలునడుచుట దుస్తరమని యెఱుంగుదురు. సర్వసాధారణపుటోడల నట్టిగాలి వెనుకకు నెట్టజాలును. కాని పొగ యోడలకీకీకప్టముండవలె. గాలియందు సుశీలేశ బలముగ నుండుతఱి, పరిస్థితుల నొక అట్లాంటిక్కులైసర్ పొగయోడ కప్తాను (The Captain of an Atlantic liner steam ship) సముద్రపు గాలులందలి తనయనుభవముల వివరించుచు నిటుల వ్రాసియున్నాడు. "సుడిలేని బలమగు నెదురుగాలి పొగయోడ యందలి Stoke hole లోనికి, గింధి కధిక వాయువుం జొరఁజేయుచుండునుగాన, నచటి ఎంజనునందలి యగ్ని కెక్కువగా ఆక్సిజను ఆయధికమైన వాయువునుండి లభింప, నాయగ్ని

యెక్కువగా మండుచు, వేడి నెక్కువగల్గించి, సీటియావిరి సధికముగఁ బుట్టించుచు, యంత్ర బలమునం దతిశయించి, పీడను త్వరితగతిన ముందునకుఁ జనఁజేయుచుండును. ఇట్లుట నాయెదురుగాలి యంత్రబలముగ నోడి నెదుర్చుచు పురోగమనము తగ్గఁగ నో అంత కన్న సధికబలమే పుట్టించును. కలుగుచుండి, పీడపురోగమన సుధికమగుననియే చెప్పవలయును.

ఇంకను స్ట్రోక్ పోయూలింగ్ వినిజేయువారి కధిక నాము నలు కథించుచుండుకతన, నలనలఁ జెందుటకు మూఱుగ బలవంతులై ఎక్కువవనిని జేయఁగల్గియుండును. పీడినాండి ఇది బలమగు నెదురుగాలిపరిస్థితియేగాని, సుడిగాలి ఏచునతి సంగతులు వేఱుగ నుండునని తెలుచున్నది.

బలరాముఁడు(సంకర్షణుఁడు) సీరి- బలరాముఁడు యదుసంకల్ప. చంద్రవంశక్షాత్రియుఁడు. తల్లి శౌనుడు. తల్లి నోహిణీదేవి. భార్య రేవతిదేవి. సోదరులు శ్రీకృష్ణుడులు. బలరాముఁడు దేవకీదేవిగర్భమునం దుండిన వాఁడు. అత్తత్రి యోగమాయాశక్తి సంకల్పించి నోహిణీగర్భమున చేర్చెనుగాన సీతక సంకర్షణుడని నామకగల్గెను. గొప్ప బలాభ్యుదయ. హలము (నాగలి) ఆయుధముగఁగలవాఁడు. కుమార్తె శశిలేఖ. అభిమన్యునిభార్య. ఈతఁ డాదిదేవుని యనతాపమున బలదేవుడనిన ఆదిశేషున కర్ణమగుచుండును.

బలవంతాన మాఘస్నానములు చేయించుటమా?—మాఘమాసమున చలిలోచన్నీటిస్నానము బాధాకరముగనుండఃబలాత్కరించుట యనిభావము. (ఆంధ్రలోకోక్తి).

బలవ దపి శిక్షితానా మాత్తన్యప్రత్యయంచేతః ఇతిన్యాయము-ఎంతవిద్యా

ధికుల మనస్సైనను తన్ను తాను నమ్మదని భావము.

బలశిష్టకులగోత్రము — ఆర్యవైశ్యుల ౧౦౨ గోత్రములలో నొకటి. (వైశ్యగోత్రములు చూడుడు.) బలశిష్ట (బలశీష్ట బలిశిష్ట) గోత్రము. ఏకాక్షరేయ (౧౯) గోత్రము.

సమ్రాజగోత్రము, భరద్వాజస, భరద్వాజగణము, ఆపస్తంబయశాశ్వాఖ, ప్రమాణగ్రంథము, ఆశ్వలాయనసూత్రిము, ధర్మసింధు, నిర్ణయసింధు, భాగవేదము దేవత, భార్యబాలాంబ, పంచాతీరము తపస్సానము, బాలసాగరము తపాశము, జపము లక్ష, దీపములు ౩౦, క్షేత్రసంఖ్య ౪౦, శాఖి దానము, బలును కూర వర్జనీయము.

బలొకాస్యుడు — అత్యసంతతి. చంద్ర వంశ క్షత్రియుడు. అజికునికుమారుడు. కుమారునిపేరు కుశికుడు.

బలొక గోత్రము — (గర్గడపగణముచూ.)

బలొకుడు ఈపేరుగలవా రిద్దరు గాననగుచున్నారు. సుశర్మభార్య నెత్తుకొని పోయిన రాక్షసునిపేరు బలొకుడు. మఱియు జాతకర్మశిష్యుడగు బలొకుడని ఋషియొకడు కలడు.

బలొక్ష క్షత్రియులు (హానులు చూడుడు.)

బలొక్కరపుపని — (కార్వీ చూడుడు.)

బలొబిదేశము — ఈపేరుగల రాజ్య మొకప పడుడినదని తెలియుటకన్న దీని గూర్చి యేమియు తెలియరాకున్నది.

బలొశ్వుడు లేక కరంధముడు — (కరంధముడు చూడుడు.)

బలి — అత్య సంతతి. చంద్ర వంశము. తండ్రి తితితువు. భార్యపేరు సుధేష్ణదేవి.

ఉత్తర్యుని కుమారుడగు దీర్ఘ తముడను ఋషి యొక్క లేపోమహిమవలన అంగుడు, వంగుడు, కళింగుడు, పుండు, సుహ్నుడు ననునైదు గురు పుత్రులు గల్గి, వేర్వేలు దేశముల కధి పతులై వారివారివంశములకుమూలపురుషులైరి.

ఇంకను ప్రస్థానునిపుత్రుడగు విరోచనుని సుతునకు బలిచక్రవర్తి యనిపేరు. భార్య నింధ్యానళి. ఈతడు విష్ణుభక్తుడు. వామనుని (ఉపేందుని) చే రాజ్యప్రస్తుతం చేసెనాడు. కొందఱు పరిశోధకులు పావనడి అంగ, వంగ, కళింగ, పుండు, సుహ్నులను ఈబలిచక్రవర్తి సుతులుగ తలంచిరి గాని యది సరిగాదనితేలుచున్నది. (బలిచక్రవర్తి పాలించిన సామ్రాజ్యము చూడుడు.)

బలిచక్రవర్తి పరిపాలించిన సామ్రాజ్యదేశములు — తొలుత సంయుక్తరాష్ట్రములోని బలిపురము, లేక బలినగరము రాజధానిగలదేకమని పరిశీలకులు తలంచుచున్నారు. ఇది యిప్పుడు బలియా, లేక బాలియా యనం బంగుపురముగనున్నది. మఱికొందఱయోధ్యా రాష్ట్రమునందలి హార్దోయిపురముకడ నున్న బావన తొల్లింటి బలిపురమని తలంచుచున్నారు. గాని పెక్కిరిగిడియభిమతము బాలియా యనియె యెయ్యనది.

మహాదాతయ, విష్ణుభక్తుడు నగు నీచక్రవర్తి, వామనావతారమున విష్ణు దేవునిచే పదభోష్టుండై, భరుకచ్చపురమున (ఇప్పటిబోచి) వేణుకయ్యగ మొనర్చి ప్రసన్నతగల్గించుకొని సాతాళమునకు (బాహిక దేశమునకు) ప్రభువై యేలెననియు, బాలు అనుపేరుగల పురముకడ ఆయనఆనవాళ్ళు కలవనియు తెలిసెడిది. పిదప నో లేక ముందుగనో ఎట్లా యెక్కాలముననో దక్షిణసముద్రములందలి కొన్ని ద్వీపములను పాలించె నట. ఇప్పుడు జావాకడ నున్న

బోర్నియో, సెలిబీస్ అనంబడుచున్న ద్వీపము లలోనొకద్వీపము బలిద్వీపమునంబడునది కలదు. (Bali Island) అం దాచక్కోవర్తి వసించువాడట. ఇది చక్కంగఁ బరిశీలింపఁ దగియున్న సంగతి. నిదర్శనములను వెతకి చక్కంగఁ బరిశీలింప వలయును.

బాలియా పురమునకు నొకభృగ్వృక్షము ముండెడి దట. ఇప్పుడట భృగ్వాలయము (దేవస్థానము) కలదు. అది యాత్మార్థలమై యున్నది. అట భృగుమహర్షి యాగమునఁజేసెనందురు. భరుకచ్చదేశము రాజధానికడ నుండిన భృగ్వృక్షమును గూడ నీనందర్శనమున నుడివెదరు. (బలిద్వీపములు, బలి చూ.)

బలిజలు — (తెలంగాలు చూడఁడు.)

బలిద్వీపము — ఇది హిందూమతానమ్మద్రమునందున్న సుమత్రా, జావా (యవ), బోర్నియో, సెలిబీస్ ద్వీపములకడనున్న యొక ద్వీపము. బలిచక్కోవర్తి పాలనము నుండి పేరందినదనియొక నామకనుకొందఱుసాగించె. కాని సరియగు నిదర్శనములు లేవు. ద్వీపమునందెల్లదలను వరిపొలములు మాత్రము గాననగుచుండును. డచ్చివారి పరిపాలనమునందున్నది. డెన్నాసారు పురము, బులేలంగు పురము మొదలగు పట్టణములు చాల కొలఁదిగను, పల్లె గ్రామములు విస్తారముగను గలవు. ఇవియె సరియగు జననివాసములనియు, పట్టణములు వర్తకస్థలములే యనియుఁ జెప్పఁబడుచున్నవి. తాటి, కొబ్బరి, రొట్టెపండుచెట్ల తోటలు మామిడితోటలు, అనఁటితోటలు, బప్పానప తోటలు వీటినడుమనీగ్రామములన్నవనితోచును. ద్వీపమంతటను పశుభ్రష్టమువారు వేయించిన బాటలు త్రరదక్షిణములకును, తూర్పుపడమరలకునుగలవు. ఇంచుమించు గ్రామములన్నియు నాల్గురోడ్లు కలసిన సంధిని జాటి కట్టఁ

బడియె యున్నవని చెప్పఁదగును. సంధించు తావులంజాటిగ్రామముసకుమధ్యగా నాగ్రామాధికారి నివసించు భవనమును, సభలుజరుపు చావడియు, అంగడలుండు తావు, సంతలుగూడు ప్రదేశము మొదలగునవి యుండెడివి. ఈద్వీపము నందెనువందలమైళ్లుపొడవు. బాటలు కలవల్లు. ఇవి వరిపొలములగుండానడిచి బాటల కను ప్రక్కలను నీడనిచ్చు పెద్ద వృక్షములను నాటి యున్నాయి. గ్రామములయందు సంబంధ బంధవ్యములు గల్గినవారు ఒకే దేవస్థానమున పూజించుచు, నొకేవంటయందు భుజించుచు, నొకేయూవరణమున కిలసిమెలసి వసించుచుండు

వ్యధి

గ్రామముధ్యమునందు నాలుబాటలుకలియు చొకప్పుడెదానమునకు దేశభాషయందు బలియరు. ఇచ్చట గ్రామరక్షక దేవస్థానముండెడిని. దానికి పున దేశముని దేశభాషానామము. ఇందలి పెద్దచావడియే గ్రామస్థలసభాస్థానము. ఈచావడిని బేలగంగి అనెదరు. దీనికి వాదోపవాదములని యర్థము. కొడిపందములు జరుపుటకీట వేకుగ నొక తావుండును. బలిద్వీపమున ప్రతిమూడవదినమునను సంత గూడుచుండును. కొన్ని పెద్దగ్రామములం దనుదినము కొన్ని యంగడు లుండును. పట్టణములందంగడులు (Markets) కట్టఁబడినవి.

గ్రామరక్షక దేవస్థానమున పొడుగైనగోపురస్తంభమును, దానితలయందొకగంటయు నుండును. దీనినివాయించుచు సభలకు నెల్లరం బిలుచుట గాని, ఏవేనియాపదలం దెలుపుటగాని చేయుట నీద్వీపమంతట నాచారమై యున్నది. కొన్ని గ్రామములం దూరిబయట గొప్పచుట్టిచెట్ల నీడను సంత గూడుటయుఁ గలదు గాని, సర్వసాధారణముగ బట్టింగా చొకులోని మట్టిచెట్లు నీడనే కూడుట గలుచుండును.

ఈ దీప్తవమున పట్టణములందు కొందఱు అనబ్బులు, చీనాదేశస్థులు, వర్తకులుగ నంగదులుంచుదురు గాని దీప్తవ మనెటను స్త్రీలే వర్తకము సాగించుచుండును. ధనము వారిస్వాధీనమందే యుండును. ఇచటిస్త్రీలు గణితవిద్యావిశారద లని తోచుచుంటారు. ఇచట చీనాదేశపు నాణెములుగూడ వాడుకయందున్నవి. వాటి నకును వర్తకము చేసి వారి నోడిదానియనకును గుర్తించియుండుదురు. సుగంధ ద్రవ్యములను దలగున నన్నియు పరిమళ ద్రవ్యములుగటలవోనే జురగెడివి.

ఒకేతననాణెమును కలిపి నసోమకుటుంబములస్థలమునకు కుర్రులె యిరిపెను. ఈనాణె ద్వారముకడినే ఇందలికటుంబముల నాయుదాయక దేవస్థానము చేయును. కుర్రులె పోషకీగోక్షలు వెల్లి (సన్నము) వేయబడి ముడుగువల్ల రక్షింపబడియుండును. దిద్దావములు (ధనవంతులను) పట్టణ పరిధిపముగల్గి యుండును. లోనివాని బయటి కిగవకుండునయి లోన నొక యడుగోడ యుండెడి పిశాచములు లోనికికాకుండ నిది పట్టణము చురు. కుర్రునందంతకపురగృహ ముకటి దంపతులు పరుండ నుండెడిని. దీనికి “మెలెన” అనిపేరు.

బలిదీప్తవవాసు లందఱు పాత్రస్నాతలు. విరివివాసగ్రామములకు ‘శావాస’ మనియెదరు. వంటయింటికి ‘పావో’ యని పేరు. వంటయింటి యందు బ్రహ్మవిగ్రహ ముండును. దీని నగ్ని దేవుఁ డనియెదరు. వంటకము దీనికి పై వేద్య మర్పింతురు. ఈ దేశస్థులు అనఁటిమాకులందు భుజింతురు. అనఁటితోట లిందు మొడు. నీరు త్రాగునప్పుడు వీ రెత్తి త్రాగుదురు గాని కలచిపట్టి త్రాగరు. పాత్రను నోటికి దగుల నీయరు. స్త్రీపురుషులు తలలందు, చెవులపైని, సంపంగిపూవులు ధరింతురు. వాటికి ‘ఔంవక’

అనిపేరు. కలుదుకాణములకు “బేల్బండ్జాన్” అనియెదరు. కల్లునిచ్చు జీలుగుచెట్లకు టాటకు అంటురు.

ఈ దేశమున చున్న పోతులు రెండుజాతులు. బూడిదగలసిన నల్లనిగుజాతి యొకటియు, న్నవ్వునెఱిగిన టోదాలో గాఢమగునట్లుండు నల్లగుజాతి యొకటియునై యున్నవి. ఆవులు, ఎనుము, ఏజాతీవి కలవు. పిటికాఘ్ని సన్నముగ నుండును. పందులు పెద్దవి. కడుపులు నేల కీడ్చుకొనుచు నడిచెడివి. ముఖ్యముగ బాగులు చాల పెద్దజాతివి; ఇందుకేహంసలంబోలియుండు నట్లుండెడివి. ఎత్తుగలవిగా నుండును.

భూగోళశాస్త్రవేత్తలు బలిదీప్తవము టైదని యు, మలేశియా ద్వీపసమూహము (సుండా ద్వీపసమూహము)నకుఁ జెందిన ననియు, అవి ౧) బలిదీప్తవము, ౨) శుంభవద్వీపము, ౩) చందన ద్వీపము, ౪) ప్లోరీసు ద్వీపము, ౫) తిమోరు ద్వీపము ననియు నుచురు.

శుంభవద్వీపమున బాంబోలో యనుపేరు యగ్నిస్వతియు సుప్రసిద్ధము. క్రీ. వె. ౧౮౦౧ లోని దీనియుదేక్షము వేముపైళ్ల దూరమునకుఁగూడ కనిపించిన దంట. చందన ద్వీపమున నూచిగంధపుకట్ట అడవు లుంట Sandalwood island అనఁబడినది. తి. మోరు ద్వీపమున నగముభాగము పోర్చుగీసువారిది.

బలిపురము — బాణాసురునిరాజధాని యగుశోణిత(శోణ)పురమే బలిచక్రవర్తికిని రాజధానియై యుండి, ఆకాలమున నీపేరంబరంగు చుండెడి నని తెలియుచున్నది. (ఉమావనము. బాణపురము చూడుడు.)

బలిపూజనప్రతిపత్తు — ఆశ్వయుజశుద్ధ పాడ్యమి. దీనియందుబలిచక్రవర్తిని బూజింతురు. దేవీనవరాత్రిములు లేక శరన్నవరాత్రిములకు

ప్రారంభదినము. అనగా నాడుమొదలు ద్వితీయ, తృతీయ, చతుర్థి, పంచమి, షష్ఠి, సప్తమి, మహాష్ఠమి, మహానవమి దినములు సవరాత్రములనంబడును. (పండుగలు, పర్వతలు, సువ్రత దినములు చూడుడు).

బలురక్క-సిచ్చెట్టు లేక బ్రహ్మాదండిచ్చెట్టు-లా. Argemone Mexicana ఆంగ్ల. Mexican-poppy అనియు Yellow-thistle అనియు Prickly-poppy అనియుం బేర్లు. సం. బ్రహ్మా, బ్రహ్మాదండి. కొందరు స్వగాల కంటక యనిగూడ వాడియున్నారు.

ఇది బల్లొకాశి (ఏనుగుచెవిచేయ) కానేరదు. ఆకులకొనల ముండ్లు, పసుపుపచ్చరంగు పూవులు పూచు పాలుగల కాడచెట్టు. ఇది ఏటేట లేచునది. దీనిపాలు పచ్చగ నుండును. ఆపాలు కండ్ల కిడిన కండ్లకలక మొదలగు నేత్ర రోగముల కిమింపజేయును. పైన పూసిన వ్రణములు, పుండ్లు, సవాయిపొక్కులు, గాయములు, కొట్టుకుపోయినటువంటియు చీగుకు పోయినటువంటియు ఎఱ్ఱపుండ్లు మానునందురు. దీనిసమూలదనక సాయములు మూర్ఛరోగమును నిర్మూలించి, శూలల నాచి, విరేచనము గావించి, నిద్ర పట్టించునని చెప్పబడినది. మతియు ముండిజాతికుటుపులను మాన్పునందురు. పచ్చివేరు తేలునియమును హరించుననియు, విత్తులచమురు కుషవ్యాధిని వ్రుత్తె మాద మొదలగు శిరోరోగములను, ఎండవలన గల్గిన తలనొప్పిని, తామర, తీట, గజ్జ మొదలగు చర్మరోగములను, కడుపులోని శూలలను నివారించుననియు చెప్పదురు. విరేచనమును మూత్రమును చక్కగ వెడలించును. మంచినిద్ర గల్గించును. దీనిగింజలలో నొకజాతివిషము కలదు. అది వాంతి గల్గించును. పాలు ఎండించి సచూర్ణము ఉబ్బుజాడ్యము, ఉదరరోగములు, చర్మరోగములు నివారించునందురు.

దీనినే ఏనుగుచెవిచ్చెట్టు అనియు నందురు.

బలుసుచ్చెట్టు-లా. Webera Tetrandra. Canthium Pasaiflorum, బలుసు పుద్దబలు సనియు చివబలును లేక చిన్న బలుసనియు ద్వీవిధము. బలుసుగూని పత్తిప్రీతి యని హిందూగ్రంథముల పుస్తకములందు నంకుదురు. కూర, పచ్చడి మొదలగువాల్గు భోజనవచారముగ వాడుదురు.

దీనివేరు, మార్గుచెక్క, లేక ఆకుల రస కషాయచూర్ణములందు అతిసారివిరేచనములు, నిశ్శబ్దరేచనములు, రక్తగ్రహణులంగట్టిక్రిములం జరిపి వాటిని వెడలించుశక్తి గలదని చెప్పబడినది. బలుసాకు చలనజేసి సమస్తగ్రహణులు, పుండ్లమేదములు, అన్నివైత్యములు నివారించి స్వస్థము గాకుండ నాపునని చెప్పబడినది. బలుసుకాయ పుష్కయము ఈ గుణములే కలవనందురు.

బల్లేరియాచేశపదుత్పము-

ఖండమునందలి బొల్లను సంస్థానములలో నొకటి. ముప్పదితొమ్మిదివేల యెన్నిదివందల యెనుబది చతురపుమైళ్ళ వైశాల్య మనియు, ఏబదియైదులక్షల జనసంఖ్యయుం జెప్పబడినది.

బల్లేరియా స్టేటు— ఇది లర్క్ ఇన్ యార్పులోనిది. తూర్పుమామెలియాతో కలుపబడినది. (తూర్పుమామెలియా స్టేటు చూడుడు)

బల్లక్క-సిచ్చెట్టు- (ఏనుగుచెవి చేయచ్చెట్టు చూడుడు.)

బల్లొకాశిచ్చెట్టు— (ఏనుగుచెవి చేయచ్చెట్టు చూడుడు.)

బల్లాల శాఖ క్షత్రియులు- (క్షత్రియ కులము చూడుడు. హాయిసల బల్లాల క్షత్రియులు చూడుడు.)

బల్లి పాటు — బల్లిపాటునకుఫలములు. శిరస్సు కలహము, ముఖము బంధుదర్శనము, కనుబొమలనడుమ రాజానుగ్రహము, పెదవి ధనవ్యయము, క్రిందిపెదవి ధనలాభము, ముక్కుచివర రోగము, కుడిచేవి దీర్ఘాయువు, ఎడమచేవి వర్తకలాభము, నేత్రము శ్రద్ధ, గడ్డము రాజదండనము, నోడు భయము, కంఠము శత్రుహాని, కుడిభుజము ఆరోగ్యము, ఎడమ భుజము స్త్రీసంగమము, కుడిముఠేయి కీర్తి, ఎడమముఠేయి రోగము, న్తనయ్యగ్మము దోషము, ఉదరము ధాన్యలాభము, పొమ్మ, నాభి ధనలాభము, ప్రక్కలు సఖ్యము, పాదము పర్యాయము, వీపు శుభము, గోళ్ళు ధనవ్యయము, లింగము దాడిద్రవ్యము, జుట్టుకొన మృత్యువు. ఈ పక్షదేశములయందు తొండ పాక్షికనను ఫల మిట్లయని తెలియును.

బు పములు— అంటార్క్టికాయందలి ఐదుదీర్ఘములు. రాజీగుట్టలనుయముగనుండును. జాన్ బల్లెనీ అనువాణిపేరునఁ బరంగుచున్నవి. ఆయా ఏటిని తిమింగిలములవేటకై చని కనుఁ గొనె నంట. అది కీ॥ వె. ౧౮౩౯ అని చెప్పబడినది.

ఉత్తరాగ్రము (North cape) నుండి ఉత్తరముగా రెండువందల ఇరువదిమెళ్ళదూరమని చెప్పబడినది.

బల్లెములు— తొల్లింటికాలమున కలహములందు వేటలయందు ఈటలు బల్లెములు వాడఁబడు యుద్ధపరికరములగునాయుధములుగ నుండును. ఇవి యనేకభేదములగు నాకారములతోఁ జేయఁబడుచుండినవి. భరత దేశమునందే గాక స్కాట్లాండు, స్విజర్లాండు, ఆస్ట్రియా మొదలగుదేశములందుఁ గూడ వాడుకయందుండినవి.

అందు ఈటలు పొడుగుపాటి కట్టలకడ నమర్పఁబడియుండును. బల్లెము లట్లుగాక పిడినే చేతఁబట్ట నెయుంచునవి.

బవేరియా రాష్ట్రము— ఐరోపాఖండము నందలి జర్మను దేశములోని యొక దేశము. ఇందు తొల్లింటి రెండు తెలివీరీలు కలవు. ఒకటి ఆస్ట్రియా దేశపు పశ్చిమభాగమున నున్నది; రెండవది రైనునదికి పశ్చిమమున నున్నది. ఇది చిన్న తెలివీరీ. దీనిపేరు రెమునిష్ బవేరియా యనియు, వెలాటినాటి యనియు నందురు. వైశాల్యము 30000 చతురపుమైళ్లు. జనసంఖ్య 50 లక్షమున చేరియున్నది. (జర్మను దేశము, ఐరోపాఖండము చూడుడు). పక్షిలు రోను న్నాతలిక్కై క్రొస్తవులు. దేశము వీరభూమి. అచ్చటచ్చట కొండలు కలవు.

మ్యూనిచ్ పట్టణము— పరిధానసానము. ఇనానునదీతీరము. ఇది వాణిజ్యచిత్తములు, చేతచిత్తములు, విస్తారము చేర్చి నిలవయుంచిన సుసం గల్గియుండుటచే పేరొందిన పట్టణము.

బౌగుబర్గ (Augs' burg)— రెక్న దీప్తిము. వస్త్రకళలము. రోమనులనాటి నిర్మాణము.

రేటిస్బాన్ పురము— దేన్మార్కునదీతీరము. బలవత్తరదుర్గముగల పురము.

నూరెన్బర్గ పురము— ఇందు జేబుగడియారములు తొలుత కనిపెట్టఁబడెనంట. చిన్నపిల్లలు ఆటవస్తువుల నతిసులభముగ నీపురియందు చేయుచుందురు. పసిబాలు పట్టి ఆటవస్తువులు (Toys) చేయుచుంట నచ్చెరువు గొలిపెడిని.

స్పైరీన్ పట్టణము— రైనునదీతీరము. రేవు. ఇట కీ॥ వె. ౧౫౨౯ లో రిఫార్మరులనంబడు మతసంస్కర్తలు పోటస్టాంటు అను పేరు వడసిరి. తర్వాత సర్వత్ర వ్యాపించెనంట.

బసవరాజు నాగేంద్రకవి — ఆంధ్రకవులలో నాధునికులందు పరిగణింపఁబడినవాఁడు.

అటువేలనియోగి. తండ్రిపేరు పాపరాజు. రచించినది ఆనందసుందరీచాతుర్యవిలాస మను ప్రబంధము.

బసవచార పండితాచారములు—

బసవేశ్వరునివలన ఆచరింపఁబడి వీర్పటుపఁబడిన వీరశైవ లింగాయతమతవిధాన శివభక్తికి బసవచారమునియు. మల్లికార్జున పండితునివలన ఆచరింపఁబడి అదివఱకే ఆచరణయందున్న వేదోక్తమగు ఆగమవిధాన శివభక్తి (ఇష్టాదారాధ్యై బ్రాహ్మణు లాచరించుచున్న) పండితారమునియు వారసుండియే పేరు లందినవి. (బసవేశ్వరుఁడూడఁడు. మల్లికార్జునపండితులు చూడుఁడు. చిన్నయదీక్ష చూడుఁడు. వీరశైవులు చూడుఁడు. వీరశైవలింగాయతమతము చూడుఁడు. పాలకురికి సోమనాథుఁడు చూ.)

బసవేశ్వరుఁడు (మండ్రంగి బసవరాజు)—ఈమహాత్ముఁడు కన్నడబ్రాహ్మణుఁడుగ జన్మించి, ఉపనయనమును నిరాకరించి, గాయత్రీదీక్ష గదక, వీరశైవ పంచాచార్య సిద్ధాంతమతావలంబకుఁ

మొనర్చుచు, బిజ్జలభూపతి రాజ్యమునకుఁ బ్రధానమంత్రిగ కొంతకాలము పనిచేసి, ఆ మతము నుద్ధరించుచు, శివభక్తిని తనప్రవర్తనముచే బోధించుచు, పెక్కండ్రను లింగాయత మతసంఘమునకు జేర్చినవాఁడు. (వీరశైవలింగాయతమతము చూడుఁడు). ఆ బిజ్జలభూపతిరాజు ధాని కల్యాణపుర మిప్పటి పోలాపురమున కిరు వదిమైశ్వర్యదూరమునం దున్నది.

లింగాయతు లీమహాత్ముని జగద్రోహికుఁడని భక్తి నల్పుచున్నారు. జంగమదేవకులజులు లింగబలిజశివయోగకులజులు, దేవాంగ(ఇష్టటి దేవబ్రాహ్మణ) కులజులు, వీరిని మహాభక్తుఁడగు మతోద్ధారకునిగ భక్తి నల్పుచు నందికేసుని యపరావతారముగ నెఱుఁచున్నారు. ఇంక

నారాధ్యబ్రాహ్మణులగు శైవులు “శ్లో. ముని యాచనయా శివాజ్ఞయా భువి భక్తుష్ఠధరణార్థ మాగతమ్ | నృపరాడపరావతారతా మహతం శ్రీబసవేశ్వరిం భజే” యని శివ పూజకుముం దొనర్చుగొస్తవమునందు భరించెదరు.

వీరిది కన్నడదేశోత్తరభాగమున హింగు శ్శ్వర (నావాంగుశ్శ్వర). పునసీయందు భాగవాతి యనుగ్రామము. అదియె జన్మస్థలము. తండ్రిపేరు మండ్రంగి మాదిరాజు. తల్లి మాదాంబ. జ్యేష్ఠసోదరి నాగాంబ. భార్య పేరు గంగమాంబ. మేనమామ (మాదాంబ సోదరుఁడు) బాలదేవుఁడు. ఈ ప్రముఖుఁడు దేశప్రభుడుగు జిజ్జల భూపతికడ ప్రధానోద్యోగిగ నుండినవాఁడనియు, ఆయన యనుసరిమే బసవరాజుగారు బిజ్జల భూపతికడ ప్రధానమంత్రియై కొంతకాలము పనిచేసి, మతద్వేషము కలతలుగలుగ ప్రాణములు దక్కించుకొని, పదవిని వదలి స్వస్థానమునకుఁ జేరి మతప్రచారమున కాలముఁ బుచ్చుచుండిరిని చెప్పఁబడినది. ఈ మహాత్ముఁడు శివభక్తి నుద్ధరింపఁ జన్మించిన కారణజన్ముఁడని చెప్పఁబడినది. భాగవాతికి పదిమైశ్వర్యదూరమున గల కప్పడి సంగమేశ్వరశివక్షేత్రమునతలిదండ్రులొచ్చిన నందికేశ్వరవ్రతఫలితముగ బసవేశ్వరులు వారికి గల్గెననియు, శైవదీక్షాపరుండును, విద్యలు గఱపిన దేశికుండును, జంగమమాహేశ్వరిరూపధారి యునగు సంగమేశ్వరుఁడే యనియుఁ జెప్పఁబడినది. వీరి సహధర్మచారిణి గంగమాంబగారు వీరిమేనమామయగు బాలదేవ పుత్రికయే. వీరి తలిదండ్రులు కన్నడ ఆరాధ్య బ్రాహ్మణులని కొందఱు పరిశీలకు లనిరి. వీరిజన్మకాలము తెలియరాదు. మృతి క్రీ. వె. ౧౦౬౯ లేక ౭౦ పాఠితిమని సుప్రసిద్ధపరిశీలకు లగు బంధారు

తమ్మయ్య దేవరగారు సిద్ధాంతీకరించిరి. జైనుఁ డగు బిజ్జల భూపతి వీర్నశైవులకుఁగల్గించునొత్తిడి కోర్వజాలక జగద్దేవుండను లింగాయతవీరుఁడు బిజ్జలభూపతిని పరిమార్చెనట.

బసవేశ్వరుని మేనల్లుఁడు (నాగమాంబ సుతుఁడు) చెన్నబసవేశ్వరుఁడు. బసవేశ్వరుల శిష్యుండై, వారికిని బిదప మతివ్యాపకములు గడంగి, లింగాయతులు మొదలగు వైపుల పోవెను. బసవేశ్వరులు సంగమేశ్వరివలెఁగి ముసల దైత్యమై రని యందురు. (బసవాచారపండితాచారములు, వీరశైవలింగాయతములము చూ.)

బసుటోలాండు. దక్షిణ భారతమున దిది చిన్న తెరిటరీ. బ్రిటీషువర్తమానువారికి ౧౦౦౦౦ చతురపుమైళ్ళ వైశాల్యము. ఒక రెసిడెంటుకమీషను అధికారిముక్తిగలది. లింపబడుచున్నది. (దక్షిణభారత చూడుడు).

బస్తరుసంస్థానము — (హోకోట్య మండలరాజ్యము చూడుడు.)

బస్తి (క్రియ) — యోగాభ్యాసమునకు వాతపైతృశ్లేష్మదోషనాశనితిగోగముల నిరోధములు గలుగకుండ నిర్బాధకముగ పాశ్చాత్యుమాభ్యాసము నడుచుచుండుటకు ప్రిక్రియలు చెప్పబడినవి. (యోగాభ్యాసక్రియార్థము చూడుడు.) అందు బస్తిక్రియ ముఖటి. ఇది జలబస్తి యనియు స్థలబస్తి యనియు నిరుతేజః గులు. ఇవి చాలనేర్పుగా నమవలసినక్రియలు.

౧ జలబస్తి- మొలబంటినీట ఉత్పాతాసన ముననుండి జలమును గుదద్వారముగుండాలోనికి పీల్చి, లోన కడిగి తిరిగి యాద్వారము వనే బయటికి వదలివేయుట.

౨ స్థలబస్తిక్రియ- భూమిపై పశ్చిమతానాసనముననుండి అశ్వనీముద్రతో వాయువును ఆకుంచనప్రసారములుచేయుచు కడుపును నలుముఖముల త్రిప్పచుండుట.

జలబస్తివలన గుదావర్తాదికములు కొన్ని గోగములు రాకుండ నివారించబడి శరీరకాంతి వృద్ధియగుటయు, స్థలబస్తివలన మలబద్ధము, అజీర్ణము మొదలగు గోగములు రాకుండ జతరాగ్ని అభివృద్ధి నొందుటయుఁ గలుగనని చెప్పబడినది.

బహమనీ నృపవంశము — విరుక్తి. వె. ౧౩౪౭ మొదలు ౧౮౪౯లో చివిన కుతు గుల్బర్గా జధానిగ న్నుదానదిమొదలు కృష్ణానదినఱకుగల సమముసీమల నేలినస్వపులు. పీరియందు పేర్కొనవలగిన సరిపతి అల్లాఉద్దీన్ అను బడినస్వపులు.

క్రీ. వె. ౧౮౦౪ బహమనీరాజ్యము ఐదుచీలికల చిన్నరాజ్యములుగ నయ్యెను. ౧ బీరాక్, ౨ బిదక్, ౩ అహమన్నగర్, ౪ బిజాపూర్, ౫ గోలకొండ.

బహమా ద్వీపములు (Bahama islands)-ఇవి పశ్చిమగోల్ఫార్మున పసిఫిక్కు-మహాసముద్రమునందు వెస్టిండిసు అనంబడు ద్వీపములందుఁగల మూడు ద్వీపసమూహము లలోని యొకద్వీపసమూహము. బహమాద్వీపములు పెక్కులు కలవు. అన్నియు బ్రిటీషువారివి వీటిలో నొకద్వీపముపైననే క్రీష్టవర్కాలంబను గారు తొలుత దిగిరని చెప్పబడినది. (వెస్టిండిసు చూడుడు).

బహరెయిద్వీపము-- అరేబియాకడ నున్న ముత్యాలసలాముగలద్వీపము. బ్రిటీషువారిది.

బహరెల్ యామిన్--ఎజ్జిసముద్రమున (Red Sea) కరబ్బు లీచీ రిడియన్నారు.

బహవల్పార్పస్థానము—పంజాబు దేశమునఁగల బ్రిటీషురక్షితసంస్థానములు ౩౪ లోనొకటి. ఘారా, సింధు నదులమధ్య నున్నది.

ఘారానది, విపాళ, సట్లజనదులు కలిసిన సముద్రప్రవాహము. వైశాల్యము ౧౭౦౦౦ చతుర్భుజపు. ఘారానదీతీర్థమున నున్న బహుల్పూరు రాజధాని. సట్లజనదికి తొల్లింటి పేరు. శిథిలము.

బహురాహినీనది -- (అంతర్వాహినీనది చూడుడు.)

బహుచ్ఛద్రఘటప్రదీపన్యాయము -- కన్నములు పడిపోయినకుండలోని దీపమని యర్థము.

బహుతల్పద్వితీయ -- శాస్త్రవేద బహుళ ద్వితీయ. పర్వదినము. (పండుగలు, పర్వములు, వ్రతదినములు చూడుడు.)

బహుమింధగోత్రము -- (శండిలగణము చూడుడు.)

బహుమూత్రము -- (అమూత్రము చూడు.)

బహురథుడు -- పూనునెత్తి. చంద్రవంశక్షత్రియుడు. తండ్రి పురంజయుడు

బహురాజకదేశన్యాయము ఒకదేశమునందనేకరాజులధికారమునకై కలహించుచుండుతఱి, దేశపునాథుల కొట్టిడిగల్గి బాధాకరమైయుండును. అట్టిదుస్థితిని దెల్పన్యాయము.

బహుళ -- ఉత్తానపాదుని సుఖుడైన ఉత్తమునిభార్య. ఈమెఅయోగ్యురాలనిచెప్పబడినది.

బహుళాశ్వడు -- మిథిల దేశాధీశుడు. శ్రీకృష్ణుని కాలమునాటివాడు. విష్ణుభక్తుడు. ఆకాలముననే మిథిలానగరమున శత్రుదేవుడను మఱియొక విష్ణుభక్తుడు ముడెననియు, ఇర్వురికు నొకేసారి శ్రీకృష్ణుడు దర్శనమిచ్చెననియు చెప్పబడినది.

బహుదక సన్యాసాశ్రమము -- (ఆశ్రమచతుష్టయము చూడుడు.)

బహుదకి బహుదరి గోత్రము -- (శాండిలగణము చూడుడు.)

బహునా మనురోధోన్యాయము -- అందఱను సంతోషపెట్టుట దుష్కరకార్యమని భావము.

బహునామనుగ్రహాన్యాయము -- కొందఱేకస్థైర్యము కలిగియున్నది యనివేగముగ జయమగును. సోలుదారములు తొల్లై బలపడి తేగక నిలుచును.

బహునామనుమరణ న్యాయము -- సంఘముగణము చోకవిధమగు శాంతి యుండును గాని ఉగ్రత యుండదని భావము.

బహుచోపనిషత్తు -- ఇందు శరీరపురుష హ్యాహము, శివుడు హ్యాహము, వేదపురుష హ్యాహము, సుహృదుడు హ్యాహము నని నాల్గు హ్యాహములు చెప్పబడినవి. ఈన్యాయమువలన నామూలముల ననుసరించి, ఆమూలములు చతుర్విధహ్యాహములగుంట్లు యుండునని భావము.

బహురజిత్త -- ఆధిపతి రాజులకి దేశములందు వ్యాపించియున్నజిత్త బహుముఖ్య పట్టణము. ప్రిత్తిపంటకు పేరొందినది. వర్తకస్థలము. ఇట శ్రీకృష్ణరాయ నాల్గవభామునినాటి వైష్ణవమతము కలదు. హోనుపేట యినుపదార కూడలిస్థానము. ఇటనే ఆంధ్రకర్నాటక సామ్రాజ్యపు తొల్లింటి రాజధానిగ నుండిన జ్ఞాపిజయనగరపురామ కలదు. (విజయనగర రాజ్యము చూడుడు). అదోని గొప్ప దుర్గస్థానము. రాయదుర్గము, కొత్తూరు, సామేహల్లి, ఆలూరు వేలుపట్టణములు. దీనిని రాయలసీమ యనియు ననుచుందురు.

బాంకిరేటు (Bank rate) -- ధాన్యము మొదలగుదినసులు స్థానమునం దెంతవఱకు

నిల్వయున్నవో దానింబట్టియును, ఆవస్తువు లన్యస్థానముల కెంతవఱకు విక్రయింపఁబడ నుడునో దానింబట్టియు, వెళ్ళుట కెంతవ్యయ మగునో దానింబట్టియు వాట్లనిలువ లప్పటప్పట హెచ్చుచు తగ్గుచు, మార్పు నందుచుండును. ఇదియే రెక్కాలమున వస్తువులయొక్క విలువ.

ఇటులనే వర్తకపుటవసతులకు నమ్మకను లగువర్తకులకు హామీపై బాంకి వ్యాపార మొనర్చు (వడ్డీకి అప్పిచ్చు) సాఫలు (బహుళ్య) అప్పిచ్చుచుండును. వారును తమయవసతుల గనపుకొని, తిరుగ ద్రవ్యము తమకుఁ జేరిన తోడనే అప్పిచ్చినవారికి వడ్డీతో వాణిజ్యమును దీర్చి వేయుచుండురు. ఇటుల నిల్వయున్న ద్రవ్యముంబట్టియు, అవ్వతీసికొనినవారి అవసరముల ఒడ్డినిండియు, అప్పిచ్చు బాంకి మొదలగుసాఫలు తామిచ్చు వాణిజ్యమునకు వడ్డీ నేర్పింపచుండురు. అవసరము లధికమగు వృత్తాధిక్యకాలమున వడ్డీలేకును ఎచ్చుచేయుచు, తగ్గియుండియు డబ్బు నిల్వయెయున్న తఱిని వడ్డీ లేకును తగ్గించుచు, మార్పుకొను చుండురు. దీనికి బాంకిరే టనిపేరు. అనఁగా బాంకి వారు రెక్కాలమున కప్పిచ్చుచుచుచో తీసికొను వడ్డీలేకు అని భావము.

బాంకివ్యాపారము (Banking business) సామూహిక నిల్వయుంచి, దానిలావాదేవీ (ఇచ్చిపుచ్చుకొనుట) వ్యాపారములను నడుపుసంస్థకు బాంకి యనెదరు. అనఁగా బదులిచ్చుటయు, తిరుగ రాబట్టుటయు నని భావము. దీని నిజతత్త్వ మేమన భద్రమగు తావుగాన ప్రజలు నమ్మి తమనిలువద్రవ్యము నట దాచుకొందురు. ఇట్టివారు కొందఱు వడ్డీ కాసజెందక కేవలము భద్రతకే అటనిల్వయుంచుటయు, కొందరు స్వల్పమగువడ్డీకి బాంకికి బదులిచ్చుటయు నైయున్నది.

అట్టి మూల్యమును బాంకి అర్జులగువారికి బాగలేదుగుహామీపై నెక్కువవడ్డీకి బదులిచ్చి లాభము బొందుచుండును. ఇందు వడ్డీలేని మొదటి పద్ధతికి కర్రెంటుఎక్కౌం టనియు, వడ్డీగల రెండవపద్ధతికి డిపోజిట్టనియు నందురు. దానిందీసికొనుటకు Withdrawal అనెదరు. ఇంక నీ బాంకివ్యాపారములు పలువిధములుగ నుండెడివి. అం దైదు ముఖ్యములు.

౧ సేవింగ్సు బాంకి- ప్రజలు స్వల్పమొత్తములు దాచుకొనుట కేర్పాటైనది. దీనికై వారికి స్వల్పవడ్డీ మార్తె మిచ్చుచు, తక్కువ మొత్తములుగూడ వారినుండి గైకొనుచు, వారి కవసరమగుతఱి తిరుగ నిచ్చినైచుచుండురు. బాంకివారికి ఎక్కువవడ్డీ అన్యలనుండి వచ్చుట వలన లాభము చేయరుచుండురు.

బాంకులుస్తాకు బాంకి- ఇవి ఏయేతావులందు ఏయేదేశములందు వ్యాపార మొనర్చు నిశ్చయించుకొని యుండునో, అచ్చటచ్చట శాఖలు (Branches) గల్గి లావాదేవీ కొనుగోలు (కొనుట, అమ్ముట) వ్యాపారము లొనర్చుచుండెడివి. ఛార్జ్స్ బాంకి ఆఫ్ ఇండియా ఇట్టిదే.

౩ ఇంటర్నేషనల్ బాంకి- అన్యరాజ్యములతో వ్యాపారపు లావాదేవీలను సల్పుసంస్థ. ఇట్టిది కీ. వె. ౧౯౩౦ లో బేసెల్ పురమం దేర్పాటుచేయఁబడిన బాంకివంటిది. అన్యదేశ వ్యాపారముల బాంకిపై నలాతీర్మానములు దీనికి ముఖ్యములు.

ర స్ట్రీట్ (సాఫానపు) బాంకులు-ఇవి ప్రభుత్వమువారే వర్తకాభివృద్ధికై యేర్పఱచిన సంస్థలు. అమెరికాసంయుక్తరాష్ట్రములందలి ఫెడరల్ రిజర్వుబాంకియు, ఆస్ట్రేలియానుండలి కామన్వెల్త్ బాంకియు నిట్టివియె.

౫ ఫారెన్ బిజినెస్ బాంకులు- అన్యదేశపు లావాదేవీలే ప్రధానముగాఁ గలవి. ఇంగ్లాండు

నందలి రాత్ ఫీల్డ్ బాంకియు, బేరింగ్సు బాంకియు నిట్టివియె.

ఇంక నిట్టిబాంకుల వ్యాపారమున కొన్ని పరిభాషాపదములును కలవు. (బాంకి ఆఫ్ ఇంగ్లండు చూడుడు).

బాండు (పత్రము లేక దస్తావేజు)

Bond— (వాణిజ్యపరిభాషాపదము) సర్వ సాధారణముగ పత్ర మనియ్యఁబడును. ఇందు జరుగఁగల జరగుపనిని చేసినవారిని ముందు విధులు మొదలగునవి వివరింపఁబడి, దస్తావేజు మొహూరులు మొదలగునవి యుంచఁబడి, అవ సరమగునేని సాక్షిసంతకములు, రిజిస్ట్రేషను చేయఁబడియు నుండునది. రిసీవులు మొదలగు నన్ని కారితములను పత్రము (Bond) లను చుందురు. ప్రభుత్వముగాని, ఒక Corporation సంఘముగాని, అప్పు పుచ్చుకొన్నటుల Issue చేసినపత్రపు అప్పులకు “Bonded Debt” అనిపేరు. కట్టమ్మువ్యాటీ చెల్లింపఁ బడవలసిన సరకులను, నిల్వయుంచు Godown లేక నిల్వసాలకు “Bonded warehouse” అనిపేరు. ఇందునుండి సరకులు తీసుకొనిపోవలయు తఱి “Customs duty” చెల్లింపఁబడవలెను. ఇటులనే భూమియందు తవ్వబడి సారాయములు మొదలగువానిని నిల్వయుంచుకొనునట్టి “Under ground cellars” కు “Bonded Vaults” అనిపేరు. Bonded ware house నం దుంచఁబడియున్న సరకులకు “Bonded goods” అనిపేరు. Bonded goods వేటొక రేవున కెగునుతిచేయుటకుఁగాని, వేటొక గూడెనుకు తీసికొనిపోవలయునని గాని, Customs house ఉద్యోగుల యనుమతి పత్రమునకు “Bond note” అనిపేరు.

బాందాద్వీపములు— డచ్చికుట్టుఇం దీనునకుం జెంది ఆసమీపముననే యున్న

పండ్లబాండు చిన్న అన్ని పర్వతసంబంధద్వీపములు. బాందానియారాయందున్న బాందా పురము ప్రధానపట్టణము. కొంతవఱకు జాబికాయలు, నగ్గుబియ్యమునర్తకము జరుగుచున్నది. మఱియు నాపురమున పదివేలజనులు వసించుచున్నారు.

బాంబరాస్తేటు— ఇది ఆఫ్రికాఖండపు నిగ్రిటియా యనంబడు సాదాన దేశపు సేగోస్టేటులలో నొకటి. సేగోపురము రాజధాని. ఇది సేగోకు (నగ్గుబియ్యమునకు) పేరందినది. సేగోబియ్యమే మన దేశమున నగ్గుబియ్యమనం బడుచున్నది. ఇది సేగోచెటనుండి చేయఁబడు చున్నది. ఇది ఫ్రెంచి సాదాన దేశములోనిది. (నిగ్రిటియా లేక సాదాన చూ. ఆఫ్రికా ఖండము చూడుడు.)

బాకర్లంజిల్లా— బారీసాల్పురము ప్రధానస్థానము. దీనిని “గ్రానరీఆఫ్ కిల్కట్” యని యందురు. (బంగాళా దేశము చూడుడు.)

బాకుపట్టణము— కాస్పియన్ సముద్ర తీరమునందున్న రేవుస్థలము. ఇప్పుడు సోవియట్ సోషలిజం ప్రభుత్వమునకు జేరియున్నది. ఈ స్మార్తముల కెరపనైలుగను లున్నవి. పారశీకుల అగ్ని దేవాలయ మొకటి బాకునం దున్నటుల చెప్పఁబడినది.

బాక్ గేమ్మన్ ఆట (Backgammon)— ఇది పాశ్చాత్యులగుండి మనము నేర్చినయాట. ఒకపలకను సరియగు రెండుభాగములుగ విభజించి, ఒక్కొక్క భాగమును నొకటివిడిచి మొకటిగ రెండు వేర్వేలురంగులతో పండ్లబాండు గదులుగ విభజింపఁబడి యుండును. ఇందు పదునేను (౧౫) ఆటకాయలతో (ఒక్కొక్క భాగమున) ఇరువురు ఆడుదురు. ఆటలో జయమునకు ‘Hit’ అనియు, ఎదుటికక్షవారిపై జయమునకు ‘Gammon’ అనియు పేరిడి

యున్నారు. మూడంటలలో రెండుజయము లందినవా రీయాట గెలిచినట్లు తెలంపబడును. దానికి 'Rubber' అనిపేరు.

బాక్సింగు డే (Boxing day) — ఇంగ్లాండుదేశమున క్రిష్టమసుపండుగ గడచిన తరువాతిదినము. ఈదినమున సేవకులకు బహుమానము లొసంగునాటిను కలదు.

బాగీరీ పేట ఆఫ్రికాఖండమున సౌదాన్ లేక సిగీటియాదేశమున నున్నపేట లలో నొకటి. స్వతంత్రరాజ్యములోనిదై కి నెమ్ వాడై పేటలలో కలిసి ఒకసుల్తాన్ పాలుబడిలో నున్నది. (ఆఫ్రికాఖండము, సౌదాన్ లేక సిగీ టియాదేశము, కి నెమ్పేట, వాడై పేట చూ.)

బాగురాయణ గోత్రము—(ఉపమన్య గణము చూడు.)

బాగేటిల్ లేక బాగేటిల్లి (Bagatelle) ఇది పాశ్చాత్యులనుండి మనము నేర్చిన చూట. బిలియర్లు ఆటను పోలివది. ఏదడుగుల పొడవు అడుగున్న పేడలువు గల మొక బల్లపై నాడుదురు. బల్లయొక్క ఒకకడను తొమ్మిది పల్లపుగుంట లుండును. వాట కొకటియొ డలు తొమ్మిదివఱకు సంఖ్యలు గుర్తువేయుచు యుండును. ఆగుంటలు గుండ్రనివై యుండును. ఆ మొదటిగుంట కడముగ నుంచబడిన నల్లబం తినిగొట్టి, మొదటిబాటి మొదటిగుంటయందు పడునట్లు త్రోయబడును. ఏదప నిట్లు తక్కిన గుంటలకు గుఱిచేయబడుచుండును. అన్నియు నిట్లు చెసిన బయమందినట్లు (ఆట గెల్చినట్లు) ఎంచబడును.

బాగ్దాదుపట్టణమున రాజ్య మేలిన ఖలీఫాలు—ఏరుఅబ్బాసైదువంశస్థులు32గురు. ౧ అబుల్ అబాస్ అల్ సఫా 2గి0-2గి౪, ౨ అల్ మన్నూర్ 22గి వఱకు, 3 మహదీ

2౮గి, ౪ అల్వాదీ 2౮౬, ౫ హయాన్-అల్-రషీదు(అరబియన్ నైట్సుకథాప్రసిద్ధిగలవాడు) ౮౦౯, ౬ అల్ అమీన్ ౮౧3, 7 అల్బుమూన్ ౮33, ౮ అల్బుతాసిగ ౮౪౨, ౯ అల్బుఫిక్ ౮౪౬, ౧౦ అల్ ముతవక్కి-లల్లా ౮౬౧, ౧౧ అల్బుంతసిక్ ౮౬౨, ౧౨ ము సయూ స్విల్లా ౮౬౬, ౧3 అల్బుతక్ ౮౬౮, ౧౪ అల్బుహదీబిల్లా ౮౭౦, ౧౫ అల్బుతమిదల్లా ౮౯౨, ౧౬ అల్బుహిక్ ౯౦౨, ౧7 అల్బు కిఫీ ౧౮ అల్బు కదిక్ బిల్లా ౯౩౨, ౧౯ అల్బుహిక్ ౯3౪ వఱకు, ౨౦ అల్బాడి బిల్లా ౯౪౦, ౨౧ అల్బు తక్ బిల్లా ౯౪౪, ౨౨ ముస్తక్ బిల్లా ౯౪౬, ౨3 అల్బుతక్ బిల్లా ౯౭౪, ౨౪ అల్బుయలీ అమిల్లా ౯౯౧, ౨౫ కాదిష్ లా ౧౦3౧, ౨౬ అల్బుయలీ అమిల్లా ౧౦౭గి, ౨7 అల్బు కదీ బీ అమిల్లా ౧౦౮౪, ౨౮ అల్బు హిష్మిల్లా ౧౧౧౮, ౨౯ అల్బు సుద్ద్విల్లా ౧౧3గి, 3౦ రాషిద్విల్లా ౧౧3౬, 3౧ ముక్త ఫీలి అమిల్లా ౧౧౪౬, 3౨ అల్బు ససీజిద్ బిల్లా ౧౧౭౦, 33 ముస్తక్ బి అమిల్లా ౧౧౮౦, 3౪ నాజిరలీ దీనిల్లా ౧౨౨గి, 3౫ జాహిర్స్ అమిల్లా౧౨౨౬, 3౬ ముస్తన్సిద్విల్లా ౧౨౪౨ 37 ములెసిబిల్లా ౧౨౫౮.

బాగ్దాదుపురము—చాల పురాతనపు పట్టణము. అశేబియన్ నైట్సులో ప్రసిద్ధము. తొల్లింట మహమ్మదీయపామ్రాజ్యమునకురాజ థాని. ఇప్పు డిరాకుదేశమున తైగ్రిసునదీతీర మందున్న పట్టణము. పరిసరము లన్నియు తాడి చెట్లు, ఖరూరపుతోటలతో నుండును. దూర మునుండి స్తంభములు, ఛోములు, మేడలుగలిగి అతిసుందరమగు పురముగా గాననగును గాని లోనికేగ నిలుకువీధులు, ముఱికియిండ్లు చికా కుగ నుండును. ఇందు చూడదగినవి కేలిఫ్ అరూన్

అల్పమీదు ధర్మపత్ని యగు బోబయిదాబేగం గోరీయును, తాలిస్తా స్వర్వాజాయును ముఖ్యములు. ఇట వర్తకము కొంతవఱకు బాగుగ నెయున్నది. బొగ్గాదుండినవోట తొల్లింట నాది కాలమున సెలయూసియా యనియు, టెసిపాస్ అనియు రెండుగానుములుండెననియు, వాటిని బడంగొట్టి కేలిప్ అల్మన్సూర్ అబ్బసైయద్ అనుపేరుగల భూపతి ౭౬౩ పాత్రమున బొగ్గాదుపురనిర్మాణము గావించెననియుఁ జెప్పబడినది గాని కాలము సరిగా కుదురుకొన్నది. క్రీ. వె. ౧౯౧౭లో ఆంగ్లాక్షమణము జరిగెను.

సంబూల్ (కాస్ స్టాంటినోపిల్) నగరమున కివ్వలియొడ్డునుండి హైదరుపాషా అనఁబడుతావు నుండి ఆసియామైనరు, ఉత్తరమెసపొటెమియాలు గుండా బొగ్గాదువఱకు ఇనుపబాట కలదు. దానిని బొగ్గాదురెయిల్వే యనుచున్నాడు.

బొగ్గాదు మసౌల్ ఇనుపదారి—

(Iraq Railway) వాడుకయందు దిట్లున్నను నిజమున దీనిపేరు ఇరాక్ రెయిల్వే యని యున్నది కాని, భరత దేశమునం దాపేరు వాడుకలో లేదు గాన బొగ్గాదుమసౌల్ ఇనుప బాట యని వ్రాసితిమి. ఇది మెసపొటెమియా దేశమునందు టైగ్రిస్ నదీతీరమందున్న పడవల కేవులును, ఒకపాటి వర్తకఫలములు నైయున్నవి. బొగ్గాదు కేలిఫాలనగర మని, (కేలిఫాల రాజధానిగ నుండినతావని) అరేబియనునైట్సు కథల నుండి యెల్ల రెఱుంగుదు. దీనిప్రాముఖ్య మాంధ్రదేశమున కంతగా తెలియకున్నను, కొంచెము తరువాయిగ నైరోపాఖండమున కరుగు భూమార్గ మగుట నాంధ్రు లెఱుంగఁ దగినది. బొగ్గాదున కుత్తరముగా ౨౨౦ మైళ్ళదూరమున మసౌల్ పుర మున్నది. టైగ్రిసునది పశ్చిమపుటాదున నేపొవును. ఈ అయోమార్గము పూర్వపు కార్యావామార్గముల ప్రాముఖ్యమును తగ్గించిన దని చెప్పక తప్పదు.

మెసపొటెమియా దేశము టైగ్రిసుయూపర్ తీసునదులమధ్య నుండు గొప్ప ఫలవంతప్రదేశము. ఇరాకురెయిల్వే పారిశీకసంయుక్తాగ్ని గుడమునందలి బహారేవునుండి బయలుదేఱి, కిర్కూ సంధి మీదుగా మసౌల్ చేరి, దక్షిణాభిముఖమై బొగ్గాదున కరుగును. కిర్కూ సంధినుండి ఐరోపా కరుగుట కిదివఱకే యునుప బాటలు కలవు. లండనునుండి కిర్కూ-సంధి మసౌలుపురమునందలి కేవులమీదుగా బొగ్గాదునకు ౩౨ రోడ్ మైళ్లుండు నని చెప్పఁబడినది. ఇంక కిర్కూ-సంధి బొగ్గాదుపురములకు నడుమ నుండు క్వారఘానుసంధిలో బండ్లు మార్చుకొని, వేలు జెనుపె నటనుండి ౧౨౫ మైళ్ళదూరమున నున్న ఘానికిన్ పురమున కేగి, అటనుండి ౫౦౦ మైళ్ళదూరమందున్న రాజధాని ఖా ఇరాసి (అహ్మద్) నగరమున కిరుగఁమోటాబునర్వాట్లు కలవు. ఘానికాపురము పారిశీకాభ్యమున వాడుననే యున్నతావు. (మసౌల్ పురము చూడుడు. పారిశీక దేశము చూడుడు.)

బాహెలుగొఖక్తిత్రియులు- (చాకు క్యక్తిత్రియులు చూడుడు.)

బాటపై నడుచుపద్ధతి- భారతదేశమున తొల్లింటికాలమున బాటపై నడుచుపద్ధతి అధిములు కుడివొక్కనుండియు, ఎఱ్ఱవనా రెడమ వొక్కనుండియు నడుచుట ఆచారముగ నుండెను. ఒకరి నొక రెమ్మొనుకెఱియు నిదే పద్ధతి. ఐరోపా దేశమునందలి పెక్కు దేశము లందీదియె విధానము. ఇంక వివిధాదునందు గుఱ్ఱములపై స్వారిచేయుట తొల్లి ప్రమాణ విధానముగాన, గుఱ్ఱమును గుఱ్ఱపువారు పట్టుకొను నెడమవైపునుండియె గుఱ్ఱము నెక్కుటయు నాచారమగుటతో నడుచుటయు, నెడమవైపు నుండి ఏర్పడెను. మఱయు నెదురుగ నడిచినప్పు వారు కుడివైపున నడుచునట్లు (వారికిని అది

ఎడమవైపు యగును.) తమకుడివైపు సగము బాట వదలివేయఁబడుచుండుట యాచారమై కడకు English High ways Act of 1835 వలన పద్ధతయయ్యెను. ఆంగ్లపాలనమున భారత దేశమునకు విధింపఁబడి నేటికట్లు జరిగిచున్నది. ఇట్లే, ఫ్రాన్సు మొదలగు నితర ఐరోపాదేశముల బాటకు కుడివైపునుండి వచ్చుట పెద్దటి.

ఇంక నదులయందు సాధారణముగా కుడివైపునుండియే పడవలు నడుచును. స్వేచ్ఛవలన గాని, మోటారుపయనగాని గలయోడలు తొలఁగి ఏబలమును లేక గెడలతోఁగాని, తెల్లతోఁగాని, తెరచాప వలనఁగాని నడువఁబడుపడవలకు మార్గమియ వలయును.

తెరచాపవలన బలముగ పెరుగిండును పడవ, తెడ్లవలన గెడలవలన నడువఁబడుచుండు పడవలకు తావిచ్చి తొలఁగివలయును. లెక్క కొన తిత్తి నీటపక్షివామువెంట పచ్చునడవల ననును నుండవలయును. వాట్ల నెదుర్కొను (నీటిపవాహమున కెదురేగు పడవలు ప్రక్కల నుండి నడువవలయును. ఇది భారతదేశమునందు ముఖ్యమున్న పెద్దటి.

బాడిదచెట్టు—తెల్లపువ్వులు పూచునది తెల్లబాడిద యనియు, ఎఱ్ఱపూవులు పూచునది ఎఱ్ఱబాడిద యనియు, పచ్చపూవులు పూచునది పచ్చబాడిద యనియు తీర్విధభేదములు గలది. లా. Erythrina Indica. సం. పారిభద్రా, బహుపుష్పి, రక్తిపుష్పి. (ఎఱ్ఱబాడిదచెట్టు.) దీనిచెక్క ఆకుల రసకషాయములు కర్ణరొగమును నివారించు ననియు, కర్ణరొగములు, క్రిమి విషదోషముల హరించుననియుఁ జెప్పఁబడినది.

బాడిదకట్టబల్లలు చాల తేలిక (చులకన) గానుండునగాన సవారీలకు, టంజనులకు వాడుదురు. బాడిదలందు తెల్లపూవులు పూచుజాతి ఎక్కువగునము చేయు నందురు. పచ్చజాతి

చాల అరుదు. ఎచ్చటనోగాని గానరాకున్నది. బాడిదపూవుల రస కషాయములు కడుపులోని బల్లలు కరగించి, శూలనొప్పుల నివారించును.

బాడెక (గ్రాండుడచ్చీ) దేశము—దీనిని స్వసాధారణముగ బాడెక దేశము లేక బాడెకరాష్ట్ర మనియెదరు. ఐరోపాఖండమునందు జన్మనీదేశములోనిది. ౫౮౦౦ చతురపుమైళ్ళి వైశాల్యము కలది.

రైనునదీతీరమునకు సమీపముననే యున్న కారల్సుహాహపురము ప్రధానస్థానము. నెకార్నది రైనునదిలో సంగమించుతావున నున్న మాన్హైమిపురము గొప్పవర్తికస్థలము. నెకార్నదీతీరముందున్న హాయిడెల్టర్నపురము పురాణపు నుష్కసిద్ధ విశ్వవిద్యాలయమున్న తావు. రైనునదీతీరముందున్న బాడెస్పూరము సుప్రసిద్ధమగు Baths ఉన్నతావు. కానీప్రస్తుతరస్తుపూరముననున్న కానీప్రస్తుపురము వర్తికస్థానము. (ఐరోపాఖండము, జన్మనీదేశము చూడఁడు.)

బాణసంచావిద్య — దీనికి సరియగు దేశీయశబ్దము “సంచు” అని చెప్పఁబడినది. సామూహికమున అగ్ని బాణవిద్య యనఁబడినది. ఆంగ్లమున నీకలకు “Pyrotechning” అనియెదరు. భారతదేశపు చతుష్స్థలలో నిది అగ్నిస్తంభనవిద్యకుఁ జెందినయొకశాఖ. అగ్నిని స్తంభింపఁజేసి (న్వాధీనపఱచుకొని) ఉపయోగించుకొనుట యనిభావము. చూడ వినోదముగను, నేతానందకరముగను నగ్నిని బ్రదర్శించుట యివిద్యానిపుణతకు ప్రయోజనమైయున్నది.

ఐరోపాదేశములం దగ్నివిద్య యుద్ధములందుపయోగించుకతన భారతదేశమున, కెల్లటో ఆసంగతి చేరి, అగ్ని బాణవిద్యగ కొందఱచేఁదలంపఁబడియుండనోపును, గాని యాదినామ మగ్నిస్తంభనవిద్య యనియే యుండెను.

ఐరోపా దేశములందుఁగూడ బాణసంచా విసోదములు వాడుకయందే యుండెను. కైఫా క్షను నొకవిష్ణవకారుఁడాంగ్ల దేశము నరాజకము పాలేయఁ బ్రయత్నించుచు, పార్లమెంటునభా భవనముక్రింద సారంగమును త్రవ్వి తుపాకి మందును కూరి నిప్పంటింపఁ బ్రయత్నించుచో పట్టువడెనట. ఇది క్రి.వె. ౧౬౦౫ నవంబరు ౫ తేదియట. నాఁడాదిగ నేటేట నవంబరైదవ తేదీని బాణసంచాలు కాల్పుచు గొప్పనందడి చేయుపండుగఁగ నేర్పాటు చేసికొనిరి.

చీనాదేశమునం దనాదిగ క్రీస్తు పుట్టుటకు మున్నే బాణసంచావిద్యయం దాతీతేతినవా రుండిరి. నేటికిని చీనాజపానుదేశస్థులీవిద్యయం దితరదేశస్థు లెవ్వ రెఱుంగని చిత్రపదర్చనముల బాణసంచావిద్యయు దొనర్చుచున్నా రనుట కందఁ జూపింతురు. చీనానుండి భరతదేశస్థు లాదిని అగ్నిస్తంభనకళ కొకశాఖగ బాణసంచా చేయుటయందలి మెలకువలు నేర్పిరని కొందఁ జూదురు. ఐరోపాదేశములందు గ్రీకులు తొలుత నేర్పించెను. వారు యుద్ధములందు గ్రీకు ఫెర్ అనంబడు మండడి ద్రావకమును సంగ రములందుపయోగించిరట. క్రి.వె. ౧౭ శతాబ్దప్రారంభమున పలుగ్రంథము లీవిదఁ బయలుదేఱెనట. ఫ్రెంచిదేశపుగ్రంథము నను వదించి యాంగ్లేయభాషయందు వెల్లడించిరట. ఆదియందు సైనికోద్యోగస్థులే బాణసంచా చిత్రములు చేసి యిచ్చెడివారట కాని, రాను రాను వర్తకసంఘములు చేయ మొదలిడినవట. ఇ ట్లైరోపాయం దభివృద్ధి నొందిన దట.

ఇంక భరతఖండముంగూర్చి యసూయ నెవ్వ రేమని వచించినను సరకుగొనుటకన్న యజుర్వేదము నందు, మహాభారతము నందు ఆగ్నేయాశ్రుములం గూర్చినవర్ణన లుంట యు, అశోకుని శిలాశాసనములందు నాల్గవ

శాసనమున నొక యుత్సవమునం దగ్నివృక్షము పరిదర్శింపఁబడుట వివరింపఁబడి యుంటయు, నూచించుచు ముందునకుఁ జనుట సమంజసము.

భారతీయవిధానముననగ్ని చూడ్చుముఁతపాకి మందు చేయు యోగ మిట వివరింతుము.

శ్లో॥ “సువర్చిలనశా స్పంచ పలాని గంధకా త్వలమ్

అంతగూమవిపక్వాన్ముహ్యే ద్యం గారతః పలమ్

శుద్ధా త్సంగ్రాహ్య సంచూర్ణ్య సమీకల్య ప్రిపుటే ద్గ్రహైః

స్నుహ్యే రాణాం రిసా సస్యశోషయే దాత చన చ

పిష్టాశ్చక్రవీన చైత్ర దగ్ని చూర్ణం భవేత్తు సువర్చిలనశా ద్భాగాః సదా చ తాలా

ఏనవా నాథాస్తాన్దగ్ని చూర్ణేతు గంధా రేతు పూర్వవత్.”

అనఁగా సురేకార మెమపలములును, గంధక మొకపలమును, పొగ పైకిపోతుండిఁగాల్చిన జిల్లేడు, చెముడు వేళ్ళ బొగ్గుచూర్ణ మొకపల మెత్తును, పాళ్ళుగనుండి, అందు జిల్లేడుమొదలగువావివేళ్ళ బొగ్గుపొడి, అనఁగా వేళ్ళను గాని, బొగ్గుపొడిని గాని వెల్లులిరసముతోతడిపి మొదలెట్టి పంచదారంబోలినచూర్ణముగఁజేసిన నది అగ్ని చూర్ణమగునని చెప్పఁబడినది. ఇదియే అర్హ విధానమని మాయభిషాయ మంత్రమాత్రమును గాదు. ఆకాలమున నట్లుతలంపఁబడినది. ఇక్కాలమున నాంగ్ల పద్ధతియువా రనేక పరికీలనలఁ జేయుచుచు దీనియోగము సభివృద్ధి పఱచుట మేముగుర్తింపకపోలేదు. ఆదికాలమున భరతదేశమున లేదనుట కీసంగతి నిట నుదహరించితిమి.

ఇంతయేగాక శుక్రనీతిలోనిఅగ్ని బాగియోగ

మిటాలం జెప్పబడినది. ఇది రంగులనుట, కాంతిలనుట బాణసంచా సంబంధముగ స్ఫురింపజేసేను. “బొగ్గు, గంధకము, సురేకారము, మణిశిల, హరిదళము, సీసభస్మము, ఇంగిలీకము, ఉక్కుబీడు, మైలతుత్తము, లక్ష్మి, నీలిమందు, పరళ (తెల్లతేగడచెట్లలోనిది) వీటి భాగములను వివిధములుగమార్చుచు, బాణసంచాములగు బాణముల డెక్కు రంగులుగఁ జేయవచ్చును.”

బాణసంచావిద్య కించుక వివరమునకొత్త జ్ఞానమును, హస్తకౌశలమును విధానములు. కాలునప్పు డెక్కునకాంతియు, రంగులను, పరిదర్శనములను రాణింపజేయును. ఇట్లుంటే తోడనే పాణివాాయువుగూర్చి స్ఫురింపజేసేను. అది లేనిచే అగ్ని ప్రకాశింపజేయుట సర్వసామాన్యపువలకే కాన బాణసంచాములకు పాణివాాయువున. మౌనము, దానిని గైకొని మండజేయునది మండవ్యములుండివలసి యుండజేసి.

గంధకాదులు పిట్టలకన్న పెరివేగముగ నిప్పులుకొని మండుననియు, చమురుగల పిట్టలెక్కువదీస్తేతో మండుననియు, ఎల్ల టెజ్జిగినదే. వేగము నిప్పులుకొనుట, తేజోవంతమగుదీస్తేతో మండుట ఇందు విధానములు గాన నిట్టివస్తువుల సంపుటికరిణమే బాణసంచాములందు ప్రధానము. ఇంక వివిధములగు రంగులతో కాలుట విచిత్రము కాన, పసుపుపచ్చుంగునుగల్గించు సముద్రోలవణము, అతివేగమున జ్వలం గల్గించుగుగ్గిలపుపొడి, స్వస్థము, తామ్ర సంబంధపదార్థములనుండి యాకుపచ్చ, మిట్టరంగులు, నీలిమందువలననీలిరంగులు, Calcium salts కలుపుటవలన లేతయెఱుపు, సీరెడరంగులును Strontium nitrate కలుపుటవలన వివిధములగు నెఱుపురంగులు, Barium nitrate (లేక బైరైట్) కలుపుటవలన వివిధము

లగు నాకుపచ్చరంగులు, అగ్నియందు కలుగును గానవీట్లంజేర్చుట బాణసంచాకగు నలంకారములనియు, ఈవిద్యకు మూలసూత్ర మనియు తలంపఁ దగును.

గాలియందున్న పాణివాాయువు బాణసంచాకావ్యములకు చాలదు గాన నై సర్వముగ దీర్చితిగ్గుట తప్పించును. పాణివాాయువునిచ్చు నీరు, భూమి, వాత్యు, చెట్లు వీటి కుపచరించునవి కావు గాన, పాణివాాయువును నిచ్చునది తమయందే మున్నుకొనియుండి అగ్ని సంపర్కమున పాణివాాయువును వెనలివేయునదార్థములగు Potassium nitrate (లేక సురేకారము, లేక తెల్లపిట్ట) Potassium chlorate (లేక పోటాష్, లేక పోటాష్ హైడ్రేటు) మొదలగు వస్తువులను పాణివాాయువు గల్గించి యిచ్చు ద్రవ్యములుగను, పాణివాాయువును దీసికొన్నద్రవ్యములగా నెఱగా పాణివాాయు సాయోగమునమిది పదార్థములకుగాను బొగ్గు పొడి, గంధకము మొదలగునవియు బాణసంచా చేయుటలో ముఖ్యద్రవ్యములుగ నుండును.

బాణసంచా విచిత్రరసము ముక్కుపోడిని వాకుట (ఉక్కుబీడు) అగ్నికణములను విస్ఫులింగములవలె తాము కాల్చి పరిజల్లుచు, కాకరపువ్వులు మొదలగువాటియందు పయోగించును. ఇంకఁ గాల్చినచోటనే గిరిగి తిరుగుచక్కపటాకీలు, చక్కపటాకీలు మొదలగునవియు, కాల్చినచోట నుండకై కెగసిపోవుచుండు తారాజవ్వలు, అవ్వాయుచువ్వలు, గొప్పధ్వనితో ప్రేలి విభ్రమముగల్గించెడి అగాదాలు మొదలగునవియు, ఉన్నచోటనుండియే చెట్లంబోలి ప్రకాశమానముగఁ గాలు చిచ్చుబుట్లు మొదలగునవియు, ఆకాశమున కెగసి యటఁ బోలి రంగులదీపములను వెదఁజల్లు వెన్నముద్దలు, వెలగకాయలు, మొదలగునవియు

ఉపాయములచే నట్లు చేయునట్లు నర్పబడినవి. ఉదాహరణముగ నొక ఫిరంగి కాల్పుతేటి తక్కువ బరువుగల ఫిరంగిగుండు ముందునకు దూరమగుటయు, అతి భారమగు ఫిరంగిబండి ఒకటిరెండుడుగుల దూరము వెనుకకు (తన్ని) జరుగుటయు నెల్ల రెండింగినదే. అట్లే ఒక గొట్టమునందు రెండువైపులనుండి మందు దట్టించి కొనలు మూసి రెండువైపులందు ఒకకొక నొకవైపునను, రెండవకొన రెండవవైపునను రంధ్రములు చేసి అగ్ని ముట్టించిన, వెనుకకు రెండుకొనలనుండి త్రోయబడుట గిరిగిర తిరిగెడిని. తక్కినవియు నిట్లే యూహించుదగినవి. బాణసంచానిర్మాణమున నేవస్తువున కావస్తువునే గుండనూరి, పదప పాళ్ళు కలుపవలయును గాని, కల్పి నూరరాదు. అది యొక్కొక తూరి ప్రాణపాయముగూడఁ గల్గించినది.

బాణసంచాచిత్రము లిన్నియని నిర్ణయింపముకాదు. దేశ దేశముల వేర్వేరుగ నుంటయె గాక, పనివాండ్ర బుద్ధికుశలతనుండి, వారి అనుభవములనుండి కల్గినజ్ఞానములనుండి వేర్వేరుగ నుండునుగాన సామగ్రిల భాగముల నన్నిటిని వివరించుట యేరికొ శక్యము గానిదిగనే యుండును.

బాణసంచాచేయకార్యమును ముఖ్యముగ నాల్గుభాగములుగ విభజించి యున్నారు. ౧ భాగములు గల్పి మందు తయారుచేయుట, ౨ మతాబులు, కాకరపూవువత్తులు మొదలగువాటికి గొట్టములు చేయుట, ౩ మందు దట్టించుట, ౪ అవసరమగువాటికాల్పువత్తులు, జానకీత్రాడు లేక కాల్పుతావులం దిడవలసిన వేటుకము మందు అని నాల్గుభాగములుగఁ జెప్పియున్నారు.

౧ భాగములు గల్పి మందు తయారు చేయుట. ఈ కలుపవలసిన భాగములం గూర్చి అనేకవిధములుగ నున్నందున ఎవ్వరివో ఒక

రిద్దరుచెప్పిన భాగములను మేమిట వివరించుట సరికానేరదు గాన, దానిని ప్రయత్నించువారిలకు వదలివేయుదుము గాక.

౨ మందు దట్టించుటకు గొట్టములు మొనలగువాటిని జేయుట. మతాబూలకు, కాక పూవువత్తులకు నగుకాగితపుగొట్టములు, చిచ్చుబుడ్లకు కుండగొట్టములు మొదలగుకొలతలమేరకు జేయబడినవో చీలిపోవుట, జాతులు, సరిగానిచి కాలకపోవుట మొదలగు బాధలు సంభవించునుగాన పద్ధతిమేరకు చేయవలసియుండును.

అనాములు చేయుతేటి గొట్ట ములగుళము మృదముండువో రెండున్నరసూముల మందు దట్టించగల పొడవును, ఆరింగుళముల తోకయు నుండవలయునని విధికలదు. ఇది సర్విసాధారణపుపద్ధతి. ఇంక వనేక పరిమాణములందీలినవ్యయిచువ్వలు చేయుదురు. కొన్ని గొట్టము లట్టలతోను, కొన్ని కాగితముల యంటింపుతోను చేయుదురు. పాత్రలు తాటి యాకులచే బిగించుపద్ధతి భారతదేశమునను, దళనకాగితపుగొట్టములందు చేయుపద్ధతి చీనాదేశమునందునను ఆసినుండియు నున్నది. చిచ్చుబుడ్లు మట్టిమూసలతో కూరుటకలదు. తోటాలు తికిందీల్లు పలుచనితోలుతో చుట్టెదరు. ఇవి అనుభవపూర్వకజ్ఞానము లేనివారు చేసిన నపాయకరము లయ్యెడిని.

నీటిబాణములని కొన్నికలవు. అవి నీటికాకులవలెనే కాల్చి నీటబడవైచిన నీట ముగ్గుచు పెకెగురుచు తీరగ నీటంబడుచు కాలును. నీటబడియు నివి నానిపోవు. ఆరిపోక నిలుచును. వీటియందు తుపాకిమందుపాత్రకువకలియునట.

ఇంక సధికవిద్యావంతులగు రసాయన శాస్త్రజ్ఞు లిక్కాలమున వింతవింతబాణసంచాచిత్రములు చేయుచున్నారు. మనుష్యాకార

ములు, సభలు, మృగములు, అక్షరసముదాయములు, పువ్వులు మొదలగున వన్నియో పాశ్చాత్య దేశములందు బాణసంచాగా చేయఁబడుట వింతగొల్పెడివి. చిత్రకణ్ఠబొగ్గు, జల్లేడు బొగ్గు మొదలగువాటి కక్కాలమున సారాయమునుగూడఁ గల్పుదురు.

బాణపురము—దీని నిష్కృష్ట మహాబలి పుర మనియు, చతుర్వింగులట్టణమనియు నందును. ఆంగ్లలు సాడ్రాన్ అనుచుదురు.

చెంగల్పట్టణమండలములో నున్నది. కొంతకాలము పాండ్యరాజులకు నివాసముగ నుండెనట. ఇట ఏకశీలయందు చెక్కఁబడిన దేవతములు, రథములు కలవు. పెక్కుచిత్రములగు పనులును గలవు. బాణాసురుని రాజధానియగు శోణితపురమున కీ పేరుండనని తెలియచున్నది. (ఉమావనము చూడుడు.)

బాణాగ్రములు పది విధములు — ౧ ఆరాముఖము, ౨ ద్వీభల్లకము, ౩ వత్సి దూతము, ౪ కర్ణికము, ౫ కాశతుండము, ౬ తీర్థరక్షము, ౭ గోపురచ్ఛము, ౮ అర్ధచంద్రము, ౯ సూచీముఖము, ౧౦ భల్లము. (ధనుర్విద్య చూడుడు.)

బాణాసురభూపతిరాజ్యము, శోణిత పురరాజ్యము, దేవీకోటరాజ్యము—సంయుక్తరాష్ట్రములలోని కుమాన్ దీవిజనునకుఁ జేరి కేదారగంగ యనఁబడు మందాకినీనదీతీరమున ఉమామతము (ఇప్పటి ఉభయత్) నుండి అటుమైళ్ళ దూరమునను గుప్తకాశీత్రమునకుఁ గొంతదూరమునను శోణితపుర ముండినదని పోల్పఁబడినది. అచటిపర్వతముపైఁగల పాడువడిన కోటజాగాను బాణాసురునిదుర్గ మని చూపుచున్నారు. ఈప్రాంతసీమ యంతయుఁ దొల్లింట ఉమావన మనంబఁగునరణ్యమట. శోణితపుర మాదికాలమున విశాలమై, అచటికిఁ

గొంతదూరమునఁ గల గుప్తకాశీనటకు వ్యాపించియుండె నట. గుప్తకాశీవలింగము బాణాసురమహీపాలుని ప్రతిష్ఠగ హరివంశము ౧౭౪ యందుఁ జెప్పఁబడినది. బాణాసురరాజపుత్రిక యగు ఉమాదేవి అనిరుద్ధునిభార్యయాయెను. ఈమెయే తనపేర నిర్మించిన ఉమామతము, నేటికి ఉభయతమై బరఁగుచున్నదట. ఉమావనప్రశంస హేమకోశము, త్రికాండశేషనిఘంటువులయందుఁ గాననగును. పెద్దకుమార్తె చంపావతీదేవి సన్మరాలు. చంపావతీపుర మామె యాశ్రియపుత్రావు.

బాణాసురున కింకను ఇప్పటి కుమాన్ దీవిజను నందుఁజూహవతికిడి 'సూయి' యనంబడు గామముకిడి వేఁకొకద్దు ముండెడిది. ఇది నేటికిని ఆయనపేరఁ బఁగుచు పాడగుచున్న స్థితియందున్నది. సూయిగామముకడనున్న అంబాదేవి దేవాలయము నాటి దేయందురు. పెక్కుండు పరిశోధకులిది శోణితపురమని భ్రమపడిరి కాని, యాతనిరాజ్య మింతదనుక నుండెడి దని తోచెడిని.

మత్స్యపురాణము ౧౧౬ యందు బాణుని నివాసము తీర్థపురమని చెప్పఁబడినది. ఇది పైవ వివరింపఁబడిన ఉమావనమందు కొండపై నున్న దుర్గమునకు పేరైయుండనోవు. కొందఱు పరిశీలకులు తొల్లింటి తీర్థపుర మిప్పుడు తియోరనఁబరఁగుచుంట, సర్వదానదీతీరమున (పునర్భవాతీరము) దివాజపూరునకుదక్షిణమున పడునాల్గు మైళ్ళలో పాడువడినదుర్గమా యని యనుమానించుచుదురు. అచటివారును దానిని 'బాణరాజాకా ఘట్' అని వాడుచుండుట గాననగుచుండును. దీనింగూర్చి యీదుర్గమండే గల యొక శిలాశాసనము చక్కఁగా పరిశీలించుటతో దానినిర్మాణ మొక గొడరాజునకుఁ జెప్పఁబడియుంటచే నాతనికో లేక వానిసంతతివారెవ్వరికో బాణరాజునపేరుండి యుండనోపుననియు,

ఇది బాణాసురునికోట కాదనియుఁ దేలుచున్నది. (బాణుడు చూడుడు.)

బాణుడు—దానవుడు. భూపతి. తండ్రి బలిచక్రవర్తి. శివభక్తుడు. ఈతనికుమార్తె ఉష. శ్రీకృష్ణునిపొత్తుండగు అనిరుద్ధుని వలచి వివాహమాడెను.

హిమాలయముపై ఇప్పటి గడనాలుసంస్థాన రాజ్యమున బదరీకేదారమున కేగుమాగ్గమున ఉభయతమునకు కొంతదూరమున పాడైయున్న శోణితపురగ మిఠినిరాజధాని. ఈతనికి సంయుక్త రాష్ట్రములలోని కుమాన్ డివిజనులో నిప్పుడు చేరియున్న లోహాఘాట్ (వతి)కి కొంచెముదవ్వు నంగల వేటొకశోణితపురమును, అందొక ఏకశిలాదుర్గమును ఉండెను. అచట నిప్పుడున్న 'సూయి' అనంబడు గ్రామమునకంటెయున్న దేవస్థానమునందున్న భగవతీదేవి బాణాసురుని యిలువేల్పుని యందురు. ఈయేకశిలాదుర్గముకడ బాణాసురుడు శ్రీకృష్ణునితో యుద్ధమొనర్చెనట. ఆదుర్గము నిప్పుడు బిసంతట గ్రామముకడ కోటల్లర్చి యనబడుచున్నది. లోహావతీనదీతీరము. యుద్ధరక్తముజాటి నది నెట్టబడజేసిన లోహావతీయని నదికి పేరయ్యెను. బాణాసురుని

సిద్ధురాలయ్యెను. ఆమెపేరు చంపావతి. ఇంకనువసుదేవుని కనిష్ఠసోదరుడగు అనీకుని మూడవసుతునకు బాణుడని పేరుకలదు. కాదంబరియను గ్రంథము రచించిన కవిని బాణుడనియు, బాణభట్టనియు నందురు. ఈబాణకవి హర్షచరిత్ర యను గొప్పకావ్యమునుగూడ రచించినవాడు. బాణకవి చెప్పక విడిచిపెట్టిన కవిత్వరచనావిశేషములు వేటొక లేవని యతిశయోక్తిగ "బాణోచ్ఛిష్టం జగత్సర్వమ్" అనియెదరు. (బాణాసురభూపతి రాజ్యము చూడుడు.)

బాణులు లేక బాణవంశవృక్షములు—మైసూరుప్రాంతరాజ్యమును తొల్లింట నేలినభూపతులు.

బాత్ (Bath) కుర్చీ (Chair)—క్రీ.వె. 1740 సం॥ ప్రాంతమున ఇంగ్లాండులోని ఇతిరనగరిము లెప్పయు నెఱుంగనిమహావైభవము లండననుభవింపసాగెను. లండనునగరమునకు సిదప బాత్ నగరమే నుపాలకాది ధనికుల కొదఱకు నానోగ్యమొసగుగలతావని తోచి, యందఱు నటకేగి వసించుచుండెరిరి.

ఆకాలమున నోడ్లు వేయబడక, మార్గములు బురదగనో యుండి, నడుచుట కష్టతరమైయుండెను. ధనికులు సీ (Sedan Chair) అనంబడుచు నెనమగ్గుడుగురు బోలనాలచే కట్టమున మోసికొని పోబడడి కుర్చీయందాసీనులై ప్రయాణమొనర్చుచుండిరి. ఆకుర్చీదండలు చాల బరువుగను కూర్చుండుట కష్టతరముగను నుండెను.

ఆకాలమున బాత్ నగరమున వసించుచుండిన జేమ్సు హీత్ (Mr. James Heath) అనునాయన తేలికయు, గట్టియుగూడ గల్గి ప్రయాణమున కూర్చుండుటకు సౌఖ్యముగ నుండు నొకవిధమగు కుర్చీని తయారుచేసెను. అది యందఱుమామోదముం బడసి, యెక్కువగ వాడుకలోనికి నచ్చి, యందఱచేతను "బాత్ ఛైరు" అని వాడబడసాగెను. నేటికి నాపేరు ననె ఆమోస్తగుకుర్చీలన్నియు బరగుచున్నవి.

బాదంతిగోత్రము—(ఆశ్రేయగణముచూ.)
బాదము—సం. బాదామ, వాల్మేరికి, నేత్రోమఫలి. బాదామము సంస్కృత సమము; బాదామ- ఇది బాదము అనుశబ్దము యొక్క రూపాంతరము. బాదము— ఇది వైకృతము. అనగా ప్రాకృతసమమును, సంస్కృత ప్రాకృతభవమును నగువద మిడి-

లా. Amygdalus Communis Prunus amygdalus. ఆంగ్ల Almond.

బాదమునందు పెక్కుజాతులు కలవు.

1 దేశవాళీ బాదము, 2 సీమబాదము, 3 ఏనుగు బాదము లేక అడవిబాదము, 4 చినాబాదము.

సాధారణముగా గృహస్థుల పెరళ్ళలో నీ దేశవాళీ బాదము పెరుగును. చక్కగా పండినప్పుడు, తనకు దానే నేల తాలిస పినప అటెలకాలము నిలువ యుంచినను లోపలి పలుకు చెడక, దుచ్చిని గోల్పోక, అట్లే ఉండును. కాయ కొమ్మొక్క పలుకే యుండును. కాని నూలునొకట రెండుపలుకులు గూడ నుండుట చూచుచున్నాము.

2. సీమబాదము:—ఈదిగరికిలో లెక్కలే నన్నిజాతిభేదములు కలవు. గుండ్రనిజాతికాయ యం దించుక కోలవాబుపువ్వికి లుండును. ఇందు చము రిధికము.

ఇంకొకజాతి మన కిప్పుడు బజారులో దొరకు నదే. ఇందు కాగ్జీబాద మనునది శ్రేష్ఠము. దీని పైపెంకులుగట్టివికావు. గట్టిపెంకులుగలజాతిఅధ మపుజాతిగ నెన్నఁబడుచున్నది. మఱియు చిన్న పిక్కలను వేళ్లతోనొక్కిన చితికిపోవు పెంకులు గలజాతిని “సేవర్ పెల్ బాద”మనియెదరు. దీని ధర అధికము. ఇంకను “జార్డన్ బాదము” అను నది గింజ సొడుగుగా నుండును. ఇది పాల సై నులో విడివిగా దొరకును. దీనిరుచియును ధరయునుగూడ నధికమే.

ఈ సీమబాదము ఆఫ్ఘనిస్తానము, బెలూ చిస్తానము మొదలగు ప్రదేశములలోను ముఖ్యముగా కాబూల్, కాంధార్, హీరత్, కాశ్మీరము మొదలగుస్థలములలోను, హిమాలయన్ తరాయి (మన్య) స్థలములలోను విడివిగా పెరుగును.

రుచి(Taste)-బాదంపప్పుకమ్మదనమును, తీయందనమును, మిశ్రమమైన లలితమగురుచి గలదిగా నుండును.

Effects- ధాతువృద్ధియు, దేహపుష్టియు, బలమును కలుగజేసి, స్నాయుశాస్త్రల్యమును పోదోలుట కీ బాదముపప్పు పాలతో మిళితముచేసి నేవించుచుండురు. బాదముపప్పు నుండి తీసినచమురు (Almond Oil) మేహ వాతము నడంచును. అవయవదౌర్బల్యము పోదోలును. అకాలమున సుక్కిపోయిన పురుషాంగముపై నీతైలము మర్దించినచో యథామానముపొందును. దేహదౌర్బల్యముచే సుక్కిన ఉరోజములపై నీతైలము మర్దించినచో, నవియును పూర్వావస్థకు పొందును. మూత్రమును పరిశుభ్రపఱచుకత్తి బాదము పప్పునకు కలదు.

బాదమునందున్న పైత్యోద్రేకగుణమునకు శిశ్నరయును, అంజారపండ్లును, రూమీమస్త కీయును విరోధములు. (విఘ్నగుళ్లు). బాదము పిక్కలపైనున్న పెంకుకాల్చినబూడిద దంతరోగముల నివారించును. బాదమువేరునకు విరేచన కారకశక్తి కలదని చెప్పఁబడినది.

చేనుబాదముపలుకులు దృష్టికి బలమొనగు ననియు, నిద్రోపఱ్ఱించుననియు, స్త్రీల ఋతురక్తమును చక్కగ వెడలించుననియు, చర్మరోగముల నివృత్తిచేయుననియు చెప్పఁబడినది.

అడవిబాద మనునది చిన్నకొబ్బరికాయ యంత యుండి, పైడిప్ప గాఢమైనయెఱుపు రంగు గలదిగా నుండును. దీని కాపుకాలము వేసవి. సాధారణముగ నీపండ్లు చెట్టుననుండఁ గనే పగులును. అందున్న పెద్దతామరగింజలవలె మిక్కిలిగాఢమైననల్లనిరంగుగలగింజలు20మొక 25 వఱకును నేల రాలును. ఈగింజలు పగులఁ గొట్టినచో అందున్న పలుకులు భుజింప నర్హము.

గానుండును. ఈగింజలు పగులఁగొట్టకున్నచో నిలువయుంచుకొనఁ దగియుండును. దీని పలుకులకు “నీరుడివిత్తు లని” కూడ వాడుక కలదు. ఈతరగతిపప్పునుండి తీసిననూ నెకు కుషరోగని వారకశక్తి కలదనియు, నితర దారుణచర్మరోగములపై, నేత్రరోగములపై చక్కఁగ పనిచేయుఁ గల దనియుఁ జెప్పఁబడియున్నది. ఈపలుకుల యందు వికారముగలిగించుగుణమును, తలది మైక్కించుశక్తియుఁ గలదందురు. ఈపలుకులు చేపలెంతో ఆప్యాయముగ భుజించును.

ఇక మిగిలినది “చీనాబాదము” లేక “చైనాబాదము.” ఈతరగతి వ్యవసాయము తొల్లి చీనాదేశమున ప్రారంభింపఁబడెను. ఇది పెసరచేనువలె భూమిపై బ్రాకును. భూమిలోపల తనవేరునంటియే గుఱు గుఱులుగ కాయలు కాయుచుండును. ఒక్క-మొక్క వేరునంటి కాచిన కాయలు సుమా ౧౦కసేను వలకును లభించును. ప్రతికాయకును సెనగ గింజలవలె సుమారు 4 మొ॥ 6 వలకును గింజలుండును. ప్రతిగింజకునుగల పైపొరదీసి భుజించినచో నది బాదముపప్పురుచి ననుకరించును. చైనాదేశమునుండి వచ్చినపంట యగుటను, దీనికి బాదముపప్పురుచి యుండుటను, దీనిని చైనాబాదము, లేక చీనీబాదము అనియు, వేరునంటి సెనగగింజలవలె చిన్న చిన్న గింజలుగా కాచుటవలన వేరు సెనగయనియు, భూతలమున ఫలించి సెనగగింజలఁ బోలినదగుట భూసెనగ లేక బూశనగ యనియు వాడుకలోనికి వచ్చినది.

ఈ నాల్గుతరగతులకును పైత్యము నభివృద్ధి చేయుగుణమును, వదలిపెట్టలేని రుచియు సమానధర్మములె యయ్యును, ఈ చీనాబాదము నందు, అనఁగా వేరు సెనగయందు మాత్రము పెత్తాధిశక్యము కలిగించుగుణము అత్యధికమై యున్నది.

ఇపుడిపుడు కొందఱు వచ్చి వేరు సెనగపప్పు (చీనా బాదముపప్పు) మితముగ భుజించి, పాలుసేవించు నాహారనియమము ననుసరించుచున్నారు.

బాదామీ (తొల్లింటి వాతాపిపురము)-
ఇల్లలవాతాపు లను రాక్షసప్రముఖుల పేర్ల ఎల్ల రెఱింగినవే. ఏ రగస్త్యమహర్షిచే నిహతులైనవారు. వాతాపి ఇట వసించువాఁడట. ఇచటి కాటుమెల్లదూరమున నేర్పడిన పరేష్ గాడనుగ్రామముకడ నున్న శివలింగమును, బాణశాంకరీదేవీదేవస్థానమును వాతాపి (రిక్క-సునినాటివి) పూజించుచుండినవనియు అచటివారినెదరు. అక్కలమున నీప్రాంత మంతయు నరణ్యముగ నావరిదిగ నుం నట.

వదప మహారాష్ట్రభూపతి పులికేశిమహారాజు వాతాపీపురనిర్మాత యనియు, అది నానాటికి మాటుమ బాదామీయిమెసనియు, పరిశీలకులనుచున్నారు. ఇక్కలమున బాదామీ బొంబై రాజధానియందు బిజాపూరు మండలమునం చున్నది. ఇచట చూడఁదగినవి జెనులనాటిగుహలు. అందు మూఁగుగుహలు హిందువుల దేవస్థానములుగ నున్నవి. ఒకదాని యందు నరసింహ (విష్ణుదేవుని) పిక్కిహము పూజింపఁ బడుచున్నది. కొన్నింటి పనితనము,

ంభములందలి విగ్రహచిత్రము చక్కనిపని తనమును బ్రదర్శించుచు, హిందువుల రచన యని తెలియఁజేయుచున్నది. ఒకగుహయందలి శాసనము క్రీ. వె. ౫౭౯ సంవత్సరమును సూచించెడిది. ఇవి కొండపైనున్న గుహలు. స్థుటకు సోపానములు అరిగిపోయినవి కలవు. పెద్దది యగు గుహ 3౧ అడుగుల వెడల్పును, ౧౯ అడుగుల లోఁతును గలది గలదు.

బాదర్యాయణ గోత్రము--(ఆశ్రేయ గణము చూడుడు.)

బాధ కొకకాలము భాగ్యం కిం కొక కాలము—(ఆంధ్రలోకోక్తి.)

బాధ కొన్నాళ్లు భాగ్యం కొన్నాళ్లు—(ఆంధ్ర లోకోక్తి.)

బాధయందు నులుచుకొనుట — అతాత్తుగా బాధకల్గునేని నులుచుకొనుట కొంత అప్రయత్నముగనూ, కొంత ప్రయత్నముగనూ గూడ జరగెడిది. అతాత్తుగా బాధవింది బాధకు విస్తయవిపాదములు కలుగునట్లు టకేమియు దోచక మనస్సు నీలువని నులుచు కొందుము. తెలిసియు నా బాధనుండి తప్పించు కొనటకు సాధనముగ బిగించుటవలె నులుచు కొందుము.

ప్రతిక్రియ తెలియమి చెయుచువిధిది. శ్రేయ నేని దానినే యాచరింతుము.

బాధర్థస్థు సెటలైంటు — దేశమున పశ్చిమఆఫ్రికా యనంబడు దేశమున గల బ్రిటీషు సెటలైంటు గాంబియానదీమధ్య ద్వారముకిడ నున్నది. (ఆఫ్రికాఖండము, పశ్చిమఆఫ్రికా దేశము చూడుడు).

బానిసన్యపవంశము (Slave dynasty)— ఏరు మహమ్మద్గోరీకి బిడప రాజ్యమునకు వచ్చిరి. క్రీ. వె. ౧౨౦౭ మొదలు ౧౨౮౭ వఱకు మహమ్మద్ గోరీ వలన రాజ్యమున పాలించిరి. అనగా నెనుబదివత్సరములు. కుతుబుద్దీన్, ఇలనియల్లుడగు ఆల్తముష్, ఆలని కూతురగు సుల్తానాబయా, ఆమెకుమారుడగు నాజరుద్దీన్ బల్బన్ అనువార లీవంశమున ముఖ్యులు. వీరికి బానిసప్రభువు లని (Slave Kings) అనునామము ప్రసిద్ధమయ్యెను. (మహమ్మదుఘోరీ చూడుడు).

బాప్తిస్టుక్రైస్తవమతశాఖ—ఆదిని ప్రాటప్టాంటువారినుండి వీలిన అంతశ్శాఖగనుండినది. సీదప స్వతంత్రత నందినది.

ఏరు బాప్తిజము బాలుర కీయందగదందురు. వారికి జ్ఞానము కల్గి భక్తి కుదిరినపిడపనే క్రైస్తవమతదీక్ష నీయవలసియుండు నందురు.

బాబరు చక్రవర్తి— ఈతడు మొదట మొగల్తైచక్రవర్తి. పేరు జహంగీరుమహమ్మదు. బాబ రినుపదము బిరుదము. పానిపట్టుయ్యుద్ధమున జయించి భరిత దేశమున పశ్చిమత్యముగ్గకొనెను. ఇతడు మైమూరునంతటివాడన యందురు. ఇడిఖాన్ ఆఫ్ షేర్షానాపదవియందుండినవాడు. క్రీ. వె. ౧౫౭౭ లో ఉత్తర హిందూస్థానమున సింహాసనమెక్కెను. కమారుడు హుమాయూన్ చక్రవర్తి. బాబరుగోరీ సమర్థుండునం దున్నది.

బాబిలోనియానగరము— (బేబిలన్ చూడుడు.)

బాబిలోనియాశాసనము—(Babylonian Inscription) దీనికాలము వివరింపఁబడుటన్నను, వివరింపఁబడినసంగతులనుండి తెలుచున్నది. ఇంగ్లాండు దేశమున లండన్ నగరమునందలి బ్రిటిషుమ్యూజియమునం దుంపఁబడి క్రీ. వె. 1905 లో ఇంగ్లిషుభాషలోని కనువ దింపఁబడినది.

“ఏడవసంవత్సరమునందలి శివాన్యాసపు ఇరువదియాఱవదినమున పగలు రాత్రిగ మాటి, ఆకాశమధ్యమునం దంతరాళమున నగ్ని ప్రజ్వలించినది” అనియుండెను. దీనిభావ మాదినమున (బహుశః అపరాహ్లాకాలమున) సంపూర్ణ సూర్యగ్రహణముసంభవించి, చీకటిగల్గుటయు, కొరొనాదృశ్యమగుటయు ఆఏడవసంవత్సరమన క్రీ.ము. ౧౦౬౨ సంవత్సరమనియు నైయున్నది.

(ఎస్ట్రోనోమి శాస్త్రము, గ్రహణములు, కొరొనా చూడుడు.)

బాబిలోనియా సింహము (జ్ఞాపకచిహ్నము)— బాబిలోనియానగరముండిన.

తావు పరిసరములం నొక యున్నతప్రదేశమున నొక వేదికపై బోర్ల పరుండియున్న యొక మనుష్యునివలెను, ఆతనిపై నిలిచియుండు నొక సింహమువలెను రాతితో జ్ఞాపకచిహ్నముగఁ గాఁబోలు గొప్పవిగ్రహము కలదు. ఇది శిలా తలము. అచటనే అట్లు మరల్చి మలిచిరని కొందఱు పరిశీలకు లనెదరు.

కొందఱు పరిశీలకు లిది చర్మతాత్మకము గాదనియు, అక్కలమున నీప్రాంతమున నధిక వ్యాప్తి గల సింహముల బాధను సూచించుటకు రాతి నిలుల మలచిరనియు నని తలంచుచున్నారు. ఇంకఁ గొందఱిది డానియల్ జ్ఞాపకచిహ్నమని తలంచుచున్నారు.

బాభ్యవ్యగోత్రము—(కుశిగణము చూ.)

బాప్పు (బవేరు)—జేబిల్. (బాబిలో నియా చూడుడు.)

బార్ (Bar)—Bar of Sand .or Sand Bank. నదీముఖద్వారమున నుండు ఇసుక గట్టు. ఇది అడ్డుముగా నుండునది. (Rivers నదులు చూ.)

బారన్ గౌరవవిరుదము--ఇది బ్రిటిష్ విరుదము. పీఠేజివిరుదము లై దింటిలో మొదటి చిన్న విరుదము. ఇది యాదిని బ్రిటిష్ సీమలందు ప్రభుసన్మానవర్తులకీయఁబడుచుండెడిది. డబ్బాన బిషపుగారికిఁగూడనిట్టి బారన్న ఉండెడివారట. వంశపరంపరగా నీ విరుదము నహించువారి కిక్కలమున “బేరనెక్” అని వాడుచున్నారు వీరికి సర్ విరుదము పేరునకుముందుగను, పేరునకు విదప “Bart” అని గాని, Bt. అని గాని వ్రాయఁబడుచుండును. ఇచట పేరుని క్రిష్టియన్ నామమని క్రైస్తవులకుఁగా నెఱుంగునది.

బారాతావా (నర్మదాసంగమము)—భోపాల్ రాజ్యమునకును బ్రిటీషిండియాలోని దగు హైదరాబాద్ పురమునకును నడుచు

నర్మదానది ప్రవహించుతావున బారాతావా నది ఒకశివాలయమున కెదురుగ సంగమించువని త్రిస్థలము కలదు. ఇట్ల దీనిని బింద్రభాన అని వాడుచున్నారు. ఏటకు కాత్తశుభమున నిలు యాత్ర సరిగుచున్నది.

బారానగర్ (ఆనందపురము)--దీనికి “హాటకము” అని పేరుండెను. (నమతాల్ పురము చూడుడు.)

బారామూలాపురము--తొల్లింటి వరా హమూలపురము (కాశ్మీర దేశము చూడుడు.)

బారింకచెట్టు--ఇది తెల్లబారింక, నల్ల బారింక, ఎఱ్ఱబారింక యని మూడు భేదములు గలది. అందు తెల్లబారింక శ్రేష్ఠమందురు. ఎఱ్ఱబారింక చాల అరుదు. లా Ficus Benjamina.

బారింకచెక్క కసాయముతో నేత్రములు కడిగించిన నేత్రరోగములును, నోట పుక్కిలించిన వంత్రోగములును, చెవిలోబోసిన కర్ణరోగములును, లోనికిచ్చిన మూత్రనిరోధ రోగమును, పైనిపూసిన చర్మరోగములును, లోనికి బెటకుంగూడ ననుదిన ముపయోగించు చుండిన కుష్ఠరోగమును నివారణమగునని చెప్పఁబడినది.

బారీదువంశన్యపులు--తొల్లింటి బహమనీరాజ్యము కీ. వె. ౧౮౮౯ లో విడుచిన్న రాజ్యములుగ చీటుటతో నేర్పడిన రాజ్యము లలో నొకటి యగు బిదరు రాజ్యము నేలిన ముసల్మానున్యపులు. వీరిలో పేర్కొనఁదగిన వాడు అహమద్.

బారోగ్రాఫ్ (Barograph) -- ఫ్రెంచి భౌషాజన్యపదము. వాతావరణముండలి (Atmosphere) Pressure ను కొలిచి ముందురాగలవర్షము మొదలగు కాలపరిస్థితుల నెఱుంగఁజేయు పరికరమునకు బారోగ్రాఫ్

అనియు, వీరియల్పార్థమీటరు (Arieroid barometer) అనియు వాడవరు.

ఈవిద్యకు (కలకు) భారోగ్రాఫీ యనిపేరు.

భారోథర్మోగ్రాఫీ (Barothermography)--జర్మనుపదసంబంధము. వాతావరణము (Atmosphere) నందలి వేడిని, Pressure ను, వాట్సమార్పులను Charts పై Record చేసి గుర్తించువరికరించునకు భారోథర్మోగ్రాఫీ అనియు, మఱియు ఈవిధానవిద్యకు భారోథర్మోగ్రాఫీ అనియు పేరు.

భారోమీటరు (Barometer)-- దీనిని పాశ్చాత్యులు "Weather glass" అనియు నందురు. ఇది గాలియొక్క బరువు ననుసరించి రాగలపరిస్థితులఁ దెల్పు వరికరియంత్రము. ఇందువలన రాగలవ్వుము, గాలివాన మొదలగుకాలవిజ్ఞానము నెఱుంగ వీలగుచుండును. ఇంతయే గాక సముద్రపుస్థాయిట్లమునై నిల్చునది ఎత్తుననుండు గాలి, ఇంతటి భారమునుండునది తెల్పగలదు. గాన పర్వతములు మొదలగు ఎత్తగుప్రదేశములపై నెక్కి, అచటి వాతావరణముయొక్క భారము నీ భారోమీటరు మూలమున నెఱిగి, ఆప్రదేశము సముద్రపుమట్టమునై నెంతయెత్తుగ నున్నదో తెలియ వీలగుచున్నది. ఇది ఆయాప్రదేశములని మోన్నెత్తల నెఱుంగఁ జేయుయంత్రము క్రీ. వె. ౧౬౪౩ సంవత్సరమున ఫ్లారిన్సు దేశస్థుఁడగు Evangelisa Torricelli అనువారు కనిపెట్టరి. Galilio Pascal అనువారు తొలుతనభివృద్ధిపఱచిరఁట. ౧౬౪౮ పిదప ననేకులు దీనిని మార్పు జెందించుచు నభివృద్ధిపఱచి రినియు చెప్పఁబడినది. Wheel Barometer యంత్రమును ౧౬౬౮ లో కనిపెట్టెరఁట. Pendant Barometer ౧౬౪౫ లో కనిపెట్టఁ బడినది. Marine Barometer క్రీ. వె. ౧౭౦౦లో కనిపెట్టఁబడి

నది. Prof. Guyot అనువారు (Princeton University పండితుఁడు) వ్యవృత్తి ప్రదేశముల నిమోన్నతములను తెల్పించు విధము, దీని నుపయోగించు విధము తెల్పి బహిరంగ పఱచినవాడని చెప్పఁబడినది. ఇది వాతావరణపుటొత్తిడి నెఱిగించునొకయంత్రపరికరము. తఱచుగ ముప్పదియొక అంగుళము పొడవుగలగాజుగొట్టమున కొకవైపున పాదరసముంచుకొను నిలయమును గల్గి యుండును. గొట్టముయొక్క రెండువైపులను వాతావరణపు గాలి యగుటవల్ల తెఱచి యుండు గాలిలోని పాదరసమున నిలయించెడిది. (ఇహా భారోమీటరు. వాతావరణపుటొత్తిడి చూడుడు.)

గొట్టములోని పాదరసమునకు గాలితగులుట యన వాతావరణపుటొత్తిడి సహితమైన గాలి తగులుటయే యగునుగాన, ఆటొత్తిడి అధికమగు తఱి గొట్టమందలి పాదరసమును పైకెత్తుటగాని అల్పమైనతఱి పాదరసమును క్రిందికి దిగఁజేయుటగాని జేయుచుండుచేడిని. ఇది దానికీగల శక్తిగ నెఱుంగుచుము గాక. భారోమీటరు Fall అనినను, Raise అనినను ఇదియేభావము. ఇదియే భారోమీటరు వాతావరణపుటొత్తిడి కొలుచుటయై యున్నది.

ఈకొలతవిధానమునే గొట్టమునందు గీతలు గీచి, వాతావరణపుటొత్తిడినుండి పైకిలేచుటగాని, క్రిందికితగులుటగాని కొలువఁగల సావకాశము నేర్పఱచి, అట్లు కొలుచుచు ప్రధాన కార్యస్థానమునకు తంత్రులమూలమునఁ దెలియ పఱచుచుండుటకు దేశమంతటను అరస్థానములందెల్ల Meteorological Stations నేర్పఱచియున్నారు. అచటి యుద్యోగులు దినమునకు రెండుమూడుసార్లు వీటినితరిమూలమునఁ దెల్పుచుండురు. ఈతంత్రీవార్తలన్నియు ప్రధానకార్యస్థానమునకు జేర, అచట నవి

ఇసోబారులుగ లిఖింపబడుచుండును. ఇప్పుడు భరత దేశపు ప్రధానకార్యస్థానము పూనానగరమునం దున్నది.

వాతావరణపుటా త్తిడి గాలులుపీచుదిక్కులను దెల్పును. గాలులు వర్షములఁ గల్గించుట కాకరములు. (ఫోరు కేస్తు-భవిష్యత్సూచనలు చూ.)

ఇంక నీ బారోమీటరునుగూర్చిన ఇతరసంగతులు విచారితము. సర్వసాధారణముగ బారోమీటరునందు గోచరించు నెమ్మదిమైనమార్పు (Slow change)నిశ్చితపరిస్థితులు (Settled weather)ను, హఠాత్తుగఁ గల్గిన మార్పు (Sudden change) అనిశ్చితకాలపరిస్థితులను దెల్పును. పైకి పాదరసము లేచుచుంటు మంచి కాలపరిస్థితులు (Fine weather), క్రిందికి దిగుట, తేమి, తేమి (Wet weather) పరిస్థితుల నెఱిగించును.

ఈసందర్భమున నింకొక్కసంగతి. ఎటుంగఁ దగినది కలదు. Warm air (వేడిగాలి)కన్న Cold air శీతలవాयువును Moist air (తేమగల్గిన గాలి)కన్న పొడిగాలియు, భారముగ దూగును. కాన నె బారోమీటరు అధిక పుకొలత Dry నుండియు, అధమపుకొలత Damp warm air నుండియు పరిగణించుచున్నారు.

కాని, వాతావరణశాస్త్రమునం దీవిజ్ఞానము నిశ్చయమని చెప్పవీలులేదనియు, వీటి కతాత్తుగా మార్పులు గలుగ, పెక్కుమార్గములు కలవనియు, వీటిని భవిష్యత్కాల సూచనలుగ మాత్రము వైకొనఁదగు ననియు వివరింపబడుట Indications: అనంబడుచున్నవి. బారోమీటరుపెంగల గురుతులు.

31" very dry అనియు, 30 $\frac{2}{3}$ " settled అనియు, 30 $\frac{1}{3}$ " Fine అనియు, 30" variable అనియు, 29 $\frac{2}{3}$ " Rain and

wind అనియు, 29 $\frac{1}{3}$ " much rain అనియు, 29" Storm అనియు నైయున్నవి.

కాన బారోమీటరురాగలకాలపువస్త్రము, గాలి, శీతోష్ణములు, వాతావరణపు టా త్తిడి నుండి సూచించునని తేలుచున్నది.

బారోమెట్రోగ్రాఫీ (Barometrography)—జర్మనుభాషయందు Baros = బరువు (గాలియనిభావము) Metrou = కొలత. ఇది గాలియొక్క ఒత్తిడిని కొలిచి ముందు రాగల కాలలక్షణసూచనల నెఱుంగుట. ఇట్టి యంత్రమునకు Barometer అనియెదరు. దానిం దెలుపు కల.

Barometer లు రెండురకములు కలవు. Mercury (పాదరసము) Barometer అనియు, Aneroid Barometer అనియు.

1 Mercury Barometer:- ఇది ఇటలీ దేశస్థుఁడగు Evangelista Torricelli అను పండితునిచే క్రీ. ప. 1643 సం. కనిపెట్టబడినది. ఇందుఁగల నిలువుగొట్టమున పాదరసము పోసి, పైకొననుమూసి నిర్విఘ్నంతురు. క్రిందికొన నొకపాదరసపుబుడ్డి లోనికి తెలుచియుండునట్లు ముంచి యుంచెదరు. పాదరసమునకుపైగాగొట్టమున గాలి యుండనేరదు గాన, గాలి యొక్క ఒత్తిడిబరువే పని చేయును. అనఁగా గాలియందలి ఒత్తిడిబరువు ననుసరించి లేచుట గాని, తగ్గుటగాని జరుగుచుండును. ఇందువల్ల పాదరసము వేడివలనపైకిలేచుతఱి స్వచ్ఛమగు కాలమనియు, తగ్గి క్రిందికి దిగిన వర్షముగాని తుపానుగాని మొదలగునవి రానున్నవనియు తెలిసెడివి.

2. Aneroid Barometer. ఇందు చదు నెన (Flat) Surface గల Crinkled metal గది యుండును. అందలిగాలి కొంతతీసి వేయబడుట గాలియందలి Pressure పైమూత

నైపు లోనికి పైకి ముముకును కనలేడిని. అకదలిక ఒక Pointer కు తగిలి, ఒక ఫలకముపై ఆడుచుండును. Barometer లోని పాదరసము లేదుట మన వన్నముడ దనియు, తగ్గుట వన్న సూచకమనియు తెలియకగును.

ఇంకను ఇట్టి గాలిబిడ్డకి లేదుట దిగుట మూలముగ మనముండువద్దేగముల యెత్తును గూడ నెఱుంగును. అందులకు కేసు-చో ఎంతయెత్తుచున్నా మో ఇట్లు-మంగునగుచున్నది. ఈ శాస్త్రమునకు Barometography అని యెదగు.

బార్టోలోమ్యూ బార్టిలీ (Bartholomew Bartly) — హీబ్రూ వదము. ప్రియ విక్రమిని సుమండుని యుము. అగష్టు 24 తేదీని

జన్మించెడి St. Bartholomew ఋషి. ఇందు ముద్దుపేరు Bart అని పురుష నామము. (క్రైస్తవ పురుషనామములు చూ.)

బార్లిదాన్యము — (యవధాన్యపు చెట్టు చూడుడు.)

బార్ల్యణ్యగోత్రము — (బౌత్త్య ఉప గణము చూడుడు.)

బార్సోప్ (Bar Soap) పరిశ్రమ — కొవ్వు (Tallow) 50 సేళ్లు, వేరుసెనగనూనె 20 సేళ్లు, గుగ్గిలము (Rosin) 30 సేళ్లు, కాస్టిక్ సోడా 360 Be. 50 సేళ్లు. పరిసేళ్ల కాస్టిక్ సోడా 10 సేళ్ల సీటిలో కలిపి అందులో గుగ్గిలము వేసి సబ్బువలె నగువఱకు సుంచవలయును. సబ్బువలె నైనతరువాత కొవ్వు (Tallow) ను వేరు సెనగనూనెయు కలిపివేయునది. మిగిలిన Caustic Soda గూడ దానిలో పడవైచి కళకళ మరగించునది. తరువాత దానిని

Crutching Pan లోవొసి కావలసిన పరిమాణమునకు Bars తయారుచేయునది.

ఇంతకన్న చౌకరకపు Bar Soap కొంచెము Selicate అందులో జేర్చి కలియఁజెల్లునది. జాగ్రత్తగ కలియఁజెట్టనిచో సిలికేటు భార మయినపదార్థమగుటచే అడుగున గడ్డకట్టుకొని పోవును. Selicate వేసినయెడల నూటికి 10 వంతులు Caustic Soda అదనముగా వేయవలయును. Soapstone పొడివిగాని, China Clay గాని కలుపుదును. అట్టిసబ్బు బరువుగాను కాంతిహీనముగాను ఉండును.

బార్ల గోత్రము — (జనుదగ్గినతృతీయ గణము చూడుడు.)

బార్లద్రులు లేక బార్లద్రదక్షత్రియ ప్రభువులు — వీరు వర్తద్రవంశపురాజులు. బృహద్రునిసంతానము గాన బార్లద్రులు లనఁబడిరి. బృహద్రుడు ఉపరిచరవస్తువు కుమారుడు. వీరు మగధరాజ్యమేలినవారు.

౧ జరాసంధుడు, ౨ సహదేవుడు ౩ మార్జాలి, ౪ శృతశ్రేణుడు, ౫ వితాయువు, ౬ నిమిత్తుడు, ౭ సుగతుడు, ౮ బృహత్ శ్రేణుడు, ౯ కర్ణజిత్తు, ౧౦ శృతంజయుడు, ౧౧ విషమహారాజు, ౧౨ శుచి, ౧౩ క్షేముడు, ౧౪ సునతుడు, ౧౫ ధర్మసూత్రుడు, ౧౬ సముడు, ౧౭ దృఢ సేనుడు, ౧౮ సుమతి, ౧౯ సుబలుడు, ౨౦ సునీధుడు, ౨౧ సత్యజిత్తు, ౨౨ విశ్వజిత్తు, ౨౩ పురంజయుడు లేక రిపుంజయుడు.

పురంజయుడు మంత్రిచే జంపఁబడినవాడు. అప్పటికి కలియుగమున వేయిసంవత్సరము లాయెనని చెప్పఁబడినది.

బౌద్ధద్రుతులు - మగధరాజ వంశావళి.

అత్రీసంతతి. చంద్రవంశము - పురూరవ చక్రవర్తి - నహుషమహారాజు.

పూరుషమహారాజు - హస్తిమహారాజు (హస్తినిపురనిర్మాత.)

అజామీఘండ (మువ్వరు సోదరులు)

ఋతేశుండ (మువ్వరు సోదరులు.)

సంవరుండ

కురువు

పరీక్షితు

నిపఘండ

సుధనుస్సు

విహ్మి

ఉపరిచనివసువు

(పానగతేశ్వరులు పొండవులు
కౌండిలవంశావళి చూడండ.)

(కుమార్తె)

సత్యవతి కసుంబుండ

బృహద్రుతుండ

మత్స్యేంద్రుండ ప్రశస్యేంద్రుండ చేదిషేంద్రుండ

బౌద్ధద్రుతుల మూలపుషండ.

బృహద్రుతుని సంతతివారికి ఆయననుండి బౌద్ధద్రుతుల పేర్లు వ్రాయును.

౧ జరాసంధుండ

కుశాగ్రుండ

(కుమార్తె) కంసునిభార్య

౨ సహదేవుండ

౩ మార్జారి

౪ శ్రుతశ్రవణుండ

౫ వితాయువు

౬ నిరమిత్రుండ

౭ సురమిత్రుండ

బృహత్సేనుఁడు

కర్మజ్ఞుఁడు

౧౦ శ్చైతన్యముఁడు

౧౧ విష్ణుమహా

౧౨ శుచి

౧౩ క్షేముఁడు

౧౪ సువేత్తుఁడు

౧౫ ధన్యమాత్ముఁడు

౧౬ సముఁడు

౧౭ దృఢ సేనుఁడు

౧౮ సుమతి

౧౯ సుబలుఁడు

౨౦ సుసేధుఁడు

౨౧ సత్యజ్ఞుఁడు

౨౨ విశ్వజ్ఞుఁడు

౨౩ పురంజయుఁడు (పురాజయుఁడు)

పురంజయచుట్టి శునకుఁడు, పురంజయుని మాయచేఁజంపి తనపుత్రుండగు ప్రద్యోతనునకు మగధరాజ్యము నిచ్చెను. ఇక్కాలమునకుఁ గలియుగమున వేయి సంవత్సరము లాయెను.

బార్హదిషులు—బృహదిషునిసంతతివారు.

చంద్రవంశ క్షత్రియులు. పూరుసంతతి. అజ మీఠునికుమారుఁడు బృహదిషుఁడు. బార్హదిషు లలో కడపటిసరపతి భల్లానుఁడు.

బార్హస్పత్యమానము—

బృహస్పతి (గురుఁడు) భూమినిజాట్టి తిరుగునట్లగపడు చుండు రీతింబట్టి కాలమును లెక్కించుట బార్హస్పత్యమానము. ఇది వింధ్యపర్వతము మొదలు సమస్తోత్తర దేశములందు పరిగణింపఁ బడుచున్నది. (చాంద్రమానము, సౌరమానము చూడుఁడు.) సర్మదానది కుత్తరమునం దిది ప్రారంభమగును.

బార్హస్పత్యమానమున కితిరమానములతో కొన్ని భేదములు కలవు. ప్రధానాది షష్టిసంవత్సరములే బార్హస్పత్య చాంద్రమానములు. రెండును వాడబడుచున్నను, బార్హస్పత్యమానమా సము ప్లామివెల్సిన పాడ్యమితో ప్రారంభమై పాగ్నిమితో అంతమగును. సంవత్సర పరిగణము నందు ౧౪ సం. లు ముందుగ నడుచును.

ఇంక రెండు మాసములందు అయనము లోకేవిధమున పాటింపఁబడుచున్నవి. మాసములు చైత్రాది ఘాటాంతముగ నె రెండుమాసములు వాడఁబడుచున్నను, చాంద్రమానమున శుద్ధ పాడ్యమి మొదలు అమావాస్యతో నంతమగును. బార్హస్పత్యమానమున బహుళ పాడ్యమి నుండి ప్రారంభమై పాగ్నిమితో నెల యంతమగును. అనఁగా ప్రతి బార్హస్పత్యమానము నందునను తొలుతకృష్ణపక్షమును, తరువాత శుక్ల పక్షమును నడుచుచుండును. (మాసములు చూ.)

అనఁగా మాసాంతమున వచ్చు పౌర్ణమి ఆమాసముందే చేరును. మాసాంతపుపౌర్ణమి నాటి నక్షత్రముపేరనే ఆమాసమును దనరె డిని. చాంద్రమానపు ప్రథమ సంవత్సరము బార్హస్పత్యమానపు విక్రమసంవత్సరముగ పరి గణింపఁబడెడిని. ఇటుల బార్హస్పత్యమానము ౧౪ వత్సరములు ముందుగ నడుచును.

బౌద్ధదిష్టుల (బృహదిష్టుని) వంశావళి.

అతిసంతతి - చంద్రవంశము - పురూరవచక్రవర్తి - నహుషమహారాజు
పూరుమహారాజు - హస్తిమహారాజు సంతతి.

హస్తిమహారాజు

అజామిఘడు

బృహదిష్టుడు నీలుడు బుర్రుడు
(బృహదిష్టునినుండి వీరిసంతతివారు ద్రుపదమహారాజు (కురుపాండవ వంశావళి)
బౌద్ధదిష్టులనంబడిరి.) వంశావళి

భల్లడు (ఈతనికి బృహద్ధనువని కూడ పేరు.)

బృహత్కర్ముడు (బృహత్కాయుడు)

జయద్రుడు

విశ్వజిత్తు

సేనజిత్తు

రుచిరాస్యుడు

దృఢహనువు

కాస్యుడు

నత్సుడు

పాజుడు

వృకుసేనుడు

పారుడు

నీవుడు (ఇతనికి నూర్వరు సుతులు. అందు క్షేష్టుడు
సమరుడు-కంపిల్యాధిపతి.)

సమరుడు (కంపిల్యాధిపతి.)

సదస్యుడు

సుపారుడు

పారుడు

పృథువు

సుకృతి

బాలకల్పాటాపీ— దీనికి సరియగు పేరు “Balacalava Cap” అనియై ఉన్నది. సవాస్త పూల్ సైన్యస్థానమునకు వైర్యతీక్షణగా నెక్కిన మైశ్వదూరమున బాక్సీ సుస్థిమున రేవునల మగు బాలకావాపురమున తొలుతచేయఁబడిన పేరని, చలికాలమున సైన్యములకు వాడఁబడుటకు నిర్ణయింపఁబడిన ఉన్నిటాపీ. చక్కఁగా విప్పిన నుదురునందలి కొంతభాగమును ముక్కుకిందనుండి మెడదనుక కప్పవెచ్చుగ నుండును. ముడిచిన టాపీవలె నగును.

బాలకి గోత్రము— (ఉపమన్యూనికము చూడుడు.)

బాలక్లావాటాపీ— (బాలకల్పాటాపీచూ.)

బాలనాయకము బహునాయకముం బోలినదియె— (అంగ్లోకోక్తి.)

బాలపాపచిహ్నము— అంగ్ల. Convulsions of children. బాలపాపచిహ్నములు దురు. ఇది రెండుసంవత్సరములలోపు బాలుకు నరములబలహీనత, వాటివల్లకోప క్రమ్యవల్లకోపములవలన సంభవించు నపాయకరమగుజబ్బు.

బాలవత్స— ద్యుమతేనునిభాగ్య. కమా రుడు సత్యవంతుడు.

బాలవైద్యము— (కమారతంత్రీ బాల వైద్యము చూడుడు.)

బాలసరస్వతి— సన్నయ భట్టాచారిని శిష్యుడు. రాజమహేంద్రవర నివాసియని కొందరు తలంచుచున్నారు. సన్నయభట్టియ వ్యాకరణమునకు వ్యాఖ్య వ్రాసినవాడు. దీనికి “బాలసరస్వతీయ”మనిపేరు.

బాలస్య ప్రదీపకలికాక్రీడామైవ నగర దాహరితన్యాయము— పిల్లవానిచేతిదీపముతో వాఁడుకొనినయాట నగరమునంతను కాలివేసిన ట్లని యర్థము.

బాలుడు దీపముతో నాడుకొనిన యాట

కొమముగ నగర మంతయుఁ గాలువనంతటి యపాయకర మాయెననుట దీని భావము.

బాలాసుందరీదేవీక్రీత్రము— పైపై టూల్ జిల్లా, కాత్ గోడగిస్తేషనునుండి, కొంతసూరమునంగిల కాశీపూ గను పట్టణమున కాగ్నేయదిశగా మూడుమైశ్వదూరమున గల యాదేవళిమ సుప్రసిద్ధ మైనది. ఇట చైత్రోశుద్ధ పాడ్యమినుండి గొప్పయోత్సవము, ఉత్సవములు జరిగి, శుద్ధదశమిదినమున కాశీపూరుజూరు లోనికి జేరి, అట గొప్పవర్తకపునంత ప్రారంభమగును. అట్ల జను రేతెంతుంటు.

ఇచటకొట పాండవులు ద్రోణాచార్యునికై నిర్మించి పని యాపక దేశమును జూపుదురు. మితయు పిలువవేళ సామ్యులు కలపు. అందు ద్రోణనాగిము కనుపవర్తిమని ప్రసిద్ధి కలదు. అందు న్నానయోత్సవ రంగుచుండును.

బాలాకిగోత్రము— జవదగ్గివత్ని ఉపనికము చూడుడు.)

బాలారిష్టములు— బాలకచక్రిమున బాలునకుచంద్రుఁడెన్నిదింటను, కుజుఁడేడవయింటను, రాహువు తొమ్మిదింటను, శని లగ్నమందునను, గురుడు మూడింటను, పని ద్వాదశమందునను, శుక్రుఁ డాఱింటను, బుధుఁ డేడింటను, కేతువులగ్నమందునను ఉండుట బాలారిష్టదోష మనియు, బాలున కన్యల్ని జీవనమనియు జ్యోతిషశాస్త్రమునందుఁ జెప్పఁబడినది.

బాలింతబోలు— లా. Balsamodendron myrrhar. అంగ్ల. Myrrh. ఫ్రె. Myrrhe. జర్మను Myrrha. అరబిక్ భాష. Murr. బాలింతబోలును బోళ మనియు నందురు. సువాసన కలది. ఇది అరేబియా, అబ్సీనియా దేశములందునను, ఆఫ్రికనీసులను పెరుగు Balsamodendron చెట్లనుండి

తీముబాక. కొండ టిట్టివే యగు కొన్ని యితరవృక్షములుకూడ నిట్టి బాకనిచ్చునందురు. సువాసనద్రవ్యముగ పరిమళములందు చేర్చుటయు బోషణములందు, గల్పుటయు నుపయోగములు. ఏనుకీస్తుప్రభుడు జన్మించినపథముగాగి ఆబాలునకు సమర్పించిన కాన్కలలో నొకటి బాలింతబో లని చెప్పబడినది.

బాలింతబోలు నూరి పైనపట్టువేసిన గడ్డలు, కంతులు హరించుననియు, లోనికిచ్చిన కంతులు, పొత్తికీడుపులోని శూలలు, మూలవ్యాధి, గ్రంథులు, గ్రహణి, కడుపులోని గుల్మరొగము, వ్రణములు, క్షయదగ్గు, ఉబ్బనముదగ్గు, అతి నీరసము నడంచుననియు, లోనికిచ్చిన అతాత్తుగా నాడిలో వేగముగలిండుగుణముగలది గాన బాగోతగలోనికియ్యలగుననియు చెప్పబడినది.

బాలిని గోత్రము—(వసిష్ఠగణము చూ.)

బాల్టిస్తానము(చిన్నటిబెట్టు)(Little Tibet)—కాశ్మీరమున కుత్తరదిశగా కొండల మయమగు దేశము. హిమాలయ పర్వతపంక్తికి కారకోరంపర్వతములకు నడుమనున్న సీమ. సింధునదియొక్క ప్రభాగములోనికి దీనికి వర్షజలములు చేరునటుల ఏటవాలుగా నుండును. ఇందలి పర్వతశిఖరము 20,000 అడుగుల యెత్తు గల దందురు. దానిని K 2 అనియు గాడ్విన్ శిఖర మనియు నందురు. ఇంకను ఇది గౌరీశంకర (Everest) శిఖరమునకుఁ బిదప నెక్కువ ఎత్తైన దనియు ప్రపంచమున రెండవది యనియుఁ జెప్పబడినది.

ఇస్కార్డో లేక స్కార్డో ప్రధానపురము. బాల్టిస్తానమును స్వదేశస్థులు బోలో రని వాడుచుందురు. బాల్టిస్తాన్ అనునది మహమ్మదీయలిడిన పేరు. ఆంగ్లేయులు (Little Tibet) అనెదరు.

బాల్విన్ బాల్విన్ — (Baldwin Baldwyn) ట్యూటోనిక్కునామము Prince, Friend అని యర్థము. (కైస్తవ పురుష నామములు చూడుము.)

బాలురెడిగితే పాత్రములు ఎదుగవలసినదే. (అంధబోలో కి.

బాలువాహినీనది బుండేలఖండము (బుండ్లఖండ్) లోని యొకనది. దీనిని భాగినినది లేక బాహిన్ నది అనియు నందురు. ఇది యమునానదిలో జేరును. ఇదిస్కాందపురాణ అవస్త్య ఖండమున నుపవలంబినది. రేవాఖండమునఁ గూడదీని ప్రస్తావన కలదు.

బాలేయగోత్రము—(అశ్వేయగణము చూడుము.)

బాల్ డెవము నారాధించుట —

కైస్తవమతమిష్టమవ్యాపించియున్న విగోపామొకలగు పల్లెను దేశములందు కొన్నిటిలో ఈ దేవతారాధన ముండజిది. స్తవ లైన విదప నెనుకటితమవారంగూర్చి తమమతగర్వముతో “Heathen” అని హేళన ననుట ప్రాసంధమాయెనట. నేటికి క్రైస్తవులుకాని యవ్యమతములవారి కెంతవలె వాడుటయుగలదు. అతిమతములలో బాల్దెవతారాధన మొకటి అశబ్దమునకు “స్వామి” యని యర్థముట. వేర్వేలుపేరులుగల నెక్కు దేవతల నారాధించున దానియు బాల్ డెవతమతమే యట. తొల్లింటి బాబిలోనినూ, బాల్ డెవతారాధనమును, ఈ మతనమదియములందలిదే యందురు. కొండలు దీనిని “Nature worship” అని వినవించియున్నారు.

సిరియా దేశమున కనుస్కనుపురమునుండి ముప్పదియైదు మైళ్ళదూరమునందున్న బాల్మెక్కు పురము తొల్లిట బాల్దెవతారాధనకుఁ

జేరందియుండెను. అక్కాలపు చ్చాస్సుపితర్ దేవాలయము, బెచ్చస్ దేవళమును, ఇటీవల త్రవ్వబడి బయల్పడినవి. ఇవి గోమనులనాటి వని కొందఱ నెదరు.

బాల్కన్ దేశము బెల్గాచిస్టానము

భరతదేశమునకుఁ దొల్లింటజే నాయవ్యదిగా నున్న భూమి. బాల్కన్, బెల్గాచి మైన దలు. ప్రజలు బాల్కన్లు కాలాగతమై బెల్గాచిలకు బడుచున్నారందురు. దీనినిగూర్చి ఏ పురాణ గ్రంథములందునను పశ్చింసలు గా రావు ౨౨ ధానకల్పలతయందు ౫౭ పశ్చిరణమున, దీనిం గూర్చి యిందుక చెప్పబడినది. రాజధాని కలా న్నగరము. ఇక్కాలపు స్వదేశీయులచే కలాన్ అనబడుచు అంగ్లలచే కీలట్ అనబడుచున్నది.

కలాన్ నగరమునం దొక కాలికాదేవాలయ మున్నది. అది కడుపురాతనపు కట్టడము. ఈ దేశము శతద్వీప మనియు, సంగద్వీప మనియు చెప్పబడునది. ఇందు అస్తులాదేవి యనబడు కాలీదేవస్థానము గలదు. దీని కింకను కల్యాణ ద్వీపమని పేరుండె నందురు గాని నిదర్శన ములు గానరావు. ఇందు తొల్లింట జనులు వసింపవా రనియు, ఒకప్పు డందు నడిచిన ఘోరకృత్యముకతన కాలీదేవి నిర్మానుష్యముగ నొనర్చె ననియుఁ జెప్పదురు. అట నెవ్వరు వసింపట లేదు.

ఈ దేశమునఁ గనఁదగినది హింగుళాదేవి దేవస్థానము. ఇది హింగా పర్వతపంక్తియొక్క కడభాగమున అఘోరనంబడుచున్న(తొల్లింటి హింగా నది యట) నదీ తీర పార్శ్వతీరును ఒకలోవయం దొక గుహలో హింగాదేవి దేవస్థానము కలదు. ఇది ౫౨ శక్తిశీతము లలో నొకటిగఁ జెప్పబడిన వీతము. సతీదేవి బ్రహ్మగ్రంథస్థానము వడినతావుగ తంత్రచూడా మణియందు చెప్పబడియున్నది. ఈ దేశత

నాపార్శ్వమువారు మహామాయ యనియు, మహమ్మదీయులు నానీ యనియు వాడుచుం డుట గలదు. ఈపర్వతమునకు హరపర్వత మను తొల్లింటిపేరు ఇప్పటికిని వాడుకయందు కలదు. ఇచటి సమీపగ్రామమునకు ఉర్ముగా యని పేరు.

మతియు నీపార్శ్వములవా రీహింగులా దేవిహిమవత్పర్వతశాఖయగు కూర్మాచలమున కేగినదనియుఁ జెప్పదురు. సంయుక్తరాష్ట్రము లలోని కుమానోడిజనునందలి చంపావతీపురము కడ హింగుళాదేవస్థానమును ఉన్నది. అల్లనాని పెద్దనామాత్యుఁ డీరెండవతావునే మనుచరిత్ర యందు “హింగుళాపాదాంభోరుహముల్” అని వచించినది. (కూర్మాచలదేశము చూడుడు).

ఇంకను ఈదేశమున ముస్టాగనంబడుపుర ముకడి నొక శివలింగము కలదు. అద్దానిని ‘హుదేవ్’ అనిచెప్పుదురు. పర్వతమునకు హర పర్వత మని మున్నె చెప్పబడినది.

బాల్కన్ రాష్ట్రములు—

ఐరోపా ఖండమున బాల్కన్ పర్వత పార్శ్వదేశమును, బాల్కన్ దేశమందలి రాష్ట్రములు, బాల్కన్ రాష్ట్రములు లేక బాల్కన్ స్టేట్సుగను పేరంది నవి. ఇక్కాలముననవిబాల్కన్ స్టేట్సుగ నెఱుం గఁబడుచు వేర్వేఱుదేశములందు సంయుక్తమై కొన్నియు, స్వతంత్రమై కొన్నియు, సంయుక్త తంబడసి వేఱునామముంచబడినవి కొన్నియు నున్నవి.

౧ రూమేనియా— ఇప్పుడు బాల్కన్ రాష్ట్ర ముగనే యున్నది. ఇందు వలాచియా, మోల్డో వియా యనంబడు రెండు స్టేట్సు సంయుక్తమై పైపేరఁ బరఁగుచున్నవి.(రూమేనియా చూ.)

౨ సెర్వియా— ఇప్పుడు బాల్కన్ రాష్ట్ర ముగనే యున్నది.(సెర్వియా స్టేట్సు చూడుడు).

౩ మాంటెనీగో— ఇప్పుడు బాల్కన్ రాష్ట్ర

ముగనే యున్నది. (మాంటిసీగో చూడుడు.)

౪ బాసినియా స్టేటు- ఇప్పు డిది ఆస్ట్రీయాకుఁ జేరిపోయియున్నది. (ఆస్ట్రీయా దేశము చూడుడు. బాసినియా స్టేటు చూడుడు.)

౫ హెరిగోవిన్యా స్టేటు- ఇప్పు డిది ఆస్ట్రీయాకుఁ జేరిపోయియున్నది. (ఆస్ట్రీయా దేశము చూడుడు. హెరిగోవిన్యా స్టేటు చూడుడు.)

౬ బల్గేరియా స్టేటు- ఇప్పు డిది టర్కీ ఇన్ఫర్మర్ ఫునందు చేరియున్నది. (టర్కీ దేశము చూడుడు. బల్గేరియా చూడుడు.)

౭ రూమేలియా స్టేటు- ఇప్పు డిది టర్కీ ఇన్ఫర్మర్ ఫునందు చేరియున్నది. (టర్కీ దేశము చూడుడు.)

౮ మెసిడోనియా- ఇది గ్రీసు దేశమునందు చేరిపోయియున్నది. (గ్రీసు దేశము చూడుడు. మెసిడోనియా చూడుడు.)

౯ రూమేలియా స్టేటు- ఇప్పు డిది టర్కీ ఇన్ఫర్మర్ ఫునందు చేరిపోయియున్నది. (టర్కీ దేశము చూడుడు. రూమేలియా స్టేటు చూడు.)

౧౦ అల్బేనియా- ఇప్పు డిది టర్కీ ఇన్ఫర్మర్ ఫునందు చేరిపోయియున్నది. (టర్కీ దేశము చూడుడు. అల్బేనియా స్టేటు చూడుడు.)

బాల్బు పరగణా-పశ్చిమోత్తర సరిహద్దున కవ్వల ఆవునుసానపు పొంతముల నీసీమ కలదు. దీనిని గ్రీకులు బాక్ట్రియా యని వాడి యున్నారు. బాల్బుపురము రాజధాని; పౌధాన నగరము. ఇది తొల్లింట బలిచక్రవర్తి పాలించిన రాజ్యములోని దని తేలినది. ఆనాటినివాసభ వనపుదిబ్బలు జూపుచున్నారు. (పాతాళరా జ్యము చూడుడు.)

బాల్బు గోత్రము-(అత్రిపుత్ర)కాపుత్రుల గణము చూడుడు.)

బాల్బుము-జ్ఞాపకశక్తి - బాల్బుమున తక్కిన అవయవములందలి శక్తితో పాటుగనే జావ

కశక్తియు బలపడియుండదు గాన, పెద్దవాడైన పిదప తన అయిదవయేటనుండి జరిగిన సంగతులు మాత్రము సర్వసాధారణముగ జ్ఞాపకమునందుంచుకొనఁగల్గునని కనిపెట్టఁబడినది. కొందఱు దృఢముగ జ్ఞాపకశక్తి గల్గినవారు రెండవనవత్సరమునుండి జరిగినవార్తలను స్వప్నమునఁ జూచిన సంగతులవలె జ్ఞాపక ముంచుకొనినవారు గలరని తేలియున్నది. కాని అట్టిపేషేషములు చాల యరుదని చెప్పవలయును.

ఇంతకును అతిబాల్బుపుసంగతులు ప్రాముఖ్యము లేనివగుట జ్ఞాపకముంచుకొనుట ప్రయోజనహీనము గాన తిరుచుగ మఱచిపోవుటయే సంభవించెడిది. ప్రయోజనముగల సంగతులనే జ్ఞాపకముంచుకొనుటయు, ప్రయోజనహీనములగు సంగతులను మఱచిపోవుటయు, పెద్దవారైన పిదపఁ గూడ జరుగుచుంటు పరిస్థితి.

బాల్బోద గోత్రము - (బౌత్యకప గణము చూడుడు.)

బావంచాల చెట్టు - లా. Psoralea Corylifolia, Vernonia Anthelmintica ఆంగ్ల. Pabchi (seed) tree. సం. కృష్ణా, సోమరాజికా, సోమరాజీ, సోమరాట్, సోమఖండా, వామచికా, వామచీ.

బావంచాలలో భేదజాతులు కలవని చెప్పఁబడినది గాని యెచ్చటను గానరావు. వాటినిగూర్చి యేమియుఁ దెలియదు. వీటికి కారుచెచ్చుచిత్తులు, కారుబోగిచిత్తులు, కాలగింజలు, కాలగింజలు నని వాడుకనామములచ్చుటచ్చటఁ గలవఁట. మఱియు దీనికి కుష్మఘ్ని యని పేరుకూడ కలదట.

దీని చూర్ణరసకషాయములు, కుష్మశ్వేతకుష్మముల నిర్మాణించుననియు, మలమూత్రముల వెడలించుననియు, అంతర్గతజ్వరముల నడంచుననియుఁ జెప్పఁబడినది

బావమఱుది బ్రతుక గోరును.
దాయాది చావగోరును — (ఇది యాధ్యోగోక్తి.)

బాష్కలి— ఋషి. తండ్రి బాష్కలుడు. శిష్యులు గార్హాదులు. ఏకీ వాలఖల్యసంహితను బోధించినవాడు.

బాష్కలుడు— ఋషి. ఇంద్రప్రస్థుని శిష్యుడు. ఋగ్వేదాధ్యక్షుమారుడు బాష్కలి. మఱియు దెత్తుడు అనుష్ఠానుసంతుః షోకడు బాష్కలుడను పేరు కలవాడు.

బాహిక లేక వాహికదేశము — దీనిని బాహిక లేక వాహికదేశముగా పొంపడరాదు. బాహిక, బాహికలు (అనగా వాహిక వాహికలు) వేళు దేశములని యెఱుఁగునది.

బీమాన్ (తొల్లింటి వివాళ) నదికిని, శైటక్ (తొల్లింటి శతద్ర) నదికిని నడుమనుండు దేశమును బాహిక లేక వాహికదేశముగా పోల్చి యున్నారు. దీనికి దక్షిణపుటల్ల కేకయదేశము గను, ఈ దేశము పాంచాలములోనిదిగను జెప్పబడినది. ఈ దేశము నరునుడు జయించినటుల మహాభారతము- కర్ణపర్వము- ౪౪ యందు చెప్పబడినది.

పాణిని పఠంజలు లీదేశము పాంచాలము లోనిదే యనిరి. రామాయణము, అయోధ్యా కాండ ౭౦ యం దిది అయోధ్యా కేకయదేశములనడుమ నుండెనని చెప్పబడినది. ఇది బహుశః అక్కాలమున నొకప్పుడు వ్యాపించి యుండనోపు. అసలుదేశము కానేరదు.

మహాభారతము కర్ణపర్వము ౪౫ యందు బాహిక లేక బాహికుడను రక్కసుని పరిపాలన నుండియీ దేశమునకీ పేరయ్యెనని చెప్పబడినది. దానినే అనుసరించుచు ఆర్కియాలోజికల్ సర్వే రిపోర్టు ౫వ సంపుటమునఁగూడ వివరింపబడినది.

ఈదేశపు ఇప్పటిప్రజల నార్యజాతివారు గాను, తొల్లింటి బాహిక (ఇప్పటి బాక్టీయా లేక బాల్భి) ప్రదేశముల నుండినజాతివారివంటి వారుగను నుండుట తొల్లింటివాహికు లితరదేశములకు వెడలిపోయిరని తలంపఁ బడుచున్నది. తొల్లింటి రాజధాని శకలపురము లేక శాకలపురము. త్రికాండకేషమున వాహిక త్రిగర్త లొకేదేశముగఁ జెప్పబడుటయు, గ్రీకుచరిత్రకారులు వ్రాసిన చరిత్రయందు “మద్రదేశపు రాజధానియగు శకలపురము లేక సంగలపుర మనుటను, అచటిప్రజలకు వాహికు లనిపేరనుటను కొంతశంకలుటకు కారణముగనుగాని, అక్రాలమున మద్రదేశముచే వాహికదేశమో, లేక వాహికదేశముచే మద్రదేశమో అక్కమింపబడి, ఒకటియం దొకటి చేరి యుండినదేమోయని స్ఫురింపక పోదు. కాని, దీర్ఘియందలి ఇనుపస్తంభమందు చెక్కబడిన శాసనమువలన బాహిక సందుదేశసంబంధమునుట అక్రాలము నందు వాహికము సిందుదేశమునకు లోబడి యుండెనా యని తోచెడిని.

బాహుకర్ణి గొత్తము— (ఔతఘ్నశివగణము చూడుడు.)

బాహు గొత్తము— (కుండిన గణము చూడుడు.)

బాహుతంత్ర గొత్తము— (ఆత్రేయ గణము చూడుడు.)

బాహుదానది (ధబలానది) — దీనినిప్పుడు ‘ఘమేలా’యనుచున్నారు. బృహద్రతి (బర్హరతి) యనియుఁ జేరుండెను. అయోధ్యా రాష్ట్రములోనిది. లిఖితీయొక్క ఖండిత బాహు లీనదీన్నానధలముగ బాగుపడుటంజేసి యీ పేరందెనని మహాభారతము శాంతిపర్వము ౨౨ అధ్యాయమున, హరివంశము ౧౨ అధ్యాయమునను చెప్పబడినది.

బాహుమిత్ర గోత్రము - (ఆ గణము చూడుడు.)

బాహుమిత్రాయణ గోత్రము — (జమదగ్ని వత్స ఉపగణము చూ.)

బాహులకి గోత్రము— (గర్గఉపగణము చూడుడు)

బాహుషిగోత్రము-- (ఆత్రేయగణము చూడుడు.)

బాహేలదేశము-- ఇది తొల్లింటి కరూశ లేక అధిరాజ దేశము. వేలక కాలమునను పరిపాలనపు మార్పునను గల్గియుండిన పేరు గానోపు. బాహేల భాగల్ ఖండుగా మాటి యుండనోపు. వింధ్యపర్వత పాదముననుండినది. దీనిప్రశంస వామనపురాణము ౧౩ యందు కలదు. (కరూశ లేక అధిరాజ దేశము చూ.)

బాహ్యగౌత్రము-- (బౌతధ్యఉపగణము చూడుడు.)

బాహ్లికదేశము — (పాతాళరాజ్యము చూడుడు.)

బాహ్లికుడు — అత్తి చంద్ర పూరు కురు సంతతికుత్రియుడు. తండ్రి పద్మీపుడు. పితామహుడు జహ్నువు. సోదరులు శంత నుడు, దేవాపి. సుతుడు సోమదత్తుడు.

ఈతనినుండి ఈతఁ డేలిన దేశమునకు బాహ్లిక దేశమని పేరయ్యెను. బాహ్లికుడు భారతయుద్ధ మున నిహతుఁడాయెను.

బాహ్వంతర గౌత్రము — (ఆత్రేయ గణము చూడుడు.)

బి "B" అక్షరమునకుం జెందిన క్రైస్తవ పురుషనామములు—

Bache- నవీన కల్పితనామము.

Baldemar- ట్యూటోనిక్కునామము. Princely fame అని యర్థము.

Baldwin, Baldwyn- ట్యూటోనిక్కు నామము. Prince's friend అనియర్థము.

Balfour- నవీననామము. (౧౦౦)

Bamford- నవీననామము.

Baptiste, Baptist- స్త్రీకునామము. Baptizer అనియర్థము.

Bardolf, Bardolph- ట్యూటోనిక్కు నామము. Bright Wolf అనియర్థము.

Barnabas, Barnaby- హిబ్రూనామము. Son of Consolation అనియర్థము. ఇందున్న ముద్దు పేరు Barnie.

Barnard, Barney- ట్యూటోనిక్కు పేరు. Firm Bear అనియర్థము.

Barrett- నవీననామము.

Barrington-నవీననామము. ఇది Barry యొక్క విరూపమని కొందరు.

Barry- విరిపునామము. సరిగా గుఱి చూచువాఁ డని యర్థము.

Bartholomew, Bartley- హిబ్రూ పదము. ప్రియమిత్రుని సుతుఁడని యర్థము. ఆగమ 24 తేదీని పూజింపఁబడెడి St. Bartholomew ఋషి పేరు. ఇందలి ముద్దు పేరు Bart అని.

Basil- స్త్రీకునామము. రాజసంబంధము.

Bayford- నవీననామము.

Beauchamp-దీనిని Bee-cham అనియు నందురు. నవీనకల్పితనామము.

Beaufoy- నవీనకల్పితనామము. Bofoy అనియు నందురు.

Beilby- నవీనకల్పితనామము.

Benedict లేక Bennet- లాటిన్ నామము. దీవింపఁబడిన యని యర్థము.

Benjamin- హిబ్రూనామము. Son of my right hand అని యర్థము. ఈ పేరున

జాకబు రాఫేలులు తమపుత్రుని పిలుచుచుండి
రలు. ఇంధలి ముద్దు పేరులు Ben, Benny
Bently-లాటిన్ పదము. దీవింపబడినయని.
Beranger, Berenger- ట్యూటోనిక్కు-
పదము. బల్లము ధరించువాడని యర్థము.

Beresford- విరిఘనామము.

Berkeley- దీనిని Barkley అనియు
నందురు. నవీనకల్పిత నామము.

Bernard, Bernal, Bernhard-ట్యూ
టోనిక్కు-పదము. with bear's heart,
Pucky అని యర్థములు.

Bertram, Bertrand- ట్యూటోనిక్కు-
పేరు. Bright Raven అని యర్థము.

Bethune లేక Beeton- నవీననామము.

Biddulph- ట్యూటోనిక్కు-పదము Com-
manding Woulf అనియర్థము.

Blake- నవీనకల్పితనామము. ప్రసిద్ధుడగు
నొక ఆంగ్లనావిక సైన్యాధిపతియనియు నందురు.

Bob- Robert యొక్క ముద్దు పేరు.

Bohan - నవీననామము. ముద్దు పేరు
Boone.

Boileau - నవీననామము. ముద్దు పేరు
Bwalo.

Boling broke-నవీననామము.

Bolton-నవీననామము

Boniface - లాటిన్ పేరు. మంచి నొనర్చు
వాడు అనియర్థము. (ఉపకారి)

Boris - రష్యనునామము. యుద్ధవీరుడని.

Borlase-నవీననామము.

Bosvile-నవీననామము.

Botolph-ట్యూటోనిక్కునామము. Com-
manding Woulf అనియర్థము.

Bourchier-నవీనకల్పితనామము. ముద్దు
పేరు Bowcher.

Boyd-స్కాచినామము. Yellow అని.
Brand, Brandon-ట్యూటోనిక్కు. ఖడ్గము.

Bransby-నవీననామము. Brand యొక్క
విరూపమని కొందరమతము.

Breretan-నవీననామము.

Brian, Bryan, Brien-విరిష్ నామము.
బలమున కర్థము.

Brooke-నవీననామము.

Bruce-నవీననామము. Robert Bruce
(జయశీలుని) పేరు.

Brunton- నవీననామము.

Bruno- ట్యూటోనిక్కునామము ఖడ్గము.

Brynmor- వెలునామము.

Burnett- నవీననామము.

Burney నవీననామము.

బి. "B" అక్షరమునకుం జెందిన
క్రైస్తవస్త్రీల నామములు —

Barbara, Barbora- గ్రీకు పదము.

Stranger అని యర్థము. దీని యందలి
ముద్దు పేరులు Bab, Babs, Babbie.

Basilia, Basile-గ్రీకుపదము. Kingly
అని యర్థము. Basil స్త్రీనాచకపదము.

Bathilda, Bathilde-ట్యూటోనిక్కు-ప
దము. Commanding little maid అని.

Bathsheba-హిబ్రూపదము. Seventh
daughter అని యర్థము.

Beatrice, Beatrica, Beatrix, Beata
Beate-లాటిన్ పదము. Blesser అనియర్థము.
దీనిముద్దు పేరు Trixy అనునది.

Becky- హిబ్రూపదము. Noosed Card
అని యర్థము. Rebecca వంటిపదము.

Bega - సెల్లిక్కుపదము. life అని యర్థము.

Belinda-పురాతనపుణ్యతాలియ స్పదము.
సాము అని యర్థము.

Bella, Belle -లాటి స్వదము. fair అని.

Bellona -లాటి స్వదము. warlike అని యర్థము.

Benedetta, Benedicta, Benedictine, Benita -లాటి స్వదము. Blessed అని అర్థము. Benidict యొక్క శ్రీవాచకపదము.

Beringaria, Beneguela ట్యూటోనిక్కు పదము. Bear spear అని యర్థము.

Bernardina, Bernardine, Bernhardine -ట్యూటోనిక్కు పదము. Boldasbear అని యర్థము. Bernard యొక్క శ్రీవాచక పదము.

Bernice -గ్రీకుపదము. జయప్రసారంభమని యర్థము.

Bertha, Berthe, Berthilda, Bertalda, Berta - ట్యూటోనిక్కు పదము. స్ఫురదాకారముగల పడుచని అర్థము. దీనినుండి కల్గిన ముద్దుపేరులు Bertie, Bertie.

Beryl -గ్రీకుపదము. ఆభరణమని యర్థము. దీనినుండి కల్గిన ముద్దుపేరు Beril, Bessie, Bessy, Bess, Bet, Beta, Betsey, Bettine, Bettina, Betty హిబ్రీషదములు. దేవుని భూప్రదేశమని యర్థము. దీనినుండి కల్గిన ముద్దుపేరు Elizabeth.

Beth, Bethia -సెల్టిక్కు పదములు. జీవనిమనియు పాణిమనియు నర్థములు.

Billie - ఇది Billy అను పదము యొక్క శ్రీవాచకపదము. William అని ఆంగ్లరూపము. Welhelmina అనియుం గలదు. ట్యూటోనిక్కు పదము. నిశ్చయముయొక్క శిరోవేష్టమని యర్థము.

Blanche, Bianca, Blanca. Blaudina - ట్యూటోనిక్కు పదములు. స్వచ్ఛమైన తెల్లని అని యర్థములు.

Blenda - ట్యూటోనిక్కు పదము. ప్రకాశించు అని యర్థము.

Boadicea - సెల్టిక్కు పదము. జయమని యర్థము. దీనినుండి కల్గిన ముద్దుపేరు Bodicea.

Bona -లాటి స్వదము. మంచియని యర్థము.

Brenda - ట్యూటోనిక్కు పదము. ఖడ్గము.

Bridget, Brydget, Brigid, Brigida, Brigide, Brigitta - ఐరిషుపదములు. బలమని యర్థము. దీనినుండి కల్గిన ముద్దుపేరు Biddy.

Burella దీనికి Bu-rella - దీనింగూర్చి ఏమియుం చెలియదు.

బిందుమతీదేవీ - తండ్రి శశిబిందుమహారాజు. భర్త మాంధాత్యచక్రవర్తి.

బిందుమాలిని తాళము - (తాళములు చూడుడు.)

బిందువాసినీ క్షేత్రము - (వసంతికాక్షేత్రము చూ.)

బింద్రాబాత్తీర్థస్థలము - (బారాతావా - నర్మదానగమము చూడుడు.)

బింబసారుడు - మగధభూపతి. బుద్ధభగవానుని సమకాలికుడు. ఈయన సుతుఁ డజాతశత్రువు. ఆతని మనుమఁడు చంద్రగుప్తమహారాజు. ఆతని సుతుఁడు బిందుసారుడు. ఆతని సుతుఁ డశోకచక్రవర్తి. వీరు మూర్యులు. (మగధ దేశము చూడుడు.)

బికనీరు సంస్థానము - ఇండియా దేశములోని రాజపుటానా ప్రవిన్సిలో ౨౦ సంస్థానములలో నొకస్వదేశసంస్థానము. పెద్దరాజ్యమే గాని చాల మెరకదేశము. నూతు లొక్కొక తావున ౨౦౦ లేక ౩౦౦ అడుగులలోఁ తుండ్లును. బికనీరుపురము రాజధాని.

బిగాట్రీ (Bigotry) - దురభిమానము, మూఢత్వముగల పక్షపాతి మనిభావము. పర

సహనములేకుండినదాని కీపేరు చుచుందురు

Charles the Simple అనుభూపతియొక్క కుమార్తె నొక Duke of Normandy (ఫ్రెంచిసీమ) పరిణయ మగుకొన మామగారి పాదములను ముద్దు పెట్టుకొనవలయునని అక్కలపు మర్యాదమేర కచటనున్న పెద్దలు చెప్పి, ఆ Duke నిరాకరించి విసకుండెను. దాని హేళన యొనర్చుచు Charles ప్రభువును ముట్టు Bigot అని కేలిచేసెటట. ఆమాట కట్టి యరముగల్గి దుర్భిమానము పాతముగల మూర్ఖత కన్వయింబసాగెను. ఈశబ్దమున కితర వ్యుత్పత్తి గానరాకున్నది.

బిగ్బెన్ గడియారము—(Big Ben)
ఇది లండనునగరమున స్ట్రామ్మెంటు భవనము నందుపెత్తుగ నిర్మింపఁబడిన గోపురమునందమ ర్పఁబడిన గొప్ప గడియారము. జగత్ప్రసిద్ధమైన నిష్కర్ణగల్గినది. రాయల్ అబ్జర్వేటరీ విద్వాంసుడు సంవత్సరములో నిరువదియొకదినములు మాత్ర మొక సెకండు (తెప్పపాటు) కాలము తేడావచ్చు నని తెలిపియున్నాడు. దీనిపెండ్యులముబిళ్ళకు దిగువ నొక ఉయ్యెలగానున్న యొకతావున (తప్పవచ్చునను కాలముగుర్తించి) నొకపెన్నీ నాణెముగాని అరపెన్నీగాని ఉంచి, అది సరి పోవుచుండుకాలమున దానిని దీసివేయుచుండు రట. అట్టితేడాకాలము సెకండునం దెవ భాగ ముండునందురు.

గోపురపుగంట స్తంభ మెత్తగునది గాన గంటలుకొట్టుతేటి భూమి కాధ్వని సెకండునం దెవవంతు కాలమునను, నగరమునందలి కొన్ని భాగములకు విన్పించుటకు రెండుసెకం డును పట్టునట.

బిగ్బెన్ గంట (Big Ben)— ఇంగ్లాండు దేశమున లండనునగరమందలి స్ట్రామ్మెంటు భవనముపై పమర్పఁబడి, గడియారమునకు

సంబంధించి గంటలుకొట్టి నమర్పఁబడిన గంట. Big అనిన మహద్వాచకము పెద్దది యని యర్థము. Ben అనునది పేరు.

ఇది "Sir Benjamin Hall" అనఁ బడిన Commissioner of works పేరున బరఁగుచున్నది. బెంజామిన్ శబ్దమునుండి శ్రింగించినరూపమే బెన్. క్రీ. వె. ౧౮౫౬ లో నమ ర్పఁబడినది. పదమూడున్న టన్నులబరువు కలది. అప్పటివిలవ నలుబదివేలపౌనులని చెప్పఁ బడినది.

బిజాపూర్ (విజయపురపు) గోల్లంబుజ్—బిజాపూ రిప్పన బొంబై రాజధాని యందున్న పానుదిబ్బలపట్టణమయ్యు, జిల్లా యందు ముఖ్యస్థానమై యున్నది. అదిని త్రిలింగ (పంగలు) రాజులక్రింద నుండినతటి విజయ పురమని పేరుండెను. "గోల్" అనిన గుండ్రని యని యర్థము. "గుంబుజ్" అనిన నాంగమున Dome అనియెదరు. ప్రపంచమున నిట్టిదోము లలో నిది పెద్దదియని చెప్పఁబడినది. కొండలు పరిశీలకులు పొరపడి దీనికన్న రోమకపురియందలి పేంథియానునందలి దోము పెద్దదియని తెక్కించిరి కాని, అది సరికానేరదు. దాని లోపలిభాగము వృత్తాకారము (Circular). ౧౪౨ అడుగుల డయామీటరు గల్గియుంట నట్లనిరి కాఁబోలును. గోల్లంబుజ్ లోపలి భాగము చతురమై యేప్రక్కఁ గొలిచినను ౧౩౫ అడుగుల ౬ అంగుళములుండెడిని. ఇది భూమిపై నానించిన ౧౮౩౩౨ చతురపుటడుగుల ప్రదేశమును, పేంథియానుదోము ౧౫౮౩౩ చతురపుటడుగుల ప్రదేశమును ఆక్రమించెడిని. గాన గోల్లంబుజ్ పెద్దది.

దీనినిర్మాత బిజాపూరు బహమనీగుల్తాను మహమ్మదుషా కడుసునాయానముగ దీనిపనిని పూర్తిచేయుటకు గొప్ప యదృష్టశాలి యనిరి.

వలయన విజయనగరసామ్రాజ్య మస్తమించి నంతనే అటవోచుకొని తెచ్చినద్రవ్యము, పరికరములు, అచటి నేర్పరులైన పనివాండ్లు, శిల్పులు, తనకు వశులై పనిచేయు సభికప్రాయము లేకయే అనాయాసముగ నీనిర్మాణము పూర్తియాయె నట. నిర్మాణకాలమునం దాయనకు నగ్బరుచక్కవర్తితో సంభవించిన సంగరమున నోటమియు, ప్రాధేయ పూర్వకసఖ్యమును కూడ నీగోల్డెంబుజ నిర్మాణమును కొంతకాలమైన నావనవసరము గలుగఁజేయలే దట. ఇందు వలయుశిల్పనైపుణ్యము ప్రదర్శింపఁబడలేదనియు, తాజ్మహాలు డోమునందలి సౌందర్యముం బోలిన సౌందర్య మెందుఁ గానరాదనియు, దరినుండి చూచినవారి కీకట్టడము చూడ ముచ్చటగనుండుక, అధమ మొకయరమైలు దూరముననుండి చూచిననే దీనియాధిక్యము గన్పట్టెడి ననియు, పదునేనుమైళ్ళదూరమునకుఁ జందమామ వలె డోము కన్పట్టి, దరి కరుగుకొలఁది పెద్దదిగ నగుచుఁ జూడఁదగి యుండు ననియు పరిశీలన దృష్టితోఁ జూచినవారికిఁ దోచకపోదు. ఇందు మార్పెలురాళ్ళు మొదలగు నలంకారములు లేక కేవలము రాయి, ఇటుక, సున్నములతో నిర్మింపఁబడిన భవనము. భూమినుండి ౧౯౦ అడుగులయెత్తు గలది. పండువెన్నెలయందు నను, ఉషఃకాలమునను, ఒక్కొక్కనాటిసాయం కాలమునను దీని నిజాకారము చక్కనిదృశ్యమై కన్పట్టెడిని. సుప్రసిద్ధపరిశీలకుఁ డగు ఫెరుగ్సన్ పండితుఁడు దీనింగూర్చి ఇట్లులవ్రాసియున్నాడు.

"At a height of 57 feet from the floor line, the hall begins to contract by a series of pendentives as ingenious as they are beautiful to a circular opening 97 feet in diame-

ter. On the platform of these pendentives at a height of 109 feet 6 inches; the dome is erected 125 feet in diameter thus has a 12 feet wide interior; Internally the dome is 178 feet above the floor and externally the dome is 193 feet from outside the platform, its thickness at the springing is 10 feet and at the Crown is 9 feet."

గోల్డెంబుజ్కొంద్రీకట్టడము చౌకముగ రావి యాకువంటి యాకారముగల పండ్లండులాదులు (దెనకు మూఁడువంతున) పైగోల్డెంబుజ్ (డోము) ర్మింపఁబడినది. పదప కాలమున నీలాదు లిటుకపనితో కప్పివేయఁబడి, మధ్య లాదునందు ద్వారము లుంపఁబడినవి. నాల్గు మూలలందు నాల్గుస్తంభములంబోలిన Tower బురుజులు కట్టడముపొడవున నాతేసిపలకలు గను, ఏడేసి యంతస్తులుగను నిర్మింపఁబడి తలపై గోల్డెంబుజ్ డోమువంటి పోల్కియెగల (నాల్గు మూలలను నాల్గు) చిన్నడోములతో ముగింపఁ బడియున్నవి.

మధ్యనున్న పెద్దడోములోపలి భాగము గుల్లగనుండి ప్రతిధ్వనులిచ్చు Whispering gallery కలదు. అందు ప్రతిమాటయు ధ్వని, ప్రతిధ్వను లెన్నిదిసారులుగ స్పష్టమై వినఁబడుచు (అనఁగా చుట్టు ధ్వనినడుచుచు) వింతగొల్పెడిని.

బిజాపూరుజిల్లా—బాగల్కోటపురము ప్రధానస్థానము. (బొంబై రాజధాని చూ.)

బిజ్జీ ఆట (Bezique)—ఇదియ చీట్ల పేకలతో నాడు నాటయె. ఇర్వుర ఆటకె ఇది తొలుత నేర్పడి, పిదప ముగ్గురు, లేక నల్గురు ఆడుటకుఁగూడ వీలు కలుగఁజేయఁబడినది. ముప్పది రెండేసి ముక్కలుగల రెండు పేకదస్తాలతో దీనినాడుదురు. అనఁగా రెండుమొదలు

రాజురాణి Common marriage of the same suit Points 20. Royal marriage of trumps (తురుపులు) 40. Single Bezique (queen of spades (ఇన్నేటు) Jack of Diamonds (డైమాన్) 40. Double Bezique- same combination as single bezique again declared in the course of same hand by same player but with fresh cards scores 500. Four Jacks duly declared 40 Four Queens duly declared scores 60. Four Kings duly declared scores 80. Four Aces duly declared scores 100. వరుసగ వన్-రాజు-రాణి-జాకీ-పదిపంక్తి. తురుపులు పోయింటు 250. ఏడుతురుపులుఆడఁ బడిగాని తిరిప్పి చూపఁబడి గాని పోయింటు 10 తర్వాతివడును duly declared scores 10- Every Ace and ten in the captured hand (Bezique) Counts 10. For taking the last trick awarded Points 10 To score these points necessary

బిదర్ పట్టణదుర్గము - దీనిని విదర్భ
యని కొందఱును, ఇంక వేర్వేలు పేరులతో
కొందఱును పరిశీలకులు పోల్చి బ్రహ్మాన్నించిరి.

కాని, ఏదియునుగాదు. ఇది నె జామురాజ్యము నం దిప్పటి హైదరాబాదునగరమున కెనుబది మైళ్ళదూరమునం దొక పీఠభూమిపై సముద్రపు నీటిమట్టమునుండి ౨౩౩౦ అడుగులయెత్తున నున్న యొకదుర్గము. బహమినీరాజ్యముండిననాటి నిర్మాణమని తేలుచున్నది. మంచి మోటార్లు నడుచుబాటయు, ఇనుపదారియు, రైలులేస్తేషనును కలవు. వాతావరణ మారోగ్యవృద్ధి మనియు నించుక ఉష్ణాధిక్య మిట తగ్గి యుండుననియు పేరందినది.

దుర్గము A. C. ౧౮౩౦ సంవత్సరమునను, ఇచటిమహమ్మదీయ సర్వకలాశాలా(మద్రాసా యె మహమ్మాద్గవాన్)భవనము ౧౮౭౨ సం వత్సరమునను నిర్మింపఁబడిన వంట. దుర్గమున రాజనివాసభవనము లున్నవి.

బిధాగోత్రము—(జుదుదగ్గి బిఁ ఉప గణము చూడుడు.)

బియోజెనిసిస్ (Biogenesis)— సిద్ధాంతము. జీవపదార్థము లన్నియు నిజజీవపదార్థముల నుండి కలుగని వనియుఁ గాన, జీవపదార్థసానము లగు Cells లేనితఱి నచట మఱియొక పురాతనపు Cell ఉండియు అది జీవపదార్థసంబంధమేయై యుండియుండవలె నను సిద్ధాంతము జీవపదార్థవితతియే జీవనమునకు మూలమని ఈసిద్ధాంతవాదుల యభిప్రాయము.

బిరుదాంకపురము— దీని నిప్పుడు బిక్కవోలనుచున్నారు. ఆంధ్రదేశమున తూర్పు గోదావరి మండలమునం దున్న గ్రామము. ఇట పెద్దాపుర సంస్థానమునకు మొదటిప్రభు వగు ముసలితిమ్మరాజుగారు త్రవ్వించిన పెద్దచెఱువు కలదు.

బిలభృత్ గోత్రము - (జుదుదగ్గి వత్స ఉపగణము చూడుడు.)

బిలింబిచెట్టు— ఇది సఉసిరిక వంటి చెట్టు. కాయలు పుల్లగను, తియ్యగను ఉండు భేదములచే రెండుగ నున్నది. కాయలందు నీరుండను. కాయలు భోజనపదార్థము. కాయలు చలపజేసి, ఆఁకలి పుట్టించి మేహశాంతియు, పైత్యశాంతియుఁ గల్గించుచు బలము సధిక పఱచుననియు, పండు దుర్బణములను రేపి దగ్గు నుద్రేకేంపఁజేయు గుణముకలది యనియుఁ దెలియుచున్నది. దీనిపిఱుగుడు గసగసాలరి; కషాయములు.

బిలియన్ లెక్క (Billion)— బిలియన్ అన అందతెఱిగినదే. 1000000 పదిలక్షలని మన మనుచున్నాము. దాని కాంగ్లమున Million అనిపేరు. అమెరికా దేశమున Million times million is Billion అనెదరు. అనఁగా $1000000 \times 1000000 = 1000000000000$. దీనిని భరతదేశపు సంఖ్యామానమున శంఖ మనియెదరు. (న్యూమెరికల్సు చూడుడు.)

బిలియర్డ్స్ ఆట (Billiards) — ఇది వాళ్ళాత్మ్యలనుండి మనము నేర్చిన ఆట. క్లిబ్బులు మొదలగు తావులందు వినోదకాలక్షేపముగ నాడఁబడుచున్నది. పండ్లొడ్డు గులపొడవును, అజడుగుల బరిటిన్నని అంగుళములవెడల్పునుగల వేబాబ్లస్టా, స్టేట్ వలకపై పోంగ నమిచ్చి, దాని ఆకువచ్చి బనాడుగుడ్డ సంటించి చుట్లు సంచులు రెండున్నర అంగుళముల ఎత్తున వరువుగ నమిచ్చి, మూలలందు నాల్గును, ప్రక్కలందు రెండును, ఆఱు చిక్కపు సంచులను క్రిందికి (pockets) అమిచ్చి, ఆ మేజాపై బంతుల నుంచి యాడుదురు. ఈ బంతులు దంతముతోఁ గాని లేక అట్టిదే యగు కాంపోజషన్తోఁ గాని చేయఁబడి ఇంచుక బరువుగ నుండును. ఒకపాటి పొడవుగల కజ్జల

కడను తోలుముక్కల నంటించి వాటితో బంతులుతోయ్యచు నాడుదురు. బంతులలో తెల్లరంగువిగను, నలుపు లేక ఎఱుపుగరంగులవి గను ఇరు జెగలుగ నుండెడివి.

ఇం దెట్లు లేక నల్లబంతుల నెప్పుడు కట్టతో పోడిచి తోక్కియట యుండదు. కాని నీట్లనుంచు టకు విధింపబడిన తావులందు నీటి నుంచుదురు. ఒకబంతి నొకచిక్కు మునందుకు పడదోయు నుద్దేశ్యముతో తెల్లబంతిని కట్టతో పోడుదురు. దానికి హాజర్డ్ (Hazard) పేరు. ఒక బంతిదెబ్బు రెండుబంతులకుం దగితేనేని దానికి కేనన్ (Cannon) అనిపేరు. బల్కునైన అనంబకు గీలి కవ్వలివైపున నొకతావునుండి తెల్ల బంతిని బొడుచుటకు బ్రేక్ (Break) అనియెదరు. అట్టి నెట్టబంతి చిక్కిములో బడినను గాని లేక సొంతబంతి ఎత్తబంతిని దాకి తాను చిక్కిమునం బడినను తనకు మూడు లెక్కకు వచ్చును. (అనగా Score అగును.)

అట్లు రెండుబంతులును చిక్కిమునంబడిన ఆఱు లెక్కకువచ్చును. (అనగా Score అగును). అట్లు పడిన ఎత్త లేక నల్లబంతిని బైకి దీసియుంచి, తనబంతి యెటనుండి విశ్రాంతి గొననగునో అటనుండి దానిని బొడువ నగును.

ఆడుచుండు నాతడు తనబంతితో నితర మగు బంతిని దాకింపలేకపోయిన, నది అవతలి వారి కొక Point లెక్కకువచ్చును. అంతటితో నాతడు (1 పాయింటు లెక్కకువచ్చినవారు) ఆట నాడనగును.

ఒకవేళ మొదటియాటకానిబంతి రెండవ వారిబంతిని దాకక తప్పిపోయి, చిక్కిమునం బడినచో నది యటనుండి పోదగినది యగుటయే గాక ఎవ్వనిబంతిని దాకక తప్పి పోయెనో వానికి మూడు లెక్కకువచ్చును. (అనగా మూడు పాయింటులు Score

అగును.) ఇంక నత్తటి నెట్టబంతి యొక్కటియే దుప్పటికి మిగులును.

బిల్ పార్ (Below par)— వాణిజ్య సంబంధపరిభాషాపదము Par అనిన ఒకవ్రత మున లిఖింపబడినదానివిలువ (Face value) యనియ్యము. దానికి దక్కునవిలువ కావత్ర మమ్ముడుపోవుటకు “Below par” అనిపేరు. (Above par చూడుడు.)

బిల్లాతిగెనాత్రము— (సంకృతి ఉపగణము చూడుడు.)

బిల్లాఫ్ ఎక్స్‌చేంజ్ చెక్కు బిల్లు (Bill of exchange cheque bill)—వర్తక సందర్భమునను మృతిసందర్భమునను తనకుబాకీ యున్నవారికి, ఏసందర్భమున బాకీపడెనో దాని నింపుక వివరించుచు, అట్టిబాకీ చెల్లించుమని కోరుచు సపుష్కరమునకుబిల్లు (Bill) అనిపేరు.

తనకు బాకీయున్న ద్రవ్యమునుండి గాని, తాను దాచుకొనినద్రవ్యమునుండి గాని, ఒక ధనాగారమునకు (Treasury) గాని, బాంకి (Bank)కి గాని, తాను బాకీయున్నవారి కింత సొమ్ము చెల్లింపుడనియు, ఆసొమ్ము వారికిఁ గాని, వారియనుమతినిపొందినవారికిఁగాని, చెల్లింపవచ్చుననియు వ్రాసిపంపువత్రిమునకు చెక్కు (Cheque) అనిపేరు.

వర్తకసందర్భమున— A. యనువర్తకుడు B. యనువర్తకునకును, B. యనువర్తకుడు C. యనువర్తకునకును వెయ్యిరూప్యములు బాకీ యియ్యతేలుచు రనుకొందము. దాని సాకరివద్ద కొకరు పంపించుకొను చుండుటకు మాటుగా B. యనువాడు A యనువానికి బాకీ వెయ్యి రూపాయలని వివరించుచు, బిల్ ఆఫ్ ఎక్స్‌చేంజ్ (Bill of exchange) పత్రమును పంపుటయు, ఆపత్రిముపై తన యంగీకారమును చెల్పి,

A. యనువాడు సంతకముచేసి చెల్లించుతేది వివరించి, B. యనువాని కందజేయును. దానిని తాను బాకీయున్న C. యనువానికి గాని, వానియనుమతినందినవారికి గాని చెల్లించవలయునని వ్రాసి సంతక మొనర్చి B. యనువాడు C అనువాని కాపత్రీ మందజేయును. C అనువాడు, దాని నావాయిదాదినమున A అనువాని నుండి ఆ బాకీద్రవ్యమును వసూలుచేసికొనును.

ఒక్కొక్కప్పుడు C అనువానికి ద్రవ్య మత్యవ సరమై యుండునేని అందునుండి కొంచెముద్రవ్యమును వదలివేసి, వేరొకమధ్యవర్తికి విక్రయించి, (Discounted) ఆమధ్యవర్తినుండి తక్కిన సొమ్మును తోడనే తీసికొనును. అటుల Discount ను తనలాభముగ నెంచు మధ్యవర్తియై వాయిదాదినమువఱకు వేచియుండి తనమొత్తమును A అనువర్తకునినుండి వసూలుపఱచుకొనును.

ఇది చాల సులువుగ వర్తకుల కనుకూలించుచుండుకతన ఈపద్ధతి చాల వ్యాపకము గాంచియున్నది. అట్టి పత్రమునకు "Bill of Exchange" అనిపేరు.

ఈపద్ధతి నోట్లు వ్యాపకములేని పాత్రోజులలో, సొమ్ము బరువుగపంపుట కష్టముగ నుండు దినములలో కనిపెట్టబడి ప్రారంభింపబడియు, నోట్లు వ్యాపించినపిదపగూడ నట్లే ఆచరణయందుండి సాగుచున్నది. మఱియు విదేశవ్యాపారములందీపద్ధతి యెక్కువ పరిపాటియందుండి నట్లు తేలుచున్నది.

ఒకరికి కొంతసొమ్ము నొసంగుమని బాంకికి వ్రాయువత్రీ మగు చెక్కు, అట్లులైనను పంపవలయును, లేకున్న దానిని క్రాసు చేసి పంపవచ్చును. మొదటిదానికి 'Open Cheque' అనియును, రెండవదానిని 'Crossed Cheque' అనియు నందురు.

Open Chequeపైని రూకలనందునాతఁడు సొమ్ముముట్టిన యొప్పదలగా సంతక మొనర్చి మూల్య మందుకొనును. కాగ్రసుచెక్కులు ఒక బాంకువారిద్వారానే మార్ప బడవలయును. ఆ చెక్కుపై ఏబాంకివారైనను అని గాని, లేక ఏదో యొక ఫలానిబేంకి గాని ఏర్పాటుంపవలయును. దాని నాబాంకివారి కిడి వారిద్వారానే మూల్యము నందవలసి యుండును. ఇది కొంత అనవసరపుచీకాకుపనిగ దోషనోపును గాని, ఒకబాంకివారిద్వారా యాతంతు నడుచుటంజేసి, తనకరులకు స్వాధీనము గాకుంటయె గాక లిఖిత నిదర్శనములు గల్గెడిని. తొల్లింటి కాలమున నీక్రాసుచేయుట \times ఒకటిపై నొకటి నడ్డుగీతలనుగీచి, "& Co" అని ముద్రచేసికొని ముద్రించు చుండువారు. ఇందు క్రాసుకు పిదప & Co అనునది Fashion గా నెంచబడునదే గాని, నిజముగా సంఘము కానితటి నర్థము లేనిదై నిష్ప్రయోజనమే యగును.

బిల్వములు — పంచబిల్వములు లేక బిల్వపంచకము. బిల్వ మన పూజార్థమగు పత్రీనుని భావము.

౧ తులసి (పత్రి), ౨ బిల్వము (మారేడు పత్రి), ౩ సిద్ధుండి (వావిలిపత్రి), ౪ అపామార్గము (ఉత్తరేణిపత్రి), ౫ కపిలేశ్వరము (వెలగపత్రి).

అష్టబిల్వములు- శ్లో॥ తులసీ బిల్వ సిద్ధుండి అపామార్గ కపిలేశ్వర శమీ ఆమలకం ధూర్వమ్ అష్టబిల్వాప్రకీర్తితాః॥ ౬ శమీ (జమ్మిపత్రి), ౭ ఆమలకము (ఉళిరికపత్రి), ౮ ధూర్వము (గరిక) ఇవి అష్టబిల్వము లనంబడును.

బిల్వయాపి లేక బైల్వయాపిగోత్రము—(పరాశరగణము చూడుడు).

• **బిల్వవిభజనన్యాయము**—మారేడు పండును విభజించుట యని యర్థము. తెలియని

పని జేయఁబూనుటను చెల్లుట కీన్యాయమును వాడుచుందురు.

బిల్లు నిమహాకవి— ఈతఁడు కాశ్మీర దేశనివాసియగు రాజకలశుని మనుమఁడు. మహాభాష్యవ్యాఖ్యాత యగు శ్రేష్ఠకలశుని కుమారుఁడు. కాశికగోశ్రుఁడు. బ్రాహ్మణుఁడు. ఏరు మువ్వరు సోదరులు. తల్లి నాగాదేవి. ఈతఁడు బాల్యముననే సకలవిద్యల శ్రద్ధచినవాఁడు. యోగ్యవనమున కాశ్మీర దేశాధిపతి యగు ననంతవర్మమహీపాలుని కుమారుడగు కలశ దేవుఁడు కాశ్మీర దేశ మేలుచున్న కాలమున దేశసంచాము చేయుచు మఘన, బృందావన, కాన్యకజ్జ, కాశి, పోయాగ, అయోధ్య, దాహల (బందెల్బండ్), ఘుర్జూర్, సోమనాథ పురాదిస్థలంబులు తిరిగి, ఆయావిప్రభువుల సన్మానములఁబడసినవాఁడు. దక్షిణ దేశమందలి చాలుక్యలరాజధాని యగు కల్యాణపురమందుండి (పోలాపురి ప్రాంతము) ప్రభువగు త్రిభువన మల్లుఁడనఁబడిన ఆహవముల్లినిచే “విద్యాపతి” బిరుదముఁబడసినవాఁడు. ఆ యాసానముననే ఆహవముల్లి కుమారుడగు విక్రమాంక దేవ రాజకాలమునఁ గూడ నుండినవాడై “విక్రమాంక దేవ” చరిత్ర మను మహాకావ్యమును రచించియుండినది. ఇంతియే గాక 1070-1094 వత్సరప్రాంతమున నుండిన అనహిల్లా పురము రాజధానిగానుండిన దాహల దేశాధిశ్వరుడగు కర్ణరాజుచే సన్మానంబులు బడసి, ఆభూపతి పేరుగా “కర్ణసుందరనాటిక” యను గ్రంథమును రచించినవాఁడు. ఇంకను “పంచాశిక” యనుగ్రంథమునుగూడ రచించినవాఁడు. ఈకవి 1088 సంవత్సరమున కలశభూపతికుమారుఁడు హర్ష దేవునికాలమువఱకుండి 1100 సంవత్సరప్రాంతమున చనిపోయినట్లు హింసఁబడుచున్నది. యామినీపూర్ణతిలకయను రాకు

మారిల నీతఁడు పరిణయ మయినటులు వ్రాయఁబడిన బిల్లు గ్రంథము లన్యులచే వినోదార్థము వ్రాయఁబడినవి గాని నిజములు గావని యిటీవలిపరిశీలకులుగొందఱుచున్నారు.

బిల్ ఆఫ్ ఎక్స్చేంజి (Bill of Exchange)— వాణిజ్యసంబంధపరిభాషాపదము. హుండీ ఒకరిపై నొకరు కొంతసొమ్ము ఫలానా వాణిజ్యముగ చెల్లింపుమని వ్రాసినపత్రము. దీనిని వర్తకులు కొని కొంతకాలమునలాభము నకు అమ్ముదురు. వసూలునిమిత్తము పంపుదురు. ఇందు దర్శన (చూడఁగన సామ్యుచ్చు) హుండీలకు “Demand draft” అనియు నందురు.

బిల్ ఆఫ్ ఎంట్రీ (Bill of Entry)— (వాణిజ్యసంబంధపరిభాషాపదము). ఎగుమతి నిమిత్తమునిల్వవేయఁబడినవి గాని, దిగుమతియై వచ్చిచేసినవి గాని, ఒక Custom House నందు నమోదుచేయఁబడిన పత్రము.

బిల్ ఆఫ్ సఫరెన్సు Bill of Suffrance— వాణిజ్యసంబంధపరిభాషాపదము. ఒక బ్రిటీషుటెడ్ (ఒక బ్రిటీషురేవునుండి వేర్వేలు బ్రిటీషురేవులకేగుచు) dutiable goods తో వర్తకము చేయవచ్చుననియు, ఆసరకులు Bonded warehouse నందు దింపఁబడి, తీసి కొనిపోవకునపుడు Duty వసూలుచేయవచ్చుననియు, ఉద్యోగపు అనుమతి పత్రము (Official permit).

బిల్ ఆఫ్ సేల్ (Bill of Sale)— వాణిజ్యసంబంధపరిభాషాపదము. సరకు అమ్మఁబడుటను చెల్లుపు నిశ్చయపత్రము.

బిల్ ఆఫ్ స్టోర్ (Bill of Store)— వాణిజ్యసంబంధ పరిభాషాపదము. బ్రిటీషు దేశములందుఁ జేయఁబడిన (ఉత్పత్తిగల) సరకు

లితరదేశములకుఁ గొంపోబడి అమ్ముడవోనిచో తిరుగ నైదేండ్లలో జన్మదేశమునకు మరలునేని Customs duty అక్కఱముండదని శాసనముచేయఁబడినది. దానికొఱకు అట్లు సిద్ధపఱుపఁబడిన లెక్కపత్రము.

బిల్ బ్రోకర్ (Bill broker)--వాణిజ్యసంబంధపరిభాషాపదము. హుండీలను పోస్ట్లో ట్రును కొనుచు అమ్ముచు వ్యాపారమొనర్చువాఁడు.

బిల్ ఆఫ్ విక్చుయల్లింగ్ (Bills Victualling)--సముద్రమున సముచయతఱి భోజనాదివ్యయముల కుపయోగించుకొనుటకు వలయునరకులను ఓడపై (పన్ను,బుద్దీ, మోతఛార్జీ లేమియుం దగులకుండ) గొంపోబడుట కీయఁబడు లైసెన్సు. దీనిని స్వీసాధారణముగ 'Victualling Bill' అనుచున్నారు.

బిల్ ఆఫ్ లాండింగ్ (Bill of Lading)--వాణిజ్యసంబంధ పరిభాషాపదము. ఫలానితావున దింపుటకుఁగాను ఇంతనరకు తనకు ముట్టిన దనియు, దానిఛార్జి యింత చెల్లింపఁబడినదనియు, ఎగుమతియొనర్చినవానికొసంగఁబడిన పత్రము.

బిషపు రింగు (Bishop's ring)--ఇది సూర్యనిజాఱ్ఱి కన్నించు పరివేషములలో నొకటి. ఇందు రంగు లుండెడివి. ఇది తోఁకచుక్కలతో సంబంధము కలది యని చెప్పఁబడినది. క్రీ. వె. ౧౮౧౦ సంవత్సరమునఁ నగపడిన తోఁకచుక్క ఆకనమునా దగవకు చుండుతఱి బ్రిటీషుదీవులం దగపడుచుండినది.

బిస్కిట్ (బిసకత్తు) (Biscuit)--Bis అనిన రెండుసారులనియు, Coetus అనిన కాల్పఁబడిన దనియు నర్థము. రెండు సారులు అగ్నిచే కాల్పఁబడినదని భావము. తొల్లి రోమ

నులకాలమున పటాలపురొట్టెలు రెండుసార్లు అగ్నిచే హుతముగ నొనర్పఁబడుచుండెడి వఱు. ఇప్పుడు రెండుసార్లు శుద్ధియొనర్చి దాని కీపేరు ప్రసంగములం దుక్తిగా నుడువుచుందురు.

బిహేవియరిజమ్ (Behaviourism)--మనుష్యులయొక్కగాని జంతువులయొక్కగాని ప్రవర్తనను, అంతఃకరణమును నెఱుంగు శాస్త్రము.

ఇది అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రము లందు కొంతవఱకు న్యాపించియున్నదని విందుము.

బీజావాపనపరీక్ష-- వ్యవసాయమున విత్తనములు చల్లుటకు ఈ క్రిందిగుణదోష పరీక్షయు, గ్రహబలమును, అర్హకారైలను గమనించుట మానశ్శక్తి నుని రెట్టదెనజాఁడు ఋషులమతమును జనులకు వెల్లడించి యున్నాఁడు. (కాలవిజ్ఞానశాస్త్రము చూడుఁడు.)

మూలానక్షత్రము బీజావాపమునకు కడు శ్రేష్ఠమనియు, పుష్యమి పునర్వసులు, వరి చామలకు శ్రేష్ఠమనియుఁ జెప్పఁబడినది.

లగ్నమునఁ గాని, లగ్నమున కేడనస్థానమునఁగాని శుక్రుఁడుండఁజూచి విత్తనములు వేయుట శ్రేయమనియు, చంద్రుఁడు ౧, ౪, ౭, ౧౦ స్థానములం దున్నతఱిని గాని, కూర్మగ్రహములుబలహీనము లైనతఱినిగాని, విత్తనములు నాటిన చక్కఁగ ఫలించుననియు, అందు ముఖ్యముగ చంద్రుఁడు లగ్నముం దుండుతఱిని వితులు నాలుట శ్రేయ మనియు, దానిని సూర్యుఁడుచూచుచుండిన ఇంకను శ్రేయమనియు రవి ఆధ్వానిపవేశ మైనది మొదలు నాటినపైరులు చక్కఁగ ఫలించుననియు, ఉత్తర, అనూరాధ, మూల, రోహిణి, రేవతి నక్షత్రములు పైరు పెట్టుటకు శ్రేష్ఠములగు నక్షత్రములనియు చెప్పఁబడినది. మకర, సింహ, వృషభ, మీన, కర్కాటక రాసులు శ్రేష్ఠములగు రాసులు.

మతియు నీరాసులందు గురు, బుధ, శుక్రులు (శుభగ్రహములు) ఉండుట మిగుల శ్రేయ మనియు,

బుధుడుగాని, శుక్రుడుగాని యుండులగ్న మందైనను లేక వారుండు నవాంశయం దైనను ఏవిత్రినములు నాటినను చక్కగ ఫలించు ననియు,

గురుడు లగ్నమందుగాని, నాగ్న పడిన ఇండ్లలో నెచట నైనగాని యుండుతటి విత్తిన మంచిఫలము గల్గుననియు,

కూర్మగ్రహములుండు నక్షత్రములుండు నను, గ్రహము గల్గిన నక్షత్రమునను, పాన గ్రహములందు, రాసులందు, వారు చూచు రాసులందు నాటిన పైరులు ఫలించు వనియు, శ్వేష, విశాఖ, కృత్తిక, చిత్తి, ఆర్ద్ర, భరణి, పుబ్బ, పూర్వాషాఢ, పూర్వాభాద్ర నక్షత్ర ములందు విత్తనములు నాటిన పైరు సింపుల మగుననియు,

విత్తనములు వేయ నేగుతటి కైడికంటి దాపల రొప్పినను, కాకి గాని, ముంగి గాని, గాడిదగాని వెలుపలికి పోయినను, కుక్క ఎడమ దిక్కున కేగినను, మంచిశకునము లనియు, స్త్రీలు మంగళవ్రదమగు మాటలు, పాటలు వినించినను, వేదాధ్యయనము చెవినిబడినను, ఎద్దు ఎడమతట్టుగా చాలువోసినను, మంచిశకునము లనియు, విత్తనములు చల్లి తిరిగివచ్చునపుడు వాయునము తీర్పుట మహాఫలవ్రద మనియు,

పండినపంట కోయుట కేగునపుడు వెలుపల కాకి యటచినను, ఏనుగులు, అద్దములు, అరటి స్తంభములు, పూర్ణకుంభములు, చిత్రీవర్ణముల చీరలు ధరించినస్త్రీలు ఎదురగుట శుశకునము లనియు,

విత్తనములునాట నేగుతటి పగ్గము మోకు తెగుట, ఎద్దులు రొప్పట, లేక క్రిందపడుట,

అపశకునము లనియు, పంటకోయ నేగుతరి వితంతువు, కుండేలు, అగ్ని, కనవు, తెలికుల నూనెంగాని, తెలకపిండిగాని యెదురగుట అప శకునమనియు, చెప్పబడినది.

౧ ధాన్యములు- వీటిని నాటుటకు అశ్వని, ఆర్ద్ర, పుబ్బ, అనూరాధ, పూర్వాషాఢ, పూర్వాభాద్ర కార్తెలు శ్రేష్ఠములు.

౨ గోమములు - వీటిని నాటుటకు భరణి కార్తె శ్రేష్ఠము. మృగశిర తగదని చెప్పబడినది. జ్యేష్ఠయందు ఫలింపదు. ఫలించినను దక్కదని పెద్దలు చెప్పదురు.

౩ తొన్నలు- వీటిని నాటుటకు ఉత్తర, అనూరాధ, రోహిణి, రేవతి నక్షత్రములు మంచివి. అశ్వని, ధనిష్ఠ, శతభిష, శ్రవణం, పునర్వసు మధ్యమములు. తక్కిన నక్షత్రముల నాల్గవ వంతు పంటకన్న నెక్కుడు కల్గదు. శని మేష రాశియందు, బృహస్పతి వృషభరాశియందు నుండుతటిని, ధనుర్మాసము మొదలు మాఘ మాసమువఱకు స్వాతి, మూల, అనూరాధ నక్షత్రములు, మకర, మీన కర్కాటకరాసులు గల్గజూచి, విత్తిన మంచిపంట ఫలించునని చెప్పబడినది.

౪ చెన్నంగివరి- ఇది నాటుటకు శ్రవణ నక్షత్రము శ్రేష్ఠము.

౫ రాజనాలు- భరణి, రోహిణి, ఆర్ద్ర, పునర్వసు, పుష్యమి, మఖ నక్షత్రములు శ్రేష్ఠములు. శ్రవణమున విత్తిన స్వల్పముగ పండు నని చెప్పబడినది.

౬ పత్తి- ఇది నాటుటకు అశ్వని, ఆర్ద్ర, పుబ్బ, అనూరాధ, పూర్వాషాఢ, పూర్వాభాద్ర నక్షత్రములు శ్రేష్ఠములు.

ఆ శ్రేష్ఠయందు నాటినపంట స్వల్పమనియు, స్వాతియు మంచినక్షత్రమే యనియు, చంద్రుడున్ననక్షత్రము శ్రేష్ఠమనియు చెప్పబడినది.

2 దుంపపైరులు, చెఱకు, ఇవి నాటుటకు శతభిషము, విశాఖ మంచిది.

౮ సెనగలు- ఇవి నాటుటకు కృత్తికా, హస్తలు మంచివి. పుబ్బ, ఆర్ద్ర, చిత్తలు అయోగ్యములు.

౯ కందులు-నాటుటకు మూల పౌషస్రము.

౧౦ పెసలు- నాటుటకు హస్త పౌషస్తము.

౧౧ అనుములు-నాటుటకు జ్యేష్ఠప్రశస్తము.

౧౨ నువ్వులు-నాటుటకు ఆర్ద్ర పౌషస్తము.

౧౩ అలచందలు- ఇవి నాటుటకు పూర్వా సాధ మంచిది.

౧౪ అవిసెలు, మునగ- ఇవి నాటుటకు అశ్వినీ పౌషస్తము. శతభిషము, విశాఖలయందు పురుగుబట్టి చెడిపోవును.

౧౫ తములపాకులతీగె-ఉ తరపౌషస్తము.

౧౬ అరటితోట- దీనికి చుదుగ్గిడు లగ్నమందుండుతఱి శ్రేష్ఠము.

అంగారకుడు చూచుచుండు లగ్నమును యోగ్యమె. రాహువు లగ్నముంజూచుచుండిన చీడపట్టును. చుదుగ్గిడు లగ్నమందుండియు, ఆలగ్నమును సూర్యుడు చూచుచుండిన చాల శ్రేష్ఠము.

బీజవృక్షన్యాయము—విత్తు ముందా? లేక చెట్టు ముందా? యని వితర్కించుట నిరర్థకవాద మని భావము.

బీజాంకురన్యాయము — విత్తనము, అంకురము నను రెండును కారణకార్యములు. రెండును ప్రధానములు. అవినాభావ సంబంధముం దెల్పుతఱి నీన్యాయమును వాడుదురు.

బీబాశాఖ క్షత్రియులు — (ప్రహర శాఖక్షత్రియులు చూడుడు.)

బీమ్(బ్రిడ్జి)వంతెన (Beam bridge) (వంతెనలు చూడుడు.)

బీమ్ సిస్టమ్ (Beam system) — ఇది Wireless Telegraphy లోనిది. దీనిని "Directional Wireless Telegraphy" అనెదరు. ఇందు ఎలక్ట్రిసిటీ అలలను ఏకమొనర్చి బీమ్ వలె ఆవైపునకు బంపుటతో పని నడుచును. బ్రిటీష్ దీవులనుండి కెనడా దేశమున కివ్వఁతని తంత్రీవార్తలను నడుపుచున్నది.

బీరకాయ—తీయబీజ, చేదుబీజ, నేతి బీజ, లేక పుల్లబీజ అనునవి ముఖ్యజాతులు మూడు. తీయబీజయందు పెద్దబీజ, లేక ఏనుగుబీజ, చిన్న బీజ, గుత్తిబీజ (గుత్తులుగుత్తులు గఱగాచు కోలజాతి) అను మూడును కోలకాయలుగలజాతులు. ఇంకను పొట్టికాయలుగల (అనఁగా గుండ్రని బీరకాయలు గాచు) జాతి బరంపురప్రాంతములఁ గానగుచున్నది. ఇది తీయబీజజాతియె. చేదుబీజకాయలించుకచేదుగ నుండుటయూ హాళమునకు నిరసించుచుండును. దీని నధమపుజాతిగ నెన్నుదురు. నేతిబీజ లేక పుల్ల బీజ యనంబడు జాతియందు లెక్కలేని భేదములు కలవు. తీగలుపొడవుగ చెట్లపైకి బ్రాకి కాచు దేశవాళీ నేతిబీరయ్య, పొట్టితీగలతో పాకి కాచు Vegetabla marrow జాతియ్య, ఇంక నెన్ని యొరకములు కాయలు కాచుభేదజాతు లిందుఁ గలవు.

నిరర్థకుఁ డైనవానికి పెద్ద పేరుగాని, బిరుదములుగాని ఉండు నేని హేళనగా నేతిబీజ కాయవాట మని వాడుచుండురు. అనఁగా నేనిబీరకాయకు నేతితో సంబంధము గాని, పుల్లబీరకాయ యనుపేరున కందు పులుపు గాని లేకుండుట నిరర్థకనామ మని యిందలి భావము. బీరకాయ సమధాతువు గల్గించు భోజనపదార్థముగాన పశ్యముగా నెన్నఁబడుచున్నది. బీరకాయపైగీచిన పొట్టునందు వాతగుణమును, కడుపుబ్బరము గల్గించుగుణమును

గలదందురు. బీరకలపనగు గాఢమగు ఆకు పచ్చరంగుగలది గాన దోషము క్షమై గాఢమగు ఆకుపసురంగును బీరాకుపసురతో పోల్చుదురు. మఱియు నిందు పైత్యమును శాంతింపజేసి ఉబ్బుజాడ్యము నడంచునై గలదందురు. శరీరమందలి చెడురక్తమును శుభ్రపఱచుగుణమిందుగల దందురు. వియ్యబీరయందలి ఇతర భేదజాతుల కివియె గుణములు.

చేదుబీరపాదునకు లా. *Luffa amara* *Luffa plucketiuna*. సం. సుతిక్తా, కృతీరాదనీ అనిపేర్లు. చేదుబీరయందు వైద్యోపయోగగుణములు కొన్నిగలవు గాన భోజనపదార్థముగఁ గాకున్నను ఉపయోగింతురు. దీని సమూలరసకషాయములు ఉష్ణము జేసి మూత్రము వెడలించియు, అధికమైన వమనముచేసియు, కడుపులోని బల్ల, పాండురోగము, ఉబ్బుజాడ్యము, శ్వాసకాసలు, మూలవ్యాధి, కుష్మరోగముల నివారించుననియు, సర్విషమును హరించుననియు, చెప్పబడినది. పెట్టుమందు కిక్కించుట కీకషాయము బోని కీచ్చెదరు. అన్నివాలిములు, సన్నిపాలివాలిము సహా నివారించునందురు.

చేదుబీరకాయముక్తిలాముదమున నెచ్చెజేసి తలకుఁ గట్టుచుండిన సన్నిపాలిము నివారణమగుననియు, ఆముదములో చేదుబీరిగిజలచమును కల్పి రుద్దిన సర్వనాలిములనొప్పలు, వాలిదోషములు నివారణమగుననియు, నెంములకు సత్తువునిచ్చి పడిపోయినకాళ్ళు, చేతులు బలపఱుననియు, పచ్చికాడల కషాయము నందు మన్యపుజ్వరదోషమునఁ గల్గిన లోపలి నెరముల ఉబ్బుగాని, తీర్తులఉబ్బుగాని నివారణజేయునై గలదనియుఁ జెప్పబడినది.

నేఱిబీర లేక పుల్లబీరయందు విషదోషము హరించి ఎక్కిళ్ళుకట్టి ప్రమేహము, పైత్య

ముల నడంచి విషమజ్వరము నివారించి యిం చుకవాలిమును రేపి, చలవజేయుగుణములు గలవనియుఁ జెప్పబడినది.

బీర అధమాధమపుజాలియో లేక వేఱుజాతియో బుట్టబీర యనఁబడుజాలి కలదు. ఇది అడవిజాలిబీర యని కొందఱు అందురు. కొందఱదియె గుత్తిబీర యందురు. దీనిలగూర్చి సరిగా తెలియరాదు.

బీరకాయకు సంస్కృతపుపేర్లు, కృతచ్ఛిదా కృతిబంధనం, కృతవేధనా, కోశానకీ అనునవి బీరసామాన్యమునకును, కృతవేదకః, ఘృతకోశీ యనునవి నేటిబీరకును, కృతవేదనః అనునది తెల్లపూవులుపూచెడి బీరజాతికిని సుతిక్తా యను పదము చేదుజాతిబీరకును, కృతీరాదనీఅను పేరు బీరజాతిభేదమునకును చెప్పబడినవి.

బీరార్కు ప్రోవిన్సు (Berars Province)—ఇండియా దేశమున మధ్యరాష్ట్రము లకు పశ్చిమముగ నున్న సీమ ౧౮౫౩ లో ఋణములకుఁ గాను నైజాముప్రభుత్వము బ్రిటీషు ప్రభుత్వమువారికి వశపఱచి యుండిరి గాన 'హైదరాబాదు ఎస్టేడ్ డివిజన్' అనిగూడ వాడుచుదురు. నైశాన్యము ౧౭౭౭లో చతురపు మైళ్లు. దీనియందు మిగిలినసొమ్ము నిజాము ప్రభుత్వమువారి కొసంగఁబడుచున్నది. హైదరాబాదు రెవెన్యెంటుగాను దీని మీయనరు గాఁగూడ నుందురు. ఇక్కడ మధ్య రాష్ట్రముల

మునకు జేర్పబడియున్నది. ఇందు పశ్చిమంట్ల యధికము. (మధ్య రాష్ట్రములు మహారాష్ట్రము హిందీ దేశ భాషలుచూపుదు). పరిపాలన కది తూర్పుబీరా రనియు, పశ్చిమ బీరా రనియు రెండు డివిజనులుగఁ జేయఁబడినది. అకోలా పట్టణము ప్రధానపురము. అమరావతి పశ్చిమ గ్రంథము విశేషముగఁ గల పురము. ఎరిచపూరు మహమ్మదీయపరిపాలన

కాలమున ప్రధానస్థానముగ నుండినపురము. తొల్లింటి విదర్భ దేశ ముండినకాలమున కుండిన పురము రాజధానిగ నుండినతావు. (విదర్భ దేశము చూడుడు). శ్రీకృష్ణునిరాణి యగు దుక్కిణీదేవి కిది జన్మభూమి. ఆమె గౌరీతపం బొనర్చిన అంబాభవానీ దేవస్థానము కలదు. భాగ్యముపురము ప్రతివర్తకము విశేషముగ నడుచుచుండుతావు. (హైదరాబాదురాజ్యము, ఇండియా దేశము చూడుడు).

బీర్ (Bear)--వాణిజ్యసంబంధపరిభాషా పదము. తనకడ నిల్వలేనిసరకులనమ్మి, ఆసరకు ధర తగ్గిపోవఁగోరుచు, నందుకు వలయు ప్రయత్నము లొనర్చుచు (ధర తగ్గినతఱి తాను చౌక ధరకు గొని అదివలకు తా నమ్మియుండిన హెచ్చుధరవలన లాభముఁ బడయుఁ దలఁచిన) వర్తకుని Bear అనెదరు. అట్టివాని లెక్కకు 'Bear Account' అందురు.

బీర్సు ఎండ్ బుల్సు (Bears and Bulls)--వర్తకవ్యాపార సంబంధముననకారణముగ వర్తకపుసరకులధరలఁ బెంచుటకుఁగాని దిగఁదీయుటకుఁ గాని ధరలు పెరిగినవనియు, పడి పోయిన వనియు, ప్రవాదములు సాగించి గడ బిడలుచేయుచుండువారి కీపేరు పరిహాసాస్పద ముగ వాడుచున్నారు.

బీర్ ఎండ్ బెల్ (Bear & Bell)--గుంపులుగుంపులుగా నుండు పశువులు, మేకలు, గొట్టెలు మొదలగుజంతువుల గుంపులలో పెద్ద దానిమెడకు గంటకట్టి, ఆకబ్బమువలన తక్కిన వాట్లను విడిపోకుండ కల్పి యుంతురు. అట్లు కట్టుటకు అర్హకాలమున 'bell weather' అనిపేరు. ఒకరిద్వారా వారివారింగూర్చి పని చేయించుట కీక్రింది వాడుచున్నారు.

బీహార (విహార) దేశము -- ఇది తొల్లింటిమగధదేశము, బిటీషుఇండియాలోనిది.

ఫలవంతమగు దేశము. జనశాహుళ్యము కలది. రాజమహల్పర్యతములుఁ నైర్వృతిదిశ గావ్యాపించి యున్నవి. గంగానది దేశముగుండా ప్రవహించు నది. ఉత్తరమున హిమాలయమునుండి గండక్ నదియు, దక్షిణమునుగి జోణాభద్రయు, కర్మ నాశానదియు గంగయుందు సంగమించు నుప నదులు. గోదుమలు, ధాన్యము, జొన్నలు, బాల్ల పైగుచున్నవి. ల్లమందు చేయఁబడుచున్నది. నూలుబట్టలనేల విస్తారము చేయఁబడుచున్నది. హిందువులు హిందీభాషను, మహమ్మదీయు లురుదుభాషను మాట్లాడు చుందురు. కొందఱు బంగాళీలును కలరు. మైలునకు ౫౭౫ గురు వసించు చున్నారని లెక్కింపఁ బడినది. జన శాహుళ్యముగల దేశము. భరతదేశ మంత టిలో నిది యెక్కువ జనులుగలదేశమని చెప్పఁ బడినది. ఇందు భాగల్పూరుడివిజను, పాట్నా డివిజను అని రెండు డివిజనులు కలవు. భాగ ల్పూరుడివిజనులందు భాగల్పూరుజిల్లా, మాం ఘరుజిల్లా, మాల్వాజిల్లా, పూర్ణియాజిల్లా, సంతా ల్పూరుగజాజిల్లా లైనను, పాట్నా డివిజనునందు పాట్నాజిల్లా, గుయాజిల్లా, షహాబాదుజిల్లా, దర్భాంగజిల్లా, ముజఫర్పూరుజిల్లా, సారాన్జిల్లా, చంపారన్జిల్లా లేకును కలవు. ఇందు క్రి.వె. ౧౮౭౬లో మాల్వా బంగాళమునుండి బీహార మునకుఁ జేర్పఁబడినది. ఇది చాల చిన్నదియగు టయె గాక జనాభా చాల తక్కువగాఁగలది. సంతాల్పూరుగజా చాల వైశాల్యముకల కొండల దేశము. సారాన్ నందు జను లధికము. మైలు నకు ౮౭౦మంది నివసించుచున్నారు. తర్వాతఁ జెప్పఁదగినది దర్భాంగ మండలము. ఇందు జనాభా యెక్కువ

పాట్నా (తొల్లింటి పాటలీపురము) ముఖ్య పట్టణము. ఇది గంగాతీర పరిసరముల నున్న బంకిపూర్ సివిల్ స్టేషను దినపూరు మిలిటరీస్టేషను

లు గలదైయున్నది. గయ గొప్ప పితృక్షేత్రము. ఇది ఫల్గుణీనదీతీరము. ఈపరిసరములనే యున్న బుద్ధగయ, బోధివృక్షము క్రింద బుద్ధ భగవానుడు బుద్ధుడైనతావు. బౌద్ధులపుణ్యక్షేత్రము. బీహారుపురమునుండియే దేశమున కీ పేరుగల్గినది. అది యొకప్పుడు ప్రాచీనస్థానమై యుండిన తావు. భాగల్పూరు గంగాతీరమందున్న పట్టణము. వర్తమానము. ఇట గంగానది యేడు మైళ్ళ వెడల్పున నున్నది. మాంఘోరుపురము (తొల్లింటి మోదగిరి) కను పురాతనపలము. గంగాతీరము. ఇట బలమైన దుర్గము కలదు.

పశ్చిమ తిరుహూతు డీవిజనులూ ముజఫరు పూరు పెద్దపట్టణము. తూర్పుతిరుహూతునందు దర్భాంగపురము పెద్దది. ఇది జమీందారీ సంస్థానమున ప్రాచీనస్థానము. దర్భాంగ సంస్థానము సుప్రసిద్ధము. తిరుహూతు ప్రాంతము తొల్లింటి మిథిల దేశములోనిది. ఇట నీలిమందధికముగఁ జేయఁబడుచున్నది. అరాఠీ లేక ఆరాపురము (తొల్లింటి ఏకచక్రపురము) షహాబాదుజిల్లాయందు ప్రాచీనపట్టణము. బక్సారు పురము (తొల్లింటి వాక్సారుపురము) గొప్ప యుద్ధము జరిగిన తావు. అదికాలమున వామనావతారస్థలము. విశ్వామిత్రునిహస్తీయాశ్రమమిటనే యుండెను. (బక్సారుయుద్ధము క్రీ. వె. ౧౭౬౪.) సారస్వండులమున చుప్పా ప్రాచీనపురము. గంగాతీరము.

మాల్వాజిల్లాయందు మాల్వా ముఖ్యపట్టణము. ఈజిల్లాయందే తొల్లి బుగళ దేశమున రాజధానిగ నుండిన గోరీపురముపాడు కలదు. ఇది గంగాతీరమున నున్నది. సంతాల్పూర్ గూలందు ముఖ్యపట్టణము రాజనుహల్పూరము. ఇట తొల్లింటి రాజనుహల్ భవనము పాడై ఉన్నది. ఇట నివాసపుష్పజలు సంతాలుజాతివారును, పహారీజాతివారును నై యున్నారు. పహారీలు దానిడజాతి తెగ యనెదరు.

బీచ్—(తీరములు చూడుడు).

బుందేలుఖండము— (యజాభుక్తి దేశము చూడుడు.)

బుందేల్ఖండ్ సంస్థానములు— సెంట్రల్ లిండియా ఏజన్సీలొని బ్రిటీషురక్షితసంస్థానము లలో నొకటి. బుందేలారాజపుత్రుల దేశము. ఇందీప్రుడు చాలభాగము బ్రిటీషుఇండియాలో చేరిపోయి, తక్కినది ౩౫ చిన్న చిన్న సంస్థానములుగను, జాగిర్లుగను నున్నది. ముఖ్యములైనవి కావు. బుందేలారాజపుత్రుత్వతీర్థియు బీచ్ దేశము నాక్రమించుట నీపేరిందినదందురు.

(సెంట్రల్ లిండియా ఏజన్సీ సంస్థానములు బుందేల్ఖండ్ము చూడుడు).

బుందేల్ఖండ్ భాష—(హిందీ భాష చతుర్విధములు చూడుడు.)

బుకోవియా—(ఆస్ట్రియా దేశము చూ.)

బుక్ క్రెడిట్టు (లేక బుక్కు క్రెడిట్లు) బుక్కు డెబ్టు—వాణిజ్యసంబంధపరిభాషాపదములు. Book Credits- ఒకవర్తకుని కాతాకు కొంతసొమ్ము ఇతరమైనతావుల చెల్లింపబడినకతన, అతని Credit (అప్పు ఈయఁదగు విలువ మొత్తము) నకు దానిని గలుపుట. అనఁగా ఇతరతావులనుండి ప్రత్యేకముగ సొమ్ము తెప్పించఁబడి ఇచటవేరుగ జమ ఈయఁబడనక్కరలేని బాంకింగ్ పాటు.

Book debts- దీనిని 'Book debits' అనియు నందురు. ఒకవర్తకుని పేర (కాతాకు) ఇతరమగు తావుల కర్బువ్రాయఁబడినకతన, అతని Credit (అప్పు ఈయఁదగు విలువ మొత్తము) నుండి దానిని తగ్గించుట, అనఁగా ఇక్కడనుండి ద్రవ్యము ప్రత్యేకముగ తీసికొనఁబడి, ఇతరతావుల చెల్లింపఁబడుటకు మాటుగ జరుపఁబడు బాంకింగ్ పాటు.

బుధుబుధుక్కులకులము — వీరిని శకున పక్షులనియుఁ బిలిచెదరు. వీరిగూర్చి తెలుపుగ్రంథములు లేకున్నను, వీరియందనుశ్రుతముగ జ్ఞాపకపరంపరచే పోషింపఁబడుచున్న వీరి జాతికథన మిట్లున్నది. వీరిని సృష్టించినది సదా శివుఁడు. ఆదేవునిశక్తికి అంబాభవానీ యని పేరు. వీరిసృష్టికాలము అపరాహ్లాత్పూర్వ మని యెదరు. అట్లు సృష్టింపఁబడినవాఁడే మూలపురుషుఁడు. ఈతనిసంతతివారే బుధుబుధుక్కులకులమువారు. అంబాభవాని ఆతనికి ప్రసన్నురాలై “వత్సా ఇది సదాశివుని వాద్యపరికరమగుడక్కి. దీనిని నీవువాయింతుచుండిన నీకు త్రికాలజ్ఞానము గలుగుచుండును. అది నీకు వృత్తియగుఁగాక” అని దీవించెను. నాడాదిగ నాతనిసంతతి వారంబా భవానిని గొల్చుకొనుచు అతీతానాగతములదెల్పు వృత్తి గలవారుగ నున్నారు.

బుధ్ధ కాకరచెట్టు— లా. *Cardiospermum halicacabum* ఆంగ్ల. Heart Pea.

దీనిగూర్చి సరిగా తెలియరాకున్నది. దీని సమూలకషాయము గాని, వేరు లేక ఆకులరస కషాయములు గాని విరేచనము జేసి కామిల, మూత్రదోషము, రక్తపైత్యము, క్షయరోగము నడంచు ననియు, ఆకునందు వ్రణములుమాన్యుటయు, మేహవాతపునొప్పల నడంచుటయు పైత్యసంబంధ మగు దద్దురను మాన్యుటయు గుణములు.

బుధనకులగోత్రము — ఆర్యవైశ్యుల ౧౦-౨ గోత్రములలో నొకటి. (వైశ్యగోత్రములు చూడుడు). బుధనకుల (బుద్ధికుల-బుద్ధి) గోత్రము. ఏకాన్వేయ (౨) గోత్రము. సంస్కృతగోత్రము. బోధాయనన, బుధగణము. భార్గవర్షి. ఆపస్తంబయజుశ్శాఖ, ప్రమాణగ్రంథమాద్యప్రవరఖండ సమానగోత్రములు, భార్గవన, బౌద్ధాయనన, నాగేశుఁడు దేవత. కమ

లాంబ భార్య. తపస్సానము కనకాద్రి. తటాకము నాశికాఁబుధి. జపము లక్ష. దీపములు ౭౯. క్షేత్రసంఖ్య ౭౯. గోదానము. నిమ్మపండ్లు వరి నీయము.

బుధరుక్కుకులగోత్రము — ఆర్యవైశ్యుల ౧౦-౨ గోత్రములలో నొకటి. (వైశ్యగోత్రములు చూడుడు). బుధరుక్కుకుల (బుధరు. బుధరుకుల) గోత్రము. ఏకాన్వేయ (౩౮) గోత్రము. సంస్కృతగోత్రము. సౌవర్గన సువర్ణగణము. బోధాయనర్షి. ఆపస్తంబయజుశ్శాఖ. ప్రమాణగ్రంథమాద్య ప్రవరఖండ. సమానగోత్రము బోధాయనన. బ్రహ్మేశుఁడు దేవత. భృమరాంబ భార్య. మేరువర్షలము తపస్సానము. కమలజాంబుధి తటాకము. జపము లక్ష. వేలు. దీపములు ౫౦. క్షేత్రసంఖ్య ౫౦. భూమిదానము. శివమల్లి వర్ణనీయము.

బుధవారము (Wednesday)— ఇది చంద్రగ్రహముయొక్క సుతూడగు బుధుని పేరఁ బరఁగువారము. నాల్గవ దినము.

స్కాండినేవియా ద్వీపకల్పవాసుల ప్రధాన దైవమగు ‘Woden’ పేరఁ బరఁగు వారము. ఆయనను కొన్ని దేశములవారు ‘Oden’ అనియు ననుచుండిరి. ఆయన సుహృద్భావము, దయామయత్వము మొదలగు సుగుణములు కలవాఁడు. ఆయననివాసభవనమునకు ‘Valhalla’ యని పేరు. అది వెండిబంగారులతోఁ జేయఁబడినది. ఆయన చేతులపై మాలకాకు లుండుననియు, అవి లోక మంతయు సంచరించుచు వార్తల నాయనకుఁ దెల్పుచుండుననియుఁ జెప్పఁబడినది.

నాముధపాణులైన యౌవను లాయనకొల్విన వేచియుండురు. వీరికి ‘Valkyries’ అనిపేరు. వీరు యుద్ధనిహతులగువీరుల నాయన కడకుఁ గొంపోవుచుండురు. ఆదేవుఁడును వారిని బహూకరించుచు, విం దొసంగుచుండును. ఇట్లే

బుద్ధుడు

ఆయన బద్ధకములేక పనిచేయువారు, శ్రద్ధగఁ జనువుకొనువారు నగు బాలురను రాబించి విం గొనఁగు చుండును. జనులను పనిచేయుఁడని హెచ్చరించుచుండునైవ మీతఁడే.

బైబిలునను బుద్ధవాదమున ఆరిన నేల, (భూమి) సముద్రములు, నృకజాతులు, గడ్డి జాతులు స్వప్రకారం బడినటులు జెప్పఁబడినది.

బుద్ధుడు — సవగంహములలో నొక గంహము. బుద్ధునకు నొకటి చంద్రుడు. తెల్ల బృహస్పతిభాగ్యయగు తాన.

భార్య నైవస్వత్యమునపుత్రికయగు ఇశాదేవి. కుమారుడు పుతూవత్సకృత్. బుద్ధునిసంతతి దక్షిణియులను చంద్రవంశమువాఁడగు.

బుద్ధోదరిగోత్రము - (అగస్త్యుడవగణము చూడు).

బుద్ధగయ — బీహారులోని గయజిల్లా. గయనుండి చక్కనిబాలును ఏడుమైళ్ళదూరము. ఇది బౌద్ధమతస్థల పరిధానక్షేత్రము. ఇట వారి బోధివృక్షమును, బుద్ధుని దేవాలయమును, ఆయన కూర్చుండిన పవిత్రస్థానమును, నిలచినపాదముల ఆదికలతావులును గలక్షేత్రము.

చీనాదేశపురాత్రస్థులగు పూజనత్యాగి గును, ఛాహియానును దీనిని దర్శించిరి. ఛాహి యానువాసి మా గుని యనుకూలింప లేదు. పూజనత్యాగి గు క్రీ.శ. ౬-౨౯ దీనిని దర్శించి తనయాత్రాచరితమునఁ నిటుల వ్రాసికొనెను. “బుద్ధభగవానుఁడొకాలమున (బోధివృక్షము క్రింద జానవంతుఁడగు బుద్ధుఁడుగఁ గాకుండిన తఱి) బోధిసత్తుఁడై యుండెను. అతఱి బుద్ధుఁడగు తలంపు గలిగి, ప్రాగ్వాదిపర్వతము పైకెక్క, నాపర్వతదేవత ఆయనను నిరుత్సాహ పఱచి వారించెను. ఆయన అటనుండి నైర్వతి దిశగా ఆ పర్వతమునుండి దిగిపోవుచుండెను. సగముదూరము దిగువఱి కొక గుహ కన్నింప

నం నలసి కూర్చుండెను. కాని మఱియొక అధి దేవత అదియుం దగినతావు కాదనిన ధ్వని యాయనకు వినించెను. తా నటకుఁ బోనగు నని యా బోధిసత్తుఁడు ప్రశ్నింప, నాధ్వని “యింకను నైర్వతిదిశకే ఒకపిప్పల (రావి)వృక్షమువఱకుఁ జను” మని చెప్పెను. కాని, యాగుహయందు పసింపుచున్న వృద్ధనా గము (ముసలిపాము) ఖన్నతదోష, “స్వామీ! యీగుహ పరిసరభ్రమింపనిది. లోకు లందరియూ దును వ్యాపింపఁ జేయఁదగిన మీఁకనికర మును నాయుం దించుక వ్యాపింపఁజేసి, పవిత్రీవరత మగు భవద్వాంఛాప్రపూర్తి ఇటనే గాంచితురు గాక” యని వేడుకొన మెచ్చి యామహా స్మృడు తననీడ గట చుట్టి తానగడుచుచుఁ బోయి, బోధివృక్షముఁ జేరెను. దానికింద తివ్రబొనరించి జ్ఞానవంతుఁడగుబుద్ధుఁడాయెను. అదియే నాబోధివృక్షము.

ఆదినుండిన బోధివృక్షమే ఇది యని బౌద్ధు లనుచున్నారు. విమతస్థులు దానిసంతతివృక్ష మనెదరు. ఇప్పుడు దానికొమ్మలనుండి పాలీ భాషలో వ్రాయఁబడినచంద్రములు, ప్రార్థనలు మొదలగునవివ్రేలాడుచు, ఎగురుచు నుండును. అందు కొన్ని జాతికములుకూడ కలవు. దీని కొమ్మనే అశోకచక్రవర్తికొమరిత సంఘమిల్లీ యనునామె సీంహళమునకుఁ గొంపోయె నట.

బోధివృక్షముకడనుండి దక్షిణముగా చుట్టు దిరిగి యేగిన బుద్ధవిహారస్థలము కలదు. అది యేబదియడుగులపొడవుగల తిన్ననిప్రదేశము. ఇందు జానవంతుఁడైనపిదప బుద్ధభగవానుఁ డేడుదినము లొకకడ నుండి, రెండవకడవఱకు నటునిటు పచారు చేయుచు, యోచించుకొను చుండెనని మహావంశమునందు చెప్పఁబడినది. ఇం దాయన అప్పటప్పట నిలచిన తావులు, పాదములయానవాళ్ళు రాళ్ళపై చిత్రింపఁబడి

యున్నది. ఇది భూమిపై నాల్గుడుగులయెత్తున నెక్కువ వెడల్పు లేక ఏబదియడుగులపొడవు గల రాతిపనిదిమ్మయని చెప్పవలెను. ఈపవిత్ర సలి బుద్ధదేవాలయమున కుత్తరదిశగానున్నది. దేవాలయము నూటయఱువదియడుగుల యెత్తు గలది. ఇందుగల యొకశాసనముమేర కీది ౧౮౯ సంవత్సరమున బర్మాబాధ్యుఁడు పునర్నిర్మాణ మొనర్చినటుల తెలిసెడిది. ఇది బర్మా భాషలోనున్న శాసనము. ఇది యేశకమో తెలియదు. కాని క్రీ. వె. ఆఱవ శతాబ్దమున అమరుడనువిప్రుఁ డీదేవాలయము పునరుద్ధరించెననియు నదివఱ కశోకనిర్మితమగు దేవళముండెననియుఁ జెప్పబడినది.

క్రీ. వె. ౧౮౮౦ సంవత్సరమునుండి ఎనుబదివేలరూప్యముల వ్యయమున దేవస్థానము మరమ్మత్తు చేయఁబడినఁ బోన నొకవేదికపై నవగంజిపూత పూయఁబడిన బుద్ధభగవానుని విగ్రహము కలదు. అది బర్మావారివ్యయమున నవగంజి పూయఁబడిన దందును. అశోకనిర్మిత విహారమును జుట్టిముండు రాతివాసపుపని పురాతనమైనది; చూడఁ దగినది.

బుద్ధగయా స్తేషను— మార్గమునగల బరచాత్ కొండలయందుగల నాలుగు గుహల నశోకచక్రవర్తి అజినాశాస్థుల కచ్చినఁట. ముఖ్యమంఖాలీపుత్రగోళాలుని సిద్ధాంతప్రవర్తకబాధులఁట. ఇటగల నాగార్జునపర్వతముపై నున్న మూడుగుహలను అశోకునిమనుమఁడు దశరథుడు అజీవకబాధుల కొసంగెనఁట. నాగార్జున పర్వతమున కొన్ని శిలాశాసనములు గానవచ్చెడివి. అందు కొన్ని దశరథునివి గలవు.

బుద్ధగయయందు బాధక్షేత్రములలో ముఖ్యములు బోధివృక్షమును, బుద్ధదేవాలయమును, బుద్ధకుండమును, బుద్ధుడైనపిదప నాబుద్ధభగవానుఁడు పచారుచేసిన మార్గమును బోధివృక్షము

ముక్తింద తొల్లింటికాలముననుండ నద్దానిపై బుద్ధభగవానుఁడు కూర్చుండి తప మొనర్చుచుండిన గుండపు శిలాఫలకమును, (ఇది యిప్పుడు భాగీశ్వర దేవాలయపుముందుగదియందుంచఁబడియున్నది.) వజ్రపాణిబోధిసత్త్వవిగ్రహమును, తారాదేవి దేవాలయమును (తారాదేవి పద్మపాణిబోధిసత్త్వుని విగ్రహమేయని పెళ్ళింపు) తలంచుచున్నాడు.) ఈ బుద్ధభగవానుని దేవాలయము చాల గొప్పది.

ఈ దేవస్థానము హిందూమహాంతుపరిపాలనయందున్నది. ఆయన అలినేగల వేంకటేశమున నసించుచుండును. క్రీ. వె. పదునెనిమిదవ శతాబ్దిపారంభకాలమున మహాదేవమహాంతు, ఆమతమును నిర్మించినటుల అందోకశాసనము కలదు.

క్రీ. వె. ౪౦౪ సంవత్సరమున ఘోషియాన్, బుద్ధగయను దర్శించుతఱి, బాధులచే నదలివేయఁబడినిర్మానుష్యమైయున్నటుల గనుఁగొనెను. పిదప క్రీ. వె. ౬౩౭ సంవత్సరమున హ్యూన త్స్యాంగు దర్శించుతఱి బలవత్తరమగు హిందూ పట్టణముగను, బలమగు రక్షణమునుగల్గి యజేయమెరమారమి యొకేసంతతివారగు వేయిబ్రాహ్మణకుటుంబము లట నివసించుచుండుట వివరించెను. ఆ వేయిబ్రాహ్మణ కుటుంబములన గయావలీలని తోచెడిది.

బుద్ధ దంతము— సింహళదీప్వమునగదలి కేండిపురమున 'దాలదమాలిగానా' యనుపేరుగల పవిత్రగృహమున నొక గొప్పవిలువగల పేటికయందు భద్రపఱుపఁబడినది. దీని నాంగ్ల శరీరశాస్త్రవిదులు "Right Canine Tooth" అనుచుందురు. ఈ దంతము రెండున్నరలంగుళముల పొడవు కలది గాన నిది మానవశరీర సంబంధము గాదనియు, కృతక మనియు, క్రైస్తవ మతబోధకు లనుచుందురు గాని,

జాదులు బుద్ధభగవానునితో సంబంధగౌరవము నను, జాడేతరులు "Oldest historical relec of the world" అని గౌరవమునను దీనిని సంభావించుచున్నారు. దీని నేటిట కేండ్ పుంమునం దూరేగించుచుందురు. ఈయూరే గింపుటుత్సవమున దీనిని భద్రపాతము సభికారు లగు కేండ్పముఖులుగూడ నుందురు. ఓకి స్వదేశ భాషయందు రితమాహాత్మ్యము అనియె దరు (Candian chief). కేండ్పుము జాద్ధ స్థలమై యున్నది. ఇట పెక్కు జాద్ధ కళా శాలలు గలవు. జాద్ధుల యాత్మాస్థలమును "World's show place" గను చెప్పబడినది. ఇటనొకసరస్సుకలదు. మహావళి గంగ యనంబడు జాద్ధుల పవిత్ర నది యిటకు సమీపము.

బుద్ధనీలకంఠ దేవస్థానము — ఇది నేపాల దేశమునందు హిమవన్నగముపై నున్న దేవస్థానము. E.B.S.R. రెక్కొల్పంధియందు దిగి, నేపాల దేశప్రభుత్వమువారి చిన్న యిసుప దారిబాటపై నదిగి భీమ్పేడి మీఁదుగా చంద్ర కొనలోపమార్గముగుండా కట్టాండా నగరమున కరుగు మార్గమునందు, చంద్రకొనలోప కనతి దూరమునమార్గము సంతియున్న దేవస్థానము. ఈప్రాంతమున నేవస్థిద్ధ పట్టణమును లేకుంట నిది యితదూరమని చెప్ప వీలులేదు. కొండల లోబాటలునుకొలువబడకయు కొండ లెక్కుట దిగుటలతో దూరమును వివరింప వీలులేక యుం టయు, దరినున్న గ్రామములు బరిహీనములై సుప్రసిద్ధములు గాక యుంటయు, నింతటితో వడలుట సమంజసము. దీనిని నేపాలమహారాజు గారెప్పుడు దర్శింపఁగూడనియూచారముకలదు. ఇట వారికే వేటొక దేవస్థాన మేర్పఱచి యున్నారు.

నేపాల దేశ భాషయందు పరమేశ్వరుని నారా

యణ శబ్దముచే వాడుట సర్వసాధారణమే. అనఁగా విష్ణుపారమ్య మని యిట యర్థము గాదు. దేవుఁడు అనుతటి నెవ్వరికైనను పరమేశ్వరుని కర్థ మగునటుల, నారాయణ శబ్దము ఎవ్వరైనను పరమేశ్వరునకే ఈదేశమున వాడు చుందురు. అట్లే ఇచటి నీలకంఠ దేవుని నారా యణుఁ డనుచుందురు. కాని, యిది శివదేవస్థాన మనియెఱుంగునది. ఇది శయనవిగ్రహము గాని శివలింగము కాదు.

సముద్రమధనముననుద్భవించిన హాలాహల మును భీష్మచి కంఠమం దుంచుకొనిన పర మేశ్వరుండగుశివుని శయనించినవిగ్రహ మొక చిన్నజలకుండముప్రక్క నుండి జలకుండము లోనికి వ్యాపించి యున్నది. ఆజలకుండమునకు "నీలకంఠకుండ" మని పేరు. అందు పరుండిన నీలకంఠేశ్వరుని నాల్గుమూలలనున్న నాల్గుస్తం భము లొకప్పుడు వాటిపై నేరూపముననో నొకప్పు డుండియుండవలెననియు, అది మధ్య కాలమున ధ్వంసమైనదేమో యనియు స్ఫురిం చెడిని. విదాహము కలుగ, పరమేశ్వరుఁ డా కొండప్రక్కగ తన త్రిశూలమును గుచ్చి మూఁడుజలధారలు గల్గించి, నీరు ద్రావి, యట కాజలధారలు ప్రవహించుచు పల్లమున కుండ మేర్పడ నందు శయనించినయవస్థయనియచటి వారనెదరు. అదిహిందూదేవస్థానమయ్యు జాద్ధు లగు నేపాలీయులపూజలుగూడ నందుచున్నది. పెక్కుం డ్రిట తపంబు లొనరించుచుందురు. దేవునినుదుట విభూతిరేఖలు మూఁడు కలవు. గళము నీలవర్ణము. శరీరమంతయుఁ దెలుపు. రాతివిగ్రహము. ఆప్రాంతపర్వతప్రదేశమునకు 'గోసాయి తాన్' (గోసాయి స్థానము) అనిపేరు.

దీనికి నకలుగ నేపాలభూపతులు పూజించు విగ్రహముండు ప్రదేశ మటకుఁ గొంతదూర

మున నున్నది. ఆతావునకు, నచ్చటి దేవునకుం గూడ 'బాలాజీ' యని వాడుకగలదు. బుద్ధనీల కంఠస్వామి శయనవిగ్రహ మొక రైతునకు తనపొలము దున్నుతఱి నీవారసీమయందే నేపాలదేశమున నాంగలికిం దగిలె ననియు, దానిని విని నేపాలదేశపు రాణా (ప్రధాన మంత్రి) దానిం ద్రవ్వించి బయలుపఱచి యట దేవస్థానము నేర్పఱచె ననియు, నీపాత్రముల బలమగు ప్రతీతి కలదు. దేవాలయమున తపం బొనర్చువారి మెల్లనిధ్వనులు, గువ్వలకూతలు, పావురముల గుబగుబలు, నితరవక్షుల పాటలు సదా యొకపాటి యోంకారధ్వనిగ కలిసి యేర్పడి సర్వకాలములందు వినఁబడుచుంట వింతగ నుండును. ఇట కోతులు మెండుగఁ గలవు. పరిసరముల జలపాతములు కొన్ని కలవు. ప్రశాంతమైన తావు. జనబాహుళ్య స్థలముకాదు. తపమున కర్షణల మనిపించును. (నేపాల దేశము చూడుడు).

బుద్ధభగవానుడు—ఈ మహాత్ముడు జౌద్ధమతకర్త. వీరికి తల్లిదండ్రు లిడినపేరు సిద్ధార్థుడు. తండ్రిపేరు శుద్ధోదనమహారాజు. తల్లిపేరు మాయాదేవి. సవతితల్లిపేరు గౌతమీ దేవి. సిద్ధార్థతల్లి పుట్టినయెడనవాడు మాయాదేవి మరణించి గౌతమీదేవి సిద్ధార్థుని పెంచెను. సిద్ధార్థునికి సర్వార్థసిద్ధి యనియుఁ బేరు కలదు. భార్యపేరు యశోధ. కుమారునిపేరు రాహులుడు. విశ్వామిత్రుం డనుపండితునికడ విద్యాభ్యాస మొనర్చినవాడు. తొల్లింటి యుత్తరకో సలదేశమున, రోహిణీనదీతీరమందు, కపిలవస్తు పురమురాజధానిగఁగల యాప్రాంతసీమకులంద్రి యగుశుద్ధోదనమహారాజు పరిపాలకుడైయుం డెను. సర్వార్థసిద్ధుడు యవరాజు. వీరు సూర్య వంశక్షత్రియు లనియు, ఇక్ష్వాకుసంతతియందు గౌతమవంశస్థు లనియు, శాత్రు లని వంశపరం

పరగ నామ మనియుఁ జెప్పఁబడినది. కపిల మహర్షియాశ్రమ మితావున సుప్రసిద్ధమైన తావై యుంట, నాయననుండి కపిలవస్తుపురము పేరందెనఁట. ఇప్పు డానగరము పాడై ఇటుక దిబ్బలమయముగనై బెంగాల్ నార్టువెస్ట్రు రెయిల్వే శోరక్పూర్ (శోరక్షకపురము) నుండి ఏబది నాల్గు మైళ్ళ దూరమునఁ గల గౌర్ (రెయిల్వే) స్టేషనునుండి పడమరగా రెండు మైళ్ళదూరమునఁగల చందోతలాపు (సరస్సు) తీరమునుండి భూయితలాపు (సరస్సు)తీరము దనుక నుండినది. క్రి. వె. ౪౦౦ సంవత్సరమున ఘోషియానను చీనాయాత్రికుఁ డీతావును దర్శించుతఱి పట్టణము వదలివేయఁబడి పాడగు నిరువదియిండును, కొందఱు జౌద్ధ భిక్షువులునుమాత్ర ముండిరిని వాగ్దాసెను. విదప ౬౪౦లో హ్యూనత్సాంగు దర్శించుతఱి పాడై సర్వశూన్యమై యుండెనని వాగ్దాసియున్నాడు. సర్వార్థసిద్ధి గర్భముం దుండుతఱి, తల్లియగు మాయాదేవి నదికవ్వల నున్న తన పుట్టినీటికి పురుటికిఁబోవుచు మూర్ఛమధ్యమున లుంబినివన మున ప్రసవమయ్యె నఁట. గాన లుంబిని వనమే బుద్ధభగవానుని జన్మస్థానము. అట నిష్పాడు అశోకస్తంభమును, శాసనమును గలవు. లుంబినివనము కపిలవస్తుపుర ముండినతావునకుఁ దూర్పుగా పదిమైళ్ళదూరమున నున్నది వీరి జననము క్రి. ము. ౫౬౭ అని యంచురు.

యవరాజగు సర్వార్థసిద్ధి యొకనాటి నిశీధ మున నిద్ర మేఘాంచి లేచి తన చెలికాండగు సంతకుని తా నెక్కుగుఱ్ఱమును గప్పించుచు పల్కెనఁట. దాని నధిష్ఠించి కొంతద వేగ్గి, అనోమానదిని గుఱ్ఱముపైనుండియె కుప్పించి దాటి, (ఇప్పటి కుద్వాసది) ఎ. ౬ మున దిగి, తానదివఱకు ధరించియుండిన వస్త్రములందీసివైచి, సన్యాసివలెవస్త్రముల ధరించి,

శిఖాయజ్ఞోపవీతములు దీసివైచి 'సన్యాసోఽస్మి' యని పల్కి అనుచరులను గుఱ్ఱమును వెనుకకుఁ బంపివైచె నట. ఆసన్యాసస్వీకరణ మొనర్చిన తావిప్పుడు మార్గార్ (రెయిల్వే) స్టేషనునకు వైర్చితిదిశగా రెండున్నర మైళ్ల దూరమున నున్నది. అత్రావున సశోఃచక్రవర్తి స్థూప నిర్మాణ మొనర్చెనుగాని అది పాడైయున్నది.

పదప సనేకతావుల తపంబొనర్చి కడకు గయానగరమునకుఁ గొంతదూరముని నొక బోధివృక్షము (రావిచెట్టు)క్రింద తపంబొనర్చి, జ్ఞానవంతుఁడగు బుద్ధుఁడనంబడఁగె నట. దీని నిప్పుడు బుద్ధగయ యనుచున్నారు. ఇట గొప్ప బుద్ధదేవాలయము నిర్మింపఁబడి జాదృక్షేత్రిమై యున్నది పదప బుద్ధభగవానుఁడు బనారస్ పట్టణమున కైదుమైళ్ళ దూరముననున్న సార నాధ మనుతావున (ఇప్పటి సర్నాథ్) మొట్ట మొదట తనమతమును బోధించె నట. ఆ ప్రబోధమును జాదులు ధర్మచక్రమును ద్రిప్పట యనెదరు. మత్రియు సన్యాసస్వీకరణమున కిల్లు విడచి వచ్చుటను జాధమతస్తులు భక్తితో మహానిష్క్రమణ మనియు వాడుచున్నారు.

బుద్ధభగవానునకు శిష్యు లసంఖ్యాకులుగ నగుచుండిరి. రాజ్యాధిపతులు శిష్యులై మతావలంబకులలో గొప్పవిద్వాంసులు కలు కతన మతగ్రంథములు పెక్కులు వ్రాయఁ బడెను. వీరు కుశినగర (ఇప్పు కాశియా గ్రామము) కడ నిర్వాణపదమందిరి. ఈతావున కొన్ని స్థూపములు నిర్మింపఁబడినవి. ఇత్రావు బనారస్ పట్టణమునుండి నూటపదునాఱుమైళ్లు.

వీరికాలమునాటిచర్యలు, తావులు లెక్కలేక వ్రాయఁబడినవి. అవి పెక్కులు పోల్పఁబడినవి. అవి యన్నియు సీగ్రంథమునకు మితిమీరి యుంట వదలివేయఁబడినవి.

బుద్ధవనము—బీహారములోని గయజిల్లాలోని తపోవన మనంబడుతావున కుత్తరముగ నాఱుమైళ్లదూరమున 'బుద్ధెన్' అను పేరఁబరఁగు ప్రదేశము.

బుద్ధానది—పంజాబునందలి లూథియా నాపురముపక్కఁబడి ప్రవహించునది; 'బుద్ధానది'యని పేరు. ఇందు చైత్రమాసమున స్నాన యాత్ర జరగునట.

బుద్ధానుస్మృతి—(దశబౌద్ధానుస్మృతులు చూడుడు.)

బుద్ధి—(మోహసంతోషదుఃఖములుచూ.)

బుద్ధి లేక బుద్ధికులగోత్రము—(బుధ నకుల చూడుడు.)

బుద్ధి సప్త విధములు (సప్తవిధ బుద్ధులు)—1 పండబుద్ధి-జ్ఞానము నెఱుంగు నాసక్తిగలబుద్ధి, 2 మేధాబుద్ధి-వినినసంగతుల నవలోకన మొనర్చుకొనుబుద్ధి, 3 చార్వికబుద్ధి-మనంబున నూహించు నేర్పునకుఁ-వగాగలబుద్ధి, 4 చల్వేబుద్ధి-సంశయములను నివృత్తిచేసికొను చుండుబుద్ధి, 5 గృహీతబుద్ధి-శ్రద్ధగా వినుటయు వినినదానిని మఱవక గ్రహించుటయుఁగలబుద్ధి, 6 శ్రేతబుద్ధి-శుశ్రూష లొనర్చునాసక్తిగల్గిన బుద్ధి, 7 ప్రతిభాబుద్ధి-బోధించు నేర్పుగల్గియు, నితరులు లేన్ను ప్రశ్నింపకుండునటుల తానె స్పష్టపఱచుచు విపులముగ బోధింప నేర్పుగలిగినబుద్ధి.

బుద్ధోక్తసాంకేతపరిభాషాపదములు—బుద్ధభగవానుని బోధనలనుండి సంపాదించఁ బడినవి గాన, వీట్లను మాధ్యమిక, యోగాచార, సాత్వాంతిక, వైభాషిక జాదులు నాల్గు తెగలవారు గౌరవించుచుండురు. ఇందు వివరింపఁబడినసాంకేతికములు, పరిభాషాపదములు నిరువది కలవు.

౧ ఓఘచతుష్టయము- ఓఘ మన ప్రవాహ మని యర్థము. అవి ౧ కామోఘము, ౨ భవో ఘము, ౩ దృష్ట్యోఘము, ౪ అవిద్యోఘము. ఇవి ఉత్తీర్ణములని(అనఁగా పీట్లలోఁబ్ర)వేసించి సరకుచేయక దాఁటవలయునని బుద్ధభగవానుఁ డనియెను. కామము, సంసారము, దృష్టి, అవిద్య ఈ నాలుగు జలప్రవాహము వలె నెడతెగక నడుచుచుండునవి గాని, ఒకహద్దుతో నంతమగు నవి కావు. ఈనాల్గింటిని జయించినవానిని ఓఘ తీర్ణుఁ డందురు.

౨ ప్రకృష్టత్రయము - ౧ కాయప్రకృష్టము- శరీరముచేయు హింస, స్తేయము, జార త్వము మొదలగుతప్పలు(ప్రకృష్టకార్యములు). ౨ వాక్ప్రకృష్టము - వాక్కుచేయు మృశావా దము, పైశున్యవాదము, దూషణము, పరుష వాక్కులు మొదలగుతప్పలు ౩ మనఃప్రకృష్టము- అనఁగా దుశ్చింతలని భావము. ఈ ఘూఁడింటిని జేయరాదని బుద్ధభగవానుఁ డనియెను.

౩ కేశపంచకము- ౧ కామము, ౨ క్రోధము ౩ అపివేషము, ౪ అహంకారము, ౫ గర్వము. ఈ యైదింటిని బాపుకొనవలయునని బుద్ధభగ వానుఁ డనియెను.

౪ నాశ్యపంచకము- ౧ కామము, ౨ ద్వేషము, ౩ న్వకాయదృష్టి, ౪ విచికిత్స, ౫ శీల వ్రోతపరామర్శ. ఇవి అనర్హము లనియు, రూపుమాప వలసినవనియుఁ బుద్ధభగవానుఁ డనియెను.

౫ పరిత్యాజ్యపంచకము-౧ రూపరాగము, ౨ అరూపరాగము, ౩ గర్వము, ౪ బౌద్ధత్వము, ౫ అవిద్య. ఈ యైదింటిని పరిత్యజింపవలయునని బుద్ధుఁడు చెప్పెను.

౬ సంగపంచకము-౧ రాగము, ౨ ద్వేష

ము, ౩ మోహము, ౪ గర్వము, ౫ దృష్టి. ఇవి సంగమము లనంబడును.

౭ ప్రతిబంధకపంచకము- ౧ కామము, ౨ ద్రోహము, ౩ స్త్రానము (సోమరితనము), ౪ గర్వయుక్తమగు చెడునడత, ౫ సంశయము. ఈ యైదు వ్యాఘ్రములవంటివనియు, ఇవి యున్న మార్గమున నడువ నెఱచుగీతిని పీట్లకు వెఱువవలె ననియు బుద్ధభగవానుఁ డనియెను.

౮ మననపంచకము-౧ శృద్ధి, ౨ స్మృతి, ౩ వీర్యము, ౪ సమాధి, ౫ ప్రజ్ఞ. వీటిని మననము చేయుఁ డని బుద్ధభగవానుఁ డుపదేశించెను.

౯ ప్రధానధర్మత్రయము-౧ శీలము (పాప కార్యముల గావింప కుండుట), ౨ సమాధి (పుణ్యకార్యాచరణము), ౩ ప్రజ్ఞ (మనోనైర్మల్యము గల్గియుండుట). ఇవి బౌద్ధులకు తప్పని నియమములని బుద్ధభగవానుఁ డనియెను.

౧౦ పంచశీలములు- ౧ అహింసాశీలము, ౨ అస్పృశమాడకండుట, ౩ అదత్తదానాపరి గ్రహశీలము, ౪ పరదారాగమన వర్జనశీలము, ౫ సురాపానవర్జనశీలము. వీట్లకు పంచశీలౌపథ ములని పేరు. ఇవి బౌద్ధులకు ముఖ్యశీలము లని బుద్ధభగవానుఁ డనియెను.

౧౧ ప్రోత్సన్నాశ్రితీ- చాందశాయనములు (౧౨). ఒక్కొక్కటి కామత్పష్ట, భవ (సంసార) తృప్తి, విభవత్పష్ట అని త్రివిధములుగఁ దనరుచు ౩౬ అగుచున్నవి. వీట్లకు ప్రోతస్సులని పేరు.

౧౨ సంబోధిసప్తకము-౧ స్మృతి, ౨ ధర్మ విచారము, ౩ వీర్యము, ౪ ప్రీతి, ౫ ప్రశాంతి, ౬ సమాధి, ౭ ఉపేక్ష. యను నీయేడును హృద యమున నాటుకొని వికసించునటుల నర్వప్రయ త్నము లొనర్చుఁడని బుద్ధభగవానుఁ డనియెను.

౧౩ చతుర్వ్యసత్వములు:—

(౧) దుఃఖము- జగత్తు దుఃఖమయమనుట.

(౨) దుఃఖసముదయము - దుఃఖము

నకు జాతి జరా మరణములు కారణమగుట.

(3) దుఃఖనిరోధము- అర్హవిధులచే దుఃఖమును నిరోధించుట సభ్యాసమునగుట.

(౪) దుఃఖనిరోధగామిస్థిప్రతిపదము- దుఃఖకారణములను పూర్తిగ నడగగ్రహింపట సశింపఁ జేయుట.

౧౪ ఆర్యాస్తాంగమార్గము-౧ సమ్యక్ప్రజ్ఞే, ౨ సమ్యక్సంకల్పము, ౩ సమ్యక్వాదు, ౪ సమ్యక్చర్యము, ౫ సమ్యక్జీవనము, ౬ సమ్యక్వాయామము, ౭ సమ్యక్విచారము, ౮ సమ్యక్సమాధి. ఈ యెన్నిదియు 'ఆర్యాస్తాంగమార్గము' లనియు, నివి పాద్యభిక్షుకధర్మము లనియు, పీట న్నగీతి నుంచవలయుననియు బుద్ధభగవానుఁ డుపదేశించెను.

౧౫ రత్నత్రయము - శరణత్రయము. ౧ బుద్ధభగవానుఁడు, ౨ ఆశ్రమముపదేశించిన పాద్యభిక్షుము, ౩ పాద్యసంఘము. ఈమూటికి 'రత్న త్రయ' మనిపేరు. మఱియు "బుద్ధం శరణాగచ్ఛామి" (బుద్ధునిశరణు పొందుచున్నాను.) ౨ "ధర్మం శరణాగచ్ఛామి" (పాద్యభిక్షుము శరణు పొందుచున్నాను) ౩ "సంఘం శరణాగచ్ఛామి" (పాద్యసంఘమును శరణు పొందుచున్నాను) అని తానొ పై మూడింటిని శరణొందుట శరణార్థము మరల పాద్యభగవంతులందు చెప్పఁబడినది.

౧౬ బుద్ధత్రయము- ౧ ఆగమిబంధము, (భవిష్యత్కర్మము. అనఁగా ముందు తానొ నర్హనున్న పనులఘటించు భావము). ౨ సంచిత కర్మబంధము. (నర్తమానమున తానొనర్చు పనులఘటించు భావము). ౩ ప్రాప్తకర్మము. (మెనుక తానొనర్చినపనులఘటించు భావము). ఈమూడును బుద్ధత్రయమని బుద్ధభగవానుఁ డనియెను.

౧౭ దశాచతుష్టయము-(అనుభవింపవలసిన యవస్థలు).

(౧) సోతాపన్నదశ- (జననమరణప్రవాహమునఁ బడియుండి, ఈదుకొనుచుండురీతిని ప్రాయత్నము లొనర్చుచు, నిర్వాణము నందు లోపున ఏడుజన్మము లెత్తవలయునను నిబంధనము).

(౨) సకదాగామిదశ- (పిదప నాతఁడు మానవులందుఁగాని దేవతలందుఁగాని వేఱొక సారి జన్మింపవలయునను నిబంధనము).

(౩) అనాగామిదశ- (పిదప నాతఁడు బ్రాహ్మణుడై (అజ్ఞానిగ) యొకజన్మము నెత్తవలయు ననునిబంధనము.)

(౪) అర్హతదశ (పిదప నాతఁడు నిర్వాణ విధమునకుఁ దగ్గరగ నధిగమింపనుంచునవస్థకు అర్హతదశయని పేరు).

ఇవి పాద్యాచార్యుఁడగు భిక్షువు నిర్వాణము జెనుటకుఁ బూర్వ మనుభవించు నని బుద్ధభగవానుఁ డనియెను.

౧౮ నత్యాంశతీ కర్మస్థానములు- కృత్స్న కర్మస్థానములు పది. అశుభకర్మస్థానములు పది. అనుస్మృతీకర్మస్థానములు పది. బ్రహ్మవిహార కర్మస్థానములునాలుగు. అపూర్వకర్మస్థానములు నాలుగు. సజ్జాన్మిక్ఖ మొకటి. న్యనస్థాకర్మ స్థాన మొకటి.

౧౯ దశానుస్మృతులు- ౧ బుద్ధానుస్మృతి, ౨ ధర్మానుస్మృతి, ౩ సంఘానుస్మృతి, ౪ కీలానుస్మృతి, ౫ త్యాగానుస్మృతి, ౬ దేవతానుస్మృతి, ౭ మఱియునుస్మృతి, ౮ కాయగతానుస్మృతి, ౯ అనాపాన (అనఁగా ఉచ్ఛ్వాస సశ్వాస) స్మృతి, ౧౦ ఉపశమానుస్మృతి. ఇవి కర్మస్థానములలోనివనియు (విశుద్ధమార్గములు), ఇందు బుద్ధానుస్మృతి, ధర్మానుస్మృతి, సంఘానుస్మృతులు మూడు ప్రధానము లనియు బుద్ధభగవానుఁ డనెను. (అనుస్మృతి యను స్మరణము లేక జ్ఞాపకము).

౨౦ బుద్ధులు పెక్కండు కలరనియు, వారికి తదాగతు లనియు, బుద్ధులు తత్త్వవేత్తలా, జిన దేవులు, బోధిసత్వులు, గురూత్తములు, బుద్ధ దేవులు, అర్హతులు, ఆర్యులు, భగవానులు అనిపేర్లు గలవనియుఁ జెప్పఁబడినవి.

బురదగుంటలోనిపంది వలె—(ఆంధ్ర లోకోక్తి).

బురదలోని కుమ్మరిపురుగు వలె— కుమ్మరిపురుగునకు బురదలో నున్నను బంక మన్నెనను అంటుదు. (ఆంధ్రలోకోక్తి.)

బుట్టకొకగుణము జిహ్వకొకరూచి — (ఆంధ్రలోకోక్తి.)

బుట్టకొకగుణము ముఖమునకొక రూపు— (ఒకగుణమనియు ఒకనుచియనియు భావము.) (ఆంధ్రలోకోక్తి.)

బుల్ (Bull) — వాణిజ్యసంబంధ పరి భాషాపదము. ముంపు ధర హెచ్చు కా గలదనునీర్మణచేసి వాటాలను కొని (లేక కొన కంట్రాక్టు చేసికొని), అట్లు ధర లేచిన పిదప లాభములఁ బడయువర్తకుడు. ఈతనిలెక్కలకు 'Bull accounts' అనెదరు.

బులాండ్ షహర్ — (ఉచ్చనగరము చూడుడు.)

బుల్ డాగ్ కుక్క (Bull dog)— ఇది బ్రిటీషు దేశపుకుక్క యందురు. కీ. వె. ౧౮ శతాబ్దము వఱకు Bull fights యం దుప యోగపడుచుండుట నాపేరాయెనట. ఈ జాతి కుక్కలు కావలికిఁ బనికిరాని వందురు. బుట్ట పెద్దదియు మూతి పొట్టిదియుగనుంట దీనిలక్షణము.

ఈజాతికలహాప్రియత్వము నానాటికి చాల తగ్గిపోయినను తలపై చేయివెచిన తప్పక కఱుచుట మామూలెనడట.

బుల్లర్ శాఖ క్షత్రియులు—(ప్రమాద శాఖ క్షత్రియులు చూడుడు.)

బుల్లియన్ (Bullion)— వెండి గాని, బంగారము గాని వర్తకసందర్భమునకుఁ జేయఁ బడు నాకారమునకు బుల్లియన్ అనుపేరు వాడుదురు.

ఇటుకలయాకా ముగ నొనర్చినదిబుల్లియన్ అనంబడుచుండును. ఇది కల్తీలేని పరిశుద్ధమగు లోహమని తలంపఁబడుచున్నది.

నగలుగాఁ గాని నాణెములుగాఁగాని చేయబడిన వెండిబంగారములను బుల్లియన్ అనరు.

బుల్లెటిన్ (Bulletin)—యథార్థమగు వార్తలను దెలుపుపత్రిముల కీపేరు వాడుచున్నారు. Proclamation Dispatch అని భావము. ఇందు Bulla యనెన సిక్కాముద్ర (Seal) అనియర్థము. ప్రకటనీయమగు యథార్థపత్రిమని తాత్పర్యము.

బుషాహీరుసంస్థానము — పంజాబు లోని బ్రిటీషునక్షిత సంస్థానములు ౩౪ లో నొకటి. స్ట్రెజి (శరభ) నది దీనిగుండా నడుచును. బుషాహీరు రాజధాని. ఇది కొండల రాజ్యము.

బూందీపురము రాజపుత్రస్థానము నందలి బూందీసంస్థానపు రాజధానీపురము. అజ్మీరునుండి నూఱుమైదాన దూరమునను కోటా నుండి ఇరువదిమైళ్ల దూరమునను ఉనంకొండల లోవయం దున్నది. అలోవకు ఒకేమార్గముగ నున్న రెండవర్వితవంక్తులు సమీపించుమూలను నాలువందలగజముల వెడలుపుగల ప్రదేశమున బూందిపట్టణమునుజాట్టి న దుర్గద్వారము (ఏనుగుల దర్వాజా) నుండి ప్రాంతభమై లోవలో పట్టణము కలదు. ఇచట పురమును జాట్టియున్న దుర్గద్వారము శేరుదనుక పట్టణమున్నజాడయే కానరాదు. లోవను జాట్టియున్న కొండలవరు సలు మహారాజ్య మయములుగను, భయంకర

కూర్మగ నివాసములుగను నుండుటచే రక్షణకై యిట్టితావునం దాది నీదుర్గము నిర్మింపఁ బడియుండనోవు.

ఈ తావు (రెండుకొండలనడుమ దుర్గద్వారమున కెదుటనున్న ఒకపాటి బయలుప్రదేశము) నకు చౌగాన అని పేరు. తొల్లింట నీలోవ యంతయు మైనాజాతివొంగల వెళ్ళమునం దుండెడిది. (తేడదశిమి చూడుడు). వీరు దోపిడిగాందు. ఈ ప్రాంతముల వీరిభయ మధికము. వీరిని జయించి చౌహా (చతుర్వస్థ) శాఖ క్షత్రియ కు లోత్తము డని చెప్పఁబడిన భారవంశస్థుడగు రావుదేవ భూపతి ఈలోవనుండి వీరిని దళిమివెచి తనరాజధాని నించే ఏర్పాటుకొని పురమునుజుట్టి దుర్గమును గట్టి దాని కామైనాజాతి ప్రధాననాయకుడగు బుదీ యనువానిపే రిడెనఁట. అందొకకొండపై నదివఱకేయుండిన తారాఘడమును పర్వతవనదుర్గమును తనరక్షకపై న్యస్తానముగ నమర్చి ఆకొండప్రక్క నేటవాలుప్రదేశమునందు దిగువనుండి ఒకటికన్న నొకటి ఎత్తుగనుండునట్లు ఏర్పాటుపఁబడిన సమతలప్రదేశముల తనప్రాసాదనిర్మాణ మొనర్ప నారంభించెను. తరువాతిమహారాజులు సమతలప్రదేశముల (Terrace) వేర్వేలుప్రాసాదములు కట్ట నానాటికి మైనావొంగలతారాఘడమున కించుమించుగాఁ జేరునంతటి దయ్యెను. బూందీలోన సముద్రపునీటిమట్టముపై గరింఁబడుగుల ఎత్తున నున్నది.

ఈనిర్మాత హరివంశపు రావుదేవప్రభువు

వె. ౧౩౦౦ కాలమువాడఁట. కొండలు పడునాల్గవశకాబ్దు మధ్యకాలమువఱ కుండిన వాడందురు. అగ్నిరుచక్రినర్తికాలమున వీరికి ౧౫౫౪లో ఆయనతో సంధి నడిచెనఁట. ఒకప్పుడు రావుబుద్ధింగ్ అను బూందీమహ

రాజునకును జైపూర్ జయసింగుమహారాజునకును గలహముగల్గి సంగరమున నోడి బూందీనృపాలుఁడు తనకోటను వీడి పాటిపోయెనఁట. పిదప నాతనిసుతుడగు ఉమేద్సింగు నృపాలుఁడు తిరుగ ముట్టడించి ౧౭౪౯ లో బూందీ నాక్రమించెనఁట. వాఁరిసంతతి (హరివంశపుక్షత్రియులే) నేటికిని భూపతులై యున్నారు.

ఇచటి యాయుధశాల రాజపుత్రస్థానమున గొప్పది యందురు. చిత్రశాల యొకటి ౧౭౪౯లో కట్టఁబడి పురమునకు రెండుమైళ్ళదూరమునందున పికారుబురుజుభవనము (ఆభూపతి తపస్థలము), పూల్ సాగరము, హిందోలీ (ఉయ్యెల) భవనము, నవాల్ సింగుమహారాజు తల్పిచ్చించిన నవాల్సాగరము, జైత్సింగుమహారాజు తల్పిచ్చించిన జైత్సాగరము, సతవత్ జీ మహారాజు కట్టించిన తూర్పుద్వారమున కవ్వలనున్న బాపూరి యనంబడు దిగుడుబావి, ఉమేద్సింగు మహారాజు పూజించిన గొప్ప ఆంజనేయవిగ్రహము నిచట జూడఁదగిన వింతలు.

బూందీసంస్థానము — ఇండియాదేశమందలి రాజపుటానా ఏజన్సీలోని బింటీషు రక్షితసంస్థానము లిరువదింటిలో నొకరాజపుత్ర సంస్థానము. (రాజపుటానాఏజన్సీచూడుడు) బూందీపురము రాజధాని.

బూడావెష్టునగరము — (హంకేరీ దేశముచూడుడు.)

బూడిదలోపోసినపన్నీరు — (ఆంధ్రలోకోక్తి).

బూతపిల్లిగడ్డ — ఇది పూత మనంబడు నొకజాతి అడవిపిల్లి శరీరాంగ మనియు, ఇందు సువాసనగలదనియు నందురు. పసిబాలుర కరగఁదీసి పట్టిన పెక్కురోగములు, రొంపలు,

జ్వరములు నివారించును. దీని సేవవలన అతి సారము, తలనొప్పి, తాపము, వాతము, శ్లేష్మము తగ్గునందురు. పిల్లలతల్లులు తమకడ దీనినితప్పక యుంచుకొందురు. కొందఱు మంచి గండముతో నరగఁదీసి మేనఁ బూసికొందు రని తెలియుచున్నది.

బూతులబుంగ— బుంగయనిన బుట్ట యనియుర్థము. పరిసంగించుతఱి నాడఁదగని (బూతు) మాటల నాడుచుండువానిని హేయముగ బూతులబుంగ యనుచుందురు. కాని నిజముగ బుంగ మాత్రముకాదు.

బూ (భూ) శనగ—(బాదము చూ.)

బూరుగ(దూది) చెట్టు—*La. Bombax Malabaricum, Bombax Heptaphylla.* ఆంగ్ల *Silk cotton tree.* సం. చిరజీవి, నిర్గంధపుష్ప, శాల్మలః, శాల్మలీ, ఆపూరణి, కంటకానీ, కుక్కుటీ, కుకూటీ, తూలినీ, తూలిఫలా, దీర్ఘాయుః, దురారోహః (ముళ్ళబూరుగ), కదలా, పిచ్చిలా, పూరణీ, బహువీర్యః, మోచా, మోచనీ, మోచాఖ్యః, యమద్రుమః, రక్తపుష్పా, రక్తోత్పలః, శాల్మలకః, శాల్మలీ, స్థిరాయుః. కొందఱు బభ్రూజ యనియు వాడిరి.

బూరుగుచెట్టయందు ముండ్లుగలవి, ముండ్లు లేనివి యని రెండుభేదములు కలవు. ఈ రెండును తెల్లనిపూవులు పూచునది, ఎఱ్ఱనిపూవులు పూచునది యని తిరుగ ద్వివిధము. వీట్లలో నీమజాతి, దేశవాళీజాతి యనియు భేదములు కలవు. దేశవాళీజాతిచెట్టు వలముగను, నీమ జాతి సన్నముగను ఎదుగును. ముండ్లుగలజాతి యు, తెల్లపూవులు పూచుజాతియు నిందు శ్రేష్ఠ మని ఆయుర్వేదవైద్యు లందురు. బూరుగుచెట్ల ముఖ్యోపయోగము బూరుగ దూదికొఱకే.

ఇది పత్తిదూదికన్న చాల మెత్తగ నుండును. కావున సాఘ్యాభిలాషులచే నెక్కువ యాదరణ మందుచు పఱువులు, దిండ్లు, తలగడలు మొదలగువాట్ల నుంచఁబడుచుండును. కాన విలువ గల్గి యున్నది.

బూరుగచెక్క రసకషాయములు వేడియు, నించుకపైత్యముజేసి, విరేచనబద్ధము గల్గించి, మూత్రమును వెడలించు ననియు, ఉబ్బు రోగము, గజ్జి, జ్వరదోషము, నత్తురుగడ్డలు, రక్తపైత్యము, రక్తశ్లేష్మము, వాతము, విసర్పి, క్షయ నివారించు ననియు, అతిమూత్రము నడంచు ననియు, శుక్లవృద్ధి, దేహపుష్టి గల్గించు ననియుఁ జెప్పఁబడినది. గుప్పెడలావై పూవులు పూయకుండినతఱి, లేతచెట్టువేటు ఇనుము తగులకుండఁ దీసి విఱచి ముక్కలుచేసి నీడ నెండించి గంధముతీసి ఆరించి చూనముచేసి పటికపంచదారతోఁ గల్పి లోని కిచ్చిన ఛాతు పుష్టిచేసి మూత్రముతో నిందియముపడుట స్వప్నస్థలనరోగముల నద్భుతముగ నివారించి పైత్యవిరేచనములు, రక్తవిరేచనములు ఆపి నిక్రాశ, బడలుమంటనివారించుననిచెప్పఁబడినది. బూరుగవేటునకుఁ గంటపెట్టి, కాఱిననీరు పట్టి తీసి దానిని సేవించిన నించుక వాతముజేసి మూత్రము నెక్కువజేసి దేహపుష్టి, వీర్యవృద్ధి గల్గించి, శ్రీల రక్తకుసుమరోగము, రక్తకాస, రక్తదోషము, రక్తపైత్యము, వాపులు, పర్పిరో గము నివారించు నని చెప్పఁబడినది.

బూరుగపూవులందు వాతపైత్యముల నివారించి మేహశాంతి గల్గించి గృహణి క్షటుగుణము కల దనియు, బూరుగబంకయందు గృహణి, శ్రీల కుసుమరోగము నివారించి, మేహవాతములు శమింపఁజేసి వీర్యవృద్ధి, వీర్యపటుత్వము వీర్యస్తంభనము గల్గించుగుణము గలదనియు పండురు.

బృందావనము--(అరణ్యములు చూ.)

బృందావనమహాద్వానము —

మైసూరురాజ్యము ఉద్యానవనములకుఁ బేరంది నది. అందు కృష్ణరాజసాగరముకొరకు కావేరీ నది కడ్డముగ కుడివైపున బెరుగులగ్రామము, ఎడమవైపున కన్నంబాడిగ్రామముల నకును నిర్మింపఁబడిన జలస్తంభననిర్మాణము (Dam) కడనే అసీటిసదుపాయమున నిర్మింపఁబడిన బృందావనమహాద్వానవన మిగ్గరణ్యమని చెప్పవచ్చును. ఇది యెత్తగుతావు. ఒకప్రక్కను అంతరాయములుగ నమలప్రదేశములఁ జేసి వాటియందు పూలమట్ల (Flower Beds), జలోద్భవతీర్థములు (Fountains), విగ్రహములు అమర్చి యున్నారు. ఇట్టితోటల కాంగమున 'Terraced Gardens' అనెదరు. రాత్రిలందు రంగురంగుల విద్యుద్దీపకళికలను వేర్వేరురంగులకాంతులతో బౌద్ధనాజలము లెగురుచు, దీపావళియందురంగులు మాటుతెలి రమజలమరంగులమార్పుల జూపుచు, చూచు వారలకు వినోదమెగాక యచ్చెరువుగొల్పెడిది.

ప్రధానముఖద్వారమునుండి నాలుగుగ్రాం గులదూర మరిగిన క్రిందికిఁ బూదోటలోనికి దిగు సోపానపంక్తి కలదు. కొంత దిగినతోడనే సోపానమార్గము రెండుగఁ జీలి, ఇరుదెసలకు దిగుతావు (నడుమ)నందు కావేరీ (నదీదేవత) జేవివిగ్రహ మెడడుగులుయెత్తుగలది కలదు. అద్దానిపాదములనుండి చిన్నజలధార లుద్భవించి, సన్నముగ బాటుచు నొకవృత్తకుండంబునఁ జేరుట ప్రదర్శింపఁ బడినది. అలకుఁ గొంత దూరమున నొక మరుగుప్రదేశమున యావ్వనసౌందర్యవతి యగు నొకస్త్రీవిగ్రహ మును, దానింజూచి భ్రమజెందక నిలువఁబడి యుండు విరాగివిగ్రహమును ప్రతిష్ఠింపఁబడి నవి. వీటలచయిత మైసూరురాజ్యనివాసి యగు సిద్ధలింగస్వామి యని యట చెక్కఁబడినది.

ఈఅంతరాయపుంబూదోట లన్నిటికి నిలువునను అడ్డమునను పూరితజలమార్గములగు కాలువలు, నడుమనడుమ జలోద్భవతీర్థములై చిత్తములు, నడుచుటకు, విశాలములగు బాటలు, ఇరుదెసల ఛాయావృక్షములు, ప్రక్కల పూల మట్ల, కూర్చుండుటకు అర్హములశిలాపేది కలు మొదలగుసలంకారములు నిండియున్నవి. వీటివని యద్భుతమై తోచెడిని. అహో రాత్రీము హాకేరీతిని జలముల నెగురఁగొట్టి జలోద్భవతీర్థములవంతె రాత్రిలందు రంగు లతో నినుమడించుయింట చూడఁదగినదే కాని వ్రాయ శక్యము గాదు.

దీనిచక్కఁదనముఁజూడ పెక్కు దేశములవా రెరుదెంచి చూచిపోవుచు మెచ్చుకొనుచుంట నిది ప్రపంచమున వింతలలో జెప్పఁదగియుండు నేమా యనిపించెడిని. వచ్చినవారలసదుపాయమునకు వసతిగృహములు, హోటళ్ళు, అంగడులు మొదలగునేర్పాటులు కలవు.

మైసూరునుండి వచ్చుబాట నదియొడ్డుననే ముగియును. డాము నంటియె పైనుండి ముందున కరుగుతెరి నొకదెస నిర్బంధితజలములు, వేఱొక దెస మహాద్వానాంత రాయములు వింత గొల్పెడిని. ముఖద్వారముకడనే త్రవ్వలయందు బయల్పడిన శిలాఫలకశాసన మమర్చఁబడినది. దానిసాక్షిముఖ్య మేమియు లేకున్నను క్రీ. వె. ౧౭౮౨-౧౭౯౯ ఈరాజ్యమేలిన టిప్పసుల్తా నిట్టిసర్వాముల ప్రాముఖ్యము నెఱిగియుండెనని మాత్రము తెలియఁగలదు.

భరతదేశపుడాములలో రెండవదిగఁ జెప్పఁ బడిన యాజలస్తంభననిర్మాణము ౨౦౬౬ గజముల రెండడుగులపొడ వనియు, ౧౪౦ అడుగులయెత్తనియుఁ జెప్పఁబడినది. ఇది ఆపిననీరు నదియం దేఁబడి చతురపుమైళ్ళ ప్రదేశమున నిలుచుననియు, అయ్యది ౪౦౦౦౦ మిలియనుల

శునవులుడుగుల పరిమాణ మగుననియు లెక్కించుచున్నాడు. దీనినుండి వెల్వడు ముఖ్యవ్యవసాయకుల్య యగు ఇర్విన్ నాలుక మైశ్వదనుక మొరకపల్లములగుండా నడిచి, మొరకప్రదేశమగు మాండ్య తాలూకానంతటిని దడుపుచు దీని వేర్వేరుతావులనుండి ఏర్పడి, ౨౦౦ మైళ్ళపొడవు గల పిల్లకాలువలు పెక్కుపొలములకు బాట, మొత్తమున ౧౨౦౦౦౦ యకరములు గడుపుచు, చెరుకు, వరి మొదలగుపంటల కగుటయే గాక నదియందుదిగువ నేబదిమైళ్ళ దూరముననున్న శివసముద్రజలపాత విద్యుచ్ఛక్తిస్థానమున కధికముగనీటి నొసంగుచు, తొల్లింటి పదివేలకన్న నింక నధికముగముప్పదియాలువేల హార్సప్వరు (శక్తి) నధికపఱచుచున్నదని చెప్పబడినది.

బృహత్సూత్రం—ఇది గుణాధ్యవస్థ యను వానిచే పైశాచీలిపియందు క్రియబడిన ఒక యుద్గ్రంథము. దీనిని గుణాధ్యున కెఱిగించి, కాణభూతి యను నొక ప్రమరుడు శాపవిమోచనము నొందెననియు, పుష్పదంతుడు (వగరుచి) ఈకథనుకాణభూతి కెఱిగించి తనశాపము నుండి విముక్తి కెందె ననియు, గుణాధ్యుడు బృహత్సూత్రను ఏడులక్షలగ్రంథముగ హహారణ్యమధ్యమునందు తనగ్రంథమును విద్యాధరులపహరింపకుండుటకును, అరణ్యములో సిరాదొకమిని స్వరక్తముచే నేడులక్షల గ్రంథముగా పైశాచీలిపియందు వ్రాసి, తనభటుల (పిశాచరూపుల)చే అప్పడు తమదేశమును పాలించుచున్న శాతవాహనునియొద్దకు పంపె ననియు, ఆరాజు గ్రంథము పిశాచలిపియందు వ్రాయబడి యుండుటచేతను, మనుష్యరక్తము సిరాగా మపయోగించి లిఖంపబడుటచేతను, పిశాచరూపములతో నున్న భటులచే తనయొద్దకు పంపబడుటచేతను, దానిని కృతినందుట కంగీకరింపక నిరాకరించి యాభటులను పరిధవించె ననియు,

రాజులు తానింత శ్రమనొంది వ్రాసిన గ్రంథమును తృణీకరించి తన్నవమానపఱచుటకు స్వాభిమానపరుడగు గుణాధ్యుడు సహింపజాలక, తనశాపమోక్షమునందు ఆశాభంగము కలిగినవాడై, ఆగ్రంథము నాశనము చేయుటకు నిశ్చయించి, కష్టపడి వ్రాసిన గ్రంథమునందు గల యభిమానముచే గ్రంథనిర్మూలనము చేయుటకు ముందు తనశిష్యులకైనను వినిపింపవలయునని యెంచి, ఒక్కొక్కలకు గ్రంథము చదువుట పూర్తికాగానే దాని నగ్నిలో బడవైచి దగ్ధముచేయుట కారంభించె ననియు, అతఁడా గ్రంథము నట్లు చదువుచుండగా నాయరణ్యములోని పశుపత్యైదులువచ్చి వినుచు, గ్రంథము వినుటయందలి యభిరుచిచేరవశత్వము నొంది, ఆహారవిహారములమాట మఱచి, నిలువుగ వాని చుట్టును నిలిచి తదేకచిత్తముతో నాగ్రంథము వినుచుండెననియు ఆగ్రంథమునందే చెప్పబడి యున్నది.

ఇట్లు నొన్నిదినములు గడచెనట. శాతవాహనునికరీరమునం దస్వస్థతకలిగి దినదినము నీరసించిపోవుచుండె నట. రాజవేద్యులు వచ్చి రాజుగారికరీరస్థితి పరీక్షించి యాయస్వస్థతకు గారణము నీరసమృగమాంసభక్షణము గాక మఱియొండు కాదని దృఢముగాఁజెప్పిరట. అందుపైని రాజుగారు తమకు మాంసమును తెచ్చియిచ్చుకొనితమకులను గావించి, నీరసమృగమాంసమును పంపుటక కారణ మేమని వారిని ప్రశ్నించి బెడరింప, వారు అరణ్యములో జరిగినవిధమంతయు విన్నవించిరి. వెంటనే రాజు మంత్రీసామంతులతో సపరివారముగా బయలుదేరి ఆస్థలమునకుఁబోయి చూడఁగా గుణాధ్యుడుతనగ్రంథముచదివియచ్చటిపశుపత్యైదులకు వినిపించుచు, ఒక్కొక్కలకు పూర్తియైన వెంటనే యగ్ని హోమాదుని కాపఱచియు

